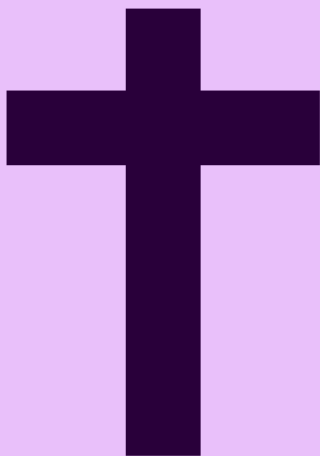

Dios Cũ Cauetibũju
Cũrĩcã Tuti

New Testament in Carapana (CO:cbc:Carapana)

Dios Cã Cauetibujẽ Cũrĩcã Tuti

New Testament in Carapana (CO:cbc:Carapana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Carapana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Carapana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
69a83a35-f961-5e00-b9bd-ee04b851efbd

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	83
SAN LUCAS	133
SAN JUAN	219
LOS HECHOS	281
ROMANOS	352
1 CORINTIOS	388
2 CORINTIOS	423
GÁLATAS	445
EFESIOS	459
FILIPENSES	470
COLOSENSES	478
1 TESALONICENSES	486
2 TESALONICENSES	493
1 TIMOTEO	497
2 TIMOTEO	508
TITO	515
FILEMÓN	519
HEBREOS	521
SANTIAGO	545
1 SAN PEDRO	554
2 SAN PEDRO	565
1 SAN JUAN	571
2 SAN JUAN	580
3 SAN JUAN	582
SAN JUDAS	584
EL APOCALIPSIS	587

El Santo Evangelio Según SAN MATEO

*Los antepasados de Jesucristo
(Lc 3.23-38)*

¹ Jesucristo ati yepapɔ cū caátianajêrê ati tutipɔ marĩ tūgoroa. Mai, caānijūgoro cū ñicūjãã ānana wāmerirê majãã quetibujugu yɔ átuya. Jesucristo pɔame David, bairi Abraham ānacū pārāmi majū caānacū āmi. Atore bairo āñipā:

² Abraham macūsɔsupi Isaac sawāmesɔcɔre.

Isaac pɔame cabero macūsɔsupi Jacob sawāmesɔcɔre.

Jacob pɔame cabero macūsɔsupi Judá sawāmesɔcɔre, cū bairã mena.

³ Judá pɔame cabero pūnaacɔsupi Fares, bairi Zara sawāmesɔcɔ mena. Na paco, Tamar wāmesɔsupo.

Tunu bairoa Fares pɔame cabero macūsɔsupi Esrom sawāmesɔcɔre.

Esrom pɔame cabero macūsɔsupi Aram sawāmesɔcɔre.

⁴ Aram pɔame cabero macūsɔsupi Aminadab sawāmesɔcɔre.

Aminadab pɔame cabero macūsɔsupi Naasón sawāmesɔcɔre.

Naasón pɔame cabero macūsɔsupi Salmón sawāmesɔcɔre.

⁵ Salmón pɔame cabero macūsɔsupi Booz sawāmesɔcɔre. Cū paco, Rahab wāmesɔsupo.

Tunu bairoa Booz pɔame cabero macūsɔsupi Obed sawāmesɔcɔre. Cū paco, Rut wāmesɔsupo.

Tunu bairoa Obed pɔame cabero macūsɔsupi Isaí sawāmesɔcɔre.

⁶ Isaí pɔame cabero macūsɔsupi David, Israel yepa macãña quetiupau rey caānipaure.

Bairo David cūã cabero macūsɔsupi Salomón sawāmesɔcɔre. Cū paco ānacō pɔame Uriás ānacū nɔmo āñipō.

⁷ Tunu bairoa Salomón pɔame cabero macūsɔsupi Roboam sawāmesɔcɔre.

Roboam pɔame cabero macūsɔsupi Abías sawāmesɔcɔre.

Abías pɔame cabero macūsɔsupi Asa sawāmesɔcɔre.

⁸ Asa pɔame cabero macūsɔsupi Josafat sawāmesɔcɔre.

Josafat pɔame cabero macūsɔsupi Joram sawāmesɔcɔre.

Joram pɔame cabero macūsɔsupi Uzías sawāmesɔcɔre.

⁹ Uzías pɔame cabero macūsɔsupi Jotam sawāmesɔcɔre.

Jotam pɔame cabero macūsɔsupi Acáz sawāmesɔcɔre.

Acáz pɔame cabero macūsɔsupi Ezequías sawāmesɔcɔre.

¹⁰ Ezequías pɔame cabero macūsɔsupi Manasés sawāmesɔcɔre.

Manasés pɔame cabero macūsɔsupi Amon sawāmesɔcɔre.

Amon pɔame cabero macūsɔsupi Josías sawāmesɔcɔre.

¹¹ Josías pɔame cabero macūsɔsupi Jeconías, cū bairã menarê. Ti yuteare marĩ ñicūjãã Israel yepa macãñnarê na ñejoypa aperopɔ Babilonia yepapure.

¹² Bairi yua, Jeconías pɔame na cawiyoro hero tunu etaɔpɔ, macūsɔsupi tunu Salatiel sawāmesɔcɔre.

Salatiel pɔame cabero macūsɔsupi Zorobabel sawāmesɔcɔre.

¹³ Zorobabel pɔame cabero macūsɔsupi Abiud sawāmesɔcɔre.

Abiud pɔame cabero macūsɔsupi Eliaquim sawāmesɔcɔre.

Eliaquim ruame cabero macucusupi Azor sawamesucure.

¹⁴ Azor ruame cabero macucusupi Sadoc sawamesucure.

Sadoc ruame cabero macucusupi Aquim sawamesucure.

Aquim ruame cabero macucusupi Eliud sawamesucure.

¹⁵ Eliud ruame cabero macucusupi Eleazar sawamesucure.

Eleazar ruame cabero macucusupi Matán sawamesucure.

Matán ruame cabero macucusupi Jacob sawamesucure.

¹⁶ Jacob ruame cabero macucusupi yua José sawamesucure.

José ruame María manaru añurí. Bairi yua, María ruame Jesús paco cañnacō ãmo.

Dios cū cajoricu Mesías marí caí, Jesús paco majū ãcō baiwō María.

¹⁷ Bairi bairo cōñaata, Abraham ãnacū berore ruaga wãmo peti ruore bapariçanacã pëñirō cãnacã tutiri bero macãacū añurí David. Tunu bairoa David ãnacū berore ruaga wãmo peti ruore bapariçanacã pëñirō cãnacã tutiri bero caátó majū israelita majãrê na ñejoypa Babiloniaru. To Babiloniaru israelita majãrê na cañejorico berore tunu ruaga wãmo peti ruore bapariçanacã pëñirō cãnacã tutiri capetiro bero macãacū majū añurí yua Jesús.

Nacimiento de Jesucristo

(Lc 2.1-7)

¹⁸ ãmerê, mujããrê yu quetibujugu Jesucristo cū cabuiarique quetire. Bairo baiyupa: Jesús paco María ruame José mena sawãmojiyapao añurō.

Mai, cū mena cō cañiparo jũgoypa, merê bairirupa añurō. Mai, Espiritu Santo, Dios Yeri majū cū camasĩrjê jũgori bairo baiyupo María.

¹⁹ José ruame masĩsupu Espiritu Santo bairo cū caátijatere. “Roro átiatase,” í tũgoñañurū cū yeripũ. Baiyua, nipetiro camasã na cañajoro cō tutigaesupu. Cariape caacū ãñirí caroaro tũgoñañurū. “Cō yarã jetore, ‘Cõrê yu boetiya,’ ñigu yasioroa,” í tũgoñañurū.

²⁰ Bairo cū cañtũgoñarō bero cañnimitacũãrê, ñami caãno qũëgueriaropu Dios cū cajoru, ángel majū buiaetayupu. Cū ruame bairo qũññurū: “José, David ãnacū pãrãmi, tũgoñarĩqũë paieticõãña María menarê. Rorije áperiyamo. Cō macū cañiparu Espiritu Santo cū camasĩrjê jũgori cabuiaru niñami. Torecũ, ‘Cõrê cō yu boetiya,’ í tũgoñaeticõãña. ²¹ Tunu bairoa cō macū cū cabuiaro, ‘Jesús’ cū mu wãmetigu. Tore bairo wãmecutigumi, cabero butiácú cū yarã na carorije wapare canetõõpau ãñirí. Bairi ‘Jesús’ cū mu wãmetigu,” qũññurū ángel Josere, qũëguerica tutipu yua.

²² Profeta majõcu jũgori Dios cū cañjũgoyeticũrĩcãrõrê bairo baietaro baiyupa. Mai, atore bairo í quetibujuyupi Dios profeta majõcure tirãmpure:

²³ “Jicãõ carõmio, caũmu mena caãmeo nimiocũã, macucutigomo.

Yu camasĩrjê jũgori macucutigomo.

Cũ, cō macū ruame ‘Emanuel’ wãmecutigumi,” í quetibujuyupi profetare. (Emanuel igaro ñña: “Dios marí mena ãnicõãñami.”)

²⁴ Cabero José ruame cãniwãcãrĩ bero, ángel cãrê cū caátirotire bairo ásupu. María mena wãmo jiyayupu. ²⁵ Bairo wãmoyijamicũã, cō mena ãmeñurū, cō macū, Jesús sawãmecutiparu cū cabuiaparo jũgoye mai.

2

La visita de los sabios del Oriente

1 Bairo cabairo bero yua, Jesús buiyupi Belén cawāmecuti macāpɩ, Judea yepapɩ. Rey Herodes cawāmecusɩ majũ quetiupapɩ cū caāni yateare buiyupi. Bairo cū cabuiaro bero, cabutoa camasĩrã ñocbãrẽ caĩñacõñamasĩrĩ majã ti yepapɩ etayuparã. Muipɩ cū cawāmuatóɩpɩ caatiatana etayuparã. 2 Bairo eta yua, atore bairo na ĩ jēniñañuparã:

—¿Noo cū āniñati mujãã, judío majã, quetiupapɩ rey caānipapɩ cabuiatacu? Cū yau ñocõrẽ jãã ĩñajoapɩ. Ñocõ pɩame muipɩ cū cawāmuatóɩpɩ buiatuaetami. Bairi cūācãrẽ qũĩroagarã jãã atiapɩ —na ĩ quetibujuyuparã cabutoa camasĩrã.

3 Bairo na caĩquetibujuro tũgo, quetiupapɩ rey Herodes pɩame tũgo acuoasupɩ. To Jerusalén macãāna cūã nipetirã tũgo acuoasuparã.

4 Bairo Herodes pɩame tũgoacuari yua, na piijoyupɩ sacerdote majã quetiuparãrẽ, bairi Moisés ānacū cū caroticũriqũerẽ cajũgobueri majã cūārẽ. Bairo na caneñaetaro ĩña yua, atore bairo na ĩ jēniñañupɩ:

—¿Dope bairo na ĩ quetibujuyupari marĩ ñicãjãã, Mesías cawāmecusɩ cū cabuiapeere? ¿Cū pɩame noopɩ cū buiagayupari? —na ĩ jēniñañupɩ Herodes cū capiijoatanarẽ.

5 Bairo cū caĩrõ tũgo yua, na pɩame qũĩñuparã:

—Belén na caĩrĩ macāpɩ Judea yepapɩ buiagayupɩ Mesías. Dios yaye quetire woaturica tutipɩ atore bairo ĩ woatuyupi profeta Dios cūrẽ cū caĩquetibujurijere:

6 ‘Mujãã, Judea yepa, Belén na caĩrĩ macã macãāna useanirĩ āña. Capairi macã macãāna mee nimirãcūã, caāni macã majũ macãāna mujãã āniña.

Mujãã mena macãācū ĩcãũ quetibujɩ masĩgumi.

Yɩ yarã, Israel yepa macãānarẽ na quetibujɩ masĩgumi,’

ĩ woatuyupi profeta Dios cūrẽ cū caĩquetibujurijere —qũĩ quetibujuyuparã Herodere cū capiijoatana pɩame.

7 Cabero yua, Herodes pɩame yasioro na piijoyupɩ cabutoa camasĩrã muipɩ cū cawāmuatóɩpɩ caatiatantarẽ. Bairo yasioro na piijori yua, cū ñocõ cabuiatíatacu na caĩñajũgoatajere na jēniñañupɩ. 8 Bairo tiere cūrẽ na caquetibujuyaparoro, Herodes pɩame Belẽpɩ na joyupɩ. Atoe bairo na ĩ joyupɩ:

—Topɩ ánaja. Cū, cawĩmanacarẽ mujãã macãwã. Bairo cū mujãã cabocaata, yɩ mujãã quetibujujowa. Yɩ cūã, cū ñiroaũ águ —na ĩtomĩñupɩ Herodes cabutoa camasĩrĩ majãrẽ.

9 Bairo cū caĩrõ tũgo, “Jaɩ” qũĩñuparã. Bairi Belẽpɩ acoásúparã cabutoa camasĩrã pɩame. Bairo na caátó, ñocõ na caĩñajoatacu pɩame tunu buiatuyupɩ. Na riape baujũgoyecusupɩ. Cawĩmanaca cū caāni wii buipɩ bauetayupɩ. 10 Bairo ñocõ cū cabairo ĩña, cabutoa camasĩrã butioro useaniñuparã yua. 11 Bairo ti wii Jesús cū caāni wiipɩre etarã yua, jããñuparã. Bairo jããetarã, Jesure cū paco María mena qũĩñañuparã. Bairo Jesure qũĩña yua, rɩpopaturi mena etanumurĩ qũĩroayuparã. Bairo áti yaparo, na rocapataarire pããñuparã. Na yaye apeyere cū nuniñuparã. Bairi orore, werea ũnierẽ, bairi caroaro cajutiñurĩjẽ ũnie cūārẽ cū nuniñuparã.

12 Cabero qũēguerica tutipɩ na quetibujuyupɩ Dios Herodes roro cū caátigarijere. Bairi cabutoa camasĩrã pɩame apewãpɩ tunucoásúparã, na yua macã tunu áná yua.

La huida a Egipto

¹³ Bairo cabutoa camasîrã na catunuátó bero, marî Quetiupã cū cajou ángel buiaetayupũ tunu. José cū cacãñirõ qũëguerica tutipũ cãtu buiaetayupũ. Atore bairo qũĩñupũ ángel Josére:

—José, wãcãña. Herodes, cawĩmaucarẽ cū pajĩãrocõãgũ, mujããrẽ macãũ átiyami. Bairi cawĩmaũ, cū paco mena cū jũgorutiácũja Egipto yepapũ. Topũ mujãã ãnicõãwã. Cabero mujãã yũ quetibũjugũ tunu — qũĩñupũ ángel Josére.

¹⁴ Bairo ángel cū caĩrõ tũgo, cū caĩrõrẽ bairo baiyupũ José. Ti ñamia Jesuaca, bairi cū paco mena cū neásúpũ Egipto yepapũ. ¹⁵ Topũre eta, yoaro ãnicõãñuparã. Herodes cū cariatato beropũ tunucoásúparã na ya yepapũ tunu. Profetare marî Quetiupã cū caĩjũgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo. Atore bairo mai ĩ quetibũjũyupi Dios profetare tirũmũpũ: “Yũ macũ Egiptopũ caãniatacare cū yũ piitunuojoju,” ĩ quetibũjũyayupi Dios profetare.

Herodes manda matar a los niños

¹⁶ Mai, Herodes pũame cabutoa camasîrã cū cabairotirore bairo na cabaieto tũgou yua, butiuro asiajãñuñupũ. Bairi cū ãmũarẽ na joyupũ Belén macãpũ, nipetiro cawĩmarã caũmũa pũga cũma cacũgorã, na bairã cũãrẽ na capajĩãrepeyoparore bairo ĩ. Belén macãtu macããna cũãrẽ tore bairo na pajĩãrepeyocõãrotiyupũ. Cabutoa camasîrã na caquetibũjũriquei jũgori, “Pũga cũma cacũgou ãcũmi cũãcã,” ĩ tũgoñarĩ bairo na átirotiyupũ.

¹⁷ Profeta Jeremías cawãmecũcũ cū caĩwoatuyaricarore bairo baiyuparo:

¹⁸ “Ramá cawãmecũti yepapũre otiawajarique ocajogaro butiuro majũ. Raquel nigomo roro yapapuarique mena caotio, cõ pũnaa na cariapetiro ĩñarĩ yua.

Bairi, ‘Roro otiecoa. Roro mũ cabairije netõcoagaro,’ cõ na caĩrĩjẽrẽ tũgogaetigomo.

Oticõã ninucũgomo,” ĩ quetibũjũ woatuyayupi Jeremías ãnacũ cabaipeere.

¹⁹ Cabero Herodes pũame riacoásúpũ. Bairo cū cariaro ĩña, ángel pũame Josére cū buiaetayupũ tunu. Egipto yepapũ José qũëguerica tutipũ cū caãno, cū buiaetayupũ. Bairo buiaeta yua, atore bairo qũĩñupũ Josére:

²⁰—Wãcãña José. Cawĩmaucarẽ capajĩãgamirĩcãrã merẽ riapeticoama. Bairi cū, cawĩmaũ, cū paco mena cū neácũja tunu mujãã ya yepa, Israel yepapũ — qũĩñupũ ángel Josére.

²¹ Bairi ángel cū caĩrõrẽ bairo ásupũ José. Jesús, bairi cū paco mena cū neásúpũ Israel yepapũna tunu. ²² Mai, topũ ãcũ, quetire tũgoyupũ José. “Herodes ãnacũ macũ, Arquelao cawãmecũcũ Judea yepa macããna quetiupã merẽ jããupũ,” ĩrĩqũẽ quetire tũgoyupũ. Bairo tũgo yua, uwi, ti yepare tunuágaetimiñupũ. Bairo qũëguerica tutipũ Dios cū caquetibũjũatacũ ãnirĩ, Galilea yepapũ roque na jũgoásúpũ José. ²³ Bairo Galilea yepapũre etaũ, na jũgoãnicõãñupũ Nazaret cawãmecũti macãpũ. Profeta majã Jesure na caĩwoatujũgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo: “Jesús, Nazaret macããcũ na caĩ nigumi,” ĩ woatuyupa mai profeta majã.

3

Juan el Bautista en el desierto

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Bairo cayoato bero, ti yũtea caãno, Juan ãnacũ, camasãrẽ oco mena cabautizapã pũame etayupũ. Desierto cayucũmanopũ Judea yepare etari Dios yaye quetire camasãrẽ na quetibũjũgũ etayupũ. ² Atore bairo

na ĩ quetibujuyupũ: “Dios cū carotimasĩrĩpaũ merẽ etaro baiya. Bairi tũgoña qũenorĩ caroaro ãña Dios mena, mujãã yasire,” na ĩ quetibujuyupũ cũta catũgorã etarãrẽ.

³ Mai, Juan pũame profeta Isaías ãnacũ cũ cawoatujũgoyecutacu ãñupũ. Atore bairo ĩ woatu quetibujuyayupi Juan cũ cabaipeere:

“Bairo ĩgũmi ĩcãũ desierto cayucũmanopũ cañnicõãniatacu:

‘Marĩ Quetiupau yoaro mee etagũmi.

Torena, caroaro cariape ãnicoteya.

Camasã na quetiupau cũ caetaparo jũgoye cũ caatĩpawãrẽ na caqũenoyurorea bairo cũ qũenoyuya mujãã cũã,’”

ĩ woatu quetibujuyayupi Isaías ãnacũ Juan cũ caĩquetibujupeere.

⁴ Juan pũame waibucũ camello cawãmecucũ asero mena jutiuro qũenorĩ jãñañupũ. Tunu bairo waibucũ aserowẽ mena cũ jutiurore ñujãã tũgãbiyori jutii jãñañupũ. Bairi tunu ugarique cẽsupũ Juan yeseroare bairã cañnarẽ. Beroa oco cũãrẽ etinucũñupũ. ⁵ Bairo cũ cabaiãno, Juan tũpũ asũparã camasã capããrã. Jerusalén macã macããna, bairi Judea yepa macããna cũã, Rio Jordán na caĩrĩya tũni macããna nipetiro camasã Juan tũpũ asũparã. Juan yaye quetibujuriquere tũgogarã cũta asũparã. ⁶ Bairo cũ caĩquetibujuro tũgorã, roro na caátajere tũgoña yapapuari Dios mena bũsnetõñuparã. Bairo na caato ĩña, oco mena na bautizayupũ. Catũgõsarãrẽ Rio Jordãpũ na bautizayupũ Juan.

⁷ Mai, aperã capããrã fariseo majã, bairi saduceo majã mena Juarẽ cũ bautiza rotiranã etayuparã na cũã. Bairo na caboro ĩñarĩ, atore bairo na ĩñupũ Juan: “¡Mujãã caĩtopairã, ãña pũnaarẽ bairo caãna mujãã caãnoi, mujãã yũ bautizaecu! Atore bairo mujãã ĩ tũgoñarã: ‘Dios camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmurẽ popiye marĩ cabaibujioatajere oco mena marĩ cosenetõbujioami,’ mujãã ĩ tũgoñarã. ¿Ñamu mujãã cũ quetibujuyati, ‘Tie mena jãã netõgarã,’ mujãã caĩrĩjẽrẽ? ⁸ Bairo pũame mujãã caatĩãnierẽ boya: Rorije mujãã caátiere yapapuari caroaro ãnajẽ pũame átijũgoya. Bairo mujãã caato, camasã nipetiro ĩñarã, ‘Torena, na yerire merẽ wasoa yaparoupa,’ ĩ masĩgarãma. ⁹ Tunu bairoa, ‘Marĩã, Abraham ãnacũ pãrãmerã marĩ caãnoi, marĩ netõõgumi Dios,’ ĩ tũgoñaeticõãña. Bairo mujãã caĩtũgoñamiatacũãrẽ, dope bairo átinetõmasĩã maniña. Dope bairo Dios bou, atie ãtã rupaa mena Abraham pãrãmerãrẽ bairo na átiqũeno jẽñomasĩñami. ¹⁰ Bairi caroaro mujãã caãpericõãta, ĩcãũ yucũ, carĩca manirẽ quetĩjoerocacõãrĩcãrõrẽ bairo mujãã átirecõãgumi Dios mujãã cũãrẽ. Petoaca rusaya mujããrẽ Dios cũ caĩñabesepa rũmu.

¹¹ “Bairopũa, yũ paarique niña mujããrẽ oco mena yũ cabautizarije. Roro mujãã caátajere yapapua tũgoñarĩ tiere mujãã cajãnarõ ĩñarĩ, tore bairo mujããrẽ yũ átiya. Yũ paarique to cañumiatacũãrẽ, yũ bero caetau cũ capaarije pũame ñunetõgaro. Cũ roque Espĩritu Santore jõmasĩgumi camasãpũre. Tunu bairoa camasã roro na catũgoñarĩjẽrẽ na wasoao joroque na átigũmi. Cũ roque yũ netõrõ cañimajũũ nigũmi. Bairi yũ pũame ĩcãrõ tũni yũ átipeyomasĩtĩña. ¹² Yũ bero caetapau pũame marĩ ĩñabesegumi. Bairo carorãrẽ na beseregumi. Trigo aseri carorijere joerocacõãrĩcãrõrẽ bairo camasã carorãrẽ na beseregumi. Caũpetieti peeropũ na joeregumi. Caroarã roquere caroaro na qũenogumi. Trigo caroa majũrẽ caroaro na caqũenocũrõrẽ bairo caroaro na qũenogumi caetapau cũ yarã majũrẽ,” na ĩ quetibujuyupũ Juan catũgorã etarãrẽ Jesũs cũ caátipeere.

Jesús es bautizado

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Cabero Jesús Galilea yepa cañniataca Juan tare etayura Rio Jordán sawamescūtiya tūnirū. “Juan ya cū bautizáto,” í etayura. ¹⁴ Cajūgoye mai Juan ruame cū bautizagaetimiñupū Jesure. Bairi atore bairo qūñiñupū Juan:

—¿Nopēi mu ruame yure mu bautiza rotiatíati? Yure mu cabautizaro roque ñubujioatato —qūñiñupū.

¹⁵ Bairo Juan cū caĩrō tūgo, bairo qūñiñupū Jesús:

—Bairua, ya caborore bairo mu ára. Bairo mu caápara, caroaro cariape Dios marirē cū carotirore bairo marí átigarā —qūñiñupū Jesús Juarē.

Bairo cū caĩrō bero, Juan ruame “Jau” í, Jesús cū caborore bairo oco mena cū bautizayura yua. ¹⁶ Bairo Jesure cū cabautizaro

bero, Jesús ruame petaru maanucāñupū. Bairo maanucā yua, jōbui umarecōoru ñnamugōjoyura. Bairo cū cañajoro, jicoquei umarecōo ruame pāñucācoasuparo. Bairo cabairo, Espiritu Santo Dios Yeri majū bauruiasúru. Bua cū caruiatóre bairo bauruietayura Jesús tarure.

¹⁷ Bairo cū caruietaro, jōbuiaru atore bairo busarique ocajoyuparo: “Áni, ya macū, ya camai majū ññami. Cū caátianierē ññajesoja bātioro,” í busoocajoyuparo busarique.

4*Jesús es puesto a prueba*

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

¹ Cabero Espiritu Santo ruame Jesure cū neásúru desierto cayucamanoru, wātí carē cū átiñato í. “Cariapea cū átinucūñati,” Jesure qūñiñiñagu ásupu wātí.

² Bairo Jesús toru ācū, ñe ñnie ugaesuru. Cuarenta rumarí, bairi cuarenta ñamirí majū maanucācōañupū. Cabero yua, queyarique tūgoñañupū Jesús. ³ Bairo cū cabairo, wātí ruame Jesuta etayura, roro cū áparo, í. Bairo cūtu etari, atore bairo qūñiñupū:

—Mu, Dios macū mu añiña. Bairo cariapea Dios macū caācū ānirí, ati ūtā rupare pan qūñenori ugaya —qūñiñupū wātí Jesure.

⁴ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo ruame qūñicōañupū Jesús:

—Mu caĩrōrē bairo ya áperigu. Dios yaye quetire na cawoaturica tutipū ricaati ya átirotietiya. Bairo ñña ti tuti: ‘Ugarique marí cauganucūrō jeto boetiyami Dios. Nipetirije cū yaye quetibujariqueru marí catāgoñarjē cūārē boyami,’ í quetibujaya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipū —qūñiñupū Jesús wātirē.

⁵ Bairo cū caĩrō bero, wātí ruame Jesure cū neásúru caroa macā Jerusalén macāru. Toru etari yua, Dios ya wii templo wii buiru cū neásúru. ⁶ Bairo toru cū jūgoetari, qūñiñupū wātí Jesure:

—Mu, Dios macū mu añiña. Bairo cariapea Dios macū caācū ānirí, mu majū patíñarui ácūja jō yeparu. Mu riaecu. Tore bairo í quetibujaya Dios yaye queti:

‘Dios ruame cū yarā ángelea majārē mu coterotigumi.

Na, ángelea majā, mu bocāñegarāma ūtā rupaare mu cañarocapeaetiparore bairo írā,’

í quetibujaya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipū —qūñiñupū wātí Jesure.

7 Bairo cū caĩrõ tãgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Bairo m̄ caĩquetibujurore bairo caĩmiatacũãrẽ, m̄ caátirotirore bairo yu áperigu. Bairo yu caáto boetiyami Dios. Ape wãme ape pũrõpu atore bairo ĩ quetibujuya: ‘Marĩ Quetiupau Diore cū camasĩrĩjẽrẽ átiepecõãrĩ cū jẽnieticõãña,’ ĩ quetibujuya Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄ — qũĩñupũ Jesús wãtĩrẽ.

8 Bairo cū caĩrõ bero, wãtĩ p̄ame Jesure ãtãũ caũm̄arĩcu buip̄ cū neásúp̄. Top̄u etari yua, qũĩñojoyup̄u ati yepa macããna tocãnacãp̄au macããna quetiuparã na carotimasĩrĩpaurire. Caroa macãrĩ majũrẽ qũĩñojoyup̄u. 9 Bairo qũĩñõjo yua, atore bairo qũĩñupũ wãtĩ:

—Atie m̄rẽ yu caĩñõjorijere m̄ yu nunigu. Yutu r̄popaturi mena etanumurĩ yu m̄ caĩroaata, m̄ yu nunigu nipetirijere. “Jau,” miwã — qũĩñupũ wãtĩ Jesure.

10 Bairo cū caĩrõ tãgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Ácũja wãtĩ. M̄ caĩrotirore bairo yu áperigu. Dios yaye woaturica tutip̄u ricaati yu átirotietiya. Bairo ñna ti tuti: ‘Jĩcãũã niñami marĩ caĩroau, Dios jeto. Cū caĩrĩjẽ jetore tãgoya,’ ĩ quetibujuya Dios yaye quetire na cawoaturica tutip̄u — qũĩñupũ Jesús wãtĩrẽ. Cū yuesup̄u.

11 Bairo Jesús cū caĩrĩjẽrẽ tãgo, acoásúp̄u wãtĩ p̄ame yua. Bairo cū caátõ bero, jĩcããrã ángelea majã Jesure cū juátirã etayuparã yua.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

12 Cabero Jesús p̄ame queti tãgoyup̄u, “Juan preso jorica wiip̄u niup̄u,” ĩrĩqũẽ quetire. Bairo tiere tãgo yua, Galilea yepap̄u acoásúp̄u.

13 Baip̄ua, Nazaret macãrẽ tuaesup̄u. Ti macãrẽ netõácũ, Capernaum cawãmecuti macãp̄u etayup̄u. Ti macã Galilea utabuc̄ura tũnip̄u niña. Marĩ ñicũjãã Zabolón, bairĩ Neftalĩ cawãmecuna ãnana na caãna yepap̄u niña ti macã. 14 Profeta Isaías ãnacũ Zabolón, Neftalĩ macããnarẽ cū caĩwoatujũgoyetiricarore bairo baietaro baiyuparo. Atope bairo ĩ quetibuj̄u woatucũñañupĩ Isaías:

15 “To Zabolón yepa macããna, bairĩ aperã Neftalĩ yepa macããna, bairĩ aperã Rio Jordán ape nũgõã, mar tũni macããna, bairĩ aperã Galilea yepa macããna cũã Diore camasĩena niñama.

16 Na, canaĩtĩãrõpu cañesẽãrãrẽ bairo caãna niñama.

Bairo caãna nimirãcũã, caroaro cabusurore ñnarãrẽ bairo nigarãma.

Dios cū cajou cū caquetibujurijere tãgorã, caroaro cabusurore ñnarãrẽ bairo nigarãma.

Diore masĩcoagarãma yua,” ĩ woatuyupi profeta Isaías ãnacũ.

17 Ti watoare na quetibuj̄u jũgoyup̄u Jesús cū yaye quetire camasãrẽ. Atope bairo na ĩ quetibuj̄uyup̄u: “Dios cū carotimasĩrĩp̄au merẽ etaro baiya. Bairĩ tãgoña qũẽnorĩ caroaro ãña Dios mena,” na ĩ quetibuj̄uyup̄u Jesús camasãrẽ.

Jesús llama a cuatro pescadores

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

18 Cabero, Galilea na caĩrĩ utabuc̄ura tũnip̄u ásúp̄u Jesús. Bairo ácu yua, Simón, apeĩ cū bai Andrés, jĩcãũ pũnaa caãna pũgarãrẽ na ññajoyup̄u. Ape wãme “Pedro” qũĩñuparã Simorẽ. Bairo Jesús narẽ cū caĩñajoro, na pũgarãp̄ua utabuc̄urap̄u bapĩ mena wai wasarã ásuparã na, pũgarãp̄ua. Na

capaarije, waiwe wapatarique añuparõ. ¹⁹ Bairo na ñña, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Jito, yu baracusa. Caroaro waire cawãsãmasĩrã mujãã ãniaru, wai na rutieticoáto, írã. Amerẽ yua, caroaro camasãrẽ caquetibujarã mujãã ãnio joroque mujãã yu átigu, na yasieticõáto, írã —na ññupũ Jesús.

²⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei pũgarãrua na bapi yucure cũrĩ, acoásúparã Jesús mena.

²¹ Bairo cajũgoye jãñurĩ na caánemorõ, utabucura tũnipu Jesús pũame na ññajoyupu aperã pũgarãrẽ tunu. Santiago, bairi cũ bai Juan cawãmecucu Zebedeo pũnaarẽ na ññajoyupu Jesús. Mai, Santiago, cũ bai Juan mena cũmua capairicaru añuparã. Bapi yucu caopcutiere jiyajãrã ásuparã. Bairo narẽ na ñña, na piijoyupu Jesús: “Jito. Yu baracusa. Marĩ quetibujuto camasãrẽ Dios yaye caroa quetire,” na ññupũ. ²² Bairo cũ caĩrõ tũgo, tocãrõã, jicoquei na cũã acoásúparã Jesús mena. Na bapi yucure cũrĩ, na pacu cũmuaru caãcãrẽ cũ aweyocoásupu Santiago, cũ bai Juan mena.

Jesús enseña a mucha gente

(Lc 6.17-19)

²³ Cabero ãñesẽañupu Jesús Galilea yeparu. Topu ãñesẽã yua, tocãnacã macã macããna na cañubueri wiiripu sinagogas na caĩrĩ wiiripure buenucũñupu to macããnarẽ. Dios cũ carotimasĩrupu caetarore na buenucũñupu, caroa queti majũrẽ. Bairo topu bueñesẽãũ, nipetiri wãme cariyecunare na catioyupu Jesús. ²⁴ Bairo tiere ññarã, camasã tocãnacãũrua ãmeo quetibujunetõñuparã na majũ. Bairi Siria yepa macããna tũgopeticoasuparã Jesús cũ caátimasĩrjẽrẽ. Bairo tiere tũgo, na yarã cariarãrẽ cãtu na jeasúparã. Nipetirije riaye cacãgorãrẽ, bairi na rupauri cawũgãrãrẽ, bairi wãtĩã yeri pũna cacãgorãrẽ, bairi camecãrãrẽ, bairi ñicããrĩ cabuurãrẽ cãtu na jeasúparã. Jesús pũame bairo na cajeanãrẽ na boca catioyupu.

²⁵ Bairo cũ caátimasĩrjẽrẽ ñnarã, camasã capããrã cũ berore usayuparã. Na, Galilea yepa macããna, bairi Decápolis yepa macãã macããna, bairi Jerusalén macã macããna, bairi Judea yepa macããna, bairi Rio Jordán cawãmecutiya jinũgõã macããna nipetirã Jesús berore usayuparã.

5

El sermón del monte

¹ Bairo capããrã camasã na caetaro ññarĩ yua, Jesús pũame jicãũ ãtãũ buipu acoásupu. Topu cũ caruiro, cũ cabuerã cãtu etayuparã. ² Bairo na caetaro ñña, atore bairo na ñ quetibujuyupu:

La verdadera dicha del hombre

(Lc 6.20-23)

³ “Useanirĩ niñama Diore caroaro masĩtĩmirãcũã, cũ mena catũgoñatutuanemogarã pũame. Bairo caãna ãnirĩ Dios cũ carotimasĩrupu macããna nigarãma yua.

⁴ “Tunu bairoa useanirĩ niñama yapapuarĩ caãnimiatana cũã. Dios pũame useanirõ ãnitũgoñarĩqũrẽ na jogumi.

⁵ “Tunu bairoa useanirĩ niñama rorije caãmeoãperã. Ati yepa uparã na ãnio joroque na átigumi Dios cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo.

⁶ “Tunu bairoa useanirĩ niñama Dios cũ caborore bairo butiuro caáticõã ãnigarã. Dios pũame na juátinemogumi, cũ caborore bairo na caátimasĩparore bairo ñ.

7 “Tunu bairoa useanirĩ niñama cabopacarãrê caĩñamairã. Na cãârê na iñamairĩ na juátigumi Dios.

8 “Tunu bairoa useanirĩ niñama ñe ùnie na yeripũ carorije mána caãna. Na roque Diore quĩñagarãma.

9 “Tunu bairoa useanirĩ niñama jĩcãrõ tũni ãnajêrê cajũgoátiaña. ‘Narê Dios pũnaa caãna,’ na Igarãma.

10 “Tunu bairoa useanirĩ niñama Dios cã caborore bairo na caátie jũgori caĩñate ecorã. Aperã roro popiye na baio joroque na caátimiatacũãrê, Dios cã carotimasĩrĩpaũ macããna majũ nigarãma bairãpua.

11 “Tunu bairoa useanirĩ mujãã ãnigarã, camasã roro mujããrê na caĩmiatacũãrê. Tunu yũre mujãã catũgousarije jũgori capee itorique mena popiye mujãã baio joroque na caátimiatacũãrê, useanirĩ mujãã ãnigarã. 12 Bairo jeto ásupa camasã, profeta majã mujãã jũgoyepũ caquetibũnetõrĩ majã ãnana cãârê. Tore bairo ãmerê roro mujãã cabaimiatacũãrê, Dios mujããrê caroare cã cajopee paijãñurõ nigaro. Jõbuiipũ mujãã caetaro, paio nigaro mujããrê caroa cã cajopee pũame. Tiere tũgoñarĩ useanirĩquẽ mena bairoa ãnicõã ninucũña.

Saly luz del mundo

(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

13 “Mujãã, yũ yarã ati yepapũre moarê bairo mujãã ãniña camasãrê. Moa caocætie caãmata, ñerê átimasĩtĩña camasãrê. Bairi moa caocarije capeticõã usapata, ñe ùnie pũamerê ñuẽtĩña. Rerique niña. Bairi macã yepapũ reyama camasã tie ùnie carorijere. Bairo na carero, na ya wii macã yepa canetõánã pũame na careatajere peaborecõãgarãma.

14 “Tunu bairoa ati yepapũre cabusurijere bairo mujãã ãniña camasãrê. Jĩcã macã ãtãũ buipũ na caquẽnorĩcã macã caãmata, yasiogopũ ãmerĩña. Nipetiro camasã caroaro ti macãrê iñajomasĩñama. 15 Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ jĩñaworiquere buãacũcẽcũmi carupapata rocapũ. Jõbuiipũ cũnucũñami, cã ya wiire to ãbusuwoáto, ï. 16 Bairi mujãã pũame torea bairo mujãã átigarã mujãã cãã. Caroaro mujãã átiãninucũgarã camasã na caĩñajoro, marĩ Pacũ Dios, ãmũrecõo macããcũrê cã na cabasapeoparore bairo ïrã,” na ï quetibũjuyupũ Jesús.

Jesús enseña sobre la ley

17 ï quetibũju yaparo, atore bairo na ïnemoñupũ tunu: “Moisês ãnacũ, bairi profeta majã ãnana cãã na caquetibũjucũrĩquẽrê jãnarotiácũ, tiere bueyami,’ ï tũgoñaeticõãña yũ capaarique cutiere. Bairo mee átiácũ yũ baiya ati yepapũre. Dios yarã ãnana na caĩquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrê bairo jĩcãrõ tũni to baipeticõãto ï, ati yepapũre yũ apú. 18 Cariape mujããrê yũ quetibũjuya: Ati ãmũrecõo capetiparo jũgoye Moisês ãnacũ cã caátiroticũrĩquẽ jĩcã wãmeacã ùnorê noa ùna átiyasiomasĩtĩñama. Cã caĩrĩcãrõrêã bairo baicoagaro. 19 Bairi ni jĩcãũ ùcũ Moisês cã caátiroticũrĩquẽ jĩcã wãmeacã ùnorê cã cajãnarotiata, o camasãrê ricaati na cã caĩquetibũjuata, Dios cã carotimasĩrĩpaũ macããna nipetiro netõrõ cabũgoro macããcũ nigumi. Apei pũame tie cã caátiroticũrĩquẽrê cã catũgousacõãmata, bairi tunu camasãrê cariape na cã caĩquetibũjuata, Dios cã carotimasĩrĩpaũ macããna mena carotimasĩ majũ nigumi. 20 Cariape mujããrê ñiña: Moisês ãnacũ cã caátiroticũrĩquẽrê cajũgobueri majã, bairi fariseo majã na caatiãnie netõjãñurõ Dios cã caborore bairo caroaro mujãã caápericõãta, Dios cã carotimasĩrĩpaure mujãã etaetigarã.”

Jesús enseña sobre el enojo

(Lc 12.57-59)

²¹ Apeyera, “Marí ñicũjããrẽ na caquetibujucũrĩqũerẽ mujãã tũgoyupa: ‘Camasãrẽ na pajĩareeticõãña. Ni jĩcãũ ùcũ apeiire cũ capajĩaroacaata, roro cũ caátiere ñnacõñarĩ popiye cũ baio joroque cũ átirotigarãma cabũtoa camasĩrã,’ na caĩrĩqũerẽ mujãã tũgoyupa. ²² Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yu pũame atore bairo mujããrẽ yu quetibuju cũnemoña: Ni jĩcãũ ùcũ cũ yau mena cũ caasiata, Dios pũame roro cũ caátiere ñnacõñarĩ popiye cũ baio joroque cũ átigumi. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ cũ yaure roro cũ caĩtutiata, Junta Suprema macããna roro cũ caátiere ñnacõñarĩ popiye cũ baio joroque cũ átigarãma. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ cũ yaure, ‘Catũgomasiẽcũ mũ ãniña,’ ñrĩ, bũtioro yaparua tũgoñarĩ cũ ãnio joroque cũ cũ caápata, caũpetietopũ caácãre bairo nigumi.

²³⁻²⁴ “Bairi ni mujãã mena macããcũ roro cũ caátaje wapare yasiogu, altar mesapũ waibũcũre cũ neátĩ, bairi, ‘Yu mena asiajãñũñami mai yu yau,’ cũ caĩtũgoñabõcaata, ti altapũre cũ canunigamirĩjẽrẽ cũ cacũrõ ñũña mai. Cariape cũ yaũtu cũ caátó boya. Cũ mena cũ cabũsqũẽnorõ boya. Bairo tiere áti yaparori bero roque, Diore cũ cañũbuero ñũña.

²⁵ “Tunu bairoa ni apeĩ ùcũ, ‘Yu mujãã wapamoña,’ ñrĩ, mujããrẽ juez caĩñabeseĩ tũpũ cũ caneápáro jũgoye, tãmurĩ cũ mena busũqũẽnojũgoya. Mujããrẽ juez tũpũ cũ caneápároperiparore bairo ñrã, cũ mena busũqũẽnojũgoya. Mujãã cabũsqũẽnojũgoeticõãta, juez pũame preso jorica wii macããna cacoterãrẽ mujããrẽ ñerotigumi. Bairo áti yaparo, na pũame preso jorica wii pũ mujããrẽ cũrecõãgarãma. ²⁶ Cariape mujããrẽ ñũña: Dinero mujãã cawapamorĩjẽrẽ mujãã cawapatipeyoparo jũgoye, topũ mujãã ãnicõãgarã. Mujãã wĩtimasĩetigarã,” na ñ quetibujuyupũ Jesús.

Jesús enseña sobre el adulterio

²⁷ Ñ quetibuju yaparo, na ñ nemoñupũ tunu: “‘Apeo mũ nũmo mee caãcõrẽ eperico cũgoeticõãña,’ na caĩquetibujucũrĩqũerẽ mujãã tũgoyupa. ²⁸ Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yu pũame atore bairo mujããrẽ yu quetibuju cũnemoña tunu: Ni jĩcãũ ùcũ cũ nũmo mee caãcõrẽ roro cõ cũ caátigatũgoñata, merẽ cũ yeripũre cõ mena caãcũrẽ bairo ãnicõãbujioũmi.

²⁹ “Bairi ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ cũ caapea cariape nũgõã macããcã mena carorije macããjẽ jetore ññanucũãmi. Bairo tia cũ caapea jũgori carorije macããjẽrẽ caĩñapai cũ caãmata, apeiire tia cũ caapeare weeroticõãrĩ caãcũrẽ bairo cũ caãno, ñubujioro. Bairo cũ rupau macããtõ jĩcãrõrẽ cũgoetimicãã, Dios tũpũ cũ caetaata, ñũña. Bairo cũ rupau macããjẽ roro cũrẽ caátiecorotirije nipetiro mena peeropũ roro cũ tãmũo joroque Dios cũ caápata roque, ñuetimajũcõãña. ³⁰ Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ cũ wãmo jũgori rorije jetore átinucũãmi. Bairo cũ wãmo jũgori carorijere caátieconucũũ cũ caãmata, apeiire cũ wãmorẽ yisetaroticõãrĩ caãcũrẽ bairo cũ caãno, ñubujioro. Bairo cũ rupau macããtõ jĩcãrõrẽ cũgoetimicãã, Dios tũpũ cũ caetaata, ñũña. Bairo cũ rupau macããjẽ roro cũrẽ caátiecorotirije nipetiro mena peeropũ roro cũ tãmũo joroque Dios cũ caápata roque, ñuetimajũcõãña. Bairi roro mujãã caátinucũrĩjẽrẽ jãnacõãña,” na ñ quetibujuyupũ Jesús.

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

31 Ī quetibujų yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Ni ĵicãũ ũcũ cũ numorẽ cũ carocagaata, atore bairo ĩricã pũrõrẽ cõ cũ cajoro, ñurõ: ‘Bairo mų cabairoi, mure teei, mure yų rocaya yua,’ na caĩquetibujucũrĩquẽrẽ mujãã tũgoypura. 32 Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yų ruame atore bairo mujããrẽ yų quetibujų cũnemoña tunu: Ni ĵicãũ ũcũ cũ numo, apeĩ mena roro caepeeco cõ caãnimiatacũãrẽ, cõrẽ cũ carocaata, roro cõ baio joroque cõ átiyami. Apei mena roro caepericore bairo caãcõ cõ ãnio joroque cõ átiyami, bairo cõ cũ caápata. Tunu bairoa apeĩ ruame capi-tiecoricore cũ cawãmojiyaata, apeo mena roro caepericure bairo caãcũ ãnibujoumi cũ cũã,” na ĩ quetibujųyupų Jesús.

Jesús enseña sobre los juramentos

33 Ī quetibujų yaparo, ape wãme atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “‘Dios mena ñiña, mujãã caĩatato bero caãmata, mujãã caĩrõrẽã bairo ása. Ītoeticõãña,’ marĩ ñicũjãã na caĩquetibujucũrĩquẽrẽ mujãã tũgoypura. 34-35 Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yų ruame atore bairo mujããrẽ yų quetibujų cũnemoña tunu: Atore bairi wãme ĩtĩcõãña: ‘Jõ umarecõo mena ñiña,’ o ‘Ati yepa mena ñiña,’ o ‘Jerusalén na caĩrĩ macã mena majũ ñiña,’ ĩtĩcõãña. Bairo mujãã caĩata, Diore caĩroenarẽ bairo caãna mujãã ãnibujorã. Umarecõo ruame Dios cũ caãnipau ñiña. Ati yepa ruame cũ carotiripau ñiña. Jerusalén cũã cũ carotimasĩrĩpau ñiña. 36 Tunu bairoa, ‘Yų ruoapa mena ñiña,’ ĩtĩcõãña. Ni ĵicãũ ũcũ cũ poawẽ ĵicãwẽ caĩrĩwẽãcãrẽ cabotiriwẽ majũ átiwasoamasĩtĩñami. O cabotiriwẽãcã caãmata, caĩrĩwẽ majũ átiwaso masĩtĩñami.

37 “Bairi atore bairo ĩrĩquẽ jeto ñuña: ‘Bairo yų átigu,’ o ‘Bairo yų áperigu,’ cariapea ĩrĩquẽ jeto ñuña. Tie netõjãñurõ mujãã caĩata, wãtĩ cũ caĩbusujãrĩjẽrẽ catũgousarãrẽ bairo caãna mujãã ãnibujorã,” na ĩ quetibujųyupų Jesús.

Jesús enseña sobre la venganza

(Lc 6.29-30)

38 Ī quetibujų yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “‘Jicãũ apeĩ mena ãmeo quẽrĩ cũ caapeere cũ caroyetuata, cũ cũã cũrẽã bairo cũ caapeere cũ caãmerõ ñurõ. O cũ opire cũ capapeata, cũ cũã cũrẽã bairo cũ opire cũ capapeero ñurõ,’ na caĩquetibujucũrĩquẽrẽ mujãã tũgoypura. 39 Bairo na caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yų ruame atore bairo mujããrẽ yų quetibujų cũnemoña tunu: Aperã roro mujããrẽ na caãtimiatacũãrẽ na ãmeeticõãña. Bairi ni ĵicãũ ũcũ mujãã wasoponarẽ cũ capaata, ape ñugõã cũãrẽ cũ ãñotaeticõãña. 40 Tunu bairoa apeĩ mujãã pesu ruame mujãã jutiuro cabui macããtõrẽ quetiupau juezre cũ caẽmarotiata, mujãã camisa cũãrẽ cũ nunicõãña mujãã pasure. 41 Tunu bairoa ape yepa macããcũ soldau ũcũ, ‘Ruğa kilómetro majũ yų yayere ruşabojaya tãmurĩ wapa mano,’ mujãã cũ caĩata, bapariçãnacã kilómetro majũ buipearo cũ mujãã ruşabojagarã. 42 Tunu bairoa apeĩ cũ cajẽniata, cũ cabopacarijere cũ nuniña. Tunu apeĩ, ‘Yure wasoya,’ mujãã cũ caĩata, ‘Mų yų wasoecu,’ quĩtĩcõãña. Cũ nunicõãña,” na ĩ quetibujųyupų Jesús.

El amor a los enemigos

(Lc 6.27-28, 32-36)

43 Ī quetibujų yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “‘Marĩ yarãrẽ marĩ camairõ ñuña. Tunu marĩ pesua ruamerẽ marĩ cateero ñuña,’ na caĩquetibujucũrĩquẽrẽ mujãã tũgoypura. 44 Bairo na

caĩquetibujucũmiatacũãrẽ, yu ruame atore bairo mujããrẽ yu quetibuju cũnemoña tunu: Mujãã pesua cũãrẽ na maiña. Rorije na ápericõãña. Caroa roquere na ása. Dios yarã mujãã caãnoi, roro mujãã baio joroque caãnarẽ na jẽnibojaya Diopure. ⁴⁵ Bairo mujãã caápata, Dios umurecõo caãcũ pũnaarẽ bairo caãna mujãã ãnigarã. Dios ruame nipetirore caĩñamai niñami. Carorijere caána, caroare caána cũãrẽ muipu asibatopeyocõãnucũñami. Tunu bairoa oco caocarijere na jonucũñami Dios carorije wapare cacũgorãrẽ bairo cũ caĩñarãrẽ, carorije wapa cacũgoenarẽ bairo cũ caĩñarã cũãrẽ. Bairi mujãã cũã Dios caroaro cũ caátorea bairo caroaro na ása, roro mujããrẽ caána cũãrẽ. ⁴⁶ Mujããrẽ camairã jetore mujãã camaiata, Dios mujãã cawapatapee mujããrẽ cũ cajorije manigarõ. Tore bairo átinucũñama Roma macããnarẽ camasã yaye dinerore jejobojari majã. Narẽ camairã jetore na mainucũñama. ⁴⁷ Tunu bairoa mujãã yarã jetore, ‘Caroare cũ joáto Dios mujããrẽ,’ na mujãã cañata, ¿ñe ùnierẽ aperã netõrõ caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Diore camasiẽna cũã. ⁴⁸ Marĩ Pacu, umurecõo macããcũ ruame roque caroaro cariape cũ caátie petietiya. Bairi mujãã Dios yarã ãnirĩ roro mujããrẽ caána cũãrẽ caroaro na ása. Bairi Dios cũ caátinucũrĩjẽrẽ bairo mujãã cũã caroaro cariape átinucũña,” na ï quetibujuyupu Jesús.

6

Jesús enseña sobre las buenas obras

¹ Ì quetibuju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Ñubueránã caroaro tũgoñaña. ‘Capããrã camasã na caneñarõ jetore marĩ ñubuegarã, caroaro marĩ caátiere na caĩñarapore bairo ñrã,’ ï tũgoñaeticõãña. Bairo mujãã caĩtũgoñaata, marĩ Pacu Dios umurecõo macããcũ mujãã cawapatapee mujããrẽ cũ cajopeere mujãã joetigumi.

² “Bairi camasã na cabopacarijere mujãã cajoata, nipetiro camasãrẽ, bairo mujãã caátiere na quetibuju masĩõetĩcõãña. Tore bairo átinucũñama caĩtopairã cũã ñubuerica wii, sinagogare ãna, o maapu ãñeseãrã, nipetiro camasã narẽ na caĩroaparore bairo ñrã. Cariape mujããrẽ ñiña: Na ùna camasã aperã narẽ na caĩroanucũrĩjẽ netõrõ cũgonemoetigarãma. Dios ruame na ñroaetiri caroare na joetigumi roro na catũgoñarĩjẽ jũgori. ³ Bairi mujãã ruame camasã na cabopacarijere mujãã cajoata, ni ùcũ mujãã yau caãnimajũrẽ cũ quetibujueticõãña. ⁴ Capããrã na caĩñaetopu, cabopacarãrẽ na juátinemoña. Tore bairo mujãã caápata, marĩ Pacu Dios yasioropu mujãã caátimiatacũãrẽ, caĩñau ãnirĩ mujãã jogumi mujãã cawapatapeere.

Jesús enseña a orar

(Lc 11.2-4)

⁵ “Tunu bairoa Diore jẽnirã, caĩtopairã na cajẽnirõrẽ bairo jẽnieticõãña. Na ruame ñubuerica wii pu ãna, nucũrĩ Diore cũ jẽniuseanucũñama. O plaza tũnipu capããrã camasã na caãnopu ãna, bairo átiuseanucũñama, nipetiro camasã caroaro na caĩubuerijere na caĩñaraporore bairo ñrã. Cariape mujããrẽ ñiña: Na ùna camasã aperã narẽ na caĩroanucũrĩjẽ netõrõ cũgonemoetigarãma. Dios na ñroaetiri, caroare na joetigumi, roro na catũgoñarĩjẽ jũgori. ⁶ Bairi mujãã ruame Diore cũ mujãã cajẽniata, atore bairo mujãã caáto ñuña: Mujãã ya arua jopere biajãáti, aperã na

caĩñaetopu Diore cū jēninucūña. Tore bairo mujāā caápara, marĩ Pacu Dios jeto caĩñau, mujāā mena caācū ānirĩ caroare mujāā jogumi.

⁷ “Tunu bairoa Diore cū jēnirā, nairō jĩcā wāmea cabugoro macāājērē ĩ busujēnieticōāña. Torea bairo jeto ĩ jēninucūña Diore camasiēna. ‘Nairō jĩcā wāmea cū marĩ całata, caroaro tūgoñmi Dios,’ ĩ tūgoñañama, masiēna. ⁸ Marĩ Pacu Dios ruame cū mujāā cajēniparo jūgoyerua merē mujāā cajēnipeere masicōāñami. Bairi narē bairo cū jēnieticōāña Diore.

⁹ Atoare bairo mujāā caļjēnirō boya:

‘Jāā Pacu, jōbui macāācū, nipetiro camasā mu wāmerē na ĩroáto.

¹⁰ Tunu bairoa mu carotimasĩrĩpau ati yepapu to apáro.

Jōbui pu mu carotirorea bairo to baiáto ati yepapu cūārē.

¹¹ Tunu āme jāā caugapee, jāā caborije, jāārē carusarije ũnie cūārē jāā joya.

¹² Tunu bairoa roro jāā caátaje cūārē jāā masiriyobojaya.

Camasā roro jāārē na caátajere jāā camasiritirorea bairo roro jāā caátaje cūārē jāā masiriyobojaya mu cūā.

¹³ Tunu wātĩ roro jāārē cū caátigarijere jāā eñotaya. Jāā netōōña.

Mu jeto carotimasĩ mu āniña.

Mu jeto catutuanetōū mu āniña.

Mu jeto camasā na caĩroapu mu āniña tocānacā rūmua. Bairo to baiáto, bairo Diore cū mujāā caļjēnipee ñuña,” na ĩ quetibujuyupu Jesús.

¹⁴ ĩ quetibuju yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “Camasā roro mujāārē na caátajere na mujāā cabusquēnoata, marĩ Pacu Dios umarecōopu caācū cūā roro mujāā caátajere masiriyobojagumi. ¹⁵ Bairo roro mujāārē na caátajere na mujāā cabusquēnoeticōāta roque, marĩ Pacu Dios cūā roro mujāā caátajere masiriyobojaetigumi.

Jesús enseña sobre el ayuno

¹⁶ “Tunu bairoa ape rūmu ugarique betiri Diore ñubueāna, tūgoñarĩquē pairā yapapuarique cunarē bairā na cabaurore bairo baieticōāña. Tore bairo jeto átiyama caĩtopairā, nipetiro camasā ugarique betiri Diore na cañubuoero na camasĩparore bairo ĩrā. Cariape mujāārē ñiña: Camasā na caĩroarije netōrō cūgoetigarāma. Dios na ĩroetiri caroare na joetigumi, roro na catūgoñarĩjē jūgori. ¹⁷ Bairi mujāā ruame ugarique betiri Diore mujāā cañubueata, atore bairo mujāā caáto ñuña: Mujāā riapére wacoseya. Mujāā poa cūārē caroaro wugapeoya. ¹⁸ Bairo ása, ni jĩcāū ũcū ugarique betiri mujāā cañubuerijere cū camasĩtĩparore bairo ĩrā. Atoarea bairo mujāā caápara, marĩ Pacu Dios caĩñau jeto mujāā mena caācū ānirĩ caroare mujāā jogumi.

Riquezas en el cielo

(Lc 12.33-34)

¹⁹ “Tunu bairoa ati yepa macāājē paio cawapacutiere jeeneñorĩ caroare bairo jecūcūgonetōētĩcōāña. Ati yepapu marĩ caāno, moena ugareyama ti ũnierē. O tie āpōā ũnie caāmata cūārē, ũta witiri boacoaya. O aperā tiere jerutirecōāñama. ²⁰ Caroaro ása, jōbui pu roquere mujāā yaye wapa caānipeere mujāā cacūgonetōparore bairo. Topu noa ũna moena caugarerā mánama. Cautawitiboarije ũnie cūā mano. Cajerutiri majā cūā mánama umarecōopure. Bairi topu mujāā cacūgoepe yasietigaro. ²¹ Ati yepapu macāājē jettore mujāā camaitūgoñaata, tie jettore mujāā

bootūgoñagarã. Jõbuiꝑu mujãã cacūgoꝑeere mujãã camaitūgoñaata roque, ati yepa macããjērē butiuro mujãã bootūgoñaetigarã.

La lámpara del cuerpo

(Lc 11.34-36)

22-23 “Tunu bairoa mujãã caapee ꝑame cajĩñaworicare bairo niña mujãã rupaꝑe. Mujãã caapee caroaro to caĩñamasĩata, caroaro mujãã iñamasĩña. Caroyetuata, caroaro mujãã iñamasĩētĩña. Tore bairo mujãã, cayeriñurã ānirĩ cariaꝑe mujãã catūgoñaata, caroaro mujãã átimasĩgarã. Cayeriñuena mujãã caãmata roque, caroaro mujãã átimasĩētĩbujiorã. Dios mujããrē cū camasiōrĩjērē mujãã catūgoꝑasajñnacōãta, jꝑoro majũ ana mujãã átibujiorã!

Dios y el dinero

(Lc 16.13)

24 “Tunu bairoa ni jĩcãũ ũcũ, ꝑugarãꝑna cū quetiuparã na caĩrōrē bairo átimasĩētĩñami, jĩcãrōrēã bairo na carotimasĩētĩcōãta. Bairo na cabaiata, jĩcãũrē qũĩroabujioꝑmi. Aꝑeire qũĩroaetibujioꝑmi. Jĩcãũ mena yeri ñugumi. Aꝑeire qũĩñategumi. Torea bairo mujãã cãã dinerore mujãã cabotūgoñaata, Dios yaye mujããrē cū caátirotirijere mujãã iñatebujiorã,” na ĩ quetibujuyꝑu Jesús.

Dios cuida de sus hijos

(Lc 12.22-31)

25-26 ĩ quetibujuy yaparo, atore bairo na ĩnemoñꝑũ tunu: “Mujãã yeri ꝑna ꝑame, mujãã caꝑapee, bairo mujãã cajãñapee netōjãñurō caānimajũrĩjē niña. Bairo mujããrē ñiña: Ati yepa macããjērē butiuro bootūgoñaeticōãña. Mujãã caꝑapeere, mujãã caetipeere, bairo mujãã cajãñapee cããrē butiuro tūgoña macãētĩcōãña. Minia na caátĩānierē mujãã masĩña. Na caꝑapeere oteetiꝑama. Tunu na caꝑapeere cabutiro iña, jeetiꝑama. Na caꝑapeere jeri wiꝑu qũēnocũētĩnucũñama. Bairo na caāꝑerimiatacããrē, na caꝑapeere jonucũñami Dios. ĩMujãã roquere minia netōrō mujãã maiñami Dios! Bairo āme mujãã caānierē tūgoña macãētĩcōãña. 27 Ni ũcũ mujãã mena macããcũ, cū catūgoñamacãrĩjē jũgori, ‘Yũ butinemoꝑu jĩcã metro recomacã majũ, ũmꝑau ānigu,’ ĩ masĩētĩñami. Mujãã catūgoñamacããrĩjē jũgori mujãã átimasĩētĩña.

28 “Bairo, ĩnopēĩrã mujãã cajãñapeere mujãã tūgoñarĩqũē paiꝑati? Oó, tataboaro macããjē cabairije cããrē mujãã masĩña. Oó ꝑame ꝑaetĩnucũña. Eetĩnucũña. 29 Bairo áꝑerimĩrōcũã, caroa bauya. Quetiupau rey Salomón ānacũ caroa majũ cū cajutii jãñarĩqũē netōjãñurō caroa bauya oó ꝑame. 30 Bairo tie taa ũnie Dios cū caqũēnorĩqũē jĩcã rãmu caroa cabaumiatacããrē, aꝑe rãmu ꝑeꝑꝑu joꝑyama camasã, ꝑeꝑo riorã. Mujããrē taa ũnie netōjãñurō mujãã maiñami Dios. Bairo mujãã cajãñapeere mujãã jogꝑmi yua. ĩMujãã, Dios mena catūgoñatutuenaꝑe bairo majũ mujããrē ñiñaña! 31 Bairo mujãã cabopacarijere tūgoña macãētĩcōãña. ‘¿Ñerē marĩ ugarãati?’ o ‘¿Ñerē marĩ etirãati?’ o ‘¿Ñerē marĩ jãñarãati?’ ĩ tūgoña macãētĩcōãña. 32 Diore caĩroaena ꝑame na caꝑapeere, bairo na caetipee cããrē tūgoña macãnucũñama. Mujãã roque narē bairo baieticōãña. Marĩ ꝑacu Dios ũmꝑꝑecōo macããcũ marĩ cabopacarijere masĩꝑꝑocōãñami. Bairo tūgoña macãētĩcōãña. 33 Dios cū carotimasĩrĩꝑau roquere tūgoñaña. Dios cū carotiroꝑe bairo ása. Bairo mujãã caãꝑata, ati yepa macããjē nipetirije mujãã cabopacarije cããrē mujãã jogꝑmi Dios. 34 Tocãnacã rãmu ricaati caꝑe wãme baicōã niña. Bairo ñamĩrōcã mujãã

caátipeere tũgoña macãētĩcõãña. Ñamirõcã caetaro roque mujãã caátipee ùnierẽ mujãã masĩgarã,” na ĩ quetibũjũyũpũ Jesús.

7

No juzgar a otros
(Lc 6.37-38, 41-42)

¹ ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñũpũ tunu: “Aperã noo na caátiere roro busũpaieticõãña, mujããrẽ Dios cãã mujãã caátiere, ‘Roro átiyama,’ cã caĩetiparore bairo ĩrã. ² Dios pũame aperã na caátĩanierẽ roro mujãã cabũspairo cãrõ, mujãã ĩroaetigũmi. Tunu bairoa aperãrẽ na mujãã catuticõñarõ cãrõ ĩcãrõ tũni mujãã cããrẽ mujãã tutigũmi. ³⁻⁴ Tunu bairoa ĩcãũ caũmũ cũ baire, ‘Mũ caapearũ pũrõãcã ĩãñaña. Yũ nerocapa,’ qũĩũpũ. Bairo qũĩmicũã, cũ pũame tutu majũ cũgocõãñami cũ caapearũ. Tore bairo baiyami ĩcãũ ùcã paio roro caátacũ, cũ cãã petoaca roro caátacũre, ‘Roro mũ baiya,’ cũ cũ caĩbusũpaiata. ⁵ ¡Caĩtopairã mujãã ãniña! Torena, mujãã pũame roque rejũgoya mujãã carorijere. Bairo átiri bero roque, mujãã quetibũjũ masĩgarã aperã rorije na caátiere.

⁶ “Tunu bairoa caroa majũrẽ marĩ joetiya wii yaiare. Tunu perlas caroa cabotiri rupaaca cããrẽ yeseapũre marĩ wẽjoetiya. Bairo marĩ caápata, tiere peabato recoagarãma. Torea bairo Dios yaye busũrique caroa majũ to cañimiatacũãrẽ, wii yaia, bairi yeseare bairo caãnarẽ bairo catũgogaenarẽ na quetibũjũeticõãña, caroa quetire roro na busũeticõãto, ĩrã,” na ĩ quetibũjũyũpũ Jesús.

Pedir, buscar y llamar a la puerta
(Lc 11.9-13; 6.31)

⁷⁻⁸ ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñũpũ tunu: “Noa ùna na cajẽniata, na cajẽnirĩjẽrẽ bõcamasĩgarãma. Tunu bairoa apeye ùnierẽ na camacãata, na camacãrĩjẽrẽ bõcamasĩgarãma. Tunu jopere na capiĩata, ti wii uparũ pũame ti jopere pããgũmi. Bairi tore bairo Diore mujãã cajẽniata, mujãã cañimasĩpeere jogũmi. Bairi Diore mujãã cajẽnirõ ñũña.

⁹ “Mujãã, capũnaacũna mujãã pũnaa pan rupare na cajẽniata, ¿ũtã rupare na mujãã jobujiocũti? Bairo mujãã áperã. ¹⁰ Tunu bairoa waire na cajẽniata, ¿ãña ùcãrẽ na mujãã jobujiocũti? Bairo mujãã áperã. ¹¹ Mujãã, carorã nimirãcũã, mujãã pũnaarẽ caroa wãmerẽ mujãã jomasĩnucũña. Marĩ Pacũ Dios mũnrecóo macããcũ roque carou majũ niñami. Camasã netõrõ carou niñami. ¡Bairi noa ùna cãrẽ cajẽnirãrẽ na jogũmi caroa ùnie majũrẽ!

¹² “Bairi aperã mujãã na caátore mujãã caborore bairo na cããrẽ na nucũbugoya. Tore bairo marĩ ĩ quetibũjũ cũñañũpã Moisés ãnacũ bairi profeta majã cãã,” na ĩ quetibũjũyũpũ Jesús.

La puerta angosta
(Lc 13.24)

¹³⁻¹⁴ ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñũpũ tunu: “Ati yeparũ mujãã caãno, pũga jopeere bairo niña. ĩcã jope, pairi jope niña. Ti jope jããetaricarõ esarĩ wãã baucoaya. Bairo caroa wãã baumirõcũã, ti wãã yaparũ camasã na cayasipaparũ niña. Bairo cabaimiatacũãrẽ, camasã capããrã ti jopere pããjããrĩ ti wããrẽ ánucũñama. Ape jope cãã niña õcã jopeaca. Ti jope jããetaricarõ esaeti wãã baucoaya. Bairo cabairi wãã nimirõcũã, ti wãã yaparũ camasãrẽ tocãnacã rũmũa caroaro na

canetōpapau niña. Bairo cabaimiatacūārē, camasā petoaca ti jopere pāājāārī ti wāārē áyama. Mújāā p̄ame roque na mena mujāā caátó yu boya,” na ĩ quetibujuyup̄u Jesús.

El árbol se conoce por su fruto

(Lc 6.43-44)

¹⁵ ĩ quetibuj̄u yaparo, atore bairo na ĩnemoñup̄u tunu: “ ‘Dios yaye busuriquere mujāārē jāā quetibuj̄ugarā,’ jīcāārā mujāārē na caĩmiatacūārē, bairo mujāārē ĩtogarā baiyama. Na t̄gousaeticōāñā. Ovejare bairo nurīcārā baumirācūā, macānacū yaia, cauwarā majūrē bairo caāna niñama. ¹⁶ Marī caugarije use cūārē marī jeetiya pota yuc̄p̄u. Tunu bairoa ugarique, higuera na caĩrījē cūārē marī jeetiya pota wop̄u. Torea bairo caĩtopairā ricaati na caātiānierē ĩnarī, ‘Naana, caĩtopairā niñama,’ mujāā ĩ masīgarā. ¹⁷ Tunu tocānacāup̄ua yuc̄u caroú p̄ame caroare rīcacutiya. Apei yuc̄u caroric̄u roque carorijere rīcacutiya. ¹⁸ Yuc̄u caroú p̄ame carorijere rīca c̄uperiya. Tunu bairoa apei yuc̄u caroric̄u caroa rīca c̄uperiya. ¹⁹ Bairi camasā tocānacāūā caroaro na caápericōāta, jīcāū yuc̄u, carīca maniirē quetījoerocacōārīcārōrē bairo na átirecōāgumi Dios na cūārē. Petoaca rusaya Dios camasārē cū caĩñabesepa r̄umu. ²⁰ Tore bairo camasā na caātiānierē ĩñamasīrī tore bairo caātiānarē na mujāā ĩ masīgarā,” na ĩ quetibuj̄uyup̄u Jesús.

No todos entrarán en el reino de Dios

(Lc 13.25-27)

²¹ ĩ quetibuj̄u yaparo, atore bairo na ĩnemoñup̄u tunu: “Tocānacāup̄ua, ‘Jāā Quetiup̄au’ ȳare caĩrā nimirācūā, jīcāārā na mena macāāna áperigarāma Dios cū carotimasīrīp̄aup̄ure. Noa ūna, yu Pac̄u um̄recóo macāācū cū carotirore bairo caáticōāna roque ágarāma. ²² Ti r̄umu camasārē Dios na cū caĩñabesepa r̄umu caetaro ĩña, atore bairo ñigarāma capāārā camasā ȳure: ‘Jāā Quetiup̄au, jāā cūā m̄u yaye busuriquere jāā quetibuj̄unetōwū camasārē. Tunu bairoa m̄u wāme mena ĩrī, wātī yeri p̄unarē na jāā acuwiyojowu. Capee jāā átijēñowū m̄u camasīrījē mena. Jāārē m̄u masī,’ ñimigarāma ti r̄umu caetaro. ²³ Bairo na caĩmiatacūārē, atore bairo ñigu: ‘Mújāā yu masīētīña. Bairi ánāja. ¡Mújāā carorije cacūgorā ānirī yu mena mujāā āmerīgarā yua!’ na ñigu caĩtori majārē,” na ĩ quetibuj̄uyup̄u Jesús.

Las dos bases

(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

²⁴ ĩ quetibuj̄u yaparo, ape wāmerē ĩcōñarī na ĩnemoñup̄u tunu Jesús: “Ni ūcū yu yaye quetire t̄gori, cabero yu caĩrōrē bairo caācu atore bairo niñami: Tutuari wiire caq̄ūenourē bairo camasī niñami. Camasī p̄ame cū ya wiire ūtā bui q̄ūenoñup̄u. ²⁵ Bairi cabero oco paio caocaro, ria puta, wiip̄u etayuparo yua. Wīno cūā butioro papuyuparo. Bairo cabaimiatacūārē, ti wii p̄ame toa nicōāñuparō. Wii botare cayera us̄uorop̄u nacōrī cū caq̄ūenorīcā wii ānirī toa nicōāñuparō. ²⁶ Tunu bairoa apei cūā yu yaye quetire t̄gogaetiri, yu caĩrōrē bairo caápei atore bairo niñami: Tutuaeti wiire caq̄ūenourē bairo caācū niñami. Catūgoñamasīēcū ānirī ūtā bui mee, paputirop̄u cū wiire q̄ūenoñup̄u. ²⁷ Bairi cabero oco paio caocaro, ria puta, wiip̄u etayuparo. Wīno cūā butioro papuyuparo. Bairo cabairoi yua, ti wii p̄ame pecoasuparo. Wii botare cayera us̄uorop̄u nacōrī cū caq̄ūenorīcā wii ānirī, ¡ñe mano ñapeticoasuparo!” na ĩ quetibuj̄uyup̄u Jesús.

28 Bairo camasārē na ĩ quetibujũ yaparo yua, nipetirã cū yaye quetire catũgorã etarã pũame cū tũgocõã maniásuparã. 29 Jesús pũame Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majãrē bairo camasārē na quetibujũesupũ. Carotimasĩ cū caquetibujũrore bairo na quetibujũyupũ. Bairi cū yaye quetire tũgori, cū tũgocõã maniásuparã nipetiro camasã.

8

Jesús sana a un leproso
(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

1 Bairo Jesús ãtãũpũ caãniatacũ tunu ruiasũpũ. Bairo cū caruiatõ, capããrã camasã cū bero usayuparã. 2 Bairo cabairo, jĩcãũ carupau boau pũame Jesutũ cū rupopaturi mena etanumurĩ qũĩroau etayupũ. Bairo eta, atore bairo qũĩ jẽniũpũ:

—Yũ Quetiupau, mũ cabooata, yũ mũ netõõgũ yũ caboariaye cutiere.

3 Bairo cū caijẽnirõ tũgo, Jesús pũame cū wãmo mena cū pãñaũpũ. Bairo átĩcõã, atore bairo qũĩũpũ Jesús:

—Mũ cacatiro yũ boya. jBairi mũ yũ netõõña! —qũĩũpũ cariaure.

Bairo Jesús cū caĩrõ, jicoquei caticoasupũ carupau boamiatacũ. 4 Bairo qũĩnemoũpũ tunu Jesús:

—Tũgoya. Aperãrē na quetibujũeticõãña mũrē yũ canetõatajere. Cari-ape acoácũja sacerdote tũpũ. Qũĩñoña mũ rupau, mũ cacatiatajere. Bairo tunu Diore cū nuniña mũ cacatirije wapare. Tore bairo marĩ átirotiyupi Moisés ãnacũ. Bairo mũ caátiatato bero, nipetiro camasã masĩgarãma mũ cacatiatajere yua —qũĩũpũ Jesús carupau boamiatacare.

Jesús sana al criado de un capitán romano
(Lc 7.1-10)

5 Cabero Capernaum na caĩrĩ macãpũ etayupũ Jesús. Bairo cū caetaro tũgo, jĩcãũ, romano soldaua quetiupau capitãn majũ cũta etayupũ, cū jẽniãgũ. 6 Ato bairo qũĩũpũ:

—Yũ Quetiupau, yũ paabojari majõcũ jĩcãũ riajãũũñami. Ámasĩetĩñami. Cũ ñicããrĩ bũũjãũũñami. Cũ rupau cããrē butiuro wisiojãũũñami —qũĩũpũ.

7 Bairo cū caĩrõ tũgo, bairo qũĩũpũ Jesús:

—Mũ mena, mũ ya wiipũ yũ ágũ. Mũ paabojari majõcare yũ catiobojauágũ —qũĩũpũ.

8 Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩũpũ soldaua quetiupau capitãn Jesure:

—Yũ Quetiupau, yũ mena mũ ápéi. Mũ, caãnimajũũ mũ ãniña. Yũ pũame roque mũrē bairo yũ baietiya. Bairi yũ ya wiire mũ cajããrõ ñuetõ. Atopũã ãcũ, “Cũ catiãto,” mũ caijoro jeto ñurõ. Bairo mũ caĩrõ, caticoagũmi yũ yau. 9 Yũ netõjãũurõ carotirã na carotiricũ yũ ãniña. Tunu bairoa yũ cũã quetiupau ãnirĩ yũ ãmũarē na yũ rotimasĩnucũña. Bairi “Tiaya,” yũ caĩrõ, jicoquei átĩnucũñama. Tunu “Ánája,” yũ caĩrõ, jicoquei ánucũñama. Tunu “Bairo ása,” yũ paabojari majãrē yũ caĩrõ, jicoquei yũ caĩrõrē bairo átĩnucũñama —qũĩũpũ quetiupau capitãn Jesure.

10 Bairo cū caĩrõ tũgo, Jesús pũame tũgoacũacoasupũ. Bairi cãrē causarãrē na ãmejore ñĩnarĩ, atore bairo na ñũpũ:

—Mũjããrē cariape ñiña: Ato Israel yepa macããna jĩcãũ ñcũ ãnirē bairo yũ mena catũgoñatutuare yũ bõcaetañaetĩña. Cũ pũame tũgoñatutujãũũñami Dios cū carotimasĩrĩjẽrē. 11 Tunu cariape ñinemoña:

Ape rŭmŭ capããrã camasã romano majõcŭ ũna muipŭ cŭ sawãmŭatõpŭ caatĩatana, bairi muipŭ cŭ cañajããtopŭ caatĩatana cŭã nipetiropŭ caatĩatana etari, marĩ ñicũjãã, Abraham, Isaac, Jacob mena mesapŭ ruigarãma. Judio majã caãmerã na caãnimiatacũãrẽ, na mena ũga bapacũtigarãma Dios cŭ carotimasĩrĩpau caetaro. ¹² Bairo carõaro na mena na cauga bapacũtimiatacũãrẽ, aperã capããrã judio majã Dios cŭ carotimasĩrĩpau caetabujoatana pũamerẽ canaitĩãrõpŭ na joregumi Dios, cŭ mena na catũgoñatutuaetie wapa. Bairi capããrã topŭ otigarãma. Na opire bacarũpotugarãma, bũtioro yapapuarã yua —na ñũpũ Jesũs cŭ bero caũsarãrẽ.

¹³ Ñ quetibũju yaparo, atore bairo qũĩnemoñũpũ tunu soldaua quetiupau capitãrẽ:

—Tunu ácũja mŭ ya wiipŭ. Tore bairo yŭ mena mŭ catũgoñatutuarore bairo to baiãto. Mŭ paabõjari majõcŭ caticoagumi —qũĩñũpũ.

Tocãrõã bairo cŭ caĩrõ, jicoquei caticoasupŭ capitãn paabõjari majõcŭ yua.

Jesús sana a la suegra de Pedro

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Cabero acoásupŭ Jesũs, Pedro sawãmesucŭ ya wiipŭ. Bairo ti wii jããetari Pedro mañicõrẽ cõ ññañũpũ. Cõ pũame riao baiyupo. Bũtioro bũgoyupo. ¹⁵ Bairo cõ cabairo ñña, cõ wãmorẽ pãñañũpũ. Bairo cŭ caãto, jicoquei yua jãnacõasuparo bũgoye pũame. Tocãrõã caticoasupo. Bairo catiãcõ yua, tocãrõã ũgariquere na qũẽnonuñũpõ Jesujããrẽ.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ Cabero canaioatĩpau Pedro ya wiipũre etayuparã nipetiro ti macã macããna. Wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgorãrẽ na jeasũparã Jesũs tũpŭ. Bairo Jesũs na caetaro ñña, wãtĩ yeri pũnarẽ na acurewiyojoyupŭ. Jĩcãnia cŭ caĩrõ witicoásũparã. Tunu bairoa nipetiro cariyecũnarẽ na catiõyupŭ Jesũs. ¹⁷ Bairo profeta Isaías ãnacũ cŭ caĩquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietaro baiyuparo. Atope bairo ñ quetibũju woatucũñañũpĩ Isaías: “Marĩ riayere, popiye marĩ cabairije nipetirijere marĩ netõbojagumi,” ñ quetibũju woatucũñañũpĩ Isaías ãnacũ Jesũs cŭ caãtipeere.

Los que querían seguir a Jesús

(Lc 9.57-62)

¹⁸ Cabero camasã capããrã majũ Jesũs tũpũre ññanucũ ãmejoreyuparã. Bairo na cabairo ññarĩ, Jesũs pũame, “Utabucura ape nũgõãpŭ marĩ pẽña átõca,” na ñũpũ cŭ cabuerãrẽ. ¹⁹ Bairo na caápãro jũgoye, jĩcãũ Moissẽ ãnacũ cŭ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobuei pũame Jesure qũĩñũpũ:

—Cabuei, yŭ cŭã mŭ cabuei yŭ ãnigaya. Bairi noo mŭ cañesẽãrõpŭ yŭ águ yŭ cŭã —qũĩñũpũ.

²⁰ Bairo cŭ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñũpũ Jesũs:

—Macãñucũ macããna waibũtoa na caãnipauĩ cũgoyama. Minia cŭã na riabatiri na caãnipauĩre cũgoyama. Bairo na cacũgomiatacũãrẽ, yŭã, Camasã jũgocŭ, yŭ caãnipau ũno yŭ cũgoetiya —qũĩñũpũ Jesũs caũmũrẽ.

²¹ Bairi apei Jesũs berore caũsau pũame atore bairo qũĩñũpũ:

—Yŭ Quetiupau, mai mŭ mena yŭ bapacũperigũ. Yŭ pacũre cŭ cotei ácu yŭ baiya. Cũ cariacõato bero roque, mŭ mena yŭ ábujõũ —qũĩñũpũ Jesure.

²² Bairo cŭ caĩmiatacũãrẽ, Jesũs pũame bairo qũĩñũpũ:

—Ămerê yu mena mu cabapacuto yu boya. Camasã cariacoatanarê bairo caãna pame na qũenoáoto cabaiyasirãrê —qũĩñupũ Jesús jĩcãũ cãrê causagamirê.

Jesús calma el viento y las olas

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Bairo cũ caĩrõ bero, Jesús pame cũmua capairicapu ájããñupũ. Bairo cũ caájããrõ ñnarã, cũ cabuerã cãã ájããñuparã. ²⁴ Bairo ájãã yua, ti utabucurapu pẽñacoásuparã. Bairo na caátó yua, wĩno paio papu atijãgoyuparo. Bairo capapuro ocoturi paio atijabejããñuparõ, cũmua ruagari tũnipu yua. Mai, Jesús pame na caátó beroaca cãnijããcoasupu. ²⁵ Bairo cũ cabairoi, cũ cabuerã pame cũ wãcõñuparã. Cũ wãcõrĩ atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—jããrê cabuei, jãã netõõña! ¡Ruarã marĩ baiya! —qũĩñuparã.

²⁶ Bairo na caĩwãcõrõ tũgo, bairo na ññupũ:

—¿Nopẽĩrã butioro mujãã uwiyati? ¡Dios mena mujãã tũgoñatutuaetimajũcõãña! —na ññupũ.

Í yaparo, wãmuncãrĩ yua, wĩnorê jãnarotiyupu. Tunu bairoa oco turi cũãrê jãnarotiyupu. Bairo cũ caáto, jicoquei jãnapeticoasuparo yua. ²⁷ Bairo cũ caáto ñña, cũ cabuerã pame qũĩñacõã maniáti, atore bairo ãmeo ññuparã na majũ:

—¡Ago tame! ¿Ñamu ùcũ cũ ãniñati Jesús? Wĩno, ocoturi cãã cũ tũgocõãña.

Los endemoniados de Gadara

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Cabero ti utabucura ape nũgõãpu pẽñaetayuparã Jesujãã, Gadara na caĩrĩ yeparu. Bairo eta yua, maanucãñupũ Jesús. Bairo cũ camaanucãrõ, pũgarã caũmua wãtĩ yeri pũna cacũgorã pame cũtu etayuparã. Camasãrê na carerica ãtã wiiripu cañiatana cũtu etayuparã. Mai, na pame cauwiorã majũ ãñuparã. Bairi camasã pame tipãre netõãmasĩtĩnucũñuparã. ²⁹ Bairi yua, na, caũmua pame Jesús cũ camaanucãrõ ñña, bairo qũĩ awajayuparã:

—¿Mu, Dios macũ, ñerê acũ mu atĩati jãã ture? ¿Dios popiye jããrê cũ caátipa rãmu jũgoye, mu pame popiye jãã baio joroque átigu mu atĩati? —qũĩñuparã butioro.

³⁰ Mai, to jũgoye cayojãñurĩrapu capããrã yesea nurĩcãrã uga ãñuparã. ³¹ Bairo na caũgaãno, wãtĩ yeri pũna pame atore bairo butioro qũĩñuparã Jesure:

—Jããrê mu caacurewiyojomajũgaata, yesea tũpu jãã árotiya. Napũre jãã jããgarã —butioro qũĩñuparã.

³² Bairo na caĩrõ tũgo, “¡Jau, topu ánaja toroque!” na ññupũ Jesús, na ároti yua. Bairo cũ caĩrõ, wãtĩ yeri pũna pame caũmarê na witipeticoásuparã. Yeseapũre jããrásuparã. Bairo yeseare na cajããrĩrapu yua, yesea ãtãũ bui cañimiatana pame mecãrã utabucurapu ature ñãñuacoásuparã. Bairi yua, ruapeticoásuparã yesea pame.

³³ Bairo na cabairo ñña, yeseare cacotemiatana pame acuari acoásuparã. Bairo macãpu etarã, na quetibũyuparã nipetiro yesea na cabaiatajere. Tunu bairoa nipetiro wãtĩ yeri pũna cacũgomiatana na cabaiataje cũãrê na quetibũyuparã. ³⁴ Bairo tiere tũgori, camasã

puame ñnarásúparã cabaiatajere. Bairo topu etarã, Jesure qũĩña yua, butiuro aperopu cã árotiyuparã. Na ya yepare cã caño boesuparã.

9

Jesús sana a un paralítico

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús cũmuarẽ ájããñupũ tunu. Bairo ájãã yua, ti utabucura ape nũgõãpu pẽñaacoásúpu cã cabuerã mena. Pẽñaátĩ yua, cã ya macã majũpu etayupu. ² Bairo cã caetaro ñña, ti macã macããna jĩcããrã Jesutu, ñicãrĩ cabũricure cã neasúparã, na canerĩ coro mena. Bairo na caató ñña, Jesús puame masĩcõãñupũ cã mena na catũgoñatutuarijere. Torecu, atore bairo qũĩñupũ Jesús ñicãrĩ cabũricure:

—Yũ yau, caroaro useanirõ ãnitũgoñaña. Merẽ mu carorije wapare yu netõõcõãña —qũĩñupũ Jesús.

³ Bairo cã caĩrõ tũgo, cũtu macããna Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã puame bairo ñ tũgoñañuparã na yeripu: “Diore cã netõõncãũ átiyami bairo cã caĩrjẽ mena. ‘Merẽ mu carorije wapare yu recõãña,’ cã ũcũ ñ masĩã maa.” ⁴ Masĩcõãñupũ Jesús cã yeripu na caãmeobusurijere. Bairi atore bairo na ññupũ:

—¿Nopẽĩrã yu mena roro mujãã tũgoñañati? ⁵⁻⁶ “Mu carorije wapare yu netõõña,” ãnirẽ yu caĩata, “Bairo ñcõãũ ññami,” mujãã ñbujiorã. Bairãpuã, “Wãmũncãña,” cãrẽ yu caĩata, to bero cã cawãmũncãto ññarã roque, “Bairo ñcõãũ mee ññami Jesús,” mujãã ñbujiorã. Yũ, Camasã Jũgocu, ati yeparu yu carotimasĩrjẽrẽ mujãã camasĩparore bairo, tiere ñign —na ññupũ Jesús Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majãrẽ.

Ñ yaparo, cã caĩrõrẽ bairo qũĩnemoñupũ Jesús ñicãrĩ cabũricure:

—Wãmũncãña. Mu cacũñarĩ corore nepusari mu ya wiipu tunu ácãja. Merẽ mu riayere yu netõõña —qũĩñupũ.

⁷ Bairo cã caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei wãmũncã yua, cã ya wiipu acoásúpu cabũmiatacu puame. ⁸ Bairo cã caató ñña, to macããna, capããrã camasã cã tũgoñacõã maniásuparã. Bairi Diore cã basapeoyuparã. Dios cã camasĩrjẽrẽ camasãrẽ na cã cajorijere tũgoña useaniñuparã yua.

Jesús llama a Mateo

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Cabero topu caãniatacu acoásúpu Jesús. Bairo netõácú, yu, ati tutire cawoatũ Mateo cawãmecucure ññajowĩ. Mai, yu puame Roma gobier-norẽ camasã yaye dinero impuestos na caĩrjẽrẽ jejobojari majõcu yu ãmu. Bairi yu capaari arũpu yu caño, ññajowĩ Jesús. Bairo ññajori bero, yutu etari atore bairo ñiwĩ yua:

—Jito. Yũ bapacusa.

Bairo cã caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei yu puame Jesús mena yu bapacuti acoãpũ yua.

¹⁰ Cabero Jesús, bairi jãã, cã cabuerã mena mesapu jãã caruiro, camasã capããrã ruirã etawã, yure bairo capaarique cãgorã, bairi aperã camasã roro na cabusupairã cãã. ¹¹ Bairo jãã caũgabapacutore ññarã yua, fariseo majã puame bairo jãã ñ tutiwã:

—¿Nopẽĩ dinero jejori majã mena, bairi roro caãna mena mujããrẽ cabuei cã etiuga bapacutiayati? Roro ácu átiyami —jãã ñ tutiwã fariseo majã, jãã, Jesús cã cabuerãrẽ.

¹² Bairo na caĩtutiro tũgo, bairo na ñwĩ Jesús:

—Ucotiri majõcure bairo yu ãniña ati wiire. Ucotiri majõcu áperiyami cacatirã na caãni wiiripure. Cariarã na caãni wiiri jetore etanucũñami, na ucoti etan. Bairi ãnoa mena yu ãniña. Na carorije, riayere bairo caãnierẽ netõõũ ácu yu átiaru. ¹³ Mujãã, ati wãmerẽ Dios cã caquetibujucũrĩqũerẽ bueri mujãã camasĩro boya: “Mujãã, waibutoa riire mujãã cajoemugõrĩjẽ mee, cabopacarãrẽ na mujãã caññamairĩjẽ roquere yu boya,” ï quetibujuyupi Dios cã ya tutipu. Torecuna, yu apã ati yepapure. “Caroarã marĩ ãniña,” caĩtorãrẽ na yu macãetĩña. Aperã, “Carorije wapa marĩ buicutiya,” caĩtũgoñayapapuarãrẽ na macãũ acũ yu apã, na yeri wasoãto, ï —na ïwĩ Jesũs fariseo majãrẽ.

La cuestión del ayuno

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Cabero Juan cã cabuerã Jesũs tãpu etawã. Eta yua, bairo Jesure qũĩ jẽniñawã:

—Jãã, bairi fariseo majã cãã ugarique betiri Diore jãã ñubuenucũña. Mu cabuerã ruame bairo áperiyama. ¿Nopẽrã na ugarique betietinucũñati? —qũĩ jẽniñawã Juan cã cabuerã Jesure.

¹⁵ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ïwĩ Jesũs:

—Caroaro yu caãtiere mujãã tũgomasiẽtĩña. Caũmu cawãmojiyapure bairo yu ãniña. Cũ yarãrẽ bairo niñama yu cabuerã. Caũmu cã cawãmojiyari rũmurẽ cã yarã nipetirã ugayama pairo, cã mena useaniãna. Ti rũmurẽ auatãmuoetiyama. Caũmu cã cawãmojiyari rũmu bero roquere, cã yarã caborã ugarique betiri Diore cã tũgoña jẽniñubuebujiorãma tunu. Narẽ bairo jãã ãniña. Bairi yu mena ãna, yu cabuerã auatãmuoetigarãma. Yu camano roquere auatãmuobujiorãma —na ï quetibujuwĩ Jesũs, Juan cã cabuerãrẽ.

¹⁶ ï yaparo, “Yu yaye cawãma quetire cabucu macããjẽ mena tũgõusa masiã maniña,” ïgu, atore bairi wãme na ïcõña quetibujunemowĩ Jesũs tunu:

—Cabucuro jutirore cawori opere seretuetiyama camasã camasĩrã jutiro cawãma asero carugaeti asero mena. Bairo na caápata, ñuetigarõ. Cose, ti aserore bopo na caãto, rugagaro. Rugari tũgãwonemogaro paijãñurõ cawãma asero ruame cabucuro jutirore. ¹⁷ Tunu bairoa use oco cawãma qũẽnoyaparoriquere piojãẽtĩnucũñama camasã cabucu poa waibucu asero poapure. Bairo na caápata, ti poa wocoagaro, tie oco capãmurõĩ. Ti poa macããjẽ yasigarõ. Bairi use ocore cawãma qũẽnoyaparoriquere piojãnucũñama camasã cawãma poa mena. Bairo na caápata, ti poa tie oco cãã nicõãña. Yasietiya —na ï quetibujuwĩ Jesũs to macããnarẽ.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Bairo narẽ cã caquetibujũãno, cãtu etawĩ judiõ majã quetiupau jĩcãũ. Bairo cãtu etari yua, ruropaturi mena etanumurĩ Jesure qũĩroawĩ. Atoce bairo qũĩwĩ:

—Jesũs, yu macõ mepu riacoámõ. Bairo cariacoataco cõ caãnimiatacũãrẽ, mu wãmo mena cõ rupaurĩ ãnajerẽ mu capãñaata, caticoagomo tunu. Bairi yu mena mu apã tãmurĩ —qũĩwĩ quetiupau.

¹⁹ Bairo cã caĩrõ tũgo, wãmũncã yua, cã mena acoámĩ. Jesũs cariacoataco cõ caãnopũ ácu. Cũ cabuerã cãã cã mena jãã ápã. ²⁰ Bairo jãã caátõ, Jesũs bero ruame asũpo jĩcãõ carõmo ruãga wãmo peti ruore ruãga

pēnirō cānacā cūmarī majū carijānaecō. Bairo cātu eta yua, aperā na caīñaeto, cū jutiro cayoaro yapaacarē pāñañupō. ²¹ Mai, cō pūame cariape tūgoñañupō Jesús cū cariape netōmasīrjērē. Bairo cariape tūgoñarī yua, “Cū jutiro cayoaro yapaacarē yū capāñaata, yū caticoago,” ī tūgoñañupō. Bairo tiere ī tūgoñarī, Jesús bero pūame atīri, tore bairo ásupo. ²² Jesús pūame cō caátiere masīcōāñupī. Bairo camasī ānirī yua, āmejorencārī, atore bairo cō īwī:

—Yū yao, caroaro ūseanirō ānitūgoñaña. Yū mena mū catūgoñatutuaroi, mū riayere yū netōcōāña —cō īwī.

Bairo cū caīrōā, jicoquei caticoamo yua.

²³ Cabero jīcāū judío majā quetiupū ya wiipū Jesús cū caetaro, ti wii macāāna pūame oti awajarā baiwā, cabaiyasiatacore īñarī. ²⁴ Bairo na cabairo īña, atore bairo na īwī Jesús:

—Witiánāja. Atio cawīmao baiyasio mee baiyamo. Cānio baiyamo —na īwī Jesús.

Bairo cū caīrō tūgo, roro cū bócaboyeticōāwā, “Merē yasicōāmo,” īrā.

²⁵ Bairo na cabaimiatacūārē, Jesús pūame ti wiire na wiyocōājowī. Áti yaparo, cariacoataco ānacō cō caāni aruapū jāátī yua, cō ānacō wāmorīrē űewī. Bairo cū caáto, cō pūame catitunurī wāmūncācoāmo yua. ²⁶ To bero camasā nipetiro ti yepā tūni macāāna cūā queti tūgopeticoasuparā Jesús cū caātiatajere.

Jesús sana a dos ciegos

²⁷ Cabero topū caāniatacū acoámī Jesús tunu. Bairo cū caátó, pūgarā caūmua cacaapee īñaena cū berore ūsawā. Bairo ūsa yua, busūrique tutuaro mena atore bairo qūīwā:

—Jesús, David ānacū pārāmi, bopacooro jāā īñaña! —qūīwā.

²⁸ Bairi Jesús wiire cū cajāāetaro, cacaapee īñaena pūame cātu etawā. Bairo na caetaro īña yua, atore bairo na īwī Jesús:

—¿Yū canetōrjērē cariape mūjāā tūgoñañati?

Bairo cū caījēniñarō tūgo, bairo qūīwā pūgarāpūa:

—Jāārē mū canetōōpeere cariape jāā tūgoñaña.

²⁹ Bairo na caīrō tūgo, na caapeere pāñawī Jesús. Pāña yua, bairo na īwī: —Bairi yū mena mūjāā catūgoñatutuarijerea bairo to baiáto mūjāārē —na īwī.

³⁰ Bairo cū caīrōā, jicoquei īñamasīcōāma yua. Bairo na cacatiro īña, Jesús pūame bairo na īnemowī tunu butioro:

—Aperārē na quetibūjeticōāña mūjāārē yū cacatiorijere.

³¹ Bairo cū caīrō tūgomirācūā, cabero nipetirōpū camasārē na quetibūju batocōāñupā Jesús narē cū cacatioatajere.

Jesús sana a un mudo

³² Bairo na caátó, camasā aperā Jesús tūpū cū neamá tunu apei wātī yeri pūna cacūgoare. Cū pūame wātī yeri pūna jūgori busūmasīēmi.

³³ Bairi Jesús wātī yeri pūnarē cū cawiyojoro bero, caūmū pūame catiácū busūmasīcōāmi tunu. Bairo cū cabairo īña, to macāāna qūīñacōā maniáma. Bairo āmeo īwā na majū:

—¡Diwatoa ūno āni cū cacatiorore bairo marī īñaepū ato Israel yepapūre! —āmeo īwā na majū.

³⁴ Bairo na caāmeoīmiatacūārē, fariseo majā pūame bairo īwā:

—Beelzebú, wātīā quetiupau majū cū camasīōrījē jūgori wātīā yeri pūna, camasārē cajāñarārē na acurewiyojo masīñami —qūī busupaiwā fariseo majā Jesure.

Jesús tiene compasión de la gente

³⁵ Cabero áñesēāwī Jesús tocānacā macāāpu. Bairi capairi macā, o ōcā macāācā cūārē etau, to macāāna na cañubueñarī wīipare na quetibujuwī caroa queti, Dios cū carotimasīrīpau caetarijere. Tunu bairoa nipetiri wāme cariyecunārē na catiowī. ³⁶ Bairo capāārā camasārē na iñarī yua, bopacooro na iñawī. Dope caátimasīēna tūgoñarīqūē pairique caāna na caānoi, bopacooro na iñawī Jesús. Nurīcārā oveja narē cacotei camánarē bairo baiwā Jesure. ³⁷ Bairo na cabairoi, atore bairo jāā īwī Jesús, jāā, cū cabuerārē:

—Oterique camasā na cajepēe pairo caānimitacūārē, tie uparārē cajujeparā pūame capāārā mee niñama. Torea bairo Dios yaye quetire catūgousaparā capāārā na caānimitacūārē, marīrē cajūquetibujuparā pūame capāārā mee niñama. ³⁸ Bairo na cabairoi, marī Pacu Diore mujāā cajēnirō boya. Cū pūame oterique Upaure bairo cū yaye busarique cajūquetibujū batoparārē na jomasīgumi.

10

Jesús escoge a los doce apóstoles

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

¹ Cabero Jesús, pūga wāmo peti rūpore pūga pēnirō cānacāū majū cū caquetibujurotījoparārē jāā besewī. Bairo jāā bese yua, jāā jowī masīrīqūērē. Wātīā yeri pūnarē wiyomasīrīqūērē, bairi tocānacā wāmepurea riaye netōmasīrīqūē cūārē jāā jowī.

² Bairi pūga wāmo peti rūpore pūga pēnirō cānacāū majū jāā āmu Jesús cū caquetibujurotījoparā. Cajūgoye āmi Simón. Simorēā qūīwī Jesús tunu “Pedro”. Tunu cabero āmi Pedro bai, Andrés cawāmecucu. Cū bero āma Zebedeo pūna, Santiago, bairi cū bai Juan mena. ³ Tunu cabero āma Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo. Yc, Mateo pūame Roma macāānarē, camasā yaye dinerore jejobojari majōcu caānimīrīcū yu āmu. Tunu cabero āmi Alfeo macū Santiago cawāmecucu. Tunu cabero āmi Tadeo. ⁴ Tunu cabero āmi Simón. Cū pūame āmi jīcāū celotea mena macāācū. Cabero āmi Judas Iscariote. Cū pūame āmi Jesure cañerotipau. Tocānacāū jāā āmu Jesús cū caquetibujurotījoparā, cū cabeseatana yua.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Bairo, Jesús pūga wāmo peti rūpore pūga pēnirō cānacāū majū, jāā, cū cabuerārē jāā bese yaparo, camasārē jāā quetibujū rotījowī. Bairo jāā quetibujū rotījori yua, cariape atore bairo jāā īwī: “Judío majā caāmerā na caānopu mujāā cañesēārō yu boetiya. Tunu bairoa Samaria yepa macāāna na caāni macāārīpu cūārē mujāā cañesēārō yu boetiya. ⁶ Ati yepa Israel macāāna oveja nurīcārā cayasīrīcarārē bairo caāna niñama. Na caāno pūamerē mujāā caāñesēārō yu boya. ⁷ Bairo na mena āna, atore bairo na ī quetibujūya: ‘Dios cū carotimasīrīpau merē etaro baiya.’ ⁸ Tunu bairoa cariyecunārē na catioya. Bairi cariacotana cūārē tunu na cationemoña. Bairi na rupau caboarā cūārē na catioya. Tunu bairoa

wātī yeri pūna camasā rupaꝛꝛu caānarē na acurewiyojoya. Yꝛu camasīrījērē wapa mano mujāārē yꝛu joya. Bairi wapa mano cabopacarārē na juátinemoña mujāā cūā.

⁹ “Tunu bairoa oro, plata, cobre moneda tiirire jeápéricōāña. ¹⁰ Tunu bairoa wasopoa, apeye ūnierē mujāā cajāārī poa cūārē jeápéricōāña. Tunu jutiro, mujāā cawasoaparo cūārē jeápéricōāña. Rꝛꝛꝛo jutii, mujāā cawasoapee, bairi tuericu cūārē mujāā cajeátó yꝛu boetiya. Mujāā, paari majā ānirī mujāā ugamasīña noo mujāā caátóꝛꝛu na canurījērē.

¹¹ “Bairi noo cabori macā, o peeti macāācā camasā na caānoꝛꝛu etarā, ‘¿Ni carou cū āniñati?’ ti macā macāānarē na ī jēniñajūgoya. Bairo cū ūcūrē masī yua, cū ya wiirꝛꝛu mujāā ānicōāwā. Capee wiirꝛꝛu patowācō ñesēāētīcōāña. ¹² Bairi ti wii jāāetarā yua, ‘Dios caroa yericutaje cū joátó ati wii macāānarē,’ na mujāā īgarā ti wii macāānarē. ¹³ Bairo mujāā caījēnirō, na ꝛꝛame cūā caroaro mena mujāārē na cajēniata, Diore na mujāā cajēnibojari wāmerē bairoa caroa yericutajere na jogꝛꝛmī Dios. Bairo mujāā caījēnimiatacūārē, caroaro mena mujāārē na cajēnieticōāta, Diore na mujāā cajēnibojari wāmerē bairo caroa yericutajere na joetigꝛꝛmī Dios. ¹⁴ Bairo ti wii upꝛꝛu cū mena mujāā cabapacuto cū caboeticōāta, o mujāā yaye quetire cū catūgogaeticōāta, cū mena āmerīcōāña. Bairi yua, cū ya wiire witiarā, o cū ya macārē witiáná, cū macā ñerī mujāā rꝛꝛꝛo jutii macāājērē mujāā paregarā, ‘Roro jāārē mꝛu átiaꝛꝛu,’ írā. ¹⁵ Cariape mujāārē ñiña: To macāāna mujāārē na catūgogaetie wapa Dios ꝛꝛame roro na átigꝛꝛmī. Camasārē cū caīñabeseri rꝛꝛꝛu caāno Sodoma, Gomorra macāā macāāna netōjāñurō popiye na baio joroque na átigꝛꝛmī yua,” jāā ī quetibujꝛꝛwī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

Persecuciones

¹⁶ Ī quetibujꝛꝛu yaparo, atore bairo jāā ĩnemowī tunu: “Tūgoya, āmerē mujāārē caroa quetire yꝛu quetibujꝛꝛu rotijoya. Ovejas nurīcārā, macāñucū macāāna lobos cauwiōrā watoa na caānorē bairo watoare mujāā yꝛu joya. Bairi āña cū camasīrōrē bairo tūgoñamasīña mujāā cūā. Bairo baimirācūā, bua ñerē caāpei cū cabairore bairo mujāā caāno yꝛu boya. ¹⁷ Diore caīroaena na caátīānierē tūgoñamasacatiya. Na ꝛꝛame mujāārē ñerī, na quetiuparā tꝛꝛꝛu mujāārē jeágarāma. Aperā cūā na cañubueri wiirꝛꝛu mujāā bapegarāma. ¹⁸ Bairi yꝛu yarā mujāā caāno jūgori na ꝛꝛame mujāārē roro na catutiparore bairo írā, quetiuparā gobernadores, bairi quetiuparā reyes tꝛꝛꝛu cūārē mujāārē jeágarāma. Bairo na caátimiatacūārē, na ūnarē, bairi judío majā caāmerā cūārē yꝛu yaye quetire nemojāñurō mujāā quetibujꝛꝛu masīgarā bairāꝛꝛua. ¹⁹ Bairo mujāārē na cañerō, uwirā, ‘¿Dope bairo na marī írāati?’ ĩ tūgoña macāētīcōāña. Tipꝛꝛu caetaro ĩña, Dios ꝛꝛame mujāā caīmasīpeere mujāā jogꝛꝛmī. ²⁰ Mujāā catūgoñamasīrījē mena mujāā quetibujꝛꝛu etigarā. Marī Pacꝛꝛu Dios mena macāācū, Espiritu Santo cū camasīrījē jūgori roque mujāā quetibujꝛꝛu garā camasārē.

²¹ “Tipꝛꝛu caāno, jīcāū pūnaa caāna nimirācūā, āmeo busujābuitirecōāgarāma. Bairo ána, gobiernorē na ñerotiri pajīārerotigarāma. Tunu apei cūā cū macārē torea bairo cū átirotigꝛꝛmī. Tunu jīcāū pūnaa na pacuare boetiri, na pajīārerotigarāma. ²² Bairi yua, ati umꝛꝛecóo macāāna nipetiro mujāārē ĩñategarāma, yꝛu yarā mujāā caānoi. Bairo mujāārē na cañnatemiatacūārē, ni ūcū mujāā mena macāācū yꝛu yaye quetire jīcā wāmeacā ūno cū cajānaeticōāmata, cū netōgꝛꝛmī Dios. ²³ Bairi jīcā macā macāāna yꝛu yaye busuriquere tūgogaena, roro mujāārē

na caápata, ape macãpũ ruti ánaja. Cariape mujããrẽ ñiña: Israel yepa macããrĩ tocãnacã macããpũre mujãã caquetibujureyoparo jũgoyepũa, merẽ yũ, Camasã Jũgocu nemo yũ tunuatĩgu ati yeparũre.

²⁴ “Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ bueri majõcu, cãrẽ cabuei netõrõ masĩetĩñami. Tunu ni jĩcãũ ùcũ paabojari majõcu cã quetiupaũ netõrõ rotimasĩetĩñami. ²⁵ Bairi ni jĩcãũ ùcũ bueri majõcu, cãrẽ cabueire bairo popiye cã cabaigaeticõãta, ñuetõ. Torea bairo ni jĩcãũ ùcũ paabojari majõcu, cã quetiupaũre bairo popiye cã cabaigaeticõãta, ñuetõ. Bairi jĩcã wii upaũre, ‘Wãtĩ quetiupaũ, Beelzebú cawãmecucu mu ãcũ,’ cã na caĩata, netõjãñurõ na ññategarãma caĩbusupairã ti wii upaũ yarãrẽ,” jãã ï quetibujuwĩ Jesús.

A quién se debe tener miedo
(Lc 12.2-7)

²⁶ ï quetibujũ yaparo, atore bairo jãã ñnemowĩ tunu: “Bairi yũ yarã, mujããrẽ caĩñaterãrẽ na uwieticõãña. Nipetiro ãme caãna na catũgoñarĩjẽ nipetirijere masĩõpeyocõãgumi Dios. Baujaro nigaro mujãã yeripũ mujãã catũgoñarĩjẽ nipetirije. ²⁷ Bairo bairo yasioro mujããrẽ yũ caĩrĩquẽ cããrẽ nipetiro camasãrẽ na quetibujũya busurique tutuaro mena. ²⁸ Bairi yũ yarã, mujããrẽ capajĩãreyasiogarã ñnarẽ na uwieticõãña. Bairo pajĩãremasĩmirãcũã, dope bairo átimasĩetĩñama mujãã yeri pũna caãnipeere. Dios pũame camasã na cayasiparo, caũpetietopũ na yeri pũnarẽ jomasĩñami. Bairi Dios pũame roquere cã uwiri jĩcãrõ tãni caroaro ása.

²⁹ “Tunu pũgarã minia, jĩcã moneda tiiaca wapacũtiyama. Bairi petoaca wapacũtimirãcũã, ni jĩcãũ mini ùcũ Dios cã caĩñaricãñugõecũ maami. Bairi marĩ Pacũ Dios, ‘Bairo cã baiáto,’ cãrẽ cã caĩetĩcõãta, ni jĩcãũ mini ùcũ riayasietĩgumi. ³⁰ Mujãã cãã mujãã cabaípee nipetirijere ññausagumi Dios. Mujãã poawẽrĩ cããrẽ nipetiro cõõñapeyo masĩcõãñami. ³¹ Bairi, ‘Marĩ cabairijere masĩecũmi Dios,’ ï tũgoñaeticõãña. Minia netõjãñurõ mujãã maiñami Dios. Bairi uwieticõãña,” jãã ï quetibujuwĩ Jesús, jãã, cã cabuerãrẽ.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres
(Lc 12.8-9)

³² ï quetibujũ yaparo, atore bairo jãã ñnemowĩ tunu: “Ni jĩcãũ ùcũ, ‘Jesús yaũ yũ ãniña,’ aperã camasã na catũgoro caĩquetibujure, yũ yaũ cã caãnierẽ yũ cãã yũ Pacũ, ãmũrecóo macããcãrẽ cã yũ quetibujũgu. ³³ Bairi tunu apeĩ, ‘Jesure yũ masĩetĩña,’ caĩ pũamerẽ yũ cãã, ‘Cũ yũ masĩetĩña cãrã,’ ñi quetibujũgu yũ Pacũ ãmũrecóo macããcãrẽ,” jãã ï quetibujuwĩ Jesús, jãã, cã cabuerãrẽ.

Jesús es causa de división
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ ï quetibujũ yaparo, jãã ï quetibujũñnemowĩ tunu: “Camasã watoa yũ caãnierẽ cariape masĩña. ‘Dios cã cajou cã caetaro bero jũgori nipetiro camasã caroaro ãmeo átĩãnigarãma,’ ï tũgoñaeticõãña. Yũ caetaro jũgori camasã jĩcãrõ tãni tũgoñaetigarãma. Caãmeoquẽrã na catũgoñarĩjẽrẽ bairo tũgoñagarãma. ³⁵ Bairi camasã yũ yaye busuriquere jĩcã yerire bairoa catũgousaena ãnirĩ jĩcãũ cã pacure cã pesucũtigumi. Torea bairo apeo cãã cõ pacore cõ pesucũtigomo. Apeo cãã cõ mañicõrẽ cõ pesucũtigomo. ³⁶ Bairi jĩcãũ caũmũ pesua pũame jĩcã wii macããna majũ ñimirãcũã, tore bairo baigarãma.

37 “Bairi tunu ni jĩcãũ ùcũ, cũ pacure, o cũ pacore yu netõrõ na cũ camaiata, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩĩami. Tunu bairoa apei ùcũ cũ macũrẽ, o cũ macõrẽ yu netõrõ na cũ camaiata, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩĩami. 38 Tunu ni jĩcãũ ùcũ yu mena ágamicũã, yure bairo popiye cũ cabaigaeticõãta, yu cabueire bairo ãnimasĩetĩĩami. 39 Tunu ni jĩcãũ ùcũ cũ caãnie pũamerẽ mairĩ, yu yaye quetire cajãnau pũame yasicoagumi yua. Bairua, ni jĩcãũ ùcũ yu yaye quetire cajãnaecu roque netõcõãgumi. Cũrẽ na carajĩãrocacõãmiatacũãrẽ, caticõã ãninucũgumi tocãnacã rũma,” jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ.

*Premios
(Mr 9.41)*

40 ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: “Ni jĩcãũ ùcũ mujããrẽ cũ canũcũbugoata, yure canũcũbugoure bairo cũ ñĩñagu. Tunu bairoa yure canũcũbugou caãcũ cũ caãnoi, Dios yure cajou pũame cũrẽ canũcũbugoure bairo qũĩĩñagumi. 41 Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ pũame profetare cũ cũ canũcũbugoata, caroare cũ jogumi Dios. Dios yaye busũriquere cũ caquetibũjũrotijoricu cũ caãnoi, caroaro cũ cũ caápata, profeta caroaro cũ caátie wapare bairo cũ cũãrẽ cũ jogumi Dios. Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ pũame carorije wapa cacũgoecure cũ cũ canũcũbugoata, caroare cũ jogumi Dios caũmũrẽ. Cariape Dios yau cũ caãnoi caroaro cũ cũ caápata, carorije wapa cacũgoecu caroaro cũ caátie wapare bairo cũ cũãrẽ cũ jogumi Dios. 42 Tunu bairoa ni jĩcãũ ùcũ pũame yu cabueire cũ cũ canũcũbugoata, caroare cũ jogumi Dios cũ cũãrẽ. Yu cabuei, cabũgoro macããcũ majũ cũ caãniamiatacũãrẽ, caroaro cũ cũ caápata, cũrẽ caroaro cũ caátie wapa nigaro. Dise ùnieacãrẽ oco cũ caetipee cũãrẽ yu cabueire cũ cajoata, cũrẽ caroaro cũ caátie wapa nigaro,” jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

11

*Los enviados de Juan el Bautista
(Lc 7.18-35)*

1 Bairo pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ, jãã, cũ cabuerãrẽ jãã quetibũjũ yaparo yua, topu caãniatacu ti yepa macããjẽ ape macããrĩpu ãñesẽãnemowĩ Jesús, caroa quetire camasãrẽ na quetibũjũ ácã.

2 Mai, Juan camasãrẽ cabautizamiatacu pũame preso jorica wiipu ãñupũ ti rãmũrĩrẽ. Bairo topu ãcũ, queti tũgoyupu Jesús cũ caátĩãnierẽ. Bairo tũgori, atore bairo na ĩ jẽniñarotijoyupi cũ cabuerãrẽ: 3 “¿Cariapea Mesías, Dios cũ cajou majũ, mu ãniñati? Cũ mee mu caãmata, ¿apei pũamerẽ jãã coterãati?” na ĩ jẽniñarotijoyupi Juan cũ cabuerãrẽ, Jesure.

4 Bairo cabero Juan cũ cabuerã toreã bairo na caĩjẽniñarõ, atore bairo na ĩwĩ Jesús: “Tunu ánaja Juan tũpu. Cũ quetibũjũrãjã mujãã caĩñaatajere, bairi mujãã catũgoataje cũãrẽ. 5 Yu camasĩrĩjẽ jũgori caĩñamasĩetãna merẽ ĩñamasĩñama. Tunu caãmasĩetãna cũã merẽ ãmasĩñama. Carupau boaatana cũã merẽ caticoayama. Tunu catũgoetana cũã merẽ tũgomasiñama. Cabaiyasiatana cũã merẽ caticoayama. Tunu cabopacarã cũã caroa queti tũgoyama, Dios narẽ cũ canetõrĩjẽrẽ. Tiere cũ quetibũjũrãjã. 6 Tunu bairoa mujããrẽ ñiña: ¡USeanĩrĩ ñiñama camasã yu mena catũgoñatutuaãnaena pũame!” na ĩ jowĩ Jesús, Juan cũ cabuerãrẽ.

7 Bairo Juan cũ cajoatãna na caátõ ĩña, to macããna capããrẽ camasãrẽ na quetibũjũ jũgowĩ Jesús, Juan cũ cabairiquere. Atope bairo na ĩwĩ: “¿Nopẽĩrã desierto cayucũmanopu mujãã ásũpari? ¿Jĩcãũ yucũacã wĩnoi

caátimiatacũârê, na p̄ame roro na caátajere tũgoña yapapuari tũgoña wasoema na yerire. Bairi atore bairo na ïwĩ Jesús na cabaipere: ²¹ “¡Roro majũ baigarãma to Corazín macã macãana! ¡Roro majũ baigarãma Betsaida macã macãana cãã! Dios cũ caátijẽñomasĩrĩjẽ capeere ññawã. Bairo caĩñarã nimirãcũã, roro na caátajere jãnagaema. Tirũm̄p̄m̄ macãana Tiro, Sidón macãana ãnana, Corazín, Betsaida macãana na caĩñarĩcãrõrẽã bairo na cũã na caĩñaata, roro na caátajere jãnabujioricarãma Tiro, Sidón macãana p̄ame. Bũtioro yapapuarã na cajãñarĩjẽ jutii ñnierẽ jãñabujioricarãma. Peero õwã cũârê na r̄p̄oap̄m̄ mapeobujioricarãma, bũtioro yapapuari yua. ²² Cariape m̄jããrẽ ñña: Camasãrẽ Dios cũ caĩñabeseri r̄m̄m̄ caetaro, Corazín, bairi Betsaida macãana p̄ame, Tiro, Sidón macãana netõjãñurõ popiye baigarãma. ²³ Torea bairo Capernaum macã macãana cũã baigarãma. ‘Jõbuīp̄m̄ marĩ ágarã,’ caĩtũgoñarã na caãnimiatacũârê, ¡caũcũãrĩ op̄ep̄m̄ roquere na reḡm̄i Dios! Cũ caátijẽñorĩjẽ capeere ññawã Capernaum macãana. Tirũm̄p̄m̄ macãana, Sodoma macãana ãnana, Capernaum macãana na caĩñarĩcãrõrẽ bairo na cũã na caĩñaata, roro na caátajere jãnarĩ, yasietibujioricarãma. Na ya macã p̄ame ati r̄m̄m̄rẽ nicõãbujioro mai. ²⁴ Cariape m̄jããrẽ ñña: To macãana na catũgoetie wapa, Dios p̄ame roro na átiḡm̄i. Camasãrẽ cũ caĩñabeseri r̄m̄m̄ caetaro, Capernaum macãana, Sodoma macãana netõjãñurõ popiye baigarãma,” na ï quetibujuwĩ Jesús, camasã cũtũ catũgorã etarãrẽ.

Vengan a mí y descansen

(Lc 10.21-22)

²⁵ Bairo ti watoa caãno atore bairo Diore qũĩ jẽniwĩ Jesús: “Caacu, m̄, ati ñm̄recõo nipetiro up̄am̄, m̄ ñujãñuña yũ yarã mena. Naa, cabũgoro macããnarẽ bairo caãna na caãnimiatacũârê, masĩrĩqũẽrẽ na m̄ joyupa. Aperã, ati yepa macãana, ‘Marĩ roque marĩ masĩnetõña,’ caĩrã p̄amerẽ na m̄ joesupa. ²⁶ Caacu, tore bairo m̄ ásupa m̄ cabojũgoyetiricarorea bairo caãno jãgori,” qũĩ jẽniwĩ Jesús cũ pacure.

²⁷ Bairo qũĩ jẽni yaparo, atore bairo na ïwĩ Jesús cũtũ catũgorã etarãrẽ: “Yũ Pacũ p̄ame nipetirije masĩrĩqũẽrẽ yũ jowĩ. Tunu yũ caátĩãnie cũârê yũ Pacũ jeto masĩñami. Tunu cũ caátĩãnierẽ yũ cũã yũ masĩpeyocõãña. Bairi yũ cũã yũ jeto na yũ masĩõmasĩña camasã yũ cabeserãrẽ yũ Pacũ cũ caátĩãnierẽ. ²⁸ Tunu m̄jãã nipetirã cajũgobueri majã na caquetibujucũrĩqũẽrẽ caátipeyogamirã yũ mena tũgoñatutuarasã. Caroa yericutajere m̄jããrẽ yũ jogũ, ‘Jau,’ m̄jãã cañata. ²⁹ Wecua p̄garã jiyaricarã jĩcãrõ mena na capaarorea bairo marĩ cũã jĩcãrõ mena marĩ paaroa. Tunu bairoa yũ yaye busurique cũârê tũgorajesaya. Yua, tutuaro caroti mee yũ ãniña. Caroa yeri pũna mena caquetibujũ yũ ãniña. Bairi yũ mena m̄jãã caãmata, caroa yericutaje majũ m̄jãã yerip̄ere etagaro. ³⁰ M̄jãã caátipee yũ caborije p̄ame tũgoña yapapuaõ joroque m̄jããrẽ áperigarõ. Tunu yũ caborore bairo m̄jãã caátipee masiriyõetiya,” na ï quetibujuwĩ Jesús cũtũ catũgorã etarãrẽ.

12

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Ti r̄m̄m̄rĩrẽ jãã, judiõ majã jãã cayerijãrĩ r̄m̄m̄ caãno, jãã netõãpũ wesaripũ. Bairo netõãná, jãã, Jesús cũ cabuerã p̄ame queyari, trigo

apeacarē jeri cacatirijerea jāã ɣgajũgowɯ. ² Bairo jāã caátore ñnarĩ, fariseo majã atore bairo qũĩ tutiwã Jesure:

—¡Na ññañijate! ¿Mɯ cabuerã roro na caátiere miñaetiyati? Ati rũmu ñnorē paariquere bairo átiyama mɯ cabuerã, bairo trigo apeacarē jeugarã. Ati rũmu ñnorē caápericõãpee niña na caátie ñnierē —qũĩ tutiwã fariseo majã Jesure.

³ Bairo na caĩtutiro tũgo, atore bairo na ñwĩ Jesús:

—David ñnacũ queyamiácú, ¿cũ caátajere na caquetibɯjɯcũrĩqũērē mɯjãã ññaetinucũñati Dios ya tutipɯ? Mɯjãã ññanucũrã. ⁴ Bairo baiyuparo: David pɯame jāãetayupɯ Dios ya wiire cũ ñmɯa mena. ɤgariquere macãrã jāãetayuparã. Bairi pan añuparõ, caroa Dios yaye majũ na caicũrĩqũē jeto. Tie pããrē sacerdote majã jetore na ɣgarotiyupɯ Moisés ñnacũ. Bairo sacerdote majã jeto na caɣgarije caãnimiatacũãrē, tie pããrē ɣgari bero, cũ ñmɯarē na batonuñupũ David. ⁵ Tunu bairoa Moisés ñnacũ cũ caroticũrĩqũē ape pũrõ ape wēẽpɯ sacerdote majã ati rũmu ñnorē na caátipeere, ¿mɯjãã ññaetinucũñati? Mɯjãã ññarĩcãrã. Ati rũmu ñnorē templo wiire paariquere bairo camasãrē na cajũgoñubuero átirotiyupi Moisés. Bairo na pɯame ati rũmu ñnorē na capaamiatacũãrē, tie jũgori carorije wapa cacũgorãrē bairo na ññaetinucũñami Dios. ⁶ Cariape mɯjããrē ñiña: Áme ati yeparɯ mɯjãã mena macããcũ jĩcãũ templo wĩ netõjãñurõ caãnimajũñ niñami. ⁷ Dios yaye cũ caquetibɯjɯcũrĩqũē, “Waibũtoa rii joemgõrĩ yɯ mɯjãã cañubuero mee, camasãrē bopacooro mɯjãã caññamairõ roquere yɯ boya,” cũ caĩquetibɯjɯcũrĩqũērē mɯjãã tũgomasiẽtĩña. Bairo tiere mɯjãã catũgomasiãta, yɯ cabuerã, carorije wapa cacũgoenarē na mɯjãã tutietibujiorã. ⁸ Yɯ, Camasã Jũgocɯ ñnirĩ, yɯ átirotimasĩña yerijãrĩcã rũmu cũãrē camasã caroare na caátianipeere —na ñ quetibɯjɯwĩ Jesús fariseo majãrē.

El hombre de la mano tullida
(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Cabero topɯ caãniatacɯ jāã jũgoacoámĩ tunu Jesús. Á yua, ti yepa macãã wii na cañubueri wiire jãámi. ¹⁰ Mai, topɯ ñmi jĩcãũ caricábɯricɯ. Bairi to macããna qũĩ jẽniñawã Jesure:

—Marĩ cayerijãrĩcã rãmurẽã cariyecũnarē marĩ cacatioro, ¿to ñucõãcuti? O paariquere bairo caãnoi, ati rũmu ñnorē tore bairo caápericõãpee, ¿to ñnicati? —qũĩ jẽniñawã Jesure, cũ caĩrĩjērē na quetiuparãrē bɯsɯjãgarã.

¹¹ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ñwĩ Jesús:

—¿Nĩ ñcũ mɯjãã mena macããcũ, oveja jĩcããcã cacũgocɯ ñcũ cũ caãmata, cũ yau opepɯ ati rũmu ñnorē cũ cañarocajãápata, jicoquei cũ cũ nemũgõmasiẽtĩcuti? Nipetirã mɯjãã tore bairo mɯjãã átibujiorã, marĩ cayerijãrĩ rũmu ñno cũãrē. ¹² ¡Camasã pɯamerē oveja netõjãñurõ na maiñami Dios! Bairi cañurijē marĩ caátie ñña Dios cũ caññajoro marĩ cayerijãrĩ rũmu ñno cũãrē —na ñwĩ Jesús ti wii macããnarē.

¹³ Bairo na ñ yaparo, atore bairo qũĩwĩ Jesús caricábɯricɯre:

—Mɯ ricãre ñupoya.

Bairo cũ caĩrõ, caricábɯricɯ pɯame cũ ricãre ñupoowĩ. Tocãrõã cũ ricã ñucoãpɯ ape nũgõã macã ricãre bairo yua. ¹⁴ Bairo cũ caáto ñnarã, fariseo majã pɯame ti wiire witi yua, “¿Dope bairo marĩ ñnaati, Jesure pajãgarã?” ñmeo ñ bɯsupajũgoyuparã na majũ.

Una profecía acerca de Jesús

¹⁵ Jesús p̄ame masĩcōāwĩ fariseo majã na caĩtũgoñarĩjērē. Bairo masĩrĩ yua, top̄ cañiatacu aperop̄ acoámĩ. Bairo cū caátó ñnarã, capãārã camasã cū bero usawã. Na mena macãña cariyacuna nipetirãrē na catiowĩ Jesús. ¹⁶ Bairo na catio yaparo, narē cū caátibojarijere aperãrē na quetibujũ rotiemi. ¹⁷ Dios bus̄rica tutip̄ profeta Isaías ãnacũ cū caĩquetibujũ jũgoyeticũrĩcãrõrē bairo baietaro baiw̄. Atore bairo ï quetibujũ woatucũñañupĩ Isaías ãnacũ Dios cū caĩrĩjērē:

¹⁸ “Ñni, yũ cabesericũ, yũ caroti niñami. Cũ yũ maijãñũña.

Cũ caátĩãnierē ñiñãuseaniña. Bairi yũ yerire cū mena yũ bapacutirotigũ.

Cũ p̄ame judío majã caãmerã cũãrē cariape quetire na quetibujugumi.

¹⁹ Tunu bairoa camasãrē roro na bus̄netõētĩgumi.

Caroã yeri mena roque na quetibujugumi.

Bairi noo macã maap̄ ãcũ, di rũmũ ñno awajatutiri na quetibujuetigumi.

²⁰ Bairi camasã catũgoñatutuaenarē caroaro mena na beyogumi.

Cũ carotimasĩrĩpau caetaparo jũgoye tũgoñatutuarique roquere na jogumi.

²¹ Bairi judío majã caãmerã cũã nipetirã, ‘Cũ caĩrõrē bairo caroaro marĩ juátibojagumi.’

‘Ñni tũgoñagarãma,’ ï quetibujũ woatucũñañupĩ Isaías ãnacũ Jesús cū caátipeere.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

(Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²² Ape rũmũ Jesutũ cū neamá camasã jĩcãũ wãtĩ yeri pũna cacũgoure. Mai, wãtĩ yeri pũna cū cajãñarõ jũgori cū p̄ame ñnamasĩemi. Bairi tunu bus̄masĩemi. Jesús p̄ame cū catiowĩ cū cũãrē. Bairo cū cacatiro, caũmũ p̄ame bus̄masĩwĩ. Tunu bairoa ñnamasĩwĩ. ²³ Bairo cū cacatiro ñña, nipetiro camasã tũgoñacõã maníama. Atore bairo ñwã: “¿Ñni, Jesús, marĩ ñicũ David ãnacũ pãrãmi mee cū ãnicuti? ¿Dios cū cajou Mesías mee cū ãnicuti?” ñwã nipetiro camasã.

²⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, fariseo majã p̄ame atore bairo ñwã: “Dios jũgori mee, Beelzebú, wãtĩã quetiupau majũ cū camasĩõrĩjē jũgori wãtĩ yeri pũna, camasãrē caãnarē na acurewiyoyo masĩmi Jesús,” ñwã fariseo majã.

²⁵ Jesús p̄ame masĩcōāwĩ na catũgoñarĩjērē. Bairo masĩrĩ yua, atore bairo na ñwã: “Quetiupau rey cū carotimasĩrĩpau macãña na caãmeoboeticõãta, jĩcãrõ ãnimasĩētĩñama. Tunu bairoa jĩcã macã, o jĩcã wii macãña na caãmeoboeticõãta, na cũã caroaro ãnimasĩētĩñama. ²⁶ Tore bairo Satanás, wãtĩã quetiupau, cū yarãrē na cū caboeticõãta, ¿dope bairo to ãninetõrõati cū carotimasĩrĩpau? ãninetõmasĩeto. Yasipeticoagaro cū yarãrē, na cū caboeticõãta. ²⁷ Tunu bairoa Beelzebú jũgori wãtĩ yeri pũnarē na yũ caacurewiyojomasĩata, ¿ñamũ cū camasĩrĩjē jũgori mujãã yarã cũã yũre bairo na átimasĩcuti? Bairo mujãã caĩrõ tũgorã, mujãã yarã p̄ame, ‘Cariape mee mujãã tũgoñaña,’ mujããrē ñbujiorãma. ²⁸ Yũ p̄ame, Dios Yeri Espĩritu Santo cū camasĩõrĩjē jũgori wãtĩ yeri pũnarē yũ caacurewiyojomasĩata, nipetiro camasã yũ caátiere ñnarã, ‘Merē Dios cū carotimasĩrĩpau marĩrē etaya,’ ï masĩbujiorãma,” na ï quetibujuwĩ Jesús fariseo majãrē.

²⁹ Bairo ï quetibujũ yaparo, cajerutiri majõcure ïcõñarĩ atore bairo na ï quetibujunemowĩ tunu: “Jĩcãũ wii upau, catutuaũ majũ, cū ya wii macããjērē caroaro cū caĩñacoteata, ni ñcũ cajerutiri majõcũ cū yayere

jerutimasĩcãmi. Jerutimasĩmi baiꝛua, ti wii upaure cã cajiyaꝛgoata. Bairo cã jiyajũgori bero roque, ti wii macããjẽ nipetirijere jerutipeyo masĩcõãũmi.

³⁰ “Yũ mena caãnigaecu, yure caĩñateire bairo caãcũ niñami. Tunu bairoa yũ mena caquetibũjnetõõgaecu, camasãrẽ caquetibũjũmawijioare bairo caãcũ niñami.

³¹ “Bairi cariape mujããrẽ ñiña: Cabusũpairã dope bairo roro na caĩrĩjẽ tocãnacã wãmerẽ masiriyogũmi Dios, cãrẽ na cajẽniata. Bairo masiriy-oboꝛamicãã, Espĩritu Santore roro na cabusũpaiata roquere, na masiriy-oetigũmi. ³² Baiꝛua, noa ùna yũ, Camasã Jũgocure roro na caĩrĩjẽrẽ masiriyogũmi Dios, cãrẽ na cajẽniata. Tore bairo átomicãã, Espĩritu Santore roro na caĩata roque, na masiriyoboꝛaetigũmi. Ati yũtea caãno cãã, bairi ati yepa cã cawasoaro bero caãnipa yũtea cããrẽ na masiriyoeetigũmi, Dios Espĩritu Santore roro na caĩata,” na ï quetibũjũwĩ Jesũs fariseo majãrẽ.

*El árbol se conoce por su fruto
(Lc 6.43-45)*

³³ ï quetibũjũ yaparo, atore bairo na ñnemowĩ tunu: “Tũgoñañijate. Jĩcãũ yucu caroú carorijere rĩcacũperiya. Tunu bairoa apei yucu caroricũ caroare rĩcacũperiya. Tocãnacã yucu carĩcacutii yucu rĩcare ugarã, tiire marĩ masiña. ‘Yucu caroú niña,’ o ‘Yucu caroricũ niña,’ marĩ ï masiña. ³⁴ ¡Mujãã, ãña ùna moena majũ mujãã ãniña! Bairi rorije caáticõãna ãnirĩ dope bairo pũame caroaro cariape macããjẽrẽ mujãã quetibũjũ masĩena. Marĩ yeri marĩ catũgoñamasĩrĩjẽpũ caãnoi, marĩ busũnucũña. ³⁵ Bairi marĩ yeripũ caroa caãmata, caroa wãme tũgoñarĩqũẽrẽ marĩ busũnucũña. Tunu bairoa carorijere marĩ cabusũnucũata cããrẽ, marĩ yeri pũnaaru carorije caãno jũgori carorije jeto busũrique niña. ³⁶ Cariape mujããrẽ ñiña: Dios camasãrẽ na cã caĩñabeseri rũmũ caetaro, roro na caĩrĩqũẽ tocãnacã wãmerẽ ññabesegũmi Dios. ³⁷ Mujãã ya risero jũgori mujãã masĩgũmi Dios mujãã caátĩãnierẽ. Caroaro caĩrcũ cã caãmata, carorije wapa cacũgoecure bairo qũĩñagũmi Dios. Roro caĩrcũ cã caãmata roque, carorije wapa cacũgoure bairo qũĩñagũmi,” na ï quetibũjũwĩ Jesũs.

*La gente mala pide una señal milagrosa
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)*

³⁸ Cabero jĩcããrã Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, bairi fariseo majã mena Jesutũ etawã tunu. Atoꝛe bairo qũĩwã:

—Cabuei, jĩcã wãme ùno átijẽño ññorĩqũẽrẽ jããrẽ mũ átĩ ññowã.

³⁹ Bairo na caĩrõ tũgomicãã, atore bairo na ïwĩ Jesũs:

—Ati yepa macããna, ãme caãna, caroaro Dios mena ãnimasĩetĩñama.

Jĩcã rũmũ cã boo, ape rũmũ cã boetiyama. Átijẽño ññorĩqũẽ jetore boyama. Bairo na cabomiatacããrẽ, tiere na átĩ ññoeetigũmi Dios. Merẽ na quetibũjũ cũñupĩ Jonás ãnacũ cã cabairiquere. ⁴⁰ Jonás pũame itia rũmũ, itia ñami majũ wai capai paaro pupearu ãñupĩ. Torea bairo yũ, Camasã Jũgocũ cãã itia rũmũ, itia ñami majũ ati yepa pupearu yũ ãnigu. ⁴¹ Tirũmũpũre Jonás cã caĩrĩjẽrẽ tũgorã, Nĩnive macã macããna pũame roro na caátajere jãnacõãñupã. “Cariapea Dios cã caquetibũjũnetõrotiricũ majũ niñami Jonás,” ï tũgoñamasĩñupã. Bairo Jonarẽ na caĩtũgoñamiatacããrẽ, mujãã, ãme caãna pũame Jonás netõjãñurõ caãnimajũũ cã caĩrĩjẽrẽ mujãã tũgoũsagaetiya. Bairi Dios cã caĩñabeseri rũmũ caetaro, Nĩnive macã macããna pũame catitunurĩ, “Roro majũ mujãã tũgoũsaesupa,” mujãã

ĭgarāma. ⁴² Tunu bairoa ti rām̄u caetaro, ĭcāō catitunurī, m̄jāā, āme caānarē, “Cariapea m̄jāā t̄gousaer̄u,” m̄jāārē ĭregomo cō cūā. Ape n̄gōā waru joper̄u macāācō quetiupao ānacō cūā bairo m̄jāārē ĭgomo. Cō p̄ame noo cayoarop̄u asúpo, Salomón ānacū cū camasīr̄jērē t̄gogo. Bairo catūgogarico cō caānimiatacūārē, m̄jāā, āme caāna ȳu camasīr̄jērē m̄jāā t̄gogaetiya. Bairo Salomón netōrō camasī ȳu caānimiatacūārē, ȳu caīr̄jērē m̄jāā t̄gogaetiya.

El espíritu impuro que regresa
(Lc 11.24-26)

⁴³ ĭ quetib̄j̄u yaparo, ape wāme ĭcōñarī atore bairo na ĭnemowī Jesús tunu: “Wātī yerī pūna caūmurē cū cawitiátato bero, noo caoco manip̄arip̄u āñesēāūmi. Áñesēā yua, cū caāniparore cū cabocaeticōāta, atore bairo ĭ t̄goñ̄aumi: ⁴⁴ ‘Ȳu caānimiatator̄u ȳu tunuágu tunu,’ ĭ t̄goñ̄aumi. Bairo ĭ t̄goña yua, tunuá, caūmurē q̄ūñ̄aumi tunu. Caūm̄u yerī p̄ame caroaro na caowa q̄ūñ̄opeyoatato wiire bairo baūumi. ⁴⁵ Bairo cabairo ĭña yua, ácoac̄umi tunu wātī, aperā ĭcā wāmo peti p̄uga p̄enirō cānacāū majū cū netōrō cañuenarē na piineñ̄ou ácá. Bairo na boca, ‘ĭjito!’ na ĭ, caūmurē cū jāārāma tunu nipetirā. Bairi cū yerip̄u ānicōārāma tunu. Bairo na caāno, jōp̄ame roro baibujiōumi tunu caūm̄u p̄ame yua. Torea bairo baigarāma ati yutea macāāna carorā, Dios narē cū canetōatato bero cū Yeri majūrē na yerip̄u caboena p̄ame,” na ĭ quetib̄j̄uwī Jesús fariseo majārē.

La madre y los hermanos de Jesús
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Bairo narē cū caquetib̄j̄uñ̄ano, Jesús paco, bairi cū bairā cūā tor̄u etayupa. Eta yua, cū caāni wii macāp̄u cū cotenucūñ̄upā, cū mena busugarā. ⁴⁷ Bairo macāp̄u na cacotenucūrō, Jesutu macāācū ĭcāū atore bairo q̄ūñ̄wī Jesure:

—M̄u paco, m̄u bairā m̄u macāūparā. Macāp̄u murē coterā átiuparā — q̄ūñ̄wī ĭcāū Jesure.

⁴⁸ Bairo cū caīrō t̄go, atore bairo q̄ūñ̄wī Jesús cūrē caquetib̄j̄ure:

—Naa, ȳu paco, ȳu bairā cūā, ȳu yarā majū na caānimiatacūārē, aperā, ȳu yarārē bairo caāna niñama na cūā.

⁴⁹ ĭ quetib̄j̄u yaparo, cū wāmorē, jāā, cū cabuerā t̄ure ñupuajori atore bairo q̄ūñ̄emowī tunu:

—Ānoa niñama ȳu pacore bairo caāna, bairi ȳu bairārē bairo caāna.

⁵⁰ Noa ūna ȳu Pacu um̄yrecóo macāācū cū carotirore bairo caāna p̄ame ȳu bairārē bairo caāna, bairi ȳu bairā rōmir̄rē bairo caāna, bairi ȳu pacore bairo caāna niñama.

13

La parábola del sembrador
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Ti rām̄u ti wii caāniatacu witiátí yua, utabuc̄ura t̄ñip̄u ruietawī Jesús.

² Bairo cū caruiro, camasā capāārā cūtu neñaetawā. Bairo capāārā majū na caānoi, Jesús p̄ame cūmua turorica capairicap̄u ájāāwī. Cūtu catūgorā etarā p̄ame peta paputirōp̄u nucūwā. ³ Bairo na cabairo, capee wāme ĭcōñarī na quetib̄j̄uwī Jesús.

Atore bairo na ĭ quetib̄j̄uwī: “ĭcā rām̄u ásúp̄u ĭcāū caūm̄u cū wesep̄u, oteriquere otei ácá. ⁴ Tor̄u eta, cū oteriquere wēbato otejūgoyp̄u. Bairo

caroaro cū caotemiatacūārē, oterique jīcā rupaa ñañuparō maapu. Bairo maapu ti rupaa cañarō ññarā, minia pñame wuruiatī, ugarecōañuparā. ⁵ Cabero cū cawēbatoro, ape rupaa ūtā yeparu cayera esemenirōpu ñañuparō. Tie pñame yoaro mee putimiñuparō, cayera esemenirō cañnoi yua. ⁶ Bairo tie oterique pñame pútiatímii yua, yoaro mee riacoásúparo muipu cū caasiñārōi, dope bairo nūcōōrī jōmasiētīrī yua. ⁷ Cabero cū cawēbatoro, ape rupaa pota yucu watoapu ñañuparō. Cabero pota yucu pñame cabutinetōrō, tie oterique pñame caroaro pútimasīēsuparo. Pota yucu pñame otere butibiacoñañuparō. ⁸ Cabero ape rupaa pñame caroa yeparu ñañuparō. Cabero puti, buticoasuparo. Bairo butiátō, jīcā jatī cien rupaa majū rīcacusuparo. Ape jatī sesenta rupaa majū rīcacusuparo. Ape jatī treinta majū rīcacusuparo. ⁹ Mujāā, caāmooçuna mujāā añña. Bairi āmerē yua, mujāārē yu caquetibujūatajere tūgoāmewiyoya mujāā yeripu,” na ĩwī Jesús cātu catāgorā etarārē.

El porqué de las parábolas

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Cabero jāā, Jesús cū cabuerā cātu jāā etawu. Cātu eta yua, atore bairo cū jāā ĩ jēniñawū: “Camasā, mutū catāgorā etarārē, çnopēi capee ĩcōñarī na mu quetibujūnucūñati?” cū jāā ĩwū. ¹¹ Bairo jāā caīrō tūgo, atore bairo jāā ĩ quetibujūwī Jesús: “Dios cū carotimasīrīpau macāājērē tirūmupu macāāna na catūgoetajere mujāā roquere mujāā masīōñami. Aperā tiere na camasīrōrē boetiyami. Torecu, ape wāme ĩcōñarī na quetibujū rotiyami Dios. ¹² Bairi ni jīcāū ūcū yu caquetibujūri jere cū catūgousaata, Dios pñame cū masīōnemogūmi tunu. Bairo átimicūā, petoaca catūgousau cū caāmata, cabero cū camasīmiatajere cū masiriyocōāgūmi. ¹³ Bairi ape wāme ĩcōñarī na yu quetibujūnucūñā camasā yutu catāgorā etarārē. Bairi na pñame cacaapee cūgorā nimirācūā, Dios cū caátiere ĩñamasīētīñama. Tunu bairoa cū yaye quetire tūgomirācūā, tiere tūgomasīētīñama. ¹⁴ Dios busarica tutipu Isaiás ānacū cū caīquetibujū jūgoyeticūrīcārōrē bairo bai-
etaro baiya narē:

‘Ati yepa macāāna yu yaye quetire tūgomirācūā, di rūmu ūno tiere tūgomasīētīñama.

Tunu bairoa cacaapee cūgorā nimirācūā, di rūmu ūno yu caátiere ĩñamasīētīñama.

¹⁵ Ati macā macāāna, na yeripu catūgoñamasīgaetoi cacaapee cūgorā nimirācūā, yu caátiere ĩñamasīētīñama.

Tunu bairoa caāmoo cūgorā nimirācūā, yu yaye quetire tūgomasīētīñama. Na yeripure tūgoña masīētīñama na yu caquetibujūgamirījērē.

Bairi, “Jāā mu netōōwā,” ñietinucūñama, ĩ quetibujū cūñañupī Isaiás ānacū,” ĩ quetibujūwī Jesús.

¹⁶⁻¹⁷ Bairo ĩ quetibujū yaparo, atore bairo jāā ĩnemoŵī tunu Jesús: “Tirūmupu macāāna profeta majā capāārā majū mujāā caññarījē ūnierē ĩñagamiñupā. Na ūna aperā carorije wapa cacūgoenarē bairo caāna cūā tiere ĩñagamiñupā. Mujāā catūgorije ūnie cūārē tūgogamiñupā. Bairi mujāā, yu cabuerā pñame capee ĩña, tūgo, caāna ānirī, useanirī āña,” jāā ĩwī Jesús, jāā, cū cabuerārē.

Jesús explica la parábola del sembrador

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ Bairo ĩ quetibujū yaparo, atore bairo jāā ĩ quetibujū masīōwī caoteire ĩcōñarī cū caquetibujūatajere: “Tūgoya yu cabuerā. Mujāārē

yꝯ quetibꝯjꝯꝯ caroaro, ĩcõñarĩ caotei quetire camasãrẽ yꝯ caquetibꝯjꝯatajere: ¹⁹ Camasã ĩcããrã Dios yaye quetire tũgoyama. Bairo tũgomirãcũã, tũgomasiẽtĩñama. Dios busũriquere na catũgoatato beroaca, wãtĩ ruame uwaro eta, jecõãñami na camasĩbujoatajere. Minia na cawũje ugaricarore bairo etanecõãñami wãtĩ, na camasĩbujoatajere. Na ruame caotei cũ caoterique maaru cañarĩcã rupaare bairo niñama. ²⁰⁻²¹ Bairo tunu aperã camasã Dios yaye quetire useanirõ tũgo, jicoquei, ‘Jau,’ ññama. Bairo bomirãcũã, bairãrua na yeripũ caroaro cũ yuetiyama. Capũtirije canũcõmanajẽrẽ bairo niñama. Bairi roro na cabairo caãno, o Dios yaye quetire na catũgoũsaro jũgori aperã narẽ na caĩñatero ññarã, yoaro mee jãnañama Dios yaye quetire yua. Dios mena yoaro ãmerĩñama. Naa, caotei cũ caoterique ape rupaa ãtã buipũ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ²² Bairo tunu aperã camasã Dios yaye quetire, ‘Jau,’ na caĩrõ bero, apeye ãnie ruamerẽ butiuro tũgoña macãñama. Ati yepa macããjẽ wapatarique ãnierẽ, bairi caroaro na caãnigarije cũãrẽ tũgoñañama butiuro. Bairi Dios busũriquere tũgoña masiriticõãñama. Caroaro caãnarẽ bairo na caãperoi, carica butimasĩetĩerẽ bairo niñama. Bairi naa, caotei cũ caoterique ape rupaa pota watoaru cañarĩcã rupaare bairo niñama. ²³ Bairãrua, aperã roque Dios yaye quetire useanirĩ tũgoyama. Na yeri pũnarũ cariape tũgoepori, tiere tũgoũsayama. Caotei cũ caoterique ape rupaa, caroa yeparu cañarĩcã rupaare bairo niñama. Bairi ĩcã jatĩ cien rupaa majũ rĩcacũsuparo. Ape jatĩ sesenta rupaa majũ rĩcacũsuparo. Ape jatĩ treinta majũ rĩcacũsuparo. Torea bairo niñama Dios yayere catũgoũsanucũrã ruame,” jãã ĩ quetibꝯjꝯwĩ Jesũs.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

²⁴ Jãã ĩ quetibꝯjꝯ yaparo, ape wãme ĩcõñarĩ atore bairo na ñnemowĩ Jesũs tunu cũtũ catũgorã etarãrẽ: “Dios cũ carotiripau atore bairo niña: Oteriquere caotei cũ oterique caroa majũrẽ cũ wesepũre oteyupũ. ²⁵ Cabero cũ, bairi aperã cũ yarã cũã nipetiro na cacãnitoye cũ pesu ruame yasiro cũ wesepũ etayupũ. Eta yua, oterique moetie majũrẽ trigo cũ caoteataje watoaru otenemocõãñupũ. Bairo roro átĩ yaparo, acoásupũ. ²⁶ Cabero cũ caotemirĩquẽ ruame puti, butiyaparoyuparo. Moetie cũã puti, butiyaparoyuparo caroa oterique watoare. ²⁷ Bairo cabairo ñña, tĩ wese upau ãmua ruame cũtũ etayuparã. Eta yua, atore bairo quĩ jẽniñuparã: ‘Jãã quetiupau, oterique caroa majũrẽ mũ oterotiricu. Bairo mũ caãtirotimiatacũãrẽ, ¿dopẽĩrõ caroa watoare carorije to putiyupari?’ quĩñuparã cũ ãmua ruame. ²⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ: ‘Yũ pesuũ ĩcãũ roro yũ átibojaatacumi.’ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo quĩ jẽniñañuparã: ‘Bairi, ¿ñerẽ jãã caãtie mũ boyati? ¿Moetiere jãã cawããrero mũ boyati?’ quĩñuparã cũ ãmua tĩ wese upaũre. ²⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ: ‘Bairo yũ boetiya. Bairo mũjãã caãpata, trigo caroa apeye moetie mena mũjãã wããrecõãbujiorã. ³⁰ Bairi trigo carorije mena to buticõãto mai. Cabero trigo jericapau caetaro ñña, atore bairo ñigu trigore cajebjari majãrẽ: “Trigore mũjãã cajeparo jũgoye carorijere ricaati jee yaparo, carupaa rotori jiyari joerecõãña. Bairo átĩ yaparo, trigo ruamerẽ mũjãã cajero yũ boya. Jee yaparo, yũ ya wii ugarique cũrĩcã wiipũ mũjãã cacũrõ yũ boya,” ñigu trigore cajebjari majãrẽ,’ na ññupũ tĩ wese upau,” na ĩcõña quetibꝯjꝯwĩ Jesũs cũtũ catũgorã etarãrẽ.

La parábola de la semilla de mostaza

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Ī quetibujū yaparo, ape wāme ĩcōñarĩ atore bairo na ĩnemowĩ Jesúš tunu cātu catāgorā etarārē: “Tunu mostaza na caĩrĩ apeacarē ĩcāũ cū wesepũ cū caotéricaacarē bairo niña Dios cū carotimasĩrĩpaũ. ³² Tia apeacā pũame òcāãcā majũ nimirõcũã, marĩ caotero bero butiátó, pairicu majũ áya, nipetirije wesepũ oterique netõrõ. Bairi minia cūã tii yucu ruparipure na ria batiirire quēnorĩ nicõãmasĩñama. Torea bairo niña Dios cū carotimasĩrĩpaũ cūã,” na ĩcõña quetibujuwĩ Jesúš.

La parábola de la levadura

(Lc 13.20-21)

³³ Ī quetibujū yaparo, ape wāme ĩcōñarĩ atore bairo na ĩnemowĩ Jesúš tunu cātu catāgorā etarārē: “Levadurare bairo niña Dios cū carotimasĩrĩpaũ. ĩcāõ trigo wāĩrĩquē wetare, itiarũ majũ oco mena weyo yaparo, levadurare petoaca jāññamo. Bairo petoaca cõ cajããmiatacũãrē, tie pũame jesapeticoaya yua. Torea bairo niña Dios cū carotimasĩrĩpaũ cūã,” na ĩcõña quetibujuwĩ Jesúš.

El uso que Jesús hacia de las parábolas

(Mr 4.33-34)

³⁴ Torea bairo jeto na ĩcõña quetibujūnucũwĩ Jesúš nipetiro camasã cātu catāgorā etarārē. Dise ũnie quetibujūriquere ĩcõñaetiri na quetibujūemi. ³⁵ Bairo Dios busarica tutipũ profeta cū caĩwoatuquetibujū jũgoyeticũrĩcārõrē bairo baietaro baiwũ. Atore bairo ĩ woatuyayupi profeta, Jesúš cū caĩpeere:

“Capee wāme ĩcõñarĩ yũ quetibujũgũ camasārē.

Ati umurecõo Dios cū caquēnoparo jũgoye camasã na catũgoetajere na yũ quetibujũgũ,”

ĩ woatu quetibujū jũgoyeticũñañupĩ profeta.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

³⁶ Cabero Jesúš camasã cātu catāgorā etarārē, “Yũ áya,” na ĩrĩ bero, ĩcã wiire jāãetawĩ. Bairo cū cajããetaro bero, jāã, cū cabuerã pũame cātu jāã etawũ. Atore bairo cū jāã ĩ jēniñawũ: “¿Dope bairo ĩgaro to ĩñati carorije trigo watoarũ na caotemirĩquērē ĩcõñarĩ mũ caquetibujũataje? Jãã tãgomasĩtĩãpũ. Bairi jāã mũ caquetibujũro jāã boya,” cū jāã ĩwũ.

³⁷ Bairo jāã caĩrõ tũgo, atore bairo jāã ĩwĩ: “Oterique caroare caotei pũame, yũ, Camasã Jũgocũre bairo caãcũ niñami. ³⁸ Caotei ya wese pũame ati umurecõo macãã yepare bairo niña. Ti wese caputibutirique caroa macããjē pũame Dios cū carotimasĩrĩpaũ macããnarē bairo niña. Ti wese caputibutirique oterique carorije pũame wãtĩ yarārē bairo niña.

³⁹ Ti wese upaũ pesu pũame wãtĩrē bairo caãcũ niñami. Tunu bairoa ti wese caputibutirique jericapaũ caetaro ati umurecõo capetiri rãmũrē bairo niña. Bairi ti wese caputibutiriquere jebojari majã pũame ángelea majãrē bairo niñama. ⁴⁰ Bairi jebojari majã moetiere na cajoerericarore bairo baigaro ati umureco capetiri rãmũ caetaro yua. ⁴¹ Yũ, Camasã Jũgocũ, yũ carotirã ángelea majãrē na yũ jogũ yũ carotimasĩrĩpaũ. Yũ yarã na catũgoñarĩjērē royetuo joroque caãnarē, bairi rorije caaticõãna cũãrē na yũ jeneñorotigu. ⁴² Ángelea, bairo na cajeeneñopeyoro ĩña yua, caũpetietopũ na yũ rerotigu. Topũ butioro otigarãma. Na opire

bacarupotugarãma, butioro yapapuarã yua. ⁴³ Bairo na caáto bero,

yá yarã, carorije cacãgoenarê bairo Dios cã caññarĩcãrã pũame muipũ umũrecóo macããcũ cã caasiyarijere bairo baupeticoagarãma yũ Pacũ cã carotimasĩrĩpaũre. Мүжää, caãmoocũna мүжää äniña. Bairi ämerê yua, мүжääre yũ caquetibũjũatajere tãgoãmewiyoya мүжää yeripũ,“ İwĩ Jesús.

La parábola del tesoro escondido

44 İ quetibũjũ yaparo, ape wãme ĩcõñarĩ atore bairo ĩnemowĩ Jesús tunu: “Dios cã carotimasĩrĩpaũ atore bairo niña: Pairo cawapacãtie capee moneda tiirire wesepũ aperã na cayacũyasioricarore bairo niña. Bairi caũmũ jĩcãũ tiere ĩña acũari yua, jicoquei tiere yanemoñupũ tunu. Bairo áti yaparo, useanirĩqũẽ mena cã yaye apeye ũnie nipetirijere aperãrê nuni, tie wapa jeyupũ, ti wesere wapatigũ. Bairo cã cawapatinunirõ, cã yaye cã cabocaataje cã yaye majũ nicõãñuparõ yua.

La parábola de la perla de mucho valor

45 “Dios cã carotimasĩrĩpaũ tunu atore bairo niña: Jĩcãũ, cã yayere canunireri majõcũ perla caroaro cabotiri rupaacarê macãũ ácu baiyupũ. 46 Bairo cã caátó, jĩcã, tocãnacã rupaa netõrõ caroa botirica majũrê bócacõãñupã. Bairo bócarĩ, cã yaye apeye ũnie nipetirijere aperãrê nuni, tie wapa jeyupũ, tiare wapatigũ. Bairo cã cawapatiro, tia cã ya majũ nicõãñuparõ yua.

La parábola de la red

47 “Dios cã carotimasĩrĩpaũ tunu atore bairo niña: Ria capairiyapũ wai wasarã aperã na bapire na carocañuajorore bairo niña. Bairo camasã na caáto, wai capããrã tocãnacã wãme majũ ti bapire jããñuparã. 48 Bairo na cajããrõ ĩña, wemoñuparã ti bapire paputiropũ. Wemo yaparo yua, waire na beseruiyuparã. Wai caroarã jetore boyuparã. Carorã pũamerê na recõãñuparã.

49-50 “Torea bairo baigaro ati umũrecóo capetiparo jũgoye. Ángelea majã pũame ati yeparũ etarã, camasã carorãrê na ricawori caũpetietopũre na regarãma. Topũ bũtioro otigarãma. Na opire bacarũpotugarãma, bũtioro yaparuarã yua,” ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

Tesoros nuevos y viejos

51 İ quetibũjũ yaparo, atore bairo jãã ĩ jëniñawĩ Jesús:

—¿Mүжääre yũ caquetibũjũatajere мүжää tãgomasĩati?

Bairo cã caĩjëniñarõ, “Jãã tãgomasĩña,” cã jãã ĩwũ.

52 Bairo jãã caĩrõ tãgo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu:

—Ni jĩcãũ, Moisés änacũ cã caroticũrĩqũẽrê cajũgobuei ũcũ Dios cã carotimasĩrĩpaũ macããjërê cã cajũgobueata, jĩcãũ wii upaũre bairo nigũmi. Ti wii upaũ pũame cã ya wii macããjê cã caqũenocũrĩqũẽ pũga wãme mena átimasĩñami cawãma apeye ũnie mena cããrê, bairi cabucũ apeye ũnie mena cããrê. Cũrêã bairo nigũmi, cajũgobuei cawãma macããjê yũ cabuerije, bairi tunu Moisés änacũ cã cacũrĩqũẽrê cabucũ macããjërê cariape cã catũgoñaata —jãã ĩwĩ Jesús.

Jesús en Nazaret

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

53 Bairo atie capee wãme ĩcõña quetibũjũ yaparori bero, ti macãpũ witi acoámĩ. 54 Bairo witi acoátĩ yua, cã ya yepa majũpũ etawĩ. Eta, ti yepa macããna na cañubueri wiire jããetawĩ, na quetibũjũgũ. Bairo cã

caquetibujero tũgo, to macãana pũame tũgocõã maniãma. Atore bairo ĩwã:

—Ãnia, caroaro ĩcãrõ tãni quetibujuyami. ¿Noopũ atie caroaro cũ caquetibujumasĩrĩjẽrẽ cũ masĩñuparĩ? ¿Dope bairo átijẽñorĩquẽ cũãrẽ cũ átimasĩñuparĩ? ⁵⁵ ¿Ãni, yucũpãĩrĩ mena rocapata ũnierẽ caquẽnon macũ mee cũ ãniñati? ¿Marĩ mena macããcõ, Marĩa macũ mee cũ ãniñati? Bairi, ¿Santiago, José, Simón, Judas jũgocũ mee cũ ãniñati? ⁵⁶ Cũ marĩ masĩjãñuña. Bairi, ¿marĩ mena macããna rõmirĩ jũgocũ mee cũ ãniñati? Bairi, ¿noopũ atie nipetirije cũ camasĩrĩjẽrẽ cũ masĩñuparĩ? —ãmeo ĩ jẽniñawã na majũ.

⁵⁷ Bairo Jesure qũĩroagaetiri, cũ ya macã macããna pũame cũ caquetibujarijere tũgogaema. Bairo na catũgogaeto ĩña, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Profeta majã tocãnacãũpũrea na ĩroanucũñama camasã nipetiro na cañesẽãrõpũ. Na ya macã macããna, bairi na ya wii macããna majũ roque na boetinucũñama. Na yarã jeto na ĩroaetinucũñama —na ĩwĩ Jesús.

⁵⁸ Bairi cũ ya macã macããna cũ caquetibujarijere cariape na catũgogaetoi, capee caroa cũ caátijẽñomasĩrĩjẽrẽ topũre átĩ ĩñoemi Jesús yua.

14

La muerte de Juan el Bautista

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

¹ Tĩ rãmũrĩ majũã Herodes, Galilea yepa macããna quetiupũ pũame queti tũgoyupũ Jesús cũ caátimasĩrĩjẽrẽ. ² Bairo tiere tũgo, atore bairo na ĩñupũ cũ carotirãrẽ: “Jesús na caĩ, cũã ãcũmi Juan el Bautista cabaiyasiricũ ãnacũ tunu cacati majũ. Bairo cabai ãnirĩ capee átijẽñomasĩĩmi,” na ĩñupũ Herodes.

³⁻⁴ Mai, cajũgoyepũ Herodes pũame Juarẽ ñerotiyupũ. Bairo cũ ñerotiri bero, ãpõãwẽ mena cũ jiyari, preso jorica wiipũ cũ cũrocaroti joyupũ. Juan cũ caquetibujarijere boesupũ Herodes. Mai, “Mũ bai Felipe nũmo Herodías na caĩõ mena mũ caãnie ñuẽtĩña. Carorije niña mũ caátie,” cũrẽ cũ caĩquetibujarijere boesupũ. Bairo boetiri preso jorica wiipũ cũ cũrocaroti joyupũ Herodes pũame Juarẽ.

⁵ Tunu nipetiro camasã Juarẽ, “Dios cũ caquetibujarotijõ ãcũmi,” ĩrã, cũ maijãñuñuparã. Bairi Herodes pũame jicoquei Juarẽ cũ pajĩãroca rotigamicãã, bairo átiroti masĩesupũ, camasã yũ tutirema, ĩ. ⁶ Bairo ĩcã rãmũ yua, Herodes cũ cabuiarica rãmũ caetaro, bõse rãmũ qũẽnoñupũ. Bairo cũ caquẽnorõ, Felipe nũmo caãnimirĩcõ Herodías cawãmecũco macõ pũame basa ĩñoñupõ, Herodes cũ capiijoatana cõ na caĩñaparore bairo ĩõ. Herodes cũã cõ cabasarijere ĩñajesomajũcõãñupũ. ⁷ Bairi nipetirã na catũgoro, atore bairo cõ ĩñupũ Herodías macõrẽ Herodes pũame: “Noo, yũre mũ cajẽnigari wãmerẽ yũ jẽniña. Mũ yũ jomajũcõãgũ. ĩtoricarõ mano Dios mena ñiña,” cõ ĩñupũ. ⁸ Bairo cawãmao pũame tiere tũgori, cõ pacore jẽniñao ásũpo. Cabero yua, cõ paco cõrẽ cõ caĩrotirore bairo qũĩñupõ Herodere:

—Bairo yũ boyã: ãmeacã Juan el Bautista rũpoare patanerĩ jotũ bapapũ jããrĩ, yũ mũ jowa —qũĩñupõ.

⁹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, tũgoña yapapũacoásupũ Herodes pũame. Bairo tũgoña yapapũamicãã, “¿Dios mena ñiña!” cõrẽ yũ caĩatajere yũ tũgoama yũ capiijoatana,” ĩ yua, cõrẽ cũ caĩatatore bairo átirotiyupũ. ¹⁰ Bairi cũ ãmũarẽ Juan preso jorica wiipũ caãcũrẽ cũ rũpoa patarotijoyupũ. ¹¹ Bairo

cũ caĩrõ tũgo, cũ caĩrõrẽ bairo cũ ásuparã Juarẽ. Bairo cũ pajĩã yaparori bero, cũ ãnacũ rupoare jota bapa buipũ nejããrĩ, Herodías macõrẽ cõ nuniũparã. Cõ ruame cõ pacore cũ ruoa ãnatõrẽ cõ neásũpo, cũ cayasiro cõ masiáto, iõ.

¹² Cabero Juan cũ cabuemirĩcãrã ruame bairo cõrẽ na capajĩãrocarijere queti tũgori, preso jorica wiipũ etarã, cũ ãnacũ rupauere neásũparã, masã opepũ cũ yarocagarã. Bairo áti yaparori bero, Jesutũ etawã, tie quetire cũ quetibujurã etarã.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Bairo Jesús na caĩquetibujuro tũgo, topũ caãniatacu cũmuarẽ ájããrĩ camasã manopũ jãã jũgoacoámĩ. Bairo jãã caátiere masĩrĩ yua, ti macãã macããna camasã ruame maapũ utabucura tũni ásupa, jãã eñota áná. Bairo áná, jãã jũgoye etayupa. ¹⁴ Bairi Jesús utabucura ape nuõõãpũ pẽñaeta yua, maanucãwĩ. Maanucãrĩ yua, camasã capããrãrẽ na iñawĩ. Bairo na cabairo, bopacooro na iñawĩ. Bairi na mena macããna cariayecuna na caneatiatanarẽ na catiowĩ. ¹⁵ Bairo na cũ caáticõãno, ñamicããcã nicoa ápũ. Bairi jãã, cũ cabuerã ruame Jesutũ etari, atore bairo cũ jãã iñwũ:

—Merẽ ñamicã majũ niña. Atopũre wiiri maniña. Dope camasã capããrãrẽ na marĩ áperã. Bairi ãnoarẽ na mũ árotiwa macããpũ, na majũ na caugapeere na wapatirápáro —jãã iñwũ Jesure.

¹⁶ Bairo jãã caĩrõ tũgomicũã, atore bairo jãã iñwĩ:

—Aperopũ na caugapeere na wapatira rotieticõãña. Mũjãã majũ na ugarique nuña —jãã iñwĩ.

¹⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo cũ jãã iñwũ:

—Jãã, jĩcã wãmo cãrõ pan jororiaca, wai, puãgarããcã tocãrõã jãã cũgoya —cũ jãã iñwũ.

¹⁸ Bairo jãã caĩrõ: “Ato ruame jeasã,” jãã iñwĩ.

¹⁹ I yaparo, camasã capããrã to caãnarẽ taa yepapũ na ruirotiwĩ. Bairo na caruiro iña, pan rupaa jĩcã wãmo cãnacã rupaacarẽ, wai puãgarã mena nee, jõbuire iñanũõõjori, “Jãã mena mũ ñujãñuña,” Diore qũĩ jẽniwĩ. Bairo qũĩ jẽni yaparo, pan rupaare carecomacã peeri, jãã, cũ cabuerãrẽ, jãã nuniwĩ, camasãrẽ jãã cabatoparore bairo i. ²⁰ Bairo jãã cabatoro bero yua, nipetiro camasã caroaro uãgayapicoãma, uãgariquere narẽ jãã cabatoatajere. Bairo na caugatuaro bero, jãã jejjããwũ piiripũ na caugarugarijere. Puã wãmo peti ruore puã pẽnirõ cãnacã piiri majũ jãã jejjããjirowũ. ²¹ To caãna caugaatana jĩcã wãmo cãnacã mil majũ camasã ãma, carõmia, bairi cawĩmarã cũã cõñaña manoa.

Jesús camina sobre el agua

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Tipãũ bero, jãã, cũ cabuerãrẽ cũmuapũ jãã ájããrotiwĩ Jesús tunu. Camasãrẽ na cũ caĩñatusajotoye, ti utabucura jĩnuõõãpũ cũ jũgoye jãã capẽñaátõ bowĩ. ²³ Bairi camasãrẽ na iñatusajo yaparo, ãtãũ buipũ wãmucõásũpi Jesús, Diore cũ jẽniácú. Bairi muipũ cũ cajããrõ canaioatipãũ, jĩcãũã ãñupĩ Jesús ti ãtãũ buipũ. ²⁴ Jãã ruame merẽ cũmua mena tira recomacã majũpũ jãã ãmũ. Bairo jãã caãno, oco turi ruame butiuro jabewũ. Wĩno cũã butiuro jãã riape jãã paputunuo pocõãwã. ²⁵ Bairo roro jãã cabairo, cabusuparo jũgoyeaca oco bui peari jããtũ amĩ Jesús. ²⁶ Bairo

oco buipɯ cū caatō ñña yua, “Apei ũcū ācāmi,” ĩrā, jāā, cū cabuerā uwiri bairo jāā awajawɯ:

—¡Āni, camasocū ānacū wātī marītu atíyami! —jāā ĩwū.

Bwtiuro cauwirā ānirī bairo jāā awajawɯ yua.

27 Bairo jāā cabairo, Jesús pɯame jāā ĩ jowī:

—¡Tūgoñatutuaya yɯ yarā, Jesua yɯ āniña, yɯ uwieticōāña! —jāā ĩwī.

28 Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūĩwī Pedro Jesure:

—Mɯ, jāā Quetiupɯ cariape mɯ caāmata, mɯtu oco buipɯ yɯ árotiya.

29 Bairo cū caĩrō tūgo, “Jau, yɯtu asá,” qūĩwī Jesús Pedrore.

Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro, jāā cūmuapɯ cajāñaatacɯ pɯame cūmuarē ruiri oco buipɯ Jesutu ámiwī. 30 Bairo ámasīmicūā, wīno bwtiuro cū caĩñarō capapunemorō, tūgoña uwirique Pedrore etawɯ. Eta yua, ruacōā ruinutuami. Bairi atore bairo qūĩ awajawī Pedro Jesure:

—¡Yɯ Quetiupɯ, yɯre ñei asá! ¡Rua ácú yɯ baiya!

31 Bairo cū caĩrō tūgo, jicoquei Jesús cū wāmo ñujori Pedrore cū ñewī. Ñerī yua, atore bairo qūĩwī:

—Yɯ yau, ¡jĩrĩcā majū yɯ mena mɯ tūgoñatutuaya! ¿Nopēĩ, “Yɯ ámasīcēcū,” mi tūgoñaati? —qūĩwī Jesús Pedrore.

32 Bairo cūmuapɯ na caájāārō, wīno pɯame papujānacopɯ yua. 33 Bairo cabairo ĩña, jāā, cūmuapɯ caāna pɯame Jesutu rɯpopaturi mena etanumurī cū jāā ĩroawɯ:

—¡Cariape Dios macā majū mɯ āniña! —cū jāā ĩwū Jesure.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

(Mr 6.53-56)

34 Bairo pēñaáná, ɯtabɯcɯra ape nɯgōāpɯ jāā etawɯ, Genesaret cawāmecuti yerapɯ. 35 Bairo jāā caetaro ĩña, to macāāna pɯame Jesure qūĩñamasīwā. Bairi cū caetarije quetire ti yepa nipetiropɯ quetibɯju batoyupa, cariayecɯnarē na caneatíparore bairo ĩrā. 36 Bairi na pɯame, Jesutu eta, atore bairo tūgoñañupā: “Cū jutiro yapa ũno cūārē marī capāñaata, marī caticoagarā,” ĩ tūgoñañupā. Bairo pāñarīqūērē bwtiuro cū jēniwā. Bairo cariayecɯna tocānacāūā cū jutiro yapare capāñarā caticoama.

15

Lo que hace impuro al hombre

(Mr 7.1-23)

1 Cabero etawā fariseo majā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajəgobueri majā mena. Na pɯame Jerusalén macāpɯ caatíatana āma. Atore bairo qūĩwā Jesure:

2—¿Nopēĩrā mɯ cabuerā marī ñicūjāā ānana na caroticūrīqūērē bairo na áperiyati? Coseetiyama na wāmorīrē na caugaparo jūgoye —qūĩwā Jesure.

3 Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩ jēniñawī Jesús:

—¿Nopēĩrā mɯjāā cūā mɯjāā caátinucūrījērē bwtiuro borā, Dios marīrē cū caroticūrīqūē pɯamerē mɯjāā áperinucūñati? 4 Dios pɯame atore bairo marī rotiyupi: “Mɯjāā pacɯare mɯjāā caĩroaro yɯ boya. Ni ũcū cū pacure, o cū pacore roro cū caíata, cū mɯjāā pajīārocacōāgarā,” ĩ quetibɯju cūñupī Dios. 5 Bairo cū caicūmiatacūārē, mɯjāā pɯame ricaati mɯjāā quetibɯjɯya camasārē. Atore bairo mɯjāā ĩña: “Ni jīcāū ũcū cū pacure, o cū pacore, ‘Yɯ yaye nipetirijere merē Diore cū yɯ nuniapɯ. Bairi mɯjāā cabopacarijere yɯ nunimasīētīña,’ cū caíata, ñurō. 6 Bairi ni jīcāū ũcū

tore bairo caĩ añirĩ, cū pacure, o cū pacore cū cajuátinemorõ átirotietiya,” mujãã ĩ quetibujaya. Bairo ĩ quetibujarã, Dios marirẽ cū caroticũriquẽrẽ cajãnarotirãrẽ bairo mujãã baiya. Bairo caquetibujarã añirĩ netõjãñurõ mujãã boya mujãã caátinucũrijẽ mujãã ya wãme puamerẽ. ⁷ ¡Caĩtopairã majũ mujãã ãniña! Dios puame Isaías ãnacũ cū cawoaturica pũrõpu mujãã ũnarẽ cū caĩquetibujunetõjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo mujãã baimajũcõãña. Atore bairo ññupĩ Dios mujããrẽ:

⁸ ‘Ati poa macããna na busurique mena yure caĩroarãrẽ bairo baiyama.

Bairo baimirãcũã, na yeri na catũgoñarĩjẽpu ricaati baicõãñama.

⁹ Na puame, “Camasã na carotirique puamerẽ Dios cū caquetibujaroticũriquẽ netõjãñurõ caãnimajũrijẽ niña,” caĩrãrẽ bairo buenucũñama.

Bairo cabuerã na caãnoi, yure na cañubuegarije dope bairo átimasã maa, ññupĩ Dios mujãã cabaipere —na ĩ quetibujawĩ Jesús fariseo majãrẽ.

¹⁰ ĩ quetibujy yaparo, camasãrẽ na piineñorĩ, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Tũgopeoya yu yaye quetibujuriquere. Tere tũgomasiña: ¹¹ Camasã na caugarije wapa jũgori mee carorã niñama. Na majũã rorije na yeripũ na catũgoñanucũrijẽ jũgori roque carorã niñama —na ĩ quetibujawĩ Jesús.

¹² Bairo cū caĩrõ tũgo, jãã, cū cabuerã puame cũtu etari, atore bairo cū jãã ĩwũ:

—Bairo mu caĩrõ, fariseo majãrẽ tũgoasiao joroque na mu áticupu —cū jãã ĩwũ.

¹³ Bairo jãã caĩrõ tũgo, atore bairo jãã ĩwĩ:

—Wesepũ moetie camasã na caoteetiere, to majũ caputirijere wãrocanucũñama. Torea bairo yu Pacu umurecõo macããcũ camasã tocãnacũ cū yarã caãmerãrẽ na beseregumi. ¹⁴ Bairi fariseo majã na caĩrĩjẽrẽ tũgopeoticõãña. Na puame cacaapee mána, aperã na bapa cacaapee mána cũãrẽ, “Mujããrẽ jãã jũgogarã,” caĩrãrẽ bairo niñama. Ni jĩcãũ ũcũ cacaapee mácũ puame, apeĩ cū bapa cacaapee mácũrẽ, “Mu yu jũgogũ,” cū caĩata, na puagarãpu operũ rocajãcõãbujiorãma —jãã ĩ quetibujawĩ Jesús, jãã, cū cabuerãrẽ.

¹⁵ Bairo cū caĩrõ tũgomicũã, tũgomasiẽmi Pedro. Bairi atore bairo qũĩwĩ Jesure:

—Ape wãme ĩcõñarĩ jããrẽ mu caquetibujurije, ¿dope bairo ĩgaro to ññati?

¹⁶ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesús Pedrorẽ:

—¿Mujãã cũã yu yaye quetire mujãã tũgomasiẽtĩñati? ¹⁷⁻¹⁸ Nipetiro camasã na caugarije tocãnacã wãme puame na paarõpu yuaya. Yuari yua, cabero netõcoaya. Na caugarije mee na yeri pũna to royetuo joroque na átiya. Roro na catũgoñarĩjẽ jũgori roque carorije caãnarẽ bairo na ññãñami Dios. ¹⁹ Camasã na yeripũ roro na catũgoñarĩjẽ jũgori aperãrẽ na pajĩãreyama. Aperã na numoa mee, o na manapũã mena mee roro ãniñama. Cawãmarã cawãmojiyaena cũã bairoa roro ãnajẽ cõtiyama. Tunu bairoa aperã jerutiyama. Aperã munana ññama. Aperã busupaiyama. ²⁰ Bairo camasã na yeripũ roro na catũgoñarĩjẽ jũgori roro átiyama. Bairo na wãmorĩ coseena na caugarije wapa mee, roro na caátie jũgori carorije caãnarẽ bairo na ññãñami Dios —jãã ĩ quetibujawĩ Jesús, jãã, cū cabuerãrẽ.

Una extranjera que creyó en Jesús

(Mr 7.24-30)

²¹ ĩ quetibujy yaparo, topũ caãniatacu Tiro, Sidón cawãmecũtopũ ámi.

²² Topũ cū caetaro, ape yepa macããcõ, Canaán na caĩrĩ yepa macããcõ

puame Jesutu etawō. Bairo etari, busarique tutuaro mena bairo qũwō Jesure:

—¡Yu Quetiupay, David ānacū pārāmi, bopacooro ñiñaña! ¡Yu macō wātī yeri pũnarē cūgoyamo! —qũwō Jesure.

²³ Jesús puame cō yuemi. Bairo cū cayneto ñña, jāā, cū cabuerā puame cūtu etari, atore bairo cū jāā ĩwū:

—Aperopu cō árotiya. Awajari jāā berore usayamo. Awaja jānaētĩñamo —cū jāā ĩwū Jesure.

²⁴ Bairo jāā caĩrō tūgo, atore bairo jāā ĩwī:

—Ape poa macāñnarē yu juátinemo rotiemí Dios. Yu yarā, israelita majā jeto, oveja nurĩcārā cayasiricarārē bairo cañnarē yu juátinemorotiwī Dios —jāā ĩwī Jesús.

²⁵ Bairo cū caĩmiatacūārē, carōmio puame r̄popaturi mena etanumurī atore bairo qũwō Jesure:

—¡Yu Quetiupay, yu juátinemobojaya! —qũwō.

²⁶ Bairo cō caĩrō tūgo, bairo cō ĩwī:

—Mña, israelita yao mee mu āñiña. Bairi mu yu sajnápata, jĩcāñ, cū pũnaa na saugarije pan rupaare ĩmarī cū wii yaiare canureire bairo yu átibujion —cō ĩwī.

²⁷ Bairo cū caĩrō tūgo, bairo qũwō.

—Bairoa mu átibujion bairna. Bairo mu caĩmiatacūārē, bairārna sawĩmarā na saugawerije yeparu cañarĩjēcārē uganucũñama wii yaia cūā. Bairi na saugaricarocarē bairo yu mu juátigu petoaca —qũwō carōmio Jesure.

²⁸ Bairo cō caĩrō tūgo, bairo cō ĩwī:

—Mña, yu mena mu tūgoñatutua netōmajũcōāña. ¡Bairi yu mu cajēnirōrē bairo to baiáto! —cō ĩwī.

Bairo cū caĩrō, jicoquei caticoamo, cananea yao macō, wātī yeri pũna cacāgomiataco puame yua.

Jesús sana a muchos enfermos

²⁹ Bairo topu cañniatacu Jesús acoámí Galilea utabucura t̄pu tunu. Topu eta, tira t̄ni ũtāūrē wāmucoámí. Bairi topu tuanumuetawī. ³⁰ Bairo topu cū caruiro, camasā capāārā na yarā cariyecunarē cūtu na ne etawā. Na mena macāña jĩcārā caámasĩēna āma. Aperā cacaapee ĩñamasĩēna āma. Aperā carupayuriri āma. Aperā cabusena āma. Aperā capee riayecuna āma. Bairi na yarā puame Jesús r̄pori tuaca na cūrā etawā. Bairo na caáto ñña, Jesús puame na catiwī. ³¹ Bairo na cacatiro ĩñarā, to macāña puame ĩña acūacoama. Cabusmasĩētĩmiatana merē busmasĩwā. Tunu bairoa carupayuriri cañnimitana merē catipeticoama. Caámasĩētĩmiatana merē ámasĩwā. Tunu bairoa caĩñamasĩētĩmiatana cūā merē caroaro ĩñamasĩcoāma. Bairo na cacatiro ĩñarī cū basapeojūgowā to macāña, jāā, Israel macāña jāā caĩrou Diore.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

(Mr 8.1-10)

³² Cabero Jesús puame, jāā, cū cabuerārē piijowī. Bairo jāā caetaro ñña, atore bairo jāā ĩwī:

—Ānoa camasā merē itia r̄mu majū yu mena nicōāñama. Ñe ũnie majū ugarije cūgoetiyama. Bairi bopacooro na ñiñaña. Jicoquei na yu tunuo jogaetiya mai. Saugarije ugaenarē na yu catunuojoata,

áwēpūētībujiorāma, na ya wiiripure áná. Bairi na marī ɣgarique nuto — jáã ĩwī.

³³ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo cū jáã ĩwū:

—Ānoa camasā capāārā niñama. Tunu atopu wiiri maniña. Bairi, ¿noopu marī bocarāti ɣgarique, paio narē marī canupeere? —cū jáã ĩ jēniñawū.

³⁴ Bairo jáã caĩrō, Jesús puame jáã ĩnemowī tunu:

—Pan rupaa, ¿nocānacā rupaa majū mujāã cūgoyati?

Bairo cū caĩrō, atore bairo cū jáã ĩwū:

—Jāã, jīcā wāmo peti puğa pēnirō cārō pan rupaaca, wai jīcārācā jeto tocārōã jáã cūgoya —cū jáã ĩwū Jesure.

³⁵ Bairo jáã caĩrō tūgo, camasārē yepapu na ruirotiwī. ³⁶ Bairo na caruiro ĩña, tie pan jīcā wāmo peti puğa pēnirō cañni rupaare, wai mena nerī, Diore, “Jāã mena mu ĩujāñuña,” quī jēniwī. Bairo quī jēni yaparori bero, tie pan, bairi wai cūārē carecomacā peeri bero, jáã, cū cabuerārē jáã nuniwī, camasārē jáã batoroti. ³⁷ Bairo jáã caáto yua, nipetiro camasā caroaro ɣgayapicoáma, ɣgarique jáã cabatoatajere. Bairo na caugatuaro bero, jáã jejāãwū piiripu na caugarugarijere. Jīcā wāmo peti puğa pēnirō cānacā piiri majū jáã jejāãjirowu yua. ³⁸ To caña caugaricarā puame bapariñacā mil majū camasā āma, carōmia, bairi cawimarā cūã cōōña mano. ³⁹ Cabero Jesús puame camasārē, “Yu áya,” na ĩ yaparo, cūmuarē ájāãwī. Bairo cū caátáje uwiro bero yua, Magadán cawāmecuti yepapu jáã acoápú yua.

16

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Bairi Magadán yepapu cū caño, Jesús cū caátiere ĩñarī busujāgamirā, cūtu etawā fariseo, bairi saduceo majā mena. Bairo etarā, dise ũnie átijēñorīquē ɣmurecōo macāājērē Jesure cū áti ĩñorotimiwā. “¿Cariape Dios cū carotijoricu majū cū ānicuti?” ĩrā, bairo cū átirotimiwā.

² Jesús puame na yeripu roro na catūgoñarījērē masīcōāwī. Bairi atore bairo na ĩwī: “ɣmurecōo cajūārocajāãto ĩñarā, ‘Ñamirōcā caroa rāmu ānigaro,’ mujāã ĩ masīña. ³ Tunu bairoa cabusuripau caño, oco buseri cañirō ĩñarā, ‘Oco rāmu ānigaro,’ mujāã ĩ masīña. Bairo caoco ocapeere, bairi caasipee cūārē bairo cañīmasārē nimirācūã, ¿nopērā Dios ati yuteare cū caátīānie puamerē mujāã masīētīñati? ⁴ Ati yepa macāãna, āme caña, caroaro Dios mena ānimasīētīñama. Jīcā rāmu cū boo, ape rāmu cū boetiyama. Átijēño ĩñorīquē jetore boyama. Bairo na cabomiatacūārē, tiere na áti ĩñoetigami Dios. Merē na quetibujū cūñupī Jonás ānacū cū cabairiquere,” na ĩ quetibujūwī Jesús.

Ī quetibujū yaparo, acoámí.

La levadura de los fariseos

(Mr 8.14-21)

⁵ Cabero Jesús, jáã, cū cabuerā ɣtabucura ape nuğōāpu jáã ápú tunu. Mai, jáã caugapee, pan rupaare masiriticōārī jáã jeápéwu. ⁶ Bairo jáã cabairo, Jesús puame bairo jáã ĩwī:

—Tūgoya mujāã. Fariseo, saduceo majā yaye levadura, pan pairica na cawauorijere boeticōāña —jáã ĩwī.

7 Bairo cū caĩrō tũgo, jãã, cū cabuerã, atore bairo jãã ãmeo ĩwũ jãã majũ: —¿Pan rupaa marĩ cajeatĩbujioatajere marĩ masiriticũpã! Bairi bairo marĩ ĩmi —jãã ãmeo ĩwũ.

8 Jesũs pũame masĩcõãwĩ jãã caãmeoĩrĩjẽrẽ. Bairi atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu:

—¿Nopẽĩrã, “‘Pan rupaa na cajeatĩbujioatajere na masiritiupari,’ ĩgu ĩcũmi Jesũs,” mujãã ãmeo ĩñati? Bairo mee ĩgu ĩña. ¿Yũ mena mujãã tũgoña tutuaetimajũcõãña! 9 ¿Mujãã tũgoña masĩetĩñati mai? ¿Yoaro mee mujãã masiriticoayati yũ caátijẽñorĩqũerẽ? Pan rupaa, jĩcã wãmo cãnacã rupaa jetore cũgomicũã, caũmũa jĩcã wãmo cãnacã mil majũ na uga yapicoao joroque na yũ ápu. Tiere mujãã ĩñawũ. Bairo caĩñarĩcãrã ãnirĩ cabero piiripu na caũgarũgariquere, ¿nocãnacã piiri majũ mujãã jejããjirori? ¿Tiere mujãã masiriticoayati? 10 Tunu bairoa ape rũmũ pan rupaa, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã rupaa jetore cũgomicũã, caũmũa bapariçãnacã mil majũ na uga yapicoao joroque na yũ ápu. Tie cããrẽ mujãã ĩñawũ. Bairo caĩñarĩcãrã ãnirĩ cabero piiripu na caũgarũgariquere, ¿nocãnacã piiri majũ mujãã jejããjirori? ¿Tiere mujãã masiriticoayati? 11 Mujãã masiritiena. Bairi, ¿nopẽĩrã, “‘Pan rupaa na cajeatĩbujioatajere na masiritiupari,’ ĩgu ĩcũmi Jesũs,” caĩrãrẽ bairo mujãã ãmeo ĩñati? —jãã ĩwĩ.

12 Bairo cū caĩrō tũgo, jãã tũgoñamasĩwũ cū caĩgarijere: “‘Fariseo, sãduceo majã mena levadura, pan pairica na cawauorijere mujãã boepa,’ ĩrĩcãrõ ũnorẽã, ‘Ricaati na caquetibujurijere mujãã boepa,’ marĩ ĩgu ĩcũmi Jesũs,” jãã ĩ tũgoñamasĩwũ, jãã, Jesũs cū cabuerã yua.

Pedro declara que Jesũs es el Mesías

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

13 Cabero Cesarea de Filipo na caĩrĩ yepapũ Jesũs etari bero, atore bairo, jãã, cū cabuerãrẽ jãã ĩwĩ:

—¿Noa ãcũmi Camasã Jũgocure, yũ na ĩnucũñati? —jãã ĩ jẽniñawĩ.

14 Bairo cū caĩrō tũgo, atore bairo cū jãã ĩwĩ:

—Jĩcããrã ĩñama: “Juan el Bautista ãcũmi.” Aperã ĩnucũñama: “Elías ãnacũ tunu catiri ãcũmi,” miñama. Aperã ĩnucũñama: “Jeremías, o apeĩ profeta ãnacũ tunu catiri ãcũmi Jesũs,” minucũñama —cū jãã ĩ quetibujũwũ Jesure.

15 Bairo cū jãã caquetibujũro bero, atore bairo jãã ĩ jẽniñanemowĩ tunu:

—¿Mujãã ate? ¿Noa ãcũmi yũ mujãã ĩnucũñati? —jãã ĩwĩ.

16 Bairo cū caĩrō tũgo, Simón Pedro pũame bairo qũĩwĩ Jesure:

—Mũa, Mesías, Dios macũ, tocãnacã rũmũ caãnicõãninucũũ macũ majũ mũ ãniña —qũĩwĩ.

17 Bairo cū caĩrō tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesũs Pedore:

—Cũã yũ ãniña. Camasã pũame yũ caãnierẽ mũ masĩõetĩñama. Yũ Pacũ, amũrecõo macããcũ roque mũ masĩõñupĩ tiere. Bairi useanirĩ ãña mũ, Simón, Jonás macũ. 18 Tunu atore bairo mũrẽ ĩña: ãmea, “Pedro” mũ yũ wãmetiya. Mũ wãme cawãma wãme pũame Pedro “ũtã” ĩgaro ĩña. Bairi noa ũna mũrẽ bairo catũgoñatutuarã ũna, yũ ya poa macããna na ãnio joroque na yũ átigu. Bairo caãna ãnirĩ yasietigarãma. Yũ mena ãnicõãnucũgarãma tocãnacã rũmũa. 19 Tunu Dios cū carotiripũ macããnarẽ caátijũgoũ majũ mũ yũ cũgu. Bairo caãcũ ãnirĩ ati yepa ãcũ, “Dios amũrecõo macããcũ marĩrẽ cū caátitirije niña,” o “Cũ caátitrotietie niña,” mi quetibujũ bese-masĩgu Dios yarãrẽ —qũĩwĩ Jesũs Pedore.

²⁰ Cabero, jáã, nipetiro Jesús cū cabuerārē atore bairo jáã ĩwĩ: “Mesías yu añiña. Bairārna, cū, yu cañnierē na quetibujeticōãña aperā camasārē mai,” jáã ĩwĩ.

Jesús anuncia su muerte

(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22-27)

²¹ Tipau bero, jáã, cū cabuerārē Jerusalēpu cū caápére jáã quetibuju jūgonutuámí. Jáã quetiupará cabutoa camasírā, bairi Dios cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, bairi sacerdote majā quetiupará cūã, popiye cū baio joroque na caátipeere jáã quetibuju jūgonutuámí, cūrē na capajīārotipee majūrē. “Bairo yu na caátimiatacūārē, itia rūmu bero yu caticoagu tunu,” jáã ĩwĩ. ²² Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro pūame jōjāñurō Jesure cū neámí. Topu eta, bairo qūĩ jūgoyupu Jesure:

—¡Yu Quetiupau, mu caĩrōrē bairo boecumi Dios! ¡Mu caĩrōrē bairo to baieticōāto! —qūĩñupū.

²³ Bairo cū caĩrō tūgo, Jesús pūame Pedrore cū āmejore ĩñarĩ, atore bairo qūĩñupū:

—¡Ácúja wātĩ Satanás! ¡Bairo mu caĩrō roro yu cabaipere cabusujānemourē bairo miña! Dios cū catūgoñarōrē bairo mee, camasā na catūgoñarōrē bairo mu tūgoñaña, bairo yu mu caīata —qūĩñupū Jesús Pedrore.

²⁴ Cabero Jesús, jáã, cū buerārē atore bairo jáã ĩwĩ:

—Ni cabou, yu cabuei cañnigau, cū majū cū caátigamirĩjērē piticōāgumi. Yu carotirore bairo jeto roque átigumi tocānacā rūmna. Popiye baimicūã, yu yaye quetire jānaetigumi yu cabuei cañnigau pūame. ²⁵ Bairo tunu caūmu apei cū cañnie pūamerē mairĩ, yu yaye quetire jānacōāgumi. Bairo cabai ānirĩ yasicoagumi yua. Apei, yu yaye quetire cajānaecu roque netōcoagumi. Cūrē na capajīārocacōāmiatacūārē, caticōā āninucūgumi tocānacā rūmna. ²⁶ Tunu caūmu apei ati yepa macāājē nipetirije merē cūgoyami, cū caborije caño cārō. Bairo cūgomicūã, Diore cū tūgoñaētiñami. Bairo catūgoñaecū ānirĩ cū cariaatato bero, Dios mena āmerīgumi. Bairi dope baieto paio cū cacūgorije pūame. Wapa maa tie ati umurecōo macāājē, Diore cū camasētīcōāta. ²⁷ Yu, Camasā Jūgocu, ati yeparu yu Pacu cū camasírjē mena nemo yu tunuetagu. Ángelea majā, yu Pacu macāāna mena nemo yu tunuetagu. Ti rūmu pūamerē ati yepa macāāna tocānacāpūrea na caátatorea bairo na cūārē na yu átigu. ²⁸ Cariape mujāārē yu quetibujuya: Mujāā jīcāārā, ato caña, mujāā cariaparo jūgoye yu, Camasā Jūgocu, quetiupau reyre bairo yu caetarore mujāā ĩnamajūcōāgarā.

17

La transfiguración de Jesús

(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

¹ Cabero jīcā wāmo peti jīcā pēnirō cānacā rūmurĩ bero Pedrore, Santiagore, bairi cū bai Juarē na piíamí Jesús ūtāñ caūmharĩcu buipū. ² Bairo topu na caño, Jesús pūame cū cabaurije wasoacoasupu. Cū riape pūame asiyaro baucoasuparo, muipū umureco macāācū cū caasiyarore bairo. Baicōā, cū jutiro cūã botiro baicoasuparo. ³ Bairo cū cabaiāno, Moisés ānacū, Elías ānacū mena buiaetayupará. Bairo buiaetarā yua, Jesús mena buspēni nucūñupará. ⁴ Bairo na cañño, Pedro pūame atore bairo qūĩñupū Jesure:

—Y_u Quetiup_{au}, jatop_u marī caāno ñumajūcōāña! Bairi, “Jau,” m_u caīata, itia wiipāirīācā majū mujāārē jāā qūēnobojagarā. Jīcā wii m_u ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mujāārē jāā qūēnobojagarā — qūīñupā Pedro Jesure.

⁵ Bairo cū caāno, buseriwo caasiyabatori poa atí, na pauma tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojāā p_uame cay_us_urop_u añuparā. Bairo āna, busarique buseriwo watoap_u cab_us_uocajorijere tūgoyp_uparā. Atore bairo iñuparō: “Āni, y_u macā, y_u camai majū niñami. Cū caatīānierē ñiñajesoya b_utioro. Cū yaye busariquere tūgo_usaya,” ĩ ocajoyuparo jōbuip_u.

⁶ Bairo caīrō tūgo, Jesús cū cabuerā p_uame yepap_u mubia cūmucoásuparā. Tūgocōā maníasuparā yua. ⁷ Bairo na cabairoi, Jesús p_uame nat_u atí, na pāña, atore bairo na iñupā:

—Y_u yarā, wām_un_ucāña, uwieticōāña —na iñupā.

⁸ Bairo cū caīrō tūgo, iñajoyuparā. Elías, Moisés cūā mañuparā yua. Jesús jeto nucūñupā.

⁹ Cabero ūtāūrē na caruiatō, atore bairo na iñupā Jesús Pedrojāārē:

—Āme mujāā caīñaatajere aperārē na mujāā quetib_ujetigarā mai. Cabero y_u, Camasā Jūgoc_u, cariacoatac_u nimicā, y_u cacatiro bero roque na mujāā quetib_uugarā —na iñupā.

¹⁰ Bairi cabero atore bairo qūī jēniñañuparā Pedrojāā Jesure:

—Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā bairo iñama: “Dios cū cajop_{au} ati yepap_u cū caetaparo jūgo_uye Elías ānacū catiri etanemog_umi tunu,” iñama. ¿Nopēirā bairo na ĩ quetib_uuyati camasārē?

¹¹ Bairo na caījēniñarō, atore bairo na ĩ quetib_uuyup_u Jesús:

—Na caīrōrē bairo atījūgog_umi jīcāū Elías ānacūrē bairo caācū. Cū p_uame nipetirijere qūēnojūgog_umi. ¹² Cariape mujāārē ñiña: Elías ānacūrē bairo caācū merē etawī. Bairo cū caetamiatacūārē, “Cūā niñami Elías ānacūrē bairo caācū,” qūī masīema camasā p_uame. Bairi ricaati noo na caborore bairo cū āma. Torea bairo y_u, Camasā Jūgoc_ure popiye y_u baio joroque y_u átigarāma —ĩ quetib_uuyup_u Jesús Pedrojāārē.

¹³ Bairo cū caīrō tūgo, Jesús cū cabuerā masīcoasuparā. “Juan el Bautistare ĩg_u ĩcūmi Jesús, Elías ānacūrē bairo caācū caetamirīcū majū cū caīata,” ĩ tūgoña masīcoasuparā.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Bairo cabero camasāt_u na caetaro, jīcāū caūm_u r_up_opaturi mena Jesut_u etanumurī qūīroawī. Bairo qūīroari atore bairo qūīwī caūm_u Jesure:

¹⁵ —ĭY_u Quetiup_{au}, y_u macūrē cū bopaca iñaña! Ñama riaye mena riamecū baiyami. Bairo bairi, b_utioro popiye baiyami. Capee majū wātī peerop_u cū jūgorocajoe ānucūñami. Ape rāmūrā riap_u cū jūgorocañua mecānucūñami. ¹⁶ Bairi m_u cabuerā t_up_u cū y_u neatímar_u. Na p_uame cū netōmasīētīñama —qūīwī capac_u Jesure.

¹⁷ Bairo cū caīrō tūgo, bairo na ĩwī Jesús to macāānarē:

—ĭMujāā, ati yepa caāna Dios cū camasīrījērē cariape mujāā tūgoetimajūcōāña! Bairo mujāā cabairoi, y_u tūgoña yapap_uajāñua. ¿Nocārō yoaro mujāā mena y_u ānibujocātī? Jau, toroque cawāmarē ato p_uame cū neasā —na ĩwī Jesús.

¹⁸ Bairo wātī yeri pūna cawāmaurē caroyetuoricare cū acuwiyojowī. Bairo cū caátó, cawāmau pūame jicoquei caticoami yua.

¹⁹ Cabero aperā na camano, jāā jeto āna, atore bairo Jesure cū jāā ĩ jēniñawū:

—¿Nopēirā wātī yeri pūnarē jāā acurocawiyoyo masīētīcuti? —cū jāā ĩwū, jāā, Jesús cū cabuerā pūame.

²⁰ Bairo jāā caĩrō tūgo, atore bairo jāā ĩwī:

—Dios mena mujāā tūgoña tutuaetimajūcōāña. Cariape mujāārē ñiña: Mostaza cawāmecutii apeacā, ōcā apeacā majū ñiña. Tiacarē bairo petoaca Dios mena mujāā catūgoñatutuata, ūtāūrē etari, “Wāāti, aperopu etanucārōjā,” mujāā caīata, mujāā caĩrōrēā bairo baibujoro ti ūtāū pūame. Aperopu ágaro. Bairo dise mujāā caátimasīētīe manigaró, Dios mena mujāā catūgoñatutuata. ²¹ Wātīā, jō caāniatacare bairo caānarē na mujāā caárotigata, cajūgoye ūgarique betiri mujāā jēniñubuegarā Diore — jāā ĩ quetibujwī Jesús.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Ape rāmū Galilea yeparū Jesús mena jāā caāñesēārō, atore bairo jāā ĩ quetibujwī tunu:

—Yū, Camasā Jūgocū, yū ñerotiecoḡ camasārē. ²³ Bairo yū pajīārotiecoḡ. Bairo yū na capajīārocacōāmiatacūārē, itia rāmū bero yū caticoagū tunu — jāā ĩwī.

Bairo cū caĩrō tūgo, jāā pūame butioro jāā tūgoña yapapuawū.

El pago del impuesto para el templo

²⁴ Bairo Capernaum na caĩrōpū Jesús mena jāā caetaro, templo wii macāāna camasā yaye dinerore jejobojari majā pūame Pedroro qūñnarā etayuparā. Bairo etarā, atore bairo qūññuparā:

—¿Mujāārē cabuei, Dios ya wii macāājē caānipeere cū wapa joeticuti? —qūñ jēniñañuparā Pedroro.

²⁵ Bairo na caĩrō tūgo, bairo na ĩñupū Pedro:

—Wapa joumi.

Ī yaparōḡ, wiire jāāñupū. Bairo Jesure cū caĩbusuparo jūgoyea, Jesús pūame qūññupū Pedroro:

—¿Dope bairo mū tūgoñañati, Simón? Ati yepa macāāna quetiuparā, ¿noa ūnarē dinero, impuestore na jēninucūñati? ¿Na ya yepa macāānarē, o ape yepa macāāna pūamerē na jēninucūñati?

²⁶ Bairo cū caĩrō, Pedro pūame qūññupū:

—Ape yepa macāāna pūamerē jēninucūñama.

Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūñ quetibujū nemoñupū tunu Jesús Pedroro:

—Bairoa átinucūñama. Na ya yepa macāāna pūamerē wapati rotiet-inucūñama. ²⁷ Bairo marī pūame cawapatietibujjoparā caāna nimirācūā, marī wapatigarā bairāpūa, roro marīrē na catūgoñatiparore bairo ĩrā. Bairo utabucurapū waiweiya. Mū capajīājūgoḡre cū riserore tūgāpā átiri, jīcā moneda tiire mū bōcagū. Ti tii mena mū wapatigū marī pūgarā yaye wapare cajēnirārē —ĩñupū Jesús Pedroro.

18

¿Quién es el más importante?

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Tipau caño jãã, Jesús cū cabuerã cūtu etarã, atore bairo jãã ĩ jēniñawū: —¿Ni majū cū ānicuti jīcãū Dios cū carotimasīrīpau macããcū, caānimajūārē bairo caãcū? —jãã ĩ jēniñawū Jesure.

² Jesús puame bairo jãã caijēniñarō tūgo, jīcãū cawīmaurē cū piijowī. Cū piijo yua, jãã watoapu cawīmaurē cū nucōwī. ³ Bairo átiri, atore bairo jãã ĩwī:

—Cariape mujãārē ñiña: Mujãã, yu cabuerã, āni cawīmaurē bairo tūgoñarīqūē cūtiri mujãã yerire mujãã cawasoeticōãta, Dios cū carotimasīrīpaure mujãã jããetigarã. ⁴ Āni, cawīmau puame cū pacu mena tūgoñatutuamajūcōãñami. Cūrē bairo Dios mena mujãã cabairo yu boya. Bairi ni jīcãū ūcū Dios mena cū catūgoñatutuanemoata, Dios puame cū carotimasīrīpaure caānimajūū cū ānio joroque cū átigumi. ⁵ Tunu bairoa ni jīcãū ūcū, yu yaye quetire tūgousari, āni cawīmaurē bairo caãcūrē cū camaiata, yure camairē bairo cū ñiñagu.

El peligro de caer en pecado

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ “Ni jīcãū ūcū apei yu mena catūgoñatutuajūgoure, cū tūgomawijiao joroque cū caápata, roro majū baigumi Dios cū caiñabesepa rūmu caetaro. Jīcãū, ūtãã capairica mena cū wāmuarē jiyaturi, ria capairiyapu na carurocaricure bairo netōjãñurō popiye baigumi cū ūcū ti rūmurē. ⁷ ¡Ati yepapu mujãã catūgoñarījē mujãārē caroyeturije capee ñiña! Bairoa nicōãgaro tocānacã rūmu ati yepapu mujãã caño. ¡Bairo cabairo jūgori bopacooro netōrō na baio joroque na átigumi Dios ati yepapure camasārē roro cajūgoátiri majã roquere!

⁸ “Bairi mujãārē ñinemoña tunu: Ni mujãã mena macããcū cū wāmorī mena jūgori carorije jetore átinucūami. O cū rapori mena jūgori caroropu ánuucūami. Bairo cū wāmorī mena jūgori roro caátipai, o cū rapo mena jūgori carorije caána na caānopu caápai cū caāmata, apei cū wāmorīrē, o cū raporire capajurere ecoricure bairo cū caño, ñiña. Cū rupau macããjē cūgoeticūcā, rupa tutua Diotu cū caátó, ñujãñiña. Peeropu roro cū caábujorijere cū netōdugumi Dios, tore bairo roro cū cabairijere cū caátijānata yua. Cū wāmorī, o cū rapori roro cū átio joroque caátie mena cūgori roro peeropu cū capopiye tāmooata roque, ñuetibujoro, yura. ⁹ Tunu bairoa ni jīcãū ūcū mujãã mena macããcū cū caapee mena jūgori carorije macããjē jetore ĩñanucūami. Bairo cū caapee mena jūgori carorije macããjērē caiñapai cū caāmata, apei cū caapeere cawerocaecoricure bairo cū caño, ñiña. Bairo jīcã ūno caapea cūgoeticūcā, Diotu cū caátó ñujãñiña. Peeropu roro cū caábujorijere cū netōdugumi Dios, tore bairo carorije macããjērē cū caiñajānaata yua. Cū caapee roro cū átio joroque caátie mena cūgori roro peeropu cū capopiye tāmooata roque, ñuetibujoro, yura. Bairi roro mujãã caátinucūrījērē jānacōãña.

La parábola de la oveja perdida

(Lc 15.3-7)

¹⁰ “Tunu bairoa mujãārē ñiña: Cawīmarārē, cabugoro macããnarē bairo na ĩñaticōãña. Na cūārē na mujãã canucūbugoro boya. Cariape mujãārē ñiña: Narē caiñarīcānugōrī majã ángelea puame na cabairijere yu pacu

Dios ɯmɯrecóo macããcũrê cũ quetibũjũnucũñama. ¹¹ Torecũ, yũ, Camasã Jũgocũ, yũ apũ, camasã cayasibujiorãrê na netõũ acũ.

¹² “Tũgopeoya mai. Jĩcãũ, cien ovejare cacotei jĩcãũ na mena macããcũ oveja cũ camawijiyasicoápata, ¿jicoquei cũ macãũ áperibujioũcuti? Jicoquei cũ macãũ ácoabujioũmi. Noventa y nueve caãnarê ãnotaricaropũ cũcõã, apeĩ cayasiatacure cũ macãũ ábujioũmi. ¹³ Bairi oveja cayasiatacure cũ cabocaata, caroaro ɯseanibujioũmi. Aperã camawijiaetitanarê na cũ caũseanirõ netõrõ cũ ɯseanibujioũmi, cayasiatacure cũ cabocaata. ¹⁴ Torea bairo ãnoa cawĩmarã mena macããcũ jĩcãũ ãcũ cũ cayasiro boetiyami yũ Pacũ ɯmɯrecóo caãcũ pũame,” jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesũs.

*Cómo se debe perdonar al hermano
(Lc 17.3)*

¹⁵ ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo jãã ĩ nemowĩ tunu: “Ni jĩcãũ ãcũ mujãã yau, roro mujããrê cũ caápata, cũtu átiri cũ quetibũjũya, aperã na catũgoetopũ. Bairi cũ pũame mujãã caĩrĩjêrê cũ catũgousaata, jĩcã yerire bairo cacũgorã mujãã tuagarã yua. ¹⁶ Bairo mujãã caĩrĩjêrê cũ catũgogaeticõãta roque, apeĩ mujãã yau, jĩcãũ, o pũgarãrê na piya. Bairo na caetaro ãña, na mena átiri, roro mujããrê caátiaatacure mujãã quetibũjũ nemogarã tunu, cũ mujãã caĩrĩjêrê aperã pũgarã, o itiarã na catũgoparore bairo ĩrã. ¹⁷ Bairo mujãã caquetibũjũqũẽnogamiatacããrê, cũ pũame jĩcã nũgõã cũ catũgogaeticõãta, ñubueri majãrê na quetibũjũya. Torea bairo tunu na caquetibũjũrijere cũ catũgogaeticõãta, Diore camasiẽcãrê bairo qũĩñacõãña yua. O romano majãrê camasã yaye dinerore cajejobojari majãrê bairo qũĩñacõãña.

¹⁸ “Cariape mujããrê ñiña: Dios cũ carotimasĩrĩpau macããnarê caátijũgorã mujããrê yũ cũña. Bairo caãna ãnirĩ ati yepa ãna, ‘Dios ɯmɯrecóo macããcũ marĩrê cũ caátirotiriye niña,’ o ‘Dios cũ caátirotietie niña,’ mujãã ĩ masĩgarã Dios yarãrê.

¹⁹ “Apeyera tunu mujããrê ñinemoña: Noa ãna mujãã mena macããna pũgarãpua jĩcã yericũnarê bairo dise ãnie mujãã caborijere Diore mujãã cajẽniata, mujãã caĩrõrẽã bairo mujãã átibojagũmi yũ Pacũ Dios, ɯmɯrecóo macããcũ. ²⁰ Yũ yarã yũ yaye busũriquere na cañubuenẽñarõpũ caãno cãrõ na mena yũ ãnigũ. Pũgarã, o itiarã jeto na caãmata cũãrê, na mena yũ ãnigũ,” jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesũs.

²¹ Bairo jããrê cũ caĩquetibũjũyaparoro, Pedro pũame Jesutũ atĩ, atore bairo qũĩ jẽniñawĩ:

—Jãã Quetiupau, yũ yau roro yũ cũ caápata, ¿nocãnacãni majũ cũ mena yũ busũqũẽnocuti? ¿Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãni majũ bairo yũ áticuti? —qũĩ jẽniñawĩ Pedro Jesure.

²² Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesũs Pedrorre:

—Bairũa, tore bairo mee mujãã yũ átirotiya. Siete por setenta cãnacãni majũ cũ mujãã busũqũẽnogarã, ñiña —qũĩwĩ.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

²³ ĩ quetibũjũ yaparo, ape wãmerê ĩcõñarĩ bairo jãã ĩ quetibũjũwĩ tunu: “Dios cũ carotimasĩrĩpau atore bairo niña: Jĩcãũ quetiupau rey cũ ɯmũã cũrê cawapamorã dinerore na catunuorõ boypũ. ²⁴ Bairo boũ, cũtu na piijoneñojũgoyũpũ, na mena qũẽnogũ. Bairi jĩcãũ cũ capiijojũgou pairo capee millones majũ cũ wapamoñupũ. ²⁵ Cũ pũame dope bairo

cū átiwapatimasĩesupũ tie cū cawapamorĩjẽrẽ cū quetiupaũre. Bairo, ‘Yũ cūgoetiya,’ cū caĩrõ tũgo, quetiupaũ rey ɾuame cū cawapamouũrẽ, cū numorẽ, cū pũnaarẽ, bairi cū yaye nipetirije cū cacãgorije ũnie cããrẽ aperãrẽ na nunirerotiyupũ, cū cawapamorĩjẽrẽ na cajeparore bairo ĩ. ²⁶ Cawapamou ɾuame bairo rey cū carotiro tũgori, ɾapopaturi mena cãtu etanumurĩ atore bairo butioro qũĩĩupũ: ‘Yũ Quetiupaũ, jicoquei roro yũ mũ ápewa. Dinero mũ yũ cawapamorĩjẽrẽ tocãnacã tiirire cabero mũ yũ tunuogũ baĩɾna,’ qũĩĩupũ. ²⁷ Bairo cū caĩrõ tũgo, bopacooro qũĩĩañupũ quetiupaũ rey cū ãmurẽ. Bairi, ‘Ñugaro. Caroaro mũ tuagu. Yũ mũ cawapamorĩjẽrẽ mũ yũ masiriyogũ’ qũĩĩupũ. Bairo ĩrĩ, caroaro tuao joroque cū áti, cū árotiyupũ.

²⁸ “Bairo caroaro cū caátimiatacããrẽ, cawapamomiatacũ ɾuame cabero apeĩ cū yaũ petoaca cãrẽ cawapamouũrẽ bocãetari cū tutiyupũ. Bairo cū tuti yua, roro cū wãmututupũre ñerĩ atore bairo qũĩĩupũ: ‘jYũ mũ cawapamorĩjẽrẽ jicoquei yũ mũ tunuogũ!’ qũĩĩupũ. ²⁹ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩĩupũ cū bapa cū cawapamouũrẽ: ‘Yũ yaũ, jicoquei roro yũ mũ ápewa. Dinero mũ yũ cawapamorĩjẽ tocãnacã tiirire cabero mũ yũ tunuogũ baĩɾna,’ qũĩĩupũ. ³⁰ Bairo cū caĩrõ, cū yuesupũ. Preso jorica wiĩɾ cū cũrocarotiyupũ, yũ cū cawapamorĩjẽrẽ cū jopeyoáto, ĩ. ³¹ Bairo cū caáto ĩna, aperã cū mena macããna paabojari majã tũgoñarĩqũẽ paiyuparã. Bairo cabairã ãnirĩ na quetiupaũre cū quetibũjũrãsóparã. ³² Bairo na caĩquetibũjũro tũgo, quetiupaũ rey ɾuame cū piijorotiyupũ tunu cãrẽ cawapamomiatacũre. Bairo cū caetaro ĩna, atore bairo qũĩĩupũ: ‘Mũ, yũ paabojari majõcu, jororo majũ mũ tũgoñaña! Bopacooro yũ mũ cajẽnirõĩ, paio yũ mũ cawapamomiatajere yũ masiriyobojaarũ. ³³ Bairo yũ caátimiatacããrẽ, ¿nopẽĩ bopacooro mũrẽ yũ caĩñaatatorea bairo, apeĩ, mũ bapare bopacooro cū miñaetiati? Roro majũ mũ tũgoñaña,’ qũĩĩupũ. ³⁴ Bairo qũĩĩrĩ, netõjãñurõ cū mena asiari, preso jorica wiĩɾ cū árotiyupũ. Topũ nicõãñupũ dinero cū cawapamorĩjẽ cū catunuopeyoparo jũgoye,” ĩcõñarĩ jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

³⁵ Bairo ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu:

—Yũ ɾacu ãmũrecóo macããcũ ɾuame torea bairo átigumi mũjãã tocãnacãũrẽ, mũjãã yeripũ mũjãã yarã roro mũjããrẽ na caátiere na mũjãã camasiriyoezata —jãã ĩwĩ.

19

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

¹ Bairo atiere cū caĩquetibũjũro bero, Jesús Galilea yerapũ caãniatacũ, Judea yerapũ acoámĩ. Rio Jordán muĩɾ cū cawãmuatĩ nũgõã ɾuameɾu acoámĩ. ² Bairo cū caátõ, capããrã camasã cū usawã. Bairi topũ cariyecũnarẽ na netõwĩ.

³ Bairo cū caáto, qũĩ jẽniñarã etawã jĩcããrã fariseo majã. “Carorije buei átiyami Jesús,” qũĩ bũsũjãgamirã, atore bairo cū jẽniñamiwã:

—Marĩ judío majã mena macããcũ ni jĩcãũ ũcũ cū majũ cū catũgoñarõ jũgori cū numorẽ rocagu, ¿cõ cū rocamasĩcuti? —qũĩ jẽniñawã.

⁴ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Dios yaye quetibũjũriquere cajũgobuerã nimirãcũã, ¿ati wãmerẽ mũjãã ĩñaẽtĩñati Dios ya tutipũre? Merẽ mũjãã masĩrã. Caãnijũgoripũ camasãrẽ átiũgõũ, caũmu, carõmio cãã na qũẽnojũgoyupi Dios. ⁵ Na

átí yaparo, atore bairo marí ĩcũñupĩ: “Jĩcãũ caũmũ carõmio mena cũ cawãmojiyaata, cũ pacua ture witigũmĩ. Ape wĩipũ ãnigũmĩ cũ numo mena. Bairo na cabairo, jĩcãũrẽ bairo na ñiñagũ. Jĩcã rupaũre bairo nigarãma,” marí ĩcũñupĩ Dios. ⁶ Bairo jĩcãũrẽ bairo Dios narẽ cũ cacũrĩcãrã na caãnoi, ni jĩcãũ ũcũ na ricawa masĩcũmĩ. Na majũ cãã ãmeo pitimasĩetĩñama —na ĩ quetibũjũwĩ Jesũs fariseo majãrẽ.

⁷ Bairo cũ caĩquetibũjũro tũgo, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã tunu:

—Bairopũa, ĩnopẽĩ marí ñicũ Moisés ãnacũ cũ yaye quetibũjũcũrĩqũẽrẽ ape wẽẽpũ, “Ni jĩcãũ ũcũ cũ numorẽ cũ carocagaata, atore bairo ĩrĩcã pũrõrẽ cõ cũ cajoro, ñurõ: ‘Bairo mũ cabairoi, mũ teei, murẽ yũ pitiya,’” qũĩ cũñuparĩ? —qũĩwã fariseo majã Jesure.

⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩwĩ Jesũs:

—Mũjãã ñicũjãã, mũjããrẽ bairo ãmeo mairĩqũẽrẽ camasĩena na caãnoi, na mena macããcũ jĩcãũ ũcũ cũ numorẽ carocagaũre roro cũ caátiere ãñotaesupi Moisés. Bairopũa, bairo boesupi Dios caãnijũgoripapũ. ⁹ Cariape mũjããrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ũcũ cũ numo, apei mena roro caepeeco cõ caãnimiatacũãrẽ, cõrẽ rocari bero tunu apeo mena cũ cawãmojiyaata, roro majũ ácu átiyami. Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ caápei majũ ñiñami. “Apeo mũ numo mee caãcõ mena ãmerĩcõãña,” cũ caĩrĩqũẽrẽ cabaotioũ majũ ñiñami —na ĩ quetibũjũwĩ Jesũs fariseo majãrẽ.

¹⁰ Bairo na cũ caĩquetibũjũyaparoro, jãã, cũ cabuerã pũame atore bairo jãã ĩwũ Jesure:

—Mũ caĩrõrẽ bairo camasã na numoarẽ na capitimasĩetĩcõãta, na numoa caãniparãrẽ na camacãetĩcõãta, ñubujioricaro —jãã ĩwũ.

¹¹ Bairo jãã caĩrõ tũgo, bairo jãã ĩwĩ:

—Tocãnacãũpũa nipetiro camasã masĩetĩñama atie yũ caĩquetibũjũrijere. Masĩõrĩqũẽrẽ Dios cũ cajorã jeto masĩñama. ¹² Cawãmarã jĩcããrã rorã cabuiaricãrã ãnirĩ numo cutimasĩetĩñama. Tunu aperã, na numo cutimasĩetio joroque na átiyama. Aperã na majũã Dios yaye rotiriquere netõjãñurõ átigarã, carõmiorẽ na negaetiyama. Bairo bairã, canũmo cutimasĩenarẽ bairo nicõãñama. Bairo yũ caĩquetibũjũcũrĩjẽrẽ bairo camasĩtũgoñarã torea bairo na áparo —jãã ĩwĩ Jesũs.

Jesũs bendice a los niños

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Cabero tunu aperã na pũnaa cawĩmarãrẽ na jeamá Jesũs tapũ, na pãñarĩ Diore na cũ jẽnibojaáto, ĩrã. Bairo na pũnaarẽ na cajeatõ ĩñarĩ jãã, cũ cabuerã pũame, “Na jeapericõãña mũjãã pũnaarẽ,” na jãã ĩwũ capacũare.

¹⁴ Bairo jãã caĩrõ tũgo, atore bairo jãã ĩwĩ Jesũs:

—Yũtũ pũame cawĩmarãrẽ na atirotiya. Na ãñotaeticõãña. Dios cũ carotimasĩrĩpũ macããnarẽ bairo caãna ñiñama cawĩmarã. Narẽ bairo cayerĩñurã jeto ãnimasĩñama Dios cũ carotimasĩrĩpũpũre —jãã ĩwĩ Jesũs.

¹⁵ ĩ yaparo, cawĩmarãrẽ na pãñarĩ Diore na jẽnibojawĩ. Áticõã yua, acoámĩ tipũ caãnimiatacu Jesũs.

Un joven rico habla con Jesũs

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Bairo cũ caátõ, jĩcãũ cawãmaũ Jesutũ atĩri, atore bairo qũĩ jẽniñawĩ:

—Jããrẽ cabuei, ĩdope bairo yũ átibujiocũti, caroa yerĩ capetietiere bõcagũ?

17 Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo pũame qũĩwĩ Jesús:

—¿Nopẽĩ, “Dise yũ caátipee caroa wãme majũrẽ yũre quetibũjũya,” yũ mi jẽniñañati? Cañũ, jĩcãũ niñami, Dios jeto. Caroa yeri capetietiere bócaɣũ, Dios camasãrẽ cū caroticũrĩqũerẽ mũ tũgouaɣũ—qũĩwĩ Jesús cawãmaurẽ.

18 Bairo cū caĩrõ tũgo, “¿Dise pũamerẽ cū caroticũrĩqũerẽ yũ ácaati?” qũĩ jẽniñawĩ cawãmau.

Bairo cū caĩrõ tũgo, bairo qũĩ quetibũjũwĩ Jesús cawãmaurẽ:

—‘Pajĩãtĩcõãña camasãrẽ. Carõmio mena roro átiepeeticõãña. Aperã yayere jeerutieticõãña. Aperã cabũgoroa na ìbuitieticõãña. 19 Mũ pacũ, mũ paco cũãrẽ nucũbugoya. Mũ mena macããna cũãrẽ mũ rupaure mũ camairõrẽã bairo na maiña,’—qũĩ quetibũjũwĩ Jesús.

20 Bairo cū caĩquetibũjũro tũgo, atore bairo qũĩwĩ cawãmau Jesure:

—Tie nipetirijere merẽ yũ átipeyocõãnucũña. Bairi, ¿ñe to rusacuti mai yũ caátipee?—qũĩ jẽniñawĩ.

21 Bairo cū caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo qũĩ quetibũjũnemowĩ Jesús tunu cawãmaurẽ:

—Caroú majũ, ñe ùnie carũsaecu ãnigũ, mũ cacũgorije nipetirijere mũ nunirepeyocõãɣũ. Tie wapare jeeri, cabopacarãrẽ na mũ ricawogũ. Bairo mũ caápara, jõbuipe paio nigaro mũ cawapatapee. Bairo yũ caĩrõrẽ bairo áti yaparori, yũ mena bapacũsa—qũĩwĩ Jesús.

22 Tiera tũgo, cawãmau pũame tũgoñarĩqũẽ pairi acoámí. Capee apeye ùnierẽ cacũgou ãnirĩ Jesús cū caĩrõrẽ bairo átigaemi yua.

23 Bairo cū caátó ñña, atore bairo, jãã, cū cabuerãrẽ jãã ñwĩ:

—Cariape mũjããrẽ ñiña: Camasã apeye ùnierẽ capee cacũgori majã Dios cū carotimasĩrĩpaure na caetapee masiriyojãñũña. 24 Tunu bairoa ñiña: Waibũcu capai, camello, ãpõã pota opeacaru cū cajã ãmewitiata, masiriyojãñũña. Tore bairo cabaimiatacũãrẽ, netõjãñurõ masiriyoro ñiña caãmũ capee apeyere cacũgou Dios cū carotimasĩrĩpaure cū caetapee pũame roque—jãã ñwĩ.

25 Bairo cū caĩrõ tũgo, jãã, cū cabuerã pũame, jãã tũgoacũacoaru. Atore bairo jãã ñwũ:

—Bairi toroque, ¿ni ùcũ cū netõmasĩcuti?

26 Jesús pũame jãã ññarĩ, atore bairo jãã ñwĩ:

—Dise ùnie camasã na caátimasĩtẽtẽ nipetirije Dios cū caátimasĩrĩjẽ jeto ñiña—jãã ñwĩ.

27 Bairo cū caĩrõ tũgo, Pedro pũame bairo qũĩwĩ Jesure:

—Jãã Quetiupau, jãã roque merẽ nipetirije jãã cacũgorijere cũrĩ, mureẽ jãã bapacuti usajũgowũ. Bairo jãã caátie wapa, ¿ñerẽ jãã cū jowati Dios?—qũĩ jẽniñawĩ Pedro Jesure.

28 Bairo cū caĩjẽniñarõ tũgo, bairo qũĩwĩ Jesús:

—Cariape mũjããrẽ ñiña: Dios ati umurecõo nipetiro cawãmarõ cū cawasoaripau quetiupau yũ caãnopũ, mũjãã, yũ baparã, yũ rocajãñurõ mũjãã rotigarã mũjãã cũã. Quetiuparã na caruiro ùno, tronopũ mũjãã ruigarã. Israelita pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã poari macããnarẽ na caátajere ñnacõñarĩ na mũjãã ññabesegarã. 29 Ni jĩcãũ ùcũ yũ mena bapacutigu, cū ya wiire, o cū bairãrẽ, cū bairã rõmirĩrẽ, cū pacuare, cū pũnaarẽ, o cū ya yepa cũãrẽ cū caaweyocoápata, narẽ cū cacũgoro netõjãñurõ bócanemogumi tunu cū yaye ùnierẽ, bairi cū yarã ùna cũãrẽ. Bairi jĩcãũrẽ cū caaweyocoápata, cū netõrõ cien bui peoro cãrõ majũ bócanemogumi. Tunu bairoa caroa yeri capetietiere cū jogumi Dios yũ

mena cabapacutiácure. ³⁰ Apeyera tunu ati rûmurîrê camasã jïcãârã rotimasîmirâcûã, caberopu na mena macãanarê na rotimasîêtîgarâma. Tunu bairoa ati rûmurîrê camasã jïcãârã rotimasîêtîmirâcûã, caberopu na mena macãana capãârê carotimasîrã majû nîgarâma.

20

La parábola de los trabajadores

¹ Ì quetibujû yaparo, paabojari majârê ïcõñarî, atore bairo jãã ï quetibujûnemowî tunu: “Dios cû carotimasîrîpaû puame jïcãû use wese upaû, cabusuripaû caãno cû ya wese pu capaabojarârê camacãûátacure bairo niña. ² Cû puame jïcãârã caûmurê na bócarî yua, useanîrî, ‘Jïcã rûmu paarique wapare tocãrõ majû mujãârê yu wapatigu, yu yaye usere mujãã cajebajaata,’ na ïñupû. Bairo ‘Jaû,’ na caîrõ tûgo, cû ya wese pu paarotijoyupu. ³ Cabero muipu cû caasitutuatîpaû caãno macãpu ásûpu tunu. Topu eta yua, ñe ùnie áperã plaza caãnarê na ïñañupû. ⁴ Atope bairo na ïñupû na cûârê: ‘Mujãã cûã yu ya wese pu paarájá. Bairo mujãã caparãápata, cariape mujãârê yu wapatigu,’ na ïñupû. Bairi na cûã, cû carotirore bairo cû wese pu paarã ásûparã. ⁵ Cabero pasaribota caãno macãpu ásûpu tunu. Cabero tres de la tarde caãno ásûpu tunu, aperã cûrê capaabojarârê na macãû ácé. Bairo na bócaetari yua, ‘Cariape mujãã cûârê yu wapatigu,’ na ïñupû. Bairo cû caîrõ, na cûã, ‘Jaû,’ ïñuparã. Bairo na caîrõ tûgo, na paarotiyupu cû ya wese pu. ⁶ Cabero cinco de la tarde caãno macãpu átusayupu tunu. Topu eta, aperã caûmua ñe ùnie caáperârê na ïña, atore bairo na ïñupû: ‘¿Nopêîrã bairoa mujãã ïñacõãnucû naioañati paari mee?’ na ïñupû. ⁷ Bairo cû caîrõ tûgo, atore bairo quîñuparã: ‘Ñamu ùcû, “Marî paáto,” jãã ïêtîñami. Bairi jãã paaetiya,’ quîñuparã. Bairo na caîrõ tûgo: ‘Mujãã cûã paabojasã yu ya wese pu,’ na ïñupû ti wese upaû puame.

⁸ “Cabero canaiorîpaû caetaro ti wese upaû cû ùmua quetiupaû mayordomorê cû árotiyupu cû wese pu. Atope bairo quîñupû: ‘Tocãrõã yu paabojari majârê na piijori na wapatiya. Yu ya wese capaau etatusaacupu na wapatijúgoacá, capaau etajúgoaacupu cû wapatituya,’ quîñupû. ⁹ Bairo cû caîrõ, cinco de la tarde caãno capaabojarã etaátana majû wapa jegarã, quetiupaû mayordomotu etayuparã. Bairo caberopu capaarã etaátana nimirâcûã, jïcã rûmu paarique wapa jïcãrõ tûni ñeñuparã. ¹⁰ Cabero capaabojarã etajúgoatana puame etarã yua, ‘Na netõjãñurõ marîrê wapatigumi,’ ï tûgoñañuparã. Bairo na caîtûgoñamiatacûârê, jïcãrõ tûnia jïcã rûmu paarique wapa cãrõ na joyupu na cûârê. ¹¹ Bairo jïcãrõ tûnia na cû cawapatiro ïñarã yua, ‘¡Tame, ñuêtîña!’ ámeo ï busupaiyuparã na majû ti wese upaû bairo cû caátirotirijere. ¹² Atope bairo quîñuparã: ‘Ánoa caberopu capaabojarã etaátana puame jïcã horaaca jeto paarã etaama. Jãã puame roque, ati rûmurê jãã paanaiocoápu caasiro watoare. Bairi, ¿nopêî na netõjãñurõ jãârê mu wapa joetiyati?’ quîñuparã. ¹³ Bairo na caîrõ tûgo, jïcãû na mena macããcûrê atore bairo quîñupû ti wese upaû puame: ‘Yu yaû, murê ricaati roro yu áperiya. Murê yu caîrõrêã bairo mu yu wapatiya, jïcã rûmu wapa majûrê. ¹⁴ Bairi mu cawapatarijere jecoácûja. Caberopu capaabojarã etaátanarê jïcãrõ tûni na yu cawapatiana, ñujãñuña. ¹⁵ Yu majûã yu yaye dinerore yu caborore bairo yu átimasîña. Bairi dopêîrã, ¿Cabopacarê na yu cañamairîjêrê roro mujãã ïñatutiyati?’

qũĩñupũ ti wese upau cajũgoye capaabojaũ etaátacure,” ĩcõñarĩ jãã ĩ quetibujawĩ Jesús.

¹⁶ ĩ yaparo, atore bairo jãã ĩnemoĩ tunu: “Torea bairo ãmerẽ camasã caãnimajũrã nimirãcũã, caberopũ cabũgoro macããna nigarãma. Tunu bairoa ãmerẽ camasã cabũgoro macããna nimirãcũã, caberopũ caãnimajũrã nigarãma,” jãã ĩwĩ.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Bairo cabero Jesús Jerusalén caátíwãpũ ácã, jãã, cã cabuerã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ camasã watoa caãnarẽ, jãã piiwũojori, atore bairo jãã ĩwĩ:

¹⁸ —Jerusalẽpũ marĩ caátiere merẽ mujãã masĩña. Topũ ti macã macããna pũame yũ, Camasã Jũgocure, yũ ñerĩ, yũ jogarãma sacerdote majã quetiuparãrẽ, bairi Moisés ãnacũ cã caquetibujacũrĩqũerẽ cajũgobueri majãrẽ. Bairo na caáto, sacerdote majã quetiuparãjãã pũame yũ pajĩãroca rotigarãma. ¹⁹ Bairo átírotiri yua, ape yepa macããnarẽ yũ nunirocacõãgarãma. Roro ñiepegarãma. Roro yũ bape epegarãma. Bairo átieperi, yucũpãĩpũ yũ papuatu rocagarãma. Bairo yũre na caátimiatacũãrẽ, itia rũmũ bero caãno yũ pũame yũ caticoagu tunu —jãã ĩwĩ.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

(Mr 10.35-45)

²⁰ Cabero Zebedeo nũmo cõ pũnaa mena Jesutũ etari, cõ rũropaturi mena etanumuñupõ, qũĩ jẽniñago. ²¹ Bairo cõ caáto ĩña, “¿Ñerẽ mũ yũ caáto mũ boyati?” cõ ĩ jẽniñañupũ.

Cõ pũame bairo qũĩñupõ:

—Ati yepare mũ carotimasĩrĩpũ caetaro, yũ pũnaa mutũ na mũ caruirotiro yũ boya. ĩcãũ cariape ñũgõã, apeĩ caãcõ ñũgõã na mũ caruirotiro yũ boya. “Jaũ,” miwã —qũĩñupõ Juan, Santiago paco pũame Jesure.

²² Bairo cõ caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús cõ pũnaarẽ:

—Mujãã cabaipeere masĩtĩmirãcũã, yũre mujãã jẽniña. Butioro popiye bairicarore mujãã jẽnimiña. Yũ pũame popiye yũ baigu. Yũre bairo mujãã cãã popiye mujãã cabaiata, ¿mujãã ñucãmasĩrãti? —na ĩñupũ Jesús Juarẽ, bairi Santiago cũãrẽ.

Bairo cã caĩrõ tũgo:

—Murẽ bairo jãã ñucãmasĩña —qũĩñuparã.

²³ Bairi Jesús pũame atore bairo na ĩñupũ:

—Mujãã caĩrõrẽ bairo popiye mujãã baigarã. Bairũa, yũ majũ yũre cajũrotiparã, yũtũ cariape ñũgõã, bairi caãcõ ñũgõã caruiparãrẽ na yũ besemasĩtĩña. Yũ Pacũ pũame roque bairo caãniparãrẽ na besemasĩñami —na ĩñupũ Jesús, Juarẽ bairi Santiago cũãrẽ.

²⁴ Cabero jãã, Jesús cã cabuerã pũga wãmo cãnacãũ majũ caãna Santiago, Juan mena Jesure na caĩjẽniñaatajere catũgoatana ãnirĩ na mena jãã asiacoapũ. ²⁵ Jesús pũame tiere ĩña, nipetirã jããrẽ cãtũ piijori atore bairo jãã ĩwĩ:

—Merẽ mujãã masĩña ati umurecõo macããna na caátĩãnierẽ. Ati yepa macããna Diore caĩroaena quetiuparã reyre bairo caãna tutuaro mena rotiepeyama na roca macããnarẽ. Popiye na baio joroque na rotiepeyama. ²⁶ Mujãã pũame roquere tore bairo baietirotiya. Bairo

puame bairotiya mujãärê: Mujãã mena macããcũ, caãnimajũürê bairo caãnigañ, mujãã roca netõjãñurõ carotimasĩrê bairo añirotiya. ²⁷ Tunu bairoa mujãã mena macããcũ, caroti majũürê bairo caãnigañ, mujãã ùmürê bairo cũ caãno, ñuña. ²⁸ Bairi yñ, Camasã Jũgocñ quetiupañ majũrê bairo yñre capaabojarparãrê na macãũ acũ mee yñ apũ ati yepare. Camasãrê na juãtinemou acũ yñ apũ ati yepapũre. Tunu bairoa yñ cariarije jũgori camasã capããrãrê na carorije wapare netõũ acũ yñ apũ —jãã ñwĩ.

Jesús sana a dos ciegos

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Cabero jãã, Jesús mena Jericó na caĩrĩ macãpñ caãniatana jãã cawitiro, capããrã camasã Jesús berore usawã. ³⁰ Bairo jãã caátó, cacaapee ññaena pugarã, maa tũpñ ruiyupa. Bairi cacaapee ññaena puame, Jesús cũ canetõátóre tũgorã, busurique tutuaro mena atore bairo qũĩ awajajowã Jesure:

—jãã Quetiupañ, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro jãã ññaña! —qũĩwã.

³¹ Bairo na caĩrõ, camasã puame na tutiwã, na awajaeticõãto, ñrã. Bairo narê na caĩmiatacũãrê, jĩrĩã jãñurĩ awajanemowã tunu:

—jãã Quetiupañ, David ãnacũ pãrãmi, bopacooro jãã ññaña!

³² Jesús puame bairo na caĩawajarijere tũgori, tuanucãwĩ. Tuanucãrĩ yua, cãtu na piijowĩ. Ato bairo na ñwĩ:

—¿Ñerê mujãã yñ caáto mujãã boyati?

³³ Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, bairo qũĩwã cacaapee ññaena Jesure:

—Jãã Quetiupañ, caĩñamasĩena ãnirĩ jãã ññamasĩgaya tunu —qũĩwã.

³⁴ Jesús puame bopacooro na ñnarĩ, na caapeere pãñawĩ. Bairo cũ caáto, jicoquei ññamasĩcõãma yua. Ññamasĩ, Jesús berore usawã yua.

21

Jesús entra en Jerusalén

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Bairo Jerusalén macã tũpñ cõñaánã yua, Betfagé na caĩrĩ macãrê, Olivo buro tũre jãã etawñ. ² Bairo etarã, jãã mena macããna, Jesús cũ cabuerã, pugarãrê atore bairo na ñjowĩ:

—Ánãja ato riape caãni macããcãpñ. Topñ etarã, jicoquei burra jiyãncõrĩcõrê cõ macũ mena mujãã bõcagarã. Bairo na bõca yua, na õwãrĩ, na mujãã jeapã yñ tũpñ. ³ Bairo mujãã caõwãrõ, jĩcãũ ùcũ mujããrê, “¿Nopẽrã na mujãã õwãñati?” cũ caĩata, atore bairo cũ mujãã ñwã: “Marĩ Quetiupañ na boami. Yoaro mee mujãã tunuogami tunu mujãã burrore,” cũ mujãã ñwã —na ñjowĩ Jesús.

⁴ Tie puame profeta ãnacũ cũ caĩwoatuquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrê bairo baietaro baiwñ. Ato bairo ñ woatuyayupi profeta Jesús cũ cabaapeere mai:

⁵ “Ato bairo Sión cawãmecuti macã macããnarê na ñ quetibũjya:

‘Mujãã quetiupañ rey puame mujããtu etaacũ baiyami.

Capajãrĩcãrê bairo mee, caroaro mena burro macũ bui pesari mujããtu etaacũ baiyami,’

na ñ quetibũjya,” ñ quetibũju jũgoyeticũñãñupĩ profeta ãnacũ puame.

⁶ Bairo Jesús cũ caĩrõ tũgo, cũ cabuerã puame cũ caĩrotirorea bairo átiracoãmã. ⁷ Bairi burra, cõ macũ cũãrê bõca yaparori, na jeámã Jesús tũpñ. Bairo na caje etaro yua, jãã jutii, cabui macããjêrê, burro buire

jãã peowɔ. Bairo jãã caáto, Jesús pɔame burro buipɔ wãmupeawĩ. Bairo cū bui pesari yua, ánutuami Jesús Jerusalẽpɔ. ⁸ Bairi camasã capããrã áma. Jĩcããrã na mena macããna na jutii cabui macããjẽrẽ esocũwã maa cū caátĩwãrẽ. Aperã pepũũ queeri ùnierẽ patanerĩ Jesús jãgoyere piticũjũgowã, Jesure qũĩroari, ɔseanirã. ⁹ Bairo bairã, nipetiro Jesús jãgoye macããna, cū bero macããna cūã busurique tutuaro mena atore bairo qũĩ basapeojũgowã:

—jÑumajũcõãña! jNipetiro cū marĩ basapeoroa Quetiupɔ Rey David marĩ ñicũ ãnacũ pãrãmirẽ! jJesús, Dios cū cajou marĩ Quetiupɔ majũ cū caãnoi, cūrẽ marĩ cabasapeoro ñuña! jNipetiro cū marĩ basapeoroa Dios umãrecóo macããcūrẽ! —qũĩ basapeowã camasã.

¹⁰ Bairo Jesús Jerusalẽrẽ cū cajãáto, ti macã macããna nipetirã qũĩñarã etawã:

—Áni, ¿ñamũ cū ãniñati? —ĩ jẽniñawã Jesure causerãrẽ.

¹¹ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ìwã:

—Áni Jesús, profeta, Nazaret Galilea yepa macããcũ niñami —na ìwã.

Jesús purifica el templo

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Bairo Jesús pɔame etari, templo capairi wii ñubuerica wiire jããmi. Ti wiire jããetari, to macããna nunirĩ cawapatari majãrẽ, bairi wapatiri majã cūãrẽ na acurewiyoyo jãgowĩ nipetirore. Tunu moneda tiirire cawasoari majã ya mesarire, bairi buare cawapatiri majã ya mesari cūãrẽ tujerecũ peyocõãwĩ. ¹³ Bairo átiri, bairo na ìwĩ:

—Dios cū caquetibujari tutipɔ bairo ñña: “Yũ ya wii ñubuerica wii majũ nigaro,” ñña. Bairo caĩquetibujumiatacũãrẽ, mujãã pɔame apeye aruare bairo mujãã átiya. Camasãrẽ jerutinunirĩ majãrẽ bairo caãna ãnirĩ jerutiri majã na caãni wii, ãtã wiire bairo mujãã átiya ati wii, Dios ya wiire —na ìwĩ Jesús.

¹⁴ Cabero Jesús templopɔ cū caãno mai, cacaapee ññamasĩena pɔame, bairi ñicãrĩ caroyetuarã cūã cũtu etawã. Jesús pɔame na catiowĩ. ¹⁵ Bairo sacerdote majã quetiuparã, bairi Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũẽrẽ cajãgobueri majã cūã caroaro cū caátiere ññamirãcũã, tunu cawĩmarã templopɔ, “Nipetiro cū marĩ basapeoto David ãnacũ pãrãmirẽ,” na caĩrõ tũgori, Jesure qũĩñatejãñuwã. ¹⁶ Bairi atore bairo qũĩwã:

—Cawĩmarã, ¿bairo na caĩrõ, mu tũgoetiyati? “¡Tocãrõã jãnaña!” na ñña —qũĩwã sacerdote majã quetiuparã Jesure.

Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ìwĩ Jesús:

—Yũ tũgomajũcõãña. ¿Mujãã pɔame ánoa cawĩmarã Diore na cabasape-orijere mujãã ññaetinucũñati Dios ya tutipɔ? Mujãã masĩrã. Bairo ñña: ‘Dios, cawĩmarãrẽ, caũpũrããcã cūãrẽ murẽ na caĩuseanipeere mu na basapeo joroque na mu átiya.’

ĩ quetibujɔya ti tutipɔ —na ìwĩ Jesús fariseo quetiuparãjããrẽ.

¹⁷ Bairo ì yaparo, na aweyori ti macã Jerusalẽrẽ witicoámĩ, Betania macãpɔ ácú. Topɔ jãã cãniwã.

Jesús maldice la higuera sin fruto

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Cabusuri rũmɔ caãno tunucoámĩ Jesús Jerusalẽpɔ. Bairo ti macãpɔ ácú, queya tũgoñañupĩ. ¹⁹ Bairo queyari, jĩcãũ yucũ higuera cawãmecutii, maa tãniacã caãniirẽ ññajowĩ. Bairo ññajori yua, caricare ññau ámĩ. Bairo

caricare cū camacāmiatacūārē, capūū jeto añupā. Ríca mañupā. Bairo cabairoi, atore bairo íwī yua Jesús higuere:

—¡Atii, tocārōā ríca manigarō yua!

Bairo cū caírō, jicoquei ti yucu pñame jñicoaárp.

²⁰ Bairo cabairo íña, jáā, Jesús cū cabuerā pñame jáā íña acñacoarp. Atores bairo jáā íwī Jesure:

—¿Ñe jūgori yoaro mee to jñicoayati ti yucu? —cū jáā í jēniñawū.

²¹ Bairo jáā caījēniñarō tūgo, atore bairo jáā íwī Jesús:

—Cariape mujāārē ñiña: Dios mena tūgoñatutuari pñani cārō tūgoñarī mee, “Yū caírōrē bairo baicoagaro,” cariape mujāā caītūgoñatutuacōāta, atii higuera yucere yū caátiatatore bairo netōjāñurō mujāā átimasígarā. Bairi ati ūtāūrē etari, “Wāáti ria capairiyapū etanucārōjā,” mujāā caíata, mujāā caírōrēā bairo baibujioro tii ūtāū pñame. ²² “Yū cajēnirōrēā bairo jogūmi Dios,” cariape mujāā caītūgoñatutuacōāta, nipetiri wāme cū mujāā cajēnirījērē mujāā jomajūcōāgūmi Dios —jáā íwī Jesús.

La autoridad de Jesús

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Bairo cabero templo wiipñ jáámi Jesús. Bairo topñ camasārē cū cabueñitoye, sacerdote majā quetiuparā, aperā judío majā, cabūtoa camasírā cūā, cūtu etari, atore bairo qūī jēniñawā:

—¿Noa ūna na carotiro mena bairo mñ átiami ñamicā mñ caátiatajere?

²⁴⁻²⁵ Bairo na caījēniñarō tūgo, atore bairo na íwī Jesús:

—Yū cūā mujāārē jīcā wāme yū jēniñagu. Cariape yū mujāā yūwa: ¿Ní ūcū camasārē cū bautiza rotijoyupari Juan ānacūrē? ¿Dios, o camasā pñame cū na bautiza rotijoyupari? Tiere cariape yū mujāā caīquetibujūata, yū cūā cariape mujāārē yū quetibujūgu, “Noa ūna na carotiro mena bairo yū átia,” mujāā ñigu —na íwī Jesús.

Bairo cū caírō tūgo, yasioroaca āmeo busuwā na majū cūrē na caīyūpeere: “¿Nopē bairo cū marī yūrāati? ‘Dios pñame cū bautiza rotijoricūmi Juarē,’ marī caíata, ‘Toroque, ¿nopēírā Juan ānacū cū caquetibujūrijere cariape mujāā tūgoeti?’ marī íbujioñmi. ²⁶ Tunu bairoa, ‘Camasā pñame cū bautiza rotijoricarāma Juarē,’ marī í masīētīña, marīrē tutirema, írā. Merē camasā nipetiro, ‘Juan ānacū Dios cū caquetibujūrotijoricū āmi,’ í tūgoñacōāñama,” yasioroaca āmeo í busuwā. ²⁷ Bairi, “Jāā masīētīña Juarē cabautiza rotijoricare,” qūīwā fariseo quetiuparājāā Jesure.

Bairo na caírō tūgo, Jesús pñame bairo na íwī:

—Cariape yū mujāā yūetiya. Bairi yū cūā, “Noa ūna na carotiro mena tore bairo yū átimasīña,” mujāārē ñi quetibujūetigu —na íwī.

La parábola de los dos hijos

²⁸ Í yaparo, ape wāme ícōñarī bairo na í quetibujūwī Jesús:

—¿Dope bairo mujāā í tūgoñañati atie quetire? Jīcāū pñagarā capūnaacucū añupū. Bairi jīcāūrē, “Macū, ati rāmūrē yū use wesepñ mñ capaañáto yū boya,” qūīñupū. ²⁹ Bairo cū caírō tūgo, cū macū pñame, “¡Yū áperigu, yū ágaetiya!” qūīñupū. Cabero cū pacure cū caīnetōnucārījērē ape wāme tūgoña wasoari, paan acoásupñ. ³⁰ Cabero tunu cū macū apeire torea bairo cū paarotiyupñ na pacñ tunu. Cū pñame, “Jau, āmeacā yū paan águ,” qūīñupū. Bairo caī nimicūā, paan ápéyupñ. ³¹ Bairi na pacñ cū caborijere

caátacu, ¿ni p̄ame cū añuparĩ? —na ĩ jēniñawĩ Jesús, to caña fariseo majārē.

Bairo cū caĩjēniñarō tūgo:

—Cū macū cū carotijūgoatacu p̄ame niñami na pacu cū caĩrjērē catūgousau majū —qūiwā.

Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩnemowĩ tunu Jesús to caña fariseo majārē:

—Cariape mujāārē ñiña: Torea bairo Roma macā macāānarē camasā yaye dinerore jejobojarĩ majā, bairi carōmia caūmua mena caepewapatarā rōmirĩ cūā, mujāā jūgoye Dios mena cabusquēnorā ānirĩ, Dios cū carotimasĩr̄paure mujāā jūgoye jāāgarāma. ³² Juan ānacū p̄ame caroa ānajē catajere mujāārē quetibujuyupi. Bairo cū caĩquetibujumiatacūārē, cariape cū mujāā tūgoesupa. Bairo cū caĩquetibujuriquere cariape mujāā catūgoetimiatacūārē, dinerore jejobojarĩ majā, bairi carōmia caūmua mena caepewapatarā rōmirĩ cūā cū tūgousayupa. Bairo na caāto ĩñamirācūā, roro mujāā caātajere tūgoña yapapuari mujāā tūgoña wasoae-supa mujāā yerire —na ĩ quetibujuwĩ Jesús.

La parábola de los labradores malvados

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ ĩ quetibujuyaparo, atore bairo camasārē na ĩ quetibujunemowĩ tunu: “Tunu ape wāme ĩcōñarĩ, mujāārē yu quetibujupa: Āñupū jīcāū wese upau. Cū p̄ame use wesere qūēnoñupū. Bairo ti wesere ote yaparo, cū wesere jānía ēñotayupu ūtā rupaa mena. Āti yaparo, use ocore na canumuparo cūārē qūēnoñupū. Āti yaparo, na caĩñacotepa wii caūmuarĩ wii, torre cūārē qūēnoñupū. Bairo qūēno yaparori bero, acoásup̄u cayoarop̄u. Mai, āgu jūgoye, cū wesere waso cūñupū aperā paari majārē, wapatagu. ³⁴ Cabero yua, use cabutiri yatea caetaro masĩrĩ, cū ūmuarē na joyupu cū ya wesere cū cawasoricarā t̄upu. Cūrē na cawasorique wapare bou, na joyupu, tiere na jeatíbojaáto, ĩ. ³⁵ Bairo cū ūmua na caetaro ĩña, ti wese paari majā p̄ame cū ūmua cū cajomiatana jīcāārē na qūēñuparā. Aperārē na pajīārecōāñuparā. Aperārē ūtā rupaa mena wēērĩ na cāmitu tunuojoyuparā. ³⁶ Cabero ti wese upau p̄ame cū ūmua cū cajojūgoricarā netōjāñurō na jonemoñupū tunu cū weseru. Tunu torea bairo na ásuparā ti wesere capaari majā p̄ame.

³⁷ “Cabero ti wese upau cū macū majūrē cū joyupu, atore bairo ĩ tūgoñarĩ: ‘Yu macū roquere cū n̄cūb̄ugobujiorāma, yu macū majū cū caānoi.’ ³⁸ Bairo cū caĩtūgoñamiatacūārē, wese paari majā p̄ame ti wese upau macū cū caatóre ĩñarĩ, āmeo ĩñuparā: ‘Atiyami ati wese upau macū. Cūā niñami cū pacu cū cariaro bero ati wesere cacūgousapau. Bairi cū marĩ pajīārocacōāto. Bairo marĩ caápata, ati wese uparārē bairo marĩ tuagarā,’ āmeo ĩñuparā na majū. ³⁹ Bairo caĩrā ānirĩ na caĩrōrēā bairo ásuparā. Ti wese tūñip̄u cū ñeowaátĩ, cū pajīārocacōāñuparā,” na ĩ quetibujuwĩ Jesús.

⁴⁰ Bairo ĩ quetibujuyaparo, atore bairo na ĩ jēniñawĩ cū caĩrjērē catūgori majārē: “¿Dope bairo ácumĩ mujāā ĩ tūgoñañati cū macūrē na capajīārocario bero ti wese upau p̄ame ti wesere etaupu?”

⁴¹ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūiwā:

—Bairo átigumi: Bopacooro na ĩñaecū, ti wese paari majārē na pajīārecōāgumi. Bairo na átireri bero, aperārē cū wesere coteroticūgumi. Na

puame roque cū jogarāma cūrē na cawasorique wapare, ti yutea caetaro —qũiwā Jesure cū caĩrjērē catūgori majā.

⁴² Ī quetibujū yaparo, atore bairo na ĩnemowĩ tunu:

—¿Atie quetibujūcũrĩqũērē mujāã ĩñaetinucũñati Dios yaye busurica tutipũ? Mujāã masĩrā. Bairo ĩña:

‘Ūtā mena cawii qũenorĩ majā ĩcā ūtāārē na caboetimiatacũārē, tia puame caāni majũrĩcā nigaro.

Tia camanicōāta, wii manibujioricarō. Dios puame bairoa ásupi.

Bairo cū caátore ĩñarā, marĩ tũgoña useaniña, ĩ quetibujūya Dios yaye busurica tutipũ —na ĩ quetibujūwĩ Jesús.

⁴³ Ī quetibujū yaparo, atore bairo na ĩnemowĩ tunu:

—Bairi mujāārē ñiña: Mujāã, Dios cū carotimasĩrĩpaure cajāãbujioatana topũ mujāã jāãetigarā. Aperā puame roque jāãgarāma. Dios cū carotirore bairo caátimajā jāãgarāma. ⁴⁴ Tunu ni ĩcāũ ūcũ tia ūtāã mena cū cañarocapeata, rocapecoabujioami. Tunu bairoa tia, ĩcāũ buipũ to cañarocapeata, cū rocaboo rocaçõãbujioro —na ĩ quetibujūwĩ Jesús, tia ūtāārē bairo cū cabairijere na quetibujūgũ.

⁴⁵ Bairo cū caĩquetibujuro tũgo, sacerdote majā quetiuparā bairi fariseo majā cūã masicõawā Jesús cū caĩrjērē. “Marĩ puame tia ūtāārē carocari majārē bairo marĩ ãniña. Bairi marĩrēã ĩgũ ĩcũmi Jesús,” ĩ tũgoñawā. ⁴⁶ Tie jũgori Jesure cū ñegamirãcũã, cū ñemasĩema, camasārē na uwirā. “Jesús profeta ãcũmi, ĩ tũgoñarĩ marĩ qũerema camasā, cū marĩ cañerotiatã,” ĩrā, cū ñemasĩema.

22

La parábola de la fiesta de bodas

(Lc 14.15-24)

¹ Tunu ape wāme camasārē ĩcõñarĩ na quetibujūnemowĩ:

² “Dios cū carotimasĩrĩpaũ atore bairo ñiña: ĩcāũ quetiupaũ rey cū macũ cū cawāmojiyaparo bose rũmurē qũēnobojoyupũ. ³ Bairo qũenorĩ yua, cū capiiatanarē cū ũmarē na piirotijoyupũ. Bairo cū caĩrõrēã bairo cū ũmua narē na caquetibujūnetõmiatacũārē, cū capiiatana puame atĩgaesuparā.

⁴ Bairi cabero aperā cū ũmarē tunu na piirotijonemoñupũ: ‘Bairo mujāã ĩgarā yũ capiiatanarē: “Merē marĩ caũgaparo etaya. Yũ wecuare, aperā waibũtoa caroaro cariicũna cũārē na pajĩārĩ, na riire yũ ãsũñaioyaparoaya. Ñe ũnie rusaetiya. Bairi tãmurĩ mujāã apá,” na ĩ quetibujūnetõrājá,’

na ĩ joyupũ quetiupaũ rey cū ũmarē. ⁵ Cū capiiimatana puame cū yueticõãñuparā. ĩcāũ na mena macāãcũ cū wesepũ acoásupũ. Apei cū caapeye nunirõpũ acoásupũ. ⁶ Aperā puame quetiupaũ rey ũmarē ñerĩ, roro na ásuparā. ĩcāārārē na pajĩareyuparā. ⁷ Bairo quetiupaũ rey puame roro na caáto tũgo yua, asiajãñũñupũ. Cū ũmua soldaua pajĩārĩ majā puamerē natũ joyupũ, na pajĩarerotijou. Na ya macã cũārē joerocacõã rotiyupũ. ⁸ Bairo átirotiri bero, atore bairo cū ũmua aperārē na ĩñupũ: ‘Yũ macũ cū cawāmojiyaparo bose rũmurē ñe ũnie merē rusaetiya. Yũ capiijomiatana puame roro na caátie jũgori na yũ boetiya. ⁹ Bairi maarĩpũ mujāã caátõ yũ boyu tunu. Maarũ caāna tocānacãũpũrea mujāã cabocaetarārē, “Ugarasá quetiupaũ rey macũ bose rũmurē,” na mujāã ĩwā. ¹⁰ Bairo cū caĩrõ tũgo, cū ũmua cū caĩrõrēã bairo maarĩpũ ásuparā.

Á yua, nipetiro na cabocaetarārē na neñoñuparā, camasā na caĩroarā, na

caïroaena cūārē. Bairo na caátoi, quetiupau rey bose rāmū cū caqūēnorī aruare camasā jeto jiracoasupará yua.

11 “Bairo quetiupau rey puame cū capiijoatanarē na jēnigu, ti aruapu etayupu. Eta yua, jīcāu na mena macāācūrē qūīñabocayupu. Cū puame jutii, wāmo jiyarica bose rāmū macāājē mee jutii jāñāñupū. 12 Bairo tie mee cū cajāñarō īñarī quetiupau rey atore bairo qūīñupū: ‘Yū yau, wāmo jiyarica bose rāmū macāājērē mū jutii jāñāñīña. Bairi, ¿noa na carotiro mena yū ya wiire mū jāáti?’ qūīñupū. Caūmū puame quetiupaure dope bairo qūī masīēsupu. 13 Bairi quetiupau rey puame cū mesarire caññarīcānugōrī majārē atore bairo na īñupū: ‘Ānirē cū ñēña. Cū wāmorī, cū ruporire jiyari, jō macā canaitīārōpu cū rocawiyocōā joya,’ na īñupū. To canaitīārōpu camasā capāārā otigarāma. Na opire bacarupotugarāma, butiuro yapapuarā. 14 Capāārā ñīñama Dios cū capiijorā. Bairo na cañnimiatacūārē, na mena macāāna jīcāārā jeto cū yuyama, cū cabeserā puame,” na ī quetibujawī Jesús.

El asunto de los impuestos

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

15 Cabero fariseo majā jīcārōrē bairo āmeo busupēnirā neñāñuparā. “¿Dope bairo rorije cū busuo joroque marī ānaati? Bairo roro Jesús cū cabusuata, cū marī busujāmasīgarā,” īrā neñāñuparā. 16 Bairo busupēni yaparo, na cabuerā, bairi Herodes yarā cūārē Jesutū na joyupa, atore bairo qūī jēñīñagarā:

—Cabuei, jāā masīña merē mū caátīānierē. Mūa, caroaro cariape mū quetibujunucūña. Tunu bairoa cariapea Dios marīrē cū cañnirotiricarorea bairo mū bueya. Aperā roro na cabaurije, aperā caroaro na cabaurije jūgori mee na miñabeseya. 17 Bairo cabai ānirī, ¿dope bairo mi tūgoñāñati romano majā marīrē na carotirijere? ¿To ñuñati quetiupau emperadore camasā yaye dinerore jeri, jāā cajoata, o to ñuētīñati? —qūī jēñīñawā.

18 Jesús puame roro na cañtūgoñarījērē masīcōārī, atore bairo na īwī:

—Mujāā, cañtopairā, ¿nopēīrā, “Roro qūīáto,” cañrārē bairo yū mujāā ī jēñīñati? 19 Jau, yure joñijate moneda tiire, emperadore mujāā cajonucūrī tii ūnorē —na īwī.

Bairo cū cañrō tūgo, moneda tiire cū nuniwā. 20 Bairo na canunirō, atore bairo na īwī:

—¿Noa riape to tusayati ti tii moneda tiiacapure? Tunu bairoa, ¿noa wāme woaturique to tusayati? —na ī jēñīñawī Jesús.

21 Bairo cū cañrō, na puame bairo qūīwā:

—Emperador, quetiupau ya wāme, bairi tunu cū riape tusaya ti tii moneda tiiacapure —qūīwā.

Bairo na cañquetibujuro, atore bairo na īwī yua Jesús:

—Toroque emperador quetiupaure cū yaye cañnierē, cūrē cū tunujoya. Tunu bairoa Dios yaye cañnierē Diore cū jonucūña —na ī quetibujawī Jesús fariseo majārē.

22 Bairo cū cañrō tūgorā, cū cañquetibujurijere tūgo acūacoama. Bairo bairā, cū witiweyocoámā.

La pregunta sobre la resurrección

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

23 Ti rāmua caāno jīcāārā saduceo majā na cañrā qūīñarāmā Jesure. Mai, saduceo majā puame atore bairo cañtūgoñarī majā ñīñama: “Camasā

cariacoatana, nopê bairo catitunu masîênama,” caîtûgoñarã âma. Bairi atore bairo qũiwã Jesure:

²⁴ —Cabuei, Moisés ânacũ atore bairo marîrê î woacũñañupî tirũmũpũre: “Ni jĩcãũ ùcũ cawãmojiyaricũ cũ ñumo mena pũnaa mácũã cũ cariacopata, cũ ânacũ bai pũame cũ buiapore cõ cũ wãmojiyaáto. Bairo cũ caáto, cũ pũnaa cañiparã pũame cũ ânacũ pũnaarê bairo ânibujiorãma,” ïcũñupî. Tiere mũ masî. Bairi jĩcã wãme ïcõñarî jãã quetibũjũpa mai: ²⁵ Ñũparã jĩcãni, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ jĩcãũ pũnaa. Bairi cajũgocũ pũame wãmojiya jũgoyupũ. Cabero pũnaa mácũã riacoásúpũ. Bairi cũ ânacũ bai pũame cũ buiapore wãmojiyayupũ tunu. Cabero pũnaa mácũã riacoásúpũ cũ cũã. ²⁶ Bairi torea bairo cũ bai cabero macããcũ cũã cõ wãmojiyamii, riacoásúpũ. Bairo jetoa aperã cũ bairã cũã na buiapore ñumocutimii, pũnaa mána jeto riapeticoásuparã. ²⁷ Cabero na ânana ñumo cañimirĩcõ cũã riacoásúpo. ²⁸ Bairo ati yepapũ nipetirã ñumo cañnacõ ânirî yua, cariaricarã tunu na cacatirõpũ na caãno, ¿ni majũ jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ mena macããcũ ñumo cõ ãnicuti? —qũî jẽnĩñawã saduceo majã Jesure.

²⁹ Bairo na caîjẽnĩñarõ tũgo, atore bairo na î quetibũjũwî Jesús:

—Mũjãã, saduceo majã, Dios yaye cũ caquetibũjũcũrĩqũê, bairi cũ catu-
tuarije cũãrê mũjãã tũgoña mawijiacoaya, bairo ïrã. ³⁰ Ape amũrecõore caũmũa, carõmia cũã catiri caetaparã pũame ñumo manigarãma. Ángelea tunu mũjããrê yũ quetibũjũgũ: ¿Cariacoatana nimirãcũã tunu na cacatirore Dios cũ caquetibũjũcũrĩcã tutipũ mũjãã ïñaetinucũñati atiwẽrê? Mũjãã masîrã: ³² ‘Yũa, yũ ãniña Abraham, cũ macũ Isaac, bairi cũ macũ Jacob quetiupau cañnacũ,’ ïñupî. Bairo cũ caĩrõĩ, marî masîña: Dios pũame cayasirã ânana ùna quetiupau mee niñami. ¡Cacatirã majũ quetiupau roque niñami! —na î quetibũjũwî Jesús saduceo majãrê.

³³ Bairo camasã pũame cũ caîquetibũjũro tũgo, tũgocõã maniãma caroaro Jesús cũ caîquetibũjũrijere yua.

El mandamiento más importante

(Mr 12.28-34)

³⁴ Bairo Jesús caroaro cũ caîquetibũjũro jũgori, pũgani cũ jẽnĩñanemo masîêma saduceo majã pũame yua. Bairo tiere tũgorã, fariseo majã pũame na majũ ãmeo busũpẽnigarã neñañuparã. ³⁵ Bairo busũpẽnii yaparo yua, jĩcãũ na mena macããcũ, Moisés ânacũ cũ caroticũrĩqũêrê cajũgobueire Jesutũ cũ joyupa. Bairi cũ pũame Jesús roro cũ busũato ïrã na cajoatacũ, atore bairo qũî jẽnĩñawî:

³⁶ —Cabuei, Moisés ânacũ cũ caroticũrĩqũê mena macããjê, ¿dise pũame cañnimajũrĩjê cũ caroticũrĩqũê to ãniñati? —qũî jẽnĩñawî.

³⁷ Bairo cũ caîjẽnĩñarõ tũgo, atore bairo qũiwî Jesús caũmũrê:

—‘Mũjãã, Israel macããna, mũjãã caátĩãnie nipetirije mena cũ maiña. Tunu bairoa mũjãã yeripũ, mũjãã catũgoñarîjê nipetirije mena cũ maiña. Tunu bairoa mũjãã catuuarije nipetirije mena cũ maiña.’ ³⁸ Atie Moisés cũ caroticũrĩqũê tocãnacã wãme netõrõ cañnimajũrĩjê niña. ³⁹ Atie roca-
jãñurî cũ caroticũrĩqũê torea bairo jãñurî niña tie cũã. Bairo ïña: ‘Mũjããtu macããna cũãrê mũjãã rupapũre mũjãã camairõrêã bairo na maiña.’ ⁴⁰ Tie pũga wãme cũ caroticũrĩqũê cañnimajũrĩjê niña. Moisés ânacũ ape wãme cũ caroticũrĩqũê bairi profeta majã na caroticũrĩqũê tocãnacã wãme netõrõ

cañimajūrjē niña. Tie camanicōāta, ape wāme carotirije manibujioro — qũĩ quetibujawĩ Jesús cajūgbueire.

¿De quién desciende el Mesías?

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹⁻⁴² Bairo fariseo majā aperā na caneñarō, atore bairo na ĩwĩ Jesús cūtu cañnarē:

—¿Dope bairo mujāā ĩ tūgoñañati Mesías, “Dios cū cajou,” na caĩrē? ¿Noa macū cū ānicuti? —na ĩ jēniñawĩ.

Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qũiwā:

—David ānacū pārāmi niñami.

⁴³ Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na ĩ jēniñanemowĩ tunu:

—Bairo cū cañnimitacūārē, ¿nopēĩ David ānacū puame Espiritu Santo cūrē cū camasōrjē jūgori, “Уи Quetiupau,” cū qũĩñañuparĩ Mesiare? Atore bairo ĩñupĩ David:

⁴⁴ ‘Dios puame уи Quetiupau atore bairo qũiwĩ:

“Ato ruiya cariape nūgōā puame mai.

Му pesua cañnanarē na уи canetōnucārō bero, му puame na му roti-masīgh,”’

ĩ woatuyupĩ David ānacū, Dios cū caĩrīqũērē.

⁴⁵ Bairo Mesiare, “Уи Quetiupau,” cū cañnimitacūārē, ¿dope bairo cū pārāmi majū cū ānibujocuti? —na ĩ jēniñawĩ Jesús cūtu cañnarē.

⁴⁶ Bairo cū caĩjēniñarō tūgo, ni jīcāũ ũcū cū yumasīēmi jīcā wāmeacā ũno. Bairi yua puḡani cū jēniñanemo masīēma.

23

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Cabero camasā cūtu cañnarē, bairi jāā, cū cabuerā cūārē atore bairo jāā ĩwĩ: ² “Moisés ānacū cū caroticūrīqũē cajūgbuери majā, bairi fariseo majā cūā, ‘Bairo ĩgaro ĩña Moisés ānacū marīrē cū caroticūrīqũē,’ mujāārē ĩ quetibujunucūñama. ³ Bairi mujāārē na caĩquetibujurijere bairo ása. Na tūgousaya. Bairo na tūgousamirācūā, bairāpu na caātiānierē bairo ápericōāña. Caĩtopairā ānirĩ cariape rotimirācūā, na majū puame na caātirotirore bairo áperiyama. ⁴ Caūmu jīcāũ, cū paabojari majōcure cū jupusaetiyami. Jīcā wāme ũnoacā cūārē cū juáperiyami. Tore bairo Moisés ānacū cū caroticūrīqũērē cajūgbuери majā, bairi fariseo majā cūā átiyama camasārē. ‘Jīcā wāmeacā rusaeto ása,’ camasārē caĩrā nimirācūā, na puame tore bairo áperimajūcōāñama. ⁵ Tunu bairoa caroa wāme nipetirije na caátie camasā na caĩñajoropu átinucūñama, nipetiro camasā nūcūbugoro na mena na catūgoñaparore bairo ĩrā. Tunu bairoa Dios yaye busurique, na cawoaturi pūrīācārē jīyanucūñama na riapē buipū, na wāmorīpū cūārē. Tunu bairoa jutii cayowerijere jāñajesoyama. ⁶ Tunu bose rūmu caāno narē na capiata, caroapaaripure ruirĩ ũgaganucūñama. Tunu bairoa ñubuerica wīipū na caápáta, quetiupau cū caruirije ũnierū jeto ruiganucūñama. ⁷ Tunu bairoa maapu na caāñesēāta, nipetiro camasā nūcūbugorique mena na cajēnirō bonucūñama. ‘Jāārē Cabuerā!’ camasā narē na caĩjēnirō bonucūñama.

⁸ “Bairo na cabomiatacūārē, bairo na caborore bairo mujāā caĩñacōrō уи boetiya. Mujāā cabuei jīcāũ niñami. Tunu mujāā puame jīcāũ pūnaa jīcārōrē bairo cabairā mujāā āniña. Bairi, ‘Jāārē Cabuerā!’ camasā

mujãärë na caïroaro boeticõãña. ⁹ Tunu bairoa ni jïcãũ ùcũ ati yepa macããcürë, ‘Marĩ pacu ùcũ niñami,’ qũïroaeticõãña. Jïcãũã niñami marĩ Pacu, мѣгесѣо macããcũ majũ. ¹⁰ Tunu bairoa, ‘¡Marĩ Quetiuparã!’ aperã mujãärë na caïroaro boeticõãña. Yũ, Cristo jeto camasã quetiuparũ yũ ãniña. ¹¹ Bairi ni jïcãũ ùcũ caãnimajũürë bairo caãnigau, cabopacarãrë cargoaro na cũ cajũáto ñiña. ¹² Ni jïcãũ ùcũ cũ majũã, ‘Caãnimajũũ yũ ãniña,’ caĩ pũamerë, cabũgoro macããcürë bairo cũ ãnio joroque cũ átigumi Dios. Apei, ‘Caãnimajũũ mee yũ ãniña,’ caĩ pũame roquere, cabero cabũgoro macããcürë bairo mee cũ ãnio joroque cũ átigumi Dios.

¹³ “¡Mujãã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũërë cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caãtiãnie jũgori! Dios cũ carotimasĩrĩpaure mujãã jããmasĩtĩgarã. Tunu camasãrë ricaati buerã, Dios cũ carotimasĩrĩpaure cajããgarã pũamerë caẽñotarãrë bairo na mujãã átinucũña.

¹⁴ “¡Mujãã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũërë cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caãtiãnie jũgori! Cawapearã rõmirĩ ya wiirire mujãã ëmanucũña. Tunu yoaro Diore cũ mujãã jëniñubuetonucũña. Bairi aperã netõjãñurõ roro mujãã netõgarã.

¹⁵ “¡Mujãã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũërë cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cũã, caĩtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caãtiãnie jũgori! Cayoaropũ, ria capairiyare pëña átĩ, o ape yeparũre ánetõ átĩ, mujãã quetibũjũ ñesëãnucũña, mujãã yaye quetire, camasã na catũgõũsaparore bairo írã. Bairo jïcãũ catũgõũsaurẽ cũ bócarã, ricaati cũ mujãã caquetibũjuriẽ tãgori tũgoñamawijiao joroque cũ mujãã átiya. Mujãã netõjãñurõ carõure bairo caácu cũ ãnio joroque cũ mujãã átiya. Bairo mujãã caãtie jũgori caũpetieti peeropũ roro majũ baigumi.

¹⁶ “¡Mujãã, roro majũ mujãã netõgarã! Jïcãũ cacaapee mácu cũ yarãrë, ‘Mujãã yũ jũgogu,’ caĩ ùcürë bairo mujãã baiya. Ricaati camasãrë na mujãã bueya. Atore bairo na mujãã ï quetibũjuya: ‘Ni jïcãũ ùcũ, “Caãnorë bairo ñiña,” ïgu, “¡Dios ya wii mena ñiña!” cũ caĩata, cabero cũ caĩrõrëã bairo cũ caápericõãta, ñubujioro. Bairo ïmicũã, “¡Dios ya wii macããjë oro majũ mena ñiña!” cũ caĩata, cabero cũ caĩrõrëã bairo cũ caápericõãta roque, ñuëtĩña,’ cariape mee mujãã ï quetibũjuya camasãrë. ¹⁷ ¡Bairo caĩquetibũjurã ãnirĩ cacaapee mánarë bairo mujãã baiya! Catũgomasiënarë bairo mujãã tuaya. Dios ya wii macããjë oro pũame, ti wii netõjãñurõ caãnimajũrĩjë mee niña. Ti wii pũame, ti wii macããjë oro to ñuo joroque átiya. ¹⁸ Tunu atore bairo camasãrë na mujãã quetibũjunemoña: ‘Ni jïcãũ ùcũ, “Caãnorë bairo ñiña,” ïgu, “¡Altar mena ñiña!” cũ caĩata, cabero cũ caĩrõrëã bairo cũ caápericõãta, ñubujioro. Bairo ïmicũã, “¡Waibũcu riire na cajoemũgõjorije mena ñiña!” cũ caĩata, cabero cũ caĩrõrëã bairo cũ caápericõãta roque, ñuëtĩña,’ mujãã ïto quetibũjuya camasãrë. ¹⁹ ¡Cacaapee mánarë bairo mujãã baiya! Waibũcu riire na cajoemũgõjorije pũame altar netõjãñurõ caãnimajũrĩjë mee niña. Ti altar pũame waibũcu riire ñuo joroque átiya. ²⁰ Bairi ni jïcãũ ùcũ, ‘Caãnorë bairo ñiña,’ ïgu, ‘¡Altar mena ñiña!’ cũ caĩata, ‘¡Altar, bairi nipetirije altar bui macããjë mena ñiña!’ caĩrë bairo ñiñami. ²¹ Tunu bairoa ni jïcãũ ùcũ, ‘¡Templo mena ñiña!’ cũ caĩata, ‘¡Templo wiire, bairi ti wii macããcũ Dios mena cũã ñiña!’ caĩrë bairo ñiñami. ²² Tunu bairoa ni jïcãũ ùcũ, ‘¡Mũgescõ

mena ñiña!' cū cañata, '¡Dios ya trono, bairi to ruiricaró macããcū mena cūã ñiña!' cañrē bairo ññami.

²³ "¡Mujãã, Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cūã, cañtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caatiãnie jũgori! Mujãã cūã puğa wãmo cãrõ moneda tiiri-acarē mujãã cacũgoata, jĩcã tiiaca mujãã jonucũña Diore. O ugarique asurique jĩcã wãme ũno puğa wãmo cãrõ mujãã cacũgoata, jĩcãrõãcã mujãã jonucũña Diore. Bairo cariape tie ũnierē átimasĩmirãcũã, ape wãme pajĩãñurõ Dios cū carotirique puamerē mujãã tũgoñaetimajũcõãña. Caroaro ãmeo átaje cũãrē marĩ rotiyami Dios. Camasãrē bopacooro na marĩ caññarĩjē, bairi caroaro ãmeo mairĩqũē cũãrē marĩ rotiyami. Tie puamerē mujãã tũgoñaẽtĩña. ²⁴ ¡Mujãã, jĩcãũ cacaapee ññacē cū yarãrē, 'Mujãã yu jũgogu,' cañ ũcãrē bairo mujãã baiya! Tunu, 'Becoaca cū manicõáto,' ñrã, oco mujãã caetipeere mujãã weyõrotinucũña. Bairo weyõrotimirãcũã, waibucũ capai, camellore rupaña caugayujorãrē bairo mujãã baiya. Cabũgoro macããjē puamerē cañnimajũrĩjē bairo mujãã átiya. Tunu bairoa cañnimajũrĩjē puamerē cabũgoro macããjērē bairo mujãã ññacõãña.

²⁵ "¡Mujãã, Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cūã, cañtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caatiãnie jũgori! Jotu bapaarire dope bairo uguerĩ mano mujãã coserotinucũña. Bairo rotimirãcũã, mujãã yeripu roro mujãã catũgoñarĩjē puamerē mujãã coserotietiya Diore. Bairi mujãã cayajapair-ije nicõãña mujãã yeripu. Tunu bairoa mujãã caborije jetore mujãã tũgoñanucũña. ²⁶ ¡Mũa, fariseo, cacaapee ññacēũ ũcũ tũgopeoya mu yu cañrĩjērē! Jĩcãũ, cū jotu bapa pupeapũre cacosejũgoricũre bairo, mu cūã cajũgoye mu yeripũre cacosejũgorapũ mu ãniña. Bairo mu caáto, carou majũ mu ãnicõãũ yua.

²⁷ "¡Mujãã, Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cūã, cañtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caatiãnie jũgori! Camasã ãnana na cacũrocarica ũtã ope buire bairo mujãã baiya. Ti opeaca buipũ cabotirije mena caroaro warerique bauya. Bairo baimirõcũã, capupea puame caboaricarã õwã ãnajē, bairi capũnirĩjē cūã nicõãña. ²⁸ Torea bairo mujãã baiya. Camasã mujããrē na caññarõ, caroarã majũ mujãã bauya. Bairo baumirãcũã, mujãã yeri pupeapũ mujãã rojãñũña. Cañtorije tũgoñarĩqũē, bairi apeye roro tũgoñarĩqũē cūã mujãã yeri pupeapũ jiracõãña.

²⁹ "¡Mujãã, Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã, bairi mujãã fariseo majã cūã, cañtopairã, roro majũ mujãã netõgarã, ricaati mujãã caatiãnie jũgori! Profeta majã, bairi aperã tirũmũpũ macããna caroarã cūã, na rupaũri ãnajē masã ope buire mujãã qũẽnonucũña caroa ũtã wiiriacãrē. Bairo áti yaparo, ti wiiriacãrē mujãã ññacotenucũña, camasã, profeta ãnanarē na ñroáto, ñrã. ³⁰ Cabero atore bairo mujãã ñña: 'Marĩ puame marĩ ñicũjãã na cañni yutea macããna marĩ caãmata, narē bairo profeta majãrē roro na marĩ áperibujoricarã,' mujãã ñña. ³¹ Bairo mujãã cañrĩjē jũgori, 'Profeta majãrē capajĩãrericarã pũnaa majũ marĩ ãniña,' ñrãrē bairo mujãã ñña. ³² Torena, ¡mujãã ñicũjãã roro na caatiũgoriquere átipecõãña!

³³ "¡Ñña ũna, moena majũ mujãã ãniña! Dios camasãrē cū caññabeseri rũmũ mujããrē peeropũ popiye mujãã baio joroque cū caáto, ¿dope bairo

mujãã rutimasĩrãati? Mujãã rutimasĩtĩgarã. ³⁴ Torecũ, mujããtũ yu jonemogu tunu yu yarã profeta majãrẽ, camasĩrĩ majã cũãrẽ, bairi cajũgobueri majã cũãrẽ. Bairo na yu cajomiatacũãrẽ, cañuena añirĩ na mujãã boetigarã. Jĩcããrã na mena macããnarẽ na mujãã pajĩãregarã. Aperãrẽ yucũpãĩpũ na mujãã papuaturotigarã. Tunu aperã yu yarãrẽ sinagoga ñubuerica wiipũ na mujãã baperotigarã. Tunu aperãrẽ roro popiye na baio joroque na mujãã átigarã noo na caãnorũ. Bairi ape macãpũ na caápãta, topũ cũãrẽ na usaãti, bairo jeto na mujãã átigarã roro majũ. ³⁵ Bairo mujãã caãto jũgori, popiye mujãã baio joroque mujãã átigũmi Dios. Tocãnacãũ caroarã, caãniñarĩcãrãrẽ na carĩ reyarique wapa popiye mujãã baio joroque mujãã átigũmi. Na carĩ rejũgoricũ caroú Abel cawãmecũcũpũ nijũgo aná, Zacarĩas, Berequĩas macũ, altar, santuario watoa mujãã capajĩãrĩcũpũ nituyama camasã na carĩ rejũgoatana capããrã beropũ. ³⁶ Cariape mujããrẽ ñiña: Na añana wapa roro popiye mujãã baio joroque mujãã átigũmi Dios, mujãã ãme caãnarẽ,” na ñwĩ Jesũs fariseo majãrẽ.

Jesús llora por Jerusalén

(Lc 13.34-35)

³⁷ Cabero atore bairo ñnemowĩ Jesũs tunu: “¡Jerusalén, Jerusalén macã macããna mujããrẽ ñiña: Dios yarã profeta majãrẽ mujãã pajĩãrenucũwũ! Dios mujããrẽ cũ caquetibũjurotĩjomirĩcãrã cũãrẽ ãtã mena wẽẽrĩ na mujãã pajĩãrenucũwũ. Bairo roro majũ na mujãã caãtimiatacũãrẽ, jñairõ mujããrẽ yu juãtinemogamiwũ! ãboco cõ pũnaarẽ na asipogo, narẽ cõ caneorõrẽ bairo mujãã yu juãtinemogamiwũ. Bairo yu caãtimiatacũãrẽ, jĩcã ñũgõã yu mujãã boerpũ. ³⁸ Bairo mujãã caboetoi, tocãrõã yua, mujãã caãnipãũ yasicogaro. Tore camasã aweyorocacõãgarãma. ³⁹ Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: ‘¡Ñseanirĩ atiyami Dios cũ cajõũ majũ!’ mujãã caĩparo jũgoye, yu mujãã ññaetigarã mai,” ñwĩ Jesũs, ti macãrẽ ñnarĩ.

24

Jesús anuncia que el templo será destruido

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Cabero templo, Dios ya wii caãniatacũ ti wiire witicoãmĩ Jesũs. Bairo cũ caãtõ, jãã, cũ cabuerã pũame cũtũ etari, atore bairo cũrẽ jãã ñwũ: “¡Jã, ññañijate! Caroa wii majũ ñiña templo wii.” ² Bairo jãã caĩrõ tũgo, Jesũs pũame bairo jãã ñwĩ:

—Ati wii paca ãtãpãĩrĩ ñnie nipetirijere mujãã ññaña. Tie cabaipere cariape mujããrẽ ñiña: Jĩcã rũmũ, ati wiire roro na caãti rũmũ caetaro, jĩcã ãtãã ñno bui tuticuti pesaricaro manopũ átiyasio rocacõãgarãma ati wiire —jãã ñwĩ.

Señales antes del fin

(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Cabero Olivo buropũ jãã acoápũ. Bairo topũ etarã, Jesũs cũ caruiro ñnarĩ, jãã, cũ cabuerã pũame Jesutũ atĩ, atore bairo cũ jãã ñ jẽniñawũ:

—Jããrẽ mũ caquetibũjuro jãã boyã: ¿Nocãrõpũ to bairoati atie mũ caĩrĩjẽ? ¿Dope bairo merẽ, “Ati yepa nemo yu tunuetaũ,” bairi tunu, “Ati ãmũrecõo peticoagaro,” mũ caĩataje to bairoati? —cũ jãã ñ jẽniñawũ.

⁴ Bairo jãã caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo jãã ñwĩ Jesũs:

—Caroaro majũ mujãã tũgoñamasĩgarã, jããpũ, jãã ïtoecore, ïrã. ⁵ Capããrã atĩgarãma ïtoñesãrĩ majã. Atore bairo ïgarãma: “Yua, Mesías yu ãniña, Dios cũ cajou,” ïgarãma. Bairo na ïrĩ, camasã capããrãrẽ na ïtogarãma. ⁶ Tunu bairoa mujãã queti tũgogarã: “Camasã apogou cũãrẽ ãmeo pajãrã átiuparã.” Bairo na caátie quetire tũgori, tũgoacuaeticõãña. Ati umurecõo capetiparo jũgoye bairoa cabaijũgoyecutipee niña bairopua. Bairi tũgoacuaeticõãña. ⁷ Ti yutea caãno jĩcã yepa macããna, ape yepa macããna mena ãmeo pajãgarãma. Tunu bairoa jĩcã macã macããna ape macã macããna mena ãmeo pajãgarãma. Tunu apeye uariarique atĩgaro. Tunu tutuaro mena ati yepa cãã yuguigaro nipetiropu. ⁸ Jĩcãõ carõmio bairirupau caãcõ cõ macã cũ cabuiari rãmũ capũnirõ tũgoñarĩ cõ cawisiojũgoriquere bairo niña atie umurecõo cabaipree mujããrẽ yu caquetibujurije.

⁹ “Mai, atie cabaiparo jũgoye mujããrẽ roro átijũgogarãma. Mujããrẽ ñerĩ, aperãrẽ mujãã jogarãma popiye mujãã bairo joroque na caátiparore bairo ïrã. Bairo átícõã, roro majũ mujããrẽ átigarãma. Bairi yua, ati umurecõo macããna nipetirã mujããrẽ ïñategarãma, yu yarã mujãã caãnoi. ¹⁰ Bairi ti yutea caãno capããrã camasã yu yaye busuriquere piticõãgarãma. Jĩcããrã ãmeo busujãbuitiregarãma na majũ. Bairo baiãrã, ãmeo tejãñugarãma na majũ. ¹¹ Tunu bairoa, ‘Jãã, profeta majã, jãã ãniña,’ caãtori majã capããrã etagarãma. Bairo camasãrẽ na ï quetibujuri, na ïtogarãma. Ricãati tũgojũgogarãma camasã puame. ¹² Camasã rorije na caátie butiuro majũ nigaro. Bairi camasã capããrã na caãmeomairijerẽ jãnacõãgarãma. ¹³ Bairo na caátimiatacũãrẽ, noa ãna yu yaye busurique jĩcã wãmeacã ãnorẽ na cajãnaeticõãta, yasietigarãma. ¹⁴ Atie caroa queti cãã ati umurecõo capetiparo jũgoye nipetiropu cajesapeticoa jũgoyecutipee niña bairopua.

¹⁵ “Bairi mujãã puame profeta Daniel ãnacũ cũ caĩquetibujũ jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo cabaietarijere ïñarã, atore bairo mujãã ï tũgoñamasĩgarã: ‘Merẽ ati macã yasigarõ baiya.’ Dios ya wiire nocãrõ caroapare moecũ carõu majũ topũ cũ caãnierẽ ïñarã, tore bairo mujãã ï tũgoñamasĩgarã yua. (Mujãã, ati tuti yu ya tutire cañabuerã puame tũgopeoya yu yaye, yu caquetibujurijere.) ¹⁶ Bairo cabairo, Judea yepa macããna ãta yucupũ na ruti áparo. ¹⁷ Tunu bairoa jĩcãũ ãcũ cũ wii, cabuimacã aruarũ cũ caãmata, ruiatĩri, cũ apeyere, ape aruarũ caãnierẽ cũ jei ápericõãto. Cariape cũ ácoa áparo. ¹⁸ Tunu bairoa cũ, wesepũ caãcũ cũ jutii ãnierẽ homicãã, cũ jetunũ apericõãto cũ ya wii. ¹⁹ ¡Ti rãmũ caãno carõmia bairirupau caãna popiye netõrõ baigarãma! ¡Tunu bairoa, caũpũrããcãrẽ, capũnaacũna cãã popiye netõrõ baigarãma ti rãmurẽ! ²⁰ Bairi Diore cũ jẽniña, mujãã carutiripau camasiriyoti rãmũ to caãniparore bairo ïrã. Cawãma pue yutea caãno, o marĩ judio majã, marĩ cayerijãrĩ rãmũ ãnorẽ to cabaietiparore bairo ïrã, Diore cũ jẽniña. ²¹ Ti rãmurẽ roro ati yepapare bairique nigaro. Dios ati yepare cũ caátijũgori rãmũ bero tocãnacã rãmurẽ netõrõ popiye bairica yutea nigaro ti rãmũ caetaro. ²² Bairi Dios puame ti rãmũ roro cabairijere cũ cajãnarotieticõãta, camasã nipetiro riapeticoabujiorãma. Bairopua, mujãã, cũ cabeserãrẽ marĩ, peti yutea ãnoa popiye mujãã cabaipa rãmurẽ áti eñotabojagumi.

²³ “Bairi ni jĩcãũ ãcũ, ‘Mesías, Dios cũ cajou puame ati macãpũ etaupũ,’ o ‘Jĩ macãpũ etaupũ,’ cũ caãta, cariape cũ mujãã tũgoetigarã. ²⁴ Caĩtopairã capããrã atĩgarãma. ‘Yua, Mesías yu ãniña,’ o ‘Yua, profeta yu ãniña,’

caĩrã atĩgarãma. Capree átijẽñogarãma, camasã ricaati na catũgousaparore bairo ĩrã. Mũjãã ũna, Dios cũ cabesericarã cũãrẽ ĩtomigarãma. ²⁵ Merẽ mũjãã, yũ cabuerã, tiere mũjããrẽ yũ quetibũju jũgoyetiya. ²⁶ Bairi mũjããrẽ ñĩña: Noa ũna, ‘Mesías, desierto cayucũmanopũ buiaetaupũ,’ na caĩata, cariape na tũgoeticõãña. Camasã manopũ yũ macãrã ápericõãña. Tunu bairoa aperã, ‘Mesías, ato marĩ caĩñaetopũ ãcãmi,’ na caĩata, cariape na tũgoeticõãña. Bairo mee yũ tunuetagu ati yepare. ²⁷ Bũpo pũame yabei, muipũ cũ cawãmũatopũi yabejũgo acũ, jõ muipũ cũ caruiropũ yabetuetayami. Torea bairo yũ, Camasã Jũgocũ nemo ati yeparũre yũ catunuatĩ rũmũrẽ yũ baigu. Yoaro mee yũ bauetagu tunu. ²⁸ Tunu bairoa noo rupaũĩ ãnajẽ cacũñarõ yucaã cũã topũa neñaetagarãma,” jãã ĩ quetibũjwĩ Jesũs.

El regreso del Hijo del hombre

(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ ĩ quetibũju yaparo, atore bairo jãã ĩ nemowĩ tunu: “Camasã roro majũ na cabairi yũtea capetiro bero, muipũ mũmũrecóo macããcũ naitĩãcoagũmi. Ñami macããcũ cũã bauetigũmi. Ñocõã, mũmũrecóore caãnimiatana cũã ñacoagarãma. Bairo bairã, mũmũrecóo macããna nipe-tirã yugui ñacoagarãma. ³⁰ Bairo cabairo bero, apeye ũnie átijẽñorĩqũẽ mũmũrecóo macããjẽ Dios cũ caatĩ ĩñorĩjẽ buiaetagarõ. Bairi ati yepa tocãnacã poa macããna tiere ĩñarã, ‘Merẽ etamajũcoagũmi Camasã Jũgocũ,’ ĩ masĩgarãma. Bairo na pũame yũ uwirã otigarãma. Tocãrõã yũ, Camasã Jũgocũ, buseriwo watoapũ nocãrõ yũ catutuarije mena, bairi yũ caasiyabatorije mena yũ caatóre ĩñajogarãma. ³¹ Bairo trompeta, pũtĩricaro cabũsũocajoro yua, yũ mũmũa, ángelea majãrẽ nipetiropũ na yũ árotigu. Bairi ati mũmũrecóo macããna nipetiropũ caãnarẽ na neñogarãma yũ cabesericarã pũamerẽ.

³² “Mai, higuera yucũre mũjãã masĩña. Ti yucũ cawãma pũũ cawasoaro ĩñarã, ‘Merẽ cũma cõñarõ baiya,’ mũjãã ĩ masĩña. ³³ Torea bairo mũjããrẽ yũ caquetibũjuriere bairo cabaietaro ĩñarã, ‘Merẽ Jesũs ati yeparũ nemo cũ catunuetarõ cõñarõ baiya,’ mũjãã ĩ masĩgarã. ³⁴ Cariape mũjããrẽ ñĩña: Mũjããrẽ yũ caquetibũjuriere baipecticoagaro ti yũtea macããna na cariarõ jũgoye. ³⁵ Tunu bairoa ati mũmũrecóo, ati yepa cũã yasipeticoagaro. Yũ yaye quetibũjuriere roque petietigarõ. Yũ caĩrõrẽã bairo baimajũcõãgarõ.

³⁶ “Bairopũa ti rũmũ, ti hora majũ mũjãã yũ caquetibũjuriere caetaparore ni jĩcãũ ũcũ masĩetĩñami. Mũmũrecóo macããna ángelea majã cũã masĩetĩñama. Yũ, cũ macũ cũã yũ masĩetĩña. Marĩ Pacũ Dios jeto masĩñami ti rũmũ caetaparore.

³⁷ “Noé ãnacũ cũ caãniyũteare cabaiyaricarõrea bairo baigaro nemo Camasã Jũgocũ ati yeparũre yũ catunuatĩ rũmũrẽ. ³⁸ Ato bairo baiyayuparã camasã mai Noé ãnacũ cũ caãni yũteapũre, ati yepa caruaparo jũgoye: Camasã caroaro ãñuparã. Eti, uga, bairi tunu wãmo jiya átĩãñuparã, ñe ũno jĩcã wãmeacã cabaiãnipeere tũgoñarĩ mee. Noé, cũmũa capairicare cũ caájããrĩ rũmũpũ baijãnañuparã. ³⁹ Bairo useanirõ cabaiãnimiatana pũame na cayasipeere masĩẽsuparã. Ati yepa oco mena narẽ to cajũgoneruparo jũgoye masĩẽsuparã. Torea bairo yũ, Camasã Jũgocũ, nemo yũ catunuetarõ dope caĩmasĩã mani rũmũ yũ etagu. ⁴⁰ Tĩ rũmũ caãno pũgarã caũmũa wesepũ nigarãma. Bairo pũgarã

nimirăcũã, jĩcãũ cũ mena macããcũ jeto neãecogumi. Apei cũ bapa ruame neãecoetigumi. ⁴¹ Tunu bairoa puãgarã rãmia rupa bari trigo wãĩanigarãma. Bairo puãgarã rãmia nimirăcũã, jĩcãõã, cõ mena macããcõ jeto neãecogomo. Apeo ruame neãecoetigomo. Mũjãã ruame ti rãmũ yũ caetaparore dope bairo mũjãã ĩ masĩetĩgarã.

⁴² “Bairi yũ, mũjãã Quetiupau, yũ caetaparore mũjãã masĩetĩgarã. Bairi masacatiya yũ yarã. Cacãnirãrẽ bairo baieticõãña. Caroaro ãnicoteya. ⁴³ Tunu ati wãme mũjããrẽ ĩcõñarĩ yũ caquetibujurijere tũgopeoya: Apei wii upau, cũ ya wii macããjẽrẽ cayajauacũre ñami caãno ti hora majũ cũ caetarore cũ camasĩata, cãnietibujioumi. Cũ caetarore ĩñaricanũgõbujioumi, jããremi, ĩ. ⁴⁴ Torea bairo yũ, Camasã Jũgocu, tunu yũ caetari rãmũrẽ jĩcãũ cayajari majõcũre bairo yũ etagu ati yeparũre. ‘Ti rãmũ majũ etagumi,’ caĩã mani rãmũ yũ etagu. Bairi caroaro ãña. Nemo yũ catunuetaparo jũgoye caroaro mũjãã ãnicotegarã,” jãã ĩ quetibujuwĩ Jesũs.

El criado fiel y el criado infiel

(Lc 12.41-48)

⁴⁵⁻⁴⁶ ĩ quetibuju yaparo, ape wãme ĩcõñarĩ atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: “Jĩcãũ quetiupau cũ caãpãro jũgoye, ‘Yũ ãmũã aperãrẽ na mũ qũẽnowã. Ugariquere na mũ batowa,’ qũĩ cũñupũ cũ ãmũ, cũ rocajãñurĩ macããcũrẽ. Bairi cabero tunuetaũ, cũ ãmũ cũ caĩrotiricarorea bairo cũ caãpata, caroare cũ jogumi. Bairi useanirĩ nigumi cũ ãmũ. ⁴⁷ Cariape mũjããrẽ ñiña: Quetiupau ruame atore bairo ĩgumi cũ ãmũrẽ: ‘Nipetirije yũ cacũgorijere carotibojau mũ ãnigu.’ ⁴⁸ Bairo átato ũnorẽã, cũ cacũátacu ruame carõũ cũ caãmata, ‘Yũ quetiupau tãmurĩ tunu etaecumi,’ ĩrĩ aperã cũ baparãrẽ roro na átibujioumi. Tunu bairoa aperã caetipairã mena uga, eticũmu baibujioumi. ⁵⁰ Bairi cabero cũ quetiupau cañesẽãũatãcu ruame, ‘Ti rãmũ etagumi,’ cũ caĩmasĩetĩ rãmũrẽ etabujioumi. Bairo etau yua, cũ caroticũátacu roro cũ caãtiere ĩñabujioumi. ⁵¹ Bairo ĩña yua, popiye cũ baio joroque cũ átibujioumi. Cũ piticõãbujioumi, aperã caĩtorã mena cũ ãmarõ, ĩ. Topũ butioro otĩgarãma camasã. Na opire bacaruopotugarãma, butioro yapapuarã yua,” jãã ĩ quetibujuwĩ Jesũs.

25

La parábola de las diez muchachas

¹ ĩ quetibuju yaparo, ape wãme ĩcõñarĩ atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: “Dios cũ carotimasĩĩrupau ruame cawãmarã rõmirĩ puãga wãmo cãnacãõ cawãmojiyaenarẽ bairo niña. Bairi na yau cũ cawãmojiyari rãmũ caãno cũ bose rãmũrẽ ĩñagarã, cũ pacu ya wiipu ásũparã, topũ cũ, cũ nũmo caãnipao mena na caetarore coterã. Bairi ñami caãnoi, na cajĩñabusuri rupaare tocãnacãõpũã jeásũparã. ² Bairo na mena macããna jĩcã wãmo cãnacã rõmirĩ catũgoñajũgoyecũperã ãñuparã. Aperã na mena macããna catũgoñajũgoyecũna ãñuparã. ³ Catũgoñajũgoyecũperã ruame na cajĩñawonemopee use ape botella mena jeãpeyuparã. ⁴ Na bapa ruame camasĩrã ãnirĩ, ape botella usere jeãnemoñuparã. ⁵ Bairo cũ nũmo caãnipaore caneiátacu ruame tãmurĩ etaesupũ. Bairi cawãmarã rõmirĩ narẽ wũgoa caetaro, cãnicõasuparã tie jãã ĩrĩ mee. ⁶ Bairo ñami recomacã cacõñarõ majũ jĩcãũ awajarique mena, ‘jãã, ĩñañijate! ĩAtĩyami cawãmaũ, cũ nũmo caãnipao mena! ĩCũ marĩ jẽnirãpãro!’ ĩñupã. ⁷ Bairo cũ

caĩrõ tũgo, cawãmarã rõmirĩ nipetirã wãcãrĩ, na cajĩñaworica rupaare qũẽnoĩjũgoyuparã tunu. ⁸ Bairo na caqũẽnorõ, catũgoñajũgoyecũperã pũame atore bairo na ĩ jẽniñuparã na baparã rõmirĩrẽ: ‘jãã jĩñaworica rupaa use petiro baiya! Jĩña wotutuaetiya. Bairi mũjãã yaye use petoaca jãã joya,’ na ĩñuparã. ⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, ‘Mũjããrẽ jãã jomasĩetĩña. Mũjããrẽ jãã cajoata, jãã yaye etaetibujioro,’ na ĩñuparã. ‘Bairi wapatirãjã usere mũjããrẽ carusarijere,’ na ĩñuparã catũgoñajũgoyecũna, na baparã rõmirĩrẽ. ¹⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, ‘Jau’ ĩ, acoásúparã usere wapatiránã yua. Bairo na caátó bero, cawãmojiyapau pũame etayupu. Etari yua, catũgoñajũgoyecũna paijãñurõ causejeatana rõmirĩ pũame cũ, cũ numo mena cũ pacũ ya wiipu jããcoasuparã, ugarique ju ugaránã bose rũmũ na caqũẽnoatajere. Bairo na cajããrõ bero, ti wii jope pũamerẽ biacõãñuparã yua. ¹¹ Cabero usere cawapatiratana rõmirĩ jopetu etarã, atore bairo ĩ piyuparã: ‘jãã Quetiupau, jãã jope pããña!’ qũĩmiñuparã. ¹² Bairo na caĩmiatacũãrẽ, cawãmojiyaatacũ pũame ti jopere pããnemoesupu. ‘Cari-apea mũjããrẽ ñiña: Mũjããrẽ yũ masĩetĩña,’ na ĩñupũ yua,” ĩcõñarĩ jãã ĩ quetibũjũwĩ Jesús.

¹³ Bairo ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ: “Mũjãã, ti rũmũ ti hora majũ yũ catunuetaparore mũjãã masĩetĩgarã. Bairi caroaro masacatiri ãnicoteya. Cacãñirãrẽ bairo baieticõãña,” jãã ĩwĩ.

La parábola del dinero

(Lc 19.11-27)

¹⁴ Ape wãme ĩcõñarĩ tunu atore bairo jãã ĩ quetibũjũnemowĩ Jesús: “Dios cũ carotimasĩrĩpau pũame jĩcãũ quetiupau cũ cabairiquere bairo ñiña. Cũ pũame ape yepa cayoaropũ ágũ jũgoye, cũ paabojari majãrẽ na piijori, na nuniñupũ tocãnacãũrẽã cũ yaye dinerore, tiere na caqũẽnobojarore bairo ĩ. ¹⁵ Bairi na mena macããcũrẽ jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũ cũ nuniñupũ. Apei pũamerẽ pũga mil moneda tiiri majũ cũ nuniñupũ. Apei pũamerẽ jĩcã mil moneda tiiri majũ cũ nuniñupũ. Na capaarique na cawapatamasĩrõ cãrõ na joyupũ quetiupau cũ ãmũna tocãnacãũrẽã. Bairo na nuni yaparo, acoásúpu na quetiupau yua. ¹⁶ Bairo cũ caátó bero, cũ ãmũ jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũ cũ cajoatacũ pũame, ãmeo nuni wapatari yoaro mee apeye jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũrẽ wapatanemoñupũ. ¹⁷ Torea bairo pũga mil majũ moneda tiiri cũ cajoatacũ cũã apeye pũga mil moneda tiiri majũrẽ wapatanemoñupũ. ¹⁸ Bairo caroaro na cawapatanemomiatacũãrẽ, jĩcã mil moneda tiiri majũ cũ cajoatacũ pũame wapatanemoesupu. Cũ quetiupau dinerore cũ canunirõ bero, acoásúpu. Á yua, yepa pũeapũ ope yesea, cũ quetiupau dinerore topũ yacũcõãñupũ.

¹⁹ “Bairo cayoato bero, paabojari majã quetiupau pũame tunuetayupu tunu cũ ya yepapũ. Bairo tunuetari bero, cũ paabojari majãrẽ na piijoyupũ, dinerore cũ canunicũrĩcãrãrẽ. ‘¿Nocãrõ majũ na wapataupari tocãnacãũpũ?’ ĩ, na piijoyupũ. ²⁰ Bairi cũ paabojari majõcũ jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũ cũ cajoricũ pũame cãtu etajũgoyupu. Eta yua, atore bairo qũĩñupũ: ‘Yũ quetiupau, mũ dinerore yũ mũ cacũrĩqũẽ mena yũ wapatanemoarũ. Mũ pũame jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiiri majũrẽ yũ mũ cacũmiatacũãrẽ, tunu jĩcã wãmo cãnacã mil moneda tiirire mũ yũ tunuo buipeogũ,’ qũĩñupũ. ²¹ Bairo cũ caĩrõ, cũ quetiupau pũame atore bairo qũĩ yũyupu: ‘Ñumajũcõãña. Cañũ mũ ãniña mũna

paabojari majõcu. Bairi caroaro tũgoñarĩqũẽ yeri pũna mena apeye petoaca cañnie ùnierẽ mũ caĩñarĩcãñugõmasĩrõ jũgori, pajjãñurõ cañnie ùnierẽ caĩñarĩcãñugõraũ mũrẽ yũ cũña. Bairi yũ ya wiĩpũ jããũ asá. Yũ mena ʘseanirĩ ãña,' qũĩñupũ. ²² Cabero cũ paabojari majõcu apei pũga mil moneda tiiri majũrẽ cũ cajoricũ cũã etari, atore bairo qũĩñupũ: 'Yũ quetiupau, mũ dinerore yũ mũ cacũrĩqũẽ mena yũ wapatanemoaru. Mũ pũame pũga mil moneda tiiri majũrẽ yũ mũ cacũmiatacũãrẽ, tunu pũga mil moneda tiirire mũ yũ tunuo buipeogu,' qũĩñupũ. ²³ Bairo cũ caĩrõ, cũ quetiupau pũame atore bairo qũĩ yũyupũ: 'Ñumajũcõãña. Cañũ mũ ãniña mũa paabojari majõcu. Bairi caroaro tũgoñarĩqũẽ yeri pũna mena apeye petoaca cañnie ùnierẽ mũ caĩñarĩcãñugõmasĩrõ jũgori, pajjãñurõ cañnie ùnierẽ caĩñarĩcãñugõraũ mũrẽ yũ cũña. Bairi yũ ya wiĩpũ jããũ asá mũ cũã. Yũ mena ʘseanirĩ ãña,' qũĩñupũ.

²⁴ "Bairo na caátimiatacũãrẽ, apei cũ paabojari majõcu jĩcã mil moneda tiiri majũrẽ cũ cajoricũ pũame yua cũtu etari, atore bairo qũĩñupũ: 'Yũ quetiupau, mũa, tutuaro mena caroti mũ ãniña. Caoteecu nimicũã, aperã na caoteriquepũre mũ jenucũña. Tunu bairoa aperã yayerere na mũ ãmanucũña. ²⁵ Bairo caácũ mũ cañnierẽ uwiri caroaro yũ qũñocũwũ mũ dinerore. Yeparũ yeseari yũ yacũwũ tiere, yasire, ĩ. ãmerẽ yua, mũ yũ tunuogu tie mũ dinero, yũ mũ canunimirĩqũẽrẽ.' ²⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ quetiupau pũame qũĩñupũ: 'Mũa, paabojari majõcu, cañuecũ cateeyepai majũ mũ ãniña. ¿Atore bairo yũre mi tũgoñanucũñati: "Caoteecu nimicũã, aperã na caoteriquepũre jenucũñami. Tunu bairoa aperã yayerere na ãmanucũñami," yũre mi tũgoñanucũñati? ²⁷ Bairo yũre caĩtũgoñau nimicũã, ¿nopẽ yũ dinerore bancoru mũ cũẽtĩ? Bairo cũrĩ, tie dinerore mũ cawasorije wapa mũ wapatanemobujioricu. Tie mena yũ mũ tunuobujioatacu, yũ ya wii yũ catunuetaro,' qũĩ tutiyupũ quetiupau cũ ãmũrẽ. ²⁸ Bairo qũĩ yaparori, atore bairo na ĩñupũ aperã cũtu cañnarẽ: 'Dinero, cũ cacũgorijere ãmarĩ, apei pũga wãmo cãnacã mil majũ moneda tiirire cacũgoũre cũ joya.' ²⁹ Torea bairo jeto yũ átirotigũ camasãrẽ. Noa ùna caroaro tũgoñarĩqũẽ yeri pũna mena yũ cajorijere na caĩñausaata, pajjãñurõ na yũ jonemogu tunu. Aperã caroaro tũgoñarĩqũẽ yeri pũna mena yũ cajorijere na caĩñausaeticõãta, na cacũgomirĩjẽ cũãrẽ yũ ãmapeyocõãgu. ³⁰ Bairi ãni, yũre capaabajamasĩcũrẽ macãpũ cũ rocawiyoyoya canaitĩãrõpũ. Topũre camasã otigarãma. Na opire bacarũpotugarãma, bũtiro yapapuarã yua," ĩcõñarĩ jãã quetibũjũwĩ Jesús.

El juicio de las naciones

³¹ ĩ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ Jesús tunu: "Camasã jũgocu, ati yeparũ nemo yũ catunuetari rũmũrẽ caasiyarije mena yũ atĩgu. Tunu bairoa yũ yarã ãngelea majã mena yũ atĩgu. Bairo atĩ yua, trono quetiupau cũ caruiro caroaro majũpũ yũ ruĩgu. ³² Bairo yũ caruiro, ati ãmũrecõo macããna, tocãnacã poa macããna yũ riape neñaetagarãma. Bairo na caneñaetaro ĩña, na ñiñabesegu. Jĩcãũ ovejare cacotei cũ yarã nurĩcãrã oveja, bairi cabras na caĩrã cũãrẽ ricaati jeto cũ cabesecũrõrẽ bairo camasã nipetirore na ñiñabesegu. ³³ Bairi yũ yarã, ovejare bairo caña pũamerẽ yũtu cariape ñugõãrẽ na yũ nucũrotigu. Aperã yũ camasiẽna, cabrare bairo caña roquere yũtu caãcõ ñugõãrẽ na yũ nucũrotigu.

³⁴ “Bairo áticõã, yu, Quetiupau Rey, bairo ñigu yu caruiro cariape nũgõã caãnarê: ‘Yu yarã, yu Pacu caroaro useaniriqũerê cã cajoricarã ãnirĩ, tiaya. Dios cã carotimasirĩpaure jããrã asã, ati mũurecõo caãniparo jũgoye mujãã caãnipere cã caijũgoyeticũricãrõrẽã bairo. ³⁵ Yu ruame yu caqueyaro, yu mujãã ugarotiũ. Tunu bairoa yu cañemejipiro, yu mujãã etirique nuniwũ. Tunu bairoa canucũñesẽãrĩ majõcure bairo yu cabainucũñesẽãrõ, “Jããtu ãña,” yu mujãã ñwũ. ³⁶ Tunu bairoa yu cajutii cũgoeto, yu mujãã jutii nuniwũ. Tunu yu cariaro, mujãã ruame yutu etari caroaro yu mujãã juátinemowũ. Torea bairo yu mujãã ápu preso jorica wii yu caãno cããrê,’ na ñigu nipetirã yu caruiro cariape nũgõã caãnarê. ³⁷ Bairo yu caĩrõ tũgo, atore bairo ñi jẽniñagarãma na, carorije wapa cacũgoena yu caĩñarã ruame: ‘Jãã Quetiupau, ¿dipau ñno mũ caqueyaro, mũrê jãã ugarotiri? Tunu, ¿dipau ñno mũ cañemejipiro, mũrê etirique jãã nunirĩ? ³⁸ Tunu, ¿dipau ñno canucũñesẽãrĩ majõcure bairo mũ cabainucũñesẽãrõ, “Jããtu ãña,” mũrê jãã ñrĩ? Tunu, ¿dipau ñno mũ cajutii cũgoeto, mũrê jutii jãã nunirĩ? ³⁹ Tunu, ¿dipau ñno majũ mũ cariaro, o preso jorica wii mũ caãno, mũtu etari mũrê jãã juátinemoũparĩ?’ ñi jẽniñagarãma yutu cariape nũgõãrê caãna ruame. ⁴⁰ Bairo na caijẽniñarõ tũgo, atore bairo ñigu yu, Quetiupau Rey: ‘Cariape mujããrê ñiña: Yu yarã cabũgoro macããna cããrê caroaro na mujãã cajuátinemorõĩ, yũpũre juátinemorã mujãã ápu,’ ñigu yutu cariape nũgõã caãnarê.

⁴¹ “Ĩ yaparo, yu, Quetiupau Rey, ñinemogu tunu caãcõ nũgõã ruame caãnarê: ‘Mujãã, popiye mujãã baio joroque mujãã átigumi Dios cã caiquetibũju jũgoyeticũricãrõrẽã bairo. Bairi ánãja mujãã caũpetietorũ. Wãtĩ, cã yarã ángelea cañuena mena Dios narê cã cacũjũgoricarorũ ánãja. ⁴² Yu ruame yu caqueyaro yu mujãã ugarotierũ. Tunu bairoa yu cañemejipiro, yu mujãã etirique nunierũ. ⁴³ Tunu bairoa canucũñesẽãrĩ majõcure bairo yu cabainucũñesẽãrõ, “Jããtu ãña,” yu mujãã ñepũ. Tunu bairoa yu cajutii cũgoeto, yu mujãã jutii nunierũ. Tunu yu cariaro, bairi preso jorica wiipũ yu caãno cããrê, yutu etari caroaro yu mujãã juátinemoerũ,’ ñigu yutu caãcõ nũgõã caãnarê. ⁴⁴ Bairo yu caĩrõ tũgo, atore bairo ñi jẽniñagarãma: ‘Jãã Quetiupau, ¿dipau ñno mũ caqueyaro, o mũ cañemejipiro, o jãã ya macãpũ mũ caetaro, o mũ cariaro, o preso jorica wiipũ mũ caãno jãã juátinemoesuparĩ? Bairo mũ cabairo jãã ññaerũ,’ ñigarãma. ⁴⁵ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ñigu, yu, Quetiupau Rey: ‘Cariape mujããrê ñiña: Yu yarã cabũgoro macããna cããrê na mujãã cajuátinemoetoi, yũpũre juátinemoena mujãã ápu,’ na ñigu yutu caãcõ nũgõã caãnarê. ⁴⁶ Bairi na ruame popiye bairique capetietorũ ágarãma yua. Carorije cacũgoenarê bairo yu caĩñarã ruame yu mena useanirĩ ãnicõã ninucũgarãma tocãnacã rũmũa,” jãã ñi quetibũjuwĩ Jesũs.

26

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Bairo nipetirije ñi quetibũju yaparori, atore bairo cã cabuerãrê jãã ñnemowĩ tunu:

² —Merê mujãã masiña. Pascua bose rũmũ etagaro baiya. Ruã rũmũa rũsaya. Tocãrõã yu, Camasã jũgocure, yu nunirocagarãma, yucũpãipũ aperã yu na caparuaturocaparore bairo ñrã —jãã ñwĩ Jesũs.

³ Тирау саӕно, sacerdote majã quetiuparã, bairi cabutoa camasirã cãã Caifás cawãmecссн ya wiire neñañuparã. Caifás рӕame sacerdote majã quetiupарн, sumo sacerdote majũ ami. ⁴ Bairo neñarã, atore bairo ãmeo iñuparã na majũ: “¿Dope bairo camasã na caññaeto Jesure gobierno cũ ñerotio joroque marĩ áticuti?” ãmeo iñuparã itorique mena, Jesús cũ cariarore borã.

⁵ —Bairãрнн, Pascua caãno cũ marĩ ñerotimasĩena, camasã roro awajari marĩ tutirema, Irã —ĩ tũgoñañuparã.

*Una mujer derrama perfume sobre Jesús
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)*

⁶ Jesús рӕame tiraу саӕно Betania macãрнн ami, carupaу boamiricũ Simón cawãmecссн ya wiipнн. ⁷ Bairo ti wii cũ caãno, jicão carõmio cũtu etawõ. Cõ рӕame caroarннacарнн jiraro cajutiñurĩjẽ pairo cawapacutiere neamó. Bairo Jesús mesарнн cũ caruiro, carõmio рӕame tie caroa cajutiñurĩjẽrẽ cũ рӕроарнн piopeowõ, Jesure butioro нӕcũbugoo. ⁸ Jãã, cũ cabuerã рӕame bairo cõ caáto iñarã, cõ mena jãã asiajãñuwũ.

—¿Nopẽĩõ pairo cawapacutiere bairo cõ átireyati? ⁹ Apei, tie caboure cõ canuniata, tie wapa pairo dinerore jeri, aperã cabopacarãrẽ na juátinemo masĩbujio. ãmerẽ tie yasicoaya cõ cawapatabujioataje yua —jãã ãmeo iwũ jãã majũ.

¹⁰ Jesús рӕame tũgowĩ jãã caãmeoĩrĩjẽrẽ. Bairi atore bairo jãã iwĩ:

—¿Nopẽirã patowãcõrõ cõrẽ мӕjãã busрӕpaiyati? Atio carõmio bairo yure cõ caátie ñujãñuña. ¹¹ Cabopacarã nicõãnucũgarãma мӕjãã watoare. Yнн рӕame roque yoaro yнн ãmerĩgнн ati yeparure. ¹² Bairo cajutiñurĩjẽrẽ yнн рӕроare cõ capioperoo jũgori yнн рӕраure caroaro qũẽnoñamo, yнн рӕраuri ãnajẽrẽ na carocararo jũgoye. ¹³ Cariape мӕjããrẽ ñiña: Ati мӕrecóo nipetiroрнн, atie yнн yaye queti, camasãrẽ Dios cũ canetõõrĩjẽrẽ na caquetibujuroрнн atio carõmio bairo yure cõ caátie cããrẽ quetibujugarãma. Bairi cõ caátiere masicõã ninucũgarãma camasã tocãnacã рӕмнн —jãã iwĩ Jesús.

*Judas traiciona a Jesús
(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)*

¹⁴ Bairi yua, jãã, Jesús cũ cabuerã рӕga wãmo peti рӕpore рӕga pẽnirõ mena macããcũ jicãũ Judas Iscariote cawãmecссн na iñnaúsupi quetiuparã sacerdote majãrẽ. ¹⁵ Na тӕрнн etari bairo na iñupũ:

—Jesure, мӕjãã yнн ñerotigнн, cũ мӕjãã capajãmasĩparore bairo. Bairi, ¿tie wapa nocãnacã moneda tiirire yure мӕjãã nunibujiocuti tie wapa? —na iñupũ.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, treinta plata moneda tiiri majũ cõñarĩ, Judare cũ nunĩñuparã. ¹⁶ Tiraу bero Judas рӕame dipау ùno dope bairo camasã mano macãjũgoyupнн, Jesure cũ ñerotigu.

*La Cena del Señor
(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)*

¹⁷ Bairi yua, Pascua bose рӕмнн, caãnijũgori рӕмнн, levadura pan cawauarije caasuamanierẽ judío majã na caугari рӕмнн etawнн. Bairo ti рӕмнн caetaro iña, jãã, Jesús cũ cabuerã рӕame, cãtu etari, atore bairo cãrẽ jãã i jẽniñawũ:

—¿Noopнн marĩ caугapeere jãã caqũẽnoyuro мӕ boyati?

¹⁸ Bairo jãã caĩjẽniñarõ, atore bairo jãã iwĩ:

—Ánája mujãã Jerusalêpa. Bairo ti macãrê etarã, mujãã bócaetagarã jïcãũ, wii upaure. Bairo cãrê bócaeta yua, atore bairo cã mujãã ígarã: “Cabuei bairo ññami: ‘Yũ Pacũ yure cã cacũrícãrõ merê etaro baiya. Bairi mũ ya wiipũ yũ atígũ, yũ cabuerã mena Pascua bõse rãmũrê netõgũ,’ ññami marĩrê cabuei,” cã mujãã ígarã —jãã íwĩ Jesús.

¹⁹ Bairo cã caĩrõ tũgo, jãã, Jesús cã cabuerã, cã caĩrõrêã bairo jãã ápa. Bairi ti wiipũ jãã qũẽnoyuwũ Pascua rãmũ jãã caũgapeere.

²⁰ Cabero canaiorĩpaũ caetaro, Jesús pũame ti wii jããetari mesapũ ruiwĩ jãã, pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ cã cabuerã mena.

²¹ Bairo jãã caũgaruiripau, atore bairo jãã íwĩ Jesús:

—Cariape mujããrê ññã: Mujãã mena macããcũ jïcãũ roro yure ñ busujãbuitirocagumi.

²² Bairo cã caĩrõ tũgo, butioro jãã tũgoña yapapuawũ. Bairo bairã, apei, apei, Jesure bairo jãã ñ jẽnĩñajũgowũ:

—¿Yũ mee, yũ ãnicõãẽtĩmicuti mũrê caĩbusujãbuitiri majõcu? —jãã, tocãnacãũpũ jãã ñ jẽnĩñawũ.

²³ Bairo jãã caĩrõ, bairo jãã íwĩ Jesús:

—Ñni, ãmerê yũ mena atĩrũre cã pããrê cayosene ugaũ pũame ññami yure roro caĩbusujãbuitirocapau. ²⁴ Torecũna, yũ, Camasã Jũgocũ, profeta majã yũ cabaipeere na caquetibũjũcũrícãrõrêã bairo yũ baigũ. Cabaimi-atacũãrê, jũre caĩbusujãbuitirocapaure cã carorije wapa paio nigaro! Bairi cã cabuiaeticõãta roque, ñubujioricarõ —jãã íwĩ Jesús.

²⁵ Bairo cã caĩrõ tũgo, Judas, Jesure caĩbusujã buitirocaricũ ãnacũ pũame atore bairo qũĩwĩ Jesure:

—Yũre cabuei, ¿yũ mee yũ ãnicuti mũrê caĩbusujãbuitirocapau?

Bairo cã caĩrõ:

—Mũ, caĩrõrêã bairo mũ baiya —qũĩwĩ Jesús Judare.

²⁶ Bairo cã caĩrõ bero, jãã caũgatoye, Jesús pũame cã wãmo mena pããrê nerĩ, “Dios mũ ñujãñũña jãã mena,” ñ yaparo, carecomacã peenerĩ, jãã, cã cabuerãrê atore bairo ñrĩ jãã batowĩ:

—Atie pan, yũ rupau ñña. Tiere ugraya —jãã íwĩ.

²⁷ Bairo ñ yaparo, cã wãmo mena copa etiricarũre nerĩ, “Dios, mũ ñujãñũña jãã mena,” qũĩ yaparo, atore bairo ñrĩ ti copare jãã nuniwĩ:

—Mujãã tocãnacãũã nipetiro atirũ macããjẽ use ocore etiya. ²⁸ Atie use oco pũame yũ riĩ ñña. Camasã capããrãrê na netõõgũ, yũ riacoagu. Bairo yũ cariápee jũgori cawãma wãme camasãrê Dios cã caátibojacũrĩqũẽ etacoaya. ²⁹ Cariape mujããrê ññã: Ñmea mujãã mena use ocore pũgani yũ etinemoetigũ yũ Pacũ cã carotimasĩrĩpaũ tunu caetaro marĩ caetinemoparo jũgoye —jãã íwĩ Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ Ñ yaparo, salmos basarique mena Diore jãã basapeowũ. Basapeo yaparo yua, jãã acoápu Olivo cawãmecuti buropũ. ³¹ Bairo jãã caátó, atore bairo jãã íwĩ Jesús:

—Ñme ñami mujãã nipetiro aperãrê uwirã, yũ mujãã aweyocoagarã. Mujãã cabaipeere ñ quetibũju jũgoyeticũñañupã profeta majã Dios yaye woaturica tutipũ: ‘Oveje cacoteire camasã na capajĩãrõ yũ eñõtaetigũ. Bairo cãrê na capajĩãrõ bero cã yarã oveja pũame ábatapeticoagarã,’ ñ

quetibũju jũgoyeticũñañupã. ³² Tunu bairoa apeyera, yu ruame caria-coatacu nimicũã, yu caticoagu tunu. Bairo cati yua, mujãã jũgoye Galilea yerapu yu agu —jãã iwĩ Jesũs.

³³ Bairo cũ caĩrõ bero, Pedro ruame bairo qũĩwĩ:

—Añoa yu mena macããna nipetiro murẽ na caawayocoamiatacũãrẽ, yu ruame roque di rãmũ ãno mu yu aweyoetigu.

³⁴ Bairo cũ caĩrõ, bairo qũĩwĩ Jesũs:

—Pedro, cariape murẽ ñiña: ãme ñami ãbocu cũ capiiparo jũgoye itiani, “Cũ yu masĩetĩña Jesure,” yu mitogu —qũĩwĩ Jesũs Pedrore.

³⁵ Pedro ruame bairo qũĩwĩ:

—Mu mena yure na capajĩãrocagamiatacũãrẽ, “Cũ yu masĩetĩña Jesure,” ñitoetimajũcõãgu —qũĩwĩ Pedro Jesure.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, jãã, Jesũs cũ cabuerã cũã nipetiro, bairo jeto cũ jãã iwũ.

Jesũs ora en Getsemanĩ

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Bairi Jesũs mena jãã etawu Getsemanĩ cawãmecutoru. Bairo jãã caetaro, bairo jãã iwĩ Jesũs:

—Ato ruicoteya mai. Jõ jãñurõru Diore cũ jẽnigu yu átiya.

³⁷ Ī yaparo, Pedro, bairi ruãgarã Zebedeo pũnaa mena jõjãñurõru na neámĩ Jesũs. Bairo ácu, butiõro tũgoña yapapuyuru Jesũs. ³⁸ Bairi atore bairo na iñupũ Pedrojããrẽ:

—Riaure bairo yu tũgoña yapapuaya. Mujãã ruame cãniena, atoa yu mujãã cotewa.

³⁹ Ī yaparo, na jũgoye jãñurõru ánemoñupũ Jesũs. Ánemo yua, cũ ruropaturi mena etanumũrĩ yerapu cũ riapere mucũmuáti bairo Diore qũĩ jẽniñupũ: “Caacu, mu cabooata, atie roro yu canetõpeere yu mu netõõbojagu. Baiõrua, yu caborore bairo to baieticõãto. Mu caborore bairo roque to baiáto,” ĩ jẽniñupũ.

⁴⁰ Cabero tunu ásũru Jesũs, Pedrojãã na cañõru. Bairo cacãñirãpũrẽ na etayuru. Bairi qũĩñupũ Jesũs Pedrore:

—¿Jicã hora ãnoacã cãniena, yu mujãã cotemasĩetĩñati? ⁴¹ Cãniena, wãmũncãrĩ Diore cũ jẽniña, wãtĩ mujããrẽ cũ caĩtoetiparore bairo ĩrã. Bairo yu mujãã caawayocogaetimiatacũãrẽ, mujãã rupau ruame tutuaetiya —na iñupũ.

⁴² Ī yaparo, ásũru tunu Jesũs, Diore cũ jẽninemoũ ácu. Á yua, bairo qũĩ jẽninemoñupũ tunu: “Caacu, roro yu cabaipeere mu caẽñotagaeticõãta, bairoa to baiáto. Yu caborore bairo to baieticõãto. Mu caborore bairo roque to baiáto,” ĩ jẽniñupũ.

⁴³ Ī jẽni yaparo, tunucoásũru Jesũs Pedrojãã tũru. Bairo cacãñirãpũrẽ na etayuru tunu. Na ruame wũgoa cutiri iñapãã masĩẽsuparã. ⁴⁴ Bairo na cabairo iña yua, ásũru Jesũs tunu Diore cũ jẽniácu, cãrẽ cũ cajẽniatatore bairo. ⁴⁵ Bairo jẽni yaparo, tunucoásũru Jesũs Pedrojãã na cañõru. Bairo natu eta, atore bairo na iñupũ:

—¿Nopẽĩrã mai cacãñirãrẽ bairo mujãã nicõãnucũñati? Yu, Camasã jũgocure, carorã carorije cawapa cũgorãrẽ yu na canunirocaripau etaya merẽ. ⁴⁶ Bairi, wãmũncãña. jito! Yure caĩbusujãbuitiõcari majõcu ruame marĩtu atiyami merẽ —na iñupũ Jesũs Pedrojããrẽ.

Arrestan a Jesús

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Bairo cū caĩño, Judas, jãã, Jesús cū cabuerã mena macããcũ jĩcãũ caãninucũmiatacũ pũame etawĩ. Cũ mena capããrã camasã cãã etawã. Na pũame jarericapãĩrĩ, bairi yucũ rũcaari cããrẽ cũgori etawã. Sacerdote majã quetiuparã, bairi aperã judío majã cabutoa camasĩrã na cajoatana ãma. ⁴⁸ Mai, na caetaparo jũgoye, Judas pũame atore bairo na ãñupũ Jesure cañeranãrẽ: “Cũ wasopanarẽ ãpũrĩ yũ cajẽnipau pũame Jesús nigumi. Bairo mujãã pũame cũ yũ caáto ãñarã, cãrẽ mujãã ñegarã,” na ãñupũ. ⁴⁹ Bairo Judas Jesutu etari, atore bairo qũĩ jẽniwĩ:

—¡Cabuei, mũ ãnimiñati!

Bairo caroaro mena qũĩtori cũ ãpũwĩ. ⁵⁰ Bairo cũ caáto, Jesús pũame atore bairo qũĩwĩ:

—Judas, yũ bapa caãnimiatacũ, mũ caátigarijere jicoquei ása.

Bairo cũ caĩrõ, Judas mena caetari majã pũame Jesure etari, cũ ñecoámã.

⁵¹ Mai, bairo Jesure na caáto ãñarĩ, jĩcãũ jãã mena macããcũ pũame sacerdote majã quetiupau ãmurẽ cũ ãmorõrẽ patañocõã jowĩ. ⁵² Bairo cũ caáto ãña, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Bairo ápericõãña. Noa ãña nipetirã jarericapãĩrĩ mena caãmeoqũẽnucũrã, aperã ya jarericapãĩrĩ mena pajĩãecori riacoagarãma. ⁵³ ¿Dios yure cũ cajuátinemobujiopeere mũ tãgoñaẽtĩñati? Yũ Pacure cũ yũ cajẽniata, ángelea majã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã poa ejericio poa majũrẽ yũ jobujioami. ⁵⁴ Baipũa, bairo cũ caáto, yũ boetiya. Cũ cajoata, nipetiro baipetietibujioro Dios busarica tutipũ profeta majã na caĩquetibuju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo —qũĩwĩ Jesús caãmurẽ cacãmii tumiatacure.

⁵⁵ Ì yaparo, bairo ãnemowĩ Jesús cãrẽ cañerĩ majãrẽ:

—¿Nopẽĩrã cajerutiri majõcũ yũ caãnorẽ bairo jarericapãĩrĩ mena, bairi yucũ rũcaari mena yũ mujãã ñerã atĩati? Tocãnacã rũmũa mujãã watoa yũ ãninucũãpũ templo wiipũre. Bairo yũ caãnimiatacũãrẽ, ni jĩcãũ ãcũ mujãã mena macããcũ yũ ñeemi. ⁵⁶ Bairopũa, nipetiro yũ mujãã caátie Dios busarica tutipũ profeta majã na caĩquetibuju jũgoyeticũrĩqũẽrẽ bairo baietaro baiya —na ãwĩ.

Tipau caãno yua, jãã, Jesús cū cabuerã uwirã, Jesure jãã rutiweyo peticoápũ.

Jesús ante la Junta Suprema

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Bairi Jesure cañerĩ majã pũame Caifás, sacerdote majã quetiupau majũ ya wiipũ cũ neásuparã. Mai, ti wiire merẽ ãñuparã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, bairi aperã judío majã cabutoa camasĩrã cãã, ti ñamirẽ caneñaetaatana. ⁵⁸ Bairi Jesure ti wiipũ na caneátõ, Pedro pũame yoajãñurõpũa na ãñausayupũ. Bairo ti wiire na cajããetaro bero, Pedro cãã etayupũ ti wii macã yepa majũpũ. Bairi ti yepa ãñotaricarore jããetari, templo coteri majã guardia mena ruiyupũ, “¿Dope bairo Jesure cũ na áti yaparo jorãati?” ãgu.

⁵⁹ Bairi ti wii pupeapũ sacerdote majã quetiuparã, bairi nipetiro Junta Suprema macããna mena Jesús cũ cayasiro boyuparã. Bairi, “¿di wãme carorije cũ ásupari?” ãmeo ã macãñuparã na majũ. “¿Dope bairo cũ caátaje wapa cũ marĩ pajĩãrotiyati?” ⁶⁰ Bairo ãmeo ãmacãmirãcũã, dope bairo cũ

caátaje wapa cū na capajĩārotimasĩpeere bócaesupará. Camasā capāārā Jesús cū caĩrĩqũērē na caĩtonetōmiatacũārē, dope bairo cū caĩrĩqũē wapa cū na capajĩārotimasĩpeere bócaesupará. Cabero aperā caĩtorā pugarā atore bairo na ĩñupará:

61 —Āni Jesús, cū caĩrĩqũērē jāā tũgowu. Bairo ĩwĩ: “Dios ya wii templore yu rocacōāgu. Bairo áti yaparori, itia rũmu bero yu pũame yu wasoanucōgu tunu ape wii yu camasĩrjē mena,” ĩwĩ Jesús —qũĩ busujĩñupará.

62 Bairo na caĩquetibujuro tũgo, sumo sacerdote pũame wãmũnucĩrĩ atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—¿Mũna mee mūrē na ĩñati? Roro mūrē na caĩbusumiatacũārē, ¿nopēĩ narē mu yuetiyati? —qũĩ jēniñañupũ Jesure.

63 Jesús pũame cū yueticōāñupũ. Bairo cū cayueto ĩña, atore bairo qũĩnemoñupũ tunu sumo sacerdote Jesure:

—Dios, tocānacā rũmu caānicōāninucũũ, cū carotiro mena mu yu quetibujũ rotiya jāārē: ¿Cariapea, Mesías, Dios macũ majũ mu āniñati?

64 Bairo cū caĩrō, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Mu caĩrōrēā bairo cūā yu āniña. Tunu bairoa āme beroaca Nipetiro Carotimasĩ tũpũ cariape pũgōārē yu caruiro mujāā ĩñamũgōjogarā. Bairi tunu oco poa buseri watoapũ ati yepare acũ yu caruiatō cūārē mujāā ĩñamũgōjogarā —qũĩñupũ Jesús sumo sacerdotere.

65 Bairo cū caĩrō tũgo, sumo sacerdote pũame cū yaro jutirore tũgāworocacōā joyupũ. Bairo átiri:

—¡Roro majũ ĩcōāñami Diore, bairo cū caĩata! Roro cū caĩrĩqũērē marĩrē caquetibujũnemoparārē na marĩ macānemoetigarā. Merē marĩ majũpũa marĩ tũgo yaparoya roro cū caĩrjērē —ĩñupũ.

66 Bairi, “¿Dope bairo cū marĩ ānaati?” na ĩñupũ sumo sacerdote cū ya wiire caneñaatlatanarē. Bairo cū caĩrō, to macāāna pũame bairo ĩñupará:

—Roro cū caĩrjē wapa cū marĩ pajĩā rocarotigarā.

67 Ī yaparo, Jesús riapérũ cū uco eyotuyupará. Bairi tunu cū bapeyupará. Aperā tunu cū caapeere jutii asero mena jiyabiatori, cū riapére cū payupará. 68 Bairo átiri, qũĩ jēniñañupará:

—Mu, Dios cū cajou ānirĩ mu camasĩrjē jũgori jāā quetibujũya: ¿Noa āmerē mūrē na paayati? —qũĩ epeyupará to macāāna Jesure.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

69 Bairo na cabaiāno, Pedro pũame ti wii macā yepa majũrē ruiyupũ. Bairo cū caruiro, jĩcāo paabojari majōco pũame cũtu etari bairo qũĩñupō:

—Mu cūā, Jesús, Galilea yepa macāācũ mena mu āñesēāwā. Cūā mu ācũ.

70 Pedro pũame ĩtou, nipetiro to macāāna na catũgoro cō ĩñupũ:

—Yu masĩētĩña. ¿Ñe ũnierē yu mu jēniñañati? Cū yu masĩētĩña Jesure.

71 Bairo cō ĩ yaparo yua, ti yepa ēñotarica jope tũpũ ásũpũ Pedro. Topũ cū caetanucārō, apeo carōmio Pedrore qũĩñarĩ atore bairo na ĩñupō cōtu caānarē:

—Āni cūā Jesús, Nazaret macāācũ mena cabapacũtinucũatacũ ācũmi.

72 Pedro pũame cō ĩñupũ:

—¡Dios mena ñiña! ¡Cũ yu masĩētĩmajũcōāña Jesure!

73 Cabero tunu to macāāna Pedrotũ etari bairo qũĩñupará:

—Bairo ĩcũũ miña, mũa, Jesús mena macããcũ majũ mũa ãniña. Mũa cabũsurijepũ cũa Galilea macããna na cabũsurore bairo mũa bũsũya. Bairo na mena macããcũ mũa ãniña.

⁷⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, Pedro pũame na ĩũupũ:

—ĩTame, cariape Dios mena mũaããrẽ ñiña! Netõjãñurõ merẽ mũaããrẽ, “Cũ yũ masĩetĩña,” mũaãã ñimiñaã —na ĩũupũ.

Bairo Pedro cũa caĩtoãnipaũa, ĩcãũ ãbocũ piiyupũ. ⁷⁵ Bairo cũa capiuro, Pedro pũame tũgoña bocayupũ Jesús cũa cũa caĩatajere. “Pedro, ãmeacã ãbocũ cũa capiiparo jũgoye itiani, ‘Cũa yũ masĩetĩña Jesure,’ yũ mitogũ,” cũa caĩatajere tũgoña bocayupũ. Bairo tũgoña bocari yua, witicoásupũ macãpũ. Topũ yua, tũgoña yapapuari bũtioro otiyupũ Pedro.

27

Jesús es entregado a Pilato

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Bairo ti ñami cabusuetaro, nipetirã sacerdote majã quetiuparã, bairi aperã judío majã cabũtoa camasĩrã cũa ĩcãrõ mena tũgoñarĩ Roma macããna Jesure cũa na capajĩãrotipeere ãmeo ĩ bũsũyuparã na majũ.

² Bairo ĩbũũ yaparo yua, Jesús wãmorĩrẽ jiyarotiyuparã. Áti yaparo, cũa neásuparã Pilato cawãmecũcũ tũpũ. Pilato pũame Roma macããna, Israel yepare caẽmarĩcãrã ti yepare na caroticũrĩcã gobernador majũ ãñupũ.

La muerte de Judas

³ Mai, Judas, Jesure caĩbũsũjãbuitirocaatacũ pũame Jesure na capajĩãgaro ĩñarĩ, tũgoña yapapuayupũ roro cũa caĩtiatajere. Bairo tũgoña yapapuari treinta moneda plata tiirire na tunuojoyupũ fariseo majã quetiuparã, bairi judío majã cabũtoa camasĩrãrẽ. ⁴ Atore bairo na ĩũupũ:

—Ñe ũnie cabuicũpeire qũĩ bũsũjãbuitirocaũ, roro majũ Dios mena yũ átiapũ, bairo ácu —na ĩũupũ Judas.

Bairo cũa caĩmiatacũãrẽ, fariseo quetiuparãjãã pũame cũa yũesuparã:

—Jããrã, ñe wapa maa. ¡Mũa majũã mũa baitũgoñaña ti wãmerẽ! —qũĩũuparã.

⁵ Judas pũame na caĩrõ tũgo, tie moneda tiirire ti wii templo wiipũre wecũrecõãñupũ. Bairo áti yaparo, acoásupũ, cũa majũã pajĩãyasiácũ. Bairi yua, cũa majũã cũa wãmũarẽ jiyatubiyori pajĩãyasicoasupũ.

⁶ Sacerdote majã quetiuparã pũame Judas moneda tiiri cũa cawẽcũrerijere jeri, bairo ãmeo ĩũuparã na majũ:

—Atie moneda tiiri caũmũrẽ marĩ capajĩãrocarotiataje wapa niña. Bairo cabairoi, ati wii templo macãã pata Dios rocapatare marĩ jããnemomasĩena —ãmeo ĩũuparã na majũ.

⁷ Bairo ãmeo ĩrĩ, ĩcãrõ mena tũgoñañuparã. ĩcã yepa Campo del Alfarero cawãmecũti yepare wapatirotiyuparã tie dinero mena, ape yepapũ caatĩatana, marĩ ya macãpũ cariyasĩrã na rupaurĩ ãñajẽrẽ topũ na cayareparore bairo ĩrã. ⁸ Bairi camasã nipetiro bairo na caãtajere tũgori, ti yepare Riĩ Yepa wãmeticõã ninucũñama, ãme rãmũrĩ cũãrẽ. ⁹ Bairo profeta Jeremias ãnacũ Dios bũsũrica tutipũ cũa caĩquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietayuparo. Bairo ĩ quetibũju jũgoyeticũñũpĩ Jeremias: “Bairi tie moneda, treinta tiiri majũrẽ, israelita majã ‘Tocãrõã wapa borotiya,’ na caĩrĩjẽrẽ neágarãma. ¹⁰ Bairo tiere jeátĩ yua, ‘Alfarero’ na caĩrĩ yepare

wapatigarāma, tie dinero mena marī Quetiupau cū caīquetibujucūrīcārōrē bairo,” ĩñupī.

Jesús ante Pilato

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Bairi Jesure cū neásuparā fariseo majā Pilato gobernador tupa. Cū puame na caībusupairijere tūgou, bairo qūī jēniñañupū Jesure:

—¿Mua, judío majā Quetiupau Rey mu āniñati?

Bairo cū caīrō, Jesús puame qūīñupū:

—Mu caīrōrēā bairo yu baiya.

¹² Bairo fariseo majā quetiuparā, bairi cabutoa camasīrā mena Jesure nemojāñurō cū na cabusujā nemomiatacūārē, Jesús puame na yuesupa.

¹³ Bairi narē cū cayueto ĩña yua, Pilato puame atore bairo qūī jēniñañupū Jesure:

—¿Capee murē roro na caīrījērē mu tūgoetiyati?

¹⁴ Jesús puame bairo cū caīrō tūgomicūā, jīcā wāmeacā ũno cū yuesupa. Bairo cū cayueto ĩña, butioro Pilato gobernador quetiupau puame tūgocōā maniásupa.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

¹⁵ Mai, tocñacā Pascua bose rāmu caāno, Pilato puame wiyonucūñupū jīcā preso jorica wii macāācārē, judío majā na caboure. ¹⁶ Bairi tupa caāno romano majā preso na cajoricu āñupū jīcā, Jesús Barrabás cawāmecuca, judío majā nipetirā na camasī puame. ¹⁷ Bairi Pilato puame to macāāna na caneñaporo ĩña, atore bairo na ĩ jēniñañupū:

—¿Ni puamerē yu cawiyoro mujāā boyati? ¿Jesús Barrabás, o Jesús, “Mesías” mujāā caīwāmetinucūārē? —na ĩ jēniñañupū.

¹⁸ Masīcōāmiñupū Pilato Jesure qūīñatutiri cū cayasiro na cabotūgoñarījērē.

¹⁹ Apeyera tunu Pilato ĩñabesei cū caruiropu cū caruiro, cū nūmo puame atore bairo qūī joyupo: “Cū, dise rorije caāpeire roro cū átirotiaticōāña. Āme ñami yu caqūēgueropu popiye yu tūgoñaarū roro cūrē na caátipeere,” qūī joyupo.

²⁰ Bairi Pilato Jesure cū cawiyogamiatacūārē, sacerdote majā quetiuparā, bairi cabutoa camasīrā cūā bairo boesuparā. Na puame yasioroaca camasā natu caānarē atore bairo na ĩ rotiyuparā: “Barrabáre, Pilato cū cawiyoro jāā boya. Jesús puamerē cū pajīārotiya,” na ĩbusu awajarotiyuparā. ²¹ Bairi gobernador Pilato puame atore bairo na ĩ jēniñanemoñupū tunu:

—¿Ni puamerē yu cawiyoro mujāā boyati?

Bairo cū caījēniñarō, bairo qūīñuparā:

—¡Barrabás roquere cū mu cawiyoro jāā boya!

²² Bairo na caīrō, Pilato puame bairo na ĩ jēniñanemoñupū tunu:

—Bairi Jesús, Mesías cawāmecucure, ¿dope yu caáto mujāā boyati?

Bairo cū caījēniñarō, bairo qūīñuparā:

—¡Yucupāīpu cū papuaturotiya!

²³ Tunu na ĩnemoñupū Pilato:

—¿Nopēīrā yucupāīpu cū yu capuaturotiro mujāā boyati? ¿Dise ũnie carorije cū āsupari?

Bairo cū caījēniñamiatacūārē:

—¡Yucapãĩpũ cã papuaturotiya! —jĩrĩa butioro jãñurĩ ĩ awajanemoñuparã.

²⁴ Bairo roro na caátigarije ñnarĩ, “Dope bairo na yu quetibujenetomasĩcã,” ĩ tũgoñañupũ Pilato. Bairo ĩ tũgoñarĩ cã paabojari majõcure ocõrũ cã neatĩ rotiyupũ, camasã yũ cawãmo coserijere na ññaáto ĩ. Bairo áti yaparo yua, atore bairo na ññupũ Pilato nipetiro camasãrẽ:

—Bairo yũ wãmorĩrẽ yũ cacoserije jũgori mũjããrẽ ñiñoña, yua, ñe yũ buicãperiya ãni cã cariarije. Mũjãã yaye wapa rotie roque niña.

²⁵ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩ yuyuparã to macããna:

—¡Ñugaro, jãã, jãã pũnaa cãã yaye wapa rotie jeto jũgori cã mũ pa-jããrotigu! —qũĩñuparã.

²⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, Pilato Barrabãre cã wiyorotiyupũ. Bairo áti yaparo, Jesure wecũ asero wẽẽrĩ mena cã baperotiyupũ. Bairo cã na caáti yaparoro, na nuniñupũ, Jesure yucapãĩpũ cã na capuaturapõre bairo ĩ yua.

²⁷ Gobernador cã carotirã soldaua pũame Jesure cã neásuparã pretorio cawãmecũti wii macã yepa recomacãpũ. Topũ etarã, na baparãrẽ na piineñoñuparã, Jesure roro cã átiepegarã. ²⁸ Bairo neña yaparo, cã jutirore weri, apero cajũãrõ, quetiupau rey cã cajãñarõ ñnorẽ cã jããñuparã. ²⁹ Áti yaparo, quetiupau rey corona cã capesari beto ñnorẽ cã pesáto ĩrã, pota wẽẽrĩ mena juarica betore cã rãpoapũ peoyuparã. Tunu bairoa, quetiupau rey wãmocutacũ ñnorẽ cã ñeáto ĩ eperã, yucãacarẽ cã wãmo cariape ñgõãpũ cã cãgorotiyuparã. Bairo áticõã yua, cãrẽ quetiupaure jẽñirãrẽ bairo na rãropaturi mena cãtũ etanumurĩ bairo qũĩ boyeti epeyuparã:

—¡Cũ ãnicõã ninucũáto ãni judío majã Quetiupau Rey tocãnacã rũmua! —qũĩ boyeti epeyuparã soldaua Jesure.

³⁰ Bairo áticõã, cã ucõo eyotuepeyuparã. Tunu bairoa cã yucãacarẽ nerĩ, cã rãpoare payuparã. ³¹ Bairo Jesure roro cã átiepe yaparo yua, cãrẽ na cajãatajere cã tuweneñuparã. Cũ jutii majũ pũamerẽ cã jããñuparã tunu. Bairo áti yaparo, cã neásuparã, yucapãĩpũ cã papuaturánã.

Jesús es crucificado

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Bairo áná, bócaetayuparã jĩcãũ caãmũ, Simón cawãmecũcũ, Cirene yepa macããcãrẽ. Bairo Simorẽ bócaetari cã pũsarotiyuparã, Jesús yucapãĩrẽ.

³³ Bairo áti yua, Gólgota buropũ etayuparã. (Gólgota ĩgaro, “La Calavera” o “Rũpoa coro buro” ĩgaro ñña.) ³⁴ Bairo etarã, use ocõre, mirra bũrije cabairije ñnie mena asuyariquere Jesure cã tĩãmiñuparã. Jesús pũame tiere etiñarĩ etigaesupũ.

³⁵ Bairi soldaua yucapãĩpũ Jesure cã papuatu ñcõrĩ bero, número tiirire ãmeo wẽnuniñuparã. Bairo átiri, na majũ masĩñuparã Jesús jutii ãnajãrẽ canepãure. ³⁶ Bairo áti yaparo, topũ ruiri, Jesure qũĩña coteyuparã. ³⁷ Tunu bairoa Jesús rãpoa buire yucapãĩ woaturicapãĩrẽ papuatuyparã, Jesure na cã capajĩãrotirique wapare nipetiro camasã na ññaõ joroque ĩrã. Tipãĩrẽ atore bairo ĩ woaturique tusayuparo: ÑNI, JUDÍO MAJÃ QUETIUPAU REY NIÑAMI, ĩrĩqũẽ tusayuparo.

38 Bairi Jesús mena yucpãirpũ papuatureyuparã pũgarã caĩmua jerutiri majãrẽ. Jĩcãu cariape nũgõãrẽ, apeĩ caãcõ nũgõãrẽ na papu-atuyuparã. 39 Bairo yucpãirpũ papuaturicũ Jesús cũ caãno yua, camasã canetõánucũrã pũame Jesure qũĩroaena, na rũpoare yureyuparã. 40 Roro majũ atore bairo qũĩñuparã:

—¡Mũ, templo wiire roca yaparori, itia rãmũ bero ape wii cawãma wiire caqũẽnomasĩgau ãnirĩ, mũ majũã netõña! ¡Dios Macũ majũ mũ caãmata, yucpãirpũ ãnemicũã, atopũ ruiasá! —qũĩ epeyuparã to macããna caĩñanetõánucũrã pũame.

41 Torea bairo qũĩ epeyuparã sacerdote majã quetiuparã, bairi Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, bairi cabũtoa camasĩrã cũã. Atore bairo qũĩñuparã:

42 —Aperãrẽ na netõũpĩ. Bairo na netõmicũã, ãmerẽ cũ majũã netõmasĩẽtĩñami. Israel yepare quetiuparũ rey majũ cariapea cũ caãmata, ¡cũ majũã cũ camasĩrĩjẽ mena atore ruiatĩbujioũmi! Bairo cũ caruiapáta, cariape marĩ tũgogarã. 43 Dios mena tũgoñatutuaricũmi. Bairi Dios pũame cariapea cũrẽ cũ camaiata, cũrẽ cũ netõõgũmi. “Dios macũ yũ ãniña,” marĩ ĩwĩ —qũĩ epeyuparã sacerdote quetiuparãjãã Jesure.

44 Bairi jerutiri majã, Jesús mena na capapuatatana cũã tore bairo roro qũĩñuparã.

Muerte de Jesús

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

45 Merẽ yua, pasaribota caãno, caãno tũsaroa naitĩãcoarũ ati yepa nipetiropũ. Yoaro naitĩãwũ. Ñamicã, tres de la tarde caãno majũ tunu busuwũ. 46 Tiparũ caãno, Jesús pũame busurique tutuaro mena atore bairo ĩñupũ: “Elĩ, Elĩ, ¿lema sabactani?” (Ti wãme pũame ĩrã, “Yũ Pacũ Dios, yũ Pacũ Dios, ¿nopẽĩ yũ mũ awayocóatĩ?” ĩgaro ĩña.)

47 Bairo cũ caĩrõ tũgo, to macããna pũame bairo ãmeo ĩñuparã na majũ:

—¡jã, tũgoñijate! Ñni Jesús, profeta Elías ãnacũrẽ cũ pii ĩñami.

48 ĩcõã yua, na mena macããcũ jĩcãũ carupajitia mena use oco, cajũgũẽatajere yosene ásupũ. Bairo átĩcõã, yucũ yaparũ ti jitiare jiyaturi, tiere cũ ñumũgõ joyurũ, cũ etiãto, ĩ. 49 Bairo cũ caãto ĩña, aperã cãtũ macããna pũame bairo qũĩñuparã:

—Bairo ápericõãña mai. Cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori, ¿Elías ãnacũ cũ cũ netõũ acúati? Marĩ ĩñacoteroa mai —qũĩñuparã.

50 Jesús pũame busurique tutuaro mena ĩ wisiotusa, riacoásupũ yua. 51 Tiparũ caãno, templo wii arũare eñotaricarõ jutii asero carecomacã woocõã ruiásuparo. Yepa cũã butiõro yuguiwũ. Eťã rupa cũã wati-coarũ tie majũã. 52 Camasã cariaricarã na cayarica opee cũã to majũã pããcoásuparo. Bairo pããcoa yua, cariaricarã, Dios yarã pũame tunu catitunucõãma. 53 Bairo bairã, witicoámã, Jesús cariacõamiatacũ tunu cũ cacatinemorõ bero. Tocãrõã Jerusalén caroa macãrẽ etari jããwã yua. Bairo capããrã camasã cũã ti macãrẽ na caãnorẽ ĩñawã.

54 Bairi soldaua quetiuparũ capitãn, bairi cũ ãmua Jesure caĩñacoterã cũã yepa cayuguirijere, bairi nipetiro tie cabairijere ĩñarã, butiõro uwiri atore bairo ãmeo ĩñuparã:

—¡Cariapea ãni, Jesús, Dios Macũ majũ nimiupĩ!

55 Bairi Jesure cajũátinemorĩcãrã carõmia capããrã, Galilearũ Jesure cabapacũtiãtãtana pũame jõpũã tuari qũĩñacõã nucũñuparã. 56 Jĩcõã

na mena macããcõ añupõ María Magdalena cawãmecuco. Apeo, María, Santiago bairi José paco añupõ. Apeo Zebedeo pūnaa paco añupõ.

Jesús es sepultado

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ Bairo ti rãm̃ canaioatípa caãno José cawãmecucu, Arimatea macã macããcũ etayupu. Cũ p̃ame paio apeyere cacũgou ãmi. Tunu bairoa Jesús yaye busuriquere catũgousau ãmi. ⁵⁸ Bairo yua, Pilato t̃apu átí, Jesús rupaari ãnajẽrẽ yarocagu, cũ jẽniásúpu. Pilato p̃ame bairo cũ caĩjẽnirõ tũgo, “Ja” ĩ, Jesús rupaari ãnajẽrẽ cũ ãm̃uarẽ Josere ruio rotiyupu. ⁵⁹ Bairo cũ caĩrõ bero, José p̃ame Jesús rupaari ãnajẽrẽ lino jutii asero, caugueri mani asero mena cũ ũmañupũ. ⁶⁰ Bairo átiri bero, cawãma ũtã ope, na cayesearica opepu Jesús rupaari ãnajẽrẽ cũñupũ. Áti yaparo, ũtãpãĩ mena ti opere tubiatoyupu. Bairo tubiato yaparo, acoásúpu José. ⁶¹ Bairo José cũ caãm̃iatacũãrẽ, María Magdalena bairi apeo María cawãmecuco cũã top̃ tuari Jesure cũ carocatato riape ruicõãñuparã.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

⁶² Bairo ti rãm̃ bero, yerijãrĩcã rãm̃ p̃amerẽ sacerdote majã quetiuparã, bairi fariseo majã mena jĩcãrõ tãni ásúparã Pilato t̃apu. ⁶³ Bairo cũtu eta, atore bairo qũñuparã:

—Jãã Quetiupau, jãã tũgoñabocaapu Jesús, caĩtopai ãnacũ cũ caĩrĩqũẽrẽ. “Cariacoatacu nimicãã, itia rãm̃ bero yu catigu tunu,” jãã ĩtowĩ. ⁶⁴ Bairo atore bairo m̃ caáto ñuña: M̃ ũm̃uarẽ cũ ãnacũ rupaari na cacũrocaatap̃are itia rãm̃ majũ na coterotiya, Jesús cũ cabuerã ñamĩpu yasiori cũ rupaũ ãnajẽrẽ na canerutietiparore bairo ĩrã. Bairo cũ cabuerã bairo na caápata, cabero camasãrẽ, “Merẽ catiupi,” na ĩtobujiorãma. Bairo na caĩtoata, jõp̃ame roro baibujioro cũ caĩtojũgorique netõjãñurõ ati yepap̃are —qũñuparã sacerdote quetiuparãjãã Pilatore.

⁶⁵ Pilato p̃ame bairo na ĩñupũ:

—Ãnoa soldauare na neánãja. Cũ ãnacũrẽ na carocaatap̃are caroaro m̃jãã carotiro cãrõ na coteáto —na ĩñupũ.

⁶⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, sacerdote quetiuparãjãã acoásúparã Jesús rupaari ãnajẽrẽ na cacũrocaatap̃apu. Top̃ etarã, ũtã, capairi tii na catubiatori tii buire caroaro jũgobiacõãñuparã, “Aperã na capãata, marĩ ĩñamasĩbujiorã,” ĩrã. Bairo átiri, soldauare na cũñuparã.

28

La resurrección de Jesús

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Cabero yerijãrĩcã rãm̃ bero macã rãm̃, cabusurip̃anaca caãno, ape semana caãni jũgori rãm̃ majũ, María Magdalena, bairi apeo María cawãmecuco mena Jesús rupaari ãnajẽrẽ na cacũrocaatap̃apu ĩñarásúparã. ² Bairo na caátõ, jĩcãũ ángel, Diotu caatĩatacu p̃ame ruietayupu. Bairo cũ caruietaro yua, yepa b̃tioro majũ yuguiyuparo. Bairo cabairo, ángel p̃ame Jesús rupaari ãnajẽrẽ na cacũrocaatap̃are etanucãñupũ. Bairo etanucã yua, ti opere na cabiaatĩire tunerocacõãñupũ. Bairo áti yaparo, ti ũtã tii buire ruiyupu. ³ Ángel p̃ame asiyajãñupũ, b̃po cũ cayaberijere bairo. Cũ jutii cũã cabotirije nieve cabaurõ bairo bauyuparo. ⁴ Bairo soldaua, bairo cũ cabairo ĩña yua, nanarĩ b̃tioro cũ

uwiyuparã. Cariacoatanarẽ bairo baicũmucoasuparã. ⁵ Bairo na cabaiãno, ángel p̄ame carõmia topu caĩñarã etarãre atore bairo na ñũpũ:

—Mujãã, uwieticõãña. Yu masiña mujãã caátigarijere. Jesús yucupãipu na caparuaturocamiatacure qũĩnagarã mujãã baiya. ⁶ Atoze maniñami. Merẽ caticuami tunu, mujããrẽ cũ caĩquetibũju jũgoyeticũricãrõrẽ bairo. Atopu asã mai. Ññañijate cãrẽ na cacũmiatore. Catiri, atore maniñami. ⁷ Bairo ñña yaparori bero, tunu ánãja macãpu. Cũ cabuerãrẽ atore bairo na quetibũjurájã: “Merẽ caticuupi Jesús. Bairi mujãã jũgoye Galilea yepapu águmi. Topu mujãã cotegami,” na ñ quetibũjurájã. Bairo na camasĩpeere yu quetibũju atĩapu —na ñ quetibũjuyupu ángel María Magdalenajããrẽ.

⁸ Bairo cũ caĩquetibũjuro tũgo, carõmia p̄ame yoaro mee acoásuparã. Uwirã, bairi tunu tie quetire tũgoũseanirĩ atucoásupa, jãã, Jesús cũ cabuerãrẽ quetibũjuránã. ⁹ Bairo na caátõ, Jesús p̄ame na jũgoye buiaetayupu. Bairo buiaetari yua, caroaro mena na jẽniñupũ. Bairo cũ caĩrõ tũgo, carõmia p̄ame cãtu na r̄popaturi mena etanumurĩ cũ r̄porire pãñnarĩ ùpũñuparã, bũtiro qũĩroarã. ¹⁰ Bairo na caátõ, atore bairo na ñũpũ Jesús:

—Yu uwieticõãña. Yu bairãrẽ bairo caãnarẽ atore bairo na ñ quetibũjurájã: “Galilea yepapu ánãja. Topu Jesure cũ mujãã ñnagarã,” na ñ quetibũjurájã —na ñũpũ Jesús.

Lo que contaron los soldados

¹¹ Bairo carõmia na caátõye, Jesús rupaari ãnajẽrẽ cacotemiatana jĩcããrã na mena macããna macãpu etayuparã. Etarã yua, sacerdote majã quetiuparãrẽ na quetibũjuyuparã nipetiro narẽ cabaiatajere. ¹² Bairo na caquetibũjuro tũgorã, sacerdote majã p̄ame ásũparã cabutoa camasĩrã tũpu jĩcãrõrẽ bairo na catũgoñaparore bairo ñrã. Bairo na mena bũsu yaparo yua, soldauare paio dinerore na nuniñuparã. ¹³ Bairo na nuni yua, atore bairo na ñũpũ:

—Atore bairo mujãã cabaiatajere camasãrẽ na mujãã ñ quetibũjugarã: “Jãã cãnicoaupã. Bairo jãã cacãnitoye, Jesús cũ cabuerã p̄ame atĩ, cũ ãnacũ rupaarire yajacũũpã,” mujãã ñgarã. ¹⁴ Tunu bairoa quetiupau gobernador bairo mujãã cacãniatajere cũ catũgoata, jãã p̄ame popiye baio joroque mujããrẽ cũ caátipeere jãã ãñotabojagarã —na ñ quetibũjuyuparã sacerdote majã quetiuparãjãã soldauare.

¹⁵ Bairo na caĩrõ tũgo, soldaua p̄ame, “Jau” ñ, dinerore jeyuparã. Bairi sacerdotea quetiuparã narẽ na caĩrotirorea bairo quetibũju batoyuparã camasãrẽ. Bairi ati rãmurĩ cããrẽ torea bairo jeto ãmeo quetibũjucõã ninucũñama judío majã.

El encargo de Jesús a los discípulos

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Bairi yua, jãã, Jesús cũ cabuerã, pũga wãmo peti r̄pore jĩcã pẽnirõ cãnacãũ majũ caãna jãã ápũ Galilea yepapu. Topu etarã, ùtãũ, Jesús jããrẽ cũ caĩquetibũjuricu majũ cũ jãã bocaetawu. ¹⁷ Bairo qũĩña yua, jãã r̄popaturi mena etanumurĩ cãrẽ jãã ñroawu. Mai, jĩcããrã jãã mena macããna, “Jesús catiri niñami,” ñ masiẽma. ¹⁸ Bairo jãã cabairo, Jesús p̄ame jããtu etari, atore bairo jãã ñwĩ:

—Marĩ Pacu Dios yu joyami tocãnacã wãme rotimasĩrĩqũẽrẽ. Ñmurecõo, bairi ati yepã cãã rotimasĩrĩqũẽrẽ yu joyami. ¹⁹ Bairi camasã tocãnacã poari macããnarẽ noo na caãnopu yu yaye quetire na quetibũju ñesẽãrãjã,

na cãã yu yaye quetire na catãgousaparore bairo ãã. Bairo na catãgousaro, na mujãã bautizagarã. Marĩ Pacu Dios ya wãme mena, yu, cã macã ya wãme mena, bairi tunu Espĩritu Santo ya wãme ãã mena na mujãã bautizagarã. ²⁰ Tunu bairoa mujããrẽ yu caãtiroticũĩquẽ nipetirijere na quetibujunetõõña, na cãã tiere na catãgousaparore bairo ãã. Yuã, mujããrẽ yu aweyoetigu. Mujãã mena yu ãnicõã ninucũgu tocãnacã rãmũ, ati umarecõo capetiropu —jãã ãcũwĩ Jesús, jãã, cã cabuerãrẽ.

Tocãrõã ãiña.

El Santo Evangelio Según SAN MARCOS

Juan el Bautista en el desierto

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Cañijūgoripaꝛꝛꝛa Jesucristo, Dios macū ati yepaꝛꝛꝛ cū caátianajērē marī tūgoroa mai. Caroa queti niña. ² Atore bairo ī woatu quetibūju cūñañupī profeta Isaías ānacū Dios cū macūrē cū caīrīqūrē:

“Мꝛꝛꝛ, ꝛꝛꝛ cajopaꝛꝛꝛ, ti yepaꝛꝛꝛ ꝛꝛꝛ cabuiaparo jūgoye, apeire cū ꝛꝛꝛ qūēnoroti jojūgoga.

Camasā ꝛꝛꝛ yaye quetire na tūgoussaátō ī, apeire ꝛꝛꝛ qūēnoroti jojūgoga.

³ Bairo īgūmi jīcāñ desierto, cayucūmanopaꝛꝛꝛ caānicōāniataca:

‘Marī Quetiupaꝛꝛꝛ yoaro mee etagūmi.

Torena, caroaro cariape ānicoteya.

Camasā na quetiupaꝛꝛꝛ cū caetaparo jūgoye cū caatīpawārē na caqūēnoyuroe bairo cū qūēnoyuya ꝛꝛꝛjāā cūā,’ ”

ī woatu quetibūjuayupi Isaías ānacū Juan cū caīquetibūjūpeere.

⁴ Bairo cayoato bero Juan ānacū, camasārē oco mena cabautizarica ꝛꝛꝛame etayupaꝛꝛꝛ desierto cayucūmanopaꝛꝛꝛ. To macāāna cū yaye quetire catūgorā etarārē atore bairo na ī quetibūjuypaꝛꝛꝛ: “Tūgoña qūēnoña roro ꝛꝛꝛjāā caátianierē. Tie ꝛꝛꝛjāā cabairijere cū tūgoña jēniña ꝛꝛꝛjāā majū Diore. Tunu bairoa cabautizarotiparā ꝛꝛꝛjāā āniña. Bairo ꝛꝛꝛjāā caátō, ꝛꝛꝛjāā netōgūmi Dios,” na īñupū Juan to macāānarē. ⁵ Bairo cū cabaiāno, Jūātupaꝛꝛꝛ asúparā camasā capāārā. Judea yepa macāāna, bairi Jerusalén macā macāāna cūā, nipetiro camasā Jūātupaꝛꝛꝛ asúparā. Juan yaye quetibūjuriquere tūgogarā cūta asúparā. Bairo cū caīquetibūjero tūgorā, roro na caátajere tūgoña yapapuari Dios mena busūnetōñuparā. Bairo na caátō īña, oco mena na bautizayupaꝛꝛꝛ. Catūgousarārē ria Jordán cawāmecutiyaꝛꝛꝛ na bautizanicūñupū Juan.

⁶ Juan ꝛꝛꝛame waibūcaꝛꝛꝛ camello cawāmecūcaꝛꝛꝛ asero mena jutiuro qūēnorī jāñañupū. Tunu bairo waibūcaꝛꝛꝛ aserowē mena cū jutiurore ñujāā tūgābiyori jutii jāñañupū. Bairi tunu ũgarique cūsupaꝛꝛꝛ Juan yeseroare bairā caānarē. Beroa oco cūārē etinucūñupū. ⁷⁻⁸ Bairo ī quetibūjuypaꝛꝛꝛ Juan nipetiro camasā catūgorā etarārē: “ꝛꝛꝛ paarique niña ꝛꝛꝛjāārē oco mena ꝛꝛꝛ cabautizarije. ꝛꝛꝛ paarique to cañumiatacūārē, ꝛꝛꝛ bero caetaꝛꝛꝛ cū capaarije ꝛꝛꝛame ñūnetōgaro. Cū roque Espiritu Santore jōmasīgūmi camasāꝛꝛꝛe. Tunu bairoa camasā roro na catūgoñarījērē na wasoao joroque na átigūmi. Cū roque ꝛꝛꝛ netōrō caānimajūñ nigūmi. Bairi ꝛꝛꝛ ꝛꝛꝛame jīcārō tāni ꝛꝛꝛ átipeyo masīētīña,” na ī quetibūjuypaꝛꝛꝛ Juan catūgorā etarārē.

Jesús es bautizado

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Cabero Jesús Nazaret de Galilea macāācū ti macā caāniataca Juan tare etayupaꝛꝛꝛ. Bairo cū caetaro, Jesús cūārē cū bautizayupaꝛꝛꝛ Juan, Rio Jordán cawāmecutiyaꝛꝛꝛ. ¹⁰ Bairo Jesure cū cabautizaro bero, Jesús ꝛꝛꝛame petaꝛꝛꝛ maanūcāñupū. Bairo maanūcā yua, jōbiupaꝛꝛꝛ īñamugōjoyupaꝛꝛꝛ. Bairo cū caīñajoro, jicoquei ũmurecōo ꝛꝛꝛame pāāñūcācoasuparo. Bairo cabairo, Espiritu Santo, Dios Yeri majū, bauruiasupū. Bua cū caruiatōre bairo bauruietayupaꝛꝛꝛ Jesús tupaꝛꝛꝛ. ¹¹ Bairo cū caruietaro, atore bairo jōbiupaꝛꝛꝛ

bʊsʊriqʉe ocajoyuparo: “Mʊ, yʊ macã, yʊ camai majũ mʊ ãniña. Mʊ caatiãnierẽ ñiñajesoya bʊtioro,” i bʊsʊocajoyuparo bʊsʊriqʉe.

Jesús es puesto a prueba

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² To bero jicoquei Espiritu Santo pʊame Jesure bʊtioro cʊ árotiyupʊ desierto cayucʊmanopʊ. ¹³ Topʊre cuarenta rãmurĩ majũ ãñupũ Jesús waibʊtoa cauwiorã na cañopʊ. Bairo topʊ cʊ caño yua, Satanás pʊame rorije cʊ átirotimiñupũ Jesure, “Cariapea cʊ átinucũñati,” i. Bairo Satanás cʊ caátó bero, jicããrã ángelea majã Jesure cʊ juátirã etayuparã yua.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Cabero Juan camasãrẽ cabautizamirĩcãrẽ preso jorica wiipʊ cʊ na cacũrocaatato bero, Jesús pʊame Galilea yepapʊ acoásúpʊ. Topʊ etari, Dios yaye caroa quetire na quetibʊjʊ jãgoyupʊ Jesús camasãrẽ. ¹⁵ Atore bairo na i quetibʊjʊyupʊ: “Dios cʊ carotimasĩrĩpʊ merẽ etaro baiya. Bairi tũgoña qũënorĩ caroaro ãña Dios mena. Dios yaye caroa quetire cariape tũgoya,” na iñupũ Jesús camasãrẽ.

Jesús llama a cuatro pescadores

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Cabero Galilea na caĩrĩ utabʊcʊra tũnipʊ ásúpʊ Jesús. Bairo ácu yua, Simón, apei cʊ bai Andrés, jicãũ pũnaa caña pugarãrẽ na iñajoyupʊ. Bairo Jesús narẽ cʊ caĩñajoro, na pugarãpʊ utabʊcʊrapʊ bapi mena wai wasarã ásuparã. Na capaarije, waiwe wapatarique ãñuparõ. ¹⁷ Bairo na iña, atore bairo na iñupũ Jesús:

—Jito, yʊ bapacʊsa. Caroaro waire cawããmasĩrã mʊjãã ãniapʊ, wai na rutieticoáto, írã. ãmerẽ yua, caroaro camasãrẽ caquetibʊjʊrã mʊjãã ãnio joroque mʊjãã yʊ átigu, na yasieticoáto, írã —na iñupũ Jesús.

¹⁸ Bairo cʊ caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei pugarãpʊ na bapi yucʊre cũrĩ, acoásúparã Jesús mena.

¹⁹ Bairo cajũgoye jãñurĩ na caánemorõ utabʊcʊra tũnipʊ Jesús pʊame na iñajoyupʊ aperã pugarãrẽ tunu. Santiago, bairi cʊ bai Juan cawãmecʊcʊ Zebedeo pũnaarẽ na iñajoyupʊ Jesús. Bairi Santiago, cʊ bai Juan mena cũmua capairicapʊ ãñuparã. Bapi yucʊ caopecʊtiere jiyajãrã ásuparã.

²⁰ Bairo narẽ na iña, jicoquei na piijoyupʊ Jesús: “Jito, yʊ bapacʊsa. Marĩ quetibʊjʊto camasãrẽ Dios yaye caroa quetire,” na iñupũ. Bairo cʊ caĩrõ tũgo yua, na pacʊ, cʊ ãmua mena cũmuapʊ na cũcõã, tocãrõã jicoquei Jesús mena acoásúparã

Un hombre que tenía un espíritu impuro

(Lc 4.31-37)

²¹ Cabero Capernaum cawãmecʊti macãpʊ etayupʊ. Topʊ eta, yer-ijãrĩcã rũmʊ caño ti macã macããna na cañubueri wiipʊre, sinagoga na caĩrĩ wiipʊre jãñupũ. Bairo jããrĩ, na buejũgoyupʊ to macããnarẽ.

²² Moisés ãnacũ cʊ caroticũrĩqũërẽ cajũgobueri majãrẽ bairo camasãrẽ na quetibʊjʊesupʊ. Carotimasĩ cʊ caĩquetibʊjʊrore bairo na quetibʊjʊyupʊ. Bairi cʊ yaye quetire tũgori, to macããna pʊame tũgocõã maniásuparã.

²³ Mai, ti wii sinagoga ñubuerica wiipʊ ãñupũ jicãũ wãtĩ yeri pũna cacũgon. Bairo Jesús cʊ cabueño, wãtĩ yeri pũna cacũgon pʊame atore bairo bʊtioro qũĩ awajayupʊ:

24 —Мн, Jesús Nazaret macããcũ, ¿nopẽĩ mũ atĩati jãã ture? ¿Jããrẽ rei acú mũ baiyati? Mũrẽ yũ masĩjãñũña. Мн, Dios macũ, cañũ, mũ ãñiña —qũĩ awajayupũ wãtĩ yeri pũna cacũgou pũame.

25 Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñupũ Jesús:

—¡Busueticõãña! ¡Ñni caũmũ rupaure witi ácãja! —qũĩñupũ Jesús wãtĩrẽ.

26 Bairo cũ caĩrõ tũgo, wãtĩ yeri pũame caũmarẽ cũ yugui, butiuro awajari cũ witicoásupũ. 27 Bairo caũmarẽ cũ caátiere ññarã, nipetiro camasã qũĩña acũacoasuparã.

—¿Ñe to ãñiñati cawãma Jesús cũ carotirije? ¡Nocãrõ caroaro majũ cũ masĩñati! ¡Wãtĩ yeri pũna cũã cũ yucõãñama! —ãmeo ññuparã na majũ Jesure.

28 To bero cũ tũgoyuparã camasã nipetiro ti yepa tũni macããna, Jesús cũ caátiere, cũ camasĩrĩjẽrẽ yua.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

29 Bairo na quetibujũ yaparo, na ñubuerica wiire witicoásupũ Jesús. Ti wiire witiã, Santiago, bairi Juan mena acoásupũ Jesús, Simón, bairi cũ bai Andrés ya wiipũ. 30 Mai, Simón mañicõ pũame riajãñũñupõ. Butiuro ßugoyupo. Bairi cũ cajããrõ, cũ quetibujuyuparã cabucuo cõ cariarijere. 31 Bairo na caĩquetibujuro tũgo, cõtũ eta, cõ wãmo mena ñerĩ cõ tũgãwãmoñupũ. Bairo cũ caãto, jicoquei jãnacoasuparo ßugoye pũame. Tocãrõã caticoasupo yua. Bairo catiãco, tocãrõã ugarique na qũĩnonuñupõ Jesujããrẽ.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32-33 Cabero muipũ cũ cajããrĩpaũ, canaio atĩpaũ caãno Simón ya wiipũre etayuparã nipetiro ti macã macããna. Nipetirije cariyecũnarẽ na jeasuparã Jesús tũpũ. 34 Bairo Jesús pũame na caetaro ñña, capããrã cariarãrẽ na catioyupũ. Nipetirije riaye cacũgorãrẽ na catioyupũ. Tunu bairoa wãtĩ yeri pũnarẽ na acurewiyojoyupũ Jesús. Bairo na cawitiro, Jesús pũame na busurotiesupũ. “Yũ, Mesías, Dios cũ cajou yũ caãnierẽ na quetibujueticõãto,” ñ, bairi na busurotiesupũ.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

(Lc 4.42-44)

35 Ape rãmũ cabusuatĩpaũ Jesús wãcã, ti macãrẽ witicoásupũ. Bairo ácũ yua, etayupũ Jesús camasã na camanĩpaũpũ. Topũ Diore cũ jẽniñupũ. 36 Bairo topũ cũ caãno, Simojãã cũ macãrásuparã. 37 Bairo cũ macãrĩ, cũ etacoasuparã. Atore bairo qũĩñuparã:

—Nipetirã mũrẽ macãrã átiyama.

38 Bairo na caĩrõ tũgomicũã, bairi na ññupũ Jesús:

—Ape macãã macããna cũãrẽ na yũ quetibujugũ. Caroa quetire, Dios cũ carotimasĩrĩpaũ caetarore na yũ quetibujũ masĩõgũ. Torecũna, yũ jowĩ Dios ati yepapũre —na ññupũ Jesús Simojããrẽ.

39 Cabero ãñesẽãñupũ Jesús Galilea yepapũ. Topũ ãñesẽã yua, tocãnacã macã macããna na cañubueri wiiripũ, sinagogas na caĩrĩ wiiripũre buenucũñupũ to macããnarẽ. Tunu bairoa wãtĩ yeri pũnarẽ na acurewiyojoyupũ Jesús.

*Jesús sana a un leproso**(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)*

⁴⁰ Bairo cabero cañm̄u jĩcãũ carupau boau p̄ame Jesut̄u cũ r̄aporaturi mena etanumurĩ qũĩroau etayuru. Bairo eta, atore bairo qũĩ jẽniñupũ:

—Yũ Quetiupau, m̄u cabooata, yũ m̄u netõõgũ yũ caboariaye cãtiere.

⁴¹ Bairo cũ caĩjẽnirõ tũgo, cũ maitũgoñañupũ Jesús cũ rupau caboauere. Bairi cũ wãmo mena cũ pãñañupũ. Bairo áticõã, bairo qũĩñupũ:

—Mũ cacatiro yũ boya. ¡Bairi m̄u yũ netõõña! —qũĩñupũ Jesús cariaure.

⁴²⁻⁴³ Bairo Jesús cũ caĩrõ, jicoquei caticoasupũ carupau boamiatacũ. Bairo cũ cabairo ñña, Jesús p̄ame tutuaro mena cũ quetibũju rotiesupũ aperãrẽ cũ cabaiatajere. Bairo qũĩñupũ:

⁴⁴ —Cariape acoácũja sacerdote tũpũ. Qũĩñoña m̄u rupauere, m̄u cacatiatajere. Bairo tunu Diore cũ nuniña m̄u cacatirije wapare. Tore bairo marĩ átirotiyupi Moisés ãnacũ. Bairo m̄u caátiatato bero, nipe-tiro camasã masĩgarãma m̄u cacatiatajere yua —qũĩñupũ Jesús carupau boamiatacũ.

⁴⁵ Bairo cũ cañmiatacũãrẽ, cũ, carupau boamiatacũ p̄ame Jesús cũ carotiata wãmerẽ bairo ápeyuru. Nipetirã na quetibũju peyocõãñupũ cũ cabaiatajere. Bairi Jesús p̄ame jããmasĩẽsupũ tocãnacã macããrẽ. Bairi macãã tũnipũ camasã na cañesẽãetopũ ásũpũ. Bairo cũ cabaimiatacũãrẽ, cũ macãã, cũ bocacõãñuparã ti macãã macããna Jesure yua.

2*Jesús sana a un paralítico**(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)*

¹ Nocãnacã rãmũ bero mea tunucoásupũ Jesús Capernaum macãpũ. Topũ cũ caãno, aperã, “Ti wiipũ ãcãmi,” ĩrĩqũẽ queti tũgoyuparã. ² Capããrã camasã neña etayuparã. Bairo na cabairo, Jesús na bueyuru. Ti wiire jira netõcoasuparã. Jope tũpua jira etayuparã. ³ Bairo cũ cabueãno, ti macã macããna cawãmarã bapariçãnacãũ Jesut̄u ñicãrĩ cabũuricure cũ neasũparã. ⁴ Bairo cũ ne etamirãcũã, ti wii pupearu na yauere cũ ne-jãã masĩẽsuparã, camasã capããrã na cajiraro jũgori. Bairi wii buipũ wãmũcoásũparã ñicãrĩ cabũuricũ mena. Ti wii buipũ etarã, ope qũẽnorĩ cũ piti ruio joyuparã pũũ r̄apowẽrĩ mena Jesús tũpũ ñicãrĩ cabũuricure. ⁵ Bairo na caáto ñña, Jesús p̄ame tũgoña masĩñupũ na catũgoñarĩjẽrẽ. “Yũ camasĩrĩjẽrẽ cariape tũgoñatutuayama,” na ĩ tũgoñañupũ. Torecũ, atore bairo qũĩñupũ Jesús ñicãrĩ cabũuricure:

—Yũ yau, merẽ m̄u carorije wapare yũ netõõcõãña.

⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, ti wii macããna caruirã Moisés ãnacũ cũ carotĩcũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã p̄ame bairo ĩ tũgoñañuparã na yeripũ: ⁷ “¿Ñamũ ũcũ majũ cañm̄u cũ ãniñati, ‘Merẽ m̄u carorije wapare yũ netõña,’ caĩã? Dios jeto netõõmasĩñami marĩ carorije wapare. ãni, Jesús, Diore cũ netõõncãũ átiyami, bairo cũ caĩrĩjẽ mena,” ãmeo ĩ busũyuparã na majũ. ⁸ Jicoquei masĩcõãñupũ Jesús cũ yeripũ na caãmeobũsarĩjere. Bairi atore bairo na ĩñupũ:

—¿Nopẽirã yũ caĩatajere tũgori m̄ujãã tũgoñarĩqũẽ paiyati? ⁹⁻¹⁰ “Mũ carorije wapare yũ netõña,” ãnirẽ yũ caĩata, “Bairo ĩcõãũ ĩñami,” m̄ujãã ĩbujiorã. Bairãpũ, “Wãmũncãña. Mũ cacũñarĩ coro nepũsari m̄u ya wiipũ tunu ácũja,” cãrẽ yũ caĩata, to bero cũ cawãmũncáto ĩñarã roque, “Bairo ĩcõãũ mee ĩñami Jesús,” m̄ujãã ĩbujiorã. Yũ, Camasã Jũgocũ ati yeraru

yu carotimasĩrjêrê mujãã camasĩparore bairo, tiere ñigu —na ññupũ Jesús fariseojããrê.

Ï yaparo, cã caĩrõrê bairo qũĩnemoñupũ Jesús ñicãrĩ cabũericure:

¹¹ —Marê ñiña: ¡Wãmũnucãña! Mu cacũñarĩ coro nepusari mu ya wiipu tunu ácuja. Merê mu riayere yu netõña —qũĩñupũ.

¹² Bairo cã caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei wãmũnucã yua, cã cacũñarĩ corore nepusa, ti wiire witicoásupu cã ñicãrĩ cabũmiatacu pũame nipetirã na caĩñarõ. Bairo cã caátó ññarã, nipetiro camasã tũgoñacõã maniasuparã. Bairi Diore atore bairo qũĩ basapeoyuparã:

—¿Diwatoa ñno tore bairo caroa majürê marĩ ññarĩ? Marĩ ññaerpũ. ¡Camasĩ ñiñami Dios! —qũĩ basapeoyuparã nipetirã.

Jesús llama a Leví

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Cabero ásupu tunu Jesús utabucara tũnipu. Topu camasã neñañuparã. Bairo na canearõ, na bueyupu Jesús. ¹⁴ Bairo netõácú, Leví cawãmecucu, Alfeo macürê qũĩñajoyupu. Mai, Leví pũame Roma gobiernorê camasã yaye dinero impuesto na caĩrjêrê jejjobojari majõcu añupũ. Bairi cã capaari aruaru cã caãno, qũĩñajoyupu Jesús Levire. Bairo qũĩñajori bero, cãtu etaátĩ, atore bairo qũĩñupũ yua:

—Jito, yu bapacusa.

Bairo cã caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei Leví pũame cã yaye paarique nipetirore cũcõã, Jesús mena bapacuti ácu acoásupu yua.

¹⁵ Cabero Jesús, bairi cã cabuerã mena Leví ya mesapu na caruiro, camasã capããrã ruirã etayuparã. Na mena macããna jicããrã Leví ñna, gobiernorê camasã yaye dinerore cajejobojari majã añuparã. Aperã camasã roro na cabusupairã cãã añuparã. Jesujãã mena ugabapacusuparã. Mai, capããrã añuparã Jesure catũgousari majã. ¹⁶ Bairo cã caugabapacutore ññarã yua, fariseo majã pũame na ï tutiyuparã Jesús cã cabuerãrê. Na yarã, Moisés cã caroticũrĩqũêrê cajũgobueri majã mena atore bairo na ï tutiyuparã:

—¿Nopẽĩ dinero jejori majã mena, bairi aperã roro caána mena mujããrê cabuei cã etiuga bapacutiyati? Roro ácu átiyami —na ï tutiyuparã fariseojãã Jesús cã cabuerãrê.

¹⁷ Bairo na catutiro tũgo, bairo na ññupũ Jesús:

—Ucotiri majõcure bairo yu añiña ati wiire. Ucotiri majõcu ápéiyami cacatirã na caãni wiiripure. Cariarã na caãni wiiri jetore etanucũñami, na ucoti etañ. Bairi ñnoa mena yu añiña. Na carorije, riayere bairo cañierê netõõũ ácu yu atíarpu. Torecuna, yu apú ati yeparure. “Caroarã marĩ añiña,” caĩtorãrê na yu macãëtĩña. Aperã, “Carorije wapa marĩ buicutiya,” caĩtũgoña yapapuarã roquere na macãũacú yu apú, na yeri wasoaáto, ï —na ï quetibũjuyupu Jesús fariseojããrê.

La cuestión del ayuno

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Tiwatoa caãnopure Juan cã cabuerã, bairi fariseo majã na cabuerã cãã ugarique betiri Dios jettore cã jëniñuparã. Bairo na cabairo ñña, jicããrã Jesutu etari atore bairo qũĩ jëniñañuparã:

—Ugarique betiri Dios jettore cã jëninucũñama Juan cã cabuerã. Fariseo majã na cabuerã cãã tore bairo átiyama na cãã. Mu cabuerã pũame

áperiyama. ¿Nopẽĩrã na ɣgarique betietinucũñati? —qũĩ jẽniñañuparã to macããna Jesure.

19-20 Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Caroaro yu caátiere mujãã tũgomasĩetĩña. Caũmu cawãmojiyapaure bairo yu ãniña. Cũ yarãrẽ bairo niñama yu cabuerã. Caũmu cũ cawãmojiyari rãmurẽ cũ yarã nipetirã ɣgayama paio, cũ mena useaniãna. Ti rãmurẽ aatãmũoetiyama. Caũmu cũ cawãmojiyaro bero roquere, cũ yarã caborã ɣgarique betiri Diore cũ tũgoña jẽniñubuebujiorãma tunu. Narẽ bairo jãã ãniña. Bairi yu mena ãna, yu cabuerã aatãmũoetigarãma. Yu camano roquere aatãmũobujiorãma —na ï quetibũjuyuru Jesús fariseo majãrẽ.

21 Ñ yaparo, “Yu yaye cawãma quetire cabucu macããjẽ mena tũgousa masiã maniña,” ïgu, atore bairi wãme na ïcõña quetibũjunemoñupũ Jesús tunu:

—Cabucuro jutirore cawori opere seretuetiyama camasã camasĩrã jutiro cawãma asero carũgaeti asero mena. Bairo na caápata, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caáto, rũgagaro. Rũgari tũgãwonemogaro paijãñurõ cawãma asero puame cabucuro jutirore. ²² Tunu bairoa use oco cawãma quẽnoyaparoriquere piojãetĩnucũñama camasã cabucu poa waibucu asero poapure. Bairo na caápata, ti poa wocoagaro, tie oco carãmũrõĩ. Ti poa macããjẽ yasigaro. Bairi use ocore cawãma quẽnoyaparoriquere piojãnucũñama camasã cawãma poa mena —na ï quetibũjuyuru Jesús fariseo majãrẽ.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Cabero judío majã na cayerijãrĩ rãmu caãno Jesujãã netõásuparã weseripu. Bairo netõánã, Jesús cũ cabuerã puame queyari trigo apeacarẽ jeri cacatirijerea ɣgajũgoyuparã. ²⁴ Bairo na caáto ññarĩ, fariseo majã atore bairo quĩ tutiyuparã Jesure:

—¡Na ññañijate! ¿Mu cabuerã roro na caátiere miñaetiyati? Ati rãmu ñnorẽ paariquere bairo átiyama mu cabuerã, bairo trigo apeacarẽ jeugarã. Ati rãmu ñnorẽ caápericõãpee niña na caátie ñnierẽ —quĩ tutiyuparã fariseo majã Jesure.

²⁵ Bairo na caĩtutiro tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—David ãnacũ queyamiácũ, ¿cũ caátajere na caquetibũjucũrĩquẽrẽ jĩcãni ñno mujãã ññaetĩnucũñati Dios ya tutipu? Mujãã ññanucũrã. ²⁶ Bairo baiyuparo: Abiatar cawãmecucu ãnacũ, sacerdote majã quetiupau cũ caãno, David puame jããetayuru Dios ya wiire cũ ãmua mena. Ʉgariquere macããrã, jããetayuparã. Bairi pan ãñuparõ, caroa Dios yaye majũ na caĩcũrĩquẽ jeto. Tie pããrẽ sacerdote majã jetore na ɣgarotiyuru Moisés ãnacũ. Bairo sacerdote majũ jeto na caugarije caãnmiatacũãrẽ, tie pããrẽ ɣgari bero, cũ ãmua cũãrẽ na batonuñupũ David.

²⁷⁻²⁸ Tunu na ñnemoñupũ Jesús fariseo majãrẽ:

—Caroaro marĩ caãnipeere yerijãrĩcã rãmurẽ cũñupĩ Dios. Yerijãrĩcã rãmu puame marĩrẽ to rotiatõ ï mee cũñupĩ Dios yerijãrĩcã rãmurẽ. Yu, Camasã Jũgocu ãnirĩ yu átirotimasĩña yerijãrĩcã rãmu cũãrẽ camasã caroare na caatiãnipeere —na ï quetibũjuyuru Jesús fariseo majãrẽ.

3

El hombre de la mano tullida
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Ape rãmũ caãno tunu jããetayupũ Jesús ñubuerica wiĩpũ. Mai, topũ añũpũ jĩcãũ caricábũricũ. ² Bairo to macããna pũame Jesús cũ caátigarijere caroaro qũĩĩna ñsayuparã, na quetiuparãrẽ bũsũjãgarã. “¿Yerijãrĩcã rãmũrẽã cũ catioũátĩ caricábũrẽ?” ĩ tũgoñañuparã. ³ Atore bairo qũĩĩpũ caricábũrẽ Jesús:

—Tiaya. Ato yũ tũpũ asá.

⁴ Bairo ĩ yaparou, atore bairo na ĩ jẽniñañupũ tunu Jesús to macããnarẽ:

—¿Ñerẽ marĩ ánaati ati rãmũrĩ ũnorẽ, camasã na cayerijãrĩ rãmũrĩrẽ? ¿Cañũrĩjẽrẽ marĩ ánaati, o carorije pũamerẽ marĩ ánaati? —na ĩ jẽniñañupũ.

Bairo na cũ cajẽniñamiatacũãrẽ, cũ yuesuparã. ⁵ Bairo Jesús pũame na asiayupũ, na yeri na catũgoñarĩjẽ na cawasoagaetie wapa jũgori. Bairo bai, atore bairo qũĩĩpũ Jesús caricábũricũ:

—Mũ ricãre ñupoya.

Bairo cũ caĩrõ, caricábũricũ pũame cũ ricãre ñupooásupũ. Tocãrõã cũ ricã ñucoasuparo yua. ⁶ Bairo cũ caáto ĩñarã, fariseo majã pũame ti wiire witi yua, neñañuparã quetiupũ Herode majã mena. Bairo neñarã, “¿Dope bairo marĩ ánaati, Jesure pajĩãgarã?” ãmeo ĩ bũsũpaijũgoyuparã na majũ.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷ Cabero ásũpũ Jesús cũ cabuerã mena utabũcũra tũnipũ. Na bero ñsayuparã capããrã Galilea yepa macããna. ⁸ Judea macããna, Jerusalén macããna, Idumea macããna, Río Jordán ape nũgõã macããna, Tiro bairo Sidón macã tũni macããna, capããrã Jesús bero ñsayuparã. Ti yepa macããna capããrã cũ caátijẽñorĩjẽ quetire tũgorã, Jesure qũĩĩnagayuparã. ⁹ Bairo na caãmeotuworijere ĩña, na jũgoye utabũcũrapũ na árotiyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ, cũmũarẽ na caqũẽnoyuparore bairo ĩ. ¹⁰ Mai, capããrã camasãrẽ na catioyupũ Jesús. Bairo aperã cariyecũna cũã ãmeo tuworĩ utabijaro majũ cũ neñañuparã, Jesure cũ pãñagarã.

¹¹ Tunu bairo camasã wãtĩ yeri pũna cacãgorã Jesure na caĩñarõ cãnacãni, cũtu rũpopaturi mena etanumũrĩ atore bairo qũĩ awajayuparã:

—¡Mũ, Dios macũ mũ ãniña!

¹² Jesús pũame bairo na caĩrõ, mai camasã cũrẽ na camasĩrõ boetiri, tutuaro mena tiere na bũsũrotiesupũ.

Jesús escoge a los doce apóstoles
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Cabero Jesús ũtãũpũ etari cũ cabueparã cũ caĩñajesorãrẽ na piineñojoyupũ. Bairo cũ capiineñojoro tũgo, cũ tũpũ etayuparã. ¹⁴ Bairo na caetaro ĩña, na beseypũ pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ, cũ mena na cabapacũtiparore bairo ĩ, tunu bairo na cajũquetibũjũparore bairo ĩ. Bairo na bese yaparo yua, “Mũjãã yũ caquetibũjũrotijoparã mũjãã ãnigarã,” na ĩñupũ Jesús. ¹⁵ Bairo ĩ yaparo yua, wãtĩ yeri pũnarẽ wiyomasĩrĩqũẽrẽ na joyupũ. ¹⁶ Bairo pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ añuparã Jesús cũ caquetibũjũrotijoparã. Cajũgoye añupũ Simón. Simorẽã qũĩĩpũ tunu “Pedro”. ¹⁷ Tunu cabero añuparã Santiago, bairo cũ bai Juan cawãmecũ. Naa, Zebedeo pũnaa añuparã. Bairo Santiagoore bairo Juarẽã qũĩĩpũ Jesús tunu “Boanerges”. Mai, Boanerges, “Bupo Pũnaa” ĩgaro ĩña. ¹⁸ Tunu cabero añuparã Andrés,

Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, apei Santiago. Cū, Santiago, Alfeo macū ãñupū. Tunu cabero ãñupū apei Simón. Cū pñame celotea mena macããcū ãñupū. ¹⁹ Tunu cabero ãñupū Judas Iscariote. Cū pñame ãñupū Jesure cañerotipau. Tocãrõã niñama Jesús cū caquetibujurotiyoparã, cū cabesericarã yua.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Cabero wiipñ jãásúpñ Jesús tunu. Topñ capããrã camasã neña etayuparã. Torecñ, Jesús cū cabuerã mena ñgamasĩesupñ. ²¹ Bairo, “Mecũcoayami Jesús,” camasã na caĩrĩjẽ quetire tãgori, cū yarã pñame cū piirásuparã.

²² Bairo Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũẽrẽ cabueri majã pñame Jerusalén macã caatĩatana, atore bairo ññuparã: “Dios jũgori mee, Beelzebú, wãtĩã quetiupau majũ cū camasĩõrĩjẽ jũgori wãtĩ yeri pũna, camasãrẽ cañarẽ na acurewiyojo masĩimi Jesús. Beelzebú cū jããrĩcũmi Jesure,” ññuparã.

²³ Jesús pñame masĩcõãñupũ na catũgoñarĩjẽrẽ. Bairi cõtũ na piijoyupñ. Bairo piijo yaparo, ape wãme ñcõñarĩ atore bairo na ññupũ: “¿Dope bairo wãtĩ cū majũã cū acurocawiyõ masĩcũti?” ²⁴ Quetiupau rey cū carotimasĩrĩpau macããna na caãmeoboeticõãta, jĩcãrõ ãnimasĩetĩñama. ²⁵ Tunu bairoa jĩcã wii macããna na caãmeoboeticõãta, na cũã caroaro ãnimasĩetĩñama. ²⁶ Tore bairo Satanás, wãtĩã quetiupau, cū yarãrẽ na cū caboeticõãta, ¿dope bairo cū ãninetõũati? ãninetõmasĩęcũmi. Yasicoacũmi.

²⁷ Bairo ñ quetibujũ yaparo, cajerutiri majõcure ñcõñarĩ atore bairo na ñ quetibujũnemoñupũ tunu: “Jĩcãũ wii upau, catutuaũ majũ, cū ya wii macããjẽrẽ caroaro cū caĩñacoteata, ni ñcũ cajerutiri majõcũ cū yayere jerutimasĩęcũmi. Jerutimasĩimi bairña, ti wii upaũre cū cajiyaũgoata. Bairo cū jiyajũgori bero roque, ti wii macããjẽ nipetirijere jerutipeyo masĩcõãũmi,” na ñ quetibujũyupñ Jesús.

²⁸ “Bairi cariape majããrẽ ñiña: Cabũsupairã dope bairo roro na caĩrĩjẽ tocãnacã wãmerẽ masiriyogũmi Dios, cũrẽ na cajẽniata. ²⁹ Bairo masiriyobojamĩcũã, Espĩritu Santore roro na cabũsupaiata roquere, na masiriyobojaetĩgũmi. Roro na cabũsupairije wapa na cabuicũtie nicõã ninucũgaro tocãnacã rãmua. Petietigarõ.”

³⁰ Mai, na pñame qũĩ jũgoyuparã: “Wãtĩ, cū jããrĩcũmi Jesure.” Bairi tore bairo na ññupũ Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Bairo cū caquetibujuro bero, Jesús paco, bairi cū bairã cũã topñ etayuparã. Eta yua, cū caãni wii macãpña cū cotenucũñuparã. Bairo cotenucũrã, cū pirotiyuparã, cū mena bũsugarã. ³² Bairo macãpñ na cacotenucũrõ, Jesutũ macããna carupa beto caruĩãmejorerã pñame atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—Mũ paco, mũ bairã mũ macãũparã. Macãpñ mũrẽ coterã átiuparã — qũĩñuparã Jesure.

³³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús cũrẽ caquetibujũrãrẽ:

—Naa, yũ paco, yũ bairã cũã, yũ yarã majũ na caãniamiatacũãrẽ, aperã cũã, yũ yarãrẽ bairo caãna niñama.

³⁴ Ñ quetibujũ yaparo, cõtũ macããna caruirãrẽ na ññarĩ, atore bairo na ñnemoñupũ tunu:

—Ñnoa niñama yu pacore bairo caña, bairi yu bairārē bairo caña. ³⁵ Noa ũna yu Pacu cū carotirore bairo caña pñame yu bairārē bairo caña, bairi yu bairā rōmirirē bairo caña, bairi yu pacore bairo caña niñama.

4

La parábola del sembrador

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Cabero acoásupu Jesús utabucura tñipũ. Topũ eta, camasārē na quetibũju jũgoyupu tunu. Mai, camasā capāārā majũ na cañnoi, Jesús pñame cũmua turorica capairicapũ ájããñupũ. Cũtu catũgorā etarā pñame peta paputiropu nucũñuparā. ² Bairo na cabairo, capee wãme ĩcõñarĩ na quetibũjuyupu Jesús.

Atore bairo na ĩ quetibũjuyupu: ³ “Yu caquetibũjurijere caroaro tãgoeoya. ĩcã rãmu ásupu ĩcãã caĩmu cũ wesepũ, oteriquere otei ácu. ⁴ Topũ eta, cũ oteriquere wēbato otejũgoyupu. Bairo caroaro cũ caotemiatacãārē, oterique ĩcã rupaa ñañuparō maapu. Bairo maapu ti rupaa cañarō ññarā, minia pñame wuruiatĩ, ugarecõãñuparā. ⁵ Cabero cũ cawēbatoro, ape rupaa ũtã yepapu cayepa esemenirõpu ñañuparō. Tie pñame yoaro mee putimiñuparō, cayepa esemenirõ cañnoi. ⁶ Bairo tie oterique pñame pũtiatĩmii yua, yoaro mee riacoásuparo muĩpu cũ caasijãrõĩ, dope bairo nucõõrĩ jomasĩtĩrĩ yua. ⁷ Cabero cũ cawēbatoro, ape rupaa pota yucu watoapu ñañuparō. Cabero pota yucu pñame cabũtinetõrõ, tie oterique pñame caroaro pũtimasĩesuparo. Pota yucu pñame otere bũtibiacõãñuparō. Bairi rĩcamani yucu ásuparo. ⁸ Cabero ape rupaa pñame caroa yepapu ñañuparō. Cabero puti, bũticoasuparo. Bairo bũtiatõ, ĩcã jatĩ treinta rupaa majũ rĩcacũsuparo. Ape jatĩ sesenta rupaa majũ rĩcacũsuparo. Ape jatĩ cien majũ rĩcacũsuparo,” na ĩ quetibũjuyupu Jesús.

⁹ ĩ quetibũju yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Mũjãã caãmoocũna mũjãã ãniña. Bairi ãmerē yua, mũjããrē yu caquetibũjuatajere tũgoãmewiyoya mũjãã yeripu,” na ĩñupũ Jesús cũtu catũgorā etarārē.

El porqué de las parábolas

(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ Cabero Jesús ĩcãũã cũ caño, cũtu macããna bairi cũ cabuerã cũã cũtu eta yua, atore bairo qũĩ jẽniñañuparā: “¿Dope ĩgaro to ĩñati caotei queti?” ¹¹ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩ quetibũjuyupu Jesús: “Dios cũ carotimasĩrĩpau macããjẽrē tirũmũpu macããna na catũgoetajere mũjãã roquere mũjãã masĩõñami. Aperã tiere na camasĩrõrē boetiyami. Torecũ, ape wãme ĩcõñarĩ na quetibũju rotiyami Dios. ¹² Na pñame cacaapee cũgorā nimirãcũã, Dios cũ caãtiere ĩnamasĩtĩñama. Tunu bairoa cũ yaye quetire tũgomirãcũã, tiere tũgomasĩtĩñama. Bairi Diore, ‘Jãã mu netõõwã,’ qũĩtĩnucũñama. Torena, carorije wapa cacũgorã tuayama Dios cũ caĩñajoro yua,” na ĩ quetibũjuyupu Jesús.

Jesús explica la parábola del sembrador

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Bairo ĩ quetibũju yaparo, atore bairo na ĩ quetibũjuyupu tunu: “¿Caotei cũ caãtajere ĩ cõñarĩ mũjããrē yu caquetibũjuatajere mũjãã tũgomasĩtĩati? Tiere mũjãã camasĩtĩcõãta, ¿Dope bairo rita ape wãmerē

mujãã masĩcuti? Mujãã masĩena. ¹⁴⁻¹⁵ ãmerẽ yua, mujããrẽ yu quetibujugu caroaro ĩcõñarĩ caotei quetire camasãrẽ yu caquetibujuatajere: Camasã ĩcããrã Dios yaye quetire tũgoyama. Bairo tũgomirãcũã, tũgomasiẽtĩñama. Dios busuriquere na catũgoatato beroaca, wãtĩ ruame uwaro eta, jecõãñami na camasĩbujioatajere. Minia na sawje ugaricare bairo etanecõãñami wãtĩ, na camasĩbujioatajere. Na ruame caotei cã caoterique maapu cañarĩcã rupaare bairo niñama. ¹⁶⁻¹⁷ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire useanirõ tũgo, jicoquei, ‘Jaũ,’ ññama. Bairo bomirãcũã, bairãrua na yeripu caroaro cã yuetiyama. Capũtirije canũcõmanajẽrẽ bairo niñama. Bairi roro na cabairo caãno, o Dios yaye quetire na catũgousaro jũgori aperã narẽ na caĩñatero ññarã, yoaro mee jãnañama Dios yaye quetire yua. Dios mena yoaro ãmerĩñama. Naa, caotei cã caoterique ape rupaa ãtã buipu cañarĩcã rupare bairo niñama. ¹⁸⁻¹⁹ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire, ‘Jaũ,’ na caĩrõ bero, apeye ãnie ruamerẽ butiuro tũgoña macãñama. Ati yepa macããjẽ wapatarique ãnierẽ, bairi caroaro na caãnigarije cããrẽ tũgoñañama butiuro. Bairi Dios busuriquere tũgoña masiriticõãñama. Caroaro caãnarẽ bairo na caãperoi, carica butimasĩẽtĩrẽ bairo niñama. Bairi naa, caotei cã caoterique ape rupaa pota watoapu cañarĩcã rupaare bairo niñama. ²⁰ Bairãrua, aperã roque Dios yaye quetire useanirõ tũgoyama. Na yeri pũnapu cariape tũgopeori, tiere tũgousayama. Caotei cã caoterique ape rupaa, caroa yepapu cañarĩcã rupaare bairo niñama. Jicã jatĩ treinta rupaa majũ rĩcacusuparo. Ape jatĩ sesenta rupaa majũ rĩcacusuparo. Ape jatĩ cien majũ rĩcacusuparo. Torea bairo niñama Dios yayerẽ catũgousanucũrã ruame,” na ĩ quetibujuyupu Jesũs.

La parábola de la lámpara
(Lc 8.16-18)

²¹ ĩ yaparo, atore bairo na ĩ quetibujunemoñupũ Jesũs tunu: “¿Camasã carupapata rocapu, o cama rocapu ĩñaworiquere na cũñati? Tore bairo cũẽtĩnucũñama. Jõbupu roque cũnucũñama camasã, nipetiro cajããetarã na caĩñamasĩparore bairo ĩrã. ²² Na cajĩñaworipau nipetiro baugaro caĩñamaniataje. Torea bairo ape rũmpu camasã nipetiro ãme camasã manierẽ masĩpeticoagarãma. ²³ Mujãã caãmoocuna mujãã ãniña. Bairi ãmerẽ yua, mujããrẽ yu caquetibujuatajere tũgoãmewiyoya mujãã yeripu.”

²⁴⁻²⁵ Tunu atore bairo na ĩnemoñupũ Jesũs: “Yu caquetibujurijere mujãã catũgopeoata, Dios ruame mujããrẽ masĩõnemoğumi tunu yu caquetibujurijere. Bairo tũgomirãcũã, petoaca mujãã catũgopeoata roque, cabero mujãã camasĩmiatajere mujãã masiriticõãgarã. Bairi caroaro cariape tũgopeoya,” na ĩ quetibujuyupu Jesũs.

La parábola de la semilla que crece

²⁶ ĩ yaparo atore bairo na ĩ quetibujunemoñupũ tunu: “Dios yaye macããjẽrẽ quetibujurique, jicãũ camasocu yepapu otere cã caoterijere bairo niña: ²⁷ Ote yaparori bero, tie otere ññapeocõã ãmeimi. Bairi tocãnacã ññamia cãni, tocãnacã rũmua ãnicõã, cã cabaitoye, cã caoterique ruame puticoato. Bairi cã ruame dope bairo bairi caputirore masĩecũmi. ²⁸ Putiro, yoaro mee pũũ witiuro. Pũũ witi yaparo, carupa jatĩ jeñarõ. Carupa jatĩ jeña yaparo, carica wiyoro, tie buti carupa rupaa jeñarõ. ²⁹ Ti rupaa cabutiro ñña, jeimi tiere caotericu, ‘Tocãrõã buti yaparoya,’ ĩ. Torea

bairo Dios yaye macããjêrê quetibujerique cãã niña,” na ĩ quetibujuyuru Jesús.

La parábola de la semilla de mostaza

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ ĩ quetibujuyuparo, atore bairo na ĩnemoñupũ Jesús tunu cãtu catãgorã etarãrê: “¿Dope bairo mujããrê yu masĩõñati Dios cã carotimasĩrĩpaure? ¿Di wãme ũnorẽ ĩcõñarĩ mujããrê yu quetibujuyati? ³¹⁻³² Mostaza na caĩrĩ apeacarẽ ĩcãũ cã wesepu cã caotericaacarẽ bairo niña Dios cã carotimasĩrĩpaũ. Tia apeacã ruame õcããcã majũ nimirõcãã, cabero puti butiatõ, pairicu majũ áya, nipetirije wesepu oterique netõrõ. Paca majũ ruurĩ cutiya. Bairi minia cãã tii yucu ruurĩrũre na ria batiirire qũẽnorĩ nicõãmasĩñama. Torea bairo niña Dios cã carotimasĩrĩpaũ cãã,” na ĩcõña quetibujuyuru Jesús.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

(Mt 13.34-35)

³³ Torea bairo jeto capee wãme ĩcõñarĩ na quetibujunucũñupũ Jesús nipetiro camasã cãtu catãgorã etarãrê. Na camasĩjĩtiparo cãrõ caroaro na quetibujuyuru. ³⁴ Dise ũnie quetibujeriquere ĩcõñaetiri na quetibujuesupu. Bairu, aperã na camano na catãgoetopu cã cabuerã ruamerã nipetiro caroaro tũgojĩĩtipetiricarõ na quetibujunucũñupũ.

Jesús calma el viento y las olas

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Cabero ti rãmu muipu cã cajããtõ, Jesús ruame atore bairo na ĩñupũ cã cabuerãrê:

—Jito, atĩ utabucura ape nuõõãru marĩ pẽña átõca.

³⁶ Bairo cã caĩrõ bero, cã cabuerã ájããñuparã cũmua cã cajãatacaru, ape nuõõãru pẽñagarã. Bairo na caátõ, aperã cãã na cũmu rupaa mena Jesujãã bero usa asuparã. ³⁷ Bairo na caátõ yua, wĩno paio papu atĩjũgoyuparo. Bairo capapuro ocoturi paio atĩjabejããñuparõ, cũmua ruagarĩ tũnipu yua. ³⁸ Mai, Jesús ruame na caátõ beroaca, cũmua cawaturo ruame jutipoti buipu cãnijããcoasupu. Bairo cã cabairoi, cã cabuerã ruame cã wãcõñuparã. Cã wãcõrĩ atore bairo qũĩñuparã Jesure:

—jããrê cabuei, ruarã marĩ baiya! ¿Mu tũgoñaetĩñati jããrê? — qũĩñuparã.

³⁹ Bairo na caĩrõ tũgowãcã, wãmũnucãñupũ Jesús. Wãmũnucã, wĩnorẽ jãnarotiyupu. Tunu bairoa oco turi cããrê:

—jãna átoja! —ĩñupũ.

Bairo cã caĩrõ, jicoquei jãnapeticoasuparo yua. ⁴⁰ Cabero atore bairo na ĩñupũ Jesús cã cabuerãrê:

—¿Nopẽĩrã butioro mujãã uwiyati? ¿Dios mena mujãã tũgoña tutuaetiyati mai? —na ĩñupũ.

⁴¹ Cã cabuerã ruame cã caátõ ĩñaacũacoasuparã. Atope bairo ãmeo ĩñuparã na majũ:

—jAgo tame! jNocãrõ majũ cã masĩñati Jesús! Wĩno, ocoturi cãã cã tũgocõãña.

5

El endemoniado de Gerasa

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Cabero ti utabucura ape nũgõãpũ pẽña etayuparã Jesujãã, Gerasa na caĩrĩ yeparũ. Bairo eta yua, maa nũcãñupũ Jesús. ² Bairo cã camaa nũcãrõ, caũmu jĩcãũ, wãtĩ yeri pũna cacũgon pũame cũtu etayupũ. Camasãrẽ na carerica ãtã wiiripũ caãniatacu cũtu etayupũ. ³⁻⁴ Mai, cũ pũame ãtã wiiripũ ninucũñupũ. Cauwioũ majũ ãñupũ. Bairi camasã pũame cũ ñesẽãrotietimiñuparã. Cũ wãmorĩrẽ, bairi cũ rũpori cũãrẽ ãpõã wẽẽrĩ mena nairõ cũ jiyancũmiñuparã. Bairo na caãtimiatacũãrẽ, cũ pũame ãpõã wẽẽrĩrẽ tũgãjure recoanucũñupũ. Bairi ni ãcũ cũ átinetõnucã masĩsupũ. ⁵ Bairi umũrecõo caãno cãrõ, ñami cũãrẽ bairo roro ñesẽãcõãnucũñupũ ãtã yuca buiripũ. Camasãrẽ na carericaropũ awaja ñesẽãnucũñupũ. Bairi ãtã ruparire ñosẽ ñesẽãnucũñupũ. ⁶ Bairo Jesure cayoaropũ ññajõna, cũtu atũeta, rũpopaturi mena etanumuñupũ. ⁷⁻⁸ Jesús pũame atore bairo qũĩñupũ wãtĩ yeri pũnarẽ:

—jWãtĩ, jicoquei cũ witi ácũja! —qũĩñupũ.

Bairo cũ caĩrõã, wãtĩ yeri pũna cacũgon pũame awajarique mena atore bairo qũĩ awajayupũ:

—jMu, Dios jõbui macããcũ macũ mu ãniña! ¿Ñerẽ ácu mu atiyati yũture? jPopiye yũ cabaipeere ápericõãña! —butioro qũĩñupũ.

⁹⁻¹⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩ jẽniñañupũ Jesús wãtĩ yeri pũnarẽ:

—¿Namũ mu wãmecutiyati?

Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñupũ wãtĩ yeri pũna Jesure:

—Jãã, capããrã jãã niña. Bairi yũ wãme, Legiõn yũ ãniña. jJããrẽ ape macãpũ jãã mu joepa! —butioro qũĩñupũ wãtĩ yeri pũna Jesure.

¹¹ Mai, totũ ãtãũpũ capããrã yesea nurĩcãrã ugarã ásuparã. ¹² Bairo na caũgaãno, wãtĩ yeri pũna pũame atore bairo butioro qũĩñuparã Jesure:

—jYeseapũre jããrẽ jããrotiya! Napũre jãã jããgarã —butioro qũĩñuparã.

¹³ Bairo na caĩrõ tũgo, “jJau! Topũ ánãja toroque,” na ññupũ Jesús, na ároti yua. Bairo cũ caĩrõ, wãtĩ yeri pũna pũame caũmurẽ cũ witipeticoásuparã. Yeseapũre jããrásuparã. Bairo yeseare na cajããrĩpau yua, yesea ãtãũ bui caãnimitana pũame mecãrã utabucurapũ atũre ñãñuacoásuparã. Bairi yua, ruapeticoasuparã yesea pũame.

¹⁴ Bairo na cabairo ñña, yeseare cacotemiatana pũame acũari acoásuparã. Macãpũ etacoasuparã. Topũ na quetibũjuyuparã nipetiro yesea na cabaiatajere. Macã tũni macããna cũãrẽ na quetibũjuyuparã.

¹⁵ Bairo tiere tũgori, camasã pũame ññarásuparã cabaiatajere. Bairo topũ etarã, qũĩña acũacoasuparã capããrã wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgomiatacu. Cũ pũame jutii jãñarĩ, caroaro tũgoñarĩqũẽ mena ruiyupũ. Bairi dope bairo cũ cabaiatajere masĩena, uwijãñũñuparã. ¹⁶ Bairo baicõã, caññaatana pũame, na quetibũjuyuparã caetarãrẽ. Wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgomiatacu cũ cabaiataje, bairi yesea na cabaiataje cũãrẽ na quetibũjuyuparã.

¹⁷ Bairo na caquetibũjuro, butioro Jesure cũ uwiri, atore bairo butioro qũĩñuparã: “jTunu ácũja mu caatiatopũ!” qũĩñuparã Jesure to macããna, Gerasa yepa macããna.

¹⁸ Bairo na caĩrõĩ, Jesús pũame cũmuarẽ ájããñupũ tunu cũ cabuerã mena. Bairo cũ caãjããrõ, wãtĩ yeri pũnarẽ cacũgomiatacu pũame butioro qũĩñupũ Jesure: “jJesús, mu mena yũ ágaya butioro!” qũĩñupũ. ¹⁹ Bairo cũ caĩrõ, Jesús qũĩñupũ tunu:

—jYũ yau, tuaya! jMu ya macã pũame tunu ácũja! Topũ etaũ, mu yarã to macããñarẽ na quetibũjuya marĩ Quetiupũ Dios murẽ mairĩ caroaro mu cũ caãtiatajere —qũĩñupũ.

20 Bairo cū caĩrõ tũgo, tunucoásúpũ cū ya macãpũ. Topũ etau, nipe-tirã Decápolis na caĩrĩ macãã macããnarẽ na quetibũjũyupũ Jesús cū caátiatajere. Tiere tũgori nipetiro camasã tũgo acũacoasuparã.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Bairo cabero Jesús ti ʔtabucurare cū capẽñaetaro, capããrã camasã cū coteyuparã. Bairo cū caetaro ñña, cū cacoteatana pũame capããrã cũtu neñapoyuparã. 22 Bairo Jesús cū camaa nũcãrõ, cũtu etayupũ caũmu jĩcãũ, Jairo cawãmesucũ. Jairo pũame camasã na cañubueri wii sinagoga quetiupau añũpũ. Torecũ cũtu eta, rũpopaturi mena eta numurĩ Jesure qũĩroayupũ. 23 Atore bairo qũĩĩũpũ:

—Jesús, yũ macõ riácõpũ baiamo! Mũ wãmo mena cõrẽ ñigã peoñau asá, cõ cacaticoparore bairo ñ.

24 Bairo cū caĩrõ tũgo, Jairo mena acoásúpũ Jesús. Bairo cū caátõ, camasã pũame ʔtabijaro majũ cū ʔsayuparã Jesure. 25 Mai, na mena macããcõ jĩcãõ carĩjãnaecõ añũpõ. Yoaro, pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã cũmarĩ majũ tiere riayupo. 26 Capããrã caucotiri majã cõ ʔcotimiũparã. Na caucotimiatacũãrẽ, cõ tũgoesuparo. Bairo na caátimiatacũãrẽ, jĩrĩã netõrõ roro majũ baiyupo. Tunu bairo cõ cacũgorijeacarẽ na nunire peyocõañũpõ ʔco wapa. 27 Bairo baicõã yua, tũgoñãñũpõ cõ pũame Jesús cū camasĩrĩjẽrẽ, cū cariyaye netõrĩjẽrẽ. Bairo tiere tũgoñarĩ, Jesús bero pũame asũpo. Bairo cū bero atĩ yua, cū jutirore tuañañũpõ. 28 Mai, cõ pũame cariape tũgoñañũpõ Jesús cū cariyaye netõmasĩrĩjẽrẽ. Bairo cariape tũgoñarĩ yua, “Cũ jutiro cayoaro yapaacarẽ yũ capãñaata, yũ caticago,” ñ tũgoñañũpõ. Bairo tiere ñ tũgoñarĩ, Jesús bero pũame atĩri, tore bairo ásupo. 29 Bairo cõ caátõ, tocãrõã jicoquei caticasoypõ. Cõ carĩĩpetirije riaye jãnacõasuparo. Bairi cõ pũame tocãrõã masĩcõañũpõ cõ riaye canetõrĩjẽrẽ yua. 30 Jesús pũame, “Yũ camasĩrĩjẽ jũgori jĩcãõ cõ cariyaye cutiere yũ netõãpũ,” ñ masĩĩũpũ. Bairo masĩrĩ, atore bairo na ñũpũ Jesús cũtu caãna camasãrẽ:

—¿Noa na tuañaati yũ jutirore? —na ñ jẽniñañũpũ.

31 Bairo cū caĩrõ tũgo, cū cabuerã pũame atore bairo qũĩĩũparã Jesure: —Jãã cabuei, rita ãnoa camasã capããrã niñama. Bairi mũ tunero-cayama noo na caboro. Nana na caátiere mi bauya —qũĩĩũparã.

32 Bairo na caĩrõ tũgomicũã, cõ ññamacãñũpũ, cũrẽ capãñaatacore masĩgn.

33 Bairo ññamacã cū cabaiãno, cariamiataco pũame, cõ cacatiatajere masĩrĩ, tunu bairi uwitũgoñarĩ, Jesutũ etayupo. Rũpopaturi mena Jesús rũporĩ tũpũ etanumuñũpõ. Bairo etanumurĩ, nipetirije cõ cabaiatajere Jesure cū quetibũjũyupo. 34 Bairo cõ caĩquetibũjũro bero, cõ ñũpũ Jesús:

—Yũ yao, yũ camasĩrĩjẽrẽ cariape mũ tũgoñaupa. Bairi mũ riayere yũ netõõcõãña. Tunu ácõja ʔseanirĩqũẽ mena —cõ ñũpũ Jesús.

35 Bairo cū caĩãnitoyea, jĩcããrã etayuparã, Jairo ya wii macããna pũame. Jairore qũĩ quetibũjũrã etayuparã:

—Mũ macõ merẽ baiyasicoaamo. Bairi tocãrõã cū patowãcõña marĩrẽ cabueire —qũĩ quetibũjũyuparã Jairore.

36 Bairo Jesús cũã cū caĩrĩjẽrẽ tũgoyupũ. Bairo tũgori, atore bairo qũĩĩũpũ Jairore:

—Jairo, tũgo acũaeticõãña. Dios cū camasĩrĩjẽ jetore tũgoñatutuaya —qũĩĩũpũ Jesús Jairore.

³⁷ Bairo ĩcõã, Pedro, Santiago, cũ bai Juan ásúparã Jesús mena. Aperãrẽ na árotiesupu Jesús. ³⁸ Bairo Jairo ya wiipu na caetaro, ti wii macããna pũame oti awaja añuparã. Cabaiyasiatacore bopacooro cõ cabairijere cõ ĩña otiyuparã. ³⁹ Bairo na cabairo ĩnarĩ, ti wiire jããrĩ bero, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Awaja otieticõãña mũjãã. Atio cawĩmao baiyasietiyamo. Cãnio baiyamo —na ĩñupũ Jesús.

⁴⁰ Bairo cũ caĩrõ tãgo, nipetirã to macããna pũame roro cũ bõcaboyeticõãñuparã, “Merẽ yasicooamo,” ĩrã. Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Jesús pũame ti wiire na wiyocõã joyupu. Áti yaparo, cariacoaataco ãnacõ cõ caãnopure jããcoasupu cõ ãnacõ pacua mena. ⁴¹ Bairo jããeta yua, cõ ãnacõ wãmorĩrẽ ñerĩ, atore bairo cõ ĩñupũ:

—¡Talita cum! (Bairo ĩgaro ĩña: “Cawĩmao wãmũnucãña.”)

⁴² Bairo cũ caĩrõ, cõ pũame jicoquei catitunurĩ wãmũnucã ñesẽãcoasupo yua. Mai, pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã cũmarĩ majũ cũgoyupo. Bairo cõ cacatitunurõ ĩnarĩ, camasã pũame butiuro tãgoñacõã maniásuparã. ⁴³ Bairo na catãgoñamianiatacũãrẽ, Jesús pũame na ĩnemoñupũ tunu atore bairo: “Aperãrẽ na quetibũjeticõãña cawĩmao cõ cacatiatajere,” na ĩñupũ. ĩ yaparo, ãgariquere cõrẽ na nurotiyupu yua.

6

Jesús en Nazaret

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Cabero, ti macãpu witi acoásupu Jesús. Cũ cabuerã pũame cũ mena ásúparã. Bairo witi acoátĩ yua, cũ ya yepa majũpu etayuparã. ² Eta, yerijãrĩcã rãmu caãno ti yepa macããna na cañubueri wiire jããñupũ, na quetibũjugũ. Bairo cũ caquetibũjuro tãgo, camasã capããrã tãgocõã maniásuparã. Atore bairo ĩñuparã:

—Ãnia, caroaro jĩcãrõ tãni quetibũjuyami. ¿Noopũ atie caroaro cũ caquetibũjumasĩrĩjẽrẽ cũ masĩñuparĩ? ¿Dope bairo átijẽñorĩqũẽ cũãrẽ cũ átimasĩñuparĩ? ³ ¿Ãni, yucupãĩrĩ mena rocapata ãnierẽ caqũẽnou macũ mee cũ ãniñati? ¿Marĩ mena macããcõ, María macũ mee cũ ãniñati? Bairi, ¿Santiago, José, Judas, Simón jũgocũ mee cũ ãniñati? Cũ marĩ masjãñũña. Bairi, ¿marĩ mena macããna rõmirĩ jũgocũ mee cũ ãniñati? —ãmeo ĩ jẽniñañuparã na majũ.

Bairi Jesure qũĩroagaetiri, cũ ya macã macããna pũame cũ caquetibũjuriijere tãgogaesuparã. ⁴ Bairo na catãgogaeto ĩña, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Profeta majã tocãnacãũpũrea na ĩroanucũñama camasã nipetiro na cañesẽãrõpu. Na ya macã macããna, bairi na ya wii macããna majũ roque na boetinucũñama. Na yarã jeto na ĩroaetinucũñama —na ĩñupũ Jesús.

⁵ Bairi cũ ya macã macããna cũ caquetibũjuriijere cariape na catãgogaetoi, capee caroa cũ caátijẽñomasĩrĩjẽrẽ topure áti ĩñoesupu Jesús. Jicããrã cariarã jetore cũ wãmo mena na pãñarĩ na catioyupu.

⁶ “Cũrẽ cariapea ĩñami,” to macããna camasã na caĩtũgõũsaetie jũgori, tãgoñarĩqũẽ pairi tãgoñacõã maniásupu Jesús.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

Bairo na cabairo ñnarĩ, Jesús puame totuaca cañi macãĩpu, na quetibũju ñesẽãũ ásũpu. ⁷ Bairo jĩcã rãmũ na neñoñupũ Jesús cũ caquetibũjurotijoparã puğa wãmo peti ruore puğa pẽnirõ majũ cañarẽ. Bairo na bese yaparo yua, tocãnacã macãã, puğarã jeto na árotiyupũ. Mai, na caápáro jũgoye na joyupũ masĩĩqũerẽ, wãtĩ yeri pũnarẽ wiyomasĩĩqũẽ majũrẽ. ⁸ Tunu apeye na cacãgorije ũnierẽ na jeárotiesupũ. Bairi wasopoa, apeye ũnierẽ na cajããrĩ poa, pan, dinero cããrẽ na jeárotiesupũ. Na tuericu jetore na neárotiyupũ. ⁹ Tunu ruo jutii na cacãgorije, na jutii na cajããrĩjẽ jeto mena na árotiyupũ. ¹⁰ Bairo na ároti yaparo, atore bairo na ñũpũ:

—Noo mũjãã cañesẽãrõpu jĩcã wii ũnorẽ etarã, toa tuacõãña, ti macãpu mũjãã cañi rãmũrĩ cãrõ. Capee wiiripũ patowãcõ ñesẽãĩtĩcõãña. ¹¹ Bairi di macã macããna ũna mũjãã cabapacuto na caboeticõãta, o mũjãã yaye quetire na catũgogaeticõãta, na mena ãmerĩcõãña. Bairi na ya macãrẽ witiáná, na macã ñerĩrẽ mũjãã ruo jutii macããjẽrẽ mũjãã paregarã, “Roro jããrẽ mũjãã átiaru,” ñrã —na ñ joyupũ Jesús.

¹² Bairo cũ caĩrõ bero acoásuparã yua. Bairo áná yua, camasãrẽ, “Roro mũjãã caátinucũrĩjẽrẽ tũgoña yapapuari tũgoña wasoaya. Dios yaye busarique puamerẽ tũgousajũgoya,” na ñ quetibũju ñesẽãñuparã. ¹³ Tunu bairoa camasã capããrã wãtĩ yeri cacãgorãrẽ na acurewiyoyuparã Dios cũ catutuarije jũgori. Capããrã cariyecũna cããrẽ na ruoore use aceituna mena na piopeori na catioyuparã.

La muerte de Juan el Bautista

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Ti yutea caño camasã nipetiro Jesús cariarãrẽ cũ canetõmasĩĩjẽrẽ tũgoyuparã. Bairi quetiupau rey Herodes cãã queti tũgoyupũ Jesús cũ caátimasĩĩjẽrẽ. Bairo tiere tũgo, atore bairo na ñũpũ cũ carotĩrãrẽ:

—Jesús na caĩ, cãã ãcũmi Juan el Bautista cabaiyasiricu ãnacũ tunu cacati majũ. Bairo cabai ãnirĩ capee átijẽño masĩĩmi —na ñũpũ Herodes.

¹⁵ Aperã qũĩñuparã:

—Dios camasãrẽ cũ caquetibũjurotjoricũ ãnacũ, Elías cawãmecũcũ ãnacũ catiri buiaetaupũ —qũĩñuparã aperã.

Bairo aperã qũĩñuparã:

—Tĩrũmũpu caãnana profeta majã mena macããcũ jĩcãũ catiri buiaetaupũ —qũĩñuparã.

¹⁶ Bairo Herodes na caĩquetibũjuriere tũgomicũã, atore bairo ñũpũ:

—Juan, tĩrũmũpu cũ ruoore yũ capatarocarotiricu ãcũmi Jesús. Merẽ caticoatacũmi tunu —ñũpũ.

¹⁷⁻¹⁸ Mai, cajũgoyepũ Herodes puame Juarẽ ñerotiyupũ. Bairo cũ ñerotiri bero, ãpõãwẽ mena cũ jiyari, preso jorica wiipũ cũ cũroca rotijoyupũ. Juan cũ caquetibũjuriere boesupũ Herodes. Mai, “Mu bai Felipe nũmo Herodías na caĩõ mena mũ cañie ñuẽtĩña. Carorije niña mũ caátie,” cãrẽ cũ caĩquetibũjuriere boesupũ. Bairo boetiri preso jorica wiipũ cũ cũroca rotijoyupũ Herodes puame Juarẽ.

¹⁹ Herodías puame Juarẽ qũĩñatejãñũpũ. Bairo qũĩñateeri yua, cũ pajĩã rotigamiñũpũ. Bairo átirotigamicũã, átiroti masĩẽsupo, quetiupau rey Herodes Juarẽ cũ camairĩjẽ jũgori. ²⁰ Herodes puame Juarẽ, “Caroũ, Dios cũ caquetibũjurotjõũ ãcũmi,” ñ tũgoña uwijãñũpũ. Bairi Juarẽ cũ qũẽñoñũpũ. Apeyera Juan cãrẽ cũ caĩquetibũjuriere dope bairo átimasĩĩtĩmicũã, caroaro mena cũ caĩrĩjẽrẽ tũgoganucũñũpũ Herodes.

21 Mai, merē etayuparo Herodías Juarē cō capajīārotimasīpa rūmū majū. Bairi jīcā rūmū, Herodes p̄ame cū cabuiarica rūmū caetaro, bose rūmū qūēnoñupū. Áticōā, cū mena macāāna cū rocajāñurī carotimasīrā, cū comandante carotirā, Galilea yepa macāāna carotimasīrā cūā cū capiijoatana etayuparā. 22 Bairo na caugaāno, Felipe nūmo caānimirīcō Herodías cawāmesuco macō p̄ame basao ásupo, Herodes cō cū caññaparore bairo iō. Herodes cū capiijoatana cūā cō cabasarijere ññajesomajūcōāññuparā. Bairi nipetirā na catūgoro, atore bairo cō ññupū Herodías macōrē Herodes p̄ame:

—Noo, yure m̄u cajēnigari wāmerē yu jēniña. M̄u yu jomajūcōāgu —cō ññupū.

23 P̄gani cārō, “Ítoricarō mano Dios mena ñiña. M̄u yu jomajūcōāgu dise ũnie yure m̄u cajēnirījērē. Yu ya yepa yu caquetiupau cuti yepa carecomacā ũno cūārē m̄u yu jomasīgu, m̄u cabooata,” cō ññupū. 24 Bairo cawāmao p̄ame tiere tūgori, cō pacore jēniñao ásupo. Atoze bairo cō ññupō:

—Caaco, ¿ñe ũnie p̄amerē cū yu jēnioatī?

Cō paco p̄ame ññupō:

—Juan el Bautista r̄upoare cū jēniojā.

25 Bairo cō cañrō tūgo, tāmurī cō masōrīcū t̄up̄u átí, atore bairo qūññupō:

—Bairo yu boyā: Āmeacā Juan el Bautista r̄upoare patanerī jot̄u bapapu jāārī, yu m̄u jowa —qūññupō.

26-27 Bairo cō cañrō tūgo, tūgoña yapapuacoásupu Herodes p̄ame. Bairo tūgoña yapapuamicūā, “‘¡Dios mena ñiña!’ cōrē yu cañatajere yu tūgoama yu capiijoatana,” í yua, cōrē cū cañatatore bairo átirotiyupū. Bairi cū ũmū jīcāñ soldaure Juan preso jorica wiip̄u cañcārē cū r̄upoa pataroti joyupū. 28 Bairo cū cañrō tūgo, cū cañrōrē bairo cū ásupu Juarē. Bairo cū pajīā yaparori bero, cū ānacū r̄upoare jot̄u bapa buip̄u nejāārī, Herodías macōrē cō nuniñupū. Cō p̄ame cō pacore cū r̄upoa ānatōrē cō neásupo, cū cayasiro cō masiáto iō.

29 Cabero Juan cū cabuemirīcārā p̄ame bairo cūrē na capajīārocarijere queti tūgori preso jorica wiip̄u etarā, cū ānacū r̄upaure neásuparā, masā oper̄u cū yarocagarā.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Cabero Jesús cū caquetib̄uj̄erotijoricarā tunu etayuparā. Bairo eta yua, Jesure cū quetib̄uj̄uyuparā na caátīñesēātaje, bairi na cañbueñesēātaje cūārē. 31 Bairo na cañquetib̄uj̄uro bero, atore bairo na ññupū Jesús:

—Jito aperop̄u. Top̄u eta, ũga, marī yerijāgarā mai —na ññupū.

Mai, camasā capāārā na t̄up̄ure nairō majū na caetaro, dope bairo átiuga masīēsuparā Jesujāā. 32 Bairi top̄u cañniatacu cūmuarē ájāārī camasā manop̄u acoásup̄u Jesús cū cabuerā mena. 33 Bairo Jesujāā na caátíere masīrī yua, nipetiro macāā macāāna Jesujāā na caátóp̄u, utabucura tūni maap̄u at̄u ásuparā. Bairo áná, na jūgoye na capēñetaaparop̄ure ānicote yuyuparā. 34 Bairi Jesús utabucura ape n̄ugōāp̄u pēñeta yua, maa n̄ucāñupū. Maa n̄ucārī yua, camasā capāārārē na ññañupū. Bairo bai, bopacooro na ññañupū, nurīcārā oveja narē cacotei camānarē bairo na cabairo jūgori. Bairi capee bueriquere na bueyupū. 35 Bairo na cū

cabueño, ñamicããcã nicoasuparo. Bairi cū cabuerã pñame Jesutu etari, atore bairo qũĩñuparã:

—Merẽ ñamicã majũ niña. Atopure wiiri maniña. ³⁶ Dope camasã capããrãrẽ na marĩ aperã. Bairi ãnoarẽ na mu árotiwa macããpñ, na majũ na caũgapeere na wapatirãpáro —qũĩñuparã Jesure.

³⁷ Bairo na caĩrõ tũgomicũã, atore bairo na ññupã:

—Mujãã majũ na ugarique nuña —na ññupã.

Bairo cū caĩrõ tũgo, bairo qũĩñuparã:

—¿Jãã cawapatirãto mu boyati? ¿Dos cientos denario moneda tiiri cãrõ mena pan rupare jãã wapatiracuti, narẽ nugarã?

³⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupã Jesús:

—Pan rupaa, ¿nocãnacã rupaa majũ mujãã cũgoyati? Ññarãjã.

Bairo cū caĩrõrẽ bairo áti yaparori bero, atore bairo qũĩ quetibũyuparã:

—Jãã, jĩcã wãmo cãrõ pan jororiaca, wai, pũgarããcã tocãrõã jãã cũgoya.

³⁹ Bairo cū na caĩquetibũy yaparo bero, camasã capããrã to caãnarẽ taa yeparũ rupa poari na ruirotiyupũ. ⁴⁰ Bairo jĩcã poa macããna, ape poa macããna cien majũ camasã ruiyuparã. Ape poa macããna, ape poa macããna, cincuenta majũ camasã ruiyuparã. ⁴¹ Bairo na caruiro ñña, pan rupaa jĩcã wãmo cãnacã rupaacarẽ, wai pũgarã mena nerĩ, jõbuire ññamũgõjori, “Jãã Pacũ, jãã mena mu ñujãñuña,” qũĩ jẽniñupũ Jesús Diore. Bairo qũĩ jẽni yaparo, pan rupaare carecomacã peeri, cū cabuerãrẽ na nuniñupã, camasãrẽ na cabatoparore bairo ñ. Wai cããrẽ carecomacã peeri, cū cabuerãrẽ na nuniñupã, camasã nipetirore na cabatoparore bairo ñ. ⁴² Bairo na cabatoro bero yua, nipetiro camasã caroaro ugayapicoasuparã, ugarique na cabatoatajere. ⁴³ Bairo na caũga tuaro bero, jejããñuparã piiripũ na caũgaruãarijere. Puga wãmo peti rupore puga pẽnirõ cãnacã piiri majũ jejãã jiroyuparã. ⁴⁴ To caãna caũgaatana jĩcã wãmo cãnacã mil majũ camasã ãñuparã.

Jesús camina sobre el agua

(Mt 14.22-27; Lc 6.16-21)

⁴⁵ Tipañ bero cū cabuerãrẽ cũmuapũ na ájããrotiyupũ Jesús tunu. Camasãrẽ na cū caĩñatusajotoye, ti utabũcura jĩñũgõãpũ Betsaida macãpũ cū jũgoye na capẽñaátó boyupũ. ⁴⁶ Bairi camasãrẽ na ññatusajo yaparo, ãtãũ buipũ wãmũcoásupũ Jesús, Diore cū jẽniãcã. ⁴⁷ Bairi muipũ cū cajããrõ canaioatípaũ Jesús cū cabuerã cũmua mena merẽ tira recomacã majũpũ na ññajoyupũ Jesús. Cū pñame jĩcãũã ãñupũ ti ãtãũ buipũ. ⁴⁸ Topũ ãcũ, cū cabuerã popiye mena na capẽñaátóre ññajoyupũ. Mai, wĩno pñame bũtioro na rĩapere papu tunuoñuparõ. Bairo roro na cabairo, cabusuparo jũgoyeaca oco bui peari natũ asupũ Jesús. Cū pñame na netõãgure bairo baimiñupã. ⁴⁹ Bairo oco buipũ cū caató ñña yua, cū cabuerã uwiri bairo awajayuparã: “¡Ñni, camasocũ ãnacũ wãtĩ marĩtu atiyami!” ññuparã. ⁵⁰ Cũ cabuerã nipetirã qũĩñãñuparã Jesure. Bairo bũtioro cauwirã ãnirĩ bairo ñ awajayuparã yua. Bairo na cabairo, jicoquei Jesús pñame na ñ joyupũ:

—¡Tũgoñatutuaya yũ yarã, Jesua yũ ãniña, yũ uwieticõãña! —na ññupã.

⁵¹ Bairo cũmuapũ cū caájããrõ, wĩno pñame papu jãnacõasuparo yua. Bairo cabairo ñña, cū cabuerã pñame bũtioro ñña acũnacõasuparã. ⁵² Cajũgoye Jesús pan rupare cū caátjẽñorĩqũerẽ cañnarĩcãrã nimirãcũã, cū caátimasĩnetõrĩjẽrẽ tũgoña masĩesuparã. Na yeri mena tũgoña masĩesuparã.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

(Mt 14.34-36)

⁵³ Bairo pēnaáná, utabucura ape nḡōāpḡ etayuparā, Genesaret cawāmecuti yepapḡ. Topḡ etarā, na cūmuarē jiyatupoo yaparo, maa nḡcāñuparā. ⁵⁴ Bairo na caetaro ñña, jicoquei to macāña pḡame Jesure qūñña masñuparā. ⁵⁵ Bairo cū caetaro ññarī, ti yepa macāña nipetiropḡre atuátí, na quetibujḡ batoyuparā. Cariayecḡnarē na canerī coro mena na jeatí rotiyuparā, “Tipapḡa niñami Jesús,” na cañrōpḡ. ⁵⁶ Bairo na pḡame Jesús noo cū caboropḡ cū caañesēārō, o peeti macācā, o capairi macā, o macā tñni macā macāārīpḡ cū caátó cūārē na jeásuparā camasā cariarārē. Jesús cū caátí wāārīpḡ cariarārē na cūñuparā, bḡtioro, “Mḡ jutiro yapaacarē jāñ pāñarotiya,” cūrē na cañmasīparore bairo ññā. Bairo cariyecḡna tocānacāñpḡa cū jutiro yapare capāñarā caticoasuparā yua.

7

Lo que hace impuro al hombre

(Mt 15.1-20)

¹ Cabero etayuparā fariseo majā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā mena. Na pḡame Jerusalén macāpḡ caátiatana āñuparā. ² Jesús cū cabuerā jicāārā wāmo coseena na caḡgaro na ññañuparā fariseo majā. “Ḳgagarā jūgoye marīrē bairo wāmo coseetiyama Jesús cū cabuerā,” ĩ busupaiyuparā. Bairi, “Carorā ānama,” na ĩ ññañuparā, fariseo majā Jesús cū cabuerārē. ³ Mai, fariseo majā, judío majā nipetirā na ñicūjāā na caátijūgoatatorea bairo ána ásuparā. Bairi caroaro na wāmorīrē tocānacāña coseri bero jeto ḡganucūñuparā. ⁴ Ḳgarique cawap-atiratana tunu etarā cūā na wāmorīrē cosenucūñuparā, ḡgagarā jūgoye. Na ñicūjāā na caátinucūrīqūē wāme cārō átinucūñuparā. Tunu bairoa etirique na capiojārī ruri cūārē, na jotari cūārē cosenucūñuparā. Bairo marī caápericōāta, Dios, “ ‘Carorā niñama,’ marī ĩ ññabujioḡmī,” ĩrā bairo átinucūñuparā. ⁵ Bairi atore bairo qūñ jēññañuparā fariseo majā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā mena Jesure:

—¿Nopēirā mḡ cabuerā marī ñicūjāā ānana na caroticūrīqūērē bairo na áperiyati? Coseetiyama na wāmorīrē na caḡgaparo jūgoye —qūñ jēññañuparā Jesure.

⁶ Bairo na cañrō tḡgo, atore bairo na ññupḡ Jesús:

—¡Cañtopairā majū mḡjāā āñña! Dios pḡame Isaías ānacū cū cawoa-turica pūrōpḡ mḡjāārē cū cañquetibujḡ jūgoyeticūrīcārōrē bairo mḡjāā baimajūcōāña. Atoe bairo ññupī Dios mḡjāārē:

‘Ati poa macāña na busūrique mena yḡre cañroarārē bairo baibauyama. Bairo baimirācāā, na yeri na catḡgoñarījēpḡ ricaati baicōāñama.

⁷ Na pḡame, “Camasā na carotirique pḡamerē Dios cū caquetibujḡroticūrīqūē netōjāñurō caāñimajūrījē ñña,” cañrārē bairo buenucūñama.

Bairo cabuerā na cañnoi, yḡre na cañubuegarije dope bairo átimasā maa, ĩñupī Dios mḡjāā cabaipeere.

⁸ Mḡjāā pḡame mḡjāā caátinucūrījērē bḡtioro borā, Dios marīrē cū caroticūrīqūē pḡamerē mḡjāā áperinucūña —na ĩ quetibujḡyupḡ Jesús fariseo majārē.

⁹ ĩ quetibujḡ yaparo, atore bairo na ññemoñupḡ:

—Mujãã caátinucũrĩjẽrẽ batiõro borã, Dios marĩrẽ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cabaibotiorãrẽ bairo mujãã baiya. ¹⁰ Moisés ãnacũ puame atore bairo marĩrẽ ĩ woatucũñupĩ: “Mujãã pacuare mujãã caĩroaro boya. Ni ũcũ cũ pacure, o cũ pacore roro cũ caĩata, cũ mujãã pajĩã rocacõãgarã,” ĩ woatuyupi Moisés. ¹¹ Bairo cũ caĩcũmiatacũãrẽ, mujãã puame ricaati mujãã quetibujuya. Atore bairo mujãã ñña: “Ni ĩcãũ ũcũ cũ pacure, o cũ pacore, ‘Yu yaye nipetirijere merẽ Diore cũ yu nuniapũ. Corbán na caĩrĩjẽ ñña. Bairi mujãã cabopacarijere yu nunimasĩetĩña,’ cũ caĩata, ñũrõ. ¹² Bairi ni ĩcãũ ũcũ tore bairo caĩ ãnirĩ, cũ pacure, o cũ pacore cũ cajuátinemorõ boetiya,” mujãã ĩ quetibujuya. ¹³ Bairo ĩ quetibujurã, Dios marĩrẽ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajãnarotirãrẽ bairo mujãã baiya. Bairo caquetibujurã ãnirĩ netõjãñũrõ mujãã boya mujãã caátinucũrĩjẽ mujãã ya wãme puamerẽ. Tore bairo jeto capee wãme majũ mujãã átinucũña.

¹⁴ ĩ quetibujuyaparo, camasãrẽ na piineñorĩ, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—Mujãã nipetiro camasã tãgopeoya yu yaye quetibujuriquere. Tiere tãgomasĩña: ¹⁵ Camasã na caugarije wapa jũgori mee carorã ññaama. Na majũã rorije na yeripu na catũgoñanucũrĩjẽ jũgori roque carorã ññaama. ¹⁶ Mujãã, caãmoocuna mujãã ãñaña. Bairi ãmerẽ yua, mujããrẽ yu caquetibujuyatajere tũgoãmewiyoya mujãã yeripu —na ĩ quetibujuyupu Jesús.

¹⁷ Bairo ĩ yaparo, camasã capããrã watoapu caãniatacu na awey-ocoásũpu. Á yua, cũ cabuerã mena wiipu jããcoásũpu. Bairo ti wiipu jããeta, cũ cabuerã puame atore bairo qũĩ jẽniñañuparã: “Ape wãme ĩcõñarĩ camasãrẽ mũ caquetibujurije, ¿dope bairo ĩgaro to ĩñati?” ¹⁸⁻¹⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús cũ cabuerãrẽ:

—¿Mujãã cãũ mujãã tũgomasĩetĩñati yu yaye quetire? Nipetiro camasã na caugarije tocãnacã wãme puame na paaropu yuaya. Yuari yua, cabero netõcoaya. Na caugarije mee na yeri pũnarẽ to royetuo joroque na átiya.

Bairo ĩ, “Tocãnacã wãme ugarique caroa jeto ñña,” ĩgu ĩñupũ Jesús.

²⁰ Tunu atore bairo ĩnemoñupũ:

—Na yeripu roro na catũgoñarĩjẽ roque na yeri pũnarẽ tũgoña asurotiya. Bairi roro na catũgoñarĩjẽ jũgori carorije caãnarẽ bairo na ĩñañami Dios. ²¹ Camasã na yeripu roro na catũgoñarĩjẽ jũgori tocãnacã wãme carorijere átinucũñama. Ato cãnacã wãme majũ na caátinucũrĩjẽ ñña: átiepericarã cutaje, jerutirique, aperãrẽ pajĩãrerique, ²² camasã na numoa mee, o na manapũã mena mee ãnajẽ, tunu apeye ũnierẽ bonetõrĩqũẽ, roro tũgoñarĩqũẽ, ĩtorique, cawãmarã jeto ãna ãmeo roro ãnajẽ cutaje, roro ĩñaugoririque, busupairique, botiorique ãnajẽ cutaje, tũgomasĩetãjẽ ãnajẽ cutaje. ²³ Bairo camasã na yeripu roro na catũgoñarĩjẽ jũgori roro átiyama. Bairo na wãmorĩ coseena na caugarije wapa mee, roro na caátie jũgori carorije caãnarẽ bairo na ĩñañami Dios —ĩ quetibujuyupu Jesús cũ cabuerãrẽ.

Una extranjera que creyó en Jesús

(Mt 15.21-28)

²⁴ ĩ quetibujuyaparo, topu caãniatacu Tiro cawãmecuti macãpu ásũpu. Topu eta, topu cũ caetarijere camasã na camasĩrõ boesupu Jesús, capããrã yu tũpu na neñarema, ĩ. Bairi ĩcã wiipu jããcoasũpu. Bairo jããmicãã, dope bairo bairuti masĩesũpu camasãrẽ. ²⁵ Topu cũ caetaro beroaca, ĩcãõ carõmio cawãti yeri pũna jããecorico paco puame Jesús tũpu rũropaturĩ mena etanumuo etayupo. ²⁶ Mai, cõ puame ape yepa macããcõ sirofencia

na caĩrõ macããcõ ãñupõ. Bairo etari, busurique tutuaro mena cõ macõpu wãtĩ caãcãrẽ cã acure rocawiyojo rotiyupo. ²⁷ Bairo cõ caĩmiatacũãrẽ, atore bairo cõ ãñupã Jesús:

—Миа, israelita yao mee му ãniña. Bairi му уа cajuápata, jĩcãũ cũ pũnaa na caugarije pan rupaare êmarĩ cũ wii yaiare canureire bairo уа átibujion —cõ ãñupã.

²⁸ Bairo cã caĩrõ tũgo, bairo qũĩñupõ.

—Bairoa му átibujion bairua. Bairo му caĩmiatacũãrẽ, bairãpua cawĩmarã na caugawerije yeparu cañarĩjẽãcãrẽ uganucũñama wii yaia cãã. Bairi na caugaricaroacare bairo уа му жуãtigu petoaca —qũĩñupõ carõmio Jesure.

²⁹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, bairo cõ ãñupã:

—Cariapea miña. Caroaro уа mena му catũgoñatuturo jãgori, wãtĩ му macõpũre caãnimiatacũre merẽ уа witirotiya. Tunu ácõja му ya wiipũ —cõ ãñupã Jesús.

³⁰ Bairo cõ ya wiipũre tunueta ácõ, cõ macõ, wãtĩ yeri pũna cacũgomiataco cacatiopũre cõ etayupo yua.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Bairo Tiro macãpu caãniatacu Jesús acoásupu. Bairo netõáná, Decápolis cawãmecuti macãã etari, netõáná, Galilea utabucura tũpu etayupu tunu. ³² Bairo topu cã caetaro, jĩcãũ tũgomasiẽtĩ, bairi caroaro busumasĩtĩ cabaire cã neásuparã Jesús tũpu, cã wãmo mena cã ñigãpeonetõáto ãrã. ³³ Bairo cũtu na cane etarõ ãña, Jesús pũame aperopu camasã na camanopu cã neásupu. Topu cã neá, cã wãmojũãrĩ mena cã ãmo operipu ñujõrĩ bero, cã wãmojũãrẽ ucoo warerĩ, cã ñemerõrẽ pãñañupũ. ³⁴ Cabero amurecóopure ãnamũgõjori yeri jĩnijãñupũ. Cabero qũĩñupã cabusmasiẽcũ catũgomasiẽcũrẽ: “¡Efata!” Efata ãgaro ãña: “¡Pãña!” Cã ãmo to tusuáto ã, bairo ãñupã.

³⁵ Bairo Jesús cã caĩrõ tũgomasi, bairi tunu busumasĩ baicoasupu yua. ³⁶ “Aperãrẽ na mũjãã quetibujepa,” na ãmiñupũ Jesús. Bairo, “Мужãã quetibujepa,” cã caĩmiatacũãrẽ, aperãrẽ na quetibujubatoo peyocõãñuparã. ³⁷ Bairo cã caátiere ãña acũacoati, bairo qũĩñuparã: “Nipe-tiri wãmerĩ caroaro átiyami Jesús. Cabusmasiẽna cũãrẽ na busumasĩõ joroque na átiyami. Tunu bairoa catũgomasiẽna cũãrẽ na tũgomasiõ joroque na átiyami,” ãñuparã.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

(Mt 15.32-39)

¹ Ti yutea caãnorẽ camasã capããrã Jesús tũpu tunu na caneñaporo, cã cabuerãrẽ na piijoyupu. Bairo na caetaro ãña, atore bairo na ãñupã:

² —Ãnoa camasã merẽ itia rãmu majũ уа mena nicoayama. Ñe ãnie majũ ugarique cũgoetiayama. Bairi bopacoero na ñiñaña. Jicoquei na уа tunuo jogaetiya mai. ³ Caugarique ugaenarẽ na уа catunuojoata, áwẽpũẽtĩbujiorãna, na ya wiiripũre ána. Jĩcããrã na mena macããna cayoaropu caatátana ñiñama. Bairi na marĩ ugarique nuto —na ãñupã.

⁴ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñuparã:

—Ānoa camasã capããrã niñama. Tunu atopu wiiri maniña. Bairi, ¿nooru marĩ bocarãti ugarique, paio narẽ marĩ canupeere? —qũĩ jẽniñañuparã.

⁵ Bairo na caĩrõ, Jesús puame na ñnemoñupũ tunu:

—Pan rupaa, ¿nocãnacã rupaa majũ mujãã cãgoyati?

Bairo cã caĩrõ, atore bairo qũĩñuparã:

—Jãã, jĩcã wãmo peti puãga pẽnirõ cãrõ pan rupaaca tocãrõã jãã cãgoya —qũĩñuparã Jesure.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, camasãrẽ yeparu na ruirotiyupu. Bairo na caruiro ñña, tie pan jĩcã wãmo peti puãga pẽnirõ caãni rupaare nerĩ, Diore, “Jãã mena mu ñujãñuña,” qũĩ jẽniñupũ. Bairo qũĩ jẽni yaparori bero, tie pããrẽ carecomacã peeri bero, cã cabuerãrẽ na nuniñupũ, camasãrẽ na batoroti. ⁷ Wai cããrẽ petoaca cãgoyuparã. Narẽ nerĩ, Diore, “Jãã mena mu ñujãñuña,” qũĩ jẽniñupũ. Bairo qũĩ jẽni yaparo, na cããrẽ na batorotiyupu camasãrẽ. ⁸ Bairo na caáto yua, nipetiro camasã caroaro ugarapicoasuparã, ugarique Jesús cã cabuerã na cabatoatajere. Bairo na caugatuaro bero, jejããñuparã cã cabuerã piiripu na caugarugarijere. Jĩcã wãmo peti puãga pẽnirõ cãnacã piiri majũ jejããjiroyuparã yua. ⁹⁻¹⁰ To caãna caugaricarã puame baparcãnacã mil majũ camasã ãñuparã. Cabero Jesús puame camasãrẽ, “Yu áya,” na ñ yaparo, cãmuarẽ ájããñupũ. Dalmanuta cawãmecuti yeparu ásúpu yua.

Los fariseos piden una señal milagrosa

(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Bairo Dalmanuta yeparu cã caãno, Jesús cã caátiere ñnarĩ busujãgamirã, cãtu etayuparã fariseo majã. Bairo etarã, dise ñnie átijẽñorĩqũẽ utmãrecóo macããjẽrẽ Jesure cã áti ñnorotimiñuparã. “¿Cariape Dios cã cajoricu majũ cã ãnicuti?” ñrã, bairo cã átirotimiñuparã. ¹² Jesús puame yeri jĩnijããrĩ, atore bairo na ññupũ:

—¿Nopẽĩrã ati yepa macããna, ãme caãna átijẽño ññorĩqũẽ jetore na boyati? Bairo na cabomiatacããrẽ, tiere áti ññoetigumi Dios —na ñ quetibujuyupu Jesús.

¹³ Ñ quetibuju yaparo, na cãmuarẽ etajãã, utabucura ape puãgõãpu pẽnacoásúpu Jesús cã cabuerã mena.

La levadura de los fariseos

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Mai, cã cabuerã na caugapee, pan rupaare masiriticõãrĩ jeápéyuparã. Jĩcããcã cãgoyuparã ti cãmuapure. ¹⁵ Bairo na cabairo, Jesús puame bairo na ññupũ:

—Tũgoya mujãã. Fariseo, Herodes majã yaye levadura, pan pairica na cawauorijere mujãã boeticõãña —na ññupũ.

¹⁶ Bairo cã caĩrõ tũgo, cã cabuerã puame atore bairo ãmeo ññuparã na majũ: “¿Pan rupaa marĩ cajeatibujioatajere marĩ masiriticũúpã! Bairo bairo marĩ ññi,” ãmeo ññuparã na majũ.

¹⁷ Jesús puame masicõãñupũ na caãmeoñrĩjẽrẽ. Bairo atore bairo na ñnemoñupũ tunu:

—¿Nopẽĩrã, “Pan rupaa na cajeatibujioatajere na masiritiupari,” ñgu ñcumi Jesús,” mujãã ãmeo ññati? Bairo mee ñgu ññiña. ¿Mujãã tũgoña masĩtĩñati mai? ¹⁸ Cayericuna nimirãcũã, ¿mujãã tũgoña masĩtĩñati? Tunu cacaapee cãgorã nimirãcũã, ¿mujãã ññamasĩtĩñati?

Tunu caāmoocna nimirācūā, ¿mujāā tūgoetiyati? ¿Yoaro mee mujāā masiriticoayati yu caátijēñorīqūērē? ¹⁹ Pan rupaa, jīcā wāmo cānacā rupaa jetore cūgomicūā, caūmna jīcā wāmo cānacā mil majū na ūga yapicoao joroque na yu árny. Tiera mujāā iñawū. Bairo caññarīcārā ānirī cabero piirīny na caūgarūgarīquere, ¿nocānacā piiri majū mujāā jejáājirori?

Atore bairo qūñuparā cū cabuerā pñame:

—Pñga wāmo peti rypore pñga pēñirō cānacā piiri cārō jāā jejáājirowu.

²⁰ Bairo na cañrō tūgo, atore bairo na iñupū tunu Jesús:

—Tunu bairoa ape rñmny pan rupaa, jīcā wāmo peti pñga pēñirō cānacā rupaa jetore cūgomicūā, caūmna baparcānacā mil majū na ūga yapicoao joroque na yu árny. Tie cūārē mujāā iñawū. Bairo caññarīcārā ānirī cabero piirīny na caūgarūgarīquere, ¿nocānacā piiri majū mujāā jejáājirori? ¿Tiera mujāā masiriticoayati?

Cū cabuerā pñame atore bairo qūñuparā:

—Jīcā wāmo peti pñga pēñirō cārō jāā jejáājirowu —qūñuparā Jesure.

²¹ Bairo na cañrō tūgo, atore bairo na iñupū:

—Bairo majūā baiwn. ¿Bairi mujāā tūgoña masīētīñati mai?

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²² Jesús cū cabuerā mena etayuny Betsaida cawāmecñti macāny. Ti macāny na caetaro, jīcāñ cacaapee iñamasīēcūrē cū ne etayuparā. Jesús tny cū ne etari, atore bairo bñtioro qūñuparā, “Āñirē cū pññarī cū netōña.” ²³ Bairi Jesús cacaapee iñaecūrē cū wāmo mena cū tūgā ásúny macā tñipny. Topny cū ne eta, Jesús cū ūcoo mena cū wareyuny cū capeere. Bairo áti yaparo cū wāmoorī mena cū capeere ñigā peoyuny. Bairo átiri bero qūñ jēñiñañupū, “¿Merē apeye ūñierē miñañati?” ²⁴ Bairo cū cañrō, caññacū pñame iñapāmasīñi yua, atore bairo qūñupū:

—Ñiñaña camasārē. Bairna, yucñre bairo cabaurā áñesēāñama —qūñupū.

²⁵ Bairo cū cañrō tūgo, Jesús cū wāmorī mena ñigā peonemoñupū tunu. Bairo cū caátorna, caroaro majū iñamasīñupū yua. Tocānacā wāmea caroaro iñamasīñupū. ²⁶ Bairo cū cabairo iña, atore bairo qūñupū Jesús:

—Tunu ácūja mny ya wiipny. Bairna, macāpñre mny tunu apérigny —qūñupū Jesús cacaapee iñamasīētīmiatacure.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Cabero Cesarea de Filipino na cañrī yepany Jesús, cū cabuerā mena maapny ácú, atore bairo na iñupū:

—“¿Noa ācūmi?” yu na iñucūñati camasā —na i jēñiñañupū.

²⁸ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo qūñuparā Jesure cū cabuerā pñame:

—Jīcāārā iñama: “Juan el Bautista ācūmi.” Aperā iñucūñama: “Elías ānacū catiri ācūmi,” miñama. Aperā iñucūñama: “Tirñmny cañnana profeta majā mena macāācū jīcāñ catiri caatācū ācūmi Jesús,” minucūñama —qūñ quetibñyuparā cū cabuerā Jesure.

²⁹ Bairo cū na caquetibñyro bero, atore bairo na i jēñiñanemoñupū tunu:

—¿Mujāā ate? “¿Noa ācūmi?” yu mujāā iñucūñati —na iñupū.

Bairo cū cañrō tūgo, Simón Pedro pñame qūñupū:

—Mna, Mesías, Dios cū cajony majū mny āñiña —qūñupū.

³⁰ Bairo cū caĩrō tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús Pedrore: “Cũã, yu ãniña. Bairãpua, cū, yu caãnierē na quetibujueticõãña aperã camasãrē mai,” na ññupũ Jesús cū cabuerãrē.

Jesús anuncia su muerte
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Tipau bero cū cabuerãrē Jerusalẽpu roro popiye cū cabaipeere na quetibujũ jũgonutuásupu. Quetiuparã cabũtoa camasĩrã, bairi Dios cū caroticũrĩqũērē cajũgobueri majã, bairi sacerdote majã quetiuparã cãã, popiye cū baio joroque na caátipeere na quetibujũ nutuásupu, cũrē na capajĩarotipee majũrē. “Bairo yu, Camasã Jũgocu, yu na caátimiatacũãrē, itia rũmu bero yu caticoaçu tunu,” na ññupũ. ³² Cũ, na caátipeere caroaro cariape na quetibujũyupu. Bairo cū caĩrō tũgo, Pedro pũame jõjãñurõ Jesure cū neásupu. Topu eta, bairo qũĩ jũgoyupu Pedro Jesure: “¡Yu Quetiupau, mu caĩrõrē bairo to baieticõãto!” qũĩñupũ. ³³ Bairo cū caĩrō tũgo, Jesús pũame cū cabuerãrē na ãmejore ññarĩ, atore bairo qũĩñupũ Pedrore:

—¡Ácúja Satanás! Bairo mu caĩrō roro yu cabaipeere cabũsujãnemowrē bairo miña. Dios cū catũgoñarõrē bairo mee, camasã na catũgoñarõrē bairo mu tũgoñaña, bairo yu mu caĩata —qũĩ tutiyupu Jesús Pedrore.

³⁴ Cabero Jesús cū buerã, aperã camasã cũãrē na piineñojori, atore bairo na ññupũ:

—Ni cabou, yu cabuei caãnigaũ, cū caátigamirĩjẽrē pitigumi. Yu carotirore bairo jeto roque átigumi tocãnacã rũmu. Popiye baimicũã, yu yaye quetire jãnaetigumi yu cabuei caãnigaũ pũame. ³⁵ Bairo tunu caũmu apei cū caãnie pũamerē mairĩ, yu yaye quetire jãnacoagumi. Bairo cabai ãnirĩ yasicoagumi yua. Apei, yu yaye quetire cajãnaecu roque netõcõãgumi. Cũrē na capajĩã rocacõãmiatacũãrē, caticõã ãninucũgumi tocãnacã rũmu. ³⁶ Tunu caũmu apei ati yepa macããjẽ nipetirije merē cũgoyami, cū caborije caãno cãrõ. Bairo cũgomicũã, Diore cū tũgoñaẽtĩñami. Bairo catũgoñaecũ ãnirĩ cū cariaatato bero Dios mena ãmerĩgumi. ³⁷ Bairi dope baieto paio cū cacũgorije pũame. Wapa maa tie ati mũrecõo macããjẽ, Diore cū camasĩetĩcõãta. ³⁸ Bairi ni jĩcãũ ùcũ yũre tũgoñabobori, “Jesús yau yu ãniña,” ati yũtea macããna carorã ricaati caánarē na cū caĩquetibujũgaeticõãta, yu cũã, “Ñni, yu yau niñami,” cū ñi masĩetĩgu. Yu, Camasã Jũgocu, ati yeparu yu Pacu cū camasĩrĩjẽ mena nemo yu catunuetaro, “Ñni, yu yau niñami,” cū ñi masĩetĩgu. Ángelea majã jõbui macããna, cañurã mena, tunu yu catunuetaro, bairo cū ñimasĩetĩgu ni jĩcãũrē tũgoñabobori, “Jesús yau yu ãniña,” cū caĩquetibujũgaeticõãta.

9

¹ Bairo Jesús camasãrē na cū caquetibujũro bero, atore bairo na ñnemoñupũ cū cabuerã pũamerē:

—Cariape mũjããrē yu quetibujũya: Mũjãã jĩcããrã, ato caãna, mũjãã cariaparo jũgoye mũjãã ññagarã Dios cū carotimasĩrĩpau tutuaro mena caetarore —na ñ quetibujũyupu Jesús cū cabuerãrē.

La transfiguración de Jesús
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Cabero, jĩcã wãmo peti jĩcã pẽnirõ cãnacã rũmũrĩ bero Pedrore, Santiagore, Juarē na piiásupu Jesús ãtãũ caũmũarĩcu buipu. Bairo topu na

caño, Jesús pñame cū cabaurije wasoacoasupñ. ³ Cū jutiro pñame botiro baicoasuparo. Camasā coserique mena jutii botirije majū na cacosero netōrō botiyuparo. Asiyañ baicoasupñ Jesús yua. ⁴ Bairo cū cabaiāno, Elías ānacū, Moisés ānacū mena buiaetayuparā. Bairo buiaetarā yua, Jesús mena busupñeninucūñuparā. ⁵ Bairo na cañāno, Pedro pñame atore bairo qūññupū Jesure:

—Jāārē cabuei, jatopñ marī caño ñumajūcōāñā! Bairi itia wiipññācā majū mujāārē jāā qūññobojagarā. Jīcā wii mñ ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mujāārē jāā qūññobojagarā —qūññupū Pedro Jesure.

⁶ Mai, Jesús cū cabuerā pñame ñña acñanetōcoasuparā. Bairi Pedro pñame dope bairo ī masīētīrī, tore bairo ññupū. ⁷ Bairo cū cañāno, buseriwo atī, na pauma tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojāā pñame cayusropñ āñuparā. Bairo āna, buserique buseriwo watoapñ cabusñocajorijere tūgoyuparā. Atope bairo ññuparō: “Āni, yñ macū, yñ camai majū niñami. Cū yaye buseriquere tūgousaya,” ī ocajoyuparo jōbuipñ. ⁸ Bairo to cañrō tūgo, tunu āmejore ññajoyuparā. ¡Tame! Elías, Moisés cūā mañuparā yua. Jesús jeto nucūñupū.

⁹ Cabero ūtāūrē na caruiatō, atore bairo na ññupū Jesús Pedrojāārē: “Āme mujāā caññāatajere aperārē na mujāā quetibujetigarā mai. Cabero, yñ, Camasā jūgocñ, caricoatacñ nimicūā, yñ cacatiro bero roque na mujāā quetibujegarā,” na ññupū. ¹⁰ Bairo cū cañrōrē bairo aperārē quetibujetimirācūā, na jetoa na yeripñ tiere tūgoññuparā. Bairo tūgoññarī, atore bairo āmeo ī jēññāñuparā, “¿Dope bairo ĩgñ qūññati, ‘Cariacoatacñ nimicūā, yñ catigñ,’ Jesús cū cabaipeere cū cañata?” āmeo ī jēññāñuparā na majū. ¹¹ Bairi cabero atore bairo qūññi jēññāñuparā Pedrojāā Jesure:

—Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā bairo ññama: “Dios cū cajopañ ati yepañ cū caetaparo jūgoye Elías ānacū catiri etanemogami tunu,” ññama. ¿Nopēñrā bairo na ī quetibujuyati camasārē?

¹² Bairo na caññēññarō, atore bairo na ī quetibujuyupñ Jesús:

—Na cañrōrē bairo atījūgogami jīcāñ Elías ānacūrē bairo caācū. Cū pñame nipetirijere qūññojūgogami. Tunu bairoa, ¿nopēñrā Dios yaye buserica tutipñ cawoaturicarā pñame, “Camasā jūgocñare popiye cū baio joroque átigarāma. Roro majū qūññategarāma,” na ī woatu quetibujucññuparī? ¹³ Cariape mujāārē ññā: Elías ānacūrē bairo caācū merē etawī. Bairo cū caetamiatacūārē, “Cūā niñami Elías ānacūrē bairo caācū,” qūññ masīēma camasā pñame. Bairi ricaati, noo na caborore bairo cū āma, profeta majā na caquetibujñ jūgoyeticūrīcārōrē bairo —na ī quetibujuyupñ Jesús Pedrojāārē.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ Ūtāupñ caetaatana na mena macāāna na cañnopñ rui etayuparā. Capāārā camasārē na ññāñuparā. Aperā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuerā Jesús cū cabuerā mena butiuro āmeo busuyuparā, busñnetōgarā. ¹⁵ Bairo na pñame Jesús natñ cū caruietaro ñña acñacoasuparā. Bairi yua, cātñ atñ ásúparā, cū jēññarāñā. ¹⁶ Bairo na caatñatō:

—¿Ñe ūnierē āmeo busurā mujāā átati na mena? —na ññupū Jesús.

¹⁷ Bairo cū caññēññarō tūgo, camasā capāārā watoapñ caññiatacñ jīcāñ bairo qūññuyupñ:

—Cabuei, yu macū jīcāñā caācūrē mutū cū yu ne atīaru. Yu macū wātī yeri pūna jūgori busmasiētīñami. ¹⁸ Bairo wātī yeri pūna ruame yu macūrē cū cajāārōī, cū jūgoñao joroque atiyami. Bairo cū caáto, yu macū ruame cū risero jopo witinucūñami. Cū opi mena bacarupotu nucūñami. Tutuau cū buo joroque cū átinucūñami. Bairi mu cabuerārē butioro na yu wiyorotimiaru wātī yeri pūnarē. Mu cabuerā ruame cū wiyoyo masiētīñama —qūī quetibujuyuru wātī yeri pūna cacūgoa pacu Jesure.

¹⁹ Bairo cū caīquetibujuro tūgo, atore bairo na iñupū Jesús:

—¡Tame, mujāā, ati yepa caāna Dios cū camasīrjērē cariape mujāā tūgoetimajūcōāña! Bairo mujāā cabairoi, yu tūgoña yapapujāñuña. ¿Nocarō yoaro mujāā mena yu ānibujocuti? Jau, toroque cawāmaurē ato ruame cū neasá —na iñupū Jesús.

²⁰ Bairo cū caīrō tūgo, cawāmaurē Jesutu cū ne etayuparā. Bairo wātī yeri pūna ruame Jesure qūñarī, caūmurē cū jūgoñañupū yeparu cū risero jopo witiñucūpū. Bairo cū jūgoñau, riañarīqūērē bairo cū ásupu tunu.

²¹ Bairo cū cabairo iña, atore bairo qūī jēniñañupū Jesús capacare:

—¿Nocarōpu tore bairo cū baijūgori?

Cawāmau pacu ruame atore bairo qūī yuyuru:

—Cawīmauaca ācūpūna bairo baijūgowī. ²² Capee majū wātī peeropu cū jūgorocajoe ānucūñami. Ape rūmurā riaru cū jūgorocañua mecūnucūñami, cū caria yasiparore bairo ī. Mu catutuarije mena cūrē mu canetōdōmasīata, jāā bopaca iñarī jāā juátinemoña.

²³ Bairo cū caīrō tūgo, bairo qūñupū Jesús:

—Yure mu canucūbugoata, yu netōbojamasīña. Yu mena catūgoñatutuarā nipetirore nipetiri wāmerīrē yu netōbojamasīña.

²⁴ Bairo cū caīrō tūgo, qūñupū cariaa pacu Jesure tutuaro mena:

—Mu mena yu tūgoñatutuaya. Bairi nemojāñurō mu mena yu tūgoñatutuao joroque yu átinemoña.

²⁵ Bairo Jesús camasā capāārā cū tūpu na caatuató iñau, cū jānaoñupū wātī roro caācure. Ato bairo qūñupū Jesús:

—Wātī yeri, camasārē cabusena catūgoenarē bairo caācu, tūgoya. Murē ñiña. Āni, cawāmau rupaure cū witi ácúja. Pugani cūpūre jāānemoeticōāña —qūñupū Jesús wātī yerire.

²⁶ Bairo cū caīrō, wātī yeri pūna ruame tocārōā jicoquei cawāmaurē butioro cū yugui, cū awajao joroque áti, cū witicoásupu yua. Bairo cū caáto, cawāmau wātī yeri pūna cacūgomiatacu ruame acūsupu. Caria-coatacure bairo baiyuru. Bairo cū cabairo iñarī, capāārā iñuparā: “Merē riacuupi yua.” ²⁷ Jesús ruame cū wāmoru ñerī, cū tūgāwāmno nucōñupū. Bairo cū caáto, cawāmau ruame wāmñucācoasupu yua.

²⁸ Cabero Jesús wiipū cū cajāārō, aperā na camano, na jeto āna, cū cabuerā atore bairo Jesure qūī jēniñañuparā:

—¿Nopēīrā wātī yeri pūnarē jāā acurocawiyoyo masiētīcuti? —qūī jēniñañuparā.

²⁹ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na iñupū:

—Wātīā, jō caāniatacure bairo caānarē na mujāā caárotigata, cajūgoye ugarique betiri mujāā jēniñubuegarā Diore —na ī quetibujuyuru Jesús.

*Jesús anuncia por segunda vez su muerte
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)*

30-31 To bero áná, Galilea macātu netōásúparā Jesujāã. Jesús p̄ame to cū caátiere camasā na camasīrō boesup̄u, cū cabuerārē caquetibuj̄uñesēã ãnirī. Atore bairo na ĩ quetibuj̄uyup̄u tunu:

—Ȳu, Camasā j̄ugocu, ȳu ñerotieoc̄u camasārē. Bairo ȳu pajīãrotieoc̄u. Bairo ȳu na capajīãmiatacūārē, itia r̄um̄u bero ȳu caticoagu tunu —na ĩ quetibuj̄uyup̄u.

32 Na p̄ame tie cū caĩr̄j̄ērē t̄ugomaj̄ucōãmirãcūã, tiere t̄ugomasīēsuparā. Tunu bairoa Jesure cū j̄eniña uwijãñuñuparā tiere.

¿Quién es el más importante?

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

33 Cabero Jesús cū cabuerā mena Capernaum cawāmecuti macāp̄u etayuparā. Bairo ti macā eta, na caāni wiip̄u na cajãārō bero, atore bairo na ĩ j̄eniñañup̄u Jesús cū cabuerārē:

—Maap̄u áná, ¿ñerē mujãã ãmeo busup̄eniatiati?

34 Mai, maap̄u áná, “¿Ni cū ãnicuti marī menarē caānimaj̄ūrē bairo caãcū?” ãmeo ĩ busup̄eni ásúparā. Bairo caãmeo ĩatana ãnirī boboori cū yuesuparā. 35 Bairo na cayueto ĩña, Jesús p̄ame cūmurōp̄u rui yaparori bero, “Tiaya mai,” na ĩñup̄u Jesús cū cabuerā p̄uga wãmo peti r̄upore p̄uga p̄enirō cānacã cū cañarē. Atore bairo na ĩ quetibuj̄uyup̄u:

—Aperā netōrō carotimasīrã mujãã caānigaata, nipetirā bero macããnarē bairo mujãã caānajē c̄atiere boya. Narē capaocoterārē bairo caāniparā mujãã ãniña —na ĩñup̄u.

36 Bairo ĩ yaparo, j̄icã cawĩmaurē na watoap̄u cū nucōñup̄u. Bairo cū nucō, cū nemugōrī, atore bairo na ĩñup̄u Jesús cū cabuerārē:

37 —Ni j̄icã ũcū, ȳu yaye quetire t̄ugousari, ãni cawĩmaurē bairo caãcūrē cū camaiata, ȳre camairē bairo cū ñiñagu. Tunu bairoa ȳre camai cū caānoi, ȳu jeto mee Dios ȳre cajoricu cūã cūrē camairē bairo q̄ũñagumi —na ĩ quetibuj̄uyup̄u Jesús.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

38 Juan p̄ame atore bairo q̄ũñup̄u Jesure:

—Jãārē cabuei, apei caūmurē jãã ĩñawū. Cū p̄ame m̄u wãme mena ĩrī rotimasīwī. Bairo rotimasīrī yua, cū acurewiyojowī wātī yeri p̄unarē, caūmurē cajãñamiatacure. Bairo cū caáto ĩña, jãã p̄ame cū caátiere cū jãã átirotiep̄u, marī mena macããcū cū caãmerōĩ —q̄ũñup̄u Juan Jesure.

39 Bairo cū caĩrō t̄ugo, atore bairo q̄ũñup̄u Jesús Juarē:

—¿Nop̄ērã cūrē, “Apeina,” mujãã ĩrī? Bairo ĩt̄icōãña. Ni ũcū ȳu wãme mena Diore j̄enirī apeye ũnierē átij̄ēñorī bero, roro ȳre ĩ masīēt̄igumi. 40 J̄icã ũcū caūm̄u marīrē cū catutieticōãta, marīrē caj̄uácure bairo caácu niñami. 41 Tunu bairoa ni j̄icã ũcū p̄ame mujãã ȳu cabuerā mujãã caāno j̄ugori mujãārē cū canucūbugoata, caroare cū jogumi Dios caūmurē. Dise ũnieacārē oco mujãã caetipee cūārē mujãã cū cajoata, cū caátie wapa nigaro —na ĩñup̄u Jesús cū cabuerārē.

El peligro de caer en pecado

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

42 ĩ quetibuj̄u yaparo, atore bairo na ĩnemoñup̄u tunu: “Ni j̄icã ũcū apei ȳu mena catūgoñatutuj̄ugore, cū t̄ugomawij̄iao joroque cū caápata, roro maj̄u baigumi Dios cū caĩñabesepa r̄um̄u caetaro. J̄icã ũtãã capairica mena cū wãmarē jiyaturi, ria capairiyap̄u na carurocaricure

bairo netōjāñurō popiye baigami cū ūcā ti rūmurē yua. ⁴³ Bairi mujāārē ñinemofna tunu: Ni mujāā mena macāācū cū wāmorī mena jūgori carorije jetore átincūūmi. Bairo cū wāmorī mena jūgori roro caátipai cū caāmata, apei cū wāmorirē cayiseta rocaecoricure bairo cū caāno, ñuña. Cū rupau macāājē wāmorī cacūgoecure bairo baimicūā, rupa tutua Diotu cū caátó, ñujāñuña. Peeropu roro cū caábujiorijere cū netōōgumi Dios, tore bairo roro cū caátiere cū camasiritiata yua. Cū wāmorī roro cū átio joroque caátie mena cūgori roro peeropu cū capopiye tāmnoata roque, ñuetibujioro, yura. ⁴⁴ Topure peero cūā di rūmu ūno caūjānaeti peero, cayatieti peero majū nigaro. Becoa cūā cariaena majū nigarāma topure. ⁴⁵ Tunu bairoa ni mujāā mena macāācū cū rūpori mena jūgori carorije caāna na caānopu ānucūūmi. Bairo cū rūpori mena roro caāpai cū caāmata, apei cū rūporire cayisetarocaecoricure bairo cū caāno, ñuña. Cū rupau macāājē rūpori cacūgoecure bairo baimicūā, rupa tutua Diotu cū caátó, ñujāñuña. Peeropu roro cū caábujiorijere cū netōōgumi Dios, tore bairo roro cū cabainucūrījērē cū cajānaata yua. Cū rūpori roro cū baio joroque caátie mena cūgori roro peeropu cū capopiye tāmnoata roque, ñuetibujioro, yura. ⁴⁶ Topure peero cūā di rūmu ūno caūjānaeti peero, cayatieti peero majū nigaro. Becoa cūā cariaena majū nigarāma topure. ⁴⁷ Tunu bairoa ni jīcā ūcū mujāā mena macāācū cū caapee mena jūgori carorije macāājērē jetore iñanucūūmi. Bairo cū caapee mena jūgori carorije macāājērē caññapai cū caāmata, apei cū caapeere caweroaecoricure bairo cū caāno, ñuña. Cū rupau macāājē cacaapee cūgoecure bairo baimicūā, cacaapee macū Diotu cū caátó, ñujāñuña. Peeropu roro cū caábujiorijere cū netōōgumi Dios, tore bairo carorije macāājērē cū caññajānaata yua. Cū caapee roro cū átio joroque caátie mena cūgori roro peeropu cū capopiye tāmnoata roque, ñuetibujioro, yura. ⁴⁸ Topure peero cūā di rūmu ūno caūjānaeti peero, cayatieti peero majū nigaro. Becoa cūā cariaena majū nigarāma topure. Bairi roro mujāā caátincūrījērē jānacōāña.

⁴⁹ “Ati yepapu āna, popiye mujāā baigarā. Peeropu marī cañrō capñirōrēā bairo roro popiye netōō mujāā baigarā. ⁵⁰ Moa caocarije ñujāñuña. Moa caocae tie roque ñerē áti masētīña camasārē. Bairi moa caocarije capeticoausapata, ñe ūnie puamerē ñuētīña. Mujāā, yu cabuerā moa caocarijere bairo ānajēcusa. Ámeo juátinemoña. Tunu bairoa jīcā yericunarē bairo ānajēcusa,” na i quetibujuyupu Jesús.

10

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Bairo atiere cū cañquetibujuro bero, Jesús to Capernaum cañniatacu, Judea yepapu acoásupu. Rio Jordán muipu cū cawāmuatī ñugōā puamerpu acoásupu. Bairo cū caátó, capāārā camasā cū usayuparā. Bairi cū caátincūrōrē bairo Dios yaye cū caquetibujunucūrījērē na quetibujuyupu. ² Bairo cū caquetibujuro, qūi jēniñarā etayuparā jīcāārā fariseo majā. “Carorije buei átiyami Jesús,” qūi busujāgamirā, atore bairo cū jēniñamiñuparā: “Marī judío majā mena macāācū ni jīcā ūcū cū majū cū catūgoñarō jūgori cū ñamorē rocagu, ¿cō cū roca masīcuti?” qūi jēniñañuparā. ³ Bairo na cañjēniñarō tūgo, atore bairo na iñupū Jesús:

—¿Dope bairo Moisés ānacū cū roticūñuparī camasārē? —na iñupū.

⁴ Bairo cū cañrō, atore bairo qūiñuparā:

—Moisés ānacū atore bairo ī quetibujū cūñañupī: “Ni jīcāū ūcū cū nūmorē cū carocagaata, atore bairo īrīcā pūrōrē cō cū cajoata, ñurō: ‘Bairo mū cabairoi, mūrē teei, mūrē yū pitiya,’ ” ī quetibujū cūñupī Moisés —qūñuparā fariseo majā Jesure.

⁵ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na īñupū Jesús:

—Mujāā ñicūjāā, mujāārē bairo āmeo mairīqūērē camasīēna na caānoi, na mena macāācū jīcāū ūcū cū nūmorē carocagaure roro cū caātiere ēñotaesupi Moisés. ⁶ Baurua, bairo boesupi Dios caānijūgoripaupure. Ati umurecōore atījūgourua camasārē átijūgou, caūmū carōmio cūā na qūēnojūgoyupi Dios. ⁷ Bairi jīcāū caūmū carōmio mena cū cawāmojiyaata, cū pacua ture witigūmi. Ape wiipū ānigūmi cū nūmo mena. ⁸ Bairo na cabairo, jīcāūrē bairo na īñañami Dios. Jīcā rupaure bairo nigarāma. ⁹ Bairi Dios jīcāūrē bairo cū cacūrīcārā na caānoi, ni jīcāū ūcū na ricawa masīēcūmi. Na majū cūā āmeo piti masīētīñama —na ī quetibujūyupū Jesús fariseo majārē.

¹⁰ Cabero wiipū āna, Jesús cū cabuerā cū caīquetibujūatajere cū jēniñanemoñuparā tunu, masīgarā. ¹¹ Bairo na caījēniñarō, atore bairo na īñupū Jesús:

—Ni jīcāū ūcū cū nūmorē cō rocarī bero, tunu apeo mena cū cawāmojiyaata, roro majū caānijūgorico mena ácu átiyami. Dios cū carotīcūrīqūērē caápei majū niñami. “Apeo mū nūmo mee caācō mena āmerīcōāña,” cū caīcūrīqūērē cabaibotioū majū niñami. ¹² Tunu bairoa jīcāō ūcō cō manapure cū rocarī bero, tunu apei mena cō cawāmojiyaata, roro majū áco átiyamo. “Apei mū manapū mee caācū mena āmerīcōāña,” cū caīcūrīqūērē cabaibotio majū niñamo —na ī quetibujūyupū Jesús cū cabuerārē.

Jesús bendice a los niños

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Cabero tunu aperā na pūnaa cawīmarārē na jeasúparā Jesús tūpū, na pāñarī, Diore na cū jēnibojaáto, īrā. Bairo na pūnaarē na cajeatō īñarī, cū cabuerā pūame, “Na jeapéricōāña mujāā pūnaarē,” na īñuparā caracuaure. ¹⁴ Bairo na caīrō tūgo, asiari atore bairo na īñupū Jesús:

—Yutū pūame cawīmarārē na atīrotiya. Na ēñotaeticōāña. Dios cū carotimasīrīpaū macāānarē bairo caāna niñama cawīmarā. Narē bairo cayeriñurā jeto ānimasīñama Dios cū carotimasīrīpaupure. ¹⁵ Mujāārē cariape ñiña: Ni jīcāū ūcū cawīmaū cū catūgoñarōrē bairo Dios mena cū catūgoñatutuaeticōāta, Dios cū carotimasīrīpaure etamasīētīgūmi —na ī quetibujūyupū Jesús.

¹⁶ Ī yaparo, cawīmarārē na nemugō, cū wāmorī mena na bui ñīgāpeori, Diore na jēnibojayupū.

Un hombre rico habla con Jesús

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Cabero Jesús aperopū cū caápáro jūgoye jīcāū cawāmaū cūtu atuetari, cū ġpōraturī mena etanumurī qūīroaū etayupū. Atoe bairo qūī jēniñañupū cawāmaū Jesure:

—Cañūmajū cabuei, ¿dope bairo yū átibujiocūti, caroa yeri capetietiere bócaḡu?

¹⁸ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūñupū Jesús:

—¿Nopēī “Cañuu” yu mi piyati? Cañuu, jicāũã niñami, Dios jeto. 19 Merē mɛ masī Dios camasārē cū caátiroticūrīqūērē: Pajjāētīcōãña camasārē. Carōmio mena roro átiepeeticōãña. Aperārē cabugoroa na ĩbuitieticōãña. Tunu ĩtoeticōãña. Mɛ pacɛ, mɛ paco cūārē nɛcūbugoya —qũĩ quetibujuyupɛ Jesús.

20 Bairo cū caĩquetibujuro tũgo, atore bairo qũĩñupɛ cawãmau Jesure:

—Cabuei, tie nipetirijere cawĩmau ãcũpũna, yu átipeyocōã jũgowɛ — qũĩñupɛ.

21 Bairo cū caĩrō tũgo, cū maitũgoñarī atore bairo qũĩ quetibujunemoñupɛ Jesús tunu cawãmaurē:

—Maĩ, jicã wãme mɛ rɛsacōãña. Mɛ cacũgorije nipetirijere nunirepeyocōãña. Tie wapare jeri, cabopacarārē na ricawoya. Bairo mɛ caápara, jōbuiɛ pairo nigarō mɛ cawapatapee. Bairo yu caĩrōrē bairo áti yaparori, yu mena bapacusa —qũĩñupɛ Jesús.

22 Tere tũgo, cawãmau pɛame tũgoñarīqũē pairi acoásupɛ. Capee apeye ũnierē cacũgoũ ãnirī, Jesús cū caĩrōrē bairo átigaesupɛ.

23 Bairo cū caátō ĩña, atore bairo na ĩñupɛ Jesús cū cabuerārē:

—¡Camasã apeye ũnierē capee cacũgori majã Dios cū carotimasĩrĩpaure na caetapee masiriyojãñuña! —na ĩñupɛ Jesús.

24 Bairo cū caĩrō tũgo, tũgo acũacoasuparã cū cabuerã. Bairi atore bairo na ĩnemoñupɛ Jesús:

—Yu yarã, tũgopeoya: Camasã apeye ũnierē capee cacũgori majã Dios cū carotimasĩrĩpaure na caetapee masiriyojãñuña. 25 Waibucɛ capai, camello, ãpōã pota opeacapɛ cū cajã ãmewitiata, masiriyojãñuña. Bairo cū caãmewitimasĩmiatacũārē, netōjãñurō masiriyoro niña caũmɛ capee apeyere cacũgoũ Dios cū carotimasĩrĩpaure cū caetapee pɛame roque — na ĩñupɛ Jesús.

26 Bairo cū caĩrō tũgo, cū cabuerã pɛame nemojãñurō tũgo acũacoasuparã. Atoe bairo ãmeo ĩñuparã na majũ:

—Bairi toroque, ¿ni ũcũ cū netōmasĩcuti?

27 Jesús pɛame na ĩñarī, atore bairo na ĩñupɛ:

—Dise ũnie camasã na caátimasĩētĩē nipetirije Dios cū caátimasĩrĩjē jeto niña —na ĩñupɛ.

28 Bairo cū caĩrō tũgo, Pedro pɛame bairo qũĩñupɛ Jesure:

—Jãã Quetiupɛ, jãã roque merē nipetirije jãã cacũgorijere cũrī, mɛrē jãã bapacũti usajũgowɛ —qũĩñupɛ Pedro Jesús.

29-30 Bairo cū caĩrō tũgo, bairo qũĩñupɛ Jesús:

—Ni jicãũ ũcũ yu mena bapacũtigu yu yaye caroa quetibujuriquere juquetibujugu, cū ya wiire, o cū bairārē, cū bairã rōmirĩrē, cū pacuare, cū pũnaarē, o cū ya yepa cūārē cū caaweyocoápata, narē cū cacũgoro netōjãñurō bócanemogumi tunu ati yeparure ãcũ cū yaye ũnierē, bairi cū yarã ũna cūārē. Bairi jicãũrē cū caaweyocoápata, cū netōrō cien bui peoro cãrō majũ bócanemogumi. Yu yu cū caãnie jũgori aperã popiye cū baio roque cū na caátimiatacũārē, bairo jeto bócanemogumi cū ya wiirire, o cū bairārē, cū bairã rōmirĩrē, cū pacuare, cū pũnaarē, o cū ya yepaa cūārē. Tunu ape umarecōo caetaro, cũgonemogumi yeri capetietiere.

31 Apeyera tunu ati rũmũrĩrē camasã jicããrã rotimasĩmirãcũã, caberopɛ na mena macããnarē na rotimasĩētĩgarãma. Tunu bairoa ati rũmũrĩrē camasã jicããrã rotimasĩētĩmirãcũã, caberopɛ na mena macããna capããrē carotimasĩrã majũ nigarãma.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Cabero Jesujãã Jerusalẽpũ cañiatí wããpũ ásúparã. Jesús pũame cã cabuerã jũgoyere ásúpũ. Bairo cã cabairo ñña, cã cabuerã tũgocõã maniásuparã. Tunu bairoa nipetirá cã bero caũsarã uwitũgoñaũparã. Bairo na cabairo ñña, Jesús pũame cã cabuerã pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ camasã watoa caãnarẽ na piijori, atore bairo na ñũpũ cã cabaĩpeere: ³³ “Jerusalẽpũ marĩ caátĩere merẽ mujãã masĩña. Topũ ti macã macããna pũame yũ, Camasã jũgocũre, yũ ñerĩ, yũ jogarãma sacerdote majã quetiuparãrẽ, bairi Moisés ãnacũ cã caquetibũjũcũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majãrẽ. Bairo na caáto, sacerdote majã quetiuparãjãã pũame yũ pajããroca rotigarãma. Bairo átirotiri yua, judío majã caãmerãrẽ yũ nuni rocacõãgarãma. ³⁴ Roro ñiepegarãma. Na uco mena yũ eyotu epegarãma. Bairo átiri, roro majũ yũ bape epegarãma. Bairo yũ átieperi, yũ pajãã rocacõãgarãma. Bairo yũre na caátimiatacũãrẽ, itia rãmũ bero caãno yũ pũame yũ caticoagũ tunu,” na ñ quetibũjũyupũ Jesús.

Santiago y Juan piden un favor

(Mt 20.20-28)

³⁵ Cabero Santiago, Juan Zebedeo pũnaa Jesús tũpũ atí, atore bairo qũĩũũparã:

—Jããrẽ cabuei, mũrẽ jãã cajẽnirĩ wãme jããrẽ mũ caátibojaro jãã boya — qũĩũũparã.

³⁶ Bairo na caĩrõ tũgo:

—¿Ñerẽ mujãã yũ caáto mujãã boyati? —na ñ jẽniñaũpũ.

³⁷ Na pũame bairo qũĩũũparã:

—Ati yepare mũ carotimasĩrĩpau caetaro, mũtũ jãã mũ caruirotiro jãã boya. Jĩcãũ cariape nũgõã, apeĩ caãcõ nũgõã jãã mũ caruirotiro jãã boya. “Jaũ,” miwã —qũĩũũparã Juan, Santiago mena Jesure.

³⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ñũpũ Jesús:

—Mujãã caĩjẽnirĩjẽ cabaipeere caroaro mujãã masĩtĩña. Bũtioro popiye bairicarore mujãã jẽnimiña. Yũ pũame popiye yũ baigu. Yũre bairo popiye mujãã cabaiata, ¿mujãã nũcãmasĩrãti? —na ñũpũ Jesús Juarẽ, bairi Santiago cũãrẽ.

³⁹ Bairo cã caĩrõ tũgo:

—Mũrẽã bairo jãã nũcãmasĩña —qũĩũũparã.

Bairi Jesús pũame atore bairo na ñnemoũũpũ:

—Yũ cabaiarore bairo popiye mujãã baigarã mujãã cũã. ⁴⁰ Bairũna, yũ majũ yũre cajũrotiparã, yũtũ cariape nũgõã, bairi caãcõ nũgõã caruiparãrẽ na yũ besemasĩtĩña. Yũ Pacũ pũame roque bairo caãniparãrẽ na besemasĩñami —na ñũpũ Jesús Juarẽ, bairi Santiago cũãrẽ.

⁴¹ Cabero Jesús cã cabuerã pũga wãmo cãnacãũ caãna majũ, Santiago, Juan mena Jesure na caĩjẽniñaatajere catũgoatana ãnirĩ, na mena asia-jãũũũparã. ⁴² Jesús pũame tiere ñña, cãtũ na piijori atore bairo na ñ quetibũjũyupũ:

—Merẽ mujãã masĩña ati mũurecõo macããna na caátĩãnierẽ. Ati yepa macããna Diore caĩroaena quetiuparã reyre bairo caãna tutuaro mena rotiepeyama na roca macããnarẽ. Popiye na baio joroque na rotiepeyama. ⁴³ Mujãã pũame roquere tore bairo baietroiya. Bairo pũame bairotiya mujããrẽ: Mujãã mena macããcũ, caãnimajũũrẽ bairo caãnigau, mujãã roca netõjãũũrõ carotimasĩrẽ bairo ãnirotiya. ⁴⁴ Tunu

bairoa mājāã mena macāãcū, carotimajūūrē bairo caānigaᵐ, mājāã ūmūrē bairo cū caāmata, ñurō. ⁴⁵ Yᵐ, Camasā Jūgocᵐ, quetiuparᵐ majūrē bairo yure capaabojararērē macāũ acú mee yᵐ arú ati yeparᵐre. Camasārē na jaátinemoᵐ acú yᵐ arú ati yeparᵐre. Tunu bairoa yᵐ cariarije jūgori camasā na carorije wapare netōũ acú yᵐ arú —na ĩ quetibᵐjuyurᵐ Jesús cū cabuerārē.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Cabero Jericō na caĩrĩ macāpᵐ etayuparā. Bairo ti macāpᵐ caāniatana ti macārē na cawitiro, cū cabuerā Jesús berore ᵐsayuparā. Capāārā camasā cūã cū bero ᵐsayuparā. Bairo na caátō, jicāũ cacaapee ĩñacēũ Bartimeo cawāmecucᵐ, Timeo macū maa tᵐpᵐ dinerore jēni ruiyurᵐ. ⁴⁷ Cū, cacaapee ĩñacēũ pᵐame, “Jesús Nazaret macā macāãcū netōácú baiyami,” na caĩrō tūgori, busurique tutuaro mena atore bairo qũĩ joyurᵐ Jesure:

—¡Jesús, David ānacū pārāmi, bopacooro ñiñaña!

⁴⁸ Bairo cū caĩrō, capāārā camasā pᵐame cū tutiyuparā, cū awajaet-icōãto, ĩrā. Bairo cūrē na caĩmiatacūārē, batioro jāñurĩ awajanemoñurᵐ tunu:

—¡David ānacū pārāmi, bopacooro ñiñaña!

⁴⁹ Jesús pᵐame bairo cū cañawarijere tūgori tuanucāñurᵐ. Tuanucāĩ yua, “Cū piijoya,” na ĩñurᵐ Jesús cūtᵐ caānarē.

Bairo cū capiirotiro tūgo, bairo qũĩñurā to macāãna cacaapee ĩñacūrē:

—Tūgoñarĩqūē paieticōãña. Wāmuncārĩ asá Jesutu. Mūrē pii átiyami.

⁵⁰ Bairo na caĩrō tūgo, cacaapee ĩñacēũ pᵐame jicoquei cū jutiro cabuimacāãtōrē wērocacūrĩ, pati wāmuncā acoásupᵐ Jesús tᵐpᵐ. ⁵¹ Bairo cū caetaro ĩña, Jesús pᵐame:

—¿Ñerē mᵐ yᵐ caátō mᵐ boyati? —qũĩ jēniñañurᵐ.

Bairo cū caĩjēniñarō tūgo, bairo qũĩñurᵐ cacaapee ĩñacēũ Jesure:

—Yᵐ Quetiuparᵐ, caĩñamasĩcēũ ānirĩ ñiñamasĩgaya tunu —qũĩñurᵐ.

⁵² Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qũĩñurᵐ Jesús Bartimeorē:

—Tunu ácúja mᵐ ya wiipᵐ. Yᵐ mena mᵐ catēgoñatutuarije jūgori mᵐ caapee ĩñamasĩō joroque mᵐ yᵐ átiya.

Bairo cū caĩrō, jicoquei ĩña masĩcoasupᵐ yua. Bairo ĩña masĩrĩ bero, maapᵐ Jesús berore ᵐsa ásupᵐ Bartimeo cūã yua.

11

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Bairo Jerusalén tᵐpᵐ cōñaáná yua, Betfagé, Betania na caĩrĩ macāārē, Olivo buro ture etayuparā Jesujāã. Bairo etarā, Jesús pᵐame cū cabuerā pugarārē macāpᵐ na ájūgorotiyurᵐ. ² Ato bairo na ĩ joyurᵐ:

—Ánája ato riape caāni macāãcāpᵐ. Topᵐ etarā, jicoquei burro jiyanucōrĩcūrē cū mājāã bóccagarā. Cū, burro pᵐame mai camasā na capesañacēũ nigūmi. Cūrē cū ōwārĩ, cū mājāã neapá yᵐ tᵐpᵐ. ³ Bairi tunu aperā mājāārē, “¿Nopēĩrā cū mājāã ōwāñati?” na caĩata, atore bairo na mājāã ĩwā: “Marĩ Quetiuparᵐ cū boami. Yoaro mee mājāã tunuogūmi tunu mājāã burrore,” na mājāã ĩwā —na ĩ joyurᵐ Jesús.

⁴ Bairo cū caĩrõ tũgo cū cabuerã pũgarã pũame acoásúparã. Bairo áná yua, burrore cū bócaýuparã. Wii jopetu maa tãni na cajiyanũcõãtacure cū bócaýuparã. Cū bócaetari yua, cū õwãñuparã.

⁵ Bairo burrore na caõwãrõ ñnarĩ, to macããna jĩcããrã atore bairo na ññuparã:

—¿Ñerẽ mũjãã átiyati? ¿Nopẽĩrã cū mũjãã õwãñati?

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús cū cabuerã pũame Jesús na cū caĩrotiatatore bairo na ñ yuyuparã to macããnarẽ. Bairo na caĩyaro, burro uparã pũame, “Toroque cū neánája,” na ññuparã. ⁷ Bairo Jesutu burrore na cane etaro yua, na jutii, cabui macããjẽrẽ, burro buire peoyuparã. Bairo na caáto, Jesús pũame burro buipũ wãmpũ peayupũ. Bairo cū buipũ pesari yua, ásúpũ Jesús Jerusalẽpũ. ⁸ Bairo cū caátõ, to macããna capããrã camasã na jutii cabui macããjẽrẽ esocũñuparã maa cū caátĩ wããrẽ. Aperã maatu macããjẽ pepũũ queeri ùnierẽ patanerĩ Jesús jũgoyere piticũ jũgoyuparã, Jesure qũĩroari useanirã. ⁹ Bairo bairã, nipetiro Jesús jũgoye macããna, cū bero macããna cũã busurique tutuaro mena atore bairo qũĩ basapeo jũgoyuparã:

—¡Ñumajũcõãña! ¡Jesús, Dios cū cajou marĩ Quetiupũ majũ cū caãnoi, cãrẽ marĩ cabasapeoro ñña! ¹⁰ ¡Quetiupũ rey David marĩ ñicũ ñnacũ cū caãnatõrẽ bairo caroaro to baicõã ãmarõ! ¡Nipetiro cū marĩ basapeoroa Dios amũrecõ macããcãrẽ! —qũĩ basapeoyuparã to macããna.

¹¹ Bairo na cabasa ãno ùno, etayupũ Jesús Jerusalẽpũ. Topũ eta, jããñupũ Jesús Dios ya wii, templo wiire. Bairo ti wiire jããncã, nipetiropũ ññapeyocõãñupũ Jesús. Ññapeyo yaparo, tocãrõã acoásúpũ Betania macãpũ cū cabuerã pũga wãmo peti rypore pũga pẽnirõ caãnacãũ mena, merẽ ñamicã caãnoi yua.

Jesús maldice la higuera sin fruto

(Mt 21.18-19)

¹² Cabusuri rũmpũ caãno tunucoásúpũ Jesús Jerusalẽpũ tunu. Bairo ti macãpũ ácũ, queya tũgoñañupũ. ¹³ Bairo queyari, jĩcãũ yucũ higuera cawãmecutiire yoajãñurõpũ ácũ ññajoyupũ. Bairo ññajo yua, carĩcare ññau ásúpũ. Bairo carĩcare cū camacãmiatacũãrẽ, capũũ jeto nicõãñuparõ. Rĩca mañuparõ. Carĩcacuti yutea mee ãñuparõ mai. ¹⁴ Bairo tii otei carĩcamano, atore bairo ññupũ Jesús ti oteire:

—¡Atii tocãrõã rĩca manigaro yua! Ni ùcũ ati rĩcare ugaetigũmi yua.

Bairo cū caĩrĩjẽrẽ cū cabuerã pũame tũgoyuparã.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Cabero Jerusalẽpũ na caetaro bero, Jesús pũame jããñupũ templo capairi wii, ñubuerica wiire. Ti wiire jããetari, to macããna nunirĩ cawapatarĩ majãrẽ, bairi wapatiri majã cũãrẽ na acurewiyojo jũgoyupũ. Tunu moneda tiirire cawasoari majã mesarire, bairi buare cawapatiri majã ya mesari cũãrẽ tujerecũ peyocoásupũ. ¹⁶ Bairo átiri yua, aperãrẽ apeye ùnierẽ cãgori, o pũsari, templo wii recomacãpũ caãnucũrãrẽ na netõárotiesupũ Jesús. ¹⁷ Bairo áti yaparo, atore bairo na ñ quetibũjuyupũ to macããnarẽ:

—Dios cū caquetibũjuri tutipũ bairo ñña: “Yũ ya wii ati amũrecõo nipetiro camasã na cañubueri wii, ñubuerica wii majũ nigaro,” ñña. Bairo caĩquetibũjumiatacũãrẽ, mũjãã pũame apeye arũare bairo mũjãã átiya.

Camasārē jeruti nunirī majārē bairo caāna ānirī jerutiri majā na caāni wii, ūtā wiire bairo mujāā átiya ati wii, Dios ya wiire —na ī quetibujuyupū Jesús.

¹⁸ Bairo cū caīquetibujurijere tūgorā, sacerdote majā quetiuparā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā cūā, “¿Dope bairo átiri cū marī pajīrāāti?” āmeo ī busupēni jūgoyparā na majū. Mai, cū uwiyparā Jesure, nipetiro camasā Jesús yaye cū quetibujurijere caroaro cū na catūgousacōā maniátie jūgori. ¹⁹ Cabero canaioatīpau caāno īña yua, Jesús cū cabuerā mena ti macā Jerusalērē witicoásúparā.

La higuera sin fruto se seca

(Mt 21.20-22)

²⁰ Cabusuri rāmu caāno higuera yucatū netdāsúparā. Bairo áná, higuera yucure canacōrīpua cajīni yasiatacure īñajoyuparā. ²¹ Bairo na caīñajoro, Pedro pūame Jesús cū caīrīqūērē tūgoñabocari, atore bairo qūīñupū Jesure:

—Yū Quetiupau, īñajoya. Jicu, “Tocārōā ríca manigaro,” mū caīñaatacu pūame merē jīnicuupa —qūīñupū.

²² Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo na īñupū Jesús cū cabuerārē:

—Dios mena tūgoñatutuaya. ²³ Cariape mujāārē ñiña: Ni jīcāū ūcū atii ūtāūrē etari, “Wāáti ria capairiyapū etanacārōjā,” cū caīata, cū caīrōrēā bairo baibujoro tii ūtāū pūame. “Yū caīrōrē bairo baicoagaro,” pūgani cārō tūgoñarī mee, cariape cū caītūgoñatutuacōāta, cū caīrōrēā bairo baigaro yua. ²⁴ “Yū cajēnirōrēā bairo jogūmi Dios,” cariape ī tūgoñatutuacōāña. Bairo mujāā caītūgoñatutuacōāta, nipetiri wāme cū mujāā cajēnirjērē mujāā jomajūcōāgūmi. ²⁵ Tunu bairoa Diore mujāā cajēnīparo jūgoye, aperā camasā mena roro mujāā caátaje caāmata, na mena mujāā cabusūqūēnorō ñuña, marī Pacū Dios ūmurecōopū caācū cūā roro mujāā caátajere mujāā cū camasiriyobojaraparore bairo írā. ²⁶ Bairo roro mujāārē na caátajere na mujāā cabusūqūēnoeticōāta roque, marī Pacū Dios cūā roro mujāā caátajere mujāā masiriyobojaetigūmi.

La autoridad de Jesús

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Tipau bero etayuparā tunu Jesujāā Jerusalēpū. Bairo etarā, templo wiipū jāāñuparā. Bairo Jesús pūame topū cū cañesēā ānitoye, sacerdote majā quetiuparā, aperā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, aperā judío majā cabūtoa camasīrī majā cūā cātū etayuparā.

²⁸ Bairo cātū etari, atore bairo qūī jēniñañuparā Jesure:

—¿Noa ūna na carotiro mena bairo mū átiati ñamicā mū caátiatajere?

²⁹⁻³⁰ Bairo na caījēniñarō tūgo, atore bairo na īñupū Jesús fariseojāārē:

—Yū cūā mujāārē jīcā wāme yū jēniñagu. Cariape yū mujāā yūwa: ¿Ni ūcū camasārē cū bautiza rotijoyupari Juan ānacūrē? ¿Dios, o camasā pūame cū na bautiza rotijoyupari? Tere cariape yū mujāā caīquetibujūata, yū cūā cariape mujāārē yū quetibujūgu, “Noa ūna na carotiro mena bairo yū átiya,” mujāā ñigu —na īñupū Jesús.

³¹ Bairo cū caīrō tūgo, yasioroaca āmeo busuyuparā na majū cūrē na caīyūpeere: “¿Nopē bairo cū marī yūrāati? ‘Dios pūame cū bautiza rotijoricūmi Juarē,’ marī caīata, ‘Toroque, ¿nopēirā Juan ānacū cū caquetibujuriquere cariape mujāā tūgoeti?’ marī ībujioūmi. ³² Tunu bairoa, ‘Camasā pūame cū bautiza rotijoricarāma Juarē,’ marī masīētīña, marīrē tutirema írā,” yasioroaca āmeo ī busuyuparā. Mai, camasārē

na tūgoña uwiyparā. Na, nipetiro camasā p̄ame, “Juan, Dios cū caquetibujeroticuricū āmi,” ĩ tūgoñarāma. ³³ Baiři, “Jāā masĩtĩña Juarē cabautiza rotijoricure,” qũñuparā fariseo quetiuparājāā Jesure.

Bairo na caĩrō tūgo, Jesús p̄ame bairo na ĩñupū:

—Cariape yu majāā yuetiya. Baiři yu cūā, “Noa ũna na carotiro mena tore bairo yu átimasĩña,” mujāārē ñi quetibujetigu —na ĩñupū.

12

La parábola de los labradores malvados

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ ĩ quetibuju yaparo, ati wāme ĩcōñarĩ na quetibuju jūgoyuru Jesús. Atore bairo na ĩñupū: “Āñupū ĩcāū wese upau. Cū p̄ame use wesere qũēnoñupū. Bairo ti wesere ote yaparo, cū wesere jānía ěñotayuru ũtā rupaa mena. Āti yaparo, use ocore na canumuparo cūārē qũēnoñupū. Āti yaparo, na cacoteri wii caũmarĩ wii, torre cūārē qũēnoñupū. Bairo qũēno yaparori bero, acoásuru cayoaroru. Mai, āgu jūgoye, cū wesere wasocũñupū aperā paari majārē, wapatagu. ² Cabero yua, use cabatiri yutea caetaro masĩrĩ, cū ũmu ĩcāūrē cū joyuru cū ya wesere cū cawasoricarā turu. Cūrē na cawasorique wapare bou, cū joyuru, tie wapare cū jeatĩbojaáto, ĩ. ³ Bairo cū ũmurē cū cajomiatacūārē, wese paari majā p̄ame, cū caetaro cū qũēñuparā. Bairo cū qũērĩ, ñe ũnie macū cū átítunuo joyuparā. ⁴ Tunu ti wese upau p̄ame apeĩ cū ũmurē cū joyuru. Cū cūārē torea bairo cū ásuparā. Roro cū átieperi, cū ruoare riĩ witio joroque cū payuparā. ⁵ Cabero ti wese upau apeĩ cū ũmurē cū joyuru tunu. Bairo topu cū caetaro, cū pajĩā rocacōñuparā ti wese cacoteri majā yua. Cabero capāārā na jonemomiñupū tunu. Bairo topu na caetaro, ti wesere cacoteri majā p̄ame ĩcāārē na qũēñuparā. Aperārē na pajĩā recōñuparā.

⁶ “Bairo na caáto bero, ĩcāūā rusayuru yua, cū macū batioro cū camai majũũ jeto. Bairo baiři ti weseru cū joyuru, atore bairo ĩ tūgoñarĩ: ‘Cū roquere cū nucũbugobujorāma, yu macū cū caānoi.’ ⁷ Bairo cū caĩtūgoñamiatacūārē, wese paari majā p̄ame ti wese upau macū cū caatóre ĩñarĩ, āmeo ĩñuparā: ‘Atiyami ati wese upau macū. Cūā niñami cū pacu cū cariaro bero ati wesere cacũgousapau. Baiři cū marĩ pajĩārocaōāto. Bairo marĩ caápata, ati wese uparārē bairo marĩ tuagarā,’ āmeo ĩñuparā na majũ. ⁸ Bairo caĩrā ānirĩ na caĩrōrēā bairo ásuparā. Ti wese tũniru cū ñeowa átĩ, cū pajĩā rocacōñuparā,” na ĩ quetibujuyuru Jesús.

⁹ Bairo ĩ quetibuju yaparo, atore bairo na ĩ jēniñañupū cū caĩrĩjērē catūgori majārē: “¿Dope bairo ácumĩ mujāā ĩ tūgoñañati cū macūrē na capajĩārocaro bero ti wese upau p̄ame? Bairo átigumi: Topu á, ti wese paari majārē na pajĩā recōāgumi. Bairo na átireri bero, aperārē cū wesere coteroticũgumi,” na ĩñupū Jesús cū caĩrĩjērē catūgori majārē.

¹⁰ ĩ quetibuju yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “¿Atie quetibujucũrĩqũērē mujāā ĩñaetinuñati Dios yaye busarica tutipũ? Mujāā masĩrā. Bairo ĩña:

‘Ūtā mena cawũ qũenorĩ majā ĩcā ũtāārē na caboetimiatacūārē, tia p̄ame cañimajũrĩcā nigaro.

Tia camanicōāta, wii manibujoricaro.

11 Dios p̄ame bairoa ásupi. Bairo cū caátore ñnarã, marĩ tũgoña useaniña, 'ĩ quetibujaya Dios yaye busurica tutip̄u," na ĩ quetibujayup̄u Jesús tia ãtããrẽ bairo cū cabairijere.

12 Bairo cū caĩquetibujuro tũgo, to macãana p̄ame masĩcõãñuparã Jesús cū caĩrjẽrẽ. "Marĩ p̄ame tia ãtããrẽ carocari majãrẽ bairo marĩ ãniña. Bairi marĩrẽã ĩgu ĩcũmi Jesús," ĩ tũgoñañuparã. Bairo ĩ tũgoñamasĩrĩ jicoquei Jesure cū ñegamiñuparã. Bairo cū ñegamirãcũã, cū ñemasĩesuparã, camasãrẽ na uwirã. Bairi tocãrõã jãnarĩ acoásuparã.

El asunto de los impuestos

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

13 Cabero tunu fariseo majã jĩcããrã bairi Herodes yarã cũãrẽ Jesutu na joyuparã, "¿Dope bairo rorije cū busuo joroque marĩ ánaati? Bairo roro Jesús cū cabusuata, cū marĩ busujã masĩgarã," ĩrã. 14 Bairi na cajoatana Jesús tupu etarã, atore bairo qũĩ jẽniñañuparã:

—Cabuei, jãã masiña merẽ mu caátianierẽ. Mua, caroaro cariape minucũña. Aperã roro na cabaurije, aperã caroaro na cabaurije jũgori mee na miñabeseya. Mua, cariapea Dios marĩrẽ cū caãnirotiricarorea bairo mu bueya. Bairo cabai ãnirĩ, ¿dope bairo mi tũgoñañati romano majã marĩrẽ na carotirijere? ¿To ñuñati quetiupau emperadore camasã yaye dinerore jeri, jãã cajoata, o to ñueticati? —qũĩ jẽniñañuparã.

15 Jesús p̄ame roro na caĩtũgoñarjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na ĩñupũ: —¿Nopẽirã, "Roro qũĩáto," caĩrãrẽ bairo yu mujãã ĩ jẽniñañati? Jau, yure joñijate moneda tiire, caroaro marĩ caĩñaparore bairo ĩrã —na ĩñupũ.

16 Bairo na canunirõ, atore bairo na ĩñupũ:

—¿Noa riapé to tusayati, ti moneda tiacapure? Tunu bairoa, ¿noa wãme woaturique to tusayati? —na ĩ jẽniñañupũ Jesús.

Bairo cū caĩrõ, na p̄ame ĩñuparã:

—Emperador quetiupau ya wãme, bairi tunu, cū riape tusaya ti tii moneda tiacapure —qũĩñuparã.

17 Bairo na caĩquetibujuro, atore bairo na ĩnemoñupũ Jesús tunu:

—Toroque emperador quetiupare cū yaye caãnierẽ cãrẽ cū tunujoya. Tunu bairoa Dios yaye caãnierẽ Diore cū jonucũña —na ĩ quetibujayup̄u Jesús fariseojããrẽ.

Bairo cū caĩrõ tãgorã, cū caĩquetibujurijere tũgo acũacoasuparã.

La pregunta sobre la resurrección

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

18 Cabero jĩcããrã saduceo majã na caĩrã qũĩñarásuparã Jesure. Mai, saduceo majã p̄ame atore bairo caĩtũgoñarĩ majã ãñuparã: "Camasã cariaccoatana, nopẽ bairo catitunu masĩenama," ĩ tũgoñañuparã. Bairi atore bairo qũĩñuparã Jesure:

19 —Cabuei, Moisés ãnacũ atore bairo marĩrẽ ĩ woacũñañupĩ tirãmup̄re: "Ni jĩcãũ ãcũ cawãmojiyaricu cū numo mena pũnaa mácũã cū cariaccoatana, cū ãnacũ bai p̄ame cū buiacore cõ cū wãmojiyaáto. Bairo cū caáto, cū pũnaa caãniparã p̄ame cū ãnacũ pũnaarẽ bairo ãnibujorãma," ĩcũñupĩ. 20 Tierẽ mu masĩ. Bairi ape wãmerẽ ĩcõñarĩ jãã quetibujura mai: ãñuparã jĩcãni, jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ caãnacũã majũ jĩcãũ pũnaa. Bairi cajũgocu p̄ame wãmojiya jũgoyup̄u. Cabero pũnaa mácũã riacoásup̄u. 21 Bairi cū ãnacũ bai p̄ame cū buiacore wãmojiyayup̄u tunu. Cabero pũnaa mácũã riacoásup̄u cū cũã. Tunu bairoa cū ãnacũ bai apeĩ

puame cū buiacore wāmojiyayupu tunu. Cabero cū cūā riacoásúpu pūnaa macūā. ²² Bairo bairo jeto baiyuparā nipetiro na ānana bairā, aperā cūā. Bairo nipetiro cō mena nūmocātimirācūā, cō mena pūnaa māna jeto riapeticoasuparā. Cabero na ānana nūmo caānimirīcō cūā riacoásúpo. ²³ Bairo ati yeparu nipetirā nūmo caānacō ānirī yua, cariaricarā tunu na cacatiropu na caāno, ĩni nūmo majū cō ānicuti? —qūī jēniñañuparā saduceo majā Jesure.

²⁴ Bairo na caijēniñarō tūgo, atore bairo na ī quetibujuyupu Jesús:

—Mujāā, saduceo majā, Dios yaye cū caquetibujucūrīqūē, bairi cū tutuarije cūārē mujāā tūgoña mawijiacoaya, bairo irā. ²⁵ Ape umurecōore caūmua, carōmia cūā catiri caetaparā puame nūmo manigarāma. Ángelea majā, umurecōo macāāna na caānorē bairo nigarāma. ²⁶ Apeyera tunu mujāārē yu quetibujugu: Cariacoatana nimirācūā tunu na cacatirore Moisés ānacū cū caquetibujwoacūrīcā tutipū mujāā ĩñaetincūñati ati wēērē. Ti tutipū yucu āmirōcūā caūpetietiire cū caquetibujuricapaupu atore bairo ī woatuyupi Moisés: “Yua, yu āniña Abraham, cū macū Isaac, bairi cū macū Jacob quetiupau caānacū,” ĩñupī. ²⁷ Bairo cū caīrōi, marī masīña: ¡Dios puame cayasirā ānana ũna quetiupau mee niñami! Cacatirā majū quetiupau roque niñami. Tiere mujāā tūgoña mawijiacoaya —na ī quetibujuyupu Jesús saduceo majārē.

El mandamiento más importante

(Mt 22.34-40)

²⁸ Bairo na caāmeo busupēnirījērē catūgoatacu jīcāū Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuei puame bairo Jesús caroaro cū caiquetibujuro tūgori, Jesutu etayupu. Bairo cūtu eta, atore bairo qūī jēniñañupū Jesure:

—Cabuei, Moisés ānacū cū caroticūrīqūē mena macāājē, ĩdise puame caānimajūrījē cū caroticūrīqūē to āniñati? —qūī jēniñañupū.

²⁹ Bairo cū caijēniñarō tūgo, atore bairo qūīñupū Jesús caūmurē:

—Moisés ānacū cū caroticūrījē mena macāājē cabuijāñurō netōrō carotirije atore bairo niña: “Tūgoya mujāā Israel macāāna. Dios marī Pacu jīcāū niñami. Apei maniñami. ³⁰ Bairi mujāā caātiānie nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujāā yeripu, mujāā catūgoñarījē nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujāā catutuarije nipetirije mena cū maiña.” ³¹ Atie rocajāñurī cū caroticūrīqūē torea bairo jāñurī niña tie cūā. Bairo ĩña: “Mujāātū macāāna cūārē mujāā rupaure mujāā camairōrēā bairo na maiña.” Tie Moisés ānacū cū caroticūrīqūē tocānacā wāme netōrō caānimajūrījē niña. Ape wāme tie netōrō caānie maa —qūī quetibujuyupu Jesús cajūgobueire.

³² Bairo cū caīrō tūgo, qūīñupū Jesure:

—Cabuei, cariape miña. Mu caiquetibujurijere bairo baiya: Dios marī Pacu jīcāūā niñami. Apei maniñami. ³³ Marī caātiānie nipetirije mena cū marī maigarā. Tunu bairoa marī yeripu, marī catūgoñarījē nipetirije mena cū marī maigarā. Tunu bairoa marī catutuarije nipetirije mena cū marī maigarā. Marītū macāāna cūārē marī rupaure marī camairōrēā bairo na marī maigarā. Tie puame marī catūgopeoro, waibutoa rii altapu marī cajoemūgō jonucūrījē tocānacā wāme netōrō caānimajūrījē niña —qūīñupū.

³⁴ Jesús puame caroaro cū cayuro tūgo, atore bairo qūīñupū:

—Petoaca rusaya Dios cū carotimasirīpaupu mu caetapee.

Bairo cū caīrō bero yua, cū jēniña uwiri, nī jīcāū ũcū cū jēniñanemoesupu.

¿De quién descende el Mesías?

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Bairo Jesús Dios ya wii templo wiip_u camasārē na bueācū, atore bairo na iñupū cūta cañarē:

—¿Dopēirā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā p_uame, “Mesías, ‘Dios cū cajou,’ na cairē David ānacū pārāmi ānig_umi” na ī quetibuj_unucūñati? ³⁶ David ānacū p_uame Espiritu Santo cūrē cū camasīōrījē jūgori, atore bairo ī woatuyupi:

‘Dios p_uame y_u Quetiupa_ure atore bairo qūiwī:

“Ato ruiya cariape n_ugōā p_uame mai.

M_u pesua cañanarē na y_u canetōnucārō bero, m_u p_uame na m_u rotimasīg_u,”’

iñupū David ānacū, Dios cū cairīqūērē.

³⁷ Bairo Mesiare, “Y_u Quetiupa_u,” cū caīmiatacūārē, ¿dope bairo cū pārāmi majū cū ānibujocuti? —na ī jēniñañupū Jesús cūta cañarē.

Na p_uame capāārā āñuparā cū yaye quetibuj_uriquere useanirīqūē mena catāgousarā.

Jesús acusa a los maestros de la ley

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Bairo Jesús camasārē na quetibuj_uācū, atore bairo na iñupū: “Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā na caātiānierē tūgoñamasīña: Na p_uame jutii cayowerijere jāñajesoyama. Bairo cajāñarā ānirī plazap_u na caāñesēāta, nipetiro camasā n_ucūb_ugoricarō mena na cajēnirōrē bonucūñama. ³⁹ Tunu bairoa ñubuerica wiirip_u na caápáta, caroapa_uri jetore ruiganucūñama. Tunu bose rām_u caāno narē na capiata, caroapa_ure ruiri ūgaganucūñama. ⁴⁰ Tunu bairoa cawapearā rōmirī ya wiirire ēmanucūñama. Tunu yoaro Diore cū jēniñubue tonucūñama. Na p_uame roque aperā netōjāñurō popiye tām_uogarāma.”

La ofrenda de la viuda pobre

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Jicā rām_u templo wiip_u ācū, camasā na yaye dinerore na cajāñnucūrī patat_u ruiyup_u Jesús. Bairo tot_u ruiācū, ti patap_u na dinerore jori majārē na iñajoyup_u. Capāārā āñuparā paio cadineroc_una. Na p_uame dinero jāñrīcā patarip_u na yaye dinerore jāñrā ásuparā. ⁴² Na bero cawapeao cabopacao cūā jāññupō p_uga moneda, cobre tiiriacarē, cacūgoeco majū nimiocūā. ⁴³⁻⁴⁴ Bairo cō caáto iña, atore bairo na iñupū Jesús cū cabuerārē:

—Ānoa cadinero cūgonetōōrā ānirī narē catuarijere, dinerore na cajāñnucūrī patap_u jāññama. Atio cawapeao p_uame cabopacanetōō ānirī, cō cacūgomirījē nipetirijere jāñcōāñamo. Bairi cariape m_ujāārē ñiña: Dios cū cañajoro atio p_uame cadinero cūgorā netōjāñurō jāññamo —na iñupū Jesús.

13

Jesús anuncia que el templo será destruido

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Cabero templo Dios ya wii cañniatac_u ti wiire witicoásúp_u Jesús. Bairo cū caátó, jicā Jesús cū cabuei atore bairo qūññupū:

—¡Cabuei, nocārō caroa wii majū to āniñati ati wii! Paca ūtāpāīrī niña. Ati wii, caroa wiuro majū nicōāña —qūīñupū Jesure jīcā cū cabuei, templo wiire īñarī.

² Bairo cū caīrō tūgori, atore bairo qūīñupū Jesús cūrē:

—Ati wii paca ūtāpāīrī ūnie nipetirijere miñaña. Cariape miña: Jīcā rūmū, ati wiire roro na caátipa rūmū caetaro, jīcā ūtāā ūno bui tuticuti pesaricaro manopū ātiyasio rocacōāgarāma ati wiire —qūīñupū Jesús cū cabuei jīcāūrē.

Señales antes del fin

(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Cabero Olivo buropū acoásūparā Jesujāā. Mai, Olivo buro Dios ya wii templo jīāme āñuparō. Bairo ti buropū na caetaro, topū ruiyupū Jesús. Bairo cū caruiro, aperā na camano, cū cabuerā Pedro, Santiago, Juan, Andrejāā pūame atore bairo qūī jēniñañuparā Jesure: ⁴ “Cabuei, ¿nocārōpū to bairoati atie mū caīrījē? ¿Dope bairo merē, ‘Jesús cū caīrīqūē etaro baiya,’ jāā ī masīrāati?”

⁵ Bairo na caījēniñarō tūgori, atore bairo na īñupū Jesús: “Caroaro majū mujāā tūgoñamasīgarā, jāāpū jāā ītoecore, īrā. ⁶ Capāārā atīgarāma ītoñesēārī majā. Atoe bairo īgarāma: ‘Yua, Mesías yu āniña Dios cū cajou,’ īgarāma. Bairo na īrī, camasā capāārārē na ītogarāma.

⁷ “Tunu bairoa mujāā queti tūgogarā: ‘Camasā aperopū cūārē āmeo pajīārā ātiuparā.’ Bairo na caátie quetire tūgori, tūgo acuaeticōāña. Ati ūmurecōo capetiparo jūgoye bairoa cabaijūgoyecūtipēe niña bairopūa. Bairi tūgo acuaeticōāña. ⁸ Ti yūtea caāno jīcā yepa macāāna, ape yepa macāāna mena āmeo pajīāgarāma. Tunu bairoa jīcā macā macāāna, ape macā macāāna mena āmeo pajīāgarāma. Tunu tutuaro mena ati yepa cūā yuguigaro nipetiropū. Apeye aua riarique atīgaro. Jīcāō carōmio bairirupūa caācō cō macū cū cabuiari rūmū capūnirō tūgoñarī cō cawisiojūgoriquere bairo niña ati ūmurecōo cabaipee mujāārē yu caquetibūjūrije.

⁹ “Diore caīroaena na caātiānierē tūgoñamasacatiya. Mujāārē roro atīgarāma. Mujāārē ñerī, popiye mujāā baio joroque mujāā atīgarāma. Quetiuparā tūpū mujāārē neāgarāma, to macāāna mujāārē na caīñabeseparore bairo īrā. Aperā cūā sinagogas, na cañubueri wiiripū mujāā bape epegarāma. Tunu yu yarā mujāā caāno jūgori na pūame mujāārē roro na catutiparore bairo īrā, quetiuparā gobernadores, bairi quetiuparā reyes tūpū cūārē mujāā neāgarāma. Bairo na caātimiatacūārē, na ūnarē yu yaye quetire nemojāñurō mujāā quetibūju masīgarā bairāpūa.

¹⁰ Atie caroa queti cūā ati ūmurecōo capetiparo jūgoye nipetiropū cajesapeticoa jūgoyecūtipēe niña bairopūa. ¹¹ Bairi quetiuparā tūpū roro mujāārē na caneátó, ‘¿Dope bairo na marī īrāati?’ Ī tūgoña macāētīcōāña. Tipūa caetaro īña, Dios pūame mujāā caīmasīpeere mujāā jogūmi. Mujāā catūgoñamasīrījē mena mujāā quetibūjetigarā. Marī Pacū Dios mena macāācū, Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori roque mujāā quetibūjugarā camasārē. ¹² Tipūa caāno, jīcāū pūnaa caāna nimirācūā, āmeo busūjābuitirecōāgarāma. Bairo āna, gobiernorē na ñerotiri na pajīāerotigarāma. Tunu ape cūā cū macūrē torea bairo cū ātirotigūmi. Tunu jīcāū pūnaa na pacūare boetiri, na pajīāerotigarāma. ¹³ Bairi yua, ati ūmurecōo macāāna nipetiro mujāārē īñategarāma, yu yarā mujāā

caãnoi. Bairna, ni ũcũ mujãã mena macããcũ yu yaye jĩcã wãmeacã ũnorẽ cũ cajãnaeticõãta, cũ netõgumi Dios.

14 “Bairi mujãã puame Dios ya wiire nocãrõ caroapaure moecũ carõu majũ topu cũ caãnierẽ ñnarã, atore bairo mujãã ñ tũgoñamasĩgarã: ‘Merẽ ati macã yasigarõ baiya.’ (Mujãã, atie yu ya pũrõrẽ caĩñabuerã puame tũgopeoya yu yaye, yu caquetibujuriere.) Bairo cabairo, Judea yepa macããna ãtã yucuru na ruti ápara. 15 Tunu bairoa jĩcãũ ũcũ cũ wii, cabuimacã aruaru cũ caãmata, ruiatĩri cũ apeyere, ape aruaru caãnierẽ cũ jei ápericõãto. Cariape cũ ácoa ápara. 16 Tunu bairoa cũ, wesepu caãcũ cũ jutii ũnierẽ bomicãã, cũ jetunuu apericõãto cũ ya wiipu. 17 ¡Carõmia bairirupau caãna popiye netõõrõ baigarãma! ¡Tunu bairoa, caũpũrããcãrẽ, capũnaacuna cãã popiye netõõrõ baigarãma ti rũmurẽ! 18 Bairi Diore cũ jẽniña, mujãã carutiripau camasiriyoeti rũmu to caãniparore bairo ñrã. Cawãma pue yutea caãno to cabaletiparore bairo ñrã, Diore cũ jẽniña. 19 Ti rũmurẽ roro ati yepapure bairique nigaro. Dios cũ caátijũgori rũmu bero tocãnacã rũmurẽ netõõrõ popiye bairicapau nigaro ti rũmu caetaro. 20 Bairi Dios puame ti rũmu roro cabairijere cũ cajãnarotieticõãta, camasã nipetiro riapeticobujiorãma. Bairo na cariapeticoamiatacããrẽ, mujãã, cũ cabeserãrẽ mairĩ roque, peeti yutea ũno popiye mujãã cabaipa rũmurẽ átĩ ãñotabojugumi.

21 “Bairi ni jĩcãũ ũcũ, ‘Mesías, Dios cũ cajou puame ati macãru etaupu,’ o ‘Jĩ macãru etaupu,’ cũ caĩata, cariape cũ mujãã tũgoetigarã. 22 Caĩtopairã capããrã átigarãma. ‘Yua, Mesías yu ãniña,’ o ‘Yua, profeta yu ãniña,’ caĩrã átigarãma. Capee átijẽñogarãma, camasã ricaati na catũgõusaparore bairo ñrã. Mujãã ũna, Dios cũ cabesericarã cããrẽ ñtomigarãma. 23 ¡Bairi masacatiya yu yarã! Merẽ mujãã tiere mujããrẽ yu quetibuju jũgoyetiya,” na ñ quetibujuyupu Jesús.

El regreso del Hijo del Hombre
(Mt 24.29-35, 42, 44; Lc 21.25-36)

24 Ñ quetibuju yaparo, atore bairo na ñ nemoñupũ tunu: “Camasã roro majũ na cabairi yutea capetiro bero, muipu umurecõo macããcũ naitĩãcoagumi. Ñami macããcũ cãã bauetigumi. 25 Ñocõã, umurecõore caãnimiatana cãã ñacoagarãma. Bairo bairã, umurecõo macããna nipetirã yugui ñacoagarãma. 26 Tocãrõã yu, Camasã jũgocu, buseriwo watoaru nocãrõ yu catutuarije mena, bairi yu caasiyabatorije mena yu caatõre ññajogarãma. 27 Bairo yu caatõre na caĩñajoro yua, yu ãmua, ángelea majãrẽ nipetiropu na yu árotigu. Bairi ati umurecõo macããna nipetiropu caãnarẽ na neñogarãma yu cabesericarã puamerẽ,” na ñ quetibujuyupu Jesús.

28 Ñ quetibuju yaparo, ati wãmerẽ ñcõñarĩ na ñnemoñupũ tunu: “Mai, higuera yucare mujãã masĩña. Ti yucu cawãma pũũ cawasoaro ñnarã, ‘Merẽ cãma cõñarõ baiya,’ mujãã ñ masĩña. 29 Torea bairo mujããrẽ yu caquetibujuriere bairo cabaietaro ñnarã, ‘Merẽ Jesús ati yeparu nemo cũ catunuetaparo cõñarõ baiya,’ mujãã ñ masĩgarã. 30 Cariape mujããrẽ ñiña: Mujããrẽ yu caquetibujuriere baipecticoagaro ti yutea macããna na cariaparo jũgoye. 31 Tunu bairoa ati umurecõo, ati yepa cãã yasipeticoagaro. Yu yaye quetibujuriere roque petietigaro. Yu caĩrõrẽã bairo baicoagaro.

32 “Bairopna di rũmu, di hora majũ mujãã yu caquetibujuriere caetapare ni jĩcãũ ũcũ masĩtĩñami. Umurecõo macããna ángelea majã cãã

masiētīña. Marī Pacu Dios macū, yu cūā yu masiētīña. Marī Pacu Dios jeto masīñami ti rūmā caetaparore.

³³ “Bairi ti rūmā yu caetapa rūmurē mujāā masiētīña. Bairi masacatiya yu yarā. Cacānirārē bairo baieticōña. Caroaro coteya. ³⁴ Ti rūmā caetaparo, jicāū quetiupau cū cabairiquere bairo ñña. Cū pñame ape yeparu cayoaropu águ jūgoye, cū paabojari majārē na piijori, na cūñupū tocānacāpñrea cū ya wii macāñjē coteriquere caroaro na caqñenobojaparore bairo ī. Ti wii jope cacotei cūārē, ‘Masacatiya, cajerutiri majā jāārema,’ qūī quetibujū cūñupū. ³⁵ Cū caátó bero caroaro na caāniyurorea bairo baiya mujāā cūā. Na cūā, ‘Tocārō majū tunu etagumi marī quetiupau,’ ī masiēnama. ‘Canaiorīpau caāno, ñami recomacā caāno, o ābosu cū capiirīpau, o cabusurīpau bero tunu etabujiomī,’ ī masiēnama. Mujāā cūā narē bairo masiētīmirācūā, yure cotecōā ninucūña. ³⁶ Masīā mano yu caatīpaure cacānirārē bairo mujāā ānibujorā, tocānacā rūmā caroaro tūgoñamasīrī yure mujāā cacoteeticōāta. ³⁷ Bairo mujāārē yu caīrījērē yu yarā nipetirā cūārē atore bairo mujāā ñña: ¡Caroaro coteya tocānacā rūmā!’ na ī quetibujuyuru Jesús.”

14

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Merē yua, pñga rūmā rusayuparo bose rūmā, Pascua na caīrī rūmā, pāārē cawauarije caasua manierē judío majā na caugapa bose rūmā majū. Quetiuparā sacerdote majā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā pñame, “¿Dope bairo camasā na caññaeto Jesure go-bierno cū cañerotio joroque marī átirocuti?” āmeo iñuparā na majū itorique mena, Jesús cū cariarore borā. ² Bairo āmeo īrī cūrē na capa-jīāgamiatacūārē, jicāārā na mena macāāna atore bairo iñuparā:

—Bairāpna, Pascua caāno cū marī ñerotimasīēna, “Camasā roro awajari marī tutirema,” īrā, iñuparā.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Jesús pñame tipau caāno Betania macāpū āñupū, carupau boamirīcū Simón cawāmecucu ya wiipū. Bairo ti wii cū caāno, jicāō carōmio cūtu etayupo. Cō pñame caroarūacapū jiraro cajūtiñurījē pairo cawapacūtiere neasūpo. Bairo Jesús mesapū cū caruiro, carōmio caroa pñame tie cajūtiñurījērē cū rūpoupi piopeoyupo, Jesure butioro nūcūbugoo. ⁴ Jicāārā to caāna pñame bairo cō caátó iñarā, cō mena asiajāñuñuparā. Atoe bairo iñuparā:

—Tame, ¿nopēīō pairo cawapacūtiere bairo cō átireyati? ⁵ Apei, tiere caboure cō canuniata, pairo, trescientos denario moneda tiiri majū wapa nerī, aperā cabopacarārē na juátinemo masībujio. Āmerē tie yasicoaya cō cawapatabujioataje yua —āmeo iñuparā.

Tore bairo āmeo ī busuyuparā na majū carōmio cō caátiere iñarī.

⁶ Jesús pñame tūgoypū cō na catutirijere. Bairi atore bairo na iñupū:

—¿Nopēīrā patowācōrō cōrē mujāā busupaiyati? Atio carōmio bairo yure cō caátie ñujāñuña. ⁷ Cabopacarā nicōānucūgarāma mujāā watoare. Yu pñame roque yoaro yu āmerīgu ati yeparure. ⁸ Bairo cajūtiñurījērē yu rūpoure cō capiopouero jūgori yu rūpoure caroaro qñēnoñamo, yu rūpauī

ãnajêrê na cayacûparo jûgoye. ⁹ Cariape mujãârê ñiña: Ati ɯmãrecóo nipetiroɯ, atie yɯ yaye queti, camasãrê Dios cû canetôôrjêrê na caquetibujãroɯ atio carômio bairo yure cõ caátie cãârê quetibujãgarãma. Bairi cõ caátie masícõa ninucûgarãma camasã tocãnacã rãmɯa —na ñiɯpũ Jesús.

Judas traiciona a Jesús

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Bairo yua, jĩcãũ Jesús cû cabuerã pũga wãmo peti rãpore pũga pênirõ mena macããcũ, Judas Iscariote cawãmecɯcɯ na ñiɯa ásúɯ quetiupará sacerdote majãrê. Na tãɯɯ etari, Jesure bũsjã buitirocãcõãñurũ, cû na capajĩãmasĩparore bairo ñ. ¹¹ Bairo cû caĩrõ tũgo, ɯseanicoasupará sacerdote majã quetiupará. Bairo ɯseanirĩ, “Dinero mure jãã jogarã tie wapa,” qũĩñupará. Tipãũ bero, Judas pũame dipãũ ñno dope bairo camasã mano macãjũgoyurũ, Jesure na ñerotigu.

La Cena del Señor

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Bairo yua, etayuparo Pascua bose rãmɯ, caãnijũgori rãmɯ, levadura pan cawauorije caasua manierê judío majã na caũgari rãmɯ. Tunu bairoa oveja nuricũ macũ cordero na caĩrê pajĩãrĩ na caũgari bose rãmɯ etayuparo. Bairo ti rãmɯ caetaro ñiña, Jesús cû cabuerã pũame, cũtɯ etari, atore bairo qũĩ jêniñañupará:

—¿Noorũ marĩ caũgapeere jãã caqũẽnoyuro mɯ boyati?

¹³ Bairo na caĩjêniñarõ, na árotiyurũ Jesús pũgarã cû cabuerãrê:

—Ánája mujãã Jerusalêɯ. Bairo ti macãrê etarã, mujãã bócaetagarã jĩcãũ caũmure, ocorũ pũsari caácúre. Cũrê cû bócaetari, cû bero mujãã usaápá. ¹⁴ Cû ɯsaa yua, cû wiirũ cû cajããrõ ti wii upãre atore bairo cû mujãã ñgarã: “Cabuei bairo ñ jêniñajoyami: ‘¿Noorũ to ãniñati Pascua bose rãmɯ caãno yɯ cabuerã mena yɯ caũgara arɯa?’ ñ jêniñajoyami,” cû mujãã ñgarã. ¹⁵ Bairo mujãã caĩjêniñarõ, mujãã ñnogumi jõbuiɯ caroaro qũẽnoweyorica arũare. Topũ marĩ caũgapeere mujãã qũẽnoyuwa —na ñiɯpũ Jesús cû cabuerã pũgarãrê.

¹⁶ Bairo cû caĩrõ tũgo, acóásupará Jerusalén macãɯ. Topũ na caetaro, nipetiro Jesús na cû caĩatatorea bairo baipeticõãñuparõ. Bairo topũ qũẽnoyuyupará Pascua bose rãmɯ na caũgapeere yua.

¹⁷ Cabero canaiorĩpãũ caetaro, Jesús pũame ti wii jããetari mesapũ ruiyurũ pũga wãmo peti rãpore pũga pênirõ caãna cû cabuerã mena.

¹⁸ Bairo na caũgaruiripãũ, atore bairo na ñiɯpũ Jesús:

—Cariape mujããrê ñiña: Mujãã mena macããcũ jĩcãũ roro yure ñ bũsjã buitirocagumi.

¹⁹ Bairo cû caĩrõ tũgo, butioro tũgoña yapapuyupará cû cabuerã. Bairo bairã, apei, apei, Jesure bairo ñ jêniña jũgoyupará:

—¿Yɯ mee, yɯ ãnicõãẽtĩmicati mure caĩbũsjãbuitiri majõcɯ? —ñ jêniñañupará tocãnacãũpã.

²⁰ Bairo na caĩrõ, bairo na ñiɯpũ Jesús:

—Ñni ñiñami yure roro caĩbũsjãbuitirocapãũ, ãmerê ati bapare yɯ mena cû pan cayoseũgãũ pũame. ²¹ Torecũna, yɯ, Camasã Jũgocɯ, profeta majã yɯ cabaipeere na caquetibujãcũrĩcãrõrêã bairo yɯ baigũ. Cabaimi-atacããrê, jũre caĩbũsjãbuitirocapãre cû carorije wapa pairo nigaro! Bairo cû cabuiaeticõãta, ñubujoricaro —na ñiɯpũ Jesús cû cabuerãrê.

22 Bairo na írĩ bero, na caugatoye, Jesús p̄ame cū wāmo mena p̄ārē nerĩ, “Dios, m̄a ñujãñuña jãã mena,” ĩ yaparori, carecomacã peenerĩ, cū cabuerãrē, atore bairo írĩ na batoyup̄a:

—Atie pan, yu rup̄a ñiña. Tere ugaya —na ññup̄u Jesús.

23 Bairo ĩ yaparo, cū wāmo mena copa etirica bapare nerĩ, “Dios, m̄a ñujãñuña jãã mena,” qũĩ yaparori, ti copare na nunĩñup̄u. Bairo cū caáto, cū cabuerã nipetiro use oco ti copa macããjêrē etipeticõãñuparã. 24 Bairo na caetiro, atore bairo na ññup̄u:

—Atie use oco p̄ame yu riĩ ñiña. Camasã capããrãrē na netõõgu, yu riacoagu. Bairo yu cariapēe jūgori cawāma wāme camasãrē Dios cū caátibojacũrĩqũē etacoaya. 25 Cariape mujããrē ñiña: Āmea mujãã mena use ocore p̄gani yu etinemoetigu yu Рачи cū carotimasĩrĩp̄a tunu caetaro marĩ caetinemoparo jūgoye —na ññup̄u Jesús.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

26 ĩ yaparo, salmos basarique mena Diore basapeoyuparã. Basapeo yaparo yua, acoásúparã Olivo cawāmecuti burop̄a. 27 Bairo na caátõ, atore bairo na ññup̄u Jesús:

—Yu cabuerã, mujãã nipetirã aperãrē uwirã, yu mujãã aweyocoagarã. Mujãã cabaipeere ĩ quetibuj̄u jūgoyeticũñañupã profeta majã Dios yaye woaturica tutip̄a: “Ovejare cacoteire camasã na capajĩãrõ yu eññotaetigu. Bairo cãrē na capajĩãrõ bero, cū oveja p̄ame bata peticõãgarãma,” ĩ quetibuj̄u jūgoyeticũñañupã. 28 Tunu apeyera cariacoataca nimicũã, yu caticoagu tunu. Bairo cati yua, mujãã jūgoye Galilea yepar̄u yu águ —na ññup̄u Jesús.

29 Bairo cū caĩrõ bero, Pedro p̄ame bairo qũĩñup̄u Jesure:

—Ñnoa yu mena macããna nipetirã m̄rē na caaweyocoamiatacũãrē, yu p̄ame roque di rãmu ũno m̄a yu aweyoetigu.

30 Bairo cū caĩrõ, bairo qũĩñup̄u Jesús:

—Pedro, cariapēe m̄rē ñiña: Āme ñami ābocu p̄gani cū capiiparo jūgoye itiani, “Cū yu masĩtĩña Jesure,” yu mitogu —qũĩñup̄u Jesús Pedrorē.

31 Pedro p̄ame butioro tutuaro mena bairo qũĩñemoñup̄u:

—M̄a mena yure na capajĩã rocagamiatacũãrē, “Cū yu masĩtĩña Jesure,” ñitoetimajũcõãgu —qũĩñup̄u Pedro Jesure.

Bairo cū caĩrõ tūgo, Jesús cū cabuerã cãã nipetiro, bairo jeto qũĩñuparã.

Jesús ora en Getsemaní

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

32 Bairi Jesujãã ásúparã Getsemaní cawāmecutop̄a. Top̄u etari, bairo na ññup̄u Jesús cū cabuerãrē:

—Ato ruicoteya mai. Jõ jãñurõp̄u Diore cū jēnigu yu átiya.

33 ĩ yaparo, Pedro, Santiago, bairi Juarē jõjãñurõp̄u na jūgoásúp̄u Jesús. Bairo ácã, butioro tūgoña yapapuayup̄u Jesús. 34 Bairi atore bairo na ññup̄u Pedrojããrē:

—Riaure bairo yu tūgoña yapapuaya. Mujãã p̄ame cãniena, atoa yu mujãã cotewa.

35 ĩ yaparo, na jūgoye jãñurõp̄u ánemoñup̄u Jesús. Ánemo yua, cū rapopaturĩ mena etanumurĩ yepar̄u cū riapēre mucũmuáti, Diore qũĩ jēniñup̄u, roro cū cabaipeere Dios cū canetõõbojaparore bairo ĩ. 36 Atore bairo qũĩ jēniñup̄u Diore: “Caaca, m̄a caboata, atie roro yu canetõõpeere

yu mu netōdōbojagu. Bairopua, yu caborore bairo to baieticōāto. Mu caborore bairo roque to bai áto,” i jēniñupū.

³⁷ Cabero tunu ásupu Jesús, Pedrojāā na caānopu. Bairo cacānirāpūrē na etayupu. Bairi qūñupū Jesús Pedrore:

—Jicā hora ūnoacā cāniēna, yu mujāā cotemasīētīñati? ³⁸ Cāniēna, wāmūncārī Diore cū jēniña, wātī mujāārē cū canetōdōētiparore bairo irā. Bairo mujāā cabomiatacūārē, mujāā rupau puame tutuaetiya —na iñupū.

³⁹ I yaparo, ásupu tunu Jesús Diore cū jēninemou ácu. Á yua, cūrē cū cañjēnijūgoatatorea bairo qūñ jēninemoñupū tunu. ⁴⁰ I jēni yaparo, tunucoásupu Jesús Pedrojāā tūpu. Bairo cacānirāpūrē na etayupu tunu. Na puame wūgoa cūtiri iñapāā masīēsuparā. Bairi dope bairo qūñ yu masīēsuparā. ⁴¹ Bairo na cabairo iña yua, ásupu Jesús tunu Diore cū jēniácú. Bairo jēni yaparo, tunucoásupu Jesús Pedrojāā na caānopu. Merē itiani majū nature etayupu. Bairo natu eta, atore bairo na iñupū:

—¿Nopēirā mai cacānirārē bairo mujāā nicōānucūñati? Tocārōā cāniña. Carorije cacūgorārē Camasā jūgocure, yu na canunirocaripau etaya merē. ⁴² Bairi wāmūncāña. Jito, yure caibusujābuitirocari majōcu puame marītu atiyami merē —na iñupū Jesús Pedrojāārē.

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Bairo cū caāno, Judas, Jesús cū cabuerā mena macāācū jicāū caāninucūmiatacu puame etayupu. Cū mena capāārā camasā cūā etayuparā. Na puame jarericapāirī, bairi yucu rūcaari cūārē cūgori etayuparā. Sacerdote majā quetiuparā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cajūgobueri majā, bairi aperā judío majā cabūtoa camasīrā na cajoatana āñuparā. ⁴⁴ Mai, na caetaparo jūgoye, Judas puame atore bairo na iñupū Jesure cañeranárē: “Cū wasopanarē ūpūrī yu cajēnipau puame, Jesús nigami. Bairo mujāā puame cū yu caāto iñarā, cūrē mujāā ñegarā. Cū ñe, caroaro cū jiya, cūrē mujāā neágarā,” na iñupū. ⁴⁵ Bairo Judas Jesutu etari, atore bairo qūñ jēniñupū:

—¡Cabuei, mu ānimiñati!

Bairo caroaro mena qūñtori cū ūpūñupū. ⁴⁶ Bairo cū caāto, Judas mena caetari majā puame Jesutu etari, cū ñecoásuparā yua.

⁴⁷ Mai, bairo Jesure na caāto iñarī, jicāū Jesús mena macāācū puame sacerdote majā quetiupau ūmārē cū āmorōrē cū patañocōā joyupu. ⁴⁸ Bairo cū caāto bero, atore bairo iñupū Jesús cūrē cañerī majārē:

—¿Nopēirā cajerutiri majōcu yu caānorē bairo jarericapāirī mena, bairi yucu rūcaari mena yu mujāā ñerā atíati? ⁴⁹ Tocānacā rāmua mujāā watoa yu āninucūāpū templo wīpūre. Bairo yu caānimiatacūārē, ni jicāū ūcū mujāā mena macāācū yu ñeemi. Bairopua, nipetiro yu mujāā caātie Dios busarica tutipū profeta majā na cañquetibūjū jūgoyeticūrīqūērē bairo baietaro baiya —na iñupū.

⁵⁰ Tipau caāno yua, Jesús cū cabuerā puame uwirā, Jesure rutiweyo peticoasuparā. ⁵¹ Bairo cūrē na cañeáto, jicāū cawāmau puame cū cānirī jutiro mena dūruaturī ūsa ásupu. ⁵² Bairo cū cabairo, cū cūārē cū ñegamiñuparā. Cūrē na cañemiatacūārē, cū cacānirī jutirore tuwe rocacū, jutii macūā atu ruticoásupu.

Jesús ante la Junta Suprema

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Bairi Jesure cañerĩ majã p̄ame sacerdote majã quetiup̄a majũ ya wiip̄a cũ neásuparã. Mai, ti wiire merẽ añuparã sacerdote majã quetiuparã, bairi aperã judío majã cabutoa camasirã, bairi Moisés añacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cajãgobueri majã cãã ti ñamirẽ caneñaetaatana. ⁵⁴ Bairi Jesure ti wiip̄a na caneátó, Pedro p̄ame yoajãñurõp̄a na ñña usayup̄a. Bairo ti wiire na cajããetaro bero, Pedro cãã etayup̄a ti wii macã yepap̄a. Bairi ti yepa ñnotaricarore jããetari, templo coteri majã guardia mena ruiyup̄a. Na peerotũ jũma ruiyup̄a Pedro cãã.

⁵⁵ Bairi ti wii pupeap̄a sacerdote majã quetiuparã, bairi nipetiro Junta Suprema macããna mena Jesús cũ cayasiro boyuparã. Bairi, “¿di wãme carorije cũ ásupari?” ãmeo ĩ macãñuparã na majũ. “¿Dope bairo cũ caátaje wapa cũ marĩ pajĩãrotiyati?” Bairo ãmeo ĩmacãmĩrãcãã, dope bairo cũ caátaje wapa cũ na capajĩãrotimasĩpeere bócaesuparã. ⁵⁶ Camasã capããrã Jesús cũ caĩrĩqũerẽ na caĩtonetõmiatacããrẽ, dope bairo jĩcã riseroa ĩ bus̄esuparã. ⁵⁷ Bairi jĩcããrã na mena macããna wãm̄nucãrĩ atore bairo ĩtoyuparã m̄nana:

⁵⁸ —Ñni Jesús, cũ caĩrĩqũerẽ jãã tũgow̄a. Bairo ĩwĩ: “Ati wii templo camasã na caqũenori wiire ȳa rocacõãḡa. Bairo áti yaparori, itia rãmu bero ȳa p̄ame ȳa wasoanucõḡa tunu ape wii camasã mee na caqũenorĩcã wii majũ yua,” ĩwĩ Jesús —qũĩ bus̄jãñuparã.

⁵⁹ Bairo ĩ bus̄mirãcãã, na caĩrĩjẽ cããrẽ jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ bus̄masĩesuparã.

⁶⁰ Bairo na caĩquetibujero tũgo, sumo sacerdote p̄ame wãm̄nucãrĩ atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—¿M̄na mee m̄rẽ na ññati? Roro m̄rẽ na caĩbus̄miatacããrẽ, ¿nopẽĩ narẽ m̄a yuetiyati? —qũĩ jẽniñañupũ Jesure.

⁶¹ Jesús p̄ame cũ yueticõãñupũ. Bairo cũ cayueto ñña, atore bairo qũĩñemoñupũ tunu sumo sacerdote Jesure:

—Jããrẽ cariape quetibuj̄ya: ¿M̄a, Mesías, Dios nocãrõ Cañ̄m̄ macũ m̄a ãniñati?

⁶² Bairo cũ caĩrõ, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Cãã ȳa ãniña. Tunu bairoa ãme beroaca Nipetiro Carotimasĩ t̄p̄a cariape nũgõãrẽ ȳa caruiaparore mujãã ĩñamũgõjogarã. Bairi tunu oco poa buseri watoap̄a ati yepare acũ ȳa caruiatõ cããrẽ mujãã ĩñamũgõjogarã — qũĩñupũ Jesús sumo sacerdotere.

⁶³ Bairo cũ caĩrõ tũgo, sumo sacerdote p̄ame cũ yaro jutirore tũgãworocacõã joyup̄a. Bairo átiri, atore bairo ĩñupũ:

—¡Roro majũ ĩcõãñami Diore, bairo cũ cañata! Bairi roro cũ caĩrĩqũerẽ marĩrẽ caquetibuj̄nemoparãrẽ na marĩ macãnemotigarã. ⁶⁴ Merẽ marĩ majũã marĩ tũgo yaparoya roro cũ caĩrĩjẽrẽ. Bairi, dope bairo cũ marĩ ãnaati —na ĩñupũ sumo sacerdote cũ ya wiire caneñaatĩatanarẽ.

Bairo cũ caĩrõ, to macããna nipetirã p̄ame bairo ĩñuparã: “Roro cũ caĩrĩjẽ wapa cũ marĩ pajĩã rocarotigarã,” jĩcãrõ ãmeo ĩ bus̄uyuparã.

⁶⁵ Bairo ĩ yaparo, jĩcããrã Jesure cũ riapép̄a uco eyotu epeyuparã. Bairi tunu cũ bapeyuparã. Aperã tunu cũ caapeere jutii asero mena jiyabiatori, cũ riapére cũ payuparã. Bairo átiri, qũĩ jẽniñañuparã:

—¡M̄a camasĩrĩjẽ jũgori jãã quetibuj̄ya! ¿Noa ãmerẽ m̄rẽ na paayati? —qũĩ epeyuparã to macããna Jesure.

Templo wii coteri majã guardia majã cãã Jesure cũ riapére paepeyuparã.

*Pedro niega conocer a Jesús**(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)*

66-67 Bairo na cabaiãno, Pedro p̄ame ti wii macã yepa majūrē ruiyup̄. Bairo cū caruiro, jicão sacerdote majã quetiupar̄ paabojar̄i majõco p̄ame qũĩñacõã maniãti, atore bairo qũĩñupõ:

—M̄ cãã, Jesús, Nazaret macã macããcũ mena m̄ ãñesẽãwũ. Cũã m̄ ãcũ.

68 Pedro p̄ame ãtori atore bairo cõ ãñupũ:

—Ȳ masĩetĩña. ¿Ñe ãnierē ȳ m̄ jēniñañati? Cũ ȳ masĩetĩña Jesure.

Bairo cõ ã yaparo yua, ti yepa ãnotarica jope t̄p̄m̄ ásúp̄m̄ Pedro. Bairo top̄m̄ cū caetan̄cãrõ, ãbocu p̄ame piyup̄. 69 Cabero tunu carõmio Pedre qũĩñarĩ atore bairo na ãñupõ tunu cõt̄m̄ caãnarē:

—Ãni cãã, Jesús, Nazaret macããcũ mena cabapacuti nucũatacu ãcũmi.

70 Pedro p̄ame cõ ãtonemoñupũ tunu:

—¡Cariape Dios mena m̄ ãiña! Cũ ȳ masĩetĩmajũcõãña Jesure.

Cabero tunu to macããna Pedrot̄m̄ etari bairo qũĩñuparã:

—Bairo ãcũ miña. M̄na, Jesús mena macããcũ majũ m̄ ãniña. M̄ cab̄s̄rije cãã Galilea macããna na cab̄s̄rore bairo m̄ b̄s̄ya. Bairi na mena macããcũ m̄ ãniña.

71 Bairo na caĩrõ tãgo, Pedro p̄ame na ãtonemoñupũ tunu:

—¡Tame, cariape Dios mena ãiña! Netõjãñurõ merē majããrē, “¡Cũ ȳ masĩetĩña!” majãã ãimiñajã —na ãñupũ.

72 Bairo Pedro cū caĩto ãnipar̄a, ãbocu p̄ame piinemoñupũ tunu. Bairo cū capiĩro, Pedro p̄ame tãgoña bocayup̄ Jesús cū cū caĩatajere. “Pedro, ãmeacã ãbocu p̄gani cū capiĩparo jũgoye itiani, ‘Cũ ȳ masĩetĩña Jesure,’ ȳ mitoḡ,” cū caĩatajere tãgoña bocayup̄. Bairo tãgoña bocari yua, b̄tioro otiyup̄ Pedro.

15*Jesús ante Pilato**(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)*

1 Bairo ti ñami cabusuetaro, sacerdote majã quetiuparã, aperã judío majã cab̄toa camasĩrã, bairi aperã Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũerē cajũgobueri majã, nipetirã Junta Suprema macããna cũã neñañuparã. Bairo neña, ãb̄s̄ yaparo yua, Jesús wãmorĩrē jiyarotiyuparã. Áti yaparo, cū neásuparã Pilato cawãmec̄cu t̄p̄m̄. 2 Pilato p̄ame na caĩb̄s̄upairijere tãgori, bairo qũĩ jēniñañupũ Jesure:

—¿M̄na, judío majã Quetiupar̄ Rey m̄ ãniñati?

Bairo cū caĩrõ, Jesús p̄ame qũĩñupũ:

—M̄ caĩrõrēã bairo ȳ baiya.

3 Bairi sacerdote majã quetiuparã Jesure nemojãñurõ cū b̄s̄ujãñuparã.

4 Bairi Pilato p̄ame atore bairo qũĩ jēniñañupũ Jesure:

—Nocãrõ capee majũ roro m̄rē ãñama. ¿Bairo na caĩmiatacũãrē, na m̄ ȳgaetiyati?

5 Jesús p̄ame bairo cū caĩrõ tãgomicũã, jicã wãmeacã ãno cū ȳesup̄. Bairo cū cayeto ãña, Pilato p̄ame tãgocõã maniãsup̄.

*Jesús es sentenciado a muerte**(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)*

6 Mai, tocãnacã Pascua bose rãtm̄ caãno, Pilato p̄ame wiyonucũñupũ jicã preso jorica wii macããcũrē, judío majã na cabõre. 7 Bairi

tipaᵛ caāno romano majā preso na cajoricᵛ añupᵛ jīcāᵛ, Barrabás cawāmecᵛᵛ. Na quetiupaᵛ gobiernorē rogarā camasārē capajīārcārā mena macāācᵛ jīcāᵛ añupᵛ Barrabás. ⁸ Bairo tipaᵛ caāno, camasā pᵛame Pilato tᵛpᵛ ásuparā. Bairo cātᵛ eta, “Bose rāmᵛ caāno mᵛ caātinucūrōrē bairo ása tunu,” qᵛiñuparā. ⁹ Bairo na caīrō tᵛgori, atore bairo na ī jēniñañupᵛ Pilato:

—¿Jesús, “Judío majā Quetiupaᵛ Rey” mᵛjāā caīwāmetinucūrē yᵛ cawiyorotiro mᵛjāā boyati? —na ī jēniñañupᵛ.

¹⁰ Masīcōāmiñupᵛ Pilato Jesure qᵛiñatutiri sacerdote majā quetiuparā cᵛ cayasiro na cabotᵛgoñarijērē. ¹¹ Bairi Pilato Jesure cᵛ cawiyogamiatacūrē, sacerdote majā quetiuparā pᵛame bairo boesuparā. Na pᵛame yasioroaca camasā natᵛ caānarē atore bairo na ī rotiyuparā: “Barrabáre Pilato cᵛ cawiyoro boya. Jesús pᵛamerē cᵛ pajīārotiya,” na ī quetibᵛjᵛyuparā. ¹² Bairi Pilato pᵛame atore bairo na ī jēniña nemoñañupᵛ tunu:

—Bairi Jesús “Judío majā Quetiupaᵛ Rey” mᵛjāā caīwāmetinucūrē, ¿dope yᵛ caāto mᵛjāā boyati?

¹³ Bairo cᵛ caījēniñarō, bairo ī awajajᵛgoyuparā:

—¡Yucᵛpāīpᵛ cᵛ papuatu rotiya!

¹⁴ Tunu na īnemoñupᵛ Pilato:

—¿Nopēīrā yucᵛpāīpᵛ cᵛ yᵛ capapuaturotiro mᵛjāā boyati? ¿Dise ũnie carorije cᵛ ásuparī?

Bairo cᵛ caījēniñamiatacūrē, “¡Yucᵛpāīpᵛ cᵛ papua turotiya!” bᵛtioro jāñurī ī awajanemoñuparā.

¹⁵ Bairo roro na caīawajarijere tᵛgouᵛ, Pilato pᵛame, camasā caroaro yᵛre na íáto ī, Barrabáre wiyorotiyupᵛ. Bairo áti yaparo, Jesure wecᵛ asero wēērī mena cᵛ baperotiyupᵛ. Bairo cūrē na caātiyaparoro, na nuniñupᵛ, Jesure yucᵛpāīpᵛ na capapuatuparore bairo ī yua.

¹⁶ Pilato cᵛ carotirā soldaua pᵛame Jesure cᵛ neásuparā pretorio cawāmecatī wii macā yepa recomacāpᵛ. Topᵛ etarā, na baparārē na piineñoñuparā, Jesure roro cᵛ átiepegarā. ¹⁷ Bairo neña yaparo, cᵛ jutirore weri, apero cajūārō, quetiupaᵛ rey cᵛ cajāñarō ũnorē Jesure cᵛ jāāñuparā. Áti yaparo, “Quetiupaᵛ rey corona cᵛ capesari beto ũnorē cᵛ pesa áto,” írā, pota wēērī mena juarica betore cᵛ rᵛpoapᵛ peoyuparā. ¹⁸ Bairo áticōā yua, cūrē quetiupaᵛre jēnirārē bairo qᵛi boyeti epeyuparā:

—¡Cᵛ ānicōāninucūáto āni judío majā Quetiupaᵛ Rey tocānacā rāmᵛa! — qᵛi boyetiepeyuparā soldaua Jesure.

¹⁹ Bairo áticōā, yucᵛ mena cᵛ rᵛpoare payuparā. Tunu bairoa cᵛ ucoo eyotuepeyuparā. Bairo áticōā, cūrē quetiupaᵛre jēnirārē bairo na rᵛropaturi mena cātᵛ etanumurī cᵛ boyeti epeyuparā. ²⁰ Bairo Jesure roro cᵛ átiepe yaparori yua, cūrē na cajāatajere cᵛ tuweneñuparā. Cᵛ jutii majū pᵛamerē cᵛ jāāñuparā tunu. Bairo áti yaparo, cᵛ neásuparā, yucᵛpāīpᵛ cᵛ papuaturáná yua.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Bairo áná, bócaetayuparā jīcāᵛ caᵛmᵛ, Simón cawāmecᵛᵛ, Cirene yepa macāācūrē. Simón pᵛame Alejandro, Rufo cawāmecᵛᵛna pacᵛ añupᵛ. Bairo Simorē bócarī cᵛ pᵛsarotiyuparā, Jesús yucᵛpāīrē.

22 Bairo átí yua, Gólgota buropu etayuparã. “Gólgota” ñrã, “La Calavera” o “Rupoa coro buro” ñgaro ñña. 23 Bairo etarã, use ocore mirra buurije cabairije ñnie mena asuriquere Jesure cū tĩamiñuparã. Jesús puame tiere etigaesupu. 24 Bairo soldaua yucupãiru Jesure cū papuatunacõri bero, número tiirire ãmeo wēnuniñuparã. Bairo átiri, na majũ masiñuparã Jesús jutii ãnajẽrẽ canepaure.

25 Bairo soldaua muipu cū caasitutuatiapu caño yucupãiru cū papuatu roca yuparã Jesure. 26 Tunu bairoa Jesús rupoa buire yucupãri woaturicupãirẽ papuatuyuparã, Jesure na cū capajĩarotirique wapare nipetiro camasã na ñña joroque ñrã. Tipãirẽ atore bairo ñ woaturique tusayuparo: ÑNI, JUDÍO MAJÃ QUETIUPAË REY NIÑAMI. 27 Bairo Jesús mena yucupãiru na papuatuyuparã puagarã cañma jerutiri majãrẽ. Jicãu cariape nuẽgõãrẽ, apei caãcõ nuẽgõãrẽ na papuatuyuparã. 28 Bairo na caãtie puame Dios yaye quetibujarica tutipu na cawoatujugoyeticũricãrõrẽ bairo cariape baietaro baiyuparo: “Cũ cãã carorã mena macããcũ niñami, ñ tũgoñagarãma.”

29 Bairo yucupãiru papuaturicu Jesús cū caño yua, camasã canetõanucũrã puame Jesure quĩroaena na rupoa yureyuparã. Roro majũ tore bairo quĩñuparã:

—¡Mũ, templo wiire roca yaparori, itia rãmu bero ape wii cawãma wiire caquẽnomasĩgaũ ñcũ añiri, mũ majũã netõña! 30 ¡Yucupãiru papuaturicu caãcũ nimicãã, mũ camasĩrĩjẽ jũgori yucupãirũre ruiasã! —quĩ epeyuparã to macããna caĩñanetõanucũrã puame.

31 Torea bairo quĩ epeyuparã sacerdote majã quetiuparã, bairo Moisés ãnacũ cū caroticũriquẽrẽ cajũgobueri majã cãã. Atope bairo quĩñuparã:

—Aperãrẽ na netõũpũ. Bairo na netõmicãã, ãmerẽ cū majũã netõmasiẽtĩñami. 32 ¡Israel yepa macããcũ Mesías, Quetiupau Rey majũ cariape cū caãmata, cū majũã cū camasĩrĩjẽ mena atopu ruiatibujionmi! Bairo cū caruiapãta, tiere ññarĩ bero cariape marĩ tũgobujiorã.

Bairo jerutiri majã, Jesús mena na capapuatuatana cãã tore bairo roro quĩñuparã.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

33 Merẽ yua pasaribota caño, caño tusaroa naitĩãcoásuparo ati yepa nipetiroru. Yoaro naitĩãñuparõ. Ñnamicã, tres de la tarde caño majũ tunu busuyuparo. 34 Tipau caño, Jesús puame busurique tutuaro mena atore bairo ññupũ:

—Eloi, Eloi, ¿lema sabactani? Ti wãme puame ñrã, “Yũ Pacu Dios, yũ Pacu Dios, ¿nopẽi yũ mũ aweyocoãtĩ?” ñgaro ñña.

35 Bairo cū caĩrõ tũgo, to macããna puame bairo ãmeo ññuparã na majũ:

—¡Jã, tũgoñijate! Profeta Elías ãnacũrẽ cū pii ññami Jesús.

36 Ñcõã yua, na mena macããcũ jicãu carupajitia mena use oco, cajũgũatajere yosene ásupu. Bairo átĩcõã, yucu yapapu ti jitiare jiyaturi, Jesutu ásupu. Cãtu eta yua, tiere cū ñumũgõ joyupu, cū etiãto, ñ. Bairo átí yaparo, bairo na ññupũ:

—Marĩ ññacoteroa maĩ. Cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori, ¿Elías ãnacũ yucupãiru cū caño cū cũ ruioũ acãati? —ññuparã.

37 Jesús puame busurique tutuaro mena ñ wisiotusa, riacoásupu yua.

38 Tipau caño, templo wii aruare ññotaricaro jutii asero carecomacã

woocõã ruiásúparo. ³⁹ Bairi soldaua quetiupau capitán Jesús cū cariaya-sicoato ñnarĩ, atore bairo ññupũ:

—Cariapea ãni, Jesús, Dios macã majũ nimiupĩ.

⁴⁰ Bairi Jesure cajuáatinemorícãrã jicããrã carõmia jõpũã tuari quĩñacõã nucũñuparã. Jicãõ na mena macããcõ ãñupõ María Magdalena cawãmecũco. Apeo, María, Santiago cabai, bairi José paco ãñupõ. Apeo Salomé ãñupõ. ⁴¹ Na rõmirĩ puame Jesús Galileapũ cū caãno cūrẽ cajuáatinemorícãrã rõmirĩ ãñuparã. Apera capããrã rõmirĩ Jerusalẽpu Jesús mena caetaatana cūã ãñuparã.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Bairo ti rũmũ ãñuparõ judío majã na cayerijãrĩ rũmũ jũgoye macã rũmũ. Ti rũmũ ñamicã merẽ judío majã quẽno weyopeyogarã baiyuparã, na cayerijãrĩ rũmũ caetaparo jũgoye. Bairi ti rũmũ canaiorĩpau jũgoyeaca José cawãmecũcu, Arimatea macã macããcũ Pilatotũ etayupũ. Mai, José cūã, quetiuparã, Junta Suprema majã mena macããcũ jicãũ caãnimajũũ ãñupũ. Tunu bairoa Dios cū carotimasĩrĩpau caetarore cacotei jicãũ ãñupũ. Bairi yua, tũgoñatutuarique mena Pilato tũpũ átĩ, Jesús rupauri ãnajẽrẽ yarocagũ, cū jẽni ásupũ. ⁴⁴ Pilato puame bairo cū caijẽnirõ tũgo, “¿Merẽ cū riacoabaupari?” ĩ masĩgu, cū ãmũ capitãrẽ cū piijori cū jẽniñãñupũ: “¿Merẽ cū baiyasicoaati?” ⁴⁵ “Merẽ baiyasicoaami,” capitán cū caiquetibũjũro tũgo, Jesús rupauri ãnajẽrẽ cū ãmũ capitãrẽ Josere ruio rotiyupũ. ⁴⁶ Bairo cū cairõ bero, José puame lino jutii aserore wapati yaparo, Jesús rupauri ãnajẽrẽ ti asero mena cū ãmañupũ. Bairo átiri bero, cawãma ãtã ope, na cayesearica operũ Jesús rupauri ãnajẽrẽ cũñupũ. Áti yaparo, ãtãpãĩ mena ti opere tubiatoyupũ. ⁴⁷ Mai, María Magdalena bairi apeo María cawãmecũco José pacojãã cūã topũ etari Jesure cū na cacũrocaripaurẽ ññãñuparã.

16

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Cabero yerijãrĩcã rũmũ bero macã rũmũ caãno María Magdalena, bairi apeo María Santiago paco, bairi apeo Salomé, cajutiñurĩjẽrẽ wapatiyuparã. Jesús rupauri ãnajẽrẽ pioturagarã baimiñuparã. ² Bairo ti rũmũ, cabũsũripauaca muiũpũ cū cawãmuatĩpau caãno, ape semana caãni jũgori rũmurẽ Jesús rupauri ãnajẽrẽ na cacũrocaatapaurẽ asúparã.

³ Bairo topũ ána, atore bairo ãmeo ĩ ásuparã na majũ:

—¿Noa marĩrẽ ti ope na cabiaatatiire na tupãbojarãati?

⁴ Bairo ti masã opere etarã yua, ññajoyuparã. Ti opere na cabiaatati, capairi ãtã tii puame tupãworicaropũ bauyuparo. ⁵ Bairo cabairoi, ti operũ jããñuparã. Bairo jããetari, jicãũ cawãmaũ cariape nũgõã puame jutii caroaro cabotiri wũre cajãñaruire quĩñãñuparã. Bairo quĩñãrã yua, acũacoasuparã. ⁶ Bairo na cabairo, atore bairo na ññupũ caũmũ puame:

—Mũjãã, uwieticõãña. Yũ masĩña. Jesús, Nazaret macã macããcũ, yucũpãĩpũ na capapuaturocamiatacũre cū macãrã mũjãã baiya. Ññãñijate cūrẽ na cacũmiatatore. Merẽ catitunucoami. Bairi atore maniñami. ⁷ Bairo ñña yaparori bero, tunu ánaja macãpũ. Cū cabuerã, bairi Pedro cūãrẽ na quetibũjurájã. Atere bairo na mũjãã ĩwã: “Merẽ caticuupi Jesús.

Bairi mujãã jũgoye Galilea yepapũ águmi. Topũ mujãã cotegumi,” na ĩ quetibũjurájá. Bairo cũ cabaipere mujãã cũ caquetibũjucũrĩcãrõrẽã bairo topũ cũ mujãã bocagarã yua —na ĩ quetibũjuyupũ ángel María Magdalenajããrẽ.

⁸ Bairo cũ caĩquetibũjuro tũgo, carõmia pũame yoaro mee acoásúparã. Nanauwirã, bairi tunu tie cabairijere tũgoacũari atũcoásúparã. Bairi aperãrẽ na caĩñaatajere na quetibũjuesuparã, bũtioro uwirã yua.

Jesús se aparece a María Magdalena

(Jn 20.11-18)

⁹ Bairo judío majã na cayerijãrĩ rãmũ busuri rãmũ cabusuro bero Jesús cacatitunuatacũ cõ buiaetajũgoyupũ María Magdalenarẽ. Mai, María pũame cajũgoyepũre jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãrõ majũ wãtĩ yerĩ pũnaarẽ Jesús cũ caawiyojobarico ãñupõ. ¹⁰ Bairo Jesús Mariãre cũ cabuiaetaro bero, cũ mena caquetibũjuñesẽãnucũrĩcãrãrẽ na quetibũjũo ácõ ásúpo. Mai, na pũame bũtioro yapapuari otirã baiãñuparã. ¹¹ Bairo, “Jesús merẽ tunu catiupi. Мерũ cũ ñĩñaapũ,” cõ caĩrõ tũgomirãcũã, cariape cõ tũgoesuparã.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

(Lc 24.13-35)

¹² Tipãũ bero aperã cũ cabuerã pũgarã caãñesẽãrãrẽ apeire bairo tunu na buiaetayupũ Jesús. ¹³ Bairo na cũ cabuiaetaro bero, na cũã tunucoásúparã Jerusalẽpũ cũ cabuerãrẽ na quetibũjuráná. Na cũãrẽ cariape na tũgoesuparã cũ cabuerã pũame.

El encargo de Jesús a los apóstoles

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Cabero tunu cũ cabuerã pũga wãmo peti rũpore jĩcãã pẽnirõ caãnacãũ majũ na caũgaruiripãna buiaetayupũ. Bairo natũ buiaetari, “Tunu caticuupi,” na yarã na caĩrĩjẽrẽ cariape na catũgoetoi jũgori, “¿Nopẽĩrã, ‘Tunu caticuupi,’ na caĩrĩjẽrẽ cariape mujãã tũgoetiyati?” na ĩ tuti etayupũ Jesús. ¹⁵ Bairo ĩ yaparo, atore bairo na ĩ quetibũjunemoñupũ: “Camasã tocãnacã poari macããnarẽ noo na caãnopũ, yũ yaye caroa quetire na quetibũju ñesẽãrájá, na cũã yũ yaye quetire na catũgõũsaparore bairo ĩrã. ¹⁶ Bairo noa ùna yũ yaye quetire tũgõũsari, cabautiza rotirã ùna caroaro netõcõãgarãma. Aperã catũgõũsaena pũame roro popiye baigarãma. ¹⁷ Bairi tunu yure catũgõũsarãrẽ cũ camasĩrĩjẽrẽ na jogũmi Dios. Tiere narẽ cũ cajoro capee wãmerĩ átimasĩgarãma. Yũ catuuarije mena wãtĩã camasãrẽ cajãñarãrẽ na acurewiyojo masĩgarãma. Bairi tunu aperã yayerẽ na cabũsumasĩetajere busũmasĩgarãma. ¹⁸ ãñarẽ ñerã cũã, bairi capũnirĩjẽrẽ etirã cũã, dope bairo baietigarãma. Apeyera tunu cariarãrẽ na wãmorĩ mena na caĩgãpeoroa, na cariayecutie netõcoagaro,” na ĩñupũ Jesús.

Jesús sube al cielo

(Lc 24.50-53)

¹⁹ Bairo Jesús cũ cabuerãrẽ na ĩ quetibũju yaparori bero, na wũweyori, ỹmũrecõo pũamerẽ wãmũcoásúpũ. Cũ pacũ Dios tũpũre etaũ, cariape pũgõã pũame etari ruiyupũ yua. ²⁰ Bairo ỹmũrecõopũ cũ cawãmuatato bero, cũ cabuerã tocãnacãũpũna nipetiropũ Jesús yaye quetire quetibũju ñesẽãñuparã. Na caquetibũjuñesẽãrõ, marĩ Quetiupãũ pũame masĩrĩqũẽrẽ

na joyupɛ. Capee wãmerĩ átijěño masĩřiqũěrě na joyupi, camasã, “Na caquetibujurijere cariapea niña,” na ĩ masĩáto ĩ yua.
Tocãrõã ñiña.

El Santo Evangelio Según SAN LUCAS

Prólogo

1-3 Mũ, Teófilo, nocãrõ majũ caãnimajũãrẽ, ati carta mena mũ yũ quetibũju woatujopa mai, Jesucristo cũ caátĩãnajẽrẽ caroaro cõñarĩcãrõrẽ bairo. Mai, capããrã camasã tiere, Jesús cũ caátĩãnajẽrẽ merẽ quetibũju woajomiñupã. Bairo na caátimiatacũãrẽ, yũ cũã tiere yũ quetibũju woajogũ. Mai, Jesús cũ caátĩãnajẽrẽ caĩñarĩcãrã pũame na caquetibũjunetõrĩqũrẽ jãã cũãrẽ jãã quetibũjuwã. Caãnijũgoripau Jesús cũ caátĩãnajẽrẽ na caĩñarĩqũrẽ jãã cũãrẽ jãã quetibũjuwã. Bairo tiere tũgori yua, caroaro cõñarĩcãrõrẽ bairo mũ yũ quetibũju woatujoya ati carta mena. 4 Teófilo, merẽ Jesús cũ caátĩãnajẽ jĩcã wãme ũnorẽ mũ tũgoyupa. Bairo cũ caátĩãnajẽ nipetirije caroaro cariape cũ masĩnemoáto ĩ, mũ yũ quetibũju woajoya ati carta mena.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

5 Bairo baiyupa: Herodes cawãmecusũ ãnacũ Judea yepa macããnarẽ quetiupau rey cũ caãni yutearẽ jĩcãũ sacerdote ãñupũ. Abías ya poa macããcũ jĩcãũ ãñupũ. Cũ pũame Zacarías wãmecusupu. Cũ nũmo Isabel wãmecusupo. Cõ pũame Aarón ãnacũ pãrãmeo majũ ãñupõ. 6 Bairi na, pũgarãpũa Dios cũ caroticũrĩqũẽ nipetirijere tũgousayuparã. Bairo bairã, carorije wapa mánarẽ bairo baiyuparã, Dios cũ caĩñajoro. Tunu bairoa nii ũcũ, “Roro ásuparã na,” ĩ masĩsuparã narẽ. 7 Na pũame tiwatoare capũna mána ãñuparã. Isabel pũame pũnaa homiocũã, yoaro pũnacuti masĩsupo. Tunu bairoa cabutoa ãnirĩ na capũna cãtigamirĩcãpau merẽ netõcoásúparo.

8 Bairo na cabairipau jĩcã rãmũ Zacarías templo wiipũ paau ásúpũ, cũ ya poa macããna mena cũ cajũpaari rãmũ caetaro ĩñarĩ. 9 Bairo topũ eta, jũpaa yua, jĩcã rãmũ cũ yarã pũame cũ beseyuparã. “Templo wii pupearu werea cajutiñurĩjẽrẽ cũ joeáto,” qũĩñuparã cũ yarã Zacariare. 10 Bairo Zacarías, “Jau,” ĩ, ti wii pupea ape arũaru jãásúpũ. Ti hora Zacarías cajutiñurĩjẽrẽ cũ cajoeri hora majũ Diore cũ jẽnirã baiyuparã camasã pũame. 11 Bairo Zacarías tiere cũ cajoeãno yua, cũ tupũ ángel pũame buiaetayupu. Altar, cajutiñurĩjẽrẽ cũ cajoemũgõrĩ mesa cariape nũgõã pũame buiaetanũcãñupũ. 12 Bairo ángel cũ cabairo, Zacarías pũame qũĩña acũacoasupu. Qũĩña uwijãñuñupũ. 13 Bairo cũ cabairo ĩña, ángel pũame qũĩñupũ Zacariare:

—Yũ uwieticõãña Zacarías. Caroa quetire mũ quetibũju acũ yũ atĩaru. Dios, mũ cajẽnirĩjẽrẽ tũgoyami. Bairo bairi mũ caborore bairo mũ nũmo, macũ cãtĩmasĩgomo. Bairi mũ macũ caãnipau cũ cabuiaro yua, “Juan” cũ mũ wãmetigu. 14 Ti rãmũ, cũ cabuiari rãmũrẽ mũ useanigu butiuro. Mũ mena macããna cũã capããrã useanigarãma, cũ cabuiaro ĩñarĩ yua. 15 Tunu bairoa mũ macũ caãnipau pũame Dios yaye quetire catũgomasĩ ãnirĩ caãnimajũũ nigumi Dios cũ caĩñajorore. Bairi tunu use oco cacũmuorĩjẽrẽ cũ etieticõáto. Bairi tunu Espiritu Santo, Dios Yeri cũ camasĩõrĩjẽ carũsaecu majũ ãnicõãgũmi. Cũ cabuiaparo jũgoyepna merẽ cũ mena ãnicõãgũmi. 16 Bairo mũ macũ caãnipau butiácũ yua, Israel yepa macããna capããrã cũ

caquetibujurijere tūgousagarāma. Bairo bairā, marī Quetiupau Diore cū bogarāma tunu, na cū caquetibujurije jūgori yua. ¹⁷ Tunu bairoa marī Quetiupau ati yeparu cū caetaparo jūgoye camasārē na quetibujugumi m̄ macū caānipau p̄ame. Elías cawāmecucu ānacū Espiritu Santo jūgori caroaro cū caquetibujumasīrcārō cārō cū cūā Dios Yeri jūgori camasārē caroaro na quetibujū masīgumi. Bairo cū caquetibujaro, capūnacuna p̄ame na pūnaa mena na asiajānao joroque na átigumi. Tunu bairoa Dios yaye quetire catūgogaena cūā cariape tūgousagarāma tunu, m̄ macū caānipau caroaro cū caquetibujurije jūgori yua. Bairo bairi m̄ yarā Israel yepa macāāna marī Quetiupau cū caetaparore caroaro yugarāma m̄ macū caānipau caroaro na cū caquetibujurije jūgori yua —qūi quetibujuyuru ángel Zacariare.

¹⁸ Bairo cū caīmiatacūārē, Zacarías p̄ame cariape cū tūgoesupu:

—¿Ñe jūgori, “Cariape m̄ busuya,” ñi masīcuti? Merē cabutoa majū jāā āniña yu, yu nūmo cūā. Torena, jāā pūnacuti masīētīña —qūiñupū Zacarías ángel p̄amerē.

¹⁹ Bairo cū caīrō tūgo, ángel p̄ame Zacariare qūiñupū tunu:

—Yuu, Gabriel, Diotu macāācū yu āniña. Cū majūā yu joāmi m̄ t̄pu, caroa quetire cū masīato, ī. ²⁰ Baiṙna, cabusumasīēcū m̄ tuagu āmerē. Yu caīrjērē cariape m̄ catūgoetie wapa bairo m̄ tuagu. Cabero m̄ macū caānipau cū cabuiaropu roque tunu m̄ busumasīgu. Yu yaye quetire m̄ caīroetimiatacūārē, tore bairo nipetirije baipecticoagaro ti yūtea caetaro —qūi quetibujuyuru ángel Zacariare.

²¹ Bairo ángel mena Zacarías cū cabusuānitoye yua, to macāāna cañubueri majā p̄ame Zacarías ti arua cū cawitietoi, yoaro coteyuparā. Na p̄ame: “¿Nopēi yoaro cū baiyati?” āmeo ī jēniñañuparā na majū. ²² Cabero Zacarías witietau, na quetibujū masīēsupu. Cū wāmo mena jeto na quetibujumiñupū. Bairo cū cabairo iña, atore bairo āmeo iñuparā: “Qūēguericarore bairo apeye ūnierē iñaatacumi Zacarías,” āmeo ī busuyuparā cañubueri majā macāpu cacoterā p̄ame. Bairo busumasīēcūā, ānicōāñupū yua.

²³ Bairo Zacarías nocānacā r̄mu bero templo wii coterique cū capaari r̄murī capetiro iña, tunucoásupu cū ya wiipu. ²⁴ Bairo topu eta, āni yua, tocārōā cū nūmo Isabel p̄ame bairirupau āñupō merē. Bairi wii pūpeapu ānicōā ninucūñupō. Jīcā wāmo cānacāñ muiṙna, aperā t̄pu átato mano ānicōānucūñupō cō ya wiipu. ²⁵ Cō p̄ame bairo ī tūgoñañupō: “Āmerē yu átinemoñami Dios, camasā p̄ame, ‘Capūna mácō niñamo Isabel,’ yure na caibusupaletiparore bairo ī. Bairi, ñujāñuñami Dios yu mena,” useanirī ī tūgoñanucūñupō Isabel.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ Cabero Isabel jīcā wāmo peti jīcā pēñirō cānacāñ muiṙna majū bairirupau cō caāno, ángel Gabriel cawāmecucure cū joyupu Dios tunu. Galilea na caīrī yeparu, Nazaret cawāmecuti macāpu cū joyupu. ²⁷ “María cawāmecucore m̄ quetibujuará,” ī, cū joyupu. Mai, María p̄ame camanapu mácō āñupō. Caūm̄ mena āmeñupō. José cawāmecucu nūmo caānipao āñirī apeī mena āmeñupō. José p̄ame David ānacū pārāmi āñupū. ²⁸ Bairo bairi Gabriel p̄ame Mariare cō buiaetayupu. Bairo cōtu buiaetari yua, cō iñupū:

—¡María, Dios cū caĩroa majũ, m̄ añimiñati! Marĩ Quetiupā m̄ mena añiñami. Tocānacāo camasā rōmirĩ netōrō caroaro m̄ átinemoñami —cō ĩ quetibuj̄u etayur̄u ángel Mariare.

²⁹ Bairo cū caĩrō t̄go yua, cō p̄ame t̄go ac̄acoasupo: “¿Dope bairo ĩḡu qũññati, ȳre bairo cū caĩj̄eniata?” ĩ t̄goñañur̄o. ³⁰ Bairo cō caĩt̄goñar̄o yua, ángel p̄ame cō ĩñur̄p̄u tunu:

—Ȳu uwieticōãña Marĩa. Caroa quetire m̄r̄e quetibuj̄u ac̄u ȳu atĩar̄u. Caroaro m̄ caátĩanier̄e ĩñajesoyami marĩ Quetiupā Dios. Bairi m̄ be-seami. ³¹ Bairi bairirupā m̄ añigo. Cawĩmañaca m̄ c̄gogo. Bairi m̄ mac̄u cañipar̄u cū cabuiaro yua, “Jesús” cū m̄ w̄ametigo. ³² Tunu bairoa m̄ mac̄u cañipar̄u p̄ame caátirotimasĩ niḡumi. Bairi nipetiro camasā, “Dios j̄obui mac̄ãc̄u mac̄u majũ niñami,” qũĩgar̄ama camasā c̄r̄e. Cū, marĩ Quetiupā Dios p̄ame m̄ mac̄u cañipar̄u quetiupāre bairo cū c̄gumi. Cū ñic̄u añac̄u David añac̄ur̄e bairo cū c̄gumi m̄ mac̄u cañipar̄u. ³³ Bairo cū cac̄ur̄o yua, m̄ mac̄u cañipar̄u p̄ame rotimasĩḡumi. Israel yera mac̄ãnar̄e tocānacā r̄m̄na na rotimasĩ añiḡumi yua. Cū carotiãnie petietigoro —cō ĩ quetibuj̄uyur̄u ángel Mariare.

³⁴ Bairo cū caĩrō t̄go, Marĩa p̄ame atore bairo qũĩ j̄eniñañur̄o:

—Ȳu p̄ame, ¿dope bairo ȳu baioati? Cañm̄ mena ȳu ãmerĩnucũña — qũĩñur̄o Marĩa ángel p̄amer̄e.

³⁵ Bairo cō caĩrō, cū p̄ame cō ĩñur̄p̄u:

—Espĩritu Santo, Dios Yeri majũ buseriwo ruiatĩ, catorore bairo baiñaj̄etaḡumi m̄p̄ure. Bairo Dios, nipetiro netōrō caátimasĩ, cū camasĩr̄j̄e j̄agori cawĩmañaca m̄ c̄gogo. Bairo bairi nipetiro camasā, “Caroñ cañu, Dios mac̄u majũ niñami,” qũĩgar̄ama camasā c̄r̄e, m̄r̄e cabuiar̄u p̄amer̄e. ³⁶ Apeyera tunu m̄ yao Isabel caw̄amec̄uco c̄uã cab̄uc̄uo ãnimoc̄uã, ãmer̄e bairirupā añiñamo cō c̄uã. J̄ic̄a w̄amo peti j̄ic̄a p̄enir̄o c̄anac̄ū muip̄na mer̄e c̄goyamo cap̄na mac̄o na caĩmir̄ic̄o p̄ame. ³⁷ Dise ũnie Dios cū caátimasĩt̄it̄e maniña. Nipetiro cū caátimasĩr̄j̄e jeto niña —cō ĩ quetibuj̄u yaparoyur̄u ángel Mariare.

³⁸ Bairo cū caĩrō t̄go, Marĩa p̄ame qũĩñur̄o:

—M̄ caĩr̄or̄e bairo to baiato toroque. Dios cū carotio ȳu ãniña. Bairi cū caborore bairo ȳu cū áparo —qũĩñur̄o Marĩa.

Bairo cō caĩyaparoro, ángel p̄ame acoásúr̄u yua.

María visita a Isabel

³⁹ Cabero nocānacā r̄m̄u bero caño, Marĩa p̄ame Judea caũt̄ayucu paĩri yepar̄u, cariape acoásúr̄o. ⁴⁰ Top̄u eta, Zacarĩas, bairi Isabel ya wiip̄u j̄ãñur̄o. Bairo j̄ãr̄ĩ yua, Isabere cō ĩ j̄eniñur̄o: “¡M̄u añimiñati!” ⁴¹ Bairo Marĩa cō caĩrō, Isabel mac̄uãc̄u p̄ame cō paror̄u yuguiyur̄u. Bairo cū cabairo, Espĩritu Santo Isabel yerire j̄ãñur̄u. ⁴² Bairo cū cajãr̄o, Isabel p̄ame Mariare useanir̄iqũẽ mena atore bairo cō ĩñur̄o:

—¡Ȳu yao, camasā rōmir̄ĩ tocānacāo netōrō caroare m̄ joyami marĩ Pacu Dios! M̄ mac̄u cañipar̄u c̄ur̄e caroare cū joyami. ⁴³ Cab̄ugoro mac̄ãc̄o ȳu ãniña. Bairo cabaio ȳu cañimiatac̄ur̄e, m̄, ȳu Quetiupā raso, ȳu m̄ p̄nc̄ub̄ugoya, bairo ȳre ĩña acó. ¡Ȳu mena m̄ ñuj̄ãñuñã! ⁴⁴ T̄goya. Ȳre m̄ caj̄enir̄o, ȳu mac̄u cañipar̄u p̄ame ȳu paror̄u yuguiami. ⁴⁵ ¡Ȳu yao useanir̄ĩ ãña! M̄r̄e marĩ Quetiupā cū caĩr̄iqũẽr̄e cariape m̄ t̄goyur̄a. Bairi caroare m̄ joup̄i Dios —cō ĩñur̄o Isabel Mariare.

⁴⁶ Bairo cō caĩrō, Marĩa p̄ame cō ĩñur̄o Isabere:

“Y_u yeri ñujãñuña. Ñe ùnie y_u rusaetiya.

Y_u mena ñumajũcõãñami marĩ Pac_u Dios.

47 Dios, y_ure canetõõã, caroaro cã caátiere tãgoñarĩ y_u useaninetõña y_u yerip_u.

48 Y_uu, cã carotio cabũgoro macããcõ y_u ãniña.

Bairo cabaio y_u cañnimitacũãrẽ, y_u beseami.

Cã cajou paco y_u ãnigo cã camasĩrĩjẽ jũgori.

Bairo bairi nipetiro camasã ñiroagarãma.

‘Camasã rõmirĩ tocãnacãõ netõrõ useaniñamo María,’ ñigarãma.

49 Marĩ Pac_u Dios nipetiro caátimasĩ ãnirĩ caroare y_u joami.

Cã caátimasĩrĩjẽ ñujãñuña y_ure.

¡Caroú cañu_u majũ niñami!

50 Tunu bairoa noa ùna cãrẽ canucũbugorãrẽ na ñnamaiñami Dios.

Ape tuti, ape tuti macããnarẽ bairo jeto na ñnamaiñami.

51 Tunu cãrẽ canucũbugorãrẽ cã caátimasĩrĩjẽrẽ na ññoñami Dios.

‘Cabũgoro macããna mee marĩ ãniña,’ caĩtũgoñarã roquere na caátigamirĩjẽrẽ na eñnotayami.

52 Quetiuparã cããrẽ na rotijãñoñami.

Aperã cabũgoro macããna roquere cañnimajũrã na ãnio joroque na átiyami.

53 Tunu bairoa caqueyarãrẽ ugariquere paio na joyami.

Aperã capee apeye ùnierẽ cacũgorã roquere ñe ùnie mánarẽ bairo na átiyami.

54-55 Marĩ ñicũjãã, Abrahãjããrẽ cã caĩrcãrõrẽ bairo átiyami Dios. Tiere masiritietiyami.

Bairi marĩ, Israel yepa macããnarẽ marĩ juátiyami ãmerẽ caroaro,”

cõ ññupõ useanirĩ María Isabere.

56 Bairo ñ yaparo yua, Isabejãã mena ãninucũñupõ María. Itiarã muip_ua bero caãno, cõ ya wiip_ua tunucoásúpo tunu.

Nacimiento de Juan el Bautista

57 Cabero Isabel p_uame cõ macũ cã cabuiari rãm_u etayuparo. Bairo

caetari rãm_u cõ macũ buiaetayup_u yua. 58 Bairo cã cabuiaro, Isabejãã

yarã, bairi nat_u macããna cãã cõ macũ cã cabuiaro tũgori useaniñuparã.

“Bairi cõ ñnamaiñami Dios,” useanirĩ ãmeo ññuparã na yarã, bairi nat_u

macããna cãã. 59 Bairo jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rãm_urĩ cõ macũ

cã cabuiaro bero etayuparã na yarã p_uame. Cããcã rup_ua macããtõrẽ

yisetarã etayuparã. Bairo áti yaparo yua, cã pac_u wãmerẽ bairo, Zacarías

cã wãmetigamiñuparã cããcã cããrẽ. 60 Bairo na cabomiatacũãrẽ, cã paco

p_uame atore bairo ññupõ:

—Bairo jãã boetiya. “Juan” roque jãã boya. Bairo marĩ wãmetiroa y_u macũãcãrẽ —na ññupõ.

61 Bairo cõ caĩrõ tũgo, cõ ññuparã:

—¿Nopẽĩõ “Juarẽ” m_u boyati? ¿Ni ùcũ m_ujãã y_u Juan sawãmec_uc_u cã ãñuparĩ? Jĩcã ùcũ mácũmi —cõ ññuparã.

62 Bairo cõ ñ yaparo, Zacarías cab_us_umasĩcãrẽ na wãmorĩ mena qũĩ

jẽniñañuparã, “¿dise wãme p_uame cã boyati?” ñrã. 63 Bairo na caĩjẽniñarõ,

Zacarías p_uame cã wãmorĩ mena “Woaturicapãĩ, yuc_upãĩrẽ neasá,” na

ññupã. Bairo na canenunirõ bero, Zacarías, “Juan wãmec_utig_umi cããcã,”

ñ woatuyup_u tipãĩp_ure yua. Bairo cã caĩwoaturo, to macããna caetari

majã p_uame ñña ac_uacoasuparã, “¿Nopẽĩ bairo cã boyati?” ñrã yua.

64 Tocãrõã Zacarías cab_us_umasĩtẽĩmiat_u jicoquei b_us_umasĩcoasup_u tunu.

Bairo busumasĩcõã yua, Diore qũĩ basapeoyupũ. ⁶⁵ Bairo bairi natũ macããna tũgo acũayuparã nipetirã. Tunu bairoa Judea yepa macããna caũmũarĩ yepa macããna nipetirãpũ ãmeo quetibũjũyuparã Zacarĩajãã na cabairiquere. ⁶⁶ Bairo ãmeo quetibũjurã yua, na yeripũ tũgoñaũuparã nipetirã bũtioro. “¿Dope cabaipau cũ ãnicutĩ ãni cawĩmau?” ãmeo ãũuparã. “Cariape Dios cũ maitũgoñaũupĩ,” ãmeo ãũuparã.

El canto de Zacarías

⁶⁷ Zacarías pũame cũ macũ cũ caátipeere quetibũjũyupũ. Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori atore bairo ãũupũ:

⁶⁸ “¡Marĩ Pacũ Dios carou majũ niñami, marĩ, Israel yepa macããna, marĩ caĩroau!

Bairi marĩta atiyami. Marĩ netõõũ acũ atiyami, cũ yarã majũ marĩ caãnoi.

⁶⁹ Marĩrẽ jou atiyami catutuaũ majũ, marĩrẽ canetõõpauere.

Cũ carotiricu David ãnacũ pãrãmerã poa watoai marĩrẽ jou atiyami marĩrẽ canetõõpau majũrẽ.

⁷⁰ Tirãmũpũre profeta majãrẽ cũ caquetibũju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo baietaro baiya.

⁷¹ Bairo boyupi Dios: Marĩ wapana roro marĩrẽ caátigarãrẽ marĩ canetõõrõ boyupi.

Tunu bairoa marĩ pesua roro marĩrẽ caátigarãrẽ marĩ canetõõrõ boyupi.

⁷² Bairo bairi marĩrẽ jou atiyami marĩrẽ canetõõpauere.

Marĩ ñicũjããrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo ácu, marĩrẽ ãnamairĩ, marĩ jou atiyami cũrẽ.

Cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo tiere masiritietiyami Dios.

⁷³ Marĩ ñicũ Abraham ãnacũrẽ cũ caĩcũrĩcãrõrẽ bairo tiere masiritietiyami.

⁷⁴ Bairi marĩ wapanarẽ cũ canetõõrõ, marĩ pũame uwiricarõ mano cũ yaye quetire marĩ tũgõũsagarã.

⁷⁵ Tunu bairoa carorije caãperã, cariape caãna majũ marĩ ãnigarã Dios cũ caĩñajoro tocãnacã rũmũ marĩ cacatiri rũmũ cãrõ,” ã quetibũjũyupũ Zacarías.

⁷⁶ Ñ quetibũju yaparo, qũĩũupũ tunu cũ macũãcãrẽ:

“Macũ, atore bairo migarãma:

‘Dios jõbui macããcũ yaũ niñami Juan.

Cũ yaye quetire caquetibũjujũgoyecũcũ niñami,’ migarãma.

Marĩ Quetiupau camasãrẽ cũ caquetibũjũparo jũgoye mũ quetibũju jũgoyecũtigu.

Marĩ Quetiupau yaye quetire caroaro na tũgoátõ ã, cũ jũgoye mũ quetibũju jũgoyecũtigu.

⁷⁷ Bairo mũ caquetibũjũro, Israel ya poa macããna atore bairo ã masĩgarãma:

‘Roro marĩ caátiere masiriyõgũmi marĩ Pacũ Dios.

Marĩ netõõõgũmi,’ ã masĩgarãma yua.

⁷⁸ Marĩ Pacũ Dios pũame cũ camairĩjẽ mena marĩ netõõñami.

Ti rũmũ marĩrẽ cũ canetõõrĩ rũmũ merẽ etaya.

Jĩcã rũmũ cabusuetarore bairo merẽ etaya.

⁷⁹ Bairi camasãrẽ caroaro na masĩõõgũmi Dios cũ cajopau.

Camasã pũame canaitãrõpũ ruirãrẽ bairo caãna niñama.

Bairo caãna nimirãcũã, caroaro cabusurore ãñarãrẽ bairo nigarãma, cũ caquetibũjũrĩjere tũgorã.

Jĩcãrõ tãnia ãnimasĩgarãma,” qũĩũupũ Zacarías cũ macũãcãrẽ.

⁸⁰ Bairo cabero Zacarías cū caĩrōrē bairo baiyupũ. Cū macū yeri ñuu bũtiásúpũ. Bairo bũtiácú, desierto cayucũmanopũ ãnincũñupũ Juan. Israel ya poa macããnarē Dios yaye quetire cū caquetibũjuparo jũgoye topũ ãnincũñupũ Zacarías macū pũame.

2

Nacimiento de Jesús

(Mt 1.18-25)

¹ Mai, tiwatoapũre quetiupau emperador Augusto cawãmecucũ ti yepa nipetiro caroti ãñupũ. Bairo ãcũ, na cõñarotiyupũ nipetiro camasãrē. Na wãmerĩrē woatu rotiyupũ. ² Mai, tiere, Siria cawãmecuti yepa macããnarē, Cirenio cawãmecucũ na quetiupau cū caãnipau camasãrē na cõñajũgo rotiyupũ. ³ Torena, nipetiro camasã na ñicũjãã na caãni macãrĩpũ ásúparã, na wãmerĩrē woatu rotiránã.

⁴ José cūã Galilea cawãmecuti yepa, Nazaret macã macããcũ cañiatacũ ásúpũ. Quetiupau rey David ãnacũ pãrãmi ãnirĩ, David cū cabuiaricaropũ ásúpũ, Belén cawãmecuti macã Judea yepapũ. ⁵ María cū ñumo caãnipao mena ásúpũ José, na wãmerĩrē woaturoti ácú. María pũame merē macũ jãñañupõ cõ parore. ⁶ Bairi Belén macãrē na caetaro bero, cõ macũãcã cū cabuiari rũmũ etayuparo. ⁷ Mai, ti macãpũ camasã cañesẽãrĩ majã na cacãnirĩ wii jiranetõcoasuparo merē. Torecũ, ti wii upau wecua cū canurã na cacãnirĩ wiipũ yosarotiyupũ Maríajããrē. Bairi topũ macãcũsupo, cõ macũ cañijũgoure. Bairo macãcuti, jutii aseri mena cū ãmarĩupõ. Cū ãmarĩ yua, wecua, na caũgari coropũ cū cũñupõ, topũ cū cãniãto, iõ.

Los ángeles y los pastores

⁸ Bairo ti ñamirē waibũtoa nurĩcãrã oveja cawãmecũnarē cacoteri majã ãñuparã. Topũ Belén macãtũre na coteyuparã. ⁹ Bairo na cacoteãno caãnoa yua, ángel Dios mena macããcũ natũ buiaetayupũ. Bairo cū cabuiaetaro, na tũpũ bũtioro asiwoyuparo Dios yaye mena cū caasi-yarije. Bairi ovejare cacoteri majã pũame bũtioro uwitũgoñañuparã, bairo cabairoi. ¹⁰ Bairo na cauwitũgoñarõ ñña, ángel pũame atore bairo na ññupũ: “Mũjãã, ovejare cacoteri majã yũ uwieticõãña. Caroa quetire mũjããrē quetibũju acú yũ atĩapũ. Nipetiro camasã tiere tũgorã bũtioro useanigarãma. ¹¹ Bairo baiya queti: ãme ñami David ãnacũ cū caãna macãpũre buiãmi mũjããrē canetõõpau. Mũjãã Quetiupau, Mesías, Dios cū cajou majũ merē buiãmi,” na ññupũ ángel oveja cacoteri majãrē. ¹² Bairo na ñ yaparo, atore bairo ñnemoñupũ: “Wecua wiipũ na caũgarique nurĩcã coro buipũ pesayami. Jutii aserĩ mena ãmarĩcũ topũ pesayami. Bairo mũjãã cũãcãrē bócarã yua, ‘Cũã niñami,’ mũjãã ñ masĩgarã,” na ñ quetibũjuyupũ ángel ovejare cacoterãrē.

¹³ Bairo cū caĩãno, ángelea majã capããrã buiaetayuparã jõbui macããna. Diore cū basapeorã etayuparã. Atore bairo ñ basayuparã:

¹⁴ “¡Dios jõbui macããcũ cañunetõũ niñami!

¡Bairi jĩcãrõ tũni tũgoñarĩqũerē cū joãto narē cū mena caroaro caãnarē!”
 ñ basapeoyuparã ángelea majã.

¹⁵ Bairo ñ basapeo yaparorĩ bero, tunucoásúparã jõbuiupũ tunu. Bairo na caátõ bero, ovejare cacoteri pũame ãmeo ññuparã:

—Jito, marĩ átõca Belẽpũ. Marĩ Quetiupau ãme ñami cū caquetibũjuriere bairo cabaiatajere marĩ ññarãrõa —ãmeo ññuparã na majũ.

¹⁶ Bairo i yaparo, tãmurĩ ásúparã Belêpũ. Topũ eta, Mariare, bairi Josere na bóca yuparã. Cawĩmauacarẽ, wecua nuricã coro buipũ capesaure cũ bóca yuparã cũ cããrẽ. ¹⁷ Bairo qũĩnarĩ, bairo ángel narẽ cũ caĩatajere na quetibujũ netõñuparã Mariajããrẽ. “‘Mujãã Quetiupau buiãmi,’ jãã iãmi ángel,” na iñuparã. ¹⁸ Bairo nipetiro camasã ovejare cacoteri majã na caiquetibujũnetõõĩjêrẽ tãgorã, butiuro tãgoñañuparã na yeripũ. ¹⁹ María pũame capee majũ tãgoñanucũñupõ cõ yeripũ ovejare cacoteri majã na caĩrĩjêrẽ. ²⁰ Cabero ovejare cacoteri majã pũame useanirĩqũẽ mena tunucoásúparã. Bairo áná, Diore qũĩ basapeoyuparã: “Jãã Pacũ Dios, mũ roque carou mũ ãniña,” qũĩ basapeoyuparã. Nipetirije na caĩñaatajere, bairi na catãgoataje cããrẽ tãgoñarĩ bairo qũĩ basapeoyuparã. “Ángel marĩrẽ cũ caquetibujũatatore bairo baiaru,” iñuparã oveja cacoteri majã, tunu áná yua.

El niño Jesús es presentado en el templo

²¹ Bairo na caató bero, jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rũmarĩ canetõrõ, cããcãrẽ cũ rupau macããtõrẽ yiseta rotiyuparã cũ pacua pũame. Bairo áti yaparorã, “Jesús” cũ wãmetiyuparã. María bairirupau cõ caãniparo jũgoye ángel cũ cawãmeti rotiricarorea bairo cũ wãmetiyuparã.

²² Cabero nocãnacã rũmũ María cõ cacatipetiro bero, Jesús pacua ásúparã Jerusalêpũ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩcãrõrẽ bairo átiráná. “Merẽ ñucoayamo María,” to templo wii macããnarẽ na i quetibujũgarã ásúparã. Bairo áná, Jesuacarẽ cũ neásúparã, Diore qũĩñogarã. ²³ Tore bairo camasãrẽ na átirotiyupa. Dios yaye woaturica tutipũ bairo i quetibujũyupa: “Mujãã pũnaa tocãnacãũ caũmũa cabuiajũgorãrẽ yũre mujãã iñogarã,” i quetibujũyupa Dios yaye woaturica tutipũ. ²⁴ Tunu bairoa ape wãme Dios yaye cũ caroticũrĩqũêrẽ bairo átiráná baiyuparã. Bairi buare pũgarã, o buaaca cawĩmarã majũrẽ Diore iroari joemũgõjoránã baiyuparã.

²⁵ Bairo áná, Dios ya wii, templo wiipũre etayuparã. Mai, tiwoatore ti macã Jerusalêpũre Dios yau jĩcãũ Simeón cawãmecucũ ãñupũ. Diore caroaro caĩroau, carorije wapa cacũgoecu ãñupũ. Bairo ãcũ, Israel yepa macããnarẽ canetõõpau cũ caetaparore iñagayupũ. Tunu bairoa Espiritu Santo, Dios Yeri majũ Simeón mena ãñupũ. ²⁶ Bairo cũ mena cũ caãnoi, cũ masĩõñupũ cũ cariparo jũgoye Mesías, marĩ Quetiupau Dios cũ cajoure cũ caĩñaapeere. ²⁷ Bairo ti rũmũ, Joséjãã templo wiipũre na caetari rũmũ, Espiritu Santo cũ camasĩrĩjê jũgori Simeórẽ cũ joyupũ ti wiipũ. Bairo ti wiipũ cũ caãno, Jesús pacua pũame ti wiire jããñuparã na cãã, Moisés ãnacũ cũ carotiricarore bairo átiráná. ²⁸ Bairo na cajããtõ iña, Simeón pũame natũ atĩ, Jesuacarẽ useanirĩ cũ neñupũ. Bairo cũ ne yua, atore bairo Diore qũĩ basapeoyupũ:

²⁹⁻³⁰ “Yũ Quetiupau Dios, yũre mũ caĩrĩcãrõrẽ bairo ãmerẽ baiya.

Ãniacarẽ mũ cajoure ñiñaña.

Camasãrẽ canetõõpau majũrẽ ñiñaña.

Bairi useanirĩqũẽ mena yũ riacoagu.

³¹ Cãã niñami nipetiro camasãrẽ canetõõpau mũ cacũjũgoyetiricu.

³² Cabusuatĩpau caetaro, camasã iñamasĩñama.

Tore bairo ãniaca butiácupũ cũ caquetibujũro, judío majã caãmerã cãã masĩgarãma.

Tunu jããrẽ, mũ yarã Israel yepa macããna cããrẽ jãã iroagarãma, camasãrẽ canetõõpau jãã ya poa macããcũ jĩcãũ cũ caãno jũgori yua,”

qũĩ basapeoyupũ Simeón Diore.

³³ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, José, bairi María butioro tũgoñañuparã, Simeón na macãacãrẽ cũ caĩrĩjẽrẽ. ³⁴⁻³⁵ Bairo na catũgoñarõ, Simeón pũame atore bairo na ñũupũ: “Marĩ Pacũ Dios caroare cũ jonemoáto mujããrẽ,” na ñũupũ. Bairo na ñ yaparou, tunu cũ ñũupũ Simeón Mariãre:

—Yũ yao, tũgoyta. Mũ macããcã pũame caroaro cariape Israel yepa macããnarẽ caquetibujapau Dios cũ cacũjãgoyetiricu niñami. Bairo butiãcũ, cũ caquetibujuroi, Israel yepa macããna jĩcããrã netõgarãma. Aperã yasicoagarãma. Nipetiro camasã na yeripũ na catũgoñarĩjẽ pũame baujaro na ñnamasĩõ joroque átigumi, cũ caquetibujuriye jũgori. Torena, jĩcããrã mũ macũrẽ cũ tejãñugarãma. Mũ pũame tiere na cateero ññaõ, butioro mũ yapapuajãñugo —cõ ñũupũ Simeón Mariãre.

³⁶ Mai, ti wiipũ ãñupõ Ana cawãmesuco cũã. Fanuel ãnacũ macõ, Aser ãnacũ ya poa macããcõ majũ ãñupõ. Cõ pũame profeta ãñupõ. Bairi jĩcãõã ãninucũñupõ Ana. Mai, cawãmao ãcõ, manapũcusupo. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã cũmarĩ majũ cõ manapũ mena ãniniñupõ. ³⁷ Bairo cũ manapũ cũ cariaro bero yua, jĩcãõã ãninucũñupõ. Apei boesupo. Bairo bairi templo wiipũre ãninucũñupõ Ana. Topãre ãcõ, Diore cũ jẽninucũñupõ. Uũmrecõõ, ñami cũãrẽ cũ jẽninucũñupõ. Ugarique betiri Diore cũ jẽni ñubuenucũñupõ. Bairo áti ãcõ yua, cabũcũõ ãñupõ. Ochenta y cuatro cũmarĩ majũ cũgoyupo. ³⁸ Bairo bai yua, Simeón Mariãre cũ caquetibujũ yaparoripaua cõ cũã natũ etayupo. Bairo etanũcã, cũãcãrẽ qũĩñarĩ, “Dios mũ ñujãñũña jãã mena,” qũĩñupõ. Bairo ñ yaparo, narẽ canetõõpũre cacoteri majãrẽ atore bairo na ñ quetibujũyupo: “Useanirĩ ãña yũ yarã Jerusalén macããna. Merẽ etayami marĩrẽ canetõõpũ,” na ñ quetibujũyupo.

El regreso a Nazaret

³⁹ Cabero, Joséjãã Dios cũ carotiricarore bairo átipeyori bero, tunucoásúparã Galilea yepapũ Nazaret macã, na ya macã majũpũ. ⁴⁰ To bero Jesús pũame caroaro tutuaũ butiyupũ. Bairi tunu caroaro tũgoñamasĩcoasupũ. Torecũ, Dios caroare cũ joyupũ Jesure.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Tunu tocãnacã cũma Jesús pacũjãã Jerusalẽpũ ánicũñuparã, Pascua bose rãmũrĩrẽ ññarãná. ⁴² Bairi Jesús pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã cũmarĩ cacũgou cũ caãno ásúparã Jerusalẽpũ. Na cabainucũrĩcãrõrẽ bairo baiyuparã. ⁴³ Bairo topũ eta, ãni, pascua bose rãmũrĩ bero yua, tunuásúparã na ya paupũ. Jesús pũame Jerusalẽpũã tuayupũ. Cũ pacua pũame masĩẽsuparã cũ catuarijere. ⁴⁴ Bairo ánã, Jesure qũĩñãetimirãcũã, “Marĩ mena macããna mena ãcũmi,” ñ tũgoñañuparã. “Marĩ berore usaũmi,” qũĩ tũgoñañuparã Jesure ti rãmũ, na caájũgori rãmũrẽ. Cabero qũĩñãetiri yua, cũ macãjũgoyuparã. “¿Jãã macũrẽ mujãã ññãetiatĩ?” ñ jẽniñãñuparã. Na yarã, na bapa cũãrẽ na ñ jẽniñãñuparã. ⁴⁵ Bairo cũ bócaetimirã yua, tunucoásúparã Jerusalẽpũ, cũ macãránã.

⁴⁶ Bairo ti macãpũ etarã, itia rãmũ bero cũ bócauparã Dios ya wii templo wiipũ. Mai, Jesús pũame to macããna cajũgoñubueri majã mena ruiyupũ. Na caquetibujurijere tũgou baiyupũ. Tunu bairoa narẽ, “¿Dope bairo ígaro to ññati tie?” na ñ jẽniñãnucũñupũ. ⁴⁷ Bairi nipetiro camasã cũ caĩmasĩrĩjẽrẽ tũgorã, narẽ cũ cayuriye cũãrẽ tũgorã, cũ tũgocõã maniásuparã. “Cawĩmaũ nimicũã, masĩjãñũñami,” ñũuparã na pũame,

Jesure. ⁴⁸ Bairo yua, cū pacua topu cū bóca yuparã. Cū bóca, qũĩña acuaocoasuparã. Cū paco pũame atore bairo qũĩñupõ:

—Macũ, ¿nopẽĩ jããrẽ, bairo mu baiyati? Yũ, mu pacu mena murẽ yoaro jãã macãmiapũ. Bairo jãã tũgoñarĩquẽ paiaru —quĩñupõ María Jesure.

⁴⁹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, cõ ñupũ:

—¿Nopẽĩrã yure mujãã macãati? Yũ Pacu yure cū carotirijere yu caátigaro, ¿mujãã masĩtĩati? —cõ ñupũ Jesús Mariare.

⁵⁰ Bairo cū caĩrĩjẽrẽ tũgomasiẽsuparã cū pacua pũame. “¿Dope bairo ñgu qũĩñati marĩ macũ?” ĩcõãñuparã.

⁵¹ Cabero yua, na mena tunucoásupũ Jesús Nazaret macãpu. Bairo topu eta, ãcũ yua, cū pacua na caĩrõrẽ bairo caroaro yuyupũ. Mai, cū paco pũame cū caátĩanierẽ caroaro tũgoña qũẽnocõã ãninucũñupõ cõ yeripu. ⁵² Jesús pũame cū catũgoñarĩjẽ, cū rupau mena bũticõã usaásupũ. Bairo Dios pũame cū caátĩanierẽ caroaro qũĩñajesoyupũ. Camasã cãã caroaro qũĩñajesoyuparã Jesure.

3

Juan el Bautista en el desierto (Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹⁻² Cabero yua, nocãnacã rãmurĩ bero, Juan ãnacũ desierto cayucũmanopũ ãninucũñupũ, Zacarías ãnacũ macũ majũ. Mai, tiwatoa Tiberio cawãmecucu nipetiro yepa quetiupau ãñupũ. Merẽ wãmorĩ peti jĩcã rupo pẽnirõ cãnacã cũmarĩ majũ quetiupau ãñupũ Tiberio. Apei, Poncio Pilato cawãmecucu Judea yepa macããnarẽ cãrẽ carotibojau ãñupũ. Apei cãã Herodes cawãmecucu Galilea yepa macããnarẽ cãrẽ carotibojau ãñupũ. Apei, Herodes bai cãã, Felipe cawãmecucu Iturea, Traconite puga yepa macããnarẽ cãrẽ carotibojau ãñupũ. Apei cãã Lisania cawãmecucu Abilinia yepa macããnarẽ cũ rotibojayupũ cũ cãã Tiberiore. Tunu bairoa Anás, Caifás cawãmecucuna sacerdote majũ quetiuparã majũ ãñuparã na cãã. Tiwatoa majũ Dios Juarẽ cũ quetibũju ãñesẽãrotiyupũ yua. ³ Bairo cū caĩrõ tũgo, topu ásupũ Juan, Rio Jordán na caĩrĩ yaa tũnipũ. To macããnarẽ atore bairo na ĩ quetibũjuyupũ: “Tũgoña qũẽnoña roro mujãã caátĩanierẽ. Tie mujãã cabairijere cū tũgoña jẽniña mujãã majũ Diore. Tunu bairoa cabautizarotiparã mujãã ãniña. Bairo mujãã caáto, mujãã netõgũmi Dios,” na ñupũ Juan to macããnarẽ. ⁴ Atore bairo ĩ woatu quetibũjũcũñãñupũ Isaiás ãnacũ, Dios yau profeta Juan cū cabaipeere: “Bairo ñgũmi jĩcãũ desierto cayucũmanopũ caãnicõãniatacu:

‘Marĩ Quetiupau yoaro mee etagũmi.

Torena, caroaro cariape ãnicoteya.

Camasã na quetiupau cū caetaparo jũgoye cū caatĩpawãrẽ na caqũẽnorõrẽ bairo cū qũẽnoyuya mujãã cãã.

⁵ Na pũame na quetiupau cū caatĩpawãpũre ope to caãmata, ñerĩ mena tore cũbiayama.

Tunu bairoa ãtã buri to caãmata, yesea qũẽnoñama.

Tunu bairoa carupa betori cãã to caãmata, cariape qũẽno ãmewiyoyama ti wããrẽ.

Caroa wãã majũ qũẽnoñama cū caatĩpawãrẽ.

Tore bairo mujãã cãã marĩ Quetiupau cū caetaparore caroaro qũẽnoyuya mujãã yeripu.

⁶ Bairo nipetiro camasã narê Dios cã canetõdroticũrĩcũrê qũĩñagarãma,'
ĩgumi cayucumanopũ caãnicõãniatacũ,"

ĩ woatu quetibũjũ jũgoyeticũñupĩ Isaías ãnacũ Juan cã caĩquetibũjũpeere.

⁷ Bairo Isaías cã caĩwoatuquetibũjũro bero, cayoato bero Juan
pũame etayupũ. Bairo cũrê cabautiza rotiratĩatanarê atore bairo na ĩ
quetibũjũyupũ: "ĩMujãã caĩtopairã, ãña pũnaarê bairo caãna mujãã caãnoi,
mujãã yũ bautizaecũ! Atore bairo mujãã ĩ tũgoñarã: 'Dios camasãrê
cũ caĩñabeseri rũmarê popiye marĩ cabaibujioatajere oco mena marĩ
cosenetõbujioumi,' mujãã ĩ tũgoñarã. ĩNamũ mujãã cã quetibũjũyati, 'Tie
mena jãã netõgarã,' mujãã caĩrĩjêrê? Bairo pũame mujãã caátĩãnierê
boya: ⁸ Rorije mujãã caátiere yapapuari caroaro ãnajê pũame átijũgoya.
Bairo mujãã caáto, camasã nipetiro ĩñarã, 'Torena, na yerire merê
wasoa yaparoupa,' ĩ masĩgarãma. Tunu bairoa, 'ĩMarĩã, Abraham
ãnacũ pãrãmerã marĩ caãnoi, marĩ netõdõgumi Dios!' ĩ tũgoñaeticõãña.
Bairo mujãã caĩtũgoñamiatacũãrê, dope bairo átinetõmasĩã maniña.
Dope bairo Dios boũ, atie ãtã rupaa mena Abraham pãrãmerãrê bairo
átiquẽno jẽñomasĩñami. ⁹ Bairi caroaro mujãã caápericõãta, ĩcãũ yucũ,
carĩca manĩrê quetĩjoerocacõãrĩcãrõrê bairo mujãã átirecõãgumi Dios
mujãã cãrê. Petoaca rũsaya mujããrê Dios cã caĩñabesepa rũmũ," na ĩ
quetibũjũyupũ Juan cũrê cabautiza rotiratĩatanarê.

¹⁰ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩ jẽniñañuparã to macããna capããrã:
—Tame, toroque, ĩñerê jãã átibujiocũti?

¹¹ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, Juan pũame atore bairo na ĩñupũ:

—Nĩĩ ũcũ jutiro pũgaro cacũgou, apei cacũgoecũre ĩcãrõ cã nuniáto.
Tunu bairoa ugarique cacũgou, apei cacũgoecũre cã batoáto —na ĩ
quetibũjũyupũ Juan catũgorã etarãrê.

¹² Na watoa etayuparã ĩcããrã dinerore jejobojari majã. Roma gob-
iernorê camasã yaye dinerore impuestos cawãmecũtiere jejobojari majã
etayuparã, cã bautiza rotirãna Juarẽ. Na cãã qũĩ jẽniñañuparã:

—Cabuei, ĩdope jãã caátore cã boyati Dios?

¹³ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ĩ quetibũjũyupũ:

—Mujãã quetiuparã na carotiricaro ĩcãrõ tãni jeya. Tie netõrõ jeet-
icõãña.

¹⁴ Cabero tunu soldaua cãã cã eta, qũĩ jẽniñañuparã:

—Jãã ate, ĩñerê jãã caátiere cã boyati Dios?

Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, na cããrê na ĩ quetibũjũyupũ:

—Tutuario mena camasãrê na ĩmaeticõãña. Tunu na bũsujããtĩcõãña
caáperãrê, marĩrê na wapatiáto, ĩrã. Tunu mujãã capaapee wapare mujãã
quetiuparã na cajorijerea tocãrõã useanicõãña. Bonemoeticõãña —na ĩ
quetibũjũyupũ Juan soldauare.

¹⁵ Camasã pũame Juan cã caquetibũjũrije jũgori bũtioro tũgoñañuparã.
Bairi nipetiro camasã na yeripũ atore bairo ĩ tũgoñañuparã: "ĩãni, Juan,
Mesías, Dios cã cajou majũ cã ãnicũti?" ãmeo ĩ tũgoñañuparã na majũ.

¹⁶ Bairo na caĩtũgoñarõ, Juan pũame atore bairo na ĩ quetibũjũyupũ:
"Yũ paarique niña mujããrê oco mena yũ cabautizarije. Yũ paarique
to cañumiatacũãrê, yũ bero caetaũ cã capaarije pũame ñunetõgaro. Cã
roque Espĩritu Santore jõmasĩgumi camasãpũre. Tunu bairoa camasã
roro na catũgoñarĩjê na wasoao joroque na átigumi. Cã roque yũ netõrõ
caãnimajũũ nigumi. Bairi yũ pũame ĩcãrõ tãni yũ átipeyomasĩtĩña. ¹⁷ Yũ
bero caetapau pũame marĩ ĩñabesegumi. Bairo carorãrê na beseregumi.

Trigo aseri carorijere joerocacõãrîcârõrê bairo camasã carorârê na beseregumi. Caûpetieti peeropu na joeregumi. Caroarã roquere caroaro na qûenogumi. Trigo caroa majûrê caroaro na caqûenocûrõrê bairo caroaro na qûenogumi caetapu cû yarã majûrê,” na î quetibujuyupu Juan catãgorã etarârê Jesús cû caãtipeere.

¹⁸ Bairo yua, atore bairo capee wãme, camasãrê na quetibujuyupu Juan caroa queti majûrê. ¹⁹ Bairo caroaro cû caquetibujumiatacããrê, quetiupu gobernador Herodes sawãmesucu ruame Juan cû caîrjêrê tûgousaesupu. Mai, Herodes bai Felipe numorê cõ êmañupû. Herodías sawãmesuco mena âninucûñupû. Tore bairo apeye ûnie cããrê roro majû ásupu Herodes. Bairo bairi roro cû caãtiere cû quetibujumiñupû Juan Herodere. ²⁰ Cabero Herodes ruame cû caîrõ tûgo, nemorõ roro ásupu. Jarê preso jorica wiipu cû jorocacõãñupû yua.

Jesús es bautizado

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Mai, Juan ruame to macããna nipetirârê oco mena na bautizayupu. Bairo cû caãto watoa, Jesús cããrê cû bautizayupu. Bairo Jesús cû cajênirîpaua yua, jõbui umurecõo ruame pããncãcoasuparo. ²² Bairo capãrõ yua, buare bairo ruiasupu Espiritu Santo, Dios Yeri majû, Jesús tûpu. Bairo cû cabauriatõ, jõbui ru bûsurique atore bairo î ocajoyuparo:

—Му, уи macû, уи camai majû, му ãniña. Му caãtiãnierê ñiñajesoya butioro —î bûsu ocajoyuparo jõbui ru bûsurique.

Los antepasados de Jesucristo

(Mt 1.1-17)

²³ Bairi yua, Jesús camasãrê cû caquetibujujûgoripau treinta años majû cûgoypu. Mai, Dios macû cû caãnimiatacããrê, “Cû pacu José ñiñami,” qûi tûgoñañuparã camasã Jesure.

José ruame Elí sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

²⁴ Elí ruame Matat sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Matat ruame Leví sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Leví ruame Melqui sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Melqui ruame Jana sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Jana ruame José sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

²⁵ José ruame Matatías sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Matatías ruame Amós sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Amós ruame Nahúm sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Nahúm ruame Esli sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Esli ruame Nagai sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

²⁶ Nagai ruame Maat sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Maat ruame Matatías sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Matatías ruame Semei sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Semei ruame Josec sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Josec ruame Judá sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

²⁷ Judá ruame Joanán sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Joanán ruame Resa sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Resa ruame Zorobabel sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Zorobabel ruame Salatiel sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Salatiel ruame Neri sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

²⁸ Neri ruame Melqui sawãmesucu ãnacû macû ãñupû.

Melqui рһаme Adi sawātesусу ānacū macū āñipū.

Adi рһаme Cosam sawātesусу ānacū macū āñipū.

Cosam рһаme Elmadam sawātesусу ānacū macū āñipū.

Elmadam рһаme Er sawātesусу ānacū macū āñipū.

²⁹ Er рһаme Jesús sawātesусу ānacū macū āñipū.

Jesús рһаme Eliezer sawātesусу ānacū macū āñipū.

Eliezer рһаme Jorim sawātesусу ānacū macū āñipū.

Jorim рһаme Matat sawātesусу ānacū macū āñipū.

³⁰ Matat рһаme Leví sawātesусу ānacū macū āñipū.

Leví рһаme Simeón sawātesусу ānacū macū āñipū.

Simeón рһаme Judá sawātesусу ānacū macū āñipū.

Judá рһаme José sawātesусу ānacū macū āñipū.

José рһаme Jonám sawātesусу ānacū macū āñipū.

Jonám рһаme Eliaquim sawātesусу ānacū macū āñipū.

³¹ Eliaquim рһаme Melea sawātesусу ānacū macū āñipū.

Melea рһаme Mena sawātesусу ānacū macū āñipū.

Mena рһаme Matata sawātesусу ānacū macū āñipū.

Matata рһаme Natán sawātesусу ānacū macū āñipū.

³² Natán рһаme David sawātesусу ānacū macū āñipū.

David рһаme Isaí sawātesусу ānacū macū āñipū.

Isaí рһаme Obed sawātesусу ānacū macū āñipū.

Obed рһаme Booz sawātesусу ānacū macū āñipū.

Booz рһаme Sala sawātesусу ānacū macū āñipū.

Sala рһаme Naasón sawātesусу ānacū macū āñipū.

³³ Naasón рһаme Aminadab sawātesусу ānacū macū āñipū.

Aminadab рһаme Admin sawātesусу ānacū macū āñipū.

Admin рһаme Arni sawātesусу ānacū macū āñipū.

Arni рһаme Esrom sawātesусу ānacū macū āñipū.

Esrom рһаme Fares sawātesусу ānacū macū āñipū.

Fares рһаme Judá sawātesусу ānacū macū āñipū.

³⁴ Judá рһаme Jacob sawātesусу ānacū macū āñipū.

Jacob рһаme Isaac sawātesусу ānacū macū āñipū.

Isaac рһаme Abraham sawātesусу ānacū macū āñipū.

Abraham рһаme Taré sawātesусу ānacū macū āñipū.

Taré рһаme Nacor sawātesусу ānacū macū āñipū.

³⁵ Nacor рһаme Serug sawātesусу ānacū macū āñipū.

Serug рһаme Ragau sawātesусу ānacū macū āñipū.

Ragau рһаme Peleg sawātesусу ānacū macū āñipū.

Peleg рһаme Heber sawātesусу ānacū macū āñipū.

Heber рһаme Sala sawātesусу ānacū macū āñipū.

³⁶ Sala рһаme Cainán sawātesусу ānacū macū āñipū.

Cainán рһаme Arfaxad sawātesусу ānacū macū āñipū.

Arfaxad рһаme Sem sawātesусу ānacū macū āñipū.

Sem рһаme Noé sawātesусу ānacū macū āñipū.

Noé рһаme Lamec sawātesусу ānacū macū āñipū.

³⁷ Lamec рһаme Musalén sawātesусу ānacū macū āñipū.

Musalén рһаme Enoc sawātesусу ānacū macū āñipū.

Enoc рһаme Jared sawātesусу ānacū macū āñipū.

Jared рһаme Mahalaleel sawātesусу ānacū macū āñipū.

Mahalaleel рһаme Cainán sawātesусу ānacū macū āñipū.

³⁸ Cainán ꝑhame Enós cawāmesucu ānacū macū āñupū.

Enós ꝑhame Set cawāmesucu ānacū macū āñupū.

Set ꝑhame Adán cawāmesucu ānacū macū āñupū.

Adán ꝑhame Dios cū caqūēnojūgoricu ānirī cū macūrē bairo caācū āñupū yua.

4

Jesús es puesto a prueba

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Bairo Juan Jesure cū cabautizaro bero, Jesús ꝑhame Espíritu Santo, Dios Yeri cū camasiōrijē carusaecu majū ānicōāñupū. Bairo cū caāno yua, Jesure, Rio Jordán caāniatacure cū jūgoásúpꝑꝑ desierto cayucamanopꝑ Espíritu Santo ꝑhame. ² Bairi desierto cayucamanopꝑ cuarenta rāmārī majū āñupū. Bairo topꝑ cū caāno yua, wātī ꝑhame rorije cū átirotimiñupū Jesure, “Cariape cū átinucūñati,” ĩ. Tunu topꝑ ācū, ñe ũnie ũgaesupꝑ Jesús. Bairi cuarenta rāmārī bero yua, queyarique tūgoñañupū. ³ Mai, wātī ꝑhame atore bairo cū átirotimiñupū Jesure:

—Mꝑ, Dios macū mꝑ āniña. Bairo cariapea Dios macū caācū ānirī, atia ũtārē pan qūēnorī ũgaya —qūñupū wātī Jesure.

⁴ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo ꝑhame qūñcōāñupū Jesús:

—Mꝑ caīrōrē bairo yꝑ áperigu. Dios yaye quetire na cawoaturica tutipꝑ ricaati yꝑ átirotietiya. Bairo ñña ti tuti: ‘Ũgarique marī cauganucūrō jeto boetiyami Dios. Nipetirije cū yaye quetibꝑjariquere marī catūgoñarījē cūārē boyami,’ ĩ quetibꝑjaya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipꝑ —qūñupū Jesús wātīrē.

⁵ Bairo cū caīrō bero, wātī ꝑhame Jesure ũtāū buipꝑ cū neásúpꝑ. Topꝑ etari yua, qūññoñupū ati yepa macāāna tocānacāꝑꝑ macāāna quetiuparā na carotimasīrīpañgire. ⁶⁻⁷ Bairo qūñño yaparo, bairo qūñupū tunu Jesure:

—Atie murē yꝑ caññorījērē yꝑ cūgoya. Bairi noo yꝑ caboꝑre cū yꝑ nuninetōmasiña. Mꝑ ꝑhame mꝑ cabooata, tocānacā macā macāānarē carotimasīrījērē murē yꝑ nunigu. Nipetiro camasā murē ĩroagarāma, rꝑropaturi mena etanumurī yare mꝑ caīroaata. Carotimasī mꝑ ānio joroque mꝑ yꝑ átigu. “Jau,” miwā —qūñupū wātī Jesure.

⁸ Bairo cū caīrō tūgo, bairo qūñupū Jesús:

—Mꝑ caīrōrē bairo yꝑ áperigu. Dios yaye quetire na cawoaturica tutipꝑ ricaati yꝑ átirotietiya. Bairo ñña ti tuti: ‘Īcāñā niñami marī caīroau, Dios jeto. Cū caīrījē jetore tūgoya,’ ĩ quetibꝑjaya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipꝑ —qūñupū Jesús wātīrē.

⁹ Bairo cū caīrō bero, wātī ꝑhame Jesure cū neánemoñupū. Jerusalén macāꝑꝑ Dios ya wii, templo wii buipꝑ cū neánemoñupū. Bairo topꝑ eta, qūñupū wātī Jesure:

—Mꝑ, Dios macū mꝑ āniña. Bairo cariapea Dios macū caācū ānirī, mꝑ majū patiñarui ácāja jō yeparꝑ. Mꝑ riaecu. ¹⁰ Tore bairo ĩ quetibꝑjaya Dios yaye queti:

‘Dios ꝑhame cū yarā ángelea majārē mꝑ coterotigami.

¹¹ Na, ángelea majā, mꝑ bocāñegarāma ũtā rupaapꝑ mꝑ cañarocapeaetiparore bairo ĩrā,’

ĩ quetibꝑjaya Dios yaye quetire na cawoaturica tutipꝑ —qūñupū wātī Jesure.

¹² Bairo cū caĩrō tūgo, bairo qũĩñupũ Jesús:

—Bairo m̄ caĩquetibuj̄ore bairo caĩmiatacũārē, m̄ caátirotirore bairo yu áperigũ. Bairo yu caáto boetiyami Dios. Ape wāme ape pũrõpũ atore bairo ĩ quetibuj̄aya: ‘Marĩ Quetiup̄a Diore cū camasĩrj̄erē átiepecõārĩ cū j̄enieticõãña,’ ĩ quetibuj̄aya Dios yaye queti na cawoaturica tutip̄a — qũĩñupũ Jesús wātĩrē. Cū yuesup̄a.

¹³ Bairi wātĩ p̄ame ape wāme roro cū átiroti masĩēsup̄a. Bairo átiroti masĩētĩrĩ yua, Jesure cū aweyocoásúp̄a mai.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Bairo cabero Jesús Galilea yepap̄a Espĩritu Santo cū camasĩrj̄ē mena ñe ũnie r̄saricar̄o mano tunucoásúp̄a yua. Bairi to macããna nipetiro camasã ti yepa tũni macããna p̄ame cū cabairijere tūgorã tocãnacãũp̄a ãmeo quetibuj̄a netõõñup̄arã na majũ. ¹⁵ Jesús p̄ame tocãnacãp̄ari na cañubuenefarĩ wiirip̄are camasãrē na quetibuj̄ayup̄a. Bairo cū caĩquetibuj̄o, camasã nipetiro qũĩroayup̄arã.

Jesús en Nazaret

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Cabero Nazaret cawāmecuti macãp̄a etayup̄a tunu Jesús. Cawĩmau ãcã, cū cabũtirica macãp̄a etayup̄a. Top̄a eta, ti macã macããna na cañubuenefarĩ wiip̄are jããñup̄a yerijãrĩcã r̄m̄u caãno. Bairo jeto átinucũñup̄a Jesús ti r̄m̄u ũnorē. Bairi ti wii camasã riap̄ep̄a nucũñup̄ũ, Dios ya tutire jãgoquetibuj̄u. ¹⁷ Bairo cū cabairo, profeta Isaías ãnacũ cū cawoaturiquere cū nuniñup̄arã. Bairo cū na canunirõ, ti pũrõ macããj̄ē quetibuj̄urique jĩcã wāmerē bócaup̄a. Atope bairo caĩrĩp̄aure bócaup̄a:

¹⁸ —“Espĩritu Santo yu mena ãniñami merē, Dios yure cū caroticũrĩcãrõrē bairo yu caátiparore bairo ĩ.

Yu mena ãniñami, cabopacarãrē caroa quetire na yu caquetibuj̄uparore bairo.

Yu jowĩ Dios, camasãrē cū caqũēnoparore bairo na yu caquetibuj̄uparore bairo ĩ.

Jĩcããrã preso cañe ecoricarãrē bairo caãna niñama.

Aperã cacaapee ĩñaenarē bairo niñama.

Aperã wātĩrē roro caátiecorãrē bairo caãna niñama.

Na ũnarē yu caqũēnoparore bairo ĩ, yu jowĩ Dios.

¹⁹ Camasãrē Dios cū canetõrĩ yutea caetarore yu quetibuj̄a rotijowĩ yua,” ĩña ati pũrõ —na ĩ quetibuj̄ayup̄a Jesús cũrē catũgori majã, sinagoga wii macããnarē.

²⁰ Bairo ti pũrõrē ĩñayap̄o, ti tutire biayup̄a. Bairo áti yua, ti wii p̄ap̄era tutirire cacoteire cū pitinuniñup̄ũ. Pitinuni, etanumucoasup̄a Jesús. Bairo cū caáto, nipetiro camasã qũĩñacõã usayup̄arã. ²¹ Bairo cũrē na caĩñausaro, atore bairo na ĩñup̄a Jesús:

—Isaías ãnacũ cū caĩquetibuj̄u woaturicua yu ãniña. Āmerē cū caĩquetibuj̄uricarore bairo baietaya —na ĩñup̄a Jesús ti wii macããnarē.

²² Bairo cū caĩrõ tūgorã, cū caĩrj̄erē tūgo acũacoasup̄arã. Atope bairo ĩñup̄arã:

—Ago tame, ãni, caroaro jĩcãrõ tũni busuyami. ¿José macũ mee cū ãniñati? Bairo cūã nimicũã, ¿caroaro cū masĩñati? —ãmeo ĩ busuyup̄arã na majũ.

²³ Cabero Jesús p̄ame na ĩñup̄a tunu:

—Ati yepa macããna apei narë cū cacatiorore borã, cū na cañnucũrõrë bairo mujãã cūã yu mujãã ï tũgoñarã: “Мн, ucotiri majõcн, мн majũã ucoti catioya. Baiñ Capernaupure ãcã, мн caátijẽñorĩqũerë bairo atore, мн ya macãpн cũãrë мн átigu, Dios cũ cajõн мн caãmata,” yure mujãã ï tũgoñarã —na ï quetibujuyupн Jesús ti wii macããnarë.

24 ï quetibujuyupн yaparo, bairo na ïñupũ tunu:

—Cariape mujããrë ñiña: Ni ïcũ Dios yañ profetare cū ya macã macããna cū boenama. Noa majũ qũĩroaenama. 25 Tunu bairoa marĩ ñicũ profeta Elías ãnacũ, cū cañni yũteapн cawapearã rõmirĩ capããrã ãñuparã. Ati yepa Israel yeparure itia cãmã ape cãmã recomacã caoco ocaeti yũteare capããrã ãñuparã. Tunu ti yũteare bũtioro aũariarique ãñuparõ. 26 Bairo capããrã na ïna na cañnimitacũãrë, cawapearã rõmirĩ jĩcãõã na mena macããcõ jetore cū juátinemo rotiyupн Dios Elíare. Sarepta cawãmecucore ape yeparн Sidõn macããcõrë cõ juátinemo rotiyupн. 27 Tunu bairoa profeta apei Eliseo cawãmecucн ãnacũ cū cañni yũtea carupн boarã capããrã ãñuparã ati yeparure. Bairo capããrã na ïna na cañnimitacũãrë, jĩcãũã na mena macããcũ jetore cū catorotiyupн Dios Eliseore. Naamán cawãmecucure, ape yepa, Siria yepa macããcũrë cū catorotiyupн —na ï quetibujuyupн Jesús cū ya macã macããnarë.

28 Bairo cū caĩquetibujuro tũgorã, ñubuerica wii macããna pũame bũtioro asiajãñuñuparã Jesús mena. 29 Bairo cū mena asia yua, cū ñe, ti macã jũgoye ãtãũ buipн cū neásuparã. Bairo topн etarã, cū tuneroca ñojogamiñuparã Jesure. 30 Bairo na caátigamiatacũãrë, Jesús pũame na watoapн, cū jãã ï masiã mano, na netõ acoásupн.

*Un hombre que tenía un espíritu impuro
(Mr 1.21-28)*

31 Cabero Galilea yeparн Capernaum cawãmecuti macãpн acoásupн Jesús. Topн eta, yerijãrĩcã rãmн caãno na jũgobueyupн camasãrë. 32 Carotimasĩ cū caĩquetibujurore bairo na quetibujuyupн. Bairo cū caquetibujurijere tũgorã, to macããna pũame tũgo acũacoasuparã.

33 Mai, ti wii sinagoga ñubuerica wiipн ãñupũ jĩcãũ wãtĩ yeri pũna cacãgõн. Bairo Jesús cū cabueãno, wãtĩ yeri pũna cacãgõн pũame atore bairo bũtioro qũĩ awajayupн:

34 —Мн, Jesús Nazaret macããcũ, ¿nopẽĩ мн atĩati jãã ture? ¿jããrë rei acũ мн baiyati? Мурë jãã masĩjãñuña. Мн, Dios macã, cañнн, мн ãniña —qũĩ awajayuparã wãtĩ yeri pũna, caãmн risero mena jũgori.

35 Bairo na caĩrõ tũgo, na ïñupũ Jesús:

—¡Busueticõãña mujãã! ¡Ñni caãmн rupature witi ánãja! —na ïñupũ Jesús wãtĩãrë.

Bairo cū caĩrõ tũgo, wãtĩ yeri pũna pũame caãmurë cū jũgoñañupũ yeparн, cũrë caĩñarĩ majã watoare. Bairo átĩcõã, roro cū átiri mee wĩticoásupн. 36 Bairo caãmurë cū caátiere ïñarã, nipetiro camasã qũĩña acũacoasuparã.

—¿Ñe to ãniñati cawãma Jesús cū carotirije? ¡Nocãrõ caroaro majũ cū masĩñati! Wãtĩ yeri pũna cũã cū yucõãñama. “Witi ánãja,” cū caĩrõ, wĩticoayama yua —ãmeo ïñuparã na majũ Jesure.

37 Bairo cū caãto bero, cū tũgoyuparã camasã nipetiro ti yepa tãni macããna, Jesús cū caátiere, cū camasĩrĩjẽrë yua.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Bairo na quetibujũ yaparo, na ñubuerica wiire witicoásúpũ Jesús. Ti wiire witiá, jáacoasupũ Simón cawãmecũcũ ya wiipũ. Mai, Simón mañicõ pũame riãjãñũñupõ. Bũtioro bũgoyupo. Bairo cũ cajããrõ, cũ quetibujũyuparã cabũcũo cõ cariarijere. ³⁹ Bairo na caĩquetibujũro tũgo, cõtũ eta, “Bũgoye tocãrõã jãnaña cõrẽ,” ñũpũ. Bairo cũ caĩrõ, jicoquei jãnacõasuparo bũgoye pũame. Tocãrõã caticõasupo. Bairo catiácó yua, tocãrõã ugarique na quẽnonuñupõ Jesujããrẽ.

Jesús sana a muchos enfermos

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Cabero muipũ cũ cajããrĩpũ, canaioatĩpũ caãno Simón ya wiipũre etayuparã nipetiro ti macã macããna. Dise ñnie riaye caãno cãrõ cacãgorã yarã pũame na neasuparã Jesús tũpũ. Bairo Jesús pũame na caetaro ñña, nipetirãrẽ na catiõyupũ. Cũ wãmorẽ na bui ñigãpeori tocãnacã wãme riaye cacãgorãrẽ na catiõyupũ. ⁴¹ Tunu bairoa na mena macããna cariarã capããrã wãtĩ yeri pũnarẽ cacãgorã cũãrẽ na netõõñupũ Jesús. Bairo cũ caáto, wãtĩ yeri pũna pũame quĩ awajayuparã, bairo witi ánã:

—¡Mũ roque Dios macũ mũ ãniña! —quĩñũparã.

Bairo na caĩmiatacããrẽ, Jesús pũame na ñrotiesupũ. Yũ, Mesías, Dios cũ cajõu yũ caãnierẽ na quetibujũeticõãto ñ, bairo na ñrotiesupũ.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

(Mr 1.35-39)

⁴² Ape rãmũ cabusuatĩpũ Jesús wãcã, ti macãrẽ witicoásúpũ. Bairo ácũ yua, etayupũ Jesús camasã na camanipãpũ. Bairo topũ cũ caãno, ti macã macããna cũ macãñũparã. Bairo cũ macãrĩ, cũ etacoasuparã. Atore bairo quĩñũparã:

—Aperõpũ mũ ápewa. Jáã mena mũ ãnicõãwã —quĩñũparã.

⁴³ Bairo na caĩrõ tũgo, bairo na ñũpũ Jesús:

—Ape macãã macããna cũãrẽ na yũ quetibujũgũ. Caroa quetire, Dios cũ carotimasĩrĩpũ caetarore na yũ quetibujũ masĩõgũ. Torecũna, yũ jowĩ Dios ati yepãpũre —na ñũpũ Jesús ti macã macããnarẽ.

⁴⁴ Cabero cũ caĩrõrẽ bairo quetibujũ ñesẽãñũpũ Jesús Judea yepãpũre. Ñubuerica wiiri macããnarẽ na quetibujũ ñesẽãñũpũ Jesús.

5

La pesca milagrosa

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Ape rãmũ ñtabũcũra Genesaret cawãmecutira tãnipũ ãñupũ Jesús. Topũ cũ caãno, camasã pũame Dios yaye quetire tũgõgarã, cũtu neñañũparã dope baiã masĩã manõpũ. ² Bairo na cabairo yua, tira tãnipũ ñãajõyupũ Jesús pũga cũmuu, capaca turõrica cũmuu majũrẽ. Mai, ti cũmuu uparã mañũparã. Na cũmuurẽ maa weyo, paputiropũ na bapĩ yucũre coserã baiyuparã. Wai pajããrĩ majã ãñũparã. ³ Bairi Jesús pũame ti cũmua jĩcãrẽ ájããñũpũ Simón ya cũmua majũrẽ. Bairi Simorẽ jõjãñũrĩ tuwiyo rotijõyupũ. Simón pũame, “Jau,” ñ, cũ tuwiyo joyupũ. Bairo ti cũmuapũ jãñarĩ Jesús pũame petãpũ canucũrĩ majãrẽ caroaro na quetibujũ jũgõyupũ. ⁴ Bairo na quetibujũ yaparõri bero, atore bairo quĩñũpũ Jesús Simorẽ:

—Jito, utablecua recomacãpũ marĩ átoca. Topũ etari mũjãã bapire mũjãã roca ñuawa. Bairo ána, marĩ wai pajĩãgarã —qũĩñupũ Jesús Simorẽ.

⁵ Bairo cũ caĩrõ tãgo, Simón pũame qũĩñupũ:

—Cabuei, ati ñami jãã wai macãmíapũ. Jãã bocaetiapũ. Maniãma. Baiũa, mũ caĩrõrẽ bairo yũ átigu. Bapire yũ rocañuagu —qũĩñupũ Simón Jesure.

⁶ Bairo Simojãã na caáto, tocãrõã wai capããrã ti bapire jããñuparã. Bairo jããnetõrã yua, na bapi wori nũcũpũ jããñuparã. ⁷ Bairo capããrã waire ñña acuari, na baparãrẽ ape cũmuapũ caãnarẽ na piijoyuparã. “Jãã juátirasá,” na ññuparã. Bairo na caetaro yua, waire na jejããñuparã. Pũga cũmuapũrea waire na jejããñuparã. Cũmuu pũame ruacoabujioyuparo. ⁸ Bairo Simón pũame Jesús cũ caátimasĩrĩjẽrẽ ññarĩ, cũtu rũropaturi mena etanumurĩ qũĩroayupũ. Bairo átícõã, qũĩñupũ Simón Jesure:

—Yũ Quetiupau, carõũ yũ ãniña. Carorije wapa cacũgoũ mũjũ yũ ãniña. ¡Bairi yũtũ ãmeina! —qũĩñupũ.

⁹ Mai, butiõro ñña acũacoasupũ Simón, Jesús cũ caátimasĩrĩjẽrẽ. Tie jãgori waire capããrã pajĩãñuparã. Bairi Simón, cũ mena macããna cũã ñña acũacoasuparã. ¹⁰ Bairo cũ caáto, Jacobo, cũ bai Juan cũã, Zebedeo pũnaa pũame cũã ñña acũacoasuparã. Mai, naa, Simón bapa ãñuparã. Jĩcãrõ wai pajĩãnucũñuparã. Bairi Jesús pũame, Simón bairo cũ caĩrõ tãgo, atore bairo qũĩñupũ:

—Simón, uwiesua. Caroaro waire cawãsãmasĩ mũ ãniapũ, wai na rutieticoáto, ñ. ãmerẽ yua, caroaro camasãrẽ caquetibũjũ mũ ãnio joroque mũ yũ átigu, na yasieticõãto, ñ —qũĩñupũ Jesús Simorẽ.

¹¹ Bairo cũ caĩrõ bero, Simojãã petapũ maarásuparã. Topũ etarã, na cũmuurẽ, na apeye ñnie cũãrẽ toa cũcõã, Jesús mena bapacãtiracoásuparã.

Jesús sana a un leproso
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Cabero Jesús jĩcã macãpũ cũ caãno, caũtũ jĩcãũ carupau boãũ pũame qũĩñajoyupũ Jesure. Bairo qũĩñajo yua, cũtu etari rũropaturi mena etanumurĩ Jesure qũĩroayupũ. Bairo qũĩroa, atore bairo qũĩ jẽniñañupũ:

—Yũ Quetiupau, mũ caboõata, yũ mũ netõõgu yũ caboariaye cũtiere —qũĩ jẽniñañupũ Jesure.

¹³ Bairo cũ caĩjẽniñarõ tãgo, Jesús pũame cũ wãmo mena cũ pãñañupũ. Bairo átícõã, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Mũ cacatiro yũ boya. ¡Bairi mũ yũ netõõña! —qũĩñupũ cariaũre.

Bairo Jesús cũ caĩrõ, jicoquei caticoasupũ carupau boamiatacũ. ¹⁴ Bairo cũ cabairo ñña, Jesús pũame cũ quetibũjũ rotiesupũ aperãrẽ cũ cabaiatajere. Bairo qũĩñupũ:

—Cariape acoácũja sacerdote tũpũ. Qũĩñoña mũ rupau, mũ cacatiatajere. Bairo tunu Diore cũ nuniña mũ cacatirije wapare. Tore bairo marĩ átirotiyupi Moisés ãnacũ. Bairo mũ caátiatato bero, nipetiro camasã masĩgarãma mũ cacatiatajere yua —qũĩñupũ Jesús carupau boamiatacũ.

¹⁵ Bairo Jesús cũ caátiatajere camasã na camasĩrõrẽ cũ caboetimiatacũãrẽ, nipetiropũ queti batapeticoasuparo. Bairi capããrã camasã Jesús tũpũ etayuparã. Jĩcããrã cũ yaye bũsũriquere tũgogarã, bairi aperã na riayere cũ netõõrotigarã cũtu etayuparã. ¹⁶ Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Jesús pũame aperõpũ acoásupũ. Ácoa yua, etayupũ Jesús camasã na camanõpũ. Topũ Diore cũ jẽniñupũ yua.

Jesús sana a un paralítico

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Jicā rūmꝯ Jesús camasārē tunu cū caquetibꝯjuāno, fariseo majā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuerī majā mena Jesutere tūgo ruiyuparā. Mai, na, tocānacā macā macāāna caatīatana āñuparā. Galilea yepa macāāna, bairi Judea yepa macāāna, tunu bairi Jerusalén macā macāāna caatīatana cūā āñuparā. Bairo na catāgoñaruiro, Jesús ꝯame cariyecꝯnarē na catioyꝯꝯ. Dios cūrē cū camasīōrījē jūgorī bairo na catioyꝯꝯ Jesús. ¹⁸ Bairo camasārē cū cacatioāno, caūmꝯa Jesutu etanemoñuparā tunu cariaꝯ, ñicārī cabꝯꝯricꝯ mena. Mai, na canerī coro mena cū neasúparā ñicārī cabꝯꝯricꝯ. Jesutere cū cūgamīñuparā, marī yaure cū catioáo, írā. ¹⁹ Bairo cūtu cū cūgamirācūā, ti wii pupeapꝯ na yaure cū nejāā masīesuparā, camasā capāārā na cajiraro jūgori. Bairi wii buipꝯ wāmꝯcoásúparā ñicārī cabꝯꝯricꝯ mena. Ti wii buipꝯ etarā, ope qūēnorī, cū pitiruió joyuparā pūū ꝯꝯo wēērī mena Jesús tꝯꝯ 걼icārī cabꝯꝯricꝯ. ²⁰ Bairo na caátó ñā, Jesús ꝯame tūgoña masīñupū na catāgoñarījērē. “Yꝯ camasīrījērē cariape tūgoñatutuayama,” na í tūgoñañupū. Toreꝯ, atore bairo qūñupū Jesús ñicārī cabꝯꝯricꝯ:

—Yꝯ yaꝯ, merē mꝯ carorije wapare yꝯ netōōcōāña —qūñupū Jesús.

²¹ Bairo cū caīrō, ti wii macāāna Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuerā, aperā fariseo majā mena āmeo í jēniñañuparā na majū Jesús cū caīatajere tūgori, “¿Ñamꝯ ūcū majū caūmꝯ cū āniñati, ‘Yꝯ yaꝯ, merē mꝯ carorije wapare yꝯ netōña,’ caīā? Dios jeto netōōmasīñami marī carorije wapare. Āni, Jesús, Diore cū netōnꝯcāū átiyami bairo cū caīrījē mena,” āmeo í busꝯyuparā na majū.

²² Masīcōāñupū Jesús cū yeripꝯ na caāmeobꝯsuriyere. Bairi atore bairo na ññupū:

—¿Nopēírā yꝯ caīatajere tūgori, mꝯjāā tūgoñarīqūē paiyati? ²³⁻²⁴ “Mꝯ carorije wapare yꝯ netōña,” ānirē yꝯ caīata, “Bairo ícōāū ññami,” mꝯjāā íbujiorā. Bairāꝯꝯ, “Wāmꝯnꝯcāña,” cūrē yꝯ caīata, to bero cū cawāmꝯnꝯcáto ññarā roque, “Bairo ícōāū mee ññami Jesús,” mꝯjāā íbujiorā. Yꝯ, Camasā Jūgocꝯ, ati yepapꝯ yꝯ carotimasīrījērē mꝯjāā camasīparore bairo, tiere ñigu —na ññupū Jesús fariseojāārē.

Í yaparo, cū caīrōrē bairo qūñnemoñupū Jesús ñicārī cabꝯꝯricꝯ:

—Murē ññā: ¡Wāmꝯnꝯcāña! Mꝯ cacūñarī corore nepꝯsari mꝯ ya wiipꝯ tunu ácúja. Merē mꝯ riayere yꝯ netōña —qūñupū.

²⁵ Bairo cū caīrō tūgo, tocārōā jicoquei wāmꝯnꝯcā yua, cū cacūñarī corore ne ꝯꝯsa, ti wiire witicoásúꝯ cū ñicārī cabꝯꝯmiataꝯ ꝯꝯame. Diore basapeori, cū ya wiipꝯ acoásúꝯ yua. ²⁶ Bairo cū caátó ññarā, nipetiro camasā tūgoña acꝯari, atore bairo ññuparā:

—Ago tame, ¿diwatoa ūno tore bairo caroa majūrē marī ññarī? Marī ññapꝯ. ¡Camasī ññami Dios! —qūñ basapeoyuparā nipetirā.

Jesús llama a Leví

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Cabero acoásúꝯ Jesús tunu. Bairo ácú, Leví cawāmꝯꝯꝯꝯ qūññajoyꝯꝯ. Mai, Leví ꝯame Roma gobiernorē camasā yaye dinero impuestu na caīrījērē jejobojarī majōꝯ āñupū. Bairi cū capaari arꝯꝯꝯ cū caāno, qūññajoyꝯꝯ Jesús Levíre. Bairo qūññajori bero, cūtu etaátí, atore bairo qūññupū:

—Jito, yu bapacusa.

²⁸ Bairo cū caĩrõ tũgo, tocãrõã jicoquei Leví pũame cū yaye paarique nipetirore cūcõã, Jesús mena bapacuti ácu acoásupũ yua.

²⁹ Nocãrõ bero Leví cū ya wiipũ bose rũmũ jũgo qũẽnoñupũ. Bairo bairi ti rũmurẽ cū ya wiipũ capããrã camasã ãñuparã cū capiijoatana. Na mena macããna jĩcããrã Leví ùna, gobiernorẽ camasã yaye dinerore cajejobojari majã ãñuparã. Na ùna Jesujãã mena uga bapacũsuparã. ³⁰ Bairo na caugabapacũtore ñnarã yua, fariseo majã pũame na ñ tutiyuparã Jesús cū cabuerãrẽ. Na yarã, Moisés cū caroticũriqũẽrẽ cajũgobueri majã mena atore bairo na ñ tutiyuparã:

—¿Nopẽĩ dinero jejori majã mena, bairi aperã roro caána mena mujãã etiuga bapacũtiyati? Roro mujãã átiya —na ñ tutiyuparã fariseojãã Jesús cū cabuerãrẽ.

³¹ Bairo na catutiro tũgo, bairo na ññupũ Jesús:

—Ucotiri majõcũre bairo yu ãniña ati wiire. Ucotiri majõcũ áperiyami cacatirã na caãni wiiripũre. Cariarã na caãni wiiri jetore etanucũñami, na ucoti etaũ. Bairi ãnoa mena yu ãniña. Na carorije riayere bairo caãnierẽ netõõũ ácu yu atĩapũ. ³² Torecũna, yu apũ ati yepapũre. “Caroarã marĩ ãniña,” caĩtorãrẽ na yu macãẽtĩña. Aperã, “Carorije wapa marĩ buicũtiya,” caĩtũgoña yapapuarã roquere na macãũacũ yu apũ, na yeri wasoáto, ñ —na ñ quetibũjũyupũ Jesús fariseojããrẽ.

La cuestión del ayuno

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Cabero Jesure qũĩ jẽniñañuparã tunu to macããna camasã:

—Ugarique betiri Dios jetore cū jẽninucũñama Juan cū cabuerã. Fariseo majã na cabuerã tore bairo átiyama na cãã. Mũ cabuerã pũame áperiyama. ¿Nopẽĩrã na ugarique betietinucũñati? —qũĩ jẽniñañuparã to macããna Jesure.

³⁴⁻³⁵ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Caroaro yu caátiere mujãã tũgomasiẽtĩña. Caũmũ cawãmojiyapũre bairo yu ãniña. Cũ yarãrẽ bairo niñama yu cabuerã. Caũmũ cū cawãmojiyari rũmurẽ cū yarã nipetirã ugayama paio, cū mena useanirĩ ãna. Ti rũmurẽ auatãmũoetiyama. Caũmũ cū cawãmojiyaro bero roquere, cū yarã caborã ugarique betiri Diore cū tũgoñajẽni ñubuebujiorãma tunu. Narẽ bairo jãã ãniña. Bairi yu mena ãna, yu cabuerã auatãmũoetigarãma. Yu camano roquere auatãmũobujiorãma —na ñ quetibũjũyupũ Jesús fariseo majãrẽ.

³⁶ Ñ yaparo, “Yu yaye cawãma quetire cabũcũ macããjẽ mena tũgousa masĩã maniña,” ñgu, atore bairi wãme na ñcõña quetibũjũnemofũpũ Jesús tunu:

—Cabũcũro jutirore cawori opere seretuetiyama camasã camasĩrã jutiro cawãma asero carũgaeti asero mena. Bairo na caápata, ñuetigaro. Cose, ti aserore bopo na caáto, rũgagaro. Rũgari tũgãwonemogaro paijãñũrõ cawãma asero pũame cabũcũro jutirore. ³⁷ Tunu bairoa use oco cawãma qũẽnoyaparoriquere piojãẽtĩnucũñama camasã cabũcũ poa waibũcũ asero poapũre. Bairo na caápata, ti poa wocoagaro, tie oco capãmũrõĩ. Ti poa macããjẽ yasigaro. ³⁸ Bairi use ocore cawãma qũẽnoyaparoriquere piojãnucũñama camasã cawãma poa mena. ³⁹ Tunu bairoa use oco cabũcũre caetiatana ni ùcũ jĩcãũ cawãmarẽ boecũmi. Cũ

puame, “Ūse oco cabūcu jeto yu ñūña,” ĩ tũgoñañami —na ĩ quetibūjuyupu Jesús fariseo majãrẽ.

6

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Cabero judío majã na cayerijãrĩ rãmũ caãno Jesujãã netõásúparã weseripu. Bairo netõánã, Jesús cũ cabuerã puame queyari trigo apeacarẽ cacatirijerea peenerĩ bure ugajũgoyuparã. Bairo na caato, fariseo majã puame na ññañuparã. ² Bairo na caato ñña yua, atore bairo na ĩ tutiyuparã:

—¿Nopẽrã ati rãmũ ñnorẽ paariquere bairo mujãã átiyati? Ati rãmũ ñnorẽ caápericõãpee niña mujãã caátie ñnierẽ —na ĩ tutiyuparã fariseo majã Jesús cũ cabuerãrẽ.

³ Bairo na caĩtutiro tũgo, atore bairo na ĩñupũ Jesús:

—David ãnacũ queyamiácã, ¿cũ caátajere na caquetibūjucũrĩqũẽrẽ mujãã ññaetinucũñati Dios ya tutipu? Mujãã ññanucũrã. ⁴ Bairo baiyuparo: David puame jããetayupu Dios ya wiire cũ ãmũa mena. Ugariquere macããrã jããetayuparã. Bairi pan ãñuparõ, caroa Dios yaye majũ na caĩcũrĩqũẽ jeto. Tie pããrẽ sacerdote majã jetore na ugariotiyupu Moisés ãnacũ. Bairo sacerdote majã jeto na caugarije caãnimiatacũãrẽ, tie pããrẽ ugari bero, cũ ãmũarẽ na batonuñupũ David —na ĩñupũ Jesús.

⁵ Tunu na ĩnemoñupũ Jesús fariseo majãrẽ:

—Yu, Camasã Jũgocu ãniri yũ átirotimasñña yerijãrĩcã rãmũ cũãrẽ camasã caroare na caátĩãnipere —na ĩ quetibūjuyupu Jesús fariseo majãrẽ.

El hombre de la mano tullida

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Ape rãmũ caãno tunu judío majã na cayerijãrĩ rãmũ caetaro ñña, jããetayupu Jesús ñubuerica wiipu. Bairo jããeta, na buejũgoyupu. Topũ ãñupũ jĩcãũ cariape nugõã caricáburicu. ⁷ Mai, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, bairi fariseo majã mena Jesús cũ caátigarijere caroaro qũĩña usayuparã, na quetiuparãrẽ busujãgarã. “¿Yerijãrĩcã rãmũrẽã cũ catiõuáti caricábũure?” ĩ tũgoñañuparã. ⁸ Jesús masĩjãñupũ na catũgoñarĩjẽrẽ. Bairo masĩmicũã, atore bairo qũĩñupũ caricábũure:

—Tiaya. Ato yu tũpu asá.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, wãmũñucã, cũ tũpu etanucã etayupu. ⁹ Bairo cũ caetaro ñña, atore bairo na ĩ jẽniñañupũ Jesús fariseojããrẽ:

—¿Ñerẽ marĩ ánaati ati rãmũrĩ ñnorẽ, camasã na cayerijãrĩ rãmũrĩrẽ? ¿Cañurĩjẽrẽ marĩ ánaati, o caroriye puamerẽ marĩ ánaati? Cañurĩjẽrẽ marĩ átigarã. Bopacooro cabairãrẽ marĩ canetõrõrẽ boyami Dios —na ĩñupũ Jesús fariseo majãrẽ.

¹⁰ Bairo na ĩ yaparo, nipetirãrẽ na ñña, atore bairo qũĩñupũ Jesús caricáburicure:

—Mũ ricãre ñupoya.

Bairo cũ caĩrõ, caricáburicu puame cũ caĩrõrẽ bairo ásupũ. Tocãrõã cũ ricã ñũcoasuparo yua. ¹¹ Bairo cũ caato ññarã, fariseo majã puame asia netõcoasuparã Jesús mena. Bairo asia netõcõãti, atore bairo ãmeo ĩ jẽniñañuparã na majũ: “¿Dope bairo marĩ ánaati, Jesure cũ pajĩãgarã?” Cũ tejãñũñuparã fariseo majã Jesure.

Jesús escoge a los doce apóstoles

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Ti rāmūrīrā Diore jēnigū, ūtāñ buipū acoásúpū Jesús. Topū eta, ti ñamirē Diore qūī jēniñubue busucoásúpū. ¹³ Bairo baibusueta, na piyupū Jesús cū cabueparārē. Bairo na caetaro ñña, na beseyupū pūga wāmo peti rūpore pūga pēnirō cānacāñ majū. Bese yaparo yua, “Mujāñ yū caquetibujerotijoparā mujāñ ānigarā,” na ññupū. ¹⁴ Bairi pūga wāmo peti rūpore pūga pēnirō cānacāñ majū añuparā Jesús cū caquetibujerotijoparā. Cajūgoye añupū Simón. Simorēñ qūññupū tunu “Pedro”. Tunu cabero añupū Pedro bai, Andrés cawāmecucū. Tunu cabero añuparā Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, apei Santiago. Cū, Santiago, Alfeo macū añupū. Tunu cabero añupū apei Simón. Cū pūame celotes na cañrā mena macāñcū añupū. ¹⁶ Tunu cabero añupū Judas, Santiago macū pūame. Tunu cabero añupū Judas Iscariote. Cū pūame añupū Jesure cañerotipau. Tocārōñ niñama Jesús cū caquetibujerotijoparā, cū cabesericarā yua.

Jesús enseña a mucha gente

(Mt 4.23-25)

¹⁷ Bairo Jesús na bese yaparo, buro bui cañniatacū ti burore cū cabuerā mena ruietayupū yua. Bairo cū caruiro, capāārā camasā qūññacoteyuparā. Na, camasā nipetiropū caatiatana añuparā. Torena, Judea yepa macāña, Jerusalén macā macāña, capairiyatū macā macāña, Tiro, Sidón na cañrī macā macāña cūñ nipetiro añuparā. Jesús yaye quetire tūgogarā baiyuparā. Tunu bairoa, marī riayere cū netōōáto, ñrā baiyuparā. ¹⁸ Bairo bairi Jesús pūame wātī yeri pūna jūgori popiye cabairārē na netōōñupū. ¹⁹ Bairo to macāña cariyecunarē na catioyupū Jesús cū camasīñjē mena. Bairi nipetiro camasā cū pāñagayuparā, marī cūārē cū catioáto, ñrā.

La felicidad y la infelicidad

(Mt 5.1-12)

²⁰ Cabero Jesús cū cabuerārē na ññamai, atore bairo na ññupū:

“Ūseanirī āña mujāñ yū cabuerā. Capee apeye ūnierē cacūgoenarē bairo caña nimirācūñ, āmerē Dios cū carotimasīñpau macāña mujāñ āñiña.

²¹ “Tunu bairoa auanucāmirācūñ, cabero mujāñ ūgayapigarā. Bairi ūseanirī āña.

“Tunu bairoa āmerē otimirācūñ, cabero ūseanirī mujāñ boyetigarā. Bairi ūseani āña.

²²⁻²³ “Mujāñ, yu yarā majū mujāñ āñiña. Yū yaye quetire catūgousarā mujāñ āñiña. Bairo catūgousarā mujāñ cañnoi, camasā aperā mujāñrē tejāññuñama. ‘Jāñ mena āmerīcōñña,’ mujāñrē ññama. ‘Moena mujāñ āñiña,’ mujāñrē ññama. Tunu yū, Camasā Jūgocure, yū mujāñ catūgousaroi, mujāñrē busupaiyama. Tore bairo jeto ásupa na ñicājāñ profeta majā ānana cūārē tirūmupūre. Mujāñrē tore bairo na caato ññarā, mujāñ ūseanijāñugarā. Dios mujāñrē caroare cū cajopee paijāññurō nigaro. Jōbuiupū mujāñ caetaro, paio nigaro mujāñrē caroa cū cajopee. Bairo tiere tūgoñarī ūseanirīqūē mena bairoa āñicōñ ninucūñña,” na ñ quetibujuyupū Jesús cū cabuerārē.

²⁴ Ī yaparo, aperā cū yaye quetire cariape catūgogaenarē atore bairo na ññupū: “Mujāñ capee apeyere cacūgorā roque caroaro mujāñ āmerīgarā. Ati yeparūre caroaro ānimirācūñ, cabero popiye mujāñ netōgarā. ¡Bopa-cooro mujāñ tāmuogarā!

25 “Tunu bairoa mujãã, ‘Ñe ùnie yu rusaetiya,’ caĩrã, ¡bopacooro mujãã tãmuogarã mujãã cãã! Ñamerẽ mujãã caborijere cãgomirãcãã, cabero mujãã cãgoetigarã.

“Tunu mujãã, roro caĩboyetirã, ¡bopacooro mujãã tãmuogarã mujãã cãã! Ñamerẽ boyetimirãcãã, cabero roro majũ otiri mujãã yapapuagarã.

26 “Tunu bairoa mujãã, ati yepa macããna nipetirã na caĩroaricarã ãnimirãcãã, ¡bopacooro mujãã tãmuogarã mujãã cãã! Tirũmũpũre caãnjũgoyaricarã cãã bairo átiyayupa profeta majã caĩtori majã ãnanarẽ,” na ¡quetibũyũyũpũ Jesús cãtu catũgorã etarãrẽ.

El amor a los enemigos

(Mt 5.38-48; 7.12)

27 Bairo ¡quetibũyũ yaparo, na ¡ñũpũ tunu: “Bairãpũna mujãã, yu yaye quetire catũgousarã pũame atore bairo mujãã caãtore yu boya: Mujãã pesuare na mairotiya. Rorije na ãmeo ápericõãña. Caroa roquere na asa.

28 Roro mujããrẽ caĩrãrẽ, ‘Caroare cã joãto Dios mujããrẽ,’ na ¡ña. Tunu bairoa mujããrẽ popiye mujãã baio joroque caãnarẽ na jẽnibojaya Diopũre.

29 Tunu ni jĩcãũ ùcũ mujãã wasopnarẽ cã capaata, ape nũgõã cããrẽ cã ãñotaeticõãña. Tunu bairoa apeĩ mujãã pesu pũame mujãã jutiro cabui macããtõrẽ cã caẽmaata, mujãã camisa cããrẽ maieticõãña. 30 Tunu apeĩ cã cajẽniata, cã cabopacarijere cã nuniña. Tunu bairoa mujãã cacũgorijere caẽmaũ cããrẽ, ‘Jãã tunuoña,’ quĩtĩcõãña. 31 Aperã mujããrẽ caroaro na canũcũbũgoro mujãã boya. Torea bairo na cããrẽ mujãã canũcũbũgoro ñũña.

32 “Mujããrẽ camairã jetore mujãã caãmeo maiata, ¿ñe ùnie caroare mujãã ãmeo átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catũgousaena cãã. Narẽ camairã jetore na mainucũñama. Torena, mujãã

Dios yarã ãnirĩ, mujããrẽ cateerã cããrẽ na mairotiya. 33 Tunu bairoa mujããrẽ caroaro caãna jetore caroaro mujãã caãpata, ¿ñe ùnie caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catũgousaena

cãã. Narẽ caroaro caãna jetore caroaro na átinucũñama. Bairi mujãã, Dios yarã ãnirĩ mujããrẽ carorije caãna cããrẽ caroaro na átirotiya.

34 Tunu bairoa mujããrẽ catunuomasĩrã jetore mujãã cawasoata, ¿ñe ùnie caroare mujãã átiyati? Tore bairo átinucũñama Dios yaye quetire catũgousaena cãã. Narẽ nipetirã na cawasorijere catunuomasĩrã jetore

na wasonucũñama. Bairi mujãã, Dios yarã ãnirĩ mujããrẽ catunuomasĩena cããrẽ na rotijoya. 35 Bairi yu yarã, mujãã pesuare na maiña. Caroaro na átirotiya. Na wasoya mujãã cacũgorijere. ‘Marĩ tunuomasĩenama,’ ¡tũgoñaeticõãña. Bairo mujãã caãpata, mujãã cawapatapee paio nigaro.

Caroaro mujãã caãtie wapa jũgori paio nigaro. Dios pũame nipetirãrẽ caĩñamai niñami. ‘Yu mena mu ñũjãñũña,’ caĩena, bairi rorije caãna cããrẽ na ¡ñamaimãni Dios. Bairi cã pũnaa, nipetirã netõõrõ carotimasĩ

pũnaa majũ mujãã ãnigarã, bairo mujãã caãpata. 36 Marĩ Pacũ Dios camasãrẽ cã caĩñamairõrẽã bairo mujãã cãã mujãã yarãrẽ na ¡ñamaimãña,”

na ¡quetibũyũyũpũ Jesús cãtu catũgorã etarãrẽ.

No juzguen a otros

(Mt 7.1-5)

37 Bairo ¡quetibũyũ yaparo, na ¡ñũpũ tunu: “Aperã noo na caãtĩãnierẽ roro bũsũpaieticõãña, mujããrẽ bairo Dios cãã mujãã caãtiere, ‘Roro átiyama,’ cã caĩtĩparore bairo ¡rã. Tunu bairoa camasãrẽ, ‘Carorã mujãã

ãniña,' na lêtĩcõãña, mujããrê bairo Dios cũã, 'Carorã mujãã ãniña,' mujããrê cũ caĩetĩparore bairo ĩrã. Caroaro ása. Aperã roro mujããrê na caátiere masiritiya. Bairo mujãã caápata, Dios cũã roro mujãã caátiere masiriy-obojaɣumi. Mujããrê netõõɣumi yua. ³⁸ Tunu aperã na cabopacarijere na joya. Bairo mujãã caápata, caroare mujãã jogumi Dios cũã. Petoaca cabopacarãrê mujãã cajoata, petoaca mujãã juátigumi. Netõjãñurõ mujãã cajoata, netõjãñurõ mujãã juátigumi. Aperãrê mujãã cajuátato cãrõ mujãã juátigumi Dios," na ĩ quetibujuyuru Jesús.

³⁹ ĩ quetibujuyuru yaparo, ape wãme na ĩ cõñañurũ tunu: "Ni ĩcãũ ũcũ cacaapee mácũ ruame, apeĩ cũ bapare cacaapee mácũrê, 'Mu yu jãgogu,' cũ caĩata, ñuetõ. Na, ruagarãrua operu rocajãcõãbujiorãma. ⁴⁰ Tunu bairoa ni ĩcãũ ũcũ bueri majõcu, cãrê cabuei netõõrõ masĩetĩñami. Bairo masĩpeyoeticũã, cabero roquere masĩpeyuru, cãrẽã bairo masĩɣumi," na ĩñurũ Jesús.

⁴¹⁻⁴² "Tunu bairoa ĩcãũ caũmu cũ baire, 'Mu caapearu pũrõãcã jãñaña. Yu nerocapa,' qũĩñurũ. Bairo qũĩmicũã, cũ ruame tutu majũ cũgocõãñami cũ caapearu. Tore bairo baiyami ĩcãũ ũcũ paio roro caátacu cũ cũã petoaca roro caátacure, 'Roro mu baiya,' cũ cũ caĩbusupaiaata. ¡Caĩtopairã mujãã ãniña! Torena, mujãã ruame roque rejũgoya mujãã carorijere. Bairo átiri bero roque, mujãã quetibujuyuru masĩgarã aperãrê rorije na caátiere," na ĩ quetibujuyuru Jesús.

El árbol se conoce por su fruto
(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ ĩ quetibujuyuru yaparo, na ĩñurũ tunu: "Yucu, caroú ruame carorijere rícacuperiya. Tunu bairoa apeĩ yucu caroricu caroare rícacuperiya. ⁴⁴ Tocãnacã yucu carícacutiire ugarã, tiire marĩ masĩña. Tunu marĩ caugarije, higuera na caĩrjêrê marĩ jeetiya pota yucuru. Tunu bairoa use cũãrê marĩ jeetiya pota woru. ⁴⁵ Torea bairo camasã caroarã na yeriru caroaro tãgoñañama. Bairi caroaro busuyama. Aperã carorã na yeriru roro tãgoñañama. Bairi roro busuyama. Marĩ yeri marĩ catãgoñañasĩrjêru caãnoi, marĩ busunucũña," na ĩ quetibujuyuru Jesús.

Las dos bases
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ ĩ quetibujuyuru yaparo, na ĩnemoñurũ tunu: "Mujãã yu yaye quetire átigaetimircũã, ĩnopẽĩrã, 'Jãã Quetiurau,' yure mujãã ĩñati? ⁴⁷ ãmerê ape wãme ĩcõñarĩ mujããrê yu quetibujuyuru camasĩ cũ cabairijere. Ni ũcũ yutu caetau, yu yaye quetire tãgori, cabero yu caĩrõrê bairo caácu atore bairo niñami: ⁴⁸ Tutuari wiire caqũẽnourê bairo camasĩ niñami. Cũ ruame pupea yeseari cũ wii botare ãtã buire nucõñurũ. Bairi cabero ria putaro, oco ruame ti wiĩru etayuparo. Bairo ti wiire butiuro to cajabemiatacããrê, ti wii ruame toa nicõãñurũ, usuro cũ caqũẽnoricã wii ãnirĩ. ⁴⁹ Tunu bairoa apeĩ cũã yu yaye quetire tãgogaetiri, yu caĩrõrê bairo caápei atore bairo niñami: Tutuaeti wiire caqũẽnourê bairo caãcũ niñami. Cũ ruame ãtã bui mee cũ wii botare nucõñurũ. Paputiuru cũ wiire qũẽnourũ. Bairi cabero ria putaro, oco ruame ti wiĩru etayuparo. Bairo eta, ti wiire butiuro to cajaberoi yua, ti wii ruame pecoasuparo. Usuetõ cũ caqũẽnoricã wii ãnirĩ ñee mano ñapeticoasuparo," na ĩ quetibujuyuru Jesús.

7

Jesús sana al criado de un oficial romano
(Mt 8.5-13)

¹ Bairo camasãrê na ï quetibujũ yaparo yua, acoásurũ Jesús Capernaum na caĩrĩ macãrũ. ² Mai, ti yeparũ añũrũ jĩcãũ, romano soldaua quetiurãu capitán. Cũ ruame caraabojari majõcũre cũgoyurũ, cũ camai majũrê. Ti watoare riajãñũrũ cũ caraabojari majõcũ ruame. Riácũrũ baiyurũ. ³ Bairo bũtioro majũ cũ cariaro yua, tũgoyurũ quetiurãu capitán ti yepare Jesús cũ caetarijere. Bairo tiere tũgo yua, jĩcããrêrê judío majã cabũtoa camasãrêrê na piiroti joyurũ Jesure. “Tãmurĩ yũ yaure cũ catiou apáro,” na ï piiroti joyurũ. ⁴⁻⁵ Bairi yua, Jesutũ etarã, tutuaro mena qũĩñuparã:

—Quetiurãu capitán, jããrê cajou caroú niñami. Marĩrê, judío majãrê marĩ nucũbugoyami. Jãã cañubueri wiire qũẽnorotibojawĩ. Bairi mũ cajũato boya. Jito tãmurĩ jãã mena —qũĩñuparã cabũtoa camasãrã Jesure.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, “Jau,” ï, na mena ásũrũ Jesús. Bairo quetiurãu capitán ya wiirũ na caetaparo jũgoye, aperã cũ mena macããnarê na joyurũ tunu Jesús tũrũ quetiurãu capitán ruame. Atore bairo na ï rotijoyurũ Jesure: “Mũ, caãnimajũũ mũ añiña. Yũ ruame roque murê bairo yũ baietiya. Bairi yũ ya wiire mũ cajããrõ ñuetõ. ⁷ Bairi yũ majũ mũ yũ macãũ áperiarũ. Bairi topua ãcũ, cũ catiáto, ï joya. Bairo mũ caĩrõ, caticoagũmi yũ yaũ. ⁸ Yũ netõjãñũrõ carotirã na carotiricũ yũ añiña. Tunu bairoa yũ cãã quetiurãu añirĩ yũ ñũnarê na yũ rotimasĩnucũña. Bairi ‘Tiaya,’ yũ caĩrõ, jicoquei atĩnucũñama. Tunu ‘Ánája,’ yũ caĩrõ, jicoquei ánucũñama. Tunu ‘Bairo ása,’ yũ paabojari majãrê yũ caĩrõ, jicoquei yũ caĩrõrê bairo átĩnucũñama,” na ï rotijoyurũ quetiurãu capitán Jesure.

⁹ Bairo na caĩrĩjêrê tũgo, Jesús ruame tũgoacũacoasurũ. Bairi cãrê caũsarãrê na ãmejore ñña, atore bairo na ñũrũ:

—Mũjããrê cariape ñiña: Ato Israel yepa macããna jĩcãũ ñcũ cãrê bairo yũ mena catũgoñatutuaure yũ bócaetañaẽtĩña. Cũ ruame tũgoña tutua-jãñũñami Dios cũ carotimasãrĩjêrê —na ñũrũ Jesús cũ bero caũsarãrê.

¹⁰ Bairo cabero quetiurãu capitán cũ cajoatana wiirũre tunueta ãna, paabojari majõcũ cacatĩrũre cũ etayuparã yua.

Jesús resucita al hijo de una viuda

¹¹ Jesús ruame atie bero ásũrũ tunu Naín cawãmecuti macãrũ. Cũ mena bapacũtiásũparã cũ cabuerã. Aperã capããrã camasã cãã na bero usayuparã. ¹² Bairo ti macãtũ na caetaripãu Jesús ruame ññajoyurũ capããrã camasã ti macã, cawitiánarê. Na ruame cabaiyasiatacũre cũ yaránã, cũ neásũparã. Cabaiyasiatacũ ruame jĩcãũã añũrũ cawapearico macã. ¹³ Bairo Jesús cawapearicore ññaũ, cõ ññamaiñũrũ. Bairi atore bairo cõ ñũrũ:

—Yũ yao, otieticõãña.

¹⁴ Bairo ï yaparo, ti masã potire etanũcã, pãñañũrũ. Bairo cũ caáto, ti potire caneatana ruame tuanũcãñuparã. Bairo na cabairo, caria-coatacũre qũĩñũrũ Jesús:

—Cawãmaũ, tũgoya yũ caĩrĩjê. Murê ñiña: ¡Wãmũnũcãña! —qũĩñũrũ Jesús caria-coatacũre.

¹⁵ Bairo cũ caĩrõ, caria-coamiatacũ ruame jicoquei cati wãmũnumũñũrũ yua. Baicõã, bũsũjũgoyurũ. Bairo cũ cabairo ñña, Jesús ruame cũ joyurũ cũ

pacopure. ¹⁶ Bairo Jesús cū caátijēñorjērē ñnarā, nipetiro camasā butioro uwiyuparā. Tunu Diore qūi basapeoyuparā:

—Profeta carou cañuñ majū maritū etayami.

Tunu atore bairo ñ basapeoyuparā:

—Dios cū yarārē jēatinemogu maritū etayami —ñ basapeoyuparā Jesús cū caáto caññaatana.

¹⁷ Bairo ti yepa, Judea yepa macāāna, bairi ti yepa tūni macāāna cūñ nipetirā Jesús cū caátijatere tūgopeticoasuparā.

Los enviados de Juan el Bautista

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Juan cūñ, presopu na cacūrocaricu tūgoyupu tie quetire. Cū cabuerā puame cū quetibujuyuparā. Bairi na mena macāānarē na pijoyupu.

¹⁹ “Jesure na jēniñarā áparo,” ñ, na pijoyupu. “¿Cariapea Mesías Dios cū cajou majū mu ñniñati? ¿Cū mee mu caāmata, apeñ puamerē jāñ coterāti?” qūñ jēniñarájá,” na ññupū Juan cū cabuerā puagarārē. ²⁰ Bairi cū cabuerā cū cañrōrē bairo ásuparā Jesús tpu. Bairo cū tpu eta yua, atore bairo qūññuparā Jesure:

—Juan, camasārē cabautizamirīcū puame jāñ joami. Murē jāñ jēniñarotiami: “¿Cariapea, Mesías, Dios cū cajou majū mu ñniñati? Cū mee mu caāmata, ¿apeñ puamerē jāñ coterāti?” —qūñ jēniññuparā Juan cū cajoatana Jesure.

²¹ Mai, na cajēniñaparo jūgoyeca, Jesús puame capāārā camasārē na catioyupu. Cariayecñarē, bairi popiye cabairā cāārē, bairi wātī yeri pūna cacūgorā cūārē, nipetirārē na catioyupu. Tunu bairoa ca-caapee ññamasīēna cūārē na catioyupu Jesús. ²² Bairi Juan cū cabuerā na cajēniñarō, atore bairo na ññupū:

—Ññañijate mujāñ majū yu caátijatere. Tiere Juarē cū quetibujurájá. Yu camasīrjē jūgori caññamasīētāna merē ññamasīñama. Tunu caāmasīētāna cūñ merē ámasīñama. Carupau boaatana cūñ merē caticoayama. Catāgoetana cūñ merē tūgomasīñama. Tunu cabaiyasiatana cūñ merē caticoayama. Tunu cabopacarā cūñ caroa queti tūgoyama Dios narē cū canetōrjērē. Tiere cū quetibujurájá. ²³ Tunu bairoa mujāārē ññña: ¿Useanirī ñññama camasā yu mena catūgoñatutuajānaena puame! —na ñ joyupu Jesús, Juan cū cabuerārē.

²⁴ Bairo Juan cū cajoatāna na caátó ñña, to macāāna capāārā camasārē na quetibujū jūgoyupu Jesús, Juan cū cabairiquere. Atoze bairo na ññupū: “¿Nopēñrā desierto cayucumanopu mujāñ ásupari? ¿ññcūñ yeruñaca, wñnoi cayuguiricñacarē ññagarā, topu mujāñ ásupari? ²⁵ ¿O cañmu, caroa jutii cajññaurē qūññagarā, topu mujāñ ásupari? Mujāñ baiyesupa. Camasā caroa jutii cajññarā puame caroa wiiripu, quetiuparā ya wiiripu ñniñama. Desierto cayucumanopu etaetiyama na ñña. ²⁶ ¿O profetare qūññagarā, topu mujāñ ásupari? Bairoa mujāñ baiyupa. Cariape mujāārē ññña: Mujāñ puame, ‘Profeta ācūmi Juan,’ mujāñ cañtūgoñamiatacūārē, Juan profeta netōñññurō caññimajūñ ñññami. ²⁷ Cūñ ñññami Dios yaye quetibujurica tutipu na cawoatujūgoyecñacñu majū. Atoze bairo ti tutipu ñ quetibujuyayupi Dios cū macārē, Juan cū cabaipeere:

‘Mu, yu cajopau, ti yepapu mu cabuiaparo jūgoye, apeire cū yu qūñnoroti joññogogñ.

Camasā mu yaye quetire na tūgouñsaátó ñ, apeire yu qūñnoroti joññogogñ,’ ñ quetibujuyayupi Dios Juan cū cabaipeere.

28 Cariape mujããrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ũcũ ati yeparu cabuiaricu Juan netõrõ caquetibujunetõomasĩ maami. Bairua, Dios cũ carotimasĩrĩpaũ macããcũ pũame nipetirã netõrõ cabũgoro macããcũ ãnivicũã, ape rũmũru roquere Juan netõrõ masĩcõãũmũ.

29 “Bairo cũ caĩrõ tũgo, nipetiro camasã Juan cũ cabautizaricarã pũame Diore qũĩroayuparã. Gobiernorẽ camasã yaye dinerore cajejobojari majã cũã qũĩroayuparã. ‘Torecu, marĩ Pacu Dios caroaro cariape átinucũĩnami,’ qũĩ tũgoña masĩñuparã Dios cũ caátiere. 30 Aperã fariseo majã, bairi Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũĩerẽ cajũgobueri majã pũame roque Juan cũ cabautizarijere boesuparã. Bairo boena, Dios narẽ cũ cajuátigamirĩjẽrẽ butioro ññateyuparã,” na ñ quetibujuyupu Jesús.

31 Cũ pũame masĩcõãñupũ na catũgoñarĩjẽrẽ. Bairi atore bairo na ññupũ: “¿Dope bairo mujãã, ati yũtea macããna mujãã ũnarẽ ñicũtĩ? ¿Noa ũnarẽ bairo mujãã ãnicũtĩ? 32 Cawĩmarãrẽ bairo mujãã ãniña. Cawĩmarã pũame camasã na caneñaporipau ũno plazaru eperã, awajari atore bairo ñ joyama na baparãrẽ: ‘Jãã catõrõã putiro mujãã basaetiapu. Tunu bairoa jãã caotiro cũãrẽ, jãã mujãã otinemoetiapu,’ ñ joyama cawĩmarã na baparãrẽ. Narẽ bairo mujãã ãniña cayugaena majũ. 33 Tũgopeoya mai. Yu jũgoye etayupi Juan, camasãrẽ na bautizau etau. Cũ pũame pan ugaesupu. Tunu use oco cũãrẽ etietinucũñupũ. Bairo cũ cabairijere ññarã, mujãã pũame, ‘Wãtĩ yeri pũna cacãgonu ãcũmi. Cũ marĩ tũgoetiroa,’ mujãã ññupã Juarẽ. 34 Bairi Juan bero yu, Camasã Jũgocu, yu etawu. Yu pũame camasã mena yu uganucũña. Na mena yu etinucũña. Bairo yu cabairijere ññarã, mujãã pũame, ‘Ugapacajãñũnami. Use oco cũãrẽ etipacajãñũnami. Carorã mena bapacũtiyami. Tunu bairoa Roma macããcũ gobiernorẽ camasã yaye dinerore cajejobojari majã mena bapacũtiyami. Bairi carõn ãcũmi. Cũ marĩ tũgoetiroa cũ cũãrẽ,’ yu mujãã ñnucũña. 35 Bairua, Dios pũame cũ camasĩrĩjẽrẽ camasãrẽ na áti ññoñami cũ mena catũgoñatutuarã caroaro na caátie jũgori,” na ññupũ Jesús.

Jesús en casa de Simón el fariseo

36 Cabero fariseo majã mena macããcũ jĩcãũ, Simón cawãmecucu Jesure qũĩñupũ: “Jito, marĩ ugaáto yu ya wiipu.” Jesús pũame cũ caĩrõ tũgo, “Jau,” ñ, cũ ya wiipu ásũpu. Topu eta, ti wiire jãã, cũ mesapu etanumuñupũ. 37 Mai, ti macãpu ãñupõ carõmio roro caáco. Cõ pũame tũgoyupo Jesús fariseo ya wiipu cũ caũganu etaro. Bairo tiere tũgo, ti wiipu ásũpo cõ cũã. Caroaruacaru cajutiñurĩjẽrẽ cãgori ti wiipu ásũpo. 38 Bairo ti wiire jããeta, Jesús rũpori tũru ruiyupo. Bairo ruĩ, otiyupo. Bairo cõ caotiro, cõ yaco oco pũame cũ rũporĩpu etayuparo. Bairo cabairo ñña, cõ poa mena cõ caapee ocore pareyupo. Bairo pare yaparo, Jesure cũ nucũbugori cũ rũporire ũpũñupõ. ũpũ yaparo, caroa cajutiñurĩjẽ, cõ cajeatajere cũ rũporire piopeoyupo yua. 39 Bairi fariseo ti wii upau pũame bairo cõ caáto ñña, atore bairo ñ tũgoñañupũ: “Jesús, cariapea Dios yau profeta cũ caãmata, atio carõmio cõ caátĩãnierẽ masĩbujioũmi. ‘Yure capãñaõ, rorije caáco ññamo,’ ñ masĩbujioũmi, Jesús profeta cũ caãmata,” ñ tũgoñañupũ fariseo, ti wii upau pũame. 40 Jesús pũame masĩcõãñupũ cũ caĩtũgoñarĩjẽrẽ. Bairi atore bairo qũĩñupũ:

—Simón, jĩcã wãme mu ñigaya.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, “Jau, ñña,” qũĩñupũ.

41 Bairi Jesús pũame atore bairo qũĩ quetibujuyupu Simorẽ:

—Caámua pugará dinerore cawapamorã añuparã. Jĩcãũ pajjãñurõ, quinientos denario moneda tiiri majũ wapamoñupũ. Apei ruame petoaca cincuenta denario moneda tiiri majũ wapamoñupũ. ⁴² Na, pugarãrua tie dinerore tunuo masĩesuparã. Bairi na cawapamou ruame bopacooro na ñnarĩ, “Ñugaro. Mujãã cawapamorĩjẽrẽ yũ masiritigũ,” na ñupũ yua. Bairi, ¿ni ruame cãrẽ cũ mainetõcuti? —qũĩ jẽniñañupũ Jesús fariseore.

⁴³ Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ fariseo Jesure:

—Yũra, pajjãñurõ cawapamou ruame butioro cũ majjãñuñami — qũĩñupũ.

Bairo cũ caĩrõ, “Cariape miña,” qũĩñupũ Jesús ruame.

⁴⁴ Ñ yaparo, carõmiorẽ ãmejore ñña, qũĩñupũ Simorẽ:

—¿Atio carõmio cõ caãtiatajere miñaetiyati? Mu ya wii yũ caetaro bero, yũ mu oco joetiapũ, yũ ruaporire yũ cacosepeere. Bairo mu caãpericõãmiatacũãrẽ, atio cõ caapee oco mena yũ ruaporire coseamo. Áticõã tunu, cõ poa mena yũ ruaporire pareamo. ⁴⁵ Tunu bairoa mu ya wii yũ caetaro, caroaro jẽnirĩ yũ mu ùpũetiapũ. Bairo mu caãpericõãmiatacũãrẽ, atio nacũbugorique mena yũ ruaporire ùpũ jãnaẽtĩñamo.

⁴⁶ “Tunu yũ ruoare use oco aceite mena mu peotiapũ. Bairo mu caãpericõãmiatacũãrẽ, atio caroa cajãtiñurĩjẽrẽ yũ piopeoamo yũ ruaporire. ⁴⁷ Bairi murẽ ñña: Atio yũre cõ caãtiroarije jũgori yũre butioro cõ camairõrẽ áti ññoñamo. Bairi cõ carorije wapa paio to caãnimiatãcũãrẽ, tiere yũ masiriyoya. Bairua, apei petoaca cũ carorije wapare cũ camasiriyõata, petoaca cũ camairĩjẽ cũãrẽ áti ñnobujõuami cãrẽ camasiriyõare,” qũĩñupũ Jesús Simorẽ.

⁴⁸ Qũĩ yaparo yua, atore bairo cõ ññupũ Jesús carõmiorẽ:

—Yũ yao, mu carorije wapare yũ masiriyoya.

⁴⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, ti wii macããna, cũ mena caugari majã ruame ãmeo ññuparã na majũ:

—Bairo caĩ, ¿ñamũ ùcũ cũ ãnicuti?

⁵⁰ Bairo Jesús ruame na caĩrĩjẽrẽ masĩmicũã, carõmiorẽ cõ ñnemoñupũ:

—Yũ mena mu tũgoñatutuaya. Bairi murẽ yũ netõõña. Caroaro useanirĩqũẽ mena ácõja —cõ ññupũ Jesús carõmiorẽ.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

¹ Cabero Jesús añesẽañupũ ape macããrĩpu. Bairi tocãnacã macã, cãpairi macã, o õcã macããcã cũãrẽ etau, to macããnarẽ na quetibũjuyupũ. Caroa queti, Dios cũ carotimasĩrĩpau caetarore na quetibũjuyupũ. Cũ cabuerã, puga wãmo peti ruapore puga pẽnirõ cãnacãũ apõstolea majã mena quetibũjũ ñesẽañupũ. ² Tunu carõmia, wãti yeri pũnarẽ cacũgomiatana cũã cũ mena bapacuti ñesẽañuparã. Jesús ruame wãti yeri pũnarẽ na acurewiyojobojayupũ. Jĩcãõ Jesús mena caácó, María Magdalena wãmecusupo. Cõ ruame wãti yeri pũnarẽ jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ majũ cacũgomiataco añupõ. ³ Apeo, Juana cawãmecuco añupõ. Cõ ruame Cuza, Herodes ya wiire paari majãrẽ carotibõjau nũmo añupõ, Juana ruame. Apeo, Susana cawãmecuco añupõ. Capããrã ññuparã bairãrua Jesús mena cañesẽãrĩ majã rõmirĩ. Na cacũgorije mena Jesujããrẽ na juãtinemoñuparã.

La parábola del sembrador

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Cabero camasã capããrã, na ya macããpũ caatiatana Jesutere neña etayuparã, qũĩñagarã. Bairo na caneñaetaro ñña yua, na quetibũju jũgoyupũ Jesús. Oteriquere caoteire ìcõñarĩ atore bairo na ì quetibũjuypũ: ⁵ “Jĩcã rãmũ ásũpũ jĩcãũ caũmũ cũ wesepũ, oteriquere otei ácu. Topũ eta, cũ oteriquere wẽbato otejũgoyupũ. Bairo caroaro cũ caotemiatacũãrẽ, oterique jĩcã rupa ñañuparõ maarpũ. Bairo cabairoi, ti wããrẽ caãnetõrã camasã pũame oteriquere pea aboyuparã. Tunu bairoa minia ti rupare ñnarĩ, wũ ruiatĩ, ugarecõãñuparã maarpũ cañaatarupare. ⁶ Cabero cũ cawẽbatoro, ape rupa ãtã yepapũ ñañuparõ. Bairo tie oterique pũame pũtiatímii yua, yoaro mee riacoásũparo, ti yepa caoco mano jãgori yua. ⁷ Cabero ape rupaa pota yucũ watoapũ ñañuparõ. Cabero pota yucũ pũame bũtinetõrõ, tie oterique caroaro pũtimasĩẽsuparo. Pota yucũ pũame otere bũtibiacõãñuparõ. ⁸ Cabero ape rupaa pũame caroa yepapũ ñañuparõ. Cabero puti, bũticoasuparo. Bairo bũtiátó yua, tocãnacã jatĩpũa cien rupa jeto rĩcacũsuparo,” na ì quetibũjuypũ Jesús.

Ì quetibũju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ: “Mũjãã caãmoocũna mũjãã ãniña. Bairi ãmerẽ yua, mũjããrẽ yũ caquetibũjuatajere tũgoãmewiyoya mũjãã yeripũ,” na ññupũ, Jesús bũsũrique tutuaro mena cũtu caneñaetari majãrẽ.

El porqué de las parábolas

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Cabero Jesús cũ cabuerã pũame qũĩ jẽniñañuparã: “¿Dope Ìgaro to ññati caotei queti?” qũĩñuparã. ¹⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ì quetibũjuypũ Jesús: “Dios cũ carotimasĩrĩpũ macããjẽrẽ tirũmũpũ macããna na catũgoetajere mũjãã roquere mũjãã masĩõñami. Aperã tiere na camasĩrõrẽ boetiyami. Torecũ, ape wãme ìcõñarĩ na quetibũju rotiyami Dios. Na pũame cacaapee cãgorã nimirãcũã, Dios cũ caátiere ññamasĩẽtĩñama. Tunu bairoa cũ yaye quetire tũgomirãcũã, tiere tũgomasiẽtĩñama,” na ì quetibũjuypũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

Jesús explica la parábola del sembrador

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Bairo ì quetibũju yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ Jesús tunu cũ cabuerãrẽ: “Ãmerẽ yua, mũjããrẽ yũ quetibũjugũ caroaro ìcõñarĩ camasãrẽ yũ caquetibũjuatajere. Caotei cũ caoterije Dios yaye quetire bairo niña: ¹² Camasã jĩcããrã Dios yaye quetire tũgoyama. Bairo tũgomirãcũã, tũgomasiẽtĩñama. Dios bũsũriquere na catũgoatato beroaca, wãtĩ pũame uwaro eta, jecõãñami na camasĩbujioatajere. Minia na cawũje ugaricarore bairo etanecõãñami wãtĩ, na camasĩbujioatajere, Dios bũsũriquere cariape na tũgoeticõãto, ì. Na canetõrõrẽ boetiyami wãtĩ. Na pũame caotei cũ caoterique maarpũ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ¹³ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire useanirõ tũgo, jicoquei, ‘Jau,’ ññama. Bairo bomirãcũã, bairãpũa na yeripũ caroaro cũ yũetiyama. Capũtirije canũcõmanajẽrẽ bairo niñama. Bairi wãtĩ pũame, ‘Roro ása,’ cũ caĩrõ, yoaro mee jãnañama Dios yaye quetire. Dios mena yoaro ãmerĩñama. Naa, caotei cũ caoterique ape rupaa ãtã rupaa buipũ cañarĩcã rupaare bairo niñama. ¹⁴ Tunu aperã camasã Dios yaye quetire, ‘Jau,’ na caĩrõ bero, apeye ñnie pũamerẽ bũtiro tũgoña macãñama. Ati yepa macããjẽ wapatarique ñnierẽ, bairi

caroaro na cañnigarije cūārē tūgoñañama butiuro. Bairi Dios busuriquere tūgoña masiriticōñama. Caroaro caánarē bairo na caáperoi, caríca butimasietíērē bairo niñama. Bairi naa, caotei cū caoterique ape rupaa pota watoarū cañaricā rupaare bairo niñama. ¹⁵ Bairāpua, aperā roque Dios yaye quetire useanirō tūgoyama. Na yeri pūnarū cariape tūgopeori, tiere tūgousayama. Bairi Dios mena tutuaro niñama. Cū yaye quetire jānaētíñama. Capee caroare átinucūñama. Caotei cū caoterique ape rupaa, caroa yeparū cañaricā rupaare bairo niñama. Bairi capee carícacutacure bairo niñama yua,” na ĩ quetibujuyurū Jesús cū cabuerārē.

La parábola de la lámpara
(Mr 4.21-25)

¹⁶ ĩ yaparo, atore bairo na ĩ quetibujunemoñupū Jesús tunu: “Ni ũcū jicāū jīñaworiquere bñgacūētīnucūñami jotū rocapū. Cama rocapū cūārē cūētíñami. Jōbuiurū roque cūnucūñami, camasā nipetiro cajāāetarā na caññamasīparore bairo ĩ. ¹⁷ Na cajīñaworiparū nipetiro baugaro caññamaniataje. Torea bairo ape rūmupū camasā nipetiro āme camasā manierē masīpeticoagarāma.

¹⁸ “Bairi yū caquetibujurijere mujāā catūgopeoata, Dios pñame mujāārē masīōnemogamī tunu yū caquetibujurijere. Bairo tūgomírācūā, petoaca mujāā catūgopeoata roque, cabero mujāā camasīmiatajere mujāā masiriticōāgarā. Bairi caroaro cariape tūgopeoya,” na ĩ quetibujuyurū Jesús.

La madre y los hermanos de Jesús
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Bairo cū cañquetibujuro bero, Jesús paco, bairi cū bairā cūā topū etayuparā. Bairo camasā capāārā Jesús turū na caānoi, na yau turure eta ámasiēsuparā. Bairi Jesús cū caāni wii macāpū cū cotenucūñuparā. ²⁰ Bairo macāpū na cacotenucūrō, Jesutu macācū jicāū bairo qūññupū Jesure:

—Mū paco, mū bairā mū macāuparā. Macāpua mūrē coterā átiuparā — qūññupū jicāū Jesure.

²¹ Bairo cū cañrō tūgo, atore bairo na ĩñupū Jesús to macāānarē:

—Noa ũna Dios yaye quetire catūgousarā pñame niñama yū pacore bairo caāna, bairi yū bairārē bairo caāna —na ĩñupū Jesús to macāānarē.

Jesús calma el viento y las olas
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Jicā rāmū Jesús cū cabuerā mena cūmua capairicapū ájāññupū. Bairo ájāñ yua, atore bairo na ĩñupū:

—Jito, ati utabucura ape nūgōāpū marī pēña átóca.

Bairo cū cañrō bero, pēñacoásúparā. ²³ Bairo na caátó yua, wīno paio papu átijūgoyuparo. Bairo capapuro, ocoturi paio atijabejāññuparō, cūmua ruagari tūnipū yua. Mai, Jesús pñame cānijāācoasupū. ²⁴ Bairo cū cabairoi, cū cabuerā pñame cū wācōñuparā. Cū wācōrī atore bairo qūññuparā Jesure:

—jāārē cabuei, ruarā marī baiya! ¡Yasirā marī baiya! —qūññuparā.

Bairo na cañrō tūgowācā, wāmñucāññupū Jesús. Wāmñucā, wīnorē jānarotiyurū. Tunu bairoa oco turiri cūārē jānarotiyurū. Bairo cū cañrō, jicoquei jānacoasuparo yua. ²⁵ Cabero atore bairo na ĩñupū Jesús cū cabuerārē:

—¿Dios mena mujāā tūgoña tutuaetiyati? —na ĩñupū.

Cũ cabuerã p̄ame cũ caáto ñña ac̄uacoasuparã. Bairo atore bairo ãmeo ññuparã na majũ:

—Ago tame, j̄ncãrõ majũ cũ masĩñati Jesús! Wĩno, ocoturi cũã cũ tãgocõãña —ññuparã, Jesús cũ camasĩrj̄erẽ ññarĩ.

El endemoniado de Gerasa
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Cabero ti ñtabuc̄ura ape nũgõãp̄ p̄ña etayuparã Jesujãã. Galilea yepa jĩãme, Gerasa cawãmec̄utor̄p̄ etayuparã. ²⁷⁻²⁹ Bairo eta yua, maanuc̄ãñup̄ Jesús. Bairo cũ camaa nũcãrõ, caũm̄ jĩcãũ, wãtĩ yeri p̄ña cacũgõp̄ p̄ame cũ atũ etayup̄. Mai, caũm̄ p̄ame yoaro jutii mácũ niñesẽãñup̄. Wiip̄ ãmeñup̄. Ëtã wiirip̄ roque camasãrẽ na carericarop̄ niñesẽãñup̄. Tunu wãtĩ yeri p̄ña cãrẽ cũ caãno jũgori nairõ mecũnucũñup̄. Bairo camasã p̄ame cũ ñesẽã rotietimiñuparã. Cũ wãmorĩrẽ, bairo cũ r̄pori cããrẽ ãpõã wẽẽrĩ mena cũ jiyancũmiñuparã. Bairo na caátimiatacũãrẽ, cũ p̄ame ãpõã wẽẽrĩrẽ tũgãjure recoanucũñup̄. Bairo áticõã, camasã manop̄ rutiñesẽãcõã nucũñup̄. Bairo bai, ti rãm̄ Jesús tũp̄ eta, r̄ropaturi mena etanumurĩ Jesure qũĩ awajayup̄. Mai, Jesús p̄ame atore bairo qũĩñup̄ wãtĩ yeri p̄ñarẽ:

—Wãtĩ, j̄jicoquei cũ witi ácũja! —qũĩñup̄.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, wãtĩ yeri p̄ña cacũgõp̄ p̄ame, Jesure qũĩ awajayup̄:

—j̄Mũ, Dios, jõbui macããcũ macũ, m̄ ãniña! ¿Ñerẽ m̄ ácuati yature? j̄Poriye yũ cabaipeere ápericõãña! —butioro qũĩñup̄.

³⁰⁻³¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩ j̄eniñañup̄ Jesús wãtĩ yeri p̄ñarẽ:

—¿Ñam̄ m̄ wãmec̄utiyati?

Bairo cũ caĩrõ tũgo, qũĩñup̄ wãtĩ yeri p̄ña Jesure:

—Jãã, capããrã jãã niña. Bairo yũ wãme, Legiõn yũ ãniña. j̄Jããrẽ aperop̄, poriye baĩricarop̄ jãã m̄ joepa! —butioro qũĩñup̄ wãtĩ yeri p̄ña Jesure.

³² Mai, totũ ãtããp̄ capããrã yesea nurĩcãrã ugarã ásuparã. Bairo na caũgããno, wãtĩ yeri p̄ña p̄ame atore bairo butioro qũĩñuparã Jesure:

—j̄Yeseap̄re jããrẽ jããrotiya! Nap̄re jãã jããgarã —butioro qũĩñuparã.

Bairo na caĩrõ tũgo, “Jau, top̄ ánãja toroque,” na ññup̄ Jesús, na ároti yua. ³³ Bairo cũ caĩrõ, wãtĩ yeri p̄ña p̄ame caũmurẽ cũ witipeticoásuparã. Yeseap̄re jããrásuparã. Bairo yeseare na cajããrĩp̄ yua, yesea ãtãũ bui caãnimiatana p̄ame mecũrã ñtabuc̄urap̄ ature ñãñuacoásuparã. Bairo yua, ruapeticoásuparã yesea p̄ame.

³⁴ Bairo na cabairo ñña, yeseare cacotemiatana p̄ame ac̄uari acoásuparã. Macãp̄ etacoasuparã. Top̄ na quetibũjuyuparã nipetiro yesea na cabaiatajere. Macã tũni macããna cããrẽ na quetibũjuyuparã.

³⁵ Bairo tie tũgori camasã p̄ame ññarásuparã cabaiatajere. Bairo top̄ etarã, qũĩña ac̄uacoasuparã capããrã wãtĩ yeri p̄ñarẽ cacũgomiatac̄ure. Cũ p̄ame jutii jãñarĩ, caroaro tũgoñarĩqũẽ mena ruiyup̄. Bairo dope bairo cũ cabaiatajere masĩena, uwijãñuñuparã. ³⁶ Bairo baicõã, caĩñaatana p̄ame, na quetibũjuyuparã caetarãrẽ. Wãtĩ yeri p̄ñarẽ cacũgomiatac̄u cũ cabaiatajere na quetibũjuyuparã. ³⁷ Bairo na caquetibũjuro, butioro Jesure cũ uwiri atore bairo qũĩñuparã: “Tunu ácũja m̄ caatiatator̄p̄, qũĩñuparã Jesure to macããna, Gerasa yepa macããna. Bairo na caĩrõĩ, Jesús p̄ame cũmuarẽ ájããñup̄ tunu cũ cabuerã mena. ³⁸ Bairo cũ caájããrõ, wãtĩ yeri p̄ñarẽ cacũgomiatac̄u p̄ame butioro qũĩñup̄ Jesure:

—Jesús, m̄a mena ȳa ágaya b̄utioro —q̄ũĩñup̄ũ.

Bairo c̄ũ caĩrõ, Jesús q̄ũĩñup̄ũ tunu:

³⁹ —Ȳu yāu, tuaya. M̄u ya macã p̄hame tunu ácuja. Top̄u etāu, to macããnarẽ na quetib̄uj̄uya marĩ Quetiup̄au Dios caroaro m̄u c̄ũ caátiatajere —q̄ũĩñup̄ũ.

Bairo c̄ũ caĩrõ t̄ãgo, tunucoásup̄u c̄ũ ya macãp̄u. Top̄u etāu, nipetirãrẽ na quetib̄uj̄uyup̄u Jesús c̄ũ caátiatajere.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Bairo cabero Jesús ti ñtabuc̄urare c̄ũ capẽñaetaro, capããrã camasã c̄ũ coteyuparã. Bairi ñseanirĩq̄ũẽ mena c̄ũ bocáyuparã. ⁴¹ Bairo Jesús c̄ũ camaanuc̄arõ, c̄ũtu etayup̄u caũm̄u jĩcãũ, Jairo cawãmec̄uca. Jairo p̄hame camasã na cañubueri wii sinagoga quetiup̄au ãñup̄ũ. Torec̄u, c̄ũtu eta, r̄upopaturi mena eta numurĩ Jesure q̄ũĩroayup̄u. Bairi b̄utioro, “Ȳu ya wiīp̄u m̄u caátó ȳu boya,” q̄ũĩñup̄ũ. ⁴² Mai, Jairo macõ p̄hame riãjãñuñup̄õ. C̄ũ macõ, jĩcãõã caãcõ p̄uga wãmo peti r̄upore p̄uga p̄enirõ cãnacã c̄ũmarĩ majũ cacũgo ãñup̄õ. Bairo bairi merẽ riãcõp̄u baiyupõ. Bairi Jesús c̄ũ ya wiīp̄u c̄ũ caátõre b̄utioro boyup̄u Jairo, cõrẽ c̄ũ catioáto, ñ. Bairo Jesús p̄hame, Jairo macõ cõ cabairo t̄ãgo, Jairo mena acoásup̄u, cariao cõ caãnop̄u ácã.

Bairo c̄ũ caátó, camasã p̄hame ñtabijaro majũ c̄ũ ñsayuparã Jesure. ⁴³ Mai, na mena macããcõ jĩcãõ carijãnaecõ ãñup̄õ. Yoaro, p̄uga wãmo peti r̄upore p̄uga p̄enirõ cãnacã c̄ũmarĩ majũ tiere riayupõ. Catimasĩesupõ. Capããrã camasã cõrẽ na caucotimiatacũãrẽ, cõ tãgoesuparo. ⁴⁴ Bairo baicõã yua, tãgoñañupõ cõ p̄hame Jesús c̄ũ camasĩrĩjẽrẽ, c̄ũ cariaye netõmasĩrĩjẽrẽ. Bairo tiere tãgoñarĩ, Jesús bero p̄hame asũpo. Bairo aperã na cañãeto, c̄ũ jutiro cayoaro yapaacarẽ tuañañupõ. Bairo cõ caátõ, tocãrõã, jicoquei caticoasupõ. Cõ carii petirique riaye jãnacoasuparo yua.

⁴⁵ Bairo cõ capãñarõ bero, atore bairo na ññup̄ũ Jesús c̄ũtu caãna camasãrẽ:

—¿Noa na tuañaati ȳu jutirore? —na ñ jẽniñãñup̄ũ.

Bairo c̄ũ caĩrõ t̄ãgo, nipetirã, “Jãã tuañaetiap̄u,” q̄ũĩñuparã.

Bairo na caĩrõ bero, Pedro p̄hame q̄ũĩñup̄ũ Jesure:

—Jãã cabuei, rita ãnoa camasã capããrã niñama. Bairi m̄u tunero-cayama noo na caboro. Nana na caátiere mi bauya —q̄ũĩñup̄ũ Pedro Jesure.

⁴⁶ Bairo c̄ũ caĩrõ tãgomicãã, atore bairo na ñnemoñup̄ũ Jesús tunu:

—Ȳu camasĩrĩjẽrẽ ȳu átiroyaap̄u. Bairi ȳu masĩña ȳu caátiatajere. Jĩcãũ ñcũ ȳu jutirore pañaroyaami —q̄ũĩñup̄ũ Jesús Pedrorẽ.

⁴⁷ Bairi cariamiataco p̄hame, ruti masĩẽtĩmiácó, uwi tãgoñarĩ, Jesutu etayupõ. R̄upopaturi mena Jesús r̄upori t̄up̄u etanumuñupõ. Nipetiro camasã na cañnarõ, atore bairo ñ quetib̄uj̄uyupõ:

—Catigo, ȳua, m̄u jutirore ȳu tuañaap̄u. Bairo ȳu caátõ, jicoquei ȳu caticoaap̄u, —q̄ũĩ quetib̄uj̄uyupõ.

⁴⁸ Bairo cõ caĩquetib̄uj̄uro bero, cõ ññup̄ũ Jesús:

—Ȳu yao, ȳu camasĩrĩjẽrẽ cariape m̄u tãgoñaupa. Bairi m̄u riayere ȳu netõcõãña. Tunu ácõja ñseanirĩq̄ũẽ mena —cõ ññup̄ũ Jesús.

⁴⁹ Bairo c̄ũ caĩãnitoyea, jĩcãũ etayup̄u, Jairo ya wii macããcũ p̄hame. Jairore q̄ũĩ quetib̄uj̄u etayup̄u:

—M̄u macõ merẽ baiyasicoaamo. Bairi tocãrõã c̄ũ patowãcõña marĩrẽ cabueire —q̄ũĩ quetib̄uj̄uyup̄u Jairore.

⁵⁰ Bairi Jesús cū cā caĩrĩjērē tūgoypu. Bairo tūgori, atore bairo qũĩñupũ Jairore:

—Jairo, tūgo acuaeticōãña. Dios cū camasĩrĩjē jetore tūgoñatutuaya. Bairo mu catūgoñaata, mu macō netōgomo —qũĩñupũ Jesús Jairore.

⁵¹ Cabero Jairo ya wiipũ etayuparā. Bairo ti wiipũ etarā, ti wiire jããñuparā. Pedro, Santiago, Juan, bairi cawĩmao pacua Jesús mena jããñuparā. Aperārē na jããrotiesupũ Jesús. ⁵² Mai, to macããna nipetirā otiawaja ãñuparā. Bopacooro cō cabairijere cō ãña otiyuparā. Bairo na cabairo ãñarĩ, atore bairo na ãñupũ Jesús:

—Atio cawĩmao baiyasietiyamo. Cãnio baiyamo. Awaja otieticōãña mujãã —na ãñupũ Jesús.

⁵³ Bairo cū caĩrō tūgo, nipetirā to macããna pũame roro cū bocaboyeticōãñuparā, “Merē yasicōããmo,” ĩrã. ⁵⁴ Bairo roro cūrē na caboca boyetimiatacũārē, Jesús pũame cawĩmao cariacoataco cō caãnopũ jããeta yua, cō ãnacō wãmorĩrē ñerĩ, atore bairo cō ãñupũ:

—¡Cawĩmao wãmũncãña!

⁵⁵ Bairo cū caĩrō, jicoquei catitunucosupũ. Bairo cati yua, wãmũncãcosupũ. Bairo cō cawãmũncãrō ãña, “Cō nuña ĩgariquere. Queyao baiyamo,” na ãñupũ Jesús. ⁵⁶ Cō pacua pũame bairo cō cabairo ãña, bũtioro tūgoñacōã maniasuparā. Bairo na catūgoña maniamiatacũārē, Jesús pũame na ãnemoñupũ tunu atore bairo:

—Aperārē na quetibũjeticōãña mu macō cō cacatiatajere —na ãñupũ.

9

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Jĩcã rũmũ na neñoñupũ Jesús cū cabuerārē, pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirō cãnacũ cañarē. Bairo narē neño, narē joyupũ masĩrĩqũērē. Tocãnacã wãmepũrea wãtĩ yeri pũnarē wiyomasĩrĩqũērē na joyupũ. Baicōã, riaye netōmasĩrĩqũē cũārē na joyupũ. ² Baicōã, na quetibũju rotijoyupũ. Camasārē Dios cū carotimasĩrĩpau caetarore na masĩato ĩ, na quetibũju rotijoyupũ. Tunu bairoa, camasã cariyecũnarē na catioáto ĩ, na joyupũ Jesús cū cabuerārē. ³ Bairi na caápáro jũgoye atore bairo na ãñupũ Jesús:

—Mujãã yaye apeye ũnierē jeápéricōãña. Bairi tuericu, wasopoa, pan, dinero cũārē mujãã jeápéwa. Mujãã cajãñarō mena tocãrōã mujãã neágarã. Apero mujãã cawasoaparore mujãã neápéwa. ⁴ Bairo noo mujãã cañesãrõpũ jĩcã wii ũnorē etarā, toa tuacōãña, ti macãpũ mujãã caãni rũmũrĩ cãrō. Capee wiiripũ mujãã capatowãcō ñesẽãrõrē yu boetiya. ⁵ Bairi di macã macããna ũna mujããrē na caĩñateata, na mena ãmerĩcōãña. Bairo mujããrē na caboetiere ãñarã, na macã ñerĩrē mujãã rupo jutii macãjērē mujãã paregarã. Mujãã mena roro na caátĩãnierē na masĩato ĩrã, bairo mujãã átigarã —na ĩ quetibũjuyupũ Jesús cū cabuerārē.

⁶ Bairo cū caĩquetibũjuro bero, acoásuparã cū cabuerã. Macãã caãno cãrō ãñesẽãñuparã. Caroa quetire, Dios roro cabairārē cū canetõõrĩjērē na quetibũju ñesẽãñuparã. Tunu bairoa cariyecũnarē na catioyuparã.

Incertidumbre de Herodes

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Ti yateca caãno Herodes, ti yepa macããna quetiupau pũame tūgoypũ nipetirije Jesús cū caátimasĩrĩjērē. Bairo tūgori yua, dope bairo ĩ

masiēsupu Herodes. Mai, cātu macãana atore bairo qũĩ quetibũyuparã: “Juan el Bautista, cabaiyasiricu ãnacũ merẽ catiupu,” qũĩñuparã cātu macãana jĩcããrã Herodere. ⁸ Aperã qũĩñuparã: “Dios camasãrẽ cũ caquetibũjurotjoricu ãnacũ, Elías cawãmesucũ ãnacũ catiri buiaetaupu,” qũĩñuparã. Bairo aperã qũĩñuparã: “Apei, tirũtũpũ caãnana profeta majã mena macããcũ jĩcãũ catiri buiaetaupu,” qũĩñuparã aperã Herodere, Jesús cũ caátiere tũgori yua. ⁹ Bairo na caĩrõ tũgo, Herodes pũame na ñũpũ:

—Juarẽ cũ boecuna, cũ rupoare yũ patarocacõã rotiwũ. Bairi, ¿ñamũ ùcũ cũ ãnicutĩ ãni, “Tocãrõ capee áti ññoñami,” mũjãã caĩ? —na ñũpũ Herodes cũtũ macããnarẽ.

Bairo na ñ yaparo yua, Jesure qũĩñagamiñupũ bũtioro.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Cabero apóstolea Jesús cũ caquetibũjurotjoricarã pũame tunu etayuparã. Bairo eta yua, Jesure cũ quetibũyuparã na caátĩñesẽãtajere. Bairo na caĩquetibũjuro tũgo, “Jito aperopũ,” na ñũpũ Jesús cũ cabuerãrẽ. Bairo ñ yua, Betsaida na caĩrĩ macãpũ na jũgo ásupũ. ¹¹ Camasã pũame Jesús topũ cũ caátóre tũgoyparã. Bairo tũgo yua, cũ berore usayuparã. Bairo Jesús na causaetarore ñña, caroaro mena na bocáyupu. Bairo na boca yua, Dios cũ carotimasĩrĩpũ caetarore na ñ quetibũyupu. Tunu bairoa aperã cariyecũnarẽ na catioyupu.

¹² Bairo yoaro capee cũ caáto jeto, ñamicããcã nicoasuparo. Bairi cũ cabuerã pũame Jesutu etari, atore bairo qũĩñuparã:

—Ãnoa camasã capããrã niñama. Tunu atopũre wiiri maniña. Bairi ãnoarẽ na árotiya macããpũ, topũ yerijã, na caũgaparore bairo ñ — qũĩñuparã cũ cabuerã Jesure.

¹³ Bairo na caĩrõ tũgomicũã, atore bairo na ñũpũ Jesús:

—Mũjãã majũ na ugarique nuña.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñuparã na pũame:

—Jãã, jĩcã wãmo cãrõ pan jororiaca, wai pũgarããcã, tocãrõã jãã cũgoya, ãnoa na caũgapeere macãpũ jãã cawapatijeápericõãta — qũĩñuparã cũ cabuerã.

¹⁴ Mai, topũ ãñuparã jĩcã wãmo cãnacã mil majũ camasã, Jesús cũ cabuerijere catũgoatãna pũame. Tocãrõ na caãnimiatacũãrẽ, atore bairo na ñnemoñupũ Jesús tunu cũ cabuerãrẽ:

—Camasãrẽ na ruirotiya. Rupa poari na ruirotiya. Cincuenta majũ jĩcã poare na ãmarõ —na ñũpũ Jesús.

¹⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgo, “Jau,” ñ, cũ caĩrõrẽ bairo ásuparã. Bairi nipetiro camasã ape poa, ape poa ruiyuparã. ¹⁶ Jesús pũame bairo na caruiro ñña, pan rupa, wai mena nerĩ, jõbuiire ññamũgõjori, “Jãã Pacũ, mũ ñũjãñũña jãã mena,” qũĩ jẽniñupũ Jesús Diore. Bairo qũĩ jẽni yaparo, pan rupare carecomacã peeri, wai cũãrẽ carecomacã peeri, cũ cabuerãrẽ na nuniñupũ, camasãrẽ na cabatoparore bairo ñ. ¹⁷ Bairo áticõã yua, nipetiro camasã caroaro uga yapicoasuparã ugarique na cabatoatajere. Bairo na caũgayaparoro bero, jejããñuparã piiripũ na caũgarũgarijere. Pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnĩrõ cãnacã piiri majũ jejãã jiroyparã yua.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

18 Ape rām̄ Jesús jīcāñā ācū, Diore cū jēni baiyup̄. Bairo cū cabairo, cū cabuerā p̄ame cūtu etayuparā. Bairo na caetaro ñña, atore bairo na ĩ jēniñañup̄ Jesús:

—“¿Noa ācūmi?” ȳ na ĩnucūñati camasā.

19 Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qūñuparā Jesure cū cabuerā p̄ame:

—Jīcāārā ñña: “Juan el Bautista ācūmi.” Aperā ĩnucūñama: “Elías ānacū catiri ācūmi,” miñama. Aperā ĩnucūñama: “Tirām̄p̄ cañnana profeta majā mena macācū jīcāñ catiri caatācū ācūmi,” minucūñama — qūñ quetibujuyuparā cū cabuerā Jesure.

20 Bairo na caĩquetibujuro bero, na ĩ jēniñanemoñup̄ tunu Jesús:

—¿Mujāā ate? “¿Noa ācūmi?” ȳ mujāā ĩnucūñati —na ĩ jēniñañup̄.

Bairo cū caĩrō tūgo, jicoquei Pedro p̄ame qūñup̄ Jesure:

—M̄na, Mesías, Dios cū cajou, m̄ ñña —qūñup̄.

Jesús anuncia su muerte

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

21 Bairo cū caĩrō tūgo, na ĩ quetibujuyup̄ Jesús cū cabuerārē: “Cūñ ȳ ñña. Bairo cūñ ȳ cañniatacūārē, bairār̄p̄a mai, na quetibujueticōñña aperārē.” 22 ĩ quetibuj̄ yaparo, atore bairo na ĩ ñnemoñup̄ tunu Jesús cū cabuerārē:

—Ȳn, Camasā Jūgocū, butiuro popiye ȳ baigu. Marī quetiuparā cabotoa camasārā p̄ame popiye ȳ baio joroque ȳ átigarāma. Dios cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā cūñ ȳ tejññugarāma. Sacerdote majā quetiuparā cūñ ȳ tejññugarāma. Bairo bairi ȳ pajñā rotigarāma. Bairo ȳ na capajñārō, cariacoaatācū nimicāñ, itia rām̄ bero ȳ caticoagu tunu —na ĩ quetibujuyup̄ Jesús.

23 Cabero atore bairo na ĩ quetibujuyup̄ Jesús tunu nipetirārē:

—Ni cabou, ȳ cabuei cañnigau, cū caátimirījērē jānagumi. Ȳ carotirore bairo jeto roque átigumi tocānacā rām̄na. Popiye riaricaro cārō baimicūñ, ȳ yaye quetire jānaetigumi, ȳ cabuei cañnigau p̄ame. 24 Bairo tunu cañm̄ apei cū cañnie p̄amerē mairī, ȳ yaye quetire jānacoagumi. Bairo maimicūñ, yasicoaagumi yua. Apei roque ȳ yaye quetire cajānaecū roque netōcōñgumi. Cūrē na capajñā rocacōñmiatacūārē, caticōñ āninucūgumi tocānacā rām̄na. 25 Tunu cañm̄ apei ati yepa macāñjē nipetirije merē cūgoyami, cū caborije caño cārō. Bairo cūgomicūñ, Diore cū tūgoñāēññami. Bairo catūgoñāecū ānirī cū cariaatato bero Dios mena āmerīgumi. Bairo dope baieto paio cū cacūgorije p̄ame. Wapa maa tie ati ñm̄recō macāñjē, Diore cū camasētīcōñta. 26 Bairi ni jīcāñ ūcū ȳre tūgoñabobori, o ȳ yaye queti cūārē tūgoñabobori, “Jesús yau ȳ ñña,” cū caĩquetibujugaeticōñta, ȳ cūñ, “Āni, ȳ yau ññami,” cū ñi masētīgū. Ȳn, Camasā Jūgocū, ati yepar̄ ȳ Pacū cū camasīrījē mena nemo ȳ catunuetaro, “Āni, ȳ yau ññami,” cū ñi masētīgū. Ángelea majā jōbui macāñna, cañurā mena tunu ȳ catunuetaro, bairo cū ñimasētīgū ni jīcāñrē ȳre tūgoñabobori, “Jesús yau ȳ ñña,” cū caĩquetibujugaeticōñta. 27 Cariape mujāārē ȳ quetibujuya: Mujāā jīcāārā, ato cañna, mujāā cariaparo jūgoye mujāā ññagarā Dios cū carotimasīrīpau majūrē —na ĩ quetibujuyup̄ Jesús cū cabuerārē.

La transfiguración de Jesús

(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

28 Cabero Jesús atiere na quetibujari bero, jicã wãmo peti itia pëñirõ cãnacã rãmurĩ bero, Pedrorẽ, Juarẽ, bairi Santiagore, “Jito,” na ññupũ Jesús. Bairi ùtãũ caũmũarĩcũ buipũ na mena wãmũ ásupũ Jesús. Diore qũĩ jëniácũ, topũ na jũgoásupũ. 29 Bairo cã cajëniãno, Jesús riapẽ cã baurique wasoacoasuparo. Baicõã, cã jutiro cãã botiro baicoasuparo. Asiyau baicoasupũ Jesús yua. 30-31 Bairo cã cabaiãno, caũmũa pũgarã asiyarije mena buiaetayuparã. Na pũame, Moisés ãnacũ, bairi Elías ãnacũ ãñuparã Jesutu cabuiaetarã. Bairo buiaeta yua, Jesús mena busupëniñuparã Jerusalëpũ cã cariápeere. 32 Bairo na caĩãno, Pedrojãã wũgoa paimirãcũã, Jesús bairi cã mena macããna pũgarã na caasiyarijere ñña acũacoasuparã. 33 Bairo cabero Jesús mena macããna na caátiraua, Pedro pũame dope bairo ñ masiëtĩrĩ, atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Jããrẽ cabuei, jatopũ marĩ caãno ñumajũcõãña! Bairi itia wiipãrĩãcã majũ mujããrẽ jãã qũënobojarã. Jicã wii mũ ya wii, ape wii Moisés ya wii, ape wii Elías ya wii mujããrẽ jãã qũënobojarã —qũĩñupũ Pedro Jesure.

34 Bairo cã caĩãno, buseriwo atĩ na tocoasuparo. Bairo catoro, Pedrojãã pũame tipoa toyperũ ãñuparã. Bairi butiuro uwiyuparã. 35 Bairo na cabairo, busurique buseriwo watoapũ cabusũocajorijere tãgoyuparã. Atoore bairo ññuparõ: “Ñni, yũ macũ, yũ cabesericũ majũ ññami. Cũ yaye busuriquere tãgõũsaya,” ñ ocajoyuparo jõbuiũ.

36 Bairo caĩrõ bero, Moisés, bairi Elíajãã mañuparã. Jicãũã tuayupũ Jesús jeto yua. Tie na caĩñaatajere quetibujesuparã Pedrojãã aperãrẽ.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

37 Ti rãmũ, cabusuri rãmũ Jesujãã ti ùtãũrẽ ruicoasuparã. Bairo na caruietaro bero, capããrã camasã Jesutu etayuparã. 38 Bairi jicãũ na mena macããcũ busurique tutuaro mena qũĩñupũ Jesure:

—Cabuei, qũĩñãasá yũ macãrẽ. Jicãũã caãcũ ññami yũ macã. 39 Wãtĩ yeri pũna pũame cã mecãõ joroque átinucũñami yũ macãrẽ. Bairo cã awajao joroque cã átinucũñami. Tunu cã yugui mecãõ joroque cã átinucũñami, cã risero jopo witrinũcãpũ. Roro popiye cã baio joroque cã átinucũñami. Pitigaetiyami wãtĩ yeri pũna yũ macãrẽ. 40 Bairi mũ cabuerãrẽ butiuro na yũ wiyorotimiarũ wãtĩ yeri pũnarẽ. Mũ cabuerã pũame na wiyoyo masiëtĩñama —qũĩ quetibujuyupũ wãtĩ yeri pũna cacãgõũ pacũ Jesure.

41 Bairo cã caĩquetibujuro tãgo, atore bairo na ññupũ Jesús:

—¡Mujãã, atĩ yepa caãna Dios cã camasĩrĩjẽrẽ cariape mujãã tãgoetimajũcõãña! ¿Nocãrõ yoaro mujãã mena yũ ãñibujocuti? Jau, mũ macãrẽ cã neasã toroque —qũĩñupũ Jesús cariaũ pacũre.

42 Bairo cawãmaũ pũame Jesutu cã caetaripau yua, wãtĩ yeri pũna pũame cã jũgoñãñupũ yepapũ. Bairo cã jũgoñãũ, riañarĩqũerẽ bairo cã ásupũ tunu. Bairo cã caáto, Jesús pũame cã jãnaoñupũ wãtĩ roro caãcũre. Cũ acuwiyoyoyupũ yua. Bairo cã caáto, cawãmaũ pũame caticoasupũ. Cũ cacatiro ñña, cã pacũre cã tunuoñupũ Jesús cã macãrẽ yua. 43 Bairi camasã pũame bairo Dios cã camasĩrĩjẽ jũgori Jesús cã caáto ññarã, butiuro tãgocõã maniásuparã.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Bairo to macããna Jesús capepe caroaro cã caátiere na catũgoñacõã maniátiraua Jesús pũame atore bairo na ññupũ cã cabuerãrẽ:

44 — Ñameacã mujãã yu caquetibujurijere tãgopeoya. Mujãã masiritiepa. Yu, Camasã Jũgocu, yu ñeroticocu camasãrẽ —na ñũpũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

45 Na ñame tie cũ caĩrĩjẽrẽ tãgomajũcõãmirãcũã, tie tãgomasiẽsuparã. Dios na catũgomasiẽpeere na joesupu mai. Tunu bairoa Jesure cũ jẽniña uwijãñũñuparã tie.

¿Quién es el más importante?

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

46 Cabero tunu ãmeo ñ busuyuparã cũ cabuerã na majũ: “¿Ni majũ cũ ãnicuti marĩ menarẽ cañimajũũrẽ bairo caãcũ?” ãmeo ñũparã na majũ.

47 Jesús ñame masĩcõãñũpũ na caĩrĩjẽrẽ. Bairo masĩrĩ yua, cawĩmañacarẽ cũtu cũ tũgãẽtoyupu. 48 Bairo átĩcõã, atore bairo na ñ quetibujuyupu. Jesús cũ cabuerãrẽ:

—Ni jĩcãũ ñcũ, yu yaye quetire tũgousari, ãni cawĩmaurẽ bairo caãcũrẽ cũ camaiata, yure camairẽ bairo cũ ñiñagu. Tunu bairoa yure camai cũ caãnoi, yu jeto mee Dios yure cajoricu cũã cũrẽ camairẽ bairo qũĩñagumi. Ni jĩcãũ ñcũ mujãã mena macããcũ, mujãã roca netõjãñurõ carotimasĩ ñame mujãã netõjãñurõ cañimajũũrẽ bairo qũĩñagumi Dios —na ñ quetibujuyupu Jesús cũ cabuerãrẽ.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

(Mr 9.38-40)

49 Juan ñame atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Jããrẽ cabuei, apei caũmurẽ jãã ññawũ. Cũ ñame mu wãme mena ñrĩ rotimasĩwĩ. Bairo rotimasĩrĩ yua, cũ acurewiyojowĩ wãtĩ yeri pũnarẽ, caũmurẽ cajãñamiatasure. Bairo cũ caáto ñña, jãã ñame cũ caátie cũ jãã átirotiepu, marĩ mena macããcũ cũ caãmerõĩ —qũĩñupũ Juan Jesure.

50 Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús Juarẽ:

—¿Nopẽĩrã cũrẽ, “Apeina,” mujãã ñrĩ? Bairo ñetĩcõãñña. Jĩcãũ ñcũ caũmu marĩrẽ cũ catutieticõãta, marĩrẽ cajũãcure bairo caãcu niñami —na ñũpũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

51 Cabero Jesús ñame jõbuiyu cũ pacũtu cũ caátĩ rãmu caetagarõ ñña yua, yeri tutuarique mena Jerusalẽpu ájũgoyupu. 52 Bairi cũ jũgoye cũ mena macããnarẽ, Samaria yepa macãrẽ na ájũgorotiyupu, “Atiyami jããrẽ cabuei,” na ñáto, ñ. Narẽ caqũẽnoparãrẽ boũ, topu na ájũgorotiyupu.

53 Bairo topu cũ cajomiatacũãrẽ, to Samaria macããna ñame na caetaro boesuparã. “Jerusalẽpu ácu baiyami Jesús,” na caĩrĩjẽrẽ na catũgoatato bero jũgori, na boesuparã. 54 Bairo Jesure na caboeto ññarã, cũ cabuerã, Santiago, Juajãã ñame atore bairo Jesure qũĩñuparã:

—Jãã Quetiupau, ¿peero, jõbui macãã peeroi na marĩ joerecuti? Roro na caĩrĩjẽ wapai, ¿Eliã ãnacũ cũ caátatore bairo na marĩ áti yasiorecuti? —qũĩñuparã cũ cabuerã Jesure.

55 Bairo na caĩrõ tũgo, narẽ ãmejore ñña, na ñ tutiyupu Jesús cũ cabuerãrẽ: “Mujãã masĩetĩña mujãã caĩrĩjẽrẽ. Wãtĩ cũ carotirore bairo mujãã tũgoñña. 56 Yu, Camasã Jũgocu, camasãrẽ na rei ácu mee yu apũ. Na netõõũ ácu yu apũ ati yepapure,” na ñ quetibujuyupu Jesús cũ cabuerãrẽ. Bairo ñ quetibuju yaparo, na jũgoacoásupu ape macãpu yua.

Los que querían seguir a Jesús

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Bairo maapu na caátó, jĩcãũ caũmu Jesutu etayupu. Cũtu eta yua, atore bairo qũĩĩupũ Jesure:

—Yũ cãã, mũ cabuei yũ añigaya. Bairi noo mũ cañesẽãrõpũ yũ águ yũ cãã.

⁵⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩĩupũ Jesús:

—Macãncũ macããna waibũtoa na caãnipaũgi cãgoyama. Minia cãã na riabatiri na caãnipaũgire cãgoyama. Bairo na cacũgomiatacããrẽ, yũa, Camasã Jũgocu, yũ caãnipaũ ũno yũ cãgoetiya —qũĩĩupũ Jesús caũmũrẽ.

⁵⁹ Cabero apei qũĩĩupũ tunu:

—Jito, yũ baracusa.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, caũmu pũame “Jaũ,” ĩmicãã, atore bairo qũĩĩupũ:

—Yũ Quetiupaũ, mai mũ mena yũ baracũperigu. Yũ pacũre cũ cotei ácu yũ baiya. Cũ cariacoaato bero roque, mũ mena yũ ábujion —qũĩĩupũ Jesure.

⁶⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩĩupũ Jesús:

—Camasã cariacoaatanarẽ bairo caãna pũame na qũẽnoáto cabaiyasirãrẽ, ñiña. Mũ pũame Dios cũ carotimasĩĩpaũ caetarore mũ quetibũju ñesẽãgu yua.

⁶¹ Cabero tunu apei qũĩĩupũ Jesure:

—Jãã Quetiupaũ, yũ cãã mũ mena yũ baracũtigu. Bairũa mai, cajũgoye yũ ya wii macããnarẽ na ñiñagu. “Ácũ yũ baiya marĩrẽ cabuei mena,” na ñiãgu mai —qũĩĩupũ apei caũmu Jesure.

⁶² Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩĩupũ Jesús:

—Ni jĩcãũ ũcũ jĩcã yeri mena caroaro Dios cũ carotiriquere cũ catũgousaeticõãta, ñuẽtĩña. Ape wãme, ape wãme ricaati tũgoñarĩqũẽrẽ cũ catũgoñaata, ñuẽtĩña. Bairi yua, Dios cũ carotimasĩĩpaũre dope bairo átimasĩã maniñami —qũĩĩupũ Jesús caũmu apei.

10

Jesús envía a los setenta y dos

¹ Cabero Jesús, marĩ Quetiupaũ, cũ caquetibũjũrotijoparã setenta y dos majũ caũmũarẽ na beseypũ. Bairo na beseri bero yua, tocãnacã macãã, pũgarã jeto cũ caetaparopũ na ájũgo rotiyupu.

² Mai, na caápáro jũgoye atore bairo na ĩĩupũ: “Oterique camasã na cajepee paio caãnmiatacããrẽ, tie uparãrẽ cajũjeparã pũame capããrã mee niñama. Torea bairo Dios yaye quetire catũgousaparã capããrã na caãnmiatacããrẽ, marĩrẽ cajũquetibũjũparã pũame capããrã mee niñama. Bairo na cabairoi, marĩ Pacũ Diore mũjãã cajẽnirõ boya. Cũ pũame oterique Upaũre bairo cũ yaye busũrique cajũquetibũjũ batoparãrẽ na jomasĩgumi. ³ Tũgoya, ãmerẽ mũjããrẽ caroa quetire yũ quetibũjũ rotijoya. Corderos nurĩcãrã, macãncũ macããna lobos cauwiõrã watoa na caãno uwiojãñũña. Torea bairo mũjãã pũame camasã watoa mũjãã caãno uwiojãñũgaro. Bairi masacatiri mũjãã cañesẽãrõ ñuñã,” na ĩ quetibũjũyupu Jesús cũ cabuerãrẽ. ⁴ Bairo na ĩ yaparo, atore bairo na ĩ quetibũjũnemoĩupũ Jesús tunu: “Bairo áná, dinero jããrĩcã poa, bairi waso poa cããrẽ, bairi ruo jutii cããrẽ mũjãã jee ápewa. Tunu maapu mũjãã cabocãetarãrẽ na mena mũjãã busũpẽniepa. Cariapea mũjãã acoápá. ⁵ Bairi jĩcã wii ũno etarã, ‘Dios caroa yericutaje cũ joáto ati wii macããnarẽ,’ mũjãã ĩ etagarã ti wiire. ⁶ Bairi ti wii macããna pũame caroaro mena mũjããrẽ na cajẽniata, mũjãã caĩrõrẽã bairo caroa yericutajere na jogumi Dios. Bairũa, caroaro mena mũjããrẽ na

cajēnieticōāta, mʷjāā caīrōrē bairo na áperigumi Dios. ⁷ Bairo mʷjāārē caqūēnorārē bócarā yua, na ya wiipʷ mʷjāā ānicōāwā. Capee wiiripʷ patowācōētīcōāña. Bairi jīcā wiia āni, mʷjāārē na canurījē jetore mʷjāā ʷgawā. Mʷjāā, paari majā ānirī, mʷjāā ʷgamasīña na canurījērē. ⁸ Bairo bairi jīcā macā ūno etarā, mʷjāārē caroaro na cajēniata, na yaye ʷgarique na canurījē jetore ʷgaya. ⁹ Tunu bairoa ti macā macāāna cariyecʷnarē na catioya. Tunu atore bairo na ī quetibʷjʷya: ‘Dios cū carotimasīrīpʷ merē etaro baiya ati yeparʷre.’ ¹⁰ Bairo mʷjāā caquetibʷjʷñesēārō, di macā macāāna ūna mʷjāārē caroaro mena na cajēnieticōāta, ti macā maapʷ nipetiro camasā na catūgoropʷ atore bairo na mʷjāā Īgarā: ¹¹ ‘jāā yaye quetire mʷjāā catūgogaetoi, mʷjāā ya macā ĩerīrē jāā rʷpo jutī catusarijere jāā pareya! Ape macāpʷ jāā áya. Bairo jāā caápáro jūgoye tūgopeoya mai. Jāā yaye quetire mʷjāā catūgoata, Dios cū carotimasīrīpʷ macāājērē mʷjāā tūgobujiorā,’ na mʷjāā Īgarā ti macā macāānarē. ¹² Mʷjāā, yʷ yarā cariape mʷjāārē ñiña: To macāāna mʷjāārē na catūgoetie wapa, Dios pʷame roro na átigumi. Camasārē cū caīñabeseri rāmʷrē Sodoma macāāna netōjāñurō popiye na baio joroque na átigumi,” na ī quetibʷjʷyupʷ Jesús cū cabuerārē.

Los pueblos desobedientes
(Mt 11.20-24)

¹³ Bairo na ī yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu Jesús ape macāā macāānarē, Corazín, bairi Betsaida macāā macāānarē: “¡Roro majū baigarāma to Corazín macā macāāna! ¡Roro majū baigarāma Betsaida macā macāāna cūā! Dios cū caátijēñoiñorījē capeere ĩñawā. Bairo caīñarā nimirācūā, roro na caátiere jānagaema. Tirāmʷpʷ macāāna Tiro, Sidón macāāna ānana, Corazín, Betsaida macāāna na caīñarīcārōrēā bairo na cūā na caīñaata, roro na caátajere jānabujioricarāma Tiro, Sidón macāāna pʷame. Bwtiuro yapapuarā na cajāñarījē jutii ūnierē jāñabujioricarāma. Tunu peero ōwāwopʷ ruibujioricarāma, bwtiuro na cayapapuarijere ĩñorā yua. ¹⁴ Bairi camasārē Dios cū caīñabeseri rāmʷ caetaro Corazín, bairi Betsaida macāā macāāna pʷame, Tiro, Sidón macāā macāāna netōjāñurō popiye baigarāma yua. ¹⁵ Torea bairo Capernaum macā macāāna cūā baigarāma. ‘Jōbuiipʷ jāā ágarā,’ caītūgoñarā na caānimiatacūārē, ¡caūcūārī operʷ roquere na regumi Dios!” na ī quetibʷjʷyupʷ Jesús cū cabuerārē Corazín, Betsaida, Capernaum macāā macāāna na cabaipeere.

¹⁶ Bairo na ī quetibʷjʷ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “Yʷ cabuerā, ni jīcāū ūcū mʷjāā yaye quetire catūgopʷ, yʷ yaye quetire catūgopʷre bairo niñami. Tunu bairoa ni jīcāū ūcū apei mʷjāā yaye quetire catūgogaecʷ, yʷ yaye quetire catūgogaecʷre bairo niñami. Bairo caācū ānirī Dios, yʷre cajoricʷ yaye queti cūārē caboecʷre bairo niñami,” na ī quetibʷjʷyupʷ Jesús.

Regreso de los setenta y dos

¹⁷ Cabero Jesús cū caquetibʷjʷrotijoricarā setenta y dos majū ʷseanirīqūē mena tunu etayuparā caquetibʷjʷñesēārátana. Bairo etarā yua, atore bairo qūī quetibʷjʷyuparā Jesure:

—jāā Quetiupʷ mʷ wāmei jāā caījēnirō, wātī yeri pūna cūā jāā caīrotirorea bairo baimajūcōāñama! —qūīñuparā.

¹⁸ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na ĩñupū Jesús:

—Ñuña mujãã caátiataje. Yu p̄ame wātī quetiup̄a jōbuīp̄a caānimiatacu cū cañarōrē ñiñajoap̄a. Cab̄po yaberije cañarōrē bairo majū ñaami. ¹⁹ Mujããrē masīrīq̄ūrē yu jow̄u, ãña mujããrē cū cabacamiatacūārē, mujãã cariaetiparore bairo ī, o cotapa mujããrē cū catoamiatacūārē, mujãã cariaetiparore bairo ī. Tunu bairoa mujããrē masīrīq̄ūrē yu jow̄u, marī pesu wātī cū catutuarije nipetirijere mujãã canetōparore bairo ī. Bairo tie masīrīq̄ūrē cacāgorā ānirī, dise ũnie wātī roro mujããrē cū caátigamirījērē mujãã tãmuoetinuçgarā. ²⁰ Bair̄p̄ua, wātī yeri pūnarē cawitiroti jomasīrā nimirācūā, tie jetore mujãã catūgoñarō boetiya. Jōbuīp̄a Dios ya pūrōp̄a mujãã caāno cārō mujãã wāmerīrē cū cawoaturicarā mujãã āniña. Tie p̄amerē tūgoñajesoya —na ī quetib̄uyup̄a Jesús cū cabuerārē.

Jesús se alegra

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Bairo tip̄ua b̄tioro Esp̄ritu Santo mena ānirī atore bairo useanirīq̄ūrē mena Diore q̄ūrē basapeoyup̄a Jesús: “Caacu, m̄, ati um̄recóo nipetiro up̄a, m̄ ñujãñuña yu yarā mena. Naa, cab̄goro macāānarē bairo caāna na caānimiatacūārē, masīrīq̄ūrē na m̄ joyupa. Aperā, ati yepa macāāna, ‘Marī roque marī masīnetōña’ caīrā p̄amerē na m̄ joetiya. Caacu, tore bairo m̄ ásupa m̄ cabojūgoyetiricarore bairo caāno jūgori,” q̄ūrē jēniñup̄a Jesús cū pacure.

²² Bairo q̄ūrē jēni yaparo, atore bairo na ññup̄a Jesús c̄tu caānarē: “Yu Pacu p̄ame nipetirije masīrīq̄ūrē yu jowī. Tunu yu caátianie cūārē yu Pacu jeto masīñami. Tunu cū caátianierē yu cūā yu masīpeyocōāña. Bairi yu cūā yu jeto na yu masīomasīña camasā yu cabeserārē yu Pacu cū caátianierē,” na ññup̄a Jesús.

²³⁻²⁴ Bairo ī yaparo, cū cabuerārē na āmejore ñña, atore bairo na ññup̄a na jetore: “Tir̄m̄p̄u macāāna profeta majā capāārā mujãã caññarījē ũnierē ññagamiñupā. Quetiuparā ānana cūā tiere ññagamiñupā. Mujãã catūgorije ũnie cūārē tūgogamiñupā. Bairi mujãã p̄ame capee ñña, tūgo caāna ānirī useanirī ãña,” na ññup̄a Jesús cū cabuerārē.

Parábola del buen samaritano

²⁵ Cabero j̄cāū, Moisés ānacū cū caroticūrīq̄ūrē cajūgobuei Jesús t̄p̄u etayup̄a. “Cariape cū quetib̄uyati Jesús,” ī masīgu, c̄tu etayup̄a. Bairo c̄tu eta, atore bairo q̄ūrē jēniñañup̄a Jesure:

—Jãārē cabuei, ¿dope bairo yu ácuati Dios t̄p̄u cariamanop̄a água? — q̄ūrē jēniñañup̄a cajūgobuei Jesure.

²⁶ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo q̄ūrēñup̄a Jesús:

—Moisés ānacū cū caroticūrīq̄ūrē na cawoaturica pūrōp̄a m̄ caññaata, ¿nopē ĩgaro tie bairo to ĩc̄ti m̄rā? —q̄ūrē jēniñañup̄a Jesús cajūgobueire.

²⁷ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo q̄ūrēñup̄a Jesure:

—Atore bairo ñña ti pūrōp̄a: ‘Mujãã, Israel macāāna, mujãã caátianie nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujãã yerip̄a, mujãã catūgoñarījē nipetirije mena cū maiña. Tunu bairoa mujãã catutuarije nipetirije mena cū maiña.’ Tunu torea bairo: ‘Mujãāt̄u macāāna cūārē mujãã rupaure mujãã camairōrēã bairo na maiña,’ ī quetib̄uyup̄a ti pūrōp̄a —q̄ūrēñup̄a cajūgobuei Jesure.

²⁸ Bairo cū caīrō tūgo, bairo q̄ūrēñup̄a Jesús:

—Cariape miña. Tore bairo ī woatuyup̄a Moisés ānacū. Bairo bairi cū caīr̄cārōrēã bairo caroaro cariape m̄ caápata, Dios t̄p̄u cariamanop̄a

m̄u águ —qũĩ quetib̄j̄uyup̄u Jesús Moisés ānacũ cũ caroticũrĩqũērē caj̄gobueire.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgomicũã, cũ caĩrõrē bairo átigaesup̄u. Bairi atore bairo qũĩ j̄eniñanemoñup̄ũ Jesure tunu:

—¿Noa ũna na āniñati marĩ yarã, marĩ rup̄aure bairo marĩ camaiparã?

³⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, ĩcõñarĩ atore bairo qũĩñup̄ũ Jesús caj̄gobueire:

—Jĩcãũ Jerusalēp̄u cañniatacu Jericó macãp̄u ásúp̄u. Bairo ti macãp̄u cũ caetaparo j̄ugoye jerutiri majã p̄uame maap̄u cũ bocáetayuparã. Cũ bocáeta yua, roro cũ ásuparã. Cũ apeyere, cũ jutii nipetirijere jeyuparã. Jee yaparo, cũ payuparã b̄utioro, ñe mano riaricarop̄u. Áticõã yua, ruticoásuparã. ³¹ Bairo na caátó bero, jĩcãũ sacerdote na caqũēatacu cũ cacũñarĩ wããrē ásúp̄u cũ cãã. Bairo ácũ, etayup̄u na caqũēatacũture. Bairo qũĩñamicũã, cũ owanetõcoásúp̄u. ³² Bairo cũ canetõátó bero, apei tunu levita poa macããcũ etayup̄u. Bairo eta, qũĩña, cũ owanetõcoásúp̄u cũ cãã. ³³ Bairo na canetõátó bero, apei tunu Samaria yepa macããcũ etayup̄u. Bairo eta, bopacooro qũĩñañup̄ũ na caqũēatacũture, Samaria yepa macããcũ p̄uame. ³⁴ Qũĩña mai yua, cũtu eta, cũ cãmiirē cũ ucotiyup̄u. Aceite, bairi use oco majũ mena cũ cãmiirē cũ ucotiyup̄u. Tunu jutii mena cũ cãmiirē jiyayup̄u. Áti yaparo, cũ yau burro buip̄u cariaure cũ nepeoyup̄u. Bairo áti, cũ neásúp̄u camasã ñesēãrĩ majã na cacãnirĩ wiip̄u. Top̄u ácũ, cũ ucotinemoñup̄ũ tunu. ³⁵ Ape r̄am̄u, cabusuri r̄am̄u cũ caápáro j̄ugoye Samaria yepa macããcũ p̄uame atore bairo qũĩñup̄ũ ti wii up̄aure: “Ejã, p̄uga denario moneda tiiri m̄u yu nuniña. Āni, yu caneatĩatacũre cũ m̄u caqũēnorõ yu boyu. M̄urē yu canunirijē to caetaicõãta, cabero ac̄up̄u, m̄u yu wapatinemogu tunu,” qũĩñup̄ũ Samaria yepa macããcũ ti wii up̄aure — bairo ĩcõñarĩ quetib̄j̄uyup̄u Jesús caj̄gobueire.

³⁶ Bairo ĩcõñarĩ bero, atore bairo qũĩñemoñup̄ũ:

—¿Dope bairo m̄u tũgoñañati? Camasã itiarã qũĩñañuparã jerutiri majã na caqũēatacũture. Bairi, ¿ni p̄uame cũ yaure bairo qũĩñañuparĩ? —qũĩ j̄eniñañup̄ũ Jesús caj̄gobueire.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñup̄ũ Jesure:

—Cũrē caññamairĩcũ p̄uame cũ yaure bairo qũĩñañup̄ũ —qũĩñup̄ũ caj̄gobuei p̄uame.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩñup̄ũ Jesús:

—Bairo baimajũcõãñup̄ũ. Bairi m̄u cãã cũrē bairo ácuja. Aperã m̄u yarã, m̄u ũnarē, m̄u rup̄aure m̄u camairõrē bairo na m̄u juátinemoğu na cããrē — qũĩñup̄ũ Jesús, Moisés ānacũ cũ caroticũrĩqũērē caj̄gobuei p̄uamerē.

Jesús en casa de Marta y María

³⁸ Cabero netõásúp̄u Jesús. Bairo ácũ, jĩcã macãp̄u etayup̄u tunu. Top̄u cũ caetaro, jĩcã wii macããcõ, Marta cawãmecũco p̄uame bairo qũĩñup̄ũ: “Jãã mena ugaũ asã.” ³⁹ Mai, Marta p̄uame baiocũsupo, María cawãmecũcore. Bairo Jesús na ya wii cũ caetaro, María cũ r̄uporitũre etanumuñup̄ũ. Jesús cũ caquetib̄j̄urijere b̄utioro tũgogayup̄o. ⁴⁰ Marta p̄uame jesaesupo: “Yu jeto paarique nipetirijere yu átimiña,” ĩ tũgoñañup̄ũ. Bairi Jesuta cõ baio cõ caruio ĩñarĩ, Jesure qũĩñup̄ũ:

—Yu Quetiup̄u, ¿yu cabairijere m̄u tũgoñaētiñati? Yu baio p̄uame yu juáperiyamo. ¿Bairo cõ cabairije to ñuñati m̄urã? Jĩcõã yu p̄uame yu paaya. Bairi, “Cõ juraoja,” cõ ĩña —qũĩñup̄ũ Marta Jesure.

⁴¹ Bairo cõ caĩrõ tũgo, atore bairo cõ ĩñup̄ũ Jesús:

—Marta, m̄ua, capee apeye ūnierē m̄u t̄ugoñaña. ⁴² Bairo m̄u cat̄ugoñamiatacūārē, j̄icā wāme cariape t̄ugoñar̄iq̄ūē niña. Bairi María p̄hame ti wāmerē t̄ugogayamo. Bairi noa una, “Tocārōā t̄ugojānaña tiere,” cō ī masiēnama —cō īñup̄u Jesús Martare.

11

Jesús y la oración

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ape r̄am̄u Jesús Diore cū caj̄enirō bero, cū cabuerā mena macācū j̄icā, p̄hame atore bairo q̄ūñup̄u Jesure:

—Ȳu Quetiup̄u, Diore jāā caj̄enimas̄iparore bairo jāā m̄u buewa. Juan cū cabuerārē cū cañicārōrē bairo jāā cūārē m̄u buewa —q̄ūñup̄u Jesure.

² Bairo cū cañrō t̄ugo, atore bairo na īñup̄u Jesús cū cabuerārē:

—Diore j̄enirā, atore bairo m̄ujāā ī j̄ēniwā:

‘Jāā Pac̄u, j̄ōbui macācū, nipetiro camasā m̄u wāmerē na īroáto.

Tunu bairoa m̄u carotimas̄ir̄ip̄u ati yep̄u to apáro.

J̄ōbui m̄u carotirorea bairo to baiáto ati yep̄u cūārē.

³ Tunu tocānacā r̄am̄ua jāā caugapeere jāārē jonucūña.

⁴ Tunu bairoa roro jāā caátaje cūārē jāā masiriyobojaya.

Camasā roro jāārē na caátajere jāā camasiritirorea bairo roro jāā caátaje cūārē jāā masiriyobojaya m̄u cūā.

Tunu wāt̄i roro jāārē cū caátigarijere jāā ēñotaya. Jāā netōña,

bairo Diore cū m̄ujāā caj̄enipee ñuña —na ī quetib̄uj̄uyup̄u Jesús cū cabuerārē.

⁵ Bairo na ī yaparo, ape wāmerē ĩcōñar̄i atore bairo na ī quetib̄uj̄unemoñup̄u tunu:

—J̄icā, ñami recomacā cū bapa ya wiip̄u etayup̄u. Eta yua, bairo q̄ūñup̄u: ‘Ȳu wasoya itia pan ūnoacā. ⁶ Ȳu yañ j̄icā cayoarop̄u caatiatacū etayami. Cārē yu canupee maniña yu wiire. Bairi m̄u yañ j̄ēniña,’ q̄ūñup̄u.

⁷ Bairo cū cañmiatacūārē, cū bapa p̄hame cū yuesup̄u: ‘Ȳu paj̄agoeticōña. Merē jope biaricaro niña. Ȳu, yu p̄naa cānirā jāā baiya. Bairi dope bairo wācār̄i m̄u yañ jomas̄iēcū,’ q̄ūñup̄u ti wii macācū caj̄ēniñaurē. ⁸ Bairi m̄ujāārē ñiña: Cū bapa cū cañniamiatacūārē, cū cañrōrē bairo átigaesup̄u.

Baip̄ua, ‘Nairō yu patowācōremi,’ ĩ, atore bairo átibuj̄ioami: Wācā, jopere p̄ā, noo cū bapa cū caborore bairo nipetirijere cū jobuj̄ioami yua.

⁹⁻¹⁰ T̄ugopeoya m̄ujāā mai m̄ujāārē ĩcōñar̄i yu caquetib̄uj̄urijere: Noa ūna na caj̄ēniata, na caj̄ēnir̄ij̄ērē b̄ocamas̄igarāma. Tunu bairoa apeye ūnierē na camacāata, na camacār̄ij̄ērē b̄ocamas̄igarāma. Tunu jopep̄u na capiata, ti wii up̄u p̄hame ti jopere p̄āḡumi. Bairi tore bairo Diore m̄ujāā caj̄ēniata, m̄ujāā cañnimas̄ipeere joḡumi. Bairi Diore m̄ujāā caj̄ēnirō ñuña.

¹¹ “M̄ujāā, cap̄ūnaac̄na m̄ujāā p̄naa pan rupare na caj̄ēniata, ¿ūt̄ā rupare na m̄ujāā jobuj̄iocuti? Bairo m̄ujāā áperā. Tunu bairoa waire na caj̄ēniata, ¿āña ūcārē na m̄ujāā jobuj̄iocuti? Bairo m̄ujāā áperā. ¹² Tunu bairoa āmona riare na caj̄ēniata, ¿cotapa ūcārē na m̄ujāā jobuj̄iocuti? Bairo m̄ujāā áperā. ¹³ M̄ujāā, carorā nimirācūā, m̄ujāā p̄naarē caroa wāmerē m̄ujāā jomas̄inucūña. Mar̄i Pac̄u Dios ̄m̄urecōo macācū roque carou maj̄ū niñami. Camasā netōrō carou niñami. ¡Bairi noa ūna cārē caj̄ēnirārē na joḡumi Esp̄iritu Santore!” na ī quetib̄uj̄uyup̄u Jesús cū cabuerārē.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

14 Ape r̄m̄u Jesús wātī yeri p̄narē cū acuwiyojoyup̄u cāmurē ca-
jāamiatacure. Mai, cām̄u p̄ame bus̄masiēs̄up̄u, wātī yeri cū cajāñarō
j̄gori. Bairo Jesús cūrē cū caacuwiyojoro bero, cām̄u p̄ame tunu
bus̄masiñup̄u yua. Bairo cū cabairo ñnarī, to macāna camasā ñna
acuacoasuparā. 15 Jicāñā q̄iñroaesuparā Jesure. Atore bairo q̄iñuparā:
“Beelzebú wātī quetiup̄u majū cū camasīōrjē j̄gori wātī yeri p̄na,
camasārē cañnarē na acurewiyojo masīmi Jesús,” q̄i bus̄paiyuparā
Jesure.

16 Aperā tunu, dise ūnie átijēñorīq̄iñrē ūm̄urecōo macāñjērē Jesús cū
caátijēñorō boyuparā. Na p̄ame roro cū átī ñnarā ásuparā, “¿Dope bairo
cū ácuati ñni?” ñrā. 17 Jesús p̄ame na caítūgoñarjērē masīcōñup̄u. Bairi
atore bairo na ññup̄u:

“Quetiup̄u rey cū carotimasīr̄p̄u macāna na caāmeoboeticōāta, jicārō
ñnimasīētīñama. Tunu bairoa jicā wii macāna na caāmeoboeticōāta, na
cūā caroaro ñnimasīētīñama. 18 Tore bairo Satanás, wātīā quetiup̄u cū
yarārē na cū caboeticōāta, ¿dope bairo to ñninetōrōati cū carotimasīr̄p̄u?
Ñninetōmasīēto. Yasipeticoagaro cū yarārē, na cū caboeticōāta. 19 Tunu
bairoa Beelzebú j̄gori wātī yeri p̄narē na yu caacurewiyo jomasīata,
¿ñam̄u cū camasīrjē j̄gori mujāñ yarā cūā yare bairo na átimasīcuti? Bairo
mujāñ caīrō tūgorā, mujāñ yarā p̄ame, ‘Cariape mee mujāñ tūgoñaña,’
mujāñrē ñbujiorāma. 20 Yu p̄ame, Dios cū camasīōrjē j̄gori wātī yeri
p̄narē yu caacurewiyo jomasīata, nipetiro camasā yu caátiere ñnarā,
‘Merē Dios cū carotimasīr̄p̄u marīrē etaya,’ ñ masībujiorāma,” na ñ
quetibujuyup̄u Jesús.

21 Bairo ñ quetibuj̄u yaparo, cajerutiri majōcure ñcōñarī atore bairo na
ñ quetibuj̄unemoñup̄u tunu: “Jicāñ wii up̄u, catutuañ majū cū ya wii
macāñjērē caroaro cū caññacoteata, ni ūcū cajerutiri majōcu cū yayere
jerutimasīēcūmi. 22 Baip̄u, apei cū netōrō catutuañ cū wiire jāñrī,
cūrē cū caq̄iñēnetōata roque, ti wii up̄u yaye cū besure cū ēmapeyo
masīñami. Ti wii up̄u p̄ame, ‘Yu besu mena ni ūcū ati wiire cajāñrē
cū yu netōcōāñ,’ cū caítūgoñamiatacūñrē, cū besure cū ēmapeyo masīñami.
Bairo ácu yua, ti wii up̄u apeye ūnierē jeruti masīcōññami yua,” na ñ
quetibujuyup̄u Jesús.

23 ñ quetibuj̄u yaparo, bairo na ñnemoñup̄u tunu: “Yu mena
cañnigaecu, yare caññateire bairo niñami. Tunu bairoa yu mena
caquetibuj̄unetōōgaecu, camasārē caquetibuj̄umawijioñre bairo niñami,”
na ñ quetibujuyup̄u Jesús.

El espíritu impuro que regresa
(Mt 12.43-45)

24 ñ quetibuj̄u yaparo, ape wāme cūñrē na ñnemoñup̄u tunu: “Wātī yeri
p̄na cāmurē cū cawitiatato bero, noo caoco manorīp̄u añesēññami.
Añesēñ yua, cū cañniparore cū cabócaeticōāta, atore bairo ñ tūgoññami:
‘Yu cañniamiatop̄u yu tunuáñ tunu,’ ñ tūgoññami. 25 Bairo ñ tūgoña
yua, tunuá, cāmurē q̄iñññami tunu. Cām̄u yeri p̄ame wiire, caroaro
na caowaq̄iñeno peyoata wiire bairo bauya. 26 Bairo cabairo ñna yua,
acoásup̄u tunu wātī, aperā jicā wāmo peti p̄ga p̄ñirō cānacāñ majū cū
netōrō cañnenarē na piñeñon ácu. Bairo na bóca, ‘Jito,’ na ñ, cāmurē cū
jāññama tunu nipetirā. Bairi cū yerip̄u ñnicōññama tunu. Bairo na caño,

jõrɸame roro baibujiõami tunu caũmɸ ɸame yua,” na ĩ quetibuɸuyupɸ Jesús cõtɸ catũgorã etarãrẽ.

La felicidad verdadera

²⁷ Bairo cũ caĩãno, na mena macããcõ jĩcãõ atore bairo qũĩñupõ ɸatioro: —ĩCaroaro cariape mɸ quetibuɸyua! Bairi mɸ paco, mũrẽ camasõĩcõ ɸame useanirĩ ãcõmo mɸ mena —quũĩñupõ ɸasuriq̃ue tutuaro mena.

²⁸ Bairo cõ caĩrõ tũgo, bairo cõ ĩñupũ Jesús: —ĩYɸ paco netõõrõ useaniñama Dios yaye quetire catũgousarã ɸame roque!

La gente mala pide una señal milagrosa

(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Cabero camasã ɸame aperã, aperã capããrã majũ na caneñaporo ĩña, atore bairo na ĩñupũ Jesús: “Ati yepa macããna, ãme caãna, caroaro tũgoñaẽtiñama. Átijẽño ĩñorĩqũẽ jetore boyama. Bairo na cabomiatacũãrẽ, tiere na áti ĩñoetigumi Dios. Merẽ na quetibuɸu cũñupĩ Jonás ãnacũ cũ cabairiquere. ³⁰ Tirũmɸure Jonarẽ cũ caátajere Nĩnive macã macããnarẽ na ĩñoñupĩ. Bairo narẽ cũ caĩñorõ bero, to macããna ɸame, ‘Cariapea Dios cũ caquetibuɸunetõrotiricɸ majũ niñami Jonás,’ ĩ tũgoñamasĩñupã. Torea bairo yure Dios cũ caátipeere mɸjãã ãme caãnarẽ cũ caĩñorõ bero, bairoa mɸjãã ĩ tũgoñamasĩgarã yɸ cũãrẽ yua. ³¹ Tunu bairoa ti rũmɸ camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmɸ caetaro, jĩcãõ ãnacõ catitunurĩ, mɸjãã, ãme caãnarẽ, ‘Cariapea mɸjãã tũgousaepɸ,’ mɸjããrẽ ĩregomo cõ cũã. Ape nũgõã waru joperɸ macããcõ quetiupao ãnacõ bairo mɸjããrẽ ĩgomo. Cõ ɸame noo cayoaropɸ asũpo, Salomõn ãnacũ cũ camasĩrĩjẽrẽ tũgogo. Bairo cõ catũgogarico cõ caãnimiatacũãrẽ, mɸjãã, ãme caãna yɸ camasĩrĩjẽrẽ mɸjãã tũgogaetiya. Bairo Salomõn netõrõ camasĩ yɸ caãnimiatacũãrẽ, yɸ caĩrĩjẽrẽ mɸjãã tũgogaetiya. ³² Tunu bairoa ti rũmɸ camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmɸ caetaro, Nĩnive macã macããna ãnana catitunurĩ, ‘Caroaro mɸjãã tũgousaepɸ,’ mɸjããrẽ ĩgarãma na cũã. Na ɸame Jonás ãnacũ cũ caquetibuɸurijere tũgorã, roro na caátiere tũgoña qũẽnoñuparã. Bairo na catũgoñaqũẽnomiatacũãrẽ, mɸjãã, ãme caãna, mɸjãã tũgoña qũẽnogaetiya. Jonás netõrõ camasĩ yɸ caãnimiatacũãrẽ, yɸ caĩrĩjẽ tũgori, mɸjãã tũgoña qũẽnogaetiya,” na ĩ quetibuɸuyupɸ Jesús.

La lámpara del cuerpo

(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ ĩ quetibuɸu yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Nĩ ũcũ jĩcãũ jĩñaworiquẽ cũ cajĩñawogaata, cayasioropɸ cũcẽcũmi. Nĩ ũcũ jĩcãũ carupapata rocapɸ cũcẽcũmi. Jõbuiɸu cũnucũñami, camasã nipetiro ca-jããetarã na caĩñamasĩparore bairo ĩ. ³⁴⁻³⁵ Tunu bairoa mɸjãã caapee ɸame cajĩñaworicare bairo niña mɸjãã rupaure. Mɸjãã caapee caroaro to caĩñamasĩata, caroaro mɸjãã ĩñamasĩgarã. Caroye tuata, caroaro mɸjãã ĩñamasĩtĩgarã. Tore bairo mɸjãã, cayeriñurã ãnirĩ cariape mɸjãã catũgoñaata, caroaro mɸjãã átimasĩgarã. Cayeriñuena mɸjãã caãmata roque, caroaro mɸjãã átimasĩtĩgarã. Bairi Dios mɸjããrẽ cũ camasĩõrĩjẽrẽ tũgousa jãnaeticõãña. ³⁶ Bairi mɸjãã yeripɸ caroa jeto tũgoñarĩ, bairi tunu carorijere tũgoña ãñotari, Dios cũ caátigarije nipetirijere mɸjãã tũgomasĩgarã. Jĩñaworiquẽ mɸjããrẽ cajĩñaworore bairo caroaro mɸjãã tũgomasĩgarã nipetirijere yua,” na ĩ quetibuɸuyupɸ Jesús catũgorã etarãrẽ.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Bairo cū caĩrō bero, fariseo majōcu Jesure, “Jito, marī átóca. Yu ya wiipū marī ũgaáto,” qũĩñupū. Bairo cū caĩrō tũgo, “Jau,” ĩ, cū turū ũgaū ásúrū Jesús. Bairi cū wiipū jããeta, cariapea cū mesapū etanumu etayupū. ³⁸ Bairi fariseo pũame, Jesús cariapea cū caetanumurō ĩña yua, “Tame,” ĩ tũgoñañupū, “Marī, judío majã marī ya wãmerē bairo áperiyami Jesús. Cū wãmorĩrē coseetiyami cū caũgaparo jũgoye yua,” ĩ tũgoñañupū fariseo Jesús cū cabairijere. ³⁹ Marī Quetiupau pũame masĩcõãñupū cū catũgoñaĩjērē. Bairi atore bairo qũĩñupū:

—Mujãã, fariseo majã jotū bapaari mujãã cacosepeere nairō mujãã tũgoñanucũña. Bairi tie ũnierē nairō tũgoñamirãcũã, mujãã yerire coserique pũamerē mujãã tũgoñaẽtĩña. Bairi yajariquere, bairo ape wãme ricaati tũgoñaĩqũẽ cũã nicõãña mujãã yeripū. ⁴⁰ Caiťopairã mujãã ãniña. Cajotubapariwei pũame jotū bapa bui cũãrē, capupea cũãrē qũẽnoñami. Tore a bairo Dios pũame mujãã rupau jeto meerē, mujãã yeri pũna cũãrē ásupi. ⁴¹ Atope bairo mujãã caátie boyami Dios: Mujãã yeri mujãã caqũẽnorō boyami. Bairo mujãã caápata, mujãã ñubujiorã.

⁴² “Bairo átato ũnorēã, ricaati mujãã, fariseo majã, mujãã átinucũña. Bairo ána yua, pũga wãmo cãrō moneda tiiriacarē mujãã cacũgoata, jĩcã tiica mujãã jonucũña Diore. O ũgarique jĩcã wãme ũno, pũga wãmo cãrō mujãã cacũgoata, jĩcãrõãcã mujãã jonucũña Diore. Bairo cariape tie ũnierē átimasĩmirãcũã, ape wãme pajjãñurō Dios cū carotirique pũamerē mujãã tũgoñaetimajũcõãña. Caroaro ãmeo átaje cũãrē marī rotiyami Dios. Caroaro ãmeo mairĩqũẽ cũãrē marī rotiyami. Tie pũamerē mujãã tũgoñaẽtĩña. ¡Bairi mujãã carorije wapa paio nigaro!

⁴³ “Tunu bairoa ñubuerica wiipū mujãã caápata, caroapaupe mujãã ruiganucũña. Tunu bairoa maapu mujãã caãñesẽata, nipetiro camasã nucũbũgoricarō mena na cajẽnirō mujãã bonucũña. Bairo mujãã caboroi, ¡mujãã carorije wapa paio nigaro!

⁴⁴ “Mujãã, camasã ãnanarē na cayarica opeere bairo mujãã ãniña. ãme caãna pũame ti opee buire áná, ‘Masã operi ãno,’ ĩ masĩetĩñama. Tore bairo mujãã ãniña. ¡Bairi mujãã carorije wapa paio nigaro!” na ĩ quetibũjuyupū fariseo majãrē.

⁴⁵ Bairo cū caĩrĩjērē tũgo, fariseo mena macããcũ jĩcãũ, Moisés ãnacũ cū carotĩcũrĩqũẽrē cajũgobuei pũame atore bairo qũĩñupū Jesure:

—Cabuei, bairo mũ caĩata, jãã, jããrēã roro ĩ micũpū.

⁴⁶ Bairo cū caĩrō tũgo, bairo qũĩñupū Jesús:

—Jĩcãũ, cū paabojari majõcũre cū jũpũsaetiyami. Jĩcã wãme ũnoacã cũãrē cū juáperiyami. Tore bairo na mujãã átiya camasãrē. ‘Moisés ãnacũ cū carotiriquere jĩcã wãmeacã rusaeto ása,’ camasãrē na mujãã ĩnucũña. Bairo caĩrotirã nimirãcũã, mujãã pũame tore bairo mujãã áperimajũcõãña. ¡Bairi mujãã carorije wapa paio nigaro!

⁴⁷⁻⁴⁸ “Tunu bairoa caiťopairã mujãã ãniña. Profeta majã na rupauri ãnajē masã ope buire mujãã qũẽnonucũña caroa ũtã wiicacãrē, camasã profeta ãnanarē na ĩroáto, ĩrã. Bairo qũẽnomirãcũã, mujãã ñicũjããrē bairoa mujãã ãnicõãña. Na pũame Dios yaye quetire boena, profeta majãrē pajjãreyuparã. Narē bairo mujãã boetiya Dios yaye quetire mujãã cũã. Bairi, ‘Marī ñicũjãã profeta majãrē na capajjãrĩcãrõrē bairo ñurō. Dios

yaye queti to yasicōāto, ' Irārē bairo mujāā átinucūña. ¡Bairi mujāā carorije wapa pairo nigaro!

⁴⁹ “Dios pñame camasī ānirī atore bairo ĩñupī: ‘Yñ yarārē na yñ jogñ camasā tñpñ. Profeta majārē, apóstolea majā cūārē natñ yñ jogñ, na quetibñjñāto, ĩ. Bairo yñ cajomiatacūārē, jīcāārē na pajīāregarāma. Aperārē roro popiye na baio joroque na átigarāma,’ ĩñupī. ⁵⁰ Bairi Dios pñame camasā profetare roro na caátaje jǎgori ati rñmārē popiye na baio joroque na átigñmi. Tocānacāñ profeta majā, cañññarīcārārē na carīí reyarique wapa popiye na baio joroque na átigñmi āme cañnarē. ⁵¹ Na carīí rejǎgoricñ, Abel cawāmecñcupñ nijǎgoaná, Zacarías, altar, santuario watoa na capajīārīcñpñ nituetayama na carīí rejǎgoatana capāārā beropñ. Bairo na ānana wapa roro popiye na baio joroque na átigñmi āme cañnarē yua,” na ĩñupū Jesús.

⁵² ĩ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupū tunu: “Dios yaye queti pñame llavere bairo ñña camasārē. Llave jǎgori wiire biaricarore marī pājāāmasīña. Torea bairo Dios yaye queti jǎgori ñmñrecóore marī jāāmasīña. Mujāā pñame Dios cū cabuerijere masīmirācūā, cūrē mujāā boetiya. Tunu bairoa camasā Diore na camasīgarijere mujāā ēñotaya. ¡Bairi mujāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqñērē cajǎgobueri majā, mujāā carorije wapa pairo nigaro!” na ĩ quetibñjñyupñ Jesús.

⁵³⁻⁵⁴ Bairo cū cañrōī, to macāāna, Moisés ānacū cū caroticūrīqñērē cajǎgobueri majā, bairi fariseo majā mena cū asiayuparā Jesure. Bairi ape wāme, ape wāme cū jēññañuparā. “Carorije buei átiyami Jesús,” qññ busñjǎgamirā, cū jēññañuparā nairō.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

¹ Bairo na cabairo, capāārā majū camasā, Jesutñ neña etayuparā. Bairi capāārā majū āna, dope baiá masīā manopñ āññuparā. Bairi Jesús pñame cū cabuerārē atore bairo na ĩ jǎgoypñ: “ ‘Fariseo majā pan pairica na cawauorijere boeticōāña,’ ĩrīcārō pñamata, ‘Na cañtopairijere mujāā boepa,’ ñña. ² Tunu bairoa āme caāna na catǎgoñarījē nipetirijere masīōpeyocōāgñmi Dios nipetirārē. Baujaro nigaro mujāā yeripñ mujāā catǎgoñarījē nipetirije. ³ Bairo bairi yasioro aperārē mujāā cañrīqñē cūārē nipetiro camasā tǎgogarāma. Mujāā ya arñapñ biajāāti, mujāā cañrīqñē cūārē capāārā na catǎgojoro tiere quetibñjñgarāma aperā, busñrique tutuaro mena,” na ĩ quetibñjñyupñ Jesús cū cabuerārē.

A quién se debe tener miedo

(Mt 10.26-31)

⁴ Bairo ĩ quetibñjñ yaparo, atore bairo na ĩñupū tunu: “Yñ yarā cariape mujāārē ñña: Mujāārē capajīāmasīrārē na uwieticōāña. Mujāārē na capajīāatato bero, dope bairo átimasīñnama mujāā yeri pñna pñamerē. ⁵ Bairo pñame ása: Dios yaye quetire tǎgousaya. Cūā, camasā na cariaro bero, cañpetietopñ na yeri pñnarē jomasīñami. Bairi Dios pñame roquere cū uwiri jīcārō tñni caroaro ása.

⁶ “Tunu minia, jīcā wāmo cañnacāūrē pñga moneda tiaca wapacñtiyama. Bairo petoaca wapacñtimirācūā, ñi jīcāñ ũcū Dios cū caññacoteecñ maami. Nipetirārē na cabairijere masīcōāñami. ⁷ Mujāā cūārē mujāā cabairijere masīpeyocōāñami. Mujāā poa wēññ cūārē

cõõñapeyocõãñami Dios. Bairi, ‘Marĩ cabairijere masĩecũmi Dios,’ ĩ tũgoñaeticõãña. Minia netõjãñurõ mujãã maiñami. Bairi uwieticõãña,” na ĩ quetibũjuyupũ Jesús cã cabuerãrẽ.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Cariape mujããrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ũcũ, ‘Jesús yau yũ ãniña,’ aperã camasã na catũgoro caĩquetibũjũre yũ yau cã caãnierẽ yũ cãã yũ Pacũ yarã ángelea majã cããrẽ na yũ quetibũjũgũ. ⁹ Bairi tunu apeĩ, ‘Jesure yũ masĩetĩña,’ caĩ pũamerẽ yũ cãã, ‘Cũ yũ masĩetĩña cãrã,’ na ñi quetibũjũgũ, yũ Pacũ yarã ángelea majãrẽ.

¹⁰ “Bairi tunu noa ũna yũ, Camasã Jũgocũre, roro na caĩñjẽrẽ masiriyogũmi Dios, cãrẽ na cajẽniata. Tore bairo átomicũã, Espĩritu Santore roro na caãta roque, na masiriyobojaetigũmi,” na ĩ quetibũjũyupũ Jesús cã cabuerãrẽ.

¹¹ Bairo ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Yũ yarã, mujããrẽ tutigarã, mujããrẽ jeãgarãma. Jĩcã rũmũ, ñubuerica wii uparã tũpũ, ape rũmũ ĩñabeserica wii uparã tũpũ, ape rũmũ ĩñabeseri majã tũpũ, ape rũmũ macã quetiuparã tũpũ mujããrẽ neãgarãma. Bairo mujããrẽ na caãto uwiri, ‘¿Dope bairo na marĩ ĩrãati?’ ĩ tũgoña macãetĩcõãña. ¹² Marĩ mena macããcũ, Espĩritu Santo pũame tipũ caetaro ĩña, na mujãã caĩpeere mujããrẽ masĩõgũmi,” na ĩ quetibũjũyupũ Jesús cã cabuerãrẽ.

El peligro de las riquezas

¹³ Bairo cã caĩrõ bero camasã capããrã watoa jĩcãũ qũĩñupũ Jesure:

—Cabuei, yũ pacũ riacoámĩ. Bairi cã cacũgomiatajere carecomacã yũ boya. Bairi yũ mũ jũgũ yũ jũgocũre, tiere cã ricawoãto, ĩ—qũĩñupũ.

¹⁴ Bairo cã caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús caũmũrẽ:

—Yũ yau, mujãã yayerẽ cabatorũ mee yũ ãniña. Bairo áti acũ mee, yũ apũ ati yeparũre.

¹⁵ ĩ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu to macããnarẽ:

—Dios pũame, “Carorije wapa cacũgoenarẽ bairo mujããrẽ ñiñaña,” na ĩ tũgoñaetĩñami, camasãrẽ paio na cacũgorije jũgori. Torena, paio apeye ũnierẽ ĩñagaripeaeticõãña. Roro mujãã tũgoñare —na ĩñupũ.

¹⁶ ĩ yaparo, capee apeye ũnierẽ cacũgocũre ĩcõñarĩ bairo na ĩ quetibũjũnemoñupũ tunu: “Jĩcãũ caũmũ caroa yepa majũrẽ cũgoyupũ. Bairi cã oterique capee cã ricacũtibojayuparo. ¹⁷ Bairo capee carĩcacũto ĩñarĩ, atore bairo ĩ tũgoñañupũ caũmũ pũame: ‘¿Dope bairo yũ ácũati? ¿Yũ cajepere noorẽ yũ cũãati?’ ĩ tũgoñañupũ. ¹⁸ ĩ tũgoña yaparo yua, atore bairo ĩ tũgoñanemoñupũ tunu: ‘Merẽ yũ masĩña yũ caãtipeere. Otere yũ cacũnucũrĩ arũarire yũ weeregũ. Áti yaparo, paca arũri majũ yũ qũẽnogũ tunu. Topũ yũ cacũgorije, bairi yũ cajepere mena nipetiro to jeto yũ qũẽnocũgũ yua. ¹⁹ Bairo áti yaparo, yũ yerire atore bairo ñigũ: “Ãmerẽ yua, capee cãmarĩ yũ cacũgopee nicõãña. Bairi ãmerẽ noo yũ caborore bairo jeto yũ átigũ. Yerijã, uga, eti, useanirĩ yũ baiãnigũ yua,” ĩ tũgoñañupũ capee cacũgocũ pũame. ²⁰ Bairo cã caĩtũgoñamiatacũãrẽ, Dios pũame atore bairo qũĩñupũ: ‘Catũgoñamasĩecũ mũ ãniña bairo mũ caĩtũgoñaata. Ati ñamia mũ riacoagũ. Bairi ati yepare caãmei ãnirĩ, ¿mũ yaye apeye mũ cacũgorijere dope mũ ácũati yua? ¿Nopẽ mũ ápei?’ qũĩñupũ Dios capee apeyere cacũgomiatacũre. ²¹ Cãrẽ bairo niñami camasã nipetiro capee

apeyere cacūgorā, Dios yaye quetire tūgoŋsaena. Cū ūna catūgoŋamasīēna majū niñama,” na ĩ quetibūyuyupụ Jesús cū cabuerārē.

Dios cuida de sus hijos

(Mt 6.25-34)

²²⁻²³ Bairo ĩ quetibūyuyupụ yaparo, atore bairo na ĩnemoŋupū tunu: “Mujāā yeri pūna pūame mujāā caŋgapee netōōjāñurō caānimajūrĭjē majū niña. Tunu bairoa mujāā cajāñapee netōōjāñurō caānimajūrĭjē majū niña. Bairi mujāārē ñiña: Ati yepa macāājērē butiuro bootūgoŋaeticōāña. Mujāā cacūgopeere, mujāā caŋgapeere, bairi mujāā cajāñapeere tūgoŋa macāētĭcōāña. ²⁴ Minia na caātĭānierē mujāā masīña. Na caŋgapeere otejūgoetiyama. Na caŋgapeere jeri wiipụ qūēnocūētĭnucūñama. Bairo na caáperimiatacūārē, na caŋgapeere jonucūñami Dios. ¡Mujāā roquere minia netōōrō mujāā maiñami Dios! Bairi āme mujāā caānierē tūgoŋa macāētĭcōāña. ²⁵ Ni ūcū mujāā mena macāācū, cū catūgoŋamacārĭjē jūgori, ‘Ūb butinemoŋ ĭcā metro recomacā majū, ūmuaŋ ānigū,’ ĩ masĭēcūmĭ. Mujāā catūgoŋamacāārĭjē jūgori mujāā átimasĭētĭña. ²⁶ Bairi cabūgoro macāājē ūnierē caátimasĭēna nimirācūā, ĩnopēĭrā, ‘Marĭ átimasĭpeyocōārā marĭ catūgoŋamacārĭjē jūgori,’ caĭtūgoŋarārē bairo mujāā ĩñati?

²⁷ “Tunu bairoa oó, tataboaro macāājē cabairije cūārē mujāā masīña. Oó pūame paaetĭnucūña. Eetĭnucūña. Bairo áperimĭrōcūā, caroa bauya. Quetiupay rey Salomón ānacū caroa majū cū cajutĭi jāñarĭqūē netōōjāñurō caroa bauya oó pūame. ²⁸ Bairo tie taa ūnie Dios cū caqūēnorĭqūē ĭcā rūmū caroa cabaumiatacūārē, ape rūmū peeropū joeyama camasā, peero riorā. Mujāārē taa ūnie netōōjāñurō mujāā maiñami Dios. Bairi mujāā cajāñapeere mujāā jogūmi yua. ¡Mujāā, Dios mena catūgoŋatutuaenarē bairo mujāārē ñiñaña! ²⁹⁻³⁰ Ati yepa macāāna Diore caĭroaena pūame na caŋgapeere, bairi na caetĭpeere tūgoŋa macānucūñama. Mujāā pūame roque narē bairo baieticōāña. Marĭ Pacū Dios, marĭ cabopacarijere masĭpeyocōāñami. Bairi tūgoŋa macāētĭcōāña. ³¹ Dios cū carotimasĭĭpau roquere tūgoŋāña. Bairo mujāā catūgoŋaata, ati yepa macāājē mujāā cabopacarije cūārē mujāā jogūmi Dios.

Riqueza en el cielo

(Mt 6.19-21)

³² “Mujāā yū yarā, oveja petoaca caānarē bairo mujāārē ñiñaña. Bairo capāārā mee caāna mujāā caānĭmiatacūārē, Dios pūame cañuŋ ānĭrĭ cū carotimasĭĭpauŋ mujāā caānorē boyami. Bairi mujāā uwietĭgarā. ³³ Tunu bairoa mujāā cacūgorijere nunireri, dinero ñerĭ, aperā cabopacarārē na batorájá. Bairo mujāā caápata, jōbuiŋpū mujāā cawapatape pairō nigaro. Ati yepayū mujāā caāno, mujāā yaye boacoaya. O jerutĭri majā tieŋe jerutĭ recōāñama. O moena tieŋe ūgareyama. Jōbuiŋpū roquere mujāā yaye caānĭpee yasĭetĭgaro. ³⁴ Ati yepayū macāājē jettore mujāā camaitūgoŋaata, tie jettore mujāā bootūgoŋagarā. Jōbuiŋpū mujāā cacūgopeere mujāā camaitūgoŋaata roque, ati yepa macāājērē butiuro mujāā bootūgoŋaetĭgarā,” na ĩ quetibūyuyupụ Jesús cū cabuerārē.

Hay que estar preparados

³⁵ Bairo ĩ quetibūyuyupụ yaparo, ape wāmerē na ĩ cōñāñupū: “Caroaro mujāā qūēnoyuwa. Mujāā jutĭi, mujāā cajāñapeere qūēnoña. Tunu bairoa mujāā cajĭñaworijere ĭñapeori mujāā cotewa. ³⁶ ĭcāārā paabojari majā ūnarē bairo ása. Na pūame na quetiupayū aperā na cawāmojiyari bose

rãmure caĩñau atácu cū catunuetaparore caroaro cū yuyuparā. ‘Jicoquei cū caetaro, cū marī pājōrōā,’ ĩrā cū yuyuparā. ³⁷ Ƴseanigarāma capaacoteri majā, na quetiupau cū catunuetaparore caroaro cacotemasĩrā. Cāniena cacoterā ānirī cū mena useanigarāma. Cariape mujāārē ñiña: Na quetiupau pñame mesapu na ruirotigumi, űgariquere na nugu. ³⁸ Bairi noa űna cāniena cacoterā useanirī nigarāma, noo ñami recomacā, o cabusuatipau na quetiupau cū catunuetaparore cacoterā pñame,” na ĩ quetibujuyupu Jesús.

³⁹ ĩ quetibujuyuparo, ape wāmerē na ĩ cōñañupū tunu: “Apei wii upau, cū ya wii macāājērē cayajauacú cū caetaparore cū camasiata, cānietibujoricumi. Cū caetaparore ĩñacotebujoricumi, jāāremi, ĩ. ⁴⁰ Tore bairo yu, Camasā jūgocu, tunu yu caetari rãmure ĩcāñu cayajari majōcure bairo yu etagu ati yeparure. ‘Ti rāmū majū etagumi,’ caĩā mani rāmū majū yu etagu. Bairi caroaro āña. Yu catunuetaparore caroaro mujāā cotewa,” na ĩ quetibujuyupu Jesús cū cabuerārē.

El criado fiel y el criado infiel

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro pñame atore bairo quĩñupū Jesure:

—Jāā Quetiupau, ĩcāñūrē cū űmua cārē na cacoterijere ĩcōñarī jāā jetore ĩ quetibujuyumi miñati? ĩO nipetiro camasārē ĩ quetibujuyáto miñati? —quĩ jēniñañupū Pedro Jesure.

⁴²⁻⁴³ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo quĩñupū Jesús Pedroro: “Ni űcū ĩcāñu mayordomorē bairo caācū, cū quetiupau cū carotirore bairo caátimasĩ űcārē ñiña. Cū quetiupau pñame cū caápáro jūgoye, ‘Yu űmua aperārē na mū quēnowā. űgariquere na mū batowa,’ quĩ cūñupū cū űmūrē. Bairi cabero tunueta, cū űmū, cū caĩrotiricarorea bairo cū caápata, caroare cū jogumi. Bairi useanirī nigumi mayordomo. ⁴⁴ Cañnorē bairo mujāārē ñiña: Quetiupau cū yaye nipetirije upaure bairo cū cūgumi, cū, mayordomo pñame. ⁴⁵ Bairo cū cacūmiatacūārē, cū pñame caróu cū caāmata, ‘Yu quetiupau tāmurī tunu etaecumi,’ ĩrī, aperā cū baparārē roro na átibujioumi. Cū quetiupau űmua, cū paabojari majā rōmirī cūārē roro na átibujioumi. Tunu bairoa űga, eticūmu baibujioumi. ⁴⁶ Bairi cabero cū quetiupau cañesēāatácu pñame, ‘Ti rāmū etagumi,’ cū caĩmasĩtī rãmure etabujioumi. Bairo eta yua, cū caroticūátacu roro cū caátiere ĩñabujioumi. Bairo ĩña yua, popiye cū baio joroque cū átibujioumi. Cū piticōābujioumi, aperā yu caĩroaena mena cū āmarō, ĩ.

⁴⁷ “Ni ĩcāñu űcū cū quetiupau cū caĩrjērē masīmicūā, tore bairo cū caápata, cū paecogumi butiro cū quetiupaure. ⁴⁸ Apei cū quetiupau cū caĩrjērē masĩtīrī roro átiyami. Bairo roro cū caátimiatacūārē, butiro cū paetigumi cū quetiupau pñame. Bairi pajāñurō camasijūgoricarā pñame netōjāñurō caroaro na caátiere átirotiya. Petoaca camasĩrā netōjāñurō caroaro na caáto ñiña,” na ĩ quetibujuyupu Jesús.

Jesús es causa de división

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ ĩ yaparo, atore bairo na ĩñupū tunu: “Camasārē na quetibujuyupu ácu yu apú ati yeparure. Tunu yu yaye busarique peerore bairo ñiña narē. ĩBairi tiere nipetiro na masĩpeyocoáto! ⁵⁰ Yu cūā, yu yaye busarique jūgori popiye yu baiya. Bairoa yu baicōā ānigu yu paarique capetiparo jūgoye. ⁵¹ Mujāā, camasārē yu caátiatájere mujāā masĩtīña. ‘Dios cū

cajon, cū caetaro bero nipetiro camasā caroaro āmeo átigarāma,ʼ mujāā ī tūgoñaña. Bairo mujāā caītūgoñamiatacūārē, bairo mee niña. Yū caetaro jūgori camasā jīcārō tūni tūgoñaetigarāma. ⁵² Bairo jīcā wii macāāna jīcā wāmo cānacāū majū na caāmata, yū yaye busuriquere tūgorā, itiarā īroagarāma. Pūgarā īroaetigarāma. Torea bairo ape wii macāāna cūā pūgarā īroagarāma. Itiarā īroaetigarāma. ⁵³ Bairo jīcāū cū macūrē cū pesucūtigūmi yū yaye busuriquere cū catūgousaro jūgori. Torea bairo apeī cū pacūre cū pesucūtigūmi. Apeo cūā cō macōrē cō pesucūtigomo. Apeo cūā cō pacore cō pesucūtigomō. Apeo cūā cō pēēpōrē cō pesucūtigomo. Apeo cūā cō mañicōrē cō pesucūtigomo, yū yayere cō catūgousaro jūgori,ʼ na īñupū Jesús cūta catūgorā etarārē.

Las señales de los tiempos
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Bairo ī quetibūju yaparo, atore bairo tunu na īnemoñupū camasārē: “Oco poari muipū cū cawāmuatō to cawāmū atōre īñarā, ‘Oco atō baiya,ʼ mujāā ī masīña. Torea bairo bainucūña. ⁵⁵ Tunu bairoa ape nūgōā warua jopepū cawīno atōre īñarā, ‘Asigaro baiya āme rāmūrē,ʼ mujāā ī masīña. Torea bairo bainucūña. ⁵⁶ Bairo caoco ocapeere, bairi caasipee cūārē bairo caīñamasīrā nimirācūā, ¿nopēīrā Dios atī yūteare cū caātīānie puamerē mujāā masīētīñati? ¡Caītopairā mujāā āniña!” na ī quetibūjuyupū Jesús.

Procura ponerte en paz con tu enemigo
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Bairo ī quetibūju yaparo, atore bairo tunu na īnemoñupū: “¿Nopēīrā cariape átajere mujāā majūā mujāā ī busū qūēnomasīētīñati? ⁵⁸ Ni jīcāū ūcū, ‘Yū mujāā wapamoña,ʼ īrī, mujāārē juez caīñabesei tūpū cū caneápáro jūgoye, cū mena busūqūēnojūgoya. Mujāārē juez tūpū cū caneápérīparore bairo īrā, cū mena busūqūēnojūgoya. Mujāā cabūsuqūēnojūgoeticōāta, juez puame guardiare mujāārē ñerotigūmi. Bairo atī yaparo, na puame preso jorica wiipū mujāārē cūrecōāgarāma. ⁵⁹ Cariape mujāārē ñiña: Dinero mujāā cawapamorījērē mujāā cawapatipeyoparo jūgoye, topū mujāā ānicōāgarā. Mujāā witimasīetigarā,ʼ na īñupū.

13

Importancia de la conversión

¹ Jīcā rāmū caāno camasā Jesure qūīñarā etayuparā. Eta, atore bairo qūī quetibūjuyuparā: “Pilato puame Galilea macāānarē na pajīāreupu, Diore na cañubuerā etaro. Waibatoa riire na cajoemūgōrā etaro na pajīāreupu,ʼ qūī quetibūjuyuparā camasā Jesure.

² Bairo na caīquetibūjuro tūgo, atore bairo na īñupū Jesús: “¿Dope bairo mujāā ī tūgoñañati na cabaiatajere? ‘Na yarā Galilea macāāna nipetirā netōrō carorā āniupā. ¿Bairi bātioro majū na carorije wapa jūgori yasiupa,ʼ mujāā ī tūgoñañati? ³ Bairo mujāā caītūgoñamiatacūārē, baietiupa. Na yarā netōrō carorā mee āniupā. Caānorē bairo mujāārē ñiña: Mujāā cūā roro mujāā yasigarā, roro mujāā caātiere yapapuari Diore mujāā caībusūqūēnoeticōāta. ⁴ Tunu bairoa, ¿dope bairo mujāā ī tūgoñañati caūmarī wii Silōe macāājē ūtā rupaa mena catāni yasiricarārē? Dieciocho majū catāni yasiricarārē roro na cabairiquere, ¿dope bairo mujāā ī tūgoñañati? ‘Jerusalén macāāna nipetiro netōrō carorā āniupā. ¿Bairi

bütioro majũ na carorije wapa jũgori yasiupa, 'mujãã ĩ tũgoñañati? ⁵ Bairo mujãã caĩtũgoña miatacũãrẽ, baiesupa. Jerusalén macãana netõrõ carorã mee añupã. Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: Mujãã cãã roro mujãã yasigarã, roro mujãã caãtiere yaparuarĩ Diore mujãã caĩbũsqũẽnoeticõãta," na ĩ quetibũyupũ Jesús.

La parábola de la higuera sin fruto

⁶ Bairo ĩ quetibũyũ yaparo, higuera yucũ caricamanirẽ ĩcõñarĩ tunu na ĩ quetibũjunemoñupũ: "Jĩcãũ, cũ wesepũ cãgoypũ higuera cawãmecutiire. Bairi jĩcã rãmũ carĩcare ĩñũ etayupũ. Bócaesupũ. Rĩca mañuparõ mai. ⁷ Itia cãmari majũ bairo jeto baiyupũ. Rĩca mañuparõ. Bairo cabairoi, qũĩñupũ cũ ãmũrẽ: 'Merẽ itia cũma majũ carĩcare yũ macãmiña. Carĩca mani ãno ati higuera mari caotemirĩcũ. ¿Nopẽĩrõ to ãnicõãroati ati yeparũ? Bairi quetĩrocacõãña,' qũĩñupũ ti wese upũ cũ ãmũrẽ. ⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ cũ ãmũ pũame: 'Yũ quetiupũ, ati yũteare mari quetĩtiroa mai. Tii pũtore yũ jetugũ. Abono cũãrẽ yũ jããgũ mai. ⁹ Bairi ape yũteare carĩcacũpata, ñũjãñũgaro. Tii carĩca manicõãta roquere, tiire quetĩrocacõã rotiya,' qũĩñupũ caãmũ ti wese upũre," na ĩ quetibũyũyupũ Jesús camasãrẽ.

Jesús sana en el día de reposo a una mujer jorobada

¹⁰ Ape rãmũ tunu Jesús judío majã na cayerijãrĩ rãmũ caãno na cañbueneñarĩ wiipũ jũgobuei ásupũ. ¹¹ Mai, ti wiipũ añũpõ jĩcãõ carõmio. Cõ pũame wãtĩ yeri pũna jũgori riãjãñũñupõ. Dieciocho cãmari majũ riayupo. Bairi wãmũ pomasiẽsupõ. ¹² Bairo cõ cabairo ĩñũ, Jesús pũame atore bairo cõ ĩñupũ:

—Yũ yao, mũ cariyecutie to petiãto, ñiña. Mũ yũ catioya —cõ ĩñupũ.

¹³ Bairo ĩ yaparo, cũ wãmorĩrẽ cõ buire pitipeoyupũ. Bairo cũ caãto, jicoquei wãmũpo masĩcoasupo yua. Tunu Diore cũ basapeo jũgoypũ, catiãco yua. ¹⁴ Bairo useanirõ cõ caãnimiatacũãrẽ, ti wii ñubuerica wii quetiupũ pũame asiajãñũñupũ. Judío majã na cayerijãrĩ rãmũrẽ Jesús cũ caãtiere ĩñarĩ asiajãñũñupũ. Bairo asiari atore bairo na ĩñupũ ti wii caneñarĩ majãrẽ:

—Mari capari rãmũ jĩcã wãmo peti jĩcã pẽnirõ cãnacã rãmũrĩ majũ niña. Ti rãmũrĩ jeto catio rotiya. Mari cayerijãrĩ rãmũ caãnorẽ catio rotieticõãña —na ĩñupũ.

¹⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Caĩtopairã mujãã ãniña, bairo mujãã caĩata. ¿Ni ũcũ mujãã mena macããcũ mari cayerijãrĩ rãmũ caãno cũ wescũre, o cũ burrore na oco etĩricapũpũ na cũ jee áperinucũñati? Nipetirã bairo jeto átinucũñama ati rãmũ ũno cũãrẽ. ¹⁶ Bairi mujãã wescũare caqũẽnonucũrã nimirãcũã, ¿nopẽĩrã, 'Atiore Abraham ãnacũ pãrãmeorẽ dieciocho cãmari majũ Satanás, wãtĩ quetiupũ roro cõ cũ caãtie jũgori popiye cabaiore cõ mari catorotietigarã ati rãmũ ũnorẽ,' ĩrãrẽ bairo mujãã ĩñati? ¡Roro mujãã tũgoñaña! —qũĩñupũ Jesús ti wii ñubuerica wii quetiupũre.

¹⁷ Bairo cũ caĩrõ, cũ pesua pũame bobotũgoña jãñũñuparã na caĩatajere. Aperã camasã pũame useani peticoasuparã, Jesús nocãrõ caroaro cũ caãtiere ĩñarĩ.

La parábola de la semilla de mostaza
(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

18 Cabero atore bairo na ĩnemoñupũ Jesús tunu: “¿Dope bairo mujããrẽ yu masĩõñati Dios cũ carotimasĩrĩpaure? ¿Di wãme ũnorẽ ĩcõñarĩ mujããrẽ yu quetibujuyati? 19 Mostaza na caĩrĩ apeacarẽ ĩcãũ cũ wesepũ cũ caotericaacarẽ bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpaũ. Bairi caũmũ tiacarẽ cũ caotero bero pairicũ butiya. Bairi minia puame tii rapũ buire na ria batiirire qũẽnonucũñama. Torea bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpaũ cãã,” na ĩ cõña quetibujuyupũ Jesús.

La parábola de la levadura
(Mt 13.33)

20 ĩ quetibujũ yaparo, ape wãmerẽ ĩ cõñanemoñupũ tunu: “¿Dope bairo mujããrẽ yu masĩõñati Dios cũ carotimasĩrĩpaure? 21 Levadurare bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpaũ. ĩcãõ trigo wãĩrĩqũẽ wetare, itia ruri majũ, oco mena weyo yaparo, levadurare petoaca jããñamo. Bairo petoaca cõ cajããmiatacũãrẽ, tie puame jesapeticoaya yua. Torea bairo niña Dios cũ carotimasĩrĩpaũ cãã,” na ĩ cõña quetibujuyupũ Jesús.

La puerta angosta
(Mt 7.13-14, 21-23)

22 Bairo bai, Jesús Jerusalẽpu ácu, tocãnacã macãã cũ canetõrĩ macããrẽ camasãrẽ na quetibujuyupũ. Capaca macããrĩ, õcã macããrĩãcã cũãrẽ na quetibujuyupũ. 23 Bairo cũ caátõ, cũ mena macããcũ ĩcãũ atore bairo qũĩ jẽniñañupũ:

—Jãã Quetiupau, ¿nocãnacãũ majũ camasãrẽ marĩ Pacũ Dios cũ netõñati? ¿Petoaca majũ na ãniñati Dios cũ canetõparã? —qũĩ jẽniñañupũ caũmũ Jesure.

24 Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, atore bairo na ĩ quetibujuyupũ Jesús:

—Ati yeparũ mujãã caãno, pũga jopeere bairo niña. Bairi õcã jopeacarẽ mujãã capãjããmasĩrõ ñuña. Cariape mujããrẽ ñiña: Capããrã camasã ti jopere jããgamigarãma. Bairo jããgamirãcũã, jããmasĩẽtĩgarãma. 25 ĩcã rũmũ ti wii upau puame wãmuátĩ, ti jopere biacõãgumi yua. Pããnemoetigumi. Bairo cũ caátõ, mujãã macãpu caãna cũ piirã, “Jãã pããña,” mujãã ĩmigarã. Bairo mujãã caĩmiatacũãrẽ, “Mujããrẽ yu masĩẽtĩña,” mujãã ĩgumi. 26 Bairo cũ caĩrõ tũgo, mujãã ĩnemogarã: “Jããrẽ mu masĩ. Mu mena eti, uga jãã ápu. Tunu bairoa jãã ya macããpu mu bueñesẽãwũ. Jããrẽ mu masĩ,” mujãã ĩgarã. 27 Bairo mujãã caĩrõ tũgo, atore bairo mujãã ĩnemogumi tunu: “Merẽ mujããrẽ ñiapũ: ‘Mujããrẽ yu masĩẽtĩña. Mujãã, carorije caãna mujãã caãnoi, ati wiire mujããrẽ yu jããrotietigu. ¡Ánãja!’ ” mujãã ĩgumi ti wii upau. 28 Mujãã, marĩ ñicãjããrẽ Abraham, Isaac, Jacob, profeta majã nipetirã cũãrẽ, Dios cũ carotimasĩrĩ paũpu caãnarẽ mujãã ĩñajogarã. Mujãã puame aperopũ wẽrewiyo joricarãrẽ bairo mujãã ãnigarã. Bairi butioro mujãã otigarã. Mujãã opire mujãã bacarũpotugarã, butioro yapapuarã yua. 29 Tunu bairoa Dios cũ carotimasĩrĩpaũ caetero camasã Diotũ neña etagarãma. Muĩpu cũ cawãmuatõpu caatĩatana, bairi cawaru macãã jopere caatĩatana, bairi ape nũgõã waru macãã jopepu caatĩatana, bairi muĩpu cũ cañajãátõpu caatĩatana cũã Diotũ neñaetagarãma. Bose rũmurẽ netõrã ána, cũtu rui ugagarãma. 30 Ati rũmurẽ ĩcããrã carotimasĩẽtãna rotimasĩgarãma. Tunu bairoa ati rũmurẽ ĩcããrã carotimasĩrã rotimasĩẽtĩgarãma Dios tũpũre —na ĩ quetibujuyupũ Jesús.

Jesús llora por Jerusalén
(Mt 23.37-39)

³¹ Bairo cū caquetibujū āno, ti rūmū majūrē cūtu etayuparā fariseo majā. Bairo cūtu eta, atore bairo qũĩñuparā:

—Ati yepa quetiupau, Herodes, murē pajĩā rocacoagayami. Bairi tāmuri ruti ácuja —qũĩñuparā.

³² Bairo na caĩrō tūgori, atore bairo na ññupū:

—Tunu ánaja Herodes tūpu, macānucū yaire bairo caācū tūpu. Atoce bairo qũĩrájá: “Áme wātī yeri pūnarē yū acurewiyojoya. Tunu bairoa cariyecuna cūārē na yū catioya. Ñamirōcā cūārē bairoa yū átigu. Bairi itia rūmū bero bairo yū caátiere yū átijānagu, ññami Jesús,” qũĩrájá Herodere —na ñ joyupu Jesús fariseo majārē.

³³ Ñ yaparo, atore bairo na ñnemoñupū tunu: “Áme, ñamirōcā, ñamirōcā ape rūmū bairoa yū átigu, Dios yarā profeta majā camasā na capajĩā ríírericarā ānana Jerusalēpu jeto yasinucũñupā. Bairi topū cariape yū caátó ñña,” na ññupū.

³⁴ Cabero atore bairo na ñnemoñupū Jesús tunu: “Jerusalén, Jerusalén macā macāna mujāārē ñña: ¡Dios yarā profeta majārē mujāā pajĩā ríírenucũñupā! Dios mujāārē cū caquetibujurotíjimiricārārē ūtā mena narē wēērī na mujāā pajĩārenucũñupā. Bairo roro majū mujāā caátimiatacūārē, nairō mujāārē yū juátinmogamiwū. Áboco cō pūnaarē na asipogo, narē cō caneñoricārōrē bairo mujāā yū juátinmogamiwū. Bairo yū caátigamiatacūārē, mujāā pñame jĩcā nūgōā yū mujāā boepu. ³⁵ Bairo mujāā caboetoi, tocārōā yua, mujāā cañipau yasicoagaro. Tore camasā aweyo rocacōāgarāma. Cañorē bairo mujāārē ñña: ‘¡Useanirí ññami Dios cū cajou majū!’ mujāā caĩparo jūgoye, yū mujāā ññaetigarā mai,” na ññupū Jesús Jerusalén macāānarē.

14

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

¹ Ape rūmū tunu judío majā na cayerijārī rūmū caāno Jesús ūgau ásupu jĩcāū fariseo majā quetiupau ya wiipu. Bairo topū cū caāno, ti wii macāāna fariseo majā pñame qũĩñausayuparā, “Dope bairo cū caátó,” írā. ² Mai, Jesús riapere aññupū cariyecucu cūā. Cū pñame oco riayere cacūgou aññupū. ³ Bairo cū cabairo ñña, atore bairo na ññupū Jesús to macāānarē, Moisés ānacū cū caroticūrīqũērē cajūgobuerārē, bairi fariseo majā cūārē:

—Marí cayerijārīcā rūmurēā cariyecunarē marí cacatiro, ¿to ññucōācutí? O paariquere bairo caānoi, ati rūmū űnorē tore bairo caápericōāpee, ¿to ānicutí? —na ñ jēññañupū Jesús to macāānarē.

⁴ Bairo narē cū caĩjēññamiatacūārē, busuesuparā. Bairo na cabuseto ñña, cariaure cū pñañarí cū catioyupu yua. Cū catio yaparo, cū árotiyupu. ⁵ Bairo átícōā, tunu na ñnemoñupū Jesús fariseojāārē:

—¿Ni űcū mujāā mena macāācū cū macū, o cū wecu operu ati rūmū űnorē cū cañarocajāápata, jicoquei cū cū ne mūgō masíetĩñati? Nipetirā mujāā tore bairo mujāā átibujorā, marí cayerijārī rūmū űno cūārē. ¿Bairo mujāā ápericutí? —na ñ jēññañupū Jesús.

⁶ Bairo narē cū caĩjēññamiatacūārē, dope bairo cū yūmasíesuparā.

Los invitados a la fiesta de bodas

⁷ Cabero aperā ti wii upau cū capiiatana na caetarore ññañupū Jesús. Na pñame caroapare ruigayuparā butioro, “Cabūgoro macāāna na

caruiparore marĩ ruietiroa,” ĩrã. Bairo na cabairo ĩña, atore bairo na ĩ beyoyupũ:

⁸ —Ni ĩcãũ mujãã mena macããcũrẽ wãmo jiyarica bose rũmurẽ cũrẽ cũ capiiata, ‘Caãnimajũrã na caruiparopũ cũ ruigaeticõãto,’ ĩña. Topũ cũ caruiata, cabero bobooro netõbujioũmi. Apei ti bose rũmũ upũ cũ capiimajũatacũ etabujioũmi. ⁹ Bairi ti bose rũmũ upũ rũame cũ caetaro ĩña, atore bairo qũĩbujioũmi: ‘Jõpũ catũsaropũ ruija. Āni rũame cabero caetaũ atore ruigũmi,’ qũĩbujioũmi. Bairo cũ caĩrõĩ, mujãã ũcũ bobotãgoũabujioũmi. ¹⁰ Bairi mujããrẽ na capiiata, catũsari cũmurõ roquere ruiya. Cabero bose rũmũ upũ rũame topũ mujãã caruiro ĩña: ‘Ato rũame caãnimajũrã mena ruirasã,’ mujãã ĩgũmi. Bairo cũ caĩrõ tũgo, aperã ti mesa macããna mujããrẽ cũ caĩroarore ĩñagarãma yua. ¹¹ Ni ĩcãũ ũcũ cũ majũã, ‘Caãnimajũũ yũ ãniña,’ caĩ rũamerẽ, cabũgoro macããcũrẽ bairo cũ ãnio joroque cũ átigũmi Dios. Apei, ‘Caãnimajũũ mee yũ ãninã,’ caĩ rũame roquere, cabero cabũgoro macããcũrẽ bairo mee cũ ãnio joroque cũ átigũmi Dios —na ĩ quetibũjuyupũ Jesũs ti wii macããna, fariseo cũrẽ capiatacũre.

¹² Bairo na ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo qũĩnemoũupũ:

—Bose rũmurẽ mũ caqũẽnonemoata, mũ baparãrẽ na piieticõãña. Tunu bairoa mũ bairãrẽ, mũ jũgocũjãã nipetirã mũ yarãrẽ, mutũ macããna pairo dinero cacũgorã cũãrẽ na piieticõãña. Na ũnarẽ bairo mũ capiata, ape rũmũ na cũã murẽ torea bairo átiãmebujiorãma. Bairi merẽ wapatĩricũre bairo mũ tuabujioũ yua. ¹³ Bairo bairo bose rũmurẽ mũ caqũẽnonemoata, cabopacarãrẽ na piiya. Tunu bairoa caãmasĩenarẽ, bairi ĩcã rũpo, o ĩcã ricã caroyetuaricarãrẽ, bairi caĩñamasĩena cũãrẽ, na ũnarẽ na piiya. ¹⁴ Bairo ácũ, ũseanirĩ mũ ãnigu. Cabopacarã rũame mũ átiãme masĩetĩgarãma, ñe ũnie cacũgoena ãnirĩ. Bairo na caátiãme masĩetĩmiatacũãrẽ, cariacoatana tunu na cacatiri rũmũ caãno Dios rũame caroare mũ jogũmi, caroaro na mũ caátie wapa yua —qũĩ quetibũjuyupũ Jesũs fariseo, cũrẽ capiatacũre.

La parábola de la gran cena

(Mt 22.1-10)

¹⁵ Bairo cũ caĩquetibũjuro tũgo, ĩcãũ na mena mesapũ carui rũame atore bairo qũĩũupũ Jesure:

—jDios cũ carotimasĩĩpũ bose rũmurẽ cajũ ũgaũ rũame ũseanirĩ nigũmi! —qũĩũupũ.

¹⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, ape wãmerẽ ĩcõñarĩ atore bairo qũĩ quetibũjuyupũ Jesũs:

—Jĩcãũ nocãrõ caroaro bose rũmurẽ qũẽnogayupũ. Torecũ, capããrã camasãrẽ na piĩneñorotiyupũ. ¹⁷ ũgaricapaũ caetaro ĩña, cũ capiatanarẽ cũ ũmurẽ na piĩrotijoyupũ. ‘Merẽ marĩ caũgaparo etaya. Ñe ũnie rũsaetiya. Bairi, “Tãmurĩ mujãã apã,” na ĩ quetibũjũjã,’ qũĩũupũ. ¹⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ ũmũ cũ quetiupũ cũ caĩrõrẽã bairo ásupũ. Bairo narẽ cũ caĩquetibũjũ netõmiatacũãrẽ, nipetirã ricaati jeto qũĩ yũyuparã. Jĩcãũ na mena macããcũ atore bairo qũĩũupũ: ‘Meerpũ ĩcã yepa, oterica yepare yũ wapatiarũ. Bairi ãme ti yepare ĩñaũ águ yũ baiya. “Bairi yũ ãmasĩetĩña, ĩãmi,” cũ miwã mũ quetiupũre,’ qũĩũupũ ĩcãũ. ¹⁹ Apei cũã atore bairo qũĩũupũ: ‘Wecũna ĩcã wãmo cãnacã bapa majũ yũ wapatiarũ. Bairi ãme narẽ ĩñaũ águ yũ baiya. “¿Caroaro na paayati?” ĩ, ĩñiñaũ ágaya. “Bairi

yꝯ ámasiētīña, iāmi,” cū miwā mꝯ quetiupaꝯre,’ qũĩñupũ. ²⁰ Apei cūã atore bairo qũĩñupũ: ‘Мерꝯ yꝯ wā moyiyaapꝯ. “Bairi yꝯ ámasiētīña, iāmi,” cū miwā mꝯ quetiupaꝯre,’ qũĩñupũ apei. ²¹ Bairo jeto na caĩrõ tãgo, narẽ capiĩamiatacꝯ pꝯame tunucoásupꝯ cū quetiupapꝯ tꝯpꝯ. Eta yua, na caĩatajere cū quetibꝯjnetõñupũ. Bairo tiere tãgo, cū quetiupapꝯ pꝯame na mena asiajãñũñupũ, cū capiijomiatana mena. Asia yua, atore bairo qũĩñupũ tunu cū ãmurẽ: ‘Tãmurĩ ácúja tunu macãpꝯ. Cabopacarã maapꝯ caãnarẽ, “Ugarasá,” na miwā. Tunu bairoa caámasiēnarẽ, bairi jicã rꝯpꝯ, o jicã ricá caroyetuaricarãrẽ, bairi caĩñamasiēna cūãrẽ nipetirã na ùnarẽ na jee asá yꝯ ya wiipꝯ,’ qũĩñupũ ti bose rũmꝯ upapꝯ cū ãmurẽ. ²² Cabero cū ãmꝯ pꝯame bairo áti yaparo, cū quetiupaꝯre atore bairo qũĩñupũ tunu: ‘Yure caroti, mꝯ caĩrõrẽã bairo yꝯ áti yaparoya merẽ. Bairopꝯa, mꝯ ya wii pꝯame jiraetiya mai,’ qũĩñupũ. ²³ Bairo cū caĩrõ tãgo, ti wii upapꝯ pꝯame: ‘Ácúja tunu macãpꝯ. Maa cañesẽãrĩ majãrẽ, wii tãni macããna cūãrẽ na piija. Tutuaro mena, “Ugarasá,” na miwā. Yꝯ ya wii to jiraáto ĩ, bairi murẽ yꝯ jonemoña,’ qũĩñupũ ti bose rũmꝯ upapꝯ cū ãmurẽ. ²⁴ Caãnorẽ bairo mꝯjããrẽ ñiña: Noa ùna yꝯ capiijũgomiatana caápérã yꝯ mena ugaetigarãma — na ĩ quetibꝯjnyupꝯ Jesús.

Lo que cuesta seguir a Cristo

(Mt 10.37-38)

²⁵ Bairo ti watoare camasã capããrã Jesús berore usayuparã. Bairo na cabairo iña, cū pꝯame ãmejorenucãrĩ atore bairo na iñupũ: ²⁶ “Ni jicãũ ùcũ, yꝯ mena caágapꝯ nipetirã netõõrõ yure cū camairõ ñũña. Cū pacꝯ, cū paco, cū pꝯmo, cū pũnaa, cū jũgocujãã, cū jũgocõjãã, cū bairã nipetirã netõõrõ yure cū camairõ ñũña. Cū rupapꝯ netõõrõ yure cū camairõ ñũña. Tore bairo yure cū camaieticõãta, yꝯ cabueire bairo ãnimasietĩñami. ²⁷ Tunu bairoa ni jicãũ ùcũ yꝯ mena caágapꝯ, popiye cū cabaigaeticõãta, yꝯ cabueire bairo ãnimasietĩñami. ²⁸ Tunu ni jicãũ mꝯjãã mena macããcũ caũmurĩ wiire cū caqũēnorotiparo jũgoye cū dinerore cõñajũgo masĩñami mai, ‘¿Yꝯ dinero yꝯ cacũgorije to etaroati?’ ĩ. ²⁹ Bairo cū cacõñaeticõãta, cabero ti wiire qũēnopeyo masietĩbujioꝯmi. Uãpãĩrĩ, na cacũjũgoripãĩrĩrẽ na cacũyaparoro bero, cū dinero cū cacũgomirĩjẽ pꝯame peticoabujioro. Bairi yua, nipetiro camasã cū paariquere iñarĩ, cū boyeti epebujiorãma. ³⁰ Bairo qũĩbujiorãma: ‘Áni, cū ya wiire paajũgomicũã, paapeyo masietĩñami,’ qũĩbujiorãma camasã, cū capaapeyoetoĩ. ³¹ Torea bairo jicãũ quetiupapꝯ apei mena cū ãmurẽ cū caãmeo qũērotijoparo jũgoye, atore bairo ĩ tãgoña jũgobujioꝯmi: ‘Yꝯ ãmꝯa, pꝯga wãmo cãnacã mil majũ soldaua niñama. Yꝯ wapana pꝯame veinte mil majũ niñama. Bairo na cabairoĩ, ¿narẽ yꝯ netõomasĩcutĩ?’ ĩ tãgoña jũgobujioꝯmi. ³² ‘Yꝯ netõomasĩcũ,’ cū caĩtũgoñaata, cū wapana cayoaropꝯa na caãno mai, cū caquetibꝯjnetõrotire na tꝯpꝯ cū jobujioꝯmi. ‘Marĩ ãmeo qũēeticõãto. Ñugaro,’ na ĩjã qũĩ rotijobujioꝯmi. ³³ Bairo bairi ni ùcũ mꝯjãã mena macããcũ cū yaye cū camairĩjẽrẽ cū cajãnaeticõãta, yꝯ cabueire bairo ãnimasietĩñami.

Cuando la sal deja de estar salada

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ “Tunu bairoa moa caocarije ñujãñũña. Moa caocaetie roque ñerẽ átimasietĩña camasãrẽ. ³⁵ Bairi moa caocarije capeticõã usapata, ñe ùnie pꝯamerẽ ñuētĩña. Yepa ùnorẽ, o abono ùno cūãrẽ ñuētĩña. Rerique niña.

Mujãã, caãmoocuna mujãã ãniña. Bairi moa cabairijere mujããrẽ ĩcõñarĩ yu caquetibujurijere tãgoãmewiyoya mujãã yeripu,” na ĩ quetibujuyupu Jesús.

15

La parábola del pastor que encuentra su oveja (Mt 18.10-14)

¹ Bairi ti watoa Roma macããnarẽ camasã yaye dinerore jejobojarĩ majã, aperã carorije caána cãã Jesús cã caĩquetibujurijere tãgogarã, cã tũre etanucũñuparã. ² Bairo na caátó ĩña, fariseo majã Jesure qũĩ busũpaiyuparã. Aperã, Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũerẽ camasãrẽ cajãgobuerã mena qũĩ busũpaiyuparã atore bairo:

—Cũ, Jesús carorije caãnarẽ boyami. Moena mena ugabapacuti nucũñami —qũĩñuparã, Jesús cã cabairijere ĩñarĩ.

³ Bairo na caĩrõĩ, Jesús pũame oveja cacoteire ĩcõñarĩ atore bairo na ĩ quetibujuyupu: ⁴ “¿Ni ũcũ mujãã mena macããcũ cien oveja majũrẽ cũ cacũgoata, bairi ĩcãũ na mena macããcũ cã camawijiaata, jicoquei cũ macãũ áperibujioacuti? Jicoquei cũ macãũ ácoabujioomi. Noventa y nueve caãnarẽ ĩñotaricaropũ cũcõã, ĩcãũ camawijiaatacure cũ macãũ ábujioomi. ⁵ Bairi caũmũ pũame cabero ovejare cũ macã bõcari, cũ pũsa, tunuatibujioomi useanirĩ. ⁶ Bairo cũ ya wiipũ tunueta, cũ bapare, bairi cũtu macããna cũãrẽ na neñoporotibujioomi. Bairo na caetaro ĩña, na ĩbujioomi: ‘ĩcãũ yu oveja, camawijiamiatacure merẽ cũ yu bócaapu. Bairi yu mena mujãã cãã useanirasá,’ na ĩbujioomi. ⁷ Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: Jõbui macããna netõjãñurõ useaniñama ati yepa macããcũ carorije caátimiatacu cũ yerire cũ cawasoaro berore. Noventa y nueve camasã cañurã caroaro na caátĩãnie netõrõ ĩñajesoyama jõbui macããna pũame,” na ĩñupũ Jesús fariseojããrẽ.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

⁸ ĩ yaparo, ape wãmerẽ ĩcõña quetibujuyupu tunu: “¿Dico ũcõ carõmio moneda pũga wãmo cãnacã tiiri majũrẽ cõ cacũgoata, bairi ĩcã tii wiipũ to cayasicoápata, jicoquei ti tiire cõ macãõ áperibujioacuti? Jicoquei macãõ ácoabujioomo. Cõ ĩñaworique lámparare ĩñawori canaĩñãrõrẽã owa macãbujioomo caroaro mena. Bõcaripu owa macãñanabujioomo yua. ⁹ Bairo carõmio pũame cabero ti tiire macã bõcari, cõ baparã rõmirĩrẽ, bairi cõtũ macããna cũãrẽ na neñopo rotibujioomo. Bairi na caetaro ĩña, na ĩbujioomo: ‘ĩcã moneda tiire, cayasimiata tiire merẽ yu bócaapu. Bairi yu mena mujãã cãã useanirasá,’ na ĩbujioomo. ¹⁰ Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: Torea bairo Dios yarã ángelea majã cãã useaniñama ati yepa macããcũ carorijere caátimiatacu cũ yerire cũ cawasoaro berore,” na ĩñupũ Jesús fariseojããrẽ.

La parábola del padre que perdona a su hijo

¹¹ ĩ yaparo, ape wãme cũãrẽ ĩ cõñañupũ: “ĩcãũ ãñupũ pũgarã caũmũarẽ carũnaacucu. ¹² Bairi ĩcã rũmũ cabai pũame atore bairo qũĩñupũ cũ pacure: ‘Caacu mũ cariaro bero, mũ yaye mũ cacũgomirĩqũerẽ yure na caricawopeere ãmeacã yu boya. “Jaũ,” miwã,’ qũĩñupũ cũ pacure. Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ caĩrõrẽã bairo ásupũ cũ pacu pũame. Na, pũgarãpũrea na ricawoyupũ cũ yayere yua. ¹³ Bairo cabero, nocãnacã rũmũ bero meea cabai pũame cũ cacũgomiataje nipetirijere nunireyupũ. Bairo áticõã, tie wapa dinerore ñerĩ, acoásúpũ cayoaropũ ape yeparũ. Bairo

topu eta, noo cū rupaḡ caborije carorije jetore ásupu. Bairo ácu, tie dinerore átire peyocōañupū. ¹⁴ Bairo cū dinero capetiro beropu, ti yepa macāājē ugarique cūā peticoasuparo. Bairo cabairoi, caátácu pñame aua riājūgoyuru. ¹⁵ Bairo auariari, ti yepa macāācūrē paarique jēni ásupu. Bairo cū cajēnirō, to macāācū pñame cū yeseare cū coterotiyuru. ¹⁶ Bairo na cote ācū yua, na caugarije, qūēnu ūnierēā ugagamiñupū cū cūā, butioro queyari. Camasā noa ūna ugariquere cū nuesuparā. ¹⁷ Bairo roro tāmūorī cū pacu paabojari majā na caátīānierē tūgoña bōcayuru: ‘Caacu ūmua capāārā āma. Ni ūcū na mena macāācū queyaemi. Na ugarique cūā rusacōānucūwū na ya wiipare. ¡Yu roque atopu ācū, auai yu riaya!’ ĩ tūgoñañupū cawāmau. ¹⁸ ĩ tūgoña, atore bairo ĩ tūgoñanemoñupū tunu: ‘Caacu tūpu yu tunuāgu tunu. Topu eta, qūīña, atore bairo cū ñigu: “Caacu, Dios mena roro yu átiaru. Mu mena cūārē roro yu átiaru. ¹⁹ Bairo roro yu caátiataje jūgori, mu macūrē bairo yu āmerīña yua. Apei, mu paabojari majōcure bairo yure miñagu āmerē,” cū ñigu Caacure,’ ĩ tūgoñañupū cawāmau. ²⁰ Bairo ĩ tūgoña, torea bairo baiyuru. Maaru cū pacu ya macā caátīwārē tunu ásupu yua.

“Bairi jōpāā mai cawāmau cū caāno, cū pacu pñame qūīñajoyuru. Qūīñajo yua, bopacooro qūīñañupū cū macūrē. Bairi cū tūpu atu ásupu. Bairo cū atu bocá, caroaro cū jēni, cū pabario, useanirī cū bocáyuru. ²¹ Bairo cū caátimiatacūārē, cū macū pñame tūgoña yapapuari atore bairo qūīñupū: ‘Caacu, Dios mena roro yu átiaru. Mu mena cūārē roro yu átiaru. Bairo roro yu caátiataje jūgori mu macūrē bairo yu āmerīña yua. Apei, mu paabojari majōcure bairo yure miñagu āmerē,’ qūīñupū cawāmau cū pacure. ²² Bairo cū caīmiatacūārē, cū pacu pñame cū yuesuru. Cū paabojari majārē jutii cū macū cū cawasoapeere na neátí rotiyuru: ‘Tāmuri jutii caroa majūrē jeasá. Tunu bairoa anillo, yu macū cū cawāmojāāpa beto cūārē neasá. Tunu bairoa rapo jutii cū capeapee cūārē jeasá. Cū marī jāāto,’ na ĩñupū. ²³⁻²⁴ ĩ yaparo, bairo na ĩnemoñupū tunu: ‘Marī wecu macū caroaro majū caricucure cū pajīārájá. Cū marī ugaroa. Āni, yu macū cariacobujioatacu nimicūā, tunu cacatiatacure bairo niñami āmerē. Cayasicoamirīcūrē cū marī bōcaya tunu. ¡Bairi marī bose rūmu qūēnoto! ¡Useanirī marī ānito!’ na ĩñupū cū pacu cū ūmāarē. Bairo cū caīrō tūgo, cū caīrōrēā bairo ásuparā. Bose rūmu qūēno jūgoyuparā yua.

²⁵ “Bairo na cabaiāno, cajūgocu pñame jōpu wesepu āñupū. Bairo topu paatūsa, wiipu tunucoásupu tunu. Bairo tunuatī wiitū etayuru. Bairo etaḡ yua, na cabasarijere tūgoyuru wiipare. ²⁶ Bairo tūgo, paabojari majōcu jīcūrē cū pijori qūī jēniñañupū: ‘¿Dope to baiyati?’ ²⁷ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīñupū: ‘Mu bai, tirūmūpu cañesēāū amirīcū etaami. Bairi catiia cū catunuetaro ĩña, mu pacu pñame wecu macū caroaro majū causecure jāā pajīārotiami. “Bose rūmu marī qūēnoto,” ĩāmi mu pacu,’ qūīñupū paabojari majōcu cajūgocure. ²⁸ Bairo cū caīrō tūgo, asiacoasuru. Ti wiire jāāgaesuru. Bairo cū cabairo tūgo, cū pacu pñame macāpu cū pii asupu, cū jāāparo ĩ. ²⁹ Cajūgocu pñame cū pacure cū yuesuru mai. ‘Caacu nocārō yoaro mu mena yu paanucūña. Di rūmu ūno mu yu botioetinuñā mu carotirijere. Bairo caroaro majū mūrē yu caīroamiatacūārē, di rūmu ūno jīcāūācā ūcū marī sanuñrē yu mu pajīārotieru. “Mu baparā mena useanirī bose rūmu qūēnoña,” yu mierū. ³⁰ Āmerē āni mu macū, carōmia caīmu mena caepewapatarā mena mu

dinerore caátireatacɁ pɁame etaupi. Bairo cɁ catunuetaro ñña, jicoquei mɁ pɁame jĩcãũ wecɁ macɁ caroaro majũ causecucure cɁ mɁ pajĩãrotiupa, bose rũmɁ marĩ qũẽñoto, ĩ. Bairo mɁ caáto ñuetô, qũĩñupũ cajãgocɁ cɁ pacure.

³¹ “Bairo cɁ caĩrô tãgo, atore bairo qũĩñupũ cɁ pacɁ: ‘MacɁ mɁa, yɁ mena mɁ ãninucũña. Bairi yɁ yaye nipetirije mɁ yaye ñña. ³² MɁ bai pɁame cariacobujioatacɁ nimicũã, tunu cacatiatacure bairo niñami ãmerê. Cayasicoamirĩcũrê cɁ marĩ bócaya tunu. Bairi marĩ causeanirô ñña. Bose rũmɁ marĩ caqũẽnorô ñña,’ qũĩñupũ capacɁ cɁ macɁ cajãgocure yua,” ĩcõñarĩ na ĩ quetibujuyupɁ Jesús fariseojããrê.

16

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

1 ĩ quetibujɁ yaparo, ape wãmerê ĩcõñarĩ atore bairo na ĩ quetibujuyupɁ cɁ cabuerãrê: “Jĩcãũ capee apeye ñnierê cacãgou pɁame ãmɁ cãgoyupɁ cɁ roca carotimasirê, mayordomo na caĩrê. Bairo cãrê cɁ cacãgomiatacũãrê, mayordomo pɁame cɁ dinerore cɁ átiyasio rebojayupɁ cɁ quetiupau yayerê. Bairo cɁ caátoi, aperã pɁame cɁ busujãñuparã. ² Bairo na caĩrô tãgo, cɁ ãmurê cɁ piijori atore bairo qũĩñupũ: ‘MerɁ yɁ quetibujama roro mɁ caátiere. ¿Dope bairo mɁ átiati yɁ yaye dinero mena? Tocãrõã yɁ mena mɁ paaetigu. YɁ roca jãñurĩ carotibojaɁ mee mɁ ãnigu yua. Bairi cõñarĩ mɁ quetibujɁ woatugu yɁ yaye carusarijere,’ qũĩñupũ cɁ quetiupau cɁ mayordomorê. ³ Bairo cɁ caĩrô tãgo, mayordomo pɁame tãgoña macãñupũ: ‘¿Dope bairo yɁ ácuati ãmerê? Yure caroti yɁ paariquere yɁ wiyogayami. Ñerê yɁ paaecɁ ãmerê. Oterica yepare yeseari yɁ paawêpũecũ. Tunu bairoa aperãrê dinerore yɁ jëñibobojãñucɁpɁ. Bairi, ¿dope bairo yɁ ácuati ãmerê?’ ĩ tãgoña macãñupũ. ⁴ ĩ tãgoña yua: ‘YɁ caátipeere merê yɁ masĩña, yɁ quetiupau yure cɁ cawiyoro bero, aperã na ya wiiripɁ yure na camaiparore bairo ĩ, ĩñupũ. ⁵ Bairo ĩ yaparo yua, cɁ quetiupaure cawapamorãrê jĩcããrã jeto na piijoneño jãgoyupɁ, yɁ mena na busupëñiató, ĩ. Bairi cɁ capiijãgocɁ cɁ caetaro ñña, atore bairo qũĩñupũ: ‘¿Nocãrô majũ yɁ quetiupaure mɁ wapamoñati?’ qũĩ jëñiñañupũ mayordomo pɁame. ⁶ Bairo cɁ caĩrô tãgo, atore bairo qũĩñupũ: ‘Pairo, cien raperi majũ aceituna oco rapeerire cɁ yɁ wapamoña,’ qũĩñupũ caetajãgocɁ mayordomorê. Bairo cɁ caĩrô tãgo: ‘Ato ruiya maĩ. Ato ñña mɁ cawapamorĩjêrê caquetibujuri pũrô. Cien mɁ cawapamorõrê coseya. Cincuenta pɁame woatuya tunu. ¡Tãmurĩ ása!’ qũĩñupũ mayordomo caetajãgocure. ⁷ Cabero etayupɁ tunu apeĩ. Bairo cɁ caetaro ñña, bairoa qũĩñupũ tunu: ‘¿Nocãrô majũ yɁ quetiupaure mɁ wapamoñati?’ qũĩ jëñiñañupũ mayordomo pɁame. Bairo cɁ caĩrô tãgo, atore bairo qũĩñupũ: ‘Pairo, trigo ãgariquere cien piiri majũ cɁ yɁ wapamoña,’ qũĩñupũ cabero macããcũ mayordomorê. Bairo cɁ caĩrô tãgo, ‘Ato ñña mɁ cawapamorĩjêrê caquetibujuri pũrô. Cien mɁ cawapamorõrê coseya. Ochenta pɁame woatuya,’ qũĩñupũ mayordomo cabero macããcũrê. ⁸ Cabero yua, quetiupau pɁame cɁ ãmɁ caróu, bairo cɁ caáto tãgoñamasĩrĩ, ‘¿Nocãrô cɁ masĩñati!’ qũĩ tãgoñañupũ,” na ĩ quetibujuyupɁ Jesús cɁ cabuerãrê.

ĩ quetibujɁ yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ: “Bairo baiyama ati yepa macããna. ĩto masĩjãñuñama, mayordomo cɁ caĩtorore bairo. Bairi Dios yarã cabusoropɁ caánárê bairo caãna netõõrô átiãni masĩjãñuñama ati yepare.”

9 “Cañnorē bairo mujããrē ñiña: Mujãã pũame mujãã yaye dinero mena caroaro ása. Ati yepa macããna carorã na caátiquẽno cūgorijere caroaro ása. Cabopacarãrē dinerore na joya, mujãã mena na causeaniparore bairo írã. Bairo mujãã caápara, jóbuiꝑũ mujãã caetaro, useaniriqũẽ mena mujããrē bocágarãma.

10 “Noo jĩcãũ ùcũ ñucũrĩ yeri pũna mena apeye petoaca cañnie ùnierē cũ caĩñarĩcãñugõ masĩata, paijãñurõ cañnie ùnie cũãrē ññaricanugõ masĩbujioũmi. Apei, ñucũrĩ yeri pũna mena mee apeye petoaca cañnie ùnierē cũ caĩñarĩcãñugõmasĩtĩcõãta, paijãñurõ cañnie ùnie cũãrē ññaricanugõetibujioũmi. 11 Torea bairo mujãã ati yepa macããjẽ paio cawapacutiẽre ñucũrĩ yeri pũna mena mujãã caĩñarĩcãñugõ masĩtĩcõãta, noa ùna jóbui macããjẽ nocãrõ cañurĩjẽ quetire mujããrē quetibujũ cũẽnama. 12 Tunu bairoa apei yaye cũ cacūgorijere ñucũrĩ yeri pũna mena mujãã caĩñarĩcãñugõ masĩtĩcõãta, noa ùna mujãã yaye cañnipeere mujãã joe-nama.

13 “Tunu bairoa paabojari majõcũ ni jĩcãũ ùcũ pũgarãpũa cũ quetiuparã na caĩrõrē bairo átimasĩtĩñami, jĩcãrõrēã bairo na carotimasĩtĩcõãta. Bairo na cabaiata, jĩcãũrē qũĩroabujioũmi. Apeire qũĩroaetibujioũmi. Jĩcãũ mena yeri ñugũmi. Apeire qũĩñategũmi. Torea bairo mujãã cũã dinerore mujãã cabotũgoñaata, Dios yaye mujããrē cũ caátirotirijere mujãã ññatebujiorã,” na ï quetibujũyupũ Jesús.

14 Fariseo majã pũame dinerore catũgoñamaimajũcõãrã ãnirĩ cũ caĩrĩjẽrē tũgomirãcũã, cũ caĩrĩjẽrē cariape tũgopeoesuparã. Cũ bócaboyeti epecõãñuparã. 15 Bairo na cabairo ñña, Jesús pũame atore bairo na ññupũ: “Mujãã camasãrē caĩtorã mujãã ãniña. Camasã na caĩñarõpũra caroarã majũ mujãã bauya, camasã watoo ãna. Baipũa, Dios pũame roque bairo mujãã cabaimiatacũãrē, masĩjãñuñami roro mujãã yeri pũna cañnierē. Tunu bairoa dise ùnierē, ‘Cabũgoro macããjẽ mee ñiña atie,’ camasã na caĩwãmetimiatacũãrē, Dios pũame tiere ññatejãñuñami,” na ï quetibujũyupũ Jesús.

La ley y el reino de Dios

16 Ì quetibujũ yaparo, atore bairo na ï quetibujũ nemoñupũ tunu: “Moisēs ãnacũ camasã na caátipeere cũ caroticũrĩqũẽ, bairi profeta majã na caquetibujũcũrĩqũẽ cũã mujãã jũgoãñupã, Juan camasãrē cabautizamiĩcũ cũ caetaparo jũgoye. Ati rũmũrĩrã caroa queti, Dios cũ carotimasĩrĩpũ caetarore tũgorã átiyama camasã. Bairo na catũgoro jũgori cũ carotimasĩrĩpũre jããmasĩõ joroque na átiya tie caroa queti.

17 “Bairõpũa, Moisēs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ pũame nicõãgaro. Noa ùna mujãã mena macããna ati umũrecore, ati yepa cũãrē átiyasiomasĩtĩñama. Torea bairo Moisēs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ jĩcã wãmeacã ùno cũãrē átiyasio masĩtĩñama camasã.

Jesús enseña sobre el divorcio

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

18 “Bairi ni jĩcãũ ùcũ cũ ñumõrē cũ capitiata, bairi apeo mena cũ cawãmojiyaata, Moisēs ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrē caápei ñiñami. ‘Apeo mu ñũmo mee caãcõ mena ãmerĩcõãña,’ cũ caĩcũrĩqũẽrē caápei ñiñami. Tunu bairoa apei camanapũ pitirico mena cũ cawãmojiyaata, cũ cũã Moisēs cũ caroticũrĩqũẽrē caápei ñiñami,” na ï quetibujũyupũ Jesús.

19 Ī quetibujū yaparo, ape wāmerē ĩcōñarī na ĩnemoñupū tunu: “Ĵicāū caūmū āñupū paio cadinero cūgou. Cū pūame jutii caroa caugueri manie jetore jāñanucūñupū. Baiři nūcūbugorique mena āninucūñupū, caroa majūrē cajutii jāñan ānirī. Tunu bairoa tocānacā rāmna bose rāmnrī qūēnonucūñupū caroa rāmnrī majū. 20 Tunu bairoa āñupū Ĵicāū cabopacaū, Lázaro sawāmecūcū. Cū pūame bopacooro āninucūñupū. Cāmii boarique cūgouyupū. Bairo bopacaū ānirī, paio cadinero cūgou jopeture ruinucūñupū yeparū. 21 Bairo bopacaū ānirī paio cadinero cūgou cū caugañorĳērē, cū mesa roca cañarĳērē ugaganucūmiñupū. Bairo ugamicūā, dope átimasĳesupū. Roro netōō baiyupū. Nurĳcārā yaia cū cāmiirē cū weronucūñuparā roro majū. 22 Baiři yua, Ĵicā rāmū cabopacaū pūame riacoásúpu. Bairo cū cabaiyasiro yua, ángelea majā cū necoásúparā Abraham ānacū cū caānopū, nocārō caroaro caānopū yua. Bairo cabopacaū ānacū cū cabaiyasiro bero, paio cadinero cūgomirĳcū cūā riacoásúpu. Bairo cū cabaiyasiro ĩña, cū yarocacōāñuparā cū ānacū yarā pūame.

23 “Baiři yua, dinero paio cacūgomirĳcū pūame roro majū netōñupū cariaricārā ānana cañuena na caānopure yua. Bairo topū ācū, ĩñamugōjoyupū jōbuipū. Bairo ĩñamugōjōū majū, qūññabocayupū Abraham ānacūrē. Lázaro ānacū cūārē qūññañupū Abraham menapū cū caāno. 24 Bairo na ĩña yua, atore bairo qūññupū paio cadinero cūgomirĳcū pūame Abraham ānacūrē, topū caācūrē, busarique tutuaro mena: ‘Ĵāā ñicū Abraham, tūgoya mai yū caĳĳērē. Ĵyū bopaca ĩñaña! Roro netōū yū baicupū atopure. Baiři Lázarore cū joya yū tūpū. Cū wāmojūā yapaaca mena ocopū weyori, yū ñemerōrē cū yūsnou apáro. Būtioro majū bopacooro yū netōcūpū, ati peero caññāneti peerore ācū,’ qūññupū paio cadinero cūgomirĳcū Abrahārē. 25 Bairo cū caĩmiatacūārē, atore bairo qūññupū Abraham ānacū pūame paio cadinero cūgomirĳcūrē: ‘Yū pārāmi, mūa caroaro mū āmū Ĵi yeparure. Caroaro netōō majū mū āmū mū yarā mena. Āni, marī yau, Lázaro pūame roque roro majū netōwī, topū ācū. Bopacooro baiwī. Baiři āmerē cū useanio joroque cū jāā átiya atopure. Yerĳjāū átiyami bopacooro canetōrĳcū ānirī. Mūa, āni Lázaro cū cayerĳjārō ũnoa, mū pūame bopacooro mū netōña caroaro caānacū ānirī yua. 26 Tunu mūrē ñiña: Ato jāā caāno pairi ope, ope caāni ēñotarore bairo niña. Baiři topū caāna, dope bairo átimasĳēnama atopure. Tunu bairoa, dope ámasĳēnama ato caāna pūame cūā mūjāā tūpūre. Baiři dope bairo ámasĳēcūmi Lázaro cūā mū tūpūre,’ qūññupū Abraham ānacū.

27 “Bairo cū caĳrō tūgo, atore bairo qūñnemoñupū paio cadinero cūgomirĳcū pūame Abrahārē tunu: ‘Ĵāā ñicū Abraham mūrē ñiña: Toroque Lázarore cū árotiya yū pacū ya wiipū. 28 Topū ānama yū bairā Ĵicā wāmo cānacāū majū yurea bairo caāna. Baiři Lázaro narē cū quetibujū apáro, “Na cūā roro bopacooro netōrema ati peero caññāneti peerore na cariarī rāmū,” ĳ,’ qūññupū paio cadinero cūgomirĳcū Abrahārē. 29 Bairo cadinero cūgomirĳcū cū caĳrō tūgo, atore qūññupū Abraham pūame: ‘Merē na, Ĵi yepa macāāna Moisés ānacū, baiři profeta majā ānana na caquetibujūwoatucūñarĳqūērē masĳñama. Baiři tie na caquetibujūwoatucūñarĳqūērē na tūgousaāto, atore roro tāmūogaena,’ qūññupū Abraham paio cadinero cūgomirĳcūrē. 30 Bairo cū caĳrō tūgo, atore bairo qūññupū paio cadinero cūgomirĳcū Abrahārē tunu: ‘Ĵāā ñicū Abraham, bairoa baiya bairopūa. Bairo cabaimiatacūārē, yū yarā

puame tũgousaetiyama. Bairi cariacoataca tunu cacati roquere qũĩñarĩ, caroarõ cũ caĩrĩjẽ roquere tũgousa jũgobujiorãma. Na yerire tũgoña wasoabujiorãma yũ yarã,' qũĩñupũ paioo cadinero cũgomirĩcũ puame Abrahãrẽ. ³¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, bairo qũĩ tũsayupũ Abraham puame: 'Moisẽs ãnacũ, bairi profeta majã na caĩquetibũjũwoatucũñarĩqũerẽ na catũgousagaeticõãta, ti yepa macããna mũ yarã, cariacoataca tunu cacati cũ caĩrĩjẽ cũãrẽ tũgousaetibujiorãma,' qũĩ jãnañupũ Abraham puame paioo cadinero cũgomirĩcũrẽ yua," na ĩ quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

17

El peligro de caer en pecado (Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

¹ Jesús atore bairo na ĩñupũ cabero tunu cũ cabuerãrẽ: "Mũjããrẽ ñiña: Tocãnacãnia nigarãma atĩ yepapũre roro cajũgoĩrĩ majã. Roro majũ baiyama camasã na caãtie jũgori. Netõjãñurõ yũ puame bopacooro na ñiñaña, roro caĩtori majãrẽ. ĩNa roquere bopacooro netõrõ na baio joroque na átigumi Dios, na yaye wapa! ² Bairi atore bairo ñi tũgoñaña yũ busũriquere camasĩpeoenarẽ roro cajũgoĩrĩ majãrẽ: Ëtãã capairica mena na wãmũarĩrẽ jiyaturĩ, ria capairiyapũ na carurecõãpẽe ñiña. ³ Bairi mũjããrẽ ñiña: Caroarõ ãsa. ĩMũjãã cũã mũjãã yasire!

"Ni jĩcãũ ũcũ mũjãã yau, roro cũ caãpata, cũ quetibũjũya tutuaro mena. Bairi cũ puame tunu cũ catũgoñawasoata, cũ masiriyobojaya. ⁴ Bairi mũjããrẽ ñiña tunu: Mũjãã yau jĩcã rũmũrẽ jĩcã wãmo peti puãga pẽnirõ cãnacãni majũ mũjããrẽ roro cũ caãpata, ñiña. Bairi cũ puame tunu jĩcã wãmo peti puãga pẽnirõ cãnacãni majũ, 'Mũjããrẽ puãgani yũ áperigu tore bairo,' mũjããrẽ cũ caĩata, cũ mũjãã camasiriyobojapee ñiña tocãnacãnia cũ caĩata," na ĩ quetibũjũyupũ Jesús cũ cabuerãrẽ.

El poder de la fe

⁵ Cabero tunu, atore bairo qũĩ jẽniñuparã cũ cabuerã Jesús, marĩ Quetiupũre:

—Jããrẽ paijãñurõ Dios mena tũgoñatutuariquere jãã jonemoña — qũĩñuparã.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩñupũ:

—Yũ yarã mũjããrẽ ñiña: Mostaza cawãmecũtii apeacã, õcã apeacã majũ ñiña. Tiacarẽ bairo petoaca Dios mena mũjãã catũgoñatutuata, yucũ capairicũre etari, tiire, 'Wããti ria capairiyapũ etanũcãrõjã,' mũjãã caĩata, mũjãã caĩrõrẽã bairo baibujioro tii yucũ puame —na ĩ quetibũjũyupũ Jesús, bairo na caĩjẽniñarõ cũ cabuerãrẽ.

El deber del que sirve

⁷ Na ĩ quetibũjũ yaparo, na ĩnemoñupũ tunu Jesús: "¿Ni jĩcãũ ũcũ mũjãã mena macããcũ, cũrẽ paacoteri majõcũ cũ cacũgoata, wesepũ cũ quetiupũ wecũare na nuũ, o yepa cũ caoteparore qũẽnou caatĩataca cũ caetaro ĩña, cũ quetiupũ puame: 'Tãmurĩ etanũmurĩ ugaya ugariquere,' cũ qũĩbujiosũti capaataca cũ caetaro? ⁸ ĩcũmi yũra. Atoore bairo puame qũĩbujiosũmi: 'Tãmurĩ ugarique qũẽnorĩ yũ jeasã. Ugagu yũ átiya. Bairi etirique cũãrẽ yũ joya. Mũa, cabero mũ ugawa yũ caũgayaparoro bero,' qũĩbujiosũmi cũta macããcũrẽ cũ quetiupũ puame. ⁹ Tunu bairoa cũ capaaacoteri majõcũre: 'Yũ mena mũ ñujãñiña. Bairi mũ mena yũ ỹseaniña,' qũĩ pitietibujiosũmi cũ quetiupũ puame cũ ãmũ cũ caũgarique nuu yaparoro

berore. ¹⁰ Bairi mujãã p̄ame Dios mujããrẽ cū caroticūrĩqũerẽ nipetirijere átipeyorã, atore bairo mujãã caĩpee niña: ‘Dios cū carotirã marĩ ãniña. Bairi cū caroticūrĩqũe jetore cū marĩ juátibojaya. Bairi noa ùna marĩ mena macããna, “Caãnimajūrãrẽ bairo jããrẽ ñña, jãã capaayaparoroi,” caĩmasĩrã maniñama,’ mujãã caĩpee niña,” na ï quetibujuyurũ Jesús cū cabuerãrẽ.

Jesús sana a diez leprosos

¹¹ Cabero Jesús Jerusalen macãp̄u ácũ, Samaria bairi Galilea na caĩrĩ yepa watoare netõásúp̄u. ¹² Bairo ácũ, etayurũ jicã macããcãrẽ. To cū caetaro ñña yua, p̄uga wãmo cãnacãũ majũ caũmua witi asúparã, na rupaũri cacãmii boarã p̄ame, Jesure cū bocãrã anã. Bairo atũmirãcũã, Jesús t̄p̄u etaesuparã. ¹³ Jõõpũã tuari atore bairo qũĩ b̄sujoyuparã b̄suriq̄ue tutuaro mena:

—¡Jesús cabuei, jããrẽ bopacooro jãã ññaña!

¹⁴ Bairo na caĩrõ, na ññajõõ, atore bairo na ï joyurũ Jesús p̄ame:

—Jan, mujããrẽ yu catiogũ. Bairi ánãja sacerdote majã t̄p̄u. Na quetibujurãjã mujãã cabaiatajere —na ññupũ Jesús.

Bairo cū caĩrõ tũgo, acoásuparã. Bairo na caátutuato, na cãmii caboamiataje na rupaũrire peticoasuparo, cosericarore bairo yua, na riaye caãnimiataje. ¹⁵ Bairi yua, na mena macããcũ jicãũ tiere ññarĩ, butiuro cū basapeoyurũ Diore, b̄suriq̄ue tutuaro mena. ¹⁶ Bairo ï yua, na mena caãmiatacu tunuatĩ, Jesús riaye, yeparũ cū r̄poraturi mena etanumurĩ qũĩroayurũ. “Yu mena mu ñumajũcõãña,” qũĩñupũ Jesure cacãmii boamiatana mena macããcũ jicãũ p̄ame. Cū p̄ame Samaria yepa macããcũ ãñupũ. ¹⁷ Cãrẽ qũĩña, atore bairo qũĩñupũ Jesús p̄ame:

—¿Noate aperã mu yarã? ¿Mu, jicãũ ató mu ãniati? Yu, p̄uga wãmo caãnacũã ãnama, mujãã ñiapũ. ¿Noate aperã jicã wãmo peti baparcãnacãũ caãniatana? ¹⁸ ¿Áni, apero macããcũ jeto ató Diore cū basapeo masĩñati?

¹⁹ Ñ yaparo, atore bairo qũĩñemoñupũ tunu:

—Wãm̄nucãrĩ tunu ácũja mu ya wiipũ. Yu mena mu catũgoñatutuarije jũgori mu riayere yu netõõcõãña —qũĩñupũ Jesús cacãmii boamiatana p̄uga wãmo cãnacãũ majũ mena macããcũ jicãũrẽ.

Cómo llegará el reino de Dios

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ Jicãni fariseo majã atore bairo qũĩ jeniñañuparã Jesure: “¿Nocãrõp̄u Dios cū carotimasĩrĩpau to etarorati?” Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ññupũ Jesús p̄ame:

—Dios cū carotimasĩrĩpau bajaro etaetigarõ. ²¹ Tunu bairoa ñetĩgarõ: ‘Atoa niña merẽ,’ o ‘Jõõ bauya,’ mujããrẽ ñã manigarõ. Merẽ Dios cū carotimasĩrĩpau mujãã recomacãp̄u niña —na ññupũ Jesús fariseo majãrẽ.

²² Ñ yaparo, atore bairo na ññupũ cū cabuerãrẽ: “Jicã rãmũ mujããrẽ atore bairo tũgoñarĩqũe etagarõ: ‘Jicã rãmũ ùno majũ marĩ ññagamiña Jesús, Camasã Jũgocure,’ mujãã ï tũgoñagarã. Bairo yure mujãã caĩñagamiatacũãrẽ, yu bauetigũ,” na ññupũ Jesús cū cabuerãrẽ.

²³ Ñ yaparo, na ññemoñupũ tunu: “Aperã ñgarãma: ‘Ati macãp̄u etaupũ,’ o ‘Ji macãp̄u etaupũ,’ ñgarãma. Bairo na caãmiatacũãrẽ, cariape na mujãã tũgoetigarã. Mujãã ápérigarã. Na caĩrĩjẽrẽ na mujãã tũgoũsaetigarã. ²⁴ Bairi mujããrẽ ñña: Buro cū cayaberije mena um̄recõore jĩñawoyami p̄gatuarp̄u. Torea bairo yu, Camasã Jũgocu nemo atĩ yeparure yu

catunuatí rŭmŭrē yŭ baigŭ. Yoaro mee yŭ bauetagŭ. ²⁵ Baiɾua mai, cañnijŭgoro bairo yŭ baijŭgogŭ: Ati yeparɾe roro popiye yŭ netōgŭ. Camasã, ati yera macãana ñiñatejãñugarãma ati yutea macãana ɾuame. ²⁶ Noé ãnacŭ cŭ cañniyŭteare cabaiyaricareo bairo baigaro nemo yŭ, Camasã Jŭgocŭ ati yeparɾe yŭ catunuatí rŭmŭrē. ²⁷ Atore bairo baiyayuparã camasã mai Noé ãnacŭ cŭ cañni yŭteapɾe: Camasã caroaro ãñuparã. Eti, ŭga, bairi tunu wãmo jiya átiañuparã, ñe ũno jĩcã wãmeacã cabaiñnipeere tŭgoñarĩ mee. Noé, cŭmua capairicare cŭ caájããrĩ rŭmɾu bairo baijãnañuparã. Ti rŭmua ati yepare ruayuparo. Bairo caruaro, camasã nipetiro ruayasi peticoasuparã, caroaro ɯseanirō cañnimiatana yua. ²⁸ Torea bairo baiyupa Lot cŭ cañni yŭteapɾ cŭãrē: Camasã ɯseanirō ãñupã. Eti, ŭga, apeye ũnierē wapatijee áticoã, tunu nuni, oterique cŭãrē ote, wiiri cŭãrē caroa qŭñnorĩ ãñuparã, ñe ũnie ɾusaricaro mano, Lot ãnacŭ cŭ cañni yŭteapɾe. ²⁹ Bairi Lot ti macã, Sodoma macãrē cŭ cawitiro bero, oco ocarore bairo wēñuparō. Peerori, azufre mena asuyaro jōbui ɯmɾecōopɾ caatie ñañuparō. Tie mena yasi peticoasuparã ti macã Sodoma ãnatō macãana ãnana. ³⁰ Torea bairo baigaro nemo yŭ, Camasã Jŭgocŭ yŭ cabauetari rŭmŭrē,” na ĩ quetibŭjuyupɾ Jesús cŭ cabuerãre.

³¹ ĩ quetibŭjuyuparo, na ĩnemoñupŭ tunu: “Ti rŭmɾu caetarore jĩcã ũcŭ wiĩ cabuĩmacã arɯarɾ cŭ caãmata, ruiatĩri, cŭ apeyere, ape arɯarɾ cañnierē cŭ jei ápericōãto. Tunu bairoa cŭ, wesepɾ caãcŭ cŭ wiipɾ cŭ tunu apéricōãto. ³² Tŭgoña masñemoñijate Lot nŭmo ãnacō cō cabaiyariquere. Roro baiyupo. ³³ Bairi mŭjããrē ñiña: Ni jĩcã ũcŭ cŭ cañnie ɾuamerē mairĩ, yŭ yaye quetire jãnacōãgŭmi. Bairi maimicũã, yasicoagŭmi yua. Apei roque yŭ yaye quetire cajãnaecŭ roque caticōã ãninucŭgŭmi. Cŭrē na carajã rocaoamiatacŭãrē, caticoa ãninucŭgŭmi tunu. Cŭ ũcŭ ɾuame netōgŭmi.

³⁴ “Mŭjããrē cañnorē bairo ñiña: Yŭ, Camasã Jŭgocŭ nemo yŭ caetari rŭmɾu caño, ti ñamirē jĩcã camarɾ ɾugarã cãnigarãma. Bairo ɾugarã nimirãcũã, jĩcãũã cŭ mena macããcŭ jeto neáecogŭmi. Apei cŭ bapa ɾuame neáecoetigŭmi. ³⁵ Tunu bairoa ɾugarã rōmia rupa bari trigo wãñnigarãma. Bairo ɾugarã rōmia nimirãcũã, jĩcãõã cō mena macããcō jeto neáecogomo. Apeo ɾuame neáecoetigomo. ³⁶ Tunu bairoa ɾugarã wesepɾ nigarãma. Bairo ɾugarã nimirãcũã, jĩcãũã cŭ mena macããcŭ jeto neáecogŭmi. Apei ɾuame neáecoetigŭmi,” na ĩ quetibŭjuyupɾ Jesús cŭ cabuerãrē.

³⁷ Bairo cŭ caĩrō tŭgo, atore bairo qŭĩ jēñiñañuparã:

—Jãã quetiuparɾ, ĩnoopɾ to bairoati atie mŭ caĩquetibŭjurije?

Cŭ ɾuame atore bairo na ĩ yuyupɾ:

—Noo rupauri ãnajē cacũñarō, yucaã cũã topɾ neñaetagarãma —na ĩ yuyupɾ Jesús cŭ cabuerãrē.

18

La parábola de la viuda y el juez

¹ Cabero Jesús ĩcōñarĩ na quetibŭjuyupɾ, jēñijutimirãcũã Diore cŭ na cajēñijãnaetiparore bairo ĩ. ² Atore bairo na ĩñupŭ: “Ññupŭ jĩcã quetiuparɾ juez na caĩ. Cŭ ɾuame nipetirãrē cauwiesŭ ãñupŭ. Bairi Dios cŭãrē ĩroaesupɾ. Tunu bairoa camasãrē na ɾucŭbŭgoesupɾ. ³ Cŭ, juez cŭ cañni macãrēã ãñupō jĩcãō cawapeao cũã. Cō ɾuame aperã roro na caĩepo ãñupō, na pesuore bairo caãcō. Bairi cawapeao ɾuame tocãnacãnia

ánucũñupō juez quetiupau tupa. Cãrẽ, ‘Tocãrõã yure na patowãcõëtĩcõãtõ yure roro caĩrãrẽ na mu quetibujawa, mu, quetiupau ãnirĩ,’ qũĩõ acõ áncũñupõ tocãnacãnia. ⁴ Baiũa, quetiupau juez puame capee majũ cõ juátigaesupu. Bairo juátigaetimicũã, cabero atore bairo ï tũgoñañupũ: ‘Diore caĩroaescu yu ãniũa. Tunu bairoa camasã cããrẽ na yu nucũbugoetiya. ⁵ Bairo cabai yu caãnimiatãcũãrẽ, atio puame yu pajũgo jãnaëtĩñamo. Bairi, yure tocãrõã cõ pajũgo jãnato. Nairõ yu ture cõ apéricõãto ï, cõ yu juátigu,’ ï tũgoñañupũ,” na ï quetibujuyupu Jesús.

⁶ ï yaparo, na ñnemoñupũ tunu: “Tũgopeoya juez cañuecũ cawapeaore cõ cã caátajere. ⁷ Bairi, ¿Nopẽ bairo Dios, cã yarã cã canetõõparãrẽ, umurecõo, ñamii nairõ na cajëniata, na cã juãperibujocuti? Cañuu ãnirĩ na juátimajũcõãgumi. ¿O na cotecõã manio joroque na cã átibujocuti? Bairo na áperigumi. ⁸ Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiũa: Coteri mea, jicoquei na juátibujõami. Mujããrẽ ñiũa tunu: Nemo yu, Camasã Jũgocu yu catunuetari rãmurẽ, ¿ati yepapure mai Dios mena catũgoñatutuarãrẽ na yu bócaetau átí?” na ññupũ Jesús.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

⁹ Cabero tunu Jesús ï cõñanemorĩ, quetibujuyupu fariseo, bairi jĩcãũ gobiernorẽ dinero jejobojari majõcu menarẽ. Na quetibujugu ásupu aperã, “Caroarã majũ jãã ãniũa,” ïrĩ aperãrẽ caññateri majãrẽ. ¹⁰ Atope bairo na ññupũ: “Pũgarã ñubuerã ásuparã caũmua Dios ya wii, templo na caĩrĩ wiiru. Bairi jĩcãũ ãñupũ fariseo majã mena macããcũ. Apei puame ãñupũ Roma macãrẽ camasã yaye dinerore jejobojari majã mena macããcũ jĩcãũ. ¹¹ Atope bairo fariseo puame nucũrĩ Diore qũĩ jëniñupũ: ‘Dios nocãrõ cañuu majũrẽ murẽ ñiũa. Mu ñujãñuũa yu menarẽ. Yu, aperãrẽ bairo yu baietiya. Cañuu yu ãniũa. Narẽ bairo yu yajapaietiya. Roriye átajere yu áperiya. Carõmio mena roriye átaje cããrẽ yu áperiya. Tunu bairoa ãni, apei, Roma macãrẽ dinero jejobojari majõcsure bairo yu baietiya. ¹² Yu, pũgani jeto jĩcã semanarẽ ugarique betiri mu yu ñubuenucũña. Tunu bairoa yu cawapatarije cããrẽ pũga wãmo petiro cãnacã sero cãrõrẽ jĩcã sero cãrõ jeto tocãnacãnia mu yu jonucũña,’ ï jëniñupũ Diore fariseo majõcu puame. ¹³ Apei Roma macã macããnarẽ dinero jejobojari majõcu puame, noo, jopetuaca ñnopũã tuacõãñupũ. Bairo tuari jĩrĩãcã ñno cããrẽ umurecõore ñnamũgõnucũrĩ mee nucũñupũ. Bairo nucũũ, cã majũ cotiare pari, atore bairo ï jëniñupũ Diore: ‘Dios, nocãrõ cañuu majũ, murẽ ñiũa. ¿Yure bopacooro ññaña! Yu, roro caátajecucu yu ãniũa,’ qũĩ jëniñupũ Diore Roma macã macããnarẽ dinero jejobojari majõcu puame. ¹⁴ Mujããrẽ caãnorẽ bairo ñiũa: Ñni, Roma macã macããnarẽ cadinero jejobojari majõcu, cã ya wiire cã catunuetaparo jũgoye, merẽ Dios cã caroriye wapare cã masiriyo bojacõãrĩcũmi. Apei fariseo majõcu puame roquere cã masiriyo bojaetacumi. Bairi torea bairo ni jĩcãũ ñcã cã majũã: ‘Caãnimajũũ yu ãniũa,’ caĩ puamerẽ, cabũgoro macããcũrẽ bairo cã ãnio joroque cã átigumi Dios. Apei, ‘Caãnimajũũ mee yu ãniũa,’ caĩ puame roquere, cabero cabũgoro macããcũrẽ bairo mee cã ãnio joroque cã átigumi Dios,” na ññupũ Jesús.

Jesús bendice a los niños

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Bairo cã caĩquetibujũ yaparoro bero, tunu aperã na pũnaa, cawĩmarãrẽ na jeasuparã Jesús tupa, na pãñarĩ Diore na cã jënibojaãto, ñrã.

Bairo na pūnaarē na cajeatō īnarī, cū cabuerā pūame, “Na jeapéricōāña mājāā pūnaarē,” na īñuparā capacuare. ¹⁶ Bairo na caāto īña, na piijori atore bairo na īñupū Jesús cū cabuerārē:

—Yutu pūame cawīmarārē na atīrotiya. Na ēñotaeticōāña. Dios cū carotimasīrīpau macāānarē bairo caāna niñama cawīmarā. Narē bairo cayeriñurā jeto ānimasīñama Dios cū carotimasīrīpauare. ¹⁷ Mājāārē cariape ñiña: Ni jīcāū ūcū cawīmau cū catūgoñarōrē bairo Dios mena cū catūgoñatutuaeticōāta, Dios cū carotimasīrīpauare jāā masīētīgumi —na ī quetibujuyupū Jesús cū cabuerārē.

Un hombre rico habla con Jesús

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Cabero jīcāū sacerdote majā mena macāācū atore bairo qūī jēniñañupū Jesure:

—Cañuu majū cabuei, ¿dope bairo yu átibujiocuti, caroa yeri capetietiere bócaḡu?

¹⁹ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo Jesús pūame qūī yuyupū:

—¿Nopēī cañuu yu mi piiyati? Cañuu, jīcāūā niñami, Dios jeto. ²⁰ Merē mu masī Dios camasārē cū caátiroticūīrīqūērē: “Carōmio mena roro átiepeeticōāña. Pajīāētīcōāña camasārē. Aperā yayere jeerutietīcōāña. Aperārē cabūgoroa na ībuitietīcōāña. Mu pacu, mu paco cūārē nūcūbūgoya.”

²¹ Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūīñupū cañuu pūame:

—Tie nipetirijere cawīmau ācūpūna, yu átipeyocōā jūgowu —qūīñupū.

²² Tere tūgo, Jesús pūame qūīnemoñupū tunu:

—Mai, jīcā wāme mu rūsacōāña. Mu cacūgorije nipetirijere nunirepeyocōāña. Tie wapare jeri cabopacarārē na ricawoya. Bairo mu caāpata, jōbuiḡu paio nigaro mu cawapatapee. Bairo yu caīrōrē bairo áti yaparori, yu mena bapacusa —qūīñupū Jesús.

²³ Tere tūgo, cañuu pūame tūgoñarīqūē paicoasupū. Capee apeye ūnierē cacūḡou ānirī, Jesús cū caīrōrē bairo átigaesupū. ²⁴ Bairo cū catūgoñarīqūē paio īnarī, atore bairo na īñupū Jesús cūtu caānarē:

—Ni jīcāū ūcū capee apeye ūnierē cacūḡou, Dios cū carotimasīrīpauare cū caetapee masiriyojāñuñā. ²⁵ Waibucu capai, camello, āpōā pota opeacaru cū cajā āmewitiata, masiriyojāñuñā. Bairo cū caāmewitimasīmiatacūārē, netōjāñurō masiriyoḡo niña cañuu capee apeyere cacūḡou Dios cū carotimasīrīpauare cū caetapee pūame roque —na ī quetibujuyupū Jesús.

²⁶ Bairo cū caīrōrē catūgorā pūame cū jēniñañuparā:

—Bairi, ¿ni ūcū toroque cū netōmasīcutī?

²⁷ Bairo na caījēniñarō tūgo, atore bairo na īñupū Jesús:

—Dise ūnie camasā na caátimasīētīē, nipetirije Dios cū caátimasīrījē jeto niña.

²⁸ Bairo cū caīrō tūgo, Pedro pūame bairo qūīñupū Jesure:

—Jāā Quetiupau, jāā roque merē, nipetirije jāā cacūgorijere cūrī, murē jāā bapacuti asajūgowu.

²⁹⁻³⁰ Jesús pūame atore bairo qūī yuyupū:

—Ni jīcāū ūcū Dios cū carotimasīrīpau macāājērē paagū, cū ya wiire, o cū nūmorē, cū bairārē, cū pacuare, o cū pūnaa cūārē na cū caaweyocōápata, narē cū cacūḡoro netōrō bócanemogūmi tunu ati yeparare. Tunu ape nūmrecoó caetaro, cūgonemogūmi yeri capetietiere —na ī quetibujuyupū Jesús.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Cabero Jesús cū cabuerārē, p̄yga wāmo peti r̄upore p̄yga p̄enirō cānacāu majū camasā watoa caānarē na p̄iwojori na iñupū na jetore: “Āmerē Jerusalēp̄u marī ágarā. Top̄u profeta majā ānana yu, Camasā j̄ugoc̄ure na caīquetib̄j̄u woatuyaricarorea bairo baigaro. ³² Ti macā macāāna p̄uame judío majā caāmerārē yu nunirocacōāgarāma. Roro ñiepegarāma. Roro yu átiepegarāma. Na ucoo mena yu eyotuepegarāma. ³³ Bairo átiri, roro majū yu bape epegarāma. Bairo yu átieperi, yu pajīā rocacōāgarāma. Bairo yure na caátimiatacūārē, itia r̄um̄u bero caāno yu p̄uame yu caticoagu tunu,” na ī quetib̄j̄uyup̄u Jesús.

³⁴ Na, cū cabuerā p̄uame cū caquetib̄j̄umir̄j̄erē t̄ugomasīētmajūcōāñuparā. Na p̄uame, “Jesús bairo baiyasiḡumi,” ī masīēsuparā. Bairi t̄ugomasīēsuparā.

Jesús sana a un ciego de Jericó

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Cabero Jericó macārē cōñaácú, Jesús p̄uame cacaapee iñaecūrē netōásup̄u. Cū p̄uame maa t̄uni camasārē dinero j̄eniruinucūñup̄u. ³⁶ Bairi yua, camasā capāārā na canetōrōrē t̄ugori, “¿Dope to baiyati?” na ī j̄eniñañup̄u cūtu caānarē. ³⁷ Bairo cū caīj̄eniñarō t̄ugo, na p̄uame q̄ūñuparā: —Jesús, Nazaret macā macāácū netōácú baiyami —q̄ūñ quetib̄j̄uyuparā.

³⁸ Tiere t̄ugori, b̄suriq̄ue tutuaro mena q̄ūñ joyup̄u Jesure:

—¡Jesús, David ānacū p̄ārāmi, bopacooro ñiñaña!

³⁹ Bairo cū caīrō, aperā cū riape caāna p̄uame cū tutiyuparā, cū awajaeticōāto, írā. Bairo cūrē na caīmiatacūārē, butiuro jāñurī awajanemoñup̄u tunu:

—¡David ānacū p̄ārāmi, bopacooro ñiñaña!

⁴⁰ Jesús p̄uame cū caīawajarijere t̄ugori, tuanucāñup̄u. Tuanucārī, “Cū neasá,” na iñup̄u aperārē. Bairo yua, cū na cane etaro iña, cū j̄eniñañup̄u:

⁴¹ —¿Ñerē m̄u yu caāto m̄u boyati?

Bairo cū caīrō caīñaecū p̄uame q̄ūñup̄u:

—Yu Quetiup̄u, caīñamasīēcū ānirī ñiñamasīgaya tunu —q̄ūñup̄u.

⁴² Bairo cū caīrō t̄ugo, atore bairo q̄ūñup̄u Jesús:

—¡Jau, iñamasīña! Yu mena m̄u cat̄ugōñatutuarije j̄ugori m̄u caapee iñamasīō joroque m̄u yu átiya.

⁴³ Bairo cū caīrō, jicoquei iñamasīcoasup̄u. Iñamasī yua, Jesús bero usari, Diore cū basapeoyup̄u. Nipetiro camasā, tiere caīñaatana cūā Diore cū basapeoyuparā.

19

Jesús y Zaqueo

¹ Cabero yua, etayup̄u Jericó cawāmecuti macārē. Eta yua, ti macārē tēñota j̄ugoyup̄u. ² Mai, ti macāp̄u añup̄u Zaqueo cawāmecusu. Cū p̄uame pairo netōrō apeye ūnierē cacūgoñ añup̄u. Roma macāānarē camasā yaye dinerore jejoberi majā quetiup̄u añup̄u. ³ Cū p̄uame butiuro iñagamiñup̄u Jesure. Bairo iñagamicūā, sayep̄uaca ānirī, tunu bairoa camasā capāārā cū riapere na caānoi, dope bairo Jesure q̄ūñi boca-masīēsup̄u. ⁴ Bairi Jesús cū caáp̄aro riape atuátí, yucup̄u wāmucōásup̄u, cū

cũ caĩñajo masĩparore ĩ. ⁵ Bairi Jesús ɸame to netoáací qũĩñamũgõ joyuru Zaqueo, yucũ buĩɸ capesaure. Qũĩñabocari, atore bairo qũĩñupũ:

—Zaqueo, tãmurĩ ruiasá. Āmerẽ mũ ya wiĩɸ yũ tuagaya —qũĩñupũ.

⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgo, uwaro ruiátiri, useaniriqũẽ mena cũ ya wiĩɸ cũ jũgoásúɸ. ⁷ Bairo Jesús cũ mena cũ caátó ĩña, to macãña nipetirã Jesure ãmeo busũpai jũgoyuparã na majũ, “Roriye caácũ ya wiĩɸ tuau áyami,” ĩ busũpaiyuparã. ⁸ Cabero Zaqueo ya wiĩɸ na caetaãno yua, Zaqueo ɸame wãmũɸcãĩ atore bairo qũĩñupũ Jesure:

—Yũ Quetiupau, ãmerẽ yua, yũ cacãgorijere carecomacã majũ cabopacarãrẽ na yũ jogũ. Tunu bairoa ni jĩcãũ ũcãrẽ cayajaricũ yũ caãmata, yũ cayajamiriqũẽrẽ cũ yũ tunuojonemogu tunu. Tie netõjãñurõ bapariacãnacãni majũ cũ yũ tunuojonemogu tunu —qũĩñupũ Jesure.

⁹⁻¹⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Jesús ɸame:

—Āni, Zaqueo cũã, Abraham ãnacũ pãrãmi majũ niñami. Bairi ãme cũ, cũ yarã cũãrẽ na netõñami Dios. Torecũna, yũ apú, yũ, Camasã jũgocũ, camasã cayasicoabujiorãrẽ na netõũ ácũ —qũĩñupũ.

La parábola del dinero

(Mt 25.14-30)

¹¹ Camasã ɸame Jesús cũ caĩrĩjẽrẽ caroaro cũ tũgousayuparã. Bairo caroaro na catũgousaro ĩñarĩ, dinerore ĩcõñarĩ na quetibũjũyupũ. Mai, Jesús ɸame merẽ Jerusalén macãtuacaru ãñupũ. Bairi camasã ɸame Dios cũ carotimasĩrĩɸau, “Āmeacã etagaro baiya,” ĩ tũgoñañuparã.

¹² Bairi atore bairo na ĩñupũ Jesús: “Āñupũ jĩcãũ caũmũ quetiuparã yau. Cũ ɸame águ baiyupũ ape yepa cayoaropũ. Topũ cũ ya yepare quetiupau, reyre bairo cãrẽ na cajõrõ bero, tunuatĩgayupũ tunu cũ ya yeparũa. ¹³ Bairi águ jũgoye, cũ paabojari majã ɸuga wãmo cãnacãũ majũ mena macãñarẽ na piijori, na nuniñupũ tocãnacãũrẽã dinerore. Na nuni yaparori, atore bairo na ĩñupũ: ‘Mũjãã majũ atie dinero mena wapataya aperã mena. Tunu, yũ catunuetaropũ mũjãã wapata jãnagarã,’ na ĩñupũ. ¹⁴ Bairo cũ caĩcũmiatacũãrẽ, camasã, cũ caãni yepa macãña ɸame butioro cũ mena asiajãñũñuparã. Quetiupau, reyre bairo cũ cajããrõ boesuparã. Bairo cãrẽ caasiarã ãniri, cũ berore na ĩ rotijoyuparã na quetibũjubojarĩ majãrẽ: ‘Jãã, reyre bairo mũ cajããrõrẽ jãã boetiya jãã ya yepare.’

¹⁵ “Bairo cũ na caboetimiatacũãrẽ, aperã, ape yepa macãña ɸame quetiupau reyre bairo cũ jõõcõãñuparã. To bero tunucoásúɸ tunu cũ ya yeparũa. Bairo tunuetari bero, cũ paabojari majãrẽ na piĩrotijoyupũ aperãrẽ, ‘Dinerore yũ canunicũrĩcãrã nocãrõ majũ na wapataupari tocãnacãũɸna,’ ĩ. ¹⁶ Bairi cũ paabojari majõcũ caãnijũgocũ ɸame etari, atore bairo qũĩñupũ: ‘Quetiupau, mũ dinero yũ mũ cacũrĩqũẽ mena yũ wapatanemoaru tunu. Mũ ɸame ɸuga wãmo cãnacã mil tiiri dinerore yũ mũ cacũmiatacũãrẽ, tunu ɸuga wãmo cãnacã mil tiiri mũrẽ yũ tunuo buĩpeogũ,’ qũĩñupũ. ¹⁷ Bairo cũ caĩrõ, cũ quetiupau ɸame atore bairo qũĩ yũyupũ: ‘Ñumajũcõãña; cañũ mũ ãniña mũna paabojari majõcũ. Bairi ɸcãrõ mena apeye petoaca caãnie ũnierẽ mũ caĩñarĩcãñũgõ masĩrõ jũgori, ɸuga wãmo cãnacã macãã quetiupau majũ mũ jããõ joroque mũ yũ átigu,’ qũĩñupũ. ¹⁸ Bairi tunu cũ paabojari majõcũ cabero macããcũ ɸame etari, atore bairo qũĩñupũ: ‘Quetiupau, mũ dinero yũ mũ cacũrĩqũẽ mena yũ wapatanemoaru tunu. Mũ ɸame jĩcã wãmo cãnacã mil tiiri

dinerore yu ma cacũmiatacũãrẽ, tunu jĩcã wãmo cãnacã mil tiiri murẽ yu tunuo buipeogu, qũĩñupũ. ¹⁹ Bairo cã caĩrõ, cã quetiupau pũame qũĩñupũ: ‘Ñumajũcõãña; ma cãã jĩcã wãmo cãnacã macãã quetiupau majũ ma jããõ joroque ma yu atigu, qũĩñupũ.

²⁰ “Apei cã paabojari majõcu pũame yua cãtu etari, atore bairo qũĩñupũ cã cãã: ‘Quetiupau, atie niña ma dinero. Yu ma canunimirĩquẽ jetore ma yu tunuogu. Yasire ĩ, jutii asero mena ũmarĩ ma yu qũẽnocũbojawa.

²¹ Mna, tutuaro mena caroti ma ãniña. Aperã yayere na ma emanucũña. Tunu bairoa caoteecu nimicãã, aperã na caoteriquerẽre ma jenucũña. Bairi murẽ uwiri, caroaro yu qũẽnocũwã ma dinerore, yasire ĩ, qũĩñupũ.

²² Bairo cã caĩrõ tũgo, cã quetiupau pũame qũĩñupũ: ‘Mna, paabojari majõcu, cañuecũ majũ ma ãniña. Bairi bairo ma caĩrĩjẽ menaa murẽ ñiñabesegu. Yũre, “Mna, tutuaro mena caroti ma ãniña,” yu miapũ. Tunu bairoa, “Aperã yayere na ma emanucũña. Tunu bairoa caoteecu nimicãã, aperã na caoteriquerẽre ma jenucũña,” yu miapũ.

²³ ¿Dopẽĩ, bairo yu cabairijere masĩmicãã, yu dinerore banco wiipu ma cũẽtĩ? Bairo cũrĩ, tie dinerore ma cawasorije wapa ma wapata nemobujioricu. Tie mena yu ma tunuobujoatacu, yu wii yu catunuetaro, qũĩ tutiupu cã quetiupau cã ũmurẽ.

²⁴ Bairo qũĩ yaparori, atore bairo na ĩñupũ aperã, cãtu caãnarẽ: ‘Dinero cã cacũgomirĩjẽrẽ jeri, apeĩ pũga wãmo cãrõ cawapata nemoricãrẽ cã joya,’ na ĩñupũ.

²⁵ Bairo cã caĩrõ tũgomirãcãã, cãtu caãna pũame qũĩñuparã: ‘Merẽ paio cãgonemoñami, pũga wãmo cãrõ majũ. Bairi bonemoẽtĩñami,’ qũĩñuparã. ²⁶ Bairo na caĩrõ tũgori, atore bairo na ĩñupũ: ‘Mujããrẽ cariape ñiña: Noa ũna nũcãrõ mena yu cajorijere na caĩñarĩcãnũgõata, pajĩãñurõ na yu jonemogu tunu. Aperã nũcãrõ mena yu cajorijere na caĩñarĩcãnũgõeticõata, na cacũgomirĩjẽrẽ yu emapeyocõãgu.

²⁷ Tunu bairoa yu pesua, yũre reyre bairo caboetiatanarẽ na neatiri, yu caĩñajoro na pajĩãrecõãña,’ na ĩñupũ quetiupau pũame,” na ĩ cõña quetibũyupu Jesús.

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Bairo atiere quetibũju yaparori bero, Jesús Jerusalẽpu amajũñupũ yua. ²⁹ Bairi Betfagẽ, Betania na caĩrĩ macãã tũpu cõñaacũ, cã cabuerã pũgarãrẽ na árotiyupu. Mai, Betfagẽ, Betania pũame Olivo na caĩrĩ buro tũpu ãñuparõ. ³⁰ Bairi atore bairo na ĩ joyupu cã cabuerã pũgarãrẽ:

—Ánaja ato riape caãni macããcãpu. Topu etarã, jĩcãã burro jiyaturicure cã mujãã bõcagarã. Cũ, burro pũame mai camasã na capesãñacũ nigumi. Cũrẽ cã õwãrĩ, cã mujãã neapã yu tũpu. ³¹ Bairi tunu aperã, mujããrẽ, ‘¿Nopẽĩrã cã mujãã õwãñati?’ na caĩata, atore bairo na mujãã ĩwã: ‘Marĩ Quetiupau cã boami,’ na mujãã ĩwã —na ĩ joyupu Jesús.

³² Bairo cã caĩrõ tũgo, acoásuparã cã cabuerã pũgarã pũame. Bairo na caátõ yua, nipetirije Jesús cã caĩatatorea bairo baiyuparo. ³³ Bairi burrore na caõwãrõ ĩñarĩ, cã uparã pũame:

—¿Nopẽĩrã cã mujãã õwãñati? —na ĩñuparã.

³⁴ Na pũame atore bairo na ĩ yũyuparã cauparãrẽ:

—Marĩ Quetiupau cã boami. Bairi cã jãã õwãña —na ĩñuparã.

³⁵ Bairo cã õwã yaparori, cã neásuparã burrore Jesús tũpu. Cũ nee etari yua, cã cabuerã pũame na jutii, cabui macããjẽrẽ, burro buire peoyuparã. Peo yaparori, Jesure cã nemũgõ peoyuparã burro buipu yua. ³⁶ Bairo

na caáto bero yua, Jesús p̄ame ánuuásúp̄u Jerusalén caátíwāp̄u. Bairi camasā p̄ame na jutii cabui macāājērē esocūñuparā maa cū caátíwārē. ³⁷ Bairi Jesujāā Olivo buro roaro na caetaro yua, camasā Jesure causari majā p̄ame nipetiro b̄s̄urique tutuaro mena ī awaja jūgoyuparā. Tunu bairoa h̄seanirīqūē mena Diore cū basapeoyuparā. Jesús cū caátijēño īñorīqūē jūgori butiuro Diore cū basapeoyuparā. ³⁸ Atore bairo qūī basapeoyuparā:

—Jesús, Dios cū cajou, marī Quetiupau majū cū caānoi, cūrē marī cabasapeoro ñuña! ¡Jesús cū caatáje jūgori Dios jōbui macāācū mena caroaro marī ānimasīña! ¡Bairi nipetiro cū marī basapeoroa Dios umarecōo macāācūrē! —qūī basapeoyuparā.

³⁹ Bairo camasā Jesure causari majā na caīrījērē tūgori, atore bairo qūīñuparā fariseo majā jīcāārā, camasā watoap̄u caāna p̄ame Jesure:

—jāā cabuei, murē caīawaja usarārē tocārō na jānarotiya! —qūīñuparā.

⁴⁰ Bairo na caīrō, Jesús p̄ame atore bairo na īñupū:

—Mujāārē cariape ñiña: Ānoa camasā yare na cabasapeoeticōāta, ūtā rupaa p̄ame yare basapeobujioro —na īñupū Jesús fariseo majārē.

⁴¹ Merē yua, Jesús Jerusalén macāt̄uacap̄u ācū, ti macārē īñajori, otiyup̄u. ⁴² Atore bairo na ī tūgoña yapapuayup̄u Jerusalén macā macāānarē: “Mujāā, Jerusalén macāāna āme rūm̄u mujāārē yu quetibujugamiña caroa yeri cutajere. Mujāā p̄ame tie quetire apero cayasiorop̄u caānierē na caīñamasīētōrēā bairo tiere mujāā masīētīña.

⁴³ Bairi mujāārē roro na caátipa rūm̄urī atígaro. Mujāā wapana p̄ame Jerusalērē ūtā mena ēñota, āmejoregarāma rupa macāp̄ua, mujāā carutimasīētīparore bairo īrā. Bairo átīcōārī, camasā, mujāā wapana p̄ame mujāā tocānacāp̄aup̄urea ēñota āmejoreri, mujāā āmeo qūēgarāma. ⁴⁴ Āmeo qūērī mujāārē pajīāre peyocōāgarāma mujāā wapana p̄ame. Bairo mujāā pajīāreri, Jerusalén macā ānatōrē átiyasio rocama jūcōāgarāma. Tie ūtā rupaa na caēñotamirīqūē jīcā ūtā ūno buituticuti pesaricarō manop̄u átiyasio rocacōāgarāma, mujāā ya macā Jerusalén macā ānatōrē. Mujāā majū Dios mujāārē cū canetōū atiere mujāā tūgopeop̄u. Bairi mujāārē pajīāregarāma mujāā wapana,” ī yapapuayup̄u Jesús, Jerusalén macārē īñajori.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Bairo īrī bero, Jesús etayup̄u Jerusalén macārē yua. Bairo etari, templo capairi wii, ñubuerica wiire jāāñupū. Ti wiire jāāetari, to macāāna nunirī wapatari majārē, bairi wapatari majā cūārē na acurewiyoyo jūgoyup̄u. ⁴⁶ Bairo na acurewiyojori, atore bairo na īñupū:

—Dios cū caquetibujari tutip̄u bairo īña: ‘Yu ya wii ñubuerica wii majū nigaro,’ īña. Bairo caīquetibujamiatacūārē, mujāā p̄ame apeye aruare bairo mujāā átiya. Camasā jeruti nunirī majārē bairo caāna ānirī jerutiri majā na caāni wii, ūtā wiire bairo mujāā átiya ati wii, Dios ya wiire —na īñupū Jesús.

⁴⁷ Bairo áti yaparori bero, ti wiip̄u camasārē na bueññupū tocānacā rūm̄ua ti semanarē. Bairo to cū caāno, quetiuparā sacerdote majā, aperā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā, aperā cabutoa camasirī majā p̄ame na nipetiro, “¿Dope bairo átiri cū marī pajīārāati?” āmeo ī b̄s̄up̄ēni jūgoyuparā na majū. ⁴⁸ Mai, camasā p̄ame nipetiro

cũ cabuerijere caroaro mena cũ tũgousayuparã. Bairi cãrẽ na capa-
jĩãrocagamirijẽrẽ átimasĩesuparã fariseo majã pũame.

20

La autoridad de Jesús

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Jĩcã rũmũ templo wiipũ camasãrẽ na cũ cabueãnitoye, quetiuparã
sacerdote majã, aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã,
aperã cabũtoa camasĩrĩ majã cũã, na nipetiro Jesutũ etayuparã. ² Etari
atore bairo qũĩ jẽniñañuparã:

—¿Noa na carotiro mena bairo mũ átiami ñamicã mũ caátiatajere?

³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ñĩupũ Jesús cũã:

—Yũ cũã mũjããrẽ jĩcã wãme yũ jẽniñaũ. Cariape yũ mũjãã yũwa: ⁴ ¿Ni
ũcũ camasãrẽ na cũ bautiza rotijoyupari Juan ãnacũrẽ? ¿Dios, o camasã
pũame cũ na bautiza rotijoyupari? —na ñĩupũ Jesús.

⁵ Bairo cũ caĩjẽniñarõ tũgo, yasioroaca ãmeo busũyuparã na majũ cãrẽ
na caĩyũpeere: “¿Nopẽ bairo cũ marĩ yũrãati rita? ‘Dios pũame cũ bautiza
rotijoricũmi,’ marĩ caĩata, ‘Toroque, ¿nopẽĩrã cũ caquetibũjũrijere cariape
mũjãã tũgoeti?’ marĩ ñũjũjũmi. ⁶ Tunu bairoa, ‘Camasã pũame cũ bautiza
rotijoyupa,’ marĩ ñĩ masĩetĩña. Bairo marĩ caĩata, camasã pũame ãtã rupaa
mena marĩ wẽpajĩãbujiorãma. Merẽ nipetiro camasã, ‘Juan ãnacũ Dios cũ
caquetibũjũrotijoricũ majũ ãmi,’ ñĩ tũgoñamasĩrãma,” ãmeo ñĩuparã.

⁷ Bairi atore bairo qũĩñuparã fariseojãã Jesure:

—Jãã masĩetĩña Juarẽ cabautiza rotijoricũre.

⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ñĩupũ:

—Cariape yũ mũjãã yũetiya. Bairi yũ cũã, ‘Noa ñna na carotiro mena
tore bairo yũ átimasĩña,’ mũjããrẽ ñi quetibũjũetigu —na ñĩupũ Jesús
fariseojããrẽ.

La parábola de los labradores malvados

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Cabero aperã camasã catũgori majãrẽ ati wãmerẽ ñcõñarĩ Jesús
na quetibũjũyupũ: “Ñũpũ jĩcãũ wese upaũ. Cũ pũame use wesere
qũẽnoñupũ. Bairo ti wesere ote yaparori bero, acoásũpũ cayoaropũ.
Mai, águ jũgoye, cũ wesere wasocũñupũ aperã paari majãrẽ, wapatagũ.

¹⁰ Cabero yua, use cabũtiri yũtea caetaro masĩrĩ, cũ ãmũ jĩcãũrẽ cũ joyupũ
cũ ya wesere cũ cawasoricarã tũpũ. Cãrẽ na cawasorique wapare bori,
cũ joyupũ, tie wapare cũ jeatĩbojaãto, ñ. Bairo cũ ãmũrẽ cũ cajomiatacããrẽ,
wese paari majã pũame, cũ caetaro cũ qũẽñuparã. Bairo cũ qũẽrĩ, ñe ñnie
mácũ cũ átitunuo joyuparã. ¹¹ Tunu ti wese upaũ pũame apei cũ ãmũrẽ cũ
joyupũ. Cũ cũãrẽ torea bairo cũ ásuparã. Roro cũ átieperi, cũ qũẽñuparã.
Bairo áti yaparori, ñe ñnie mácũ cũ átitunuo joyuparã cũ cũãrẽ. ¹² Cabero
apei, tunu cũ joyupũ. Tunu torea bairo cũ ásuparã ti wesere capaari majã
pũame. Roro cũ cãmii turi, cũ acuwiyoy joyuparã ti wese camanopũ.

¹³ “Bairo jeto use wese macããna na caáto ññamirĩ, atore bairo ñ
tũgoñañupũ use wese upaũ majũ pũame: ‘¿Dope yũ ácuati yua? Yũ macũ, yũ
camairẽ cũ yũ jogũ na tũpũ. Cũ roquere cũ ñũcũbũgobujiorãma, yũ macũ cũ
caãnoi,’ ñĩ tũgoñañupũ. ¹⁴ Bairi cabero yua, wese paari majã pũame ti wese
upaũ macũ cũ caatõre ññarĩ, ãmeo ñĩuparã: ‘Atiyami ati wese upaũ macũ.
Cũã ñĩñami cũ pacũ cũ cariaro bero ati wesere cacũgousapã. Bairi cũ marĩ

pajĩãrocacõãto. Bairo marĩ caápata, ati wese uparãrẽ bairo marĩ tuagarã, ãmeo ñũparã na majũ. ¹⁵ Bairo caĩrã ãnirĩ na caĩrõrẽã bairo ásuparã. Ti wese tũnĩpũ cũ neowaátĩ, cũ pajĩã rocacõãñũparã,” na ñ quetibũjũyũpũ Jesús.

Bairo ñ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ñ jẽniñañũpũ cũ caĩrĩjẽrẽ catũgori majãrẽ: “¿Dope bairo ácamĩ mũjãã ñ tũgoñañati cũ macãrẽ na capajĩãrocaro bero ti wese upau pũame yua? ¹⁶ Bairo átigũmi: Topũ á, ti wese paari majãrẽ na pajĩã recõãgũmi. Bairo na átireri bero, aperãrẽ cũ wesere coteroticũgũmi,” na ñũpũ Jesús.

Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩñũparã Jesure:

—¡Tocãrõã ñ jãnaña tiere! ¡jẽtĩcõãña! —qũĩñũparã.

¹⁷ Bairo na caĩrõ, na ñnarĩ, atore bairo na ñũpũ:

—¿Nopẽĩrã, “Tocãrõã ñ jãnaña tiere,” yũ mũjãã ññati? ¿Torea bairo na ñ quetibũjũ woacũẽsupari Dios yaye quetibũjũrica tutipũre? Atoze bairo ñña: “Ûtã mena cawii qũẽnorĩ majã jĩcã ãtããrẽ na caboetimiatacũãrẽ, tia pũame caãni majũrĩcã nigaro.

Tia camanicõãta, wii manibujoricaro,” ñ quetibũjũ woacũñũpã Dios ya tutipũ.

¹⁸ Bairi ñi jĩcãũ ãcũ tia ãtãã mena cũ cañarocapeata, rocapecoabujioũmi. Tunu bairoa tia, jĩcãũ buipũ to cañarocapeata, cũ rocaboo rocacõãbujioũ —na ñ quetibũjũyũpũ Jesús.

¹⁹ Bairo cũ caĩquetibũjũ yaparoro, quetiuparã sacerdote majã, bairi Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã pũame masĩcõãñũparã Jesús cũ caĩrĩjẽrẽ. “Marĩ pũame tia ãtããrẽ carocari majãrẽ bairo marĩ ãniña. Bairi marĩrẽã ñgũ ñcũmi Jesús,” ñ tũgoñañũparã. Bairo ñ tũgoñamasĩrĩ jicoquei Jesure cũ ñegamiñũparã. Bairo cũ ñegamirãcũã, cũ ñemasĩẽsuparã, camasãrẽ na uwirã.

El asunto de los impuestos

(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)

²⁰ Bairi Jesutu na joyuparã catũgorutiri majãrẽ. Na pũame nucũbugori majãrẽ bairo Jesure na cabai ññorõ boyuparã, roriye cũ busũo joroque ñrã. Bairi roro cũ cañata, quetiupau gobernadore cũ marĩ busũjãmasĩgarã ñrã, bairo na joyuparã. ²¹ Bairi na pũame cãtu etari, atore bairo qũĩ jẽniñañũparã Jesure:

—Cabuei, jãã masiña merẽ mũ caátĩãnierẽ. Mũã, caroaro cariape minucũña. Tunu bairoa caãnorẽ bairo mũ quetibũjũnucũña. Aperã roro na cabauriye, aperã caroaro na cabauriye jũgori mee na miñabeseya. Mũã, cariapea Dios marĩrẽ cũ caãnirotiricarorea bairo mũ bueya. ²² Bairo cabai ãnirĩ, ¿dope bairo mi tũgoñañati romano majã marĩrẽ na carotirijere? ¿To ññati quetiupau emperadore camasã yaye dinerore jeri jãã cajoata, o to ñueticuti? —qũĩ jẽniñañũparã.

²³ Jesús pũame roro na caĩtũgoñañãrĩjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na ñũpũ:

²⁴ —Jau, yũre joñijate moneda tiire —na ñũpũ.

Bairo na canunirõ, na ñũpũ:

—¿Noa riapẽ to tusayati ti tii moneda tiicapũre? Tunu bairoa, ¿noa wãme woaturique to tusayati? —na ñ jẽniñañũpũ Jesús.

Bairo cũ caĩrõ, na pũame ñũparã:

—Emperador, quetiupau ya wãme, bairi tunu, cũ riapẽ tusaya ti tii moneda tiicapũre —qũĩñũparã.

²⁵ Bairo na caĩquetibũjũro, atore bairo na ñnemoñũpũ Jesús tunu:

—Toroque emperador quetiupaure cū yaye caānierē, cūrē cū tun-uojoya. Tunu bairoa Dios yaye caānierē Diore cū jonucūña —na ī quetibujayurᵐ Jesús fariseojāārē.

²⁶ Bairo cū caīrjērē tūgori yua, nopē bairo pᵐame qūīto masīēsuparā fariseo majā pᵐame camasā watoare. Bairoa bocā busueticōāñuparā, Jesús na cū cayarijere tūgorā. “¡Nocārō cū masīñati!” Ī, tūgoñacōā jānasuparā yua.

La pregunta sobre la resurrección

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Cabero jīcāārā, saduceo majā na caīrā qūīñarā asúparā Jesure. Mai, saduceo majā pᵐame atore bairo caītūgoñarī majā āñuparā: “Camasā cariaccoatana, nopē bairo catitunu masīēnama,” Ī tūgoñañuparā. Bairi atore bairo qūīñuparā Jesure:

²⁸ —Cabuei, Moisés ānacū atore bairo marīrē Ī woatucūñañupī tirāmᵐure: “Ni jīcāū ūcū cawāmojiyaricu cū nᵐmo mena pūnaa mácūā cū cariaccoatana, cū ānacū bai pᵐame cū buiacore cō cū wāmojiyaáto. Bairo cū caáto, cū pūnaa caāniparā pᵐame cū ānacū pūnaarē bairo ānibujiorāma,” Īcūñupī. ²⁹ Tiera mᵐ masī. Bairi ape wāmerē Īcōñarī jāā quetibujura mai: Āñuparā jīcāni, jīcāū pūnaa jīcā wāmo peti puga pēnirō caānacāū majū. Bairi cajūgocᵐ pᵐame wāmojiya jūgoyurᵐ. Cabero pūnaa mácūā riacoásúrᵐ. ³⁰ Bairi cū ānacū bai pᵐame cū buiacore wāmojiyayurᵐ tunu. Cabero pūnaa mácūā riacoásúrᵐ cū cūā. ³¹ Tunu bairoa cū ānacū bai, apeī pᵐame cū buiacore wāmojiyayurᵐ tunu. Cabero cū cūā riacoásúrᵐ pūnaa mácūā. Bairi, bairo jeto baiyuparā nipetiro na ānana bairā, aperā cūā. Bairo nipetiro cō mena nᵐmo cutimirācūā, nipetirā cō mena pūnaa mána jeto riapeticoasuparā. ³² Cabero na ānana nᵐmo caānimirīcō cūā riacoásúpo. ³³ Bairo ati yeparᵐ nipetirā nᵐmo caānacō ānirī yua, cariaricarā tunu na cacatirorᵐ na caāno, ¿ni nᵐmo majū cō ānicatī? —qūī jēniñañuparā saduceo majā Jesure.

³⁴ Bairo na caīrjērē tūgo, atore bairo na ĩñupū:

—Ati ᵐmārecóore caāna, carōmia manarᵐ cutinucūñama. Caᵐma cūā nᵐmo cutinucūñama. ³⁵ Aperā Dios mena na catūgoñatutuarije jūgori, ape ᵐmārecóore tunu catiri, caetaparā pᵐame roque nᵐmo manigarāma. Tunu bairoa na pūnaa rōmiarē na nᵐmotietigarāma. ³⁶ Topᵐre pᵐgani ri-aetigarāma nipetiro to macāāna. Ángelea majā na caānorē bairo nigarāma. Tunu bairoa Dios cū cacatiorā ānirī, cū pūnarē bairo majū caāna nigarāma. Bairi nᵐmo cutaje manigaro ti ᵐmārecóorᵐre yua. ³⁷ Bairi Moisés ānacū cū caquetibujūwoacūñarīcā tutipᵐ marī quetibujū masīōña atore bairo: ‘Nipetiro camasā cariaccoatana nimirācūā, caticoagarāma.’ Ti tutipᵐ yucᵐ āmirōcūā caᵐpetietiire cū caquetibujūricapaurᵐ atore bairo Ī woatuyupi Moisés: ‘Yua, yᵐ āniña Abraham, cū macū Isaac, bairi cū macū Jacob quetiupau caānacū,’ ĩñupī. ³⁸ Dios pᵐame cayasirā ānana ūna quetiupau mee niñami. ¡Cacatirā majū quetiupau roque niñami! Dios, cū caññajorore na nipetiro cacatirārē bairo caāna niñama —na Ī quetibujayurᵐ Jesús saduceo majārē.

³⁹ Bairo cū caīrō tūgori, jīcāārā fariseo majā mena macāāna atore bairo qūīñuparā:

—Cabuei, caroaro majū mᵐ quetibujaya —qūīñuparā Jesure.

⁴⁰ Bairi yua, pᵐgani cū jēniñanemo masīēsuparā.

¿De quién es descende el Mesías?

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Cabero Jesús atore bairo na ñ jēniñañupū:

—¿Nopēirā, “Mesías Dios cū cajou, David ānacū pārāmi nigūmi,” na ñ quetibujunucūñati? ⁴² David ānacū pūame Salmos tutipare atore bairo ñ woatuyupi:

‘Dios pūame yū Quetiupare atore bairo qūñwī:

“Ato ruiya cariape nūgōā pūame mai.

⁴³ Mū pesua caānanarē na yū canetōnucārō bero, mū pūame na mū rotimasīgū,”’

ññupī David ānacū, Dios cū cañrīqūērē.

⁴⁴ Bairi Dios cū cajoure, “yū Quetiupau” cū cañmiatacūārē, ¿nopēirā, “David ānacū pārāmi ānigūmi,” na ñ quetibujunucūñati? —na ññupū Jesús, na catūgomasīparore bairo ñ.

Jesús acusa a los maestros de la ley

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Cabero capāārā camasā na catūgoāno, atore bairo na ññupū Jesús cū cabuerārē: ⁴⁶ “Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobueri majā na caātiānierē tūgoñamasīña: Na pūame jutii cayowerijere jāñajesoyama. Bairo cajāñarā ānirī maapū na caāñesēāta, nipetiro camasā nūcūbūgorique mena na cajēnirōrē bonucūñama. Tunu bairoa ñubuerica wiiripū na caápáta, caroapaure jetore ruiganucūñama. Tunu bose rāmū caāno narē na capiiata, caroapaure ruiri ūgaganucūñama. ⁴⁷ Tunu bairoa cawapearā rōmirī ya wiirire ēmanucūñama. Tunu yoaro Diore cū jēniñubuetonucūñama. Na pūame roque aperā netōjāñurō popiye tāñuogarāma.”

21

La ofrenda de la viuda pobre

(Mr 12.41-44)

¹ Cabero templo wiipū ācū, Jesús paio cadinero cūnarē na ññajoyupū. Na pūame dinero jāārīcā pataripū na yaye dinerore jāārā ásuparā. ² Na bero cawapeao cabopacao cūā jāññupō pūga moneda, cobre tiiriacarē, cacūgoeco majū nimiocūā. ³⁻⁴ Bairo cō caāto ñña, atore bairo na ññupū Jesús:

—Ānoa cadinero cūgonetōōrā ānirī narē catuarijere jāññama. Atio cawapeao pūame cabopacanetōō ānirī, cō cacūgomirījē nipetirijere jāññamo. Bairi cariape mājāārē ñña: Dios cū caññajoro atio pūame cadinero cūgorā netōjāñurō jāññamo —na ññupū Jesús.

Jesús anuncia que el templo será destruido

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Cabero jicāārā to caāna templo wiire ññarī, atore bairo āmeo ñ busuyuparā: “ñNocārō caroa wii majū to āniñati ati wii! Paca ūtāpāñīñiñā. Tunu bairoa camasā aperā na canunirīqūērē na cacūrīqūē mena caroa wii majū bauya,” āmeo ñ busuyuparā, templo wiire ññarī na majū.

Bairo na cañrō tūgori atore bairo na ññupū Jesús:

⁶—Jicā rāmū, ati wiire roro na caātipa rāmū etagarō. Bairo caetaro, jicā ūtāā ūno bui tuticati pesaricaro manopū ātiyasio rocacōāgarāma ati wiire —na ññupū Jesús camasārē.

*Señales antes del fin**(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)*

⁷ Bairo Jesús cū caĩrō, atore bairo qũĩ jēniñañuparā:

—Cabuei, ¿nocãrõpũ to bairoati atie mũ caĩrjê? ¿Dope bairo merē, “Jesús cū caĩrĩquē etaro baiya,” jãã ĩ masĩrãati?

⁸ Bairo na caĩjēniñarō tũgori, atore bairo na ĩñupũ Jesús: “Caroaro majũ mujãã tũgoñamasĩgarã, jããpũ jãã ĩtoecore, ĩrã. Capããrã atĩgarãma caĩtoñesẽãrĩ majã. Atoe bairo ĩgarãma: ‘Yua, yũ añiña Dios cū cajou. ãmea niña Dios marĩrē cū canetõõrĩ yutea,’ ĩgarãma. Bairo na caĩmiatacũãrē, cariape na mujãã tũgoetigarã. ⁹ Tunu bairoa mujãã queti tũgogarã: ‘Camasã aperopũ cũãrē ãmeo pajĩãrã átiuparã.’ Bairo na caátie quetire tũgori, tũgo acũaeticõãña. Ati mũmrecóo capetiparo jũgoye bairoa cabaijũgoye cutĩpee niña bairopũ. Bairi tũgo acũaeticõãña,” na ĩ quetibũjũyupũ Jesús.

¹⁰ ĩ quetibũjũ yaparo, na quetibũjũ nemoñupũ tunu: “Aperã jĩcã yepa macããna, ape yepa macããna mena ãmeo pajĩãgarãma. Tunu bairoa jĩcã macã macããna, ape macã macããna mena ãmeo pajĩãgarãma. ¹¹ Tunu tutuaro mena ati yepa cũã yuguigaro nipetiropũ. Apeye aua riarique atigaro. Riaye cũã noo caãno cãnacãpũpũa nigaro. Tunu mũmrecóopũre acũorije majũ bai ĩñogaro. Marĩ caĩñañaetĩ ĩnie bai ĩñogaro.

¹² “Mai, atie cabaiparo jũgoye mujããrē roro átijũgogarãma. Mujããrē ñerĩ, popiye mujãã baio joroque mujãã átigarãma. Ñubuerica wiiripũ mujããrē jeãgarãma, to macããna mujããrē na caĩñabeseparore bairo ĩrã. Bairo átiri, mujããrē preso jorica wiipũ mujãã cũrecõãgarãma. Tunu yũ yarã mujãã caãno jũgori, na pũame mujããrē roro na catutiparore bairo ĩrã, quetiuparã gobernadores, bairi quetiuparã reyes tũpũ cũãrē mujãã neãgarãma. ¹³ Bairo na caátimiatacũãrē, na ũnarē yũ yaye quetire nemojãñurõ mujãã quetibũjũ masĩgarã bairãpũa. ¹⁴ Bairi quetiuparã roro mujããrē na caátiparo jũgoye, ‘¿Dope bairo na marĩ ĩrãati?’ ĩ tũgoña macãẽtĩcõãña. ¹⁵ Yũ pũame mujãã caĩpeere yũ masĩõgũ. Bairo yũ caátõĩ, ni jĩcãũ ũcũ mujãã pesua mena macããcũ mujãã caĩrjêrē nũcãmasĩẽtĩgũmi. Ni ũcũ manigũmi mujããrē cabotioũ. ¹⁶ Bairãpũa, mujãã yarãrē bairo caãna nimirãcũã, mujãã busujã buitiregarãma. Bairi mujãã pacua, mujãã bairã, aperã mujãã yarã, mujãã baparã cũã mujãã busujã buitiregarãma. Bairo átiri, jĩcããrãrē mujãã pajĩãregarãma. ¹⁷ Bairi yua, ati mũmrecóo macããna nipetiro mujããrē ĩñategarãma, yũ yarã mujãã caãnoi. ¹⁸ Bairi roro mujããrē na caátimiatacũãrē, mujãã yasietigarã. Mujãã poawē jĩcãwẽãcã ũno yasietigaro. ¹⁹ ¡Bairi yũ yaye jĩcã wãmeacã ũnorē jãnaeticõãña, mujããrē Dios cū canetõõparore bairo ĩrã!

²⁰ “Jĩcã rũmũ soldaua, pajĩãrĩ majã Jerusalén macãrē na cajotoa ãmejorero ĩñarã, atore bairo mujãã ĩ tũgoñamasĩgarã: ‘Merē ati macã yasigaro baiya,’ mujãã ĩ tũgoñagarã. ²¹ Bairi mujããrē ñiña: Judea yepa macããna ãtã yucũpũ na ruti ápáro. Aperã Jerusalén macããna ti macãrē na witiweyoátõ. Tunu aperã wesepũ caãna ti macãrē na tunuapéricõãto. ²² Ti rũmũrĩ pũame camasã rorije na caátie jũgori popiye na cabairi rũmũrĩ nigaro. Nipetiro baigaro Dios busurica tutipũ cũ caĩquetibũjũ jũgoyeticũrĩcãrõrē bairo. ²³ Ti rũmũrē roro ati yepapũre bairique nigaro. Dios pũame popiye na baio joroque na átigũmi, na yaye wapai. ¡Bairi carõmia bairirũpũ caãna popiye netõõrõ baigarãma! ¡Tunu bairoa, caũpũrããcãrē capũnaacũna cũã popiye netõõrõ baigarãma ti rãmũrē! ²⁴ Bairi ti macã macããna jĩcããrã besui riagarãma. Aperã preso joricarã

na caãnoi, nipetiro macã macããrĩpu ácoagarãma. Aперорu macããna p̄ame Jerusalén macãrē êmacõãgarãma yua. Na p̄ame ti macãpu nicõã nigarãma Dios cū caãtirotiricaró cãrõ,” na ĩ quetibũyupũ Jesũs.

El regreso del Hijo del hombre
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ ĩ quetibũju yaparo, atore bairo na ĩnemoñupũ tunu: “Ĵõ ʘm̄recóopu ricaati cabaurije baugaro. Muĩpu ʘm̄reco macããcũ, ñami macããcũ cũã, ñocõã cũã ricaati baugarãma. Bairi yua, nipetiro camasã tiere ĩña ac̄acoagarãma. Tunu bairoa ria capairiya oco turi roro cabũsũocajorore tũgori tũgo ac̄acoagarãma. ²⁶ Camasã p̄ame bairo cabairo ĩñarĩ: ‘¿Dope bairo to bairoati ati ʘm̄recóo?’ ĩ uwitãgoñagarãma butioro. Ñocõã cũã yuguiñacoagarãma. ²⁷ Bairo cabairo beropu, yu, Camasã Ĵũgocure ñĩñamũgõ jogarãma. Buseriwo watoapu nocãrõ yu catutuarije mena, bairi yu caasiyabatorije mena yu caatóre ĩñajogarãma. ²⁸ Bairi mũjããrē ñĩña: Mũjããrē yu caquetibũjurijere bairo caetaro ĩñarĩ wãmunucãña. Bairo wãmunucãrĩ, jõbui p̄ame mũjãã wãmorĩrē ñumũgõjori coteya. Yu, tocãrõã yu atĩgu, mũjããrē netõũ acũ,” na ĩ quetibũyupũ Jesũs.

²⁹ Bairo ĩ quetibũju yaparori, ati wãmerē ĩcõñarĩ na quetibũju nemoñupũ tunu: “Higuera cawãmecuti yucu, o apei yucu cabairijere mũjãã masĩña. ³⁰ Ti yucu cawãma pũũ cawasoaro ĩñarĩ, ‘Merē cãma cõñarõ baiya,’ mũjãã ĩ masĩña. ³¹ Torea bairo mũjããrē yu caquetibũjurijere caetaro ĩñarĩ, ‘Merē Dios cū carotimasĩrĩpau cõñarõ baiya,’ mũjãã ĩ masĩgarã.

³² “Cariape mũjããrē ñĩña: Mũjããrē yu caquetibũjurijere baijũgogaro ti yutea macããna na cariaparo jũgoye. ³³ Ati ʘm̄recóo, ati yepa cũã yasipeticoagaro. Yu yaye quetibũjurique roque petietigaro. Yu caĩrõrēã bairo baicoagaro.

³⁴ “Caroaro tũgoñaña. Ti rãmu caetaparo jũgoye mũjãã ĩña ac̄uare. Nemo yu catunuetari rãm̄rē, yu yarã roro na caãtiãnorē ñĩñagaetiya. Cacũmurãrē, bairi ati yepa macããjẽrē catũgoñarĩqũẽ pairã cũãrē na ñĩñagaetiya. Bairo caroaro ãña tocãnacã rãm̄na. ³⁵ Waibucu p̄ame petiire cū cayoata, rutimasĩẽtĩñami. Torea bairo ti rãm̄na caetaro, camasã tocãnacãpau macããna rutimasĩẽtĩgarãma. ³⁶ Bairi yu caetaparore caroaro yuya. Tunu atore bairo Diore cū jẽniña: ‘Ti rãm̄na caetaripau tũgoñatutuariquere jãã joya, ti rãm̄na cabaĩpeere jãã canetõmasĩparore bairo ĩrã. Bairi tunu jãã, Camasã Ĵũgocũ tapu jãã caetaparore bairo ĩrã, tũgoñatutuariquere jãã joya,’ qũĩ jẽniña tocãnacã rãm̄na,” na ĩ quetibũyupũ Jesũs.

³⁷ Jesũs p̄ame ʘm̄recore templo wiĩpu ñubuenucũñupũ ti semanarē. Ñami p̄amerē ácoanucũñupũ Olivo cawãmecuti buropu, ñami netõõgu. ³⁸ Camasã nipetiro tocãnacã ñamirõcã caãno templo wiĩpu etanucũñuparã, Jesũs cū cabuerijere tũgorã etarã.

22

Conspiración para arrestar a Jesús
(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

¹ Merē yua, cõnarõ baiyuparo bose rãm̄na, Pascua na caĩrĩ rãm̄na, pããrē cawauarije caasua manierē na caugari bose rãm̄na majũ. ² Quetiuparã sacerdote majã, bairi Moisés ãnacũ cū caroticũrĩqũẽrē cajũgobueri majã

puame, “¿Dope bairo átiri Jesure cū marī pajjārāati?” āmeo ī buṣuyuparā na majū. Bairāpuṁ, átimasīṣuparā mai, camasārē uwirā.

³ Bairo yua, wātī cū jāññupū Judas Iscariote na caīrē. Cū puame Jesús bueri majā puḡa wāmo peti ruṡore puḡa pēnirō cānacāū mena macācū jīcāū āññupū. ⁴ Bairo yua, Judas puame na īñāu ásúrpu quetiuparā sacerdote majā, bairi tunu aperā templo wii quetiuparā majūrē. Na tuṡu etari, Jesure buṣujā buitirocacōāññupū, cū na capajīāmasīparore bairo ī. ⁵ Bairo cū caīrō tūgo yua, uṣeanicoasuparā. Bairo uṣeanirī, “Dinero mūrē jāā jogarā tie wapa,” qūññuparā templo wii quetiuparā puame Judare. ⁶ Bairo cū na caīrō, “Jau,” ĩrī, jeyupu dinerore. Tie dinerore jeri bero, Judas puame camasā manorē ĩñarī macājūgoypu, Jesure na ñerotigu.

La Cena del Señor

(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷ Merē yua, etayuparo Pascua bose rūmu, pāārē cawauarije asuena na caḡgari bose rūmu. Tunu bairoa oveja nurīcū macū cordero na caīrē pajjārī na caḡgari bose rūmu etayuparo. ⁸ Bairo ti rūmu caetaro ĩña, Jesús puame atore bairo na ĩ joyupu Juan, apei Pedro menarē:

—Pascua bose rūmu marī caḡgapeere qūññoyurájá.

⁹ Na puame bairo cū caīrō tūgo, qūññuparā:

—¿Noopu marī caḡgapeere jāā caqūññoyuro mu boyati?

¹⁰ Bairo na cañjēniñarō, atore bairo na ĩñupū Jesús:

—Jerusalén macārē etarā, mujāā bócaetagarā jīcāū caūmūrē, ocoru puṣari caácuṣe. Cūrē cū bócaetari, cū bero mujāā uṣaápá. ¹¹ Cū uṣaa yua, cū wiipū cū cajāārō, ti wii upaure atore bairo cū mujāā ĩgarā: ‘Cabuei bairo ĩ jēniñajoyami: “¿Noopu to āniñiati Pascua bose rūmu caāno yu cabuerā mena yu caḡgapa arua?” ĩ jēniña rotijoyami,’ mujāā ĩgarā. ¹² Bairo mujāā cañjēniñarō, mujāā ĩñogumi jōbuiṣu caroaro qūñnoweyorica aruare. Topu marī caḡgapeere mujāā qūññoyuwa —na ĩñupū Jesús.

¹³ Bairo cū caīrō tūgo, acoásúparā. Topu na caetaro, nipetiro Jesús na cū cañatatorea bairo baiṣeticōāññuparō. Bairi topu qūññoyuyuparā Pascua bose rūmu na caḡgapeere yua.

¹⁴ Cabero yua, na caḡgari hora caetaro, Jesús bairi cū cabuerā nipetiro etanumūrī ruiyuparā mesapu. ¹⁵ Bairo nipetiro na caruiro ĩñarī, atore bairo na ĩñupū Jesús cū cabuerārē:

—¡Nocārō majū ati Pascua bose rūmūrē mujāā yu jūḡoḡgaganucūmitujoapu yu cariaparo jūḡoye! ¹⁶ Cariape mujāārē ñiña: Dios cū carotimasīrīpaṁ caetaparo jūḡoye mujāā mena yu uḡanemoetigu —na ĩñupū.

¹⁷ Bairo ĩ yaparo, cū wāmo mena jīcārū etiricarure nerī, “Dios, mu ñujāññiña jāā mena,” qūññ yaparori, atore bairo na ĩñupū Jesús, cū cabuerārē:

—Atie use ocore āmeo tīābato peyocōāña. ¹⁸ Cariape mujāārē ñiña: Āmea mujāā mena atie use ocore puḡani yu etinemoetigu yu Pacu cū carotimasīrīpaṁ tunu caetaro marī caetinemoṣaro jūḡoye.

¹⁹ Cabero tunu cū wāmo mena pāārē nerī, “Dios mu ñujāññiña jāā menarē,” ĩ yaparori, carecomacā peenerī na batoyupu Jesús cū cabuerārē. Nunirī atore bairo na ĩñupū:

—Atie pan, yu ruṣauññiña. Mujāārē yu cariabojarije macāājē ñiña. Bairi mujāā cūā, cabero atore bairo yu caátajere tūḡoñarī, pāārē mujāā bato uḡanucūgarā —na ĩñupū.

²⁰ Cabero tunu torea bairo ásupu etiricarure, uga yaparori bero. Atore bairo na ññupũ Jesús:

—Atiru macããjẽ use oco ruame yu rií niña. Camasãrẽ netõõgu, yu riacoagu. Bairo yu caríápee jãgori cawãma wãme camasãrẽ Dios cã caátibojacũrĩjẽ niña. ²¹ Tunu apeyera yure roro caĩbuitirocapau yu mena, yu caugari mesaru ugaruiyami cã cãã. ²² Torecãna, yu, Camasã Jũgocu, yu Pacu yu cã cabairotijoricarorea bairo yu baigu. Cabaimiatacũãrẽ, yure caĩbuitirocapaure cã carorije wapa paio nigaro —na ññupũ Jesús cã cabuerãrẽ.

²³ Bairo cã caĩrĩjẽrẽ tãgori, “¿Ni majũ cã ãnicuti cãrẽ caĩbuitiri majõcu?” ãmeo ñ jẽniña jũgoyuparã na majũ, cã cabuerã ruame.

Quién es el más importante

²⁴ Cabero tunu Jesús cã cabuerã ruame, “¿Ni majũ cã ãnicuti jĩcãũ marĩ mena macããcũ, caãni majũãrẽ bairo caãcũ?” ãmeo ñ busuyuparã. ²⁵ Bairo na caĩrĩjẽrẽ tũgo, atore na ññupũ Jesús: “Ati yepa macããna quetiuparã reyre bairo caãna tutuaro mena na rotiepeyama na roca macããnarẽ. ‘Camasãrẽ caũãna’ wãmecutiyama bairãrua. ²⁶ Tore bairo na cabaimiatacũãrẽ, mujãã ruame roquere tore bairo baietirotiya. Bairo ruame bairotiya mujããrẽ: Mujãã mena macããcũ, caãnimajũãrẽ bairo caãnigau mujãã mena macããcũ, mujãã roca netõjãñurõ carotimasĩrẽ bairo ãnirotiya. Tunu bairoa carotiri majõcure bairo caãnigau, mujãã ãmurẽ bairo cã ãmarõ. ²⁷ Toroque, ¿ni ruame cã ãnicuti caãnimajũãrẽ bairo caãcũ: Mesaru caugarui ruame, o cãrẽ caugarique qũẽnonu ruame, cã ãnicuti caãnimajũãrẽ bairo caãcũ? Ati yepa macããna ruame, ‘Mesaru caugarui ruame cãrẽ caugarique qũẽnonu netõõõ caãnimajũã niñami,’ ñ tũgoñabujiorãma. Bairo na caĩtũgoñamiatacũãrẽ, yu ruame ugariquere caqũẽnonu ãmurẽ bairo yu ãniña mujãã menarẽ.

²⁸ “Apeyera tunu ati yeparure popiye yu cabairi rãmurĩrẽ mujãã roque tocãnacãnia yu mena mujãã baracuti ãmu. ²⁹ Bairo mujãã cabairoi, yu Pacu yure rotimasĩrĩqũẽrẽ cã cajoricarorea bairo yu cãã rotimasĩrĩqũẽrẽ mujããrẽ yu joya. ³⁰ Bairi yu carotimasĩrĩrauru mujãã cãã eti, uga, mujãã átigarã yu ya mesaru. Tunu bairoa quetiuparã na caruiro ñno, tronoru mujãã ruigarã. Israel yepa macããna, ruãga wãmo peti ruore ruãga pẽnirõ cãnacã poari macããna na caátajere ññacõñarĩ na mujãã ññabesegarã,” na ññupũ Jesús cã cabuerãrẽ.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Cabero tunu qũĩñemoñupũ Jesús Simorẽ:

—Simón, yu yau, tũgoya yu caĩrĩjẽrẽ: Satanás ruame mujããrẽ busujãgumi, roro mujãã caátiparore bairo ñ. Jĩcãũ trigo aserire cã cajugarerore bairo mujãã cããrẽ regayami. Yu mena mujãã caãnorẽ boojãẽtĩñami. ³² Bairo Satanás mujããrẽ cã caátigamiatacũãrẽ, yu ruame murẽ Diore yu jẽnibojaarũ, cã mena caroaro majũ mu catũgoñatutuaparore bairo ñ. Bairi yua, yu mena tunu caroaro nemojãñurõ tũgoñatutuari marĩ yarãrẽ caroaro na mu jũgoãnigu.

³³ Bairo Jesús cã caĩrõ tũgo, qũĩñupũ Pedro ruame:

—Yu Quetiupau, di rãmũ ñno mu yu aweyoetigu. ãmea mu mena preso jorica wiiru yu ãmasiña. Tunu bairoa mu mena yu baiyasi masiña — qũĩñupũ Simón Jesure.

³⁴ Bairo cū caĩrõ, atore bairo qũĩñupũ Jesús Simorê:

—Pedro cariape mure ñiña: Ñame ñamia ãbocu cã capiiparo jãgoye itiani majũ, ‘Cũ yã masiẽtĩña Jesure,’ yã mitogu —qũĩñupũ Jesús Simorê.

Se acerca la hora de la prueba

³⁵ Cabero tunu atore bairo na ññupũ Jesús:

—Mujããrẽ wasopoa ñno, bairi moneda jããrĩcã poa ñno cããrẽ, bairi tunu rãpo juti ñnie cããrẽ cãgoena, mujããrẽ yã caãrotirica rãmurẽ, çñe ñnie mujãã to rusari? —na ññupũ Jesús.

Bairo cū caĩrõ, qũĩñuparã:

—Ñe ñnie jãã rusaerũ.

³⁶ Bairo na caĩrõ, na ññemoñupũ tunu:

—Bairi ãmerã, cawasopoacucu, cã wasopoare cã neápáro. Tunu bairoa cã moneda jããrĩcã poa cããrẽ cã neápáro. Bairi tunu jarericapãĩ cacãgoecu cãã, cã oco juricarore nunirocari, jĩcãpãĩ cã jarericapãĩ wapatiãto. ³⁷ Bairi mujããrẽ ñiña:

‘Atore bairo ñ woatuyayupa mai yã cabaipeere Dios busurica tutipũ: ‘Carorije caána watoarũ yasigũmi.’ Bairi nipetirije yare Dios ya tutipũ na caĩwoatujãgoyetirique, na caĩrĩcãrõrẽã bairo baiPETICOAGARO,’ na ññupũ Jesús.

³⁸ Bairo cū caĩrĩjẽrẽ caroaro tũgoñamasĩetĩrĩ, atore bairo qũĩñuparã:

—Jãã Quetiuparũ, ato ñiña jarericapãĩrĩ pũgapãĩ. Tie mena na marĩ ãmeo qũẽmasĩña.

Bairo na caĩrõ, Jesús pũame na ññupũ:

—Tocãrõ majũ átia mano. Bairo marĩ áperigarã —na ññupũ Jesús, bairo na caĩrõĩ.

Jesús ora en Getsemaní

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Cabero yua, acoásupũ Olivos na caĩrĩ buropũ. Topũ caájeyanucũrĩcũ ãnirĩ topũ ásupũ. Bairo Jesús cã caátó, cã cabuerã cãã cã usa ásuparã.

⁴⁰ Bairo yua, topũ na caetaro, atore bairo na ññupũ:

—Diore cũ jẽniña, wãtĩ mujããrẽ cũ canetõõetĩparore bairo ñrã —na ññupũ Jesús cã cabuerãrẽ.

⁴¹ Bairo na ñ yaparori bero, Jesús pũame ãtããrẽ wẽjoricaro cãrõ wãri, cã rãpopaturi mena etanumurĩ Diore cũ jẽnijãgoyupũ. ⁴² Atore bairo ñ jẽniñupũ: “Caacu, mũ cabooata, atie roro yã canetõpeere yã mũ netõõbojagu. Bairopũ, yã caborore bairo to baieticõãto. Mũ caborore bairo roque to baiãto,” ñ jẽniñupũ Jesús.

⁴³ Bairo cũ caĩjẽniãniparua, ángel buiaetayupũ, Jesure tũgoñatutuarique cũ jogũ. ⁴⁴ Bairo roro cũ canetõrĩjẽ watoarũ, Jesús netõjãñurõ jẽninemoñupũ. Bairo cũ caĩjẽnrõ, cũ caasipuarije oco pũame riire bairije tapiwẽñuparõ yeparũ.

⁴⁵ Bairo Diore jẽni yaparori, wãmũnucã ásupũ cũ cabuerã tũpũ. Jesús pũame cacãñirãpãrẽ na etayupũ. Cũ cabuerã pũame Jesús cũ caĩrĩjẽrẽ tũgoñatutuaetiri cãnicoasuparã. ⁴⁶ Cacãñirãrẽ na etari, na ññupũ Jesús:

—çNopẽĩrã mujãã cãniñati? Cãniena, wãmũnucãrĩ Diore cũ jẽniña, wãtĩ mujããrẽ cũ canetõõetĩparore bairo ñrã —na ññupũ Jesús, cã cabuerã cacãñirãrẽ na etari.

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

47 Bairo cū cabuerārē cū caĩñoa, capāārā camasā etayuparā. Narē cajūgou Judas añupū. Puga wāmo peti ruḡore puga pēnirō cānacāu Jesús cū buerā mena macāācū jīcāu caānucūmirīcū añupū. Bairi yua, Judas ruame Jesutu etayupu, cū jēnigu. Etari, caroaro mena átitori, cū ūpūñupū.

48 Bairo cū caáto, Jesús ruame atore bairo qũĩñupū:

—Judas, ħnopēi yu, Camasā Jūgocure ūpūrī yu mu ĩbuiti rocagayati? — qũĩñupū.

49 Bairi Jesús mena macāāna ruame caetari majā na caátigarijere ĩñarī, qũĩñuparā Jesure:

—Jāā Quetiupau, ħjarericapāĩrī mena na jāā qũēcūti?

50 Bairo ĩrī, jīcāu na mena macāācū ruame sacerdote majā quetiupau ūmurē cū cāmii tuyupu. Cū āmorō cariape nuḡōā ruamerē cū patañocōā joyupu. 51 Bairo cū caáto ĩña, atore bairo qũĩñupū Jesús:

—Bairo ápericōāña. Na mena āmeo qũēētīcōāña —qũĩñupū.

Bairo ĩ yaparori, cū capataatacu āmorōrē ñerī, cū pititu catioyupu tunu.

52 Áti yaparori bero, na ĩñupū Jesús. Quetiuparā sacerdote majā, bairi templo wii quetiuparā majā, aperā cabutoa camasīrī majā, nipetiro cūrē ñegarā caetari majārē, atore bairo na ĩñupū:

—ħNopēĩrā cajerutiri majōcu yu caānorē bairo jarericapāĩrī mena, bairi yucu rucaari mena yu mujāā ñerā atíati? 53 Tocānacā rūmua mujāā watoa yu āninucūāpū templo wiipure. Bairo yu caānimiatacūārē, ni jīcāu ūcū mujāā mena macāācū yu ñeemi. Āme ati ñamipu mujāā caátigarijere mujāā átimasīgarā bairārua wātī cū carotirore bairo —na ĩñupū Jesús.

Pedro niega conocer a Jesús

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

54 Bairo cū caĩrō bero, cū ñeñuparā Jesure. Bairo cū átiri, cū neásuparā yua, sacerdote majā quetiupau ya wiipu. Pedro ruame yoajāñurōrua na ĩñauayupu. 55 Cabero topu etarā, guardia ruame peero rioyuparā ti wii macā yepa recomacārē. Bairo átiri, ti peerotu jūma ruiyuparā. Pedro cūā na tare ruiyupu. 56 Bairo peerotu cū caruiro, jīcāo paabojari majōco Pedrore qũĩñaqũenorī bairo ĩñupū:

—Āni cūā Jesús mena macāācū ācūmi.

57 Pedro ruame ĩtori atore bairo cō ĩñupū:

—Yu yao, cū yu masīētīña.

58 Cabero tunu apei Pedrore qũĩñarī, bairo qũĩñupū:

—Mu cūā, Jesús mena macāācūā mu āniña.

Pedro ruame qũĩñupū:

—Yu baietiya, tame. Cū mee yu āniña.

59 Bairi tunu jīcā hora bero, apei cūā jīcāu na mena macāācū tutuaro mena na ĩñupū cū yarārē:

—Cariape mujāārē ñiña: Āni cūā Jesús mena macāācū ācūmi. Ānia, Galilea macāācū niñami.

60 Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro ruame qũĩñupū:

—Tame, merē mujāārē, ‘Cū yu masīētīña,’ mujāā ñimiñajā —na ĩñupū.

Bairo Pedro cū caĩtoāniraua jīcāu ābocu piiyupu yua. 61 Marī Quetiupau ruame āmejoreri, qũĩñajoyupu Pedrore. Bairo cū caáto, Pedro ruame tūgoña bōsayupu marī Quetiupau cū cañatajere. “Pedro āmeacā ābocu cū capiiparo jūgoye itiani, ‘Cū yu masīētīña Jesure,’ yu mitogu,” cū

cũ caĩatajere tũgoña bócaɣurũ. ⁶² Bairo tũgoña bócarĩ yua, witicoásúrũ macãrũ. Topũ yua, tũgoña yaparuarĩ butioro otiyurũ Pedro.

Se burlan de Jesús

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Bairĩ Jesure cacoterã rũame roro qũĩ epejũgoyuparã. Cũ bapeyuparã. Cũ payuparã. ⁶⁴ Tunu cũ caapeere jutii asero mena jiyabiatorĩ, na wãmorĩ mena cũ riapére cũ payuparã. Bairo átiri, qũĩ jẽniñañuparã:

—Mũ camasĩrjẽ jũgorĩ jãã quetibũjũya: ¿Noa ãmerẽ marẽ na payati? — qũĩ epeyuparã.

⁶⁵ Tore bairo jeto capee wãme qũĩ epeyuparã Jesure.

Jesús delante la Junta Suprema

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Cabusuro bero, judío majã cabũtoa camasĩrã majũ, bairĩ quetiuparã sacerdote majã, aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cajũgobuerã cũã neñañuparã. Jesure cũ neásúparã Junta Suprema macããna tũrũ. Topũ etarã, atore qũĩ jẽniñañuparã:

⁶⁷ —Jããrẽ cariape quetibũjũya: ¿Mũ, Mesías, Dios cũ cajou mũ ãniñati? — qũĩ jẽniñañuparã.

Jesús rũame bairo na ãñupũ:

—‘Cũã yũ ãniña,’ yũ caĩata, cariape yũ mũjãã tũgoetibujiorã. ⁶⁸ Tunu bairoa yũ cũã mũjããrẽ yũ cajẽniñaata, mũjãã yuetibujiorã. ⁶⁹ Bairo cariape mũjãã catũgoetimiatacũãrẽ, yũ, Camasã Jũgocu, Dios cũ caĩñajoro cũtu cariape nũgõãrẽ caruipau yũ ãniña. ãme beroaca Nipetiro Carotimasĩ tũrũ caruipau yũ ãniña —na ãñupũ Jesús.

⁷⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgo, to macããna nipetirã cũ jẽniñanemoñuparã:

—¿Bairo mũ caĩata, “Dios macũ yũ ãniña,” ĩgu miñati?

Bairo na caĩjẽniñarõ, Jesús rũame na ãñupũ:

—Cũã yũ ãniña, mũjãã caĩrõrẽã bairo.

⁷¹ Bairo cũ caĩrõ, ãmeo ãñuparã na majũ:

—Roro cũ caĩrĩqũerẽ marĩrẽ caquetibũjunemoparãrẽ na marĩ macãnemoetigarã. Merẽ marĩ majũã, marĩ tũgo yaparoya roro cũ caĩrjẽrẽ —ãmeo ãñuparã na majũ.

23

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Bairo ĩ yaparorĩ bero, wãmũncãrĩ cũ neásúparã quetiuparũ Pilato cawãmecucu tũrũ Jesure. ² Topũ etarã, Jesure cũ bũsjã jũgoyuparã. Atore bairo qũĩ bũsjãñuparã:

—Ãni, cũ caquetibũjũrije jũgorĩ jãã yarã na tãgomawijiao joroque na átiyami. ‘Roma macããcũ quetiuparũ emperadore, marĩ yaye dinero impuestore cũ marĩ joetigarã,’ jãã ĩ quetibũjunucũñami. Tunu bairoa, ‘Mesías yũ ãniña,’ ĩtonucũñami. Bairo cũ caĩata, ‘Quetiuparũ Rey yũ ãniña,’ caĩrẽ bairo ĩnucũñami —qũĩ bũsjãñuparã Pilatore.

³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Pilato Jesure:

—¿Mũa, judío majã Quetiuparũ Rey mũ ãniñati?

Bairo cũ caĩrõ, Jesús rũame qũĩñupũ:

—Mũ caĩrõrẽã bairo yũ baiya —qũĩñupũ.

4 Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo na ìñupũ Pilato sacerdote majã quetiuparãrẽ, aperã camasã cũarẽ:

—Yua, ãni roro cū caátiere yu bócañaetĩña. Ñe ùnie buicuperiyami —na ìñupũ.

5 Bairo na cū caĩmiatacũarẽ, nipetiro camasã pũame tutuaro mena qũĩnemoñuparã tunu:

—Ñni, cū caquetibũjuriye mena roro camasã na tũgomawijiao joroque na átinucũñami. Galilea macãpũ bairo átijũgowĩ. ãmerẽ tunu, ati yepa, Judea yepare torea bairo roro na ìtoa átiyami —qũĩ bũsujãñuparã.

Jesús ante Herodes

6 Bairo na caĩrjẽrẽ tũgori, Pilato pũame, “¿Galilea macããcũ cū ãniñati?” na ì jẽniñañupũ. 7 Bairi yua, “Cũã niñami,” na caĩrõ tũgo, Herodes cawãmecucu tũpũ Jesure cū neárotiyupũ Pilato. Mai, Herodes pũame Galilea yepa macããna quetiuparũ ãñupũ. Baiũa, ti rãmũrĩrẽ cū cũã ãñupũ Jerusalén macãpũ. 8 Bairo Jesure Herodetũ na cane etaro ìña, Herodes pũame bũtioro qũĩñajesoyupũ. Mai, Herodes pũame Jesús cū caátiere, camasã na caquetibũjuriyere tũgonucũñupũ. Bairi bũtioro Jesure qũĩñaga nucũmiñupũ, ape wãme cū caátijẽñomasĩrjẽrẽ ìñagũ. 9 Bairo Jesús cū caetaro, capee cū jẽniñamiñupũ. Jesús pũame cū yuesupũ. 10 Topũ ãñuparã quetiuparã sacerdote majã, aperã, Moisés ãnacũ cū carotícũrĩqũerẽ cajũgobueri majã mena. Na pũame Jesure tutuaro mena cū bũsujãñuparã. 11 Bairi Herodes, cū ãmua cũã Jesure roro qũĩpeyuparã. Bairo átiri, jutii quetiuparũ rey ùcũ cū cajãñarjẽ ùnierẽ cū jãñuparã, cū boyetiepegarã. Cabero Jesure Pilato tũpũ cū neárotiyupũ tunu. 12 Ti rãmũ caãno, Herodes, bairi Pilato mena ãmeo bapacũti jũgoyuparã, cajũgoyepũ mai caãmeo ìñatemirĩcãrã.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

13 Cabero Pilato pũame quetiuparã sacerdote majã, aperã carotimasĩrĩ majã, aperã camasã nipetirore na neñoñupũ. 14 Na neñorĩ, atore bairo na ìñupũ:

—Mũjãã, ãnirẽ cū bũsupaigarã, yutu cū mũjãã neatũpa. ‘Cū caquetibũjuriye mena camasãrẽ na tũgomawijiao joroque na átiyami,’ ìrĩ, yutu cū mũjãã neatũpa. Bairo mũjãã caĩrõĩ, yu pũame mũjãã caĩñajoro, cū yu jẽniñamiapũ. Bairo mũjãã, ‘Roro átiyami,’ mũjãã caĩmiatacũarẽ, yua, ãnirẽ roro cū caátiere yu bócañaetĩña. Ñe ùnie mũjãã cabũsujãmirjẽrẽ cū yu wapa bocaetiya. 15 Herodes marĩrẽ cū catunuojoatacũ cũã, ‘Ñe ùnie buicuperiyami,’ ìũpĩ. Bairi cū cayasimasĩrõ maniña. 16 Baiũa, cū yu baperotigu. Cũrẽ na cabapeyaparoro, cū yu wiyogu —na ìñupũ Pilato camasãrẽ.

17 Mai, tocãnacã Pascua bose rãmũ caãno, Pilato pũame wiyonucũñupũ jĩcãũ preso jorica wiipũ macããcũ, judío majã na cabowre. Bairi Jesure cū wiyogamiñupũ. 18 Bairo cū caátigamiatacũarẽ, nipetiro camasã pũame bairo boesuparã:

—¡Bairo mũ áperigu! ¡Barrabás roquere jããrẽ mũ wiyobojagu! —qũĩ awaja jũgoyuparã.

19 Barrabás pũame ti macãrẽ ãcũ, na quetiuparũ gobiernorẽ rocagu, bairi tunu camasãrẽ na pajjãrĩ, preso jorica wiipũ ãñupũ tie wapa.

20 Pilato pũame Jesure cawiyogau ãnirĩ tunu na ìnemoñupũ:

—Jesure cū yu wiyogu.

²¹ Bairo cū caĩmiatacũãrẽ to macããna netõõjãñurõ qũĩ awajayuparã:

—¡Yucupãĩpu cū papuaturotiya!

²² Tunu na ñnemoñupũ:

—Cariape yu quetibujya: ¿Dise ñnie carorije cū ásupari? Yu, ñnirẽ roro cū caátiere yu bócañaẽtĩña. Bairi cū cayasimasĩrõ maniña. Baiɾna, cū yu baperotigu. Cãrẽ na cabape yaparoro, cū yu wiyorotigu —na ññupũ merẽ itiani majũ.

²³ Bairo cū caĩmiatacũãrẽ, “¡Yucupãĩpu cū papuatu rotiya!” jĩrã butioro jãñurĩ i awajanemoñuparã. Bairi to macããna, sacerdote majã quetiuparã, bairi aperã camasã mena, butioro na caawajaro jũgori, na caborore bairo baiyuparo. ²⁴ Bairi Pilato pũame, “Torecu, na caborore bairo yu átigu,” i tũgoñañupũ. ²⁵ Bairi cárcel caãcũ gobiornorẽ carocagamirĩcũ, camasãrẽ capajĩrĩcũrẽ cū wiyorotiyupu. Bairo átiri, Jesure yua, na caborore bairo na átirotiyupu.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Bairi yua, Jesure cū neásuparã, yucupãĩpu cū papuatugarã. Bairo áná, Simón cawãmecucure cū ñeñuparã, Jesús yucupãĩrẽ cū pũsabajato, írã. Mai, Simón pũame Cirene yepa macããcũ ññupũ. Ti rũmurẽ aperopũ cañniatacu etaũ baiyupu Jerusalén macãrẽ. Bairi Jesús berore cū yucupãĩrẽ pũsa ásupũ Simón.

²⁷ Jesure na capapuarátore, capããrã camasã na usayuparã. Bairi carõmia na mena caãna pũame, roro Jesure na caátigarõ ññarĩ, butioro tũgoña yapapuari, otĩusayuparã. ²⁸⁻²⁹ Bairo na caotiro ññarĩ, Jesús pũame atore bairo na ññupũ na, rõmirĩrẽ:

—Mujãã, Jerusalén macããna rõmirĩ. Roro yu cabaipere tũgoña yapapuaeticõãña. Popiye mujãã cabaipa rũmurĩ etagarõ. Ti rũmu caetaro, ati macã macããna rõmirĩ atore bairo ñgarãma: ‘Useanirĩ niñama carõmia capũnaacuti masĩẽna, capũnaa mána, capũnaa ñpũõẽna.’ Roro tũgoña yapapuari bairo ñgarãma. Bairi mujãã majũã roro mujãã cabaipere, mujãã pũnaa cũã roro na cabaipere pũamerẽ tũgoña yapapuari otiya. Yũre, ‘Roro baiyami,’ i otieticõãña. ³⁰ Ti rũmu caetaro, camasã pũame riagamirã, ‘¡Ûtã yucure jããrẽ to tãnio reatõ!’ ñmeo ñgarãma. ³¹ Yu, caroaro caãcũ ñnirĩ yucu cacatiricure bairo yu ñniña. Bairo caãcũrẽ yũre na caátimasãta, nocãrõ roro netõõrõ na átigarãma ati macã macããnarẽ, yucu cajĩnirĩcure bairo caãnarẽ —na ññupũ Jesús.

³² Jesús mena na neásuparã caũmua pũgarã roro caãnarẽ, Jesús mena na cũãrẽ yucupãĩpu na papuaturegarã. ³³ Bairi yua, La Calavera na caĩrõpũ etarã, Jesure yucupãĩpu cū papuatuyuparã. Cū mena, roro caãna cũãrẽ na papuatuyuparã, jĩcãũ cariape nũgõãrẽ, apeĩ caãcõ nũgõãrẽ. ³⁴ Bairo yucupãĩpu tusaũ, Jesús pũame Diore qũĩñupũ:

—Caacu, ñnoa roro na caátiere masĩẽtĩñama. Bairi tiere na masiriyobojaya —qũĩñupũ.

To caãna soldaua pũame cū jutirore nipetirã caborã ñnirĩ, número tiirire ñmeo wẽnuniñuparã. Bairo átiri na majũ masĩñuparã Jesús jutirore canepũre. ³⁵ Camasã nipetiro to caãna Jesure qũĩñajoyuparã. Bairi tunu carotimasĩrĩ majã cũã qũĩñajori roro qũĩ boyeti epeyuparã:

—Aperārē na netōūpū. Bairi āmerē cū majūā cū netōáto. Mesías, Dios cū cabesericu majū cariape cū caāmata, cū majūā netōōmasībujioumi —qūī boyetiepeyuparā.

³⁶ Soldaua cūā qūī boyetiepeyuparā. Cūtu etari, use oco carorijere, “iūjū, etiya!” qūī epeyuparā. ³⁷ Tunu atore bairo qūīnemoepeyuparā:

—iMu, judío majā Quetiupa Rey mu caāmata, mu majūā mu netōōmasībujioi! Mu netōētīña —qūī epeyuparā.

³⁸ Tunu bairoa Jesús ruo pa buire yucupāi woaturicapāirē papuatuyuparā. Tipāipure atore bairo i woaturique tusayuparo: **ĀNI JUDÍO MAJĀ QUETIUPAŪ REY NIŪAMI**, i woaturique tusayuparo.

³⁹ Jesús mena na capapuaatacu jīcā Jesure tutiri atore bairo qūīñupū: —iMesías, Dios cū cajou majū mu caāmata, mu majūā mu netōōbujioi! Jāā cūārē mu netōōbujioi. Mu netōōmasīēcū —qūīñupū.

⁴⁰⁻⁴¹ Bairo cū caīrō, cū mena macāācū apei pame qūī tutiyupu cū bapare:

—Mu, cariacopau nimicūā, ¿Dios mena mu tūgoña qūēnogaetiyati mai? Marīā, roro caāna ānirī marī buicūtiya. Bairi marīrē pajīārā átiyama. Āni roque dise ūnie carorije caāpei niñami —qūīñupū.

⁴² Cabero Jesús pamerē qūīñupū:

—Jesús, mu carotimasirīpa etau, yure mu masiritiepa.

⁴³ Bairo cū caīrō, qūīñupū Jesús pame:

—Cariape marē ñiña: Ati rūma yu mena mu ānigu, Diotu, nocārō caroarō caānoru —qūīñupū.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Merē yua, pasaribota caāno, caāno tusaroa yua, naitīācoásúparo ati yepa nipetioru. Yoaro naitīāñuparō. Bairi muipū bauesupu. Namicā, tres de la tarde caāno majū tunu busuyuparo. Tunu bairoa templo wii aruare ēñotaricaro jutii asero carecomacā woocoasuparo. ⁴⁶ Bairo cabairo bero yua, Jesús pame busarique tutuaro mena atore bairo iñupū:

—iCaacu, yu yeri pūnarē yu bocáñeña!

Atore bairo i yaparo, riacoásúpu Jesús.

⁴⁷ Soldaua quetiupa capitán pame cabaiatajere iñarī, atore bairo Diore qūī basapeoyupu:

—Cariapea ānia, Jesús carorije caāpei majū nimiupī —iñupū.

⁴⁸ Tunu bairoa camasā nipetiro to caāna tie cabaiatajere cañāatana ānirī, bātioro tūgoña yapapuari na cotiare pari tunuásuparā, Diore tūgoñabobori. ⁴⁹ Bairi Jesús baparā caānana cūā nipetiro, aperā carōmia Galilea yepa macāāna Jesure causaátatana pame toa tuari jōpūā iñacōānucūñuparā cabaiatajere.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Mai, āñupū jīcā caūtu cañu José cawāmecsu. Arimatea cawāmecuti macā macāācū āñupū. Ti macā pame Judea yepapure āñuparō. Cū cūā, quetiuparā, Junta Suprema majā mena macāācū jīcā āñupū. ⁵¹ Mai, José pame Dios cū carotimasirīpa caetajore cacotei āñupū. Bairi cū mena macāāna quetiuparā roro na caátatjere caboetimiatacu āñupū. ⁵² Bairi yua, Pilato tuu átī, Jesús ruaru ānajērē yarocagu, cū jēniásupu. ⁵³ Cabero yua, José pame Jesure, yucupāiru

catusaure cū ruioyupũ. Bairo cū átiri, jutii asero lino mena, cū ũmañupũ. Bairo átiri bero, ũtã opepũ Jesús rupauri añajêrẽ cūñupũ. Áti yaparori, ũtãpãĩ mena tubiatoyupũ. Ti ope pũame mai, aperã cayasirãrẽ cacũroca mani ope añuparõ. ⁵⁴ Ti rãmũ pũame añuparõ judío majã na cayerijãrĩ rãmũ jũgoye macã rãmũ. Ti rãmũ ñamicã merẽ judío majã na cayerijãrĩ rãmũ etagarõ baiyuparo. Bairi qũeno weyopeyogarã baiyuparã, na cayerijãrĩ rãmũ caetaparo jũgoye.

⁵⁵ Bairi carõmia Galilea yepa macããna Jesure causaátiatana cūã ásuparã, Jesure ũtã opepũ na cayarore ññaránã. Na, rõmirĩ pũame Jesús rupauri añajêrẽ na cacũatapaurẽ masĩgarã, ññarã ásuparã. ⁵⁶ Bairo ñña yaparori bero, na caãni wiiripũ tunucoásuparã. Topũ etarã yua, caroaro cajutiñurĩjêrẽ qũenoñuparã Jesús rupauri añajêrẽ na capiopeopeere. Bairo áti yaparori bero, yerijãñuparã Moisés ñnacũ cū caroticũrĩcãrõrẽã bairo.

24

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Cabero yua, judío majã na cayerijãrĩ rãmũ bero, ape semanarẽ na capaajũgori rãmũ añuparõ. Bairi ti rãmũ caãno, ñnamirõcãcã cajutiñurĩjê caqũẽnoatana rõmirĩ pũame masã opepũ ásuparã, cajutiñurĩjêrẽ Jesús rupauri añajêrẽ pioturánã. Aperã rõmirĩ cūã na bapacuti ásuparã na mena.

² Bairo ti masã opere etarã yua, ññajoyuparã. Ti opere na cabiaatatii, ũtã tii tupãworicaropũ bauyuparo. ³ Bairo cabairoi, ti opepũ jãñuparã. Marĩ Quetiupũ rupauri añajê pũame mañuparõ yua, na caññaata. ⁴ Bairo cū rupauri añajê camanoi yua, bũtioro tũgoñacõã maniásuparã. Dope bairo áti masĩesuparã. Bairo na baiãno, pũgarã caũmũ natũ etanucãñuparã. Na pũame jutii caasiriyarije cayowerijere jãñañuparã. ⁵ Bairi carõmia pũame bũtioro uwiri murĩcũmucoásuparã yepapũ. Bairo na caáto, atore bairo na ññuparã caũmũ pũame:

—¿Nopẽĩrã cariaricarã ññanarẽ na cacũrõpũ cacatirena mũjãã macãñati? ⁶ Jesús atore maniñami. Merẽ caticoayami. ¿Galileapũ mũjãã caãno, cū cabaipeere mũjããrẽ cū caquetibũjuriquere mũjãã masĩetĩñati? ⁷ Atope bairo mũjããrẽ ñwĩ: ‘Yũ, Camasã jũgocũre, carorije caãnarẽ yũ jorocagarãma, yũre yucũpãĩpũ na capapuaturocaparore bairo ñrã. Bairo yũ na caátirocamiatacũãrẽ, itia rãmũ bero yũ caticoagu tunu,’ mũjãã ñ quetibũjũwĩ —na ñ quetibũjũyuparã ángelea majã.

⁸ Bairo na caĩrõpũ, tũgoña bócayparã Jesús narẽ riagu jũgoye cū caĩrĩqũerẽ. ⁹ Bairo tũgoñabócari yua, macãpũ tunucoásuparã. Topũ etarã, Jesús cū cabuerã, pũga wãmo peti rũpore jĩcã pẽnirõ cãnacãũ apóstolea caãnarẽ nipetirije na caññaatajere na quetibũjũyuparã. Aperã cũãrẽ na quetibũjũyuparã. ¹⁰ Narẽ caquetibũjuri majã rõmirĩ pũame añuparã: María Magdalena, Juana, apeo María, Santiago paco, aperã carõmia cūã añuparã. ¹¹ Bairo na caĩrõ tũgo, apóstolea majã pũame cariape na tũgoesuparã. “Bairo ñcõãrã mũjãã ñña,” na ñcõãñuparã.

¹² Bairo cariape na catũgoetimiatacũãrẽ, Pedro pũame atuátĩ ññau ásupũ masã opere. Bairi topũ jãátĩ ññañupũ. Bairo cū caññarõ, mañuparõ Jesús rupauri añajê. Jutii aserĩ Jesure na caũmamiataje jeto añuparõ. Bairi tie jeto caãno ñña acuari, cū wiipũ tunucoásupũ. Bũtioro tũgoñarĩqũẽ pairi tũgoñamani ásupũ, tie cabaiatajere ññarĩ.

*En el camino a Emaús
(Mr 16.12-13)*

¹³ Ti r̄m̄m̄ caãnoa p̄garã Jesús cū cabuemirĩcãrã p̄ame Emaús na caĩrĩ macãp̄m̄ áná baiyuparã. P̄ga wãmo peti rapore jĩcã p̄nirõ cãnacã kilómetros majũ yoaro átáto ãñuparõ Jerusalén macã p̄ame. ¹⁴ Top̄m̄ áná, na p̄ame Jesús cū baiatajere busupai ásúparã. ¹⁵ Bairo na cabusututuátó, Jesús p̄ame na em̄etari, na mena átutuásúp̄m̄ cū cãã. ¹⁶ Bairo cãrẽ ãñamirãcãã, “Jesús niñami,” ĩ masĩesuparã mai. ¹⁷ Bairi yua, Jesús p̄ame na j̄eniñañupũ:

—¿Ñe ãnie quetire mujãã busupaiyati? ¿Nopẽĩrã mujãã tũgoñarĩqũẽ paiyati? —na ãñupũ.

¹⁸ Bairo cū caĩj̄eniñañarõ tũgo, jĩcãũ na mena macããcũ Cleofas cawãmecucu qũĩñupũ:

—¿Ati r̄m̄m̄rĩ Jerusalén macãp̄m̄ cabaiatajere mu jetoa mu tũgoetiyati? Nipetiro ati yepa macããna masĩrãma.

¹⁹ Bairo na caĩrõ, Jesús p̄ame bairo na ãñupũ:

—¿Dope to baiati? —na ãñupũ.

Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñuparã:

—¿Jesús, Nazaret macããcũ cū cabaiatajere mu tũgoetiyati? Cū p̄ame profeta ãmi. Capee caátij̄ẽñomasĩ ãmi. Cū caquetibujurije cãã ñumajũcõãwũ. Bairi Dios, camasã cãã nipetiro cū mena useaninucũwã.

²⁰ Bairo cū cabaimiatacũãrẽ, quetiuparã sacerdote majã, aperã marĩ quetiuparã mena, cū ñerĩ cū nuniwã romano majãrẽ, cū na capajĩãrõrẽ borã. Bairo átiri, yucupãĩp̄m̄ cū papuatu rocarotiwã. ²¹ Jãã p̄ame, ‘Cũã, ati yepa, Israel yepare caẽmarĩ majãrẽ carocapaũ majũ ãnigumi,’ jãã ĩ tũgoñamiwũ. Merẽ yua, itia r̄m̄m̄ netõcoaya, cãrẽ na capajĩã rocaatato bero. ²² Bairãp̄ma, jãã p̄ame jãã tũgoacũacoap̄m̄, jãã mena macããna rõmirĩ jĩcããrã, ‘Catiupi,’ jããrẽ na caĩquetibujuro jũgori. Na p̄ame cū rupaũri ãñaj̄erẽ ãtã operũ na cacũrĩcãrõp̄m̄ cabusuripaũaca ãñarãupa. ²³ Bairo top̄m̄ etarã yua, Jesús rupaũri ãñaj̄ẽ camanoi, jãã t̄p̄m̄ quetibujurã etaama: ‘Ángelea majãrẽ jãã ãñaapũ, “Catiyami Jesús,” jãã ããma,’ jãã ĩ quetibujuma. ²⁴ Bairo na caĩrõ tũgori jĩcããrã jãã mena macããna ãñarãupa Jesús masã operũ. Top̄m̄ na caetaro, nipetiro jããrẽ na caĩtatorea bairo baiuparo, na caĩñaata. Bairãp̄ma, Jesús p̄amerẽ qũĩñaetiuparã —qũĩ quetibujuyuparã Jesure.

²⁵ Bairo na caĩquetibujuro tũgori, atore bairo na ãñupũ Jesús cū cabuemirĩcãrãrẽ:

—¿R̄msamajũcõãña mai mujããrẽ mujãã catũgomasĩpetipee! Marĩ ñicãjãã na caĩwoatucũrĩqũẽ nipetirijere, ¿nocãrõp̄m̄ carĩapea mujãã tũgopeyorãati?

²⁶ ¿Mesías, Dios cū cajõm̄, cū pacũtũ cū catunuápáro jũgoye ati yepap̄m̄ popiye cū cabaĩpeere cū cũẽsupari? ¿Bairo mee ato na quetibujuyayupari profeta majã ãnana? —na ãñupũ Jesús.

²⁷ Bairo na ĩ yaparori bero, na quetibujũ jũgoyup̄m̄ Jesús cõñarĩcãrõrẽ bairo. Bairi cū cabaĩpeere Moisés ãnacũ cū caquetibujũwoatucũrĩqũẽp̄m̄ quetibujũ jũgoacã, profeta majã na caquetibujũwoatucũrĩqũẽp̄m̄ quetibujũ jãñañupũ.

²⁸ Bairi yua, Jesús cū cabuemirĩcãrã na caátĩ macãp̄m̄ na caetaro, Jesús p̄ame netõácũre bairo baiyup̄m̄. ²⁹ Bairo cū canetõãmiatacũãrẽ, cū cabuemirĩcãrã p̄ame bairo qũĩñuparã:

—Netóápeína. Jáã mena ati ñamirê mu tuagu. Merê ñamicãpu niña. Naiorõpu baiya —qũĩñuparã.

Bairo na caĩrõ tũgo, wiipu jáãñupũ, na mena tuagu. ³⁰ Cabero mesapu ugagarã na caruiro, Jesús puame pããrê neñupũ. Nerĩ, Diore jẽniñupũ. Jẽni yaparo, pããrê na peebato nuniñupũ cũ cabuemirĩcãrãrê. ³¹ Bairo cũ caátõpu merê yua, “Jesús niñami,” ĩ masĩjũgoyuparã. Bairo cũ na caĩñamasĩmiatacũãrê, Jesús puame yasicoasupu. Tunu baunemoesupu cũ cabuemirĩcãrãrê. ³² Bairo cũ cabairo ññarĩ, atore bairo ãmeo ññuparã:

—Dios cũ caquetibũcũrĩqũêrê marĩrê cũ caquetibũjuro, ¿tie meerê áto marĩ yeri cãtiupari? Marĩ yeri caroaro tũgoñao joroque marĩ átiami, maapu marĩ caátõ —ãmeo ññuparã na majũ.

³³ Bairo ĩrĩ bero, jicoquei tunucoásuparã Jerusalén macãpu, na yarãrê quetibũjuranã. Topu etarã, Jesús cũ cabuemirĩcãrã puğa wãmo peti rupore jĩcã pẽnirõ cãnacãũ apóstolea majã neñarĩ cañarê na etayuparã. ³⁴ Bairo na etari, na ññuparã:

—Cariapea marĩ Quetiupapu cariacoatacũ nimicãã, catiupi. Simón cãã qũĩñaupĩ —na ññuparã.

³⁵ Na ĩ yaparo, maapu Jesús narê cũ cabuiaetaatajere na quetibũjuyuparã. Tunu bairoa Jesús pããrê narê cũ cabatoro cãrê na caĩñamasĩátaje cããrê na quetibũjuyuparã.

Jesús se aparece a los discípulos

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶ Bairo mai tierie na caquetibũjũãnitoyea, Jesús puame na recomacãpu buiaetayupu. Buiaetari atore bairo ĩ jẽniñupũ:

—Caroa yericutaje mujããrê cũ joáto Dios.

³⁷ Jesús cũ cabuemirĩcãrã puame qũĩña acũacoasuparã. Cũ uwi-jãñũñuparã, “Jesús wãtĩ ãcũmi,” ĩrã. ³⁸ Bairo na cauwiro ññarĩ, atore bairo na ññupũ:

—¿Nopẽĩrã yure mujãã ññaacũayati? ¿Nopẽĩrã, “Jesús mee niñami,” mujãã ĩ tũgoñañati mai? ³⁹ Ññañijate yu wãmorĩrê, bairi yu rupoori cããrê. Yua, Jesús yu ãniña. Pãñarĩ ñiñañijate. Espiritu yu caãmata, õwãã mani, rupau mani, yu baibujou. Cũ mee ãnirĩna, õwãã cuti, rupau cuti yu baiya.

⁴⁰ Bairo na ñna, na ññoñupũ Jesús cũ rupori, cũ wãmoorĩ cããrê, cũ na capapuaata opeere. ⁴¹ Bairo na cũ caĩñomiatacũãrê, cũ cabuemirĩcãrã puame cariapea tũgoesuparã mai. Cũ caĩrĩjêrê useanirõ tũgomirãcãã, tũgo mawijiacõãñuparã. Bairo na cabairo ññarĩ, atore bairo na ĩ jẽniñañupũ:

—¿Ugarique ñnie atore mujãã cũgoetiyati?

⁴² Bairo cũ caĩrõ yua, wai pãõrĩcũrê cũ nuniñuparã. ⁴³ Na canunirõ yua, nerĩ, petiro cũ cabuemirĩcãrã na caĩñarõ ugayupu. ⁴⁴ Uga yaparori bero, na ñnemoñupũ tunu:

—Yure cabaiataje atore bairo mujãã mena ãcũ, yu caĩrĩqũê baiapu: “Nipetiro yure bairo baigumi Moisés ãnacũ cũ caroticũñarĩqũê, bairi profeta yaye cãã, bairi salmos tutiri macããjê cãã nipetiro bairo baipeti-coagaro yure na caĩquetibũjũ woatucũñarĩqũê,” mujããrê ñiwũ.

⁴⁵ Bairo cũ caĩrõpu, tũgoña bócauyuparã Dios ya tutipu na caquetibũcũñarĩqũêrê. ⁴⁶ Bairo na cabairoi, atore bairo na ññupũ Jesús:

—Atore bairo ĩ quetibũjuyupa mai: “Dios cũ cajoure roro cũ átiyasiogarãma. Bairo na caátimiatãcũãrê, itia rãmu bero tunu catigumi. ⁴⁷ Bairi cũ cacatiro bero, cũ yarã puame cũ yaye quetire quetibũjũ

batopeticõãgarãma nipetiro ati yepa macããnarẽ. Jerusalén macãĩ cū yaye quetire quetibujũ jūgogarãma. ‘Roro mujãã caátiere busuqũẽnoña mujãã yerire Dios mena, mujããrẽ cū canetõõparore bairo ãrã,’ na ã quetibujugarãma,” ã woatu quetibujuyupa profeta majã. ⁴⁸ Mujãã merẽ atiere caquetibujumasĩrã mujãã ãniña. ⁴⁹ Bairi mujãã yeripũ yũ jogũ yeri tutuariquere, yũ Pacũ cū caĩrcãrõrẽã bairo. Bairi mai, ati macã, Jerusalén macãpũa mujãã ãnicõãwã, yeri tutuarique jõbui umrecóo macããjẽ caatíparo jūgoye.

Jesús sube al cielo

(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Cabero Jesús na jūgoásúpũ macã camanopũ. Betaniapũ na jūgoásúpũ. Topũ etari, Jesús pũame cū wãmorĩrẽ ñumgõrĩ, Diore na jēnibojayupũ: “Caroare cū jonemoáto mujããrẽ marĩ Pacũ Dios,” na ãñupã. ⁵¹ Bairo ããcũna, na wũweyori, umrecóo pũamerẽ wãmucóásúpũ. ⁵² Bairo cãrẽ qũĩroari bero, tunucoásuparã Jerusalén macãpũ useanirĩqũẽ mena yua. ⁵³ Jesús cū cabuericarã pũame templo wiipũ tocãnacã rãmũa ánuçũñuparã, Diore cū basapeorãná.

Tocãrõã ñiña.

El Evangelio Según SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

¹ Tírãmupũ ati yepa caãniparo jũgoyepũa merẽ añicõã jũgoyupi Cristo, Dios macũ, Dios Yaye Quetire Caquetibũju Majũ cawãmecũcu. Cũ pũame merẽ Dios mena añicõãñupĩ. Cũ cũã Dios añupĩ. ² Caãni jũgoripaupũa cũ cũã merẽ Dios mena añicõãñupĩ. ³ Dios, cũ macũ jũgori nipetirijere ásupi. Ati yepapũre caãnie nipetirije cũ jũgori cũ caátaje jeto niña. Dise ũnie cũ jũgori mee cũ caátaje manimajũcõãña. ⁴ Yeri capetietiere cajopau majũ niñami Dios macũ. Bairo caãcũ añirĩ ati yepa macãñarẽ na cajĩñawoure bairo niñami. Cũ caquetibũjuri que jũgori camasã, tiere catũgousarã pũame caroaro animasĩñama. ⁵ Bairo Dios macũ cajĩñawoure bairo caãcũ pũame carorã canaitĩarõpũre bairo caãnarẽ na jĩñawo etau baiyami. Cũ caquetibũjuri jere cateerã canaitĩarõpũ caãnarẽ bairo caãna pũame cũ busũnetõ masĩetĩñama.

⁶ ãmi jĩcãũ camasocu Juan cawãmecũcu. Cũ pũame Dios cũ caquetibũjurotioricu ãmi. ⁷ Dios macũ, ati yepa macãñarẽ cajĩñawoure bairo caãcũ majũ cũ caatĩpeere caquetibũju jũgoyetipau ãmi Juan. Dios macũ cũ caquetibũjuri peere camasã cariape na tũgousaãto ĩ, Dios cũ caquetibũjũgoyetirotioricu ãmi. ⁸ Baipũa Juan, ti yepa macãñarẽ cajĩñawoure bairo caãcũ mee ãmi. Dios pũame cũ macũ cajĩñawoure bairo caãcũ cũ caatĩpeere cũ caquetibũjurotioricu ãmi Juan. ⁹ Bairo Dios macũ, caroaro cariape caãcũ, cajĩñawoure bairo caãcũ majũ, ati yepa macãña nipetirore Dios yaye quetire quetibũjacũ asũpi.

¹⁰ Bairo, Dios Yaye Quetire Caquetibũju Majũ cawãmecũcu ati yepapũre etayupi. Dios mena ati yepare caátacu cũ caãnimiatacũãrẽ, ati yepa macãña pũame, “Cũã niñami Dios macũ,” cũrẽ ĩ masĩẽma. ¹¹ Cũ caãta yepa macãña tũpũ etayupi. Bairo natũ cũ caetamiatacũãrẽ, na pũame jĩcã pũgõã cũ boema. Cũ yarã cũ boema. ¹² Bairo aperã cũ boeti, jĩcããrã pũame cũ bojãñũpã. Na pũamerẽ caroa wãme na añirotiwĩ. Dios pũnaa majũ na añirotiwĩ, cũ mena catũgoñatutuarã pũamerẽ. ¹³ Camasã pũnaa cutajere bairo ãmerĩñama. Camasã na caátaje mena na caborije mena pũnaa cutiyama. Dios pũnaa pũame roque cũ camasĩrĩjẽ jũgori cũ pũnaa caãna niñama.

¹⁴ Bairo, Dios Yaye Quetire Caquetibũju Majũ cawãmecũcu ati yepapũ buia etayupi. Marĩrẽã bairo ati rupau cacũgon buiaetari, marĩ camasã mena ãmi. Bairo marĩ mena ãni yua, bũtioro marĩ maiwĩ. Tunu bairoa cariape jeto quetibũjunucũwĩ. Jãã pũame cũ caasiyarijere jãã ĩñawũ. Dios macũ majũ cũ caãnoi, cũ pacũ cũrẽ cũ cajorije caasiyarijere jãã ĩñawũ. ¹⁵ Juan Bautista pũame Dios macũ yaye quetire quetibũju, atore bairo ĩwĩ: “ãni niñami mũjããrẽ yũ caquetibũjũgoyetiricu: ‘Yũ bero caetaũ yũ jũgoye caãnacũ añupĩ. Bairo cũ cabairoi, cũ paarique pũame, yũ paarique netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ niña.’”

¹⁶ Dios pũame capee caãtimasĩ añirĩ ape wãme, ape wãme caroare cũ cajorije marĩ nipetirãrẽ marĩ jonucũwĩ. ¹⁷ Moisés ãnacũ pũame cũ carotiriquere cũñupĩ marĩ ñicũjãã ãnana mena. Jesucristo pũame roque marĩrẽ ĩñamairĩ, marĩtu etawĩ, caroaro cariape átĩãnajẽrẽ marĩ ĩñogu. ¹⁸ Ni

puame Diore cañnaricũ macũmi. Bairo cũ cabaimiatacũârê, Dios macũ jicãũ caroaro cũ mena âninucũñupĩ. Cũ puame cũ pacure marĩ masĩõ joroque marĩ átiyami.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹ Bairi Jerusalén macã macããna judío majã quetiuparã puame Juan Bautista tũpu na joyuparã sacerdote majãrê, bairi levita majã cũârê. “¿Ñamũ majũ mũ ãniñati?” Juarê qũĩ jëniñarotirã, cũtu na joyupa. ²⁰ Juan puame cariapea bairo na ĩ quetibũjuwĩ:

—Yũa, Mesías, Dios cũ cajou mee yũ ãniña —na ĩwĩ.

²¹ Tunu cabero qũĩ jëniñanemowã:

—Toroque, ¿ñamũ majũ mũ ãniñati? ¿Tirũmũpu macããcũ profeta Elías cawãmecũcũ ãnacũ tunu catitunurĩ mee mũ ãniñati? —qũĩ jëniñawã.

Juan puame:

—Cũ mee yũ ãniña —na ĩwĩ.

Bairo cũ caĩrõ tũgori, qũĩ jëniñanemowã tunu:

—Toroquere, ¿ñamũ majũ mũ ãniñati? “¿Jicãũ profeta Dios cũ cajopau atũgũmi ati yepapure,” marĩ ñicũjãã ãnana na caĩquetibũjujũgoyetircũ mee mũ ãniñati? —qũĩwã Juarê.

Bairo na caĩjëniñarõ, Juan puame:

—Cũ mee yũ ãniña —na ĩwĩ.

²² Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩ jëniñanemowã tunu:

—Toroquere, ¿ñamũ majũ mũ ãniñati? Jããrê cariapea quetibũjuya, jããrê cajoatanarê cariapea na jãã caquetibũjunetõmasĩparore bairo.

²³⁻²⁴ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ĩwĩ Juan:

—Yũa, Isaías ãnacũ cũ cawoatu jũgoyecũtaca yũ ãniña. Atope bairo ĩ woatu quetibũjuyayupi: “Bairo ĩgũmi desierto cayucũmanopũ caãnicõãniataca: ‘Marĩ Quetiupau yoaro mee etagũmi. Torecũ, caroaro cariape ãnicoteya. Camasã na quetiupau cũ caetaparo jũgoye cũ caatĩpawãrê na caqũënoyureora bairo mũjãã cũã caroaro áticoteya,’ ĩ woatu quetibũju jũgoyetiyayupi Isaías ãnacũ yũ caquetibũjũpeere,” na ĩwĩ Juan, cũrê Jerusalén macããna fariseo majã na cajëniñarotijoatanarê.

²⁵ Tunu atore bairo qũĩ jëniña nemowã:

—Toroquere ñerê ácũ, Mesías Dios cũ cajou ãmerĩmicũã, Elías ãnacũ ãmerĩmicũã, profeta ãmerĩmicũã, ¿nopẽĩ camasãrê na mũ bautiza nucũñati?

²⁶⁻²⁷ Bairo na caĩrõ tũgon, atore bairo na ĩ quetibũjuwĩ Juan:

—Yũ paarique niña camasãrê oco mena yũ cabautizarije. Yũ bero caetaũ, mũjãã watoa caãcũ, mũjãã camasĩęcũ paarique puame roque, yũ paarique to cañumiatacũârê, ñunetõgaro. Cũ roque yũ netõrõ caãnimajũũ niñami. Bairi yũ puame jicãrõ tũni yũ átipeyo masĩëtĩña —na ĩ quetibũjuwĩ Juan.

²⁸ Bairo bairi atie nipetiro baiwũ Betania cawãmecũti macãpu. Ti macã puame Rio Jordán ape nũgõã mũipũ cũ cawãmuatĩ nũgõãpu ãmũ Juan cũ cabautizaricaro puame.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹ Ti rũmũ busuri rũmũ caãno cũ tũpu Jesús cũ caetarore qũĩñawĩ Juan. Bairo qũĩña yua, atore bairo jãã ĩwĩ cũtũ caãnarê: “¡Qũĩñaña cũrê! Ñnia niñami Cordero oveja macãrê bairo Dios cũ cacũrĩcũ cawãmecũcũ. Oveja na canuũ cawĩmaũ Diopũre na cajoemũgõjonucũrĩcũrê bairo caãcũ

niñami. Cũã, cũ caríapee jũgori ati umarecõo macããna nipetiro roro na caátiere camasiriyobojapau majũ niñami. ³⁰ ãni niñami mujããrẽ yu caquetibujũgoyetiricu: ‘Yu bero caetau yu jũgoye caãnacũ añupĩ. Bairo cũ cabairoi, cũ capaarije yu paarique netõjãñurõ caãnimajũrjẽ nigaro.’ ³¹ Yu cũã, ‘Cũã niñami Dios macũ,’ ñi masĩepũ mai. Bairo ï masĩetĩmicũã, Israel yepa macããna cãrẽ na camasĩparore bairo ï, oco mena na yu bautizau atíapu,” jãã ïwĩ Juan, jãã, cũtu caãnarẽ.

³² ï yaparo, atore bairo jãã ïnemowĩ tunu: “Espĩritu Santo, Dios Yeri majũ umarecõo caacũ pũame buare bairo bau ruiatĩri, ãni Jesũs buipũ etapeami. ³³ Yuã, mai cũ yu masĩepũ. Bairo yu camasĩetĩmiatacũãrẽ, Dios oco mena yure cabautiza rotijoricũ pũame atore bairo ñiwĩ: ‘Jĩcãũ caũmurẽ miñagu yu Yeri Espĩritu Santo baurui etari cũ buipũ caetapeaecoũre. Cũã nigũmi camasã yeripũ Espĩritu Santore cajomasĩ,’ ñi quetibujũwĩ Dios. ³⁴ Bairo Dios yure cũ caĩquetibujuricarore bairoa ñiñaña ãmerẽ. Bairo caĩñau ãnirĩ mujããrẽ cariape ñiña: Cũã niñami Dios macũ,” jãã ï quetibujũwĩ Juan, jãã, cũtu caãnarẽ.

Los primeros discĩpulos de Jesũs

³⁵ Tĩ rãmu cabusuri rãmu caãno, ãmi Juan tunu cũ cabautiza ãninucũrõpu. Jãã, pũgarã Juan cũ cabuerã cũã jãã ãmu cũ mena. ³⁶ Bairi cũ mena jãã caãno, Jesũs jããrẽ cũ canetõátõ ïñarĩ, atore bairo jãã ïwĩ Juan:

—jããnirẽ qũĩñaña! ãnia niñami Cordero oveja macũrẽ bairo Dios cũ cacũrĩcũ cawãmecũcu —jãã ïwĩ Juan Bautista.

³⁷ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, Juarẽ cũ jãã aweyocoápu. Jesũs berore jãã usacoápu, jãã pũgarã, Juan cũ cabuemiatana pũame. ³⁸ Bairo jãã causaro, Jesũs pũame jãã ãmejorenũcã ñña, atore bairo jãã ïwĩ:

—¿Ñerẽ borã, yure mujãã usayati?

Bairo cũ caĩrõ:

—Rabuni, ¿nooru mu caãnipau to ãniñati? —cũrẽ jãã ï jẽniñawũ.

³⁹ Bairo jãã caĩjẽniñarõ tũgou, atore bairo jãã ïwĩ Jesũs:

—Tiaya yu mena. Yu bapa cutirásá.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, cũ mena jãã acoápu. Bairo cũ caãnipaure etarã, cũ mena jãã ãnicõã naiopũ, merẽ ñamicããcãpu caãno jũgori yua.

⁴⁰ Mai, yu mena macããcũ yure bairo Juan mena caãnimirĩcũ cabero Jesũs yaye quetire catũgousau Andrés pũame Simón Pedro bai ãmi. ⁴¹ Bairi cũ pũame jicoquei cũ jũgocũ Simorẽ cũ macãũ ácũ baiwĩ. Bairo cũ bócau yua, atore bairo qũĩñupĩ:

—Mesías cawãmecũcũre jãã bócaapu. (Mai, Mesías, atore bairo ïgaro ñña: “Cristo, Dios cũ cabesericũ ati yeparũre cũ cajoricũ,” ïgaro ñña.)

⁴² Cabero Andrés pũame cũ jũgocũ Simorẽ cũ piietawĩ Jesũs tũpu. Bairi Jesũs, Simorẽ qũĩñarĩ, atore bairo qũĩwĩ:

—Simón mu ãniña Juan macũ. ãmerẽ Cefas mu wãmecũtigu. (Mai, Cefas pũame, “Pedro” ïgaro ñña.)

Jesũs llama a Felipe y a Natanael

⁴³ Tĩ rãmu cabusuri rãmu caãno, Jesũs pũame, “Galilea yeparũ yu águ,” ï tũgoñawĩ. Bairo topũ ácũ, Felipe cawãmecũcũre cũ bocaetari atore bairo qũĩwĩ:

—Jito. Yu mu bapacũtiroapa.

⁴⁴ Mai, cū, Felipe p̄ame Betsaida cawāmecuti macā macācū āmi. Pedro, cū bai Andrés mena ti macā macāāna āma. ⁴⁵ Bairi Felipe p̄ame Natanaere cū piiámí. Bairo cū t̄p̄u etāu, atore bairo q̄ũĩñupĩ:

—Dios yaye quetib̄urica tutip̄u Moisés ānacū, bairi profeta majā ānana na cawoatuj̄ogoyetic̄uric̄urē jāā bócaap̄u. Cūā, Jesús cawāmec̄u, José macā, Nazaret macā macācū niñami —q̄ũĩñupĩ Felipe.

⁴⁶ Bairo cū caĩrō t̄gou, atore bairo q̄ũĩñupĩ Natanael Felipere:

—¿M̄u catūgoñaata, Nazarep̄ure j̄icāũ ũcū cañu cū ānicuti?

Felipe p̄ame Natanaere bairo q̄ũĩñupĩ:

—Jito ȳu mena. Top̄u m̄u t̄goñabeseḡu —q̄ũĩñupĩ Felipe Natanaere.

⁴⁷ Bairo cabero Jesús Natanael cū caetaro ñ̄na, atore bairo q̄ũĩwĩ c̄utu cañarē:

—Merē atiyami Israel macācū majũ j̄icārō t̄ni caĩbus̄nucū —na ñ̄wĩ.

⁴⁸ Bairo Jesús cū caĩrō t̄gou, atore bairo q̄ũĩ j̄eniñawĩ Natanael Jesure:

—¿Dope bairi ȳu m̄u masĩñati?

Jesús p̄ame bairo q̄ũĩwĩ:

—M̄u ñ̄iñawũ Felipe m̄urē cū capiiparo j̄ugoye, higuera cawāmecutii roca m̄u caño.

⁴⁹ Bairo cū caĩrō t̄gou, Natanael p̄ame q̄ũĩwĩ:

—Cabuei, ¡Dios macā m̄u āniña, ati yepa Israel macāāna quetiup̄u Rey majũ m̄u āniña!

⁵⁰ Bairo cū caĩrō t̄gori, atore bairo q̄ũĩnemowĩ Jesús Natanaere:

—¿“Higuera yuc̄u roc̄ap̄u m̄u ñ̄iñawũ,” ȳu caĩr̄j̄erē t̄gori, “Dios macā niñami,” ȳure mi nuc̄ub̄ogoyati? Cabero ȳu caátimas̄r̄j̄ē netōj̄añurō caroa macāāj̄erē miñagu —q̄ũĩwĩ Jesús Natanaere.

⁵¹ Bairo q̄ũĩ yaparou, atore bairo na ñ̄nemowĩ Jesús c̄utu cañarē:

—Cariapea muj̄ārē ñ̄iña: Cabero m̄m̄urecōo cap̄ānuc̄ārō muj̄āā ñ̄jagarā. Bairo cap̄ānuc̄ārō ñ̄narā, Diot̄u macāāna ángelea majā ȳu, Camasā j̄ugoc̄u buip̄ure ruiati, bairi tunu w̄am̄uá na cabairo cūārē muj̄āā ñ̄jajogarā.

2

Una boda en Caná de Galilea

¹ Cabero itia r̄um̄u bero caño Galilea yepap̄u Caná cawāmecuti macāp̄u to macāāna na cawāmo jiyari bose r̄um̄u q̄ũēnowā. Jesús paco cūā top̄u āmo. ² Bairi Jesús, jāā, cū cabuerā cūā, na capiijoatana ānirĩ, top̄u jāā ām̄u, ti bose r̄um̄u cañorē. ³ Bairo bose r̄um̄u na caáto, na caetirije use oco peticoap̄u. Bairo capetiro ñ̄narĩ, cū paco p̄ame atore bairo q̄ũĩwō Jesure:

—Macā, etirique use oco peticoaya.

⁴ Bairo cō caĩrō t̄gou, atore bairo cō ñ̄wĩ Jesús cū pacore:

—¿Caaco, dopēñ̄o bairo ȳu miñati? Dios cū catutuarije camasārē ȳu caáti ñ̄ñoparo etaetiya mai.

⁵ Bairo cū caĩmiatacūārē, cū paco p̄ame ti wii macāāna cause oco t̄iā coterārē atore bairo na ñ̄wō:

—Muj̄āārē cū caátirotiri w̄ame cārō cū muj̄āā áti usawa.

⁶ Mai, top̄u ām̄u j̄icā wāmo peti j̄icā p̄enirō cānacā jot̄uri, ũt̄a jot̄uri. Capaca r̄urĩ nocārō cincuenta, o setenta litro majũ caoco jeri r̄urĩ ām̄u tocānac̄ap̄u. Judío majā caroarā nigarā Dios cū cañajoro, tir̄u macāāj̄ē oco mena na causanuc̄ur̄urĩ ām̄u. ⁷ Bairo cabairo yua, Jesús p̄ame atore bairo na ñ̄wĩ ti wii macāāna cat̄iā coterārē:

—Atie jot̄ure oco mena pio jiroya.

Bairo cū caĩrõ tãgorã, cū caĩrõrẽ bairo áma. Caroaro piojirocõawã.
 8 Bairo na caáti yaparoro ññau, atore bairo na ñwĩ tunu:

—Bairi yua, bose rãmũ cajũgoácũ tũpũ jeánája petoaca tirũ macããjẽrẽ, cū etiñaáto —na ñwĩ Jesús.

Na ñame, “jaũ,” ñrãna, cū caĩrõrẽ bairo petoaca cū jeámá bose rãmũ cajũgoácũre.

9 Bairo bose rãmũ cajũgoácũ ñame tiere etiñañupũ. Merẽ, tie oco ñame use oco majũ jẽñacoasupa. Mai, “Jesús cū caátiataje niña,” ñ masĩesupi. Catĩã coteri majã jeto masĩwã, na majũã ocore capiojãatana ãnirĩ. Bairi bose rãmũ cajũgoácũ ñame cawãmojiyaatacare cū piijoyupũ.

10 Ato bairo qũĩñupũ:

—Camasã nipetiro bose rãmũ caãno nipetirore use oco caroa ñamerẽ na tĩã jãgonucũñama. Cabero na capiijoatana paio na caetituario bero roque, use oco cabũgoro macããjẽ ñnierẽ na tĩãnucũñama. Mũ ñame use oco caroa ñamerẽ mũ rũgaupa, tame —qũĩñupũ ti bose rãmũ cajũgoácũ cawãmo jiyatacare.

11 Bairo bairi ato Galilea yeparũ Caná cawãmecuti macãpũ atie Jesús cū caáti ññorĩqũẽ ñame cū cawãma átijẽño ñño jũgorique majũ ãmũ. Bairo ácu, camasãrẽ na ññowĩ nocãrõ cū catutuarijere. Bairo cū caáti ññorõ, jãã, cū cabuerã cũã caroaro cariape cū jãã tũgojũgowũ.

12 Tĩpũ bero ámí Jesús Capernaum cawãmecuti macãpũ. Cū mena ámá cū paco, bairi cū bairã cũã. Jãã, cū cabuerã cũã cū mena jãã ápũ. Bairi ti macãpũre nocãnacã rãmũ mea jãã ãmũ.

Jesús purifica el templo

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

13 Jãã, judío majã bose rãmũ Pascua jãã caĩrĩ rãmũ caetagarõ caãno, Jerusalén macãpũ ámí Jesús. 14 Bairo topũ etaũ, templo capairi wii ñbuerica wiipũ jãámí. Ti wiire jããetari, to macããna wecuare, ovejare, buare nunirĩ cawapatari majãrẽ na ññawĩ. Tunu bairoa aperã moneda tiirire cawasoari majã na caruiropũ caãna cũãrẽ na ññawĩ. 15 Bairo na caáto ññau, bapericawẽẽ qũẽnowĩ Jesús yuta wẽẽrĩ mena. Bairo tiwẽẽ mena waibũtoare nunirĩ cawapatarãrẽ na bape acurewiyojowĩ ti wii pũpea caãniatanarẽ. Na ovejare, na wecuã cũãrẽ na acurewiyojowĩ. Moneda tiirire cawasoari majã yaye dinero tiirire mabato recõawĩ. Na mesarire tujerecũ peyocõawĩ. 16 Bairo átiri, atore bairo na ñwĩ buare canuni wapatarãrẽ:

—¡Mũjãã cawapatarijere jeánája! Yũ Pacũ ya wiire apeye nunirĩcã wiire bairo ápericõãña —na ñwĩ.

17 Bairo cū caáto ññarĩ, jãã, cū cabuerã ñame Dios yaye quetibũjarique na cawoatucũrĩqũẽrẽ jãã tũgoña bócawũ. Ato bairo ñ quetibũjũ jũgoyeticũñañupã Jesús cū caátipeere mai: “Caacu, mũ ya wiire butiuro yũ qũẽnogũ, aperã ti wiire roro na ápericõãto ñ.”

18 Bairo cū caáto ññarĩ, judío majã quetiuparã ñame atore bairo qũĩ jẽniñawã Jesure:

—“Cariape Dios cū carotiro mena jũgori nunirĩ majãrẽ na acurewiyojowĩ Jesús,” jãã caĩmasĩparore bairo ñ, ¿di wãme átijẽñorĩqũẽrẽ jããrẽ miñõati? —qũĩ jẽniñawã Jesure judío majã quetiuparã.

19 Bairo na caĩrõ tãgorã, atore bairo na ñwĩ tunu:

—Ati wiire rocacõãña. Bairo mũjãã cawãmiamatacããrẽ, itia rãmũ bero yũ ñame yũ qũẽno yerijãgũ tunu —na ñwĩ Jesús.

²⁰ Bairo cū caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã p̄ame bairo qũĩwã tunu:

—Marĩ ñicũjãã ânana ati wiire yoaro majũ qũẽnoñupã cuarenta y seis cūmarĩ majũ. ¿M̄ p̄ame ñerẽ ácu, itia r̄m̄u beroa m̄ qũẽnocũú áti? — qũĩwã Jesure.

²¹ Mai, Jesús ti wiire ĩ, cū majũã cū rupa p̄amerẽ ĩ quetibuj̄u masĩõgm̄ ĩmiwĩ. ²² Bairo Jesús na capajã rocaricu nimicãã, itia r̄m̄u bero nemo cacatii cū caãno, jãã, cū cabuerã p̄ame tie cū caĩrĩqũẽrẽ jãã tũgoñabócawu. Bairo tũgoñabócarã yua, Dios yaye cū caquetibuj̄ucũrĩqũẽrẽ cariapea jãã tũgowu. Jesús yaye cūãrẽ cariapea jãã tũgowu.

Jesús conoce a todos

²³ Bairo capããrã camasã Jerusalẽp̄u Pascua bose r̄m̄u caãno caneña etaatána p̄ame Jesús cū caátĩ ĩñorĩjẽrẽ ĩñarã, “Dios cū cajoricu niñami,” qũĩ tũgoñaroawã Jesure. ²⁴ Bairo na catũgoñamiatacũãrẽ, na mena tũgoña useaniemi Jesús. Cū p̄ame camasã nipetirore na yerip̄u na catũgoñarĩjẽrẽ tũgoñamasĩ peyocõãwĩ. ²⁵ Camasã na caátĩãnierẽ aperã cũrẽ na caquetibuj̄uro boemi Jesús. Cū p̄ame camasã nipetiro na yerip̄u na catũgoñarĩjẽrẽ tũgoñamasĩ peyocõãwĩ.

3

Jesús y Nicodemo

¹ Jĩcãũ ãmi fariseo majã mena macããcũ Nicodemo cawãmecucu. Cū p̄ame judío majã quetiuparã mena macããcũ jĩcãũ caãnimajũũ ãmi. ² Torecu, cū p̄ame jĩcã ñami caãno Jesure cū jẽniñagu, cū t̄p̄u ásúp̄u. Bairo cũtu etari, atore bairo qũĩñupũ Nicodemo Jesure:

—Ni jĩcãũ ũcũ mena Dios cū camanicõãta, ape wãme cū caátijẽñorĩjẽ manibujoro. Bairo m̄ caátijẽñorĩjẽrẽ ĩñarã, “Jesús mena niñami Dios,” jãã ĩ tũgoñamasĩcõãña. Tunu bairoa, “Camasãrẽ cū quetibuj̄uáto ĩ, murẽ jow ásupi Dios,” jãã ĩ masĩña —qũĩñupũ Nicodemo Jesure.

³ Bairo cū caĩrõ tũgoũ, atore bairo qũĩñupũ Jesús:

—Cariape murẽ ñiña: Ni jĩcãũ ũcũ p̄ame tunu cū cabuia nemoeticõãta, Dios cū carotimasĩrĩpaure eta masĩtĩgumi.

⁴ Bairo cū caĩrõ tũgori, Nicodemo p̄ame qũĩ jẽniñañupũ Jesure:

—¿Cabucu marĩ caãno beropu marĩ ñerẽ ána pugani cãrõ marĩ paco paropu tunu marĩ b̄t̄ijã buiamasĩbujiocuti?

⁵ Jesús p̄ame bairo qũĩñupũ:

—Cariapea murẽ ñiña: Ni jĩcãũ ũcũ oco mena, bairi Espĩritu Santo mena cũã cū cabuianemoeticõãta, Dios cū carotimasĩrĩpaure etamasĩtĩgumi.

⁶ Camasã na capũnaacuna, camasã pũnaa majũ niñama. Dios pũnaa roque Espĩritu Santo cū catutuarije jũgori cū pũnaa majũ niñama. ⁷ Bairi, “Camasã na cawãma buia jũgoricarore bairoa na cabuianemopee boya,” m̄ yu caĩquetibuj̄urijere tũgomawijiaeticõãña. ⁸ Wĩno p̄ame noo caboropu papuya. Bairo tie cabusuro tũgomasĩmirãcũã, noopu caátiere, o noo caátiere marĩ masĩtĩña. ĩñarĩqũẽ mee niña wĩno. Torea bairo niñama nipetiro camasã Espĩritu Santo jũgori cabuianucũrã cũã. Narẽ Espĩritu Santo cū cajããrõ ĩñamasĩã maa —qũĩñupũ Jesús.

⁹ Bairo cū caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩ jẽniñanemoñupũ tunu Nicodemo Jesure:

—¿Ñe ũnie jũgori Espĩritu Santo mena buianemorĩqũẽ to ãnicuti?

¹⁰ Jesús p̄ame bairo qũĩñupũ:

—¿Mɛ, Israel yepa macããnarê Dios yaye quetire caquetibujugou nimicãã, tiere mu masietĩĩnati? ¹¹ Cariape mure ñiña: Jãã camasĩĩrjêrê mujããrê jãã quetibujunucũña. Jãã caĩĩnarĩquê cããrê mujããrê jãã quetibujunucũña. Bairo cariape mujããrê jãã caquetibujumiatacããrê, mujãã rɛame tiere mujãã tãgouſaetinucũña. ¹² Ati yepa macããjêrê mujãã yɛ caquetibujuro cariape yɛ mujãã tãgoroætiya. Bairi ɛmurecõo macããjê Dios yayere yɛ caquetibujũata roquere, nemojãñurõ mujãã tãgomasiẽna.

¹³ “Ni jĩcãũ ùcũ camasocu ɛmurecõopure cawãmuñarĩcũ mácũmi. Yɛ, Camasã Jũgocu jeto ɛmurecõopu caãnacũ yɛ rui apú ati yeparure. Bairi ɛmurecõo macããjê Dios yayere yɛ masiĩña. ¹⁴⁻¹⁵ Bairi tirũmɛpurre cayucamani yeparure Moisés ãnacũ ãñarê bairo cabauɛ cũ cawerĩcure yucɛrɛ cũ papuatuyupi. Torea bairo yɛ, Camasã Jũgocu cãã yucɛpãĩrɛ yɛ papuatu rocaecogu, nipetiro camasã yure catãgouſarã na canetõmasĩparore bairo ï. Bairi nipetirã yure catãgouſarã yeri capetieti pũnarê cãgogarãma. ãnicõã nigarãma tocãnacã rũmuɛ,” qũĩñupũ Jesús Nicodemorê.

El amor de Dios para el mundo

¹⁶ Dios rɛame ati ɛmurecõo macããna nipetiro camasãrê butiuro maiñami. Bairo marĩrê mairĩ, cũ macũ jĩcãũã cũ caãnimiatacããrê, cũ joyupi ati yeparure, nipetirã cũ macũrê catãgouſarã na yasieticõãto ï. Cũ mena caroaro ãnicõã ninucũgarãma tocãnacã rũmuɛ. ¹⁷ Dios ati ɛmurecõo macããna nipetiro cabuicɛna na ãmarõ ï mee, cũ joyupi cũ macũrê. Narê cũ netõbojato ï roque, cũ joyupi Dios ati yeparure.

¹⁸ Ni ùcũ Dios macũrê catãgouſau ñe ùnie cawapa cãgocure bairo cũ tuao joroque ásupi Dios. Cũ macũrê catãgouſaena roque carorije wapa cacãgorã cayasiparã majũ tuacõãñama merê. ¹⁹ Cãrê catãgouſaena popiye catãmuoparã majũ niñama. Atore bairo niña: Jesucristo jĩĩabusuricarore bairo caãcũ cũ caató, cũ boesupa. Roro átaje rɛamerê cũ netõrõ bomirã, canaitĩãrõpu caãnarê bairo ãñupã. ²⁰ Nipetiro carorije caátinucũrã Dios macũ jĩĩabusuricarore bairo caãcũrê qũĩña tejãñũñupã. Cũ tɛpu ãnigaetinucũñupã, roro yasioropu na caátĩãninucũrjêrê Jesús rɛame baujaropu to ãnipeticoao joroque cũ caãperiparore bairo ïrã. ²¹ Dios yaye cariape quetire catãgouſarã rɛame Dios macũ tɛpu ãniganucũñama, “Nipetiro na caátie Dios cũ caborore bairoa átaje niña,” camasã na caĩmasĩparore bairo ïrã.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

²² Cabero Judea cawãmecuti yeparu cũ cabuerãrê, jãã jũgo ámí Jesús. Topu etari, jĩcã yutea cãrõ camasãrê na jãã bautiza ãmu. ²³ Bairo topu jãã caãno, Juan Bautista cãã Salim cawãmecuti macã tɛpu, Enõn cawãmecuti macã majũrê bautizaũ ãcũ baiyupu. Topure pairõ oco ãñuparõ. Bairi camasã cũ tɛpu etayuparã, cũ bautiza rotirã etarã yua. ²⁴ Mai, atie nipetirije baiyupa cũ, Juarê preso jorica wiipɛ na cajoparo jũgoye.

²⁵ Bairo jĩcã rũmu Juarê na cañeparo jũgoye, cũ cabuerã rɛame apei judío majõcu mena busuyuparã, cũ busunetõgarã. Judío majã caroaro ãnigarã Dios cũ caĩñajoro oco mena na caátinucũrjêrê ãmeo busupẽniñuparã na majũ. ²⁶ Bairo ãmeo busupẽni yaparo, Juan tɛpu ásuparã. Bairo cãtu eta, atore bairo qũĩ quetibujuyuparã Juarê:

—Jããrê cabuei, tirũmujãñurõã Rio Jordán ape nãgõãrɛ mu mena caãniatacu, jããrê mu caquetibujuricu rɛame ãmerê camasãrê na bautizaũ

átiupũ cũ cãã. Bairo cũ caáto, nipetiro camasã cãrẽ ʘsarã baiuparã — qũĩĩuparã Juarẽ cũ cabuerã, Jesús cũ caátĩãnierẽ quetibujarã.

²⁷ Bairo na caĩrõ tũgoũ, atore bairo na ĩĩupũ Juan:

—Dios cũ carotieticõãta, camasã cũ ʘsaetibujorãma. ²⁸ Mujããrẽ yũ caquetibujuriquere mujãã tũgoricarã. “Yũa, Mesías, Dios cũ cabesericũ mee yũ ãniña,” mujããrẽ ĩiwũ. Yũa, cũ jũgoye cũ cajojũgoricũ yũ ãniña. ²⁹ Ape wãme ĩcõĩarĩ atore bairo mujããrẽ yũ quetibujũgũ: ĩĩcãũ camasocũ cũ nũmo caãnipaore cõ cũ cawãmo jiyari rãmũ caãno cũ yao majũ tu-ayamo. Cũ bapa cũ mena macããcũ cõ mena cũ cawãmo jiyaro ĩĩãũ, ʘseani nemoũmi. Jesús pũame cawãmo jiyaricũre bairo caãcũ niĩami. Camasã cãrẽ caũsarã pũame, cũ nũmo, cũ cawãmo jiyaricore bairo caãna niĩama. Bairi, yũ, Jesús mena macããcũ ãnirĩ, camasã cãrẽ na caũsaro ĩĩãũ, yũ ʘseani nemoña. ³⁰ Jesús pũame tocãnacã rãmũ nemojãĩũrõ caãnimajũũ ãninutuagũmi. Yũ pũame roque nemorõ cabũgoro macããcũ yũ caãnicõãnutuapee majũ niña —ĩcõĩarĩ na ĩ quetibujũyupũ Juan cũ cabuerãrẽ.

El que viene de arriba

³¹ Jesús, ʘmũrecõopũ caatãcũ ãnirĩ, nipetirã netõrõ caãnimajũũ niĩami. Noo ati yepa macããcũ pũame roque ati yepa macããjẽ jettore quetibujũ masĩĩami. Cũ, ʘmũrecõopũ caatãcũ ãnirĩ nipetirã netõrõ caãnimajũũ niĩami. ³² ʘmũrecõopũ cũ caĩĩarĩqũẽrẽ, cũ catũgorique cũãrẽ quetibujũyami. Cũ caquetibujurije pũame cariape majũ to caãnimiatãcũãrẽ, tiere cariape tũgoetiyama camasã. ³³ ĩĩcããrã niĩama bairãpũa cũ yaye quetire cariape catũgõũsarã. Bairo catũgõũsarã ãnirĩ, “Cariape quetibujũyami,” ĩ tũgoña masĩĩama. ³⁴ Dios pũame Espĩritu Santo cũ camasĩĩjẽrẽ butioro majũ cũ joyupi Jesure, ati yeparũ cũ cajoricũre. Bairo cũ cajoroĩ, Jesús pũame caroaro cariape quetibujũnucũĩĩami Dios yaye quetire. ³⁵ Dios cũ macãrẽ mairĩ, nipetiro rotimasĩĩrũqũẽrẽ cũ joyupi. ³⁶ Torecũ, noo macããcũ Jesure catũgõũsaũ pũame merẽ yeri capetieti pũnarẽ cãgoyami. Apei, Jesure catũgõũsagaecũ roque tie yeri capetieti pũnarẽ cãgoetiyami. Popiye cũ baio joroque cũ átigũmi Dios, cũ macãrẽ cũ catũgõũsaetie wapa.

4

Jesús y la mujer de Samaria

¹ Cabero camasã capããrã majũ Jesure na catũgõũsarijere tũgoyuparã fariseo majã. Tunu bairoa Juan Bautista cũ cabautizaricarã netõjãĩũrõ Jesús cũ cabautizarã pũame na caãnierẽ tũgoyupa. ² (Mai, Jesús pũame camasãrẽ na bautizaemi. Jãã, cũ cabuerã pũame roque cũ carotiro jũgori na jãã bautizawũ.) ³ Bairi Jesús pũame, “Yũ cabairijere masĩcõãĩnama fariseo majã,” ĩ tũgoĩarĩ, Judea yeparũ caãniatacũ Galilea yeparũ tunucoámĩ.

⁴ Bairo tunuáccũ, Samaria yeparũ cũ canetõãpée ãmũ. ⁵ Bairo netõãccũ, Sicar cawãmecũti macãpũ etawĩ. Mai, ti macã tũpũ niña jãã ĩĩcũ Jacob ãnacũ cũ macũ Josere cũ cacũĩĩcã yepa majũ. ⁶ Ti yeparũre niña oco warica ope, Jacob ãnacũ ya oco ope majũ. Bairo Jesús pũame maarẽ caatĩmiatacũ jutiri, ti opetũre etanumu etawĩ. Muipũ ʘmũrecõo recomacã majũ cũ caãnipãũ ãmũ. ⁷⁻⁸ Mai, jãã cũ cabuerã pũame jãã acoápu macãpũ, apeye ũnie ʘgarĩquere wapatirãná. Topũ jãã caãnitoye, ĩĩcãõ carõmio etayupo, ti ope macããjẽrẽ oco waaõ acõ. Bairo cõ caetaro ĩĩãũ, atore bairo cõ ĩĩupũ Jesús:

—Oco peeto yu joya. Yu cūã yu etigaya.

⁹ Mai, ti yeparure jãã, judío majã, Samaria yepa macããna mena jãã ãmeo busupënetinucũña. Bairi to macããcõ pñame tie tũgoñarĩ atore bairo qũĩñupõ Jesure:

—¿Nopëĩ mña, judío majõcu nimicũã, yu, Samaria yepa macããcõrë yu mña oco jëniñati? —qũĩñupõ.

¹⁰ Bairo cõ caĩrõ tũgon, atore bairo cõ ññupũ Jesús carõmiorë:

—Mña, Dios camasãrë cã cajogarijere mña masĩëtĩña. Yu cũãrë mña masĩëtĩña. Yure mña camasiata roque, mña pñame ocore yu mña jëñibujioataco. Bairo yu mña cajëniata, yu pñame oco caticõã nio joroque caãtiere mña yu jobujioatacu —cõ ññupũ.

¹¹ Bairo cã caĩrõ tũgo, carõmio pñame qũĩ jëniñanemoñupõ tunu:

—¿Ñe mena ocore mña waneiatĩ? Ati ope ãcũãjãñũña. Bairi, ¿nooru oco cacaticõãñinucũrĩjërë mña bocabujiocati? ¹² Marĩ ñicũ Jacob ãnacũ ati ope macããjërë etinucũñañupĩ. Cã pũnaa, cã yarã, cã canurã cũã etinucũñañupã. Ati opere ati yepa macããnarë na cũñañupĩ Jacob ãnacũ. ¿Mña pñame roque cã netõrõ caãnimajũũ mña ãniñati? —qũĩ jëniñañupõ carõmio Jesure.

¹³ Bairo cõ caĩrõ tũgon, atore bairo cõ ññupũ Jesús:

—Nipetiro ati opere caoco etirã pñame bairoa ñeme jipicõãgarãma tunu. ¹⁴ Ni ãcũ atie oco yu cajogarijere caetii pñame pñgani cãrõ ñeme jipinemoetigumi tunu. Cãpurre cã yeripũ oco tutuaro cawitipetietore bairo yeri tũgoñatutuacõãñajë cũãrë cãgocõã ninucũgumi. Tie jũgori caticõã ninucũgumi tocãnacã rãmu —cõ ññupũ Jesús.

¹⁵ Bairo cã caĩrõ tũgo, carõmio pñame bairo qũĩñupõ tunu:

—Toroquere, tie ocore yu joya, pñgani cãrõ yu cañemejipinemoetiparore bairo ñ. Ati operure pñgani cãrõ oco wago yu bainemoetigo yua —qũĩñupõ Jesure.

¹⁶ Bairo cõ caĩrõ tũgomicũã, atore bairo cõ ññupũ Jesús:

—Mai, mña manapure cã pioja. Cã piiri bero, atopũ asã cã mena.

¹⁷ Bairo cã caĩrõ, carõmio pñame atore bairo qũĩñupõ:

—Camanapũ mácõ yu ãniña.

Jesús pñame bairo cõ caĩrõ, bairo cõ ñ yuyuru:

—“Camanapũ mácõ yu ãniña,” mña caĩata, cariapea miña. ¹⁸ Jĩcã wãmo cãnacãũ majũ camanapũ cutimirĩcõ mña ãniña. ãme mña mena caãcũ cũã mña manapũ majũ mee niñami. Toreco, cariapea miña —cõ ññupũ.

¹⁹ Bairo cã caĩrõ, carõmio pñame atore bairo qũĩñupõ Jesure.

—Mña caĩrĩjërë tũgori, merë yu masĩña: Mña, profeta, Dios yaye quetire caquetibujeri majõcu mña ãcũ. ²⁰ Bairi jãã, Samaria yepa macããna jãã ñicũjãã jicu ãtãũpũ Diore cã ñubuenucũñupã. Mũjãã judío majã roque aperopũ Jerusalëpũ mũjãã ñubuenucũña —qũĩñupõ.

²¹ Bairo cõ caĩrõ, atore bairo cõ ññupũ Jesús:

—Yu caĩrĩjërë cariape tũgoya: Jicu ãtãũpũ áperimirãcũã, o Jerusalén macãpũ áperimirãcũã, marĩ Pacu Diore cã mũjãã cañubemasĩpa rãmu cõñarõ baiya. ²² Mũjãã, Samaria yepa macããna Diore tũgonucũmirãcũã, cã mũjãã masĩëtĩña. Jãã, judío majã roque Dios camasãrë cã canetõgarije quetire cã caquetibujucũrĩcãrã majũ ãnirĩ cã jãã masĩña. ²³ Bairi camasã caroaro cariape Diore na cañubuerica yutea etaro baiya. Merë ti yutea ãñijũgoya. Bairi camasã noo na cañubuenucũrĩpau jũgori mee, Espiritu Santo na yeripũ cã caãno jũgori pñame roque Diore cã ñubuegarãma.

Tore bairo na cañubuerdo boyami Dios cārē caroaro cariape cañubuerā p̄amerē. ²⁴ Marī cañīaēcū niñami Dios. Bairi cārē caroaro cariape cañubuerā p̄ame na yeri na catūgoñarījēp̄u roque cārē cañubueparā niñama —cō īñupū.

²⁵ Bairo cū caīrō, carōmio p̄ame atore bairo qūñupō Jesure:

—Ape rām̄ Mesías Dios cū cabeseric̄, Cristo sawāmes̄ cū caetapeere ȳ masīña. Cū, etaup̄, cū majū nipetirijere marī quetibuj̄gum̄i —qūñupō.

²⁶ Bairo cō caīrō tūgō, bairo cō ī masīōñupū Jesús:

—Ȳ, m̄ mena cabus̄p̄ēni, cūā ȳ āniña Cristo, Dios cū cabeseric̄ majū —cō īñupū Jesús.

²⁷ Bairo cō cū caīquetibuj̄gip̄ana, jāā, Jesús cū cabuerā, mac̄p̄u caugarique wapatiratāna cū t̄p̄u jāā etaw̄. Bairo etarā yua, dope bairo jāā ī tūgoñamasīēp̄, Jesús carōmio mena cū cabus̄p̄ēnirō īñarā. Bairi, “¿Ñe ūnierē m̄ átiyati?” jāā ī jēniñāep̄u Jesure. ²⁸ Bairo carōmio p̄ame jāā caetaro īñao, cō oco warica jot̄ure toa piti ropocōāwō. Bairo piti ropo yaparo, mac̄p̄u acoámó. Top̄u etari, atore bairo na ī quetibuj̄yupo to mac̄āñarē:

²⁹ —Tiaya muj̄āā cūā. Nipetiro īñarasá. Jō jīcāū camasoc̄u niñami dope bairo ȳ caátajere camasīpeyocōāñ. ¿Cristo, Dios cū cabeseric̄ mee cū ānibauyati? —na ī quetibuj̄yupo.

³⁰ Bairo na cō caīquetibuj̄uro tūgorā, to mac̄āna p̄ame ti mac̄rē witiá yua, jāā caānop̄u etawā. ³¹ Mai, na caatip̄ana Jesure, “Ugariquere ugaya,” cū jāā īmiwū.

³² Bairo jāā caīrō tūgomicūā, atore bairo jāā īwī Jesús:

—Yua, apeye ūnie ugarique ȳ cūgoya muj̄āā camasīētīērē.

³³ Bairo cū caīrō tūgorā, jāā, cū cabuerā p̄ame atore bairo jāā āmeo ī bus̄w̄u:

—¿Aperā merē ugariquere cū na jeatibaupari? —jāā īwū.

³⁴ Bairo jāā caīrō tūgō, Jesús p̄ame atore bairo jāā īwī:

—Dios, ȳre cajon̄, cū caborijere ácu ȳ átiya. Bairi jīcāū butiuro caugagatūgoñarē bairo ȳ cūā ȳ cū caátirotijoriquere ȳ átipeyogaya. ³⁵ Atope bairo ȳ muj̄āā īña: Vaparićānacū m̄ip̄na rusaya oterique caríca c̄tiparo j̄goye. Bairo ȳ muj̄āā cañmiatācūārē, ape wāme ícōñarī muj̄āārē ȳ quetibuj̄pa: Oteriquere īñañijate. Ȳra, merē jeriquere niña. ³⁶ Oterique rícare cajeri maj̄oc̄u cū capaarique wapa wapatagum̄i. Cū capaarique wapa p̄ame Dios cū cajoriye yeri capetieti p̄na majū niña. Bairo bairi oterique caotei, cabero cū caoterique caríca c̄top̄u tiere cajei cūā p̄ugar̄p̄na useanigarāma. ³⁷ Camasā na caquetibuj̄nucūrī wāmerē bairo cariape baiya: “Jīcāū jicoqueip̄na oteimi. Cabero cū caoterique caríca c̄top̄u apei jeimi tunu,” ī nucūñama camasā. ³⁸ Muj̄āā, ȳ cabuerā, na cañnucūrōrēā bairo muj̄āā baiya. Muj̄āārē ȳ yaye quetire muj̄āā ȳ quetibuj̄u rotijoya merē aperā na caquetibuj̄j̄goricarā t̄p̄u, caroaro jīcārō t̄ni na catūgopeti jīātietaaparore bairo ī. Muj̄āā, aperā na capaaj̄goriquere capaayaparo petietabojarārē bairo muj̄āā ȳ átirotijoya na watoap̄re. Bairi merē muj̄āārē masiriyoetiya muj̄āā ȳ caquetibuj̄urotijorije yua —jāā īwī Jesús yua.

³⁹ Bairi capāārā to mac̄āna Samaria yepa mac̄āna, “Nipetiro ȳ caátajere masīpeyocōāñami Jesús,” carōmio cō caīrō j̄gori, qūñroa j̄gowā Jesure. ⁴⁰ Bairo bairi Jesús t̄p̄u etarā, “Ápéricōāña,” qūñwā Jesure. “Jāā

mena m̄ tuaḡu mai,” bairo na caĩrõ t̄gou, p̄ga r̄m̄u majũ na mena ãmi Jesús, narẽ bue ãcũ. ⁴¹ Bairo Jesús cũ caquetibujurijere t̄gorã, c̄rẽ caĩroarã menarẽ ãninemowã capããrã to macããna camasã. ⁴² Na p̄ame atore bairo cõ ïwã carõmiorẽ:

—Ñamicãã jããrẽ m̄u caquetibujuataje j̄gori Jesús mena jãã t̄goñatutuajũgoar̄u. ãme roque jãã majũ cũ caquetibujurijere t̄gori, nemojãñurõ cũ mena jãã t̄goñatutuaya. Cariape cãã niñami ati um̄arecõo macããna na carorije wapare canetõũ majũ —cõ ïwã to macããna carõmiorẽ.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

⁴³ Bairi p̄ga r̄m̄u Samaria yepa macããna mena cũ caãniatato bero, Jesús Galilea yepar̄u acoámí. ⁴⁴ Mai, Jesús, cũ majũ cũ caĩtatore bairo baiw̄u: “Ni ùcũ Dios yāu profetare cũ ya macã macããna cũ boenama. Noa majũ qũiroaenama.” ⁴⁵ Bairo bairi Jesús Galilea yepar̄u cũ caetaro ïñarã, camasã to macããna p̄ame caroaro cũ j̄niwã. Mai, na cãã Jerusalẽp̄u Pascua bose r̄m̄u ïñarã etayupa. Top̄u Jesús cũ caáti ïñorĩqũerẽ ïñañupã. Bairo bairi caroaro qũĩña useaniwã Jesure.

⁴⁶ Bairo Jesús Galilea yepar̄u ãñesã, Caná na caĩrĩ macãp̄u ocorea, use oco majũ cũ caátijẽñorĩcã macãp̄u tunucoámí. Ti macãp̄ure ãñupĩ jĩcãũ ti yepa quetiupar̄u rey roca carotimasĩ majũ. Cũ macũ p̄ame butiuro riayup̄u ape macãp̄u Capernaup̄u. ⁴⁷ Bairo bairi, “Jesús Judea yepar̄u caãniatacu Galilea yepar̄u etaup̄u,” na caĩrj̄erẽ queti t̄gori, Jesús t̄p̄u ásũp̄u. Cãtu etaũ, “Jito ȳu ya wiip̄u. Ȳu macũ p̄ame cariac̄p̄u niñami. Cũ catiõ asã,” butiuro qũĩwĩ capac̄u Jesure. ⁴⁸ Bairo cũ caĩrõ t̄gou, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Mujãã camasã, ȳu caátimasĩrj̄ẽ átijẽñorĩqũerẽ mujãã caĩñaepata, ȳu mena mujãã t̄goñatutuuetinucũña.

⁴⁹ Bairo cũ caĩrõ t̄gomicãã, atore bairo qũĩwĩ quetiupar̄u rey roca carotimasĩ Jesure:

—Ȳu Quetiupar̄u, ijito, diwatoa! Ȳu macũ cariac̄p̄u niñami.

⁵⁰ Bairo cũ caĩrõ t̄gou, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—M̄u ya wiip̄u tunucoa ácj̄a. Merẽ m̄u macũ catiḡumi —qũĩwĩ.

Bairo cũ caĩrj̄erẽ cariape t̄gou, carotimasĩ p̄ame acoámí cũ ya wiip̄u. ⁵¹ Bairo cũ catunu átípar̄u, cũ paacoteri majã p̄ame maar̄u cũ bocãetari, atore bairo qũĩñuparã:

—¡M̄u macũ caticoami merẽ!

⁵² Bairo na caĩquetibujuro t̄gori, “¿Dipar̄u muip̄u cũ caãno majũ cũ cati jũgoati ȳu macã?” na ï j̄eniñañupã. Bairo cũ caĩrõ, qũĩñuparã:

—Ñamicã, jĩcãrõ riape beroaca cũ bugojãnaar̄u —qũĩ quetibujuyuparã.

⁵³ Bairo na caĩquetibujuro t̄gou, capac̄u p̄ame t̄gomasĩ rocajoyup̄u: “‘Merẽ m̄u macũ caticoayami,’ Jesús ȳu cũ caĩata hora majũ niupã,” ï t̄gomasĩ rocajoyup̄u. Bairo tiere na cũ caquetibujuro t̄gorã, cũ, cũ ya wii macããna nipetiro cãã c̄rẽ bairo Jesús mena t̄goñatutua jũgoyuparã.

⁵⁴ Mai, carotimasĩ macãrẽ Jesús cũ cacatiorique p̄ame Galilea yepar̄ure ocorea, use oco majũ cũ caátijẽñorĩqũẽ bero cũ caáti ïñobaporique ãm̄u ti wãme.

5

Jesús sana al paralítico de Betzata

¹ Bairo jĩcã yũtea canetõrõ bero Jesús pũame judío majã na cabose rãmũ qũenorõ ñĩna ácu, tunu ámí Jerusalén macũpũ. ² Mai, ti macã Jerusalén pũame ãtã mena ãmũarõpũ na caẽñotaãmejorerica macã ãmũ. Bairi jĩcã jope oveja nurĩcãrã na cajããrĩ jope cawãmecati jope ãmũ. Bairo bairi ti jope jãátapũ tũre ãmũ jĩcã ope caoco witiri ope. Tipũ Betzata wãmecũpũ yũ yaye hebreo mena. Ti opetũre jĩcã wãmo cãnacã jopee majũ jopeeri werique ãmũ. ³ Bairo bairi ti jopeeri tũre capããrã cariarã ãma. Jĩcããrã cacaapee ñĩamasĩena, aperã caãmasĩena, aperã cabũũrã cũña jowã tipũre. Na pũame oco cajabewẽrĩjẽrẽ coterã baiwã. ⁴ Mai, ángel pũame masĩã mano cũ cabori rãmũpũ caãno ti oco opẽpũ etanucũñupũ. Bairo etari, ocore átijabenucũñupũ. Bairo cũ caátijabero bero, ni ùcũ tie ocore cañaũajũgou pũame cũ cariyecutie cũ netõcõã nucũñuparõ. ⁵ Mai, na menarẽ jĩcãũ ãmi treinta y ocho cãmarĩ majũ cariyecutiãcũ. ⁶ Bairo bairi Jesús ti operi tapũ netõácũ, topũ cacũñaurẽ qũĩñawĩ. Yoaro cũ cariyecuto qũĩñamiãcũ, atore bairo qũĩ jẽniñawĩ Jesús cariaũre:

—¿Mũ riaye canetõrõ mũ boyati?

⁷ Cariaũ pũame atore bairo qũĩ yũwĩ Jesure:

—Yũ Quetiupũ, yũre cajuãtinemoũ manimajũcõãñami. Tocãnacã nia oco cajabenetõrĩpũ caãno tie ocopũ yũ cañaũuagaro, aperã pũame yũ jũgoye ñañuaweyocõã nucũñama —qũĩwĩ Jesure.

⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgou, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Wãmũncãña, mũ cacũñarõrẽ nepũsari ácuja. Merẽ mũ riayere yũ netõcõãña.

⁹ Bairo cũ caĩrõ, jicoquei ñũcoami cariaye cutimiatacũ pũame yua. Bairo wãmũncã yua, cũ cacũñarõrẽ ne acoãmí. Mai, ti rãmũ pũame judío majã na cayerijãrĩ rãmũ ãmũ. ¹⁰ Bairo bairi Jesús cũ cacatioatacũ cũ cacũñarõrẽ cũ caneátõ ñĩnarã, judío majã quetiuparã pũame atore bairo qũĩwã cãrẽ:

—¿Nopẽĩ ãme rãmũ marĩ cayerijãrĩ rãmũ caãnimiatacũãrẽ, mũ cacũñarõrẽ mũ ne ñesẽãñati? Ati rãmũ ùnorẽ bairo boetiya —qũĩwã.

¹¹ Bairo na caĩrõ tũgou, atore bairo na ñwĩ cariamiatacũ:

—Yũre cariaye netõatacũ pũame, “Mũ cacũñarõrẽ nerĩ ácuja,” ñiami —na ñwĩ.

¹² Atoe bairo qũĩwã tunu:

—¿Ñamũ majũ, “Mũ cacũñarõrẽ nerĩ ácuja,” mũ qũĩati? —qũĩ jẽniñawã.

¹³ Bairo na caĩjẽniñarõ tũgori, cacatiatacũ pũame qũĩña macãmiwĩ Jesure. Qũĩña bócaemi. Jesús pũame bauemi, merẽ capããrã camasã cañnarã etarã watoapũ caácũ ãnirĩ. ¹⁴ Cabero Dios ya wii templo wiipũ cũ boca etaũ, atore bairo qũĩwĩ Jesús cũ cacatioatacũre:

—Tũgopeoya yũ caĩrĩjẽrẽ: Merẽ canetõatacũpũ mũ ãniña. Bairi roro mũ átinemoepa. Carorije mũ caátinemoata, nemojãñurõ mũ tãmũogũ tunu —qũĩwĩ Jesús.

¹⁵ Bairo Jesús cũ caĩrõ bero, caũmũ pũame judío majã quetiuparãrẽ na quetibũju ámí. “Yũre cariaye netõatacũ pũame ‘Jesús’ wãme cutiyami,” na ñ quetibũjuwĩ. ¹⁶ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã Jesús, yerijãrĩcã rãmũrẽã caũmũrẽ cũ canetõrĩqũẽ jũgori cũ mena asiarã popiye cũ baio joroque átigayupa. ¹⁷ Jesús pũame bairo na ñwĩ:

—Yũ Pacũ tocãnacãnia paanucũñami. Yũ cũã cũrẽã bairo yũ paanucũña.

¹⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, nemojãñurõ Jesús cũ cariaro boyuparã judío majã quetiuparã pũame. Mai, “Marĩ cayerijãrĩ rãmũ macããjẽ marĩ ñicũjãã na caroticũrĩqũẽrẽ nucũbugoetiyami Jesús, bairo cariyecũcũre

cū cacatioata,” ĩ tũgoñarĩ, cū mena asiajãñuñuparã. Bairo tunu, “ ‘Dios niñami yu Pacu majũ,’ cū cañata, ‘Yu, Dios mena ĩcãrõrẽ bairo jãã ãniña,’ caĩrẽ bairo iñami Jesũs,” ĩ tũgoñarĩ, netõrõ majũ cū mena asiajuparã.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹ Bairo na caĩtũgoñarĩjẽrẽ masĩcõãrĩ, atore bairo na ĩwĩ Jesũs: “Cariape mujããrẽ ñiña: Yu, Dios macũ nimicũã, dise ũnie átijẽñorĩquẽrẽ yu majũã yu áti masĩtĩña. Yu Pacu cū caátigarijere masĩrĩ, cū carotiro mena jeto tiere yu áti masĩña. Yu Pacu cū caátigarijere masĩrĩ, tie nipetirijere yu átinucũña. ²⁰ Yu Pacu yũre mairĩ, nipetirije cū caátinucũrĩjẽrẽ ñiñoñami. ãme caãmasĩcũrẽ cū yu caátiorije netõjãñurõ caroa macããjẽ cū caátigarijere yu áti iñogumi caberõpũre. Tie roquere iñarã, nemorõ mujãã iña acũamajũcõãgarã. ²¹ Yu Pacu pũame cabaiyasiricarãrẽ tunu na catiocõãñami. Cũrẽ bairoa yu cãã noo yu caborãrẽ na yu joya catiriquere. ²² Yu Pacu pũame ni ũcũ camasocũre qũĩña beseetiyami. Yu pũamerẽ nipetiro camasãrẽ na iñabeseroti yu jowĩ. ²³ ‘Yũre na caĩroarore bairo yu macũ cũãrẽ na ĩroáto,’ ĩ, yu jowĩ yu Pacu Dios. Bairo yũre caĩroaescu pũame yu Pacu yũre cajoricu cũãrẽ caĩroaescu bairo nicõãñami mai.

²⁴ “Cariape mujããrẽ ñiña: Ni ĩcãũ ũcũ yu yaye quetire catũgousau, bairi Dios yũre cajoricu mena catũgoñatutua pũame caticõã ninucũgumi tocãnacã rũmua. Popiye cū baio joroque Dios cū caátipau mee niñami. Bairo cū, ñamicã cabaiyasiricu nimicũã, ãmerẽ yua, cacaticõãninucũãrẽ bairo tuayami. ²⁵ Cariape mujããrẽ ñiña tunu: Petoaca rũsaya ati yepa macããna yu, Camasã Jũgocũre, yu na catũgousaparo. Merẽ yu na catũgousari yũtea ãnijũgoya. Yũre catũgousaena pũame yasiricarõpũ caápãrã majũ tuagarãma. Yu yaye quetire cariape catũgorã pũame roque caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. ²⁶ Yu Pacu camasãrẽ ãnicõãninucũrĩquẽrẽ cajoũ niñami. Bairo bairi yu cũãrẽ camasãrẽ ãnicõãninucũrĩquẽrẽ na yu cajoro boyami. ²⁷ Tunu bairoa Camasã Jũgocũ yu caãnie jũgori yu pũamerẽ nipetiro camasãrẽ na iñabeseroti yu jowĩ. ²⁸⁻²⁹ Bairo yu caĩquetibũjũrijere tũgorã, acũaeticõãña. ĩcã rũmu nipetiro cabaiyasiricarã cũã yu yaye bũsũriquere tũgogarãma. Tiere tũgorã, masã operipũ caãnimiatana catitunugarãma. Caroaro cariape caátana catitunurĩ bero, ẽseanirĩ ãnicõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. Roro caátana pũame roque catitunurĩ bero caũpetietõpũ popiye baicõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua,” na ĩ quetibũjũwĩ Jesũs judio majã quetiuparãrẽ.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰ ĩ quetibũjũ yaparo, atore bairo na ĩwĩ tunu: “Yu majũ ĩcãũã camasãrẽ ñiña besemasĩtĩña. Yu Pacu cū caboro cū carotirore bairo na ñiña besemasĩña. Bairo bairi na yu caĩñabeserije pũame caroaro cariape niña. Yu majũã yu caboro yu caátigarijere yu áperiya. Yu Pacu, yũre cajoricu, cū caborore bairo yu átinucũña. ³¹ Tunu bairoa yu majũ, ‘Yu yaye bũsũrique cariape niña,’ ĩcãũã mujããrẽ yu cañata, ‘Mũnana, marĩ ĩtoyami,’ mujãã ĩbujiorã. ³² Bairo mujãã caĩmiatacũãrẽ, apeĩ yu caátĩãnierẽ iñarĩ, ‘Cũ yaye bũsũrique cariape niña,’ mujããrẽ iñami. Yũre cū cajũgoĩrĩjẽ pũame roque caãnimajũrĩjẽ niña. ³³ Tunu apeĩ Juan Bautista tũpũre yu yaye quetire mujãã yarã mena mujãã jẽniña rotijoyupa. Juan pũame cariape majũ mujããrẽ quetibũjũ joyupĩ yu caátĩãnie quetire. ³⁴ ĩcãũ camasocũ, ‘ “Jesũs yaye bũsũrique cariape niña,” mujããrẽ cū caĩquetibũjũeticõãta, yu átimasĩtĩbũjõũ,’ ñi tũgoñaẽtĩña baiũa. Dios mujããrẽ cū canetõrõ

roque yu boya. Bairo bairi Juan narē cū caĩrĩqũērē na tũgobocaáto ĩ, tiere mujãārē ñinemoña. ³⁵ Juan pũame cajĩñabusujũgori majõcũre bairo caãcũ ãmi. Cajĩñabusurica caroaro jĩñawoya. Tia jĩñabusurica caũbusuorore bairo ãmi Juan, Dios yaye caroa quetire quetibũyũ ãcũ. Tie cũ yaye quetibũjuriquere tũgorã, nocãrõ mea tiere mujãã tũgo useanimiñupã. ³⁶ Yu caátijẽñorĩjẽ pũame Juan cũ caquetibũjurique netõrõ caãnimajũrĩjẽ niña. Yu caátijẽñorĩjẽ yu Pacu cũ caátirotirije majũ niña. Bairo bairi tiere ñnarĩ, ‘Cariapea Jesús, Dios cũ cajoricu majũ niñami,’ yure mujãã caĩmasĩpee niña. ³⁷ Yu Pacu, yure cajoricu pũame, yu caátianierē caroaro quetibũyũyami mujãārē. Di rũmu ũno cũ cabusurije majũrē mujãã catũgoetimiatacũārē, bairi tunu cũ cabaurijere mujãã caĩñaetimiatacũārē, tore bairo mujãã quetibũyũyami baipua yu Pacu. ³⁸ Bairo mujãārē cũ caquetibũjumiatacũārē, yu, cũ cajoricure mujãã ĩroaetiya. Bairo bairi cũ caquetibũjurijere mujãã tũgo usaetinuñũ. Cayeri tũgousaena mujãã ãniña. ³⁹ Yeri capetietiere bõcagarã, Dios yaye quetire na cawoaturica tutire caroaro ĩroarique mena mujãã buecõã ninucũmiña. Yua, ti tutire cawoaturicarã na cawoatujũgoyetacu yu ãniña. ⁴⁰ Bairo na cawoatujũgoyetacu yu caãnimiatacũārē, mujãã pũame yu mujãã boetiya. Bairo yure mujãã caboeticõãta, yu cajomasĩrĩjẽ yeri capetieti pũnaarē mujãã cũgoetigarã,” na ĩwĩ Jesús judío majã quetiuparãrē.

⁴¹ ĩ quetibũyũ yaparo, atore bairo na ĩ quetibũyũwĩ tunu: “Camasã, ‘Caroaro majũ caquetibũyũ niñami,’ yure na caĩpee yu macãētĩña. ⁴² Bairo macãētĩrĩ, bairo mujãārē ñinemoña: Mujãã yeri mujãã catũgoñarĩjẽrē yu masĩña. Mujãã pũame roque mujãã yeripu Diore camasĩena majũ mujãã ãniña. ⁴³ Yu Pacu cũ carotiro jũgori mujãārē buei acú yu apú ati yeparure. Bairo cũ cajoricu yu caãnimiatacũārē, yu mujãã boetiya. Apei cabuei cũ majũã cũ caboro mujãã tũpu cũ caapáta, cũ mujãã tũgousabujiorã. ⁴⁴ Aperã, ‘Caroarã mujãã ãniña,’ mujãārē na caĩrĩjẽrē mujãã boya. Bairo bomirãcũã, Dios jĩcãũã caãcũ pũame, ‘Caroarã mujãã ãniña,’ mujãārē cũ caĩpee pũamerē mujãã macãētĩña. Bairo cabairã ãnirĩ, dope bairo yu mena mujãã tũgoñatutua jũgomasĩena. ⁴⁵ Tunu bairoa, ‘Marĩ caãtiere qũĩ busujãbujioñmi Diopũre,’ ĩ tũgoñaeticõãña. Bairo mee yu átiya. Moisés ãnacũ pũame roro mujãã caãtiere quetibũyũ buitiyami mujãārē Diopũre. Moisés ãnacũ mujãã caĩroanucũũ majũ pũame roque bairoa átiyami. ⁴⁶ Yu pũame Moisés ãnacũ cũ cawoatujũgoyecutacu yu ãniña. Bairi cũ yaye quetire caroaro cariape mujãã catũgoata, yu yaye queti cũārē mujãã tũgousabujiorã. ⁴⁷ Cabũgoroa cũ yaye cũ cawoatucũrĩqũērē cariape mujãã catũgousaepata, nemojãñurõ ãnirĩ mujãārē yu caĩrĩjẽ roquere mujãã tũgousaena,” na ĩwĩ Jesús judío majã quetiuparãrē.

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Tipau bero Jesús tunucoámĩ Galilea yeparure tunu. Topure ãcũ, Galilea macããra utabucuraru pẽñawĩ. Mai, tira pũame ape wãme Tiberias wãmecutiya. ² Bairo bairi to macããna camasã cũ camasĩrĩjẽ mena Jesús cariyecũnarē cũ canetõrõ ĩñawã. Bairo cũ caátĩ ĩñorĩjẽrē ĩnarã, cũ berore usawã capããrã camasã. ³ Bairi jãã, Jesús cũ cabuerã cũã, ape ñũgõãru pẽña etarã yua, ãtãũru jãã wãmucõãpũ. Wãmua, jãã etanumucõãpũ. ⁴ Tipau caãno judío majã na ya bose rũmu Pascua cawãmecuti rũmu

cañiparo cõñarõ baiwũ. ⁵ Bairo Jesús camasã capããrã cã bero na caũsaro ññaũ, atore bairo qũĩwĩ Felipe:

—¿Noopũ ugariquere marĩ wapatirãti, ãnoa nipetiro camasãrẽ marĩ canupeere?

⁶ Mai, Jesús pũame merẽ dope bairo cã caátipeere masĩmicãã, tore bairo cã jẽniñawĩ Felipe, “¿Dope bairo yure cã yuati?” ĩ. ⁷ Bairo cã caĩrõ tũgou, atore bairo qũĩwĩ Felipe Jesure:

—¡Ago, tame! docientos denario moneda tiiri mena pããrẽ na marĩ cawapatinumiatacããrẽ, nipetiro camasãrẽ petoaca caãnie etatuætibujoro —qũĩwĩ Felipe.

⁸ Bairo cã caĩrõ tũgou, apei jãã mena macããcũ Andrés, Simón Pedro bai pũame, atore bairo qũĩwĩ Jesure:

⁹ —Atore niñami cawĩmaũ jĩcãũ. Cũ pũame jĩcã wãmo cãnacã rupaa cebada mena na caátaje pããrẽ cũgoyami. Bairi tunu wai pũgarããcã cũgoyami. Atie ugariqueaca, ãnoa camasã capããrã na caãnoi, na etatuætimajũcõãbujoro —qũĩwĩ Andrés.

¹⁰ Bairo cã caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwĩ Jesús:

—Nipetiro camasãrẽ na rui rotiya.

Mai, to na caruiparo pũame caroaro cataa cuto ãmũ. Bairo bairi etanumu peticoama taa buipũ nipetirã, jĩcã wãmo cãnacã mil majũ camasã. ¹¹ Bairo na caruiro ññaũ, Jesús pũame pan rupaare nerĩ, Diore, “Jãã mena mũ ñujãñuña,” qũĩ jẽniwĩ. Bairo qũĩ jẽni yaparori bero, yeparũ caruirãrẽ tie pããrẽ jãã batorotiwĩ. Torea bairo ámi wai cããrẽ. Bairo átiri bero, camasã na caugagaro cãrõ ugawã. ¹² Bairo na caugatuaro bero, atore bairo jãã ĩwĩ Jesús, jãã, cã cabuerãrẽ:

—Na caugarugarije jeneñoña, yasire ĩrã —jãã ĩwĩ Jesús.

¹³ Bairo cã caĩrõ tũgori, cã carotirore bairo jãã ápũ. Jĩcã wãmo cãrõ pan rupaa caãnimiatajere jãã jeneño jirowũ pũga wãmo peti rupoare pũga pẽnirõ cãnacã piiri majũ. ¹⁴ Bairi to macããna camasã, bairo Jesús pan, wai mena cã caátĩ ñnoatajere ññarĩ, atore bairo ãmeo ĩwã na majũ:

—Toroquere, ãni Jesús, “Jĩcãũ profeta Dios cã cajopau majũ ati yeparũre atĩgumi,” marĩ ñicũjãã ãnana na caĩquetibujũ jũgoyetiricũ ãcãmĩ. Cariapea cãã ãnibauyami —ãmeo ĩwã na majũ.

¹⁵ Bairo ãmeo ĩrã yua, butiuro ti yepa Quetiupau rey cã jõõgarã cã neágamiwã Jesure. Cũ pũame bairo cã na caátigarijere boecu, ãtãũ buipũ wãmucõámĩ yua, jĩcãũã ãnigu.

Jesús camina sobre el agua

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ Cabero canaiocũmuatĩpau jãã, Jesús cã cabuerã pũame utabucurapũ jãã roaápũ. ¹⁷ Bairi cũmuapũ etajãã, ti utabucurare jãã pẽña jũgoapũ, Capernaum macãpũ etarãgarã. Tocãrõã merẽ naitĩã peticoápũ. Jesús pũame jãã tũpũ etaemi mai. ¹⁸ Bairo jãã capẽña atĩpau, wĩno butiuro papu jũgoapũ. Bairi oco turi paca majũ jabewũ. ¹⁹ Bairo bairi yoaropũ jĩcã wãmo cãnacã kilómetro majũ jãã caatusatĩpau, Jesús pũame jãã tũpũ acũ, oco buipũ peacoamĩ. Bairo cã caató ññarã, butiuro jãã uwicoápũ. ²⁰ Bairo jãã cauwiuro ññaũ, atore bairo jãã ĩ jowĩ Jesús:

—¡Yũ yarã, Jesua yũ ãniña, yũ uwieticõãña! —jãã ĩwĩ.

²¹ Bairo cã caĩrõ tũgorã, cũmuapũ cã caetajãrõ jãã bowũ. Bairo cã caetajãrõ bero, jicoquei ape nũgõã tũpũ jãã etacoápũ yua.

La gente busca a Jesús

²² Ti rãmũ busuri rãmũ caãno, camasã ʉtabucũra ape nũgõãpũ catuaricarã pũame jĩcãã caãnia cũmua mena jãã capeñaatajere masĩñupã. Tunu bairoa Jesús jãã mena cũ caãpériataje cũãrẽ masĩcõãñupã. ²³ Tipãũ beroaca aperã Tiberias macããna etayuparã na cũmuu mena, Jesure cũ macãrã. Bairi, Jesús Diore, “Jãã mena mũ ñujãñuña,” cũ caĩ jẽnirĩcãrõ bero, capããrã camasã na capan ʉgaricaropũ etayuparã. ²⁴ Bairo na capan ʉgaricapãupũ etari bero, Jesús bairi jãã cũ cabuerã cũãrẽ jãã bócaetiri, na cũmuupũ etajãñuparã tunu. Bairo etajãã yua, jããtũ Capernaupũ atĩ acoásúpa Jesure macãránã.

Jesús, el pan de la vida

²⁵ Bairo bairi jãã tũpũ peñaeta yua, atore bairo qũĩ jẽnĩñawã Jesure:

—Jãã Quetiupãũ, ¿dope bairo bairi mũ peñaetaatĩ ʉtabucũra atĩ nũgõãpũre? —qũĩ jẽnĩñawã.

²⁶ Bairo na caĩjẽnĩñarõ tũgo, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Cariapea mũjãã ñiña: Yũ caátijẽnĩñorĩqũẽ pũamerẽ, “¿Dope bairo ĩgaro to ĩñati?” ĩ tũgoñarã mee yũre mũjãã macãrã atĩupa. Pan, mũjãã caũgayapirique jũgori roque yũre mũjãã macãrã atĩupa. ²⁷ Mũjãã caũgapee jeto meerẽ macãña. Ati yepa macããjẽ ʉgarique yoaro mee peticoaya. Mũjããrẽ yũ cajogarije yeri capetieti pũna pũame roquere ßũtioro macãña. Tie pũame niña capetietie majũ. Torecũna, yũ jowĩ yũ Pacũ Dios, “Caticõãninucũpeere camasãrẽ na mũ jogũ,” ĩ —na ĩwĩ Jesús.

²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩ jẽnĩñawã Jesure:

—¿Dope bairo jãã átibujiocuti, Dios cũ caátipeere cũ carotirore bairo átipeyogarã?

²⁹ Bairo na caĩjẽnĩñarõ tũgo, atore bairo na ĩ nemowĩ Jesús:

—Dios mũjããrẽ cũ caátirotirije atore bairo niña: Yũ, cũ cajoricũ, yũ yaye quetire cariape mũjãã catũgousaro boyami —na ĩwĩ Jesús.

³⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩ jẽnĩñanemowã Jesure:

—¿Ñe ũnie átijẽnĩñorĩqũẽrẽ jãã mũ átĩ ĩñouati, mũ yaye quetire cari-ape jãã catũgousaparore bairo ĩ? ¿Dope bairije jããrẽ mũ átĩ ĩñouati?

³¹ Marĩ ñicũjãã ãnana desierto cayucũmanopũ ãna, ʉgarique manã cawãmecutiere ʉganucũñañupã. Dios yaye quetibũjura tutipũ cũã torea bairo quetibũjuya: “Dios pũame ʉmũrecóo macããjẽ ʉgarique pan ũnierẽ na jonucũñupĩ,” ĩña ti tutipũ —qũĩwã Jesure to macããna.

³² Bairo na caĩrõ, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Cariapea mũjããrẽ ñiña: Moisés ãnacũ ʉgarique ʉmũrecóo macããjẽrẽ marĩ ñicũjãã ãnanarẽ na joesupi. Yũ Pacũ pũame roque na joyupi. Cũã niñami ʉmũrecóo macããjẽ ʉgariquere bairije caroa majũrẽ cajocõãninucũũ. ³³ Yũ, ʉmũrecóopũ caãnacũ atĩ yepapũ Dios cũ cajoricũ yũ ãniña. Pan, Dios cũ cajorijere bairo yũ ãniña atĩ ʉmũrecóo macããna camasãrẽ. Yeri capetieti pũnarẽ cajoãcũ yũ ãniña —na ĩwĩ Jesús.

³⁴ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, bairo qũĩwã Jesure:

—Jãã Quetiupãũ, tie pan ũnierẽ jãã jonucũña —qũĩwã.

³⁵ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ĩnemowĩ Jesús tunu:

—Yũ, yũ ãniña ʉgarique pããrẽ bairo caãcũ cacaticõãninucũrĩqũẽrẽ cajoãcũ. Bairi ni ũcũ yũtũ caatĩgãũ pũame di rãmũ ũno auatãmũoetĩgũmi. Tunu bairo ni ũcũ yũ yaye quetire catũgousãũ di rãmũ ũno ñeme jipietĩgũmi. Yũre catũgousarã pũamerẽ ñe ũnie na rusaetĩgaro na

caãniuseanipee caroa yeri cutaje, ĩgu ñiña. ³⁶ Mujãã ruame roque yu caatiãnierē ĩnamirãcũã, yu mena mujãã tũgoñatutuaetiya. Tiera merē mujããrē yu quetibũju yaparomiña. Mujãã ruame mujãã tũgogaetiya. ³⁷ Nipetiro yutu caatiparãrē mai yu Pacu ruame na yeripu yutu na atitũgoñao joroque na ásupi. Bairo cũ caátana yutu na caetaro, di rãmu ũno na boeticõã yu baietigu. ³⁸ Yna, umurecõoru caatãcu ati yeparu etari, yu caboro mee, yu Pacu, yure cajoricu, cũ caãtirotiquere áti acú yu baiwu. ³⁹ Yu Pacu, yure cajoricu, yu cũ caãtiroticũrĩqũē atore bairo niña: Yu yarã nipetiro cũ cacũrĩcãrãrē yu canetõrõ boyami. Bairo bairi ati umurecõo capetiro caãno, cariaricarã na caãnimiatacũãrē, narē yu cacatioro boyami. ⁴⁰ Yu, Dios Macũ, atore bairo yu caáto boyami yu Pacu: Nipetiro camasã yu caatiãnierē ĩnarĩ bero, yu yaye quetire cariape catũgousarã na cacaticõãninucũrõ átirotiyami. Bairo bairi ati umurecõo capetiro caãno, cariaccoatana na caãnimiatacũãrē, narē yu catiogũ tunu — na ĩ quetibũjuwĩ Jesús cũtu caãnarē.

⁴¹⁻⁴² Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã ruame cũ busupai jũgoyuparã. Jesús, “Umurecõo macããcũ ugarique pan majũrē bairo caãcũ yu ãniña,” cũ caĩrĩjē jũgori, atore bairo ãmeo ĩ busupai coteyuparã na majũ:

—¿Ãnia, Jesús, Josē macũ mee cũ ãniñati? Cũ pacu, cũ paco marĩ camasĩrã jeto niñama. Torecu, ĩnopēĩ, “Umurecõoru caãnacũ yu rui apú ati yeparure,” quĩñati?

⁴³ Bairo na caĩrĩjērē tũgomasĩrĩ, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Yu busupaieticõãña. ⁴⁴ Ni ĩcãũ ũcũ yu atĩmasĩtĩñami, yu Pacu yure cajoricu ruame cũ yeripu yutu cũ caatitũgoñapeere cũ cajoeticõãta. Baiyua, cũ cajoata, yu yau ãnigumi. Bairo caãcũ ãnirĩ ati umurecõo capetiro caãno, cariaccoatacu cũ caãnimiatacũãrē, cũ yu catiogũ tunu. ⁴⁵ Dios ya tutipu tore bairo ĩ woatu quetibũju cũñañupã profeta majã ãnana: “Dios nipetiro camasãrē na masĩõgumi cũ yaye quetire.” Bairi nipetiro yu Pacu cũ caquetibũjurijere cariape catũgousarã ruame yutu etagarãma, yu yaye quetire tũgousagarã.

⁴⁶ “Ni ĩcãũ ũcũ yu Pacu Diore caĩnarĩcũ maniñami. ĩcãũã yu ãniña cũrē caĩnarĩcũ cũ mena caãnacũ ati yeparu caetaricu. ⁴⁷ Cariape mujããrē ñiña: Yu mena catũgoñatutuarã yasietigarãma. Na ruame caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. ⁴⁸ Yna, yu ãniña umurecõo macããcũ, ugarique pan majũrē bairo caãcũ. Bairo bairi yeri capetieti pũnarē cajou yu ãniña yu yarãrē. ⁴⁹ Mujãã ñicũjãã roque desierto cayucumanoru ãna, ugarique maná cawãmecutiere ugayupa. Tiera ugamirãcũã, baiyasi peticoásuparã. ⁵⁰ Yu ruame, ape wãme ugarique umurecõo macããjē ruamerē mujããrē quetibũjugũ ñiña. Tiera caugarã caticõã ninucũgarãma tocãnacã rũmua. ⁵¹ Yna, yu ãniña atie ugarique pan umurecõoru caruiatãjere bairo caãcũ. Tie pããrē caugarã caticõã ninucũgarãma. Tie ugarique pan ũnie ruame yu rupare bairo niña. Bairo bairi ati umurecõo macããna na cacaticõãninucũparore bairo ĩ, yu rupau mena roro yu baigu. Ati umurecõo macããna yu yaye quetire caborã roro na caátaje wapa jũgori popiye na cabaiparo ũnorẽã, yu ruame roque popiye yu baigu na carorije wapa jũgori, ĩgu ñiña.”

⁵² Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã ruame atore bairo ãmeo ĩwã na majũ:

—¿Dopēĩ ãni, cũ rupare marĩ cũ ugarotibujocuti?

⁵³ Bairo na caĩrõ tũgori, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Cariapea mujãã ñiña: Y_u, Camasã Jũgoc_u, y_u rupa_{re} mujãã caũgaeticõãta, tunu bairoa y_u riire mujãã caetieticõãta, cacaticõãninucũparã mee mujãã tuagarã. ⁵⁴ Ni ùcũ y_u rupa_{re} caũga_u, bairi y_u rií cããrẽ caetii p_uame caũpetietop_u ápérig_umi. Bairo bairi ati ãmũrecóo capetiro caãno, cariacoatac_u cã caãnimiatacããrẽ, cã y_u catiocõãg_u tunu. ⁵⁵ Y_u rupa_u p_uame ugarique majũrẽ bairo niña. Y_u rií cãã etirique majũrẽ bairo niña. Tie ugarique ati yepa macããjẽ netõjãñurõ caãnimajũrjẽ niña. ⁵⁶ Bairi ni ùcũ y_u rupa_{re} caũga_u, bairi y_u rií cããrẽ caetii y_u mena macããcũ niñami. Y_u cãã cã mena y_u ãnicõãg_u. Jicãrõrẽ bairo cayeric_una jãã ãniña. ⁵⁷ Y_u Pac_u, y_ure cajoric_u p_uame, cacaticõãninucũã niñami. Cũ catutuarije jũgori y_u ãniña. Torea bairo y_u rupa_{re} caũgarã cãã y_u catutuarije jũgori caticõã ninucũgarãma tocãnacã rãm_ua. ⁵⁸ Bairo bairi ãmũrecóo macããjẽ ugarique caruiatãje majũrẽ mujããrẽ y_u quetibuj_uya. Atie ugarique maná, mujãã ñicũjãã na caũganucũrĩqũerẽ bairo baietiya. Tie manárẽ ugamirãcãã, baiyasipecticoásupa. Pan ãmũrecóo macããjẽ caruiatãjere caũgarã roque caticõã ninucũgarãma —na ï quetibuj_uwĩ Jesús cãta caãnarẽ.

⁵⁹ Mai, tiere na quetibuj_uwĩ Jesús Capernaum macãp_u judío majã neñarĩ na cañubueri wiip_u.

Palabras de vida eterna

⁶⁰ Jesure causarã p_uame bairo cã caquetibuj_urije tũgorã, atore bairo ãmeo ïwã na majũ:

—Atie cã caquetibuj_urije masiriyojãñuña. Noa tiere tũgo ãmewiyoenama —ãmeo ïwã.

⁶¹ Bairo Jesús p_uame cã camasĩrjẽrẽ cã na cabusupairijere tũgoñarĩ yua, atore bairo na ïwĩ:

—¿Bairo y_u caĩquetibuj_urije mena mujãã asiao joroque ñiñati? ⁶² Bairo tie y_u yaye quetire mujãã catũgojesoeticõãta, y_u, Camasã Jũgoc_u, y_u caatátop_u y_u catunuwãmuátõ ññajorã, ¿dope bairo mujãã tũgoñabujiorãti? ⁶³ Dios Yeri Espiritu Santo jeto yeri capetieti pũnarẽ cajomasĩ niñami. Camasã roque rupa_u tutuarã nimirãcãã, na majũã na yerip_u jomasĩetĩñama na cacaticõãninucũpeere. Baip_ua, merẽ mujããrẽ y_u quetibuj_uar_u dope bairo yeri capetieti pũnarẽ mujãã cacũgopeere. ⁶⁴ Bairo mujããrẽ y_u caquetibuj_umiatãcããrẽ, mujãã mena macããna jicããrã mai y_u yaye quetire cariape tũgoetiyama —na ïwĩ Jesús cãrẽ catũgousarãrẽ.

Mai, caãnijũgoripaur_ua merẽ masĩcõãñupĩ Jesús cã yaye quetire catũgousaetiparãrẽ. Cãrẽ cabusujãbuitipau cããrẽ cã masĩjũgoyeticõãñupĩ.

⁶⁵ Torec_u, atore bairo na ñnemowĩ Jesús tunu:

—Mer_u mujããrẽ y_u caĩata wãmerẽã bairo mujããrẽ ñinemofña tunu: Ni jicãũ ùcũ y_u ya_u ãnimasĩetĩñami, y_u Pac_u p_uame cã yerip_u yut_u cã caatĩgatũgoñapeere cã cajooeticõãta —na ïwĩ Jesús.

⁶⁶ Tipau bero capããrã camasã cãrẽ caũsamiatana p_uame cã aweyocoatĩ, cã usajãnacõãwã yua. ⁶⁷ Bairo na caátõ ññau, Jesús p_uame, jãã, cã cabuerãrẽ atore bairo jãã ï jëniñawĩ:

—¿Mujãã cãã yure mujãã aweyocoagayati? —jãã ï jëniñawĩ Jesús jãã, cã cabuerã pũga wãmo peti rupore pũga pëniro cãrõ caãnarẽ.

⁶⁸ Bairo cã caĩrõ, jicoquei atore bairo qũiwĩ Simón Pedro p_uame:

—Jãã Quetiupau, ¿noa pũamerẽ jãã tũgousabujiocati? M_u jeto jicãũã m_u ãniña caroa yeri pũna caticõãninucũrĩqũe macããjẽrẽ caquetibuj_u. Ni apei jãã catũgoñatutua_u mácũmi. ⁶⁹ Merẽ m_u yaye quetibuj_uriquere cariape

jãã tũgoya. Bairo bairi, “Jãã Quetiuparu Jesús, Caroú, Dios cũ Cajoricu majũ niñami,” cariape murẽ jãã ĩ tũgoñaña —qũĩwĩ Simón Pedro Jesure.

⁷⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo jãã ĩwĩ Jesús:

—Mujãã yu cabuerã pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãrõ majũ yu cabesericarã mujãã ãniña. Bairo tocãnacãũ yu cabesericarã mujãã cañniamiatacũãrẽ, jĩcãũ mujãã mena macããcũ wãtĩ quetiuparu Satanás cũ caroti majũ niñami —jãã ĩwĩ Jesús.

⁷¹ Bairo ĩ, Judas Iscariote, Simón macũrẽ qũĩgu ĩwĩ Jesús. Judas pũame jãã mena macããcũ pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacãũ mena macããcũ nimicũã, cabero Jesure cũ busujãbuiti rocacõãwĩ.

7

Los hermanos de Jesús no creían en él

¹ Tiparu bero Galilea yeparu baiñesẽãwĩ Jesús. Judea yeparure ágaemi. Mai, topu caãna judío majã quetiuparã pũame Jesure cũ pajĩãgarã cũ macãrã baiãñuparã. ² Bairo bairi topu cũ caãno, judío majã bose rũmurĩ mena macã rũmu jĩcã rũmu Enramadas cawãmecuti bose rũmu majũ cõña ató baiwu. ³ Bairo ti rũmu cacõñaatõ ñnarã, Jesús bairã pũame atore bairo qũĩwã na jũgocare:

—Atopu tuaeticõãña. Ácũja Judea yeparure. To macããna murẽ catũgousarã cũã mu caátĩ ñnorĩjẽrẽ na ññaátõ. ⁴ Ni jĩcãũ ũcũ camasã cũrẽ na camasĩrõ cũ cabooata, cayasioropu ápeimi cũ caátimasĩrĩjẽrẽ. Baujaro roque átinucũũmi. Bairo bairi ati umũrecõo macããna nipetiro murẽ na masiãto ĩ, mu cũã baujaro áti ñnoja mu caátĩ jẽñomasĩrĩjẽrẽ —qũĩ boyeti epewã Jesure cũ bairã pũame.

⁵ Mai, na, cũ bairã majũ nimirãcũã, “Dios cũ cajoricu niñami marĩ yau Jesús,” ĩ tũgoñamasĩẽma Jesure. ⁶ Torecu, atore bairo na ĩwĩ Jesús:

—Noo yu cabori rũmu topure yu ámasĩẽtĩña. Yu Pacu yure Judea yeparu yu caápã rũmu cũ cacũrĩcã rũmu etaetiya mai. Mujãã roque noo mujãã cabori rũmu topure mujãã ámasĩña. ⁷ Ati umũrecõo macããna Diore catũgousaena di rũmu ũno mujããrẽ ññateetiya. Yu pũame roquere ññatejãñũñama, “Carorije caáticõãna mujãã ãniña,” cariape na yu caĩrĩjẽ jũgori. ⁸ Mujãã jeto bose rũmurẽ ñnarájã. Yu Pacu yure cũ cacũrĩcã rũmu etaetiya mai. Torecu, yu ámasĩẽtĩña —na ĩwĩ Jesús cũ bairãrẽ.

⁹ Bairo na ĩ yaparori bero, narẽ cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo Galilea yeparu tuacõãwĩ mai.

Jesús en la fiesta de las Enramadas

¹⁰ Bairi cũ bairã Jerusalén macãpu bose rũmurẽ na caĩñarã átãto bero roque, cũ cũã bose rũmu ññaũ acũ baiwĩ. Baiũa, camasã capããrã cũrẽ na caĩñajoropu ápewĩ. Bairi yasioro camasã cũrẽ na caĩñaetopu ámĩ. ¹¹ Bairo ti bose rũmu caãno, judío majã quetiuparã Jesure macãrã:

—¿Jõ cañniatacu ate? ¿Noopu cũ ãnicuti? —ãmeo ññuparã na majũ.

¹² Mai, topu caãna camasã patoaca pũame, Jesús cũ caátĩãnierẽ ñnarĩ, atore bairo ãmeo ĩ busuyupa na majũ: “Caroú niñami. Cũ cabuerije cariape niña,” qũĩñuparã jĩcããrã. Aperã pũame, “Caroú mee niñami. Cũ cabuerije jũgori camasãrẽ na tũgoña mawijiao joroque ácu átiyami,” ññuparã.

¹³ Bairũũa, nipetiro camasã, judío majã quetiuparãrẽ na uwirã, na catũgojoropu Jesure na catũgoñarĩjẽrẽ na busu ññoema, marĩ tutirema, ñrã.

¹⁴ Bairo bairi Jesús p̄ame Jerusalén macāp̄u etari bero, na cabose r̄m̄u q̄iēno recomacā cutipaure Dios ya wii templo wiire jāāetawī. Bairo jāāetari yua, to macāāna camasārē na quetib̄uj̄u jūgoāmi. ¹⁵ Bairo cū caquetib̄uj̄urijere tūgorā, jīcāārā judío majā quetiuparā p̄ame cū tūgo ac̄uacoama:

—Ānia, cabueetacu nimicūā, ¿dopēī tocārō capee wāme majū cū masīñati? —āmeo īwā na majū.

¹⁶ Bairo na caīrō tūgon, atore bairo na īwī Jesús:

—Ȳu cabuerije ȳu yaye mee niña. Ȳu Pacu ȳure cajoricu yaye macāājē p̄ame roque niña. ¹⁷ Ni ūcū Dios cū caboro caátigau p̄ame ȳu cabuerijere tūgori bero, “Cariapea niña. Dios cū carotiro mena quetib̄uj̄uyami Jesús,” o “Cū majūā cū caboro mena bus̄uyami,” ñi besemasīgumi. ¹⁸ Ni jīcāū ūcū cū majūā cū caboro mena cabus̄nucūū p̄ame, camasā, “Caānimajūūrē bairo niñami,” cū na íato ī, na quetib̄uj̄uyami. Apei, “Nipetiro camasā cūrē cajoricure na ĩroáto,” caī p̄ame roque cariape quetib̄uj̄u átiyami. Bairo caī ānirī di r̄m̄u ūno ĩtoec̄umi.

¹⁹ “Apeyera tunu Moisés ānacū, ¿Dios cū caroticūrīq̄ūrē mujāā ñicūjāā ānana mena mee cū cūñuparī? Na mena cūñupī. Bairo tiere cū cacūmiatacūārē, ni ūcū mujāā mena macāācū, Moisés ānacū cū carotiri-quere catūgousau mácūmi. Bairo bairi mujāārē ñiña: ¿Nopēīrā yure mujāā pajīāgayati?” na īwī Jesús judío majā quetiuparārē.

²⁰ Bairo cū caīrō tūgorā, atore bairo q̄ūīwā to caāna Jesure:

—¿Noa murē na pajīāgayati? ¡Cawātī yeri p̄nacucu m̄u ācū! —q̄ūīwā.

²¹ Bairo na caīrō tūgon, bairo na īwī Jesús:

—Mujāā nipetirā mujāā cayerijārī r̄m̄u caāno cariaricure cū ȳu canetōrō mujāā ĩña ac̄uacoaru. Bairo caīña ac̄uaricarā ānirī, ȳu mujāā pajīāgaya, ti r̄m̄urē jīcā wāmea ȳu caátaje caānimitacūārē. ²² Mujāā cūā paariquere bairo mujāā átinucūña ati r̄m̄u ūnorē. Moisés ānacū mujāā p̄naa rupau macāājērē yiseta rotiriquere mujāārē átirotiyupi. (Mai, Moisés ānacū tiere cū caroticūrīq̄ūrē jūgoyep̄na, aperā mujāā ñicūjāā p̄ame roque tiere átijūgoasúpa.) Bairo bairi mujāā p̄ame tie na caátitroticūrīq̄ūrē tūgosarā, mujāā p̄naa na cabuiatato bero, torea bairo na mujāā átinucūña yerijārīcā r̄m̄u caānimitacūārē. ²³ Bairo bairi Moisés ānacū cū caroticūrīq̄ūrē cōñarīcārōrē bairo átigarā, mujāā p̄naa rupau macāājērē yisetariquere mujāā átirotinucūña, yerijārīcā r̄m̄u caānimitacūārē. Bairo átirotinucūmirācūā, yerijārīcā r̄m̄u caāno jīcāūrē cū ȳu cariaye netōrō ĩñamirācūā, ¿dopēīrā ȳu paarique macāājērē mujāā ĩñateyati? ²⁴ Ȳu catūgoñarījērē camasīēna ānirī, ȳu caátīānierē tocārōā ȳu bus̄upajīāñaña. Ni jīcāū ūcūrē cū caátīānierē mujāā caīñabesegeata, caroaro cariape tūgoñarī q̄ūñabeseya.

Jesús habla de su origen

²⁵ Bairo Jerusalén macāp̄u Jesús camasārē na cū caquetib̄uj̄uripau caāno to macāāna jīcāārā atore bairo āmeo īwā na majū Jesure ĩñarī:

—¿Ānia, na capajīārocaganucūū mee cū āniñati? ²⁶ Nipetiro camasā na catūgojoropu na quetib̄uj̄u āniñami. Bairo nipetiro na caīñarōpu cū caquetib̄uj̄umiatacūārē, ¿ñerē āna, “Jāna ácūja,” cū na ĩetiñati marī quetiuparā? Toroquere, “Āni, Mesías, Dios cū cajoricua ācūmi,” ¿cūrē na ĩ tūgoñaroayati? ²⁷ Bairāpu, nipetiro camasā, “Mesías, Dios cū cajopau ati yepapu cū caetaro, ni jīcāū ūcū noopu cū caátíatajere masīētīgumi,” marī ĩ tūgoñamasīña. Āni, Jesús roquere, “To macāācū niñami,” cū marī ĩ

masĩcõaña. Dios cũ cajoricu majũ cũ caãmata roque, “To macããcũ niñami,” cũ marĩ ĩ masĩtĩbujiorã —ãmeo ĩwã to macããna, tũgoñamawijiarã.

²⁸ Bairo na caãmeo ĩrõ tũgoru, Jesús puame Dios ya wii templo wiipu cabueãniatacu atore bairo na ĩwĩ busurique tutuaro mena:

—“Cũ jãã masĩña Jesure. Cũ caãni macã cũãrẽ jãã masĩña,” yu mujãã ĩmiña. ¡Bairo ĩmirãcũã, yare cajoricure cũ mujãã masĩtĩña! Yu caboro mee yu apũ ati yepapure. Apei cũ cajoricu yu ãniña. Bairi tocãnacãũpuã camasã cũ mena na catũgoñatutuapeere boya. ²⁹ Bairo yu puame cũ cajoricu ãnirĩ, caroaro cũ yu masĩña —na ĩwĩ Jesús to macããna quetiuparãrẽ.

³⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgori, cũ mena asiajãñuwã. Bairo asiari, jicoquei cũ ñegamiwã. Bairo cũ ñegamirãcũã, Dios cũ cacũrĩcãpu caetaeto jũgori cũ ñemasĩema mai. ³¹ Bairãpuã, aperã capããrã camasã qũiroawã Jesure. Atore bairo cũ caãtiãnierẽ ãmeo ĩwã na majũ:

—Mesías, Dios cũ cabesericu, ati yepapu acũ, ¿ãni, Jesús, cũ caãti ĩñorĩjẽ netõrõ cũ átimasĩati? Bairo ápeimi. Torena, cũã ãniñami Mesías —ãmeo ĩwã na majũ.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

³² Mai, fariseo majã puame camasã Jesure na caĩroarije quetire tũgoyupa. Bairo tũgori, jicoquei Jesure cũ ñegamiñupã. Bairo bairi na, aperã sacerdote majã quetiuparã mena templo wiire cacoterã soldauare na joyupa Jesús tũpu, “Cũ na ñeãto,” ĩrã. ³³ Bairo na caetaro ĩñau, atore bairo na ĩwĩ Jesús to macããna camasãrẽ:

—Mujãã mena tocãnacã rũmu yu ãnicõãmerĩnucũgu. Cabero yure cajoricu tũpu yu ácoagu tunu. ³⁴ Yure mujãã macãmigarã. Bairo yu macãmirãcũã, yu caãtipapure caetamasĩena ãnirĩ, yu mujãã bócaetigarã.

³⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã puame atore bairo ãmeo ĩjẽniñawã na majũ:

—¿Nooru cũ ágabauyati ãni, “Yu mujãã bócaetigarã,” caĩã? ¿Marĩ yarã judío majã ape yepa macããna tũpu caábataricarãrẽ na cũ quetibũju ñesẽãgabauyati? o, ¿ape yepa macããna cũãrẽ cũ quetibũju ñesẽãgabauyati? ³⁶ ¿Dope bairo ĩgu, “Yu caãnipapure mujãã ámasĩtĩgarã. Bairo yu macãmirãcũã, yu mujãã bócaetigarã,” marĩrẽã qũĩñati? —ãmeo ĩjẽniñawã na majũ.

Ríos de agua viva

³⁷ Bairo bose rũmurĩ caãnitusari rũmu caãnimajũrĩ rũmu caãno, Jesús puame wãmũncãwĩ. Bairo wãmũncãrĩ busurique tutuaro mena atore bairo na ĩ quetibũjuwĩ to macããnarẽ:

—Cañemepirã, yu tũpu oco etirasã. ³⁸ Bairo yũtu mujãã caetiro, mujãã yeri pũnapure ria oco ũmayurore bairo cacatiorije nigaro. Torea bairo ĩ quetibũjuya Dios yaye busurica tutipũ cũãrẽ —na ĩ quetibũjuwĩ Jesús.

³⁹ Mai, Jesure catũgousarã na yeri pũnapure ria oco ũmayurore bairo cabairijere quetibũju, “Espíritu Santore na yeri pũnapũ cabairijere,” ĩ quetibũjugu ĩwĩ Jesús. “Ñe ũnie rusaricaro mano cũgogarãma Espiritu Santo cũ camasĩrĩjẽrẽ,” ĩ quetibũjugu ĩwĩ. Mai, Espiritu Santo puame camasã yeripure ñajããetaemi, Jesús umurecõoru cũ cawãmũápéro jũgori.

División entre la gente

⁴⁰ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, na mena macããna jĩcããrã atore bairo ãmeo ĩwã na majũ:

—Cariape cūã profeta Dios cū cajopau marĩ ñicūjãã na caĩquetibujũ jãgoyetricu majũ niñami —ãmeo ñwã na majũ.

⁴¹ Ato**re** bairo ãmeo ñwã aperã cūã:

—Ñia, Jesús, Mesías, Dios cū cabesericu majũ niñami —ãmeo ñwã na majũ.

Bairo na caĩrõ tãgomirãcūã, atore bairo ñwã aperã tunu:

—Cū mee niñami. Dios cū cabesericu majũ cū caãmata, Galilea yepa macããcū ãmerĩbujoumi. ⁴² Dios yaye quetibujarica tutipũ atore bairo marĩ ñ quetibujaya: “Mesías, Dios cū cabesericu pũame, quetiupau rey David ãnacū pãrãmi nigumi. Bairo caãcū ãnirĩ, David ãnacū cū caãna macã, Belén cawãmecuti macã macããcū ãnigumi,” ñ quetibujaya Dios yaye cū caquetibujucũrĩqũẽ —ãmeo ñwã na majũ.

⁴³ Bairo camasã Jesús cū caátianierẽ tũgoñarĩ, jĩcãrõrẽ bairo yericupewa. Bairi na majũ ricaati jeto ãmeo tũgoñarĩqũẽ ricawaticõãma. ⁴⁴ Na mena macããna jĩcããrã preso jorica wiipũ cū neágamiwã. Bairo átigamirãcūã, cū neãmasĩẽma.

Las autoridades no creían en Jesús

⁴⁵ Bairo bairi soldaua Dios ya wii coteri majã pũame tunucoásuparã fariseo majã, bairi sacerdote majã quetiuparã tũpũ. Bairo topũ na caetaro ññarã, atore bairo na ññuparã sacerdote majã quetiuparã narẽ:

—¿Nopẽĩrã Jesure cū mujãã ñeapériati? —na ññuparã.

⁴⁶ Soldaua pũame atore bairo na ñ yuyuparã sacerdotea quetiuparãrẽ: —jĩcãũ, cũrẽ bairo caĩquetibujure di rũmũ ñno jãã tũgoetimajũcõãnucũwũ! —na ññuparã.

⁴⁷ Bairo na caĩrõ tũgorã, fariseo majã pũame atore bairo na ññuparã tunu:

—¿Bairi mujãã cūã ato cũrẽ caĩtoecorãrẽ bairo tuarã mujãã baiyati?

⁴⁸ ¡Ni jĩcãũ ñcũ marĩ mena macããcũ quetiupau, o fariseo majõcũ cũrẽ catũgousau macũmi! ⁴⁹ Bairo cũrẽ marĩ catũgousaetimiatacũãrẽ, ati macã macããna, Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũẽrẽ camasĩẽna roque, cū tũgousarã átiyama. Torena, moena Dios popiye cū caátiparã majũ tuayama —na ññuparã fariseo majã ñerotirã na cajomiatana soldauare.

⁵⁰ Bairo na caĩrõ tũgori, Nicodemo, ñamipũ Jesure caĩñau etaricu, jĩcãũ fariseo majã mena macããcũ pũame atore bairo na ññupũ:

⁵¹ —Marĩ ñicūjãã na caroticũrĩqũẽrẽ tũgori, atore bairo marĩrẽ caátipee niña: Ni ñcũ camasocu roro cū caátajere caroaro ññaetimirãcūã, cū majũ cū caquetibujetoa, cū marĩ popiye átimasĩẽtibujiorã. Cū caquetibujuro bero, roriye cū caátajere masĩrĩ bero roque, cariape cū marĩ popiye átimasĩbujiorã —na ññupũ Nicodemo, cū mena macããna fariseo majãrẽ.

⁵² Bairo cū caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩñuparã tunu:

—¿Mũ cūã Galilea yepa macããcũ mũ ãniñati? Dios yaye quetibujarica tutipũ buenemoña. Ni jĩcãũ ñcũ profeta majõcũ caãnipau Galilea yepai caacú manigayupi —qũĩ tutiyuparã Nicodemorẽ.

⁵³ Bairo bairi cabero camasã Jerusalén macãpũ boscũ rũmũ caetaatana pũame na ya wiiripũ tunu peticoámã.

8

La mujer adúltera

¹ Jesús pũame roque Jerusalẽpũ tũari, Olivo cawãmecuti burorpũ ámi.

² Bairo cabusuri rũmũ caãno Dios ya wii templo wii ámi Jesús tunu. Bairo

to macããna camasã Jesure qũĩnarĩ, cũ tũpũ neñapowã, cũ caquetibũjũri jere tũgogarã. Bairo na cabairo ññau, Jesús pũame topũ ruiiri na quetibũju jũgowĩ.

³ Bairo narẽ cũ caquetibũjuãnipaũre, Moisés ãnacũ cũ caquetibũjuãcũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã, bairi fariseo majã cũã Jesús tũpũ etawã. Jĩcãõ carõmio cõ manapũ mee caãcũ mena roro caátiatacore nipetiro camasã na caĩñajoropũ cõ ne etawã. ⁴ Bairo cõ ne eta yua, atore bairo qũĩwã Jesure:

—Jãã Quetiupaũ, atio carõmio cõ manapũ mee caãcũ mena roro caácore jãã bócaetaapũ. ⁵ Marĩ ñicũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩcã tutipũ, cõrẽ bairo caánarẽ útã rupaa mena wẽẽjĩãre rotiyupi. ¿Mũate, dope bairo miñati? — qũĩ jẽniñaũparã fariseo majã Jesure.

⁶ Tore bairo qũĩ jẽniñawã Jesure, roro cũ busuãto, ñrã. Na quetiuparãrẽ cũ caĩrĩjẽrẽ busujãbuitigarã ñwã. Bairo na caĩrõ tũgori, Jesús pũame mubianumuáti yua, cũ wãmojuã mena yepapũ woawĩ. ⁷ Bairo cũrẽ na cajẽniña jãnaeto tũgori, camubiatacũ wãmũ nucãrĩ, atore bairo na ñwĩ Jesús:

—Mũjãã mena macããcũ jĩcãni ñno carorije caátĩnaetacu cũ caãmata, ñtããrẽ nerĩ, cõrẽ cũ wẽẽ jũgoáto —na ñwĩ.

⁸ Bairo ñ yaparo, yepapũ mubia numuáti tunu, cũ wãmojuã mena woatunemowĩ. ⁹ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori fariseo majã pũame witiipeticõámá, jĩcãũrĩ jeto yua. Mai, cabutoa pũame witiãjũgowã. Na bero aperã cũã witiámá. Bairi Jesús pũame jĩcãũã carõmio mena tuacõãwĩ. ¹⁰ Bairo cabero wãmũnucãrĩ, carõmio jĩcãõã cõ caãno ññau, atore bairo cõ ñwĩ:

—¿Mũrẽ cabũsujãatana noo na áyati? ¿Ni jĩcãũ ñcũ, “Mũ carorije wapa mũ buicãtiya,” caĩ ñcũ cũ maati yua? —cõ ñwĩ Jesús carõmiorẽ.

¹¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo:

—Ni jĩcãũ ñcũ maniñami —qũĩwõ.

Bairo cõ caĩrõ, Jesús pũame atore bairo cõ ñwĩ tunu:

—Yũ cũã, “Mũ buicãtiya,” mũ ñiecũ. Tunu ácõja. Carorijere átinemoeticõãña yua —cõ ñwĩ Jesús carõmiorẽ.

Jesús, la luz del mundo

¹² Cabero tunu Jesús camasãrẽ na quetibũjunemogu, atore bairo na ñ cõña quetibũjuwĩ:

—Ati mũnũrecóo macããnarẽ cajĩñawoure bairo caãcũ yũ ãniña. Bairi ni ñcũ yũre catũgousau pũame caroaro cariape tũgoñamasĩgũmi. Tie cũ yũ camasĩõjorije jũgori yeri capetieti pũnarẽ cũgogũmi —na ñwĩ Jesús.

¹³ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩwã fariseo majã Jesure:

—Mũ majũã mũ caátĩãnipẽere quetibũju mũ átiya. Apeĩ mũrẽ cajũñnemou mácũmi. Bairi mũ caquetibũjũri jere wapa maa —qũĩwã Jesure.

¹⁴ Bairo na caĩrõ tũgori yua, atore bairo na ñwĩ Jesús fariseo majãrẽ:

—Yũ majũã yũ caátĩãninucũrĩjẽrẽ yũ caquetibũjũmiatacũãrẽ, yũ caĩquetibũjũri jere caãnimajũrĩjẽ majũ nicõãña. Yũ caãnatõrẽ, bairi tunu yũ caárapopũ cũãrẽ yũ masĩña. Mũjãã pũame roque, “Topũ caatãcũ niñami,” o “Topũ caárapũ niñami,” yũ mũjãã ñ masĩtĩña. ¹⁵ Ati mũnũrecóo macããna na caĩñabesenucũrõrẽ bairo mũjãã ññabeseya mũjãã cũã. Yũ pũame roque ni jĩcãũ ñcũ cũ caátĩãnie jũgori ññabeseetiya. ¹⁶ Bairo yũ caárapata roque, cariapea mũjããrẽ ññabesebujion. Yũ majũã yũ caboro ññabese masĩtĩña. Yũ Pacũ yũre cajoricũ mena roque ññabese masĩña. ¹⁷ Mũjããrẽ carotirije,

atore bairo niña: Apei jĩcãũ cũ caátajere pũgarã camasã na caĩñarĩqũẽrẽ quetibũjũrã, na pũgarãpũa caroaro jĩcãrõ tũni na caĩquetibũjũ netõata, na caquetibũjũrije cariape niña, ĩ quetibũjũya. ¹⁸ Bairo bairi yũ, jĩcãũ yũ ãniña, “Yũ caátĩanierẽ cariapea niña,” caĩquetibũjũ. Yũ Pacũ yũre cajoricũ cãã torea bairo jĩcãrõ tũni quetibũjũyamĩ. Bairi jãã yaye quetire mujãã catũgõũsaro ñũña —na ĩwĩ Jesũs judío majã quetiuparãrẽ.

¹⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã Jesure tunu:

—¿Toroquere, noopũ mũ pacũ cũ ãnicũti?

Bairo cũrẽ na cajẽniñarõ tũgo, atore bairo na ĩ yũwĩ Jesũs:

—Yũre mujãã masĩẽtĩña. Bairi yũ Pacũ roquere nemorõ mujãã masĩẽna.

Yũre mujãã camasĩata, yũ Pacũ cũãrẽ mujãã masĩbujorã.

²⁰ Mai Jesũs, bairo atiere na quetibũjũ, Dios ya wii templo wiipũ ãmi. Camasã dinero jorã na cajããrĩ patari tũpũ nucũwĩ. Topũ cũ caãno, judío majã quetiuparã dope bairo roro cũ átimasĩẽma. Dios cũrẽ cũ cacũricã rũmũ caetaetoi, cũ ñemasĩẽma mai.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

²¹ Alore bairo na ĩnemowĩ Jesũs judío majã quetiuparãrẽ:

—Caárpũ yũ ãniña. Bairo yũ caátó bero, yũ mujãã macãgarã. Bairo macãmirãcãũ, yũ mujãã bócaetigarã. Yũ caátĩrapũre mujãã ámasĩẽtĩña. Bairo bairi carorije mujãã caátĩaninucũrĩjẽ mena mujãã baiyasicoagarã —na ĩwĩ Jesũs.

²² Bairo cũ caĩrõ tũgorã, judío majã quetiuparã pũame atore bairo ãmeo ĩ jẽniñawã na majũ:

—“Yũ caátópũre mujãã ámasĩẽna,” cũ caĩata, ¿cũ majũã pajĩãyasigu qũĩñati? —ĩwã na majũ.

²³ Bairo na caãmeoĩrõ tũgori, atore bairo na ĩ nemowĩ Jesũs:

—Mujãã, ati ũmurecõo macããna mujãã ãniña. Yũ pũame roque jõbuiipũ macããcũ yũ ãniña. Ati yepa macããcũ mee yũ ãniña. ²⁴ Bairi merẽ cajũgoye torea bairo mujããrẽ yũ quetibũjũapũ: “Roro mujãã caátie wapa jũgori mujãã baiyasigarã,” mujãã ñiapũ. “Mesías, Dios macũ majũã niñami,” yũ mujãã ĩ tũgoñaẽtĩña. Torena, roro mujãã caátinucũrĩjẽ mena mujãã baiyasigarã —na ĩwĩ Jesũs judío majã quetiuparãrẽ.

²⁵ Bairo cũ caĩrõ tũgorã, atore bairo qũĩ jẽniñanemowã Jesure:

—¿Mũa, ni ũcũ majũ mũ ãniñati?

Bairo na caĩjẽniñarõ tũgo, Jesũs pũame atore bairo na ĩwĩ:

—Caãnijũgoripũapũa mujããrẽ merẽ yũ caãnierẽ yũ quetibũjũ jũgomiwã.

²⁶ Apeyera tunu capee majũ niña mujããrẽ yũ caquetibũjũgarije. Roro mujãã caátie jũgori mujããrẽ popiye yũ caátipee cãã niña. Yũre cajoricũ pũame cariape caquetibũjũ niñami. Bairo bairi cũ caquetibũjũriquere catũgoricũ ãnirĩ mujãã ati yepa macããnarẽ cariapea mujãã yũ quetibũjũnetõña —na ĩwĩ Jesũs judío majã quetiuparãrẽ.

²⁷ Bairo narẽ cũ caĩquetibũjũro, na pũame cũ tũgomasĩẽma. Cũ pacũre na ĩ quetibũjũ ĩmiwĩ Jesũs. ²⁸ Bairi atore bairo na ĩnemowĩ Jesũs:

—Yũ, Camasã jũgocũre, jõbui yucũpãĩpũ yũre mujãã capapuaturotiropũ, Mesías, Dios macũ majũ yũ caãnierẽ mujãã ĩñamasĩgarã yua. Yũa, yũ Pacũ yũre cũ caquetibũjũricaro cãrõã mujãã camasãrẽ yũ quetibũjũnucũña. ²⁹ Yũ Pacũ yũre cajoricũ pũame yũ mena nicõãñami. Yũ caátĩanierẽ ĩnarĩ catũgoñaũseani ãcũ ãnirĩ di rũmũ ũno yũ aweyoetiayami —na ĩwĩ Jesũs.

³⁰ Bairo Jesũs cũ caquetibũjũrijere tũgorã, to macããna capããrã camasã qũĩroa jũgowã Jesure.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ Cabero atore bairo ĩwĩ Jesús judío majã cãrẽ catũgousajũgorã pũamerẽ:

—Yũ caquetibũjuriyere caroaro cariape majãã catũgousa ãmata, yũ yarã, yũ cabueri majã majũ, mũjãã tuagarã. ³² Tunu bairoa cariape macããjẽ quetibũjuriyere majãã masĩgarã. Bairo tiere caroaro cariape majãã camasĩata, ni ũcãrẽ carotiecorãrẽ bairo mũjãã baietigarã.

³³ Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwã Jesure:

—¿Nopẽĩ, “Ni ũcãrẽ carotiecorãrẽ bairo mũjãã baietigarã,” jãã miñati? Jãã, Abraham ãnacũ pãrãmerã caãnibuipearã majũ jãã ãniña. Ni ũcũ cũ carotiriyere caáticotenucũrĩcãrã mee jãã ãniña —qũĩwã Jesure.

³⁴ Jesús atore bairo na ĩnemowĩ tunu:

—Cariape majããrẽ ñiña: Nipetirã carorije caána roro na caátinucũrĩjẽrẽ jãnamasĩetĩñama. Bairi caroriyere caátirotiecocoãninucũrã majũ tuayama.

³⁵ Jĩcãũ ũcũ aperãrẽ paacoteri majõcũ cũ caãmata, cũ ya wii macããna mena macããcũ ãmerĩcõã ninucũñami. Cũ, quetiupaũ macũ pũame roque cũ ya wii macããna mena macããcũ majũ nicõã nigũmi. ³⁶ Torecũ, yũ, Dios macũ ãnirĩ carorije mũjãã caátinucũrĩjẽrẽ carotiire mũjãã netõbojau acũ yũ apũ. Bairo mũjããrẽ yũ canetõbojaro bero, carorije macããjẽrẽ cajãnarĩcãrã majũ mũjãã tuacõãgarã yua. ³⁷ Merẽ yũ masĩña Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ mũjãã caãnierẽ. Cũ pãrãmerã nimirãcũã, yũ caquetibũjuriyere cabaibotiorã ãnirĩ yũre mũjãã pajĩãga coteãninucũña. ³⁸ Yũ Pacũ yũre cũ caquetibũjurotioriyere mũjãã yũ quetibũjuncũña. Mũjãã pũame roque mũjãã pacũ cũ carotiriyere catũgorã ãnirĩ cũ caátore bairo mũjãã átinucũña.

³⁹ Na pũame atore bairo qũĩwã:

—jãã ñicũ ãnacũ majũ niñami Abraham!

Bairo na caĩrõ, atore bairo na ĩwĩ Jesús tunu:

—Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ mũjãã caãmata, cũ caátĩãninucũnarĩcãrõrẽã bairo mũjãã átĩãnibujiorã. ⁴⁰ Yũ Pacũ cũ caquetibũjuriyere cariape caãnierẽ yũ caquetibũjumiatacũãrẽ, yũ mũjãã pajĩãgaya. ¡Abraham ãnacũ pũame tore bairo caápei ãñupĩ! ⁴¹ Mũjãã pacũ cũ caátinucũrõrẽ bairo mũjãã átiya mũjãã cũã —na ĩwĩ Jesús.

Bairo cũ caĩrõ tũgori, atore bairo qũĩwã:

—Jãã pacũa noo caboro átieperi na capũnaa cutana mee jãã niña. ¡jããrã, jãã pacũ Dios jĩcãũã niñami!

⁴² Jesús na ĩnemowĩ tunu:

—Cariapea, “Dios, jãã pacũa niñami,” mũjãã caĩata, yũ cũãrẽ mũjãã maibujiorã. Yũa, Dios tũpũ caãnacũ yũ apũ. Yũ majũã yũ caboro jũgori yũ apẽwũ. Dios pũame roque yũre yũ jowĩ. ⁴³ Bairi, ¿nopẽĩrã yũ caquetibũjuriyere mũjãã tũgousagaetiyati? Atore bairo niña: Yũ caquetibũjuriyere catũgogaena ãnirĩ tiere mũjãã tũgonũcũbugogaetiya.

⁴⁴ Mũjãã pacũ wãtĩ niñami. Cũ yarã mũjãã ãniña. Bairi cũ caborije pũamerẽ mũjãã átiganucũña. Caãnijũgoripãpũca cañuecũ camasãrẽ capajĩãrei ãnijũgoyupĩ. Cariape caápei majũ niñami. Jĩcã wãme ũnoacã cariape quetibũjuetinucũñami. Caĩtopai majũ niñami. Bairo caĩtopai ãnirĩ caĩtopairã pacũ niñami. ⁴⁵ Torena mũjãã, cũ mena macããna ãnirĩ cariape macããjẽ yũ caquetibũjuriyere pũamerẽ cariape mũjãã tũgoetiya. ⁴⁶ ¿Bairi ni pũame mũjãã mena macããcũ, “Ati wãme carorijere caátacũ majũ niñami,” cariapea yũre qũĩ masĩñati? Cariape yũ caquetibũjuriyere

to ãnimitacũãrẽ, ¿nopẽĩrã yure mujãã tũgousaetiyati? ⁴⁷ Dios yarã caãna caroaro tũgousayama Dios yaye quetire. Mujãã, Dios yarã mee ãnirĩ yu caquetibujurijere mujãã tũgousagaetiya —na ïwĩ Jesús.

Cristo existe desde antes de Abraham

⁴⁸ Bairo cã caĩrõ tũgori, atore bairo qũiwã judío majã:

—Samaria yepa macããcũ mũ ãcũ. Tore bairo ïrã, cawãtĩ cũgou cariapea mũrẽ jãã ïña —qũĩ tutiwã Jesure.

⁴⁹ Bairo na caĩtutiro tũgo, atore bairo na ïwĩ Jesús:

—Cawãtĩ cũgou mee yũ ãniña. Yũ Pacũ roquere cã nucũbygou yũ átiya. Mujãã pũame roque yũ caátiere ïñarã, “Carorijere caácsu niñami,” yũ mujãã ïnucũña. ⁵⁰ Caroaro yũ caátinucũrĩjẽrẽ ácu, “Caãnimajũũ niñami,” camasã yure na ïáto ï mee yũ baiya. Jĩcãũ pũame yure camasã na caĩroapeere cã caboro jũgori roque yũ baiya. Bairi camasã yure caĩroaena pũamerẽ popiye na baio joroque na átigumi. ⁵¹ Cariapea mujãã ñiña: Yũ caquetibujurijere catũgousarã baiyasietigarãma —na ïwĩ Jesús.

⁵² Bairo cã caĩrõ tũgori, atore bairo qũiwã judío majã:

—“Yũ caquetibujurijere catũgousarã baiyasietigarãma,” mũ caĩrĩjẽrẽ tũgori, cariapea, “Cawãtĩ cũgou majũã niñami,” mũrẽ jãã ï masiña. Cajũgoye macããna profeta majã ãnana nipetirã baiyasi peticoasupa. Abraham ãnacũ cãã baiyasicoasupi. Mũ pũame, ¿dopẽĩ, “Yũ yaye quetire catũgousau baiyasietigumi,” miñati? ⁵³ ¿Mũ pũame jãã ñicũ Abraham ãnacũ netõrõ caãcũ majũ mũ ãniñati? Profeta majã ãnana cãã baiyasi peticoasupa. Bairo mũ caĩbũsũata, ¿“Noa netõrõ caãcũ yũ ãniña,” ï tũgouñau miñati?

⁵⁴ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ïwĩ Jesús:

—Yũ majũã, “Caroaro caácsu yũ ãniña,” yũ caĩata, yũ caquetibujurije wapa manibujoro. “Dios jãã pacũ niñami,” mujãã caĩnucũmii pũame yũ caátiere ïñajesonucũñami. ⁵⁵ Mujãã pũame cũrẽ mujãã masĩetĩmajũcõãña. Yũ roque cũrẽ yũ masiña. Cũrẽ masĩmicũã, “Cũrẽ yũ masĩetĩña,” yũ caĩata, mujããrẽ bairoa caĩtoriquepai majũ yũ ãnibujou. Cariapea, “Cũrẽ yũ masiña,” mujããrẽ yũ caĩata, ñuña. Bairi cã carotirijere yũ átinucũña. ⁵⁶ Mujãã ñicũ Abraham ãnacũ ati yepapũ yũ caátĩpa rũmũrẽ queti tũgori, useanijũgoye caĩyayupi.

⁵⁷ Bairo cã caĩrõ tũgori, atore bairo qũiwã judío majã tunu:

—¿Cincuenta cũmarĩ majũ cũgoetimicũã, “Abraham ãnacũrẽ cã ñiñawũ,” caĩrẽ bairo miñati?

⁵⁸ Bairo na caĩrõ, atore bairo na ïwĩ Jesús tunu:

—Cariape mujããrẽ ñiña: Abraham ãnacũ cã cabuiaparo jũgoyerũa merẽ yũ ãnijũgouũ.

⁵⁹ Bairo cã caĩrõ tũgori, ãtã rupaa mena cũrẽ wẽjĩãgamiwã. Cũ pũame ti wii, Dios ya wiipũ caãniatacu na watoapũ “Cũ jãã,” ï masiã mano na witiweyocoámĩ yua.

9

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

¹ Jesús, jĩcãpũre netõácú, jĩcãũ cacaapee ïñaecũ cabuiaricure qũĩñajowĩ. ² Bairo cũrẽ etari bero, jãã, cã cabuerã pũame atore bairo cã jãã ï jẽniñawũ:

—Jããrẽ cabuei, ¿dopẽĩ caapee ïñaecũ, ãni caũmũ cũ buiayupari? ¿Cũ pacũa roro na caátaje jũgori caapee ïñaecũ cã buiayupari? o ¿cã majũ cã carorije wapa tore bairo cã buiayupari? —cũ jãã ï jẽniñawũ.

³ Bairo cū jāã caĩjēniñarō tūgori, atore bairo jāã ĩ yuŵwĩ:

—Cū majũ cū carorije wapa jūgori mee tore bairo buiyupi. Tunu bairoa cū pacua na carorije wapa jūgori mee tore bairo caapee ĩñaecũ buiyupi. Bairo pñame baiyupa: Dios nocārō cū catutuarijere cū jūgori camasārē na áti ĩñoꝝ, tore bairo cū buiao joroque ásupi. ⁴ Bairi marĩ pñame āmea yu Pacu yu cū caquetibujurotjoriquere tāmuri marĩ quetibujū yaparogarā camasārē. Ñami cañnorē camasā paaetinuññama. Umareco roquere paanucũññama. Bairi cabero ati yutea canetōrō beropu roquere dope bairo quetibujū masĩã manigaro Dios yaye quetire. ⁵ Bairi yu pñame ati yerapu ācũ, mujāã ati yepa macāñnarē, cajĩñawojūꝝ bairo caācũ yu āniña. Caroaro cabusurijere bairo cañnie caroa quetire mujāã quetibujū acũ yu apũ —jāã ĩ quetibujūwĩ.

⁶ Bairo jāãrē ĩ quetibujū yaparori bero yua, yerapu ucoo eyocũwĩ. Bairo eyocũrĩ, paawĩtōwĩ ñerĩ mena cū ucoore. Bairo átiri, cacaapee ĩñaecũrē cū caapeepu cū warepajĩñowĩ. ⁷ Cū caapeere cū warepajĩñorĩ bero, atore bairo qũĩwĩ:

—Siloé cawāmecuti oco operu mu caapeere wacoseija —qũĩ jowĩ Jesús cacaapee ĩñaecũrē. (Mai, Siloé ĩgaro ĩña: “Jĩcāũrē cajoecorica oco ope,” ĩgaro ĩña.)

Bairo Jesús cū caĩrō tūgo, cacaapee ĩñaecũ pñame ti oco operu cosei acoámĩ. Bairo cū caapeere topu coseri bero, tunu acũ, caroaro ĩñamasĩcoasupi yua. ⁸ Bairo cū caĩñamasĩrō ĩñarā, cū cañnipautu macāña, aperā limosna cū cajēniruñucũrō caĩñarĩcārā cūã atore bairo āmeo ĩ jēniñawā:

—¿Ānia, átawātũ calimosna jēni ruñucũatacũ mee cū āniñati mujāãrā? —āmeo ĩwā.

⁹ Jĩcāãrā bairo āmeo ĩwā:

—Cūã niñami. Apei mee niñami.

Aperā pñame atore bairo āmeo ĩwā:

—Cũrē bairo baumicũã, cū mee niñami. Apei niñami.

Bairo na caĩmiatacũãrē, cū majũ cūã bairo na ĩwĩ:

—Cū majũã yu āniña. ¡Tame! —na ĩwĩ.

¹⁰ Bairo āmeo ĩrĩ bero yua, cũrē jēniñawā:

—Āmerā, ¿ñe ũnie jūgori mu caapee ĩñamasĩcoayati?

¹¹ Cū pñame bairo na caĩjēniñarō, bairo na ĩwĩ:

—Jĩcāũ Jesús cawāmecucu pñame atore bairo yu átiroyaámi. Cū ucoore yerapu eyocũrĩ, paawĩtōō átiri, tie mena yu caapeere ware pajĩñoroyaámi. Bairo yu átiri bero, “Siloé cawāmecuti oco operu mu caapeere wacoseija,” ñijowĩ. Bairo cū caĩrō tūgori, cū caátirotirore bairo yu apũ. Bairo yu cū caátirotiro bero yua, ñiñamasĩña —na ĩ quetibujūwĩ.

¹² Bairo cū caĩrō tūgori, na pñame cū jēniñawā tunu:

—Cū, mure cacatioatacũ, ¿noopu cū ānicuti? —qũĩwā.

Cū pñame bairo na caĩrō, atore bairo na ĩwĩ:

—Ūba, ¿noo ācũ ācũmi rita? Yu masĩētĩña —na ĩ quetibujūwĩ.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

¹³⁻¹⁴ Mai, Jesús, cacaapee ĩñaecũrē cū ucoo mena ñerĩrē paawĩtōrĩ cū cacatiorica rũmu pñame, judío majã na cayerijārĩ rũmu āmu. Bairi fariseo majã tũpu cū neámá cacaapee ĩñamasĩētĩmiatacure. ¹⁵ Bairo fariseo majãtu

cū na cane etaro, fariseo majā p̄ame bairo q̄ĩ jēniñuparā: “¿Dope bairo yua caroaro miñamasĩcoati?” Cū p̄ame bairo na ĩ quetibujuyup̄:

—Jĩcāũ, Jesús cawāmecucu, cū ucoore ñerĩ mena pawĩtōrĩ yu pajĩñowĩ yu caapeere. Bairo cū caato bero, yu p̄ame yu caapeere yu wacosew̄. To bero ñiñamasĩcōãña yua —na ĩ quetibujuyup̄.

¹⁶ Bairo cū caĩquetibujuro t̄gori, jĩcāãrā fariseo majā atore bairo ãmeo ĩñuparā:

—Ñirē cacatioatacu, Dios yau mee ãcūmi. Dios yau mee ãnirĩna, marĩ cayerijārĩ r̄murē nacūb̄uogoetiupi.

Aperā p̄ame bairo ãmeo ĩñuparā:

—¿Dope bairo carorijere caátipai nimicūã, caroa Dios yaye macããjērē cū áti ĩñobujiocuti? —ãmeo ĩñuparā.

Bairo ĩrā, na p̄ame jĩcārōrē bairo t̄goñarĩ busuesuparā. ¹⁷ Bairo ãmeo ĩrĩ bero, cacaapee ĩñaetimircūrē cū jēniñanemoñuparā tunu:

—Murē miñamasĩō joroque caátiaacure, ¿ñam̄ majũ ãcūmi, cū mi t̄goñañati?

Bairo na caĩrō, cū p̄ame bairo na ĩñup̄:

—Yura, Dios yau profeta majũ niami —na ĩ quetibujuyup̄.

¹⁸ Bairo cū caĩquetibujumiatacūãrē, judío majā quetiuparā p̄ame cariape cū t̄goesuparā cacaapee ĩñacū cajūgoye cū cañajērē. Tunu bairoa Jesús cūrē q̄ĩñamasĩō joroque cū caátiaaje cūãrē cariape t̄gogaesuparā. Bairi yua cū pacuare na piijoyupa. ¹⁹ Na piijori, atore bairo na ĩ jēniñañuparā:

—Ñia, ¿mujãã macū majũã cū ãniñati? ¿Cariape majũã cacaapee ĩñamasĩēcū cū buiari mujãã macū? ¿Dopēĩ ãmerē yua caroaro cū caapee ĩñamasĩjãñuñati?

²⁰ Bairo cū caĩrō, cū pacua p̄ame bairo na ĩ yuyuparā judío majā quetiuparārē:

—Jãã macū majũã niñami. Cūã, cacaapee ĩñamasĩēcū buiawĩ. ²¹ Cū, jãã macūã cū cañnimiatacūãrē, dope bairo cū cacaapee ĩñamasĩatajere jãã masĩētĩña. Bairi tunu cūrē cū caapee ĩñao joroque caátiaacū cūãrē jãã masĩētĩmajũcōãña. ¡Mujãã majũ cūrē cū jēniñañijate! Merē cū majũ cabutit̄goña masĩcoacup̄u niñami. Torecu, cū majũã cū cabaiatajere cariape mujãã quetibuj̄u masĩñami —na ĩ quetibujuyuparā cū pacua judío majā quetiuparārē.

²² Cū pacua p̄ame tore bairo na ĩ quetibujuyuparā judío majā quetiuparārē, na uwimirā. Mai, na, judío majā quetiuparā p̄ame jĩcārō t̄goñarĩq̄ũ c̄tirĩ, “Ni jĩcāũ ũcū, ‘Jesús, Mesías niñami,’ cariape caĩ ũcūrē ñubuerica wiipua cū marĩ wiyogarā,” ãmeo ĩñuparā. Bairo na caátigarijere t̄goña uwiri, tore bairo na ĩñuparā cū pacua. ²³ Bairo tiere masĩrĩ, cacua p̄ame, “Mujãã majũ cūrē cū jēniñañijate. Merē cū majũ cabutit̄goña masĩcoacup̄u niñami,” na ĩñuparā judío majā quetiuparārē.

²⁴ Bairi judío majā quetiuparā p̄ame cacaapee ĩñaetimiatacure, cū piijori bairo q̄ĩñuparā tunu:

—Cariape Dios mena jããrē quetibuj̄uya. Cū, murē cacatioatacu carorije caács cū cañnierē jãã masĩña.

²⁵ Bairo na caĩrō t̄gori, cū p̄ame na ĩñup̄:

—¡Ūba! “Carorije caács ãcūmi,” o “Caroa caács ãcūmi,” cū ñi masĩētĩña. Ati wãme jetore yu masĩña: Caññij̄gorore mai cacaapee ĩñacū yu

āniniwā. Cabaimirīcū āmerē yua ñiñamasīcōāña. Tie roquere yu masīña —na īñupū, judío majā quetiuparārē.

26 Bairo cū caīrō, judío majā quetiuparā p̄ame atore bairo qūī jēniñanemoñuparā tunu:

—¿Dope bairo majū m̄ cū áticioati? ¿Dope bairo átiri miñamasīō joroque m̄ cū átiami?

27 Bairo na caījēniñarījērē tūgo, bairo na īñupū:

—Merē cariape mujāā yu quetibujaru. Bairo yu caīquetibujumiatacūārē, cariape yu mujāā tūgogaetiya. ¿Dopērā pugani cārō yu caquetibujuro mujāā boyati? ¿Mujāā cūā cūrē cū tūgousagarā, tore bairo mujāā īñati?

28 Bairo cū caīrō yua, na p̄ame roro qūī tutiri, bairo qūīñuparā:

—M̄, cū ūcūrē cū tūgousaya. Jāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūrē catāgousarā jāā ānicōā nigarā. 29 Jāā masīña: Moisés ānacūrē Dios cū quetibuju roticūñupī. Apei, m̄rē cacatioatacū p̄amerē jāā masīētīmajūcōāña. “Noo atiatacūmi,” cū jāā ī masīētīña.

30 Bairo cū na caīrō, cacaapee īñatimirīcū p̄ame bairo na ī yuyupū:

—¡Ago tame! “‘Noo atiatacūmi,’ cū jāā ī masīētīña,” ¿mujāā īñati? Mujāā p̄ame cū mujāā caīmasīeto ūno, yu p̄amea cū yu masīña yure caapee īñao joroque caātiatacū. 31 Merē cariape marī masīña: Dios, carorije caaticōāninucūrārē cū yaye, cū camasīrījērē na átirotietyami. Cūrē caīroarā, cū caborore bairo caāna jetore cū yaye cū camasīrījērē na átirotinucūñami.

32 Bairi ni ūcū ati yepa macāācū camasocū īñamasīēcū cabuiaricure cū caapee īñamasīō joroque cū átimasīēcūmi. 33 Dios cū cajou ānirī, Dios cū camasīrījē mena yu catiowī. Cū mee cū caāmata, yure yu catioetibu-jioatacūmi —na īñupū.

34 Bairo cū caīrō, atore bairo qūī tutiyuparā:

—B̄sueticōāña. M̄ p̄ame m̄ carorije wapa cacaapee īñacū m̄ buiyupa. Bairo carorije caātipai ānirī jāārē m̄ rotimasīētīña —qūī tutiyuparā.

Bairo qūī tutiri yua, ti wii ñubuerica wiire cū acuwioyo jocōāñuparā.

Ciegos espirituales

35 Bairo cacaapee īñacūrē cū tutiri cū na caacuwiyoatajere queti tūgori bero, cū bócaetari, atore bairo qūī jēniñawī Jesús:

—¿Cariapea, “Mesías, Dios cū cajou majū niñami,” mi tūgoñañati?

36 Cū p̄ame bairo qūī yuwī:

—Ȳ Quetiupau, ¿ñam̄ ūcūrē cū miñati? Ȳ cūā cūrē cū yu tūgousagamiña.

37 Jesús p̄ame bairo cū caīrō, bairo qūīwī:

—M̄ mena cab̄sua, cūā yu āniña. Cūrēā miñaña merē —qūīwī Jesús.

38 Bairo Jesús cū caīrō, cacaapee īñatimirīcū p̄ame atore bairo qūīwī r̄ropaturī mena etanumurī:

—Ȳ Quetiupau, cariape m̄ tūgori m̄ ñiroaya —qūīwī.

39 Tie bero, bairo qūīnemowī Jesús tunu:

—Ati yepap̄re caroa cariape macāājērē āti acú yu apú. Ati yepa macāāna cacaapee īñanarē bairo caānarē caroa macāājērē na tūgousaāto ī p̄ame, yu apú. Tunu bairoa aperā, “Dios yaye macāājērē camasīrā ānirī cacaapee īñamasīrārē bairo jāā āniña,” caītonucūrā caīñamasīēna majūrē bairo na tuao joroque ī, yu apú.

⁴⁰ Bairo Jesús cū caĩquetibujerijere tǔgori, jĩcǎārǎ fariseo majǎ atore qũĩwǎ:

—Jǎǎ cǎārē, “Caĩñaenarē bairo catǔgomasiēna majũ mujǎǎ ãniña,” jǎǎ ĩǓ miñati?

⁴¹ Bairo na caĩrō, Jesús pǔame atore bairo na ĩwĩ:

—Cacaapee ĩñaenarē bairo mujǎǎ cǎǎ Dios yaye macǎǎjērē camasiēna mujǎǎ roro mujǎǎ caátie wapa cabuicupera mujǎǎ ãnibujora. “Jǎǎ, camasiēna majũ jǎǎ ãniña,” caĩrǎ nimirǎcǎǎ, jĩcǎrō tǎni mujǎǎ ápericōǎ ninucũña. Tie jǔgori cabuicuna majũ mujǎǎ tuaya yua —na ĩ quetibujuwĩ Jesús fariseo majǎrē.

10

El pastor y sus ovejas

¹ Bairo na ĩ yaparori bero, atore bairo na ĩ quetibujunemowĩ Jesús: “Cariape mujǎǎrē ñiña: Ni ũcũ camasocu nurĩcǎrǎ oveja na cajǎǎnucũrĩ jopere jǎǎcǎǎ, aperope cawǎmnetōjǎǎ cañuecũ, jerutiri majōcu niñami. ² Apei, eñotaricarore jǎǎrĩcǎ jope majũpǔ cajǎǎ pǔame roque nurĩcǎrǎ ovejare cacotei majũ niñami. ³ Bairo jopetu cũ caetaro, ti jopere cacotei pǔame cũ cũ capǎǎjōrō bero, cũ canurǎ oveja cǎǎ cũ busarique tǔgomasiēna. Tunu bairoa cũ canurǎ ovejare na wǎmerĩ jeto na piwiyo jomasĩñami, na jǎnirō macǎpǔ. ⁴ Bairo na piwiyojo yaparori, na neñorĩ, na jǔgoyecuti ámasĩñami. Bairo cũ caáto, na, oveja nurĩcǎrǎ pǔame caroaro qũĩñamasĩrĩ cũ sanucũñama. Bairo tunu cũ capiirijere tǔgori, caroaro cũ pitietinucũñama, na upǎre caĩñamasĩrǎ ãnirĩ. ⁵ Bairǎpǔa, apei na camasiēcũ pǔamerē cũ saetinucũñama. Cũ cabusarijere catǔgojeyaena ãnirĩ, cũ uwiri aperope cũ aweyocōñucũñama. Bairi noa ũna na camasiēnarē nurĩcǎrǎ oveja na saetinucũñama,” na ĩ quetibujuwĩ Jesús fariseo majǎrē.

⁶ Jesús atore bairo fariseo majǎrē na cũ caĩquetibujumiatacǎārē, na pǔame, “Atore bairo pǔame ĩǓ ĩcũmi,” cariape ĩ tǔgomasiēna.

Jesús, el buen pastor

⁷ Bairo na ĩ quetibujunemowĩ fariseo majǎrē tunu: “Cariape majũ mujǎǎrē ñiña: Yǔ pǔame oveja na cajǎǎrĩ jopere bairo majũ yǔ ãniña. ⁸ Apera, yǔ jǔgoye caquetibujerǎ etajǔgoricarǎ pǔame carorǎ cañuena, cayajaparǎrē bairo majũ ãñupǎ. Bairi yǔ yarǎ oveja nurĩcǎrǎrē bairo caña cǎǎ narē na ĩroaetiri na tǔgousaesupa. ⁹ Yǔa, oveja na cajǎǎrĩ jope majũrē bairo caǎcũ yǔ ãniña. Bairi yǔre caĩroa pǔame yǔ jǔgori cũ carorije wapare canetōcoricupǔ niñami. Jĩcǎũ oveja jǎǎti, o witiáti bero cataa bócañgamasĩrē bairo tuayami yua caroa yericutaje mena.

¹⁰ “Yajari majōcu, yaja acú jeto atĩnucũñami. Tunu bairoa pajǎǎrei acú jeto atĩnucũñami. Yǔ pǔame roque mujǎǎrē yeri capetietipeere nocǎrō majũ paio mujǎǎ cacǔgopeere jow acú yǔ apú. ¹¹ Yǔ pǔame roque oveja nurĩcǎrǎrē caroaro caĩñarĩcǎñgō cotemasĩrē bairo yǔ ãniña. Bairi ni jĩcǎũ ũcũ oveja coteri majōcu cañu, cũ canurǎ ovejare mairĩ popiye tǎmomasĩñami. ¹² Apei, ovejare cũ yarǎ meerē cacotei ãnirĩ, paawapatarique jetore bonucũñami. Bairo cabou ãnirĩ, yai ovejare cañgǎ cũ caatō ĩñarĩ, na aweyocoayami, ovejare cacoteecũ ãnirĩ. Bairo cũ caaweyoro bero, yai pǔame na ñeacubato recōñami, na ũgǎ yua.

13 Cũ, ovejare caaweyon p̄ame na ovejare camaiecũ añirĩ, tunu bairo wapatarique jetore cabonucũũ añirĩ na aweyocoayami.

14-15 “Yũ p̄ame roque oveja nurĩcãrãrẽ caroaro caĩñarĩcãnuḡõ cotemasĩrẽ bairo yũ añiña. Bairi yũ Pacũ Dios yũ masĩñami yũ paariquere. Yũ cũã yũ Pacũ Dios yũre cũ camasĩrõrẽ bairo yũ masiña cũ caãnajẽ cutiere. Torea bairo yũ yarã ovejare bairo caãna cũãrẽ na ñiñaricanuḡõ cotenucũña. Bairo yũ cacoterã, nurĩcãrã oveja na upaure caroaro na caĩñamasĩrõrẽ bairo ñiñamasĩcõã ninucũñama. Bairi yũ p̄ame yũ yarã ovejare bairo caãnarẽ netõḡũ, popiye yũ tãmuomasĩña. 16 Bairi tunu aperopũ cũãrẽ ovejare bairo caãna, yũ ya jãnirõ mee caãna mai, capããrã niñama. Bairi na cũãrẽ na yũ neñomasĩña. Bairo na neño yaparori, jĩcãrõ tãni ãnio joroque na yũ qũẽnoḡũ. Bairo na yũ caqũẽnorõ, jĩcãrõ tãni ãnigarãma. Bairo yũ caneñojoatana yua jĩcã poa macããnarẽ bairo jeto tuagarãma. Yũ narẽ cacotei cũã jĩcãũũ yũ ãniḡũ. Bairo na, yũ yarã ovejare bairo caãna p̄ame caroaro mena yũ tũḡousagarãma.

17 “Yũ p̄ame camasãrẽ na carorije wapa jũgori yũ riacoaḡũ, na netõḡũ. Bairo cariacoaḡũ nimicũã, yũ majũ rupaũ to catio joroque yũ baigũ. Bairi yũ Pacũ ñiñamai jãñunucũñami. 18 Bairi ni ũcũ p̄ame cabũgoroa yũ pajĩãroca masĩtĩñami. Yũ cabaimasĩpee atore bairo niña: Camasãrẽ na netõḡũ, yũ cabori rũmu caãno na carorije wapa jũgori yũ riacoaḡũ. Bairo cariacoaḡũ nimicũã, yũ majũ rupaũ to catio joroque yũ baigũ. Tore bairo yũ Pacũ yũ bairotijowĩ,” na ï quetibũjũwĩ Jesús fariseo majã cãrẽ catũgorã etarãrẽ.

19 Bairo Jesús cũ caĩquetibũjũrijere tũgori yua, ãmeo busũrique ricawati-coama tunu judío majã.

20 Bairo bairã, na mena macããna capããrã atore bairo ãmeo ïwã:

—¿Dopẽĩrã wãtĩ yeri pũna cacũḡou, camecãrẽ cũ mujãã tũḡopeo usayati?

21 Aperã p̄ame bairo ãmeo ïwã:

—Ñi jĩcãũ ũcũ cũ yeripũ wãtĩ yeri pũna cacũḡou tore bairo ï quetibũjũ masĩtĩñami. Mujããrã, ¿wãtĩ yeri pũna cacũḡou cũã cacaapee ñãacũrẽ caapee ñãao joroque cũ átimasĩcuti? —bairo ãmeo ï busũwã fariseo majã na majũ.

Los judíos rechazan a Jesús

22 Mai, ti watoare pue yutea ãmu. Ti yutea caãno Jerusalén macãpũre Dios ya wii templo wiire na cabose rũmu átipeo jũgorica rũmu caetaro, na cabose rũmu qũẽnopeori yutea ãmu. 23 Bairo na cabose rũmu qũẽnorõ, Jesús p̄ame templo wiitu Pórtico de Salomón na caĩrĩ arua tũpũ añesẽãwĩ. 24 Bairo tipaũ cũ caãñesẽãrõ, judío majã p̄ame cũ jotoanũcãrĩ bairo qũĩ jẽniñawã:

—¿Nocãrõ yoaropũ jããrẽ, “Dios cũ cajou yũ añiña,” jãã mitoãcũãti? Bairi Dios cũ cajou, Mesías mu caãmata, jicoquei cariapea cũ mu caãnierẽ jãã quetibũjũcõãña —qũĩ jẽniñawã Jesure judío majã quetiuparã.

25 Bairo na caĩrõ, Jesús p̄ame bairo na ï yũwĩ:

—Merẽ mujããrẽ yũ quetibũjũnucũña. Mujãã p̄ame cariape yũ mujãã tũgogaetiya. Merẽ nipetirije yũ Pacũ cũ caãtirotirije mena Mesías yũ caãnierẽ mujãã yũ áti ñnonucũña. 26 Bairo yũ caãti ñnorĩjẽrẽ ñnamajũcõãmirãcũã, cariape mujãã tũgoetinucũña. Yũ cacoterã yũ yarã oveja mena macããna mee añirĩ yũ mujãã tũgogaetiya. 27 Yũ yarã ovejare bairo caãna yũ cabũsurijere yũ tũḡomasĩcõãñama. Bairo yũ cũã narẽ na yũ masĩjãñũña. Bairi na p̄ame cũã caroaro yũ tũḡousanucũñama.

²⁸ Bairo cariape yu mena catũgousarãrẽ yu mena caãnarẽ caticõãnajẽrẽ na yu jonucũña. Na ruame ati yepa na caãno ãno, jĩcãũ na mena macããcũ yasietigumi. Ñamũ jĩcãũ ãcũ na yasio joroque yu jiya átibojaetigumi. ²⁹ Yu Pacu ruame roque yu yarã caãniparãrẽ yu jowĩ. Cũ, yu Pacu ruame nipetiro netõrõ catutuaũ majũ niñami. Bairo ni ãcũ ruame na yasio joroque yu jiya átibojaetigumi yua. ³⁰ Torena, yu Pacu Dios mena jĩcãrõrẽ bairo jãã ãnajẽ caticõãña —na ã yuwĩ Jesús.

³¹ Bairo cũ caĩquetibũjũro tũgorã, judío majã ruame ãtã rupaa jeri cũ wẽjĩãgamiwã. ³² Bairo na cajeripaua, Jesús ruame bairo na ãwĩ:

—Yu Pacu Dios cũ catutuarije mena capee majũ caroa wãmerẽ mujãã caĩñajoro yu áti ãnonucũña. Bairo capee caroa wãmerẽ mujãã yu caáti ãnomiatacũãrẽ, ¿di wãme jũgori yu mujãã ãtã wẽjĩãgayati? —na ã jẽniñawĩ Jesús.

³³ Bairo cũ caĩjẽniñarõ, judío majã ruame bairo qũĩ yuwã:

—Bairãrua, caroa wãme mu caátie wapa jũgori mee murẽ ãtã mena jãã wẽjĩãgaya. Roro cabũgoro Diore nuãcũbugoesua, mu caĩbusupairije jũgori roque, murẽ jãã pajĩãrocagaya. Mua, cabũgoro macããcũ, ati yepa macããna camasãrẽ bairo caãcũ mu ãniña. Bairo caãcũ nimicũã, mu majũã, “Dios yu ãniña,” caĩrẽ bairo mi busũnucũña —quĩwã Jesure.

³⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, Jesús ruame judío majãrẽ atore bairo na ãwĩ:

—Dios ya tutipu mujããrẽ carotirije ruame bairo ãña: “ ‘Mujãã cũã Diore bairo caãna mujãã ãniña,’ mujãã ãniña,” ã quetibũjũ woatuyupa. ³⁵ Bairi, “Dios ya tutipu na cawoatucũrĩquẽ, bairo ãcõãrõ ãña,” marĩ ã masĩtĩña. Tiere merẽ cariape marĩ masĩña. Bairi Dios ruame cũ yaye quetire cũ caquetibũjũ rotijoricarãrẽ, “Mujãã cũã Dios yarãrẽ bairo caãna mujãã ãniña,” na ã busũyupi. ³⁶ Dios ruame roque yu beseri, ati yeparu yu jowĩ. Bairo Dios cũ cajoricu yu caãnimiatacũãrẽ, ¿dopẽĩrã yure, “Diore cabaiotioũre bairo majũ niñami,” yu mujãã ãnucũñati? “Dios macũ yu ãniña,” yu caĩrĩjẽrẽ tũgori, ¿dopẽĩrã tore bairo yu mujãã ãnucũñati? ³⁷ Yu Pacu cũ carotiri wãmerẽ bairo mee mujããrẽ yu caáti ãñoata, cariapea yure catũgousaetiparã mujãã ãniña. ³⁸ Bairãrua, Dios jũgori caroa wãmerẽ yu caápata roque, yure ãroaetimirãcũã, caroaro tũgousaya Dios yaye macããjẽrẽ yu caáti ãnorĩjẽrẽ. Bairo yu caátie caĩnarã ãnirĩ yu Pacu yurũre cũ caãnierẽ caroaro jĩcãrõ tũni catũgousaparã mujãã ãniña. Bairi tunu yu cũã yu Pacu cũ caãnajẽ cutiere bairoa yu caãnajẽ cutiere catũgousaparã mujãã ãniña —na ãwĩ Jesús judío majãrẽ.

³⁹ Bairo Jesús cũ caĩquetibũjarĩjere tũgorã, judío majã ruame preso jorica wiipu cũ neágamiwã tunu. Bairo Jesure judío majã preso jorica wiipu na caneágamiatacũãrẽ, Jesús ruame camasã capããrã watoa cũ jãã ãã mácũã, apero ruame na rutiweyocoámĩ.

⁴⁰ Tie bero, Jesús ruame yua, Rio Jordán cawãmecutiya ape nuãgõãpu jãã jũgo tunucõã pẽñaámĩ tunu. Bairo pẽña ácu yua, Juan cawãmecucu cajũgoyepu camasãrẽ oco mena cũ cabautiza ãnatõpu jãã jũgo tuacõãwĩ Jesús. ⁴¹ Bairo to jãã catuaro, capããrã majũ camasã jãã ãnarã etawã. Bairo etari, na ruame atore bairo ãmeo ãbusuwã:

—Cariape majũ ãnũpĩ Juan Jesús cũ cabairijere, Dios cũ camasĩrĩjẽ mena caroare átijẽño ãnoetimicũã. Ñni, Jesús cũ cabaipee nipetirijere cariapea ã quetibũjũyupi Juan —ãmeo ãbusuwã na majũ.

⁴² Tipãre capããrã majũrua camasã Jesure cũ tũgousa jũgowã.

11

Muerte de Lázaro

¹ Jicãũ añupĩ riayewai Lázaro cawãmecucũ. Cũ pũame Betania cawãmecuti macã macããcũ âmi. Ti macãpũ macããcõ María, apeo cũ yao Marta cũã âmo. ² Mai, cõ, María, Lázaro yao pũame marĩ Quetiupau Jesure cajutiñurĩjẽ mena cũ rũporire capiopeorico âmo. Bairo piopeori bero, cõ poañapõ mena cũ rũporire capaareboporico âmo. ³ Bairi Lázaro yarã rõmirĩ pũame atore bairo qũĩ quetijoyupa Jesure:

—Jãã Quetiupau, mũ bapa Lázaro riãjãñuñami —ĩ joyupa Jesure.

⁴ Bairo cũ na caĩquetijoatajere tũgori, Jesús pũame atore bairo jãã ĩwĩ:

—Atie Lázaro cũ cariaye cutiãnie cũ riayasimajũcoao joroque caátipee mee niña. Dios cũ catutuarije camasãrẽ yũ caáti ĩñopee roque nigaro. Tunu bairoa yũ, Dios macũ yũ caátitutuãnie cũãrẽ na ĩñao joroque yũ átiyu, Lázaro cũ cariarije jũgori —jãã ĩwĩ Jesús.

⁵ Mai, Jesús pũame Martare, Mariãre, bairi Lázaro cũãrẽ camai majũ âmi. ⁶ Bairo Lázaro cũ cariarijere tũgomicãã, tunu pũga rũmũ cãrõ tipaure jãã jũgotuacõãwĩ mai. ⁷ Cabero atore bairo jãã ĩwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ:

—Jito tunu Judea yepapũ.

⁸ Bairo cũ cãrõ, jãã cũ cabuerã pũame atore bairo cũ jãã ĩwũ:

—Jããrẽ cabuei, yoápériya ti yepa macããna mũrẽ ãtã rupaa mena na cawẽpajĩãbujioata rũmũ. Bairo to macããna mũrẽ na caátaje caãnimiatacũãrẽ, ¿mũ ágayati ti yepapũ tunu?

⁹ Bairo jãã cãrõ, Jesús pũame jãã ĩwĩ:

—Merẽ marĩ masiña: Jicã umũreco, pũga wãmo peti rũpore pũga pẽnirõ cãnacã hora majũ cãgonucũña. Bairi umũrecore marĩ caãñesẽãta, pũgataricaro mano caroaro marĩ añesẽãcõãña, muipũ umũreco macããcũ cũ cabusuro jũgori. ¹⁰ Bairãpũa, ñamirẽ marĩ caãñesẽãta, pũgatarique nibujioro muipũ umũreco macããcũ cũ cabusuwoeto jũgori.

¹¹ Bairo jãã ĩ quetibujũ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu:

—Marĩ bapa Lázaro pũame cãni baiimi. Bairo cũ cacãnimiatacũãrẽ, cũ wãcõũ águ yũ átiya.

¹² Bairo cũ cãrõ tũgorã, jãã cũ cabuerã pũame bairo cũ jãã ĩwũ:

—Jãã Quetiupau, ¿cacãnirẽ bairo cũ cabaiata, cũ cacatinemopee ãno to baiicuti?

¹³ Mai, Jesús pũame Lázaro cũ cabaiyasicoaatiere ĩgu, tore bairo jãã ĩmiwĩ. Bairo cũ caĩmiatãcũãrẽ, jãã cũ cabuerã pũame, “‘Catirã marĩ cawũgoa cãnirĩjẽ mena cãni baiimi Lázaro,’ marĩ ĩgu ĩcũmi Jesús,” jãã ĩ tũgoñacõãwũ. ¹⁴ Bairo jãã catũgomasiẽtõĩ, Jesús pũame atore bairo cariape jãã ĩ quetibujũwĩ:

—“Lázaro merẽ riacoayami,” ĩgu ñiña. ¹⁵ Bairi Lázaro tũpũ yũ caãmerĩataje mena yũ tũgoña useaniña. Mũjãã pũame tore bairo áti ĩñorĩcãrõpũ mũjãã tũgousanucũña. Bairi Lázaro cariaatacu tũpũ marĩ ĩñarãrõa —jãã ĩwĩ Jesús.

¹⁶ Bairo Jesús, jãã cũ cãrõ tũgo, Tomás, apeyera Gemelo na caĩ wãmetinucũũ pũame atore bairo jãã ĩwĩ:

—Jito, marĩ cũã cũ mena marĩ cariayasiro ñurõ.

Jesús, la resurrección y la vida

¹⁷ Bairo topũ etarã, jãã wiroñawũ: Merẽ Lázaro ãnacũrẽ bapariãnacã rũmũ netõñupã cũ rupauri ãnajẽrẽ ãtã operũ na cacũrocaatato bero yua. ¹⁸ Mai, Betania pũame Jerusalén macã tuaca itia kilómetro cãrõ majũ

etaricarō āmu. ¹⁹ Capãārãpua judío majã mena macããna Martare, bairo Maríajãârē na ñnarásúpa, na yau cū cariaro jūgori na tūgoña yaparuaeticōãto ñrã. ²⁰ Bairo Jesús ti macãpu cū caetaatō tūgori, Marta pñame jãã bocáo asúpo. Cō yao María pñame wiipua tuacōãñupō. ²¹ Bairo Marta pñame jãã bocári, atore bairo qũiwō Jesure:

—Yñ Quetiupau, jããtu mu caãmata, yñ yau baiyasietibujioatacumi. ²² Baiorua, yñ masiña: Nipetirije mu cajëñirĩjërē mu jogumi Dios. Āmerpũ cããrē mu cajëñirõrē bairo átimasĩñami Dios —qũiwō Jesure.

²³ Bairo cō caĩrō, Jesús pñame cō ñwĩ:

—Mu yau catitunucoagumi tunu —cō ñwĩ Jesús.

²⁴ Bairo Jesús cō cū caĩrō, Marta pñame atore bairo qũiwō tunu:

—Yñ masiña merē tiere. Nipetiro cariaricarã nemo na cacatitunurĩ rãmu, catusari rãmu caãnoru cū cãã catitunugumi —qũiwō Jesure.

²⁵ Bairo cō caĩrō tūgo, Jesús pñame bairo cō ñwĩ Martare tunu:

—Yña, yñ ãniña cariyasiricarãrē cacatijūgo. Bairi nipetiro yñre catūgousarã ati yeparure cariacoana nimirãcũã, caticõã ninucũgarãma.

²⁶ Tocãnacãũpua mai, cacatiãna, yñre catūgousarã cariacoana nimirãcũã, caticõã nigarãma. ¿Cariape mu tūgoyati atore bairo mu yñ caĩquetibujurijere? —cō ñwĩ Jesús Martare.

²⁷ Bairo Jesús cō cū caĩrō tūgo, Marta pñame atore bairo qũ yawō:

—Yñ Quetiupau, mure cariape majũ yñ tūgousaya. Mña, mu ãniña Mesías, Dios macũ. Dios cū cajou majũ mu ãniña. Mña, ati yeparu caatípa na caĩwoatujogyeticũrĩcũ majũ mu ãniña —qũiwō Marta Jesure.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

²⁸ Atoe bairo Jesure qũ bñsu yaparori bero yua, cō baio Maríare cō piijori yasioroaca cō ñ quetibujuyupo:

—Marĩrē cabuei atoa niñami. Bairi mure yñ piijorotiami.

²⁹ Bairo Marta cō caĩrō tūgo, jicoquei wãmñncã Jesure qũññao atícoasupo. ³⁰ Mai, Jesús pñame macã tñipũ jãã jūgoãnicõãwĩ. Ti macãpũre jãã jããetaepũ mai. Marta jããrē cō cabocãetatapaupua jãã ãnicõãwũ. ³¹ Bairo Marta cō cō caĩrō, tãmurĩ wãmñncãrĩ na wiire witi atícoasupo María, Jesutu acó. Bairo tãmurĩ cō cawitiátō ñnarã, judío majã cō ya wiipũ cõjããrē na tūgoña yaparuaeticõãto ñrã, caĩñarátana pñame cō usacoásúparã. “María cō yau masã operũ otio acó baiomo,” ñ tūgoñarĩ cō usacoásúparã.

³² Bairo María atí, Jesús cū caãnoru etari, Jesús rñpori tũpu cō rñpopaturi mena etanumuo etawō. Bairo etari, María qũiwō Jesure:

—Yñ Quetiupau, jããtu mu caãmata, yñ yau baiyasietibujioatacumi.

³³ Bairo María, judío majã cō mena caatíatana cãã na caotiro ñnarĩ, Jesús pñame cū yeripũ bñtioro na tūgoñamairĩ yaparuaajãñuwĩ. ³⁴ Bairo tūgoña yaparuari, bairo na ñ jëniñawĩ:

—¿Noorũ Lázaro rupañri ãnajërē mñjãã rocari?

Bairo qũiwã na pñame:

—Jãã Quetiupau, marĩ ññaátō ti masã operũ.

³⁵ Bairo na caĩrō, Jesús pñame bñtioro otiwĩ. ³⁶ Bairo Jesús bñtioro cū caotiro ñnarã, judío majã pñame bairo na majũ ãmeo ñwã:

—Ññañijate. ¡Nocãrō bñtioro majũ cū cū maimiñuparĩ Lázaro ãnacãrē Jesús!

37 Bairo na caĩrõ, judío majã mena macããna jĩcããrã na majũ bairo ãmeo ĩwã:

—Ãni Jesús, cacaapee ĩñaetacu cããrẽ cacatiocõãricũ nimicãã, ¿dopẽĩ jĩcã wãme ũno Lázaro ãnacũrẽ cũ juátinemo masĩtẽtũbujoyupari? —ãmeo ĩwã jĩcããrã judío majã.

Resurrección de Lázaro

38 Tunu Jesús pũame bairo na caãmeo ĩtoye, cũ yeripũ butioro tũgoñarĩ, Lázaro ãnacũ masã opetũacapurũ ámĩ. Mai, Lázaro ãnacũ masã ope pũame ũtã opepũ ãmũ. Bairi tunu ũtã tii mena ti ope biaricarõ cãgowũ.

39 Bairo ĩwĩ yua Jesús pũame:

—Masã ope ũtã tii biaricatiire newoya.

Bairo Jesús cũ caĩrõ tũgo, Marta, Lázaro cabaiyasiatacu ãnacũ yao pũame atore bairo qũĩwõ Jesure:

—Yũ Quetiupũ, merẽ baparicãnacã rãmũ majũ netõcoaya. Toreto, merẽ roro majũ ãnijusucoato.

40 Bairo cãrẽ cõ caĩrõ tũgo, Jesús pũame atore bairo cõ ĩwĩ Martare:

—Merẽ mũ yũ quetibũjũarũ: “Cariape yũ mũ catũgõusaata, Dios carõa camasãrẽ cũ caátĩ ĩñorĩjẽrẽ miãgo,” mũ ñiapũ —cõ ĩwĩ.

41 Bairo Jesús Martare cõ cũ caĩ yaparoro, Lázaro ãnacũ masa ope ũtã tii biaricatiire pãwocõãwã yua. Bairo na capãworo ĩñarĩ, Jesús pũame umũrecõopũ ĩñamũgõjori, atore bairo Diopũre qũĩ jẽniwĩ:

—Caacu, yũ mena mũ ñujãñũña. Tocãnacãni yũ cajẽniřõ yũ mũ tũgocõãña. 42 Yũ masĩña merẽ: tocãnacãni yũ mũ tũgonucũña. Bairi tunu ãnoa camasã caãna jũgori bairo ñiña: “Cariapea ãnia niñami Dios cũ cajõu majũ,” na ĩáto ĩ, bairo mũ ñiña —qũĩwĩ Jesús cũ Pacũ Diopũre.

43 Bairo Diopũre qũĩ jẽni yaparori bero, Jesús pũame busarique tutuaro mena atore bairo ĩwĩ:

—¡Lázaro, wĩtiasá topũre!

44 Bairo Jesús cũ caĩrõ, cariyasiricu pũame ti masã opepũre wĩticoamĩ. Cũ wãmorĩ cũ rũporĩ cãã juti mena na cadũũaricu wĩtiamĩ. Tunu bairoa cũ rũpoa cããrẽ juti asero mena paumarĩcũ wĩtiamĩ. Bairo cũ cawĩtiatõ, Jesús, bairo na ĩwĩ:

—Cũ õwãña, cũ caãmasĩparore bairo ĩrã —na ĩwĩ Jesús.

Conspiración para arrestar a Jesús

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

45 Bairo Jesús cũ caátiere ĩñarĩ, capããrã judío majã Maríajããrẽ caba-pacũtirátana, Jesús cũ caátĩ ĩñoatajere caĩñaatana cũ tũgõusajũgowã.

46 Bairo na catũgõusamiatacũãrẽ, aperã jĩcããrã pũame fariseo majãrẽ na ĩñarásũpa. Bairo na ĩñarátĩ yua, nipetirije Jesús cũ caátiatajere na quetibũjũyupa. 47 Bairo na caĩquetibũjũrĩjere tũgori, fariseo majã sacer-dote majã quetiuparã cãã nipetirã neñañuparã Junta Suprema na caĩrõpũ. Topũ neñarĩ, atore bairo ĩñuparã:

—¿Dope bairo cũ mena marĩ ánaati? Cũ, caũmũ capee majũ carõa átĩ ĩñorĩqũẽrẽ na átĩ ĩñõũ átiyami camasãrẽ. 48 Cãrẽ, bairoa marĩ caátĩroticõãmata, capããrã camasã cũ jetore cũ tũgõpaje usagarãma. Bairi tunu Roma macããna carotirã marĩ tũpũ atĩri, marĩ ñũbuerica wii templo wiire átiyasio rocacõãgarãma. Tunu bairoa marĩ nipetiro ati yepa caãna cããrẽ marĩ pajĩare peyocoagarãma —ãmeo ĩ busũyuparã na caneñarõpũ.

49 Mai, na mena macããcũ jĩcãũ Caifás cawãmesũcũ ti cũmarẽ sacerdote majã quetiupũ caãcũ pũame bairo na ĩñupũ:

—Mujãã, catũgoñarĩqũẽ mãna majũ mujãã ãniña. ⁵⁰ Bairoa tunu mujãã atore bairo mujãã ĩ tũgoñaẽtĩñati: “Nipetiro marĩ camasãrẽ aperã na capajĩã repeyoparo ũnorẽã, jĩcãũã caũmu jeto cũ cariaro roque ñubujoro,” ¿mujãã ĩ tũgoñaetĩmujũcõãñati?

⁵¹ Mai, Caifás pũame atore bairo cũ caĩyaparoata, cũ majũã cũ catũgoñarõ mee bairo ĩñupũ. Ti cũmarẽ sacerdote majã quetiupau cũ caãnoi, Dios pũame, “Bairo ĩña,” ĩrĩqũerẽ cũ catũgoñarĩqũẽ joro jũgori bairo ĩñupũ. Jesũs, judío majã na carorije wapare netõgu, ti yepa macããnarẽ na cũ cariabojapeere ĩgu, bairo ĩñupũ. ⁵² Bairi tunu Jesũs judío majã na carorije wapa jeto meerẽ cũ canetõbojapeere bairo ĩñupũ. Nipetiro aperã ati yepa macããna caábatáricã Dios yarã cũ pũnaa caãniparã cũãrẽ na cũ canetõpeere ĩgu ĩñupũ Caifás sacerdote majã quetiupau. ⁵³ Bairo Junta Suprema na caĩrõpu na caneñabusuri rãmua, Jesure cũ na capajĩãrocapeere ãmeo busupẽni weyocõãñuparã fariseo majã bairi sacerdote majã quetiuparã mena.

⁵⁴ Bairi yua, Jesũs pũame cũ na capajĩãgarijere masĩrĩ, baujaro judío majã quetiuparã na caãnopũre ãniñesẽãẽmi yua. Bairi Jesũs Judea yepa caãnimiatacu jãã cũ cabuerã mena jĩcãpau desierto tũaca macã, Efraín cawãmecuti macãpu jãã jũgoetawĩ. Bairo ti macãpu jãã cũ cabuerã mena etari, ti macãpu jãã jũgoãnicõãwĩ Jesũs.

⁵⁵ Bairo Jesũs ti macãpu jãã cũ cajũgoãno, merẽ petoaca rusawu judío majã bose rãmũ Pascua caetaparo. Bairo ti rãmũ caetaparo jũgoye nipetiro judío majã Jerusalén macãpu jeto áma. Caroarã nigarã Dios cũ caĩñajoro, na caãtinucũrõrẽ bairo átigarã ásuparã. ⁵⁶ Bairo bairã, judío majã quetiuparã pũame Jesure cũ macã ñesẽãñuparã, cũ ñerĩ cũ preso jogarã. Bairo cũ macã ñesẽãrĩ, tocãnacãũpũrea templo wiipũ na jẽniñamacã ñesẽãñuparã. Atore bairo ĩñuparã:

—¿Dope mujãã ĩ tũgoñañati? ¿Jesũs cãã ati bose rãmũrẽ cũ etaati, o cũ etaecuati ato? —na ĩ jẽniñañuparã.

⁵⁷ Mai, judío majã aperã sacerdote majã quetiuparã cãã ni jĩcãũ ũcũ Jesure cũ caetarije quetire cũ catũgoata, “Jicoquei cariape cũ quetibujáto,” ĩ roti cũñuparã, bairo na caĩquetibujuro Jesure cũ ñe masĩgarã yua.

12

Una mujer derrama perfume sobre Jesús (Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Jĩcã wãmo peti jĩcã pẽnirõ cãnacã rãmũ Pascua bose rãmũ caetaparo jũgoye, Jesũs Betania macãpu jãã jũgoámĩ. Ti macãpu cariyasiricũre cũ cacatioricũ Lázaro tũpu jãã jũgoámĩ. ² Topũ, cũ cacatioricũ Lázarojãã ya wiipũ jãã jũgo ugarique ugawã, Jesure batioro qũĩroarã. Mai, Marta pũame jããrẽ ugarique batoo ámo. Lázaro pũamea jãã menarẽ mesapu ugarui ámi. ³ Bairo jãã caugaruiro, María pũame nardo caroa cajutĩnurĩjẽ cawapa pacarije paio trescientos gramos majũrẽ jeamó. Bairo jeatĩri, Jesũs rũporire piopeowõ. Bairo áti yaparo, cõ poañarõ mena pare bopowõ. Bairo cõ caato, nipetiro ti wii pupeapu jutiũu bijapeticoapu yua. ⁴ Bairo Jesure cõ caátiere ĩña, Judas Iscariote, jãã mena macããcũ, Jesure cabero cabusujãbuitirocapau pũame bairo ĩwĩ:

⁵ —¿Dopẽĩõ tie cawapa pacarijere trescientos denario moneda tiiri majũ nuniwapatari, cabopacarãrẽ na cõ juápeyupari? —ĩwĩ Judas jãã mena macããcũ pũame.

⁶ Mai, Judas pũame cabopacarãrẽ caĩñamai ùcũ meena, tore bairo ï busuwĩ. Cajeruti jeyanucũrĩ majõcũ ãnirĩ bairo ïwĩ. Mai, cã, Judas pũame jãã yaye dinero cajãñarĩ poare caĩñarĩcãñugõbojau ãmi. Bairo caãcũ nimicũã, ti poa macããjẽrẽ jericawori cã majũ cã caborijere cawap-atinucũã ãnirĩ, tore bairo ïwĩ. ⁷ Bairo Judas cã caĩrõ, Jesús pũame qũĩwĩ:

—Patowãcõrõ cõ ï busupajũgoeticõãña. Atio carõmio pũame yũ rupauri caãnipeere caroaro átijũgoyeticũõ átiyamo tie cajutĩñurĩjẽ mena. ⁸ Cabopacarã roquere tocãnacãnia na mujãã ññacõã ninucũgarã, mujãã watoa na caãno. Yũ pũame roque tocãnacãnia mujãã mena yũ ãmerĩgu — qũĩwĩ Jesús Judare yua.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Capããrã judío majã mena macããna masĩñupã Betania macãpũ Jesús jãã cã cajũgoãnierẽ. Torena, butiuro Jesure caĩñagarã ãnirĩ, ti macãpũ jãã ññarã etawã. Bairi Jesús jeto meerẽ caĩñagarã ãnirĩ etawã. Lázaro cariyasiricũ ãnacũrẽ Jesús cã cacatioricũ cããrẽ ññagarã, topũ etawã. ¹⁰⁻¹¹ Mai, sacerdote majã quetiuparã pũame, “Cã, cariaricũre Jesús cã cacatio ññorĩqũerẽ caĩñarĩcãrã ãnirĩ capããrã judío majã marĩrẽ ricawatiri, Jesús pũamerẽ cã tũgõsarã átiyama,” ãmeo ññuparã. Bairo ñrĩ yua, Lázaro cããrẽ cã pajĩã rocacõãgayuparã.

Jesús entra en Jerusalén

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Mai, ti watoa caãno, capããrã camasã Jerusalẽpũ ásupa, Pascua bose rũmũ netõrána. Bairi ti rũmũ busuri rũmũ caãno merẽ masĩñupã Jesús ti macãrẽ cã caetapeere. ¹³ Bairo cã caetapeere camasĩrã ãnirĩ yua, peepũ ùnie carupaño querire pajure jeri, Jesure cã bocãwã. Bairo cã bocãrána, atore bairo ï basa awajabusũ useanĩpeowã:

—¡Nocãrõ to ñumajũcõãñati! ¡Nocãrõ cañũũ majũrẽ Dios cã catutuarije mena marĩ cã cajoure cã marĩ basapeoto! ¡Nocarõ cañũũ Israel macããna Quetiupũ Rey majũrẽ cã marĩ basapeoto!

¹⁴ Jesús pũame burrore bocãetari cã buipũ pesari ámi Jerusalẽpũ. Mai, Dios ya tutipũ cããrẽ torea bairo cã cabaĩpeere ï quetibũjuyupa:

¹⁵ “Tũgoña uwieticõãña mujãã Sión macã macããna. Ññãñijate. Mujãã Quetiupũ Rey burro buipũ pesari atiyami,” ï quetibũjũ woatuyupa Dios ya tutipũ.

¹⁶ Mai, caãnijũgoro jãã, cã cabuerã, jãã tũgomasiẽpũ tore bairo ï quetibũjuriquere. Cabero, Jesús riarĩ bero ãmurecõorpũ cã cawãmuátõ beropũ roque, nipetirije Jesús cã cabaĩpeere na cawoatujũgoyetiriquere jãã masĩwã. “Jesús cã cabaĩpeere ï quetibũjũrã bairo ï woatuyupa,” jãã ï tũgoñamasĩwũ.

¹⁷ Mai, Jesús Lázarore masã opepũ caãcũrẽ cã cacatioro caĩñarĩcãrã pũame tie nipetiro na caĩñarĩqũerẽ na quetibũjũ netõrã áma camasãrẽ. ¹⁸ Bairi nipetiro camasã Jesure cã bócarásũpa. Jesús, ti wãme catoriquere caroare cã caátĩ ññorĩqũerẽ na caquetibũjũro jũgori cã bócarásũpa. ¹⁹ Aperã fariseo majã pũame atore bairo ãmeo ññuparã:

—Merë mujãã masiña: Tore bairo na caĩrĩjẽrẽ marĩ caẽñotaeticõãta, dope marĩ áti masiẽtĩgarã. Iñañijate. ¡Nipetiro camasã cũ jetore tũgousarã átiyama! —ãmeo iñuparã fariseo majã.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰ Jerusalepũ cabose rãmũ netõrátana mena macããna cũã añupã jĩcããrã griego majã. Bairi na cũã ti bose rãmũ caãno Diore caĩroaratãna añupã. ²¹ Bairi na pũame Jesure caĩñagarã añirĩ, Felipe tapũ etawã. Mai, Felipe pũame Galilea yepa jĩcã macã Betsaida macããcũ ãmi. Bairi na pũame bũtioro atore bairo Felipe qũĩwã:

—Jesure bũtioro cũ jãã iñagaya.

²² Bairo cũ na caĩrõ tũgo, Felipe, Andrés pũamerẽ cũ quetibũjũamĩ. Bairi na pũgarãpũa Jesure cũ quetibũjũra etawã. ²³ Bairo cũ na caĩquetibũjũro tũgo, Jesũ pũame atore bairo jãã iwĩ:

—Merẽ petoaca cõñacoatiya yũ, Camasã jũgocũre yũ na capajĩãrocaro bero caãnimiatacũãrẽ yũ cacatitunu wãmũápáro umũrecóo buipũ nocãrõ caroaro caãnopũ. ²⁴ Cariape majũ mujãã yũ quetibũjũya: Trigo apea ãnorẽ ñerĩ pupeapũ marĩ caotero bero, tie oterique boaweri caputieticõãta, bairica majũ rĩca jomasiẽtĩgaro. Bairopũa, ñerĩ pupeapũ marĩ caotero bero, tie oterique boaweri caputiata roquere, caroa capee majũ rĩcacatĩnucũña. ²⁵ Bairi tunu Diore caboena añirĩ, ati yepa macããjẽ jetore bũtioro mujãã caũgaripea iñacõãninucũata, cayasiparãrẽ bairo mujãã tuagarã. Bairi ati yepa macããjẽ carorijere mujãã caboeticõãta roque, Dios mena caãnicõãninucũparã mujãã añigarã. ²⁶ Bairi noo caborã yũ caquetibũjũrijere catũgousagarã na tũgopaje usaãto yũ yayere, yũ paabojari majãrẽ bairo na caãnigaata. Tore bairo na caápata, na cũã yũ caãnopũre añigarãma. Bairi yũ caquetibũjũrore bairo tũgousari caroaro caãticõãnarẽ yũ Pacũ Dios pũame na iñamairĩ caroare na jogũmi —jãã i quetibũjũwĩ Jesũs.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ Bairo jãã i quetibũjũ yaparo, bairo jãã iwĩ Jesũs: “¡ãmea bũtioro majũ yũ yeripũ yũ tũgoña yapapuaya! ¿Bairi, nopẽ bairo Diore cũ ñi jẽnicuti? ‘Caacũ popiye yũ baio joroque cabaípee to baieticõãto,’ cũ ñi jẽnietigu. Bairo Diore cũ ñi jẽnietigu, ¡torecũna popiye yũ catãmũorĩjẽ jũgori ati yepa macããna na carorije wapare netõũ acũ yũ apá!” jãã iwĩ Jesũs.

²⁸ I yaparo, atore bairo qũĩ jẽniwĩ Diopũre: “Caacũ, ãmerẽ mũ catutuarije pũamerẽ camasãrẽ na iñoña,” qũĩ jẽniwĩ Jesũs.

Bairo cũ caĩjẽnirõ, umũrecóopũ atore bairo i bũsũocajowũ: “Merẽ yũ catutuarije caroa áti iñoĩrĩqũẽrẽ camasãrẽ na yũ áti iñoñocũña. Bairi tunu yũ catutuarije caroa mena camasãrẽ na yũ áti iñoñemogu tunu,” i bũsũocajowũ jõbuiũ.

²⁹ Camasã, cũtũ catũgoãna pũame bairo caĩbũsũocajorijere tũgori, bairo iwã:

—Bũpore bairo ocajoapũ.

Aperã camasã jĩcããrã bairo iwã:

—Diotũ macããcũ ángel Jesũs mena bũsũroyaami —iwã.

³⁰ Bairo na caĩrõ tũgo, Jesũs pũame bairo na iwĩ:

—Yũ yaye macããjẽ rotie meerẽ bairo i bũsũami Dios. Mujãã yaye macããjẽ rotie majũ roquere bairo i bũsũami. ³¹ Bairi tunu merẽ ãmea niña Dios ati yepa macããna nipetiro camasãrẽ cũ caĩñabeseri rãmũ. Bairi

wātī ati yepa quetiupau cūārē āmea Dios cū rocacōāgumi yua. ³² Bairi tunu yucpāīru yu papuaturi yu na canemugōncōrō jūgori, ati yepa macāāna capāārā na carorije wapare netōrī, yu yarā jeto na ānio joroque na yu ātigu —jāā ī quetibujuwī Jesús.

³³ Bairo Jesús cū caīrjērē cū tūgomasīata, bairo yucpāīru cū na capuaro cū caríapeere quetibujugu īmiwī. ³⁴ Camasā pūame bairo cū caīquetibujurijere tūgorā, atore bairo qūīwā Jesure:

—Dios ya tutipū na cawoaturiquere camasā jāā na caquetibujuro atore bairo jeto jāā tūgonucūña: Mesías Dios cū cajou tocānacā rūmu cacaticōāninucūā nigūmī. ¿Nopē mū pūame, “Dios cū cajou Camasā Jūgocu pūame yucpāīru yu na capuuarocarō yu riacoagu,” miñati? ¿Bairi nī pūame cū ānicutī cū, camasā Jūgocūre bairo caācū? —qūī jēniñawā camasā Jesure.

³⁵ Bairo camasā cū na caīrō tūgo, Jesús pūame atore bairo na īwī:

—Mujāā mena mai ati yepapū ācū, yua, yu āniña ati yepa macāāna canaitīārōpū caānarē bairo caānarē cajīñawoūre bairo caācū majū. Baiṛna, yoaro majū mujāā mena yu āmerīgu. Bairi mujāā mena yu caāno mai, yu caquetibujurijere caroaro yu tūgousaya, roro jāā tāmūore, īrā. Bairi merē mujāā masīña: Camasā ñami canaitīārōpū jīñawoena áná, “Cariape jāā áná,” ī masīētīñama. ³⁶ Bairi yu, cajīñawoūre bairo caācū, mujāā mena mai yu caāno īñarī, caroaro majū yu tūgousaya. Canaitīārōpū caānarē bairo mujāā caāmerīparore bairo īrā, caroaro cariape yu caquetibujurijere yu tūgousaya —na īwī Jesús camasārē.

Bairo na ī quetibujū yaparo, aperopū na rutiweyocoámī Jesús yua.

Por que los judíos no creían en Jesús

³⁷ Bairo Jesús pūame nocārō caroa Dios yaye átī īñorīqūērē na caīñarō, na cū caátī īñomiatacūārē, judío majā pūame, “Cariape caroare marī átī īñou átiyami,” qūī tūgousaema Jesure. ³⁸ Bairi profeta Isaías ānacū Dios ya tutipū cū cawoquetibujucūrīcārōrē bairo bai etawū yua. Mai, profeta Isaías ānacū pūame Dios ya tutipū atore bairo ī woatujūgoyeticūñupī:

“Dios, jāā Quetiupau, jāā caquetibujurijere, noa ūna tiere tūgousaetiayama.

Bairi tunu mū yaye caroa átī īñorīqūērē īñamajūcōāmirācūā, cariape jāā tūgousaetiayama,” ī woatuyupi.

³⁹ Bairi camasā profeta Isaías ānacū cū caīwoaquetibujuricarore bairo Jesús cū caquetibujurijere cū tūgousagaema. Tunu profeta Isaías ānacū apērapū cūārē atore bairo ī woatu quetibujucūñāñupī:

⁴⁰ “Cacaapee cūgorā nimirācūā, di rūmu ūno caroa Dios cū caátī īñorījērē na īñamasīētīō joroque na átigumi.

Ati poa macāāna na yeripū catūgoñamasīgaetoi, cacaapee cūgorā nimirācūā, cū caátiere na īñamasīētīō joroque na átigumi.

Tunu bairoa caāmoo cūgorā nimirācūā, cū yaye quetire na tūgomasīētīō joroque na átigumi.

Na yeripure tūgoñamasīētīñama na cū caquetibujugamirījērē.

Bairi, ‘Jāā mū netōwā,’ īētīnucūñama Diore,” ī quetibujuyupi Isaías ānacū.

⁴¹ Mai, Isaías ānacū pūame tore bairo cū caīwoaturijere merē īñāñupī Dios cū catutuarije mena ati yepapū Jesús cū cabaapeere. Bairo Jesús cū cabaapeere caīñarīcū ānirī tore bairo quetibujuyupi.

⁴² Bairo Jesure cū na catūgousaetimiatacūārē, capāārāpūa judío majā mena macāāna cū caquetibujurijere tūgousawā. Bairi tunu jīcāārā

judío majã quetiuparã cañimajũrã cãã Jesũs cũ caquetibũjuriere cũ tũgousawã. Bairo Jesure cũ tũgousamirãcũã, fariseo majãrẽ uwiri, baujaro, “Jesure catũgousarã jãã ãniña,” iẽma. “Bairo marĩ caĩata, sinagoga ñubuerica wiiripũ marĩ caãno fariseo majã marĩ acuwiyorema,” írã, baujaro Jesure cũ na catũgousarijere bai ññoaema. ⁴³ Mai, na pũame Dios bũtioro na cũ caĩñajesopee ñnorẽã, bũtioro camasã pũame narẽ na caĩroaro bowã. Bairi Jesũs pũamerẽ baujaro tũgousagaema.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

⁴⁴ Bairo jãã ñ quetibũjũ yaparo, Jesũs pũame bũsuriqe tutuaro mena atore bairo iwi: “Ni jĩcãũ ñcũ yũ caquetibũjuriere catũgousau pũame, yũ jeto merẽ tũgousau átiyami. Yũre cajoricũ yũ Pacũ Dios cũãrẽ cũ tũgousau átiyami. ⁴⁵ Bairi tunu ni jĩcãũ ñcũ yũre caĩñanucãbugou yũ jeto meerẽ ññanucãbugou átiyami. Bairi yũre cajoricũ yũ Pacũ Dios cũãrẽ caĩñanucãbugoure bairo ácu baiyami. ⁴⁶ Yũa, yũ ãniña camasãrẽ canaitĩãrõpũ caãnarẽ cajĩñawoure bairo caátiatácu ati yeparũre. Bairi yũ caquetibũjuriere catũgousarã pũame canaitĩãrõpũ caãnarẽ bairo roro átiãmerĩgarãma. ⁴⁷ Bairi yũ caquetibũjuriere tũgocõãmirãcũã, yũ caquetibũjurore bairo caáperãrẽ popiye na baio joroque na átiacũ mee yũ apũ. Bairi tunu ati yepa macããna camasãrẽ yũ majũã na átirei acũ mee yũ baiwũ. Na carorije wapa roquere ati yepa macããna camasãrẽ na netõũ ácu yũ baiwũ. ⁴⁸ Bairo yũre boetiri, yũ caquetibũjuriere catũgousagaenaerẽ carepau merẽ nicõãñami. Bairi atie mũjãã yũ caquetibũjuriere na catũgousagaetie wapa jũgori popiye na baio joroque na átiyũmi camasãrẽ Dios, cũ caĩñabeseri rũmũ catũsari rũmũ caãno yua. ⁴⁹ Yũ pũame yũ majũã yũ catũgoñarĩjẽ mena mee bũsuri mũjãã yũ quetibũjũnucũña. Yũ Pacũ Dios yũre ati yeparũ cajoricũ pũame roque yũ caĩpeere, yũ caátipee cũãrẽ yũ átiroticũwĩ. ⁵⁰ Bairi yũ masĩña baiRNA yũ Pacũ Dios yũ cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ: Camasã yeri capetietiere na cacũgomasiãparore bairo ñ, tore bairo yũ quetibũjũ rotijowĩ. Bairi yũ caĩrĩjẽ pũame yũ majũã yũ caĩrĩjẽ mee niña. Yũ Pacũ cũ caĩquetibũjũrotijoricarore bairo jeto roque cariape ñi quetibũjũnucũña,” jãã ñ quetibũjũwĩ Jesũs.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

¹ Judío majã bose rũmũ Pascua caetaparo, jĩcã rũmũa rusawũ merẽ. Cũ pacũ cũ cacũrĩcã rũmũ caetaro, jããrẽ pitiri cũ pacũ Dios tũpũ áti cũ caãniápere masĩcõãwĩ merẽ Jesũs. Bairi ati yepa macããna marĩ cũ yarãrẽ marĩ maimajũcõãwĩ Jesũs. Bairo jeto marĩ maicõã ninucũgũmi tocãnacã rũmũa.

²⁻⁴ Bairi merẽ Judas, Simón Iscariote macãrẽ cũ yeripũ wãtĩ cũ jãcõã bauwĩ, Jesure cũ cabũsũjãbuitirocamasiãparore bairo ñ. Bairi Jesũs pũame masĩcõãwĩ, Dios cũ carotijoricũ ãnirĩ. Tunu bairoa Dios tũpũa cũ catunuápẽe cũãrẽ masĩcõãwĩ Jesũs. Bairi cũ pacũ Dios pũame nipetiriye rotimasĩrĩqũẽrẽ cũ joyupi Jesure. Bairi jãã jĩcãrõ mesapũ caũgarũimiatacu, Jesũs pũame wãmũnucãwĩ. Bairo wãmũnucãrĩ, cũ jutiro cabui macããtõrẽ tuwe cũcõãwĩ. Bairo áti yaparo, juti aserore neátiri, tore cũ isitawẽpũ nejiyatuwĩ Jesũs. ⁵ Bairo áti yaparo, ocore jotũ bapapũ waapiojãwĩ. Bairo átiri, jãã, cũ cabuerã rũporire cosejũgowĩ Jesũs. Bairo cose yaparori bero, jutii asero cũ isitawẽpũ cũ capajũãtuatato mena jãã rũporire parebopowĩ Jesũs.

6 Simón Pedro p̄ame cū r̄porire Jesús cū, cū cacosegaro, bairo q̄iwī:
—Ȳ Quetiup̄a, ¿ȳ cūārē ȳ r̄porire m̄ coseiāti?

7 Bairo Simón Pedro cū caīrō tūgo, Jesús p̄ame bairo q̄iwī:
—Āmeacā bairo m̄ ȳ caátigarijere m̄ tūgoña masīētīña mai. Caberop̄a
tiere m̄ tūgoña masīgu yua —q̄iwī.

8 Pedro p̄ame bairo Jesús cū caīrō tūgo, bairo q̄iwī:

—¡Ȳa, ȳ r̄porire m̄ ȳ cose rotietimajūcōāgu!

Bairo cū caīrō, Jesús p̄ame bairo q̄iwī Pedre:

—Bairo m̄ ȳ cacoseeticōāta, m̄a, ȳ yarā mena macācūrē bairo m̄
āmerīgu.

9 Jesús bairo cū caīrō tūgo, bairo q̄iwī Simón Pedro p̄ame:

—Ȳ Quetiup̄a, toroque ȳ r̄pori jetore coseeticōāña. ¡Bairi ȳ
wāmorī, ȳ r̄poa cūārē ȳ cosepeyocōāña yua! —q̄iwī Pedro Jesure.

10 Bairo cū caīmiatacūārē, Jesús p̄ame bairo q̄inewōī tunu:

—Āmeacā merē caroaro caūgueri usacosere yaparootana marī
caāmata, nairōācā usanemoa maninucūña, merē caroaro nipetiro r̄p̄a
caūgueri mána ānirī. Bairi marī r̄pori jetore marī cacosenemopee niña.
Bairār̄p̄a, carorije cawapa mána, caūgueri mánarē bairo caña m̄jāā
āniña. Bairo cabairā nimirācāā, bairār̄p̄a nipetiro tocānacāūp̄a bairo
m̄jāā āmerīña —q̄iwī.

11 Mai, “Bairār̄p̄a, nipetiro tocānacāūp̄a caūgueri mánarē bairo mee
m̄jāā āniña,” jāā cū caīata, cūrē cabus̄jābuitirocap̄are cū masīrī, bairo jāā
īwī Jesús.

12 Bairo jāā, cū cabuerā r̄porire cose yaparo, cabuimacāātō jutiro cū
cawecūatatore nejāñawī tunu Jesús. Bairo áti yaparo, mesap̄a ruiwī jāā
mena. Bairo etanumurī bero, atore bairo jāā ī jēniñawī Jesús:

—¿M̄jāā masīñati dope īgu m̄jāā r̄porire ȳ coseupari? 13 M̄jāā
p̄ame ȳre, jāārē Cabuei, jāā Quetiup̄a, ȳ m̄jāā ī piinucūña. Bairo
ȳre ī piirā, cariapea Irā ȳ m̄jāā īnucūña. Cūā ȳ āniña bair̄p̄a. 14 Bairi
ȳ p̄ame jāārē Cabuei, jāā Quetiup̄a, m̄jāā caīpiinucū p̄ame, m̄jāā
r̄porire ȳ cose yaparoya merē. Bairi m̄jāā cūā torea bairo m̄jāā majū
m̄jāā r̄porire caāmeo coseparā m̄jāā āniña tocānacāūp̄rea. 15 Bairi
m̄jāārē ati wāmerē m̄jāā ȳ áti īñoña, m̄jāā cūā tore bairo m̄jāā
caāmeo átinucūparore bairo ī yua. 16 Cariape m̄jāā nī quetib̄j̄ȳa: Ni jīcāū
ūcū cū quetiup̄are capaabajari majōcū cū quetiup̄a netōrō āmerīñami.
Bairoa tunu ni jīcāū ūcū cajoocōm̄ p̄ame cūrē cajoricū netōrō āmerīñami.
17 Bairo ȳ caīquetib̄j̄urijere tūgousari caroaro m̄jāā caāti āmata, caroaro
useanirīq̄ūē mena m̄jāā ānimasīgarā.

18 “Bair̄p̄a, m̄jāā nipetirārē, ‘Bairo m̄jāā baigarā,’ ī bus̄ mee m̄jāā
ñiña. Ȳ p̄ame roque merē ȳ masīña ȳ cabesericarā m̄jāā caānierē.
Bairi Dios ya tutip̄a na caīwoatuquetib̄j̄ȳ jūgoyeticūrīcārōrē bairo baigaro.
Atore bairo ī woatu quetib̄j̄ȳȳa: ‘Ȳ mena caūgarui nimicāā, ȳre
cateei ȳ wapacū majū tuaḡmī,’ ī woatuȳȳa. 19 Bairi merē m̄jāārē
cariape m̄jāā quetib̄j̄ȳ weyojūgoyeticūñiñi. Bairi m̄jāā ȳ ca-
quetib̄j̄ȳrore bairo cabairo īñarā yua, ‘Dios cū cajoricū majū niñami,’
ȳ m̄jāā īgarā yua. 20 Cariape m̄jāārē nī quetib̄j̄ȳa: Ni jīcāū ūcū
ȳ caquetib̄j̄ȳrotijoure catūgous̄a ūcū p̄ame ȳre catūgous̄are bairo
niñami. Bairi tunu ni jīcāū ūcū ȳ caquetib̄j̄ȳurijere catūgous̄a p̄ame
ȳre cajoricū cūārē catūgous̄are bairo niñami,” jāā ī quetib̄j̄wī Jesús,
jāā, cū cabuerārē yua.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Bairo jáã í quetibujy yaparo, Jesús pñame bñtioro tũgoñariqũe pairi cariapea jáã quetibujucõãwĩ cũ cabaipeere. Atore bairo jáã íwĩ:

—Cariape majũ mujããrẽ ñi quetibujuya: Mujãã mena macããcũ jĩcãũ roro yure í bñsujãbuitirocagami.

²² Bairo Jesús jáã cũ caĩrõ tũgori, jáã cũ cabuerã pñame jáã majũ tocãnacãũpna, jáã ãmeo ñña maniapũ. “Cũrẽ í ñmi Jesús,” jáã í masĩepũ.

²³ Mai, yñ pñame Jesús bñtioro cũ caĩñamai majũ yñ ãmũ. Bairi yñ mena Jesús pñame cũ cabũsunemopee ãmũ, jáã caũgaruiãnitoye mai, cũ cabaipeere. ²⁴ Bairi Pedro pñame yñre ññariqũe mena yasioroa yñ quetibujy jowĩ: “Noa na caátipeere tore bairo qũĩñati,” qũĩ jẽniñáto í, tore bairo ámi Pedro. ²⁵ Bairo cũ caátimasĩõrĩjẽrẽ ññarĩ, yñ pñame cãtu jãñurĩ etanucãrĩ atore bairo cũ ñi jẽniñawũ Jesure:

—Yñ Quetiupna, ¿ni majũ cũ ãniñati?

²⁶ Jesús pñame bairo cũ yñ caĩjẽniñarõ, atore bairo ñiwĩ:

—Pan yosenerĩ yñ canuni pñame cũ majũ nigumi.

Bairo jáã í quetibujy yaparo, Jesús tocãrõã yua cũ pããrẽ yosenunijowĩ Judas Simón Iscariote macãrẽ. ²⁷ Bairo pããrẽ cũ cañerõ bero, Judas yeripũ wãtĩ merẽ nicõãñupĩ. Bairo cũ cabairo ñña, tocãrõã Jesús pñame bairo qũĩwĩ yua:

—Bairo mñ caátigarijere tãmurĩã áticõãña.

²⁸ Bairo Jesús cũ caĩrõ, jáã cũ cabuerã mesapũ caũgaruiatana, jĩcãũ ùcũ pñamena, “Bairo Jesús ñgu ññami,” jáã í tũgoña masĩepũ, tiere tũgorã.

²⁹ Mai, Judas pñame jáã yaye dinero cajãñarĩ poare caĩñaricãnugõbojari majõcũ ãmi. Bairi atore bairo jĩcããrã jáã mena macããna í tũgoñacõãwã: “‘Bose rãmũ macããjẽ rotie mñ wapatí ápá,’ qũĩgu ñatacũmi, o ‘Apeye ùnie wapatirĩ cabopacarãrẽ na nunijã,’ ñgu ñatacũmi,” jáã í tũgoñacõãwũ jáã pñame.

³⁰ Mai, Judas pñame Jesús pããrẽ cũ, cũ cayosenunirõ beroaca, jicoquei witicóamí merẽ yua. Bairo cũ cawitiátipna merẽ ñamipũ ãmũ.

El nuevo mandamiento

³¹ Judas cũ cawitiatato bero, Jesús pñame bairo jáã íwĩ yua:

—Ãmea Dios macũ yñ cañnierẽ, yñ, Camasã jũgocũ, yñ átí ññogũ. Bairi Dios pñame yñ jũgori nocãrõ cũ catutuarije caroare átí ññogũmi camasãrẽ.

³² Yñ, Camasã jũgocũ nocãrõ yñ catutuarije yñ caátí ññoota, yñ Pacũ Dios cũã jáã catutuãnierẽ ññogũmi. Tãmurĩã tore bairo átí ññogũmi Dios cũ camasĩrĩjẽrẽ. ³³ Yñ yarã, yñ pũnaarẽ bairo caãna yoaro mujãã mena yñ tuaetigu ati yerapũre. Bairo mujãã yñ caaweyoro bero, mujãã pñame bñtioro yñ mujãã macãmigarã. Bairi mujãã ñinemoña tunu, judío majãrẽ na yñ caĩquetibujyatatorea bairo ñi quetibujyũ: Yure mujãã macãmigarã.

Bairo yñ macãmirãcũã, yñ caátípaũpũre caetamasĩena ãñirĩ, yñ mujãã bócaetigarã. ³⁴ Bairi atie cawãma wãmerẽ mujãã yñ átiroti cũña: Mujãã majũ tocãnacãũpna mujãã ãmeo maicõã ninucũwã. Bairi yñ, mujããrẽ yñ camairõrẽã bairo mujãã cũã tocãnacãũpnea ãmeo maicõãña. ³⁵ Bairi tocãnacãũpnea mujãã caãmeomairõ ññarã, nipetiro camasã mujããrẽ, “Na roque Jesús cũ cabuerã majũ ññama,” mujãã í ññagarãma —jáã íwĩ Jesús, jáã, cũ cabuerãrẽ.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Bairo Jesús cū caīquetibujuro bero, Simón Pedro atore bairo qũĩ jēniñawī:

—Yñ Quetiupau, ¿nooru águ, tore bairo mi quetibujayati jāārē?

Jesús pñame atore bairo qũĩ yñwī:

—Mña, noo yñ caátópure yñ mñ usamasīētīgu mai. Caberopñ roque yñ tñpñ mñ ámasīgn.

³⁷ Bairo cū caīrō tūgo, Pedro pñame atore bairo qũĩwī:

—Yñ Quetiupau, ¿dopēī āmerē mai mñ yñ usamasīētībujocuti? ¡Cotericaró mano mñ cariaparo ũnorēā, yñ pñame roque yñ riamasīña! —qũĩwī Pedro Jesure.

³⁸ Bairo Pedro cū caīrō, Jesús pñame bairo qũĩwī:

—¿Cariapea cotericaró mano yñ jūgori mñ riagayati? Bairi mñrē cariapea ñña: Ábocu cū capiiparo jūgoye, itiani majū, “Cū yñ masīētīña Jesure,” yñ mitogu.

14

Jesús, el camino al Padre

¹ “Yñ yarā, tūgoñarīqũē paieticōāña. Dios mena tūgoñatutuari yñ mena cūārē tūgoñatutuacōāña. ² Yñ Pacñ cū caāno ũmñrecóopure ānapañri carpee majū ñña. Yñ Pacñ tñpñ ānimasīrīqũē caāmerīcōāta, ‘Mujāā caānipapau mñjāā yñ qũēnojugoyetibojau áya,’ mñjāā ñietibujorica. ³ Bairi mai, yñ pñame mñjāā caānipapau roto mñjāā qũēnobojau ácú yñ baiya. Bairo qũēno yaparori bero roque, mñjāārē yñ nei atūgn, yñ mena mñjāā caānimasīparore bairo ī. Bairo yñ caató, mñjāā cūā yñ caānipaua mñjāā ānigarā. ⁴ Merē mñjāā etamasīña yñ jūgori yñ caátīpaurpñre.”

⁵ Bairo jāā cū caīrō tūgo, Tomás pñame Jesure bairo qũĩwī:

—Jāā Quetiupau, jāā masīētīña. ¿Noorpñre águ bairo miñati? ¿Dope bairo jāā masīrāti mñ caápáwāpñre?

⁶ Jesús pñame bairo cū caīrō, atore bairo qũĩwī:

—Yña, yñ āniña, maa átawārē bairo caācū. Yña, yñ āniña cariape caácsu. Caticōānio joroque caácsu yñ āniña camasārē. Yñ jūgori mena jeto mñjāā etamasīgarā yñ Pacñ cū caānopñre. ⁷ Yñre mñjāā camasīata, yñ Pacñ cūārē cū mñjāā masīcōāgarā. Merē āmea yñ mñjāā masīña. Bairo yñre camasīrā ānirī, yñ Pacñ cū caátīānie cūārē caīñacōānarē bairo mñjāā āniña.

⁸ Bairo Jesús jāā cū caīrō tūgo, Felipe pñame Jesure bairo qũĩwī:

—Yñ Quetiupau, mñ Pacñre jāā ññoña. Bairo jāā mñ caīñoata, jāārēā tocārōā ññucōāña yua.

⁹ Bairo cū caīrō, Jesús pñame atore bairo qũĩwī:

—¡Ago tame Felipe! Nocārō yoaro mñjāā mena yñ caānimiatacūārē mai, ¿yñ mñ masīētīrecoayati? Yñre caīñanucūñ, yñ Pacñ cūārē caīñacōānucūārē bairo ācū baiyami merē. ¿Dopēī, ‘Mñ Pacñre jāā ññoña,’ yñ miñati? ¹⁰ ¿Cariape yñ Pacñ mena yñ caānierē, bairi yñ Pacñ cūā yñ mena cū caānierē mñjāā masīētīñati? Bairi atore bairo mñjāā yñ caīquetibujuriye yñ majūā yñ catūgoñarō mee bairo ñña. Yñ Pacñ, yñ mena caācū mena roque cū carotiro mena bairo caroaro cū paariquere yñ ātiānucūñ. ¹¹ Mñjāā cūā cariape masīña yñ Pacñ mena yñ caānierē. Bairi yñ Pacñ cūā yñ mena cū caānierē masīña. Bairo baiena cūā, jīrīārñra mñjāā yñ caāti ññonucūrjērē ññarī, mñjāā cūā cariapea masīña. ¹² Bairi

m̄na mee mujãärē ñiña: Ȳu caquetibujurijere cariape catũgousau ãnirĩ ȳu caátie ũnierē cū cūã átimasĩgumi. Ȳu roque ȳu Pacu t̄pu ȳu caácoato jũgori, cū p̄ame jirĩã netõjãñurõ caroaro majũ átimasĩgumi. ¹³ Bairi ȳu wãme mena ĩrĩ nipetirije mujãã cajẽnirõ, mujãã caĩrõrẽã bairo mujãã ȳu átibojagu. “Ȳu Pacu Dios ȳu jũgori ȳu Pacu cū catutuarijere na ĩñãto na cūã,” ĩ bairo mujãärē ȳu áti ĩñogu. ¹⁴ Bairi ȳu wãme mena ĩrĩ tocãnacã wãme mujãã cajẽnirõ cãrõ mujãã cajẽnirõrẽã bairo mujãã ȳu átibojanucũgu yua —jãã ĩ quetibujuwĩ Jesús, jãã, cū cabuerãrē.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

¹⁵ Bairo jãã ĩ quetibuj̄u yaparori bero, bairo jãã ĩ quetibuj̄uwĩ tunu Jesús: “Ȳure mujãã camaiata, ȳu caroticũrĩjẽ cūãrẽ torea bairo caroaro mujãã áticoã ninucũgarã yua. ¹⁶⁻¹⁷ Ȳu p̄ame ȳu Pacup̄ure mujãã ȳu jẽnibojagu, apei mujãärē cajũgoãnitutuapau, Espiritu Santo cariape majũ caãcũrẽ, tocãnacãni mujãã mena cū caãninucũparore bairo ĩ. Ati yepa macããna roque, cū, Espiritu Santore na yerip̄u cū cũgoetinucũñama. Bairo cū cũgoetiri, cū caátie, cū catutuarije cūãrẽ ĩñajesoetinucũñama. Bairi mujãã p̄ame roque cū mujãã masĩjãñuña, cū p̄ame mujãã mena tocãnacãni mujããp̄ure cū caãno jũgori. Bairi tocãnacãnia mujãã mena, mujããp̄ure ãnicõã ninucũgumi yua.

¹⁸ “Bair̄ua, mujãã ȳu aweyocoápérigu. Ȳu atĩgu tunu, mujãã mena tocãnacã r̄m̄na ãnicõã ninucũgu. ¹⁹ Merẽ petoaca rusaya ati yepa macããna camasã ȳure na caĩñajãnaparo yua. Mujãã p̄ame roque tocãnacã r̄m̄na ȳu mujãã masĩcõã ninucũgarã mujãã mena ȳu caãnicõãninucũrĩjẽrẽ. Ȳu p̄ame caãnicõãninucũũ ȳu ãniña. Bairi torea bairo mujãã cūã mujãã ãnicõã ninucũgarã. ²⁰ Mujãärē Espiritu Santo cū caetari r̄m̄u caãno yua, mujãã masĩgarã ȳu Pacu mena ȳu caãnierẽ. Bairi mujãã cūã ȳu mena ãna, ȳu cūã bairo mujãã mena ȳu caãnie cūãrẽ mujãã masĩgarã yua. ²¹ Ȳu caroticũrĩjẽrẽ tũgousari, ȳu caroticũrĩjẽrẽ bairo caáticoãninucũũ p̄ame cariapea ȳu maicõãninucũũ átigumi yua. Bairi ȳure camaicõãcũrẽ ȳu Pacu cūã cū maicõã ninucũgumi. Ȳu cūã cū ȳu maicõã ninucũgu. Bairi cū ñiñogu ȳu camasĩrĩjẽrẽ yua,” jãã ĩ quetibuj̄uwĩ Jesús cū cabuerãrē yua.

²² Apei Judas cawãmec̄uc̄u, Judas Iscariote mee caãcũ p̄ame atore bairo Jesure quĩ jẽniñawĩ:

—Ȳu Quetiupau, ¿dopẽĩ jãã jetore m̄u camasĩrĩjẽrẽ jãã miñõñati? ¿Dopẽĩ ati yepa macããna camasã cūãrẽ na miñõesñati? —quĩ jẽniñawĩ.

²³ Jesús p̄ame bairo Judas cū caĩjẽniñarõ, atore bairo quĩ ȳuwĩ:

—Ȳure camai, ȳu busurique cūãrẽ catũgousau ñiñami. Bairi ȳu Pacu cūã cū maijãñugumi. Bairi yua ȳu Pacu mena p̄ugarãp̄na cū mena jãã ãnicõã ninucũgarã tocãnacã r̄m̄na yua. ²⁴ Ȳure camaiecũ p̄ame roque ȳu busurique cūãrẽ catũgousaecu ñiñami. Tunu bairoa ȳu caĩquetibujurije ȳu majũã ȳu catũgoñarõã, ȳu caĩbusurije mee ñiña. Ȳu Pacu Dios ȳure cajoricu cū caĩbusu quetibujurotirije majũ roque ñiña.

²⁵ “Bairi mujãã mena ãcũ mai, nipetirije atiere mujãã ñi quetibuj̄uya. ²⁶ Bairi Espiritu Santo mujãärē cajũgoãnitutuapau, ȳu Pacu ȳu jũgori mujãärē cū cajorau p̄ame nipetirije mujãã masĩõgumi. Bairi tunu atie mujãã ȳu caquetibujurije nipetirijere tũgoña masĩpetio joroque mujãã átigumi yua.

²⁷ “Bairi ȳu p̄ame ȳu ácoagu. Bairo ácũ, mujãärē ȳu joya jicãrõ tãni tũgoña yerĩ jãña ãnajẽrẽ. Tie jicãrõ tãni tũgoña yerĩ jãñarĩquẽ caãnicõãnie

y_u yaye majūrē mājāā y_u joya yua. Ati umurecōo macāāna camasā na cajonucūrōrē bairo mee mājāā y_u joya. Torena, tūgoña yaparuaeticōāña. Uwitūgoñaeticōāña. ²⁸ Merē y_u mājāā tūgoaru, ‘Y_u áya,’ mājāā y_u caírjērē. Bairi tunu, ‘Mājāā mena y_u āni atígu,’ y_u caírjērē cūārē mājāā tūgoaru. Y_ure camaitūgoñamajūcōārā mājāā caāmata, ‘Y_u Pacu t_uru y_u áya,’ y_u caírjērē tūgori butiuro mājāā useanibujioatana. Y_u Pacu Dios p_uame y_u netōrō caānimajūū niñami. ²⁹ Torecu, cariape majū mājāārē ñi quetibujū jūgoyetiweyocōāña merē. Bairo y_u caírjērē bairo cabairopu, ‘Cariape majū jāā ī quetibujūyupí,’ mājāā ī masīgarā yua.

³⁰ ‘Tocārōā yua, mājāā mena capee y_u busuetigu. Merē atígu baiyami ati yepa macāānarē carotimasīrī majōcu. Cū p_uame bairo rotimasīmicūā, y_ure nopē caátijīātimasīēcū niñami. ³¹ Bairoa cabaípee niña bairopua, ati yepa macāāna nipetiro camasā y_u Pacu Diore cū y_u camairjērē na camasīparore bairo yua. Tunu bairoa masīgarāma y_u Pacu Dios y_ure carotijoricu y_u cū carotirorea bairo y_u caátie cūārē,” jāā īwī Jesús.

Bairo ī yaparori bero: “Wām_unucāña. Jito, tāmuri marī átōca merē,” jāā īwī Jesús, jāā, cū cabuerārē yua.

15

La vid verdadera

¹ Bairo jāā ī yaparori bero, Jesús bairo jāā īnemoī tunu: “Y_u p_uame usew_u caānimajūrī wure bairo caācū y_u āniña. Bairi y_u Pacu Dios p_uame cause otericu majūrē bairo caācū niñami. ² Bairi usew_u jīcā r_upu caríca manicōāta, ti r_upu pajure recōāmasīñami y_u Pacu. Caroaro ti r_upu caríca cupata, carorije ūnierē jee reri, caroaro īñan_un_uje masīñami, capee to caríca cutinemoparore bairo yua. ³ Bairi mājāā p_uame torea bairo y_u caátiroticūrīqūērē tūgousari caroarā majū catuarā mājāā āniña. ⁴ Bairi y_ure tūgousa jānaeticōāña. Y_u cūā, mājāārē mairī, mājāā y_u capitietorea bairo mājāā cūā y_ure y_u tūgousajānaeticōāña. Bairi merē mājāā masīña: Jīcā r_upu usew_u r_upu carupau majūpu to caāmerīcōāta, ríca jomasīētīña. Carupau majūpua caāni r_upu ānirī ríca cutimasīnucūña. Torena bairo mājāā cūā caroa wāmerē mājāā átīānimasīēna, y_ure tūgousari jīcārōrē bairo y_u mena mājāā caāmerīcōāta.

⁵ ‘Bairi y_u p_uame usew_u carupaw_u majūrē bairo caācū y_u āniña. Mājāā p_uame tīw_u usew_u r_upu bairo caāna mājāā āniña. Bairi ni jīcāū ūcū y_ure catūgousacōācū, y_u cūā cū mena cū yeri y_u caāmata, jīcārō tūni caroa macāājērē átīānimasīñami nocārō paio majū yua. Y_u, y_u camanicōāta, nopē bairo caroa macāājērē mājāā átīmasīēna. ⁶ Y_ure tūgousari y_u carotirore bairo caátīāmerā na caāmata, rocaecocōāgarāma. Bairo rocaecori yua, peeropu joe ecogarāma, carorije cajīnirjē usew_u r_upu jeri peeropu na cajoerore bairo yua.

⁷ ‘Bairo y_ure tūgousari y_u carotirore bairo jeto botioricarō mano caátīāna mājāā caāmata, noo mājāā caborijere y_u jēniña. Bairo mājāā cajēnirō, noo mājāā caborijere mājāā y_u jomasīña. ⁸ Cariapea y_u cabuerā majū caāna nocārō paio caroa macāājērē átīānimasīñama. Bairo na caátīānimasīrjē jūgori y_u Pacu p_uame netōjāñurō camasārē caīroaecu cañu majū tuagūmi. ⁹ Torecu, butiuro mājāārē ñiñamaiña, y_u Pacu y_ure cū camairōrēā bairo. Bairo y_u camairā ānirī jīcārōrē bairo y_u mena ānicōā ninucūña tocānacā rāmua. ¹⁰ Y_u carotīcūrjērē caroaro tūgousari, y_u carotirore bairo jeto mājāā caāti āmata, y_u camairā, y_u yarā majū

mujãã tuagarã. Yũ cãã yũ Pacũ yũ cã carotirore bairo ácsũ, cã camai majũ yũ caãnorẽã bairo mujãã cãã yũ camairã majũ mujãã tuagarã.

11 “Atore bairo mujãã ñi quetibũyũya, caroaro yũ mena mujãã causeanimasĩparore bairo ĩ. Tunu bairoa mujãã causeani coterije caroaro jĩcãrõ tũni to caãniĩãtiparore bairo ĩ, tore bairo ñi quetibũyũya. 12 Bairi atore bairo mujãã yũ átiroticũña: Mujããrẽ yũ camainucũrõrẽã bairo mujãã cãã tocãnacãũpũã ãmeo maiña. 13 Nocãrõ cã yarãrẽ camaimajũũ cã caãmata, cã majũ rupaũ mena cããrẽ popiye tãmũorĩ cã jũgori riamasĩñami. 14 Bairi mujãã yũ caroticũrĩjẽrẽ jĩcãrõ tũni mujãã caátimasĩlata, yũ yarã, yũ baparã majũ mujãã ãniña. 15 Bairi ãmerẽ yua yũ paabojari majãrẽ bairo mujãã ñiñaetĩña. Mai, capaabojari majõcsũ pũame cã quetiupaũ nipetirije cã caátĩaninucũrĩjẽrẽ masĩetĩñami. Bairi ãmerẽ ‘yũ baparã’ mujãã ñiña, nipetirije yũ Pacũ yũ cã caquetibũjurotiriquere mujãã yũ camasĩõrõ jũgori yua. 16 Mujãã, yũre bori yũ mujãã beseerũ. Yũ pũame roque mujããrẽ mairĩ mujãã yũ besewũ. Bairo mujããrẽ beseri caroa quetire mujãã yũ quetibũyũ rotijoya capããrã camasãrẽ, yũ yarã na ãnicõã ninucũõ joroque mujãã caátiparore bairo ĩ. Tore bairo mujãã caátĩanimasĩlata, yũ wãme mena ĩrĩ nipetirije mujãã cajẽniĩjẽrẽ mujãã jogũmi yũ Pacũ. 17 Bairi atiere mujãã yũ átiroticũña: Nipetiro tocãnacãũpũã ãmeo maiña,” ĩ quetibũjũwĩ Jesús, jãã, cã cabuerãrẽ yua.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

18 ĩ quetibũyũ yaparo, atore bairo jãã ĩnemowĩ tunu: “Ati mũrecõo macããna, mujãã, yũ yarãrẽ na caĩñateata, merẽ yũre caĩñatejũgoricarã ñiñama. Tierẽ mujãã camasĩrõ yũ boya. 19 Mujãã cãã ati yepa macããna cariapea mujãã caãmata, na, camasã cãã mujãã maibujiorãma, na yarãrẽ na camairõrẽã bairo. Yũ pũame roque mujããrẽ ati yepa macããna mena macããnarẽ mujãã yũ besewũ. Bairi mujããrẽ ati yepa macããna pũame butiro mujãã teyama, merẽ ati yepa macããna mee mujãã caãno jũgori yua. 20 Cajũgoye atore bairo mujãã yũ caquetibũyũatajere tũgoñanemoñijate: Ni jĩcãũ ũcũ paabojari majõcsũ cã quetiupaũ netõjãñurõ ãmerĩñami. Yũre roro yũ áti usanucũwã, yũ pajĩãgarã. Bairi mujãã cããrẽ torea bairo roro mujãã átigarãma. Tunu bairoa yũ yaye quetire na catũgõusaata, mujãã cããrẽ mujãã tũgõusagarãma mujãã caquetibũjũrijere. 21 Bairãpũã, aperã camasã mujããrẽ roro jeto átinucũgarãma, yũ caquetibũjũrijere tũgõusari camasãrẽ na mujãã caquetibũjũnetõrĩjẽ jũgori. Bairo mujããrẽ caátinucũrã pũame yũ Pacũ Dios yũre ati yeparu cajoricũre camasĩẽna ãnirĩ bairo mujãã átinucũgarãma.

22 “Ati yepa macããna nipetiro camasã na carorije wapare na yũ caquetibũjũmasĩõũ ápericõãta, yũre na catũgõusaetie wapa, wapa cãgoetibujiorãma. ãmerẽ yua narẽ yũ caquetibũjũro bero, ‘Carorije cawapa mãna jãã ãniña,’ ĩ netõmasĩetĩñama. 23 Bairi tunu jĩcãũ ũcũ yũre caĩñatei pũame yũ Pacũ Dios cããrẽ caĩñateire bairo ácsũ baiyami. 24 Ati yepa macããna camasãrẽ caroa wãme áti ĩñorĩqũrẽ na yũ caátĩ ĩñou ápericõãta, yũ caátiere na caĩroaetie wapa, wapa cãgoetibujiorãma. Bairo na yũ caátĩ ĩñorĩjẽrẽ ĩñamirãcũã, ñiñagaetiyama. Bairo bairã, yũ Pacũ Dios cããrẽ caĩñaterãrẽ bairo ãna baiyama. 25 Atore bairo cabaĩpeere Dios ya tutipũ ĩ woatujũgoyeticũñañupã: ‘Ñe apeye ũnie jũgori cabuicũpeireã qũĩña tejãñugarãma,’ ĩ woatu quetibũjũyupa.

26 “Bairi mujããrẽ cajũgoãnitutuapau Espiritu Santo cariape caãcũ majũrẽ yu Pacu jũgori mujãã yu cajopau pũame, yu, cariape yu caãnierẽ mujãã masĩõgumi. 27 Mujãã pũame merẽ yu mena cajũgoripau pũa yu mujãã masĩõã ninucũwũ. Bairo mujãã cũã yure camasĩã ãnirĩ cariapea na masĩõ joroque na mujãã átigarã camasãrẽ yu caátĩãnierẽ.

16

1 “Atore bairo mujãã ñi quetibũjũya, yu mena mujãã catũgoñatutuacõãniparore bairo ĩ. 2 Mujããrẽ roro ñubuerica wiiripu caãnarẽ mujãã acuwiyoregarãma ati yepa macããna camasã. Tunu bairo átiri, mujãã pajĩãrecõãgarãma. Bairo noa ũna mujããrẽ capajĩãregarã pũame, ‘Dios cũ carotiro mena ána marĩ átiya,’ ĩ tũgoñamigarãma. 3 Tore bairo átigarãma, yure bairo yu Pacu cũãrẽ camasĩãna majũ ãnirĩ. 4 Atore bairo mujããrẽ ñi quetibũjũcũña, camasã roro mujããrẽ na caáto ĩnarĩ, yu caiquetibũjũriquere cabero mujãã catũgoñamasĩparore bairo ĩ,” tore bairo ĩ quetibũjũwĩ Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ.

Lo que hace el Espíritu Santo

Ī quetibũjũ yaparo, atore bairo jãã ĩ nemowĩ tunu: “Atie mujããrẽ yu caquetibũjũri jere caãnijũgoripau pũa mujãã yu quetibũjũeru, mujãã mena caãcũ ãnirĩ mai. 5 Bairi ãme roquere yu Pacu yure cajoricu tũpũ águ majũ yu baiya. Bairo yu caãgamiatacũãrẽ, ni ũcũ mujãã mena macããcũ, ‘¿Noopũ mu ácũati?’ yure caĩjẽniãgagu manimajũcõãñami. 6 Bairo ĩrcãrõ ũnorẽã, mujãã pũame yu cabaipeere mujããrẽ yu caquetibũjũri jũgori butioro mujãã tũgoñarĩqũẽ paicõãña yua. 7 Bairi mujããrẽ atore bairo cariape majũ mujãã ñiña: Mujããrẽ yu caaweyocoato ñiña. Mujããrẽ yu caaweyoeticõãta, mujããrẽ cajũgoãnitutuapau cũ yu joetibujioũ. Mujããrẽ yu caaweyocoápata roque, yu majũã cũ yu jogu Espiritu Santore. 8 Cũ, Espiritu Santo acũpũ, ati yepa macããna nipetiro camasãrẽ, caroaro majũ na masĩõgumi carorije macããjẽ na caátinucũrĩjẽrẽ. Cariape macããjẽ cũãrẽ na masĩõgumi. Bairi Dios cũ caĩñabesemasĩrĩjẽ cũãrẽ na masĩõgumi yua. 9 Bairi Espiritu Santo pũame camasãrẽ na masĩõgumi yure na catũgou̯saetie wapa jũgori na cayasipeere. 10 Bairi tunu cariape yu Pacutu yu ácoagu. Yu mujãã ĩnaetigarã yua. Bairo yu Pacu tũpũ yu caátie mena jũgori mujãã masĩõgumi Espiritu Santo pũame caroaro cariape caãcũ yu caãnierẽ yua. 11 Tunu bairoa ati yepa macããnarẽ carotimasĩ wãtĩ popiye cũ baio joroque Dios cũ caátipee cũãrẽ mujãã masĩõgumi.

12 “Baipũa, capee majũ mujããrẽ yu quetibũjũgamicapũ. Mai, ãmerẽ mujãã pũame jicoquei caroaro yu mujãã tũgojĩãtĩ masĩẽtĩbujiorã. 13 Bairi Espiritu Santo mujããtu acũpũ, mujãã masĩpeyo joroque mujãã átigumi cariape macããjẽ majũ masĩrĩqũẽrẽ yua. Cũ pũame cariape macããjẽ majũrẽ mujãã quetibũjũgumi. Baipũa, cũ majũ cũ caborore bairo mujãã quetibũjũetigumi. Dios yaye macããjẽ cũ catũgorijere mujãã quetibũjũgumi. Bairi tunu nipetirije caberopũ cabaipee cũãrẽ mujãã quetibũjũ masĩõgumi yua Dios Yeri Espiritu Santo pũame. 14 Cũ pũame caroaro majũ yu nũcũbũgori ñiroagumi. Cũ, Espiritu Santo pũame yu yaye yu camasĩrĩjẽ macããjẽrẽ camasĩ ãnirĩ, tiere mujãã quetibũjũ masĩõgumi. Bairo yu yayero camasĩ ãnirĩ, yu cũãrẽ butioro ñiroagumi. 15 Bairi nipetirije yu Pacu caroa cũ caátĩãnie yu yaye jeto ãno baiya. Bairi, ‘Espiritu Santo pũame tie yu yaye yu camasĩrĩjẽ macããjẽrẽ mujããrẽ masĩõ joroque mujãã átigumi,’ ñiapũ.

16 “Bairi ãme bero cayoápéroa yu mujãã ññaetigarã. Bairo ññaetimirãcãã, cabero jãñurĩpu roque yu mujãã ññanemogarã tunu,” i quetibujuwĩ Jesús, jãã, cã cabuerãrẽ.

La tristeza se cambiará en alegría

17 Bairije Jesús jãã cã caĩquetibujurijere tãgori, jãã puame jãã majũ atore bairije jãã ãmeo i jẽniñawũ:

—¿Dope bairo ĩgu, tore bairije marĩ qũĩ quetibujuyati? ¿Dopẽĩ, “Cabero jãñurĩ yu mujãã ññaetigarã yua,” marĩ ĩmicãã, “Tunu cabero jãñurĩpu yu mujãã ññanemogarã,” marĩ qũĩñati? ¿Nopẽ ĩgu, “Yu Pacu tũpu yu águ,” marĩ qũĩ quetibujuyati? 18 ¿Dope bairo i quetibujugu, “Ãme bero cayoápéroa,” qũĩñati? Bairi, “Tie i quetibujugu ññami,” marĩ i tãgomasĩetĩmajũcõãña — jãã ãmeo ĩwũ.

19 Jesús puame bairo jãã caãmeo ĩrõ, cãrẽ jãã caĩjẽniñagarijere masĩcõãñupĩ. Bairi atore bairo jãã ĩwũ:

—Mujããrẽ bairo ñiapũ: “Ãme bero cayoápéroa yu mujãã ññaetigarã yua. Bairi tunu cabero jãñurĩpu roque yu mujãã ññanemogarã tunu.” ¿Atie mujãã yu caĩatajerea mujãã ãmeo jẽniñacõã niñati? 20 Cariape majũ atore bairo mujãã ñi quetibujuya: Mujãã otigarã. Bairo bairã, butioro mujãã tũgoña yapapugarã. Bairo mujãã cabaimiatacããrẽ, ati yepa macããna puame useanigarãma. Bairo mujãã catũgoñayapapuaatato bero, useani tũgoñarĩqũẽ puame mujãã ãniwasoa etagaro yua. 21 Jĩcãõ carõmio bairirupau caãcõ cõ macũ cũ cabuiagaro, butioro wisio tũgoñaẽtĩñamo. Tunu bairoa cõ macũ cũ cabuiaro bero roque, wisio tũgoñaẽtĩñamo yua. Bairo cõ macũ jĩcãũ ati yepau cũ cabuiaro jũgori, cawisiomiataco yua cõ macãrẽ ĩñarĩ butioro tũgoña useanicõãñamo. 22 Jĩcãõ carõmio cõ cabairore bairo mujãã cãã ãmeacãrẽ butioro roro popiye majũ tãmuorĩ mujãã yapapuaya. Cabero tunu mujãã tũre etaũpu, mujãã ñiñagu tunu. Bairo yu cabairopu ñiñarã, butioro mujãã yerĩpu mujãã tũgoña useanigarã. Bairo mujãã causeanirĩjẽrẽ ni jĩcãũ ũcũ mujãã useani jãnao joroque mujãã átimasĩetĩgumi.

23 Cariapea mujããrẽ ñiña: “Mujãã mena yu caãmerĩ rãmu caãnorẽ yua, mujãã caborijere yũre mujãã jẽnietigarã. Yu Pacupu roquere cũ mujãã jẽnimasĩgarã. Bairo cũ jẽnirã, mujãã caborijere yu wãme mena ĩrĩ cũ mujãã cajẽnirõ, nipetirijere mujãã jomajũcõãgumi yua. 24 Mai, mujãã mena yu caãno, jĩcãni ũno yu wãme mena ĩrĩ, mujãã jẽnietinucũña. Bairi ãmea mujãã jẽnigarã. Bairo mujãã cajẽniata, Dios puame mujãã jogumi mujãã caborijere, jĩcãrõ tãni mujãã causeanirĩjẽ to caãnijĩãtiparore ĩrã,” i quetibujuwĩ Jesús, jãã, cã cabuerãrẽ.

Jesucristo, vencedor del mundo

25 I quetibuju yaparo, atore bairo jãã i nemowĩ tunu. “Bairi atore bairo mujãã yu caĩquetibujunucũrĩjẽrẽ ĩcõñarĩ mena jeto mujãã yu quetibujunucũña: Bairi ãme ato jũgoyere tocãrõã ĩcõñarĩ, mujãã yu quetibujuetigu. Cariapea yua caroaro majũ yu Pacu yaye caroare mujãã yu quetibuju masĩõpeyocõãgu, i cõñarĩcãrõ mano yua. 26-27 Mujãã mena yu caãmerĩ rãmuãrẽ yua mujãã puame yu wãme mena ĩrĩ, yu Pacure cũ mujãã jẽninucũgarã. Yu puame yu Pacure mujãã yu cajẽnibojacõãninucũpee jeto nigaro i mee, bairo mujãã ñiña. Yu Pacu puame mujãã maiñami, yu cããrẽ mujãã camairõ jũgori. Tunu bairoa cariape Dios cũ cajoricũ yu caãnierẽ masĩrĩ caroaro yu mujãã catũgousarije jũgori mujãã maiñami. Torenã,

mujãã p̄ame roque mujãã majũã cū mujãã jēninucūgarã yua. ²⁸ Ȳ p̄ame ȳ Pac̄ cū carotimasĩrĩp̄ac̄ caãnacū ȳ ap̄u ati yepar̄p̄re, mujãã camasã mena ãni acú. Bairo caatác̄u ãnirĩ, tunu mujãã ati yepa macããna camasãrē aweyo águ ȳ baiya ȳ caatátor̄na tunu. Bairi ȳ caatáto, ȳ Pac̄ t̄p̄na ȳ tunuágu tunu,” jãã ĩwĩ Jesús, jãã, cū cabuerãrē.

²⁹ Bairo cū caĩrõ t̄gorã, atore bairo cū jãã ĩwũ:

—Ñe roque caroaro cariape majũ jãã m̄ quetibuj̄ya yua. Apeye ñnie cããrē ĩ cõñanucũrĩ mee, caroaro majũ jãã m̄ quetibuj̄ya. ³⁰ Amerē yua caroaro majũ jãã m̄ caquetibuj̄masĩõrõ t̄gorã, ni jĩcãũ ĩcũ m̄ jēniñanemo nucũrĩcãrõ mano jĩcãrõ t̄ni majũ m̄rē jãã t̄gousa masĩña. Bairi tiere jãã m̄ caquetibuj̄ro t̄gorã, cariape majũ m̄rē jãã masĩña Dios cū carotimasĩrĩp̄ac̄ caãnacū m̄ caatáj̄e cããrē —cū jãã ĩwũ Jesure.

³¹ Bairo jãã, cū cabuerã, cū jãã caĩrõ t̄gori, atore bairo jãã ĩwĩ Jesús:

—¿Amerē yua caroaro majũ ñe ñnie r̄saricar̄o mano cariape ȳ mujãã t̄gousacõãñati? ³² Mujãã p̄ame ȳ mujãã caaweyoparo merē etaro baiya. Bairo ȳre aweyorã, tocãnacãp̄na noo mujãã caborop̄ mujãã ábatacoagarã. Bairo mujãã cabairo, ȳ p̄ame roque jĩcãũã ȳ tuagu. Jĩcãũã ȳ amerĩña bair̄na. Ȳ Pac̄ Dios p̄ame ȳ mena ãniñami. ³³ Bairi atore bairo nipetirij̄e mujãã ñi quetibuj̄ya, ȳ mena cããrē jĩcãrõ t̄ni caroaro mujãã catãgoña yerijãñacõãninucũparore bairo ĩ yua. Mujããrē ati yepa macããna popiye mujãã baio joroque mujãã átiepenucũgarãma. Mujãã p̄ame bairo mujãã na caátimiatacããrē, t̄goñatutuacõãña. Merē ȳ roque ati ñm̄recõo macããj̄e carorijere ȳ botionetõnucãcõãwũ —jãã ĩ quetibuj̄wĩ Jesús.

17

Jesús ora por sus discípulos

¹ Bairo jãã ĩ quetibuj̄ yaparori bero, ñm̄recõop̄ ĩñamugõjori, atore bairo cū pac̄ Diore qũĩ jēniwĩ: “Caacu, merē tocãrõã ȳ m̄ cacõrĩcã ȳtea etaro baiya. Bairi ȳ, m̄ macãrē nocãrõ m̄ caátitutuãnierē ȳ ñpocũña. Bairo m̄ caáto, ȳ, m̄ macã cãã nocãrõ m̄ caátitutuãnierē nipetiro camasãrē na ȳ áti ĩñogu. ² Bairi m̄ macãrē nipetirã ati yepa macããna camasã netõrõ rotimasĩrĩqũẽ cããrē ȳ m̄ jowu. Bairo m̄ caáto yua, caticõãninucũrĩqũẽrē nipetiro ȳ m̄ cajoricarãrē na ȳ cajomasĩparore bairo ĩ, tiere ȳ m̄ jowu. ³ Caticõãnaj̄erē masĩrĩqũẽ p̄ame m̄, jĩcãũã Dios cariape majũ m̄ caãnierē, ȳ, Jesucristo m̄ cajoricu cããrē camasã na camasĩpee niña.

⁴ “Ati yepar̄p̄re ãcũ merē m̄ catutuarije mena m̄ carotirore bairo ȳ áti yaparobojaya. Ati yepa macããna camasãrē na ȳ masĩõpeyocõãña m̄ caátitutuãnierē merē yua. ⁵ Bairi Caacu, m̄rē ñiña tunu: M̄ caĩñajorop̄ nocãrõ m̄ caátitutuarije mena ȳ átimasĩõ joroque ȳ ása tunu, m̄ mena jĩcãrõ ȳ cacãgoriquere bairo ati ñm̄recõo caãñiparo j̄goyep̄na.

⁶ “Camasã ati yepa macããnarē na beseri, ȳ m̄ cacũrĩcãrãrē merē na ȳ masĩõ peyocõãña m̄, ȳ Pac̄ Dios, m̄ caãnaj̄e c̄tiere. Na p̄ame m̄ cabesericarã m̄ yarã caãna niñama. Bairo caãna ãnirĩ, m̄ carotiro mena m̄ yaye quetire m̄ ȳ caquetibuj̄bojaro, caroaro majũ ȳ t̄gousayama. ⁷ Bairi ãmerē nipetirij̄e ȳ m̄ cajonucũrĩj̄erē, ‘Dios cū cajorije majũ niña,’ ĩ masĩpeyocõãñama merē yua. ⁸ Cariape majũ ȳ m̄ caquetibuj̄rotirij̄ere na ȳ quetibuj̄nucũña. Na p̄ame caroaro majũ ȳ t̄gousayama. Bairi

masĩñama mũtu mũ carotimasĩrĩpaũ cañnacũ ati yeparu yũ mũ cajorique cũãrẽ.

⁹ “Caroaro na ãnio joroque na mũ caátiparore bairo ĩ, mũrẽ na yũ jẽnipeobojaya, mũ yarã yũ mũ cacũrĩcãrã na cañnoi. Ati yepa macããna camasãrẽ mũ yaye quetire catũgoũsagaenarẽ na yũ jẽnibojaetinuũña. ¹⁰ Nipetirã yũ yarã yũre catũgoũsarã pũame mũ yarã niñama. Bairi nipetirã mũ yarã caãna cũã yũ yarã niñama. Bairi na cũã yũ caátitutuãnierẽ camasãrẽ na áti ĩñogarãma.

¹¹ “Yũ pũame tocãrõã mũ tũpũ yũ ãniágu. Tocãrõã ati yepare yũ ãmerĩgu yua. Yũ cabuerã roque ati yepa tuagarãma, bairo mũtu yũ cañnitoye. Caacũ, nocãrõ caũũ ãnĩrĩ, mũ catutuarije mena na coteya, mũ catutuarije mena na yũ cacote nucũrĩcãrõrẽã bairo. Na cũã jĩcãrõ tũni marĩ cañnorẽã bairo na cañnimasĩparore bairo ĩ, caroaro na ĩñacoteya. ¹² Ati yepa ãcũ, yũ mũ cacũrĩcãrãrẽ caroaro majũ na yũ qũẽno ãninucũwũ, mũ catutuarije mena mũ carotijoricarorea bairo yua. Bairo na qũẽno ãcũ, ni ũcũrẽ cũ yasio joroque yũ ápewũ. Bairũa, mũ ya tutipũ profeta majã ãnana na cawoatujuỹoyeticũrĩcãrõrẽ bairo cabaiparu jeto yasĩgũmi.

¹³ “Bairi mũ tũpũ águ yũ baiya. Mai, bairo na mena ati yeparu ãcãna, atore bairo na ñiña, na cũã bũtioro ñe ũnie rusaeto na useaniáto, na mena ãcũ bũtioro yũ caũseanirõrẽã bairo. ¹⁴ Yũ, mũ caquetibũjurotiriquere na yũ quetibũjũnucũña. Tunu apeyera ati yepa macããcũ mee yũ cañnoi, na pũame cũã ati yepa macããna meerẽ bairo caãna niñama. Bairi ati yepa macããna camasã pũame na jũnuoñe ĩñajãñunucũña. ¹⁵ ‘Mũ tũpũ tãmurĩ na jejoya,’ ĩ mee ñiña. ‘Caroaro majũ na qũẽnoña,’ ĩ pũame roque bairo ñiña. ‘Carorije wãtĩ na átirotiremĩ, na ĩñaricanũgõña ĩ,’ bairo mũ ñiña. ¹⁶ Na cũã ati yepa macããcũ mee yũ cañnorẽã bairo ati yepa macããna mee niñama. ¹⁷ Bairo mũ caquetibũjũrije mũ majũã na upoya, mũ yaye cariape majũ cañnorẽã bairo na caátĩãnimasĩparore bairo ĩ. Mũ yaye cariape macããjẽ majũ niña. ¹⁸ Ati yeparu yũre mũ caquetibũjurotijoricarorea bairo yũ cũã ãnoa yũ yarãrẽ na yũ bueroti joya camasãrẽ. ¹⁹ Mũ caborore bairo tũgoũsari caroũ ãniũ, na carorije wapa na yũ riabojagu. Bairo na yũ cariabojaro, na pũame cũã caroarã majũ tuagarãma cariapea yua.

²⁰ “Ãnoa jũgori jeto mee mũrẽ na yũ jẽnibojaya. Nipetiro camasã cabero na caquetibũjuro catũgoũsaparã cũãrẽ na yũ jẽnibojaya. ²¹ Caroaro na ãnio joroque ĩ, mũrẽ na yũ jẽnibojaya. Marĩ mena jĩcãrõrẽã bairo caroaro na ãnicõãto na cũã. Caacũ, mũ, yũ mena mũ cañnorẽã bairo, bairi tunu yũ cũã mũ mena yũ cañnorẽã bairo na cũã jĩcãrõrẽã bairo na ãmarõ. Bairo na caãno ĩñarã, ati yepa macããna camasã pũame, ‘Cariape majũã Jesús, Dios cũ cajoricũ niñami,’ ĩ masĩgarãma. ²² Bairi mũ carotimasĩrĩjẽrẽ yũ mũ cajoricarorea bairo yũ cũã rotimasĩrĩqũerẽ na yũ joya, jĩcãrõrẽã bairo na tũgoña yeri jãña ãmarõ ĩ. Bairo bairã, jĩcãrõ marĩ cañnorẽã bairo na cũã na ãmarõ. ²³ Yũ, na mena yũ ãniña. Mũ pũamea yũ mena mũ ãniña. Bairo caãna marĩ cañnoi, jĩcãrõ tũni caãna majũ na tuao joroque na marĩ átigarã. Bairo na marĩ caãto, ati yepa macããna camasã pũame na ĩñarã, ‘Cariape majũã Jesús, Dios cũ cajoricũ niñami,’ ĩ masĩgarãma. ‘Cũ caquetibũjũrije catũgoũsarãrẽ na maiñami Dios, cũ macũrẽ cũ camairõrẽã bairo,’ ĩ masĩgarãma.

²⁴ “Caacũ, ati mũnrecóo cañnĩparo jũgoyerũa mũ camairĩcũ yũ ãniña. Bairi mũ pũame yũ yarã cañnĩparãrẽ yũ mũ besebojayupa. Bairi na cũã yũ cañniátó mũ tũpũ na cañnorẽ yũ boya. Yũ caátitutuãnie yũ mũ cajorijere na

cañaparore bairo ï, topu na cañnorẽ yu boya. ²⁵ Саасу, caroú cariape caácu majũ mu añiña. Ati yepa macãana camasã puame mu masĩtĩnucũña. Yu puame roque bairo mu na camasiẽtĩmiatacũãrẽ, mu yu masĩjãñunucũña. Bairi ãnoa yu mena caãna cãã, ‘Cariape majũã Jesús, Dios cã cajoricu niñami,’ ï masĩñama. ²⁶ Yu puame mu caátĩãnierẽ caroaro na masĩõ joroque na yu átinucũña. Bai puã, bairo jeto murẽ na masĩcõã ninucũõ joroque na yu áticõã ninucũgu, yure mu camai ãninucũrĩjẽrẽ bairo na cũãrẽ to baiáto ï. Yu majũ cãã na mena yu cañaparore bairo ï, murẽ na masĩcõã ninucũõ joroque na yu áticõã ninucũgu,” qũĩ jẽniwĩ Jesús cã pacu Diore.

18

Arrestan a Jesús

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

¹ Atore bairo cã pacu Diore qũĩ jẽniyaparo, Jesús jũgoacoámĩ riana Cedrón cawãmecũtiya ape nũgõãpu. Mai, topu Olivo wese ãmu. Ti wesepu, jãã, cã cabuerãrẽ jãã jũgoetacoámĩ Jesús. ² Mai, Judas, Jesure cabusujãbuitirocau cãã ti wesere camasĩ ãmi. Jesús puame jãã mena topu capee majũ jãã jũgoneñanucũwĩ. ³ Bairo merẽ ti wesere camasĩ ãnirĩ topu soldaua mena na jũgoetawĩ. Soldaua bairi jĩcããrã templo wii coteri majã mena etawĩ. Mai, na puame sacerdote majã quetiuparã bairi fariseo majã cãã na cajoatana ãma. Na puame cabesu cũgocõãtana etawã. Bairo bairã, na cajĩñaworije mena etawã. ⁴ Mai, Jesús puame nipetirije masĩpeyocõãwĩ cũrẽ na caátipeere. Bairi atore bairo na ï jẽniñawĩ cũrẽ cañerĩ majãrẽ:

—¿Noarẽ macãrã mujãã átiyati?

⁵ Bairo cã cajjẽniñarõ, na puame bairo qũĩ yuwã:

—Jesús, Nazaret macã macããcũrẽ jãã macãña.

Tiere tũgori, bairo na ïwĩ Jesús:

—Yuã, yu añiña Jesús, Nazaret macã macããcũ —na ïwĩ.

Mai, Judas, Jesure cabusujãbuitirocau cãã toa na mena ãmi. ⁶ Bairi Jesús, “Yuã, cãã yu añiña,” na cã caĩrãpuã, dutunu peewẽcoámã yepapu. ⁷ Bairo na cabairo, Jesús puame atore bairo na ï jẽniñanemowĩ tunu:

—¿Noarẽ macãrã mujãã átiyati?

Bairo cã cajjẽniñarõ, atore bairo qũĩ yunemowã tunu:

—Jesús, Nazaret macã macããcũrẽ jãã macãña.

⁸ Jesús puame bairo na caĩrõ, bairo na ñnemowĩ tunu:

—Merẽ, “Cãã yu añiña,” mujãã ñimiña. Bairi yure mujãã camacãata, ãnoa yu baparãrẽ na árotiya.

⁹ Mai, atie atore bairo cã caĩrjẽ puame Jesús atore bairo cã cajjũgoyetirique etaro baiwu: “Саасу, yu mu cajoricarãrẽ ni ùcã cã yasio joroque yu ápewu.” ¹⁰ Bairo cabairi nimarõã yua, Simón Pedro puame jarericapãĩ nerocajori, Malco cawãmecũcare cariape nũgõã cã ãmorõrẽ patañocõã jowĩ. Cã, Malco puame sacerdote majã quetiupau sumo sacerdote paabojari majõcu ãmi. ¹¹ Bairo cã caáto ññarĩ, bairo qũiwĩ Jesús Pedre:

—Tipãĩ jarericapãĩrẽ tãmurĩ qũẽno cũcõãña. Yu Pacu puame yure popiye yu catãmuorepere yu cãwĩ. Bairi popiye netõrõ yu tãmuomasĩgu, yu Pacu cã caboro jũgori yua.

*Jesús ante Anás**(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)*

¹² Soldaua quetiupau comandante mena bairi jĩcããrã judío majã templo wii cacotebojari majã mena Jesure cã ñe, cã jiyari cã neámá. ¹³ Bairo átiri, Anás ya wii p̃ame Jesure cã neájügowã. Anás p̃ame Caifás mañicũ ãmi. Caifás p̃ame ti cãmarẽ sacerdote majã quetiupau ãmi sumo sacerdote majũ. ¹⁴ Mai, ãni, Caifás p̃ame Junta Suprema na caneñabusuropu, “Nipetiro marĩ camasãrẽ aperã na capajĩãrepeyoparo ñnorẽã, jĩcããã caũmu jeto cã cariaro roque ñubujoro,” narẽ caĩbusuricu ãmi.

*Pedro niega conocer a Jesús**(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)*

¹⁵ Bairo cã na cañeátó, Simón Pedro mena Jesure cã jãã usawu. Mai, yu p̃ame sumo sacerdotere camasĩ yu ãmu. Bairi Jesús mena ti wii macã yeparu yu jããcoápu. ¹⁶ Simón Pedro p̃ame jopetu macãpua tuacõãwĩ. Bairi yu p̃ame sumo sacerdote cã camasĩ ãnirĩ jopetu cacoteri majõcore átĩ, cõ yu busawu. Bairo yu caĩrõ, Pedro cããrẽ cã jããrotiwõ. ¹⁷ Bairo jopetu cacoteri majõco p̃ame atore bairo Pedrora qũĩ jẽniñawõ:

—¿Mena, Jesús cã cabuerã mena macããcũ mee mu ãnicõãẽtĩmĩfiati?

Bairo cõ caĩrõ, Pedro p̃ame atore bairo cõ ï yawĩ:

—Cã mee yu ãniña.

¹⁸ Mai, ti ñamirẽ bũtiro yusawu. Bairo cabairo, sacerdote majã quetiupau paabojari majã, bairi templo wiire cacoteri majã mena peero riowã. Bairo átiri, ti peero tãpu jũmawã. Bairi Pedro cãã na menapu peero jũmau ãmi.

*El sumo sacerdote interroga a Jesús**(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)*

¹⁹ Sacerdote majã quetiupau sumo sacerdote majũ Jesure cã jẽniña jũgoypu cã cabuerãrẽ dope cã caátiere, bairi dope bairo cã cabuerije cããrẽ. ²⁰ Bairo cã caĩjẽniñarõ, Jesús p̃ame bairo qũĩñupũ:

—Yu quetibũju ãninucũña nipetiro ati yepa macããna camasã na caãnoturipu. Bairi tocãnacãni camasãrẽ na yu jũgobuenucũña ñubuerica wiipu, bairi Dios ya wii templo wiipu judío majã na caneñarõpu cããrẽ. Bairi yasiõropu caĩrẽ bairo ñietinucũña. ²¹ ¿Dopẽi yure mu jẽniñañati? Yu cajũgobuero yure catũgonucũrã p̃ame roquere na jẽniñaña. Na p̃ame dise ñnie na yu caquetibũjũnucũrĩjẽrẽ mu quetibũjugarãma, merẽ yu cabuerijere camasĩrã ãnirĩ.

²² Bairo Jesús cã caĩrõ tũgori, templo wii coteri majõcu p̃ame Jesure jĩcãni majũ cã wasopana pari, atore bairo qũĩñupũ:

—¿Atore bairije dopẽi sacerdote majã quetiupaure cã mi yuyati?

²³ Bairo cãrẽ cã caáto, Jesús p̃ame bairo qũĩñupũ:

—Bairo cã yu caĩrĩjẽ mena cãrẽ rorije majũ cã yu caĩata, cariapea roro yu caĩgarijere yu quetibũju masĩõña. Bairo cã yu caĩrĩjẽ mena cariapea cã yu caĩmiatacããrẽ, ¿dopẽi yu mu wasopana payati? —ñupũ Jesús soldaure.

²⁴ Anás p̃ame yua Jesure cã jiyari, cã neárotiyupu Caifás sacerdote majã quetiupau tãpu.

*Pedro niega otra vez a Jesús**(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)*

25 Bairo Jesure cū na caáto, Pedro p̄ame peero t̄p̄na j̄umacōāmi mai. Bairo atore bairo q̄i j̄eniñawā:

—¿M̄ cūā, āni Jesure cū cabuerā mena macāācū mee m̄ ānicōāēt̄imiñati?

Pedro p̄ame Jesure q̄i t̄on, atore bairo i w̄i:

—Cū mee ȳ āniña.

26 Tunu Pedro, cū caāmorō pataatac̄u ȳ sacerdote majā quetiup̄a paabojari majā mena macāācū p̄ame Pedrore atore bairo q̄i j̄eniñawā:

—¿Olivo wesep̄ Jesús mena m̄ caāno ȳ cañnaatac̄u m̄ ānicōāēt̄imiñati?

27 Pedro p̄ame bairo cū caĩrō, tunu i t̄ocōāw̄i. Bairo Pedro cū caĩtori nimarōā, āboc̄u piiw̄i merē yua.

Jesús ante Pilato

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

28 Caifás ya wii Jesure cū cane etamiatana quetiup̄a Roma macāācūtu p̄ame cū neámá. Bairo Jesure cū neáná, romano majā majū quetiup̄a cū carotibojāu gobernador majū ya wiip̄u cū ne etowā. Bairo Jesure cū na caáto, merē busuñum̄gōcoap̄ú. Bairi judío majā Jesure cañeatana p̄ame romano majōc̄u ya wiire jāāgaema. Aperā romano majā ūna mena cañnigaena ānir̄i bairo baiwā. Bairo na cabaleticōāta, “Dios cū caññajorop̄u, jāā, carorije wapac̄una jāā tuabujiorā,” i r̄a, bairo baiwā. Bairi tunu ti wiire na cajāápata, na Pascua bose r̄am̄u na cauganuc̄ir̄j̄erē ugamas̄ēt̄ibujioricarāma. 29 Bairo judío majā na cabairo iñar̄i, Pilato p̄ame na j̄eniñau witiámí. Atoe bairo na i w̄i:

—¿M̄ jāā, ānirē ñe ūnie j̄ugori ȳre cū busujāraná m̄ jāā baiyati?

30 Bairo cū caĩrō, atore bairo q̄i w̄a judío majā quetiuparā:

—Āni, cañu cū caāmata, mut̄u ānirē cū jāā neáp̄eribujioatana —q̄i ȳwā.

31 Bairo cū na caĩyuro, Pilato p̄ame na i w̄i tunu:

—Ānirē cū neánája. M̄ jāā majū m̄ jāā caātirotinuc̄ir̄ōrēā bairo cū ása.

Bairo na cū caĩrō, na p̄ame bairo q̄i w̄a:

—Jāā, judío majā camasārē j̄icāñ ūcū cūārē jāā carotiro mena cū riao joroque jāā átimas̄ēt̄iña.

32 Bairi Jesús cū majūā, “Roro ȳ átiri ȳ pajjārocagarāma,” cū cañj̄ogoyetic̄ir̄icārōrēā bairo baiwu. 33 Pilato p̄ame cū ya wiip̄u jāācoámí tunu. Bairo cū ya wiip̄u jāāetari, Jesure cū piijōjori, atore bairo q̄i j̄eniñañup̄:

—¿M̄na, judío majā Quetiup̄a Rey majū m̄ āniñati?

34 Bairo cū caĩrō, Jesús p̄ame bairo q̄i ñup̄u Pilatore:

—¿Bairo ȳ m̄ cañj̄eniñar̄j̄erē m̄ majūā ȳ mas̄ir̄i, bairo miñati, o aperā p̄ame ȳre m̄ na caquetibujuro j̄ugori bairije ȳ mi j̄eniñañati?

35 Bairo Jesús cū caĩrō, Pilato atore bairo q̄i ñup̄u:

—¿Toroque ȳ cūā judío majōc̄u ȳ āniñati? Cū mee ȳ āniña. M̄ ya yepa macāāna, sacerdote majā quetiuparā p̄ame ȳt̄u m̄ neatiri ȳ nuniamā m̄rē. ¿Bairi ñerē na m̄ átibuic̄t̄iati?

36 Jesús p̄ame Pilato bairo cū cañj̄eniñarō, atore bairo q̄i ñup̄u:

—Ati yepa macāāna quetiuparā na carotimas̄inuc̄ir̄ōrē bairo mee carotimas̄i ȳ āniña. Ati yepa macāāna quetiuparārē bairo ȳ caroti āninuc̄ata, ȳre caāmeoq̄ē ēñotabojarā ȳ cūgobujioatac̄u, judío majā ȳ na cañemas̄ēt̄iparore bairo i. Ȳ carotimas̄irō ati yepa mee niña.

37 Bairo Jesús cū caĩrō, Pilato atore bairo q̄i j̄eniñañup̄:

—¿Bairi toroque Quetiup̄a Rey majū m̄ āniñati?

Bairo cū caĩrō, Jesús p̄ame atore bairo q̄ũ ȳuyup̄a:

—Merē m̄ caĩrōrēā bairo cūā Quetiup̄a Rey majū ȳ āniña. Bairi caroa cariape macāājē majūrē ati yepa macāāna camasārē na quetib̄u acú, ati yepar̄u ȳ buiāu apá. Bairi nipetiro camasā caroa cariape macāājērē catāgogarā p̄ame ȳ caquetib̄uj̄arijere caroaro t̄gousanucũñama.

³⁸ Pilato q̄ũñup̄a Jesure:

—¿Ñe ũnie to āniñati caroa cariape macāājē m̄ caĩrījē? —q̄ũñup̄a.

Jesús es sentenciado a muerte

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Pilato Jesure bairo q̄ũ jēniñapeyo yaparori bero, witiásupi tunu. Bairo witiatarī atore bairo judío majārē na ĩwī tunu:

—Ānirē di wāme ũno rorije cū caátibuicutajere ȳ bócaetimajūcōāña. ³⁹ M̄jāā p̄ame presop̄a caācūrē Pascua bose r̄m̄ caño j̄cā cū ȳ cawiyoro m̄jāā bonucũña. ¿Bairi judío majā Quetiup̄a Rey majūrē cū ȳ cawiyaro m̄jāā boyati?

⁴⁰ Bairo Pilato na cū caĩjēniñarō, na p̄ame nipetirā bairo ĩ awajawā:

—¡Cūrā cū wiyoticōāña! ¡Barrabás p̄ame roquere cū wiyoya!

Mai, Barrabás p̄ame preso jorica wiip̄a caācū āmi, camasārē na cū capajārīq̄uē wapa j̄gori.

19

¹ Camasā bairo na caĩawajaro t̄go, Pilato p̄ame Jesure na baperotiwī cū ũm̄a soldauare. ² Bairo soldaua p̄ame Jesure cū baperi bero, pota juarica beto mena cū r̄poare peowā. Tunu bairo cū átiri, apero cū jutiro j̄āwā cajūārō quetiup̄a rey cū cajāñanucūrō ũno majūrē. ³ Bairo Jesure cū átiri, cūtuaca etanucārī, atore bairije q̄ũ boyetiepewā:

—¡Cū ānicōā ninucūáto āni judío majā Quetiup̄a Rey tocānacā r̄m̄a! Bairo Jesure q̄ũrī, cū panucūwā cū riapére.

⁴ Pilato p̄ame bairo na caáto, witiatírī, atore bairo na ĩnemowī tunu:

—Caroaro t̄goñapeoñijate. Ȳ p̄amerā āni di wāme ũno rorije cū caátibuicutaje manimajūcōāña. Bairi cū ȳ piwiyojopa m̄jāā caĩñarō.

⁵ Bairo Pilato cū caĩrō, Jesús p̄ame witiámī, pota juarica beto mena cū r̄poare na capeoatac̄u. Bairi apero jutiro cajūārō na cajāátac̄u witietawī. Bairo cū cawitietaro, atore bairo na ĩwī Pilato:

—¡Roro m̄jāā caátiḡa majū, ānia niñami!

⁶ Bairo Jesús cū cawitietaro ĩñarā, sacerdote majā quetiuparā, bairi templo ñubuerica wii cacotebojari majā mena atore bairo ĩ awajaj̄gowā:

—¡Yuc̄p̄āĩr̄p̄a cū papuaturotiya! ¡Yuc̄p̄āĩr̄p̄a cū papuaturotiya!

Bairo na caĩawajaro, Pilato p̄ame atore bairo na ĩwī:

—M̄jāā majū cū neátī, yuc̄p̄āĩr̄p̄a cū papuaturocarájá. Ȳ p̄ame di wāme ũno rorije cū caátibuicutaje cū ȳ bócaetimajūcōāña —na ĩwī.

⁷ Bairo Pilato na cū caĩrō, judío majā atore bairo q̄ũ ȳwā:

—Jāā p̄ame j̄cā wāme bairo caátitiriri wāme j̄ā cūgoya. Bairo tiere t̄goñarī cū cayasiro j̄ā boya, cū majūā, “Dios macū ȳ āniña,” cū caĩtorije wapa j̄gori.

⁸ Atore bairo na caĩrō t̄gori, Pilato p̄ame tunu b̄tioro j̄āñurī uwit̄goñañup̄a. ⁹ Bairo bairi Pilato Jesure cū piijāátī, atore bairo q̄ũ jēniña bapoyup̄a tunu:

—¿M̄na, noo macāācū majū m̄ āniñati?

Bairo Pilato cū caĩ jēniñamiatacūārē, Jesús p̄ame cū ȳeticōāñup̄a.

10 Bairo Jesús cū cayueto ñña, atore bairo qũĩñupũ:

—¿Nopẽi yu mu yuetiyati? ¿Mu yu capapuaturocarotimasĩrĩjẽrẽ, bairi tunu mu yu cawiyorotimasĩrĩjẽ cũãrẽ mu masĩetĩñati?

11 Bairo Pilato cū caĩrõ tũgo, Jesús pũame atore bairo qũĩñupũ:

—Dios, rotimasĩrĩqũerẽ mu cū cajooeticõata, mu rotimasĩetĩbujioũ. Bairi yare cabũsjãbuitirocaatacu pũame mu carorije wapa netõjãñurõ buicũtiyami.

12 Bairo cabairi nimarõã, Pilato pũame Jesure cū wiyogu tũgoña macãpeyomiñupũ. Bairo baimicũã, nopẽ bairo majũ átimasĩesupũ. Bairo Pilato cū cabairo ññarã, judío majã pũame atore bairo qũĩwã:

—¡Ni ùcũ cū caboroa cū majũã rey quetiupaũ majũ cañnigatũgoñaũ pũame emperador wapacu majũ ãcũ baiyami! ¡Bairi cū ùcũ caãcũ Jesure cū mu cawiyoroticõata, mu cũã emperador quetiupaũre cateẽre bairo mu tuabujiõũ!

13 Alore bairo cū na caĩrĩjẽrẽ tũgo, Pilato pũame Jesure cū piiwiya árotiwĩ ãtã mena na cawerica yeparu. Ti yepa yu yaye hebreo mena Gabata wãmecũtiya. Bairo cū atĩrotiri, Pilato pũame camasãrẽ na cū cajẽniñabesenucũrõpu ruiwĩ. 14 Merẽ ti rãmurẽ pasaribota nicoaru. Merẽ ti rãmũ bõse rãmũ Pascua jũgoye macãã rãmũ ãno baiwu yua. Pilato judío majãrẽ bairo na ñwĩ tunu:

—¡Ñnia niñami mujãã Quetiupaũ Rey majũ!

15 Bairo Pilato na cū caĩrõ, judío majã pũame atore bairo ñ awajawã:

—¡Cũ riaáto! ¡Cũ riaáto! ¡Yucupãĩru cū papuaturotiya!

Bairo cū na caĩrõ tũgo, Pilato pũame bairo na ñwĩ:

—¿Dopẽi mujãã Quetiupaũ Reyre yucupãĩru cū yu papuatu rotibujiõcũti?

Bairo Pilato na cū caĩrõ, sacerdote majã quetiuparã pũame atore bairo qũĩwã:

—¡Jãã quetiupaũ majũ, emperador jĩcãũã jãã cãgoya! ¡Bairi cū netõrõ quetiupaũ caãcũ apei maniñami!

16 Bairi yua, tocãrõã Pilato pũame Jesure na nunirocacõãwĩ, yucupãĩru cū na capapuaturocamasĩparore bairo ñ. Na pũame Jesure cū necoámã yua.

Jesús es crucificado

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

17 Bairo cū neánã yua, Jesure yucupãĩrẽ cū pũsarotiri, cū neámã Calavera cawãmecũtopũ. (Calavera ñrõ, Gólgota, o “rũpoa coro” ñgaro ñña yu yaye hebreo mena.) 18 Topũ cū ne etari yua, yucupãĩru cū papuatuwã. Cũ mena jĩcãrõ aperã cũãrẽ yucupãĩrĩru na papuatuwã. Jĩcãũ caãcõ nũgõã pũamerẽ, apei cariape nũgõã pũamerẽ na papuatuwã yucupãĩru jeto yua. 19 Bairo cū na capapuaturo bero, Pilato pũame yucupãĩru atore bairo ñ woaturiquere Jesús rũpoa buirũ papuatu rotijoyupi: ÑNI, JESÚS NAZARET MACÃÃC̃JUDÍO MAJÃ QUETIUPAũ REY MAJŨ NIÑAMI. 20 Bairo na cawoatuatajere capããrãpũã judío majã ññawã yucupãĩru woaturique caĩbusũtusarijere. Mai, Jesure yucupãĩru na capapuaturocapũ pũame macãtuaca jãñurĩ ãmũ. Bairi capããrã camasã ññarã etawã. Tunu bairo Jesús rũpoa bui na caĩwoatuataje cũã ato cãnacã busũricã risero mena na cawoaturique ãmũ: Hebreo yaye busũricã mena, latín yaye busũrique mena, griego yaye busũrique mena cũãrẽ woaturique ãmũ.

²¹ Tore bairo woaturique caño jūgori, sacerdote majā quetiuparā judío majā p̄ame atore bairo q̄ũĩñuparā Pilatore:

—“Āni, judío majā Quetiup̄a Rey majū niñami,” ĩ woatueticōãña. Ato**re** bairo p̄ame ĩ woatuya cū r̄poa buire: “Āni niñami, ‘Ȳa, judío majā Quetiup̄a Rey majū ȳa ãniña,’ cū majūã caĩb̄us̄ niñami,” ĩ woatuya — q̄ũĩñuparā Pilatore.

²² Bairo na caĩrj̄erē tūgori, Pilato p̄ame atore na ĩ ȳuȳu:

—Ȳa cawoaturotiataje merē woaturiquea tuacōārō baiya. Dopēĩ ȳa wasoa mas̄ēt̄iña tunu.

²³ Cabero yua, soldaua Jesure yuc̄p̄ãĩr̄p̄a cū papuaturi bero, Jesús jutiro bui macããtō ãnatōrē ãmeo wobatowã. Bap̄aricãnacã seero majū wobatori ãmeo nuniwã j̄icārō jeto yua. Cū jutiw̄a cūãrē newã soldaua majā. Mai, ti jutiw̄a p̄ame j̄icãp̄ãĩ jutip̄ãĩr̄eã na caeruiátaw̄a ãm̄a. ²⁴ Bairi soldaua p̄ame atore bairo ãmeo ĩwã tocãnacãp̄a:

—Ati jutirora marĩ wobatoeticōãto. Bairo p̄ame marĩ átiroa: Número mena cōñarĩ marĩ ãmeo wēnunito. Bairo átiri, marĩ mas̄igarã Jesús jutirore canep̄aure yua —ãmeo ĩwã soldaua.

Mai, atore bairo Dios ya tutip̄a Jesús jutirore na caátipeere na caĩwoaturiquere bai etaro baiw̄a. Ato**re** bairo iña: “Ȳa jutirore ãmeo wobatogarãma. Bairi tunu ȳa jutiw̄a cūãrē número mena cōñarĩ ãmeo wēnuniĩ mas̄igarãma ȳa jutiw̄aure canep̄aure,” ĩ woatuyupa Dios ya tutip̄a soldaua majā bairo Jesús jutirore na caãmeo átipeere yua.

²⁵ Bairo Jesure yuc̄p̄ãĩr̄p̄a cū na capapuatun̄cōátatot̄a iñarã etawã Maríã Jesús paco, apeo cū m̄ugō Maríã Cleofas n̄mo, bairi Maríã Magdalena yua. ²⁶ Bairi Jesús p̄ame cū pacore iñarĩ, bairi ȳa, Jesús cū cabuei, cū camai majū cūãrē iñarĩ, atore bairo cō ĩwĩ:

—Caaco, cūã, m̄a macū majūrē bairo caãcū m̄a mena tuayami.

²⁷ Bairi ȳa cūãrē atore bairo ñiwĩ tunu:

—Cōã, m̄a paco majūrē bairo caãcō m̄a mena tuayamo.

Ato**re** bairo Jesús ȳaure cū caĩrō tūgo, ȳa p̄ame ȳa ya wiip̄a cō ȳa jūgo ãniacoãp̄a yua.

Muerte de Jesús

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Bairi atore bairo ĩ yaparo, merē Jesús mas̄ĩrĩ cū pac̄a Dios cū caátiroticũr̄ĩq̄ũerē átĩ yaparopeyori, bairi Dios ya tutip̄a na caĩwoatuj̄ugoyeticũr̄ĩcãrōrē bairo to baiáto ĩ, atore bairo ĩwĩ Jesús:

—j̄ȳa ñeme jip̄ijãñuc̄p̄a!

²⁹ Mai, na p̄ame j̄icãñaca use ocor̄a carorije capiyarijere cãgoyupa. Bairi Jesús, “Ȳa ñeme jip̄ijãñuc̄p̄a,” cū caĩrō tūgo, tie use oco carorije capiyarije mena carupajitia mena hisopo na caĩr̄ic̄a r̄p̄a mena jiyaturi use ocor̄a carorije capiyarije mena yose nerĩ, Jesús riserop̄a ñumugō etowã tie carorijere, “Cū etiáto,” ĩrã yua. ³⁰ Bairo cūrē na caáto, Jesús p̄ame tie use oco carorije capiyarijere etiwĩ. Bairo tie use oco carorijere eti yaparori, atore bairo ĩwĩ Jesús:

—Caac̄a, ȳa m̄a caátiroticũr̄ĩq̄ũerē merē nipetiro j̄icārō tãni ȳa átiyaparopeticōãña.

Bairo ĩ yaparo, cū r̄poare rocayo riacoámĩ Jesús yua.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹ Ti rãmu pũame bairo Jesure cã na capajĩarĩ rãmu Pascua bose rãmu jũgoye macãã rãmu ãmu. Bairi judío majã na rupaari ãnajẽ yucupãirĩpua ape rãmu na cayerijãrĩ rãmurẽ catusaro boema. Mai, ti rãmu pũame judío majã na cayerijãrĩ rãmu caãnimajũrĩ rãmurẽ bairo caãni rãmu ãmu. Bairi ti rãmu jũgoyepua Pilato na capapuatuanarẽ, tãmurĩ na riaáto ãrã, na ñicããrĩrẽ cã capapererotiro boyuparã. Bairo átiri na rupaari ãnajẽ cããrẽ na cã cajereruio rotiro boyuparã. ³² Bairo na caĩrõ jãgori yua, Pilato pũame cã yarã soldauare na joyupi, na capapuatuanarẽ na ñicããrĩrẽ na capapereparore bairo ã. Na pũame yua caãnijũgou apei Jesutu ape nũgõã na capapuatuatacu cããrẽ na ñicããrĩrẽ paperecõãwã. ³³ Bairo átiãna, Jesús cããrẽ cã ñicããrĩrẽ papegarã na caĩnarõ, merẽ cariacoatacupũ ãmi. Bairi cã ñicããrĩrẽ papereema.

³⁴ Bairo na caãperimiatacããrẽ, jĩcãũ na mena macããcũ soldau pũame cã ãpõã besuro mena cã waru majũ cã jareoñawĩ. Bairo cã caáto, rií, oco cãã witiwu cã cajareori opere yua. ³⁵ Mai, atie yũ caquetibujurijere yũ majũpua ñiñawũ. Bairi yũ caĩnarĩqũerẽ cariapea mujãã quetibujũ yũ átiya, mujãã tiere tãgori Jesucristore caroaro mujãã catũgousapareore bairo ã yua. ³⁶ Dios ya tutipũ bairo na caátipeere na caĩwoatujũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo baietawũ. Bairo ã woatuyupa ti tutipũre mai: “Cũ õwãrõ jĩcã õwãrõ ãno papebojaecoetigarõ,” ã woatuyupa. ³⁷ Apero cããrẽ atore bairo ã woatujũgoyeticũñupã: “Jĩcãũ na cajareoricũre camasã qũñagarãma,” ãñupã tie cããrẽ.

Jesús es sepultado

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Tie bero José cawãmecũcu Arimatea macããcũ pũame cã jẽniñupĩ Jesús rupaari ãnajẽrẽ. Mai, José pũame Jesure catũgousau ãmi. Baihua, baujaro mee catũgousanucũũ ãmi, judío majã quetiuparãrẽ cauwi ãnirĩ. Bairo cã cajẽnirõ, Pilato pũame cã yũri, cã rupaari ãnajẽrẽ cã neárotiyupu Josere yua. Bairo cã caátiro tiro yua, José pũame Jesús rupaari ãnajẽrẽ necoásũpi. ³⁹ Apei jo caãnacũ, jĩcãni ñamipũ Jesure cabusupẽnietaricu Nicodemo cãã cã ññau ásũpi. Bairo ññau ácu, treinta kilos cãrõ majũ caroa cajutiñurĩjẽ mirra, áloe mena asuriquere jeasũpi, Jesús rupaari ãnajẽrẽ cã waregu. ⁴⁰ Bairi José Nicodemo mena Jesús rupaari ãnajẽrẽ nerĩ, jutii wẽẽrĩ mena cã dũruayuparã. Bairo cã dũruagarã jũgoye, cajutiñurĩjẽ Nicodemo cã cajeatátaje mena wareyuparã cã rupaari ãnajẽrẽ. Mai, judío majã, na ñicũjãã ãnanarẽ bairo cariarãrẽ na caátinucũrĩ wãme ãmu. Bairi tore bairo cã ásuparã. ⁴¹ Mai, Jesure yucupãirũ na capapuaturocaricarõ pũame jĩcã wese tũpũ ãmu. Ti wesepũre ãmu jĩcã ope ãtã ope mai jĩcãũ camasocu rupaari ãnajẽrẽ na cacũñaeti ope. ⁴² Ti operũ Jesús rupaari ãnajẽrẽ cũñupã. Catuacã ãmu ti ãtã ope pũame mai. Bairi toa cã cũcõãñupã Joséjãã yua. Tunu bairoa ti ñamicã caãno merẽ judío majã na cayerijãpa rãmu nijũgoro baiwu yua. Bairi tãmurĩã ti ãtã operũ cũñupã Jesús rupaari ãnajẽrẽ.

20

La resurrección de Jesús

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

¹ Cabero ape semana caãnijũgori rãmu cabusuatõ ñña, canaitĩã jãñũrõpua María Magdalena pũame Jesús masã operũ ññao ásũpo. Bairo topũ etao, ãtã tii masã ope biarica tii aperopũ caãno ññañupõ. ² Bairo

cabairo ñña, jããtu p̄ame atu tunuasúpo. Jáã p̄ame ato cãnacãũ jáã ãm̄: yu, Jesús cã cabuei, cã camai majũ, Simón Pedro mena jáã ãm̄. Jáãtu etao, atore bairo jáã ĩ quetibujawõ:

—¡Marĩ Quetiup̄a rupaũri ãnajẽrẽ aperop̄a necoupa! ¡Noop̄a cã cũatanama ĩ masĩã maniña! —jáã ĩ quetibujawõ.

³ Bairo jáã cõ caĩquetibujuro tũgo, p̄ugarãp̄ua Simón Pedro mena Jesús masã opep̄a jáã ññarápú. ⁴ Bairo ññaráná, p̄ugarãp̄ua aturi jáã ápú. Bairo aturi áná, yu p̄ame Simón Pedro netõjãñurõ yu atuwu. Bairo Simón Pedro jũgoye Jesús masã ope ãnatõp̄a yu etacoápú. ⁵ Bairo etau, ti masã opere murĩ jáñurĩ ñiñajõ jowu. Juti wẽerĩ jeto baucũñawũ. Yu jáápewu ti masã opere baiṙua. ⁶ Yu berore ti masã opep̄a yu caãno, yu êm̄etawĩ Simón Pedro. Cũ p̄ame ti masã opep̄a ñnacõã jáámĩ. Bairo cã cã ññawĩ juti wẽerĩrẽ. ⁷ Ape juti asero Jesús r̄upoare na caũmamiatato, apeye juti wẽerĩ mena jĩcãrõã ãmewũ. Ricaatip̄a tupetutia cũrĩcãrõ cũñawũ. ⁸ Yu, Simón Pedro jũgoye caetaataca cã ti masã ope p̄ueap̄a yu jáãcoápú yua. Bairo nipe-tirije cabaiatajere ññarĩ, cariape majũ “Caticoaupi Jesús,” ñi tũgoñamasĩwũ yua. ⁹ Mai, jáã p̄ame jáã masĩetĩcõã recõãwũ Dios ya tutip̄a, “Mesĩare cã na capajĩrocaro bero catigũmi tunu,” na caĩwoatujũgoyeticũriqũerẽ. ¹⁰ Bairo Jesús masã opep̄a caĩñaratatana jáã tunucoápú jáã ya wiip̄a yua.

Jesús se aparece a María Magdalena

(Mr 16.9-11)

¹¹ María Magdalena p̄ame Jesús masã ope t̄p̄ua oticõã tuaámo. Bairo otiona, Jesús masã ope ãnatõp̄a murĩ ññajõ joyupo. ¹² Bairo áco, ññañupõ p̄ugarã ángelea majãrẽ caroa juti botirije cajãñaatana Jesús rupaũri ãnajẽrẽ na cacũata opep̄a na caruiro. Na, ángelea majã p̄ame Jesús rupaũri ãnajẽrẽ na cacũatap̄aure ruiyuparã. Jĩcãũ Jesús r̄upoa caãniatap̄aure, apeĩ cã r̄upori caãniatap̄aure ruiyuparã. ¹³ Na, ángelea majã p̄ame top̄a ruirã, María Magdalenarẽ atore bairo cõ ĩ jẽniñañuparã:

—M̄ua, ¿nopẽĩõ m̄u otiyati?

Bairo cõ na caĩjẽniñarõ tũgo, María Magdalena p̄ame atore bairo na ññupõ:

—Yu Quetiup̄a rupaũri ãnajẽrẽ aperop̄a cã necuupa. “Noop̄a cã neatanama rita,” ñi masĩetĩña. Bairo yu yaparuajãñuña —na ññupõ ángelea majãrẽ.

¹⁴ Bairo ángelea majãrẽ na ĩ yaparo, ãmejorenucã ññagona, Jesure qũĩñañupõ yua. Bairo qũĩñamioscãã, María Magdalena p̄ame, “Jesua ñĩñami,” ĩ masĩesupo. ¹⁵ Bairo cõ cabairo ñña, atore bairo cõ ññupũ Jesús p̄ame:

—M̄ua, ¿nopẽĩõ m̄u otiyati? ¿Ñnamurẽ macãõ m̄u baiyati?

Mai, cõ p̄ame, “Oterica wesere cacoteĩ ãcãmi,” ĩ tũgoñarĩ atore bairo qũĩñañupõ:

—M̄u, Jesús rupaũri ãnajẽrẽ aperop̄a m̄u cacũata, yu quetibuj̄ua. Bairo m̄u caquetibuj̄uro, yu p̄ame cã rupaũri ãnajẽrẽ macãõ ágo ñiña — qũĩñañupõ.

¹⁶ Bairo cãrẽ cõ caĩrõ tũgo, Jesús p̄ame atore bairo cõ ññupũ:

—¡María!

Bairo Jesús cõ cã caĩrõ tũgo, María Magdalena p̄ame ãmejorenucãrĩ, bairo qũĩñañupõ Jesure hebreo majã busarique mena:

—¡Rabuni! (Mai, ati wãme, “Yũre cabuei,” ĩgaro ñña yu yaye hebreo majã mena.)

17 Jesús p̄ame María Magdalenarē bairo cō ĩñupū:

—Ȳ p̄añæticōãña. Ȳ Pac̄u t̄p̄u ȳ w̄m̄uáperiar̄u mai. Bairi ȳ yarã ȳ bairārē bairo caãnarē atore bairo ñi quetib̄uj̄ubojaoja: “Ȳ Pac̄u Dios t̄p̄u w̄m̄ucoáḡu ȳ baiya mai. Cũ, ȳ Pac̄u Dios p̄ame m̄ujãã Pac̄u majũ niñami. Cũã niñami ȳ Pac̄u Dios majũ. M̄ujãã cũārē, m̄ujãã Pac̄u Dios majũ niñami,” cō ĩ quetib̄uj̄u rotijoyup̄u Jesús María Magdalenarē.

18 María p̄ame bairo Jesús cō cũ caĩquetib̄uj̄u rotijoro tãgo, jicoquei jãã cũ cabuerã caãninuc̄atana t̄p̄u quetib̄uj̄u aticoasupo. Bairo jãã t̄p̄u etao, María Magdalena Jesure cō caĩñaatajere, bairi cũ caquetib̄uj̄urotiataje cũārē jãã quetib̄uj̄uwō yua.

Jesús se aparece a los discípulos

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

19 Ti semana cañij̄ugori r̄m̄u María Magdalena Jesure cō caĩñaata r̄m̄u merē naiocoato baiwu. Bairi jãã, Jesús cũ cabuerã cañimiatana p̄ame caroaro jãã cañni wii joperire biari jãã neñawũ. Jãã, Jesús cũ cabuerã cañimiatana p̄ame judío majã quetiuparārē uwirã, bairo jãã cañni wii joperire biari jãã neñawũ. Bairo jãã caneñarō, Jesús p̄ame jãã recomacã majũ buia nuc̄etawĩ. Bairo jãã t̄p̄u buianucã eta, atore bairo jãã ĩ j̄eniwĩ:

—¡Caroa yeri cutaje m̄ujããrē cũ joáto Dios! —jãã ĩ j̄eniwĩ Jesús.

20 Bairo jããrē ĩ j̄eni yaparori, cũ w̄morĩrē na capapua cãmitiátajere jãã ĩñowĩ. Tunu bairoa cũ warure na cajareo cãmitiáta ope cũārē jãã ĩñowĩ. Bairo cacatiatac̄u cũ caãnorē ĩñarĩ yua, jãã p̄ame b̄utioro jãã tãgoña useaniwũ. 21 Bairo jããrē ĩñorĩ bero, tunu bairo jãã ĩ j̄eninemowĩ Jesús:

—¡Caroa yeri cutaje m̄ujããrē cũ joáto Dios! Ȳ Pac̄u p̄ame m̄ujããt̄u ati yerap̄u ȳ jowĩ. Bairi ȳ cũã m̄ujããrē ati yepa macããna camasã watoap̄u m̄ujãã ȳ joya, caroa quetire camasārē na m̄ujãã caquetib̄uj̄umasĩparore bairo ĩ.

22 Bairo jãã ĩrĩ bero, jãã buire putibatori, atore bairo jãã ĩwĩ:

—Espíritu Santore m̄ujãã ȳ joya ãmerē. Cũrē cũ bocãñeña yua m̄ujãã mena caãnipaure. 23 Tunu bairoa ni j̄icãũ ũcũrē roro cũ caátiere cũ m̄ujãã camasiriyobojata, carorije cawapa cũgoecure bairo tuagumi. Bairi tunu ni ũcũrē cũ carorije wapare cũ m̄ujãã camasiriyi bojaeticōãta, carorije cawapa cũgoña tuacōãgumi —jãã ĩwĩ Jesús.

Tomás ve al Señor resucitado

24 Mai, jãã, p̄uga w̄mo peti r̄p̄ore p̄uga p̄enirō caãnacãũ Jesús cũ cabuerã mena macããcũ j̄icãũ, Tomás cawãmec̄uc̄u areyera “Gemelo” na caĩpiinuc̄ũ p̄ame jãã mena ãmewĩ Jesús cũ cabuíaeta j̄ugoripaure. 25 Bairi cabero, jãã, Jesús cũ cabuerã p̄ame jãã mena merē cũ caãno yua, atore bairo cũ jãã ĩ quetib̄uj̄umiwũ Tomárē:

—Marĩ Quetiup̄u Jesure cũ jãã ĩñaap̄u.

Bairo cũ jãã caĩquetib̄uj̄umiatacũārē, atore bairo jãã ĩ ȳucōãwĩ:

—Jesús w̄morĩrē na capapua cãmitiátajere ĩñarĩ, ȳ w̄mojũã mena ti opere ȳ capãñæticōãta, cariape m̄ujãã ȳ tãgoetigu. Tunu bairoa cũ waru na cajareoáta opere ȳ w̄mo mena ȳ capãñæticōãta, cariape m̄ujãã ȳ tãgoetimaj̄ucōãḡu —jãã ĩ ȳucōãwĩ Tomás.

26 Cabero, j̄icã w̄mo peti itia p̄enirō cãnacã r̄m̄u canetōrō bero, tunu jãã, Jesús cũ cabuericarã jãã neñawũ tunu jãã ȳ wii pupear̄u. Bairo ti watoa jãã caneñarĩpaure Tomás cũã ãmi yua jãã menarē. Caroaro ti wii

jopeerire jãã biatupeyocõãwũ. Bairo jãã caátimiatacũãrẽ, Jesús pũame jãã tũpũ jãã buiaetawĩ. Bairo jãã watoapũ etari, atore bairo jãã jẽniwĩ:

—¡Caro yeri cutaje mujããrẽ cũ joáto Dios! —jãã ĩ jẽniwĩ Jesús.

²⁷ Bairo jãã ĩ jẽnirĩ bero, Jesús Tomárẽ atore bairo qũĩwĩ:

—Ĩñaña yũ wãmorĩrẽ na capapua cãmítiátaje cãmiiirẽ. Bairo ĩñarĩ, mũ wãmojũã mena ñujoñaña ti cãmiiirẽ. Tunu bairoa mũ wãmo mena yũ waru na jareoáta cãmiiirẽrẽ pãñaũ asá. Cariape catũgoecũ majũ ãmerĩcõãña. ¡Cariapea tũgoya mũ cũã!

²⁸ Bairo Jesús cũ cũ caĩrõ, atore bairo Tomás pũame qũĩ nũcũbũgocõãwĩ yua:

—¡Yũ Quetiupũ, yũ netõrõ caãcũ Dios majũ mũ ãniña! —qũĩwĩ.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩwĩ Jesús Tomárẽ:

—¿Ãmerẽ yũre ĩñarĩpũ cariapea yũ mũ tũgousayati? ¡Yseanirĩ na ãmarõ noa ũna ĩñaetimĩrãcũã cariape catũgousanucũrã!

El porqué de este libro

³⁰ Bairopũ, Jesús capee majũ caroa Dios yaye mena cũ caati ĩñomasĩrĩjẽrẽ jãã áti ĩñonucũwĩ. Tie nipetirijere atĩ tutipũre yũ woatu quetibũjũpeyoetiya. ³¹ Bairo woatu peyoetimicũã, atie mujããrẽ yũ caquetibũjũwoaturijere mujãã yũ quetibũjũcũña, tiere ĩñarĩ cariapea Jesús Dios macũ, Dios cũ cajopũ Mesías cũ caãnierẽ mujãã camasĩparore bairo ĩ. Bairo cũrẽ cariape tũgousari, mujãã pũame yeri capetietie cũ cajoriye majũrẽ mujãã cũgogarã yua.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

¹ Cabero Jesús, jãã, cũ cabuerãrẽ jãã baujaetawĩ tunu Tiberias utabucura cawãmecutira tũnipũ. Ato bairo baiwũ: ² Topũre caãna ato cãnacũ jãã ãmũ: Simón Pedro, Tomás cawãmecucũ apeyera Gemelo na caĩpiinucũũ, Natanael, Galilea yepa Caná cawãmecuti macã macããcũ cũã ãmi. Jãã, Zebedeo pũnaa cũã pũgarãpũna jãã ãmũ. Bairi tunu jãã mena macããna pũgarã aperã cũã ãma.

³ Bairo topũ jãã caãno, Simón Pedro pũame atore bairo jãã ĩwĩ:

—Wai wei ácu yũ baiya —jãã ĩwĩ.

Bairo jãã cũ caĩrõ, jãã cũã bairo cũ jãã ĩwũ:

—Jãã cũã mũ mena jãã wai werágárã —cũ jãã ĩwũ.

Bairo qũĩrĩ yua, cũmuapũ ájããrĩ jãã acoápu, wai weráná. Bairo wai werámĩrãcũã, ti ñamirẽ jãã wai pajĩãẽpũ.

⁴ Bairo jãã cabaiãno, cabusuñumũgõatĩpau, Jesús pũame ti utabucura tũnipũ bauetawĩ. Bairo cũ cabauetaro, jãã cũ cabuerã pũame, “Cũã, Jesús niñami,” jãã ĩ masĩẽpũ, qũĩñamirãcũã yua. ⁵ Bairi Jesús pũame atore bairo jãã ĩ jẽniñawĩ:

—Yũ yarã, ¿mujãã wai pajĩãẽtĩñati? —jãã ĩ jẽniñawĩ.

Bairo cũ caĩjẽniñarõ, bairo cũ jãã ĩwũ:

—Jãã pajĩãetiapũ.

⁶ Jesús pũame tiere tũgori, bairo jãã ĩwĩ:

—Bapire cariape nũgõã pũame wẽroca ñuajoya. Bairo ána, capããrã mujãã wai pajĩãgarã —jãã ĩwĩ.

Bairo cũ caĩrõ, cũ carotirore bairo jãã ápu. Bairi yua, bairo jãã caáto, dope bairo bapire jãã áti tũgãmũgõpãmũo jomasĩẽpũ, capããrã majũ bapire wai na cajããrõ jũgori yua.

7 Mai, ун, бѳtioro Jesўс cў camainucўў рѳame wai capāārā na cajāārō īñarī, Pedrore atore bairo cў ņiwū:

—¡Marī Quetiupаnа niñamima! —cў ņiwū.

Bairo ун caīrō tўgo, Pedro рѳame jicoquei jāā Quetiupаn Jesure qўññamasīrī, uwaro cў jutirore jāña, riарн rocañuarī baacoámí, Jesўс трнр ácú. 8 Jāā, cў cabuerā рѳame bapire wai jiraricа majū jāā tўgā pāárн cўmua capairica mena paputiro tānipн. Mai, jāā рѳame jōрн mee, paputiro wijaro cien metros cārō jāñurīā caānoi bapire jāā tўgāpāárн, wai capāārā majū na cajāārō īñarī. 9 Bairi yua, jāā рѳame paputiroрн maa etanĉcārā, peero riorica peerore jāā īñawū. Bairi ti peerорн wai jīcāñ рўđнĉcōrīcū cūārē jāā īñawū. Pan cўā āмн ti peero тге. 10 Paputiro tānipн jāā camaa нĉcārō īña, Jesўс рѳame atore bairo jāā īwī:

—Jīcāārā űna āmeacā мјjāā cawai pajīāetarārē na jeasá ato рѳame —jāā īwī.

11 Bairo Jesўс jāā cў caīrō tўgo, Simón Pedro рѳame cўmuарн etajāā, bapire tўgāatī, paputiroрн wai capāārā na cajāārīcūrē tўgāmojowī. Mai, capacarā jeto ciento cincuenta y tres majū wai capāārā ti bapire jāñupā. Bairo ti bapire capāārā majū wai na cajāāmiatacūārē, тii bapī рѳame woерн. 12 Jesўс рѳame bairo Pedro waire, bapī mena paputiroрн na cў caweemocū yaparoro īña, atore bairo jāā īwī:

—Tiaya. Ёga wācārasá mai мјjāā cūā —jāā īwī Jesўс.

Jāā рѳame merē, “Marī Quetiupаn Jesua niñami,” jāā ī masīcōāwū. Bairi bairo jāā cў caīrō, jāā рѳame jīcāñ űcū рѳamena, “¿Ñamн majū мн āniñati?” cў jāā ī jēniñærп Jesure. 13 Bairi yua, Jesўс рѳame pāārē nerī, jāā batojowī. Wai cūārē torea bairo jāā batojowī.

14 Āme mena merē itiani majū Jesўс, jāā, cў cabuerā caānimiatanarē, cūrē na capajīārocaro bero cacatitunuatacн jāā трнрe buiaeta īñon baiwī Jesўс.

Jesўс habla con Simón Pedro

15 Bairo jāā caугawācā yaparoro bero, Jesўс рѳame Simón Pedrore atore bairo qўī jēniñawī:

—Simón, Juan macū, мнрē űiña: ¿Ānoa мн baparā netōjāñurō ун мн maiñati?

Bairo Jesўс cў caīrō tўgo, Simón Pedro рѳame atore bairo qўī унwī:

—Ун Quetiupаn, мн ун maimajūcōāña. Merē мн masīña мн ун ca-mairījērē.

Bairo Pedro cў caīrō, Jesўс рѳame bairo qўīwī:

—Baiupa, toroque ун caquetibнјĉcūrījērē cariape catāgousarārē caroaro na coteri na jūgoāña.

16 Bairo Jesўс Pedrore qўī quetibнјн yaparo, bairo qўī jēniñanemowī tunu:

—Simón, Juan macū, мнрē űiña: ¿Mнa, cariapea ун мн maiñati?

Bairo Jesўс cў caījēniñarō, atore bairo qўīwī Pedro:

—Ун Quetiupаn, мн ун maimajūcōāña. Merē мн masīña мн ун ca-mairījērē.

Bairo Pedro cў caīrō, Jesўс рѳame bairo qўīwī:

—Baiupa, toroque ун caquetibнјĉcūrījērē cariape catāgousarārē caroaro na coteri na jūgoāña.

17 Bairi yua āme mena merē itiani majū atore bairo qўī jēniñanemowī Pedrore:

—Simón, Juan macā, m̄grē ñiña: ¿M̄na, ȳ m̄ maiñati?

Bairo Jesús itiani majū cū cū caĩjēniñarō j̄gori, t̄goñarĩq̄uē pairique mena atore bairo q̄ūi ȳawī Pedro Jesure:

—Ȳn Quetiupān, n̄petirije ȳn m̄n masiña. M̄n masiña merē m̄n ȳn camair̄jē cūārē.

Bairo Pedro cū caĩrō, Jesús p̄ame bairo q̄ūiwī:

—Baiupa, toroque ȳn caquetib̄j̄nc̄ur̄j̄rē cariape cat̄gousar̄rē caroaro na coteri na j̄goaña. ¹⁸ Cariape m̄n ñiña: Cawāmān ācū, m̄n caborore jutiro jāñarĩ, noo m̄n caborop̄n m̄n āñesēānucūñupā. M̄n cab̄nc̄uaro yua, aperā camasā p̄ame m̄n wāmor̄rē ñum̄gōrĩ, m̄n juti jāñarĩ, m̄n caágaetop̄n m̄n neárocagarāma yua —q̄ūiwī Jesús Pedore.

¹⁹ Mai, bairije Pedore Jesús cū caĩquetib̄j̄nata, Pedro cū cariape wāmerē ĩ quetib̄j̄n masiōḡn ĩwī Jesús. Bairo Pedro cū cabairiapee j̄gori camasā Dios cū catutuarijere na cū caĩñopeere ĩ quetib̄j̄n ĩwī Jesús. Bairo ĩ quetib̄j̄n yaparo, bairo q̄ūiwī Jesús tunu Pedore:

—¡N̄petirije ȳn caátianinuc̄rōrē bairo caroaro áticoā ninucūña! —q̄ūi cūwī Jesús Pedore yua.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

²⁰ Cabero Jesús cū caĩquetib̄j̄nuro bero, Pedro p̄ame āmejore ĩñau yua, ȳn majūrē ñiñacōāwī, ȳn, b̄tioro Jesús cū camairē. Mai, ȳn p̄ame Jesús mena j̄cārō jāñ caugarui t̄sari watoa Jesús cūtaaca ruiiri, atore bairo cū caĩjēniñar̄icūā ȳn āniña: “Ȳn Quetiupān, ¿ni majū m̄grē, bairo q̄ūi b̄n̄j̄ā buitirocauati?” cū caĩjēniñar̄icūā ȳn āniña. ²¹ Bairo ȳn āmejore ĩñarĩ, atore bairo Jesure q̄ūi jēniñawī Pedro:

—Ȳn Quetiupān, ānira, ¿dope bairo cū to bairoati? —q̄ūi jēniñawī Jesús.

²² Bairo Pedro cū caĩjēniñarō, bairo q̄ūiwī Jesús:

—Cū cabaiyasicoapata cūārē, o ati yepar̄n tunu ȳn caetaro cū cacaticōāmata cūārē, m̄n camas̄pee mee niña. M̄na, tiere t̄goñarĩ mee, n̄petirije ȳn caátianinuc̄rōrē bairo caroaro áticoā ninucūña —q̄ūiwī Jesús Pedore.

²³ Atore bairo Pedro Jesure cū caĩjēniñarō, Jesús cū caĩquetib̄j̄nataje queti etacoasupa Jesús yarā ñubueri maj̄r̄re: “Juan riaetiḡm̄i. Caticōā niḡm̄i,” ĩr̄iq̄uē queti. Baīp̄na, Jesús p̄ame ȳnre, “Riaetiḡm̄i,” ĩ mee bairo q̄ūi quetib̄j̄nawī Pedore. Atore bairo jeto ĩwī: “Cū cabaiyasicoapata cūārē, o ati yepar̄n tunu ȳn caetaro cū cacaticōāmata cūārē, m̄n camas̄pee mee niña.” Tie j̄etore ĩwī.

²⁴ Ȳna, Jesús cū cabuei, cū cabuerique ȳn caĩñar̄iq̄uērē caquetib̄j̄n, ati tutire cawoana ȳn āniña. Bairi atie ȳn caquetib̄j̄nwoaturije caroa cariape macāñjē queti niña.

²⁵ Apeye capee majū Jesús cū caátaje nimiña. Bairi n̄petirije Jesús cū caátianaj̄rē marĩ cawoatupeyocōāta, ti tutiri p̄ame ati m̄m̄recóore bijapetiro cārō nicoabujoro.

Tocārōā ñiña.

LOS HECHOS de los Apóstoles

La promesa del Espíritu Santo

¹⁻² Mъ, Teófilo, nocārō caānimajūūrē merē mъ yъ quetibъjъ woajojūgowъ. Jesucristo ati yeparъ ācū, cū caátijūgoriquere, bairi cū cabuerique nipetirije cūārē umъrecóo cū cawāmuátí rāmъpъ cū cabaijānarīqūērē mъ yъ quetibъjъ woajowъ. Āmerē mъ yъ quetibъjunemoña tunu ati carta mena: Umъrecóorpъ cū cawāmuápáro jūgoye, cū yarā apóstolea majā cū cabesericarā na caátipeere na quetibъjъcūñupī, Espiritu Santo cū camasīrījē jūgori. ³ Mai, riari bero Jesús pъame cū yarā apóstolea majā watoapъ ati rupapъ mena na buia etayupi. Yoaro narē na buia āñupī cuarenta rāmъrī majū, “Cacatii niñami,” na caīmasīparore bairo ī. Bairo buia ācū, Dios cū carotimasīrīpau macāājērē na quetibъjъ āñupī.

⁴ Mai, cajūgoyerъ cū cabuerā mena ācū, “Jerusalén macārē mъjāā witiweyoepa mai,” na ī cūñupī. Atope bairo na īñupī:

—Yъ Pacъ mъjāārē cū caījūgoyeticūrīcārōrēā bairo átigumi. Merē tiere mъjāārē yъ quetibъjъwъ. Torena, mъjāā cotegarā mai. ⁵ Juan ānacū pъame mъjāārē oco mena bautizawī. Āme berore yъ Pacъ pъame roque Espiritu Santo mena mъjāā bautizagumi. Cū Yeri majūrē mъjāārē jogumi —na īcūñupī Jesús.

Jesús asciende al cielo

⁶ Ape rūmъ Jesús mena āna, cū jēniñañuparā:

—Jāā Quetiupapъ, ¿nocārōpъ Israel yepa marī ya yepare marī ñicūjāā na carotijūgoricarore bairo mъ rotimasījūgoñati? ¿Nocārōpъ Roma macāāna, ati yepare caēmarīcārārē na mъ acureiati? ¿Āmea mъ ācuati? —qūī jēniñañuparā.

⁷ Bairo na caīrō tūgo, atore bairo na īñupū:

—Tiere yъ Pacъ jeto átimasīñami. Bairi cū jeto ti rūmъ cūārē masīñami. Mъjāā tiere mъjāā camasīpee mee niña. ⁸ Bairi Dios pъame ti rūmъrē mъjāārē masīōētīmicūā, quetibъjъ masīrīqūērē mъjāārē jogumi. Espiritu Santo mъjāā yeripъ cū caetaro jūgori, yъ yaye buseriquere mъjāā quetibъjъ masīgarā. Bairi Jerusalén macā macāānarē na mъjāā quetibъjъ jūgogarā. Cabero Judea yepa macāāna nipetiro caānarē, cabero Samaria yepa macāānarē, cabero ati umъrecóo nocārō cayoaropъ macāāna cūārē na mъjāā quetibъjūgarā yъ yaye buserique quetire —na ī quetibъjuyupъ Jesús cū cabuerārē.

⁹ Bairo narē quetibъjъ yaparori bero, cū cabuerā na caīñatoyea, Dios pъame umъrecóorpъ Jesure cū newāmъo jocōāñupā. Bairo cū caáto, buseriwo pъame cū tocoásuparo. Bairi yua, tocārōā qūīña jānacōāñuparā Jesure. Tunu qūīñanemoesuparā. ¹⁰ Bairo cūrē na caīñamūgōnucūrō, caīmъa pұgarā jutii cabotirijere cajāñaatana natu buiaetanucāñuparā. ¹¹ Na pъame atore bairo na īñuparā:

—Mъjāā, Galilea yepa macāāna, ¿nopērīrā jōbui umъrecóo pъamerē mъjāā īñamūgōcōānucūñati? Cū, Jesús, mъjāā watoa caāniatacu

um̄recóopu caácú ati yeparu atígumi tunu. Ìmerē cū caátó m̄jãã cañ̄ajororea bairo atígumi tunu —na ĩ quetibuj̄yuparã.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

¹² Bairi apóstolea majã Olivo cawāmecuti buropu cañ̄imiatana tunucoásuparã Jerusalēpu. Olivo buropu átáto, yoesuparo Jerusalén macã. Judío majã na cayerijārī r̄m̄u ũno cūārē na cañ̄esēãmasīrō ãñ̄uparō. ¹³ Bairo ti macārē etarã yua, na cacānirī wiip̄u cabui macã ar̄ua p̄amerē wā̄m̄uátijãñ̄uparã. Na p̄ame ato cānacāũ ãñ̄uparã: Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo macũ, bairi Simón, Celotea mena macããcũ, bairi Judas, Santiago macũ ãñ̄uparã. ¹⁴ Na p̄ame nipetiro tocānacānia neñ̄anucũñ̄uparã Jesús yarã mena. Cũ bairã, cũ paco María, bairi aperã carōmia mena neñ̄anucũñ̄uparã, ñ̄ubueñ̄arã.

¹⁵ Bairi j̄icã r̄m̄u na cañ̄ubueãno, Pedro p̄ame na watoapu wā̄m̄uñ̄cãñ̄upũ. Cañ̄ubueñ̄arã p̄ame ciento veinte majũ ãñ̄uparã. Narē yua, atore bairo na ĩñ̄upũ Pedro: ¹⁶ “Ȳu yarã tãgoeoya yu caĩrj̄ērē: David ãnacũ Esp̄itu Santo j̄ãgori Judas cũ cabaipeere cũ caquetibuj̄woatuyaricarorea bairo baigaro. Judas ãnacũ p̄ame Jesure cañ̄eparãrē caj̄ãgoricũ ãmi. ¹⁷ Marĩ mena macããcũ ãn̄imiwĩ. Marĩ mena capaapu ãn̄imiwĩ cũ cãã. ¹⁸ Bairo marĩ mena macããcũ cañ̄ibuj̄iopau n̄imicãã, Jesure cũ caĩbuitirocarique wapa mena, j̄icã yepa wapatiyup̄u. Cabero ti yepa ãcũ, Judas p̄ame cũ majũã paj̄iãyasicooasupi. Bairo cũ cabaiyasiro, cũ paaro p̄ame wooyasicoasuparo. Cũ utamijĩ wēērĩ ãnajē witiyuparo. ¹⁹ Bairo roro cũ cabairijere tãgori, Jerusalén macããna ti yepare Acéldama wāmetiyuparã. ‘Acéldama’ ĩgaro, ‘Riĩ Yepa’ ĩgaro ĩña na yaye bus̄arique mena. ²⁰ David ãnacũ Salmos tutip̄u cũ caquetibuj̄ucũĩr̄qũē atore bairo ĩña Judas cũ cabaipeere:

‘Cũ ya wii macããna na ábatacoápáro.

Ni j̄icãũ ũcũ cũ tuaeticōãto ti wiire.’

Tunu bairoa apewēpu atore bairo ĩ cūnemoñ̄upĩ:

‘Apei cũ j̄ãwasoáto cũ capaa ãnimiatajere,’ ĩ cũñ̄upĩ David ãnacũ.

²¹ “Ato marĩ mena caãna marĩ Quetiupau Jesús ati yeparu cũ caãno cabapacutana niñ̄ama. ²² Juan ãnacũ Jesure cũ cabautizaro beropu bapacuti ãna, um̄recóopu Jesús cũ cawā̄m̄uátĩ r̄m̄uñ̄u cabapacuti j̄anaricãrã nicōãñ̄ama. Bairi na mena macããcũ j̄icãũ ũcũ j̄ããrē bairo caquetibuj̄upau cũ caj̄ããrō ñ̄uña. Judas wasoaye cañ̄ipau maj̄ũrē marĩ boya. Cũ cãã quetibuj̄ugumi marĩ Quetiupau cariacooatacũ n̄imicãã tunu cũ cacatirijere,” na ĩñ̄upũ Pedro to macããnarē.

²³ Bairo cũ caĩrō tãgo, p̄ugarã na mena macããnarē na bootũgoñ̄añ̄uparã. José Justo, ape wāme Barsabás cawāmecucure boyuparã. Apei Matías cawāmecucũ cūārē boyuparã. ²⁴ Bairo na p̄ugarãrē na beseri yua, atore bairo Diore qũĩ j̄ēniñ̄uparã: “Jãã Quetiupau, m̄u roque nipetiro camasãrē na yerip̄u na catũgoñ̄arj̄ērē camasĩ m̄u ãniña. Bairo caãcũ ãnirĩ j̄ããrē m̄u masĩōwã. Ni m̄u caboure cũ m̄u besewa. ²⁵ Judas ãnacũ p̄ame roro cũ caátie j̄ãgori roro popiye bairicaropu ásupi. Bairi cũ paarique cũ capitimiatajere apei cũ paawasoáto,” qũĩ j̄ēniñ̄uparã Diore.

²⁶ Bairo qũĩ j̄ēniyaparori bero, utã rupaacarē ãmeo wēē nuniñ̄uparã. Bairo átiri masĩñ̄uparã Judare cawasoapaure. Matiare cũ beseyupi Dios. Bairo yua, Matías p̄ame p̄uga wāmo peti r̄opore j̄icã p̄ēnirō cānacāũ catuaricarã apóstolea majã mena macããcũ j̄icãũ cañ̄inemoj̄ãgou ãñ̄upũ.

2

La venida del Espíritu Santo

¹ Cabero Pentecostés bose rãm̃ caetaro, nipetiro Jesucristore catũgousarã jĩcãpãna ñubuerã neñarã baiyuparã. ² Bairo na cañubueãno, caãno tũsaroa paio bũsũocajoyuparo ɯmũrecóopũ caatíe. Wĩno paio cabũsũricarore bairo bũsũocajoyuparo. Ti wii, na caãni wii nipetiroopũ bũsũetayuparo. ³ Bairo cabairo yua, peero caũwãmũrĩcã wẽerĩrẽ bairo cabaurije tocãnacãũ rũpoa buipũrea bauetayuparo. ⁴ Bairi to macããna nipetirore na yeripũ na jããñupũ Espiritu Santo pũame. Bairi ñe ùnie rũsaesuparo na camasĩetĩe. Bairo caãna ãnirĩ, aperã yaye bũsũriquere bũsũjũgoyuparã. Espiritu Santo narẽ cũ camasĩõrĩjẽ jũgori bairo bũsũyuparã.

⁵ Mai, ti rãmũrĩrẽ ãñuparã Jerusalẽpũre judío majã ati ɯmũrecóo nipetiroopũ macããna caatĩatana. Jerusalẽpũ ñubuerã baiyuparã. ⁶ Bairo cabũsũocajorore tũgori yua, neñaetayuparã apóstolea majã na caãni wiipũ. Neñaetarã yua, tocãnacãũpũna na yayi na cabũsũrijere tũgoyuparã. Bairi, dope bairo ï tũgoña masĩesuparã. ⁷ Bairo tũgoña macããrĩ yua, atore bairo ãmeo ññuparã:

—¿Ánoa nipetiro cabũsũrã, Galilea yepa macããna mee na ãniñati? ⁸ Bairo cabairã nimirãcũã, ¿ñe jũgori marĩ yaye bũsũriquere caroaro na bũsũmasĩñati? ⁹ Marĩ mena caãna jĩcããrã, Partia macããna niñama. Aperã Media yepa macããna, aperã Elam macããna, aperã Mesopotamia macããna, aperã Judea yepa macããna, aperã Capadocia yepa macããna, aperã Ponto yepa macããna, aperã Asia yepa macããna niñama. ¹⁰ Aperã Egipto, Frigia, bairi Panfilia na caĩrĩ yepaarũ macããna niñama. Aperã Africa yepa macããna, Cirene macã jũgoye macããna niñama. Tunu bairoa Roma cawãmecuti macãĩ caatĩatana niñama. ¹¹ Jĩcããrã na mena macããna judío majã pũnaa na caãnoi, judío majãrẽ bairo na marĩ ññaña. Aperã na mena macããna judío majã pũnaa ãmerĩmirãcũã, marĩrẽ bairo Diore na caĩroarije jũgori judío majãrẽ bairo na marĩ ññaña na cũãrẽ. Tunu bairoa marĩ mena macããna jĩcããrã, Creta yucũpoa macããna niñama. Aperã Arabia yepa macããna niñama. ¡Bairo ati yepa nipetiroopũ caatĩatana nimirãcũã, tocãnacãũpũna marĩ tũgoya marĩ yaye bũsũriquere mena Dios cũ catuuarije mena cũ caátiere! —ãmeo ï bũsũyuparã na majũ camasã pũame.

¹² Bairo tũgoña macããrĩ yua, nopẽ bairo ï tũgoñamasĩesuparã. Bairi atore bairo ãmeo ï jẽniñañuparã na majũ:

—¿Nopẽ bairo marĩrẽ ïgu qũĩcuti Dios? —ññuparã.

¹³ Bairo na caĩmiatacũãrẽ, aperã jĩcããrã, “¡Cũmurã baiyama!” na ï boyetiyuparã apóstolea majãrẽ.

Discurso de Pedro

¹⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, Pedro, aperã cũ mena macããna pũga wãmo peti rũpore jĩcã pẽnirõ cãnacãũ apóstolea majã mena wãmũncãñupũ. Pedro pũame bũsũriquere tutuaro mena atore bairo na ññupũ camasã caĩñarã etaatãnarẽ: “Mujãã, Judea yepa macããna, mujãã ati macã Jerusalén macããna cũã tũgopeoya mujããrẽ yũ caĩpeere. ¹⁵ Ánoa yũ mena macããna cũmuẽtĩñama. Mujãã narẽ mujãã caĩtũgoñarõrẽ bairo mee niñama. Ni ùcũ ñnamirõcãcã muiipũ cũ caasituatĩpãũ caãnorẽ cũmucãmĩ. ¹⁶ Bairo mee

baiya. Profeta Joel ānacū jāā cabaipere quetibūju jūgoyeticūñupī cū ya tutipū. Atore bairo ī woatuyayupi:

17 ‘Atore bairo yu quetibūjuwī Dios: Ati umarecōo caānitasari rūmārī caāno nipetiro camasārē na yu jogu Espiritu Santo, yu Yeri majūrē.

Bairo yu caāto, mujāā pūnaa caūma, mujāā pūnaa rōmirī cūā, yu yaye busariquere quetibūju netōōgarāma aperā camasārē.

Tunu bairoa cawāmarā yu yaye macāājē cabau īñorījērē īñagarāma.

Tunu cabutoa cūārē na yu quetibūju yu na caqūēguerou.

18 Bairi ti rūmu caānorē yu carotirā caūma, carōmia cūārē na yu jogu Espiritu Santo, yu Yeri majūrē.

Bairo yu caāto, yu yaye busariquere quetibūjunetōōgarāma aperā camasārē.

19 Jō umarecōoru ricaati cabairije baugaro.

Ati yeparu cūā ricaati cabairije baugaro.

Ríire bairije, peerore bairije, peero buserire bairije cabaurije cūā bau īñogaro.

20 Bairo cabairo, muipū umareco macāācū naitiācoagumi.

Ñami macāācū pūame ríi cuire bairo jūāū baigumi.

Bairo baigaro ati yeparu yu caetaparo jūgoye.

Ti rūmu pūame caānimajūrī rūmu nigaro.

21 Bairi nipetiro camasā, ‘Yu Quetiupau yu netōōña,’ caījēnirā pūame netōōāgarāma, ñiwī Dios,’

ī quetibūjuyupi Joel ānacū cū ya tutipū,” na īñupū Pedro, to caneñarā etaatānarē.

22 Ī quetibūju yaparo, na ī quetibūjunemoñupū tunu: “Yu yarā, Israel yepa macāāna tūgopeoya yu caīrījērē: Jesús, Nazaret macā macāācū Dios cū cabesericu majū āmi. Merē mujāā caroaro mujāā masīña cū caátajere.

Capee átijēño īñowī. Caroaro, camasīā manierē átijēño īñowī. Dios cū camasīrījē jūgori cū catutuarijere marī áti īñowī. 23 Bairo caroaro cū caátimiatacūārē, mujāā pūame cū mujāā boeru. Tirāmuru ati umarecōore

Dios cū caqūēnoparo jūgoyerua, merē cū macārē roro mujāā caátipeere masīyeriājāñupī. Bairi mujāā pūame cū mujāā ñerotiwu. Cū cariarore borā,

roro caānarē yucarpāiru cū mujāā papuaturotiwu. 24 Bairo cārē mujāā caátimiatacūārē, Dios pūame cū catioyupi. Cariaricarā ānana na caānopu

caānimiatacure cū witio joroque cū ásupi Dios. 25 Quetiupau rey David ānacū, Jesús cū cabaipere quetibūju woatucūñupī atore bairo:

‘Dios, yu Quetiupau, yu mena ānicōā ninucūñami.

Yutūre cariapē nūgōārē āninucūñami, ñe ūnierē yu cauwietiparore bairo ī.

26 Bairi butioro yu useaniña. Ñe ūnie rusaetiya yu yeripure.

Tunu bairoa Diore yu basapeoya. Bairi yu tūgoñarīqūē paietiya.

27 Yu yeri pūnarē cariaricarā ānana na caānopu mu joroquetigu.

Mu carotire camai ānirī yu rupu ānatōrē to boao joroque mu áperigu.

28 Cariacoatcu yu caānimiatacūārē, yu mu catiogū tunu.

Bairi mu tūpu yu caāno, useanio joroque yu mu átigu,’

ī quetibūjuyupi David ānacū Jesús cū caīpere,” na īñupū Pedro, to caneñarā etaatānarē.

29 Ī quetibūju yaparo, na īnemoñupū tunu: “Yu yarā, marī ñicū David ānacū riacoásupi. Bairo cū cariaro īña, cū yaarocacōāñupā. Nipetiro tiere marī masīña. Marī nipetiro marī īñanucūña cū ānacūrē na cayaayarica

ope ūtā opere. 30 David ānacū pūame profeta majōcu āniñañupī. Bairi

cū p̄ame masīcōāñupī: ‘Dios caānorē bairo yure cū caīricārōrēā bairo yu p̄ārāmerā mena macāācū jīcāū nigumi Cristo. Yure bairo Israel macāānarē na rotimasīgumi,’ ī masīcōāñupī David. ³¹ Bairi David ānacū p̄ame ape rūm̄ur̄u cabaipeere camasīrē bairo majū Jesucristo cariacocat̄u nimicāā tunu cū cacatipeere quetibuj̄u jūgoyetiayupi. Bairo īñupī: ‘Yū yeri pūnarē cariaricarā ānana na caānor̄u m̄u jorocaetiḡu. Tunu yu rupau ānatōrē to boao joroque m̄u āperiḡu,’ ī quetibuj̄uyupi David, Jesucristo cū cabaipeere. ³² Bairi cūrēā catiōyupi Dios. Jāā nipetirā Jesure caīñarīcārā jāā āniña cū cacatiriquere. ³³ Bairi āmerē yua, Diot̄u cariape n̄ugōāp̄u carui ācūmi, cūrē rotibojaḡu. Tunu bairoa Dios cūrē cū caīricārōrēā bairo Espiritu Santo cū caātipeere rotimasīñami. M̄ujāā nipetirije m̄ujāā catūgoataje, m̄ujāā caīñataje cūā Jesucristo cū caāto jūgori baiapu. ³⁴ Marī ñicū ānacū David rupaari ānajērē neāp̄eyupi Dios m̄m̄arecōorp̄e. Tunu bairoa David ānacūna atore bairo ī woatuyupi:

‘Dios p̄ame yu Quetiupaare atore bairo q̄ūñup̄u: “Ato ruiya cariape n̄ugōā p̄ame mai.

³⁵ M̄u pesua caānanarē na yu canetōñ̄ucārō berop̄u, m̄u p̄ame na m̄u rotimasīḡu,” q̄ūñup̄u,’
ī quetibuj̄u woatuyupi David ānacū.

³⁶ “Bairi ati yepa, Israel yepa macāāna nipetiro cariape atiere na masīato: Cū, Jesús yuc̄p̄āip̄u m̄ujāā capuatu rocarotiricure Dios p̄ame nipetiro Quetiupaare bairo cū cūñupī. Tunu bairoa nipetiro camasārē netōōḡu, marītu cū cajoricure bairo cū cūñupī,” na ī quetibuj̄uyupu Pedro to caneñarā etaatānarē.

³⁷ Bairo cū caīrō tūgori, butiōro tūgoña macāñuparā. Bairo tūgoña macāārā yua, atore bairo na ī jēniñañuparā Pedrojāārē:

—Jāā yarā, ¿ñerē jāā caāto to boyati āmerē?

³⁸ Pedro p̄ame na īñup̄u:

—Jesucristo yarā ānigarā, m̄ujāā caāno cārō Dios mena bus̄uq̄ūēnoña roro m̄ujāā caātiere. Roro m̄ujāā catūgoñarījērē jānarī, caroa p̄amerē tūgoñajūgoya. Bairi tunu m̄ujāā nipetiro m̄ujāā cabautiza rotiro ñuña. Roro m̄ujāā caātiere Dios p̄ame cū camasiriyomasīparore bairo īrā, bairo m̄ujāā caāto ñuña. Bairo m̄ujāā caāto, Espiritu Santore m̄ujāā joḡumi Dios. ³⁹ Toreā bairo marī ī quetibuj̄u cūñupī: “Yū yeri pūnarē na yu joḡu nipetiro yure catūgousarārē,” marī ī quetibuj̄u cūñupī. Bairi m̄ujāā, m̄ujāā pūnaa cūārē, noo aperop̄u macāāna cūārē na joḡumi Dios, Espiritu Santore, cūrē m̄ujāā nipetiro m̄ujāā catūgousaata —na īñup̄u Pedro.

⁴⁰ Tore bairo jeto na quetibuj̄unemoñup̄u Pedro:

—Bairo m̄ujāā caāto ñuña: Ati yepa macāāna jīcāārā cayasiparā niñama na carorije wapa. ¡Narē bairo m̄ujāā cūā baieticōāña! Dios mena bus̄uq̄ūēnoña —na īñup̄u Pedro camasārē.

⁴¹ Bairi yua, nipetiro tie quetire catūgousajūgorā p̄ame bautiza rotiyuparā. Ti rūm̄urē catūgousari majā mena macāāna, itia mil majū āninemoñuparā tunu. ⁴² Cabero na, catūgousajūgori majā p̄ame caroaro tūgousayuparā apóstolea majā na caquetibuj̄urijere. Tunu bairoa caroaro nipetiro jīcā majārē bairo ānimasījūgoyuparā. Bairo āna, nipetiro neñarī, Diore cū jēninucūñuparā. Tunu bairoa Jesús cū caugatusarica rūm̄urē tūgoñarī, p̄āārē uganucūñuparā nipetiro.

La vida de los primeros cristianos

⁴³ Nipetiro to caãna camasã p̄ame apóstolea majã na caátie ñnarĩ, t̄gocõã maniásuparã. Capee na caátijẽñomasĩrjẽrẽ na caáti ñnorjẽrẽ ñnarĩ, t̄gocõã maniásuparã. ⁴⁴ Tunu bairoa nipetiro cat̄gousaj̄gori majã caroaro jicãrõrẽ bairo añuparã. Bairi na mena macããna cabopacarã na caãmata, na cabopacarijere na nuniñuparã. ⁴⁵ Bairi na yaye majũ na cac̄gorije caãno cãrõrẽ nuniñuparã, wapa jegarã. Bairo áti yaparori, tie dinerore ãmeo ricawoyuparã, narẽ carusari wãmerẽ na cawapatiparo ñurõ. ⁴⁶ Tunu bairoa tocãnacã r̄mua templo wiipu neñanucũñuparã. Na ya wiiripu cããrẽ Jesús cũ caugatusarica r̄murẽ t̄goñarĩ pããrẽ ñganucũñuparã. Useanirĩqũẽ mena jicã majãrẽ bairo jicãrõ mena ñgariquere ñganucũñuparã. ⁴⁷ Tunu bairoa Diore basapeonucũñuparã. Bairo na caátiaño ñnarĩ, to macããna camasã nipetiro na ñroyuparã. Bairi tocãnacã r̄mua, cat̄gousari majã menarẽ capããrã ãninemo nucũñuparã. Marĩ Quetiup̄a p̄ame cũ canetõõrãrẽ cũ yarã majũ na ãnio joroque na átinemo nutuásũp̄a.

3

Un cojo es sanado

¹ Jicã r̄mua Pedro, Juan mena templo wiipu ásúparã. Tres de la tarde caãno camasã na cañubueri hora majũ añuparõ. ² Mai, to templo wii jope t̄p̄a ãninucũñupũ jicãũ cawĩmau ãcũpũna caãmasĩetacu. Cũ yarã p̄ame Caroa Jope cawãmecuti jope t̄p̄a cũ cũnucũñuparã, camasã caetari majãrẽ dinero limosnarẽ na cũ cajẽnimasĩparore bairo ñrã. ³ Bairi yua, caãmasĩecũ, Pedro, Juajãã na cajããetaro ñnarĩ, dinerore na jẽnimiñupũ. ⁴ Bairo cũ cajẽnirõ, Pedrojãã qũĩñañuparã. Qũĩña yua, atore bairo qũĩñupũ Pedro p̄ame:

—Ȳu yau, t̄gopeoya —qũĩñupũ.

⁵ Bairo cũ caĩrõ t̄go, Pedrore qũĩñañupũ, “Dinero ȳu nuniḡu ãc̄mi,” ñ t̄goñarĩ. ⁶ Bairo cũ caĩt̄goñamiatacũãrẽ, atore bairo qũĩñemoñupũ Pedro p̄ame:

—Ȳua, plata, oro moneda tiirire ȳu cãgoetiya. Bairo cãgoetimicãã, Jesucristo ȳare cũ camasiõrjẽ j̄gori murẽ ȳu juátiḡu. Jesucristo, Nazaret macããcũ cũ catutuarije mena murẽ ñña: Wãm̄nucãrĩ aj̄goyã —qũĩñupũ Pedro caãmasĩecũrẽ.

⁷ Bairo ñ yaparori, cũ wãmo cariape ñgõã mena cũ t̄gãwãmuõñupũ. Bairo cũ caáto, caãmasĩecũ rapori p̄ame, cũ añadobea cãã tutuacoásúparo. ⁸ Bairo cabairo yua, caãmasĩet̄miatacu p̄ame patiwãm̄nucãõsúp̄a. Bairo patiwãm̄nucãrĩ, ãmasĩj̄goyup̄a yua. Bairi Pedrojãã mena useanirĩ templo wiire jãñupũ. Diore basapeori paticõã ñesẽãñupũ. ⁹ To macããna p̄ame nipetirã cũ caãmasĩrjẽrẽ, cũ cabasapeorije cããrẽ ññañuparã. ¹⁰ Bairo qũĩñarĩ yua, butioro t̄gocõã maniásuparã. Mai, cũ masĩcõãñuparã. “Cũã niñami Caroa Jope cawãmecuti jope t̄p̄a cadinero jẽniruinucũmiatacu,” ñ masĩcõãñuparã.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

¹¹ Cacatiatacu p̄ame Juan, Pedrore pitigaetiri, na mena nicõã ñesẽãñupũ. Bairi ti wii macããna cũ cabairijere t̄gori na t̄p̄a atuásúparã Portal de Salomón na caĩrõp̄a, qũĩñagarã. Top̄a añuparã mai Pedrojãã. ¹² Pedro p̄ame bairo na caetaro ñña, atore bairo na ññupũ: “Ȳu yarã, Israel yepa macããna, ¿nopẽrã, ‘Pedrojãã na camasiõrjẽ j̄gori, o Diore na caĩroamasĩrjẽ j̄gori caãmasĩecũrẽ cũ catioupa,’ caĩrãrẽ bairo mujãã

tũgoñañati? 13 Jãã majũ, jãã camasĩrĩjẽ jũgori mee jãã átiapũ. Marĩ ñicũjãã, Abraham, Isaac, Jacojãã ãnana na caĩroajũgoricũ Dios pũame cũ macũ Jesure caãnimajũrẽ bairo caãcũ cũ cũñupĩ. Bairo cũ caãtimitacũãrẽ, mujãã pũame cũ ñerĩ, ati yepa macããna carotimasĩrĩ majã tũpũ cũ mujãã neápũ. Bairo mujãã caáto, Pilato pũame cũ wiyogamiwĩ. Mujãã pũame cũ cawiyogarijere mujãã boepũ. 14 Jesús, ñe ùnie carorije caápei cũ caãnimiatacũãrẽ, cũrẽ cũ cawiyoro mujãã boepũ. Roro caácu pũamerẽ cũ cawiyorore mujãã bowũ. 15 Bairo átiri, yeri capetietiere cajomasĩrẽ cũ mujãã pajĩãrocacõã rotiwũ. Bairo roro cũrẽ mujãã caãtirocamiatacũãrẽ, Dios pũame cũ cariacõamiatacũre cũ catioyupi. Jãã, cũ jãã ñãwũ tunu cũ cacatiriquere. 16 Cũ camasĩõrĩjẽ mena cũ wãmeina jãã caĩrĩjẽ jũgori, ãni caãmasĩõrĩmiatacũre cũ catio joroque cũ jãã átiapũ. Jesús mena jãã tũgoñatutuaya. Bairo cũ mena tũgoñatutuari, ãni mujãã camasĩrẽ cũ catipeticoao joroque cũ jãã átiapũ. Mujãã ñãña merẽ tiere,” na ñ quetibũjũyupũ Pedro to caneñarã etarãrẽ.

17 Ñ quetibũjũ yaparo, na ñ nemoñupũ tunu: “Yũ yarã, merẽ yũ masĩña mujãã catũgoñamawijariquere. ‘Dios macũrẽ cũ pajĩãrã marĩ átiya,’ mujãã, mujãã quetiuparã cãã, mujãã ñ tũgoñamasĩõsupa. Bairo ñ tũgoñamasĩõrĩ, cũ mujãã pajĩãrocacõã rotiwũ. 18 Tirũmũpũre profeta majã Dios cũ caquetibũjũnetõõrotiricarã jũgori quetibũjũ jũgoyeticũñupĩ, cũ macũ, cũ cajou ati yepapũ popiye cũ cabaipere. Mujãã pũame popiye cũ baio joroque mujãã caátaje jũgori, Dios cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo bai-etawũ. 19 Bairi Dios mena busũqũẽnoña roro mujãã caátiere. Roro mujãã catũgoñarĩjẽrẽ jãnarĩ caroa pũamerẽ tũgoñajũgoya. Dios mena tũgoñatutuajũgoya, roro mujãã caátiere cũ camasĩriyoparore bairo ñrã. Bairo mujãã caápata, marĩ Quetiupũ pũame caroa yericũtajere mujãã jogũmi. 20 Tunu caãnijũgoripapũina mujããrẽ cũ cajogaricũre cũ jogũmi Dios, Jesús Mesías majũrẽ. 21 Baipũã, ati yepapũre apérigũmi mai. Ùmurecõopũ nicõã ãnigũmi cũ pacũ Dios, tirũmũpũ profeta majã cañurãrẽ cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo cabaipetiparo jũgoye. 22 Atore bairo na ñ quetibũjũ cũñupĩ Moisés ãnacũ marĩ ñicũjãã ãnãnarẽ: ‘Marĩ Quetiupũ Dios pũame mujãã tũre yũ jowĩ. Torea bairo apeire mujãã jogũmi profeta majõcũre. Mujãã mena macããcũ jĩcãũ caãnipũ nigũmi cũ cãã. Cũ, mujããrẽ cũ caquetibũjũpeere caroaro tũgopeoya. 23 Torecũ, ni jĩcãũ ùcũ cũ, profeta majõcũre catũgõusagaecũ pũame yasicoagũmi. Dios yarã, Israel ya poa macããna cawãmecũna mena ãmerĩgũmi,’ ñ quetibũjũ cũñupĩ Moisés ãnacũ.

24 “Nipetiro profeta majã cãã ãme rũmũ cabaipere quetibũjũ jũgoyetiyayupa. Samuel cawãmecũcũpũ quetibũjũ jũgoaná, ãme macããnapũ quetibũjũ tuetayupa. 25 Nipetiro Dios camasãrẽ caroaro cũ caátigarije, profeta majã jũgori cũ caĩcũrĩqũẽ marĩ yaye caãnipee ãñupã. Tunu bairoa marĩrẽ caroaro átigu, Dios pũame marĩ ñicũjãã ãnana mena cawãma wãme camasãrẽ cũ caátipeere quetibũjũ cũñupĩ. Atore bairo ñcũñupĩ Dios Abraham ãnacũrẽ: ‘Mũ pãrãmerã jũgori ati yepa macããna nipetiro caroaro ãnigarãma,’ qũĩñupĩ Abraham ãnacũrẽ. 26 Bairi cũ macũrẽ cũ catiori bero, marĩ judío majã marĩ tũre cũ jojũgoyupi. Caroaro marĩ caãnorẽ bori, marĩ nipetiro roro marĩ caátiere marĩ cajãnaparore bairo ñ, marĩ judío majãtũre cũ jojũgoyupi Jesure,” na ñ quetibũjũyupũ Pedro to caneñarã etarãrẽ.

Pedro y Juan ante las autoridades

¹ Bairo Pedro, Juajãã camasãrê na caĩñitoyea, sacerdote majã, bairi Dios ya wiire coteri majã quetiupau, bairi saduceo majã cũa etayuparã. ² Na puame Pedro, Juajãã mena asiajãñũñuparã. Camasãrê na caquetibũjuro boesuparã. Tunu bairoa, “Camasã cariacootana nimirãcũã tunu catiyama Jesure bairo,” na caĩquetibũjuro boesuparã. ³ Bairi yua, Pedro, Juajããrê ñerĩ, preso jorica wiipũ na cũcõãñũparã, merê ñamicã caãnoi. ⁴ Bairo narê na cacũmiatacũãrê, na caquetibũjurijere catũgoatana to macããna puame na caĩatajere cariape tũgoyuparã. Bairi Jesure catũgousari majã caũmua jetoa merê jĩcã wãmo cãnacã mil majũ ãñũparã.

⁵ Ti rãmũ, busuri rãmũ Jerusalén macãpure quetiuparã judío majã, bairi cabũtoa camasĩrĩ majã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê cajũgobueri majã cũa neñañũparã. ⁶ Na mena sacerdote majã quetiupau, Anás cũa ãñũpũ. Bairi Caifás, Juan, Alejandro, nipetiro sacerdote majã quetiuparã yarã cũa na mena ãñũparã. ⁷ Bairo na caneñapetiro bero, Pedro, Juajããrê na neatĩ rotiyuparã. Bairo narê na cane etaro yua, na recomacã na nucõrĩ atore bairo na ï jëniñañũparã:

—¿Noa na carotiro mena, o noa na camasĩrĩjê jũgori caãmasĩetĩmiatacure cũ mujãã catioáti?

⁸ Bairo na caĩrõ tũgo, Pedro puame ñe ãnie rusaricaro mano Espiritu Santo cũ camasĩõrĩjê jũgori atore bairo na ïñũpũ:

—Mujãã, ato macããna quetiuparã, mujãã cabũtoa camasĩrĩ majã cũa, tũgopeoya mujããrê yũ caĩpeere: ⁹ “¿Noa na carotiro mena cariayecũcure cũ ñuo joroque cũ mujãã átiati?” jãã mujãã ï jëniñaña. ¹⁰ Bairi cariape mujããrê jãã ñña, ati yepa, Israel yepa macããna nipetiro na camasĩparore bairo ïrã: Jesucristo, Nazaret macããcũ cũ camasĩrĩjê jũgori, ãni mujãã watoa caãcũrê cũ catio joroque cũ jãã átiarũ. Cũrêã yucũpãrũ cũ mujãã papuaturoca rotiwũ. Bairo cũrê roro mujãã caátimiatacũãrê, Dios puame cariacoamirĩcũrê cũ catioyupi. ¹¹ Mujãã, ãtã mena cawii qũënorĩ majãrê bairo mujãã ãniña. Jesús puame mujãã caĩñarõ mujãã caátimasĩetĩã ãtãrê bairo niñami. Bairo mujãã, cũrê mujãã caboetimiatacũãrê, ti wii mujãã caqũënorĩ wii macããcã ãtãã caãnimajũrĩcũrê bairo cũ cũñũpĩ Dios. ¹² Bairi ni ãcũ apei ati ãmũrecõo macããcũ camasãrê na netõomasĩëcũmi. Apei roro marĩ cabairijere canetõõpũre cũ cũësupĩ Dios —na ï quetibũjuyupũ Pedro quetiuparãrê.

¹³ Bairo to macããna quetiuparã Pedro, Juajãã camasĩrãrê bairo tũgoñatutuari na caquetibũjurijere tũgorã, tũgocõã maniásuparã. Merê, “Cabũgoro macããna, cabueetana niñama Pedro, apei Juan,” ï tũgoña masĩñũparã. Tocãrõã yua, “Jesús mena caãnana niñama,” na ï tũgoña bócaiyuparã. ¹⁴ Apeyera tunu caãmasĩetĩmiatacure na cacatioatacu cũa na watoarũ nucũñũpũ. Bairi dope bairo narê cabuicãtiere ï masĩësuparã. ¹⁵ Bairi Pedro, Juarê macãpũ na witiárotiyuparã mai, narê na cabũsurotipeere ãmeo busugarã na majũ. ¹⁶ Ato bairo ïñũparã:

—Pedro, Juajããrê ¿nopê marĩ ánaati? Ati macã macããna nipetiro masĩñama na caátĩ ñnoatajere. Bairi marĩ puame, “Caãmasĩëcũrê cũ catioetiupa,” marĩ ï masĩëtĩña. ¹⁷ Bairo tiere ï masĩëtĩmirãcũã, tutuaro mena, “Tocãrõã jãnaña mujãã cabuerijere,” na marĩ ïgarã. Bairo marĩ caĩrõ bero yua, Jesús ãnacũ cũ caĩquetibũjucũrĩqũêrê quetibũjũ jãnagarãma —ãmeo ïñũparã na majũ.

18 Bairo ĩrĩ bero, na piijoyuparā tunu Pedrojāārē. Na piijori yua, atore bairo na ĩñuparā:

—Ĵicā wāmeacā ũno Jesús ānacū cū caquetibujucūrĩqũērē pũgani quetibujeticōāña. Camasārē tiere na bueticōāña —na ĩñuparā Pedrojāārē quetiuparā.

19 Bairo na caĩmiatacūārē, atore bairo na ĩñupā Pedro:

—Mujāā caĩrĩjērē jāā cayuata, Dios cū carotirijere canetōdrārē bairo jāā baibujiorā, Dios cū caĩñajoro. Bairi, ¿Dios yaye netōjāñurō, mujāā yayere jāā catāgousaro mujāā boyati? 20 Jāā pũame jāā caĩñarĩqũē, jāā catāgorique cūārē camasārē jāā quetibujū jānamasĩtĩña —na ĩñuparā Pedrojāā.

21 Bairo na caĩrō tūgo, quetiuparā pũame tutuaro mena na quetibujunemoñuparā tunu. Nemo dope bairo na ĩ masĩtĩrĩ yua, na wiyocōañuparā. Mai, ti macā macāña nipetiro camasā pũame Diore basapeorā baiyuparā, caamasĩtĩmiatacure cū cacatioataje jūgori. Bairi quetiuparā pũame Pedrojāārē popiye na baio joroque na átimasĩesuparā. 22 Mai, to macācū caroa wāme jūgori na cacatoricũ pũame cuarenta cūmarĩ netōrō cūgoypũ.

Los creyentes piden confianza y valor

23 Bairi Pedro, Juan na cawiyootana ānirĩ na yarā na caānopũ ásúparā. Topũ etarā yua, nipetirije sacerdote majā, bairi cabutoa camasĩrĩ majā narē na cañatajere na quetibujuyuparā. 24 Bairo na caĩquetibujuro tūgo, nipetiro Ĵicārō Diore atore bairo ĩ jēniñuparā: “Jāā Quetiupau, mũa atĩ ũmũrecóo, atĩ yepa, ria capairiya cūārē, nipetirije caānierē caqũēnorĩcū mũ āniña. 25 Mũa, tirũmũpũre Espĩritu Santo jūgori David, mũ caroti ānacūrē atore bairo cū mũ quetibujū jūgoyeticũrotiyayupa mūrē na caátipeere:

‘¿Nopēĩrā camasā na asiajāñũñati Dios cū cajou mena?

¿Nopēĩrā, “¿Cū marĩ netōnũcācōāgarā!” na ĩ tūgoñañati?”

26 ‘Atĩ yepa macāña quetiuparā āmeo qũēgarā, na ũmũarē, “¿Qũēnojūgoyetiya!” na ĩrā baiyama.

Bairi quetiuparā atĩ yepa macāña neñapori, Dios mena āmeo qũēgarā coterā baiyama.

Tunu bairoa cū macū Cristo, atĩ yepa cū cajopau cūārē āmeo qũēgarā coterā baiyama.’

mi quetibujū jūgoyeticũrotiyayupa Davire.

27 “Bairi mũ caĩrĩcārōrēā bairo Poncio Pilato, bairi Herodes mena, Jerusalén macāña israelita, bairi ape yepa macāña mena neñarĩ, Jesús, mũ cajoricũ, Mesías majūrē roro cū áma. Cūrēā mũ pũame caānimajũũ cū ānio joroque cū mũ ápu. 28 Bairo cū na caáto, mũ macū cū cabaípee nipetirijere mũ caquetibujū jūgoyeticũñarĩcārōrēā bairo baiPETICOAAPũ.

29 Bairi jāā Quetiupau āmerē tutuaro mena, ‘Jānaña,’ jāārē na cañatajere tūgoya. Bairo tūgori yua, jāā, mũ carotirā pũamerē, jāā mũ jogũ tūgoñatutuariquere. Bairo mũ caáto, mũ yaye busariquere uwiricaro mano caroaro jāā quetibujū masĩgarā. 30 Tunu bairoa mũ camasĩōjorije mena cariyecunārē jāā catio masĩgarā. Apeye átĩ ĩñorĩqũē cūārē jāā átĩ ĩñomasĩgarā, mũ macū carou majũ cū camasĩrĩjē jūgori,” qũĩ jēniñuparā Pedrojāā Diore.

31 Bairo na cajēniyaparoro yua, na caneñarĩ arũa pũame butiuro yuguiyuparo. Bairo cayugui āno, Espĩritu Santo pũame na yerĩ pũnapũ

ñajããetayupũ. Torena, ñe ñnie rusaricaró mano cãgoyuparã Espiritu Santo cã camasĩrĩjẽrẽ. Tãgoñatutuari, Dios yaye quetibũjuriquere quetibũju masĩcõãñuparã yua.

Todas las cosas eran de todos

³² Tunu apeyera, to macããna catũgousari majã jĩcã majãrẽ bairo tãgoñãñuparã. Bairi ni jĩcãũ ùcũ na mena macããcũ cũ yaye cũ cacũgorijere maiesupũ. Caroaro ãmeo juátinemoñuparã na majũ. ³³ Apóstolea majã pũame tãgoñatutuari, marĩ Quetiupau Jesús cariacoatacũ nimicũã nemo cũ cacatĩriquere camasãrẽ na quetibũjuyuparã. Bairo na caquetibũjuro, Dios pũame caroare na jonucũñupũ. ³⁴ Tunu ni jĩcãũ ùcũ Jesús yarã mena macããcũ cabopacau mañupũ. Nipetiro catũgousarã caweseeri, o wiiri cacũgorã tiere nunirĩ dinerore jeyuparã. ³⁵ Bairo tiere jeri apóstolea majãrẽ na nuniñuparã. Na pũame tie dinerore camasã nipetirore na ricawoyuparã, narẽ carũsari wãmerẽ na cawapatiparo ñurõ.

³⁶ Torena bairo ásupũ levita mena macããcũ jĩcãũ José cawãmesũcũ cũã. Cũ pũame Chipre yucũ poarũ cabuiaricũ ãñupũ. Cũrẽã apóstolea majã pũame Bernabé qũĩ wãmetiyuparã. Bernabé ïgaro ïña, “Tãgoña yeri ñuo joroque caácũ”. ³⁷ Bairi Bernabé pũame cũ wesere nunirĩ dinerore jeyupũ. Bairo tiere jeri, apóstolea majãrẽ tiere na nuniñupũ, camasã cabopacarãrẽ na na ricawoátõ ï.

5

El pecado de Ananías y Safira

¹ Apei na mena macããcũ pũame ñuesupũ. Bairo ásupũ: Ananías, bairo cũ ñũmo Safira mena na wesere nunirĩ dinerore jeyuparã. ² Tiere jeyaparo yua, Ananías pũame cũ ñũmo mena jĩcãrõrẽ bairo tãgoñarĩ dinero carecomacã mena tuayuparã. Apeye catuarijere na nuniñuparã apóstolea majãrẽ, “Nipetiroa mũjããrẽ tie dinerore jãã nuniña,” ïrã. ³ Pedro pũame na caĩtorijere masĩcõãrĩ atore bairo qũĩñupũ Ananĩarẽ:

—Ananías, ¿dopẽĩ Satanás mũ cũ carotirore bairo mũ átiati? Espiritu Santore qũĩtoũre bairo mũ átiupa, bairo carecomacã mũ wese wapare mũ cajoata. ⁴ ¿Mũ ya wese mee to ãniati, mũ canuniata wese? Tunu bairoa ti wesere mũ canunirõ bero, ¿ti wese wapa mũ yaye dinero mee to ãniati? Bairi carecomacã jããrẽ mũ cajoata, ñubujioatato. Cariapea quetibũjupẽere mũ pũame, “Nipetiro mũjããrẽ jãã joya,” mitoapũ. Jãã meerẽ, Dios pũame roquere mitoapũ —qũĩñupũ Pedro Ananĩarẽ.

⁵ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tãgo, jicoquei riañacoasupũ Ananías ãnacũ yua. Bairi nipetiro Ananías cũ cabairijere tãgorã, butiuro uwiyuparã. ⁶ Bairo Ananías cũ cariaro bero, cawãmarã atĩri, cũ rupau ãnatõrẽ ùmarĩ cũ yara acoásũparã.

⁷ Itia horas bero cũ ãnacũ ñũmo pũame ti wiire jããetayupo. Masĩẽsupo cõ manapũ ãnacũ cũ cabaiatajere. ⁸ Bairo cõ caetaro ïña, atore bairo cõ ï jẽniñañupũ Pedro:

—¿Jããrẽ mũjãã caĩrĩcãrõ cãrõã ti wesere mũjãã nuniati?

Bairo cũ cajẽniñarõ tãgo, atore bairo qũĩñupõ Ananías ãnacũ ñũmo Pedrore:

—Tocãrõã jãã wapa jeapũ —qũĩtoyupo cõ cũã.

⁹ Bairo cõ caĩrõ tãgo, atore bairo cõ ïñupũ Pedro:

—¿Nopẽĩõ m̃u manap̃u mena jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ Dios Yeri majũrẽ mujãã ãtoati, bairo ána? Ìñajoñjate. Jõã atiyama m̃u manap̃u ãnacãrẽ cayarátána. Ìmea m̃u cããrẽ m̃u yara ágarãma.

¹⁰ Bairo cã caĩrõ tũgo, Safira cãã riañacoasupo Pedrot̃ua yua. Bairo cawãmarã p̃uame ti aruap̃u jããetarã, merẽ cariaatacopure cõ ãñañuparã. Bairo cõ ãña yua, cõ ãnacõ cããrẽ yara acoásúparã cõ manap̃u ãnacũ t̃up̃u. ¹¹ Bairi camasã nipetiro Ananías bairi Safira na cabairijere tũgorã, ßutioro uwiyuparã Dios yarã, bairi aperã cãã.

Muchos milagros y señales

¹² Ti r̃um̃arĩ caãno, apóstolea majã p̃uame camasã watoare capee Dios cã camasĩrjẽ mena caroare áti ãñoñuparã. Nipetiro camasã neñanucũñuparã Pórtico de Salomón cawãmec̃top̃u. ¹³ Aperã ricaati catũgoñarã na mena neñagaesuparã. Bairo baimirãcãã, cariape catũgousari majãrẽ na ãroyuparã. ¹⁴ Bairo bairã, Jesucristo yaye quetire catũgousari majã menarẽ capããrã ãninemo nucũñuparã caũm̃ua, carõmia cãã. ¹⁵ Bairi cariayec̃narẽ na cacũñarõ mena Pedro cã caátiwãp̃u na cũñuparã. Pedro narẽ cã capãñaeticõãta, “Cũ canetõátie wãtĩãcã ũno na etagarõ,” ãrã, na cũñuparã. ¹⁶ Tunu Jerusalén macã tũni macããna na yarã cariayec̃narẽ, bairi aperã wãtĩ yeri pũna mena capajũgorã cããrẽ na jeasúparã. Nipetiro na ũna caticoasuparã yua.

Los apóstoles son perseguidos

¹⁷ Bairi sumo sacerdote, saduceo majã jĩcããrã cã mena, Pedrojãã na caátie tũgorã, na ãñatutijãñuñuparã. ¹⁸ Bairo na ãñatutiri yua, na ñerotiri, preso jorica wiip̃u na cũrerotiyuparã apóstolea majã p̃uamerẽ. ¹⁹ Bairo narẽ top̃u na cacũmiatacããrẽ, marĩ Quetiupau cã cajou ángel p̃uame ñamip̃u etari, preso jorica wii jopere pããcõãñupũ. Pããrĩ, atore bairo na ãñupũ Pedrojããrẽ: ²⁰ “Tunu ánaja templo wiip̃u. Top̃u ãñirĩ, ati yepa macããna nipetiro ti wiire cañubuerã etarãrẽ na quetibũj̃yua cawãma yeri na cacũgopeere,” na ãñupũ ángel. ²¹ Bairi cabusuri r̃um̃u caãno, na cã cañatatorea bairo ñamirõcãcã templo wiire jããetayuparã. Bairi to macããnarẽ na quetibũj̃u jũgoyuparã yua.

Bairo na caquetibũj̃uãno, sumo sacerdote bairi cã mena macããna mena neñarotiyuparã, nipetiro israelita majã cabũtoa camasĩrĩ majãrẽ, Junta Suprema macããjẽrẽ ãmeo busugarã. Bairo neñarĩ bero yua, apóstolea majãrẽ preso jorica wiip̃u caãnarẽ na neatĩrotiyuparã. ²² Bairo na caneatĩrotijoatána p̃uame preso jorica wiip̃u etarã, Pedrojããrẽ na bócaesuparã. Na bócaetiri yua, tunucoásúparã Junta Suprema macããna t̃up̃ua tunu. ²³ Alore bairo na ãeta ásúparã:

—Preso jorica wiire caroaro biaricaro caãñmiatacããrẽ, tunu bairoa ti wii coteri majã caroaro na caññacotemiatacããrẽ, ti wiire jããetarã, jãã bócaetiap̃u Pedrojããrẽ. Ni jĩcãũ ũcũ maniami ti wiip̃ure —na ã quetibũj̃yuparã.

²⁴ Bairo na caĩrõ tũgo, sumo sacerdote, bairi templo wii policia majã quetiupau, bairi sacerdote majã caãñmajũrã cãã tũgoñacõã maníasuparã. “¡Ago tame! Bairo na caátie, ¿nocãrõp̃u na jãnarãati?” Ì tũgoñañuparã. ²⁵ Bairo na cañtũgoña ãno, jĩcãũ nat̃u etari atore bairo na ãñupũ:

—Preso jorica wiip̃u mujãã cacũmiatana p̃uame templo wiip̃u camasãrẽ na quetibũj̃urã átiamã tunu —na ã quetibũj̃yup̃u.

²⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, ti wii coteri majā quetiupau cū ūma mena Pedrojāārē macārā ánā acoásuparā. Bairo na bócamirācūā, roro na átimasĩesuparā. Camasā Pedrojāā na caĩrĩjērē catāgorā etaatānarē uwi-jāñuñuparā, “Marĩrē ūtā rupaa mena wērēēma,” ĩrā. ²⁷ Bairāpua, Pedrojāārē na neásuparā Junta Suprema macāāna tupa. Bairo na caetaro ĩña, sumo sacerdote puame atore bairo na ĩñupū:

²⁸ —Tutuario mena, “Cū ānacū cū cabairiquere camasārē na quetibujunemo eticōāña,” mujāārē jāā ĩwū. Bairo jāā caĩmiatacūārē, tiere mujāā tūgoetimajūcōāña. Jerusalén macā macāāna nipetirore na quetibujarā mujāā átiya. Tunu bairoa nemojāñurō roro, cū ānacū cū cariarique jūgori jāārē cabuicunarē bairo jāā busujārā mujāā átiya —na ĩñupū sumo sacerdote Pedrojāārē.

²⁹ Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro aperā cū baparā apóstolea majā atore bairo quĩñuparā:

—Dios jāārē cū caátirotirije puame, camasā jāārē na caátirotirije netōjāñurō caānimajūrĩjē niña. ³⁰ Dios, marĩ ñicūjāā na caĩroaricu puame Jesús yucpāĩpu mujāā capuaturocarotiricare tunu cū catioyupi. ³¹ Bairo cū catori bero, ūmurecōopu cū neámí. Cū neátí yua, cariape nugōāpu cū ruirotiyupi. Bairo cū átiri, marĩ, Israel yepa macāānarē, Marĩ jūgocare bairo cū cūñupĩ. Tunu bairoa cūā, Marĩ Carorije Wapare Canetōū cū cūñupĩ, marĩ nipetiro roro marĩ caátiere jānacōārĩ, tunu Dios cū carotirore bairo marĩ caátiparore bairo ĩ. Bairo marĩ caápata, marĩ carorije wapare masiriyogumi. ³² Jāā tiere catūgoricarā ānirĩna jāā quetibujaya. Espĩritu Santo cūā bairoa tiere masĩōñami. Cūā niñami Dios cū carotirijere catūgousarārē cū cajoricu —na ĩñuparā Pedrojāā.

³³ Bairo na caĩrō tūgo, tutuario majū asiayuparā. Pedrojāārē na pajĩā recōāgamiñuparā. ³⁴ Mai, Junta Suprema mena macāācū āñupū ĩcāū Gamaliel cawāmecucu. Cū puame fariseo majā yau, Moĩsēs ānacū cū carotĩcūrĩqūērē cajūgobuei āñupū. Tunu bairoa nipetiro camasā quĩroanucūñuparā Gamaliere. Bairo cū yarā Pedrojāārē na capajĩāregarijere ĩñarĩ wāmunācāñupū, na ĩ quetibujugu. Mai, na quetibujugu jūgoye, macāpu apóstolea majārē na witi árotiyupu. ³⁵ Bairo na cawitiatato bero, atore bairo na ĩñupū cū ūna aperā caānimajūrārē:

—Yū yarā Israel yepa macāāna, caroaro tūgoñaña ānoarē mujāā caátipeere. Roro na mujāā átire. ³⁶ Mujāā masĩña: Tirūmupare āñupū Teudas cawāmecucu ānacū. Cū puame, “Yua, caānimajūū yū āniña,” ĩ tūgoñañupū. Bairo cū caĩtūgoñarō jūgori cuatro cientos majū camasā cū caĩrĩjērē cū tūgousayuparā. Bairo cū cabaimiatacūārē, cū pajĩārocacōāñuparā. Cūrē catūgousamirĩcārā puame cū cayasiro bero yua, ábatapeticoasuparā. ³⁷ Cabero tunu camasārē cōñarĩ na wāmerĩrē na cawoaturi rūmarĩ caāno āñupĩ tunu apeĩ Judas, Galilea yepa macāācū. Cū cūā cūgoypu cūrē catūgousari majārē. Bairo cū cabaimiatacūārē, cū cūārē cū pajĩārocacōāñuparā. Cūrē catūgousamirĩcārā cūā cū cayasiro bero ábatapeticoasuparā. ³⁸ Bairi mujāārē atore bairo niña: Ānoa Pedrojāārē roro na ápericōāña. Na pitíya. Atie camasārē na caquetibujunetōrĩjē na majūā na catūgoñarĩjē caāmata, camasā puame yoaro mee jānacōāgarāma tiere. ³⁹ Bairopua, na caquetibujurije cariapea Dios cū camasōrĩjē majū caāmata, tiere mujāā ēñotamasĩētĩgarā. Bairi tūgoñaña ānoarē mujāā caátipeere. Dios pesuare bairo mujāā tuare —na ĩñupū Gamaliel.

Bairo cū caīrjērē tūgo, cū caīrōrē bairo boyuparā. ⁴⁰ Bairo apóstolea majārē na piijorotiyuparā tunu. Na caetaro īña yua, na baperotiri bero, “Pugani Jesús cū cabairiquere camasārē quetibujeticōāña,” na ī yaparori bero yua, na piticōāñuparā. ⁴¹ Bairo na caīrō bero yua, apóstolea majā p̄ame caānimajūrā watoa caānimiatana useanirīqūē mena witicoásúparā. “Jesucristo yarā marī caāno jūgori popiye marī cūā marī cabaipeere cūñupī Dios,” ī tūgoñarī useanirīqūē mena witicoásúparā. ⁴² Bairo tocānacā r̄m̄ua apóstolea majā caroa queti Jesús Mesías cū caānierē camasārē na quetibujunucūñuparā. Templo wiip̄u, bairo camasā ya wiirip̄u cūārē quetibujuf̄esēānucūñuparā.

6

Se nombra a siete ayudantes

¹ Ti yutea caānorē Jesucristo yaye quetire catūgousarā p̄ame capāārā āninemonucūñuparā. Na mena macāāna griego yayere cabusurā useanirō ānimasīēsuparā hebreo yaye cabusurā mena. Atore bairo na ī busupaiyuparā: “Marī yarā griego cawapearā rōmirīrē tocānacā r̄m̄ua jīcārō tūni na batoetiayama narē carusarijere. Na yarā hebreo cawapearā rōmirī jetore netōjāñurō na maiñama,” ī busupaiyuparā. ² Bairo na caibusupairo tūgo yua, puga wāmo peti r̄p̄ore puga pēnirō caānacāū apóstolea majā p̄ame Jesucristo yarā nipetirārē na neñorī atore bairo na īñuparā:

—Jāā, camasārē carusarijere cabatorā jāā caāmata, Dios yaye quetire jāā quetibuj̄u masīētībujiorā. Tore bairo jāā caápata, ñuetibujioro. ³ Bairo jāā yarā, mujāā majūā mujāā watoa caānarē jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacāū majū caūm̄uarē na beseya. Marī nipetiro marī caīroarārē, bairi camasīrā, ñe ūnie Espiritu Santo cū camasīōrījē carusaena ūnarē na beseya. Bairo mujāā cabesero bero, na marī cūgarā tie paariquere. ⁴ Jāā p̄ame Diore jāā jēnicōā ninucūgarā. Tunu bairoa cū yaye quetire jāā quetibujucōā ninucūgarā —na īñuparā apóstolea majā.

⁵ Bairo na caīrō tūgo, nipetiro jīcārōrē bairo tūgoñarī, Esteban cawāmecuc̄ure beseyuparā. Esteban p̄ame Jesucristo mena butiuro tūgoñatutuayup̄u. Tunu bairoa Espiritu Santo cū camasīōrījē carusaecu majū āñupū. Cū berore beseyuparā Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás. Nicolás p̄ame Antioquía yepa macāācū āñupū. Jesucristo yaye quetire cū catūgousaparo jūgoye, ricaati cañubuemirīcū tunu judío majārē bairo Diore caīroajūgoric̄u āñupū. ⁶ Bairo na bese yaparori bero, apóstolea t̄p̄u na jeásúparā. Na caetaro īña yua, apóstolea majā p̄ame na wāmorī mena na r̄p̄oari buire ñigāpeori, Diop̄are na jēnibojayuparā na capaapeere.

⁷ Bairo yua, nipetiro p̄u Dios yaye quetire tūgopeticoasuparā. Jerusalén cūārē Jesús yarā capāārā majū āninemoñuparā. Na mena macāāna sacerdote majā cūā capāārā Jesucristo mena tūgoñatutua jūgoyuparā.

Arrestan a Esteban

⁸ Mai, āñupū Esteban cawāmecuc̄u jīcāū Jesucristo yarā mena macāācū. Cū p̄ame Dios cū camasīōrījē mena tutuajāñuñupū. Bairo camasā watoa capee caroare áti īñoñupū. ⁹ Bairo cū caātiāno, judío majā jīcāārā cū boesuparā. Jīcāārā Esclavos Libertados cawāmecuti wii, ñubuerica wii macāāna, bairi jīcāārā Cirene macā macāāna, Alejandría macā macāāna, Cilicia yepa macāāna, bairi Asia yepa macāāna cūā cū boesuparā. Bairo

cū boetiri yua, cūtu etari, cū mena busuyuparā, cū busunetōgarā. ¹⁰ Bairo cū busunetōgamirācūā, cū busunetōmasīesuparā, Esteban puame Espiritu Santo cū camasīōrījē mena na cū caquetibujoro jūgori. ¹¹ Nopē bairo cū busunetōmasīētīrī yua, aperārē yasiōro dinerore na joyuparā, Estebārē atore bairo cabugoroa na ī busujāāto quetiuparāpūre īrā: “Āni Esteban, ‘Marī ñicū Moisés ānacū cū carotīriquere ñuētīña,’ ĩñami. Dios cūārē roro qūībusuyami.” ¹² Bairo na caījocarīje jūgori, Esteban mena na asiao joroque ásuparā. Bairi ti yepa macāāna, cabūtoa camasīrā, bairi Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cajūgobuerā cūā Esteban mena asiajāñuñuparā. Asiarā yua, Estebātu atuátī, cū ñee, cū neásuparā Junta Suprema macāāna tūpū. ¹³ Bairo topū etarā, aperā cajocarā cabusupairārē na macāñuparā. Atore bairo ĩjocayuparā Esteban cū cabairijere:

—Āni, Dios ya wii caānimajūrī wiire roro majū ĩ busunucūñami. Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cūārē bairoa roro majū ĩ busunucūñami. ¹⁴ Atore bairo cū caīrījērē jāā tūgoapū: “Jesús Nazaret macā macāācū ānacū templo wiire rocacōāgami. Tunu bairoa marī caátīānipeere Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē wasoacoagami,” ĩñami Estaban —jocaraana ĩñuparā.

¹⁵ Bairo caānimajūrā quetiuparā, to macāāna nipetirā caruirā Estebārē na caññajoata, cū riapē puame ángel riapére bairo bauyuparo.

7

Defensa de Esteban

¹ Bairi sumo sacerdote puame atore bairo qūī jēñīñanemoñupū Estebārē: “¿Murē na caībusujārījē cariape to āñīñati?” ² Bairo cū caīrō tūgo, Esteban puame atore bairo ĩñupū: “Yū yarā, yū jūgocujāārē bairo caāna, bairi yū pacuare bairo caāna cūā tūgopeoya mai yū caīpeere: Marī Pacu Dios catutuañ majū, marī ñicū ānacū Abrahārē cū buiyayupū Mesopotamia cū caānopū, Harán yeparū cū caāñiápáro jūgoye. ³ Atore bairo qūīñāñupū Dios Abrahārē: ‘Mū caāni yepa, bairi mū yarā cūārē na aweyocoácūja murē yū cayepa ĩñoparopū.’ ⁴ Bairo Dios cū cū caīrō bero, Abraham Caldeapū caāniatacu Harāpū āñiásupū. Cabero cū pacū ānacū riacoásupū. Bairo cū cariaro bero, Dios puame cū jūgoásupū āme marī caāni yeparū Abrahārē tunu. ⁵ Mai, ti yepare cū nuniesupū Dios Abrahārē. Petoaca ūno cūārē cū joetimajūcōāñupū cū caāniparore. Bairo cū joeticimicūā, Abraham ānacū cū cayasiro beropū cū pārāmerāpūre na joyupū. Abraham ti yuteapūre capūnaa mácū cū caānimiatacūārē, napūre jogayupū na caāniparore. ⁶ Bairi tunu Dios qūīñupū Abrahārē: ‘Mū pārāmerā caāniparā aperopū macāānarē bairo ānigarāma ti yeparūre. Ti yepa ape yeparū na caāno jūgori, roro ti yepa macāāna ūmūarē bairo ānigarāma. Roro majū na paarotiri na qūē epegarāma cuatro cientos cūmarī majū,’ qūīñupū Dios. ⁷ Tunu qūīñupū Dios: ‘Yua, ti yepa macāānarē, mū pārāmerārē roro carotiri majārē popiye na baio joroque na yū átigu. Bairo yū caāto bero, roro na caātana puame tore witiri yua, ati yeparū ānigarāma. Yure ĩroagarāma tunu,’ qūīñupū Dios. ⁸ Bairi tunu cawāma wāme Abrahārē cū caátipeere cū caījūgoyeticūrīcārō bero, caūmurē na rupau macāājērē yisetariquere cū átiroticūñupū Dios Abrahārē. Bairo cū caīrīcū ānirī cū macū jīcā wāmo peti itia pēñirō cānacā rūmurī cū cacūgoro, cū rupau macāātōrē yisetaypū Abraham. Torea bairo ásupū Isaac cūā cū macū Jacob cawāmecucure. Cabero Jacob cūā torea bairo ásupū cū pūnaa

cañmarê. Na añuparã puğa wãmo peti rapore puğa pëniřo cãnacã poari Israel yepa macããna cañnijugoricarã.

⁹ “Marĩ ñicũ Jacob ãnacũ pũnaa puame, na bai Josere qũññatutiuparã. Bairo qũññatutiri yua, Egipto yeparu cañesẽarã anarẽ cũ nuniro-cacõañuparã, toru cũ yasiãto, irã. Bairo cũ átiri, dinero jeyuparã cũ wapa. Bai pu, ti yeparu cũ caãno, José mena ãnicõañupũ Dios. ¹⁰ Toru popiye cũ cabaimiatacũarẽ, cũ juãticõã ninucũñupũ Dios Josere. Masĩrĩquẽrẽ cũ joyupu. Tunu bairoa ti yepa Egipto quetiupau faraón na caĩ Josere qũññajeso joroque ásupu. Bairo cũ caãtoi, quetiupau rey puame cũ roca macããcũ gobernador majũ cũ cũñupũ Josere. Bairo cũ caãto, Egipto yepa, bairi quetiupau rey ya wii cũarẽ carotimasĩ majũ añupũ José.

¹¹ “Cabero Egipto yepare bairi Canaán yepa cũarẽ awa riarique añuparõ. Tie caãno nipetiro camasã popiye baiyuparã. Marĩ ñicũjãã añana cũarẽ na caugapee peticoasuparo. ¹² Bairi Jacob ãnacũ, ‘Egipto yepare trigo pan quẽnorĩquẽ cãgoyupu mai,’ na caĩquetibujuro tũgo, cũ pũnaa, marĩ ñicũjãã añana majũrẽ na árotiyayupu, tie ugariquere na wapatirápáro ĩ. Tiwatoai Egiptore ájũgoyayuparã marĩ ñicũjãã añana. ¹³ Cabero tunu Egiptore na caãtĩ watoai, José puame cũ jũgocũjããrẽ cũ cabairijere na quetibujayupu. Bairo cũ caĩquetibujuroi, faraón puame masĩñupũ José ya poa macããnarẽ yua. ¹⁴ Cabero José puame cũ pacu Jacob, bairi cũ yarã nipetiro setenta y cinco majũ caãnarẽ na piatĩrotiyupu. ¹⁵ Bairi yua, Egipto yeparu ãniacoásupu Jacob. Toru riacoásupu. Marĩ ñicũjãã añana cũã toru riacoásuparã. ¹⁶ Bairi Jacob cũ cariaro bero, cũ rupaari ãnajẽrẽ neásuparã Siquem cawãmecuti macãpu. Toru etari, cũ yayuparã masa ope ãtã opere. Mai, Abraham ãnacũ puame Siquem macãpu ãcũ, nocãnacã dinero tiiri ũno majũ mena Hamor pũnaarẽ ti masa opere wapatiyayupu.

¹⁷ “Abraham pãrãmerãrẽ Dios cũ caãtigajũgoricarorea bairo caetaripu, marĩ ñicũjãã Israel yepa cañniparã puame capããrã masabuyuparã, Egipto yeparu ãna. ¹⁸ Bairi ti yutea caãno, Egipto yepare apei quetiupau rey jãañupũ Josere camasĩcũ. ¹⁹ Cũ, rey ãnacũ puame marĩ ñicũjãã añanarẽ roro na itoepertiyayupu. Tunu bairoa roro majũ na paarotiri na quẽ eperotiyayupu. Bairo átiri tutuaro mena na pũnaa cawãmabuiarãrẽ erotiyayupu, na masabueticõãto ĩ.

²⁰ “Ti yuteai baiyayupu Moisés ãnacũ puame. Dios puame cũ sawĩmanacarẽ butiuro qũññajesoyupu. Bairo cũ cabuiaro bero, cũ pacua caĩpũãcãrẽ cũ cãgoyuparã na ya wiipure itiarã muipua cãrõ mai. ²¹ Itiarã muipua bero yua, ‘Cũ pajĩãrema Egipto macããna,’ irã, riaru cũ pojuyuparã capasua Moisés ãnacũ rocure. Faraón macõ puame na carocaatacure riaru capasure neñañupõ. Bairo cũ nerĩ bero, cũ butiuyupo cõ macũ majũrẽ bairo yua. ²² Bairo na caãtibutoricu ãnirĩ Moisés ãnacũ puame egipcio majã na cabuerije caãno cãrõrẽ masĩ butiyupu. Cũã yua, butiãcũpu, caũmu caĩtutuan majũ añupũ. Tunu bairoa dise caãno cãrõ átimasĩ peyocõãñupũ.

²³ “Bairi yua, cabero cuarenta cũmarĩ majũ cãgon, israelita majã cũ ya poa macããna majũrẽ na ññau ájũgoyupu. ²⁴ Toru cũ caetaro yua, jĩcãũ Egipto macããcũ cũ yau israelitare cũ caãmeoquẽrõ ññarĩ, Moisés ãnacũ puame cũ ãmebojayupu. Bairo cũ ãmebojan yua, Egipto macããcũrẽ cũ pajĩãrocacõañupũ, ñe wapa manoa cũ yau israelitare cũ caquẽrõ jũgori. ²⁵ Mai, Moisés ãnacũ puame atore bairo ĩ tũgoñañupũ: ‘ “Marĩ israelita majãrẽ Moisés jũgori marĩ netõõgumi Dios,” ĩ masĩcõãrãma yu yarã,’ ĩ

tũgoñañañupũ Moisés ãnacũ. Bairo cũ catũgoñamiatacũãrẽ, na pũame bairo mee cũ tũgoñañañuparã. ²⁶ Cabusuri rũmũ caãno tunu na etayupũ Moisés pũgarã israelita majã caãmeoqũẽrãrẽ. ‘Ãmeo qũẽẽna, caroaro na ãmarõ,’ ì, atore bairo na ìñupũ: ‘Mujãã jĩcã majã mujãã ãniña. ¿Nopẽĩrã jĩcã majããna pũga nugõã mujãã ãmeo qũẽñati?’

²⁷ “Bairo cũ caĩrõ tũgori, cũ bapare caqũẽĩ pũame atũatĩri Moiserẽ cũ tunerocajoyupũ. Bairo cũ tunerocajori atore bairo qũĩñupũ Moiserẽ: ‘¿Noa mũrẽ jããrẽ caroti, caĩñabeseire bairo jãã watoare mũ cũ cũati?’ ²⁸ ¿Yũre pajĩãrocaguãto miñati, ñamicã egipcio yaure mũ capajĩãrocaatatore bairo átigu?’ ²⁹ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgo, Madián yepapũ ruticoásupũ Moisés pũame. Topũ ãnicoteyupũ ape majõcũre bairo. Bairi tunu nũmo bõcari pũgarã pũnaa cusupũ Moisés.

³⁰ “Cuarenta cũmarĩ bero, camasã mano desierto pũ ãtãũ Sinaĩ cawãmecũtiitũ cũ caãno, jĩcãũ ángel cũ buiaetayupũ yucũ caĩrĩcũ watoapũ. ³¹ Moisés pũame tiere ìñarĩ ìña acũacoasupũ. Bairo ìña acũamicũã, caroaro ìñanemogu tii caĩrõtuaca ásupũ. Bairo catũacã ácũna yua, tũgoyupũ marĩ Quetiupũ cũ cabusurijere. Atoare bairo ì ocajoyupũ: ³² ‘Yũa, yũ ãniña mũ ñicũjãã ãnana Dios caãnacũ majũ. Yũa, Abraham, Isaac bairi Jacob Dios caãnacũ yũ ãniña,’ ì ocajoyupũ Dios. Tiere tũgori, Moisés pũame bũtioro nanañupũ. Uwiri ìñacãnamuesupũ yua ti peerore.

³³ “Bairi tunu qũĩñupũ marĩ Quetiupũ: ‘Mũ canucũĩraũa yũ caãnipraũ niña. Bairi nũcũbũgoriqũe mena mũ rũpo jutiire weya. ³⁴ Tunu, caroaro majũ ñiñajonucũña yũ yarã Israel macããna bopacooro na cabairijere. “Bũtioro majũ popiye marĩ netõña, atore ãna,” na caĩrĩjẽrẽ yũ tũgonucũña. Tiere tũgori ãmerẽ narẽ netõõgu yũ ruiatĩapũ. Bairi tiaya. Mũrẽ árotigu yũ átiya Egiptopũ, yũ yarã israelita majãrẽ na mũ canetõõbojaparore bairo ì,’ qũĩñupũ Dios Moisés ãnacãrẽ.

³⁵ “Israelita majã pũame cũrẽ na caboetato bero caãnimiatãcũãrẽ, Dios pũame cũ boyupũ. ‘¿Noa mũrẽ jããrẽ caroti, caĩñabeseire bairo jãã watoare mũ cũ cũati?’ na caĩrĩcãrõ bero caãnimiatãcũãrẽ, Dios pũame Moiserẽ narẽ canetõõpũ, tunu bairoa na cajũgopũre bairo cũ cũñupũ, ángel jũgori yucũ caĩrĩpũrũ cũ caãno. ³⁶ Cũ, Moisenã na witio joroque na ásupũ marĩ ñicũjãã ãnana Egiptopũ popiye cabaimirĩcãrãrẽ. Cũã, tunu capee caroare áti ìñoñupũ cuarenta cũmarĩ majũ ria capairiya Mar Rojo, bairi tunu desierto cayucũmanopũ ãcũ.

³⁷ “Cũã, atore bairo na ìñupũ israelita majãrẽ: ‘Dios pũame mujãã mena macããcũrẽ, jĩcãũ yũre bairo caãcũ ùcũ profeta cũ ãnio joroque átigu mi,’ na ìñupũ. ³⁸ Tunu Moisenã Israel poa macããna mena ãñupũ desierto cayucũmanopũre. Tunu bairoa ángel mena bũsũyayupũ ãtãũ Sinaĩ cawãmecũtiipũ. Tunu bairoa marĩ ñicũjãã ãnanarẽ na quetibũju netõõñañupũ tie ángel cũrẽ cũ caĩrĩqũẽ caroa quetire. Marĩ cũã tie cũ caquetibũjunetõõrĩqũẽrẽã marĩ cũgoya ãme cũãrẽ.

³⁹ “Bairo marĩ ñicũjãã ãnana pũame tiere cacũgorã nimirãcũã, yũgaetiayuparã. Bairo tiere boetiri tunucoagayuparã tunu Egipto yepapũ. ⁴⁰ Bairi Moisés ãtãũpũ cũ caãnitoye yua, atore bairo qũĩñuparã Moisés bai Aarõn cawãmecũcũre: ‘Moisés jããrẽ Egipto yepare cajũgowitiricũ dope bairo cũ cabairijere jãã masĩetĩña. Bairi wericarã jãã caĩroaparãrẽ na qũẽnobojaya. Na nigarãma marĩ jũgũẽã, marĩrẽ cajũgoãnarẽ bairo caãniparã,’ qũĩñuparã. ⁴¹ Bairi yua na caĩroapũ wecũre bairo cabauãre cũ weqũẽñoñuparã. Bairo cũ qũẽnorĩ bero yua,

waibutoare na pajĩañuparã, cū wericure basapeogarã. Tunu bairoa bose rĩmu qũenoñuparã, cū, wecure bairo cabauu na majũã na caátiatacure qũiroagarã. ⁴² Bairi Dios p̄ame na aweyocoatĩ yua, um̄recóo macããna ñocõãrẽ na cabasapeogore eñotaesup̄u. Bairoa quetibũyua profeta majã na caĩwoatuyarique cũã:

‘Israelita majã, ¿majãã cuarenta cãmariẽ desierto cayuc̄manop̄ure ãna, waibutoare pajĩãrĩ, caroaro cariape yu majãã ñroari?’

⁴³ Bairo mee majãã ápu. Wericu Molóc ya wii ñubuerica wiiaca mena majãã añesẽãnucũwũ.

Bairi tunu ñocõ um̄recóo macããcũ Refãn cawãmesucure majãã ñroawu. Majãã majũã majãã caqũenorĩcãrãrẽ na majãã ñroawu.

Bairi majããrẽ yu wẽjogu ape yeparu, Babilonia jũgoye jãñurĩpu, ĩ quetibũyua woatuyayupa profeta majã marĩ ñicũjãã ãnana na cabairiquere.

⁴⁴ “Na, desierto cayuc̄manop̄u ãna, cũgoyuparã Dios ya wii, waibutoa aseri mena qũenorĩcã wiire. Dios p̄ame Moiserẽ, ‘M̄u caĩñaata wiirea bairo mu ápa,’ cū caĩrcãrõ bero cū caáta wiire cũgoyayuparã. ⁴⁵ Marĩ ñicũjãã ãnana cũã ti wiire cũgoyayuparã, na pacua na cariaro bero. Bairi Josué ãnacũ mena macããna cũã ti wiire neañañuparã ati yepa macããna caañijũgoricarãrẽ Dios cū camasĩrĩjẽ mena narẽ na careri watoare. Bairi ape tuti, ape tuti macããna berop̄u David ãnacũ cū caãni watoa majũ ti wiire cũgojãnañuparã. ⁴⁶ Rey David p̄ame Dios cū caĩñajoro caroú cañuu ãñupũ. Jacob ãnacũ pãrãmerã Diore na caĩroapa wii, wii majũrẽ qũenogamiñupũ. ⁴⁷ Bairo cū caqũenogamiatacũãrẽ, cū macũ Salomón roque qũenoñañupũ ñubuerica wii templo Dios ya wii majũrẽ.

⁴⁸ “Dios nocãrõ catutuau majũ camasã, ‘Dios ya wii nigaro,’ ĩrĩ na caqũenorĩcã wiire cū caãmerĩmiatacũãrẽ, ti wiire qũenoñañupũ Salomón. Profeta majõcu cū cawoatuyarique cũã bairo ñña:

⁴⁹ ‘“Ati um̄recóop̄u ãnirĩ yu rotijonucũña nipetirop̄ure.

Majãã ya yepa roque yu caĩñajoata, õcãrõãcã bauya.

Bairi, ¿di wii ñno yu majãã qũenobojarãati?” ññami marĩ Quetiupau.

“¿Dipau to ãnoati toroque yu cayerijãpapau?

⁵⁰ Yu jetoa ritaa yu qũenowũ atie nipetirijere,” ññami Dios,

ĩ woatuyayupi profeta majõcu,” na ññupũ Esteban.

⁵¹ ĩ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ tunu: “Majãã Dios cū caĩrĩjẽrẽ majãã botiomajũcõãña. Majãã yeripu Diore camasĩgaenarẽ bairo majũ majãã ãniña. Majãã ãmoo ope cũã tũgomasiẽtĩña Dios yaye quetire. Tunu bairoa Espĩritu Santo cū camasĩõgarijere majãã átigaetiya. Majãã ñicũjãã ãnanarẽã bairo majãã ãnicõãña mai majãã cũã. ⁵² ¿Ni majũ profeta majõcure majãã ñicũjãã ãnana roro átiri na na pajĩãreesupari? Tocãnacũãrẽã popiye na baio joroque ásupa. Majãã ñicũjããna Cañuu majũ cū caatĩpeere caquetibũjũrãrẽ na pajĩãreyupa. Cañuu caroú majũ merẽ etamiwĩ. Cũrẽ tunu majããna cū busujãbuitiri, cū majãã pajĩãrocarotiwu. ⁵³ Marĩ ñicũjãã roque ángelea majã jũgori na caatĩãnipeere Dios cū roticũrĩqũerẽ tũgoyupa. Bairo majãã p̄ame marĩ ñicũjãã na caĩrĩjẽrẽ catũgojũgoatana nimirãcũã, tiere caroaro majãã tũgoyuaetiya,” na ññupũ Esteban cabutoa camasĩrĩ majãrẽ.

Muerte de Esteban

⁵⁴ Bairo cū caĩrĩjẽrẽ tũgori yua, netõjãñurõ cū asiayuparã. Opi bacarupoturica tãñip̄u asiayuparã Esteban mena. ⁵⁵ Bairo cũrẽ na

caasiamiatacãârê, Esteban p̄ame ñe ũnie r̄asaricarō mano Esp̄ritu Santo mena t̄ugoñatutuari ̄m̄urec̄oõp̄ ñ̄amuḡõjoyup̄. Bairo ñ̄amuḡõjoȳ yua, ñ̄aboc̄áyup̄ Dios catutuañ̄ maj̄ũ c̄ũ caasiyabaurore. Tunu bairoa Jesús c̄ũârê q̄ũñ̄aboc̄ayup̄ Dios yap̄añ̄ cariape n̄uḡõã p̄ame cañ̄anuc̄ũârê. ⁵⁶ Bairo ñ̄ar̄i yua, atore bairo na ñ̄up̄ũ:

—¡Ñ̄amuḡõjoȳñ̄ijate! ̄M̄urec̄oõ p̄ãñ̄uc̄ãr̄ic̄ãr̄õrê bairo ñ̄iñ̄añ̄a. Camasã J̄ugoc̄ũ Dios yap̄añ̄ cariape n̄uḡõã p̄ame canuc̄ũ c̄ũârê ñ̄iñ̄añ̄a —na ñ̄up̄ũ.

⁵⁷ Bairo c̄ũ cañ̄miatac̄ũârê, na p̄ame na ãmoo operire bocabiac̄õãñ̄uparã, c̄ũ cañ̄j̄êrê t̄ugogaena. Bairo t̄ugogaetiri yua, tutuaro awajari, c̄ũ j̄etore nipetiro Junta Suprema macããna c̄ũrê cateerã at̄uãti, c̄ũ ñ̄eñ̄uparã. ⁵⁸ Bairo c̄ũ ñ̄er̄i yua, ti macã ñ̄eñ̄otaricarō j̄ugoyep̄ c̄ũ neásúparã. Top̄ũ ãtã rupaa mena c̄ũ wêê, c̄ũ wêê c̄ũ át̄ipaj̄ã rocaõãñ̄uparã yua Esteban ãnac̄ũrê. Mai, Estebãrê capaj̄ãrã p̄ame na jutii cabui macããj̄êrê Saulo cawãmec̄uc̄ure c̄ũ coterotiyuparã.

⁵⁹ Esteban p̄ame c̄ũrê ãtã rupaa mena na cawêêtoye, atore bairo ñ̄ j̄eñ̄iñ̄up̄ Diore: “Ȳũ Quetiup̄añ̄ Jesús ȳũ yerire bocãñ̄eña,” ñ̄up̄ũ. ⁶⁰ Bairo ñ̄r̄i bero, r̄upopatur̄i mena etanumur̄i busarique tutuaro mena atore bairo ñ̄up̄ũ: “Ȳũ Quetiup̄añ̄, roro na caãtiere na m̄ũ wapa boepa. Na m̄ũ masiriyobojawa,” q̄ũñ̄up̄ũ Diore.

Bairo ñ̄ yaparo, riacoásúp̄ Esteban ãnac̄ũ yua.

8

¹ Saulo c̄ũã toa ñ̄iñ̄up̄ũ Estebãrê na capaj̄ãrõ. “Ñ̄ujãñ̄uñ̄a bairo na caãto Estebãrê,” ñ̄ t̄ugõñ̄añ̄up̄ũ.

Saulo persigue a la iglesia

Ti r̄ãm̄uina Jesús yaye quetire cat̄ugõsari majã Jerusalén macããna nipetirãrê roro popiye na baio joroque ásuparã narê cateeri majã. Bairi nipetiro ábatapeticoasuparã Judea yepa, bairi Samaria yepa t̄ñ̄ir̄ip̄ũ. Apóstolea majã jeto Jerusalẽp̄ũ tuayuparã. ² Aperã cañ̄urã caũm̄ua j̄icããrã Esteban rup̄aur̄i ãnaj̄êrê yayuparã. Butiuro c̄ũ ãnac̄ũrê otiyuparã. ³ Mai, Saulo c̄ũã roro popiye Jesucristore cat̄ugõsari majãrê na baio joroque ác̄ũ ásup̄ũ. Wiiri caãno c̄ãrõrê jããr̄i, tutuaro mena carõmia, caũm̄ua c̄ũârê ñ̄er̄i na jeãrotiyup̄ũ preso jorica wiip̄ũ.

Anuncio del evangelio en Samaria

⁴ Bairãp̄ua, aperã Jerusalẽrê cawitiweyoatana p̄ame caroa queti Jesucristo camasãrê c̄ũ canetõõr̄iq̄ũ quetire quetibuj̄añ̄esẽãñ̄uparã noo na caátõ cãnac̄ãp̄aur̄ua. ⁵ Na mena macããc̄ũ j̄icãũ Felipe cawãmec̄uc̄ũ p̄ame Samaria yepa macãã macã, caãnimaj̄ur̄i macãrê ásup̄ũ. Top̄ũ etari yua, Jesucristo c̄ũ cabairique caroa quetire quetibuj̄añ̄esẽãñ̄up̄ũ. ⁶ Nipetiro camasã to macããna Felipetu ñ̄eñ̄ar̄i c̄ũ cañ̄j̄êrê caroaro t̄ugopeoyuparã, caroa wãmerê Felipe na c̄ũ caãti ñ̄norõ cañ̄narã ãnir̄i. ⁷ Capããrã wãt̄i yeri p̄ũna cacãgorãrê catioyup̄ũ Felipe. Bairo c̄ũ caãto, wãt̄i yeri p̄ũna p̄ame camasãrê witiánã, awajari witiánuc̄ũñ̄uparã. Capããrã carup̄aur̄i busãrã, aperã caãmasiẽna c̄ũârê catioyup̄ũ Felipe, top̄ũ ác̄ũ. ⁸ Tie c̄ũ caãti ñ̄nor̄j̄êrê ñ̄ar̄i, butiuro useaniñ̄uparã ti macã macããna yua.

⁹ Ti macãrê ãñ̄up̄ũ j̄icãũ Simón cawãmec̄uc̄ũ caj̄ugoyep̄ure c̄ũmurê bairo caãti ñ̄nor̄ic̄ũ. C̄ũ, Simón p̄ame Samaria yepa macããna camasãrê, “Ȳũ, caãnimaj̄ũ ȳũ ãñ̄iña,” na ñ̄toep̄eyup̄ũ. ¹⁰ Tie c̄ũ caquetibuj̄ar̄ijere

cawāmarā, cabutoapu cāā nipetiro caroaro majū cū tūgoṁsayuparā. Bairo cū tūgoṁsari, atore bairo ĩnucūñuparā camasā: “Ānia, Dios cū camasĩrjērē cacūgoṁ majūā ācūmi,” ĩ tūgoñañuparā.

¹¹ Cū caĩrjērē cariape tūgoyparā ape wāme mena yoaro cū caátito ĩñorjē jūgori. ¹² Bairo cūrē catūgomirĩcārā yua, Felipe caroa quetire cū caquetibujero tūgori, cū pñamerē caroaro tūgoṁsayuparā. Dios cū carotimasĩrĩpaṁ, bairi tunu Jesucristo cū cabairiquere cū caquetibujero jūgori carōmia, caṁmua cāā bautiza rotiyuparā. ¹³ Simón cajūgoypṁ camasārē caĩtomirĩcū cāā Felipe caroa queti, cū caquetibujerijere tūgoṁsayupṁ. Cū cāā bautiza rotiyupṁ. Bairo bautiza rotiri bero, Felipe mena āñesēñupū. Felipe caroa wāmerē cū caāti ĩñorjērē ĩñarĩ, tūgoñacōā maniasupṁ Simón cūā.

¹⁴ Bairi yua, Felipe mena macāāna apóstolea majā Jerusalēpu caāna, “Samaría yepa macāāna Dios yaye quetire boyama,” na caĩrjērē tūgori, Pedro, apei Juan mena na joyuparā Samaria yepa macāāna tṁpu. ¹⁵ Topṁ etarā, ñubueri majā catūgoṁsarārē Diopure na jēnibojayuparā, Espiritu Santo, Dios, cū Yeri majūrē na cū joáto, ĩrā. ¹⁶ Mai, narē Espiritu Santo na jāāsupṁ. Marĩ Quetiupau Jesús wāme mena bautizarique jetore ásuparā mai to Samaria yepa macāāna catūgoṁsari majārē. ¹⁷ Bairi Pedro, apei Juan mena rṁpoa buire na wāmo mena ñigāpeoyuparā. Bairo na caátopy, Espiritu Santo, Dios Yeri majū na jāññupū yua.

¹⁸ Simón pñame apóstolea majā camasā rṁpoa bui na cañigāpeoroa, Espiritu Santo cū caatóre ĩñarĩ, apóstolea majārē dinero nunigayupṁ.

¹⁹ Bairo nunigari, atore bairo na ĩñupū:

—Yṁ cūārē yṁ joya tie masĩrĩqūrē. Yṁ cūā ni jĩcāū ũcūrē yṁ wāmo mena yṁ cañigāpeoroa, Espiritu Santo cū jāáto mujāā caátorea bairo ĩ, yṁ boya — na ĩñupū Simón apóstolea majārē.

²⁰ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qũññupū Pedro pñame:

—Mua, dinero mena mṁ wapatiga tūgoñaña Dios cū catutuarijere. Roro mṁ tūgoñaña. Bairi, jṁmṁ dinero mṁ mena to yasiáto! ²¹ Dios cū caĩñajoro mṁ catūgoñarjē cariape mee niña. Bairi jĩcā wāmeacā ũno Dios yerire mṁ ñemasĩtĩña mṁ. ²² Roro mṁ catūgoñarjērē jānaña. Tunu bairoa Diore butioro cū jēniña, carorije mṁ catūgoñarjērē cū camasiriyobojaparore bairo ĩ. ²³ Mṁ yeri ñuētĩña. Caroaro cariape mṁ tūgoñatĩña mṁ — qũññupū Pedro Simorē.

²⁴ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo na ĩñupū Simón Pedrojāārē:

—Diopure yṁ mujāā jēnibojawa, yṁre mujāā caĩrōrē bairo to baieticōāto, ĩrā —na ĩñupū yua.

²⁵ Cabero to macāānarē marĩ Quetiupau Jesús cū caátaje na caĩñarĩqūrē, bairi tunu Dios yaye quetire na quetibujari bero, tunucoásuparā apóstolea majā Jerusalēpu. Topṁ áná, capee macāārĩrē Samaria yepapṁ quetibujayuparā caroa quetire.

Felipe y el funcionario etiope

²⁶ Cabero ángel marĩ Quetiupau cū cajou pñame atore bairo qũññupū Felipere: “Ácúja ape nṁgōā warua jope macāā wāā Jerusaleĩ caátĩ wāā, Gaza macā caetari wāāpṁ.” Ti wāā pñame desierto cayucumanopy aññuparō. ²⁷ Bairo ángel cū caĩrjērē tūgo, ti wāāpṁ acoásupṁ Felipe. Bairo ti wāāpṁ eta yua, jĩcāū Etiopía yepa macāācūrē bocáyupṁ. Cū pñame ti yepa macāācū caānimajūñ aññupū. Bairo caācū ānirĩ, ti yepa macāāna

quetiupao yaye dinerore caññausaũ añupũ. Ti rãmariĩrẽ Jerusalẽpũ Diore cañubuepeon átacu añupũ. ²⁸ Bairi Jerusalẽpũ cañniatacu cũ ya yepapu tunuácũ baiyupũ. Bairo ácu yua, cũ ya caaturicacapu ruiiri, profeta Isaías ãnacũ cũ cawoatucũriqũerẽ bueásupũ.

²⁹ Bairo cũ buenutuátõ, atore bairo qũĩñupũ Espĩritu Santo pũame Felipere: “Tia caaturicaacatu pũame ácuja.” ³⁰ Bairo Felipe pũame caaturicaacatu ácu, tũgoyupũ Etiopía macããcũ Isaías tutire cũ cabuero. Bairo tũgori, atore bairo qũĩ jẽniñañupũ:

—¿Mũ cabuerijere mũ tũgomasiñati?

³¹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ Etiopía macããcũ pũame:

—Yũ tũgomasiẽtĩña yare caquetibũju cũ camano jũgori —qũĩñupũ.

ĩ yaparo yua, Felipere cũ caaturicacapu wãmũ ajããrotiri bero, cũtu cũ ruirotiyupũ. ³² Etiopía macããcũ cũ cabueataje pũame atore bairo iñuparõ, Jesucristo cũ cabaipere profeta Isaías ãnacũ cũ caquetibũjũwoaturique: “Oveja nurĩcũ camasã cũ pajĩãgarã, cũ na caneátãtore bairo caũmũ cũãrẽ cũ pajĩãgarã cũ neãgarãma.

Tunu bairoa cordero poa mena jutii qũĩenogarã, cũ poare na cajuaro, busuetiyami.

Torea bairo caũmũ cũã busuetigũmi, roro cũ na caátimiatacũãrẽ.

³³ Cũ, caũmũ carõn cũ caãnorẽ bairo cũ rori, cũ boyeti epegarãma.

Ñe wapa mee roro cũ átigarãma.

Ati yepapu, cũ camasãcuti ãnie to manio joroque cũ átigarãma cũ cañni yũtea macããna pũame.

Bairi ni jĩcãũ ùcũ, roro cũrẽ na caátaje wapare cõñapeyomasĩcũmi,”

ĩ quetibũjũya Dios ya tuti, Etiopía macããcũ cũ cabueataje.

³⁴ Etiopía macããcũ pũame atore bairo qũĩ jẽniñañupũ Felipere:

—Noarẽ ĩ quetibũjũgu bairo qũĩ quetibũju woatuyupari profeta majõcu: ¿Cũ majũã cũ cabaipere qũĩñati? ¿O apei ùcũ pũame cũ cabaipereata qũĩñati? Yũ quetibũjũya tiere. Yũ masĩgaya yũ cũã —qũĩñupũ.

³⁵ Bairo cũ caĩjẽniñarõ, Felipe pũame cũ quetibũjũyupũ nipetiro. Etiopía macããcũ cũ cabuejũgoatapani quetibũju ácu, caroa queti Jesús yaye cũãrẽ nipetirijere cũ quetibũjũyupũ Felipe. ³⁶ Cabero jãñurĩ ria caãnipaure na caetaro, atore bairo qũĩñupũ Etiopía macããcũ Felipere:

—Ato niña oco. Bairi, ¿yure mũ bautizagaetiyati? ³⁷ Bairo cũ caĩrõ, Felipe pũame atore bairo qũĩñupũ:

—Cariape mũ catãgoñatutuarije nipetirije mena mũ catãgousaata, mũrẽ yũ cabautizaro ñũña.

Bairo cũ caĩrõ tũgo, atore bairo qũĩñupũ:

—“Cariape Jesucristo, Dios macũ majũ niñami,” ñi tũgoñaña —qũĩñupũ Etiopía macããcũ Felipere.

³⁸ Bairi yua, caaturicare tuarotiyupũ. Bairo tuarotiri yua, pũgarãpũa ruinũcãrĩ riapũ ásũparã. Topũ Felipe pũame oco mena cũ bautizayupũ Etiopía macããcũrẽ yua. ³⁹ Bairi yua, riapũ cañniatana na camaátõ bero, marĩ Quetiupau yeri, Espĩritu Santo pũame Felipere cũ necoásũpũ ap-eropũ. Etiopía macããcũ pũame qũĩñanemoesupũ Felipere yua. Bairo qũĩñanemoetimicũã, useanĩriqũẽ mena ajũgo ásũpũ tunu, cũ ya yepapu ácu. ⁴⁰ Cabero Felipe pũame Azoto cawãmecuti macãpũ añupũ. Topũ ãcũ, tocãnacã macããrẽ quetibũju netõñupũ. Cesareapũ caroa quetire quetibũju etayupũ.

9

Conversión de Saulo
(Hch 22.6-16; 26.12-18)

¹ Mai, Saulo p̄ame Jesucristo yarã catãgousari majãrẽ na asi-ajãnaesup̄. Nipetiro na ùnarẽ pajããregayup̄. Bairo Saulo p̄ame sumo sacerdote t̄up̄ ásúp̄. ² Damasco macããjẽ “Narẽ ñeña,” írĩqũẽ paperare qũẽnorotiásup̄ sumo sacerdotere. Ñubuerica wiiri macããna caroa quetire catãgousarã, carõmia, caũmna caãnarẽ Jerusalẽp̄ na preso joḡu top̄ cũ caápáro jũgoye, bairo cũ átirotiyup̄ Saulo sacerdote majã quetiup̄are. Tiere bóca yua, acoásúp̄ ti macãp̄. ³ Bairo cũ caátó, Damasco macãrẽ cũ caetagarõ majũ caãnoa, caasiyarije majũ cũ asiyaetayup̄aro. ⁴ Bairo cabairo, Saulo p̄ame ñacoasup̄ yepap̄. Yepap̄ ãcũ, atore bairo caĩocajorijere tãgoyup̄: “Saulo, Saulo, ¿nopẽi yure m̄ pesucatiyati?” ĩ ocajoyup̄aro.

⁵ Saulo p̄ame, “Quetiup̄a, ¿ñamũ ùcũ m̄ ãniñati?” ĩ jẽniñañup̄. Bairo cũ caĩrõ, cabus̄rijere p̄ame atore bairo qũĩnemoñup̄arõ: “Yua, Jesús Nazaret macããcũ yu ãniña. Roro yu átigu, m̄ causana yu ãniña. ⁶ Wãm̄ncãrĩ m̄ caátĩ macãp̄ ácjã. Top̄ m̄ caátipeere m̄ quetibujugãrã.”

⁷ Cũ baparã cũ mena caánã p̄ame masamanimirõcãã, cabus̄rijere catãgoatana ãnirĩ acuanetõcoasup̄arã. ⁸ Cabero Saulo p̄ame yua, yepa caãniatacu wãm̄ncãñup̄. Bairo wãm̄ncãrĩ cũ caĩñagamiatacããrẽ, cũ caapee p̄ame ñnarãesup̄arõ. Bairo cũ caĩñamasĩetõĩ yua, cũ baparã p̄ame Damasco macãp̄ cũ necoásúp̄arã. ⁹ Ti macãp̄ etari bero, itia rãm̄ majũ ññamasĩẽcãã, tunu bairoa ugaecu, etiecu, ãnicõãñup̄.

¹⁰ Mai, ti macãp̄ ãñup̄ catãgousari majõcu Ananías cawãmecucu. Cũrẽ marĩ Quetiup̄a p̄ame qũẽguericarore bairop̄ buiaetari, atore bairo qũĩñup̄: “¡Ananías!” qũĩ jẽniñañup̄. Bairo cũ caĩjẽniñarõ, Ananías p̄ame, “Atoa yu ãniña yu Quetiup̄a,” qũĩñup̄.

¹¹ Atoe bairo qũĩnemoñup̄ marĩ Quetiup̄a p̄ame tunu: “Wãm̄ncãrĩ ácjã átãwã Cariape cawãmecutiwã p̄ame. To ácũ, Judas ya wii macããnarẽ, ¿Noop̄ cũ ãniñati Saulo cawãmecucu Tarso macããcũ jĩcãũ?” na mi jẽniñagu. Cũ, Saulo p̄ame yu jẽni baiyami mai. ¹² Merẽ qũẽguericarore bairop̄ cũ t̄up̄ m̄ caápere cũ ñiñoop̄ Saulore. M̄, Ananías cawãmecucu jãatĩ, cũ rupoa bui ñigãpeo m̄ caátipeere ññaami, Saulo tunu cũ caĩñamasĩparore bairo ĩ. Bairo cũ m̄ caátipeere merẽ ññaami.”

¹³ Bairo cũ caĩrĩjẽrẽ tãgori, Ananías p̄ame atore bairo qũĩñup̄ Jesure: “Capee majũ Saulo roro cũ caátie quetire yu tãgonucũña. Roro majũ carorĩ wãm̄erẽ átiocajonucũñami m̄rẽ catãgousari majã Jerusalén macããnarẽ. ¹⁴ ãmerẽ atĩupi tunu atore. Sacerdote majã quetiup̄arãrẽ ñerotirica papera pũrõrẽ qũẽnorotiri atĩupi, ato macããna nipetiro m̄rẽ catãgousarãrẽ preso jorica wiip̄ na jeágũ,” qũĩñup̄ marĩ Quetiup̄are Ananías.

¹⁵ Bairo cũ caĩrõ, marĩ Quetiup̄a p̄ame atore bairo qũĩnemoñup̄ Ananiarẽ: “Ácjã cũ t̄up̄. Cũ, Saulo yu cabeseatacu ñiñami. Cũã, yu yaye quetire quetibujugũmi nipetirop̄ macããnarẽ. Na quetiup̄arã reyes majã, aperã israelita majã cããrẽ caquetibujup̄a ñiñami cũ, Saulo. ¹⁶ Yu yaye quetire cũ caquetibujuro jãgori popiye baigũmi. Yu majũ tie cũ cabaipeere cũ yu quetibujugũ Saulore,” qũĩñup̄ Jesús Ananiarẽ.

¹⁷ Bairo cū caĩrō bero, Ananías p̄ame ásúp̄ Judas ya wii, Saulo cū caāni wiip̄. Ti wii cū caāni wiip̄ jāētari bero yua, Saulo rapoa bui cū wāmorĩ mena ñigāpeori atore bairo qũĩñup̄:

—Saulo, yu yaere bairo caācū, marĩ Quetiup̄a Jesús maap̄ m̄ caátó m̄rē cabuiatacū p̄ame m̄ t̄p̄ yu joami, tunu caĩñamasĩt̄m̄iatacū miñamasĩō joroque ĩ. Tunu bairoa ñe ũnie Esp̄ritu Santo cū camasĩōr̄jē carusaecū cū ānio joroque ĩ, m̄ t̄p̄ yu joami —quĩñup̄ Ananías Saulore.

¹⁸ Bairo cū caĩrō, jicoquei ññamasĩcoasup̄ tunu. Wai nat̄rē bairije cū caapeep̄ caāniataje cañaweyorore bairo caroaro jicoquei ññamasĩcoasup̄ tunu. Bairo cū caĩñamasĩrō bero yua, cū bautizayup̄ Ananías. ¹⁹ Cabero ugayup̄ yua ugariquere. Bairo ugari berop̄ tutuayup̄ tunu itia r̄m̄ cauḡaetiatacū ānir̄. Bairi yua, Damasco macāña Jesucristo yaye quetire cat̄gousari majā mena nocānacā r̄m̄ ũno āninemoñup̄.

Saulo predica en Damasco

²⁰ Cabero Jesús Dios macū cū caānierē quetib̄j̄m̄ j̄goyup̄ Saulo ñubuerica wiiri macāñanr̄. ²¹ Bairi nipetiro cū caĩr̄j̄r̄ cat̄gorā p̄ame t̄gocōā maniāti, atore bairo āmeo ññuparā na majū:

—Āni, Jerusal̄p̄ ācū, Jesure cat̄gousarā roro caátacua niñamijā. Ati macā macāña Jesure cat̄gousarā cūārē ñei acū baiup̄, Jerusal̄p̄ sacerdote majā quetiuparārē popiye narē na áparo ĩ —āmeo ññuparā na majū Saulore.

²² Bairo na caĩmiatacūārē, Saulo p̄ame netōjāñurō t̄goñatutuari camasārē na quetib̄j̄yup̄ Jesucristo Mesías cū caānierē. Bairo cū caĩquetib̄j̄roi, judío majā Damasco macāña p̄ame dope bairo qũĩnetōmasĩēsuparā.

Saulo escapa de los judíos

²³ Capee r̄m̄ar̄ canetōrō bero, judío majā p̄ame j̄cārōrē bairo t̄goñar̄, Saulore cū paj̄iāgamĩñuparā. ²⁴ Bairo cū paj̄iāgamir̄ yua, am̄reco, ñami cūārē ti macā ēñotaricarō macāñj̄ jopeerip̄ cū cotenucũñuparā. Saulo p̄ame bairo na caátigarijere masĩcōāñup̄.

²⁵ Tiere t̄gori yua, Jesucristore cat̄gousarā p̄ame pii capairiwup̄ cū ájāārotiri, ti macā ēñotaricarō j̄goyep̄ cū ruio joyuparā ñamip̄ caāno. Bairo na caátó, rutiyup̄ Saulo ti macā macāña judío majā cūrē capaj̄iāgarārē.

Saulo en Jerusalén

²⁶ Cabero Jerusal̄p̄ etañ, ti macā macāña Jesucristore cat̄gousarā mena ānigamiñup̄. Ti macā macāña p̄ame roque cū uwijāññuparā mai. “Jesucristo yañ yu āniña,” cū caĩr̄j̄r̄ cariape t̄goesuparā. ²⁷ Bairo na cabaimiatacūārē, Bernabé p̄ame apóstolea majā t̄p̄ cū j̄goásup̄ Saulore. Bairo nat̄ cū j̄goetari, Saulo cū cabairiquere na quetib̄j̄yup̄. Atope bairo na ññup̄: “Āni, Saulo, marĩ Quetiup̄a qũĩñañup̄, maap̄ ácū. Tunu bairoa cū mena bus̄yupi. Bairi tunu Damascop̄ ācū, Jesús cū cabairijere t̄goñatutuarique mena quetib̄j̄yupi,” na ññup̄ Bernabé apóstolea majārē. ²⁸ Bairo cū caĩquetib̄j̄ro j̄gori na mena ānimasĩñup̄ Saulo yua. Bairi Jerusalén macā macāñanr̄ marĩ Quetiup̄a cū caānierē t̄goñatutuarique mena na quetib̄j̄ñucũñup̄. ²⁹ Judío majā griego yayerē cabusarā cabusarique netōrā mena cūārē bus̄p̄eniñup̄. Bairo cū cabusap̄eniatacūārē, na p̄ame cū caĩr̄j̄r̄ t̄gogaesuparā. Bairi cū paj̄iāga t̄goñañuparā. ³⁰ Bairo na caátigarijere t̄gori, Dios yarā Saulo

mena macããna p̄ame cū jūgoásúparā Cesarea macãp̄n. Top̄n etarā, cū árotiyuparā cū ya macã Tarsop̄n.

³¹ Cabero Jesure caĩroarā Judea yepa caãna, bairi Galilea yepa caãna, bairi Samaria yepa macããna cūã caroaro jicãrō tūni animasĩñuparā. Dios cū carotirore bairo jeto caroaro áticōã ninucũñuparā. Tunu bairoa, nucūbugorique mena Diore ĩroayuparā. Bairo qũĩroari, Espĩritu Santo cū camasĩorĩjē jūgori capããrā Jesucristore catūgousarā āninemonucũñuparā.

Curación de Eneas

³² Pedro p̄ame catūgousari majārē caĩñañesēãũ ānirĩ, Lida macã macããna cūãrē ĩñaũ ácsũ baiyup̄n. ³³ Top̄n etaũ, Eneas cawāmecucu jicã wāmo peti itia pēnirō cānacã cūmarĩ majũ cūgoūp̄na caãmasĩecũ, camap̄n cacũñañrē qũĩñañup̄n. ³⁴ Bairo qũĩñañrē, atore bairo qũĩñup̄n:

—Eneas, Jesucristo m̄ cariyecuti ānierē m̄ netōōgumi. Bairi, wām̄nucãrĩ m̄ cacũñarōrē qũēnoña.

Bairo cū caĩrō tūgo, Eneas p̄ame jicoquei wām̄nucãcoásúpu. ³⁵ Nipetiro Lida macã macããna, aperā Sarón macã macããna cūã ĩñañuparā catiri cū cawām̄nucãrĩjērē. Bairo cū cabairo, caĩñaatana p̄ame marĩ Quetiupāre cū tūgousajūgoyparā.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Ti yutea caño añupō jicãõ carōmio Jesucristore catūgousari majōco, Tabita cawāmecuco, Jope cawāmecuti macãp̄n. Griego yaye menarē Dorcas wāmecusupo. Cō, Dorcas p̄ame caroaro áticōã ninucũñupō. Cabopacarārē na juátinucũñupō. ³⁷ Ti yutea macãã rūm̄arĩ caãnoa riaye bocayupo cō p̄ame. Bairo riaye bocari yua, riacoásúpo. Bairo cō cariaro bero yua, cō ruparĩ ānajērē cose yaparori, ti wii bui macã aruap̄n cō cũñuparā. ³⁸ Jope na caĩrĩ macã p̄ame Lida na caĩrĩ macã t̄up̄n añuparō. Pedro p̄ame mai Lida macãp̄n añup̄n. Bairi Jesucristore catūgousari majā top̄n Pedro cū cañnierē tūgori yua, na mena macããna p̄garā ūm̄arē na joyuparā Pedro t̄up̄n. “‘Ato Jopep̄n tām̄urĩ cū ápáro, miama’ cū majãã ĩgarā,” na ĩ joyuparā.

³⁹ Bairo na caĩjoatana na caĩrĩjērē tūgo, Pedro p̄ame na mena acoásúpu Jopep̄n. Cabero yua, top̄n cū caetaro, cō ānacō ruparĩre na cacũata aruap̄n cū jūgoásúparā Pedrore. To na caetaro, cawapearā rōmirĩ p̄ame cō ānacōrē ĩñarĩ, butioro cō otiāmejoreyparā. Tunu bairoa jutiirori, ap̄eye jutiipãĩrĩ catiop̄n mai Dorcas cō caqũēnoñarĩqũērē Pedrore qũĩñorĩ otiyuparā.

⁴⁰ Bairo na caátimiatacũãrē, Pedro p̄ame nipetirore na witi árotiyup̄n macãp̄n. Bairo átiri bero, cū r̄opaturi mena etanumurĩ jēñiñup̄n Diop̄re. Jēni yaparori bero yua, Dorcas ānacō p̄amerē ĩñarĩ, atore bairo cō ĩñup̄n Pedro:

—¡Tabita, wãcãña!

Bairo cū caĩrōã, cō ānacō p̄ame ĩñapããñupō. ĩñapããrĩ yua, Pedrore qũĩñabocãri wām̄numuñupō cama buip̄n. ⁴¹ Bairo cō cabairo, Pedro p̄ame cō wām̄op̄n ñerĩ cō tūgãwām̄noñup̄n. Cabero yua, catūgousari majā, aperā cawapearā rōmirĩ cūãrē na piijōjoyup̄n Pedro tunu. Pedro p̄ame catio caãcōp̄rē na ĩñoñup̄n Dorcare yua. ⁴² Tie Pedro Jesucristo cū camasĩrĩjē jūgori cū cacatiatajere nipetiro Jope macã macããna tūgoyparā. Tierē tūgori, capããrā tūgousayuparā marĩ Quetiupāre to macããna. ⁴³ Pedro p̄ame yua, capee rūm̄arĩ añup̄n ti macãp̄re.

Waibutoa aserire cabopori majõcu Simón cawāmesucu ya wiipru tuayuru Pedro.

10

Pedro y Cornelio

¹ Cesarea macāpuge añupũ jĩcãu Cornelio cawāmesucu. Romano yu, pajĩarĩ majã poa Italiano cawāmesuti poa quetiupru capitán añupũ. ² Cũ ruame caĩmũ caĩuũ añupũ. Cũ pũnaa, bairi cũ nũmo mena jĩcãrõ Diore qũĩroarã cũ basapeonucũĩuparã. Tunu bairoa paio dinerore na jõnucũĩupũ judío majãrẽ, na juácũ. Bairi tocānacānia Diore cũ jēninucũĩupũ. ³ Bairi yua, jĩcã rãmu tres de la tarde caãno ñubueãcũ cũ caátõ, qũēguericarore bairo apeire qũĩñaĩupũ:

Caroaro majũ qũĩñaĩupũ ángel, Dios cũ cajou cũ tũru cũ caetarore. Cũtu etari yua, ángel ruame atore bairo qũĩĩupũ: “¡Cornelio!” ⁴ Bairo cũ cajjēniĩarõ, Cornelio ruame qũĩĩacõã maniásupru. Bairo qũĩĩarĩ yua, uwimicã, atore bairo qũĩ jēniĩañupũ Cornelio: “Yu Quetiupru, ¿ñerẽ yũ caátore mũ boyati?” Atore bairo qũĩĩupũ ángel ruame tunu: “Dios cãrẽ mũ cajjēnirĩjērẽ tũgoyami. Tunu bairoa cabopacarãrẽ mũ cajuatiere ññajesoyami. ⁵ Bairi mũ mena macãña jĩcããrã ũnarẽ na árotiya. Na ruame Simón, cũã, tunu Pedro cawāmesucu, Jope macãru caãcãrẽ na piirápáro. ⁶ Cũ, Pedro ruame, apeĩ Simón cawāmesucu waibutoa aserire cabopori majõcu ria capairiya tũni caãcũ ya wiipru niĩami,” qũĩĩupũ ángel Cornelio.

⁷ Cãrẽ cabusu añiatacu ángel cũ caátõ bero, cũ ũmũa pũgarã, apeĩ jĩcãũ soldau caĩuũ canucũbũgõũ, petiro cũ caĩroũ mena, na piijoyuru Cornelio. ⁸ Bairo na piijori, nipetirije cũ caĩñaatajere na quetibũju yaparori bero, na joyuru yua Jope macãru.

⁹ Cabusuri rãmu pasaribota majũ caãno ti macã tũni maaru na caánutuátõ, Pedro ruame wii buipru wãmu ásũru, Diore jēniácã. ¹⁰ Bairo jēniãcũ, Pedro ruame queyari ugagamiĩupũ. Bairi cũ caugapeere na caqũēnotoye, qũēguericarore bairo apeye ũnierẽ ññaĩupũ: ¹¹ Cũ caĩñajoata, mũmrecõõ pããnucãcoasuparo. Bairo capããrõ yua, jutii asero capairi aserore bairo cabayoi asero ruiásuparo. Ti asero ruame baparicānacãpau jiyarica asero rocayoa ruiásuparo Pedro tũru. ¹² Ti aseroru yosayuparã nipetiro waibutoa caãna cãrõ yepa macãña. Bairi nipetiro ãña ũna, aperã cawurã cũã nipetiro añuparã ti asero buipure. ¹³ Pedro ruame yua, atore bairo tũgoyuru: “Pedro, wãmũnucãña. Waibutoare pajĩarĩ ugaya,” caĩbũuocajorijere.

¹⁴ Bairo caĩrõ tũgo, Pedro ruame atore bairo ñũupũ: “Yu Quetiupru, yũ ugaetigu. Añoa moena jãã, judío majã, jãã caũgaena niĩama.” ¹⁵ Bairo cũ caĩrõ bero, atore bairo busurique qũĩnemoĩuparõ tunu: “Caroarã Dios cũ caaticũrĩcãrãrẽ, ‘Moena niĩama,’ ñetĩcõãña.”

¹⁶ Itiani majũ ti aserore cũ átĩ ññoĩupũ. Bairo cũ caĩñorõ bero yua, wãmũcoásuparo ti asero tunu mũmrecõõru. ¹⁷ Pedro ruame ti asero cawãmũátõ bero, bũtioro tũgoñaĩupũ. “¿Dope bairo ñgaro to baiupari yũ caĩñaataje?” Ñ tũgoñaĩupũ. Bairo cũ caĩtũgoñaãno, Cornelio cũ cajoatana ruame Simón waibutoa aserire caqũēnorĩ majõcu ya wiire jēniĩa macãĩuparã. Bairo bairi cũ ya wii jope tũru etayuparã. ¹⁸ Bairo etarã yua, busurique tutuaro mena, “¿Ati wii Simón Pedro cũ caãni wii to aññiati?” Ñ jēniĩañuparã.

19 Pedro mai, cū caĩñaatajere cū catūgoña āninucūrō, Espírītu Santo p̄ame atore bairo qũĩñup̄: “Caũm̄ua itiarā m̄urē macārā átīyama. 20 Wām̄un̄ucārī ruiácúja na t̄ur̄u. Yua, na yu joar̄u. Bairi caroaro mena na m̄u bocágu,” qũĩñup̄ Espírītu Santo Pedre.

21 Bairo cū caĩrō tūgo, Pedro p̄ame ruiáti, na eta, atore bairo na ĩñup̄ caũm̄uarē:

—Yua, yu āniña m̄ujāā camacāũ. ¿Dope bairo átiraná m̄ujāā baiati?

22 Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qũĩñuparā:

—Cornelio cawāmecc̄u soldaua quetiupar̄u capitán jāā joami. Cornelio p̄ame carīape caác̄u niñami. Diore caĩroanucũ niñami. M̄u yarā judío majā cūā Corneliore qũĩroari cū bonucũñama. Bairi ángel p̄ame atore bairo qũĩñup̄ Corneliore: “Pedrore cū piijorotiya. M̄u ya wiip̄u cū apáro. Bairo cū caetaro, cū caquetibujupeere tūgopeoya,” qũĩñup̄ ángel Corneliore —qũĩñuparā cū cajoricarā Pedrore.

23 Bairo na caĩrō tūgo, Pedro p̄ame cū caāni wiire na jāārotiyup̄. Ti ñamirē cū mena tuayuparā. Cabusuri r̄m̄u caāno acoásúp̄ Pedro na mena yua. Cū mena bapac̄uti ásúparā ĵicāārā Jope macā macāāna Jesucristore catūgousarā cūā.

24 Ti r̄m̄u busuri r̄m̄u etayuparā Cesarea macāp̄u. Cornelio p̄ame ĵicāārā cū yarā mena, bairi aperā cū baparā majū, cū capiijoatana mena na coteyuparā Pedrojāārē. 25 Pedro ti wii cū caetaro tūgo, Cornelio p̄ame cū bocágu witiásúp̄u joper̄u. Bairo qũĩñarī yua, rapopaturi mena etanumurī qũĩroayup̄ Cornelio Pedre. 26 Bairo cū caáto ĩña, cū tūgāwām̄uorī, atore bairo qũĩñup̄ Pedro:

—Yu cūā, m̄urēā bairo caāc̄u yu āniña. Bairi wām̄un̄ucāña.

27 Bairo qũĩrī, jāásup̄ Pedro Cornelio mena. Ti wii p̄upear̄u etaũ, na etayup̄ Pedro aperā capāārā camasā caetayuatanarē. 28 Top̄u na etari, atore bairo na ĩñup̄ Pedro:

—Jāā, judío majārē, “Aperā mena bapac̄u pericōāña. Na wiirip̄u āñesēāētīcōāña,” jāā ĩnucũñama jāārē cajūgoñubueri majā. Merē m̄ujāā masīrā tiere. Bairo jāā, judío majā, jāā cabaimiatacūārē, Dios p̄ame atore bairo ñi quetibuj̄uami: “Caroarā Dios cū caáticūrīcārārē, ‘Moena niñama,’ ĩētīcōāña nipetirore,” ñiami. 29 Bairi judío majōc̄u nimicūā, jicoquei yure m̄ujāā capiijoatajere tūgori yu atīap̄u. Bairi, ¿dope caátipau ĩrā, yure m̄ujāā piijoati? Yu masīgaya tiere —na ĩñup̄ Pedro.

30 Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo qũĩñup̄ Cornelio p̄ame Pedrore:

—Baparcānacā r̄m̄u netōña ato yu wii āc̄u, ati hora ũnoa ũgarique betiri Diore yu cañubueñiatato bero. Bairo yu cajēniāno yua, caāno t̄usaroa ĵicāũ caũm̄u asiarije cajutii jāñaátac̄u yu t̄ur̄u buiaetaamí. 31 Bairo buiaetari yua, atore bairo yu quetibuj̄uami: “Cornelio, Dios, cūrē m̄u cajēnirījērē tūgoyami. Tunu bairoa cabopacarārē m̄u cajuátiere ĩñajesoyami. 32 Bairi m̄u mena macāāna ĵicāārē na piirotijoya Simón Pedro Jope cawāmecc̄uti macāp̄u caācūrē. Cū, Simón Pedro p̄ame, apeĩ Simón waibutoa aserire caqũēnorī majōc̄u capairiya ria t̄unip̄u caāc̄u ya wiip̄u niñami,” ñi quetibuj̄uami cū p̄ame. 33 Bairo yure caũm̄u cū caĩrījērē tūgo, jicoquei m̄urē yu macārotijoar̄u. Bairi m̄u p̄ame caroaro mena jāā t̄ur̄ure m̄u atīupa. Āmerā yua, nipetiro Dios cū caĩñajorore marī āniña. Bairi atop̄u nipetiro neñarī m̄urē jāā coteap̄u, marī Quetiupar̄u m̄urē cū caĩrotirijere tūgogarā —qũĩñup̄ Cornelio Pedre.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

³⁴ Bairo Cornelio cū caĩrĩjērē tūgo, atore bairo na ĩ jūgoyupũ Pedro:

—Amerē yũ tūgoña masĩña yua. Marĩ tocānacāũpũrea judío majã, bairo judío majã caāmerã cūārē marĩ mai ĩñañami Dios. ³⁵ Dios ɥseanirĩqũē mena ĩñañami tocānacã poa macããna camasã cūrē caroaro caĩroarārē, caroa macããjērē caātiānarē. ³⁶ Mai, Dios pũame Israel poa macããnarē na quetibũjuyupi, Jesucristo jūgori caroa macããjē quetire tūgori caroaro na ānimasĩō joroque ĩ. “Cũ, Jesucristo camasã nipetiro Quetiupũ nigũmi,” ĩcũñupĩ Dios. ³⁷ Mũjãã, merē mũjãã masĩrã judío majã jãã caāni yepapũ cabairiquere. Juan camasārē quetibũjuri cū cabautizaro beropũ Jesús pũame caroa quetire quetibũjũ jūgowĩ Galilea yepapũ. ³⁸ Dios pũame cū, Jesús Nazaret macããcūrē catutuaũ, ñe ũnie Espĩritu Santo cū masĩōrĩjē carũsaecũ majũ cū ásupi. Merē mũjãã masĩrã tiere. Bairi Jesús pũame caroa wāmerē átiñesēãwĩ. Tunu bairoa wãtĩ cū camasĩrĩjē jūgori camasã roro cabairārē na catiowĩ Jesús. Dios cū camasĩrĩjē jūgori tore bairo átimasĩwĩ Jesús.

³⁹ “Bairi jãã nipetirije Jesús Jerusalén, bairo Judea yepapũ cū caátajere caĩñarĩcārã jãã āniña. Bairo cū cabueñesēārō bero yua, cū pajĩārocawã. Yucũpãĩpũ cū papuaturocawã, cū, Jesure yua. ⁴⁰ Bairo cū na caātirocamiatacũārē, Dios pũame itia rãmũ bero tunu cū catiopyupi. Bairo cū cacatiro bero, Jesús pũame jãã tũpũ buiaetawĩ tunu. ⁴¹ Baipũã, nipetiro camasārē na buia ĩñoemi. Jãã jetore buiaetawĩ, Dios, ‘Yũ macũ cū caquetibũjuriyere caquetibũjũnetõparã,’ cū caĩweyoricārã jetore. Bairo Jesús tunu cū cacatiro bero, cū mena ɥga, eti, jãã ápũ. Cūrē caĩñarĩcārã jãã āniña. ⁴² Cũ, Jesua, jãã quetibũjũ rotijowĩ camasārē, cū pacũ Dios pũame āme cacatirã, aperã cariaricarã cūārē caĩñabesei majũ cū cū cacũrĩjērē na masĩáto ĩ. ⁴³ Merē nipetiro profeta majã ānana Jesús cū cabaipere quetibũjũ cũñañupã. Bairi Jesure noa ũna cariape catũgõũsari majã pũame Jesús jūgori ñe ũnie carorije cacũgoenarē bairo na catuapeere quetibũjũ cũñañupã profeta majã ānana,” na ĩñupũ Pedro Corneliojããrē.

Los no judíos reciben el Espĩritu Santo

⁴⁴ Mai, Pedro narē cū cabũsũrecomacãcũtoa, Espĩritu Santo pũame, Pedro cū caĩrĩjērē catũgorã nipetirore na etayupũ. ⁴⁵ Bairi yua, judío majãrē bairo caāna catũgõũsari majã Pedro mena caatĩatana pũame tũgocõã maniásuparã, Espĩritu Santo aperã judío majã caāmerã cūārē cū cajããmasĩrĩjērē ĩñarĩ yua. ⁴⁶ Bairo Espĩritu Santo na cū cajããrō yua, na pũame apeye busũriquere na cabũsũro tũgoyuparã. Tunu bairoa Diore qũĩroari, cū na cabasapeorije cūārē tũgoyuparã. ⁴⁷ Bairi yua, Pedro pũame atore bairo cū mena macããnarē na ĩñupũ:

—Dios, Espĩritu Santo, cū Yeri majũrē na joyami ānoa cūārē, marĩ judío majãrē cū cajoricarorea bairo. Bairi, “Na bautizaeticõã rotiya ānoarē,” marĩ ĩ masĩētĩña Espĩritu Santore na cacũgoro jūgori —na ĩñupũ cū baparārē Pedro.

⁴⁸ Bairi yua, na bautiza rotiyupũ Jesucristo wãme mena. Bairo na caáto bero yua, Pedrore cū tuarotiyuparã Corneliojãã pũame nocānacã rãmũ ũno na tũre.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

¹ Cabero apóstolea majã, aperã catũgõũsari majã Judea yepa macããna quetĩ tũgoyuparã judío majã caāmerã cūã Dios yaye quetire

na catūgousarijere. ² Tiere caqueti tūgoatana ānirī yua, Pedro Jerusalēpū cū caetaro, jīcāārā judío majā catūgousari majā pūame cū busūpaicoteyuparā. ³ Bairi atore bairo qūñūparā Pedrore:

—¿Dopēī judío majā mee na caānimitacūārē, na bapacūti, na mena ūga, mū āti ñesēāti? —qūñūparā.

⁴ Bairo na caīrō tūgo, Pedro pūame nipetirije cajūgoyerū cū cabaiñesēārīqūērē na quetibūjuyupū. Atore bairo na īñupū:

⁵ —Yū pūame Jope cawāmecūti macāpū yū āmū. Bairo topū ācū, yū cañubuetoye, qūēguericarore bairo apeye ūnierē ñiñawū. Bairo yū cañnarō, capairi asero jutii aserore bairo cabauri asero ruiapá. Ti asero pūame baparcānacāpau jiyarica asero ūmārecóopū rocayoaruiapá yū tūpū. ⁶ Yū pūame ti aserore, “¿Ñe ūnie to āniñati?” Īrī, ti aserore caroaro ñiñabesewū. Bairo yū cañnarō, ti aseropū yosawā waibūtoa ati yepa macāāna. Bairi waibūtoa cauwarā, bairi āña ūna, bairi aperā cawurā cūā āma ti asero buipare. ⁷ Bairo yū caññaāno, busūrique atore bairo caīrjērē yū tūgowū: “Pedro, wāmūncāña. Waibūtoare pajīārī ūgaya,” caībusuocajorijere yū tūgowū. ⁸ Bairo caīrō tūgori, atore bairo ñiwū: “Yū Quetiupau, yū ūgaetigū. Dī rāmū ūno ānoa, moena jāā judío majā jāā caŋgaenarē yū ūgañāētīña.” ⁹ Bairo yū caīrō bero, busūrique ūmārecóopū cabusūocajorijere atore bairo ñinemowū tunu: “Caroarā Dios cū caaticūrīcārārē, ‘Moena niñama,’ ĩētīcōāña.” ¹⁰ Itiani majū ti aserore yū āti īñowī. Bairo yū cū cañnarō bero yua, wāmūcópú ti asero tunu ūmārecóopū. ¹¹ Bairi ti asero cawāmuátó beroa, Cesarea macāpūī yure na camacārotijoatana itiarā caūmua jāā caāni wīipare etayupa. ¹² Bairi Espiritu Santo pūame, “Na, judío majā mee na caānoi na mena bapacūtigaetimicūā, ácūja na mena,” ñiwī. Bairo cū caīrōī na mena yū ápá. Yū mena ámá ānoa marī yarā jīcā wāmo peti jīcā pēnirō cānacāū topūre. Jāā nipetiro capiijoataca ya wiire jāā jāāwū. ¹³ Topū jāā caetaro, cū wii ācū, cū caññaatajere jāā quetibūjūwī. Atore bairo jāā ĩ quetibūjūwī cū pūame: “Jīcāū āngel yūtu buiaetanūcārī, atore bairo ñiwī: ‘Mū mena macāāna jīcāārārē na pirotijoya Simón Pedro Jope cawāmecūti macāpū caācūrē. ¹⁴ Cū, Pedro pūame, mū, mū ya wii macāāna mena mū canetōpeere mū quetibūjūgūmī,’ ñiwī caūmū,” ñi quetibūjūwī to Cesarea macāācū pūame. ¹⁵ Bairo cū caīquetibūjūro bero, yū pūame to caneñarārē na yū quetibūjū jūgowū caroa quetire. Bairo narē yū caquetibūjūtoyea, Espiritu Santo pūame na etawī marī judío majārē cū caetajūgoricarorea bairo. ¹⁶ Bairo Espiritu Santo cū cabairijere ĩnarī yua, marī Quetiupau atore bairo cū caīrīqūērē yū tūgoñabocáwū: “Juan ānacū pūame mujāārē oco mena bautizawī. Bairo oco mena cū cabautizarique caānimitacūārē, yū pacu pūame āme berore mujāārē Espiritu Santo mena bautizagūmī. Cū Yeri majūrē mujāā jogūmī,” cū caīrīqūērē yū tūgoñabocáwū. ¹⁷ Torecu, judío majā na caāmerīmiatacūārē, na jowī Dios Espiritu Santo, cū Yeri majūrē. Marī judío majā Jesucristo marī Quetiupaure catūgousarārē cū cajoricarorea bairo na jowī na cūārē. Bairo na cū caātibojarore ĩnarī, “Dope bairo na mena yū bapacūperigū,” ñimasīēpū. Dios yū cū carotirore yū baibotomasīēpū —na ĩ quetibūjūyupū Pedro to Jerusalén macāāna catūgousari majārē.

¹⁸ Bairo cū caīrjērē tūgori, Jerusalén macāāna catūgousari majā pūame Pedrore nemojāñurō cū busūpaimasīēsuparā. Bairo busūpaimasīētīrī yua, atore bairo Diore qūī basapeoyuparā:

—¡Na, judío majã na caãmerĩmiatacũãrẽ, roro na caátajere jãnarĩ, tunu cũ yaye quetire na catũgousaparo ũnoa ãno baiya, na cũã yeri capetietopu na ãnio joroque ĩrã! —qũĩ basapeoyuparã Diore.

La iglesia de Antioquía

¹⁹ Esteban ãnacũrẽ na capajĩãrocaro bero, Jesús busariquere catũgousari majãrẽ roro popiye na baio joroque na ásúparã. Bairo na caáto jũgori, jĩcããrã Fenicia yeparu rutiásúparã. Aperã Chipre yucu poapu rutiásúparã. Aperã Atioquía macãpu ásúparã. Bairo caábatáricarã topu ãna, judío majã jetore caroa quetire na quetibũjuyuparã. Aperã judío majã caãmerã puamerẽ na quetibũjuesuparã. ²⁰ Bairo judío majã caãmerãrẽ na caquetibũjuetimiatacũãrẽ, jĩcããrã catũgousari majã, Chipre, bairi Cirene macããrĩpu caatĩatana puame Antioquía macãrẽ etarã, caroa quetire na quetibũjuyuparã judío majã caãmerã cũãrẽ, Jesús, marĩ Quetiupau cũ cabairiquere. ²¹ Na, caquetibũjuri majã puame marĩ Quetiupau cũ catu-tuarije mena quetibũjuyuparã. Bairi capããrã camasã tirũmũpu macããjẽ na caĩroariquere jãnarĩ, marĩ Quetiupau puamerẽ qũĩroajũgoyuparã.

²² Jerusalén macã macããna ñubueri majã puame tie quetire tũgori, Bernabé cawãmecucũre qũĩñarotijoyuparã Antioquía macãpu. ²³ Bairo na cajoatacu ti macãpu etau, Bernabé puame Dios narẽ caroaro cũ caátiere ĩñarĩ butiuro useaniñupũ. Bairi atore bairo na ĩ quetibũjanemoñupũ Bernabé: “Nipetiro caroa yericataje mena marĩ Quetiupau cũ caborore bairo ása,” na ĩñupũ Bernabé, Antioquía macããna catũgousari majãrẽ. ²⁴ Bernabé puame mai, caũmũ cañuũ ãñupũ, ñe ũnie Espĩritu Santo cũ camasĩrĩjẽrẽ carũsaecu. Tunu bairoa caroaro Dios mena catũgoñatutuaũ majũ ãñupũ. Bairi cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori, capããrã camasã marĩ Quetiupau re tũgousayuparã.

²⁵ Cabero yua, Bernabé puame Tarso macãpu acoásupũ, Saulore cũ macãũ ácu. ²⁶ Bairo topu cũ etari bero, Saulore cũ jũgoasupũ tunu Antioquía macãpu. Bairo Antioquíapũ etari, to macããna catũgousari majã mena jĩcã cũma majũ caroaro ãñuparã. To ãna, Bernabéjãã capããrã majũ camasãrẽ na bueãñuparã caroa quetire. Antioquía macãĩ Jesucristore catũgousari majãrẽ cristianos na ĩ wãmetijũgoyuparã.

²⁷ Ti yũteapũre profeta majã jĩcããrã Jerusalén macãĩ ásúparã Atioquía macãpu. ²⁸ Bairi, etari bero, na mena macããcũ jĩcãũ, Agabo cawãmecucũ wãmũñucãrĩ Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori atore bairo na ĩñupũ Atioquía macããnarẽ: “Ati yepa nipetiroũre auariarique etagaro,” na ĩ quetibũjuyupũ Agabo. Tie cũ caĩquetibũjuriquere baiyuparo yua, emperador romano Claudio cawãmecucũ quetiupau cũ caãni yũtea majũ. ²⁹ Bairo Agabo cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori Antioquía macããna catũgousari majã puame na cacũgorije mena Judea yepa macããna catũgousari majãrẽ na caborore bairo na jũatigayuparã. Na cajuátimasĩrõ cãrõ, na cacũgorijere na jogayuparã Judea yepa macããna catũgousari majãrẽ. ³⁰ Bairi na caĩrõrẽ bairo ásúparã yua. Bernabé, apei Saulojãã mena joyuparã dinero na caneñoatajere. “Judea yepa ñubueri majãrẽ cajũgobuerã cabũtoa puame, cabopacarãrẽ na batoáto tie dinerore,” ĩrã, na joyuparã.

12

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

¹ Ti yuteare quetiupau Herodes puame jĩcããrã catũgousari majãrẽ roro popiye na baiõ joroque na átijũgoypu. ² Bairi Santiago cawãmecucu, Juan jũgocure jarericapãĩ mena cũ pajure rocarotiyupũ Herodes. ³ Bairo cũ caãtirotirijere iĩarĩ, judío majã Jesure catũgousaena puame useaniĩuparã. Bairo na causeanirõĩ, Pedro cũãrẽ ñerotiyupũ Herodes, judío majã nemojãñurõ useanigarãma, ĩ. Cũ, Herodes puame pããrẽ cawauarije asuena na caũgarĩ bõse rũmu Pascua caãno bairo na átirotiyupũ Pedrojããrẽ. ⁴ Bairo Pedrore cũ ñerĩ bero, preso jorica wiipũ cũ jorotiyupũ yua Herodes. Bairo topũ cũ jori yua, soldaua bapariacãnacã poa majũ, jĩcã poare bapariacãnacãũ jeto caãna soldauare na iĩnacote rotiyupũ Herodes. Mai, Herodes puame atore bairo ĩ tũgoñañupã: “Pascua bõse rũmu canetõrõ beropũ camasã na caĩñarõ Pedro cũ caãtiere yũ besegu,” ĩ tũgoñañupũ. ⁵ Bairi Pedro preso jorica wiipũ caroaro iĩnacotericu ãñupũ. Topũ Pedro cũ caãnitoye, ñubueri majã puame tũgoñatutuarique mena cũ jẽniboja ãñuparã Diopure.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ Camasã nipetiro na caĩñarõ, Pedro cũ caãtiere Herodes cũ caĩñabesepa rũmu caetapa ñamirẽ Pedro puame puãgarã soldaua watoapu cãnicũñañupũ. Cũ wãmorĩ puãga nuãõãpuã soldaua wãmorĩpuã cadena mena jiyaturicu cũñañupũ. Tunu bairoa ti wii jope cũãrẽ aperã soldaua iĩnacoteri majã ãñuparã. ⁷ Bairi yua, caãno tusaroa marĩ Quetiupautũ macããcũ ángel puame buiaetayupu. Bairo cũ cabuiaetaro, ti arua preso jorica arua puame busujiracoasuparo. Ángel yua, Pedro cũ cacãnicũñarõpuã cũ pãñawãcõñupũ. Bairo cũ átiwacõõrĩ, atore bairo qũĩñupũ: “jWãmunucãña merẽ!” Bairo ángel cũ caĩrĩjẽ mena cadena Pedro wãmorĩpuã jiyaturique caãnimiataje puame wetiñacoasuparo. ⁸ Tunu qũĩnemoñupũ ángel Pedrore: “Mu jutirore jãñaña, mu ruo jutii cũãrẽ pea asa,” qũĩñupũ. Bairo cũ caĩrõ, Pedro cũã cũ caĩrõrẽ bairo ásupũ. Qũĩnemoñupũ tunu ángel: “Mu jutiro cabui macããtõrẽ jãña átiri yũ bero usaya,” qũĩñupũ.

⁹ Bairo ángel cũ caĩrõ tũgo, cũ bero usawitiásupũ Pedro. “¿Cariape to baimicuti? o ¿ángel mee cũ caãtie to ãnicuti, qũẽguericarore bairo iĩnau yũ baicuti?” ĩ tũgoñañupũ Pedro. ¹⁰ Bairo cũ caĩtũgoñamiatacũãrẽ, cacoteri majã soldaua caãnijũgorãrẽ na netõñuparã. Narẽ netõã, aperã soldaua cacoterã cũãrẽ na netõñuparã tunu. Bairi yua witieta, jope, ãpõã mena na caquẽnorĩcã jope na caetaro, ti jope puame to majũã pããcoasuparo. Bairo capãrõ, witiacoásuparã preso jorica wiire yua. Bairo witiãti bero, yoajãñurõ cũ jũgoa yasiweyocoásupũ ángel puame yua.

¹¹ Tocãrõpu Pedro tũgoñamasĩñupũ ángel cãrẽ cũ caãtiere. Bairo tũgoñamasĩrĩ yua, atore bairo iĩñupũ: “Ãmerẽ yũ masĩña yua, cariape yũ Quetiupau cãtu macããcũ ángel majũrẽ cũ netõõrotijoupi, yũre Herodes roro cũ caãtibujiopeere. Tunu bairoa judío majã yũre roro na caãtigarijere na áperio joroque ĩ, cũ joupi cãtu macããcũ ángel majũrẽ,” ĩ tũgoñamasĩñupũ Pedro.

¹² Bairo ĩ tũgoñamasĩrĩ bero, acoásupũ Pedro, Juan apeyera Marcos cawãmecucu paco María ya wiipũ. Ti wiipu capããrã camasã neñarĩ Diopure cũ jẽnibojarã ásuparã Pedrore. ¹³ Ti wii etajũgorica jopepu etari piyupũ Pedro. Bairo cũ capiirijere tũgori, Rode cawãmecuco puame, “¿Noa õna na ãnicuti?” ĩõ iĩnao ásupo. ¹⁴ Baiopua, jõpũã Pedro busuriquere tũgomasiĩrĩ, butiro majũ useaniĩñupõ. Bairo causeanio ãnirĩ yua, Pedrore cũ pããjõrĩ mee, Diore cajẽniãnatu puamerẽ atucõãjãásupõ, na quetibũjuo

ácó. Topu na etari, “¡Pedro joperu niñami!” na ñupõ. ¹⁵ Bairo cõ caĩrõ, cañubuerã pñame bairo cõ boca ñuparã:

—¡Bairi ñcõ miña! Ñmecũõ miña —cõ ñuparã.

Bairo na caĩmiatacũãrẽ, cõ pñame, “¡Bairicõõ mee mujããrẽ ñiña! ¡Cũã niroyaami!” na ñiñupõ.

Bairo cõ caĩmiatacũãrẽ, atore bairo ñnemoñuparã na pñame tunu:

—Pedro mee ãcũmi. ¡Cũ wãtĩ pñame ãcũmi! —ñuparã.

¹⁶ Bairo na caĩñitoye, joperu piinemocõãñupũ Pedro pñame mai. Bairo cõ capiiãnoi yua, cõ pããjõñuparã Pedrore. Cũ pããjõrĩ, qũĩña acñacoasuparã Pedrore, María ya wii cañniatana pñame yua. ¹⁷ Pedro pñame cõ wãmorĩrẽ ñumũgõrĩ na busujãnarotiyupu. Bairo na ñ jãnaorĩ, ángel preso jorica wiipu caãcãrẽ cõ cõ cawiyooataje nipetirijere na quetibujuyupu. Tiere na quetibujũ yaparo, atore bairo na ñnemoñupũ Pedro tunu:

—Atie yu cabaiataje nipetirijere cõ mujãã quetibujũwa Santiagore. Tunu bairoa na mujãã iwã marĩ yarã catãgõusarã cũãrẽ —na ñupũ Pedro yua, ti ñamirẽ María wiipu caneñaátanarẽ.

Bairo na ñ yaparori bero, witi acoásupu aperaupu Pedro.

¹⁸ Ti ñami cabusuri rãmurẽ mawijioroa na baicõãñuparõ yua ññacoteri majã soldauare. Bairi, “¡Dope cõ baiupari Pedro!” ãmeo ñuparã soldaua pñame na majũ. Bairo ñrĩ, butiuro tũgoñarĩquẽ paiyuparã. ¹⁹ Pedro cõ camanierẽ queti tũgo, Herodes pñame Pedrore na macããrotimiñupũ tunu. Na, soldaua pñame cõ bócaesuparã. Torecũ, Herodes pñame caññacotemasĩena na cañnoi, Pedrore cacotemiatarã na pajĩãre rotiyupu yua. Bairo átirotiri bero, Judea yepare witi, Cesarea macãrũ ãniásupu.

La muerte de Herodes

²⁰ Mai, Herodes pñame Tiro, bairi Sidón macãã macããna mena asiajãñupũ. Bairo asiari, cõ ya yepa macããjẽ ugariquere na jorotiesupu. Bairi na pñame cõ mena ãmeo busuquẽnogarã, jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ, “Cũtu marĩ busurãroa,” ñ tũgoñãñuparã. Bairi Blasto cawãmecũcũ, Herodes roca carotimasĩ cañnimajũãrẽ, “Jããrẽ mu jubusubojagu,” quĩñuparã. ²¹ Bairo na caĩatacũ cõ cabusuroi, Herodes pñame, “Jau, ti rãmũ majũ na mena yu busugu,” quĩ cũñupũ. Bairi ti rãmũ caetaro ñña, jutii caññabeseri majã na cajãñarĩjẽ ñnierẽ jãñarĩ, quetiuparã na caruiropũ ruiyupu. Bairo rui yaparo yua, Tiro, Sidón macããna caetaátanarẽ na busujũgoyupu. ²² Bairo cõ cabusurijere tũgori, camasã pñame awajari atore bairo ñuparã: “¡Ñni, marĩrẽ cariape caquetibujũ, marĩ ñcũ camasocũ mee, jũgũ ñcũ ãcũmi!” quĩñuparã Herodere. ²³ Bairo na cõ caĩãno, tocãrõã yua, ángel marĩ Quetiupauũ macããcũ pñame Herodere cõ riañao joroque ásupũ, “Dios jĩcãã ñiñami marĩ caĩroaru,” cõ caĩtẽ wapa. Cabero yua, cãrẽ becoa ugarcacõãñuparã.

²⁴ Bairo cabaimiatacũãrẽ, nipetiropu Dios yaye quetire tũgopeticoasuparã Jesucristore catãgõusari majã na caquetibujũnetõrõ jũgori.

²⁵ Bernabé, bairi Saulo narẽ na caátirotijoatajere áti yaparori bero, Jerusalén cañniatana tunucoásuparã Antioquãru tunu. Na mena Juan, apanyera Marcos cawãmecũcũre cõ piásuparã.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

¹ Antioquía macããna ñubueri majã menarẽ añũparã profeta majã, aperã cajãgobueri majã cãã. Ato cãnacãũ añũparã na ñuame: Bernabé, bairi Simón, ape wãmerã Cañii, bairi Lucio Cirene macããcũ, bairi Manaén, Herodes Galilea yepa quetiupau mena cabũtiricu, bairi ape Saulo añũparã topure. ² Bairi yua, to macããna ñuame jĩcã rãmu ñgarique betiri marĩ Quetiupau na cajẽnirõ, Espiritu Santo ñuame atore bairo na ñũpũ: “Bernabé, bairi Saulo mena aperãrẽ caquetibũjũparã na yũ boya. Bairi na árotiya narẽ, na yũ caátirotirijere na átio joroque ñrã,” na ñũpũ Espiritu Santo caneñarãrẽ.

³ Bairo cã caĩrõ, ñgarique betiri Diore jẽni yaparori bero, na wãmorĩrẽ Bernabé ape Saulo ñuaoa bui ñigãpeori, “Caroare cã joáto mũjããrẽ Dios,” na ñ joyuparã yua.

Los apóstoles en Chipre

⁴ Bairo Espiritu Santo cã caĩjoatana Bernabé, ape Saulojãã ñuame Seleucia cawãmecuti macã ñuamerẽ ásũparã. Ti macã etari bero, cãmua mena ásũparã Chipre yucũ poaru. ⁵ Topũ Salamina cawãmecuti macãrẽ etarã, judío majã na cañubueri wiiripũ Dios yaye caroa quetire quetibũjũ jũgoyuparã Saulojãã camasãrẽ. Mai, Juan cãã na mena ásũpũ, narẽ cajuátiri majõcure bairo.

⁶ Ti yucũ poa macããnarẽ quetibũjũ ãmejore peyocõãñũparã. Bairo quetibũjũ ãmejore peyori bero, Pafos cawãmecuti macãrẽ etayuparã. Ti macãpũ judío majõcũ cũmu carorijere camasĩ “Barjesús” griego yaye mena Elimas cawãmecũcure cã etayuparã. Mai, cã ñuame caĩtopai añũpũ. “Yua, Dios cã caquetibũjũrotiro jũgori mũjãã yũ quetibũjũya,” na ñoyupũ cã ñuame camasãrẽ. ⁷ Barjesús ñuame to macããcũ quetiupau Sergio Paulo cawãmecũcũ mena añũpũ. Cã, quetiupau ñuame caĩmu caroaro catũgoñamasĩ añũpũ. Bairi Bernabé ape Saulo menarẽ cãtu na piijorotiyupũ, na caquetibũjũrije Dios yaye caroa quetire tũgogu. ⁸ Bairo cã catũgogaro, Elimas, carorijere camasĩ ñuame, Quetiupau Sergio tie quetire tũgogũsaremi ñ, busũ eñnotagamiñũpũ. ⁹ Bairo cã catũgoñarĩjẽ masĩrĩ, Saulo ape wãmerã Pablo cawãmecũcũ ñuame Espiritu Santo cã camasĩõrĩjẽ carũsaecũ añirĩ Elimarẽ caroaro qũĩñacõãñũpũ. ¹⁰ Bairo qũĩñarĩ yua, atore bairo qũĩñũpũ Pablo:

—ñmũ, caĩtopai, cañuecũ, wãtĩ macãrẽ bairo caãcũ, caroa macããjẽ nipetirijere capesucũcũ majũ mũ añiña! ¿Dopẽĩ Dios cariape cã caquetibũjũrije ricaati mũ átigayati? ¹¹ Bairi ãmerẽ popiye mũ baio joroque mũ átigumi jãã Quetiupau Dios. Mũ caapee ññacũ, jĩcã yũtea mai, muirũ cã cabusurijere to ññacũ joroque mũ átigumi —qũĩñũpũ Pablo Elimarẽ.

Bairo Pablo cã caĩrĩjẽ mena jicoquei Elimas ñuame canaitĩãrõpũ nucũũrẽ bairo baicoasupũ. Bairi yua, jĩcãũ ñcũ cãrẽ wãmo mena catũgããpãure macãñũpũ, caapee caĩñacũ añirĩ. ¹² Bairo Elimas cã cabairijere ññarĩ quetiupau Sergio Paulo ñuame tũgogũsajũgoyupũ. Marĩ Quetiupau cã cabairique quetire Pablojãã na caquetibũjũro pũgani cãrõ tũgocõã maniásupũ Sergio Paulo.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

¹³ Cabero Pablo, cã bapa mena Pafos macãĩ ásũparã cãmua mena Perge cawãmecuti macãpũ. Ti macã Perge ñuame Panflia yeparu añũparã. Topũ na caátó, Juan ñuame na tunuweyocoásũpũ Jerusalén macãpũ

tunu. ¹⁴ Topu etari bero, Pisidia yepa macãã macã Antioquíapɯ etayuparã. Ti macã ãna, yerijãricã rãmɯ caãno to macã wii ñubuerica wiipɯ jãátiruiyuparã. ¹⁵ Ñubuerica wii quetiuparã pɯame Moisés ãnacũ camasã na caátipeere cũ caquetibɯjuwoacũrĩqũêrê, bairi profeta majã ãnana na caquetibɯjuwoatucũñarĩcã tutirire bue yaparori bero, atore bairo na ñuparã Pablojããrê:

—Jãã yarãrê bairo caãna, tũgoña yeri ñurĩcã wãme ñnierê marĩ mena caneñarãrê na mujãã cabusugaata, ñña ãmea —na ñuparã.

¹⁶ Bairo na caĩrĩjêrê tũgo, Pablo pɯame wãmɯñacã, cũ wãmorĩrê ñumugõrĩ camasãrê na busujãnaroti yaparori, atore bairo na ñ jũgoyupɯ:

—Mujãã israelita majã, bairi mujãã ape yepaa macããna Diore caĩroari majã cãã tũgopeoya mujããrê yɯ caĩpeere. ¹⁷ Marĩ Israel poa macããna Quetiupau Dios pɯame marĩ ñicũjãã ãnanarê cũ yarã caãniparãrê na ññabeseyayupi. Bairo na ññabeseri, capããrã na masabuo joroque na ásúpi, ape majã na caãni yepa Egiptopɯ na caãno mai. Cabero Dios pɯame cũ camasĩrĩjê mena ti yepare na witio joroque ásupi tunu. ¹⁸ Bairo na átiri bero, cuarenta cũmarĩ majũ desierto cayucɯmanopɯ na caãno, dope bairo na cabairijere ñucãcõãñañupã Dios. ¹⁹ Cabero Canaãn yepare na caetaro, ti yepa macãã poari jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã poa majũrê na pajãre rotiyupɯ, ti yepare marĩ ñicũjãã ãnanarê na jogɯ. ²⁰ Atope bairo na caátianie cuatrocientos cincuenta cũmarĩ majũ yoaro ãñuparã.

“Cabero narê carotirã cajũgoãniparã caudillos majũrê na cũñupĩ Dios. Na, narê carotirã pɯame profeta ãnacũ Samuel cũ caãni rãmɯpɯ na jũgoãni jãnañañupã marĩ ñicũjãã ãnanarê. ²¹ To bero yua, marĩ ñicũjãã ãnana pɯame na quetiupau caãnipau rey ñcũrê boyayupa. Bairo na caboroi, Dios pɯame Cis macũ, Saúl cawãmecɯcure cuarenta cũmarĩ majũ na quetiupau reyre bairo cũ cũñañupĩ. Cũ, Saúl pɯame Benjamín ya poa macããcũ majũ ãñupũ. ²² Cabero tunu Dios quetiupau caãnimirĩcũ, Saulore cũ wiyoyupi. Bairo cũ wiyori bero, David cawãmecɯcɯ pɯamerê quetiupau reyre bairo cũ cũñupĩ tunu. Mai, atore bairo David cũ cabairijere ññupĩ Dios: ‘Áni David, Isaĩ macũ jĩcãũ caũmɯ cañuɯ niñami. Cũ mena yɯ useanio joroque baiyami. Tunu bairoa yɯ caátitotirije nipetirijere yɯ caĩrõrê bairo caátigau niñami,’ ññupĩ Dios Davire.

²³ “Cũ, David ãnacũ majũ pãrãmerã mena macããcũ jĩcãũ ãmi Jesús. Cũ, Jesurea Dios cũ joyupi, Israel poa macããnarê na netõõgu. Tirãmɯpɯ cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrêã bairo átigu cãrê joyupi. ²⁴ Bairo Dios cũ cajogaricɯ Jesús cũ caatĩparo jũgoye, Juan Bautista pɯame nipetiro Israel poa macããnarê quetibɯjuyupi caroa quetire. Bairo na ñ quetibɯjuyupi: ‘Dios mena tũgoña qũenoña roro mujãã caátianajêrê. Tiere tũgoña qũenorĩ, Dios cũ carotirore bairo pɯame ása. Tunu bairoa bautiza rotiya,’ na ñ quetibɯjuyupi Israel macããnarê. ²⁵ Cabero Juan pɯame, cãrê na capajĩãparo cacõñarõ, atore bairo ññupĩ: ‘Yure mujãã caĩtũgoñarõrê bairo yɯ baietiya. Yua, Mesías mujãã cacotei mee yɯ ãniña. Cabero caetapau nigumi Mesías. Yɯ netõõ caãnimajũũ nigumi.’

²⁶ “Yɯ yararê bairo caãna Abraham ãnacũ pãrãmerã, bairi mujãã ape yepaa macããna Diore caĩroari majã cãã atore bairo mujããrê ññña: Atie caroa queti Dios camasãrê na carorije wapare cũ canetõõrĩqũê mujãã yaye rotie niña mujãã cããrê. ²⁷ Bairo cabaimiatacããrê, Jerusalén macããna, bairi na quetiuparã cãã Jesús, Dios macũ, cũ caãnierê masĩesupa.

Tunu bairoa yerijārīcā rūm̄u caāno ñubuerica wiip̄u neñarī, profeta majā ānana na caquetib̄u woaucūñarīqūērē buemirācūā, tūgomasiēsupa na cabuerijere. Bairi na majūā Jesure na capajīārī rūm̄u, tir̄um̄u profeta na caīj̄ogoyeticūñarīcārōrēā bairo to bairo joroque āsupa. ²⁸ Dise ūnie Jesús roro cū caátie camanimiatacūārē, Pilato cū capajīārocarotirore boyupa. ²⁹ Bairi yua, nipetirije Jesús cū cabaipeere na caquetib̄u woaucūñarīqūē cabaipeero bero, yuc̄p̄āip̄u na capapuaturocaatacure cū ruiori, ūtā oper̄u cū jōcūñupā. ³⁰ Bairo na caátacu cū caānimiatācūārē, Dios p̄ame tunu cū catiopyupi. ³¹ Bairo cū cacatorio bero, Galileap̄u Jerusalén mac̄p̄u Jesure cabapacatiñesēārīcārārē capee rūm̄arī na buia ññoāñupī. Na, cū cabuia ññorīcārā p̄ame āmerē cū, Jesús, cū cabairique quetire quetib̄u ñesēāñama camasārē.

³²⁻³³ “Bairi jāā cūā m̄ujāārē atie caroa quetire quetib̄urā jāā átiya. Tir̄um̄u marī ñicūjāā ānanarē, ‘Bairo yu átigu,’ cū caīj̄ogoyeticūñarīqūērē cū caīñcārōrēā bairo marī, na p̄ārāmerārē, átibojayaparowī Dios. Cū caīñcārōrēā bairo Dios cū mac̄rē cū catiopyupi tunu. Salmo pūrō caānijūgori pūrō bero mac̄ pūrō caīquetib̄urōrea bairo āsupi. Atore bairo ññupī Dios tí pūrōp̄re: ‘M̄u, yu mac̄u majū m̄u āniña. Ati rūm̄u carotimasī m̄u yu cūña,’ qūññupū Dios cū mac̄rē. ³⁴ Bairi merē Dios cajūgoye majūp̄u Jesús rup̄uñarī āñajē caboetipeere quetib̄u jūgoyeticūñupī. Atore bairo ññemoñupī tunu cū ya tutip̄u: ‘Davire caroaro cariape cū yu caīquetib̄urīcarorea bairo yu átigu,’ qūññupū Dios. ³⁵ Bairi tunu aperop̄u atore bairo ī quetib̄u cūñupī: ‘M̄u, Dios, m̄u caroti nocārō cañu rup̄uñarī ānatōrē to boetio joroque m̄u átigu.’

³⁶ “Mai, David catiip̄u Dios cū cabori wāme cārō āsupi cū caāni yūtea macāāna mena. Dios cūrē cū caīñcārōrēā bairo āsupi David. Cabero David ānacū p̄ame riacoásupī. Bairo cū cariaro bero, cū ñicūjāā ānana rup̄uñarī t̄p̄u cū yaayayuparā. Bairo na caáto bero, cū rup̄uñarī āñajē boacoayayuparo. ³⁷ Dios cū cacatoric̄u Jesús rup̄uñarī āñajē p̄ame roque boaesupa.

³⁸⁻³⁹ “Bairi yu yarārē bairo caāna, atore bairo masīña m̄ujāā cūā: Jesucristo jūgori carorije marī caátiere camasiriyobojaecoricarā marī āniña, cū yaye quetire marī catūgousaata. Cū, Jesús jūgori nipetiro catūgousari majā carorije camānarē bairo tuayama. Nipetirā Moisés ānacū cū caroticūñarīqūē jūgori canetōmasīēna cūā carorije camānarē bairo tuayama, cū yaye na catūgousaata. ⁴⁰ Bairi maijūgoya profeta majā ānana atore bairo, na caīñqūērē bairo m̄ujāā tām̄ore:

⁴¹ ‘M̄ujāā, yu yaye quetire caboena tūgopeoya mai m̄ujāārē yu caīquetib̄urijere:

M̄ujāā cacatiri rūm̄arē caroa wāmerē yu átigu.

Bairi tie yu caátiere apei m̄ujāārē caroaro cū caquetib̄um̄iatācūārē, cariape cū m̄ujāā tūgoetigarā.

Bairo m̄ujāā catūgogaetaje wapa m̄ujāā yasicoagarā,’

ī quetib̄u cūñupī Dios profeta majā ānanarē m̄ujāā cabaipeere,” na ī quetib̄uyup̄u Pablo to macāānarē.

⁴² Bairo ī quetib̄urī bero, Pablo cū baparā mena ñubuerica wiip̄u caāniatana na cawitiátō, atore bairo na ññuparā judío majā caāmerā p̄ame: “Ape rūm̄u yerijārīcā rūm̄u caāno cūārē atie m̄ujāā caquetib̄uñataje ūnierē jāā m̄ujāā quetib̄uñwā tunu,” na ññuparā. ⁴³ Ñubuerica wiip̄u neñarī bero yua, capāārā judío majā, aperā judío majā mee

caña catūgousarā p̄ame Bernabé, Pablojáa mena usayuparā. Bairo na casaro, Pablojáa p̄ame atore bairo na i quetibujunemoñuparā: “Mujáarē Dios camai añirī cū yaye quetire mujáa tūgousao joroque átiyami. Bairi caroaro ãna, Dios cū caborore bairo,” na iñuparā.

⁴⁴ Ape semana yapa macãa r̄m̄m̄ yerijārīcã r̄m̄m̄ caetaro, capããrã ti macã macãana neñañuparã, marī Quetiupau yaye quetire Pablojáa na caquetibujurijere tūgogarã. ⁴⁵ Bairo capããrã majū na canearõ ñnarī, judío majã p̄ame na pesu cusuparã Pablojáarē. Bairo na pesu cutiri, atore bairo iñuparā: “Cariape mee niña atie na caquetibujurije. Ricati quetibujuyama ãnoa Pablojáa,” roro na iñuparã judío majã p̄ame. ⁴⁶ Bairo na cañrjē tūgo, Pablo Bernabéjáa p̄ame tūgoñatutuarique mena atore bairo na iñuparā:

—Jãa p̄ame mujáa judío majãrē atie Dios yaye quetire jãa quetibuju jūgogamiap̄u. Bairo jãa caquetibuju jūgogamiatacũãrē, tiere mujáa boetiya. Yeri capetietop̄u caágaenarē bairo mujáa baiya. Torena, apero macãana judío majã caãmerã p̄amerē jãa quetibujurágarã. ⁴⁷ Bairi atore bairo marī Quetiupau jãa i jowī:

‘Ati yepar̄e cabusurijere bairo mujáa ȳ cūña camasã na caññajoro. Bairo ȳ caátoi, camasãrē ȳ canetõõrīqũērē na mujáa quetibujugarã nocãrõ cayoarop̄u macãana cũãrē tie quetire,’ jãa i jowī marī Quetiupau —na iñuparã Pablojáa judío majãrē.

⁴⁸ Bairo Pablojáa na cañrjērē tūgori, judío majã caãmerã p̄ame useaniñuparã. Bairo useanirī atore bairo ãmeo iñuparã na majū: “Marī Quetiupau yaye queti Pablojáa na caquetibujurije ñujãñuña,” ãmeo iñuparã. Bairi Dios cū caññajoro, nipetiro yeri capetietiere cacãgoparã p̄ame cariape tūgousayuparã.

⁴⁹ Bairi Pisidia yepa nipetiro p̄u quetibujuyuparã Pablojáa marī Quetiupau yaye quetire. ⁵⁰ Bairo na caátoi, judío majã Pablojáarē cateerã p̄ame carõmia, cañurã, cadineropairã rõmirirē na busujãñuparã. Tunu torea bairo na iñuparã ti macã macãana cañnimajūrã ùna cũãrē. Bairo na i busujãri bero, Pablo, Bernabéjáarē roro popiye na baio joroque na ásuparã, ti yepare na wiyogarã. ⁵¹ Bairo na caátoi, Pablojáa p̄ame ti macã Antioquíare witigarã jūgoye, na rapo jutū macããjē ñerirē paareyuparã. “Mujáa, Jesús yaye quetire cateeri majã p̄ame mujáa buicutiya,” cañrãrē bairo ásuparã Pablojáa. Bairo átiri bero, Iconio cawãmecuti macãp̄u acoásuparã yua. ⁵² Bairo na caaweyomiatacũãrē, ti macã macãana catūgousajūgoatana p̄ame caroaro useanirõ ãñuparã. Tunu bairoa ñe ùnie r̄saricarõ mano Espiritu Santo cū camasĩõrjē mena ãnimasĩñuparã.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

¹ Cabero Pablo, Bernabéjáa Iconio macãp̄u ãna, jicãrõ jãññuparã judío majã na cañbueri wiip̄u. Bairo ti wiip̄u jããrī camasãrē na quetibujuyuparã Pablojáa. Bairo caroaro na caquetibujuroi, judío majã, bairi aperã judío majã caãmerã cũã capããrã cariape tūgojūgoyuparã. ² Bairo na catūgoñamiatacũãrē, aperã judío majã catūgousaena p̄ame judío majã caãmerãrē na busujãñuparã. Bairo na na caibusujãrõ jūgori roro marī yarã Pablojáarē na tūgoñao joroque na ásuparã. ³ Bairi apóstolea majã to macããnarē quetibuju nemogarã Iconiop̄u yoaro ãñuparã. Ti macãp̄u ãna, marī Quetiupau mena tūgoñatutuari, caroaro cariape na

quetibujuyuparã. Marĩ Quetiuparũ pũame, “Cariapea yũ yaye queti camasãrẽ yũ camairĩjẽrẽ quetibujuyama,” ĩ cũ catutuarije mena Pablojãã caroa wãmerẽ camasãrẽ na áti ĩño joroque ásupũ. ⁴ Bairo cũ caátimiatacũãrẽ, ti macã macããna pũame jĩcãrõ ãmeñuparã. Jĩcããrã judío majã, Jesucristore catũgousaenarẽ bairo tũgoñañuparã. Aperã apóstolea majãrẽ bairo tũgoñañuparã. ⁵ Bairi yua, catũgogaena judío majã, aperã judío majã caãmerã cũã ti macã macããna carotimasĩrĩ majã mena jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ, apóstolea majãrẽ popiye na bairo joroque na átigayuparã. “Uta rupaa mena na marĩ wẽgarã,” ãmeo ĩ tũgoñañuparã na majũ. ⁶⁻⁷ Bairo na caátigamiatacũãrẽ, Pablo, bairi Bernabéjãã tiere queti tũgori, Lистра, bairi Derbe macããrẽ Licaonia yeparũ ruticoásuparã. Bairo rutiátĩ bero, ti yepa tãni quetibujũ ñesẽãñuparã caroa quetire.

Apedrean a Pablo en Lистра

⁸ Lистра macãpũ ãñupũ mai jĩcãã caũmũ caãmasĩęcũ. Bai jicoquei cabuiaricũ ãñupũ. Cũ pũame Pablo cũ caquetibujũ ãño, cãtũ ruiyupũ. ⁹⁻¹⁰ Cũ cũã Pablo cũ caĩrĩjẽrẽ caroaro tũgousayupũ. Bairi Pablo pũame qũĩnarĩ, “Yũ cũãrẽ yũ netõõmasĩñami Jesús,” cũ caĩtũgoñarĩjẽrẽ masĩrĩ, atore bairo qũĩñupũ busũrique tutuaro mena:

—jWãmũnũcãñã!

Bairo cũ caĩrõ, caãmasĩětĩmiatacũ pũame patiwãmũnũcãrĩ ámasĩjũgoyupũ. ¹¹ Bairo Pablo cũ caátimasĩrĩjẽrẽ ĩnarĩ, ti macã macããna pũame Licaonia yepa macããna yayei busũrique tutuaro mena atore bairo ĩñuparã:

—jÃnoa, jũgũẽã mũnũrecóopũ atĩ yeparũ caruiatátana niñama! — ĩñuparã.

¹² Bairo na ĩrĩ, Bernabére na jũgũẽ Zeus cawãmecũcũ ya wãmei cũ wãmetiyuparã. Tunu bairoa Pablo caquetibujũjũgoũ cũ caãnoi, na jũgũẽ Hermes cawãmecũcũ ya wãmei cũ wãmetiyuparã. ¹³ Mai, ti macã etajũgoricaropũ ãñuparõ na jũgũẽ Zeure na cañubueri wii. Ti wii macããcũ sacerdote pũame bairo Pablo Bernabéjãã na caátiere tũgori, wecuare, bairi oó mena na jeásuparã. Bairo cũ, ti macã macããna mena apóstolea majãrẽ na ĩroagarã, wecuare pajĩãrĩ, na riire joemũgõjogayuparã. ¹⁴ Bairo Bernabé, Pabljããrẽ na caátigarijere tũgori, na jutiire tũgowooyuparã, “Bairo mujãã caátigarijere ñuětĩña,” ĩrã. Áti yaparo yua, camasã watoapũ atuátĩ, atore bairo qũĩ awajayuparã:

¹⁵ —¿Dopẽĩrã bairo mujãã átiyati? Jãã, mujããrẽã bairo cabairã jãã ãniña. Jũgũẽã mee jãã ãniña. Torena, jãã atiapũ, tie mujãã ya wãme mujãã caĩroarije cawapa manierẽ mujãã cajãnaparore bairo ĩrã. Tiere jãnarĩ yua, Díos cacatimajũũrẽ mujãã caĩroarore jãã boya. Díos pũame ásupi atĩ mũnũrecóo, atĩ yepa, ria capairiya. Bairi nipetiro tiepũ macããna cũãrẽ na ásupi. ¹⁶ Tirãmũpũre camasã na ya wãme ricaati na caĩroarijere ãñotaesupi Díos. Noo na cabori wãmerẽ ĩroyupa. ¹⁷ Bairo na caátiere ãñotaeticũã, cũ caãnajẽ cutiere nipetiro camasãrẽ na ĩñoñupĩ. Cũ, nipetiro caroaro na ácũ, caocarije joyupi. Tunu bairoa oterique cũã na rĩcacutio joroque ásupi. Bairo cũ caátie jũgori, camasã cũã na rĩaetio joroque ásupi. Tunu bairoa useanirõ na ãño joroque na ásupi Díos —na ĩ quetibujuyupũ Pablo.

¹⁸ Bairo atie nipetirije narẽ Pablo cũ caĩquetibujũmiatacũãrẽ, butiuro majũ wecuare pajĩãrĩ na riire joemũgõjogayuparã, Pabljããrẽ

ĩroagarã. Dope bairo na caátigarijere jicoquei, “Tiere ápericõãña,” na ĩ jānaocõãñuparã. Masĩã mano átigamiñuparã.

¹⁹ Cabero judío majã Antioquíã macããna, aperã Iconio macããna mena Listrã etayuparã. Bairo na pũame etarã yua, Listra macããna Pabljãã mena ricaati na tũgoñao joroque ásuparã. Bairo na caãtoi, Pablore ãtã rupaa mena wẽẽjãñuparã. Bairo cũ áti yaparori, “Merẽ riacoyami,” ĩ tũgoñarĩ ti macã tũnipũ cũ rupaũrire roacõãñuparã. ²⁰ Bairo na caátimiatacũãrẽ, cabero Jesucristore catũgousari majã Pablotu na caneñaetaro, Pablo pũame catitunurĩ wãmũnũcãcoásũpũ. Bairo wãmũnũcãrĩ yua, ti macãpũã ásupũ tunu. Ti rãmũ busuri rãmũ caãno Bernabé mena Derbe cawãmecuti macãpũ ásuparã.

²¹ Topũ etarã, caroa quetire na quetibũjuyuparã. Bairo na caquetibũjuroi, capããrã camasã tũgousayuparã ti macã macããna. Cabero tunucoásũparã Listra, Iconio, bairi Antioquíã na caatĩjũgoatatopũã tunu. ²² Ti macãã macããna Jesure catũgousari majãrẽ yeri ñajããõ joroque na ásuparã. Tunu bairoa, “Jesucristo mena tũgoñatutuacõãña,” na ĩñuparã Pabljãã. Tunu bairoa, “Dios cũ carotimasĩrĩpũã caágarã marĩ caãnoi, popiye marĩ baio joroque marĩ átigarãma camasã,” na ĩñuparã. ²³ Bairo ĩ yaparori bero yua, ñubueri majã tocãnacã poapũrea jĩcããrã na mena macããna cabutoa camasĩrĩ majãrẽ na besecũñuparã Pabljãã. Besecũ yaparori bero, ugarique betiri Diore jẽni yaparori, “Marĩ Quetiupũ, mũjãã caĩroaatacu pũame mũjããrẽ qũĩñũsaáto,” na ĩ tũsayuparã ti yepa macããna ñubueri majãrẽ.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

²⁴ Bairi Pisidia yepare netõátĩ bero, Panfilia cawãmecuti yepapũ etayuparã. ²⁵ Ti yepapũ ãna, Perge cawãmecuti macã macããnarẽ Jesús yaye quetire na quetibũjũ jũgoyuparã. Cabero Atalia macã macããna cũãrẽ na quetibũjuyuparã. ²⁶ Bairo to macããnarẽ na quetibũjũ yaparori bero, cũmua mena acoásũparã Siria yepa macãã macã Atioquíapũ. Ti macãpũĩ Jesure catũgousari majã pũame, “Mũjããrẽ mairĩ, Dios caroaro cũ coteáto,” na caĩpaarotijoricã mena torea bairo átipeyoetayuparã yua. ²⁷ Bairo Antioquíapũ etari bero, ñubueri majã pũame neñañuparã. Bairo na caneñarõ yua, nipetirije Dios cũ camasĩõrĩjẽ jũgori na caátiatajere na quetibũjũ peyocõãñuparã. Tunu bairoa marĩ Quetiupũ judío majã caãmerã cũãrẽ cũ yaye quetire na tũgousao joroque cũ caátiataje cũãrẽ na quetibũjuyuparã. ²⁸ Bairo na quetibũjũ yaparori bero, Pablo, Bernabé mena Jesure catũgousari majã mena yoaro ãñuparã ti macãrẽ.

15

La reunión en Jerusalén

¹ Ti yũtea macããna jĩcããrã Judea yepai Antioquíapũ caatãna pũame atore bairo na ĩ quetibũjuyuparã ti macã macããna judío majã caãmerã catũgousari majãrẽ: “Mũjãã, Moisés ãnacũ cũ caátijũgocũrĩqũẽ caãmũarẽ na rupã macããjẽ yisetarique mũjãã caápericõãta, mũjãã netõõmasĩena,” na ĩñuparã. ² Bairo na caĩrõĩ, na mena Pablo, Bernabéjãã pũame tutuaro mena yoaro ãmeobusũ ãñuparã tiere. Bairo ãmeo ĩbusũ ãnijãñurĩ bero, to macããna pũame Pablo Bernabé, bairi aperã jĩcããrẽ na beseyuparã, “Jerusalén macãpũã apóstolea majã, bairi aperã ñubueri majã

mena macããna cabutoa mena na busuqũẽnorã áparó tie marĩ caĩrĩjẽrẽ ti macãpu,” İrã.

³ Bairo Pablojãã, Antioquía macã macããna ñubueri majã na caĩjoatana puame Fenicia, bairi Samaria yepaare netóaná, ti yepaa macããnarẽ ape yepa macããna judío majã caãmerã tirũmũpu na caĩroariquere jãnarĩ, Dios puamerẽ na catũgousa jũgoatajere na quetibũju ásuparã. Bairo na caĩquetibũjurijere tũgori nipetiro catũgousari majã tũgoña useaniñuparã.

⁴ Bairo Pablo, Bernabéjãã Jerusalẽpu na caetaro, ñubueri majã to macããna, aperã apóstolea majã, aperã cabutoa camasĩrã cãã caroaro mena na bocáyuparã Pablojããrẽ. Bairo topu etari narẽ nipetirije na quetibũjũyuparã Dios cũ camasĩõrĩjẽ jũgori na caátiaatajere. ⁵ Bairo na caquetibũjuro, jĩcããrã fariseo majã catũgousaricarã puame wãmuncãrĩ atore bairo na ññuparã:

—Judío majã caãmerã cãã Jesucristore catũgousari majã cãã na rupau macããjẽrẽ na cayisetarotiro boya. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ cããrẽ na caáto ñũña —ññuparã.

⁶ Bairo na caĩrõ tũgo, apóstolea majã, cabutoa camasĩrĩ majã mena neñapori busuyuparã, judío majã caãmerã na caátimasĩpeere busuqũẽnogarã. ⁷ Bairi tutuaro mena yoaro ãmeo busu ãnijãñurĩ bero, Pedro puame wãmuncãrĩ, atore bairo na ññupũ:

—Yũ yarã, majãã masĩrã tirũmũpũre majãã watoa macããcũrẽ Dios yũre cũ cabeseriquere. Judío majã caãmerãrẽ caroa queti, narẽ yũ canetõõrĩqũẽrẽ na cũ quetibũjuáto ĩ, yũ beseyupi Dios. Cũ yaye quetire na cãã na catũgousaparore boyupi. ⁸ Cũ puame nipetiro camasã na yeripu na catũgoñarĩjẽrẽ masĩpeyocõãñami. Bairo camasĩpeyõu ãnirĩ, judío majã caãmerã na yerire na cawasoaro jũgori cũ yarã majũ na ãnio joroque ásupi na cããrẽ. Cũ Yeri, Espĩritu Santo narẽ cũ cajoro ñnarĩ tore bairo marĩ masĩña cũ yarã na caãnierẽ. ⁹ Dios marĩrẽ cũ camairõrẽã bairo na cããrẽ jĩcãrõ tũni na maiñami. Jesucristo mena na catũgoñatuturo jũgori na yeri na catũgoñarĩjẽ carorijere coseyupi. ¹⁰ Bairi, ¿dopẽĩrã Dios na cũ caátibojapeere caẽñotarãrẽ bairo mujãã ññati? Marĩ ñicãjãã ãnana Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ átipeyo masĩsũpa. Marĩ cãã torea bairo marĩ átipeyo masĩetĩña. Bairi, ¿dopẽĩrã tiere na caátigarore mujãã boyati? ¹¹ Atoe bairo roque cariape marĩ catũgoñarĩjẽ niña: Caroa wãme marĩ caátie jũgori mee, marĩ Quetiupau Jesucristo marĩ mairĩ jĩcã nũgõã cũ caátigarije jũgori puame marĩ netõõwĩ. Tunu bairoa marĩrẽ cũ canetõõrĩcãrõrẽã bairo judío majã caãmerã cããrẽ na netõõñupĩ —na ññupũ Pedro.

¹² Bairo cũ caĩquetibũju yaparoro, to macããna nipetiro busuesuparã. Na puame caroaro tũgoyuparã Pablo, Bernabéjãã judío majã caãmerã watoapu ãna, Dios cũ camasĩõrĩjẽ jũgori caroare na caáti ññoatajere. ¹³ Tiere na caquetibũjuro bero, Santiago puame atore bairo na ññupũ:

—Yũ yarã, tũgopeoya mai mũjããrẽ yũ caquetibũjũpeere: ¹⁴ ãmeacã Simón marĩ quetibũju yaparoyami Dios judío majã caãmerãrẽ caroaro cũ caátijũgoriquere. Bairo átiri yua, na mena macããna jĩcããrãrẽ na beseyupi cũ ya poa macããna caãniparãrẽ. ¹⁵ Tiere profeta majã ãnana na caĩquetibũju woatucũjũgoyaricarorea bairo baiya ãmerẽ. Atoe bairo ĩcũñupã mai tiere:

¹⁶ ‘Caberõpu yũ tunugũ, David ya wii caboñarĩcã wiire qũẽnonemogu tunu.

Bairo yu caátiyaparoro bero, caroa wii nigaro tunu.

¹⁷⁻¹⁸ Bairo yu átigu, aperã judío majã caãmerã cãã tocãnacã poa macããna, yu cabesejũgoyeticũricãrã, yu yarã na caãnipeere na caboparore bairo i, ĩ quetibujũyupi marĩ Quetiupau ti rãmũpũina.

¹⁹ “Bairo bairi atore bairo ñi tũgoñaña: Judío majã caãmerã tirãmũpũ na caĩroariquere jãnarĩ Dios pũamerẽ na catũgousaata, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ na marĩ tũgousaroti masĩtĩña. ²⁰ Bairo pũame na marĩ caĩquetibujũwoatujoro ñũña: ‘Camasã na caweericarãrẽ ĩroari waibũtoa riire na cajoemũgõjorije carũsarije ũnierẽ ugaeticõãña mujãã. Tunu bairoa carõmia, o caũmũa mena roro átiepeeticõãña. Tunu bairoa waibũtoa wãmũa wãĩã pajĩãricãrã ũna riire ugaeticõãña. Na riĩ cããrẽ etieticõãña.’ Ato cãnacã wãme na marĩ átirotiroa narẽ. ²¹ Tirãmũpũa tocãnacã macããrẽ judío majã marĩ caneñarĩ rãmũ caãno jĩcãũ marĩ mena macããcũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ caquetibujũri majõcũ ãninucũñami. Bairi judío majã caãmerã cãã masĩrãma ati wãmerẽ,” na ĩñupũ Santiago.

La carta a los no judíos

²² Bairo cũ caĩrõ tũgo, apóstolea majã, cabũtoa camasĩrã, bairi nipe-tiro to macããna Jesure caĩroari poa macããna pũame cũ caĩrõrẽ bairo átigayuparã. Bairi na mena macããna jĩcããrãrẽ na beseyparã Pablo, Bernabéjãã mena cabapacutiápãrãrẽ. Bairi Judas, ape wãmerã Barsabás cawãmecũcare cũ beseyparã. Silas cããrẽ cũ boyuparã. Na pũgarãpũa catũgousari majã watoare caãnimajũrã ãñuparã. ²³ Na mena atore bairo na caĩwoatuata pũrõrẽ joyuparã:

“Jãã apóstolea majã, bairi cabũtoa camasĩrĩ majã Jesucristo jãgori mujãã yarãrẽ bairo caãna, mujããrẽ jãã ñurotijoya. Mujãã, judío majã caãmerã Atioquía macã macããna, bairi Siria yepa macããna, bairi Cilicia yepa macããna cããrẽ mujããrẽ jãã ñurotijoya. ²⁴ Jãã tũgowũ jĩcããrã áto macããna mujãã tũpũ na caquetibujũmawijioñesẽãrĩqũẽrẽ. Jãã pũame na jãã joepũ mujãã tũpũre. Na majũ na catũgoñarõ mujãã rupau macããjẽ yisetariquere mujãã átirotiga ñesẽãñupã.

²⁵ “Bairi ãmerẽ jĩcããrõrẽ bairo tũgoñapetiri bero, jããrẽ bairo jãã caãto cañurõ tũgoñarĩ, jãã watoa macããna jĩcããrãrẽ na jãã beseapũ Bernabé, Pabljãã, jãã camairĩ majã majũ mena mujãã tũpũ caĩñarápãrãrẽ. ²⁶ Na, Bernabé, Pabljãã pũame Jesucristo yayere na caquetibujũñesẽãrõ jũgori aperã tiere catũgogaena pũame na pajĩãbujioyupa. ²⁷ Bairi jãã cabeseatana Judas, Silas na majũpũa mujããrẽ quetibujũgarãma nipe-tirije mujããrẽ jãã caĩquetibujũgarijere.

²⁸ “Jããrẽ Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori capee majũ mujããrẽ jãã átirotigaetiya. Ato cãnacã wãmea mujããrẽ jãã átirotigarã: ²⁹ Camasã na caweericarãrẽ ĩroari waibũtoa riire na cajoemũgõjorije carũsarije ũnierẽ ugaeticõãña. Tunu bairoa waibũtoa wãmũa wãĩã pajĩãricãrã riire ugaeticõãña. Na riĩ cããrẽ etieticõãña. Tunu bairoa carõmia, o caũmũa mena roro átiepeeticõãña. Atie mujããrẽ jãã caĩjorijere bairo mujãã caápata, caroaro cariape mujãã átiãnigarã. Na ñuãto nipetiro,” ĩwoatuyuparã.

³⁰ Bairo ĩ woa yaparori bero, na tunuo joyuparã Pabljããrẽ Antioquiapũ tunu. Topũ Pabljãã etarã yua, ti macã macããna Jesure caĩroari poa macããnarẽ neñori bero, ti cartare na nuniñuparã. ³¹ Bairi Jesure catũgousarã pũame ti carta mena caĩñaquetibujũ cũ caĩrĩjẽrẽ tũgori butiõro useaniñuparã. Tũgoña yeri ñuo joroque na ásuparã marĩ

yarã ti carta jãgori yua. ³² Tunu bairoa Judas, Silajãã cãã Dios cã yaye cã caquetibujugarijere camasãrẽ caquetibujunetõomasĩrã ãnirĩ to macããna Jesure catũgousarãrẽ capee na quetibujunemoñuparã. Bairo na quetibujunemorĩ yua, tũgoña yerĩ ñunemo joroque na ásuparã. Caroa yericana na tutuao joroque na ásuparã. ³³ Na mena yoajãñurõ ãñuparã topure. Cabero to macããna Jesucristore catũgousari majã pũame, “Caroa yericatajere mujãã cã joãto marĩ pacu Dios,” narẽ na caĩrõ bero, tunucoásuparã cartare na caneárotijoricarã tũpũ. ³⁴ Silas pũame Antioquiapũ tuagayupũ. ³⁵ Pablo bairi Bernabé cãã topũ tuayuparã. Bairi aperã Jesure catũgousarã capããrã mena to macããnarẽ marĩ Quetiupãũ yaye quetire na quetibujuyuparã.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ Cayoato bero, Pablo pũame atore bairo qũĩñupã cã bapa Bernabé: —Tocãnacã macããrẽ marĩ Quetiupãũ yaye quetire marĩ caquetibujuricaropũ marĩ ññañesẽãrã ároa tunu, “¿dope bairo marĩ yarã Jesucristore catũgousari majã na baiyati?” ñrã.

³⁷ Bairo cã caĩrõ tũgo, Bernabé pũame, “Jau,” ñrĩ bero, Juan ape wãmerã Marcos cawãmecũcũre cã neágayupũ na mena. ³⁸ Pablo pũame bairo boesupũ. Mai, cajũgoye Panfiliapũ na caãno, Marcos pũame na tunu weyocoásupũ, Pablo, Bernabéjãã mena jũpaanemogaetiri. Bairi na mena ti rãmurẽ cã caátó boesupũ Pablo. ³⁹ Bairo bũtioro cã caboetoi yua, pũgarãpũa jĩcã yerire bairo catũgoñaetimajũcõãrã ãnirĩ ãmeo ricawati-coasuparã yua. Bernabé pũame Marcos mena cũmuai acoásupũ Chipre yucũpoapũ. ⁴⁰ Pablo pũame Silare cã beseyupũ. Bairi, “Marĩ Quetiupãũ mujããrẽ mairĩ qũĩñaricanũgõãto,” Jesucristore catũgousari majã cã na caĩrõ bero, Silas mena acoásupũ. ⁴¹ Bairo áná, Siria, bairi Cilicia yepaare netõáná, to macããna Jesucristore catũgousari majãrẽ useanirõ na tuao joroque na átiásuparã.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

¹ Bairi Derbe, Listra cawãmecũti macããpũre etayupũ Pablo. Topũ etari bero, jĩcãũ to macããcũ Jesucristore catũgousãũ Timoteo cawãmecũcũre cã bocáyupũ. Timoteo paco pũame judío majã yao, Jesucristore catũgousao ãñupõ. Cã pacu pũame griego majã yaũ ãñupã. ² To Listra, bairi Iconio macãã macããna Jesucristore catũgousari majã, “Cañũũ, carou niñami,” na caĩ ãninucũñupũ Timoteo. ³ Bairi Pablo pũame cã, Timoteore cã bapaboyupũ. Mai, Timoteore cã neágnũ jũgoye, cã rupãũ macããtõrẽ cã yisetarotiyupũ, ti yepa macããna judío majã, “Jãã ya wãmerẽ nũcãbũgoetiyama,” na caĩtũgoñaetiparore bairo ñ. Mai, nipe-tiro ti yepa macããna, Timoteo griego majã yaũ macũ cã caãnierẽ masĩjãñũñuparã. ⁴ Tocãnacã macãã na caquetibujũñesẽãrõpũ marĩ yarã Jesucristore catũgousari majãrẽ quetibujunetõñuparã apóstolea majã, bairi cabũtoa camasĩrĩ majã Jerusalẽpũ Jesucristore caĩroari poa macããna na caĩrotijorique. ⁵ Bairo na caquetibujũroi, ti yepaa macããna Jesucristore caĩroari poa macããna cã mena tocãnacã rãmua tũgoñanemoñuparã. Torena, Jesucristore catũgousarã mena capããrã ãninemonucũñuparã.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶ Cabero Pablojãã Asia yepapu Jesús yaye quetire na caquetibujñesẽãrã áparó jũgoye, Espiritu Santo puame na eñotayupu. Bairo cũ caẽñotaroi, Frigia, bairi Galacia yepaare tẽñotásuparã. ⁷ Bairo tẽñotaretãtãtã bero yua, Misia yepa jũgoyepu etayuparã. Tipauĩ aná, Bitinia yepare na cajããgamiatacũãrẽ, Espiritu Santo, Jesucristo cũ cajou puame na eñotayupu tunu. ⁸ Bairo cũ caẽñotaroi, Misia yepare cariapea netõátĩ, Troas cawãmecuti macãpu etayuparã. Troas puame ria capairiya tãnipu añuparõ. ⁹ Bairi Pablo ti macãpu ãcũ, jĩcã ñami quẽguericarore bairo jĩcãũ Macedonia macããcũ atore bairo caĩnucũãrẽ quĩñañupũ: “Tiaya ato Macedoniapu. Jããrẽ juátinemou asá,” cabopacaure bairo quĩñupũ. ¹⁰ Cabero cũ caĩñaatajere jãã cũ caquetibujuro yua, topu ágarã, jãã yayere jãã quẽñowũ. (Mai, yu, ati tutire cawoatu cũã na mena yu ápũ.) “Macedonia macããnarẽ caroa quetire jãã caquetibujñesẽãrõ cariapea bou baiimi Dios,” jãã ã tũgoñawũ.

Pablo y Silas en Filipos

¹¹ Bairo ã tũgoñarĩ yua, Troas macãĩ cũmua mena cariapea jãã acoápu Samotracia yucuroapu. Cabusuri rãmu Neápolis macãpu jãã etawu. ¹² Ti macãĩ jãã acoápu Filipos cawãmecuti macãpu. Ti macã puame romanoa majã na caãni macã ãmu. Macedonia yepa macãã, caãnimajũrĩ macã ãmu ti macã. Topu yoajãñurõ jãã ãmu.

¹³ Jĩcã rãmu marĩ cayerijãrĩ rãmu caãno, ti macã jũgoye ria tãnipu jãã ápu. “Topu Judío majã na cañubueripau ãno,” ã tũgoñarĩ, topu jãã ápu. To etari bero, jãã ruiwu. Ruirĩ yua, carõmia topu caneñaetaátanarẽ Jesús yaye caroa quetire na jãã quetibujuwu. ¹⁴ Mai, na mena macããcõ jĩcãõ Lidia cawãmecuco, Tiatira macã macããcõ ãmo. Caroa jutii cajumerĩjẽrẽ nunirĩ cawapatari majõco ãmo. Diore caĩroao ãmo. Bairi Pablo narẽ cũ caquetibujuro, marĩ Quetiupapu puame Pablo cũ caquetibujurijere dope bairo cõ catũgopeorije to rusaetio joroque ásupi. ¹⁵ Bairi cõ, cõ yarã nipetiro cũãrẽ na jãã bautizawu. Bairo jãã cabautizaátaco yua, atore bairo jãã ãwõ Lidia:

—Yure, “Cariapea Jesucristore catũgousao niñamo,” mujãã caãata, yu ya wiipũ añirasá ati macã mujãã caãno ãno.

Bairo cõ caĩrõ tũgori, “Aperopu jãã ágarã,” cõ jãã ã masĩẽpũ.

¹⁶ Jĩcã rãmu jãã cañubuenucũrõpu aná, jãã bocãetawu jĩcãõ cawãmao wãtĩ yeri pũna cacũgo majũrẽ. Cõ puame wãtĩ jũgori ape rãmu cabaipere caquetibujumasĩõ ãmo. Bairo cõ camasĩõĩ, cõ quetiuparã puame pairo wapatanucũñupã. ¹⁷ Bairo cawãmao, wãtĩ yeri pũna cacũgo yua, Pablo, bairi jãã cũãrẽ jãã bero usajũgowõ. Bairo jããrẽ usari yua, atore bairo ã awajawõ:

—jãnoa, Dios, jõbui macããcũ cũ carotirore bairo caána niñama. Bairi mujããrẽ Dios camasãrẽ cũ canetõõgarijere quetibujurána baiyama! —ã awajawõ.

¹⁸ Bairo jeto ã awaja ãninucũñupõ capee rãmurĩ. Bairi Pablo puame tiere jutiri ãmejorenucã yua, cõ puamerẽ ñnarĩ atore bairo quĩwĩ cõpũre caãcũ wãtĩrẽ:

—Jesucristo cũ camasĩrjẽ mena murẽ ñiña: Cõrẽ tocãrõã witiácũja.

Bairo cũ caĩrõ, jicoquei cõ witicoásupi wãtĩ.

¹⁹ Bairo cũ caáto ñnarĩ, cõ quetiuparã puame asiajãñuwã Pablo mena, “Tocãrõã nemo marĩ yao jũgori marĩ wapatamasĩẽtigarã,” ãrã. Bairo asiari yua, Pablo, Silas mena na ñerĩ quetiuparã ti macãrẽ carotirã tũpu

na neámá ti macã na caneñanucũrõ plaza, caãnimajũrĩpaupũ. ²⁰ Bairo na tũpũ na neátĩ yua, ti macã macããna quetiuparã jueces caĩñabeserãre atore bairo na ìwã:

—Ánoa judío majã ato macããnarẽ roro patowãcõñesẽãrã baiyama. ²¹ Marĩ romanoa majãrẽ na caquetibũjũgarije pũamerẽ marĩrẽ carotieticõãpãrõ niña. Bairi na cabuerijere marĩ quetibũjũ rotimasĩtẽtĩña —ìwã.

²² Bairo na caĩrõ tũgo, camasã catũgorã etaátana cãã Pabljãã mena asiacoama. Bairo na cãã na caasiaroi, quetiuparã jueces pũame Pablo Silas yaye jutiire tuwee rotiri bero, na bape rotiwã yucũ mena. ²³ Bũtioro na bape yaparori bero, preso jorica wiipũ na jowã. Topũ na jori yua, ti wiire caĩñacotei pũamerẽ, “Dope bairo narẽ rutimasĩã mano caroaro majũ na ìñacoterotiya ãnoarẽ,” qũĩrĩ cũ coterotiwã. ²⁴ Bairo na caátirotirijere tũgori bero, caĩñacotei pũame preso jorica wii capupea catusari arũapũ na cũñupũ. Topũ pũga yucũ watoapũ na rãporire ñujorotiri, na jiyarũpo cũñupũ.

²⁵ Ti ñami recomacã caetaro, Pablo, Silas, Diore cã ñubue basapeoyuparã. Bairo na cañubue basapeoãno, aperã, narẽ bairo preso joricarã cãã na caĩñjẽrẽ tũgoyuparã. ²⁶ Tĩpũa yua caãno tũsaroa tutuaro yepa pũame yuguiyuparo. Tutuaro majũ cayuguiroi, ti wii macããjẽ na cacũjũgorica ùtãpãĩrĩ cãã yuguiroi nũcũpũ ásũparo. Bairo cayuguiripaua ti wii jopeeri pũame pããñucãpeticoasuparo. Tunu bairoa ti wii macããna preso joricarãrẽ na cajiyamiataje cadena ãpõã wẽẽrĩ cãã piti wẽcoasuparo. ²⁷ Bairi yua, ti wiire caĩñacotei pũame wãcãrĩ bero, ti wii jopeeri pããrĩcãrõpũ caãno ìñañupũ. Bairo ìña acuari, “Ti wii macããna preso joricarã rutipeticoatanama,” ì tũgoñañupũ. Bairo ì tũgoñarĩ yua, cũ jarericapãĩrẽ neñupũ, cũ majũã pajĩãyasign. ²⁸ Bairo cũ caátigaro ìñarĩ yua, atore bairo qũĩ awajajoyupũ Pablo pũame:

—Mũ majũ roro ápericõãña. Jãã ãnipeticõãña atopũ. Jãã rutietiya —qũĩñupũ.

²⁹ Bairo cũ caĩrõ tũgo, “Jĩñaworiquere neasã,” cãtu macããcũrẽ ìrĩ, Pabljãã na caãni arũapũ atũjãásũpũ. Atu jãátĩ yua, uwirique mena nanarĩ Pablo, Silatũ rũpopaturĩ mena etanumũ etayupũ. ³⁰ Cabero narẽ na wiyojori bero, atore bairo na ì jẽniñañupũ:

—¿Dope bairo yũ ácũati, Dios yũre cũ netõátõ, ì?

³¹ Pabljãã pũame atore bairo qũĩñuparã:

—Jesucristo mena cariape mũ catũgoñatutuata, mũ, mũ yarã cãã mujãã netõmasĩgarã.

³² Bairo qũĩ yaparori bero, marĩ Quetiupũ yaye quetire na quetibũjũ nemoñuparã Pabljãã preso jorica wiire caĩñacoteatacũ cũ ya wii macããna cũãrẽ. ³³ Ti ñami ti hora majũã caãno preso jorica wiire caĩñacoteatacũ yua, Pablo, Silajãã cãmiirẽ na coseyupũ. Cabero cã, cũ yarã cũãrẽ nipetiro na bautizayuparã. ³⁴ Bairo narẽ na cabautizaro bero, preso jorica wiire caĩñacoteatacũ pũame cũ ya wiipũ na jũgoásũpũ. Topũ ùgariquere na nuñupũ Pabljããrẽ. Bairi yua cũ, cũ yarã cãã bũtioro ùseaniñuparã, Dios yaye quetire na catũgõusaatato bero jũgori.

³⁵ Cabusuri rũmũ caãno, quetiuparã jueces na ùmũ jĩcããrãrẽ preso jorica wiire caĩñacoteatacũ tũpũ na joyuparã, “Pablo, Silare na wiyajo rotiatõ,” ìrã. ³⁶ Bairo na caĩjoatana na caĩñjẽrẽ tũgo, ti wiire caĩñacoteatacũ pũame atore bairo qũĩñupũ Pablõre:

—Quetiuparā caññabeserā mujããrē yu wiyorotijoupa. Bairi caroaro mena mujãã ámasñña merē.

³⁷ Bairo cū caĩrō tūgomicũã, atore bairo na ññupū Pablo quetiuparā caññabeserā na cajoatanarē:

—Ati macã macãna caññabeserā roro jãã caátiere bócañaēññama. Roro jãã ápewu. Bairo bócaetimirãcũã, camasã nipetiro na caññajoro jããrē baperotiama. Tunu bairoa preso jorica wiipũ jãã cūrotiama. Jãã cũã romanoa majã jãã caññimiatãcũãrē, roro majũ jãã átiamã. Bairo jããrē caátiatana nimirãcũã, ámerē yasioro jããrē wiyogayama. Yasioro jãã ápérã. Na majũpũã atiri jããrē na wiyora apáro —na ññupū Pablo.

³⁸ Bairo cū caĩrō tūgo, na quetiuparā juecere na quetibujurásúparã soldaua pũame. Bairo Pablojãã romanoa majã na caññierē na caquetibujuro tūgori bero, quetiuparā caññabeserã pũame roro narē na caátiatajere tūgoñarĩqũē paijãñũñuparã. ³⁹ Bairo tūgoñarĩqũē pairi yua, acoásúparã Pablo Silas tũpũ, “Roro mujããrē jãã caátiatajere mujãã masiriyowa,” na ñránã. Bairo na tũpũ eta, ti wiire na wiyocõãñuparã. Bairo na wiyori bero yua, aperopũ na caátó boyuparã. ⁴⁰ Bairo na cawiyoro bero, acoásúparã Lidia ya wiipũ. Topũ marĩ yarã Jesure catũgousarãrē useanirõ na tuao joroque na ásuparã. Bairo na áti yaparoro bero, ti macã caññiatana aperopũ acoásúparã.

17

El alboroto en Tesalónica

¹ Bairo ánã yua, Pablo, Silajãã Anfípõlis bairi Apõlonia cawãmecuti macããrē netõánã, Tesalónica macãpũ etayuparã. Ti macãpũ judío majã ññubuerica wii cãgoyuparã. ² Bairi Pablo judío majã na cayerijãrĩ rãmu caetaro ññarĩ, ti rãmu ññorē cū caátinucũrõrē bairo átigu, ti macã ññubuerica wii sinagogare ásũpũ. Topũ etari yua, to macããnarē Dios ya tuti mena na ñña quetibujuyupũ, na busũnetõgũ. Bairo jeto áti ññupū Pablo itia semana majũ yerijãrĩcã rũmũrĩ caño. ³ Ti rũmũrē atore bairo na ñ quetibujuyupũ Pablo:

—Dios yaye cū caquetibujurica tuti atore bairo ñña: ‘Mesías, Dios cū cajopũ pũame ati yeparũ ácũ, riacoagumi. Bairo cū cariacõamiatãcũãrē, cū catiõcõãgũmi Dios tunu,’ ñ quetibujuya Dios ya tuti. Cũã, Jesús ñññami Dios yaye quetibujurica tutipũ profeta majã na cawoatujũgoyecutacu, mujããrē yu caquetibujũ —na ññupū Pablo.

⁴ Bairo cū caĩrõ tūgo, judío majã jĩcããrã cariape tũgoyuparã. Na pũame Pablo, Silas mena bapacuti jũgoyuparã. Griego majã Diore caĩroarã cũã capããrã na yaye quetire cariape tũgoyuparã. Tunu bairoa carõmia caññimajũrã cũã capããrã cariape tũgoyuparã. ⁵ Bairo na cabairijere ññarĩ judío majã, Pablojãã na caquetibujurijere cariape catũgoena pũame na ññatutiyuparã. Bairo na ññatutiri yua, ñe ññie caáperã maarĩpũ caãnarē na neñoñuparã, nipetiropũ roro na caawajabato ññesẽãparore bairo ñrã. Bairo ánã, Jasón ya wiipũre roro átirã etayuparã, Pablo Silajããrē macããrã. Na ññerĩ camasãrē roro na átirotigayuparã. ⁶ Bairo na bócaetiri, Jasón bairi aperã marĩ yarã Jesucristore catũgousari majã pũamerē ñe, na weeri na neásúparã ti macã macããna quetiuparã tũpũ. Topũ etari, atore bairo na ñ awajayuparã:

—¡Aperopũ macããna caátiatana pũame noo nipetiro na caññesẽãrõpũre royetuñesẽãrã átiyama! Bairi ati macãpũ cũãrē merē etayama. ⁷ Jasón

puame cū ya wiipɩ na etarotiupɩ. Na nipetiro, “Apei quetiupau rey niñami Jesús,” na cañata, ¡marĩ quetiupau emperador romano cū caroticūrĩqũerē baibotiorā baiyama! —na iñuparā ti macā caaña na quetiuparārē.

⁸ Bairo na cañĩjērē tũgori, aperā camasā, bairi ti macā macāaña quetiuparā cūa jĩcārōrē bairo tũgoñarĩqũecuti masĩesuparā. ⁹ Bairo baimirācūa, Jasōjāā ya dinerore na mena na wapa cūrotiyuparā. Bairo áti yaparori bero, na piticōañuparā, ti macā macāaña quetiuparā Jasōjāārē.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Ti ñamicā canaiorĩpau ti macā macāaña marĩ yarā Jesucristore catũgousari majā puame Pablo, Silajāārē ti macārē na witirotiyuparā. “Tāmuri Berea macāpɩ ánaja,” na iñuparā. Cabero ti macāpɩ eta yua, judío majā na cañubueri wiipɩ ásúparā. ¹¹ Na roque Tesalónica macāaña judío majā netōjāñurō Jesús yaye queti Pablo cū caquetibujuriye catũgogari majā añuparā. Bairo caaña añirĩ, Pablo cū caĩquetibujuriyere caroaro tũgousayuparā. Bairo tũgousari yua, tocānacā rãmua Dios ya tutire iñabuenucũñuparā, “¿Cariapea marĩrē cū quetibujumiñati?” ĩrā. ¹² Bairo iñabueri yua, na mena macāaña capāārā cariape tũgoyuparā. Griego majā cūa capāārā cariape tũgoyuparā carōmia cañimajūrā, aperā caũmua cūa.

¹³ Bairo Pablojāā Berea cūārē Dios yaye quetire na caquetibujero tũgori, judío majā Tesalónica macāaña puame Bereapɩ acoásúparā. Topɩ etari, to macāañarē Pablojāā na cabairijere busujāñuparā, roro na cañawajabatoñesēaparore bairo ĩrā. ¹⁴ Bairo na caátigaro iñarĩ, marĩ yarā Jesucristore catũgousari majā puame ti macārē Pablora cū witirotiyuparā. “Tāmuri ria capairiya tũnipɩ ácúja. Timoteo, Silajāā puame jāā mena tuagarāma,” qũĩñuparā. ¹⁵ Bairo na caĩjoatacɩ mena cabaracutiátana puame cū cũñuparā Atenas cawāmecuti macāpɩ. Topɩ cū cūyaparori bero, tunucoásúparā na ya macā Bereapɩ tunu. Na mena atore bairo ĩ quetijoyupɩ Pablo: “Silas, Timoteo mena tāmuri atopɩ na apáro,” na ĩ joyupɩ.

Pablo en Atenas

¹⁶ Mai, Pablo Atenas macāpɩ Timoteo, bairi Silajāārē na cote ācū, ti macā macāaña wericarā jeto na cajũgũēā cũgoro iñarĩ, tũgoñarĩqũē paijāñuñupɩ. ¹⁷ Bairi ñubuerica wii sinagogapɩ judío majā aperā judío majā caāmerā Diore caĩroarā mena busunucũñupɩ, na busunetōgu. Tunu bairoa camasā na caneñaporipau plazapɩ caneñarā cūārē tocānacā rãmua busunucũñupɩ Pablo. ¹⁸ Bairo cū cabusũnitoye, epicúreos yaye bueri majā, aperā estoicos yaye bueri majā cūa cū mena busujũgoyuparā, cū busunetōgarā. Atore bairo qũĩñuparā Pablora jĩcāārā:

—Āni, cabusuriquepai, ¿ñee ũnierē ĩgu qũĩñati?

Aperā atore bairo qũĩñuparā:

—Ape yepaa macāaña jũgũēārē marĩ catũgousarore bou baiimi.

Pablo puame Jesús yaye caroa quetire, tunu cū cacatirique cūārē na quetibujɩ baiyupɩ. ¹⁹ Bairo cū caĩrō tũgo, neñarĩ na cabusunucūrō, Areópago na caĩrōpɩ cū neásúparā. Bairo topɩ cū na cane etaro, atore bairo qũĩ jēniñañuparā:

—¿Atie cawāma wāme mu caquetibujuriyere, jāā mu quetibujugaetiyati?

²⁰ Mu caquetibujuriye ũnierē jāā tũgoñaētiña. Bairi tiere jāā masĩgaya mu caquetibujuriyere —qũĩñuparā.

²¹ Mai, Atenas macã macãana nipetiro, bairi to macãana ape yepapu caatãna cãã butiuro tãgogayuparã apeye cawãma quetire. Tiere tãgori bero, tie jetore ãmeo busupëninucũñuparã na majũ.

²² Bairi Pablo pũame Areópagoꝛũ ãcũ, na watoaꝛũ wãmũnucãrĩ atore bairo na ñũupũ:

“Mujãã, Atenas macããna, capããrã mujãã jãgũẽã mujãã cawericarãrẽ ñĩnarĩ, ‘Na jãgũẽãrẽ butiuro catãgoñarĩ majã ñĩñama,’ ñi tãgoñaña. ²³ Mujãã cañubueripauripũ ñĩñañesẽããpũ. Jĩcã altar mesa rocapũ atore bairo ñ woaturiquere ñĩñaapũ: ‘Dios, marĩ camasiẽcũrẽ marĩ caĩroaripau ñiña.’ Bairo cũ masĩetĩmirãcũã, mujãã caĩroaure mujãã quetibũju acũ yũ átiaꝛũ.

²⁴ “Cũã, Dios ati mũmrecóo macããjẽ nipetirijere caqũẽñorĩcũ, ati mũmrecóore, ati yepa cũãrẽ Quetiupau ñĩñami. Templos, ‘Dios ya wii nigaro,’ camasã ñrĩ na caqũẽnorĩcã wiirire ãmerĩnucũñami. ²⁵ Ñe ùnie cũ caãnipeere cũrẽ marĩ caátibojapee cũ rusaetiya Diore. Cũ pũame roque ñĩñami marĩ camasãrẽ marĩ cacatiãnierẽ cajou. Tunu bairoa marĩ cayeri-joãnie, wĩno cũãrẽ, apeye nipetirije cũ jetoa marĩrẽ cajou ñĩñami.

²⁶ “Bairi jĩcãũ caũmũ jãgori nipetiro camasã poari ati yepa nipetiroꝛũ na masãbatanucãõ joroque ásupi. Tunu bairoa tocãnacã poare na caãnipa yũtearire cũñupĩ. ²⁷ Bairo ásupi Dios, tocãnacãũpũa camasã cũ na camasiꝛarore bairo ñ. Bairi cũrẽ cabocãñinucũrã pũame cũ masĩgarãma. Dope bairo mee ñiña Diore masĩrĩqũẽ. ²⁸ Cũ, Dios cũ cajuátoi jãgori marĩ catiya. Marĩ paamasĩña. Marĩ ãnajẽ catiya. Mujãã ya poa macããna poesiare cawoaturo majã cũã torea bairo ñũupã: ‘Marĩã, Dios pãrãmerãrẽ bairo caãna marĩ ãniña,’ ñũupã.

²⁹ “Bairi Dios pãrãmerãrẽ bairo caãna ãnirĩ camasã na catãgoñarĩjẽ jãgori, oro, plata, o ùtã mena camasãrẽ bairo cabaurãrẽ na caqũẽnorĩcãrãrẽ marĩ caĩroaro ñũetĩña. ³⁰ Tirãmũpũre camasã roro na caátiere boetimicũã, popiye na baio joroque ápeyupi, cũ yaye queti nipetirijere na camasiẽtoi. ãme pũame roque na camasiĩõĩ, tocãnacãũã camasã nipetiro na caãnoꝛũ roro na caátiere na jãnarotiyupi. ³¹ Tunu bairoa jĩcã rũmũ ati yepa macããna nipetirore cũ caĩñabesepa rãmũrẽ cũñupĩ Dios. Bairi caũmũ caroaro cariape caĩñabesepau cũãrẽ cũ cũñupĩ. Cũ, caũmũ cariacoatacu cũ caãnimiatãcũãrẽ, tunu cũ catioyupi Dios. Bairo cũ cũ cacatiuro jãgori nipetiro camasã pũame cũ, caĩñabesepau cũ caãnierẽ masĩcõãñama,” na ñ quetibũjũyupũ Pablo to macããnarẽ.

³² Bairo to macããna, “Cariacoatana nimirãcũã, tunu catiyama camasã,” Pablo cũ caĩrõ tãgori, jĩcããrã na mena macããna cũ boyetiyuparã. Aperã pũame atore bairo qũĩñuparã:

—Cabero ùno cũ yaye quetire marĩ tãgonemorõã tunu —qũĩñuparã.

³³ Bairo na caĩrõ bero, Pablo pũame na aweyocoásúpũ. ³⁴ Bairo na cũ caaweyocoamiatacũãrẽ, jĩcããrã na mena macããna cũ bero usari, cũ yaye quetire cariape tãgoũsayuparã. Jĩcãũ na mena macããcũ Dionisio wãmecusupu. Cũ pũame Areópagoꝛũ caneñaporã mena macããcũ ãñupũ. Apeo Dãmaris cawãmecusco cũã cariape tãgoyupo Pablo cũ caĩrĩjẽrẽ. Aperã cũã cariape cũ caĩrĩjẽrẽ tãgoũsajãgoyuparã.

18

Pablo en Corinto

¹ Cabero Pablo Atenaꝛũ quetibũju ãnirĩ bero, ti macã caãniatacu acoásúpũ Corinto cawãmecuti macãꝛũ. ² Topũ etari yua, jĩcãũ, Ponto yepa

macãacũ cañnimirĩcũ judío majõcũ Aquila cawãmecũcũre cũ bocãetayupũ. Mai, cajũgoyepũ Aquila, cũ nũmo Priscila mena Italiapũ cañnimitana Corintopũ etayuparã. Quetiupapũ emperador Claudio, “Nipetiro judío majã ati macã Romarẽ caña na witiápáro,” na cũ caĩrijẽrẽ tũgori, Corintopũ etayuparã. Tiere tũgori Pablo pũame na ññañesẽãũ ásúpũ. ³ Aquilajãã cũã Pablo cũ caátore bairo paarique cũgoyuparã. Caesebutirije jutii paca aseri wii mena aperã ñesẽãráná na caneátie ocojurique aseri ñnierẽ qũẽnorĩqũẽ paarique cũgoyuparã. Tiere capaarã na caãnoi, na mena paagũ na mena tuayupũ Pablo. ⁴ Bairo tuari yua, tocãnacã rũmũ judío majã na cayerijãrĩ rũmũ caãno, ñubuerica wii sinagogapũ ánuccũñupũ. Topũ na quetibũjũnuccũñupũ Jesús, Mesías cũ cañnierẽ judío majã, judío majã caãmerã cũã na camasĩparore bairo ñ.

⁵ Bairi Macedoniapũ cañniatana, Timoteo Silas mena Corintopũ na caetaro bero, Pablo pũame judío majãrẽ caroa quetire na quetibũjũ ñesẽãrĩqũẽ jeto átiãñupũ, Jesús Mesías cũ cañnierẽ. ⁶ Bairo judío majãrẽ cũ caquetibũjũmiatacãũãrẽ, na pũame cũ busucãnamuñuparã. Roro qũĩñuparã. Bairo roro cũ na caĩrõĩ, Pablo pũame cũ jutii macããjẽ ñerĩrẽ pabatoreyupũ na caññajoro, “Roro yũ mujãã átiya,” ñ. Bairo áti yaparo yua, atore bairo na ññupũ:

—Mujãã catũgogaetie bui popiye mujãã baigarã. Yũ yaye wapa mee, mujãã yaye wapa pũame roque nigaro. Torecũ, ati rũmũ judío majã caãmerã pũamerẽ yũ quetibũjũ jũgoũ águ yua —na ññupũ Pablo judío majãrẽ.

⁷ Bairo na ñrĩ bero, ñubuerica wiire witi acoásúpũ Pablo. Jĩcãũ caũmũ Ticio Justo cawãmecũcũ, Diore caĩroapũ ya wiipũ ásúpũ. Cũ ya wii pũame ñubuerica wii sinagogatũaca ãñuparõ. ⁸ Topũ cũ caãno, Crispo ñubuerica wii sinagoga quetiupapũ jĩcãũ cũ yarã nipetiro mena marĩ Quetiupapũ yaye quetire tũgousajũgoyuparã. Aperã Corinto macããna cũã capããrã Jesús yaye quetire tũgori, cariape tũgojũgoyuparã. Bairo cariape na catũgoro jũgori, na bautiza rotiyuparã.

⁹⁻¹⁰ Jĩcã ñami qũẽguericarore bairo Pablo cũ caãno, marĩ Quetiupapũ yaye quetire atore bairo tũgoyupũ: “Yũ, mũ mena yũ ãnicõãña. Bairi ni jĩcãũ ñcũ murẽ ricaati caátimasĩ manigũmi. Tunu bairoa ati macãpũre capããrã yure caĩroarã niñama. Bairi tũgoña uwieticõãña. Yũ yaye quetire quetibũjũcõã ãninucũña. Murẽ yũ caãtirotiriquere jãnaeticõãña,” qũĩñupũ marĩ Quetiupapũ Pablõre. ¹¹ Bairo marĩ Quetiupapũ cũ caĩrõĩ, Pablo pũame jĩcã cũma ape cũma recomacã majũ ãñupũ ti macã Corintopũre. Topũ ãcũ yua, to macããnarẽ na quetibũjũ ãñupũ Dios yaye quetire.

¹² Tiwatoare Galión ti yepa Acaya quetiupapũ gobernador cũ caãno, judío majã pũame jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩqũẽ cutiri Pablõre boesuparã. Bairo cũ boetiri yua, cũ ñee, cũ neásuparã quetiupapũ gobernador tũpũ.

¹³ Cũ tũpũ Pablõre cũ ne etari yua, atore bairo qũĩñuparã:

—Ãnia, Pablo ricaati camasãrẽ na quetibũjũ ñesẽãũ baiyami ati macãpũre. Jãã ñicũ Moisés ãnacũ Diore jãã caĩroapeere cũ caroticũrĩcãrõrẽ bairo mee quetibũjũyami —qũĩñuparã judío majã Galiorẽ.

¹⁴ Pablo pũame bairo na caĩrõ na yũgũ cũ caãtipapũ, Galión pũame atore bairo na ñ jũgoyupũ:

—Roro cũ caátato bero caãmata roquere, mujãã judío majã ãnirẽ mujãã cabusũpairijere yũ tũgoña besebujõũ. ¹⁵ Bairãrũna, mujãã cabusũpairije, mujãã judío majãrẽ rotirique ñnie caãnoi, mujãã majũã tiere busũqũẽnoña

āni mena. Bairi yu puame tie ũnierē yu tãgoña besegaetiya —na ĩñupũ Galión judío majãrē.

¹⁶ Bairo ĩ yaparori bero, cũ ũmua soldauare judío majãrē na wiy-
ojorotiypu. ¹⁷ Bairi to caña nipetirã puame Sóstenes cawãmecucu, ñubuerica wii sinagoga quetiypu jicãurē ñerĩ, tipana cũ bapeyuparã, Galión cũ caññajoro. Galión puamerē dope bairo cũ baiesuparo bairo na caátie.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

¹⁸ Pablo puame mai capee rãmũrĩ tuayupu Corintopure. Cabero marĩ yarã Jesure catãgousarãrē na átãje uwiri bero, cũmuai Siria yeparu acoásupu tunu, cũ bapa Aquila, Priscila mena. Mai, Cencrea macãpu ãcũ, cũ poare juarerotiypu. “Diore cũ yu caĩjũgoyetiricarore bairo yu áti yaparoya,” ĩgu, bairo ásupu. ¹⁹ Efeso macãpu etari bero, cũ bapa Aquila, Priscilajããrē topu na cũñupũ. Bairo na cũrĩ bero, ñubuerica wii sinagoga, ti macã macããna judío majã na caneñanucũrĩ wiipu ásupu, na quetibũju ácũ. ²⁰ Ti wii macããna puame cũ caĩrĩjērē tũgori yua, butiuro yoajãñurõ tore cũ catuarore boyuparã. Bairo cũ catuarore cũ na cabomiatacũãrē, Pablo puame na mena yoaro tuagaesupu. ²¹ Bairo tuagaetiri, atore bairo na ĩ átãje uwiypu Pablo: “Dios cũ cabooata, ape rãmũ mujããrē ñiñañesẽãũ atĩgu tunu. Jerusalẽpu yu netõgu bose rãmũ cañnipa rãmũrē mai,” na ĩñupũ.

Bairo na ĩrĩ bero, cũmua mena Efeso macã cañniatacu acoásupu Pablo. ²² Cabero Cesareapu maa etari bero, Jerusalẽpu acoásupu, Jesure caĩroari poa macããnarē na jeniácũ. Na jeni yaparori bero, Antioquía macãpu tunucoásupu yua. ²³ Topure jicã yũtea ānirĩ bero, tunu áneomũpũ Galacia, bairi Frigia yepaare tocãnacã macãã cũ cañesẽãrĩcãrõpu. To macããna Jesure catãgousari majã nipetirore na tãgoña yeri ñuo joroque na átiasupu Pablo.

Apolos predica en Efeso

²⁴ Ti yũtea caãno jicãũ judío majõcu Apolos cawãmecucu Efeso macãrē etayupu. Apolos puame Alejandría macã macããcũ ãñupũ. Caroaro cariape caquetibũjumasĩ majũ ãñupũ. Tunu bairoa Dios ya tuti macããjē cũãrē caroaro masĩñupũ. ²⁵ Mai, cajũgoyepu aperã marĩ Quetiypu yaye quetire cũ quetibũjuyuparã. Bairo tiere tãgousari bero, Apolos puame aperãrē cũ camasĩrõ cãrõ na quetibũjuyupu. Juan camasãrē bautiza ãcũ, cũ cabuerique jetore catãgoricu nimicãã, Jesús cũ cañnierē caroaro quetibũjuyupu. ²⁶ Bairi uwiricarõ mano ñubuerica wiipu na cũ caque-
tibũjũãno, Aquila bairi Priscilajãã puame cũ tãgoyuparã. Cũ caĩrĩjērē tũgori bero, cũ neásuparã na cañni wiipu. Topu Dios yaye cũ camasĩpee carũsarijere cũ quetibũjũnemomũparã.

²⁷ Cabero Acaya yeparu Apolos quetibũju ñesẽãũ águ cũ cabairo ĩñarĩ, marĩ yarã Jesucristore catãgousari majã puame cũ juásuparã. Cũrē to macããna catãgousari majã caroaro mena cũ na bocaáto ĩrã, papera pũrõ cartare cũ woabojajoyuparã. Bairi Acaya yeparu etari bero, Apolos butiuro na juátinemoñupũ to macããna, Dios cũ caññamairijē jũgori cũ canetõõrĩcãrãrē. ²⁸ Tunu bairoa nipetiro na caĩñojoropu, judío majãrē na quetibũju netõnacãñupũ. Dios ya tutire buejũgori bero, Jesús Mesías cũ cañnierē na quetibũjuyupu. Bairo na cũ caĩquetibũjuroi, “Cũã, Mesías mee ãcũmi,” quĩ netõmasĩẽsuparã.

19

Pablo en Efeso

¹ Apolos, Corintopɛ cū cañitoye, Pablo pɛame ʔtã yucɛ capairi yepare netõátí, Efesopɛ etayupɛ. Topɛ etari, capããrã Jesure catãgousari majãrẽ na bocáyupɛ. ² Narẽ, atore bairo na ï jẽniñañupũ:

—¿Dios yaye quetire majãã catãgousajũgori rãmurẽ Espiritu Santore majãã cãgojũgori?

Bairo cū cañjẽniñarõ, atore bairo qũĩñuparã:

—Jãã cãgojũgoepɛ. Espiritu Santo cū cañnierẽ di rãmɛ ãno jãã tãgoñãẽpũ.

³ Bairo na caĩrõ tũgo, atore bairo na ï jẽniñanemoñupũ tunu Pablo:

—Toroque, çnoa yaye bueriquere tãgousari bero majãã bautiza rotiri? Na pɛame atore bairo qũĩñuparã:

—Juan cū cabuerijere jãã catãgousaro bero, jãã bautizawĩ—qũĩñuparã.

⁴ Pablo pɛame na ïñupũ tunu:

—Bairoa ásupi Juan ãnacũ baipɛa. Camasã roro na caátiere tãgoña yapapuari na catãgoñawasoaro bero, na bautizayupi. Tunu bairoa, “Yɛ bero macããcũ yaye queti cããrẽ tãgousaya,” na ïñupĩ. Jesure ïgɛ bairo ïñupĩ Juan ãnacũ—na ï quetibujuyupɛ Pablo Efeso macããnarẽ.

⁵ Bairo cū caĩrõ tũgo, marĩ Quetiupɛa ya wãme mena bautiza rotiyuparã. ⁶ Cabero Pablo na rɛpoari buipɛ cū wãmo mena cū cañigãpeoro yua, Espiritu Santo napɛre ruietayupɛ. Bairo cū caetaro, apeye busurique busujũgoyuparã. Bairo busuri, Dios narẽ cū camasĩõñjẽrẽ quetibujunetõñuparã. ⁷ Na, caquetibujurã caãmua puga wãmo peti rɛpore puga pẽnirõ cãnacãũ majũ ãñuparã.

⁸ Bairi Pablo pɛame ti macãpɛ ãcũ, itiarã muipɛa majũ ñubuerica wii sinagogapɛre ánuccũñupũ. Topɛre uwiricarõ mano, caroa quetire na quetibujunucũñupũ: Dios cū carotimasĩrĩpɛa macããjẽ quetire na catãgousaparore bairo ï, na busunucũñupũ. ⁹ Bairo cū cabusumiatacããrẽ, jĩcããrã na mena macããna cū caĩrĩjẽrẽ cariape tãgoesuparã. Cayugaena majũ ãñuparã. Bairo caãna ãnirĩ, camasã na catũgoro, Dios yaye cawãma quetire roro ï busupaiyuparã. Bairo roro na cabusupairo ïñarĩ, Pablo pɛame na piticõãñupũ. Na pitiri yua, Jesucristore catãgousari majã mena Tirano cawãmecɛcɛ buerica wiipɛ na jũgoásúpɛ. Topɛ na quetibujunucũñupũ tocãnacã rãmua. ¹⁰ Bairo jeto átiãninucũñupũ Pablo puga cãma majũ. Bairi nipetiro Asia yepa macããna judío majã, judío majã caãmerã cãã tãgopeticoasuparã marĩ Quetiupɛa yaye quetire.

¹¹ Tiwatoare Dios pɛame camasãrẽ Pablo jũgori capee caroa wãmerẽ na áti ïñoñupũ. ¹² Bairi Pablo cū majũ cū caápérimiatãcããrẽ, aperã camasã na jutii cabuimacããtõ ãno, o jutii asero ãno mena Pablõre na capãñarotirijere jecoanucũñuparã cariayecɛna tɛpɛ. Bairo na caáto, cariayecɛna pɛame tiere pãñarĩ caticoanucũñuparã. Wãtĩã yeri pũna cacũgori majã cããrẽ na witicõanucũñuparã wãtĩã, bairo na caáto.

¹³ Tiwatoare aperã judío majã wãtĩã yeri pũna cacũgori majãrẽ wãtĩãrẽ cawiyõnesẽãrĩ majã ãñuparã. Na pɛame Jesús cū camasĩrjẽ mena tore bairo átigarã, atore bairo ïñuparã wãtĩã yeri pũnarẽ: “¡Pablo cū caquetibujũ, Jesús wãme mena majããrẽ, ‘Witi ánãja,’ jãã ïña!”

¹⁴ Tore bairo átiãninucũñuparã Esceva cawãmecɛcɛ judío majõcɛ pũnaa jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ cãnacãũ majũ caãna. Na pacɛ, Esceva pɛame, sacerdote majã quetiupɛa jĩcãũ ãñupũ. ¹⁵ Bairo na caátĩãno, jĩcã rãmɛ

jĩcã wãtĩ yeri pũna pũame atore bairo na ñũupũ: “Yũa, Jesure yũ masĩña. Pablo cũãrẽ yũ masĩña. Mũjãã roquere yũ masĩẽtĩña. ¿Namarã ùna mũjãã ãniñati?” na ñũupũ wãtĩ.

¹⁶ Bairo na cũ caĩãnipãna, caũmu wãtĩ yeri pũna cacũgon pũame napũre patirocapeayũ. Bairo patirocapeari yua, tutuaro mena jĩcã ñũgõã na qũẽnetõnũcãcõãñũpũ. Bairo roro majũ narẽ cũ caátie jũgori, ti wiire rutiwiticoasuparã caũmũa, jutii mána, cãmii cũgori yua. ¹⁷ Bairi nipetiro Efeso macã macããna, judío majã, judío majã caãmerã cũã tiere tũgoyuparã. Bairo tũgori yua, butiuro tũgoña uwiyuparã. Torena, marĩ Quetiupãu ya wãmerẽ netõjãñurõ nũcũbũgorique mena tũgoñarĩquẽ cũsuparã.

¹⁸ Tunu bairoa Jesucristo yayere cariape catũgoricarã capããrã roro na caátaje nipetirijere yapapuarĩ capããrã camasã na caĩñajoro quetibũjurã etanucũñũparã. ¹⁹ Tunu bairoa cũmua na camasĩrĩjẽ ùnierẽ caátana cũã capããrã ricaati na bueri catutirire nipetiro camasã na caĩñajoro joerecõãñũparã. Ti tutiri wapa, paio cincuenta mil plata tiiri majũ wapaũsuparo. ²⁰ Bairi marĩ Quetiupãu yaye queti pũame nipetiro pũ etapeticoasuparo. Bairo caetapetiro yua, tiere catũgõũsari majãrẽ cũ camasĩrĩjẽrẽ na ñũoñũpũ Dios.

²¹ Cabero Pablo pũame cũ yeripũ atore bairo ñ tũgoñañũpũ: “Macedonia yepa bairi Acaya yepa cũãrẽ ãñesẽã yaparori bero, Jerusalén macãpũ yũ ácoagn. Topũ ãnirĩ bero, Roma macãpũ cũãrẽ ñiñãñesẽãũ águ,” ñ tũgoñañũpũ. ²² Bairo ñ tũgoñarĩ, cũ mena cajũpaarã, Timoteo bairi Erasto cawãmecũnarẽ cũ jũgoye na árotiyupũ Macedonia yepapũ. Mai, cũ pũame yojãñurõ tuãũsayupũ Asia yepapũre.

El alboroto en Efeso

²³ Ti yũteapũ caãno Efeso macãpũre butiuro risetiña ãñũparõ Jesús yaye cawãma quetire capããrã na catũgõũsaro jũgori. ²⁴ Demetrio cawãmecũcũ pũame ti macã macããna nipetiro pũ roro na awaja ñesẽãõ joroque na ásupũ. Mai, Demetrio pũame caasiyarije plata mena capaari majõcũ ãñũpũ. Tie plata mena na jũgũẽõ Artemisa cawãmecũcore na cañubueri wii templo macããjẽ ùnierẽ caqũẽnou ãñũpũ. Bairo caqũẽnou ãnirĩ, cũ, cũ paabojari majã cũã tiere camasãrẽ nunirĩ, paio majũ wapatanucũñũparã. ²⁵ Bairi Demetrio pũame cũ ùmũarẽ na neño, aperã cũ paariquere bairo capaari majã cũãrẽ neño, atore bairo na ñũupũ: “Mũjãã, yũ paariquere bairo capaariquẽcũna, mũjãã masĩña: Marĩ paarique jũgori caroaro wapatarĩ marĩ ãnicõãña. Tie camanicõãta, marĩ ãnimasĩẽtĩbujiorã. ²⁶ Bairo cabaimiatacũãrẽ, ãmerẽ cũ, Pablo, cũ caĩrĩjẽrẽ mũjãã tũgonucũña. Cũ pũame, ‘jũgũẽãrẽ bairo cabaurã camasã na caweericarã, jũgũẽã mee niñama,’ ñ quetibũju ñesẽãnucũñami. Bairo ñrĩ, capããrã camasãrẽ cariape na tũgoñaõ joroque átiyami. Ati macã Efeso macã jeto meerẽ bairo átiyami. Asia yepa nipetiro jãñurĩpũ etaro baiya cũ caĩrĩjẽ. ²⁷ Bairo cũ caáto, ñuẽtĩña marĩrẽ. Bairo cũ caquetibũjũnemoata, marĩ paarique yasicoabujioro. Tunu bairoa, marĩ jũgũẽõ caãnimajũõ Artemisa ya wii templo pũame cabũgoro macã wiire bairo tuabujioro. Artemisa cũãrẽ ñroa manibujioro, ati yepa Asia, bairi ati ãmũrecõo nipe-tiro pũ marĩ caĩroao pũamerẽ,” na ñũupũ Demetrio cũ paariquere bairo capaari majãrẽ.

²⁸ Bairo cũ caĩrõ tũgo, butiuro asiari, atore bairo ñ awaja jũgoyuparã: “¡Artemisare marĩ, Efeso macããna, cõ marĩ caĩroarije to petieticõãto!”

²⁹ Apherã cãã tiere tũgori, Efeso macã nipetiropũ mawijioroa awajacõã ñesẽãñuparã. Bairo na cabaiãno, na mena macããna jĩcããrã pũame Gayo bairi Aristarco menarẽ na patirocapeayuparã. Mai, Gayo, Aristarco-jãã Macedoniapũ macããna, Pablo baparã majũ ãñuparã. Bairo narẽ patirocapeari bero, wẽpũrõ mena na tũgã ásuparã ti macã macããna na caneñanucũrõ, teatropũ. ³⁰ Bairo na caáto tũgori, na caneñarõpũ ágamiñupũ Pablo cãã, na mena busugu. Bairo cũ caágamiatacũãrẽ, ti macã macããna Jesure catũgousari majã pũame cũ joesuparã, cũrẽ pajĩãrema, ãrã. ³¹ Apherã Asia yepa macããna quetiuparã, Pablöre caĩroarã cãã, “Topũ, camasã watoapũ cũ ápéricõãto,” ã quetijoyuparã.

³² Bairo cũ cabaiãno, to macããna na caneñarõpũ ãna, jĩcããrã na mena macããna jĩcã wãmerẽ ã awajanucũñuparã. Apherã cãã ape wãmerẽ ã awajanucũñuparã. Camecũrãrẽ bairo baiyuparã. Bairi caneñarã nipetiro jãñurĩpũ, “¿Dopẽĩrã marĩrẽ atopũ na neñoupari?” ã tũgoña masĩẽsuparã. ³³ Bairo na cabaiãno, jĩcããrã na mena macããna na cabairijere cũ quetibũyuparã Alejandro cawãmecucure. Bairo cũ quetibũjuri bero, cũ tuneroca nucõñuparã camasã na caĩñajoro, camasã to caãnarẽ na cũ quetibũju masĩõãto cabairijere, ãrã. Bairi Alejandro pũame cũ wãmorĩrẽ ñumũgõrĩ na busujãna rotiyupũ. “Judío majã mee buicũtiyama tie ati macãã macããna na cabaimecũrĩjẽrẽ,” na ãgu ãmiñupũ. ³⁴ Bairo cũ caĩgarije watoa, to macããna neñarĩ majã pũame, “Cũ cãã judío majõcua niñami,” na caĩrĩjẽrẽ tũgoyuparã. Bairo tũgori yua, pũga hora majũ, “¿Artemisare marĩ, Efeso macããna, cõ marĩ caĩroarije to petieticõãto!” ã awaja ãñuparã.

³⁵ Cabero jĩcãũ ti macã macããcũ quetiupã pũame caawajari majãrẽ na jãnarotiri bero, atore bairo na ãñupũ: “Yũ yarã, ati macã Efeso macããna tũgopeoya yũ caĩrĩjẽrẽ: Ati umurecõo macããna nipetiro masĩñama marĩ jũgũẽõ Artemisa caãnimajũõ ya wii templore marĩ cacotenucũrĩjẽrẽ. Cõrẽ bairo cabauo werico umurecõopũ cañaatãco cũãrẽ marĩ cacotenucũrĩjẽrẽ masĩñama. ³⁶⁻³⁷ Ni jĩcãũ ãcũ, ‘Tore bairo mee niña,’ caĩ mácũmi. Bairi tocãrõã tie mujãã caĩmecũrĩjẽrẽ jãnaña. ãnoa mujãã cañeatiatana pũame marĩ cañubueri wii templo macããjẽ jĩcã wãme ãnorẽ jerutiesupa. Tunu marĩ jũgũẽõ cũãrẽ roro cõ ã busũpaiesupa. Bairi caroarõ tũgoñajũgoyetiya mujãã caáparo jũgoye, roro mujãã caáperiparore bairo. ³⁸ Bairi Demetrío, apherã cũrẽ bairo capaariquecũna cãã, noa ãnarẽ, ‘Roro caãna niñama,’ na caĩ asiaata, marĩ quetiuparã jueces tũpũ tiere na quetibũjurã ápãro. Topũ na caápata, juez pũame na caĩrĩjẽrẽ na busũqũẽnobojagumi. ³⁹ Tunu bairoa, ape wãme mujãã caĩgarije caãmata, ati macã macããna quetiuparã na caneñarõripãũ ãnopũ tiere na mujãã caquetibũjuro ñũña. ⁴⁰ Ati rũmũ marĩ caãtiere jicoquei marĩ cajãnaeticõãta, tiere ãnarĩ, ‘Efeso macããna nipetiropũ mawijioroa caawajacõã ñesẽãpairã niñama,’ marĩ ã busujãbujiorãma apherã. Bairi, ‘¿dope bairo bairi, bairo mujãã baijũgori?’ marĩrẽ na caĩjẽniñaata, marĩ pũame dope bairo na marĩ yumasĩẽtũbujiorã. Ñe jũgori marĩ cabairique caãno cãrõrẽ marĩ ã masĩẽna,” na ãñupũ ti macã macããcũ quetiupãũ jĩcãũ topũre caneñarĩcãrãrẽ. ⁴¹ Bairo ã yaparori bero yua, na ábatacoarotiyupũ.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y Grecia

¹ Bairo risetiña capetiatato bero, ti macã macããna Jesure catũgousari majãrẽ na piijoyupũ Pablo jĩcã wãme ãnorẽ na quetibũju tũsagu.

Na quetibujū yaparo yua, na átáje uwiri bero, Macedonia yeparu acoásúpu. ² To Macedonia netóácú, tocānacāpau macāāna marī yarā Jesure catūgousari majārē na cū cairījē jūgori na tūgoña yeri űuo joroque na ásupu. Bairo na átinetóáti bero, Grecia yeparu etayupu. ³ Topure itiarā muipua añupū to macāāna mena. Siriapū cūmua mena tunuágu cabaimitacu queti tūgoyupu judío majā cūrē na capajīāga tūgoñarījērē. Bairo na caátigaroi, cū caátijūgoricaro Macedonia yepa, maapua ágatūgoñañupū tunu Pablo. ⁴ Bairi yua, cabero cū caītūgoñaatatorea bairo topu ásupu. Cū mena bapacuti ásuparā Sópater, Berea macā macāācū, Pirro macū. Tunu aperā Aristarco, Segundojāā Tesalónica macā macāāna, bairi apei Gayo, Derbe macāācū, bairi Timoteo, bairi aperā Tíquico, Trófimojāā Asia yepa macāāna cūā Pablo mena bapacuti ásuparā. ⁵ Na, marī yarā pūame jāā jūgoye áamá. Bairi yua, Troas macāpū jāā coteyupa. ⁶ Jāā pūame, Pascua, pāārē cawauarije asuena na caugari bose rūmu bero, Filipos macāpū caānimiatana cūmua mena jāā acoápu. Bairo áná, jīcā wāmo cānacā rūmu bero, Troas macāpū jāā etawu. Topure jāā āmu jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacā rūmūrī majū.

Visita de Pablo a Troas

⁷ Ape semana cajāājūgori rūmu caāno, marī Quetiupau cū cariariquere tūgoñanemorī pāārē pebatogarā jāā neñawū. Bairo jāā cabairo, Pablo pūame marī yarā, Jesure catūgousari majārē quetibujūami. Cabusuri rūmu caānoa āgu baiwī Pablo. Bairi ti űamirē yoaro, űami recomacāpu quetibujū añicōā recoawī mai. ⁸ Mai, jāā caneñarī arua pūame jōbui puga arua buipū āmu. Tunu bairoa ti aruarūge capee jīñaworique, na cajīñawoataje āmu. ⁹ Bairo Pablo jāārē cū caquetibujūāno, jīcā cawāmau Eutico cawāmecucu ventana jopepu tūgo ruiwī. Nocārō yoaro majū Pablo cū caquetibujūroi, cawāmau pūame wūgoa tāmuocoabauwī. Bairo wūgoa tāmuorī yua, toa cāninumuáti, puga arua buipū űacoa ruiámí yeparu. Bairo cū cañaátó, ti aruarū caāniatana cū tūpu ruiátí yua, cariaatacūpūre cū tūgā wāmuo ropowā. ¹⁰ Pablo cūā ruiátí, cū buipū etanucārī, cū rupau ānatōrē newāmuowī. Bairo cū átiri, atore bairo na íwī cū yarārē:

—Tūgoñarīqūē paieticōāña; caticōāñami.

¹¹ Pablo cūrē cū cacatiro bero, jāā wāmucoápu tunu ti aruarū. Topu jāā caetaro, Pablo pūame pāārē carecomacā pebatori, jāā jūgougawī. Bairo átiri bero, jāā quetibujūnemowī tunu. Cabusuripau quetibujūjānawī. Bairo quetibujū yaparo, acoámí yua Pablo. ¹² Caāmu cawāmau cañapajīātacu pūamerē cacatipure cū neásupa cū ya wiipū. Bairo cū cacatiro iñarī, to macāāna pūame caroa yericuti nemomajūcōāñupā.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³ Jāā pūame jāā caāmeoīatatore bairo Pablo jūgoye jāā ápu cūmua mena Aso macāpū, topu Pablōre cū cotegarā. Pablo pūame cū caágatatore bairo maapu ásupi. ¹⁴ Bairi Asopu jāā caāmeo bocáro bero, cūmua mena jāā, nipetirā jāā ápu Mitilene macāpū. ¹⁵ Mitilene caāniatana cabusuri rūmu caāno Quío cawāmecuti macā tūpu jāā netóápu. Bairo Quío macārē netóáná, ape rūmu cabusuri rūmu jāā etawu Samos cawāmecuti petapu. Bairi tunu jīcā rūmu bero majū jāā etawu Mileto cawāmecuti macāpū. ¹⁶ Pablo pūame Jerusalén macāpū Pentecostés bose rūmurē netōgu patowācājāñuwī. Torecu, Asia yepapure yoaro tuagaemi. Tunu ti yepa macāā macā Efeso cūārē maagaemi.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ Bairi Mileto macãpu jãã caãno, na piijorotiwi Jesure catũgousari poa mena macããna cabutoare. ¹⁸ Bairo cũ caijoatana na caetaro, atore bairo na iwi: “Mujãã caroaro majũ mujãã masiña mujãã mena yu caatiãnajẽrẽ. Asia yepapu yu caetajũgorica rãmupui caroaro mujãã mena cabaiãnacũ, ãmerũ cũãrẽ bairoa yu baicõã ãniña mai mujãã menarẽ. ¹⁹ Yu, mujãã watoare marĩ Quetiupau cũ carotirore bairo caátimajõcu ãniri di rãmu ãno, ‘Caãnimajũrẽ bairo ãniña,’ caĩ ãcũrẽ bairo yu baiñesẽãẽpũ. Tunu camasã Dios yaye caroa quetire na catũgousaetoi, tũgoña yapapuari yu otinucũwã. Tunu bairoa judio majã roro yure na caátigarije jũgori popiye yu bai ãninucũña. ²⁰ Bairo popiye baimicãã, caroaro mujãã canetõparore bairo i, mujããrẽ yu quetibujucõã ãninucũwã tiere. Bairi noo mujãã caneñarõ ãnopũ, o mujãã ya wiiripu cũãrẽ tiere yu quetibujũñesẽããnaepũ. ²¹ Bairi yua, judio majã, judio majã caãmerã cũãrẽ, ‘Tũgoña qũenorĩ, caroaro ãña Dios mena,’ na ñi quetibujunucũmiwã. Marĩ Quetiupau Jesús mena na catũgoñatutuarore yu bonucũmiwã.

²² “Bairi ãmerẽ yua, Espiritu Santo yure cũ carotirije jũgori Jerusalẽpu águ yu baiya. Topu etau dope bairo yu cabaipeere masiẽtĩmicãã, topu yu ágaya. ²³ Ati wãme jetore yu masiña Espiritu Santo yu cũ camasiõriẽ jũgori: Noo yu caquetibujũñesẽãrõpu cãrõ preso jorica wiiripu yu cũgarãma. Capee wãme popiye bairiquere yu átigarãma. ²⁴ Bairo roro yure na caátigamiatacũãrẽ, yu tũgoñariqũẽ paietiya baipua. Eperã caatari majã atu netõgarã na cawẽpũriẽ mena butioro áyama. Tore bairo yu cũã yu cawẽpũriẽ mena caroaro yu átigu yu caãni rãmũ cãrõ. Camasãrẽ Dios cũ camairiẽ caroa quetire marĩ Quetiupau Jesús yu cũ caquetibujuroticũriqũẽrẽ yu átipeyogaya.

²⁵ “Apeyera tunu caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiña: Mujããtu ãcũpũ, Dios cũ carotimasĩripu macããjẽrẽ yu quetibujuwũ. Mujãã tiere yu caquetibujuricarã pugani yu mujãã ññanemoetigarã tunu. ²⁶ Bairi atore bairo mujããrẽ igu ñiña: Yu buicũperigu Dios cũ carotimasĩripu ni jicãũ ãcũ mujãã mena macããcũ topu cũ caãpericõãta. ²⁷ Nipetirije mujãã caãtipee Dios cũ caborijere jicã wãme ãno rusaeto mujãã yu quetibujuwũ. ²⁸ Bairo yu caĩricãrã ãniri Efeso macããna Jesure caĩroari poa macããnarẽ caroaro na jũgoãtiãña. Jesucristo cũ cariũ rericaro jũgori peeropũ roro cabaibujiparãrẽ cũ canetõõricãrãrẽ caroaro na jũgoãtiãña. Espiritu Santo puame mujããrẽ ti poa macããna Dios yarãrẽ carũpoare bairo caãna, pastorea mujãã cũñupĩ. Bairi caroaro na coteya. ²⁹ Yu caátó bero, aperã caĩtori majã, macãnucũ yaia cauwarãrẽ bairo caãna mujããtu etari roro mujãã átigarãma, Jesucristore caĩroari poa macããna cũ yayere na cajãnaparore bairo ãrã. ³⁰ Jicããrã mujãã mena macããna cũã ricaati quetibujugarãma na cabuerije puamerẽ Jesucristo yarã na catũgousaparore bairo ãrã. ³¹ Bairi nipetirije mujãã catũgoñariẽ mena tũgoñamasĩcõã ãña. Itia cũma majũ ñami, umureco cũãrẽ mujãã nipetiro tocãnacãrẽ mujãã yu quetibujuwũ. Mujãã cabaipeere butioro tũgoña yapapuari, yu otinucũwã. Tiere masiriteticõãña.

³² “Bairi yu bairãrẽ bairo caãna, ãmerẽ mujããrẽ ñiña: Marĩ pacu Dios caroaro mujããrẽ qũñacoteáto. Tunu bairoa cũ yaye marĩrẽ cũ camairiẽ queti cũãrẽ mujãã ãroa ãninucũgarã tocãnacã rãmua. Dios puame caãtimasĩ ãniri marĩ yeripu cũ mena marĩ tũgoñatutuanemo joroque átimasĩñami.

Tunu bairoa cū yarā caroarārē na cū caļjūgoyeticūrīcārōrēā bairo nipe-
tirijere átimasīñami. ³³ Di rūm̄m̄ ūno aperārē jutii, dinero ūnie cūārē yu
majū yaye caānipeere na yu jēni patowācōēpū. ³⁴ Caroaro majū merē
mujāā masīña mujāā mena ācū, yu caātiānajērē. Yu majū yu capaarije
wapa mena nipetirije yu, yu mena macāāna cūā jāā caborije ūnierē
jāā bócaw̄m̄. ³⁵ Bairo yu caātiānajērē īñacōrī, caroaro paarique cūtajere,
bairi cabopacarārē caroaro marī cajuátimasīpee cūārē mujāā masīw̄m̄.
Atore bairo marī Quetiupam̄ cū caļrīqūērē tūgoñarī bairo yu ápu: ‘Aperā
m̄ cabopacarijere na cajoata, ūseanirī m̄ āniña.’ Yu p̄ame aperārē,
na cabopacarijere m̄ cajoata roque, Dios p̄ame netōjāñurō ūseani
tūgoñarīqūērē m̄ jogam̄i,” na ī quetib̄m̄w̄ī Pablo cabutoa camasīrā Efeso
macāānarē.

³⁶ Bairo na ī yaparo yua, rūpopaturi mena etanumurī na, nipetirā
mena Diore na jūgojēniw̄ī Pablo. ³⁷ Bairo cū cajūgojēni yaparoro bero,
nipetiro to macāāna tūgoña yapapuarique mena cū ūpū, cū pabario átiri
otiwā. ³⁸ “Ati yepare marī cacatiri yuteare mujāā p̄gani yu mujāā
īñanemoetigarā,” Pablo na cū caļatajere tūgoñarī, buñtiro yapapuawā.
Cabero cū caátó, peta cūmuap̄m̄ cū bapacutitusarámá yua.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

¹ Marī yarā Jesure catūgousari majārē na átáje uwiri bero, cūmua mena
jāā acoápú Cos yuc̄p̄oap̄m̄. Cabusuri rūm̄m̄ caāno Rodas yuc̄p̄oap̄m̄ jāā
ápú. Ti yuc̄p̄oai áná, Pátara macāp̄m̄ jāā etaw̄m̄. ² Bairi Pátara macāp̄m̄
āna, cūmua capairica Fenicia yepap̄m̄ caátiare jāā etaw̄m̄. Tiare etari
yua, tia mena jāā ápú tunu. ³ Bairo áná, Chipre yuc̄p̄oap̄e jāā īñajow̄m̄.
Caācō nūgōā macāā nūgōā p̄ame ti yuc̄p̄oap̄e jāā netōápú, Siria yepap̄m̄
áná. Ti cūmua macāāna apeye ūnierē Tiro macāp̄m̄ na cacūgaro jūgori
ti macā petap̄m̄ jāā rocatuetaw̄m̄. ⁴ Bairo ti macāā petap̄m̄ rocatuetari
yua, to macāāna Jesure catūgousari majārē jāā bocáw̄m̄. Narē bocári
bero, na mena jāā tuaw̄m̄ jīcā wāmo peti p̄ga pēnirō cānacā rūmurī
majū. Na p̄ame, Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori, “M̄ua, ápericōāña
Jerusalēp̄re. Roro m̄ ātirema,” qūīwā Pablore. ⁵ Bairo na caļmiatacūārē,
jīcā wāmo peti p̄ga pēnirō cānacā rūmurī canetōrō jāā ápú tunu. Bairo
jāā caátó, na nipetiro na nūmoa, na pūnaa mena ti macā tūnip̄m̄ jāā
bapacuti tusarámá. Bairo top̄m̄ jāā na cabapacuti átó, peta paputirop̄m̄
rūpopaturi mena etanumurī Diore jāā jēniw̄m̄. ⁶ Jēni yaparori bero, na
átáje uwiri, cūmua caparicaap̄m̄ jāā ájāācoap̄m̄. Jāārē caļña ūsarátatana
p̄ame tunucoámá na wiirip̄m̄.

⁷ Ria capairiyare jāā caāñesēājānaparo jūgoye, ti macā Tiroi áná, Tole-
maida cawāmecuti macāp̄m̄ jāā etaw̄m̄. Ti macāp̄m̄ aperā marī yarā Jesure
catūgousari majārē na jāā bocáw̄m̄. Na mena top̄m̄ jīcā rūm̄m̄ jāā tuaw̄m̄.
⁸ Ape rūm̄m̄ cabusuri rūm̄m̄ caāno, ti macāi áná, Cesarea macāp̄m̄ jāā etaw̄m̄
yua. Ti macāp̄m̄ etari bero, Felipe Dios yaye quetire caquetib̄m̄ñesēārī
majōsc̄u ya wiirip̄m̄ jāā tuaw̄m̄ cū mena. Felipe p̄ame apóstolea majārē
cajuátí majā jīcā wāmo peti p̄ga pēnirō cānacāū majū caāna mena
macāācū jīcāū āmi. ⁹ Cū pūnaa baparcānacārā rōmirī cawāmojiyaena
cawāmarā āma. Na, rōmirī p̄ame Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori Dios
yaye quetire caquetib̄m̄masīrā āma.

¹⁰ Capée rūmārī Felipe ya wiire jāā caāno, jīcāū Judea yeparu caāniatacu, Agabo cawāmecucu etawī jāā ture. Agabo cūā Espīritu Santo cū camasīōrījē jūgori Dios yaye quetire caquetibujumasī āmi. ¹¹ Bairo jāātu etari bero, Pablo yawē cinturon wērē nerī, cū majūā cū wāmorī, cū rupori cūārē jiyatucōñawī. Bairo átiri bero, atore bairo jāā īwī:

—Espīritu Santo pūame atore bairo marī camasīrō boyami: Judío majā Jerusalén macāāna atiwē upaure cū jiyari, cū jogarāma aperopu macāānarē, roro cū na caátiparore bairo īrā —jāā ī quetibujuwī Agabo.

¹² Bairo cū caīrō tūgo, jāā, Cesarea macāāna cūā, “Bairi Jerusalēpu mu áperigu,” butiōro cū jāā īmiwū Pablore. ¹³ Bairo jāā caīmiatacūārē, atore bairo jāā īwī Pablo:

—¿Dopēīrā tūgoña yapapuari yure mujāā otiyati? Bairo tūgoñarā, yu cūā yu yapapuanemo joroque mujāā átiya. Yu, Jerusalēpu Jesucristo yayere yu caquetibujarije jūgori yure na cajiyaapeere yu uwietiya. Tunu bairoa yure na capajīāpeere yu uwietiya —jāā īwī Pablo.

¹⁴ Bairi jāā pūame dope bairo qūīnetōmasīētīrī, atore bairo jāā īwū:

—Toroque, Dios cū caborore bairo cū baiāto.

¹⁵ Bairo ī yaparori bero yua, jāā yaye apeye ūnierē jāā qūēnowū. Tiere qūēno yaparo, jāā acoápū Jerusalén macāpu yua. ¹⁶ Bairo jāā caátó, jīcāārā Cesarea macā macāāna marī yarā Jesucristore catūgousari majā jāārē bapacuti áamá. Na pūame jāā jūgoámá jīcāū Chipre yucpōapu caānimirīcū, Mnasón cawāmecucu ya wīpu. Mnasón pūame tirūmupu Diore catūgousajūgoricu āmi. Cūā, Jerusalēpu jāā caāno, “Yu ya wīi mujāā tuagarā,” jāārē caīpau āmi.

Pablo visita a Santiago

¹⁷ Jerusalēpu jāā caetaro, marī yarā Jesucristo catūgousari majā useanirīqūē mena jāā bocáwā. ¹⁸ Ti rūmu cabusuri rūmu caāno, jāā mena ámī Pablo cūā Santiago ya wīpu. Topu nīpetiro, cabutoa camasīrī majā cūā āñupā. ¹⁹ Pablo pūame na jēni yaparori bero, judío majā caāmerā watoa cū caāno Dios cū camasīrījē jūgori Pablo cū caátaje caāno cārōrē na quetibujuwī.

²⁰ Bairo cū caīrō tūgori bero, Diore cū basapeowā. Basapeo yaparori, atore bairo qūīwā Pablore:

—Jāā yau, tūgopeoya mai jāā caīrījērē: Jāā mena macāāna capāārā miles majū Jesure catūgousarā niñama. Na nīpetiro Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē butiōro marī caáticōā ninucūrōrē boyama. ²¹ Atope bairo mu caátaje quetire tūgoypa: “Marī yarā judío majā ape yeparu caānarē Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na īroarotietiyami Pablo. Na pūnaa cūārē na rupau macāājērē yisetarotietiyami. Marī judío majā marī caátinucūrōrē bairo átirotietiyami,” na mu caīrīqūē quetire tūgoypa.

²² Bairo murē na cabusupairoi, ¿dope bairo pūame marī caáto to ñuñati? Yoaro mee tūgogarāma atī macāpu mu caānierē. ²³ Bairo pūame mu caáto ñubujoro: Jāā watoare niñama baparcānacāū caūmua Diore na caīrīcārōrē bairo caátiyaparoparā. ²⁴ Torecu, na mena ácuja templo, Dios ya wīpu. Topu judío majā caroarā ānigarā Dios cū caīñajoro na caátinucūrōrē bairo mu, mu mena caáná cūā, mujāā átigarā. Tunu sacerdote majā mujāārē na caátibojarije mu majū na mu wapatibojagu. Bairo mu caáto jūgori na poare juarerotiri bero, “Merē Diore marī caīrīcārōrē bairo marī áti yaparoya,” ī masīgarāma yua. Bairo narē mu caátibojarore īñarī, camasā pūame, “Pablo cū caátajere na cabusupairije cariape mee niña. Cū cūā

rita, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē ĩroayami,” ĩ masĭgarāma. ²⁵ Apeyera tunu judío majā caāmerā Jesure caĭroarā na caátipeere, merē atore bairo na jāā quetibujowu: “Camasā na caweericarērē ĩroari, waibutoa riire na cajoemgōjorije carusarije ũnierē ũgaeticōāña. Tunu bairoa waibutoa wāmna wāīa pajīārīcārā riire ũgaeticōāña. Na riī cūārē etieticōāña. Tunu bairoa carōmia, o caāmna mena roro átiepeeticōāña,” na jāā ĩ quetibujowu —qūīwā Santiagojāā Pablöre.

Arrestan a Pablo en el templo

²⁶ Bairo cū na caĭatato bero, cabusuri rūmna caāno, Pablo pūame na caĭatatore bairo caāmna baparcānacāūrē na jūgoámí templo wiipn. Topn eta, judío majā caroarā ānigarā Dios cū cañajoro na caátinucūrōrē bairo ámá. Bairo áti yaparori bero, ti wii macāāna sacerdate majārē na quetibujwī Pablo Diore na caĭrīcārōrē bairo na caátiyaparopa rūmna caetaparore. Tunu na caāno cārōpna ovejare Diopure cū na capajīājorotipa rūmurē na quetibujwī Pablo sacerdate majārē.

²⁷ Bairi ti rūmārī jīcā wāmo peti pūga pēnirō cānacā rūmna caetaparo jūgoye, aperā judío majā Asia yeparu caatĭatana pūame Pablo templo wiipn cū caāno qūīñāñupā. Bairo qūīñārī yua, na mena macāānarē roro na awaja mecūō joroque na áma. Bairo átiri yua, nipetiro cū patirocapeawā. ²⁸ Bairo cū patirocapeari, atore bairo ĩ awajawā: “Jāā yarā israelita majā, ānirē jāā juñeña! Cūā niñami nipetiropna macāāna camasārē ricaati jeto caquetibujūñesēānucū. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē roro majū ĩbusnucūñami. Ati wii Dios ya wii cūārē bairo roro majū ĩ busnucūñami. Bairi āmerē tunu nemojāñurō roro átigu, griego majārē na jūgoatūpi ati wiipure. Bairo cū caátoi, ati yepa caānimajūrī yepare royetuyami,” qūītuti awajawā.

²⁹ Mai, cajūgoyepna Efeso macāācū judío majā yau caāmei Trófimo cawāmecucu Pablo mena cū caāno qūīñāñupā ti macāpu. Bairo cañnarīcārā ānirī, “Griego majā mena atūpi templo wiipure Pablo,” qūī tūgoñawā, mñana.

³⁰ Bairi ti macā macāāna nipetirā roro awaja mecūcōā āma. Bairo awaja mecūrī, cātū atuetari, cū ñewā. Cū ñee yua, templo wii macāpu cū weamá. Bairo cū átiri, ti wii jopeerire jicoquei biarotiwā. ³¹ Pablöre cū na capajīāgaripana, “Jerusalén macā macāāna nipetiro roro awaja mecūcōāma,” ĩrīqūē quetire tūgoyupi romano yau pajīārī majā poa quetiupau pūame. ³² Bairo tiere tūgori, cū ũmna soldaua, aperā quetiuparārē na neñorī, na mena atua asúpi caawajari majā tūpu. Bairo romano yau pajīārī majā poa quetiupau cū soldaua mena cū caetaro ĩñārī, Pablöre cañerī majā pūame cū pajānawā.

³³ Soldaua quetiupau pūame Pablo tūpu eta, cū ũmna soldauare na ñerotiri, cū jiya rotiwī Pablöre pūgawē āpōā wēērī mena. Bairo cū na caáto bero, atore bairo camasārē na ĩ jēñīawī: “¿Ānia, ñamū majōcu cū āñīñati? ¿Ñe ũnie carorijere cū átīati?” na ĩ jēñīawī. ³⁴ Bairo cū caĭjēñīarō tūgo, jīcāārā na mena macāāna jīcā wāmerē ĩ awajawā. Aperā cūā ape wāmerē ĩ awajawā. Bairi quetiupau pūame dope bairo na cabajūgoatajere tūgobōca masīēmi. Bairo tūgobōca masīētīrī yua, cū ũmarē na neárotiwī Pablöre cuartel na caāni wiipn. ³⁵ Bairo Pablöre caneánā soldaua na ya wii jopere wāmatatore etari yua, Pablöre cū pūawā, camasā butioro cūrē roro na caátigarije jūgori. ³⁶ Nipetiro Pablöre na caneáto caññasarā pūame, “¡cū riácuáto!” butioro ĩ awajawā.

Pablo se defiende delante de la gente

³⁷ Bairo na ya wiip̄ Pablore na cacūgarip̄na, atore bairo qũĩwĩ Pablo romano ya pajĩarĩ majã poa quetiupāre griego yaye mena:

—¿M̄ mena petoaca ȳ cabus̄ro m̄ boetiyatĩ?

Bairo cū caĩrõ tãgo, atore bairo qũĩwĩ quetiupā p̄ame:

—¿Griego yayerẽ m̄ bus̄masĩñati? ³⁸ Toroquere, ¿egipcio majõcu tirũmp̄re camasãrẽ neñorĩ gobiernorẽ rocagu, cū ãm̄a soldaure cajõgorajĩarĩcũ mee m̄ ãniñati? ¿M̄ mee bapariçãnacã mil majũ pajĩarĩ majã mena desierto cayuc̄manop̄ na m̄ jũgoñesẽarĩ? —qũĩ jẽniñap̄u quetiupā Pablore.

³⁹ Bairo cū caĩjẽniñarõ, atore bairo qũĩñup̄ Pablo:

—Cũ mee ȳ ãniña. Ȳna, judío majã ya, Cilicia yepa cañimajũrĩ macã Tarsop̄ macããcũ ȳ ãniña. Bairi mai ȳre ãnoa camasã mena ȳ bus̄rotiya —qũĩñup̄ Pablo.

⁴⁰ Bairo cū caĩrõ tãgo, soldaua quetiupā p̄ame cū bus̄rotiyup̄. Torec̄, Pablo p̄ame ti jopere wãmuátatore etanucãrĩ, cū wãmorĩrẽ ñumgõrĩ na bus̄jãnarotiyup̄. Bairo cū caato na cabus̄jãnarõ ñña, atore bairo na ññup̄ hebreo yaye mena Pablo:

22

¹ “Ȳn yarã, ȳ jũgoc̄are bairo caãna, ȳ pac̄are bairo caãna cũã tãgopeoya ȳ cabairijere mujããrẽ ȳ caĩpeere.”

² Bairo narẽ hebreo yaye mena cū cabus̄ro jũgori, netõjãñurõ jĩrĩã bus̄jãnañuparã. Bairi Pablo p̄ame atore bairo na ñ quetib̄j̄nemõñup̄ tunu:

³ “Ȳn cũã judío majã ya ȳ ãniña. Cilicia yepa macãã macã Tarsop̄ cabuiaric̄ ȳ ãniña. Top̄ cabuiaric̄ nimicũã, ato Jerusalén macãp̄ na cabãtoric̄ ȳ ãniña. Ȳre cabueric̄ Gamaliel ãmi camasĩ majũ. Marĩ ñicãjãã ãnanarẽ Moisés cū caátiroticũrĩcã wãme cãrõ jĩcãrõ tãnia ȳ buew̄. Ȳ catũgoñarĩjẽ nipetirije mena Dios marĩrẽ cū caroticũrĩqũerẽ ȳ catũgoñamasĩrõ cãrõ ȳ átinucũwã, mujãã nipetirã ãme ati rãmurĩrẽ mujãã caátĩnorẽ bairo. ⁴ Mai, cajõgoyerẽre cawãma quetire catũgousari majãrẽ popiye na bairo joroque na ȳ ãp̄. Narẽ ȳ átipajĩãregaw̄. Bairi narẽ ñee, preso jorica wiip̄ na ȳ jorew̄ noo caũm̄a, o carõmia caãnarẽ. ⁵ Sacerdote majã quetiupā, bairi nipetirã cabutoa camasĩrĩ majã cũã torea bairo masĩñama ȳ caátajere. Nana, ‘Narẽ ñeña,’ ñrcã cartare qũẽnorĩ, Damasco macãp̄ ȳ jowã, marĩ yarã judío majã t̄p̄. Bairo ȳre na cajoro, top̄ ȳ áp̄ Jesucristore catũgousari majãrẽ macãũ ácũ. Narẽ ñee atĩri, ato Jerusalén macãp̄ roro na átigu, bairo ȳ bomiwã.

Pablo cuenta su conversión
(Hch 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “Bairo ȳ caborije cañimiatacũãrẽ, Damasco caátiwãp̄ ȳ caátõ caãnoa, ti macãrẽ ȳ caetagarõ majũ, pasaribota caãno, caasiyarije majũ um̄recõop̄ caatĩ ȳt̄ asiya etaw̄. ⁷ Bairo ȳt̄ caasiyaretaro yua, yepap̄ ȳ ñacũmucõap̄. Bairo yepap̄ ãcũ, atore bairo ȳre jĩcã cū caĩbus̄ocajorore ȳ tũgow̄: ‘Saulo, Saulo, ¿dopẽi ȳre m̄ pesuc̄tiyati?’ ⁸ Ȳ p̄ame, ‘Quetiupā, ¿ñamũ ùcũ m̄ ãnic̄ti?’ cū ñi jẽniñawã. Bairo ȳ caĩrõ, atore bairo ñinemowĩ tunu: ‘Ȳna, Jesús Nazaret macããcũ ȳ ãniña. Roro ȳ átigu, m̄ causãna ȳ ãniña,’ ñiwĩ. ⁹ Ȳ mena caãna p̄ame tie caasiyarijere ññarĩ, ac̄anetõcoama. Bairo caasiyarijere ññamirãcũã, ȳre caĩ cū cabus̄ocajorijere tũgoesupa. ¹⁰ Tunu atore bairo cū ñi

jēniñanemowū: ‘Yū Quetiupau, ¿ñerē yū caátiere mū boyati?’ Bairo yū caĩrō, atore bairo ñiwī: ‘Wāmūnucārī, mū caátī macā Damascopū áćja. Topū mū quetibūjugarāma mū caátipee nipetirijere,’ ñiroyawī Jesús. ¹¹ Caasiyaborijere yū caĩñacānamuátato jūgorī, yū pūame ñiñamasīēpū. Torena, yū mena macāña Damascopū áná, wāmo mena yū tūgā ámá.

¹² “Tī macāpū āñupī jīcāū caūmū Ananías cawāmecūcu. Cū pūame bātioro Diore caĩroaū āmi. Tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūñiqūē cūārē catūgousau āmi. Bairi, Damasco macāña judío majā tocānacāñā, ‘Caroú niñami Ananías,’ na caĩnucūū āmi. ¹³ Bairi Ananías pūame ti macāpū yū caetaatato bero, ñiñau etawī. Bairo etari, atore bairo ñiwī: ‘Saulo, yū yaure bairo caācū, caĩñamasīētīmiatacu, iñamasīña tunu.’ Bairo cū caĩrō, jicoquei ñiñamasīcoapū tunu. ¹⁴ Cabero atore bairo ñinemowī: ‘Dios, marī ñicūjāā ānana na caĩroaricu pūame mū beseyupi, Dios cū caátipeere mū camasīparore bairo ī. Tunu bairoa cariape caácure iñarī, tunu cū caĩrjē cūārē mū catūgousaparore bairo ī, mū beseyupi Dios. ¹⁵ Bairi mū pūame cū cabesei ānirī, tocānacāñ camasā noo na caānopū, mū caĩñarīqūē, mū catūgorique cūārē caquetibūjūñesēāpaua mū ānigu. ¹⁶ Bairi āmerē jicoquei bautiza rotiya marī Quetiupau ya wāmerē ĩrī, roro mū caátajere Dios cū camasīrparore bairo ī,’ ñi quetibūjūwī Ananías.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

¹⁷ “Tie cabaiátato bero, yū, Damascopū caānimiatacu, yū tunuapū ati macā Jerusalēpū. Atopū etari bero, ati wii templo wiipū ñubueācū, qūēguerocarore bairo Jesure cū ñiñawū. ¹⁸ Atore bairo ñiwī Jesús: ‘Ati macā macāña yū caātiānierē na mū caquetibūjugarijere tūgousagaetigarāma. Bairi jicoquei ati macā Jerusalēre witiweyo áćja.’ ¹⁹ Bairo cū caĩrō tūgo, atore bairo cū ñiwū: ‘Yū Quetiupau, aperopū macāñarē yū quetibūjū uwijāñuñā. Na pūame, natū ācū yū caátajere masīrāma. Nipetiropū na cañubueri wiiri sinagogare etari, murē catūgousarārē preso jorica wiipū na yū cūrerotiwū. Tunu na yū baperotiwū. ²⁰ Tunu bairoa mū yaye quetire caquetibūjū Estebārē na capajīārocaripaure yū cūā yū āmū. “Ñujāñuñā bairo na caáto,” ñi tūgoñawū yū cūā. Yua, cūrē capajīārā jutii cabui macāājērē yū coteāmū,’ cū ñiwū Jesure. ²¹ Bairo yū caĩrō tūgomicūā, atore bairo ñinemowī tunu: ‘Áćja. Apero cayoaropū macāñarē caquetibūjūápau murē jogu yū átiya,’ ñinemowī Jesús.”

Pablo en manos del comandante

²² Tipau narē cū caquetibūjūro bero, tocārōā Pablo cū caĩrjērē tūgojānañuparā judío majā. Bairo tūgojānarī, atore bairo ī awajajūgoyuparā tunu: “¡Āni, cū cacatinemorōrē jāā boetiya! ¡Cū pajīāsio rocarotiya!” ī awajayuparā. ²³ Bairo awajacōānirī, na jutii cabui macāājērē tuweri jeeyaye iñoñuparā. Tunu bairoa ñerī mena jōbuipū wēēmūgō joyuparā. Bātioro asiarā bairo ásuparā. ²⁴ Bairo na cabairo iñarī, quetiupau comandante pūame soldaua ya wiipū Pablöre na cūrotiyupū. Topū cū āmūarē na baperotigayupū Pablöre. Pablo pūame dope bairo roro cūrē na caījūgoatajere, “Yure cariape tiere cū quetibūjūáto,” ī, cū baperotigayupū soldaua quetiupau. ²⁵ Bairo Pablöre cū jiyari bero, cū na cabapero jūgoye Pablo pūame comandante rocajāñurī caroti capitán, topū caācūrē atore bairo qūī jēniñañupū:

—Yua, romano majōcu yū āniña. Bairi, roro yū caátajere bocāñāētīmirācūā, ¿yure mū baperoti masīñati?

²⁶ Bairo cū caĩrō tūgo, capitán p̄ame ásúr̄ cū quetiup̄a comandante t̄p̄. Cū t̄p̄ etari, atore bairo q̄ĩñup̄:

—Jāã m̄ cabaperotiatac̄, romano majōc̄ niñami. Bairi caroaro tūgoñajūgoyetiya cūrē m̄ caátipeere.

²⁷ Bairo cū caĩrō tūgo, quetiup̄a comandante p̄ame Pablo t̄p̄ ásúr̄. Cū t̄p̄ etari yua, atore bairo q̄ĩñiñup̄:

—¿Cariape, romano majōc̄ m̄ ãniñati?

Bairo cū caĩrō, Pablo p̄ame q̄ĩñup̄:

—Cū majũã ȳ ãniña.

²⁸ Bairo cū caĩrō tūgo, bairo q̄ĩñup̄ comandante tunu:

—Ȳna, romano majōc̄ ãniñu, pairo majũ dinero mena na ȳ wap-
atirew̄.

Pablo p̄ame atore bairo q̄ĩñup̄:

—Ȳna roque romano majōc̄ bairo cabuiaric̄ ȳ ãniña.

²⁹ Bairo Pablo na cū caĩrōĩ, uwiri cūrē cabapegamiatana p̄ame witi-
coásup̄arã. Quetiup̄a comandante cūã, “Romano majōc̄ ȳ ãniña,” Pablo
cū caĩrō tūgori, Pabllore roro cadena mena cū cajiyarotiatajere tūgoña
uwijãñiñup̄.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

³⁰ Ti r̄m̄ busuri r̄m̄ caãno, quetiup̄a comandante p̄ame, dope
bairo judío majã cūrē na caĩbus̄pai jūgoatajere cariape masĩgu, Pabllore
na cajiyataaje ãpōã cadena wēērĩrē na ōwārotiyup̄ cū ãm̄arē. Cū
ōwāroti yaparori bero, sacerdote majã quetiup̄arã, bairi nipetiro Junta
Suprema macãñarē na neñarotiyup̄. Na canēñapetiro yua, Pablo preso
jorica wiip̄ cañiatac̄re wiyori bero, nat̄ cū neásúr̄, nipetiro cūrē na
caĩñajorop̄.

23

¹ Bairi Pablo p̄ame Junta Suprema macãñarē na iñapeori, atore bairo
na iñup̄:

—Ȳn̄ jūgoc̄are bairo caãna, ȳ cacatiri r̄m̄ cārō Dios cū caĩñajorop̄
nipetirije cū cabori wāmerē ȳ átinucũña. Bairo ȳ caátianierē tūgoñarĩ,
tūgoñarĩq̄ũ pairi mee ȳ ãnicōãña —na iñup̄.

² Bairo cū caĩrō tūgo, Ananías, sacerdote majã quetiup̄a p̄ame Pabl̄t̄
caãnarē Pablo riserore na parotiyup̄. ³ Pablo p̄ame atore bairo
q̄ĩñup̄:

—¡Caĩtopai m̄ ãniña! M̄ roquere popiye m̄ baio joroque m̄ átigami
Dios. Ȳn̄ caátajere tūgori, “¿Moisés ãnac̄ cū caroticũrĩq̄ũerē bairo cū
átianimiñati?” ñi besegamicũã, m̄ p̄ame roque cū caroticũrĩq̄ũerē
catūḡosaec̄re bairo m̄ átiya, bairo ȳ riserore m̄ caparotiata.

⁴ Bairo cū caĩrō tūgori, to caãna p̄ame q̄ĩñup̄arã Pabllore:

—Roro cū mitutiya sumo sacerdote, Dios cū caquetib̄junetōrotiric̄re.

⁵ Bairo na caĩrō tūgo, atore bairo na iñup̄:

—Ȳn̄ yarã, ȳ masĩtĩãp̄ ãni sumo sacerdote cū cañnierē. Masĩp̄na,
bairo cū ñietibujioatac̄. Dios yaye busurica tutip̄ cūrē atore bairo iña:
“M̄jãã ya macã macããc̄ quetiup̄aure roro q̄ĩt̄icōãña,” iña —na iñup̄.

⁶ Mai, to macããna Junta Suprema macããna jĩcããr̄ fariseo majã
ãñup̄arã. Aperã saduceo majã ãñup̄arã. Bairo p̄ga poa macããna na
cañnierē iñamasĩr̄, busuric̄re tutuaro mena atore bairo na iñup̄ Pablo:

—Yn yarã, yn cãã fariseo poa macããcãã yn ãniña. Yn pacajãã cãã ti poa macããna niñama. Camasã cariaccoatana tunu na cacatirijere cariape yn tãgoya yn cãã. Bairo tiere cariape yn catãgoro jãgori, ñiñabeserã átiyama ati rãmãrẽ —na iñupã Pablo.

⁷ Bairo Pablo cã caĩrõ, jicoquei fariseo majã, aperã saduceo majã mena ãmeo busurique netõgayuparã na majũ. Bairo na caãmeo írõĩ yua, jicãrõrẽ bairo tãgoñamasĩesuparã caneñamiatana pũame. ⁸ Mai, saduceo poa macããna pũame, “Cariacoatana tunu catimasĩetĩñama camasã,” caĩrĩ majã ãñuparã. Tunu bairoa, “Ángelea majã, bairi wãtĩ yeri pũna cãã mánama,” caĩtãgoñarĩ majã ãñuparã. Bairo na caĩtãgoñamiatacũãrẽ, fariseo poa macããna pũame, tie nipetiri wãmerẽ cariape catãgori majã ãñuparã. ⁹ Torena, nipetiro to macããna ĩ awaja mecũcõãñuparã, ãmeo busunetõgarã. Bairo na caawajamecũrõĩ yua, jicããrã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cajũgobueri majã, fariseo poa macããna wãmũncãrĩ, atore bairo qũĩñuparã:

—Ñnia, ñe ùnie buicũperiyami, jãã catãgoñaata. Ángel, o apei Diotu macããcũ ùcũ cũ caĩrĩjẽrẽ tãgoricũmi —qũĩñuparã.

¹⁰ Bairo bũtioro na caãmeoawajãnoi, quetiupau comandante pũame, “Pablora cũ pajĩãrema,” ĩ tãgoña uwiyupũ. Bairi cũtu na joyupũ cũ ãmũarẽ, camasã watoapũ Pablo caãcũrẽ cũ wiyori, cuartel, soldaua ya wiipũ na neápãro tunu ĩ.

¹¹ Ape rãmũ ñami caãno, marĩ Quetiupau pũame Pablora buiaetari, atore bairo qũĩñupũ: “Pablo, ato Jerusalén macãrũ yn yaye quetire mũ caquetibũjũnucũatatorea bairo Roma macãrũ cũãrẽ mũ caquetibũjũro yn boya. Torecũ, yn mena tãgoñatutuaya,” qũĩñupũ marĩ Quetiupau Pablora.

Planes para matar a Pablo

¹² Cabusuri rãmũ caãno jicããrã judío majã, “Pablora cũ marĩ pajĩãrocacõãgarã,” jicãrõrẽ bairo tãgoñarĩ ãmeo ĩ busũyuparã. Tunu bairoa, “Pablora marĩ capajĩãparõ jũgoye ugaeti, etieti marĩ átigarã. Cũrẽ marĩ capajĩãetĩcõãta, marĩ pũamerẽ cũ pajĩãreáto Dios,” iñuparã. ¹³ Bairo caãmeo írã, caũmũa cuarenta netõrõ ãñuparã. ¹⁴ Bairi na pũame ásũparã sacerdote majã quetiuparã, bairi judío majã cabũtoa camasĩrĩ majã tũpũ. Na tũpũ etari, bairo na iñuparã:

—Atore bairo jãã ãmeo iãpũ: “Pablora cũ marĩ capajĩãparõ jũgoye marĩ ugaetigarã. Marĩ caĩrõrẽ bairo marĩ caãpericõãta, marĩ pũamerẽ cũ pajĩãreáto Dios,” jãã iãpũ. ¹⁵ Bairi ãmerẽ mũjãã, aperã mũjããrẽ bairo caãna Junta Suprema macããna mena atore bairo mũjãã ápa: Quetiupau comandantere cũ quetijoya, ñamirõcã Pablo mena cũ apãro írã. “¿Dope bairo Pablora camasã na caĩbusũpaijũgoriquere cariape caroaro mena jãã camasĩparore bairo írã, jããtu cũ mũ neapã tunu?” cũ mũjãã ĩtojowa —na ĩrotiyuparã caũmũa.

¹⁶ Bairo na caátigamiatacũãrẽ, Pablo pãmocũ pũame tãgoyupũ roro cũrẽ na caátigarijere. Tiere tãgori yua, soldaua ya wii cuarterũ acoásũpũ, cũ mecãpãrẽ tiere quetibũjũ ácũ. ¹⁷ Topũ etari, cũ mecãpũ Pablora cũ quetibũjũyupũ tiere. Bairo tiere tãgo, Pablo pũame jicãũ capitãjãã mena macããcũrẽ cũ piijori, atore bairo qũĩñupũ:

—Ñni, caũmũ quetiupau comandante mena jicã wãme busũgaupũ. Bairi cũtu cũ neácũja.

18 Bairo cū caĩrõĩ, capitán p̄ame caĩm̄urē cū neásúp̄u quetiup̄a comandante t̄p̄u. Bairo qũĩñup̄:

—Pablo marĩ preso jorica wiip̄ caãcū yu piijori, ãnirē mu t̄p̄u yu neatĩ rotiyami. Cū p̄ame mu mena jĩcã wãme bus̄ugaup̄.

19 Bairo cū caĩrõ tãgo, quetiup̄a comandante p̄ame caĩm̄urē wãmo mena cū tãgãátĩ, camasã na catũgoetop̄u atore bairo qũĩ jēniñañup̄:

—¿Ñe ùnie quetire yu quetib̄ujuḡu mu baiati? —qũĩ jēniñañup̄.

20 Caĩm̄u p̄ame bairo qũĩñup̄:

—Judío majã jĩcãrõrē bairo tãgoñarĩ, bairo mu caáto boyama: Ñamirõcã Junta Suprema t̄p̄u Pablora mu cajãgoátõ boyama. Bairo bori, “Dope bairo Pablora camasã na caĩbus̄upaijũgoriquere cariape caroaro mena jãã camasĩparore bairo ĩrã, jããtu cū mu neapá,” mitojogarãma. 21 Na p̄ame caĩm̄ua cuarenta netõrõ majũ yasioro Junta Suprema macããna t̄p̄u Pablo cū caetaparore cotegarãma. “Pablora cū marĩ capajĩãparõ jũgoye, etieti, ugaeti, marĩ baigarã. Marĩ caĩrõrē bairo marĩ caápericõãta, marĩ p̄amerē cū pajĩãreátõ Dios,” na caãmeoĩrĩjērē yu tãgoap̄. Bairi ãmerē Pablora cū yucõã ãna baiyama, cū pajĩãgarã. Mu p̄ame narē, “Jãu, cū yu neáḡu Pablora mujãã t̄p̄u,” na mu caĩpee jetore coterã baiyama. Bairi mu p̄ame cariape na tãgoeticõãña —qũĩñup̄ Pablo pãmocũ quetiup̄a comandantere.

22 Bairo cū caĩquetib̄ujurijere tãgo, comandante p̄ame, “Aperãrē na mu quetib̄ujep̄a yu mu caĩrĩjērē,” qũĩñup̄. Bairo qũĩrĩ bero, cū tunuárotiyup̄u cū, caĩm̄urē.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

23 Cabero quetiup̄a comandante p̄ame cū rocajãñurĩ carotimasĩrã capitãjãã p̄ugarãrē na piijori atore bairo na ĩñup̄: “Marĩ ãm̄ua soldauare na qũēnoyurotiya. ãme ñami nueve de la noche caãno Cesarea macãp̄ Pablora na caneátõ yu boya. Bairi cū mena caápãrãrē doscientos majũ r̄upo mena caápãrã, bairi setenta majũ caballoa bui capesarã, bairi doscientos majũ ãpõã besuro cacãgorã, na mujãã qũēnoyuwã ãme ñami Pablo mena caápãrãrē,” na ĩñup̄u comandante cū ãm̄ua capitãjããrē. 24 Bairo na ĩrĩ bero, caballoa, Pablo cū capesaápãrã cũãrē na qũēnoyurotiyup̄u. Tunu bairo, “Aperã dope bairo Pablora cū átĩ pajĩãmasĩã mano caroaro mena Félix quetiup̄a gobernador t̄p̄u cū mujãã neapá,” na ĩ quetib̄ujuyup̄u capitãjããrē comandante. 25 Na ĩ quetib̄ujũ yaparori, atore bairo ĩ woarica pũrõrē na mena joyup̄u:

26 “Yu, Claudio Lisias, mu, Félix nocãrõ carotimasĩrē ati carta mena m̄urē yu quetib̄ujop̄a mai. Mu yu ñurotiya. 27 Judío majã p̄ame ãni Pablora ñerĩ, cū pajĩãgamiñup̄ã. Bairo na caátigamiatacũãrē, aperã, ‘Romano majõcu ñiñami,’ na caĩrĩjērē tãgori, yu p̄ame yu ãm̄ua mena cū yu wiyou etawu. 28 Cabero dope bairo cũrē na caĩbus̄upaijũgoatajere masĩgu, judío majã Junta Suprema macããna t̄p̄u cū yu neápã. 29 Top̄u cū yu cane etaro, judío majã p̄ame na majũ na carotirique jetore cū bus̄uwã. Bairi cũrē pajĩãrĩqũē ùnier̄ua mam̄u. Tunu bairo preso jorica wiip̄ cũrē jãã cacũpee ùnie cũã mam̄u. Ñe jũgori bairo jãã átimasĩep̄ũ cũrē. 30 Bairi ãmerē yu queti tãgoap̄u judío majã Pablora tunu na capajĩãga ãnierē. Bairo tãgori, cū yu joya mu t̄p̄u. Tunu bairoa cū caãtiere cabus̄upairãrē, ‘Mujãã majũã Félix t̄p̄u átĩ, mujãã caĩgarijere cū catũgoro, bus̄uqũēnorãjã,’ na ñiña. Tocãrõã ñiña.”

³¹ Bairi cū ūma soldaua p̄ame comandante cū caītatorea bairo ti ñami caāno, cū neásuparā Pablore Antípatris macāp̄u. ³² Bairo caátána yua, ti ñami cabusuetaro ñña, soldaua r̄pori mena caáná p̄ame tunucoásuparā na ya wii cuartel wiip̄u. Caballoa bui pesari caáná jeto netōásuparā, Pablo mena Cesarea macā áná. ³³ Cesarea macāp̄u etari bero, ti cartare quetiup̄u gobernadore cū nuniñuparā. Pablo cūārē cūtu cū cūñuparā. ³⁴ Ti cartare quetiup̄u gobernador p̄ame ñña yaparori bero, “¿Noo macācū m̄u āniñati?” q̄uī jēniñañup̄u Pablore. Pablo p̄ame, “Cilicia yepa macācū yu āniña,” q̄uīñup̄u. ³⁵ Bairo cū caīrō t̄go, atore bairo q̄uīnemoñup̄u tunu Pablore:

—Murē cabusujārī majā na caetarop̄u, m̄u cabairijere yu t̄goḡu mai — q̄uīñup̄u.

Bairo ī yaparori bero yua, caroaro cū ūmarē na ññaricanugōrotiyupu Pablore, quetiup̄u Herodes ya wiip̄u cū caānorē.

24

Defensa de Pablo ante Félix

¹ Jīcā wāmo cānacā r̄m̄rī canetōrō bero, Ananías, sacerdote majā quetiup̄u etayupu Cesarep̄u. Jīcāārā judío majā cabutoa camasīrā, bairi Tértulo cawāmec̄u cajubusujāp̄u cūā na mena etayupu. Etari bero yua, quetiup̄u gobernadore q̄uīñarā ásuparā, Pablo cū caátajere busujāgarā. ² Bairo na caetaro, quetiup̄u Félix p̄ame piijoyupu Pablore. Pablo cū caetaro ñña, Tértulo p̄ame atore bairo ī busujā jūgoyupu Félix̄p̄u Pablore:

—M̄u, jāā quetiup̄u gobernador m̄u carotimasīrjē jūgori caroaro jāā ānimasīñña. Tunu bairoa ati yepa macāānarē camasī ānirī, caroa wāmerē na m̄u jūgo ātiāniñña. ³ Bairo m̄u caātoi, jāā, nipetirop̄u macāāna cūā, “Ñujāññuñami marī quetiup̄u marī mena,” jāā ñña, m̄u nocārō carotimasī majūrē. ⁴ Yoaro murē yu patawācō ānigaetiya. Bairi murē jāā caīgarijere caroaro mena jāā m̄u catūgopeorore jāā boya bairāp̄u yoaro meeaca ūno. ⁵ Āni, Pablo cawāmec̄u jāā judío majā nipetirore butiuro quetibuj̄u patowācōmawijio ñesēānucūñami. Bairo cū caāto jūgori, jīcārōrē bairo t̄goñarī jāā ānimasīññña. Tunu bairoa ‘nazarenos’ na caīrī poa ricaati catūgoñarārē cajūgoātiācū niñami. ⁶ Tunu bairoa templo wiire roro majū ĩroaemi, ape majārē ti wiip̄u cū caneágarije jūgori. Bairo cū caátigarijere ĩñarī, cū jāā ñewū Pablore. Bairo cū ñerī bero, jāā judío majā jāā caátinucūrōrē bairo cūrē jāā ñña besegamiwā. ⁷ Bairo jāā caátigamiatacūārē, quetiup̄u comandante Lisias p̄ame jāā t̄pu etari, tutuaro mena Pablore jāā ēmawī. ⁸ Bairo jāārē ēmarī bero, “M̄ujāā majūp̄u Félix t̄pu átí, m̄ujāā caīgarijere cū catūgoro busuq̄ūēnorájá,” jāā ĩwī. M̄u majūp̄u cū jēniñañijate, atie nipetirije cūrē jāā caībusujārījērē cariape bairo cabairijere masīḡu —q̄uīñup̄u Tértulo, quetiup̄u Félix cawāmec̄u r̄e.

⁹ Tértulo mena macāāna judío majā cūā nipetirā, “Cariape majū ĩñami Tértulo Pablo roro cū cabairijere,” ĩñuparā. ¹⁰ Bairo na caīrō, quetiup̄u gobernador p̄ame cū wāmo mena ñupuari Pablore cū busuwiyorotiyupu. Bairo cū caīrotiro, Pablo p̄ame atore bairo q̄uīñup̄u:

—M̄u, ati macā macāāna na caātiere caīñabesenucū m̄u āniñña capee cūmarī majū. Bairi ñseanirīq̄ūē mena yu cabairīquere m̄u yu quetibuj̄u. ¹¹ Puga wāmo peti r̄pore puga pēnirō cānacā r̄m̄rī netōcoaya merē

Jerusalēpū Diore yu cañubuei etaatato bero. Tiere mu camasīgaata, na jēniñañijate aperārē. ¹² Bairo Jerusalēpū ācū, ni jīcāū ūcū apei mena yu cabusūnetōgaro īñaecūmi. Tunu ni jīcāū ūcū aperārē na awaja mecūō joroque na yu caátajere īñaecūmi. Noo ūno templopū, o sinagoga ñubuerica wiiripū, o ti macārē aperiauripū bairo yu caātiñesēārījērē ni jīcāū ūcū īñaecūmi. ¹³ Torena, ānoa Jerusalēpū caatīatana, yure caībūsupairā pūame, “Cariape ati wāme jūgori buicutiyami,” mi quetibūju masīētīñama. ¹⁴ Atie yu catūgoñarījērē murē yu quetibūjuroa: Yu ñicūjāā Diore na catūgousaricarore bairoa yu cūā cū yu tūgousaya. Bairo cū tūgousari yua, Dios ya tutipū Moisés ānacū cū caroticūrīqūē nipetirije, bairi profeta majā na caīquetibūjūcūrīqūē cūārē cariape yu tūgoya. Bairi Jesús caroa wāme cū caatīānirotiricarore bairo yu ātīāninucūñā. Tiera yure caībūsupairā pūame, “Cariape mee niña cū caīrījē,” ī busūpainucūñama. ¹⁵ Tunu yu cūā ānoarēā bairo, “Marīā camasā, caroarā caāna, carorije caāna cūārē marī catiogūmi tunu Dios marī cariaro bero, marī īñabesegū,” ñi tūgoñāñā. ¹⁶ Bairo caītūgoñāñū ānirī, yu cayeritutuario cārō caroare yu ātīānimasīnucūñā, Dios cū caīñajore, camasā mena cūārē.

¹⁷ “Bairo cabaiānirī, ape yeparū capee cūmarī cabaiñesēātacu, ati macā yu ya macāpū yu tunuetawū, cabopacarārē dinero limosnarē na nunigu. Tunu bairoa Diore ñubueri, waībūcu riire templo wiipū joemūgōjogu, yu ya macāpū yu etawū. ¹⁸ Bairo Jerusalēpū ācū, judío majā caroarā ānigarā Dios cū caīñajoro na caātirotinucūrōrē bairo yu cūā yu āpū. Bairo āti yaparori bero yua, templo wiipū yu āpū, yu caātigariquere ātīacū. Bairi templopūre jīcāūā, aperā caawajamecārā na camano yu caāno, judío majā Asia yeparū caatīatana pūame yu bocāetawā. ¹⁹ Topū yure caetaricarā na majūā yure atopū na cabūsjārō ñuñā, ‘Bairo cū caátaje jūgori buicutiyami Pablo,’ na caītūgoñāata mai. ²⁰ Bairo na caapéricōāta, ānoa caatīatana pūame Junta Supremapū yu caāno, dise ūnie rorije yu caátaje wapare cabócaricarā na caāmata, tiere mu na quetibūjuāto. Tiera masīētīrī, mu quetibūju masīēnama. ²¹ Atie jetro Junta Suprema macāāna watoa ācū, busūrique tutuario mena na ñiwū: ‘Camasā cariacooatana tunu na cacatirijere cariape yu tūgoya. Bairo tiere cariape yu catūgoro jūgori, ñiñabeserā mujāā atiya ati rāmūrē,’ na ñiwū,” qūñūpū Pablo quetiupau gobernador Féliere.

²² Bairo tiere cū caīrō tūgo, quetiupau Félix pūame Jesús caroa wāme cū caātirotiriquere caqueti tūgoricu ānirī, tiere piticōāñūpū mai. Bairo pitiri, atore bairo na īñūpū:

—Cabero soldaua quetiupau comandante Lisias cū caetaropū, yu masīnemogu tunu tie mujāā cabūsupairijere.

²³ Bairo na ī yaparo yua, cū ūmū capitārē bairo qūñūpū: “Pablore cū marī wiyotigarā mai. Preso jorica wiipū nimicāā, noo cū caboro ñesēāmasīgūmi. Tunu bairoa cū baparā cū na cajuātinemogaata, na ēñotaeticōāñā,” qūñūpū. Cabero ásúpū Félix ape macāpū.

²⁴ Nocānacā rāmū bero mea etayupū Félix tunu cū nāmo Drusila sawāmecūco, judío majā yao mena. Bairo etari bero, cū ūmūrē cū piijorotiyupū Pablore. Pablo cūtu etari, Jesucristo mena marī catūgoñatutarijere cū caquetibūjuro tūgoypū Félix. ²⁵ Pablo atore bairo qūñū quetibūjuyupū Féliere:

—Dios, marĩrẽ caroa jetore átirotiyami. Marĩ majũ roro marĩ caátigarijere marĩ catũgoñanetõmasĩrõrẽ boyami Dios. Ape rũmũ camasã nipetiro na caátajere cũ caĩñabeseri rũmũ etaro baiya —qũĩ quetibũjũyupũ.

Bairo cũ caĩrõ tũgoacũari, atore bairo qũĩĩũpũ Félix pũame:

—Tocãrõã yũ tũgoga. Ácũja. Ape rũmũ ñe ùnie yũ caátipee camano mũ yũ piijoga tunu mũ cabuerijere tũgonemoga —qũĩĩũpũ Pablöre.

²⁶ Apeyera tunu gobernador Félix pũame Pablo cãrẽ dinero cũ cajorore bootũgoñaũpũ cãrẽ cũ cawiyopee wapa. Bairo bootũgoñaĩ yua, nairõ cũ piijori cũ mena busũnucũĩũpũ. ²⁷ Pablo cũ cũ cawapatieto jeto pũga cũma majũ netõcoasuparo. Bairi cabero yua, Félix pũame quetiupau cũ caãnierẽ witicõãũpũ. Apei Porcio Festo cawãmecũcũ pũame cũ wasoaye quetiupau jããũpũ tunu. Mai, Félix cũ cawitiparo jũgoye, judío majã cãrẽ caroaro mena na caĩñaparore bairo ĩ, Pablöre cũ wiyorotiesupũ.

25

Pablo delante de Festo

¹ Itia rũmũ quetiupau gobernadore bairo cũ cajããtato bero, Festo pũame Cesarea macãpũ caãniatacũ Jerusalẽpũ acoásúpũ. ² Topũ cũ caetaro, sacerdote majã quetiuparã, aperã judío majã caãnimajũrã cũã rupatutia tunu Pablo cũ cabairijere cũ busũjãrã ásũparã Festore. ³ Bairi Pablöre Jerusalẽpũ cũ caneati rotijobarore boyuparã. “Ati macãpũ Pablo cũ caãnorẽ jãã boyã,” Festore qũĩmirãcũã, “Maapũ cũ caató cũ marĩ pa-jĩãrocacõãrõã Pablöre,” ĩ tũgoñaũparã. ⁴ Bairo na cabomiatacũãrẽ, Festo pũame na yuesupũ. Bairi Pablo, Cesarea macã preso jorica wiipũ cũ caãnierẽ, tunu nocãnacã rũmũ mea topũ cũ catunuágarijere na quetibũju yaparori bero, atore bairo na ĩnemoũũpũ tunu:

⁵ —Bairi mũjãã quetiuparã yũ mena na ápáro Cesareapũ. Topũ yũ catũgoro cãrẽ na busũjããto, Pablo roro cũ caátaje caãmata —na ĩũpũ Festo judío majãrẽ.

⁶ Bairo ĩ yaparori bero, nocãrõ jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ, o pũga wãmo cãnacã rũmarĩ cãrõ ãnirĩ bero, tunucoásúpũ Festo Cesareapũ. Cũ caetari rũmũ busuri rũmũ caãno, camasãrẽ ĩñabesei cũ caruinucũrõpũ ruiri cũ pi-irotijoyupũ Pablöre. ⁷ Bairo Pablo cũtu cũ caetaro, judío majã Jerusalẽpũ caatiatana pũame Pablõtũ etari, capee rorije majũrẽ cũ busũjãũparã. Bairo na caĩbusũjãrĩjẽ to caãnimitacũãrẽ, nipetirije na caĩrĩjẽ cariape mee ãũparõ.

⁸ Pablo pũame atore bairo qũĩ quetibũjũyupũ cũ cabairiquere cũ cãã:

—Yũã, marĩ judío majã marĩ carotirique jĩcã wãme ùnorẽ yũ baibotioepũ. Dios ya wii templo cããrẽ roro ñi busũpaetinucũwã. Quetiupau emperador romano cũ caroticũrĩqũẽ cããrẽ jĩcã wãme ùno yũ baibotioepũ —qũĩĩũpũ Pablo Festore.

⁹ Festo pũame judío majã cãrẽ caroaro mena na caĩñaparore bairo ĩ, atore bairo qũĩ jẽniñaũpũ Pablöre:

—¿Jerusalẽn macãpũ mũ ágaetiyati? Topũ mũ caãno, mũ caátajere ñiñabesegu yũ pũame yua —qũĩ jẽniñaũpũ.

¹⁰ Bairo cũ cajẽniñarõ, atore bairo qũĩĩũpũ Pablo:

—Ato romano majã na caĩñabesenucũrõpũ yũ ãniña. Atopũã ñiñabesegarã, ñiñabese rotiya. Merẽ mũ masiña caroaro yũ yarã judío majã na carotiriquere yũ cabaibotioetiere. ¹¹ Bairũã, roro majũ yũ caátaje caãmata, tie jũgori yũre na capajĩãrocagaata, na yũ eñotaetigu. Tunu

bairoa yure na cabusujārījē cariape caāmerīcōāta, ni jīcāū ūcū judío majā tūpū yū preso cūrotimasīēcūmi. Torecū, quetiupau emperador yū caátajere cū caññabesero roquere yū boya —qūññupū Pablo Festore.

12 Bairo cū caīrō tūgo, Festo pūame cū rocajāñūrī carotimasīrārē na jēniñaññupū Pablōre cū caīpeere. Na jēniñaña yaparori bero, atore bairo na ññupū caneñaatanarē:

—“Emperador romano yū cabairijere cū caññabesero roquere yū boya,” cū caīrō jūgori emperador tūpū águmi Pablo —na ññupū.

Pablo ante el rey Agripa

13 Nocānacā rūmū bero mee caāno quetiupau rey Agripa, cū nūmo Berenice mena etayuparā Cesarepū Festore cū jēnirā etarā. 14 Topū capee rūmūrī na caānoi, Festo pūame cū quetibūyuyupū Agripare, Pablo cū cabairijere. Atore bairo qūññupū:

—Atore preso jorica wiipū niñami jīcāū Félix cū capreso jocūrīcū. 15 Bairi Jerusalēpū yū caāno, sacerdote majā quetiuparā, judío majā cabūtoa camasīrī majā mena yutū etari, preso joricure yū capa-jīārotibojarore bowā. 16 Bairo na cabomiatacūārē, atore bairo na ññiwū: “Jāā romano majā bairo jāā átaje catiya: Jīcāū ūcūrē cū jāā pajjāmasīētīña, cūrē cabusujārā pūame cū catūgoro cū cabairijere na cabusujāētīcōāta. Bairo na caāpericōāta, dope bairo cū caátajere quetibūyū masīētīñami,” na ññiwū. 17 Bairi ato Cesarepū na caetaro ñña, jicoquei yowori mee cabusuri rūmū caāno, camasārē ññabesei yū caruīnucūrōpū ruiiri bero, cū yū pi-ijorotiwū cū, Pablōre. 18 Bairo cū caetaro, cūrē cabusujārā atīatana pūame, “‘Capee atore bairi wāme majū roro caācū niñami Pablo,’ ññigarāma,” yū caītūgoñaatatore bairo qūññupū busujāēma. 19 Na ya wāme, na caīroarije ūnie macāājē jetore busuwā. Na pūame, jīcāū Jesús cawāmecūcare, “Ri-acoami,” na caīmiatacūārē, Pablo pūame, “Tunu cūā, catiri ānicōāññami,” na ññiwū. 20 Yū pūame, atie ūnierē, “¿Dope bairo yū ácuati?” ĩ tūgoñari, atore bairo cū ññiwū Pablōre: “Mūa, ¿Jerusalēpū mū āgaetiayati? ¿Topū mū ya wāme mū caīroarije ūnierē na ññabeserotigu?” cū ññiwū. 21 Bairo cū yū caīmiatacūārē, bairo boemi. Cū caátajere nocārō carotimasī marī quetiupau emperador pūame cū caññabesero roquere bowī. Bairo cū caboroi, ato preso jorica wiipū cū yū tuarotiwū mai, cūrē yū cajomasīpa rūmū caetaparo jūgoye —qūññupū Festo Agripare.

22 Bairo cū caīrō tūgo, atore bairo qūññupū Agripa:

—Yū cūā, cū, Pablo cū caīrjērē yū tūgogamicpū.

Bairo cū caīrō, Festo pūame qūññupū:

—Ñamirōcāā cū mū tūgogu.

23 Torena, cabusuri rūmū caāno, Agripa, cū nūmo Berenice mena nocārō caroaro nūcūbūgo masīrīqūē mena, “Quetiuparā jāā āniña,” ĩrā, jāññuparā na caneññanucūrī arḡapū. Na bero jāññuparā soldaua quetiuparā, bairi ti macā macāāna caññimajūrā cūā. Bairo na caetaro ñña, Festo pūame cū āmūarē na piiatí rotijoyupū Pablōre. 24 Bairo Pablo cū caetaro, atore bairo na ññupū Festo caneññarārē:

—Mū, Quetiupau Rey Agripa, mūjāā ato jāā mena caneññarī majā cūārē, āni Pablo cū cabairiquere mūjāā yū quetibūyupa mai: Judío majā nipe-tiro, Jerusalēn macāāna Cesarea macāāna cūā yutū etari, āni cū caátajere busupainucūññama. Bairo cū busupainucūrī yua, awajarique mena “¡Cū pajjārotiya!” nairō ññinucūññama. 25 Bairo na caīmiatacūārē, yū pūame roro

cū caátiere yu bócañaētīña. Bairi cū cayasimasīrō maniña. Baipua, cū caátajere nocārō carotimasī marī quetiupau emperador cū caññabesore cū caboroi: “Toroque cū emperador tupa cū yu jogu,” ñi tūgoñaapū. ²⁶ Bairo cū jogatūgoñamicūā, cariape āni dope bairo cū cabaijūgoriquere masīētīrī, marī quetiupau emperadore yu quetibujū woajomasīētīña mai. Bairi cū yu pīatīrotiyoapu, mu, Quetiupau Rey Agripa, mujāā aperā cūā, cū cabairijere mujāā cajēniñaparore bairo ī. Bairo cū mujāā cajēniñarījērē tūgo yaparori bero, jīcā wāme ūno yu puame emperadore yu quetibujū woajomasīgu yua. ²⁷ Baipua, caīpeire bairo yu baibujiou tie ūnie quetire woajoecua, marī quetiupau emperador tupa preso joricure yu cajoata — na īñupū Festo to macāāna caneñaatānarē.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

¹ Bairo cū caīrō bero, atore bairo qūññupū Agripa Pablöre:

—Mu majū quetibujūya mu cabairijere.

Bairo cū caīrō, Pablo puame cū wāmorē ñumugōrī atore bairo qūññupū Agripäre: ² “Yu useaniñāñuñña āmerē yu cabairijere mu nocārō carotimasī, mu cabusurotiro jūgori. Bairo mu cabusurotiroi, yu puame judío majā yure na cabusujārījē nipetirijere mu yu quetibujū masīgu. ³ Mu, nocārō carotimasī, judío majā marī caātiānierē mu masījāñuñña. Tunu bairoa marī ya wāme marī caāmeo busarique netōnucūrījē cūārē mu masījāñuñña. Bairo cabai mu caānoi, caroaro mena yu caquetibujurijere mu catūgoro yu boya.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴ “Judío majā nipetiro masīrāma cawāmau ācūpūā na watoare ācū yu caātiāñijūgoatajere. Yu ya yepapu ācū, bairi Jerusalén macāpu cūārē ācū, yu caātiāñajērē masīrāma. ⁵ Tunu bairoa fariseo ya poa macāācū yu caānie cūārē masīrāma. ‘Torea bairo niñami,’ marē ī quetibujū masīrāma, na mu cajēniñaata. Fariseo poa macāāna puame judío majā tocānacā poa macāāna netōjāñurō Dios yaye quetire jāā tūgousanucūñña. ⁶ Marī ñicūjāā ānanarē Dios cū caījūgoyeticūrīqūērē cariape yu catūgorije wapa āmerē ñiña beserotirā átiyama yu pesua. ⁷ Marī yarā Israel yepa macāāna puā wāmo peti rupoere puā pēnirō cānacā poari majū cūāna puame Dios cū caījūgoyeticūrīcārōrē bairo cū caátipeere coterā átiyama. Bairo coteri yua, umurecío, ñamii cūārē, cūrē caīroarā puame cū ñubuecōā āninucūññama. Tiera yu cūā yu cacoterije wapa yu pesua puame āmerē yu busujārā átiyama. ⁸ Mujāā, yu caīrījērē catūgorā, ¿dopēirā camasā cariacoatanarē tunu Dios cū cacatiorijere cariape mujāā tūgoetiyati?

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

⁹ “Yu cūā cajūgoyepure, ‘Jesús Nazaret macāācū yaye quetire catūgousarārē capee roro majū na yu átigu,’ ñi tūgoñawā. ¹⁰ Bairo ī tūgoñarī, tore bairo yu āpu Jerusalén macāpu. ‘Narē ñeña,’ sacerdote majā quetiuparā na caīwoarica pūrō, papera pūrōrē cūgori, preso jorica wiipu na yu jowu Jesucristore catūgousarārē. Tunu na ūnarē aperā, na capajārero īñarī, ‘Ñujāñuñña bairo na caáto,’ ñi tūgoñanucūwū. ¹¹ Nairō popiye na baio joroque na yu āpu, Jesús mena na catūgoñatutujāñaparore bairo ī. Ñubuerica wiiri caāno cārō caānarē, bairo na yu āpu. Butioro

majũ na ũnarẽ yu pesucuru. Bairo narẽ butioro capesucuru añirĩ, ape macãarĩru cãarẽ yu áru, to macãanarẽ popiye na átiácú.

Pablo cuenta otra vez su conversión

(Hch 9.1-19; 22.6-16)

12 “Torecu, popiye na baio joroque átiyu, jĩcã rũmu Damasco macãru yu áru. Bairo sacerdote majã quetiuparã, ‘Narẽ ñeña,’ na caĩwoarica pũrõ mena na cañerotijoricu yu ãmu. 13 Bairo na cañerotijoricu añirĩ Damasco caátiwã yu caátó caãnoa, pasaribota caãno jõbui macããjẽ caasiyarije ũnierẽ ñiñawũ. Bairo tiere yu caĩñarõ, muipru netõrõ caasiyarije ruame yu, yu mena caána tũru asiya etawu. 14 Bairo caasiyataro, jãã nipetiro yeraru jãã ñacoaru. Bairo yeraru jãã caãno, atore bairo jĩcãu yure cũ caĩbũsũocajorore yu tãgowu hebreo yaye mena: ‘Saulo, Saulo, ¿dopẽi yure mu pesucuyati? Wecu cũ caãgaetie jũgori cũ urau ruame ãpõã yucu mena cũrẽ cũ catuapuaatato bero cũ majũã royetunemoñami. Torea bairo mu cũã mu majũã mu royetuya mu caátipeere yu caborore bairo mu caãperie jũgori.’

15 “Yu ruame, ‘Quetiuparu, ¿ñamu ũcũ mu añiñati?’ cũ ñi jẽniñawũ. Bairo yu caĩrõ, atore bairo ñinemowĩ tunu: ‘Yu, Jesũ Nazaret macããcũ yu añiña. Roro yu átiyu, mu causana yu añiña. 16 Wãmũncãrĩ mu caátĩ macãru ácũja. Yure cajuãcu mu ãnigu. Tunu bairoa ãme yu mu caĩñarjẽ, tunu yu mu caĩñanemopee cãarẽ caquetibũjũru mu ãnigu. Bairi ãmerẽ mũrẽ yu buiaeta iñoña. 17 Judío majã, judío majã caãmerã cãarẽ na yu netõõgu. Bairi mũrẽ natu jom yu átiya ãmerẽ. 18 Camasã ruame cacaapee biarãrẽ bairo caãna niñama. Butioro canaitĩãrõru caãñesẽãrãrẽ bairo caãna niñama. Bairo caãna nimirãcũã, cacaapee pããrãrẽ bairo, tunu cabusuroru caãñesẽãrãrẽ bairo caãna nigarãma mu caquetibũjũrijere na catũgõũsaro jũgori. Wãtĩ, na quetiuparu bairo cũ caãninemorõ yu boetiya. Dios yaye queti ruame roquere na catũgõũsarore yu boya. Tunu bairoa yu mena na catũgõñatutuarore yu boya. Bairo na catũgõñatutuario, roro na caátajere na yu masiriyobojagu. Dios yarã caroarã mena na cũã na ãnio joroque yu átiyu. Bairi mũrẽ natu yu quetibũju rotijoya,’ ñi quetibũjũwĩ Jesũs.

Pablo obedece a la visión

19 “Bairi quetiuparu rey Agripa mũrẽ ñinemowĩ: Ñmurecõoru caãcũ yure cabuiaetaricu yure cũ caátirotiore bairo yu áru. Cũrẽ yu botioerũ. 20 Bairi atie, cũ yaye quetire Damasco macãanarẽ yu quetibũju jũgowu. Cabero Jerusalén macããna, bairi nipetiro Judea yepa macããna, judío majã, judío majã caãmerã cãarẽ atore bairo na ñi quetibũjũwu: ‘Dios mena tũgoña qũẽnoña roro mujãã caátianajẽrẽ. Tiere tũgoña qũẽnorĩ, Dios cũ carotirore bairo ruame ása. Bairo caroaro ãnajẽ ruamerẽ mujãã caátó iñarã, camasã ruame, “Bairi na yerire merẽ wasoa yaparoupa,” ñi masĩgarãma,’ na ñi quetibũjũwu. 21 Atiere yu caquetibũjũrijere wapa, judío majã ruame templo wiipru yu caãno, ñerĩ yu pajĩãgamiwã. 22 Bairo yu na caátigamiatacũãrẽ, Dios ruame yu juáticõã ninucũñami. Bairo yu cũ caátõ, nipetiro camasã quetiuparã, cabũgoro macããna cãarẽ yu quetibũjũcõã ãninucũña ati rãmũrĩ cãarẽ mai. Profeta majã, bairi Moisés ãnacũ cãã, cabaipere na caquetibũjũcũrĩqũẽrẽ bairo jeto na yu quetibũjũnucũña camasãrẽ. Di rũmu ũno ricaati wãmerẽ na yu quetibũjũetiya. 23 Atoe bairo marĩrẽ ñi quetibũju jũgoyeticũñãñupã Moisejãã: ‘Popiye bairi bero, riacoagumi Mesías, Dios cũ cajom. Cũã nigumi cariacoaatcu nimicũã tunu

cacatijūgopaᵿ. Tunu bairoa marī Israel poa macãāna, ape poari caāna cūārē caroa queti, na canetōpeere na quetibūjūgumi Mesías, ĩ quetibūju jūgoyeticūñāñupā Moisejāā,” ĩ quetibūjūyupᵿ Pablo Agripare.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

²⁴ Bairo Agripare cū cabairiquere cū caīquetibūjūripaᵿ, Festo pᵿame atore bairo qūññupᵿ Pablōre busūrique tutuaro mena:

—ĭPablo mī mecūcōāña! Butioro tiere mᵿ cabuerije jūgori camecārē bairo ácu mᵿ baiya.

²⁵ Bairo cū cañmiatacūārē, atore bairo qūññupᵿ Pablo:

—Nocārō caānimajūñ Festo, cariape mūrē ñiña: Mecū mee yᵿ baiya. Yᵿ cabuerije cariape niña. Bairi tiere cariape catūgoñᵿ pᵿame cabero, “Cariapea caquetibūjūrije niña,” ĩ masībujioᵿ. ²⁶ Ānia niñami quetiupᵿ rey Agripa tie yᵿ caīquetibūjūrijere caroaro camasī cūā. Bairo caācū cū caānoi, uwiricarō mano tiere cū yᵿ quetibūjūya. Yᵿ caquetibūjūrije pᵿame cayasioro ũnopᵿ cabairique mee niña. Nipetiro camasā judío majā na caññārō baiyupa. Bairi quetiupᵿ rey Agripa cūā tiere masījāññami —qūññupᵿ Pablō Festore.

²⁷ Qūñ yaparo yua, atore bairo qūññupᵿ Pablō quetiupᵿ rey Agripare:

—Nocārō caānimajūñ Rey Agripa, ĭprofeta majā marīrē na cañjūgoyeticūrīqūērē cariape mᵿ tūgoyati? “Cariape tiere tūgoyami,” ñi tūgoñāña.

²⁸ Bairo cū cañrō, bairo qūññupᵿ Agripa Pablōre:

—Ato cārōā mᵿ caquetibūjūrijeca mena Jesure cañroᵿ, ĭcristiano yᵿ ñnio joroque yᵿ mᵿ átigayati?

²⁹ Pablo pᵿame atore bairo qūññupᵿ tunu:

—Capee busūrique mena, o petoaca yᵿ cabusūrije to ñnmiatacūārē, mᵿ, nocārō caānimajūñ, bairi ato macãāna nipetiro āme yᵿ caññjērē catūgorā cūā yᵿre bairo Cristore catūgousarā mājāā caānierē yᵿ boya. Āpōāwē cadena mena popiye yᵿre bairo jiyaricarā mājāā caāno roquere yᵿ boetiya —qūññupᵿ Pablo Agripare.

³⁰ Bairo cū cañrō tūgo, quetiupᵿ rey Agripa wāmññcāññupᵿ. Tunu bairoa quetiupᵿ gobernador Festo, bairi Berenice mena, nipetiro to caruirā cūā wāmññcāññuparā. ³¹ Bairo wāmññcāññi bero yua, ape arᵿarᵿ acoásuparā, Pablo cū cabairijere āmeo busūráná. Topᵿ atore bairo āmeo ññuparā na majū:

—Cū, Pablō, ñee ũnie buicᵿperiyami. Bairi cū cayasimasīrō maniña. Tunu bairoa preso jorica wiipᵿ cū caññipee cūā maniña —āmeo ññuparā.

³² Bairo āmeo ĩ yaparori bero, bairo qūññupᵿ Agripa Festore:

—“Emperador romano yᵿ cabairijere cū caññabesero roquere yᵿ boya,” cū caññcōāta, mᵿ majūā cū mᵿ wiyomasībujioᵿ —qūññupᵿ.

27

Pablo enviado a Roma

¹ Pablōre Italia yepᵿ na cajogatūgoññārīcārōrēā bairo caetaro, Pablo, aperā preso jorica wiñ caāna cūārē na nuniwā jīcāñ quetiupᵿ capitán, Julio sawāmecūcure, “Topᵿ narē cū neápáro,” ĩrā. Julio pᵿame soldaua quetiupᵿ emperador ũmᵿa mena macāācū jīcāñ āmi. ² Torena, Adramitio macārē etari, cūmᵿa capairica, Asia yepᵿ macāārīpᵿ caágarica mena ájāārī, jāā acoápú. Jāā mena ámi Aristarco cūā. Cū pᵿame Macedonia yepᵿ Tesalónica macā macāācū āmi. ³ Bairo áná, cabusuri rᵿmᵿ caāno

Sidón macã petarũ jãã etawũ. Topũ jãã caetaro, Julio pũame caroaro nucũbugorique mena cũ ámi Pablore. Cũ bapa to macããnarẽ na ññañesẽã rotiwĩ Pablore, cũ na cajuátinemoparore bairo ñ. ⁴ Cabero ti macãpũ caãniatana cũmua mena jãã ápũ tunu. Chipre yucũpoa etarã, caãcõ nũgõã pũame jãã netõmasĩepũ, wĩno jãã riape capapuro jũgori. Torena, cariape nũgõã pũame jãã netõápũ. ⁵ Bairo ti yucũpoare netõáná, Cilicia, bairi Panfilia cawãmecuti yepaa tũpũ, ria capairiyare jãã pẽñanetõápũ. Bairo pẽñanetõ áná yua, Mira cawãmecuti macã Licia yepa macãã macãpũre jãã etawũ.

⁶ Bairo topũ jãã caetaro bero, soldaua quetiupũ capitán pũame cũmua caparica Alejandría macãĩ caatiataca, Italia yeparũ caatiare bócaetawĩ. Tiare bócaetari yua, tia mena jãã árotiwĩ. ⁷ Bairo cũ cajoatana áná yua, wĩno jãã riape capapuro jũgori, capee rãmũrĩ majũ jãã yowowũ. Bairo yowomirãcũã, butiuro popiye petiri beropũ jãã etawũ Gnido cawãmecuti macã riapepũ. Bairo wĩno jãã riape mai capapucõã ãnirecoaro jũgori, Creta yucũpoapũ Salmón cawãmecuti petatu caãcõ nũgõã pũame jãã netõápũ. ⁸ Ti yucũpoa tũnipũ netõáná yua, dopẽĩ ñena majũ popiye bero, Caroa Petaari cawãmecuti petare jãã etawũ. Ti peta pũame Lasea macã tũpũ ãmũ.

⁹ Yoaro jãã cabaitutuátói, merẽ puebũcũ cõñarõ majũ baiwũ. Wĩno butiuro capapuparo jũgoye ãmũ. Bairi yua, uwiomajũcõãwũ, jãã canetõápáta. Bairo cabairo ññarĩ, atore bairo na ñmiwĩ Pablo:

¹⁰ —Mujãã, ati cũmuarẽ cajũgori majã, marĩ canetõápáta, uwiojãñuña. Bairo carorore marĩ caápáta, atia cũmua, bairi marĩ cajeátie cãã yasicoagaro. Marĩ cãã marĩ yasicoabujiorã —na ñmiwĩ Pablo.

¹¹ Bairo cũ caĩmiatacũãrẽ, soldaua quetiupũ capitán pũame Pablo cũ caĩrĩjẽrẽ cariape tũgoemi. Ti cũmua upũ, bairi cũtu macããcũ capitájãã na caĩrĩjẽ pũamerẽ cariape tũgowĩ. ¹² Apeyera tunu ti peta, Caroa Petaari pũame, puebũcare to netõápáta, ñuepũ. Bairi tia caáná nipetiro jãñũrĩpũã ti petare tuagaema. “Fenice macãã petarũ roque puebũcare marĩ canetõáta, ñubujioro. Topũ marĩ ároa,” ñwã. Mai, Fenice peta cãã Creta yucũpoapũã caãnimiatacũãrẽ, wĩno, muipũ cũ cawãmũatĩ nũgõã cawarua jope caatie, tunu ape nũgõã cawarua jope caatie cãã tutuaro mena ti petare papuetoeparo.

La tempestad en el mar

¹³ Bairo jĩrĩãcã wĩno ape nũgõã warua jopei caatiere ññarã, “Marĩ ánemogarã tunu,” jãã ñ tũgoñawũ. Bairo ñ tũgoñarĩ yua, ti petarũ caãnimiatana jãã acoápũ catũni Creta yucũpoatũaca. ¹⁴ Bairo cabero yua, caãno tũsaroa ape wãme wĩno catutuarije majũ muipũ cũ cawãmũ ató cawarua jope caatie pũame jãã papuetajũgowũ. ¹⁵ Bairo tutuaro capapuroi, jãã cũmuarẽ papu ãmejoreo jojũgowũ. Bairi cũmua pũame wĩno caató riapere caãmasĩetõĩ, “Toroque wĩno caató pũame to ácõãto,” jãã ñwã. ¹⁶ Tore bairo áná yua, jĩcã yucũpoa Cauda cawãmecuti poaacapũre jãã netõápũ, butiuro wĩno capapuroaeti nũgõã pũame. Bairo ti poare netõátĩ yua, popiye mena cũmua õcããcã, jãã berore jãã catũgãrĩcãrẽ jãã nejããwũ capairica cũmuapũ. ¹⁷ Bairo tiare nejããrĩ bero, yutawẽerĩ capaca mena ti cũmua capairicare tũgã ãmejoreori jiyatuwã usuro, “Wĩno papupeere,” ñrã. Cabero, “Sirte cawãmecuti paputiropũ marĩ rowaware,” ñ uwirĩ yua, jutii aseri wĩno cañerĩjẽ tia buipũ na cayoriquere õwãruiowã. Bairo na caãto, wĩno pũame noo caboropũ cũmuarẽ rapujowũ. ¹⁸ Cabusuri rãmũ caãno

mai netōjāñurō tutuaro wīno capapurecoaro ññarī, ti cūmua na cajeátie apeyere riap̄u reñuarugowā, “Ti cūmua to wām̄u paáto,” írā. ¹⁹ Itia rām̄u caátó, wīno cajānaetore ññamirī yua, na majūā ti cūmua macāājē majū cūārē riap̄u reñuawā. ²⁰ Capee rām̄urī majū muip̄u um̄ureco macāācū, ñocōā cūārē jāā ññaep̄u. Tunu bairoa wīno bñtioro papunucūwū. Bairo cabairoi, “Dope bairo marī bai netōmasīēna. Atoa marī yasicoagarā,” jāā ĩ tūgoñawū.

²¹ Capee rām̄urī ugari mee jāā áp̄u. Bairo cabairo ñña, Pablo p̄ame jāā nipetiro watoap̄u wām̄unucārī atore bairo jāā ĩwī:

—Ȳu yarā, “Creta yuc̄p̄oap̄u marī tuaroa,” mujāārē ȳu caĩquetibuj̄uyátajere cariape mujāā catūgoata, atore bairo roro majū marī tām̄oetibuj̄oatana. ²² Bairo cariape ȳure catūgoetiatana nimirācūā, yapapuaeticōāña. Marī mena macāācū ĩcāū ũcū yasietiḡumi. Ati cūmua jeto yasigaro. ²³ Āme ñamirē ȳu buiaetaami ángel, Dios cū cajou, cū yau cū carotiric̄u ȳu caānoi. ²⁴ Cū, ángel p̄ame atore bairo ññami: “M̄u, Pablo, quetiup̄an emperador romano ȳure m̄u cabairiquere caquetibuj̄up̄an m̄u āñña. Bairi uwieticōāña. M̄u jūgori, m̄u, nipetiro ati cūmua macāāna cūārē mujāā cayasibuj̄iopeere ēñotabojaḡumi Dios,” ñi quetibuj̄uami ángel. ²⁵ Torena, ȳu yarā tūgoña yapapuaeticōāña. Ȳu p̄ame, Dios mena ȳu tūgoñatutuaya. Bairi, “Ȳure ángel cū caĩquetibuj̄uatatore bairo cariape baigaro,” ñi tūgoñaña. ²⁶ Bairi marī cayasietimiatacūārē, wīno p̄ame marī papurocapeogaro ĩcā yuc̄p̄oap̄u —jāā ĩ quetibuj̄uwī Pablo.

²⁷ Creta yuc̄p̄oap̄u caāniatana áná, p̄uga semana bero ria capariya Adriático cawāmec̄tiyare jāā etaw̄u. Wīno p̄ame noo caboro ĩcā nūgōā p̄ame, ape nūgōā p̄ame caatie jāā papujonucūwū. Bairo jāārē wīno caátianō, ti cūmua macāāna marīneros p̄ame ñami recomacā caāno, “Marīā yepa t̄up̄u etarā marī baibauya,” ĩ tūgoña masīcōāwā. ²⁸ Bairo tūgoñamasīcōārī yua, ĩcāwē, yutawē mena riap̄u ruiojo cōñawā, “¿Nocārō to ũcūāñati?” Írā. Bairo na caáticōñarō, treinta y seis metros majū ũcūārō ām̄u. Cabero cajūgoye jāñurī tore bairo áma tunu. To p̄ame veintisiete metros majū ũcūārō ām̄u. ²⁹ Bairi, “Ūtā rupaap̄ure marī rocaware,” írā, āp̄ōāp̄airī anclas canuc̄rījē baparicānacāp̄airī majūrē ti cūmua waturicaro causaro p̄ame reñuajori jiyatuwā. Bairo tie canuc̄rō jūgori ĩcāp̄ana capasaro ũno, Diore, “Tām̄urī to busuáto,” qūī jēniwā. ³⁰ Ti cūmua macāāna paabojari majā marīneros p̄ame, “Cūmua ōcāācā mena marī ruticoároa,” āmeo ññupā. Bairo caāmeo ĩatana ānirī yua, “Āp̄ōāp̄airī anclas canuc̄rījērē cajūgoro p̄ame reñuajori jiyatunemogarā jāā átiya,” ĩtori, cūmua ōcāācārē ruiojogamiwā. ³¹ Bairo na caátigarijere ññarī, Pablo p̄ame quetiup̄an capitán, cū ũm̄ua soldaua cūārē atore bairo na ĩwī:

—Ānoa ati cūmuap̄u na catuaeticōāta, dope bairo mujāā bai netōmasīētīgarā.

³² Bairo Pablo cū caīrō tūgo, soldaua p̄ame ti cūmuacārē jiyari cawēērīrē pajureri weneroca ññajowā riap̄u.

³³ Cabusurip̄an yua, Pablo p̄ame ĩcā wāme ugarique ũnierē nipetiro jāā caugaro bori, atore bairo jāā ĩwī:

—Merē p̄uga semana etaya mujāā cauganucūrōrē bairo mujāā caugaeto jeto. “¿Dope bairo marī bairāati?” Írīqūē jettore tūgoñarī, yoaro mujāā ugaetiya. ³⁴ Bairi ĩcā wāme ugarique ũnierē mujāārē tutuaro mena ȳu ugarotiya. Mujāā caugaro boya, mujāā cacatigaata. Cariape

majjäärē ñiña: Ni jĩcãũ ũcũ marĩ mena macããcũ yasietigumi. Majjãã poawē jĩcãwēãcã ũno yasietigaro —jãã ĩwĩ Pablo.

³⁵ Bairo ĩ yaparo yua, pan rupaare nerĩ, nipetiro na caññajoro Diore, “Mũ ñujãñuña jãã mena,” ĩ jēniwĩ. Jēni yaparori, pããrē carecomacã tiare peenerĩ ɣgawĩ. ³⁶ Bairo cũ caugaro ĩñarĩ, nipetiro tũgoña tutuanemorĩ na cũã ɣgawã. ³⁷ Jãã, ti cũmuarũ caãna doscientos setenta y seis majũ jãã ãmũ nipetiro. ³⁸ Noo na caboro cãrõ ɣgari bero yua, ti cũmua macããjē trigo poarire riapũ reñuajo peyocõãwã ti cũmua butiuro canucũrõ jũgori, ati cũmua to wãmũ paáto, ĩrã.

Se hunde el barco

³⁹ Cabusuripũ caãno yua, ti cũmuarē paari majã marineros ɣuame yucũpoare ĩñarĩ, “Tame, ¿noo ũnopũ marĩ etayati?” ĩwã. Bairo ti yucũpoare masĩtĩmirãcũã, carupa arũapũ paputiro yepare ĩñajowã. Ti paputirore ĩñarĩ yua, “Topũ ati cũmuarē marĩ cawatupãamasĩata, ti paputiropũ marĩ maamasĩgarã,” ãmeo ĩwã. ⁴⁰ Bairo ĩrĩ yua, canucũrĩpãĩrĩ, ãpõãpãĩrĩ anclare na cajiyaata wēẽrĩrē toa pajure rucõãwã. Bairo áti yaparori bero, capaca tia cũmuarē waaturoricapãĩrĩrē na caji-yarũpomiatajere õwãwã tunu. Tiere õwã yaparo, ti cũmua ĩqũẽã ɣuame macãã asero, jutii aserore tũgãmũgõyowã. Bairo na caáto, cũmua ɣuame paputiro riaperyũ pããjũgowũ. ⁴¹ Bairo átó yua, ti cũmua ɣuame caũcũãẽto, paputiro buĩpũ rocapeacoaryũ. Topũ rocapeari, cajũgoro ɣuame dope bairo átitãgãwũojo masĩã mano, usuro majũ ãmũ. Bairo cabairoi, ti cũmuarē waturicatua ɣuamerē ocoturi jabe peerecõãjũgowũ yua.

⁴² Bairo cabairo ĩñarĩ, soldaua ɣuame preso caãnarē na pajĩãgamiwã, jĩcãũ roca ñuãati cũ barutieticõãto, ĩrã. ⁴³ Bairo na caátigamiatacũãrē, na quetiupãũ capitãũ ɣuame, Pablora canetõõgãũ ãnirĩ, bairo na átirotiemi. Atore bairo ɣuame bai rotiwĩ: “Nipetiro cajũgoye cabaamasĩãrã rocañua áti, baa ánája catãnipũ,” jãã ĩwĩ. ⁴⁴ Aperã cabaamasĩãna ɣuamerē yucũpãĩrĩ, o apeye ti cũmua cawatiatapãĩrĩ mena na pasa pããrotiwĩ. Tore bairo átiri nipetiro catãnipũ jãã netõ etapeticõãwã, jĩcãũ ũcũ yasiricaro mano.

28

Pablo en la isla de Malta

¹ Jãã nipetiro catãnipũ jãã capããetapetiro, ti yucũpoa macããna ɣuame, “Ati yucũpoa Malta cawãmecati poa ñiña,” jãã ĩ quetibũjũwã. ² To macããna camasã ñujãñuwã jãã mena. Oco caocaro butiuro cayũsuaro jũgori peero, pairi peero jãã riobojawã. Riori bero, jãã piijowã, jãã jũmarotirã. ³ Mai, Pablo ɣuame pee caboporijere cajeatacũ ãnirĩ, ti peeropũ wetĩãwĩ. Bairo cũ cawetĩã ãnipãua, ãña peepũ caãniatacũ caasir-ijere uwiri cawiti ácũ, Pablo wãmopũ cũ bacarocayoa etawĩ. Topũã tusacõãwĩ. ⁴ Ti yucũpoa macããna ɣuame, ãña Pablo wãmopũã cũ tusarore ĩñarĩ, atore bairo ãmeo ĩwã na majũ: “Ãni camasã pajĩãreri majõcũ ãcũmi. Bairi ria capairiyare canetõatacũ nimicũã, roro cũ caátaje wapa riacoagũmi. Marĩ jũgũẽõ cariape caãcõ cũ cacatiro boecomo,” ãmeo ĩwã.

⁵ Bairo na caĩmiatacũãrē, Pablo ɣuame ãñarē wēẽroca tĩãwĩ peeropũ. Bairo átiri bero, dope bairo baiemi Pablo. ⁶ Nipetiro to macããna ɣuame, “Jicoquei cũ bipicoagaro,” ĩmiwã. “Cabĩpieticõãta, masĩã mano caãno tusarõã ñarocacũmu riacoagũmi,” ĩ tũgoñamiwã. Yoaro bairo cũ

cabaipere ñnacoteñamirĩ yua, ricaati tũgoñawã tunu: “Ñani, caũmũ mee, jũgũẽ ucũ nibauyami,” ñwã.

⁷ To jãã caãnotuaca ãmũ Pũblio cawãmecũ, ti yucũpoa macããcũ caãnimajũũ ya yepa. Cũ, Pũblio pũame caroaro mena jãã bocãwĩ. Bairi itia rũmũ majũ jãã juátinewowĩ, cũ ya wiipũ jãã caãno. ⁸ Tiwatoare Pũblio pacũ bũgoye, riĩ yopotaje mena riaũ yosawĩ. Bairo cũ cabairo, Pablo pũame qũĩñau ãmĩ. Cũ tũpũ eta, Diore jẽnirĩ bero, cariaure cũ rũpoaru cũ wãmorĩrẽ ñigãpeowĩ. Bairo cũ caãtoa, caticoami cariayecũtimitiatacũ pũame yua. ⁹ Bairo Pablo cũ caãtiere tũgorã, ti yucũpoa macããna aperã cariayecũna cũã cũ tũpũ etawã, na riayere cũ netõõrotirã etarã. Bairo na caetaro, Dios cũ camasĩõrĩjẽ mena na, nipetirore na catiowĩ Pablo. ¹⁰ Bairo Pablo na cũ caãtoi, capee wãmerĩ jãã átirowã. Cabero ti yucũpoa caãniatana cũmua capairicapũ tunu jãã caájããrĩ rũmũ caetaro áná, jãã cacũgopee caãno cãrõrẽ jãã nuniwã.

Pablo llega a Roma

¹¹ Bairi itiarã muipũna majũ ti yucũpoare ãnirĩ bero, cũmua õcããcã jãñurĩrẽ jãã ájããwũ. Ti cũmua pũame Alejandrĩa macãĩ caatiataca, ti yucũpoaru puebũcũre canetõátaca ãmũ. Tia pũame, caĩqũẽãpũ aperã camasã jũgũẽã Cástor, bairi Polux cawãmecũna na cabaurijeĩ wãmecũti tusawũ. ¹² Tia mena áná yua, Siracusa petapũ jãã etawũ. Topũ etari, itia rũmũ majũ jãã tuawũ. ¹³ Siracusapũ caãnimiatana catũniaca jãñurĩ jãã ápũ tunu. Bairo áná yua, Regio macãpũ jãã etawũ. Cabusuri rũmũ caãno, wĩno ape nũgõã warua jopeĩ caatĩe jãã etawũ. Tie watoa áná, cabusuri rũmũ caetaro, jãã etawũ Puteoli cawãmecũti macãrẽ. ¹⁴ Ti macãpũ etarã, jãã bocãetawũ jĩcããrã marĩ yarã Jesure catũgousari majãrẽ. Na pũame, “Jĩcã semana jãã mena mujãã tuagarã,” jãã ñwã. Bairo bairi beropũ jãã etawũ Roma macãpũre yua. ¹⁵ Mai, marĩ yarã Roma macããna pũame merẽ tũgoyupa jãã cabairijere. Bairo tie quetire catũgoatana jĩcããrã maapũ, Foro de Apio cawãmecũtopũ jãã bocãwũ. Aperã Tres Tabernas cawãmecũtopũ jãã bocãwũ. Bairo jããrẽ na cabocáro ññarĩ, Pablo pũame, “Jãã mena mũ ñujãñuña,” qũĩ jẽnirĩ Diore. Tũgoña yeri tutuanemo joroque cũ áma. ¹⁶ Bairi Roma macãpũ jãã caetaro bero yua, to macããna quetiuparã pũame Pablõre noo cũ caboripapũ cũ ãnirotiwã. Bairãpũ, jĩcãũ soldaure qũĩñaricanũgõ rotiwã.

Pablo en Roma

¹⁷ Itia rũmũ Roma macãpũ jãã caetaatato bero, Pablo pũame ti macã macããna caãnimajũrãrẽ na piijowĩ. Cabero cũ tũpũ na caneñapetietaro bero ñña, atore bairo na ñwĩ:

—Yũ yarã tũgoya: Marĩ yarã judío majãrẽ jĩcã wãmeacã ñno roro na yũ ápewũ. Tunu bairoa marĩ ñicũjãã ãnana na caãtiãnajẽrẽ bairo marĩ caãtinucũrĩjẽ cũãrẽ jĩcã wãmeacã ñno yũ bũspũaipẽpũ. Bairo yũ caãperimiatacũãrẽ, judío majã Jerusalén macããna yũre ñerĩ, yũ jowã romano majãrẽ. ¹⁸ Romano majã pũame yũ cabairijere jẽnĩña yaparori bero, “Pablo ñe ñnie buicũperiyami. Bairi cũ cayasimasĩrõ maniña,” ñrĩ, yũ wiyogamiwã. ¹⁹ Bairo yũre na cawiyogamiatacũãrẽ, Jerusalén macããna judío majã pũame bairo na caãto boema. Bairo na caboeto ññarĩ yua, “Emperador romano yũ cabairijere cũ caĩñabesero roquere yũ boya,” na ñiwũ. Yũ ya poa macããna na caãtiere yũ cabũsjũgãgarije camanimiatacũãrẽ, bairo na ñiwũ. ²⁰ Bairi yua, ãmerẽ mujããrẽ yũ piijõapũ, mujããrẽ ñña, mujãã

mena busugu. Marī israelita majārē Dios cū caījūgoyeticūrīqūērē cariape yu catūgoḥsarije wapa ati wēērī cōmee wēērī cadena mena jiyaricu yu āniña —na īwī Pablo Roma macāāna judío majā caānimajūrārē.

²¹ Bairo cū cairō tūgo, bairo qūiwā:

—Jīcā carta papera ūnorē judea yepa macāāna judío majā mḥ cabairijere jāā quetibujḥ joñaētīñama. Tunu bairoa marī yarā judío majā ti yepapḥ caatīatana cūā mḥ cabairijere jīcā wāme ūno busupaietinucūñama.

²² Bairāpḥa, atore bairo jāā tūgonucūña: “Camasā nipetiropḥ macāāna busupairā átiyama cawāma poare, ricaati catūgoñarī majārē,” īrīqūē jetore jāā tūgonucūña. Bairi dope bairo mḥ caītūgoñarījērē jāā mḥ caquetibujaro jāā tūgogaya —qūiwā Pablore.

²³ Bairo qūi yaparo yua, jīcā rāmḥ Pablo na cū cabusupa rāmūrē besewā. Cabero ti rāmḥ caetaro, capāārā camasā Pablo cū caāni wii tḥpḥ neñaetawā. Bairo na caneñaetaro bero, Pablo pḥame Dios cū carotimasīrīpaure, cabusuripau caāno narē cabuejūgoatacu ñamicā caānopu na buejānawī. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē bairi tunu profeta majā ānana na cawoatucūrīqūē cūārē na īña quetibujwī, Jesucristo, Mesías cū caānierē cariape na catūgousaparore bairo ī. ²⁴ Bairo cū caquetibujaro, jīcāārā tiere cariape tūgowā. Aperā cariape tūgoema. ²⁵ Bairo jīcārōrē bairo cariape catūgoena ānirī Pablo tḥpḥ caneñamiatana ti wiiri witiijūgoámá. Pablo pḥame atore bairo na īnemowī:

—Espíritu Santo mḥjāā ñicūjāā ānanarē cū caīrīqūē cariapea āñupā. Atore bairo na īñupī profeta Isaías jūgori:

²⁶ ‘Ati yepa macāānarē atore bairo na ī quetibujḥ ñesēāñjā:

Ati yepa macāāna yu yaye quetire tūgomirācūā, di rāmḥ ūno tiere tūgomasiētīñama.

Tunu bairoa cacaapee cūgorā nimirācūā, di rāmḥ ūno yu caátiere īñamasīētīñama.

²⁷ Ati macā macāāna na yeripḥ catūgoñamasīgaetoi, cacaapee cūgorā nimirācūā, yu caátiere īñamasīētīñama.

Tunu bairoa caāmoo cūgorā nimirācūā, yu yaye quetire tūgomasiētīñama. Na yeripure tūgoñamasīētīñama na yu caquetibujugamirījērē.

Bairi, “Jāā mḥ netōōwā,” ñietinucūñama, qūi rotiyupi Espiritu Santo mḥjāā ñicūjāā ānanarē Isaías ānacūrē.

²⁸ Bairi mḥjāā judío majā, mḥjāā catūgogaetie bui, ati rāmḥi judío majā caāmerā pḥamerē yu quetibujḥjūgoágu camasārē Jesucristo jūgori Dios cū canetōōgarijere. Na pḥame roque tūgousagarāma —na īwī Pablo.

²⁹ Bairo cū caīrījērē tūgo, Roma macāāna judío majā na majū jīcārōrē bairo tūgoetiri, āmeo busurique netōrī ti wiire witiámá.

³⁰ Pablo pḥame pḥga cūma majū āmi, aperā dinero bori cū na cawasocūrīcā wiire. Ti wiipḥ ācū, nipetiro cārē cañnarā etanucūrārē useanirīqūē mena na bocánucūwī. ³¹ Ti macāpḥ ācū, uwiricarō mano cū catūgoñatutuarije mena camasārē na quetibujḥ āninucūwī Dios cū carotimasīrīpaure. Tunu bairoa aperā ēñotaricarō mano marī Quetiupau Jesucristo cū caānierē na bueāninucūwī Pablo.

Tocārōā niña atie queti yu cawoaturije.

Carta de San Pablo a los ROMANOS

Saludo

¹ Y_h, Pablo cawāmes_h Jesucristore capaabojari majō_h y_h āniña ati cartare cawoajō_h. Y_h beseri, y_h piijowī Dios, cū y_h apóstol y_h cañipeere bo_h. Cū yaye queti camasārē cū canetōrīqūē quetire y_h quetib_h rotijowī Dios.

² Merē baip_h, cū caquetib_hrotijorā cū yarā profeta majā ānana mena jūgori quetib_hcamasārē cū ya tutip_h atie caroa quetire. ³ Atie y_h caquetib_hpu_h p_hame marī Pac_h Dios macū Jesucristo marī Quetiupa_h yaye queti, caroa queti niña. Mai, cū p_hame ati yepap_hre buia_h, ati rupa_h cutiri buiayupi rey David ānacū pārāmīrē bairo. ⁴ Cabero cū cariacoamiatacūārē, Dios p_hame cū camasīrjē jūgori cū catiopyupi Jesure. Bairi marī camasā p_hame tiere iñarī, “Jesús, Dios macū catutuua_h majū ñe ũnie carusaec_h niñami,” marī caīmasīparore bairo ī, cū catiopyupi. Tunu bairoa, “Cū cūā Dios cū cañajē cutie nipetirijere cacāgo_h majū niñami,” marī caīmasīparore bairo ī, cū catiopyupi Dios Jesure.

⁵ Dios p_hame Jesucristo jūgori y_h besewī. Cū y_h apóstol paarique, caroa macāājē paarique majūrē y_h cūwī. Bairo y_h quetib_h rotijowī ati am_hrecóo macāāna nipetiro_h cū yaye nocārō caroa quetire tūgo_hsari, cū carotirore bairo na caátiparore bairo ī. ⁶⁻⁷ Bairi mujāā, Roma macā macāāna cūārē Jesucristo yarā mujāā ānio joroque mujāā ásupi Dios, tie caroa quetire mujāā catūgo_hsaro jūgori. Butioro mujāā maiñami. Cū ya poa cū cabeserica poa macāāna mujāā ānio joroque mujāā ásupi. Bairi mujāārē ñiña: Marī Pac_h Dios, bairi marī Quetiupa_h Jesucristo mena caroare mujāārē na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericataje cūārē na jonemoáto, ñiña.

Pablo quiere visitar Roma

⁸ Cañijūgoro atiere mujāārē y_h quetib_hjūgoya mai: Nipetirop_h macāāna useanirīqūē mena tūgonucūñama Jesucristo mena caroaro mujāā catūgoñatutuñierē. Bairo tocānacūp_hua mujāā cabaiānierē tūgori, y_h p_hame, “Jāā Pac_h, m_h ñujāñiña jāā mena,” ñinucūña Dior_hre. Jesucristo jūgori bairo ñi jēninucūña. ⁹ Nipetirije y_h catutuarije mena Dios cū carotirore bairo y_h átinucūña, cū macū yaye caroa quetire quetib_h. Bairi Dios p_hame masīñami tocānacānia cūrē mujāā y_h cajēnibojanucūrjērē. ¹⁰ Apeye cūārē atore bairo cū ñi jēninucūña: “M_h caborije caāmata, y_hre Roma macāp_h y_h m_h árotign. Murē catūgo_hsarārē na ñiñagaya,” cū ñi jēninucūña tocānacānia. ¹¹ Yoaro mujāā t_hp_h y_h ágatūgoñā āninucūmiña. Mujāā, to macāānarē nemojāñurō Jesucristo mena catūgoñatutuarā mujāā cañipeere bo_h, mujāārē y_h quetib_hñemogaya. Bairi mujāā t_hp_h y_h ágatūgoñānucūmiña butioro. ¹² Bairo mujāārē ĩg_h ñiña: Y_h, mujāā cūā, p_hga nūgōāp_hua Jesucristo mena marī tūgoñatutuaya. Bairo marī catūgoñatutuarijere caroaro yerijōrō marī caāmeoquetib_hparore bairo ī, mujāā t_hp_h y_h áganucūmiña butioro.

¹³ Y_h bairārē bairo caāna, atiere mujāā camasīrō y_h boya: Ape yepaa macāāna judío majā caāmerārē na y_h caquetib_hro tūgori bero, jicāārā cū tūgo_hsanucūñama Jesure. Torea bairo mujāātu macāāna cūā na

catãgousaparore bairo ï, mujãã tupu yu áganucũmiña. Bairo áganucũmicãã, mujãã tupu yu ámasiẽtĩña mai. ¹⁴ Tocãnacãũpũrea camasãrẽ besericaro mano caroaro mena yu quetibũju rotiwĩ Dios: Marĩ yaye cabũsarã, aperã marĩ yayerẽ cabũsena, bueri majã camasĩrã, aperã camasiẽna cããrẽ nipetirore yu quetibũju rotijowĩ. ¹⁵ Bairi mujãã ya macã macããna Jesucristore catãgousaenarẽ cã yaye quetire bũtioro na yu quetibũjuganucũña.

El poder del evangelio

¹⁶ Noa ùna camasã tie caroa quetire na catãgousaata, na netõõgumi Dios peeropu na caãbujiopeere. Bairi tie caroa quetire di rãmu ùno yu quetibũjuboboetiya. Caãnijũgoro tie caroa quetire nipetiro judio majãrẽ na quetibũjũgoyupa Jesujãã. Bairi ámerẽ yua judio majã caãmerã cããrẽ quetibũjarã jãã átiya. ¹⁷ Atie queti bairo marĩ masiõña: “Jesucristo mena na catãgoñatutuari wãme mena jeto jũgori carorije cawapa cãgoenarẽ bairo na ïñañami Dios,” marĩ ï masiña. Torea bairo na ïñañami cã mena catãgousajũgorãrẽ. Atiere torea bairo ï quetibũju woatuyayupa tirũmpũre: “Cañũrẽ, cã mena catãgoñatutuaũ cã caãnie jũgori, ‘Ñe ùnie carorije cawapa cãgoecu niñami,’ qũĩ ïñagumi Dios,” ï woatuyupa Dios ya tutipũ.

La culpa de la humanidad

¹⁸ Bairi bairo baiya: Marĩ Pacũ Dios mũrecóoru caãcũ ati yepã macããna cañuena, cariape caãtiãmerãrẽ roro popiye na tãmuo joroque na átimasĩñami. Na pũame roro na caãtie mena aperãrẽ caroa cariape quetire na tũgousaetio joroque na átiyama aperã camasãrẽ. ¹⁹ Bairo na caãtimiatacũãrẽ, Dios pũame nipetiro camasãrẽ cã caãtiãnierẽ na camasĩrõ boyami. Merẽ cã camasĩrĩjẽrẽ na ïñoñupĩ. Na, cañuena cããrẽ tiere na ïñoñupĩ. ²⁰ Caãnijũgoripaũpũa nipetiro camasã ïñajũgoasũpa ati yepã, ati mũrecóo, caãno cãrõ Dios cã caqũenorĩqũerẽ. Tiere cañnarã majũ ãnirĩ Diore ïñaetimircãã, “Ati mũrecóore caqũenorĩcũ Dios niñami. Cũ catutuarije petietiya,” na caĩpea niña. Bairi, “¿Dios, cã ãnicuti? Yũra macãmi,” ï tũgoñarĩ mũrẽ jãã ïroepũ,” Diore na caĩpee mee niña.

²¹ Bairo ïrĩcãrõ mano merẽ caroaro majũ cã caãnierẽ masiñama. Bairo cã masimircãã, “Ániñami Dios ati mũrecóore caqũenorĩcũ,” qũĩ nucũbugoetinucũñama. Diore qũĩroagaetiyama. Tunu bairoa tocãnacã rũmu camasãrẽ na cã cañnaricanũgõmiatãcũãrẽ, “Jãã mena mu ïñujãñuña,” qũĩ basapeogaetinucũñama Diore. Nemojãñurõ cañuena ãnirĩ ricaati majũ tũgoñarĩqũẽ jetore tũgoñanucũñama. Torena, caroa macããjẽ cariape quetire tũgomasiẽtĩñama. ²² “Jãã, camasĩrã majũ jãã ãniña,” caĩrã nimirãcãã, catũgomasiẽna majũ niñama. ²³ Bairo caãna ãnirĩ Dios tocãnacã rũmu caãnicõãninucũãrẽ qũĩroaetiyama. Bairo qũĩroaetiri yua, yucũ, ùtã ùnie mena camasã bauriquere bairo cabaurãrẽ na qũẽnonucũñama. Camasã cayasiparã na caãnimiatãcũãrẽ, na bauriquere bairo cabaurãrẽ na ïroanucũñama. Tunu macãnucũ macããna minia, ãña, aperã waibũtoa bauriquere bairo cabaurã cããrẽ na qũẽnorĩ na ïroanucũñama.

²⁴ Bairo cãrẽ na caĩroaetie wapa Dios cãã na piticõãñami. Na caboro carorije nipetirije na caãtigarijere na áparo ï, na piticõãñami. Bairo na cã capitiro yua, na pũame netõjãñurõ roro caboborije ùnierẽ ámeo átinucũñama. ²⁵ Cariape macããjẽ quetibũjũriquere tũgousaricaro ùnorẽã, ricaati roro ïtorique majũrẽ tũgousanucũñama. Tunu Diore qũĩroaricaro ùnorẽã, ati mũrecóo macããna cã caqũenorĩcãrã bauriquere

bairo cabaurãrê na ñroanucũñama. Bairo na caïroamiatacũãrê, Dios roque nipetirijere caátacu cû caãnoi tocãnacã rûmua cû marĩ cabasapeocõã ninucũrõ ñuña. Bairoa to baiáto.

²⁶ Bairo cûrê na caïroatie wapa Dios cûã na piticõãñami, na rupau caborore bairo carorije nipetirije na caátigarije caboborijere na áparo ï. Bairo na pitiri yua, carõmia, caũmua mena na caãmeo átiparo ñnorêã, ricaati na majũ carõmia pũgarãpua roro ãmeo átiepenucũñama. ²⁷ Caũmua cûã na majũ roro ãmeo átinucũñama. Roro átaje caboborije ñnie majũrê átinucũñama. Carõmia mena na caãmeo átiparo ñnorêã, na majũ caũmua pũgarãpua roro ãmeo átiepenucũñama. Bairo roro ána yua, na majũ na rupau rorije riaye to baiõ joroque átinucũñama.

²⁸ Nipetirije cû caátajere ñnamirãcũã, Diore qũïroagaetiyama. Bairo cû na caïroagaetie wapa, Dios cûã na piticõãñami. “Na caboro roro ricaati na catũgoñarijê mena na tũgoña ãmarõ,” ï, na piticõãñami. Bairo cû caáto, na pũame nemojãñurõ roro átinucũñama. ²⁹ Nipetiri wãme carorijere caátinetõmajũcõãrã niñama. Bairo caána ãniri bopaca ñnarĩcãrõ mano roro átigancũñama camasãrê. Tunu carõmia mena roro átiepainucũñama. Tunu bairoa apeye ñnierê cacũgorã nimirãcũã, netõjãñurõ cũgonemoganucũñama. Nipetirije carori wãmerê átinucũñama. Aperã yayere ñnaugaripeanucũñama. ãmeo pajĩãganucũñama. Roro ãmeo tutinucũñama. Camasãrê na ñtoepenucũñama. Aperã cûã roro busupainucũñama. ³⁰ Aperã cûãrê roro na átigarã, na caáperimiatacũãrê, roro na busujãnucũñama. Diore cateerã majũ niñama. Aperãrê na tũgoña yapapuaõ joroque na átinucũñama. “Jãã roque caãnimajũrã jãã ãniña aperã netõrõ,” ñnucũñama. Na majũ na catũgoñarijê mena roro na caátipeere tũgoñabõcari roro átinucũñama. Na pacua cûãrê na baibotionucũñama. ³¹ Cariape tũgogaetimajũcõãñama. “Bairo jãã átigarã,” na caĩrjê cûãrê na caĩrõrê bairo áperinucũñama. Ni jicãũ ñcũrê cû maietĩñama. Tunu apeyera roro aperã na na caĩrjêrê tũgori, na masiriyobojagetinucũñama. Aperã cûãrê na bopaca ñnagaetinucũñama. ³² Bairo cabaiãnarê cabero na recõãgumi Dios peeropu. Tiere ati yepapu Dios cû caicũrĩqũerê masĩmirãcũã, na pũame carorijere áticõã ninucũñama. Bairo caána ãniri aperã narê ñnacõrĩ roro na caátiere ñnarã, “Marĩ caátorea bairo na cûã roro átiyama,” ï useaninucũñama.

2

Dios juzga conforme a la verdad

¹ Bairi noo caãna mujãã mena macããna pũame, “ãnoa carorã cañuena niñama,” na cañata, camasã na caátiere cañnabeserãrê bairo bainucũñama. Mujãã cûã narêã bairo roro caátipairã mujãã ãniña. Bairi mujãã pũame aperãrê, “Mujãã yaye wapa mujãã buicutiya,” na mujãã cañata, mujãã cûã narêã bairo cabuicuna mujãã tuacõãña. ² Atore bairo marĩ ï masĩña: “Dios pũame roro caánarê, ‘Na yaye wapa popiye na baiõ joroque na yu átigu,’ cariapea cû caicũrĩcãrõrêã bairo átimajũcõãgumi,” marĩ ï masĩña. ³ Mujãã, “ãnoa roro caána niñama,” camasãrê caĩbeserã nimirãcũã, mujãã cûã narêã bairo roro mujãã átinucũña. Bairi, “Jãã caátiere ñnabeseecumi Dios,” mujãã ï masietĩña. Mujãã cûãrê mujãã caátiere ñnabesemajũcõãgumi Dios. ⁴ Baipua mai, mujããrê cañnamai ãniri jicoquei mujããrê ñnabeseetigumi. Roro mujãã caátianierê tũgoña yapapuari mujãã catũgoñawasoarore borĩ caroaro yerijõrõ cotei átiyami Dios. Mujãã pũame

roque ricaati tũgoñarĩ, “Marĩ caatĩãnie, ñurõ Dios cũ caĩñajoro. Bairi ñe ùnie cawapa cũgoena marĩ ãna,” mujãã ĩ tũgoñanucũña.

⁵ Catũgomasiẽna mujãã ãniña. Dios puame caroaro yerijõrõ roro mujãã caatiere mujãã catũgoñawasoapeere cũ cacotemiatacũãrẽ, mujãã puame yapapuari roro mujãã caatiere mujãã tũgoña wasoagaetiya. Bairo caãna mujãã caãnoi, mujãã yaye wapa pairo ãninemorõ baiya. Bairi cabero Dios cũ caĩñabeseri rũmu caetaro, cũ caĩrcãrõrẽã bairo cariapea netõjãñurõ popiye mujãã bairo joroque mujãã átigumi. ⁶ Ti rũmu caãno Dios puame camasã tocãnacãũpũrea na caátawãmerĩ caãno cãrõrẽ ĩñacõñarĩ na ĩñabesegumi. ⁷ Camasã ĩcããrã caroaro áticoã ninucũñama. Caroaro caroa macããjẽrẽ átianiganucũñama. Dios cũ caĩñajesorije ùnierẽ átianinucũñama. Tocãnacã rũmua Dios mena ãniñanagaetinucũñama. Na ùna roquere yeri capetietie majũrẽ na jogumi Dios. ⁸ Aperã roque na caátore bairo áperinucũñama. Na ùna Diore baibotiori cũ yaye cariape macããjẽ quetire catũgousagaena roquere tutuaro mena popiye na bairo joroque na átigumi. Carorije macããjẽrẽ na caborije jũgori tutuaro mena popiye na bairo joroque na átigumi. ⁹ Nipetiro roro caátipairã roro popiye tãmuogaráma. Caãnijũgoro judío majã caũena tore bairo tãmuojũgogarãma. Na bero judío majã caãmerã cũã caũena popiye tãmuogaráma. ¹⁰ Aperã caroa macããjẽrẽ caatĩãninucũrã roquere caroaro na átigumi Dios. Nipetiro camasã na catũgoro, “Caroaro majũ mujãã ápu,” na ĩgumi. Tunu caroa yericutajere na jogumi. Caãnijũgoro tore bairo na átigumi judío majã caũurãrẽ. Na bero judío majã caãmerã caũurã cũãrẽ bairo na átigumi.

¹¹ Bairi judío majã, aperã judío majã caãmerã cũãrẽ na ĩñaricawoetiyami Dios. ĩcãrõ tũni caroaro cariape na ĩñañami nipetiro camasãrẽ. ¹² Judío majã caãmerã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ masĩetĩñama. Bairo tiere masĩetĩmirãcũã, tocãnacãũpũa yasicoagarãma, roro na caátie jũgori. Judío majã roque cũ caroticũrĩqũerẽ masĩñama. Bairo masĩmirãcũã, tiere na cabaibotiorije wapa yasicoagarãma na cũã. ¹³ “Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ na catũgorije jũgori, ñe ùnie carorije wapa cacũgoena niñama,” na ĩ, ĩñaetĩñami Dios camasãrẽ. Cũ caroticũrĩqũerẽ tũgori bero caroaro caãna roquere, “Ñe ùnie carorije wapa cacũgoena niñama,” na ĩ, ĩñañami. ¹⁴ Judío majã caãmerã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ masĩetĩmirãcũã, na majũ caroa macããjẽrẽ na caãpata, Dios cũ carotirore bairo ána átiyama. Bairo na caãpata, na yeripu tie carotirore bairo caátimasĩrã tuayama. ¹⁵ Bairi caroaro na caatĩãnie mena cariape na caãnierẽ marĩ masĩõ joroque átiyama. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ camasĩrãrẽ bairo niñama. Bairi cariape na caápericõãta, na majũ na yeripu, “Marĩ buicutiya,” ĩ masĩñama. Tunu bairoa caroa macããjẽrẽ na caátiatato bero caãmata roque, “Cabuimãna marĩ ãniña,” ĩ masĩnucũñama. ¹⁶ Atie Dios yaye queti yũ caquetibũjũrore bairo baicoagaro: Dios cũ macũ Jesure cũ caĩñabeserotiri rũmu caetaro nipetiro roro na catũgoñarĩjẽrẽ, yasioropũ na caátaje cũãrẽ ĩñabesegumi Dios.

Los judíos y la ley de Moisés

¹⁷ Mujãã, judío majã atore bairo mujãã ĩrĩqũẽ cutinucũña: “Jãã judío majã jãã ãniña. Bairi Dios puame caroaro jãã átigumi, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ camasĩrã jãã caãnoi,” mujãã ĩ tũgoña wẽpũnucũña. Tunu bairoa aperãrẽ na mujãã ĩnucũña: “Jãã, jãã ãniña Dios yarã cũ

cabesericarā majū,” mujāā ī wēpānucūña. ¹⁸ Bairo caīwēpūrā ānirī atore bairo mujāā īnemonucūña: “Jāā, Dios cū caborije ūnie jāā caátipeere jāā masījāñuña. Tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē jāā camasīrō jūgori caroa macāājē jetore jāā īñabesemasīña,” mujāā īnucūña. ¹⁹ Tunu cacaapee īñāenarē bairo caānarē cajūgomasīrārē bairo, Dios yaye quetire camasīēnarē, “Jāā quetibūju masīña,” mujāā īnucūña. Tunu bairoa canaitīārōpu caānarē cajīñaworārē bairo, roro caānarē, “Caroaro na jāā átirotimasīña,” mujāā īnucūña. ²⁰ Tunu, “Jāā pūame Dios yaye quetire camasīēnarē tie quetire jāā quetibūju masīña. Tunu bairoa catūgoñatutuawēpūēna cūārē caroaro na átīānio joroque jāā átimasīña,” mujāā īnucūña. “Jāā, merē jāā cūgoya Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cariape quetibūjurique majūrē. Tie jūgori tore bairo jāā átimasīña,” mujāā ī tūgoñanucūmiña. ²¹ Bairo, “Aperārē caquetibūjumasīrī majā jāā āniña,” caīrā nimirācūā, ζnopēīrā mujāā majū yeri roro mujāā caátie pūamerē mujāā quetibūjugaetiyati? “Yajaeticōāña,” caīquetibūjurā nimirācūā, ζnopēīrā mujāā cūā mujāā yajapainucūñati? ²² Tunu aperārē, “Apei nūmo mena roro átiepeeticōāña,” caīquetibūjurā nimirācūā, ζnopēīrā tore bairo mujāā cūā apei nūmo mena mujāā átiepenucūñati? Tunu camasā na cawerīcarārē, “Na īroaeticōāña,” caīquetibūjurā nimirācūā, ζnopēīrā na caīroari wii macāājērē mujāā yajanucūñati? ²³ Tunu, “Jāā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē camasīrā majū jāā āniña aperā netōrō,” caīrā nimirācūā, tie cabaibotiorārē bairo mujāā tuaya, tie quetire tūgoñsaena. Tie jūgori aperā pūame Diore cū na boyetiepeo joroque āna mujāā átīya. ²⁴ Torea bairo cariape ī quetibūjuypa Dios ya tutipū cūārē: “Mujāā, judío majā Dios cū caroticūrīqūērē mujāā cabaibotioñōrījē jūgori, aperā judío majā caāmerā pūame Diore roro cū na busupaio joroque mujāā átīya,” ī quetibūjuypa.

²⁵ Bairopūa, judío majā na caānierē āti īñorā rupau macāājērē yisetarique ñujāñuña, ni ūcū Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē catūgoñsau cū caāmata. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē catūgoñsaecu cū caāmata roque, cū rupau macāātōrē cayisetarotiricu nimicūā, cayisetaa mácūrēā bairo tuacōāñami cū catūgoñsaetie jūgori. ²⁶ Bairopūa, apei cū rupau macāātōrē cayisetaa mácū nimicūā, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē bairo caroaro cū caátie jūgori, cū rupau macāātōrē cayisetarotiricure bairo tuayami Dios cū caīñajoro. ²⁷ Bairo judío yau caāmei cū rupauypū cayisetarotiecu nimicūā, Dios cū carotirore bairo caācu pūame qūñābesegūmi apei cū rupauypūre cayisetarotiricu nimicūā, tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cūgomīcūā, tie catūgoñsaecu pūamerē.

²⁸ Judío majārē bairo ānajē cutaje pūame bui macāājē átīānajē mee niña. Marī rupau macāājē yisetarotirique cūā bui marī rupau macāājē átaje jeto mee niña. ²⁹ Cariape judío majārē bairo majū ānajē cutaje pūame marī yeri marī pupeapu ānajē cutaje niña. Tunu bairoa marī rupau yisetarotirique mena átīānajē cutaje cūā rotirique woaturique mee niña. Marī yeripū macāājē Espiritu Santo jūgori marī catūgoñawasoarique niña cariape judío majā majū ānajē cutaje. Tore bairo cū yeripū catūgoñawasoaricu roquere, “Ñe ūnie carorije wapa cacūgoecu niñami,” qūñāñami Dios, aperā camasā tore bairo cū na caī īñāetimiatacūārē.

3

¹ Mujāā pūame bairo yu caīquetibūjurijere tūgorā, “ζToroque judío

majärë bairo marĩ caãnajë cutie to wapa manicuti?" mujãã ãrã. "¿Marĩ rupau macããjë yisetarotirique cãã to wapa manicuti?" mujãã ãrã. ² Yu pũame, "Judío majã marĩ caãnajë cutie wapacutimajũcõãña," ñiña capee marĩ cabairique jãgori. Bairi caãnijãgoro marĩ judío majärë cã yaye quetire marĩ cũjũgoyupi Dios.

³ Aperã jĩcããrã judío majã Diore na catũgousaetimiatacũãrë, cã caĩjũgoyeticũrĩqũë cariape nicõãña. Bairi cã caĩquetibũjũcũrĩcãrõrëã bairo áticoãmasĩñami Dios. ⁴ Nipetirije cã caátigariquere cariapea áticoãgumi cã caĩrĩcãrõrëã bairo. Nipetiro camasã caĩtopairã na caãnimiatacũãrë, cã pũame cariapea cã caĩrĩcãrõrë bairo átimasĩñami. Dios ya tutipũ cãã atore bairo quetibũjũya:

"Мна, Dios, tocãnacã rãmũ caroaro cariape caquetibũjũ mũ ãniña.

Bairi ni jĩcãũ ùcũ camasocũ caãnorë bairo mãrë cabũsjãũ mácũmi," ĩ quetibũjũya.

⁵ Mai, ¿dope bairo ñicuti? ¿Aperã camasã na caĩtũgoñarõrë bairo ñicuti? Atore bairo ĩbujiorãma: "Rorije marĩ caátĩ ñnoata, Dios caroaro cariape cã caãnajë cutiere nipetiro camasã na masĩõ joroque ána marĩ átiya. Bairi carorije marĩ caátie ñujãñuña. Tore bairo, 'Caroa macããjë ñiña,' marĩ caĩmiatacũãrë, ¿nopëĩ roro marĩ caátie wapa marĩ qũĩñabesecuti Dios?" ĩ tũgoñabujiorãma jĩcããrã camasã. ⁶ ¡Bairo mee ñiña! Bairo na caĩtũgoñarĩjë caãnorë bairo caãmata, ni ùcũ jĩcãũrë qũĩñabese masĩtũbujioumi Dios.

⁷ Apeyera, aperã atore bairo ĩnemorãma: "Marĩ caĩtorije mena Dios cariape cã caĩrĩjërë marĩ áti ñnogarã. Bairi camasã cãrë, 'Cañũũ majũ cariape cã caĩrĩcãrõrëã bairo caácũ ñiñami,' ĩbujiorãma. Bairo na caĩmiatacũãrë, ¿dopëĩ Dios pũame marĩrë, 'Mujãã caĩjũgoricarore bairo mujãã átiyaparoetiya,' marĩ qũĩcuti? Bairo cã caĩata, cariape ĩtĩñami Dios," ĩbujiorãma camasã. Tame, bairopũa bairo na caĩrĩjë wapa maniña. ⁸ Bairo ãrã yua, atore bairo ĩmecũnucũrãma: "¿Nopëĩrã carorije macããjërë marĩ ápericuti? Caroa macããjë pũame to átiõ joroque ãrã, carorije macããjë marĩ caáto ñuña," ĩmecũnucũrãma. Na pũame, "Pablo cãã torea bairo buenucũñami," ñi bũspaiyama. Camasã yure na catũgousaro boetiri, tore bairo ñi bũspainucũñama. Bairo na caĩbũspairije wapa Dios pũame roro popiye na baio joroque na átigumi.

Todos somos culpables

⁹ ¿Tame, dope to baimiñati? Marĩ, judío majã, ¿aperã netõjãñurõ caroarã cañurã majũ marĩ ãniñati? ¡Marĩ baietiya tame yãra! Bairi marĩ, judío majã, aperã judío majã caãmerã nipetiro camasã rorije caãna jeto marĩ ãniña. Torea bairo yũ cãã yũ quetibũjũnucũña. ¹⁰ Tirãmũpũ cããrë atore bairo ĩ woatuyupa Dios ya tutipũ:

"¡Ni jĩcãũ ùcũ camasocũ cañũũ caroaro cariape caácũ mácũmi!

¹¹ Ni jĩcãũ ùcũ caroaro catũgomasĩ mácũmi.

Ni jĩcãũ ùcũ Diore bori cãrë camacãũ mácũmi.

¹² Nipetiro camasã Dios yaye caroa quetire jãnarĩ ricaati quetibũjũrique pũamerë tũgousarã átiyama.

Caroa wãme ùnierë besemasĩtĩrĩ tũgoñamawijiacoayama.

Bairi, ¡ni jĩcãũ ùcũ camasocũ cañũũ cariape caácũ mácũmi!

¹³ Na bũsarica, masa ope cayaamani opere bairo ñiña.

Ti ope caãnirĩjë caãniwitirorea bairo roro na cabũsarije witinucũña.

Ītopajãñuñama.

Tunu bairoa ãña nima capũnirõrẽ bairo, pũnirõ na risero mena busunucũñama.

14 Roro na caĩrĩjẽ jũgori aperãrẽ na tũgoña yapapua joroque átinucũñama.

15 Yoaro mee asiari noa ùna na caboenarẽ jicoquei na pajĩãrenucũñama.

16 Noo na caátõpũ aperãrẽ roro na tũgoña royetua joroque na átinucũñama.

Tũgoñarĩqũẽ paio joroque na átinucũñama.

17 Jĩcã majãrẽ bairo yerijõrõ ãnimasĩtĩñama.

18 Petoaca ùno Diore cũ masĩgaetimajũcõãñama.

Na cũ caĩñabesepee cũãrẽ di rãmu ùno tũgoñagetiyama,”

ĩ quetibũjuyupa Dios ya tutipũ.

19-20 Atore bairo marĩ masĩña: Dios pũame Moisés ãnacũ jũgori cũ caroticũrĩqũerẽ marĩ judío majãrẽ marĩ cũñupĩ. Tere cũ cacũmiatacũãrẽ, tere marĩ caátipeyomasĩtĩtĩ jũgori marĩ buicãtiya. Bairi nipetiro judío majã, judío majã caãmerã cũã, “Cabuicũna marĩ ãniña. Dios popiye cũ caátiparã marĩ ãniña,” marĩ caĩmasĩparore bairo ì, marĩ cũñupĩ Dios Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ. Bairi ni jĩcãũ ùcũrẽ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ caátipeyogamirĩcũrẽ, “Tie mũ catũgõusarije jũgori mũ ya netõõgũ,” di rãmu ùno ìtĩgãmi Dios.

La salvación es por medio de la fe

21-22 ãmerẽ yua, Dios pũame ñe ùnie cawapa mánarẽ bairo marĩ ãnio joroque cũ caátaje quetire marĩ ññoñami. Mai, tie queti pũame cawãma queti mee niña. Tirũmapũna Moisés ãnacũrẽ, bairi profeta majã cũãrẽ na quetibũju jũgoyeticũñupĩ. Bairo na cawoatucũrĩcã tutiripũre cabuerã ãnirĩ atore bairo marĩ masĩña: Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ marĩ catũgõusaro jũgori mee, Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori roque ñe ùnie cawapa mánarẽ bairo marĩ tuao joroque marĩ átiyami Dios. Nipetiro camasãrẽ jĩcãrõ tũni torea bairo na netõõgũmi cũ mena na catũgoñatutuarije jũgori. 23 Bairi marĩã camasã nipetiro roro caãna jeto marĩ ãniña. Ni jĩcãũ ùcũ Dios cũ caborore bairo caátiemuetapeti mácũmi. 24 Bairo caãna marĩ caãnimiatacũãrẽ, Dios pũame camasãrẽ camai ãnirĩ cũ macũ Jesucristo cũ cariarique jũgori, ñe ùnie cawapa mánarẽ bairo marĩ tuao joroque marĩ ásupi. Ni jĩcãũrẽ wapa jẽnirĩcãrõ mano torea bairo marĩ átibojayupi. 25 “Yũ macũ yucũpãipũ cũ cariarije jũgori camasã na carorije wapare na yũ masiriyobojagũ,” ì tũgoñañupĩ Dios. Bairi marĩ pũame tere masĩrĩ, Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuata, caroaro marĩ ãmuetamasĩgarã yua marĩ cũ canetõõrĩqũerẽ. Bairo átiri marĩ masĩõñami, Dios cañũu cariape caácũ cũ caãnajẽ cutiere. Bairi tunu tirũmapũ macããna roro na caátiere ññamicũã, cariapea yerijõrõ catũgoñau ãnirĩ, roro popiye na baio joroque na ápeyupi. 26 Torea bairo ãme cũãrẽ cañũu cariape cũ caãnajẽ cutiere marĩ masĩõcõã niñami. Tore bairo cũ caãnajẽ cutiere marĩ ññonemocõã ninucũñami, Jesucristore catũgõusarãrẽ ñe ùnie cawapa mánarẽ bairo na ãnio joroque cũ caáticõãninucũrĩjẽ jũgori.

27 Bairi marĩ pũame marĩ majũ caroaro marĩ caátĩãnie jũgori, “Dios cũ caĩñajoro cañurã marĩ ãniña,” marĩ caĩbotomasĩpẽe maniña. Moisés ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũẽ marĩ caátie jũgori mee caroarã marĩ ãniña. Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori roque Dios pũame, “Cañurã mũjãã ãniña,” marĩ ì masĩñami. 28 Bairi yua, atore bairo marĩ ì yaparoetaya: “Ni jĩcãũ ùcũ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ cũ caátipeyogamirĩjẽ jũgori mee,

Jesucristo mena cū catūgoñatutuarije jūgori mena roque, ñe ũnie cawapa mácūrē bairo qũĩñagumi Dios,” marĩ ĩ masĩña.

²⁹ Bairi Dios p̄ame, ¿judío majā quetiup̄a jeto cū añiñati? ¿Aperā judío majā caāmerā nipetiro ati ũm̄arecōo macāāna quetiup̄a mee mujāārā cū ānicatĩ? ¿Yura, ati ũm̄arecōo macāāna cūrē nipetiro quetiup̄a majū niñami! ³⁰ Jĩcāũā niñami camasā quetiup̄a. Apei maniñami. Cū, jĩcāũā niñami, ñe ũnie carorije wapa mánarē bairo marĩ ānio joroque caátimasĩ, Jesucristo mena marĩ catūgoñatutuario jūgori. Tore bairo átinucũñami Dios na rup̄aure cayisetarotiricarā judío majā, o cayisetarotiena judío majā caāmerā cūā na caānierē ĩñapeoricarō mano jĩcārō tūnia. ³¹ Bairi yua, ¿Jesucristo mena marĩ catūgoñatutuarije jūgori, Moisés ānacū cū caroticũrĩqũē, wapa manorē bairo to tuo joroque marĩ áticatĩ? ¿Baietiya bairop̄a! Jesucristo mena marĩ catūgoñatutuario jūgori tie Moisés ānacū cū caroticũrĩqũē caroaro cariape tiere marĩ átinemomasĩō joroque marĩ átiya.

4

El ejemplo de Abraham

¹ Āmerē mujāārē yu quetibujupa Abraham ānacū cū cabairiquere: Mujāā camasĩrōrēā bairo cū p̄ame marĩ judío majā yau caānijūgoricu āñupĩ. ² Cariapea Abraham ānacū caroaro cū caátĩānie jūgori Dios p̄ame, “Ñe ũnie cawapa mácūrē bairo mūrē ñiñaña,” cū caĩrĩqũē caāmata, Abraham ānacū p̄ame, “Yu majū caroaro yu caátĩānie jūgori yu netōwū,” ĩ botiomasĩbujoricami. Bairp̄a, Dios cū caĩñajoro tore bairo ĩ botiomasĩētĩmicũā, tore bairo ĩ botiobujoricami aperā camasārē. ³ Atore bairo p̄ame ĩ quetibujuyupa Dios ya tutip̄a Abraham cū cabairiquere: “Abraham ānacū p̄ame Dios cū caĩrĩjērē caānorē bairo cariape tūgoyupi. Bairo cū cabairijere ĩñarĩ bero, Dios p̄ame, ‘Ñe ũnie cawapa mácūrē bairo cū ñiñaña,’ ĩñupĩ,” ĩ quetibujuyupa.

⁴ Īcōñarĩ mujāārē yu quetibujupa mai: Jĩcāũ ũcū apeye ũnierē cū capaáta, bairoa wapa mano apeye ũnierē cū jorā mee átinucũñama. Cū capaarije wapa majū cū wapatirā átiyama. ⁵ Bairp̄a, Dios p̄ame paari majārē na cawapatirore bairo mee átinucũñami camasārē. Caroaro na caátie jūgori mee, cū mena na catūgoñatutuarije jūgori, ñe ũnie cawapa cūgoenarē bairo na ĩñanucũñami. Tore bairo na netōñnucũñami Dios, camasā na majū na caátie mena na canetōmasĩētĩmiatacũārē. ⁶ Tirũm̄up̄a macāācū David cūā yu caĩrōrēā bairo ĩñupĩ: “Dios camasā na caátie ĩñarĩ mee, cū mena na catūgoñatutuarijere ĩñarĩ, ‘Cañurā ñe ũnie carorije cawapa cūgoena niñama,’ na ĩnucũñami Dios. Tore bairo cū caĩrā p̄ame butiuro useaninucũñama,” ĩñupĩ David ānacū cūā. ⁷ Atore bairo ĩ woatuyupi Dios ya tutip̄a:

“Noa ũna roro na caátie Dios cū camasiriyobojaricarā useanirĩ ñiñama. ⁸ Tunu bairo, ĩni ũcūrē, ‘Mu carorije wapa yu jēnietigu,’ cū caĩ p̄ame cūā useanirĩ niñami!” ĩ woatuyupi.

⁹ David ānacū cū cawoatucũrĩqũē p̄ame, ¿marĩ judío majā jetrore marĩ cū caĩquetibujū jūgoyeticũrĩqũē to añiñati? ¿Aperā judío majā caāmerā cūrē na cū caĩquetibujū jūgoyeticũrĩqũē mee mujāārā to añiñati? Yura, nipetirop̄a catūgoñatutuarā, David cū caĩquetibujucũrĩqũērēā bairo useanigarāma. Merē torea bairo mujāārē jāā quetibujup̄a. Dios p̄ame Abraham, cū mena cū catūgoñatutuario ĩñarĩ, “Cañuu, ñe ũnie cawapa cūgoecure bairo mūrē ñiñaña,” qũĩñupĩ. ¹⁰ ¿Diwatoap̄a Dios, “Cañuu

niñami,” cū qũĩñuparĩ Abrahãrê? ¿Cũ rupau macããtõrê cayisetaricu cū caãno, o cayisetamacū cū caãnopua, tore bairo cū qũĩñuparĩ? Bairo cū caãtirotiparo jũgoyepua tore bairo qũĩñupĩ Dios. ¹¹ Bairi Abraham, Dios cū cū caĩrĩjêrê caãnorê bairo cariape cū catãgoro beropu, cū rupaure cū yiseyupa. Tore bairo átirotiyupi Abraham, Dios mena cū catãgoñatutuarije jũgori cãrê ñe ũnie cawapa cãgoecure bairo cū cū cacũrĩjêrê cū camasĩparore bairo ĩ. Tore bairo cabairicu ãnirĩ Abraham ãnacū pũame nipetiro na rupau cayiserotiena nimirãcũã, Dios mena catãgoñatutuarã cũãrê na ñicū caãnijũgoricu ãñupĩ. Bairi Dios cũã torea bairo cariape cañurã ñe ũnie cawapa mánarê bairo na ññañami na rupau cayiserotiena cũãrê. ¹² Tunu bairoa marĩ judío majã marĩ rupaure cayisetarotiricarã, Abraham ãnacū cū rupaure cayisetamácũpua Dios mena cū catãgoñatutuajũgoricarore bairo Dios mena catãgoñatutuarã majũ ñicū cũã ãcū baiyami.

La promesa se cumple por medio de la fe

¹³ Mai, Dios pũame atore bairo qũĩñupĩ Abrahãrê: “Mu, bairi mu pãrãmerã cũãrê ati yepare mujãã yu jogu mujãã caãnipa yepa,” qũĩ jũgoyupi, Abraham pũame caãnorê bairo cariape Dios mena cū catãgoñatutuario jũgori. Cū caroticũrĩqũêrê caroaro cū caátie jũgori mee, cū mena cū catãgoñatutuarije jũgori roque tore bairo qũĩñupĩ Dios. Bairi, “Ñe ũnie cawapa cãgoecure bairo caãcū mu ãniña,” qũĩñupĩ Dios yua. ¹⁴ Dios pũame, “Mujããrê yu juátinemoğu,” cū caicũrĩqũêrê, Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũêrê caãna jetore cū cacũrĩqũê caãmata, Dios mena marĩ catãgoñatutuarije pũame wapa manibujoro. Tunu bairoa Abrahãrê, “Caroare mu yu jogu,” cū caĩrĩqũê cũã wapa mani yaparo etabujoricaro. ¹⁵ Bairi nipetiro camasã Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũêrê caãtipeyogamirã pũame popiye na baio joroque Dios cū caátiparã niñama. Bairopua, tie roticũrĩqũê camanicõata, tie cabaibotiorã cũã manibujorãma.

¹⁶ Bairi Abraham jũgori nipetiro cū pãrãmerã caãniparãrê Dios cū caicũrĩqũê caroaro caãnicõãnipeere ĩrã, Dios mena camasã na catãgoñatutuacõãno boya. Bairo ĩgu ñiña: Moisés ãnacū cū caroticũrĩqũêrê caãtipeyogamirã jeto meerê, nipetiro Abrahãrê bairo Dios mena catãgoñatutuarãrê caroare na jogumi Dios, na cū caicũrĩcãrõrêã bairo. Bairo bairi Abraham ãnacū pũame yua, marĩ nipetiro Dios mena catãgoñatutuarã ñicū caãnacū majũ nijũgoyupi. ¹⁷ Dios ya tutipu cũãrê atore bairo ĩ quetibujũ woatuyupa: “ãmerê, marê nipetiro camasã poari ñicũrê bairo caãcū majũ mu ãnio joroque mu yu átiya,” ĩ quetibujũyupa. Tie caĩ pũame niñami marĩ Quetiupau Dios, Abraham ãnacū caroaro cariape cū catãgousaricu. Cũã niñami Dios cariaccoatana na caãnimitacũãrê na yeri catio joroque caãcu. Tunu bairo apeye camánajê to caãnimitacũãrê, nipetirije caãnierê caãtijẽñorĩcū niñami.

¹⁸ Mai, Abraham pũame cabucu ãnirĩ cū capũnaacuti yũtea to capeticõãmiatacũãrê, Dios cũrê cū caĩrĩqũêrê tũgoñatutua jãnaesupi. Dios Abrahãrê, “Mu pãrãmerã caãniparã, capããrã nigarãma,” cū cū caĩrĩqũêrê caãnorê bairo cariape tie cū catãgoñatutuarique jũgori nipetiro camasã poari ñicũrê bairo caãcū majũ ãnijũgoyupi. ¹⁹ Cabucu cien cũmarĩ majũ merê cacũgon nimirãcũã, Abraham pũame di rãmu ũno Dios mena tũgoñatutua jãnaesupi. Pũgarãpua cū nũmo mena cabũtoa ãnirĩ na cayasipee cũãrê masĩñupĩ Abraham. Bairi pũgarãpua cabũtoa ãnirĩ

na capũnaa cutipee cũã mañupã. ²⁰ Dios cũrẽ cũ caĩcũrĩqũerẽ pũgani cũrõ, “Tore bairo ápeimi Dios,” ĩ tũgoñaesupi. Bairo ĩ tũgoñaetĩrĩ yua, nemojãñurõ roque Dios cũrẽ cũ caĩcũrĩqũẽ mena tũgoñatutuanemoñupĩ. Diore cũ basapeoyupi Abraham. ²¹ “Dios yũre cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo átimasĩpeyocõãñami,” caroaro ñe ũnie rusaeto ĩ tũgoñatutuacõãñupĩ. ²² Tore bairo cũ catũgoñatutuario ĩñarĩ, Dios pũame Abrahãrẽ, “Cañũũ ñe ũnie cawapa cũgoecũre bairo cũ ñiñaña,” ĩñupĩ.

²³ Atie Dios, “Cañũũ, ñe ũnie cawapa cũgoecũre bairo mũ ñiñaña,” cũ mena cũ catũgoñatutuario jũgori cũ caĩcũrĩqũerẽ Abraham ãnacũ jetore ĩ quetibũju cũesupa Dios ya tutipũre. ²⁴ Marĩ cũãrẽ cũ caĩpeere tore bairo ĩ quetibũju woatucũñupã. Bairi marĩ cũãrẽ, “Cañurã, ñe ũnie cawapa cũgoenarẽ bairo mũjããrẽ ñiñaña,” marĩ ĩ masĩñami Dios, cũ macũ marĩ Quetiupau Jesucristo cariacoaatacũ cũ caãnimiatacũãrẽ cũ cacatioricũ mena marĩ catũgoñatutuario jũgori. ²⁵ Cũã, marĩ carorije wapa jũgori yucũpãĩpũ riayupi. Bairo cariacoaatacũ nimicũã, tunu catiyupi, marĩ carorije wapa jũgori roro popiye marĩ cabaibujiopeere netõõgũ.

5

Libres de culpa

¹ Bairi marĩ pũame marĩ carorije wapare cũ canetõõbojaricarã ãnirĩ yua, jĩcãrõrẽ bairo Dios mena yerijõrõ marĩ ãniña. Tore bairo marĩ tuaya yua, marĩ Quetiupau Jesucristo yucũpãĩpũ cũ cariarique jũgori. ² Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuario jũgori Dios pũame cũ mena nocãrõ caroaro majũ marĩ caãnajẽ cutiãnipeere marĩ cũñupĩ. Bairi tore bairo caroaro cariape marĩ ãnicõã ninucũgarã. Bairi Dios cũ caãnajẽ cutie macããjẽrẽ marĩ cũã jĩcã wãme ũno cacũgoparã ãnirĩ marĩ useanicõã niña. ³ Apeyera tunu popiye baimirãcũã, marĩ useaniña. Bairo popiye marĩ cabairo jũgori nemojãñurõ Dios mena marĩ tũgoñatutuagarã. ⁴ Bairo marĩ catũgoñatutuario, Dios pũame, “Mũjãã, caroaro mũjãã ápũ,” marĩ ĩgũmi. Tere masĩrĩ yua, marĩrẽ caroaro cũ caátipeere tũgoñarĩ, pairo marĩ useanicõã nigarã. ⁵ Bairo caroaro marĩrẽ cũ caátipeere marĩ catũgoña useaninucũrĩjẽ pũame marĩ usearitio joroque marĩ áperiya. Bairi merẽ Dios pũame marĩ yeripũ marĩrẽ cũ camaicõãninucũrĩjẽrẽ ñe ũnie rusaeto marĩ masĩõ joroque átiyami, cũ yeri Espĩritu Santo marĩ cũ cajoricũ jũgori.

⁶ Mai, marĩ pũame roro marĩ caátie jũgori marĩ majũã tie wapare marĩ netõmasĩepũ. Bairo marĩ canetõmasĩeto ĩñarĩ, Dios cũ caĩñabesejũgoyeticũrĩcã rãmũ caetaro, Jesucristo pũame roque marĩ carorije wapare netõõgũ riayupi. ⁷ Ni jĩcãũ ũcũ marĩ mena macããcũ, apei cũ yaũre qũĩñamairĩ, “Mũrẽ na capajĩãparo ũnorẽã, yũre na pajĩãto,” caĩmasĩ mácũmi. Baipũã, cũ yaũ cañũũ majũ cũ caãmata, tore bairo ĩ masĩbujioũmi. ⁸ Dios pũame roque nocãrõ majũ marĩ cũ caĩñamairĩjẽrẽ marĩ masĩõñupĩ, Jesucristo marĩ cũ canetõõrĩqũẽ jũgori. Marĩã, roro caátipairã marĩ caãnimiatacũãrẽ, cũ pũame yucũpãĩpũ riacoásúpi, marĩ carorije wapare netõõgũ.

⁹ Bairi marĩ pũame marĩ carorije wapare cũ canetõõbojaricarã ãnirĩ ãme roquere yua atore bairo nemojãñurõ marĩ ĩ masĩña: “Dios camasãrẽ cũ caĩñabeseri rãmũ caãno popiye cũ caátiparã mee marĩ ãniña,” marĩ ĩ masĩña, Jesucristo marĩ netõõgũ yucũpãĩpũ cũ cariarique jũgori. ¹⁰ Cajũgoyepũre mai, Diore caboena ãnirĩ cũ wapanarẽ bairo marĩ ãmũ. Bairo caãna marĩ caãnimiatacũãrẽ, marĩ mairĩ cũ mena jĩcãrõrẽ bairo marĩ

ãnio joroque marĩ ásupi, cũ macũ cũ cariarique jũgori. Bairo cũ caátana âniriãme roquere nemojãñurõ atore bairo marĩĩ masĩnemoña: “Jesucristo cariacootacu nimicũã tunu cũ cacatirique jũgori, cũ canetõõparã majũ marĩãniña,” marĩĩ masĩña yua. ¹¹ Atie cããrẽ marĩĩ masĩña: Dios mena marĩũseaniña, marĩ Quetiupau Jesucristo jũgori. Dios puame cũ macãrẽ yucãpãĩpu cũ cariarotirique jũgori jĩcãrõrẽ bairo cũ mena yeri jõrõ marĩãnio joroque ásupi.

Adán y Cristo

¹² Jĩcãũ caũmu ati yepa caãnijũgoricu Adán cawãmecu jũgori carorije átaje nijũgoyupa ati yepapũre. Bairo carorije átaje caãnijũgoro bero yua camasã yasiũgoyupa. Bairo nipetiro camasã carorije caãna âniriãcasiparã marĩãniña. ¹³ Mai, camasã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ na cacũgoparo jũgoyepua merẽ carorije macããjẽrẽ áticoãjũgoyupa ati yepapũre. Bairo camasã roro na caátianimiatacũãrẽ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ na cacũgoeto jũgori, cũ cacũrĩqũerẽ cabaibotiorãrẽ bairo na ãnaesupĩ Dios. ¹⁴ Bairo cabaimiatacũãrẽ, Adán ãnacũ cũ caãnijũgori rũmupũ nijũgoatõ Moisés ãnacũ cũ caãni yuteapũ nituetayupa roro caãna na cayasirije. Bairãpua, Dios Adãrẽ, “Ti yucu rĩcare ugaeticõãña,” cũ caĩcũrĩqũerẽ bairo caãnierẽ na cabaibotiorije jũgori mee yasiyupa camasã. Adán ãnacũ carorijere caátijũgoricu majũãñupĩ. Jesús puame roque caroa macããjẽrẽ ati yepapũ cajeatũjũgoricu majũãñupĩ.

¹⁵ Bairopua, Adán roro cũ caátaje mena quetibũju cõñamasĩã mano caroa Dios camasãrẽ cũ caátibojarique menarẽ. Bairo cabaimiatacũãrẽ, jĩcãũ caũmu roro cũ caátijũgorique jũgori camasã capããrã yasiyupa. Apei jĩcãũ caũmu Jesucristo jũgori wapa jẽnirĩcãrõ mano Dios camasãrẽ cũ caátibojarique paio netõrõ cañurĩjẽ nijũgoyupa. Nocãrõ camasã capããrãrẽ caroaro cũ caátipee nijũgoyupa. ¹⁶ Bairo cabaimiatacũãrẽ, jĩcãũ caũmu roro cũ caátaje mena quetibũju cõñamasĩã mano caroa Dios camasãrẽ cũ caátibojarique menarẽ. Bairo cabaimiatacũãrẽ, Adán jĩcãũ caũmu caãnijũgoricu jĩcã wãmea Diore roro cũ cabaibotirique jũgori nipetiro camasã carorije cawapa cãgorã jeto tuayama. Bairo na catuamiatacũãrẽ, camasãrẽ na ãñamairĩ ñe ãnie cawapa cãgoenarẽ bairo na ãñañami Dios nipetiro cũ mena catũgoñatutuari majãrẽ, capee wãme majũ cãrẽ cabaibotioricarã na caãnimiatacũãrẽ. ¹⁷ Mai, jĩcãũ caũmu roro cũ caaticũjũgorique jũgori nipetiro camasã mena ãnicõãñupã baiyasirique. Bairo caãna âniriã nemojãñurõ atore bairo marĩĩ masĩña: “Dios nipetiro camasãrẽ nocãrõ paio na ãñamairĩ wapa jẽnirĩcãrõ mano, ‘Caroarã ñe ãnie cabuicũperãrẽ bairo mũjãã ñiñaña,’ cũ caĩrĩcãrã puame mũmrecõõpu caroaro majũ ãnicõã ninucũgarãma Jesucristo jĩcãũ jũgori,” marĩĩ masĩña.

¹⁸ Bairo Adán roro cũ caátaje jũgori nipetiro camasã cabuicũnarẽ bairo na tuo joroque ásupi. Jesucristo puame roque caroaro cariape ácu, cũ cariarique mena nipetiro cabuimãnarẽ bairo tuamasĩcõã ninucũñama. ¹⁹ Bairo ĩgu ñiña: Jĩcãũ caũmu Diore cũ cabaibotirique jũgori capããrã camasãrẽ rorije caãnarẽ bairo na ãñañami Dios. Apei puame roque Diore cũ catũgõũsarique jũgori capããrã camasãrẽ caroarã ñe ãnie cawapa mãnarẽ bairo na ãñañami Dios.

²⁰ Apeyera tunu Moisés ãnacũ mena cũñupĩ Dios cũ caroticũrĩqũerẽ, nipetiro camasã tocãnacã wãme roro na caátiere na camasĩparore bairo ĩ. Bairo tie cũ cacũrĩqũerẽ masĩmirãcũã, nemojãñurõ carorije macããjẽrẽ átinemoñupã. Bairo camasã na cabaimiatacũãrẽ, Dios puame nemojãñurõ

na ñnamainemocõã jũgoyecũsupi. ²¹ Roro marĩ caátie wapa jũgori marĩã nipetiro camasã cabaiyasiparã jeto marĩ ãniña. Bairo cabaiyasiparã marĩ caãnimiatacũãrẽ, Dios puame caroaro marĩ cũ caátie jũgori caroarã ñe ùnie cawapa cũgoenarẽ bairo marĩ ãnio joroque ásupi. Bairo átiri yua, yeri pũna capetietie cããrẽ marĩ joyupi marĩ Quetiupau Jesucristo jũgori.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

¹ Bairi yua, yũ caĩatajere tũgori bero, ¿dope marĩ caáto to ñucuti? “Dios puame nemojãñurõ marĩ qũññamaiáto,” ñrã, ¿nemojãñurõ carorije macããjẽrẽ marĩ átinemocõãcuti? ² Tore bairo marĩ áperigarã. Merẽ marĩã, roro átiãnajẽrẽ cajãnamajũcõãricãrã marĩ ãniña. Bairo caãna ãnirĩ, ¿dope bairo tunu carorije macããjẽrẽ marĩ átiãninemobujiocuti? ³ ¿Atore bairo mujãã masĩtũññati? Mujãã masĩrã. Mujãã puame Jesucristo yarã ãnigarã na mujãã cabautiza rotirica rãmu caãno atore bairo mujãã tuayupa: Jesucristo yucupãipũ cariaricũre bairo caãna mujãã tuayupa, Dios cũ caĩñajoro. ⁴ Bairi mujããrẽ na cabautizari rãmu Jesucristo mena cayaecoricarãrẽ bairo baimirãcũã, tunu cũ mena Dios cũ cacatioricarãrẽ bairo mujãã baiyupa. Bairo cũ mena cacatiricarãrẽ bairo caãna ãnirĩ caroarã cawãma yericũna mujãã tuayupa yua. Tore bairo marĩ ásupi cũ macãrẽ Dios nocãrõ caroaro cũ caátimasĩrĩjẽ jũgori.

⁵ Jesucristo mena marĩ caãnicõãmata, cariapea cariaricũpu nimicũã, tunu cũ cacatiricarorea bairo marĩ cũã cacatinemoparã marĩ ãnigarã. ⁶ Bairi, bairo marĩ masĩña: Marĩã, cajũgoyepũre roro marĩ caátĩãnimirĩqũẽrẽ Jesucristo cũ cariarique jũgori yucupãipũ papuaturericarore bairo baiyupa Dios cũ caĩñajoro. Dios puame ati rupau mena roro camasã na caátĩãnigarije to yasio joroque ñ, bairo ásupi Jesús. Bairi ãmerẽ roro átiãnajẽrẽ caẽñotamasĩenarẽ bairo marĩ baietiya. ⁷ Ni jĩcãũ ùcũ baiyasiri bero, cũ rupau roro caátigamirĩqũẽrẽ átinemoẽtĩñami.

⁸ Bairi, bairo marĩ ñ tũgoñacõã niña: Jesucristo mena cariaricarãrẽ bairo caãna ãnirĩ, cũ caátore bairo marĩ átigarã. Cariaricũ nimicũã catitunurĩ ãmũrecóopũ cũ caátátore bairo marĩ cũã riamirãcũã tunu catitunurĩ ãmũrecóopũ marĩ ágarã. ⁹ Tunu atore bairo marĩ masĩnemoña: Jesucristo riari bero catitunurĩ ãmũrecóopũ ãcũ pũgani cãrõ tunu rianemoetigumi. Di rãmu ùno riarique cũ emũetaeto. ¹⁰ Jĩcãnia ri-ajãnañupĩ, marĩ carorije wapare netõõgu. ãmerẽ yua, catiri bero Dios mena caroaro ãnicõã ninucũñami. ¹¹ Bairi ãmerẽ yua, mujãã puame tirũmũpu roro mujãã caátĩãnajẽrẽ cacũmajũcõãricãrãrẽ bairo tũgoñaña. Cariacoatana ãnana carorijere na caátimasĩetõrẽã bairo mujãã cũã tiere tũgõsanemoeticõãña. Jesucristo mena caãna ãnirĩ, mujãã caátĩãnipeere Dios cũ caborore bairo jeto átiãnicõãña.

¹² Bairo bairi yua, mujãã puame ati rupau bũtiro roro mujãã caátiganucũrĩjẽrẽ mujãã majũrẽ átijĩãtirotieticõãña. Roro marĩ rupau caátiganucũrĩjẽrẽ tũgoñaenarẽ bairo tiere tũgoñanetõcõãña. ¹³ Marĩ caĩñarĩjẽ, marĩ cabũsurije nipetirije marĩ rupau macããjẽ mena roro marĩ áperigarã. Bairo roro átajere átao ùnorẽã, Dios cũ caborore bairo caroa macããjẽ puamerẽ marĩ átiãnigarã. Riacoati tunu cacatiricarãrẽ bairo caroa macããjẽrẽ marĩ áticõã ninucũgarã. ¹⁴ Bairi yua, ãmerẽ roro átiãnajẽ mujãã catũgoñarĩjẽ mujãã netõñucãẽtĩgaro. ãmerẽ yua, Moisés ãnacũ cũ

caroticūrīqūērē carotiecocōāna mee mujāā āniña. Dios p̄ame roque mujāārē mairī, caroaro mujāā rotiyami mujāā yerip̄. Bairo cū mena mujāā caānoi, carorije átaje mujāārē ēmuetaetiya.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

¹⁵ Bairo yua, yu caīatajere tūgori bero, ¿dope marī caáto to ñucuti? ¿Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē carotiecocōāna mee, Dios yayere caīroarā ānirī carorije macāājērē marī átinemocōānicuti? Tore bairo marī áperigarā. ¹⁶ Caroaro mujāā masīña merē atiere: Mujāā p̄ame apei cū carotirore bairo mujāā caáticōāmata, cūrē capaabojacoteri majā majū jāārā mujāā baiya. Cūā, mujāā quetiupaure bairo tuau baiyami. Torea bairo carori wāmerē mujāā caáticōāmata, tie carorijere caátirotiyecocotenucūrā majū mujāā tuaya. Dios cū carotirore bairo marī caáticōāmata roque, cūrē ca-paacoterārē bairo marī ānigarā. Bairo cū carotirore bairo ána carorijere átato mano marī ānigarā. ¹⁷⁻¹⁸ Mai, mujāā p̄ame cajūgoyep̄ure carorijere áticōā ninucūrā tiere caēñotamasīēna majūrē bairo mujāā baiyupa. Cabaimirīcārā āmerē yua aperā Jesucristo yaye quetire mujāā na caquetibujaro tūgori, mujāā yerip̄ tiere mujāā tūgousajūgoyupa. Bairo Jesucristo jūgori roro átajere caēñotamasīrā ānirī caroa macāājē majūrē mujāā átiānicōā jūgoyupa. Bairo mujāā caānajē cutiere tūgoñarī, yu p̄ame Diore, “Mu ñujāñuña,” cū ñinucūña. ¹⁹ (Bairāpua mai, catūgoñatutuawēp̄ēna mujāā caānoi, camasā na cabairijere ícōñarī mujāā yu quetibujaya.) Mujāā p̄ame cajūgoyep̄ure mujāā caīñarījē, mujāā cabusurije nipetirije mujāā rupau macāājē mena roro átiānajērē mujāā átiāñupā. Bairo roro átajere átato ūnorēā, āme roque Dios cū caborore bairo caroa macāājē p̄amerē átiāña. “Cū mena caānimajūcōārā ānirī nemojāñurō cū caborore bairo marī átigarā,” í tūgoñarī caroaro áticōā ninucūña.

²⁰ Mai mujāā, cajūgoyep̄ure roro caáticōāna ānirī tie carorijere caáticotenucūrā majū mujāā āñupā. Bairo caāna ānirī ñe ūnie caroa macāājērē mujāā átiga tūgoñamasīēsupa. ²¹ ¿Cajūgoyep̄ure roro mujāā caátianajē mena ñe ūnie caroare mujāā bócarī? Mujāā bócaesupa. Tiere tūgoñamasīrī yua, āmerē mujāā bobotūgoñaña. Roro mujāā caátaje wapa peero yasiricarop̄ roro mujāā baibujioyupa. ²² Bairo baibujiomirācūā, āmerē yua roro mujāā caátiganucūrījērē ēñotamasīrī, Dios cū caátirotirore bairo caroa macāājē p̄amerē mujāā átijūgoyupa. Tie roque wapacūtiya mujāārē. Bairo nemojāñurō cū caborore bairo mujāā caápata, cū caátianirotirijere caāna majū mujāā tuaya. Bairo mujāā caáticōāninucūata yua, yeri capetieti pūnarē mujāā joḡumi Dios. ²³ Bairo roro camasā caátipairā na yaye wapa peerop̄ caápārā niñama. Dios marīrē cū cajorije p̄ame roque yeri capetietie niña. Jesucristo marī quetiupa jūgori wapa jēnirīcārō mano tiere marī joyami.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

¹ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē mujāā masīña. Tie p̄ame ati yepap̄ mai marī cacatiāno, marīrē tutuaro rotirore bairo marī átiya. Marī cariaro bero roque, tiere carotiecoena marī tuacōāna yua. ² Mai, ícōñarī mujāā yu quetibujaya: Jīcāō ūcō camanap̄uc̄uco, cawāmojiyarico cō caāmata, Moisés ānacū cū caroticūrīqūē

caïquetibujuro jügori cõ manapure cõ capitiro maniña. Cõ manapũ cã cariaro bero roquere yua, na cawãmojiyamirĩqũê peticoaya. Bairi yua, Moisés ãnacũ, “Mũ manapure cã pitieticõãña,” cã caïroticũrĩqũêrẽ carotiecocõãcõ mee tuayamo. ³ Bairi tunu cõ manapũ cã cacatimiatacũãrẽ, apeĩ caãmũ mena cõ caãmata, roro áco átiyamo. Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũêrẽ cabaibotiore bairo baiyamo. Bairo caãcõ nimiocũã, cõ manapũ cã cariacoopata roque, Moisés ãnacũ, “Mũ manapure cã pitieticõãña,” cã caïroticũrĩqũêrẽ carotiecocõãcõ mee tuayamo. Bairo apeĩ caãmũ mena wãmojiyari cõ caãmata, carorije áco mee átiyamo.

⁴ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna torea bairo mujãã cãã Jesucristo cã cariarique jügori ãmerẽ yua Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũêrẽ carotiecocõãna mee mujãã ãniña. Bairo jĩcãõ cõ manapũ cã cariaro bero apeire camanapũcũcore bairo catuarã ãnirĩ, apeĩ yarã majũ mujãã tuaya yua. Bairo mujãã ãmerẽ Jesucristo cariacoamirĩcũ tunu cacatiricũ yarã majũ roque mujãã ãniña. Bairo caãna ãnirĩ caroa átaje tocãnacã wãmerẽ mujãã átiãnigarã. ⁵ Cajügoypure mai marĩ cajesorije ãnie carorijere marĩ ãñaugaripeanucũwũ. Bairo caĩñaugaripearã ãnirĩ Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũêrẽ tũgori bero tie roticũrĩqũêrẽ marĩ baibotiojũgowũ. Bairo tiere cabaibotiorã ãnirĩ nemojãñurõ tutuaro carorijere marĩ ápu. Bairo carorijere ána yua, peeropũ cayasiránã majũrẽ bairo marĩ baimiwũ. ⁶ Cajügoypure Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũêrẽ carotiecorã majũ marĩ ãniniwũ. Áme roquere yua, Jesucristo mena ãnirĩ tie rotiriquere carotiecorã mee marĩ ãniña. Bairo caãna ãnirĩ Dios cã caborore bairo caroa macããjẽ pũamerẽ marĩ átiãnijũgomasĩña, Dios, Espĩritu Santore marĩ yeripũ cã cajoro jügori. Bairo Moisés ãnacũ cã cawoaturiquere marĩ catũgousaro jügori mee, cawãma yeri marĩ cacũgoro jügori roque Dios cã caborore bairo marĩ átiãnimasĩña.

El pecado que está en mí.

⁷ Bairi Moisés ãnacũ cã caátiroticũrĩqũê, “Carorije niña,” ¿marĩ ãrãati? Bairo marĩ ãtĩgarã. Tie rotirique camanicõãta, “Yua, carorije caácu yũ ãniña,” marĩ tocãnacãũpũ marĩ ã tũgoña masĩtĩbujioricarã. Mai, jĩcã wãme roticũrĩqũê macããjẽrẽ yũ quetibujupa: “Aperã yayere ãñaugaripeaticõãña,” ã quetibujuya. Tie roticũrĩqũê camanicõãta, “Íñaugaripearique, carorije niña,” marĩ ã masĩtĩbujioricarã. ⁸ Bairi Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũê caãno jügori yua, marĩ rupaũ rorije marĩ caátigarije caãnie pũame tocãnacã wãme roro átajere nemojãñurõ marĩ átinemo joroque baiyupa. Tie roticũrĩqũê camanicõãta roque, carorije pũame camanierẽ bairo tuabujioro. ⁹ Mai, roticũrĩqũêrẽ masĩcũpũ yũ caãna yũteare cacatimajũãrẽ bairo yũ ãniniwũ. Cabero tie roticũrĩqũêrẽ yũ camasĩrõ bero yũ rupaũ rorije yũ caátigarije caãnie pũame ãninemoñupã. ¹⁰ Bairo caátiecou ãnirĩ peeropũ yũ cayasipeere merẽ yũ masĩwũ. Bairo tie rotirique jügori camasãrẽ Dios mena caroaro na catuabujioparo ãnorẽã, yũ pũamerẽ carorije wapa cacũgoure bairo yũ tuao joroque yũ ápu. ¹¹ Yũ majũ yũ tũgoña mawjiayupa. “Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũêrẽ yũ átipeyocõãgu,” ã tũgoñamicũã, yũ rupaũ rorije yũ caátigarije caãnie jügori tiere yũ átipeyomasĩẽpũ. Bairo átipeyomasĩẽtĩrĩ, carorije cawapacũcũ peeropũ cayasipaure bairo yũ tuamiñupã.

¹² Bairi atore bairo marĩ ã yaparoya Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũêrẽ: Tie cañurĩjẽ majũ niña bairorũna. Tocãnacã wãme roticũrĩqũê caroaro cariape quetibujarique cañurĩjẽ niña. ¹³ Toroquere Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũê

cañurijê nimirõcãã, ¿nopẽĩrõ tie jãgori marĩrê carorije cabuicunarê bairo marĩ tuao joroque to ásupari? Tie jãgori mee tore bairo marĩ baiwã. Marĩ carorije jãgori carorije wapacunarê bairo marĩ tuao joroque marĩ ápu. Bairo baiiri tie rotirique caroa macããjêrê masĩrĩ bero yua, roro marĩ rupare caátiganucũrjê pãamerê, “Tie carorije átaje majũ niña,” marĩ ĩ tãgoñamasĩjãgowã. Bairo ĩ tãgoñamasĩrĩ, peeropũ cayasicoabujiorãrê bairo marĩ caãnajê cutie cããrê marĩ masĩwã.

¹⁴ Baiiri atore bairo marĩ masĩña: Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũê pãame Dios cãrê cã caquetibujucũrĩqũê majũ niña. Baiiri cañurijê majũ niña. Yũ rupapũ rorije yũ caátigarije cacũgon ãnirĩ yũ pãame roque carorije macããjêrê caáticõãninucũũ yũ ãniña. ¹⁵ Yua, yũ caátigarije caroa ãnierê yũ áperinucũña. Apeye carorije caátiamanipee ãnie pãame roquere yũ átinucũña. Bairo yũ caátinucũrjêrê dope bairo ñi masĩtẽtĩña. ¿Dopẽĩ tore bairo yũ átibaucuti? ¹⁶ Yũ caátigaetie pãamerê ácu, atore bairo yũ masĩña: “Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũê cañurijê niña,” ñi masĩña. ¹⁷ Baiiri ãmerê yũ majũ tie carorijere yũ áperiya. Yũ yeri yũ catãgoñarjêpũ carorije macããjê átaje nicõãña. Tie pãame roro yũ átiãninucũõ joroque yũ átiya. ¹⁸ Baiiri caroa macããjêrê átigamicãã, yũ átijãtietiya. Bairo átijãtietiri atore bairo ñi masĩña: Yũ rupapũ mena roro yũ caátigarijere yũ caápata, petoaca ãno caroa macããjê manimajucõãña. ¹⁹ Yua, yũ caátigarije caroa ãnierê yũ áperiya. Apeye yũ caátigaetie pãame roquere yũ átinucũña. ²⁰ Yũ caátigaetie pãamerê ácu, atore bairo yũ masĩña: Yũ majũ tie carorijere yũ áperiya. Yũ yeri yũ catãgoñarjêpũ carorije macããjê átaje nicõãña. Tie pãame roro yũ átiãninucũõ joroque átiya.

²¹ Atoe bairo jeto yũ baicõã ninucũña: Caroa macããjêrê átiganucũmicãã, rorije átaje pãame jetore yũ áticõã ninucũña. Carorije pãame yũ ãnijãgoyecutinucũña. ²² Yũ majũpãa, Dios cã caroticũrĩqũêrê yũ bomajucõãmiña. ²³ Baiiri atiere yũ masĩña: Yũ catãgoñarjê mena caroa macããjêrê yũ átigamiña. Bairo yũ caátigamiatacããrê, yãpãre niña caroaro yũ caátigatãgoñarjêrê ãñotarore bairo yãre caátinucũrjê. Baiiri yũ majũ rupapũ mena carorijere tutuaro yũ átiganucũña. Bairo yãpãre caãno jãgori carorijere yũ átijãnamasĩtẽtĩña.

²⁴ Bairo carorije macããjêrê caáticõãninucũũ ãnirĩ, ¡butiuro roro yũ tãgoñarjêrê paiya! Peero caũpetietopũ caápau yũ ãniña. ¡Tame, roro majũ yũ tãmucopũ! Baiiri, ¿ni ãcũ majũ carorije yũ rupapũ cacũgon yũ caãnie wapare yũ cã netõõbujiocuti? ²⁵ Dios pãame Jesucristo mena yũ catãgoñatutuario jãgori, yũ carorije wapare yũ netõõgumi. Bairo cã caátipeere tãgoñarĩ, “Mũ ñujãñuña,” cã ñinucũña. Baiiri atore bairo ñi yaparoya yũ cabairijere: Dios cã caroticũrĩqũêrê, cã cabororea bairo yũ caátipea niña. Baimicãã, yua, ati rupapũ caãcũ ãnirĩ roro átaje yãpãre caãno jãgori carorije yũ caátipee cãã ãno bairopãa.

8

La vida conforme al Espíritu de Dios

¹ Baiiri Dios pãame noa ãna Jesucristo mena caãnarê, “Majãã buicutiya,” di rãmũ ãno na ĩreetigumi. ² Jesucristo jãgori Espĩritu Santo cawãma yeri catiriquere cajon pãame roro marĩ caátaje wapare cabuicãperãrê bairo marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Tunu bairoa peeropũ marĩ cayasirãbujiopee cããrê marĩ netõõñupĩ. ³ Marĩã, rorije caátĩãninucũrã marĩ caãno jãgori, Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũêrê marĩ caátipeyomasĩpee mañupã. Tie

roticũrĩqũẽ jũgori marĩ carorije wapare marĩ canetõmasĩetĩmiatacũãrẽ, Dios pũame roque marĩ carorije wapare netõõgu, cũ macũrẽ ati yepapũ cũ joyupi. Cũ macũ pũame marĩ roro caátipairã marĩ carupaucatorea bairo ati rupapũ cacũõõũãñupĩ. Ti rupapũ mena riari marĩ carorije wapa caãnierẽ merẽ reepoyocõãñupĩ. ⁴ Tore bairo marĩ ásupi Dios, cũ camasiõrĩjẽ jũgori marĩ pũame cũ carotirore bairo marĩ caátipeyomasĩparore bairo ĩ. Bairi marĩã, ãmerẽ yua ati rupapũ mena roro marĩ caátiganucũrõrẽ bairo marĩ átiãmerĩgarã. Espĩritu Santo cũ caátirotiore bairo jeto roque caátianiparã majũ marĩ ãniña.

⁵ Tocãnacãũpũa camasã ati rupapũ mena roro caátinucũrã pũame, ti rupapũ roro na caátie jetore átiãniganucũñama. Aperã, Espĩritu Santo cũ carotirore bairo caátinucũrã roque, cũ caborije cañurĩjẽ pũamerẽ átiãniganucũñama. ⁶ Noa ùna ati rupapũ mena roro caátianinucũrã pũame tore bairo na caáticõãninucũata, peero yasiricaropũ ágarãma. Aperã, Espĩritu Santo cũ caborije cañurĩjẽ ùnie pũamerẽ caátianinucũrã roque tocãnacã rũmũa Dios mena yerijõrõ ãnicõã ninucũgarãma. ⁷ Noa ùna ati rupapũ mena roro caátianiganucũrã pũame Dios cũ carotirore bairo átiãĩatimasĩgaetiyama. Bairi Dios pesuare bairo caãna majũ tuayama. ⁸ Bairi tore bairo ati rupapũ mena roro caátianinucũrã pũame di rãmũ ùno Dios cũ caĩñajesorije ùnierẽ áperimajũcõãñĩama cũ caĩñajoro.

⁹ Mũjãã roque ãmerẽ, na rupapũ caborore bairo caátianinucũrã na caátianinucũrõrẽ bairo mũjãã átiãmerĩña. Espĩritu Santo cũ camasiõrĩjẽ jũgori roque cũ caátirotiore bairo jeto mũjãã átiãninucũña. Tore bairo mũjãã átiãninucũgarã, caãnorẽ bairo Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mũjãã yeripũ cũ caãmata. Tunu bairoa Jesucristo cũ cajõũ Espĩritu Santo majũrẽ ni ùcũ cũ yeripũ cacũõõõũ pũame Jesucristo yau mee niñami. ¹⁰ Ati rupapũ, roro marĩ caátinucũrĩ rupapũ pũame caboapa rupapũ niña. Bairo caboapa rupapũ caãnimiatacũãrẽ, Jesucristo marĩpũre cũ caãmata, Dios pũame cañurã ñe ùnie cawapa mánarẽ bairo marĩ ãnio joroque átiyami. Bairi marĩ rupapũ caboamiatacũãrẽ, marĩ yeri pũame amũrecõõõũ caticõã ninucũgaro. ¹¹ Dios Yeri Espĩritu Santo, Jesucristo cariaricũpũre tunu cũ catio joroque caátacũ pũame marĩpũre cũ caãmata, marĩ rupapũ cayasiro bero tunu ti rupapũre catio joroque átiõõmi. Espĩritu Santo marĩpũre cũ caãnoi, cũ camasiõrĩjẽ mena tore bairo marĩ átiõõmi.

¹² Bairi yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, marĩ yeripũ Espĩritu Santo cũ caãno jũgori ati rupapũ mena roro marĩ caátiganucũrĩjẽrẽ áperirotiya. Espĩritu Santo cũ carotirore bairo pũame roque átirotiya. ¹³ Ati rupapũ mena roro mũjãã caátiganucũata, peeropũ mũjãã yasigarã. Baimirãcũã, tie carorijere Espĩritu Santo cũ camasiõrĩjẽ jũgori mũjãã caátijãnaata roque, mũjãã caticõã ninucũgarã.

¹⁴ Nipetiro Espĩritu Santo cũ camasiõrĩjẽ jũgori cũ carotirore bairo caátiasarã pũame Dios pũnaa majũ niñama. ¹⁵ Dios, Espĩritu Santore marĩ cũ cajoroĩ, paacoteri majã na quetiupũre cauwirã na cabairore bairo marĩ baietiyã. Dios pũame marĩrẽ cũ pũnaa marĩ ãnio joroque átiõõyami. Cũ, Espĩritu Santo marĩ cũ cajõõõmasĩõrĩjẽ jũgori marĩ Pacũ Diore, “Caacũ,” cariape cũ marĩ ĩ masĩña. ¹⁶ Espĩritu Santo pũame marĩ yeri marĩ catũõõnarĩjẽpũ, “Dios pũnaa majũ marĩ ãniña,” marĩ ĩ tũõõõao joroque átiyami. ¹⁷ Bairo cũ pũnaa caãna ãnirĩ Dios, cũ pũnaarẽ, “Caroare mũjãã yũ jogũ,” nipetiro cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo marĩ cãõõõõõõõõgarã. Jesucristo jũgori tiere marĩ cãõõõgarã. Jesucristo cũ carotirore bairo marĩ caátie jũgori

marĩrẽ roro na caápara, cũ mena ʘmũrecóopũ caroaro caãnopũ caroaro marĩ ãnicõã ninucũgarã.

La gloria que ha de venir

¹⁸ Ati yepapũ ãna, roro popiye marĩ cabainucũrijẽ mena quetibũju cõñamasĩã mano ʘmũrecóo caroaro caãnopũ caroare Dios marĩ cũ cajopee menarẽ. Bairo ati yepapũ roro popiye baimirãcũã, cabero caroaro majũ marĩ ãnicõã ninucũgarã Jesucristo mena yua. ¹⁹ Nipetirije ati ʘmũrecóo macããjẽ Dios cũ caqũẽnoriqũẽ pũame camasã pajutiricaro mano apeye ãnierẽ na cacoterore bairo coterõ baiya. “Ãnoa yũ pũnaa niñama,” Dios cũ caĩpa rãmũ caetaparore coterõ baiya. ²⁰⁻²¹ Caãnijũgoropũ Dios cũ caqũẽnoriqũẽ nipetirije caroa cañurĩjẽ ãnijũgoyupa. Cabero ati yepa macããjẽ roye tuapeticoasupa. Ati yepa to majũã roye tuaesupa. Adãn cũ cabaihotiorijere ãnarĩ, Dios pũame roque nipetirije to roye tuo joroque ásupi. Bairi nipetirije ati yepa macããjẽ cayasipee majũ tuayupa. Bairo cayasipee caãnimaatacũãrẽ, caberopũ Dios pũame tiere caroaro wasoagumi tunu. Bairo ti rãmũ caetaro cũ pũnaarẽ cawãma rupau cũ cawasoaparorea bairo ati ʘmũrecóo macããjẽ cũ caqũẽnoriqũẽ cũãrẽ cawãma jeto wasoacõãgumi. Bairo cũ caáto, tirãmũpũ cũ caátijũgoricarore bairo caroaro nigaro tunu. Pũgani roye tuaetigaro yua.

²² Bairi atore bairo marĩ masĩña: Ati ʘmũrecóo macããjẽ nipetirije Dios cũ caqũẽnoriqũẽ pũame, jĩcãõ carõmio pũnaa cutigo popiye cõ canetõrõrẽ bairo tie cũã roro popiye netõrõ baiya. ²³ Tie ati ʘmũrecóo macããjẽ jeto mee roro popiye netõrõ baiya. Marĩ cũã torea bairo popiye marĩ bainucũña. Bairo caãna nimirãcũã, merẽ caãnijũgoro Espĩritu Santore Dios cũ cajoricarã majũ marĩ ãniña. Popiye netõrõ marĩ ãnicoteya mai ape rupau, rorije cacũgoeti rupaure, marĩ, cũ pũnaarẽ cũ caĩricãrõrẽã bairo Dios cũ cawasoaparo jũgoye. ²⁴ Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuario jũgori marĩ netõõñupĩ Dios. Bairi caberopũ marĩ rupaure cũ cawasoapeere caãnorẽ bairo cariape marĩ tũgoñatutuacoteya. Ni jĩcãũ ãcã dise ãnie cũ cacoteriquere merẽ cũ caĩñaata, tiere cotenemoetiyami. Marĩ caĩñarĩqũẽpũ caãmata, dope bairo merẽ ãñarĩqũẽpũre cotemasĩã mano. ²⁵ Bairi marĩ caĩñaetiere mai cacoterã ãnirĩ tiere pajutiricaro mano marĩ cacotetũgoñarõ ñuña.

²⁶ Marĩ pũame Diore caroaro cariape caãnorẽ bairo cũ marĩ jẽnimasĩ peyoetinucũña. Bairo cajẽnipeyomasĩena marĩ caãnoi, Espĩritu Santo pũame marĩ juátinemonucũñami. Bairi marĩ caátĩãnipẽere marĩ jẽnibojayami cũ yaye busurique mena. Tie busurique pũame camasã busurique mena cabusujẽñomasĩã manie niña. ²⁷ Dios pũame roque marĩ yeri marĩ catũgoñarĩjẽrẽ caĩñabesemasĩ ãnirĩ Espĩritu Santo marĩ cũ cajẽnibojarijere cariape tũgomasĩñami. Dios cũ caborore bairo Espĩritu Santo pũame, marĩ, cũ yarãrẽ marĩ jẽnibojanucũñami.

Más que victoriosos

²⁸ Atore bairo marĩ masĩña: Nipetiri wãme caroa, o popiye marĩ cabainucũpẽere marĩ cũñupĩ Dios, marĩ, cũrẽ camairã cũ caborore bairo caroaro marĩ caátĩãnimasĩparore bairo ĩ. Tore bairo marĩ cũñupĩ Dios marĩ, cũ cabesericarã, cũ cabojũgoricarorea bairo catũgoũsarãrẽ. ²⁹ Dios merẽ caãnijũgoripaũpũa marĩrẽ ãñabeseri, “Ãnoa caãniparã yũ pũnaa majũ nigarãma,” ĩcũcõãñupĩ. Cũ macũ cũ caãnierẽ bairo marĩ caãnierẽ bou, bairo ĩcõã jũgoyupi. Bairi tunu cũ macãrẽ, nipetiro cũ mena

catūgoñatutuarā jūgocare bairo cū caānierē bou, bairo ī jūgoyeticūcōāñupī Dios. ³⁰ Caānijūgoripaupua merē cū yarā cū caānirotiricarā marī caānoi, cū pūnaa caāniparārē marī beseyupi. Bairo cū cabesericarā marī caānoi, “Ñe ūnie cabuimána, cañurā niñama,” marī ī iñañami. Bairo cū caī iñarā marī caānoi, caroaro majū cū caānajē cutie macāājērē marī cūā jīcā wāme ūnorē marī cūgoo joroque ásupi.

³¹ Bairo tie caroa queti majūrē tūgoñarī, atore bairo marī tūgoña masīnemoña: Dios cū caññamaicoterā marī caānoi, noa ūna aperā marīrē caññaterā nimirācūā, roro marī átiyaparoetiyama. ³² Dios cū macū caānimajūārē cū riaroti joyupi ati yepapure, marī nipetiro marī carorije wapare netōōgu. Marī mairī, “Cū yu joetigu yu macūrē,” ĩsupī. Bairo caátacu majū ānirī nipetirije caroaro marī caānajē cutipee cūārē marī jomajūcōāgumi. ³³ Dios roque, “Ānoa ñe ūnie cawapa cūgoena niñama,” marī, cū cabesericarārē marī ī masīñami. Bairi ni jīcāū ūcū, “Ānoa, cañuena niñama,” marī ī busujāmasīēcūmi. ³⁴ Mai, atore bairo niña: Jesucristo pūame yucapāipū marī carorije wapare netōōbojagu riayupi. Bairo ria-coamicūā, tunu nemo catiyupi Dios cū camasīrījē jūgori. Bairo catiri bero āmerē yua, cū pacu cū carotimasīrīpau cariape nūgōāpū ruiiri, marī yaye caānipeere jēnibojau átiyami cū pacu Diore. Bairi ni jīcāū ūcū, “Ānoarē na yaye wapa popiye na baio joroque na átirotiya,” marī, Dios cū cabesericarārē marī ī busujāmasīēcūmi. ³⁵ Jesucristo marīrē cū camairījērē ni jīcāū ūcū ēñotamasīēcūmi. Tunu bairoa popiye marī cabairije, o marī causeariti tūgoñarījē, o aperā Jesucristo yarā marī caānie jūgori roro marīrē na caātie to caānimitacūārē, Jesucristo pūame marīrē maicōā ninucūñami. Tunu bairi marī caaariarije, marī cajutii bopacarije, o cauwiorije watoa marī caānie, o aperā marīrē na capajīāgarije caānimitacūārē, Jesucristo pūame marī maicōā ninucūñami. ³⁶ Dios yaye quetire woarica tutipū cūā atore bairo iña cū yarārē:

“Dios, mu yarā jāā caāno jūgori tocānacā rūmua jāārē pajīārīcārō uwioro jāā átinucūñama.

Ovejare pajīāgarā, narē pajīārīcārōpū na cajeánarē bairo jāā cūārē roro jāā átinucūñama,”

ī quetibujū woatuyupa Dios ya tutipū.

³⁷ Bairo roro netōrō marī cabairije caānimitacūārē, marī pūame Jesucristo marīrē camai cū cajūátie jūgori roro marī cabainucūrījērē netōnucārī jōpūame tieie tūgoñaenarē bairo marī tūgoñanetōcōāgarā. ³⁸ Bairi ñe ūnie rusaeto atore bairo ñi tūgoñatutuacōāña: Dise apeye ūnie Dios marīrē cū camairījērē marī ēñotamasīētīña. Marī cabaiyasiata, o marī cacaticōāmata cūārē, dise ūnie marī ēñotamasīētīña. Bairi tunu ángelea majā, wātī yeri pūna quetiuparā cūā marīrē Dios cū camairījērē marī ēñotamasīētīñama. Tunu apeye āme caānie, caberopū caānipee cūā marī ēñotamasīētīña. ³⁹ Bairi tunu jōbui umarecōopū macāājē, caūcūārōpū macāājē, nipetirije Dios cū caqūēnorīqūē, marīrē Dios cū camairījērē marī ēñotamasīētīña. Marī Quetiupau Jesucristo yarā marī caānoi, jdi rāmū ūno marī maijānaetinučūgumi Dios!

¹ Yu, Jesucristore catūgousau ānirī mujāārē cariape yu quetibujuya. Mujāā ñitoetiya. Tunu bairoa Espiritu Santo yure cariape cū caquetibujuro jūgori cariape mujāārē ñiña. ²⁻³ Yu yarā, yu ya poa macāāna judío majā Jesucristore na catūgousaetiēre iñarī roro yu tūgoñarīqūē paicōā ninucūcɩpu. Yu yeri yu catūgoñarījēpu roro capūnirōrē bairo yu tūgoñanucūcɩpu. Bairo tūgoñarī yua, yu yarā Jesucristore na catūgousapeere bou, Jesucristo cū camano, peero caūpetietopu yu ágatūgoñaña, bairo na yu cabaibojaro iñarī roro na caátie wapore netōbujiorāma ī. ⁴ Na, yu yarā judío majā puame Jesucristore tūgousaetimirācūā, Israel ānacū pārāmerā, Israel ya poa macāāna majū niñama. Bairi narē Dios puame cū pūnaarē bairo caānparā majū na beseyupi. Bairo na beseri bero yua, nocārō cū catutuarije cū caasiyarije mena natu āñupī. Bairo na mena ācū, caroa wāme cū na caátipeere na átirotiyupi. Tunu bairoa Moisés ānacū cū caroticūrīqūē cawāmecutīe cūārē na cūñupī. Tunu bairoa cūrē na cañubuepee, caroaro na cū caátipee cūārē na joyupi. ⁵ Na cūā judío majā jāā ñicājāā ānana pārāmerā, jāā ya poa macāāna majū niñama. Tunu apeyera camasā ya wāme marī catūgoñarō puamata, Jesucristo cūā judío majā yaure bairo buiayupi ati yepapare. Cūā, niñami ati yepa macāājē caānie nipetirije Quetiupau. Bairi cūrē marī cabasapeopee niña. Bairoa to baiáto.

⁶ Dios, Israel ya poa macāānarē caroaro na cū caátigariquere na átipeyocɩ mee baiyami. Bairo puame roque niña: Diore na catūgousaetiē jūgori nipetiro judío majā Israel pārāmerā nimirācūā, na mena macāāna aperā apeī pārāmerārē bairo caāna tuayama Dios cū cañajoro. ⁷ Bairi judío majā nipetiro Abraham ānacū pārāmerā caāna nimirācūā, cariape cū pārāmerā majū nipetietiyama Dios cū cañajoro. Bairi bairo qūñupī Abrahārē Dios: “Pugarā mu capūnaa cutimiatacūārē, mu macū Isaac jūgori capāārā nigarāma mu pārāmerā caānparā,” qūñupī. ⁸ Bairo ĩgaro iña: Nipetiro Abraham ya poa macāāna cabuianucūrā Dios pūnaa majū mee niñama. Dios Abrahārē, “Caroaro mu yu átigu,” cū cañīqūērē catūgousarā roque Dios pūnaa niñama. Na ũna roque, Abraham ānacū pārāmerā majū tuayama Dios cū cañajoro. ⁹ Mai, atore bairo āñupā Dios caroaro cū cū caátipee Abrahārē: “Ati yutea ũno caāno ape cūmarē yu caetaro, merē Sara mu nūmo ĩcāū macū cutigomo,” qūñ quetibujū jūgoyeticūñupī Dios Abrahārē, cū macū cū cabuiapee macāājērē.

¹⁰ Atie yu cañquetibujurije jeto mee niña. Apeye atore bairo ĩcōñanemorīqūē roque cariape majū niña: Abraham macū Isaac, butiri bero, nūmo cusupi Rebecare. Bairi cō pūnaa ĩcānia pugará cabuiaricarā Isaac ĩcāū pūnaa āñupā. ¹¹⁻¹³ Mai, na cabuiaparo jūgoye, caroa, o carorije macāājērē na caátiparo jūgoyepua merē Dios ĩcāūrē cū besecūcōāñupī. Atope bairo cō ĩñupī Rebecare: “Cajūgocɩ caānparau puame cū baire capaacoteire bairo nigami,” cō ĩñupī. Tie cō cū cañjūgoyetirique puame cū ya tutipu cañrōrēā bairo cariape iña: “Jacore mairī cū yu besewu. Apei Esaú puamerē cū ñiñatewu,” ĩ quetibujuya. Tore bairo cū caátajere masīrī, atore bairo cariape marī ĩ masīña: “Dios, cū caboro, cū caátigajūgoyetiricarore bairo camasārē na besemasīñami cū caborārē. Dope bairo caroaro na caátiere iñajesori mee na beseyami,” marī ĩ masīña.

¹⁴ Tiera masīrī yua, “Toroquere, cariape caácu mee niñami Dios bairo cū caápata,” ¿marī ĩrāati? ¿Tore bairo marī ĩ masīña bairāpua! ¹⁵ Atope bairo puame qūñupī Dios Moiserē: “Yu camai jetore cū ñiñamaigu,”

qũĩñupĩ. ¹⁶ Bairi atore bairo marĩ masĩña: Dios, cũ majũ cũ caboro marĩ camasãrẽ marĩ bopaca ññamasĩñami. Cũ marĩ camairotiro jũgori mee marĩ mainucũñami. Tunu bairoa caroaro marĩ caátie jũgori mee marĩ maiñami. ¹⁷ Tore bairo cũ majũ cũ caborore bairo átiri, atore bairo qũĩñupĩ Dios quetiupau rey Egipto macããcũrẽ Moisés ãnacũ cũ caãna yũteapure: “Yũ catutuarijere mũ mena ññogu, mũrẽ quetiupare bairo mũ yũ jõwũ. Nipetiro camasã, catutuau yũ caãnierẽ na camasĩparore bairo ñ, tore bairo mũ yũ ápu,” qũĩñupĩ Dios. ¹⁸ Bairi Dios camasã noo cũ caborãrẽ na ññamaiñami. Tunu aperã na yeripu catũgousagaena pũamerẽ nemojãñurõ catũgousagaena majũ na ãnio joroque na átimasĩñami.

¹⁹ Bairo yũ caĩrjẽrẽ tũgorã, atore bairo mũjãã ñbujiorã: “Dios, cũ majũ cũ caboro caãno jũgori marĩ camasã marĩ caátianipee caẽnotamasĩã manie cũ caáticũjũgoyetiata, ¿dope bairo Dios cũ majũã tunu, ‘Cabuicũna mũjãã ãniña,’ cariape marĩ qũĩ masĩbujiocati? Ñ masĩtũbujioami Dios,” mũjãã ñ tũgoñabujiorã. ²⁰ Atores bairo ñi quetibũjũyũ mũjããrẽ: Mũjãã camasã cabũgoro macããna nimirãcũã, ¿netõõrõ caãnimajũũ Diore cũ mũjãã tutiyati? Ríi jotũ caqũẽnorĩcũrẽ, “¿Dopẽĩ tore bairiru yũ mũ weeri?” tirũ caĩmasĩparorea bairo mũjãã cũã ñrã mũjãã ñña Diore, tore bairo mũjãã caĩata. ²¹ Ríi jotũ caqũẽnorĩ majõcũ pũame ríi mena noo cũ cabori jotũ ñnierẽ qũẽnomasĩñami. Tie ríi mena jĩcãru jotũ caroaru majũ qũẽnomasĩñami. Tie menaina tunu aperũ cabũgoro caãniru majũ qũẽnomasĩñami.

²² Toreã bairo marĩ camasã cũ caqũẽnorĩcãrãrẽ cũ caboro marĩ átimasĩñami Dios. Baiõna, cũ pũame roro caãnarẽ cũ caĩñabeseri rãmũ caetaparo jũgoye roro na caátianierẽ caroaro yerijõrõ mena nũcãcõã coteãninucũñami. Ti rãmũ caetaro roque popiye na baio joroque cañuenarẽ cũ caátipee mena cũ catutuarije, nocãrõ cũ caátimasĩrjẽrẽ marĩ nipetiro camasãrẽ marĩ átĩ ññocõñagumi. ²³ Tunu bairoa marĩ cũ caĩñamairã pũamerẽ nocãrõ caroaro majũ cũ caãnierẽ marĩ camasĩrõ boyupi. Bairi cajũgoyepũ, yũre bairo caroarã cañurã na ãmarõ ñ, marĩ besecũjũgoyupi. ²⁴ Bairo marĩ besei yua, judío majã jĩcããrãrẽ, aperã judío majã caãmerã cããrẽ marĩ beseyupi. ²⁵ Dios yaye quetire woarica tutipu cããrẽ tirũmũpũ macããcũ Oseas cawãmecũcũ pũame atore bairo ñ woatujũgoyeticũñañupĩ judío majã caãmerãrẽ na cũ caátipeere:

“Yũ yarã na caãmerĩmiatacũãrẽ, yũ yarãrẽ bairo na ññiñagu.

Tunu yũ camaietimirĩcãrãrẽ, yũ camairãrẽ bairo na ññiñagu,” ñ woatuyupi Oseas Dios cũ caĩrjũqũẽrẽ.

²⁶ Tunu apewẽpũ bairo ñnemoña:

“ ‘Mũjãã yũ yarã mee mũjãã ãniña,’ Dios na cũ caĩrĩcã yeparũna tunu,

‘Dios cacaticõãninucũũ pũnaa ññama,’ ñecogarãma,” ñ woatuyupi Oseas, Dios judío majã caãmerãrẽ cũ caátipeere.

²⁷⁻²⁸ Jãã yarã judío majã Israel ya poa macããna na cabaipẽ pũamerã atore bairo ñ quetibũju woatujũgoyeticũñañupĩ Isaías: “Dios pũame yoaro mee na ññabesegumi ati yepa macããna nipetirore. Cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo cariape átigumi. Bairi Israel pãrãmerã, ria capairiya paputiro macããjẽ paare bairo capããrã nimirãcũã, capããrã mee netõjĩatigarãma roro na caátaje wapare,” na ñ woatujũgoyetiypu Isaías ãnacũ. ²⁹ Cũ, Isaiana tunu apewẽpũ atore bairo ñnemoñupĩ mai cajũgoyepure:

“Dios ñe ũnie carusaecu catutuamajũũ p̃ame marĩ mairĩ jĩcããrã ũnarẽ cũ carugaeticõãta, marĩ judío majã marĩ manibujiorã.

Sodoma, bairi Gomorra macãã macããnarẽ cũ caátatore bairo marĩ judío majã cããrẽ marĩ repeyocõãbujioricumi merẽ,” ĩ woatuyupi Isaiás ãnacũ.

Los judíos y el evangelio

³⁰ Toroquere, ¿dope bairo marĩ ĩcuti? Bairo p̃ame niña: Judío majã caãmerã Dios mena caroaro na caãnipeere macãẽsupa. Tere macãẽtĩmirãcũã, Jesucristo mena na catãgoñatutuarije jũgori tiere masĩjũgoyupa. Jesucristore na catãgoũsaroi, Dios p̃ame, “Caroarã, ñe ũnie rorije cawapa cãgoena niñama,” ĩrĩ na ĩñanucũñami. ³¹ Marĩ yarã israelita majã p̃ame roque Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ na catãgoũsaro jũgori Dios mena caroaro ãnigamiñupã. Bairo ãnigamirãcũã, tie rotiriquere caroaro átipeyoesupa. Bairi Dios mena caroaro ãnimasĩẽsupa. ³² ¿Dopẽĩrã Dios mena caroaro na ãnimasĩẽsupari? Bairo p̃ame niña: Jesucristo mena na catãgoñatutuarije mena mee, Dios mena caroaro ãnigamiñupã. Na majũ na catãgoñatutuarije mena p̃ame roque tore bairo ãnigamiñupã. Bairo Dios cũ cajoricũ Jesucristo mena catãgoñatutugaena ãnirĩ Dios tupũ áperigarãma. Bairi ãtããpũre carocawanucũrãrẽ bairo tuayama yua. ³³ Tore bairo cariape ĩ woatuyupa Dios ya tutipũ:

“Yũ p̃ame Siõn cawãmecuti buropũ jĩcã ãtããrẽ cũãrẽ bairo jĩcãũ cũ yũ cũña.

Bairi ni ũcũ cãrẽ cũ caboeticõãta, tiare carocawaũre bairo popiye cũ baio joroque cũ yũ átigũ.

Tunu ni ũcũ cãrẽ cariape catãgoũsaurũ p̃ame roque di rãmũ ũno, ‘Cabũgoro majũ cũ yũ boyupa,’ ĩ tãgoña yaparuaetigumi,” ĩ quetibũjũya Dios ya tutipũ cããrẽ.

10

¹ Bairo yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ p̃ame, yũ yarã Israel ya poa macããna na canetõjĩãtipeere butiuro yũ boya. Bairo bori yua, butiuro Diopũre na yũ jẽnibojanucũña. ² Na p̃ame Dios cũ caborore bairo caroaro átiگانucũmiñama. Bairo átiga ãninucũmirãcũã, na majũ na ya wãme ũnierẽ átiri, cũ caborore bairo átijĩãtietinucũñama. ³ Bairi, “Dios p̃ame Jesucristo mena marĩ catãgoñatutuario jũgori, ‘Ñe ũnie carorije cawapa cãgoena niñama,’ marĩ masĩñami,” ĩ tãgoñamasĩẽtĩnucũñama. Bairo tãgoñamasĩẽtĩrĩ yua, na majũ na caátitutuarije mena ñe ũnie cawapa mánarẽ bairo ãniganucũmiñama. ⁴ Jesucristo ati yepapũ etari, marĩ nipetiro camasã cũ mena catãgoñatutuarãrẽ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ carotiecocõãna meerẽ bairo caãna marĩ ãnio joroque ásupi, ñe ũnie carorije cawapa cãgoenarẽ bairo marĩ caãnimasĩparore bairo ĩ, Dios cũ caĩñajoro.

⁵ Atore bairo ĩ woatuyupi Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩjẽrẽ na catãgoũsarije jũgori canetõparãrẽ: “Ni jĩcãũ ũcũ roticũrĩqũẽ nipetirijere caátipeyomasĩ p̃ame Dios mena ãnicõã ninucũgumi,” ĩ woatuyupi.

⁶ Baipũa, apeyera Jesucristo mena marĩ catãgoñatutuarije jũgori marĩ canetõpee p̃amerẽ tũgoñarĩ, apewẽpũ Moisés ãnacũ cũ cawoatucũrĩqũẽrẽ marĩ tũgoroa mai. Atore bairo ĩ woatuyupi: “¿Ni ũcũ ãmãrecõopũ cũ wãmũácũati?” ĩ woatuyupi. Bairo ĩgũ ĩñupĩ: “Jesucristo marĩ cũ netõparãro ĩrã, ¿ni ũcãrẽ ãmãrecõopũ cũ wãmũarotiri, cũ marĩ piiruiojoroticuti?” ĩgũ

ĩñupĩ Moisés. ⁷ Apewẽpũ tunu ĩ woatunemoñupĩ: “¿Ni ũcũ caũcũãrĩ ope cariaricarã na caãnopũ cũ ruiácúati?” Bairo ĩgu ĩñupĩ: “Jesucristo marĩ cũ netõapáro ĩrã, ¿ni ũcũrẽ ti opepũ cũ ruiárotiri cũ marĩ piwãmũojoroticuti?” ĩgu ĩñupĩ Moisés. ⁸ Bairopũa, marĩ cajopee mee niña. Merẽ Moisés ãnacũ cũ cawoaturicarore bairo niña: “Merẽ mũjãã masiña Dios yaye quetire. Bairo mũjãã yeripũ tie queti caãno jãgorina, tiere mũjãã busunucũña,” ĩ woatuyupi. Bairi ni ũcũrẽ marĩ cajopee mee niña. Tie quetibũjuri que Jesucristo mena tũgoñatutuarique macããjẽ quetirea camasãrẽ jãã quetibũjunucũña. ⁹ Tie quetibũjuri que atore bairo ĩ quetibũjuya cariape marĩ cabũsũrije mena: “Jesús marĩ Quetiupau niñami,” ĩrĩ bero tunu, “Jesús cũ cariacõamiatacũãrẽ tunu cũ catiõyupi Dios,” marĩ yeripũ marĩ caĩtũgoñaata, Dios pũame roro marĩ caátaje wapare marĩ netõõgũmi. ¹⁰ Bairi marĩ yeripũ Jesucristo mena tũgoñatutuari, tunu cũ yarã marĩ caãnierẽ aperãrẽ na marĩ caquetibũjuata, Dios pũame, “Caroarã, ñe ũnie carorije cawapa cũgoena niñama,” marĩ ĩ ñagũmi. Bairo marĩ caápata, marĩ netõjĩatigarã roro marĩ caátaje wapare.

¹¹ Torea bairo ĩ quetibũjuya Dios ya tutipũ cũãrẽ: “Ni ũcũ cũ mena cariape catũgoñatutuaũ pũame di rũmũ ũno, ‘Cabũgoro majũ cũ yũ boyupa,’ ĩ tũgoña yapapuaetigũmi,” ĩ quetibũjuya. ¹² Bairi Dios pũame judío majã, judío majã caãmerã cũãrẽ na ĩñaricawoetiyami. Jĩcãrõ tãni caroaro cariape na ĩñãñami Dios camasãrẽ. Cũ, marĩ Quetiupau, nipe-tiro Quetiupau jĩcãũã niñami. Bairi cũrẽ cajẽnirãrẽ tocãnacã wãme caroare netõjãñurõ na jomajũcõãgũmi. ¹³ Dios ya tutipũ atore bairo ĩ woatuyupa: “Tocãnacãũpũa camasã roro na caátaje wapare Dios cũ canetõõrõ borã, marĩ Quetiupau wãmerẽ ĩrĩ cũ na cajẽniata, na netõõgũmi,” ĩ woatuyupa. ¹⁴ Dios yaye quetire caãnorẽ bairo cariape camasã na catũgõusaeticõãta, marĩ Quetiupaure cũ jẽnimasiẽnama. Bairo Jesucristo yaye quetire na catũgoeticõãta, cũ yaye queti cũãrẽ caãnorẽ bairo cariape tũgõusamasiẽnama. Tunu bairoa narẽ caquetibũjurã na camanicõãta, tie Jesucristo yaye quetire dope bairo tũgomasiẽnama. ¹⁵ Tunu bairoa Dios tocãnacãũpũa caquetibũjurã cũ cajoeticõãta, cũ yaye quetire camasãrẽ caquetibũjuparã manibũjiorãma. Bairopũa na joyupi. Dios yaye woarica tutipũ cũãrẽ na caetarijere atore bairo ĩña: “Aperã marĩrẽ, yeri ñajããõ joroque caátie caroa quetire na caquetibũjurãetaro ĩñarĩ butiõro marĩ useaniña,” ĩ woatuyupa.

¹⁶ Atie caroa quetire capããrã tũgomirãcũã, tocãnacãũpũa Israel ya poa macããna tũgõusapetietiyama. Isaías ãnacũ cũ caĩwoaturicarore bairo niñama: “Dios, jãã Quetiupau, jãã caquetibũjuri jere ¿noa ũna tiere na tũgõusayati? Jĩcããrã ũnaacã jeto tũgõusanucũñama,” ĩ woatuyupi. ¹⁷ Bairi camasã caroa quetire na catũgõusaro jãgori Jesucristo mena catũgoñatutuarã tuanucũñama. Tie caroa queti, Jesucristo yaye majũ niña.

¹⁸ Yũ pũame atiere mũjãã yũ jẽniñapã mai: ¿Israel ya poa macããna tie quetire na tũgoesupari? Tũgoricarãma. Dios ya tutipũ cũãrẽ atore bairo ĩ woatuyupa:

“Dios yaye quetire caquetibũjuri majã nipetiropũ quetibũjubatoyupa.

Bairi ati yepa nocãrõ cayoaropũ macããna cũã tie quetire nipetiropũ tũgoyupa,” ĩ woatuyupa Dios ya tutipũ.

¹⁹ Tunu mũjãã yũ jẽniñanemopa: ¿Israel ya poa macããna caroa quetire tũgomirãcũã, tiere na tũgomasiẽsupari? Tũgomasiẽrĩcãrãma. Tiere

quetibujunemogu, Moisés ānacū cū caīrīqūērē mājāã yu quetibujugu. Atore bairo ī woatuyupi Moisés, Dios cū yarārē cū caīrīqūērē:

“Yu yarā jeto meerē na yu maigu.

Tore bairo aperārē na yu camairō īnarī, mājāã, yu yarā puame na mājāã pesucutigarā.

Na mena mājāã asiajāñugarā,” īñupī.

²⁰ Caberomu tunu Isaías ānacū israelita majā caāmerārē īgu, atore bairo īnemoñupī:

“Noa ūna yure camacāētīmirīcārā puame merē āmerē yu masījāñuñama.

Bairo yure camacāētāna puamerē yu camasīrījērē na yu áti īñowū.”

²¹ Tunu apewēpu Isaías puame israelita majārē īgu, atore bairo ī woatuyupi: “Tocānacā rāmu yu wāmorīrē jewāmūorī na yu cotemiwū, yu yarā yutu na apáro ī. Na puame catūgousagaena, cabaibotiorā ānirī yutu atīgaema,” ī woatuyupi Isaías ānacū israelita majārē Dios cū caīrīqūērē.

11

El Israel escogido

¹ Bairi āmerē atore bairo mājāã yu jēniñaña: Bairo israelita majā cūrē cabaibotiorā na caāno jūgori, “Yu ya poa macāãna mee mājāã āniña āmerē yua,” ¿na qūiati? Bairo na ī īñaecūmi. Yu cūã, israelita majā yu judío majōcu yu āniña. Abraham ānacū pārāmi, bairi Benjamín ya poa macāãcū pārāmi majū yu āniña. ² Caānijūgoripapua merē Dios israelita majārē cū ya poa caāniparārē bairo na īñajūgoyupi. Bairi narē, “Yu yarā mee niñama yua,” na ī īñāētiñami āme cūārē. Mājāã masīrā profeta Elías ānacū yaye quetire. Cū puame Diore, “Israelita na carorije wapa buicutiyama,” na ī busujāñupī, Diore jēniācū. Tiere mājāã masīrā. Atore bairo ī quetibujuyupa Dios ya tutipu Elías cū caīrīqūē quetire: ³ “Yu Quetiupau, mū yarā profeta majā mū caquetibujujoricarārē na pajīāreama israelita majā puame. Na pajīāreri, waibutoare peori joemūgōjorica mesaari cūārē yasiorepeyocōāama. Yu jetore yu pajīāētiñama. Bairi yu cūārē yu pajīāgarā yu macāārā ātiyama,” qūiñupī Elías Diore. ⁴ Bairo cū caīrō tūgomīcūã, Dios puame atore bairo qūiñupī: “Jīcāārā israelita majā yu boyama bairāpu. Baal cawāmecucu aperā jūgūērē rūpopatuuri mena cū riape etanumurī caīroetanarē merē jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacā mil cārō majū, yu yarā caāniparārē na yu beseyparoya,” qūiñupī Dios Eliare, ī woatuyupa Dios ya tutipu. ⁵ Bairi āme cūārē torea bairo judío majā jīcāārā ūna tuacōāñama Diore catūgousari majā. Narē Dios puame na īñamairī na beseypupi. ⁶ Bairi Dios marīrē cū caññamairījē jūgori marī cū canetōōata, dope bairo marī netōmasīēna caroaro marī caātiānie jūgori yua. Caroaro marī caātiānie jūgori marī canetōmasīata, Dios marīrē cū camairīqūē puame cawapa manierē bairo tuabujoro.

⁷ Bairi, ¿dope bairo puame marī īrāati? Atore bairo puame marī ī masīgarā: Israelita majā puame caroaro Dios mena nigamīrācūã, na majū na caborore bairo caátigarā ānirī nipetiro cū mena ānipetiesupa. Jīcāārā cū cabesericarā roque cū caborore bairo caroaro ānimasīñupā. Aperā cūrē caboena roquere netōjāñurō caāmoope māna, cū yaye quetire catūgoena majū na tuao joroque ásupi. ⁸ Torea bairo īña Dios ya tutipu cūārē: “Dios, cūrē catūgousagaenarē na yeripu nemojāñurō cū yaye quetire catūgomasīēna majū na ānio joroque na ásupi. Bairi ati rāmārī cūārē catūgousaena majū nicōāñama israelita majā mai. Cacaapee cūgorā

nimirãcũã, caĩñaenarẽ bairo na tuao joroque ásupi. Tunu bairoa cũ yaye quetire catãgorã nimirãcũã, tiere catãgoena majũrẽ bairo na ásupi,” ĩ quetibũyaya Dios ya tutipũ cãã. ⁹ David ânacũ cãã atore bairo qũĩñupĩ Diore:

“Na, israelita majã na cabose rãmu qũẽnorĩ rãmu caãno roro majũ átinucũñama.

Bairo roro na caátiere ãnarĩ popiye na baio joroque na mũ caáto ãña.

¹⁰ Cacaapee cãgorã nimirãcũã, caĩñaenarẽ bairo na tuao joroque na ása.

Tunu bairoa popiye na rupaũ mena na tãmuo joroque na ása,” ĩñupĩ David cũ ya tutipũ Diore.

La salvación de los no judíos

¹¹ Bairi ãmerẽ mujãã yũ jẽniñaña: Bairo judío majã Jesucristore na catãgousaeto jũgori, ĩnipetiro judío majã na yasipeticoásupari? ¡Yasipetiesupa, bairãpũ! Bairo pũame baiyupa: Judío majã Diore baibotiori na catãgousagaetimiatacũãrẽ, aperã judío majã caãmerã pũame Diore tãgousari roro na cabairijere netõjãtiyupa. Dios pũame na netõõñupĩ. Bairo na cũ canetõõrõ ãnarã judío majã pũame, “Narẽ bairo jãã cããrẽ Dios cũ canetõõrõ jãã boya,” na ĩ tãgoñao joroque ásupi Dios. ¹² Bairo judío majã pũame Diore na catãgousaetie jũgori aperã ati mũrecóo macããna judío majã caãmerã pũamerẽ caroaro majũ na baiyupa. Cabero judío majã tunu Jesucristore na catãgousaro bero caãmata roque, ĩnetõjãñurõ caroaro majũ na bainemogaro ati mũrecóo macããna nipetirore!

¹³ Bairi mai, mujãã judío majã caãmerãrẽ jĩcã wãme ũno mujãã yũ quetibũyaya: Mujãã, judío majã caãmerãrẽ Dios yũ cũ caquetibũjurotijoriquere masĩrĩ, yũ paariquere caroaro cariape majũ yũ átipeyogaya. ¹⁴ Bairo mujããrẽ caroaro yũ caquetibũjuro, yũ yarã yũ ya poa macããna majũ pũame caroaro mujãã caátianierẽ na caĩñacõrõ yũ boya. Bairo mujãã ãnacõrĩ yua, na cãã tãgomasĩbujiorãma Dios na cũ canetõõgarijere. Bairo tãgomasĩrĩ yua, jĩcããrã netõjãtibujiorãma na carorije wapare. ¹⁵ Judío majã Dios macũrẽ na catãgousaetoi, aperã ati mũrecóo macããna judío majã caãmerã pũamerẽ cũ mena jĩcã yericũnarẽ bairo caãniparã majũ na ásupi. Cabero judío majã pũame tunu Jesucristore na catãgousaro bero caãmata roque, netõjãñurõ caroaro na bainemogaro. ¡Camasã cariaricarãpãrẽ catioricarãrẽ bairo caroaro majũ na bainemogaro yua! ¹⁶ ĩ cõñarĩ quetibũjurarico pũamata, atore bairo niña: Jĩcã pããrẽ, jĩcã cuiaca peenerĩ, “Dios yaye nigaro,” marĩ caĩtatato bero caãmata, carusari cui cãã caroa cui Dios ya cui tuaya, cũ caĩñajoro. Bairi tunu yucũ nũcõõrẽ, “Dios yaye nũcõõ nigaro,” marĩ caĩtatato bero caãmata, tii rũpũ cãã caroa Dios ya rũpũ majũ tuacõãña. Atoze bairo marĩ caĩcõñabueata, Abraham, jãã ñicũ ânacũ cãã caĩũũ cũ caãmata, cũ pããmerã cãrẽ bairo Diore catãgousaparã cãã caroarã cañurã nigarãma, Dios cũ caĩñajoro.

¹⁷ Apeyera tunu judío majã pũame yucũ, olivo cawãmecutii rũpũ majũrẽ bairo niñama. Bairo na cabaimiatacũãrẽ, tie rũpũ jĩcã rũpũre pajure rericarore bairo jĩcããrãrẽ na reyupi Dios cãrẽ na catãgousaetie wapa. Mujãã, judío majã caãmerã pũame macãñucũ macããcũ olivo rũpũre bairo mujãã ãniña. Bairo caãna mujãã caãnimiatãcũãrẽ, Jesucristo mena mujãã catãgousarije jũgori, pataaneatĩrĩ tunu olivũũ majũpũ tii rũpũre na capataaworicaropũ mujãã pũamerẽ wasoateire bairo ásupi

Dios. Bairi mujãã cãã âmerẽ olivou majũ rãpũũre bairo mujãã âniña. Bairo caãna ânirĩ mujãã cãã Dios yarã jĩcãũ pũnaa majũ mujãã âniña âmerẽ. ¹⁸ Bairo caãna ânirĩ mujãã rãame, “Judío majã olivou majũ rãpũũre bairo caãna netõjãñurõ caãnimajũrã jãã âniña,” ĩ tũgoñaeticõãña. Bairi atie rãamerẽ tũgoña masiritieticõãña: Tii olivou rãpũũ mee tii nucõõrẽ jũgocatiãniña. Tii nucõõ jũgori roque nipetirije tii rãpũũ cããrẽ jũgocatiãniña. Bairi, “Judío majã netõjãñurõ Dios cã camairã jãã âniña,” ĩ tũgoñaeticõãña.

¹⁹ Bairo yũ caĩquetibũjumiatacũãrẽ, mujãã jĩcããrã atore bairo mujãã ĩ tũgoñabujiorã: “Olivo rãpũũ caĩueti rãpũũre pajure reyupa, apeĩ rãpũũ rãamerẽ tunu wasoapuagarã. Torea bairo jãã judío majã caãmerã rãamerẽ Dios cã yarã jãã caãniparore bairo ĩ, judío majãrẽ na reyupi,” ĩ tũgoñarãma. ²⁰ Bairo mujãã caĩtũgoñarĩjẽ cariape caãnimitatacũãrẽ, atiere tũgoñamasiritieticõãña: Dios mena na catũgoñatutuaetie jũgori israelita majãrẽ na reyupi Dios. Bairo na átomicũã, mujãã rãamerẽ cã yarãrẽ bairo mujãã ĩñañami, cã mena mujãã catũgoñatutuarije mena jeto jũgori. Cũ mena mujãã catũgoñatutuaeticõãta, mujãã cãã mujãã netõẽtĩbujioricarã. Bairi, “Caãnimajũrã jãã âniña judío majã netõõrõ,” ĩ tũgoñaeticõãña. Dios rãame roquere cã tũgoña uwiya, “Jãã cããrẽ jãã reremi,” ĩrã. ²¹ Judío majã cãrẽ na catũgousaetie jũgori roro na caátaje wapare na masiriy-obojaesupi Dios. Olivou majũ rãpũũ caãnijũgorica rãpũũre pajure rericarore bairo na reyupi. Bairi mujãã judío majã caãmerã cãã mujãã catũgousaeticõãta, torea bairo mujãã átigumi.

²² Bairi caroaro mujãã catũgoñamasĩrõ ñuña: Dios camasãrẽ caĩñamaimasĩ caĩũũ majũ niñami. Baimicũã, tunu cã yaye quetire na cabaibotioata, tutuaro mena roro popiye na baio joroque caãcũ niñami. Judío majã cabaibotiorãrẽ tutuaro mena na ĩñabeseyupi. Bairo caátimasĩ nimicũã, mujãã judío majã caãmerã rãamerẽ caroaro mujãã ásupi, mujãã catũgousaro jũgori. Bairi mujãã rãame mujãã cã caĩñamairõ jũgori caroaro cã caborore bairo caãtĩaniparã mujãã âniña. Tore bairo mujãã caãtĩjãnacõãta, mujãã cããrẽ tutuaro mena popiye mujãã baio joroque mujãã átigumi. Olivou rãpũũre pajure reire bairo mujãã regumi mujãã carorije wapa yua. ²³ Bairo cabairije caãnimitatacũãrẽ, judío majã cariape na catũgousagaetiere jãnarĩ cã mena na catũgoñatutuajũgoata, cã yarãrẽ bairo na ãnio joroque na átigumi tunu. Olivou rãpũũ na capaatarica rãpũũre jeeri tunu na capuaotenemorõrẽ bairo na átigumi tunu. Dise ũnie Dios cã caátimasĩẽtĩẽ maniña. Bairi tore bairo na átimasĩñami tunu cã pũnaa majũ roquere. ²⁴ Olivou macãnucũ macããcũ rãpũũre pataaneatĩri apeĩ olivou majũpũ na capuaotenenomasĩata, nemojãñurõ na capuaotemasĩpee niña, tii macãã rãpũũ majũ rãame roquere. Tore bairo mujãã, judío majã caãmerãrẽ mujãã cã caátimasĩata, jjudío majã cã yarã caãnijũgomicãrã rãame roquere nemojãñurõ cã yarã na ãnio joroque na átinemomasĩñami Dios tunu!

La salvación final de los de Israel

²⁵ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, Dios cã caátigarique camasã mai na camasĩetãjẽrẽ mujãã yũ quetibũjupa, “Jãã jeto Dios yayere camasĩrã jãã âniña,” mujãã caĩtũgoñaetiparore bairo ĩ: Capããrã israelita majã Diore catũgousagaenarẽ bairo tuayama, aperã judío majã caãmerã nipetiro ati ãmurecõo macããna Dios cã cabesericarã cãrẽ na catũgousapetiro ũno mai. ²⁶ To bero caãno israelita majã catũgousaenarẽ bairo Dios

cū caáticūrīcārā cūā cū tūgousa jūgogarāma tunu. Bairo tūgousa jūgori yua, nipetiro israelita majā cūrē caborā netōjīātīpeticoagarāma na carorije wapare. Dios ya tutipū cūārē atore bairo ī woatuyupa israelita majā na canetōpeere:

“Camasārē canetōḏpau judío majōcu Sión cawāmecuti macāpūī caacú etagumi.

Bairo etari, Jacob pārāmerā roro na caátaje wapare netōḏgumi.

²⁷ Bairo na carorije wapare cū canetōḏrō bero caāno, cariape cajūgoyepu na cū caīquetibujū jūgoyeticūrīcārōrē bairo baigaro,”

Dios cū caīrīqūērē ī quetibujū woatuyupa cū ya tutipū.

²⁸ Jesucristo yaye caroa quetire catūgousaetimajūcōārā ānirī judío majā Dios pesuare bairo tuayama. Mujāā, judío majā caāmerā pūame Jesucristo yaye caroa quetire mujāā catūgousaparore bairo ī, tore bairo na tuao joroque átiyami Dios. Bairo átīmicūā, ape watoara judío majārē na maicōāñami mai. Caānijūgoropua na ñicūjāārē cabesejūgoricu ānirī na cūārē na maicōāñami. ²⁹ Bairi Dios cū caījūgoyeticūrīcārōrē bairo cariape átīmasīñami. Camasārē caroare na jori bero, di rūmū ūno tiere na ēmaētīñami tunu. ³⁰ Mujāā, judío majā caāmerā cūā tirūmūpūre Diore cū mujāā baibotio āninucūñupā. Ati yūtea caāno pūamerē tunu judío majā cūrē na cabaibotioro īñarī, mujāā judío majā caāmerā pūamerē mujāā īñamañami Dios. ³¹ Tore bairo mujāā, judío majā caāmerā mujāā cabairi-carorea bairo āmerē judío majā cūā Diore cū baibotionucūñama. Tore a bairo tuacoa ninucūñama mai ati rūmūrīrē. Dios pūame mujāā īñamaigu, tore bairo na tuao joroque átiyami judío majārē. Bairo āmerē na átīmicūā, mujāārē cū caīñamairōrēā bairo caberopu na cūārē na īñamaiguami tunu Dios. ³² Bairo īgū ñiña: Nipetiro camasā na cabaibotioro īñarī jīcārō tāni cabuicunarē bairo na cūñupī Dios. Camasārē tocānacāēpūrea jīcārō tāni na īñamaigu, tore bairo na cūñupī.

³³ Bairi Dios, ¡nocārō majū marī camasā carorā caānarē marī qūñamañati! Butioro marī īñamaimajūcōāñami. Nipetirijere masīpeyocōāñami. Bairi ni jīcāū ūcū, Dios cū catūgoñarījērē, cū caátie cūārē masīpeyoetiayami. ³⁴ Dios ya tutipū cūārē atore bairo ī quetibujūyupa: “Dios cū catūgoñarīqūē cūtiere ni jīcāū ūcū masīcūmi. Ni jīcāū ūcū cūrē, ‘Atore bairo pūame mū caáto ñuña,’ qūī quetibujūpo masīcūmi. ³⁵ Ni jīcāū ūcū Diore netōnucārōpū apeye ūnierē cajoricu ānirī, ‘Yū wapamoñami Dios,’ caīmasī mácūmi,” ī quetibujū woatuyupa Dios ya tutipū. ³⁶ Ati umārecóo macāājē nipetirije cū caqūēnorīqūē jeto niña. Cū catutuarije mena jūgori nipetirije ānicōā ninucūmasīña. Cū caboro jūgori cū yaye nicōā ninucūña. ¡Bairi cū jetorea basapeorique caroa majū to ānicōā ninucūáto! Bairoa to baiáto.

12

La vida consagrada a Dios

¹ Yū yarā, yū bairārē bairo caāna, Dios marīrē caroaro īñamai āninucūñami. Bairi mujāārē tutuaro mena atore bairo mujāā yū átirotiya: Diore qūīroarā camasā waiłbcu riire altar mesapū cūrī na ca-joemugōjoricarore bairo mujāā cūā Diore qūīroarā mujāā rupaū mena roro mujāā caátiganucūrījērē cūcōārī cū carotirore bairo jeto átīcōā ninucūña. “Mū yarā majū jāā āniña,” cariape qūīrī, caroa macāājērē átīcōā ninucūña. Dios mujāā mena cū causeaniparore bairo īrā, tore bairo mujāā

caáto ñuña. Tore bairo átiri, Dios mena mujãã catũgoñatutuarijere cariape cũ masĩo joroque mujãã átigarã. ² Ati umarecõo macããna cañuena na caátĩāninucũrõrẽ bairo átĩamerĩcõãña. Atore bairo pũame mujãã caátĩpee ñuña: Mujãã cacatiri rãmũ cãrõ nemojãñurõ mujãã catũgoñarĩjẽrẽ tũgoñawasoacõã ninucũña, caroaro cariape mujãã caátĩānimasĩpare bairo ãrã. Bairo mujãã caátĩāmata, caroaro Dios cũ caborore bairo mujãã caátĩānipeere mujãã masĩgarã. Caroaro átajere, bairi Dios cũ caññajesorije ũnierẽ, bairi ñe ũnie carũsaetie cariape macããjẽ átaje cũãrẽ mujãã átimasĩgarã.

³ Dios, yũre mairĩ mujãã quetibũjurotijogu yũ besewĩ. Bairi mujãã nipetirore ñuña: Ni ũcũ mujãã mena macããcũ cũ caátĩāninucũmasĩrĩjẽ mena netõjãñurõ caānimajũãrẽ bairo cũ majũã cũ tũgoñaeiticõãto. Atore bairo pũame cũ catũgoñarõ boya: “Jesucristo mena yũ catũgoñatutuario jũgori cũ caátĩānimasĩpeere yũ cũ cajorica wãme cãrõ yũ caátĩmasĩrõ jeto ñuña,” qũĩ tũgoñaáto. ⁴ Īcõñarĩ mujãã yũ quetibũjupa mai: Marĩ rupau jĩcã rupaua nimirõcũã, capee wãmecuti ricawatiya. Tie nipetirije jĩcãrõrẽ bairo ãmerĩña. Ricaati jeto ñuña. Marĩ caapee mena marĩ ññaña. Marĩ ãmoo operi mena marĩ tũgoya. Marĩ rũpori mena marĩ áya. ⁵ Marĩ, Jesucristo mena catũgoñatutuarã cũã torea bairo marĩ ãniña. Capããrã nimirãcũã, cũ mena macããna jĩcã rupaure bairo caãna marĩ ãniña. Marĩ nipetiro jĩcã rupau ãniturearore bairo marĩ ãniña.

⁶ Marĩ tocãnacãũpũrea ricaati wãme jeto cariape marĩ caátĩmasĩpee ũnierẽ marĩ joyupi Dios. Noo cũ cajogarijere marĩ joyupi. Bairi tiere caroaro marĩ átigarã. Dios yaye quetire marĩ caquetibũjumasĩpeere cũ cajoricarã marĩ caãmata, marĩ catũgoñatutuario cãrõ tiere camasãrẽ na marĩ quetibũjugarã. ⁷ Camasãrẽ juátĩnemomasĩrĩqũerẽ cũ cajoricarã marĩ caãmata, caroaro mena na marĩ juátĩnemogarã. Tunu bairo jũgobuemasĩrĩqũerẽ cũ cajoricarã marĩ caãmata, camasãrẽ caroaro na marĩ buegarã. ⁸ Camasãrẽ yeri ñajããõ joroque átĩmasĩrĩqũerẽ cũ cajoricarã marĩ caãmata, caroaro mena na tũgoñaõ joroque na marĩ átĩcõã ninucũgarã. Tunu bairo camasãrẽ dinero, o apeye ũnierẽ jomasĩrĩqũerẽ cũ cajoricarã marĩ caãmata, useanirĩqũẽ mena na marĩ cajoro ñuña. Camasãrẽ átĩjũgoānimasĩrĩqũerẽ cũ cajoricarã marĩ caãmata cũãrẽ, caroaro tũgoñamasĩrĩ, nũcũbugorique mena na marĩ caátĩānijũgoānimasĩrõ ñuña. Tunu bairoa camasãrẽ ñnamaimasĩrĩqũerẽ cũ cajoricarã marĩ caãmata cũãrẽ, useanirĩqũẽ mena na marĩ juátĩnemogarã.

Deberes de la vida cristiana

⁹ Cariape ãmeo maiãña. Di rãmũ ũno carorije macããjẽrẽ ññaboeticõãña. Caroa macããjẽ pũamerẽ átĩānicõã ninucũña. ¹⁰ Jesucristore catũgoũsarã ãnirĩ jĩcãũ pũnaarẽ bairo ãmeo maiña. Mujãã caborore bairo mujãã caátĩgaparo ũnorẽã, aperã na caborore bairo pũame ása. Nũcũbugorique mena ãmeo ññaña.

¹¹ Yeri tũgoñatutuarique mena Dios cũ caborore bairo átĩjĩāticõã ninucũña. Cateyepairãrẽ bairo tũgoñaeiticõãña.

¹² “Caroaro majũ marĩ átĩgumi Dios,” ĩ tũgoña useanicõã ninucũña. Popiye tãmũomirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tiere tũgoñanetõcõãña. Di rãmũ ũno Diore cũ jẽnijãnaeticõãña.

¹³ Jesucristore catũgoũsarã na cabopacarijere mujãã cacũgorije mena na ricawoya. Tunu mujãã tũpũ caetarãrẽ caroaro mena na qũẽnoña.

14 Mujããrê roro caánarê, “Caroare mujãã cū joáto Dios,” na ñña. Caroaro na cabaípee puamerê Diore na jënibojaya. “Roro cū áparo mujããrê Dios,” na ñeticõãña.

15 Noa ùna causeanirã na caãmata, na jũũ useaninemoña. Tunu noa ùna cayapuarã na caãmata, na mena otiri na yeri tutuao joroque na átinemoña.

16 Jicã majãrê bairo useanirõ jicãrõ mena caroaro ãnajêcusa. “Jãã, aperã netõrõ caãnimajũrã jãã ãniña,” ñ tũgoñaeticõãña. Tore bairo cañena ãnirĩ, cabũgoro macããna na caãnajê cutiere bairo ãnajêcusa. “Aperã netõrõ camasĩrã majũ jãã ãniña,” ñ tũgoñaeticõãña.

17 Noa ùna mujããrê roro na caáto, mujãã cūã roro na átiãmeeticõãña. Caroaro átiãnajêcusa, noa ùna mujããrê na busupaetio joroque ñrã. 18 Noo mujãã caátijãtiro cãrõ nipetiro camasã mena jicã majãrê bairo useanirõ jicãrõ mena caroaro ãnajêcusa. 19 Yũ yarã, yũ bairãrê bairo caãna, yũ camairã, mujããrê ñiña: Noa ùna mujããrê roro na caáto, mujãã majũ roro na áticãnamueticõãña. Dios puame roque mujããrê roro caánarê na ññabesegumi. Cũ yaye woaturica tutipũ cũãrê atore bairo ñ woatuyupa: “ ‘Yũ roque camasãrê caññabesepũ yũ ãniña. Roro na caátajere cariape na ññabesegu,’ ññupĩ marĩ Quetiupũ,” ñ woatuyupa cū ya tutipũ cũãrê. 20 Aperopũ cũãrê atore bairo ñ woatunemoñupã: “Mũ pesu, mũrê catutii, cū caũariata, cū ugarique nuña. Cũ cañemejipiata, cū etirique joya. Bairo cãrê caroaro mũ caápata, roro mũ cū caátajere bobotũgoñagumi,” ñ woatuyupa. 21 Bairi aperã mujããrê roro na caátimiatacũãrê, roro na átiãmeeticõãña. Caroa puamerê na átiãmeña. Bairo mujãã caápata, roro mujãã caãmeo átibujioataje buipearo ãninemoetigaro yua.

13

1 Dios jeto rotimasĩrĩquẽrê jomasĩñami camasãrê. Torena, ati yepa quetiuparã cūã Dios cū carotimasĩrĩjê jũgori ati yepa macããna camasãrê na rotimasĩnucũñama. Cũ cacũrĩcãrã majũ niñama. Bairi nipetiro na quetiuparã na caátirotirore bairo jicãrõ tũni tũgousaya. 2 Bairi ni jicãũ ùcũ ati yepa quetiuparãrê cabaibotioũ, Dios cū caátiroticũrĩquẽrê cabaibotioũre bairo tuayami. Bairo roro cabaibotiorãrê popiye na baio joroque na átigumi Dios. 3 Ati yepa macããna quetiuparã, caroaro caátĩãna camasãrê roro caátiparã mee niñama. Camasã roro caátiparã roquere, uwitũgoñao joroque roro na átinucũñama na yaye wapa. Bairi quetiuparã mena tũgoña uwiricaro mano mujãã caãnigaata, caroaro átiãnajê cutimasĩña. Bairo caroaro mujãã caátĩãnimasĩata, quetiuparã puame, “Caroaro mujãã átiãnimasĩña mujãã roque,” mujãã ñgarãma. 4 ãnoa quetiuparã Dios cū cacũrĩcãrã cū caborore bairo mujããrê cajuátiparã majũrê na cũñupĩ. Tore bairo cū cacũrĩcãrã na caãnimiatacũãrê, roro caána mujãã caãmata, na mujãã uwigarã mujãã quetiuparãrê. Na puame cabũgoro majũã carotimasĩparã, Dios cū cacũrĩcãrã mee niñama. Dios roro caánarê na caññabeseparore bairo ñ, quetiuparãrê bairo cū cacũrĩcãrã niñama. 5 Bairi mujãã quetiuparã na caññjêrê caroaro tũgopeorotiya, mujããrê popiye na áperio joroque ñrã. Tunu bairo, “Dios, marĩ quetiuparã marĩ na carotiro boyami,” mujãã yeripũ ñ tũgoñarĩ, mujãã quetiuparãrê caroaro tũgopeorotiya. 6 Dios cū caborore bairo capaacoteparã majũrê bairo cū cacũrĩcãrã na caãno jũgori, impuestos gobierno yaye na cawapajëñirĩjê ùnie cũãrê na wapa joya.

⁷ Tocānacāũpua ati yepa macāāna quetiuparārē caroaro mājāā caátipeere na caátirotirore bairo na átibojaya. Ni ūcūrē apeye ūnierē cū mājāā cawapamoata, tie wapare cū wapa joya. Tunu bairo impuestos na cawapajēnirījē ūnie cūārē na wapa joya. Nipetiro na ūnarē nucūbũgorique mena iñarī, caroaro na iroaya.

⁸ Aperārē na wapamoeticōāña. Jicoquei na mājāā cawapamorījērē na wapatipeyocōāña. Āmeo mairīqũē pũame capetietie niña. Bairi āmeo maicōāninucũña. Ni ūcū aperārē camaicōāninucũ pũame Dios cū caátiroticũrīqũē nipetirijere caroaro cariape ácu átiyami. ⁹ Dios atore bairo átiroticũñupī: “Mājāā nũmoa caāmerā mena, o mājāā manapũā caāmerā mena roro átiepeeticōāña. Tunu camasārē na pajīāētīcōāña. Tunu yajaeticōāña. Tunu aperā yaye cūārē iñaũgoeticōāña,” ĩ cũñupī Dios. Atie, bairi apeye roticũrīqũē mena neñorī jīcā risero mena atore bairo marī ĩ quetibũpũ masīña: “Mājāā majũ rupaũre mājāā camairōrēā bairo aperā camasā cūārē na maiña,” marī ĩ masīña. ¹⁰ Camaimasīrā pũame aperārē roro áperinucũñama. Bairi tore bairo narē na camaimasīcōāmata, Dios cū caroticũrīqũērē caátipeyocōārārē bairo tuayama.

¹¹ Atie nipetirije āme marī caānierē catũgoñamasīnemocōānipee niña. Merē Dios marīrē cū canetōōpa rũmũ cōñarō majũ baiya. Cajũgoyepũ Dios yaye quetire cariape marī catũgousajũgorica rũmũ netōjāñurō cōñarō majũ baiya. Bairi āmea masacatiri caānijũgoyecũtiparā marī āniña. Cacānirārē bairo baietirotiya. ¹² Jesucristo cū caetapa rũmũ cōñarō majũ baiya. Ape rũmũ cabusuatōre bairo merē ti rũmũ etaro baiya. Bairi ati ūmũrecóo macāāna cañuena canaitīārōpũ caānarē bairo caāna roro na caátiere bairo áperirotiya. Jīcāũ soldau cū wapana mena āmeo qũēgu, āpōā jutirore jānarī, cū besu mena cū caānorēā bairo marī cūā wātī marī wapacũ roro marī cū caátigarijere netōnucācōāgarā, Jesucristo mena tũgoñatutua nemorotiya. ¹³ Bairi ūmũreco cabaupetiro majũ caānarē bairo caāna ānirī caroa macāājē jeto caátiparā marī āniña. Ati ūmũrecóo macāāna bose rũmũ caāno eticũmurī na caawajañesēārōrē bairo cabaietiparā marī āniña. Tunu carōmia mena roro caáperiparā marī āniña. Carōmia cūā caũmua mena roro caáperiparā niñama. Āmeo qũērīqũē cūārē caáperiparā marī āniña. Tunu aperā yayere caññaũgaripeaetiparā marī āniña. ¹⁴ Bairo pũame marī átigarā: Soldau cū rupaũre cū caqũēnorōrē bairo marī cūā marī Quetiupau Jesucristo cū catutuarije mena tutuaro marī yeri tũgoñatutuagarā. Ati rupaũ mena roro marī caátiganucũrōrē bairo marī átiāmerīgarā yua.

14

No critiques a tu hermano

¹ Ni ūcū Jesucristo mena catũgoñatutua wēpũēcū cū caāmata, caroaro cū bocāri cū qũēnoña ñubueri majā mena. Cū ūcū mena bũsuri, tutuaro mena āmeo bũsuri que netōētīcōāña. ² Mai, ĩcōñarī mājāā yũ quetibũpũpa na ūna na cabairijere: Jīcāārā, “Nipetiri wāme ūgariquere jāā caũgaro ñurō,” ĩ tũgoñanucũñama. Bairo na caītũgoñamiatacūārē, aperā Jesucristo mena caroaro catũgoñatutua wēpũēna pũame otē jeto ūgari āninucũñama. Waibũtoa rii ūnierē ūgaetinucũñama. ³ Bairi ni jīcāũ ūcū nipetiri wāme ūgariquere caũgaũ cū caāmata, apej jīcā wāme ūnie caũgaetinucũ pũamerē cū qũīñateeticōāto. Tunu bairo jīcā wāme ūno

ugariquere caugaescu puame cūã, apei nipetiro ugariquere cauganucūãrē roro cū cū busupaicoteeticōãto. Merē cū cūã Dios cū cabesericu niñami. ⁴ Bairo Diore capaacoteri majõcu cū caãno roro cū busupaicoteeticōãña. Caroaro cabaimasĩata, o roro cabaĩata cūãrē, jĩcãũ cū quetiupau jeto tie cabairijere qũēnomasĩñami. Bairi marĩ Quetiupau Jesucristo roque caroaro cū cabaĩpeere caátimasĩ majũ niñami. Bairi nipetirije caugamasĩ cūãrē caroaro cū tuao joroque cū átigumi cū caátimasĩrĩjē jãgori.

⁵ Apeyere mujãã ñi cõñanemogu tunu: Jĩcããrã, ape rũmu netõjãñurõ caãnimajũrĩ rũmu cūgonucũñama Diore na cañubuepa rũmurē. Aperã puame, “Tocãnacã rũmua jĩcãrõ tãni Diore cañubuepee niña,” ĩ tũgoñanucũñama. “Tore bairo marĩ caãto boyami Dios,” ĩ tũgoñarĩ, tore bairo cariape caátiparã mujãã ãniña, mujãã caĩtũgoñarõrēã bairo yua. ⁶ Jĩcãũ ùcũ jĩcã rũmurē, “Dios ya rũmu niña,” ĩrĩ Diore cū caĩroacõãmata, caroaro ácu átiyami. Apei, “Tocãnacã rũmua jĩcãrõ tãni Diore cañubuepee niña,” ĩ tũgoñarĩ Diore cū caĩroacõãmata, caroaro ácu átiyami cū cūã. Torea bairo apeĩ cūã, “Nipetiri wãme ugariquere ugarotiya,” ĩrĩ Diore cū caĩroacõãmata, caroaro ácu átiyami. Bairo ugarĩ, Diore, “Yũ mena mu ñujãñuña,” qũĩnucũñami. Apei, “Waibucu riire ugaetirotiya,” ĩ tũgoñarĩ Diore cū caĩroacõãmata, cū cūã caroaro ácu átiyami. Cū caugarije otéte ugari, Diore, “Yũ mena mu ñujãñuña,” cū yeripu qũĩ jēnimasĩcõãñami cū cūã.

⁷⁻⁸ Jesucristo niñami marĩ Quetiupau. Bairi marĩ caborore bairo jeto caátĩanimasĩparã mee marĩ ãniña. Marĩ cacatiri rũmu caãno, o marĩ cariaro bero cūãrē marĩ Quetiupau cū carotirore bairo caátiparã marĩ ãniña. ⁹ Jesucristo puame riacoamicũã tunu catiyupi, nipetiro camasã cacatirã, cariaricarã cūãrē quetiupau majũ cū caãnimasĩparore bairo ĩ.

¹⁰ Bairi, ¿dopẽĩrã mujãã puame aperã Jesucristore catũgousarãrē na mujãã busupaicotenucũñati? ¿Dopẽĩrã narē cabũgoro macããnarē bairo na mujãã ĩñanucũñati? Marĩ nipetiro Dios cū caĩñabeseri rũmu caãno, marĩ caátaje caãno cãrõrē marĩ ĩñabese ecogarã. Bairi marĩ yarã Jesucristore catũgousarãrē na ĩñabeserãrē bairo caĩetiparã marĩ ãniña. ¹¹ Dios yaye woaturica tutipu cūãrē Dios cū caĩrĩqũerē atore bairo woatuyupa: “Yũ, caãnicõãninucũũ ãnirĩ mujããrē cariape quetibũju ñiña cabaĩpeere: Nipetiro camasã ñiroagarãma.

Rũropatuuri mena etanumurĩ nipetiro, ‘Mũ, Dios, cañuũ catutuaũ majũ mu ãniña,’ ñi basapeogarãma,” ĩ woatuyupa.

¹² Tie na cawoaturiquere tũgori bero, atore bairo marĩ masĩña: Marĩ, tocãnacãũpurea ati yepapu ãna, nipetirije marĩ caátajere marĩ jēniñagumi Dios. “¿Dopẽĩrã tore bairo mujãã átĩ?” marĩ ĩ jēniñagumi. Bairo cū caĩjēniñarõ, cū marĩ caquetibũjũpea niña.

No hagas tropezar a tu hermano

¹³ Bairo tiere tũgoñarĩ marĩ caãmeobusupainucũrĩjērē marĩ jãnarõã. Bairo puame átirotiya: Mujãã yarã Jesucristore catũgousari majãrē, mujãã caátĩãnie mena roro na tũgoña yapapuaõ joroque na ápericõãña. Jesucristo mena na catũgoñatutuarijere royetueticõãña. ¹⁴ Yũ, marĩ Quetiupau Jesucristore catũgousau ãnirĩ, ñe ùnie rusaeto atore bairo ñi tũgoñatutueticõãña: Nipetirije yũ caugarije cañurĩjē jeto niña. Apei puamerã apeye ùnie ugariquere, “Tie ugarique carorije niña,” cū caĩtũgoñaata, tie cãrē carorije niña. ¹⁵ Bairi aperã na caugaetinucũrĩjērē

na cañajoro mujã caugaata, na puame roro tũgoñabujiorãma. Bairo mujã caápata, narẽ mairã mee mujã átiya. Jesucristo yucupãipũ riri na cããrẽ na netõõbojayupi. ¡Bairi ugarique mujã caugañinucũrĩjẽ jũgori Jesucristore na catũgoñatutuarije to yasio joroque na ápericõãña! ¹⁶ Mujã caátĩanimasĩrĩjẽ jũgori aperãrẽ tũgoña yapapua joroque na mujã caápata, na cañajoro tore bairo átinemoeticõãña, mujã caátiere busupairema ãrã. ¹⁷ Marĩ, Dios cũ carotimasĩrĩpũ macããna marĩ caãnoi, jĩcã wãme ùnie ugariquere uga, eti, marĩ caátinucũrĩjẽ wapa maniña Dios cũ cañajoro. Atore bairo marĩ caátie puame cañimajũrĩjẽ niña: Caroaro cariape átiãnajẽ, tunu bairo aperã mena caroaro yerijõrõ mena ãnajẽ, tunu useanio joroque ãmeo átaje puame roque cañimajũrĩjẽ niña. Espiritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori tiere caátiparã marĩ ãniña. ¹⁸ Ni ùcũ tore bairo átiãnajẽ cutiri Jesucristo cũ caborore bairo caácũ caroaro ácu átiyami Dios cũ cañajoro. Bairo caroaro cũ caáto ãñarĩ camasã cãã, “Caroaro átiyami,” qũĩgarãma.

¹⁹ Bairi marĩ puame nipetiri wãme yerijõrõ ãnajẽ cutaje macããjẽrẽ caátĩaninucũparã marĩ ãniña. Tiere caãna ãnirĩ yua, Jesucristo mena tũgoñatutuanemo joroque marĩ ãmeo átigarã. ²⁰ Bairi ugarique mujã caugañinucũrĩjẽ jũgori Dios cũ caborore bairo na caátiere na átijãnao joroque ápericõãña. Bairopũ, nipetirije ugarique cañurĩjẽ jeto niña. Aperã na caugaetinucũrĩjẽrẽ na cañajoro marĩ caugarije jũgori Jesucristo mena na catũgoñatutuarijere na jãnao joroque átaje puame roque cañuetie niña. ²¹ Aperã catũgoñatutuawẽpũẽnarẽ, “Marĩ caátĩanie mena jũgori Jesucristore na tũgousajãnao joroque na marĩ átire,” ãrã, atore bairo marĩ caáto ñuña: Marĩ yũ carĩire caugaecu cũ caãmata, marĩ cãã ugaetirotiya. Use ocore caetiecu cũ caãmata, marĩ cãã etietirotiya.

²² “Nipetiri wãme ugariquere caugamasĩrã jãã ãniña,” caĩtũgoñatutuarã na caãmata, na caátĩanimasĩrĩjẽrẽ Dios jetore cũ na caquetibujero ñuña. ¡Ni jĩcã ùcũ cũ caátie mena, “Dios cũ cañajoro caroaro yũ átiya,” caĩtũgoñamasĩ puame useanirĩ niñami! ²³ Ni ùcũ cũ caugapeere, “Atiere yũ caugaro ñuetõ,” ĩ tũgoñamicũã, tiere cũ caugaata, tie wapa buicutiyami, cariape cũ catũgoñatutuaetie jũgori. Nipetirije marĩ caátipeere, “Atie marĩ caátipee cañurĩjẽ niña Dios cũ cañajoro,” caĩtũgoñatutuarã nimirãcãã, ricaati marĩ caápata, carorije macããjẽrẽ ãna marĩ átiya.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

¹ Marĩ, Jesucristo mena tutuaro catũgoñatutuawẽpũrã marĩ caãmata, aperã catũgoñatutuawẽpũẽnarẽ na juána, marĩ majũã catũgoñatutuawẽpũẽnarẽ bairo tũgoñarĩqũẽ cutirotiya. Marĩ majũã marĩ caátijesorije ùnie jetore áperirotiya. ² Marĩ nipetiro aperã caroaro na cañipee, na cañajesorije ùnie puamerẽ caátiparã marĩ ãniña, Jesucristo mena nemojãñurõ na catũgoñatutuanemoparore bairo ãrã. ³ Jesucristo cãã cũ yaye cañipee jetore ápeyupi, ati yepapũ ãcũ. Dios yaye woaturica tutipũ cããrẽ cũ cabairiquere atore bairo ĩ woatuyupa: “Murẽ roro caĩbujioatana yũ puamerẽ roro ĩnucũñama,” ĩ woatuyupa Cristo cũ pacure cũ caĩrĩqũẽrẽ. ⁴ Nipetirije tirãmupũ Dios yaye queti na cawoaturiquere marĩ masĩrotirã woatuyupa. Bairi popiye baimirãcãã, tie caquetibujoro bairo caátimasĩrã ãnirĩ Jesucristo mena marĩ tũgoñatutuacõã ninucũgarã. Tunu bairoa tiere bueri bero caroaro

yerijōrō marī ānimasīgarā. Tore bairo caāna ānirī Dios mena marī caānipeere useanirīqūē mena marī cotegarā.

⁵ Bairo roro popiye marī cabaiata, Dios p̄ame roque Jesucristo mena marī tūgoñatutuacōānio joroque marī átinucūñami. Tunu yerijōrō marī ānio joroque caācu niñami. Bairi mujāārē Jesucristo cū caātiānatōrē bairo, jīcārōrē bairo caānajēcuna mujāā ānio joroque átigumi. ⁶ Bairo cū caāto jūgori, tocānacāūp̄ua jīcārōrē bairo tūgoñarī useanirō atore bairo mujāā átigarā: Dios, marī Quetiup̄au Jesucristo pac̄ure jīcārō mena, “М̄н, cañuu m̄n āniña,” cū mujāā ī basapeogarā.

El evangelio es anunciado a los no judíos

⁷ Jesucristo mujāārē cū caátatorea bairo mujāā cūā mujāā mena macāānarē na iñamairī caroaro n̄c̄b̄ugorique mena na iñaña. Bairo mujāā caāto iñarā, “Caroú cañuu niñami Dios,” ī iñagarāma camasā cūā. ⁸ Tunu atore bairo mujāā ñi quetibuj̄nemoña: Jesucristo p̄ame jāā, judío majārē jāā juátigu asúpi ati yepar̄ure. Tie Dios cū caátipeere jāā ñicūjāā ānanarē cū caīj̄goyeticūrīcārōrē bairo cañuu ānirī cū caátipeyorijere marī masīō joroque ī, asúpi Jesús ati yepar̄ure. ⁹ Tunu bairoa mujāā, judío majā caāmerā cūā nocārō mujāā cū cañamairō jūgori Diore mujāā cabasapeoparore bairo ī, asúpi Jesús ati yepar̄u. Dios ya tutip̄u cūā Jesucristo cū pac̄ure cū caīb̄s̄uriquere atore bairo ī woatuyupa: “Bairi judío majā caāmerā watoap̄u ācū, j̄nocārō cañuu majūrē m̄n yu basapeogu!”

‘j̄Nocārō Dios catutuañ majū niñami!’ ĩrī m̄n yaye basarique mena m̄n yu basapeogu,”

ī woatuyupa Cristo cū caīrīqūērē.

¹⁰ Tunu apear̄up̄u Dios ya tutire na cawoaturique atore bairo ĩnemoña: “j̄Dios ya poa macāāna cū cabesericarā mena mujāā ape yepaa macāāna judío majā caāmerā cūā useanirī āña!”

¹¹ Tunu aperop̄u ī woatunemoñupā ti tutip̄ure:

“Ape yepaa macāāna judío majā caāmerā nipetiro tocānacā poa masapoari macāāna cūā,

j̄marī Quetiup̄ure cū basapeoya!” ī woatuyupa.

¹² Isaías cūā atore bairo ī woatuyupi:

“Isaí p̄ārāmi ape tuti bero macāācū buiagumi. Cūrē Dios p̄ame judío majā caāmerā quetiup̄ure bairo caācū cū cūgumi.

Bairi na p̄ame, ‘Jāārē canetōōp̄au niñami,’ cū mena ī tūgoñatutuagarāma,” ī woatuyupi Isaías ānacū.

¹³ Bairi camasārē Jesucristo mena tūgoñatutua masīrīqūērē cajonucūñ Dios p̄ame useanirīqūē, yerijōrō ānajē cutaje cūārē ñe ũnie r̄saricarō mano mujāārē cū jonemoáto. Tunu bairoa Espíritu Santo cū camasīrjē jūgori nemojāñurō cū mena mujāā catūgoñatutuamasīpeere cū jonemoáto.

¹⁴ Ȳn yarā, yu bairārē bairo caāna, ñe ũnie r̄saricarō mano mujāārē atore bairo ñi tūgoñatutuacōāña: Caroaro ñe ũnie r̄saeto caātiāna mujāā āniña. Tunu Jesucristo yayere caroaro majū camasīrā mujāā āniña. Bairo caāna ānirī mujāā majū mujāā āmeo quetibuj̄u masīña caroaro mujāā caānajē cutipeere. ¹⁵ Mujāā, bairo caātiānimasīrā mujāā caānimiatacūārē, ati tutip̄ure tutuaro mena yu quetibuj̄u woajoya, mujāā catūgojūgorique jīcā wāmerī mujāā caānipee car̄sarijere mujāā camasiritietiparore bairo ī. Dios ȳre caroaro ācū, Jesucristo yayere quetire mujāārē quetibuj̄u rotijou yu cūwī. ¹⁶ Bairi Jesucristore capaacoteire bairo yu cūwī, judío majā

caãmerã caroaro na caãniparore bairo ĩ. Bairo Jesucristore capaacoteire bairo yu caãnie ruame atore bairo niãa: Dios, judío majã caãmerã cããrẽ na cã canetõdgarije macããjẽ quetibujarique quetire na yu quetibujunucũña. Bairo na quetibujari yua, sacerdote majã Diore cã useanio joroque ana waibucu riire na cajoemugõrĩcãrõrẽ bairo yu cãã Diore, “Ãnoa, mã yarã niãama,” cã yu caĩquetibujarije jũgori Dios ruame cã useanio joroque átigu, na quetibuju yu átiya judío majã caãmerãrẽ. Bairo yu caáto, Espiritu Santo ruame narẽ Dios yarã na ãnio joroque na átinucũñami.

¹⁷ Torecu, yu ruame Jesucristo mena catũgoñatutuaũ ãnirĩ Dios yure cã caquetibujarotijocũrĩqũẽrẽ tũgoñarĩ butiuro tie paarique mena yu useaniãa. ¹⁸ Judío majã caãmerã Jesucristo yaye quetire na tũgousao joroque ĩ, Jesucristo yu cã camasĩõjorije mena yu caátimasĩrĩ wãme jettore na yu quetibujunucũña. Ape wãme ũno na yu quetibujuetinucũña. Bairi yu caquetibujarije jũgori, tunu yu caátĩãni ĩnomasĩrĩjẽ jũgori jĩcããrã na tũgousao joroque na yu átinucũña. ¹⁹ Tunu Espiritu Santo yu cã camasĩõjorije mena yu caátijẽño ĩnomasĩrĩjẽ jũgori na tũgousao joroque na yu átinucũña. Tore bairo ácu, Jerusalén macãĩ quetibuju jũgoacú, Iliria cawãmecutopu Jesucristo camasãrẽ cã canetõõrĩqũẽ quetire caroaro jĩcãrõ tãni cariape na yu quetibujuetawu. ²⁰ Aperã na caquetibuju ñesẽãëtĩnucũrõpu macããnarẽ Jesucristo yaye quetire yu quetibuju ñesẽãganucũña. Aperã na caquetibujaricaropu yu quetibujubuipeo ñesẽãgaetinucũña. ²¹ Tore bairo yu caátie ruame Dios yaye quetire woarica tutipu na cawoatujũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo baiya. Mai, atore bairo ĩ quetibuju woatuyupa:

“Aperã camasã cã yaye quetire camasĩëtãna nimirãcãã, tiere quetibujecogarãma.

Cã yaye queti na catũgoetajere tũgomasĩjũgogarãma,” ĩ woatuyupa Dios ya tutipu.

Pablo piensa ir a Roma

²² Yu caĩrõrẽ bairo ape macããrĩpu macããnarẽ quetibujuñesẽãnucũrĩ, mujãã tupu yu ámasĩëtĩña mai. “Roma macãpu yu águ,” nairõ ĩ tũgoñamicãã, yu ámasĩëtĩña. ²³ Bai ruã, merẽ yu paariquere yu átiyaparoya ati yepa macããna mena. Nocãrõ yoaro capee cãmarĩ majũ mujããrẽ ñiããñesẽãũ áganucũmiãa. ²⁴ Bairi Espaãaru ácu roque mujããrẽ ñiããnetõágu. Bairo nocãrõ caroaro useanirõ mujããrẽ yu caĩñarõ bero, mujãã ruame roque yure mujãã cajúato yu bootũgoñaã, Espaãaru yu caátĩ rãmu caãno. ²⁵ Baimicãã mai, Jerusalén macãpu yu águ, to marĩ yarã Jesucristore catũgousari majãrẽ na juátĩ ácu. ²⁶ Jesucristore catũgousari majã Macedonia macããna, bairi Acaya yepa macããna cãã na majũã na caboro dinerore neñoñupã. Jerusalén macããna Jesucristore catũgousarã cabopacarãrẽ na jogarã, tiere neñoñupã. Torecu, tie dinerore Jerusalẽpu na jeábojagu yu átiya mai. ²⁷ Na majũã na caboro tie dinerore neñoñupã. Bairo na caátaje ñujãñuã. Mai, cajũgoyepure judío majã Jesucristore catũgousajũgoricarã cã yaye macããjẽ caroa quetire na quetibuju batojũgoyupa. Bairo caroaro na na caátaje ãmeoñe, na cãã na cacãgorije ũnie mena na cajúátinomepa niãa. ²⁸ Bairo tie dinerore Jerusalén macããnarẽ na nuni yaparori bero, Espaãaru ácu mujããrẽ ñiããnetõágu. ²⁹ Bairi ñe ũnie rusaricaro mano atore bairo ñi

tũgoñatutuacõãña: Mũjãã tũpu yũ caetaro marĩ nipetiroputerea caroa majũrẽ marĩ jomajũcõãgumi Jesucristo.

³⁰ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, mũjãã Jesucristore catũgõusarã mũjãã ãniña. Tunu Espĩritu Santo cũ camasiõjorije jũgori caãmeomaimasĩrã mũjãã ãniña. Bairo caãna mũjãã caãnoi, yũre juátinemorã, atore bairo mũjãã caáto yũ boya: Popiye baimicãã caroaro yũ caátĩãnipeere Diopũre yũ jẽnibojaya. ³¹ Dios, Judea yepa macããna Jesucristore catũgõusaena cañuena, roro yũre na caátipeere cũ caẽñotaparore bairo ĩrã, Diopũre butiuro yũ mũjãã jẽnibojawa. Tunu bairo Jesucristore catũgõusarã Jerusalén macã macããnarẽ na cajuátijorije na yũ cajeátiere ĩnarĩ bero na useanio joroque ĩrã, Diopũre yũ jẽnibojaya. ³² Bairo Diore yũ mũjãã cajẽnibojaro jũgori useanirĩqũẽ mena mũjãã ñiñau etagu, Dios cũ cabooata. Bairo topu mũjããrẽ ĩñañesẽãũpu roque yua, mũjãã tũpu yũ tũgoña yerijãmasĩgu. ³³ Bairi marĩ Pacu Dios caroaro yerijõrõ ãnimasĩrĩqũẽrẽ cajou mũjãã nipetiro mena cũ ãnicõã ninucũáto. Bairoa to baiáto.

16

Saludos personales

¹ Bairi ãmerẽ mũjãã ñiña: Marĩ yao Febe cawãmecucore mũjãã tũpu cõ caetaro, caroaro mena cõ mũjãã bocáwa. Caroaro cõ mũjãã cajuáto yũ boya. Cõ cũã Cencrea macã macããna ñubueri majãrẽ butiuro cajuátinucũõ niñamo. ² Jesucristo mena cõ cũã cõ catũgoñatutuario jũgori, mũjãã cũã jĩcãrõrẽã bairo Jesucristore catũgõusarã ãnirĩ jĩcã majã ãmeo qũẽnorĩcãrõrẽ bairo cõ qũẽnoña. Bairi nipetirije cõ cabopacarjere cõ joya. Cõ puame capããrã ñubueri majãrẽ caroaro mena na juátĩãninucũũpõ. Yũ majũ cũãrẽ caroaro yũ juátinemonucũwõ.

³ Apeyera, Prisca bairi Aquila cawãmecuna na ñuáto. Na, puagarãpu yũrea bairo Jesucristo yaye macããjẽrẽ capaabojarã, cũ carotirã, yũ bapãrã niñama. ⁴ Na puame roro tãmbobujiowã, yũre roro aperã yũ na caátibujiopeere eñotamirã. Bairo caroaro yũ na caátajere tũgoñarĩ butiuro, “Yũ mena ñumajũcõãwã,” na ñijoya. Yũ jeto mee tore bairo ñiña. Nipetiro ñubueri majã poari judío majã caãmerã cũã ĩnucũñama. ⁵ Torea bairo tunu na ñuáto nipetiro marĩ yarã ñubueri majã Prisca, bairi Aquila ya wiĩpu caneñanucũrã cũã. Bairi apeĩ, yũ baire bairo caãcũ, yũ camai Epeneto cawãmecucu cũ ñuáto. Cũ puame Asia yepa macããcũ, aperã ti yepa macããna jũgoye Jesucristore catũgõusajũgoricu majũ ãmi. ⁶ María cawãmecuco cũã cõ ñuáto. Cõ puame mũjããrẽ butiuro caroaro mũjãã caãnorẽ bori, mũjãã juátinucũñamo. ⁷ Aperã yũ ya macã macããna Andrónico, apeĩ Junias cawãmecuna yũ mena preso jorica wiĩpu caãnana cũã na ñuáto. Mai, na puame apóstolea majã mena macããna na camairã majũ niñama. Bairi tunu yũ jũgoye Jesucristore tũgõusajũgoyupa.

⁸ Ampliato cawãmecucu cũã cũ ñuáto. Marĩ Quetiupũre catũgõusau cũ caãnoi, yũ bapa, yũ camai majũ niñami cũ cũã. ⁹ Apeĩ Urbano cũã cũ ñuáto. Cũ cũã jããrẽã bairo Jesucristo yaye macããjẽrẽ capaanucũũ majũ niñami. Apeĩ yũ camai Estaquis cũã cũ ñuáto. ¹⁰ Cũ ñuáto Apeles cawãmecucu cũã. Cũ puame Jesucristo mena cũ catũgoñatutuarijere marĩ masiõ joroque caroaro átĩãninucũñami. Bairi aperã Aristóbulo ya wii macããna cũã na ñuáto. ¹¹ Apeĩ yũ ya macã macããcũ Herodiõn cũã cũ ñuáto. Bairi Narciso ya wii macããna Jesucristore cariae catũgõusarã cũã na ñuáto. ¹² Marĩ Quetiupau yaye macããjẽrẽ capaabojanucũrã rõmirĩ

Trifena, apeo Trifosa cūā na űuáto. Bairi apeo jáā baiore bairo caācō Pérsida cō űuáto. Cō p̄ame tutuaro mena marī Quetiupau yaye paarique macāājērē paanucūñamo. ¹³ Rufo cūā cū paco mena cū űuáto. Cū p̄ame Jesucristo mena catūgoñatutuau nipetiro to macāāna na camasī majū niñami. Cū paco cūā cañuo, yu paco majūrē bairo caroaro yu cañāo ninucūñamo. ¹⁴ Ānoa cūā na űuáto: Asíncrito, apei Flegonte, apei Hermes, apei Patrobas, apei Hermes, bairi aperā marī yarā na mena macāāna űubueri majā cūā na űuáto. ¹⁵ Na űuáto ānoa cūā: Filólogo, apeo Julia, apei Nereo, apeo cū baio cūā, apeo Olimpas cawāmecucu cūā cō űuáto. Bairi nipetiro Jesucristo mena catūgoñatutuarā marī yarārē bairo caāna na mena caāna cūā na űuáto.

¹⁶ Bairi mujāārē űiña: Mujāā to macāāna tocānacāūpua nucūbugorique mena āmeo bocári caroaro āmeo jēninucūña. Nipetiro ato macāāna űubueri majā Jesucristore catūgousari poari macāāna mujāārē űurotijoyama.

¹⁷ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, tutuaro mena atore bairo mujāārē űiña: Masacatiri āña. Jesucristo mena jīcārōrē bairo mujāā tūgoñatutuamasētīō joroque caāna mena āmerīcōāña. Tunu roro mujāārē yapapua joroque caāna mena āmerīcōāña. Na yaye queti p̄ame mujāārē jáā caquetibujurique macāājē űnie mee, ricaati quetibujurique niña. Torena, na mena āmerīcōāña. ¹⁸ Na p̄ame marī Quetiupau Jesucristo cū caátirotirijere caquetibujunucūrā mee niñama. Na majūā roro na rupau caborore bairo na caátie macāājērē quetibujurā átinucūñama. Tunu bairoa caroaro ĩtori, tūgoricarō űurō carorije macāājērē quetibujuri, camasā cayeri tūgoñatutuaenarē roro na ĩ quetibuju mawijionucūñama. ¹⁹ Mujāā p̄ame roque caroaro Jesucristo yaye quetire mujāā tūgousaya. Camasā nipetiro cūā cūrē mujāā catūgousanucūrjērē caroaro masīñama. Bairi yu cūā mujāā mena yu useaniña. Tunu bairo caroa Espiritu Santo mujāārē cū camasīōjorije jūgori caroa macāājē jetore mujāā caátīāno yu boya. Carorije macāājē roquere mujāā caátīāno yu boetiya. ²⁰ Tore bairo mujāā caátimasīrō jūgori marī Pacu Dios yerijōrō ānajērē cajomasī p̄ame, wātī mujāārē caītonucūrē yoaro mee cū mujāā netōnucāō joroque átigumi. Mujāā rapori mena apeye űnierē pea aborericarore bairo cū mujāā átio joroque átigumi Dios. Marī Quetiupau Jesucristo caroare mujāā cū jonemoáto.

²¹ Mujāārē űurotijoyami yu bapa yure cajupaanucū Timoteo cawāmecucu cūā. Aperā yu ya macā macāāna, yu mena caāna Lucio, Jasón, Sosípater cūā űurotijoyama mujāārē.

²² Yu, Tercio cūā, ati cartare Pablōre cawoabojau, marī Quetiupaure catūgousau ānirī mujāā yu űurotijoya.

²³ Gayo cūā mujāā űurotijoyami. Yu, Pablo p̄ame, cū ya wiip̄u yu āninucūña. Atop̄u nipetiro űubueri majā p̄ame űubuerā etanucūñama. Apei Erasto cawāmecucu, ati macā macāāna yaye dinerore cañācotebojari majōcu cūā mujāārē űurotijoyami. Torena bairo mujāā űurotijoyami cū bai Cuarto cawāmecucu cūā. ²⁴ Marī Quetiupau Jesucristo nipetiro mujāārē caroare cū jonemoáto. Bairoa to baiáto.

Alabanza final

²⁵ Marī Pacu Diore cū marī cabasapeoro űiña. Cū p̄ame mujāārē cū mena nemojāñurō mujāā tūgoñatutuaō joroque caācu majū niñami. Tore bairo mujāārē átimasīñami Dios, cū yaye caroa queti camasārē cū canetōrīqūē quetire mujāā yu caquetibujunucūrjē jūgori yua. Tunu

bairoa Jesucristo yaye quetire mājãã yu caquetibujunucũrĩjẽ jũgori
tore bairo mājããrẽ yeri tutuarã mājãã átimasĩñami. Atie yu caque-
tibujunucũrĩjẽ ruame camasãrẽ cũ camasĩõetaje, ati yepa caãniparo
jũgoyepua caãnajẽ niña. ²⁶ Cabaimiatacũãrẽ, ãme roque profeta majã
na cawoatucũrĩqũẽ jũgori marĩ masĩõ joroque marĩ átiyami Dios. Cũ,
caãnicõãninucũã, cũ caátirotire bairo marĩ átiãnio joroque ĩ, ãmerẽ
tiere marĩ masĩõñami. Atie cũ caquetibujugarique mai camasãrẽ cũ
camasĩõetajere ãme roque nipetiro camasã poari atĩ umurecõo macããnarẽ
na masĩõ joroque átiyami Dios. Bairo tiere na cũ camasĩõrõ jũgori yua,
cariape tiere tũgori bero na catũgousaparore bairo ĩ, na masĩõñami Dios.

²⁷ ¡Marĩ Pacu Dios, jĩcãũã caãcũ, ñe ñnie rusaeto camasĩ majũrẽ cũ
marĩ basapeoto! “Cũ, Dios jetorea cũ caátimasĩrĩjẽ cũ catutuarije,
tocãnacã rũmua to ãnicõã ãmarõ,” marĩ ĩ tũgoñatutuacõã ninucũgarã, marĩ
Quetiupau Jesucristo jũgori. Bairoa to baiãto.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoaturije.

Primera Carta de San Pablo a los CORINTIOS

Saludo

¹⁻² Yñ, Pablo cawãmecucñ, Dios cã cabesericñ yñ caãnoi, yñ piijowĩ, Jesucristo yañ apóstol cã caquetibujurotijou yñ caãnipeere bou. Marĩ yañ Sóstenes mena ati cartare mujããrẽ woajou yñ átiya. Mujãã, jãã yarã Corinto macã macããna Diore catũgousari majã, Jesucristo jũgori Dios yarã caroarã caãnarẽ mujãã yñ woajoya ati cartare. Bairi tunu tocãnacãpau macããna Jesucristore caĩroari poari mena macããna mujãã caãnipeere bou, mujãã cããrẽ mujãã beseyupi. Bairi marĩ cããrẽ marĩ Quetiupau, na cããrẽ na Quetiupau majũ niñami, marĩ Quetiupau Jesucristo pũame yua. ³ Bairi caãnijũgoro atore bairo mujããrẽ ñiña: Marĩ Pacñ Dios, bairi marĩ Quetiupau Jesucristo mena caroare mujãã na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cããrẽ na jonemoáto, ñiña.

Bendiciones por medio de Cristo

⁴ Bairi tocãnacãnia, “Dios, jãã mena mñ ñujãñuña,” ñi jẽninucũña, Jesucristo jũgori Dios mujããrẽ caroaro majũ cã caátiere ññarĩ. ⁵ Bai pũa Dios, Jesucristo mena jũgori nocãrõ majũ paio netõrõ cã caátibojarique cañurĩjẽrẽ mujãã joyupi. Bairo cã caáto jũgori cã yaye busurique cããrẽ nemojãñurõ mujãã quetibujũ masĩõ joroque ásupi Dios. Tunu bairoa cã yaye caroa quetire cariape masĩriqũẽ cããrẽ mujãã joyupi. ⁶ Bairi caãnorẽ bairo cariape, “Ape yeri majũrẽ mujãã jogũmi Dios,” mujãã yñ caĩquetibujuricarorea bairo baimajũcõãña merẽ yua. ⁷ Tore bairo mujãã caãno jũgori yua, ñe ñnie rusaeto tocãnacã wãme caroa macããjẽ átiãni masĩriqũẽrẽ mujãã cãgocõãña Jesucristo marĩ Quetiupau nemo ati yepapñ cã cabauetaparo jũgoye. ⁸ Bairi Dios pũame tũgoñatutuariquere mujãã jocõã nigũmi ti rũmñ catasari rũmñ caãnorũ. Bairo ática ninucũgũmi Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo ati yepapñ cã catunuetari rũmũrẽ, ni jĩcãũ ùcũ mujããrẽ, “Mujãã buicũtiya,” qũĩtẽicõãto ĩ. ⁹ Bairi Dios pũame roque caãnorẽ bairo cariape cã caĩjũgoyetiricarorea bairo caácu niñami. Cã, Dios pũame roque mujãã piijowĩ, cã macũ marĩ Quetiupau Jesucristo mena jĩcãrõrẽ bairo mujãã caãniparore bairo ĩ.

Divisiones en la iglesia

¹⁰ Yñ yarã, yñ bairãrẽ bairo caãna, marĩ Quetiupau Jesucristo cã catu-tuarije mena mujããrẽ ñiña: Jĩcãrõrẽ bairo tũgoñanemorĩ masaricawoena, caroaro ãnicõãña. Useanirõ ãña. Jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩ, jĩcãrõ tũni ãmeo tũgoñaña mujãã yeripũ. ¹¹ Atiere mujãã ñiña, yñ yarã yñ bairãrẽ bairo caãna, capee wãme mujãã cabaibotionucũrĩjẽrẽ Cloé ya poa macããna jũgori caqueti tũgonucũũ ãnirĩ. ¹² Atore bairo jĩcããrã mujãã mena macããna na cañnucũrĩjẽrẽ ĩgñ ñiña: “Jãã, Pablöre catũgousarã jãã ãniña,” tunu aperã cãã: “Jãã, Apolos yarã jãã ãniña,” aperã cãã: “Jãã, Pedro yarã jãã ãniña,” aperã cãã: “Jãã roque Cristo yarã pũame majũ jãã ãniña,” ĩ busubotionucũñama. Jĩcã majãrẽ bairo mujãã busuetiya.

¹³ ¿Dopẽĩrã tore bairo mujãã ĩ busupainucũñati? Jĩcãũã niñami Cristo. Ricawatiri caácu mee niñami. ¿Yñ, Pablo ato yucupãipũ mujãã yaye wapare netõgũ yñ riayupari? ¿O, yñ wãme mena ĩrĩ mujãã na bautizayupari? Bairo ápeypa, tame. ¹⁴ Yñ roque ni jĩcãũ ùcũrẽ mujãã yñ

bautizaepu bairua. Bairi Diopure, “Yu mena mu ñujãñuña,” ñi jëninucũña. Bairua, Crispo, apeí, Gayo sawãmesuna roquere yua na yu bautizawu. ¹⁵ Toreca, ni jicãñi ucũ mujãã mena macããcũ, “Pablo wãme mena írĩ, cabautizaericu yu ãniña,” i masiëtĩñami. ¹⁶ Estéfanos ya poa macããna cããrẽ na yu bautiza royawu. Aperã noa ñnarẽ yu bautizaetroyawu. ¹⁷ Bairua, Jesucristo yure bautiza rotijoemi. Cũ yaye queti, camasãrẽ cũ canetõrĩqũẽ queti roquere yu quetibujũ rotijowĩ. Ati umãrecóo macããjẽ tũgoñarĩqũẽ jũgori tutuaro camasinetõmajũcõããrẽ bairo yu cũemi bairua. Jesucristo yucupãiru cũ cariarique, wapa manorẽ bairo to tuaeticõãto i, tore bairo yu cũwĩ Jesús.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

¹⁸ Cristo yucupãiru cũ cariarique caroa quetire cariape mee cañnierẽ bairo tũgoñanucũñama yasiricaropu caáparã pũame. Bairo cabaimi-atacããrẽ, atie caroa queti Dios catutua yaye queti pũame marĩ cũ yarãrẽ cũ canetõpee majũ niña yua. ¹⁹ Torea bairo i quetibujũya tirãmũpu Dios yaye busarica titipu na sawoatucũrĩqũẽ cũã:

“Masĩrĩ majãrẽ camasĩenarẽ bairo na ãnio joroque na yu átigu.

Tunu bairoa caroaro catũgomasĩrãrẽ catũgomasĩenarẽ bairo na ãnio joroque na yu átigu,” i woatuyupa.

²⁰ Bairi ati umãrecóo macããjẽrẽ camasĩrĩ majã cañnimirĩcãrã pũame camasĩena cabũgoro macããnarẽ bairo tuagarãma. Apei, “Cajũgobuei yu ãniña,” caĩ cũã torea bairo tuagumi. Torea bairo busunetõmasiëtĩgumi ati umãrecóopu macããjẽrẽ masĩrĩ butioro cabusubotionucũ cũã yua. ¡Dios pũame ati umãrecóo macããjẽ na camasĩrĩjẽrẽ nemojãñurõ na masiëtio joroque na átiyami! ²¹ Nipetirijere caátimasĩ niñami Dios. Bairi mai ati umãrecóo macããna camasã na majũã na camasĩrĩjẽ mena cãrẽ na camasĩrõ boesupi Dios. Bairo pũame boyupi: “Yu yaye quetire na catũgousaro jũgori na yu netõõgu,” i cũjũgoyupi. Bairo Dios cũ caĩmiatacããrẽ, “Cabũgoro macããjẽ niña,” i tũgoñanucũñama aperã Diore camasĩena pũame tie quetire.

²² Bairi judío majã cũã Dios yaye quetire cariape tũgogarã jũgoye, cũ yaye macããjẽ átijẽño iñorĩqũẽrẽ butioro bonucũñama. Bairi aperã griego majã pũame cũã ati yepa macããjẽ masĩrĩqũẽ jetore butioro tũgousaganucũñama. ²³ Jãã pũame roque yucupãiru na capapuatiricu Mesías yaye queti majũrẽ jãã quetibujũnucũña camasãrẽ. Bairi ãnoa judío majã pũame tiere tũgoteejãñuñama. Aperã judío majã caãmerã pũamerã cabũgoro macããjẽrẽ bairo tuanucũña tie queti. ²⁴ Bairo na cabaimi-atacããrẽ, aperã Dios cũ capiiricarã, cũ cabesericarã judío majã, aperã judío majã caãmerã pũamerẽ Mesías, Dios macũ catutua yu majũ niñami. Tunu bairoa, “Dios yayere camasĩ majũ niñami,” i tũgoñamasĩcõãñama. ²⁵ Ati umãrecóo macããna, Dios tore bairi wãme átimasĩrĩ marĩ cũ canetõrĩqũẽrẽ cabũgoro macããjẽrẽ bairo tũgoñanucũñama. Bairo na caĩtũgoñarĩjẽ cariape mee niña. Ati umãrecóo macããna na camasĩrĩjẽ nipetiro netõjãñurõ cañnimajũrĩjẽ niña tie Dios cũ caátimasĩrĩjẽ pũame roque. Tunu bairoa Dios cũ catutuarijere cañnimajũrĩjẽ meerẽ bairo ati umãrecóo macããna na caĩñamiatacããrẽ, camasã na caátimasĩrĩjẽ netõjãñurõ catutuarije niña.

²⁶ Yu yarã, merẽ mujãã tũgoñamasĩrã. Ati umãrecóo macããna na caĩñajoro, camasĩena mujãã cañniamiatacããrẽ, mujãã beseyupi Dios cũ yarãrẽ bairo yua. Bairi jicããrãcã jeto ninucũñama mujãã mena macããna

carotimasĩrã. Tunu bairoa jĩcããrãcã jeto quetiuparã caãnipoa macããnarẽ bairo caãna cãã ninucũñama mujãã watoare. Bairo caãna mujãã caãnimiatacũãrẽ, mujãã beseypuĩ Dios cã yarãrẽ bairo yua. ²⁷ Bairi, “Camasiẽna niñama,” camasã na caĩrãrẽ na cũñupĩ Dios cã yarã caãniparãrẽ. Ati yepapũ macããjẽrẽ camasĩrã pũame na camasĩmirĩjẽrẽ, “Wapa maa,” na ĩ tũgoñaboboãto ĩ, tore bairo ásupi Dios. Tunu bairoa tutuaro cabai-botiorã, “Jãã catutuarije wapa maa,” na ĩ tũgoñaboboãto ĩ, ati umũrecóo macããna catũgoñatutuenaerẽ na beseypuĩ Dios cã yarã ronarẽ. ²⁸ Dios pũame na beseypuĩ camasã aperã na caĩñaterãrẽ. Tunu bairoa ati umũrecóo macããjẽrẽ caboenaerẽ na beseypuĩ. Bairo pũame ĩgu ñiña: Dios na beseypuĩ ati yepapũre ñe ñnie cawapa mánarẽ bairo camasã na caĩñarãrẽ. “Caãnimajũrã jãã ãniña,” ati yepapũre caĩrãrẽ cabũgoro macããnarẽ bairo na ãnio joroque átigu, tore bairo ásupi Dios. ²⁹ Tore bairo Dios cã caãto yua, ni jĩcãũ ũcũ, “Yua, yũ majũã caãnimajũũrẽ bairo caãtijĩãtimasĩ yũ ãniña,” ĩ tũgoña botiomasiẽtĩñami Dios cã caĩñajoro. ³⁰ Dios pũame roque cã macũ Jesucristo jũgori cã mena macããna majũ mujãã ásupi. Tunu bairoa Jesucristo jũgori caroa wãme marĩ camasĩpee cããrẽ marĩ joyupi. Cũ, Cristo jũgori marĩ carorije wapare marĩ canetõpee cããrẽ cũñupĩ Dios. Cũ yarã caroarã, cã canetõõrĩcãã majũ marĩ cũñupĩ Dios. ³¹ Bairi Dios ya tutipũ cããrẽ atore bairo ĩ woatuyupa: “Ni jĩcãũ ũcũ caãnimajũũrẽ bairo catũgoñau pũame, ‘Dios roque marĩ netõõrõ caãnimajũũ niñami,’ quĩ tũgoñamasĩcõãto Dios cããrẽ,” ĩ quetibũju woatuyupa.

2

El mensaje de Cristo crucificado

¹ Torecũ yũ yarã, Dios camasãrẽ cã camasĩõetaje ãme roquere cã camasĩõrĩjẽ queti cariape macããjẽrẽ mujãã quetibũju etau, camasĩnetõũrẽ bairo botioro mujããrẽ yũ quetibũju ñesẽãẽpũ. ² Yũ roque mujãã tũpũre ãcũ, Jesucristo yucupãĩpũ cariarica yaye queti jetore mujãã yũ quetibũjuwũ. Ape wãme ricaati mujããrẽ yũ quetibũjuerũ, “Jesús yucupãĩpũ na carapũ-aturicũre na masĩãto.” ĩ. ³ Mujãã tũpũre etau, caquetibũjumasiẽcũrẽ bairo yũ tũgoñawũ. Bairo catũgoñau ãnirĩ tũgoña uwiri yũ nananucũwũ, mujããrẽ quetibũjugũ yua. ⁴ Bairi topũre mujããrẽ caroa quetire quetibũju ãcũ, caroaro masiriyoeto jeto mujãã yũ quetibũjuwũ. Nocãrõ ati yepa macããna na camasĩbotiorije ñnie mena masĩrĩ, mujããrẽ yũ quetibũjuerũ, “Camasĩ majũ niñami Pablo,” yũ mujãã caĩetiparore bairo ĩ. Espĩritu Santo cã camasĩõrĩjẽ jũgori roque, “Pablo cariape quetibũjũyami,” mujãã ĩ tũgoñao joroque yũ ápũ. Tunu bairoa Dios cã catutuarijere áti ĩñorĩ, tore bairo mujãã ĩõ joroque yũ ápũ. ⁵ Tore bairo yũ ápũ, Dios cã caãtimasĩrĩjẽ, cã catutuarijere ĩñarĩ bero, cã mena mujãã catũgoñatutuaparore bairo ĩ. Camasã ati yepa macããna na camasĩrĩjẽ macããjẽrẽ tũgori bero, Dios mena mujãã catũgoñatutuaro roquere yũ boerũ.

Dios se da a conocer por medio de su Espĩritu

⁶ Tore bairo quetibũjumirãcũã, aperã merẽ Diore caroaro cariape catũgousaricarã na caãmata, paio Dios cã camasĩõrĩjẽ mena jãã quetibũjũnucũña. Bairãpũa, ati umũrecóo macããna camasĩrĩ majã, o quetiuparã camasĩrã cayasiparã na camasĩrĩ wãme ñnie mena mee jãã quetibũjũnucũña. ⁷ Dios yaye queti, camasãrẽ cã camasĩõetaje masĩrĩqũerẽ mujããrẽ jãã quetibũjũya. Marĩ camasĩẽtãjẽ,

ati yepa caāniparo jūgoyepua marĩrē caroaro majū cū canetōga jūgoyetirique macāājē queti roquere jāā quetibujunucūña. ⁸ Atie wāme quetibujariquere bairi umurecōo macāāna quetiuparā cariape tūgoboca masiēsupa. Tore bairo tie cariape catūgomasiřā na caāmata, nocārō carou caācū Jesucristore yucupāipū cū papuatuetibujoricarāma. ⁹ Torea bairo ĩ quetibujū woatuyupa Dios ya tutipū cūārē:

“Dios pūame cūrē camairārē caroa majūrē na cūgoyuyami.

Camasā na caĩñaetaje, na catūgoetaje, na catūgoñacoteetaje majūrē na qũēnoyuyami,”

ĩ quetibujū woatuyupa ti tutipūre.

¹⁰ Tiera Dios āmerē yua marĩ masiō joroque átiyami cū Yeri Espiritu Santo jūgori. Espiritu Santo pūame nipetiro wāme caĩñamasipeyōu majū niñami. Nocārō Dios cū camasiñetōñucācōārĩjērē, camasā na camasiētĩē cūārē camasi majū niñami Espiritu Santo pūame.

¹¹ Ni jĩcāū ũcū, jĩcāū camasocū cū yeripū cū catūgoñarĩjērē marĩ masiētĩña. Cū, caācū jeto cū yeri cū catūgoñarĩjērē masi masiñami. Torea bairo Dios yeri pūna Espiritu Santo jeto masiñami cū yeripū cū caātiānimasīnucūrĩjē pūamerē. ¹² Bairi marĩ pūame roquere ati umurecōo macāāna yeri pūna ũnie meerē marĩ jowĩ Dios. Cū Yeri Espiritu Santo majūrē marĩ jowĩ. Cū pūame nocārō cañūu ānirĩ tore bairo cū Yeri majūrē marĩ jowĩ, cū yaye macāājērē marĩ camasiřarore bairo ĩ. ¹³ Bairi jāā pūame Espiritu Santo Dios Yeri majū cū camasiōrĩjē jūgori jāā quetibujunucūña. Jāā majūā jāā catūgoñarĩjē mena jāā camasi jūgoataje meerē jāā quetibujunucūña. Bairi Espiritu Santo yaye masiřiqũē macāājē mena camasā aperā Espiritu Santorea cayericunarē na jāā quetibujū netōnucūña.

¹⁴ Ni jĩcāū ũcū ati yepa macāācū Espiritu Santo cacūgoecu pūame cū camasiōgarijere boetinucūñami. Cabūgoro macāājērē bairo tūgocōānucūñami Espiritu Santo cū caquetibujugarijere. Tunu bairoa tie quetire tūgomicāū, tie tūgomasī jĩātietinucūñami. Espiritu Santo jūgori Dios yaye macāājērē marĩ masiña. Bairo Espiritu Santore cacūgoena pūame roque cū yayere tūgomasī jĩātietinucūñama. ¹⁵ Bairi apei camasocū, Espiritu Santo Dios Yeri majūrē cacūgoū tocānacā wāme ati umurecōo macāājē caroa wāmerē besemasīñami. Bairi tunu noa ũna camasā Dios Yeri cacūgoena pūame qũĩñabese masiēnama cū caātiānierē.

¹⁶ Bairi torea bairo ĩ quetibujūya Dios ya tutipū cūārē: “Ni jĩcāū ũcū marĩ Quetiupū cū yeripū cū catūgoñarĩjērē masiēcāmi. Tunu bairo ni ũcū, Dios cū caātipeere cū quetibujūpomasiēcāmi,” ĩ quetibujū woatuyupa Dios ya tutipū. Tore bairo cabaimajūcōāmiatacūārē, marĩ pūame Espiritu Santo jūgori Cristo cū catūgoñarōrēā bairo catūgoñarā ānirĩ Dios yaye macāājērē marĩ masiēcōāña.

3

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

¹ Toroque yū yarā, Espiritu Santo cū caānijūgorārē bairo caānarē mujāā yū quetibujū masiēpū. Baiřua, ati umurecōo macāāna na catūgoñarĩjērē bairo catūgoñarĩqũēcuna ya wāmei caānarē mujāā yū quetibujūwū. Bairi cawĩmarācārē quetibujare bairo masiriyoetoaca yū quetibujūwū mujāārē Cristo yaye queti pūamerē yua. ² Baiřua, camasiriyoetie wāme jeto-re mujāā yū quetibujūwū. Cawĩmau caĩpūārē ũpēcōārē joure bairo

yu árny, mujããrê ugarique majürê joricaro ünorêã yua. Bairi mujãã ruame Jesucristo yaye queti camasiriyorijere mujãã tûgopeyo masiêtiña mai. ¡Mujããrê rusamajücõãña mujãã catûgomasipeyopee! ³ Bairi mai Dios yaye quetire mujãã tûgomasí peyoetiya, ati umurecõo macããna na catûgoñanucürõrê bairo jeto mujãã catûgoñarîjê jûgori. Bairi ati umurecõopure mai ãna, roro ãmeo ññatee, ãmeo ññaugo apeye ñnierê mujãã átiya. Ati umurecõo macããna na catûgoñarîjê mena tûgoñarî na caátinucürõrê bairo jeto caátitûgoñarã mujãã ãniña mai. ⁴ Bairi aperã jïcããrã mujãã mena macããna atore bairo ñnucũñama: “Yua, Pablore catûgousay yu ãniña,” tunu apeí ruame: “Yua, Apolore catûgousay yu ãniña,” ãmeo í busarique netõnucũñama. Tore bairo mujãã calata, ati umurecõo macããna ya wãme catûgoñarîqũẽcuna majũ mujãã ãniña mai.

⁵ Bairi yu, Apolos mena noa ñna mee jãã ãniña. Dios yaye quetire caquetibujurã, cãrê cajuãti majãrê bairo caãna jãã ãniña. Jãã, mujããrê jãã quetibujuywã marî Quetiupãre cariapea mujãã catûgousapeere yua. Bairi jãã rugarãruã marî Quetiupãrã cû caátitotijoricarore bairo jeto jãã átinucũña. ⁶ Yua, Jesucristo yaye quetire mujãã yu quetibuju jûgowu, otere otejûgoure bairo. To bero Apolos ruame mujãã quetibujunemoñurî, mujãã camasiritiparore bairo í, yu bero otere oco pioure bairo. Bairo cû caãto, Dios ruame roque nemojãñurõ cû mena mujãã tûgoñatutuaoro joroque ásupi, tii otei cabutiwãmuátore bairo yua. ⁷ Bairi yu ote jûgoure bairo caquetibujûgoricu, tunu apeí yu bero, tii otei caputiricu to butiãtõ í, caoco pioricare bairo caquetibujunemorícû mena cabûgoro macããnarê bairo jãã ãniña. Dios ruame roque caãnimajũñ niñami. Cû roque otei caputiwãmuátore bairo nemojãñurõ cû mena mujãã tûgoñatutuaoro joroque caãcû majũ niñami. ⁸ Bairi caquetibujûgoricu, apeí cû bero quetibujunemorícû mena jïcãrõ tãniã nicõãñama. Bairo na caãnimiatacããrê, Dios ruame narê, caroare na jogumi na paariquere ññarî cû cajogaro jïcãrõ tãniã. ⁹ Dios yaye quetire, yu, Apolos rugarãruã Diore caquetibujubojarã jãã ãniña. Bairi Apolos ruame yu paarique bapa majũ niñami. Mujãã ruame yua, Dios yarã cû wese, cû caoteri wesere bairo caãna mujãã ãniña. Tunu bairoa cû wii roto cû cawii qũẽnorõrê bairo mujãã ãniña.

¹⁰ Yu ruame, “Yu yaye quetire caquetibuju jûgoyecutipãrã nigumi,” Dios cû caírícû majũ yu ãniña. Bairo caãcû ãnirî wiire paariquere capaajûgomasirê bairo caãcû caãnijûgorije ãtã rupaare capeojûgoyecucare bairo yu ãniña. To beropure apeí ruame apeyere capeonemousãre bairo niñami. Cû ruame yu berore quetibujunemoñami Dios yaye quetire. Bairãruã, tocãnacãũruã camasãrê quetibujuri majã caroaro cariape jeto na caquetibujuro ñña. ¹¹ Bairi Jesucristo ãtãã na cacûjûgoricare bairo caãcû yaye queti jettore yu quetibujunucũña. Bairi apeí ricaati quetibuju buipeomasietíñami. Jïcãã niñami Jesucristo ãtãã caãnimajûrícãrê bairo caãcû. ¹² Bairi camasã ãtãã caãnimajûrícãrê wii qũẽnorã, na cacûjûgorica buire tunu ape wãme ãtã oro, o ãtã plata, o ãtã nocãrõ caroa mena qũẽnomasíñama. O tunu bairoa yucãpãrî, apeye taa, o carupañorî ñnie mena ti wiire qũẽnobujorãma. Torea bairo yua, ni jïcãũ ãcû caroa wãme oro ãtãrê bairo cabairije quetibujuriquere quetibujuyami. Apeí ruame ricaati wãme, taa ñnierê bairo cabairijere quetibujubujioñmi camasãrê. ¹³ Bairi Dios ruame catusari rãmã caãno tocãnacãũruãna na paariquere ññabesegumi yua. Ti rãmã caãno Dios ruame peero mena atígumi. Bairo

etari yua, tocānacā wāme camasā na paariquere peero mena joecōña beseire bairo átigumi. ¹⁴ Tore a bairo ní ūcū cū caquetibujarije Dios yaye caāmata, caroa majūrē cū jogumi tie wapa yua. ¹⁵ Bairi tunu ricaati cū paarique Dios yaye mee caānie caāmata, cū paarique pñame taa wiire peero caūrerore bairo yasicogaro. Baiṛna, caquetibujumiricū pñame caticōāgumi, apei cū ya wii caūrō, caaturutimasiricūrē bairo yua.

¹⁶ Mujāā, templo Dios ya wiire bairo caāna mujāā āniña, Dios Yeri Espiritu Santo mujāā yeripñ cū caāno jūgori. ¿Tiere mujāā tūgoña masīētīñati? ¹⁷ Ti wii, Dios ya wii pñame caroa wii majū niña. Ti wiire a bairo caāna cū yarā majūā mujāā āniña mujāā cūā. Bairi ni jīcāū ūcū mujāā Dios ya wiire bairo caānarē ricaati cū caquetibujmroyetuata, Dios pñame popiye cū baio joroque cū átigumi.

¹⁸ Torecñ, ni jīcāū ūcū mujāā mena macāācū cū majūā qūito āmericōāto. Ni jīcāū ūcū ati ūmurecōo macāāna na camasīrījē ūnie jūgori aperā netōrō camasīmajūrē bairo cū catūgoñabotioata, tie cū camasīrījē cū jānacōāto. Tere camasīēcū majūrē bairo cū áparo tunu. Tore bairo cū caápata, cariaepa masīrīqūē majūrē cū jogumi Dios. ¹⁹ Dios pñame roquere ati ūmurecōo macāājē na camasīrījē cabugoro macāājē, cawapa manie majū niña. Tore a bairo majū ī quetibujya Dios ya tutipñ na cawoatucūrīqūē cūā: “Dios, ati ūmurecōo macāājēē camasīrī majārē, tie na camasīrījē menaina na átimawijioregumi,” ī woatu cūñupā. ²⁰ Tunu ape wēēpñ ī woatunemoñupā: “‘Ati ūmurecōo macāāna masīrī majā na catūgoñarījē mena na camasīānie, cabugoro macāājē, cawapa manie niña,’ iñami marī Quetiupañ Dios,” ī woatuyupa Dios ya tutipñ. ²¹ Bairi ni jīcāū ūcū, “Ati ūmurecōo macāājēē camasīrē, catūgousañ majū yñ āniña,” qūī botioeticōāto. Bairopñ, jāā nipetiro jāā caquetibujarije mujāā yaye rotie jetoa niña. ²² Bairi yñ, Pablo, apei Apolos, apei Pedro, bairi ati ūmurecōo macāājē, marī cacatiānie cūā nipetiro mujāā yaye jeto niña. Tunu bairoa riarique, ati rñmñ caānie, ape rñmñ caatípee nipetirijere cūñupī Dios. Tie nipetirije mujāā yaye jeto niña. ²³ Bairi mujāā pñame Cristo, jīcāū yarā mujāā āniña. Cristo pñame cūā Dios yañ jetoa caācñ niñami. Bairi, “Cū yañ pñame yñ āniña,” camasā ūnarē caīētīparā mujāā āniña.

4

El trabajo de los apóstoles

¹ Bairi jāārē, “Jesucristo cū caátirotirijere caána, cūrē cajuāti majā niñama,” caīparā mujāā āniña. Dios yaye queti camasārē cū camasīōetaje āme roquere cū camasīōgariquere Diore caquetibujbojarā jāā āniña. ² Tore bairo jīcāū paabojari majōcñ cū quetiupañ cū caátirotiriorea bairo caroaro jīcārō tñni caátipañ niñami. Tore bairo cū caāto, cū quetiupañ pñame caroaro iñauseanigumi cū paariquere yua. ³ Bairi yñre, “Pablo caroaro quetibujyami,” o “Roro quetibujyami,” yñ mujāā caītūgoñarījēē butiuro majū yñ tūgoñamacāētīña. Bairi noa ūna jīcāārā ati yepa macāāna quetiuparā cūā iññabesemasīētīñama. Yñ majū cūā tore bairo yñ paariquere ñi besemasīētīña. ⁴ Baiṛna, yñ paariquere roro yñ tūgoñaētīña. Tore bairo catūgoñaecñ nimicūā, “Dios cū cañajoro ñe ūnie cabui mácūrē bairo yñ āniña,” ñi masīētīña. Marī Quetiupañ pñame roque iñacōñarī iññabesegumi cū caborore bairo yua. ⁵ Bairi mujāā pñame roque ti yutea caetaeto cajūgoyea iññabeseeticōāña. Marī Quetiupañ pñamerē cū coteya. Cū pñame roque ati yepapñre etari canaitīārōpñ caānarē

bairo baujaeto na caátaje nipetirijere caroaro cabusuroꝑu na iñapetio joroque átigumi. Tocānacāũꝑurea camasā na yeri na catũgoñarijêrê marĩ iñopoyocōãgumi. Bairo átiri bero yua, tocānacāũꝑurea, “Caroaro mujãã árũ,” na iğumi Dios cū caĩparā cajesorārê yua.

⁶ Yũ yarã, mujãã yaye caānipee caroaro mujãã canetõpeere i, ati wāmerê mujãã yũ quetibũjũya. Bairi yũ, Apolos mena jãã cabairijere ičõñari, mujããrê yũ quetibũjũya. Tie jãã cabairijere mujãã ꝑame iñacõñari, Dios yaye woaturique caĩquetibũjũro netõjãñurõ ape wāme átibuiepo āmerĩcõãña. Ricaati wāme mujãã átiāmerĩgarã. Bairi mujãã ꝑame, “Jããrê caquetibũjũjũgou ꝑame mujããrê caquetibũjũjũgou netõõrõ camasĩnetõũ niñami,” mujãã i tũgoña botioetinucũgarã. ⁷ Mujãã, aperã netõõrõ caānimajũrã cañurã mee mujãã āniña. Camasĩnetõõrã mee mujãã āniña. Nipetirije mujãã cacũgorije mujãã camasĩrĩjê Dios mujããrê cū cajorique jeto niña. Bairo Dios mujããrê cū cajorique caānimiatacũãrê, çnopẽĩrã mujãã majũ camasĩjũgoriquere bairo mujãã tũgoñañati? Bairo mujãã catũgoñarijê ñuẽtĩña.

⁸ Bairo caāna ānirĩ atore bairo mujãã tũgoñanucũña: “Dios yaye nipetirijere jãã masĩña. Ñe ũnie jãã rusaetiya. Nipetirije jãã cabotũgoñarijêrê jãã cũgoꝑeyocõãña. Pablojããrê na marĩ macãẽtĩña,” mujãã iñucũña toꝑu jãã caāmerõ. Quetiuparã reyre bairo mujãã tũgoñanucũña merê. iBairãꝑua, cariapea rey masĩrĩqũẽrê bairo ñe ũnie rusaeto mujãã camasiata, ñubujiora! iJãã cūã mujãã camasĩrĩjêrê jãã tũgonemobujiorã, tame! ⁹ Bairo yũ caĩrĩjê caānimiatacũãrê, atore bairo ñi tũgoñaña: “Jãã, Jesús yaye quetire Dios cū caquetibũjũrotijoricarã ꝑamerê cabũgoro macããna, catusaari majãrê bairo jãã cũñupĩ. çDopẽĩ bairo roro cū caya-sioreparãrê bairo jãã cū cũñuparĩ?” ñi tũgoñaña. Bairi nipetiro ati yepa macããna, mũmrecóo macããna ángelea majã cūã popiye roro jãã cabairijere iñanucũrãma. ¹⁰ Jãã ꝑame Cristo yaye quetire jãã caquetibũjũrije jũgori cabũgoro macããna camasiēnarê bairo jãã tuaya camasā na caĩñajoro. Mujãã roque Cristo nocãrõ cañũũ jũgori catũgoñamasĩrã majũrê bairo mujãã tuaya na caĩñajoro. Tunu bairoa jãã ꝑame catũgoñatutuawẽꝑũẽna jãã caānimiatacũãrê, mujãã ꝑame catũgoñatutuarã majũ mujãã āniña. Jããrê camasā jãã iñatejãñũñama. Mujãã ꝑame roquere caroaro nũcũbũgoro mena mujãã iñanucũñama. ¹¹ Bairi āmerũ cũãrê roro popiye jãã baiya. Roro jãã aua tãmuocõã niña. Tunu bairoa oco etigarã, o juti cũgoena roro popiye jãã tãmuonucũña. Camasã cūã roro popiye jãã baio joroque jãã átiepenucũñama. Jãã caāni wii majũ cũãrê cacũgoena jãã āniña. ¹² Bairi jãã jũticoanucũña, popiye paamirã. Tunu aꝑeyera camasā roro jãã na caĩtutiata, “Caroare cū joáto Dios,” jãã i yũcoanucũña. Dios yarã jãã caānoi, roro popiye jãã átiepenucũñama. Tunu bairoa tiere nocãrõ mena jãã nũcãcõãnucũña. ¹³ Roro majũ camasā jãã bũsũꝑainucũñama. Bairo roro jãã na caĩmiatacũãrê, caroa wāme mena na jãã yũnucũña. Ati mũmrecóo macããjê camasā na caboetiere na carerijere bairo jãã iñanucũñama aperã camasā ati mũmrecóo macããna ꝑame. Tore bairo cajũgoyeꝑua jããrê caĩepericarã āmerũ cũãrê torea bairo jãã ičõã ninucũñama mai.

¹⁴ Atie yũ caquetibũjũwoatujorijere iñari, “Na bobotũgoñato,” i mee yu woajoya. Yũ pũnaarê bairo caāna, yũ camairã mujãã caāno jũgori beyoure bairo mujãã ñi quetibũjũ woajoya. ¹⁵ Bairi nocãrõ capããrã ꝑuga wãmo petiro cãnacã mil cãrõ majũ Cristo yaye quetire cajũgobuerã na caãmata

cũârê, yu pũame roque mujãã pacure bairo yu tuaya. Yu, Cristo yaye quetire mujãã yu quetibujũgowu. Yu jũgori Jesucristo mena mujãã tũgoñatutuajũgowu, caroa queti camasãrê Dios cũ canetõõrĩqũê quetire yu caquetibujũro bero yua. ¹⁶ Bairo yu pũnaarê bairo mujãã caãno jũgori yua, yu caátĩanorê bairo mujãã cãã yure ñnacõrĩ caroaro mujãã caátĩano yu boya.

¹⁷ Tore bairo bori, mujãã tũpu cũ yu joya Timoteore. Yu camai, Jesucristore caroaro cũ catũgousaro jũgori yu macãrê bairo caãcãrê cũ yu joya. Cũ pũame Jesucristore cariape catũgousau añirĩ nipetirije yu caquetibujũricarorea bairo mujãã quetibujũnemogumi. Noo yu caátõpu ñubueri majãrê yu caquetibujũnucũrõrêã bairo Timoteo cãã mujãã quetibujũnemogumi. ¹⁸ Mai, aperã jĩcããrã mujãã mena macããna, “Merê caãnimajũrã marĩ añiña. Pablo nemo marĩ quetibujũ apéimi,” ñ tũgoñanucũñama. ¹⁹ Bairi marĩ Quetiupau cũ cabooata, tãmurĩã mujãã tũpu ñiñañesêã atĩgu tunu. Tore bairo mujããrê ñña etaũpu roque, cariapea Dios cũ camasĩõrĩjê jũgori caátimasĩrãrê, o ricaati caĩbusupainucũrã cũãrê na ñiñabesegu. ²⁰ Dios cũ carotimasĩrĩpaũ macããjê ati risero mena ãme busunetõrĩqũê jeto mee ñiña. Dios cũ catutuarije jũgori jĩcãrõ tãni marĩ caátĩanimasĩrĩjê majũ ñiña. ²¹ Bairi mujãã tũpu etaũ, ¿dope bairo yu caatóre mujãã boyati? ¿Roro popiye mujãã yu caatóre mujãã boyati? ¿O caroaro ññamairĩqũê mena mujãã yu cabocãrore mujãã boyati? Caroaro mena mujãã yu cabocãro ñiña, yura.

5

Juicio sobre un caso de inmoralidad

¹ Jĩcãũ mujãã mena macããcũ carori wãme majũrê cũ caátiere jãã queti tũgonucũña. “Cũ pacu numo, cũ muñorê roro átiepenucũñami,” jãã ñ quetibujũnucũñama. Ti wãme ñuetimajũcõãña. Aperã Diore camasĩena cãã ti wãme ñnopũrã áperimajũcõã nucũñama. ² ¡Tore bairo mujãã mena macããcũ roro caãcũ mena nimirãcũã, “Ñe ñnie carorije caáperã majũ jãã añiña,” mujãã ñ tũgoña botionucũña! ¡Boori puari cayapapupeere tore bairo mujãã ñ tũgoñanucũña! Bairi mujãã mena macããcũ rorije caátĩãcãrê cũ wiyocõãña. Mujãã caneñarõpu cũ cãã cũ ãmerĩcõãto yua. ³ Mai, yu pũame mujãã tũpu ãmerĩmicãã, yu catũgoñarĩjẽpua mujãã mena ãcũrê bairo yu ãnicõãña. Bairo mujãã tũpu yu yeri mena caãcũ añirĩ carorijere caátĩãnpaire Jesucristo cũ camasĩrĩjê mena cũ ñiñabesecõãña merê. ⁴ Diore ñubuerã mujãã caneñarõpu cũãrê mujãã tũpu yu ãnicõãnucũgu. Tunu bairoa Jesucristo cãã cũ catutuarije mena mujãã tũpu nicõãgumi. ⁵ Bairo topu neñarã yua, carorije caátipaire cũ wiyorocacõãña, wãtĩ ati rupau cũ cacũgori rupaure cũ cayasiorocaparore bairo ñrã. Vairua, cũ yeri pũamerê netõõgumi Dios, marĩ Quetiupau Jesús nemo cũ catunuetari rũmu caãno yua.

⁶ Bairo roro caátipairã mena nimirãcũã, “Cañurã, carorije caáperã jãã añiña,” mujãã caĩtũgoñabotiorije ñuetĩña. Bairi merê, jĩcã wãme ñrĩqũêrê ñrĩcãrõ pũamata, mujãã masĩña: “Petoaca levadurare marĩ cajãmiatacũãrê, pan qũenorĩcã buruare petiropu jesapeticoaya.” Toreo bairo paio bũtinucũña roro mujãã caátipairije cãã. ⁷ Bairi tie roro mujãã caátipairije mujããrê caroyeturiere tocãrõã jãnacõãña. Pascua bõse rũmu caãno judĩo majã levadurare asuena pan cawãma trigo weta burua mena na caqũenorõrêã bairo mujãã cãã caroa wãmerê átiãnajê pũamerê átiãni

wasoajūgoya. Merē Jesucristo p̄ame marī carorije wapare netōd̄ḡu, pajīāecori riayupi. Cūrēā, Pascua bose rūm̄u macāācū oveja macūrē bairo Dios cū cūñupī. Bairi āmerē yua mujāā p̄ame pan levadura caasua manierē bairo caāna mujāā āniña, carorije sawapa māna ānirī. ⁸ Bairi Pascua macāājē pan levadura caasua manie caugarārē bairo carorije āperā ānirotiya. Cariapea caroaro jeto ātiānirotiya ati yepa marī caāno ūno mai. Ricaati marī āmerīgarā.

⁹ Ape carta yu cawoarica cartap̄ure mujāārē atore bairo ñi quetibuj̄u woajōw̄u: “Na rup̄u mena roro caátiepepairā mena bapa c̄pericōāña,” ñi quetibuj̄u woajomiw̄u. ¹⁰ Bai p̄u, ati ūm̄urecōo macāāna carorije caátipairā, apeye ūnierē cūgomirācūā pajjāñurō cabonemonucūrā, caya-japairā, aperā na cawericarārē caīroapairā ūnarē na ricawati weyo-netōmajūcōāña ī mee, tore mujāā yu quetibuj̄u woatujow̄u. Tore bairo nipetiro roro caátipairārē mujāā cawiti weyomajūcoagata, ati ūm̄urecōore mujāā aweyocoabujiorā. ¹¹ Bairo p̄ame mujāārē īgu ñiw̄u: Caītopairā mena bapa c̄pericōāña. Na p̄ame, “Jesucristore catūgousarā jāā āniña,” īmirācūā, carōmia mena roro ātiepepainucūñama. Tunu bairoa capee apeye ūnie cūgomirācūā, nemojāñurō bonemonucūñama. Bairi tunu camasā na wericarā ūnarē īroayama. Na ūna roro yajapai, roro busupai, cūmupai bainucūñama. “Na ūna mena bapacūtiri ūgarique ūnie cūārē ūgaeticōāña,” ī quetibuj̄u ñiw̄u. ¹²⁻¹³ Bairi yu p̄ame Diore caīroaenarē na ñiñabesemasīētīña. Cū majū Dios p̄ame na īñabesegumi, cūrē caīroaena roro caátipairārē. Mujāā roque mujāā mena macāāna roro caānarē mujāā majūā na mujāā caññabesero ñuña. Bairi cū pac̄u ñymo, cū m̄ugōrē caátiepepaire mujāā watoare cū wiyorocacōāña yua.

6

Pleitos ante jueces no creyentes

¹ Jicāārā mujāā mena macāāna cañuetiere āmeo ātiri bero, ¿dopēirā tiere busu q̄ñenogarā aperā Diore camasīēna quetiuparā jueces t̄p̄u āti, mujāā busu q̄ñenogayati? ¿Dopēirā Dios ya poa macāāna ñubueri majā mena neñarī tiere mujāā busu q̄ñenoetiyati? Tore bairo roque boya. ² Dios ya poa macāāna roque Jesucristo mena ati ūm̄urecōo macāāna roro na caátajere īñabesegarāma. ¿Tiere mujāā masīētīñati? Bairo ati ūm̄urecōo macāānarē caññabesemasīparā nimirācūā, ¿dopēirā āmerē cabaimajūētīēācā p̄amerē mujāā īñabesemasīētībujiocuti? ³ Merē mujāā masīrā: Ángelea majā cūārē catusari rūm̄u caetaro na marī īñabesegarā. ¡Bairo caátiparā majū ānirī ati yepa marī caátianie roquere nemojāñurō marī īñabesemasīña! ⁴ Bairi ati ūm̄urecōo macāājē roro āmeo ātajere mujāā caāmeoápata, ñubueri majā marī caátianierē camasīēnapūrē quetiuparā jueces roro mujāā caátiere na q̄ñenorotieticōāña. Narē na īñabese rotieticōāña. ⁵ Atope bairo mujāā ñi quetibuj̄uya, yu cañjērē t̄ḡori mujāā catūgoñaboboparore bairo ī. Bairi mujāā menarē ñubueri majā jicāārā, roro mujāā caāmeoñjērē cabusūq̄ñenobojamasīrā ānama. ¡Tame, jicāñ ūc̄ñ āc̄m̄i tie ūnie cabaimajūētīēācāpārā cabusūq̄ñenomasi mujāā menarē! ⁶ Bairi āmerē yua, jicā majā nimirācūā, mujāā majū roro mujāā āmeo ātinucūñā. Bairo ātaje ñuētīña. ¡Bairo mujāā caátie netōjāñurō ñuetimajūcōāña quetiuparā jueces Diore camasīēna t̄p̄u mujāā cabusujārenucūrjē roque!

⁷ Tore bairo roro mujāā majū āmeo āna, netōjāñurō mujāā majū royeturā mujāā ātiya, tie wāmerē bairo mujāā caápata. ¿Dopēirā roro āmeo

bɔsujārīcārō ūnorēā, tie roro mɔjāā caátiere mɔjāā nɔcācōā āmerīñati? “Ñugaro, cayajapairā marī yayere na yajacoáto,” mɔjāā caīata, ¿to ñueticuti? ⁸ Bairo ĩrīcārō ūnorēā, mɔjāā pɔame roro mɔjāā átīpainucūña. Bairo caāna ānirī yua, mɔjāā mena macāāna ñubueri majā yayerea mɔjāā āmeo yajanucūña. ⁹⁻¹⁰ Tore bairo roro caátīpairā petoaya ūno cūārē Dios cū carotimasīrīpaurē etaetigarāma. ¿Tiere mɔjāā masīētīñati? Bairi mɔjāā majū roro āmeo ĩtoepeeticōāña. Atope bairo carorijere caátīpairā Dios cū carotimasīrīpaurē etaetigarāma: Roro carōmia mena caátīpepairā, aperā wericarārē caīroapairā, aperā na numoa caāmerārē caátīpepairā, aperā caūmɔa carōmio mena átato ūnorēā na majū roro caátīpepairā, o carōmia cūā torea bairo caátīpepairā, aperā cayajapairā, aperā cūgomīrācūā apeye ūnierē pajjāñurō cabonemopairā, aperā etirī cacūmupairā, aperā roro caībɔsupairā, aperā ĩtori caēmapairā cūā Dios cū carotimasīrīpaurē áperigarāma. ¹¹ Torea bairo ĩcāārā mɔjāā mena macāāna roro caátīpairā ninucūwā. Cabaimīrīcārā āmerē yua carorijere caāperā Dios yarā cañurārē bairo caāna mɔjāā āniña. Marī Quetiupau Jesucristo cū camasīrījē jūgori ñe ūnie cawapa cūgoenarē bairo mɔjāā tuaya. Tunu bairoa Espīritu Santo Dios Yeri jūgori tope bairo mɔjāā tuaya.

La santidad del cuerpo

¹² Aperā ĩcāārā camasā atore bairo ĩtūgoñarāma: “Ñe ūnie yu ēñotaetiya. Bairi noo yu caborije yu átimasīña,” ĩtūgoñarāma. Bairopɔa, carīape tope bairo baimiña. Bairo cabaimiatacūārē, nipetiro marī caátījesorije jeto āmerīña. Bairo nipetiro yu caátīgarije noo caborijere átimasīmicūā, yu caátīe pɔame yure rotirore bairo caēmnetōnucāata roque, ñuētīña. ¹³ Tunu aperā ĩcāārā na rupau caborore bairo caátīganucūrā ānirī atore bairo ĩnucūñama: “Ugajārīcā poa macāājē niña ūgarique. Tunu bairoa ūgajārīcā poa cūā, ūgarique cajāñarī poa niña,” ĩ bɔsɔnucūñama camasā. Bairo na caīrījē carīape niña bairopɔa. Bairo cabaimiatacūārē, Dios pɔame tie pɔga wāmerpura to yasio joroque átīgumi, marī paaro, ūgarique cūārē. Bairi marī rupau cūā carōmia mena roro marī caátīpepa rupau mee niña. Marī rupau pɔame marī Quetiupau ya rupau caānīpa rupau majū niña. Bairi tunu marī Quetiupau pɔame marī rupau caroaro caátīpau majū niñami. ¹⁴ Marī Quetiupau Jesucristore carīacoatacū cū caānīmiatacūārē, cū catitunuo joroque ásupi Dios. Torea bairo marī cūā carīacoatana nīmīrācūā, marī catitunuo joroque marī átīgumi Dios nocārō cū camasīrījē jūgori.

¹⁵ Bairi marī rupau pɔame Jesucristo mena macāā rupau majū niña. ¿Tiere mɔjāā masīētīñati? Tore bairo marī rupau caānīmiatacūārē, ¿dopēīrā mɔjāā pɔame carōmio caūmɔa mena roro caepewapatao mena mɔjāā rupaure mɔjāā átīpenucūñati? ¡Di rūmɔ ūno tope bairo roro áperīrotiya, tame! ¹⁶ Merē atiere mɔjāā masīrā: Ni ĩcāū ūcū caūmɔ, carōmio caepewapatao mena roro cū caāpata, na pɔgarāpɔa ĩcā rupaure bairo roro caāna tuayama. Bairi torea bairo ĩquetībujaya Dios ya tutīpɔ cūārē: “Na pɔgarāpɔa ĩcā rupaure bairo tuagarāma,” ĩquetībujɔ woatuyupa. ¹⁷ Torea bairo ni ĩcāū ūcū marī Quetiupau Jesucristore catūgōnsau pɔame, cū mena macāācū ĩcā rupaure bairo caācū, cū yerire cacūgōn majū tuayami.

¹⁸ Bairi tocārōā jānacōāña roro carōmio mena mɔjāā caátīpepainucūrījērē. Bairopɔa, ape wāme jāñurīā ĩcāū caūmɔ roro cū

caápata, cū rupaure royetumajūcōāã mee átiyami. Apei carōmia mena roro caátiepepai roque cū rupaure royetu majū átiyami. ¹⁹ Atoze bairo majjã masírã: Dios, Espírítu Santore majjã joyupi. Bairi majjã rupaure ame Dios ya wii templo wiire bairo caãni rupaure niña. Tie wiipure caãcūrẽ bairo Espírítu Santo ruame majjããpũre ninucũñami. Bairi majjã majjã majjã caboro carotiparã mee majjã ãniña. ²⁰ Dios yarã, cū macũ yucapãĩpũ pajjãecori cū cariarique wapa jũgori cū cabesericarã majjã majjã ãniña. Bairo cū yarã caãna ãnirĩ, majjãã rupaure mena caroaro cariape átiri, Diore caĩroaparã roque majjãã ãniña.

7

Consejos sobre el matrimonio

¹ ãmerẽ majjãã ya carta mena yure majjãã cajẽniñawoatujoriquere majjãã yũ quetibũjũgũ. Bairũna, caũmũ ati umarecõo macããcũ nũmo mácũã cũ caãnicõãta, ñumajũcõãbujioro. ² Cabaimiatacũãrẽ, camasã na majjũ rupaure mena roro na caátiepepairije jũgori tocãnacãũpũna na nũmo majjũ, o carōmio cũã cõ manapũ majjũ cacũgoparã niñama. ³ Bairi na pũgarãpũna, camanapũ, canũmo cũã jĩcãrõ tũni na ãnimasĩãto. Camanapũcũna, bairi canũmocũna ñna na caãmeoátĩãninucũrĩjẽrẽ na átĩãmarõ. ⁴ Carōmio camanapũcũco cõ manapũ, cõ mena cũ caãnigarõ, “Mũ mena yũ átigaetiya. Yũ majjũ yũ rupaure yũ rotimasĩña,” cũrẽ cõ ã netõẽtĩcõãto. Tunu bairoa caũmũ canũmocũcũ, cũ nũmo, cũ mena cõ caãnigarõ, “Mũ mena yũ átigaetiya. Yũ majjũ yũ rupaure yũ rotimasĩña,” cõ qũĩ netõẽtĩcõãto. ⁵ Bairi na pũgarãpũna na caãmeo átinucũrĩjẽrẽ cõ manapũ cũ caátigarõ boeticõã, o cũ cũã boeticõã na ãmeo baieticõãto. Jĩcãrõ tũni na ãmeo boãto. Bairãpũna, Diore jẽnigarã, “Tocãrõ yoari yũtea marĩ ãmeo áperigarã,” na caĩatato bero caãmata roque, tore bairo na ápericõãto. Na cacõrĩcã yũtea caetaropũ tunu ãmeo cãgogarãma. Tore bairo na caãto ñugarõ. Na majjũ na caãtinucũrĩjẽrẽ tunu na caãtinemoeticõãta, wãtĩ ruame roro na átio joroque átiremi ãrã, tore bairo átigarãma.

⁶ Atie nipetirije yũ caĩrĩjẽrẽ majjãã átirotimajjũũ mee ñiña. “Tore bairo majjãã caápata roque, ñumajũcõãbujioro,” ã, tore bairo yũ quetibũjũya. ⁷ Yũ majjũpũna, nipetiro yure bairo canũmo mãna jeto majjãã caãno yũ bomiña. Bairũna, Dios tocãnacãũpũrea ricaati wãme, o ape wãme baiãnimasĩrĩqũẽ cũãrẽ marĩ joyupi, cũ caborore bairo marĩ caátimasĩparore bairo ã.

⁸ Bairi cawãmarã, o cawapearã rõmirĩ cũãrẽ atore bairo ñiña: Yũrea bairo majjãã cũã nũmo cũperi, o manapũ cũperi majjãã cabaiaata, ñujãñũña, ñiña. ⁹ Bairãpũna, tore bairo majjãã rupaure, nũmo borã majjãã canũcãjĩãtieticõãta, nũmocuti rotiya. O carōmia cũã camanapũ borã, manapũcuti rotiya. Nũmocuti, o carōmia cũã manapũcutiri ãmata, ñujãñũña. Carõmiorẽ bomicũã, nũmo mácũ, o carõmio cũã manapũ mácõã cõ caãmata roque, ñũẽtĩña.

¹⁰ Carōmia, o caũmũna cũã merẽ cawãmo jiyaricarã roquere atore bairo yũ átirotiya. Mai, yũ majjũ mee tore bairo yũ átirotiya. Marĩ Quetiupaure roque tore bairo yũ quetibũjũ rotiyami: Carõmio, mũ manapũre cũ pĩtiri cũ aweyoeticõãña. ¹¹ Mai, dico ùcõ ape watoara cõ manapũre capĩtirico cõ caãmata, nemo cõ manapũ cũpericõãto. Cabero cõ camanapũ booata tunu, cõ manapũ caãnijũgomirĩcũ mena bũsũqũẽnorĩ, cõ mena cõ tuacõãto tunu. Toreã bairo caũmũ cũã cũ nũmorẽ cũ rocaeticõãto.

12 Ape wāmerā mujāārē ñinemoña yu majū yu catūgoñarījē mena. Marī Quetiupau yu cū caīquetibūju cūrotijorique macāājē mee niña bairopua: Ni jīcāū ūcū Diore catūgoṣau nūmo, cō pūame Diore catūgoṣaeco nimioṣā, “Cū mena caroaro yu ānimasīgo,” cō caīata, cōrē cū pitieticōāto. 13 Tunu bairoa dico ūcō carōmio Diore catūgoṣao manapū, cū pūame Diore catūgoṣaecu nimicūā, “Cō mena caroaro yu ānigu,” cū caīmasīata, cūrē cō pitieticōāto. 14 Bairo carōmio Diore catūgoṣao mena jīcāū caūmu cū canūmo cūpata, Diore camasīēcū cū caānimiatacūārē, cū nūmo jūgori cañuorē bairo qūñapeogūmi Dios bairopua. Tunu bairoa caūmu Diore catūgoṣau mena jīcāo carōmio cō camanapū cūpata, Diore camasīēcō cō caānimiatacūārē, cō manapū jūgori cañuorē bairo cō ñapeogūmi cō cūārē Dios bairopua. Tore bairo Dios cū cañapeoeticōāta, na pūnaa pūame Diore camasīēna pūnaarē bairo buiajūgoyecuticōābujiorāma. Bairo cabaipē caānimiatacūārē, camanapū, o canūmo Diore na camasīrō jūgori, ñe ūnie cawapa cūgoena pūnaa na caānīparore bairo jāñurī na ñapeogūmi Dios bairopua.

15 Bairo cabaimiatacūārē, Diore catūgoṣaecu camanapū, o catūgoṣaeco canūmo cūā butioro āmeo pitiriquere na caboata, na āmeo piticōāto. Ati wāme ūnierē tore bairo na caāpata, camanapū Diore catūgoṣari majōcu, o canūmo Diore catūgoṣari majōco ñe ūnie wapa cūgoena tuacōāñama. Dios pūame roque caroaro yeri jōrō mujāā caānipeere bojūgoyeticūñupī. 16 Bairi, ¿dope bairo mujāā tūgoñāñati? Mū, canūmo, mū manapū Diore catūgoṣaecure cū mū carocaata, ¿dope bairo bairi Dios tūpū cū etao joroque mū átimasīōati? Tunu bairoa, mū camanapū, mū nūmo Diore catūgoṣaecure cō mū carocaata, ¿dope bairo bairi Dios tūpū cō etao joroque mū átimasīati? Bairo mujāā āmeo átimasīēna.

17 Tocānacāpūrea ricaati wāme jeto marī cabaiānimasīpēe ūnierē Dios cū cajoricaro jīcārō tānia átīānimasīña. Dios mujāārē cū cabeseri rūmu mujāā caānatōrēā bairo ānicōāña, mujāā carōmia manapūācuna, o caūmua canūmoacuna cūā. Dope bairo cabairije watoa caānimiatacūārē, caroaro ānimasīcōāña. Atie yu cañījē nipetirijere yu átirotinucūña tocānacāpau macāāna ñubueri majārē. 18 Bairi ni jīcāū ūcū cū rupau macāātōrē cayisetarotiricu cū caāno Diore cū cabese ecoata, tiere cū bobotūgoñaticōāto. Tunu bairoa cū rupau macāātōrē cayisetarotiecare Dios cū cabesericu cū caāmata, cabero cū yiseta rotieticōāto. 19 Yisetarotiri que ūnie, o yisetarotietaje cūā caānimajūrījē mee niña. Dios cū caātirotirijere tūgopeori marī caātīāninucūrījē roque caānimajūrījē niña. 20 Caānijūgoro Dios mujāārē cū cabesejūgoripau dope bairo caāna mujāā caānatōrēā bairo tocānacāpūrea átīānicōāña. 21 Bairi mūrē Dios, ūmū paabojari majōcure bairo mū caāno, cū cabesericu mū caāmata, tūgoñarīqūē paieticōāña. Bairopua, jīcā rūmu caāno mū quetiupau ūmū mū caānorē mū wiyobujioūmi. Bairo mū quetiupau cū caāpata, tāmurīā mū witicoagu cūtare yua. 22 Marī Quetiupau cū catūgoṣajūgori rūmu caāno paabojari majōcu ūmūrē bairo caānacū nimicūā, āmerē ūmūrē bairo mee tuayami. Camasocu caroaro caācū Dios yaye macāājērē capaabojau majūrē bairo niñami. Torea bairo apei caūmu cūā Dios cūrē cū cabeseri rūmu caāno paabojari majōcu mee caānacū nimicūā, āmerē Dios yayerē paabojari majōcure bairo niñami. Dios ūmūrē bairo tuayami yua. 23 Bairi mujāā, Dios yarā, cū macū yucapāipū pajīāecori cū carīarique nocārō paio wapa jūgori cū

cabesericarã majũ mujãã ãniña. Bairi noa ãna ati umurecõo macããna camasãre carotiepe ecorãrẽ bairo baieticõãña. ²⁴ Tore bairo cabairoi, yu yarã, tocãnacãũrua Dios mujããrẽ cã cabeseri rũmu caãno, mujãã caãna wãmerẽã bairo nicõãña ãme cããrẽ Dios cã caĩñajoro.

²⁵ Apeyera, cawãmarã carõmia, o caũmua cãã, manapũ mãna na caãnipeere jĩcã wãme ãno marĩ Quetiupau mujãã cã caãtirotirijere mujãã yu caquetibũjnetõpee maniña. Bairi, “Ti wãmerẽ mujãã átigarã,” ñi masĩtĩña. Bairo ã masĩtĩmicã, yu majũ yu catũgoñarõ mujãã yu quetibũjũgũ baiũa. Marĩ Quetiupau ñiñamairĩ, camasãrẽ canũcũbugoesopauẽ bairo cã cacũrĩcũ yu caãno jũgori, yu caĩquetibũjũrijere nũcũbugorique mena mujãã tũgousagarã. ²⁶ Yu catũgoñaata ati yutea capee wãme cañuetie caãni yutea jũgori atore bairo boya: Caũmu cawãmau nũmo mãcãã cã caãno ñuña. ²⁷ O cã canũmo cãpata, cã nũmorẽ cã pitieticõãto. O nũmo mãcũ cã caãmata cããrẽ, carõmiorẽ cã macãẽtĩcõãto. ²⁸ Tunu bairoa carõmiorẽ bócarĩ cã canũmo cãpata, roro ãna mee átiyami. Tunu bairoa jĩcãõ cawãmao carõmio cãã cõ camanapũ cãpata, roro áco mee átiyamo. Bairo na cabaimiatacããrẽ, ati yepapũ na caãno capee wãme na caãnierẽ tũgoñarĩqũẽ pairique nigaro. Tierẽ ã, yu pũame aperã na canũmo cãtiere yu boojãẽtĩnucũña.

²⁹ Yu yarã, atore bairo mujããrẽ ãgu ñiña: Ati yutea merẽ catusari yutea niña. Yoaro mee peticoagaro ati umurecõo. Bairo capetiparo jũgoye caãnoi, caũmua canũmoacũna, o carõmia camanapũãcũna ãmeo cãgoenarẽã bairo ãnicõãrĩ Diore cã tũgousaya. ³⁰ Tunu bairoa ãmerẽ booripuari caãna useanirĩqũẽ mena na ãmarõ. Tie booripuarique capetipee niña. Aperã useanirĩqũẽ mena caboserũmu qũẽnoãninucũrã cãã cayapapuarãrẽ bairo na ãmarõ. Tie useanirĩ na caãnie capetipee niña. Aperã paio wapatiri cacũgorã cãã tiere cacũgoenarẽ bairo na ãmarõ. Tie na cawapaticũgorije cãã capetipee majũ niña. ³¹ Aperã ati umurecõo macããjẽrẽ ugaripeari tiere butioro cabonucũrã cãã tiere na jãnacõãto. Merẽ ati umurecõo petigaro baiya. Nipetiro ati umurecõo macããjẽ marĩ caĩñarjẽ cãã manigaro yua. Bairi Dios pũamerẽ na tũgousaãto.

³² Bairi yu roque nipetirije ati umurecõo macããjẽrẽ bori mujãã catũgoñarĩqũẽ pairijere yu netõõgamiña. Caũmu nũmo mãcũ caãcũ roque marĩ Quetiupau yaye macããjẽ jetore tũgoñanucũñami. Dios cã caborije cã caĩñajesorije ãnie nemojãñurõ átiãnimasĩnucũñami. ³³ Apei canũmocũcu cã nũmo mena caãcũ pũame roque ati umurecõo macããjẽ jetore butioro tũgoñanucũñami. Bairo caãcũ ãnirĩ cã nũmo cõ caĩñajesorije jetore átinucũñami. ³⁴ Capee wãme cã catũgoñamacããrjẽ ninucũña. Torea bairo carõmio camanapũ mãcõ, apeo di rũmu ãno camanapũ mãnaco cãã marĩ Quetiupau yaye macããjẽ jetore tũgoñanucũñama. Dios cã caborije cã caĩñajesorije ãnie nemojãñurõ átiãnimasĩnucũñama na ãna rõmirĩ pũame. “Dios yarã rõmirĩ marĩ ãnigarã,” ãrĩ bero, na yeri mena, na rupau mena cãã jĩcãrõ tãni Diore qũĩroanucũñama. Apeo carõmio camanapũcũco pũame ati umurecõo macããjẽ jetore butioro tũgoñanucũñamo. Tunu bairoa cõ manapũ cã caĩñajesopee ãnie jetore átinucũñamo.

³⁵ Atore bairo mujãã yu quetibũjũjoya, yu caĩrjẽrẽ tũgori bero caroaro mujãã caãnimasĩpeere ã. Tutuaro mena mujãã caborije mujãã caãtigarijere ã eñotau mee, tore bairo ñi quetibũjũya. Dios mujãã caãtiãnierẽ ññarĩ, qũĩñajeso joroque caroaro átiãña. Diore capaabojarãrẽ bairo nipetiro caroaro jĩcãrõ tãni átiãnimasĩña.

³⁶ Bairi ni jĩcãũ ùcũ caũmu merẽ cabũticoácú ãnirĩ cũ nũmo roco caãnipao mena cawãmo jiyagaricu cũ caãmata, cõ mena cũ wãmojiyaáto. Tunu bairoa, “Yũ canũmocũto ñugaro,” cũ caĩtũgoñamasĩata, cũ nũmo cũparo. Tie nũmo cõtaje roro átaje mee niña. ³⁷ Jĩcãũ apei caũmu nũmo cõtajere tũgoñacũ nipetirije cũ caboro cũ caátigarijere tũgoñamasĩrĩ, “Yũ nũmo boetigu,” cũ yeri mena cũ caĩtũgoñatutuata to bero caãmata, caroaro átiyami cũ cũã baiũa. ³⁸ Bairi ni jĩcãũ ùcũ cũ nũmo roco caãnipao mena cũ cawãmo jiyaata, ñuña. Bairoũa, cũ cawãmo jiyaeticõãta pũame roque, ñunetõmajũcõãña.

³⁹ Jĩcãõ carõmio cawãmo jiyarico, mai cõ manapũ cũ cacatiro, cõ manapũ mena macããcõ majũ niñamo. Cõ manapũ cũ cariacopata roque, nemo apei caũmu noo cõ cabõre manapũcũti masĩñamo tunu. Baiũa, cõ manapũ caãnipau pũame Diore catũgousau cũ caãno ñuña. ⁴⁰ Bairo cõ cabaimiatacããrẽ, “Netõjãñurõ caroaro nimasĩbujio, nemo cõ camanapũ cũpericoata roque,” ñi tũgoñãña. Atie niña yũ majũ yũ catũgoñarjẽ mena mujããrẽ yũ caquetibũjuriye yua. Baiũa, yũ masĩña yũ cũã Dios Yeri Espiritu Santo majũrẽ yũ cacũgorijere. Bairi tore bairo yũ quetibũjuya.

8

Los alimentos consagrados a los ídolos

¹ ãmerẽ tunu ape wãme camasã na cawericarãrẽ ñubuepeogarã, ugariquere na cajoemũgõjorije macããjẽrẽ mujãã yũ quetibũjugũ. Bairãũa, nipetiro tie macããjẽrẽ peeto mujãã masĩña. Tere peeto masĩmirãcũã, netõjãñurõ camasĩbotiorãrẽ bairo mujãã tũgoñanucũña. Marĩ caãmeomairjẽ roque marĩ yeripũ marĩ ãmeo mainemo joroque marĩ átiya, aperã marĩ yarãrẽ nemojãñurõ marĩ cajuátimasĩparore bairo. ² Bairi ni jĩcãũ ùcũ jĩcã wãmerẽ masĩtĩmicũã, “Tiere camasĩ yũ ãniña,” cũ caĩata, netõõrõ masĩcũ majũrẽ bairo caãcũ tuayami. ³ Torea bairo ni jĩcãũ ùcũ Diore masĩrĩ cũrẽ cũ camaiata, Dios pũame cũ yũre bairo qũñanucũñami.

⁴ Bairi merẽ marĩ masĩña: Camasã ñroagarã, na cawericũ ùcũ ati yeparũre ñe ùnie wapa maami. Jĩcãũã niñami Dios marĩ caĩroapan. Bairi, na cawericarãrẽ ñroarã, waibũtoa rii na cajoemũgõjorije rũsarijere marĩ caũgaro dope bairo marĩ ápero. ⁵ Bairãũa, ati yepare, o ỹmũrecóo cũãrẽ capããrã, jũgũẽã na caĩrã ãnama. Na ùna jũgũẽã, quetiuparã ỹmũrecóo majãrẽ bairo caãna capããrã niñama. ⁶ Bairo jũgũẽã capããrã na caãnimiatacããrẽ, marĩ pũamerẽ, jĩcãũã niñami Dios marĩ Pacũ majũ. Cũ, marĩ Pacũ Dios, nipetirije ati ỹmũrecóo macããjẽrẽ qũẽnoñupĩ. Marĩ cũãrẽ, cũã, marĩ qũẽnoñupĩ, cũ yarã marĩ caãniparore bairo ñ. Tunu bairoa jĩcãũã niñami Jesucristo marĩ Quetiupau. Cũ jũgori nipetiro ati ỹmũrecóo macããjẽ baiãñimasĩña. Cũ jũgori marĩ cũã marĩ masacũti ãniña.

⁷ Bairãũa, nipetiro atiere masĩtĩñama. Jĩcããrã camasã, aperã na cawericarã ùnarẽ caĩroajeyanucũmirĩcãrã ãnirĩ, na jũgũẽãrẽ ñroarã na cajoemũgõjorije ùnie waibũtoa riire ugari bero yua, “Roro majũ marĩ átiya,” ñ tũgoñarĩqũẽ painucũñama cayeri tũgoñatutuawẽpũẽna pũame. ⁸ “Tie rii macããjẽrẽ ugari caroarã majũ marĩ ãnigarã, o tie rii macããjẽrẽ marĩ caũgaepata, netõõrõ carorã majũ marĩ ãnigarã,” ñ tũgoña masĩã mano. Mai, Dios pũame waibũtoa riire aperã na jũgũẽãrẽ ñroarã na

cajoemugđorije macããjêrê marĩ caugaro, o marĩ caugaeto jğgori mee marĩ besenucũñami.

⁹ Bairi mujãã pame maijğgoya tore bairo mujãã caátimasĩrĩjêrê. Aperã Dios mena catğgoñatutuawêpũênarê roro átajere na átio joroque ápericõãña. ¹⁰ Mujãã merê cayeritutuarã ãnirĩ mujãã pame aperã na jğgũêãrê ĩroarã na cajoerugarije macããjêrê na caroanurĩ wiipu mujãã caugaro, apei Diore caĩroau cayeritutuaecu cũã mujããrê ĩñacõĩ ugabujioami. Cũ yeripara, “Tie ũnierê caugaetipee niña,” ĩ tğgoñamicũã, ugabujioami. ¹¹ Bairo mujãã pame caátimasĩrã, cayeritutuarã nimirãcũã, roro apei mujãã yau cayeritutuaecu cũ yasio joroque mujãã átiya. Jesucristo cũã cãrê netđõgũ cũ riabojayupi. ¹² Mujãã pame waibutoa riire caugamasĩrã, roro aperã mujãã yarã cayeritutuaena na tğgoña yapapua joroque mujãã átiya. Roro átajere Cristo cũ caĩñajoro mujãã átiãninucũña. ¹³ Tore bairo na jğgũêã yaye macããjêrê waibutoa riire yu caugarije jğgori roro yu yare cũ baio joroque yu caápata, cariapea tie waibucu riire jĩcãni cũã yu caugãĩñoeto, ñuña. Bairo yu caugãĩñoepata, roro cũ baio joroque cũ yu áperibujio ĩ, tore bairo boya.

9

Los derechos de un apóstol

¹ Jesús, cũ yaye quetire yu quetibujũ rotijowĩ camasãrê. Bairi yu cũã aperã apóstolea majã Jesús cũ caquetibujũrotijoricarãrêã bairo yu quetibujũ masĩña Jesucristo yaye quetire. Mai, yu cũã ñiñawũ marĩ Quetiupau Jesucristore. Bairo caĩñarĩcũ ãnirĩ cũ yaye macããjêrê capaare bairo mujãã yu quetibujũjğgowũ marĩ Quetiupau yaye quetire. Tie yu caátajere tğgoñarĩ bero, apóstol yu caãnierê mujãã masĩrã. ² Bairo yu cabairijere masĩmirãcũã, mujãã mena macããna jĩcããrã Jesucristo cũ caquetibujũrotijoricũ apóstol meerê bairo ñiñanucũrãma. Mujãã roque Dios cũ caquetibujũrotijoricũ apóstol majũrê bairo yare caĩñaparã mujãã ãniña. Merê yu caquetibujũriquere tğgori bero, cariape marĩ Quetiupare mujãã catğgũsarique jğgori, “Pablo apóstol niñami,” cariape mujãã ĩ masĩrã.

³ Bairi yu, apóstol yu caãnierê cabusupainucũrãrê atore bairo na ñi quetibujũya: ⁴ Yu cũã apóstol ãnirĩ, yare ugarique mujãã cajorijere uga, o eti, nipetiro yu átimasĩña. Yu cũã aperã apóstolea majã na cawap-atanucũrõrê bairo yu wapatamasĩña. ⁵ Tunu bairoa yu cũã jĩcãõ Diore catğgũsaore namo cutiri yu mena cõ yu neãmasĩña, bairo yu cabooata. Tore bairo átinucũñama aperã Jesucristo cũ caquetibujũrotijoricarã apóstolea majã cũã. O aperã, marĩ Quetiupau bairã cũã tore bairo átinucũñama. Torea bairo Pedro cũã átinucũñami. ⁶ Yu, Bernabé mena, ¿jãã jetore ñubueri majã na juátinemomasĩtĩñati? ¿jãã jeto, jãã majũ paari jãã caugapeere jãã wapatamasĩñati? Tore bairo jãã cũãrê na cajuátimasĩpee ãno.

⁷ Bairi ni ũcũ majũ soldaure bairo ãcũ, cũ majũ paa wapatari quetiupau gobiernorê paabojaecũmi. Tiera mujãã masĩrã. Tunu bairoa ni ũcũ majũ usere oterimajõcu cũ caãmata, cũ caoterique cabutiro ĩñarĩ tiere caugaecu majũ ãmeimi. Cabutiro, tie usere ugamasĩñami. Tunu bairoa ni ũcũ majũ ovejare cacoteri majõcu na ũpêcõãrê riperi bero, ¿tie cũ cajerijere cũ etieticuti? Cũ cũã tiere etimasĩñami. Bairi yu cũã apóstol ãnirĩ nipetirije aperã apóstolea majã na caátore bairo yu átimasĩña. ⁸ Atie

yꝯ caquetibꝯjuriere, “Camasã na camasĩrĩjẽ jũgori bairo ãñami Pablo,” ñi tũgoñaeticõãña. Atie yꝯ caquetibꝯjurorea bairo ã quetibꝯjuya Dios, Moisés ãnacũrẽ cũ caátiroticũrĩqũẽ cãã. ⁹ Atore bairo ã quetibꝯjũ woatuyupa Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ na cawoaturica tutipũre: “Wecũ trigo rupaare cawãĩã ãmejoreire cũ risero jiya biaeticõãña. Cũ caáti wẽrĩjẽrẽ cũ cãã cũ ugaáto,” ã woatuyupa ti tutipũ. Mai, Dios pũame wecuare na ãñamairĩ, tore bairo ã quetibꝯjũ woaturotiesupi. ¹⁰ Marĩ camasã roquere marĩ ãñamairĩ tore bairo ã quetibꝯjuyupi. Marĩ, cũ yarã, caroaro marĩ caátĩãnimasĩpeere ã jũgori, roticũrĩqũẽrẽ marĩ woaturoticũñupĩ Dios. Bairi atore bairo marĩ masĩña: Ni ùcũ catrigo jeetuũ, o apei catrigo wãĩãũ cãã cabero tie cũ paarique caãno, peeto cũ cacũgopeere tũgoñarĩ tore bairo paanucũñami. ¹¹ Bairi jãã, mujããrẽ Jesucristo yaye quetire mujãã yeripũ oterãrẽ bairo tiere jãã quetibꝯjũjũgowũ. Bairo jãã caquetibꝯjuri que jũgori, ¿tie wapa jããrẽ ugarique ùnie mena jãã mujãã cajuátinemorõ to ñueticuti? Ñurõ. ¹² Aperã apóstolea majãrẽ mujãã cajuátinucũrõ ñujãñuña. Cabaimiatacũãrẽ, nemojãñurõ jãã roquere mujãã juátimasĩña, mujããrẽ jãã caquetibꝯjũjũgorique jũgori yua.

Tore bairo caátimasĩparã nimirãcãã, mujããrẽ jãã pajũgoetinucũña. Jãã majũ popiye petiri bero, jãã caugapee, o jãã cacũgopee ùnierẽ jãã bócanucũña. Jesucristo yaye caroa quetire caroaro mena jãã caquetibꝯjuriere caroaro jĩcãrõ tũni mujãã catũgõũsaparore bairo ãrã, roro mujããrẽ jãã patowãcõõtĩnucũña. ¹³ Merẽ atie cũãrẽ mujãã masĩrã: Noa ùna sacerdote majã templo wii macããjẽrẽ capaanucũrã na caãmata, ti wii macããjẽ na cajoriere ugarĩ paanucũñama. Bairo ãgu ñiña: Noa ùna sacerdote majã altar mesapũ waibũtoa rii camasã Diore na cajoriere cajoemũgõjobjoanucũrã, to waibũtoa na capajĩãtãna rii carũsarijere ugamasĩnucũñama. Tiere mujãã masĩrã. ¹⁴ Torea bairo átirotiyupi marĩ Quetiupã Jesucristo cãã: “Noa ùna caroa quetire caquetibꝯjuri majã na caãmata, ñubueri majã na cacũgorijere ugarĩ quetibꝯjugarãma camasãrẽ,” ãcũñupĩ Jesús. ¹⁵ Tore bairo mujããrẽ ugariquere cajẽnimasĩbujiorpã nimicãã, mujãã ñubueri majãrẽ tiere yꝯ jẽnietinucũña. Tunu bairoa dise ùnie yꝯ cabopacarije, o dinerore yꝯ mujãã cajoparore bairo ã mee, atore bairo mujããrẽ ñi quetibꝯjũ woatujoya. ¡Yũ roque yꝯ caboro yꝯ aua riamasĩña, Dios yaye macããjẽrẽ yꝯ caquetibꝯjũ ãno ùno mai, aperã roro yũre na cabũsupaietiparore bairo ã, yua!

¹⁶ Mai, yꝯ pũame Dios yaye camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ quetire yꝯ caquetibꝯjuriere jũgori, caãnimajũũrẽ bairo yꝯ ãnitũgoñaetinucũña. Yũ paarique tie ñiña. Jesucristo yꝯ cũ caquetibꝯjurotirique majũ ñiña. ¡Bairo tiere yꝯ caquetibꝯjũeticõãta, bopacooro yꝯ tãmuobujioũ! ¹⁷ Bairi yꝯ caborore bairo caroaro jĩcãrõ tũni camasãrẽ yꝯ caquetibꝯjuata, merẽ marĩ Quetiupã tie wapa yꝯ cũ cajopee nicõãña. O yꝯ caborore bairo mee caãmatacũãrẽ, Dios pũame roque tie paariquere yꝯ cũñupĩ. Bairi yꝯ quetibꝯjũ jãnamasĩtĩña Dios yaye quetire. ¹⁸ ¿Bairi ñerẽ yꝯ wapatanucũñati? Yũ pũame Dios yayere quetibꝯjũ, caroaro yꝯ tũgoña uSeaninucũña. Tiere cawapataũre bairo caroaro, mujããrẽ wapa jẽnirĩcãrõ mano yꝯ quetibꝯjũnucũña Dios camasãrẽ cũ netõõrĩqũẽ quetire. Bairo ãgu ñiña: Yũ, Dios yayere caquetibꝯjũ yꝯ caãnie jũgori, yꝯ caquetibꝯjuriere wapare mujãã yꝯ jẽnietinucũña. “Yũ paarique cawapa manie ñiña,” caĩrẽ bairo mujããrẽ apeye ùnierẽ jẽnimasĩmicãã, mujãã yꝯ jẽni pajũgoetinucũña.

19 Tunu bairoa noa ũna na carotiepei mee yu añiña. Bairo caãcũ nimicũã, nipetiro ãmurẽ bairo yu tuaya, Jesucristore capããrã ũnarua na catãgousaparore bairo ĩ. 20 Bairi, yu yarã judío majã watoapu ãcũ, yu cãã na judío majã na caãnajẽ cutiere bairo yu ãninucũña. Na caãnajẽ cutore bairo ãnirĩ Cristo yaye quetire yu caquetibujuro na tãgousao joroque ĩ, tore bairo yu bainucũña. Bairo ruame ĩgu ñiña: Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ carotiecorã majũ na caãnierẽ, carotiecorã majũ na ãmericõãto ĩ, yu cãã tiere carotiecorã bairo ãnirĩ na yu quetibujunucũña. Bai ruã, cariapera Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ carotiecorã bairo majũ mee yu añiña. 21 Tunu apeyera, aperã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũerẽ carotiecoenarẽ na quetibujugu, na caãnajẽ cutiere bairo ãnirĩ na yu quetibujunucũña. Bai ruã cariapera, yu ruame Dios cũ caroticũrĩqũerẽ caãcu majũ yu ãninucũña. Bairo caãcũ ãnirĩ Cristo cũ caroticũrĩqũerẽ carotiecorã bairo majũ caãcũ yu ãninucũña. 22 Tunu bairoa aperã Dios mena mai caroaro catãgoñatutuawẽpũena watoapu ãcũ, yu cãã narẽ bairo tãgoñarĩqũẽ cutiri na yu quetibujunucũña. Narẽ bairo yu cãã ãnajẽ cutiri na yu caquetibujuro caroaro na tãgousao joroque ĩ, tore bairo yu bainucũña. Ape wãme ĩrcãrõ ruamata, atore bairo ĩgu ñiña: Noo camasã na caãni wãme cãrõ nipetiro yu cãã caroaro mena ãnajẽ cuti cõñamasĩrĩ na yu quetibujunucũña camasãrẽ Dios yaye quetire. Bairo ãnajẽ cutiri camasãrẽ yu caquetibujuro bero, noa ũna jĩcããrã Diore tãgousari na canetõmasĩrõ yu bonucũña. 23 Tore bairo yu átinucũña, Dios yaye caroa quetire ñe ũnie mano caroaro mena na yu caquetibujumasĩparore bairo ĩ. Yu cãã tore bairo quetibujuri jĩcã wãme ũno Dios caroa cũ cajorijere cãgogu, jĩcãrõ tãni caroaro mena yu átĩãninucũña.

24 ĩcõñarĩ mujãã yu quetibujura mai. Mujãã masĩrã: Eperã aturi majã atu ãmuetagarã, nipetiro caeperã jĩcãrõ atunucũñama. Bairo nipetiro na caatumiatacũãrẽ, cayapapu jĩcããã atu ãmuetanucũñami. Cũ jeto cũ caatu ãmuetarije wapa ñemasĩnucũñami. Bairi mujãã cãã caaturãrẽã bairo caroaro jĩcãrõ tãni tãgousaya, Dios yayere caroa cũ jopeere mujãã caẽmuetamasĩparore bairo ĩrã. 25 Tunu bairoa eperiquere caátimajã caãnigarã caroaro na ruaruere maijãgonucũñama, na rupau to roye tu-aeticõãto, ĩrã. Tore bairo caroaro átimasĩnucũñama eperi majã, na caatuẽmuetajãgorije wapa pesarica beto laurel na caĩrcu pũũ mena qũẽnoricã beto ũnorẽ na cajopee caãniamiatacũãrẽ yua. Ti beto ruame yoaro mee jĩnicoamasĩña. Marĩ roque ti beto ũno meerẽ marĩ macããña. Bairi di rãmu ũno capetieti yerire marĩ Pacu Dios cũ cajopeere borã, tutuaro mena jĩcãrõ tãni caroaro marĩ átĩãninucũña. 26 Torecu, yu cãã caroaro jĩcãrõ tãni Dios yu caátirotiore bairo caroaro yu átĩãnimasĩnucũña. Yu caboroa, eperi majã mena caature bairo nimicũã, caatu cacaapee ĩñaecũrẽ bairo yu baietiya. Tunu bairoa caqũebueire bairo nimicũã, cabugoroa caãmeo qũemacããrẽ bairo yu ãmerĩnucũña. Torea bairo jĩcãrõ tãni Dios yaye macããjẽrẽ ãmuetagu, caroaro yu átĩãninucũña. 27 Torecu, bairo ruame roque yu átinucũña: Yu ruaru mena bũtioro yu caátiganucũrĩjẽrẽ ãñotari, Dios yaye macããjẽ jetore caroaro tutuaro mena yu átinucũña. Bairo yu caátĩãnicõãmata, aperãrẽ yu caquetibujuyaparoro bero, Dios caroare yu cũ cajopee ruame yasietigaro.

10

Consejos contra la idolatría

¹ Bairi yu yarã, atiere masiritieticõãña: Jãã ñicũjãã ãnana puame desierto cayucũmanopu na caátó, Dios puame oco buseri poa mena na maajũgoyupi. Tunu bairoa tore bairo Dios cũ cajũgoátó, nipetiro jãã ñicũjãã ãnana puame ria capairiya Caocojũãriya cawãmecutiyare Dios cũ catutuarije jũgori pẽña ásũpa Moisés ãnacũ mena. ² Bairo oco poare usaánã ria capairiya cããrẽ pẽñarĩ bero yua, Moisere catũgõusarãrẽ bairo cawãmetuecoricarãrẽ bairo caãna tuayupa. ³ Tunu bairoa na nipetiro Dios cũ cajorije manã umũrecóo macããjẽ ugarique cañurĩjẽrẽ ugayupa. ⁴ Tunu etirique cããrẽ Dios cũ cajorije macããjẽrẽã etiyupa caroa macããjẽrẽ. Tie na caetirije oco puame caroa cañurĩjẽ ãñupã. Jesucristo puame ãtãrẽ bairo caãcũ caroare caocojõu ãnicõãñupĩ na mena desierto cayucũmanopure. Bairi cũ cajorije macããjẽ oco caroare etiyupa jãã ñicũjãã ãnana puame, Moisés ãnacũ jũgori yua. ⁵ Bairo cabaimiatacããrẽ, na nipetiro jãñurĩpuã Dios na mena qũĩñajeso joroque áperimajũcõãñupã. Bairi cayucũmano desierto pu na nipetiro ti tuti macããna riayasiyupa. Tie nipetirijere merẽ mujãã masĩã.

⁶ Tore bairo jãã ñicũjãã ãnana marĩ bai ñũojũgoyupa, marĩ cãã narẽ bairo ãmerẽ carorije macããjẽrẽ marĩ cañũgaripeaetiparore bairo ñrã. Bairi narẽ bairo carorije macããjẽrẽ caboetiparã marĩ ãniña. ⁷ Torena, mujãã cãã jãã ñicũjãã ãnana jĩcããrã, ati yepa macããna jũgũẽãrẽ na caĩroaricare bairo, na ãnarẽ na ñroaeticõãña. Torena bairo ñ quetibũjũya Dios yaye woaturique cãã: “Na, camasã puame uga, eti, áti yaparori bero neñarĩ, na jũgũẽrẽ cũ basapeo useaniñupã noo na caboro yua,” ñ quetibũjũ woatuyupa. ⁸ Bairi mujãã cãã jãã ñicũjãã ãnana jĩcããrã carõmio mena roro na caátiepericare bairo átiepeeticõãña. Bairo roro na caátie wapa jĩcã rũmũa veintitrés mil cãrõ majũ na yasio joroque ásupi Dios. ⁹ Bairi marĩ cãã, “Roro marĩ caátie wapare marĩ ññabeseecumi Cristo,” caĩbusuetiparã marĩ ãniña. Tore bairo jãã ñicũjãã jĩcããrã Diore na caĩbusurije jũgori, ãña na na bacajãreo joroque ásupi Dios. ¹⁰ Tunu bairoa yasioropu Diore roro ñ busueticõãña. Jãã ñicũjãã ãnana puame jĩcããrã yasioropu roro ñ busunucũñupã Diore. Tore bairo roro na caĩbusurije jũgori na riao joroque caãcũ ángel puame na pajãreyupi.

¹¹ Atie yu caquetibũjũrije nipetirije baiyupa jãã ñicũjãã ãnanarẽ. Tie roro na cabairiquere ññacõrĩ, roro marĩ cãã marĩ caátinemoetiparore bairo ñrã, tore bairo baiyupa. Bairi marĩ ati yutea catusari yutea macããna marĩ catũgoñamasĩparore bairo ñrã, tore bairo ñ quetibũjũ woatucũñupã Dios ya tutipure. ¹² Bairi ni jĩcãũ ãcũ Dios cũ carotirore bairo jĩcãrõ tũni cũ caátianimasĩata, caroaro tũgoñamasĩrĩ cũ ãmarõ, wãtĩrẽ cũ caĩtoecoetiparore bairo ñ. ¹³ Mai, mujãã puame wãtĩ roro mujãã átio joroque cũ caátinucũrĩjẽrẽ mujãã átieconucũña. Tie puame ati umũrecóo caãna camasã Dios ya poa macããna na canucãmasĩjĩãtietie majũ mee niña. Bairi mujãã puame, “Dios roque, roro wãtĩ marĩ cũ caátiganucũrĩjẽrẽ marĩ ãñotabojagumi,” Dios mena ñ tũgoñatutuacõãña. Cũ puame, nocãrõ roro popiye mujãã baio joroque caátie caãnimiatacããrẽ, tore bairo mujãã tãmuo rotietigumi, cũ yarã mujãã caãnoi. Dios puame roque roro mujãã catãmuobujiopeere ãñotabojagumi. Bairo cũ caátó, roro caátiecoenarẽ bairo caroaro mujãã netõcoagarã yua.

¹⁴ Bairi yu yarã, yu camairã, ati yepa macããna jũgũẽãrẽ ñubuerique ñnie macããjẽrẽ tocãrõã jãnacõãña. ¹⁵ Mujãã, yu yarã, catũgoñamasĩãrẽ bairo atiere atore bairo mujãã yu quetibũjũya. Bairi mujãã majũã

yū caĩquetibujarijere caroaro catūgobeseparā mujāã āniña, roro átajere mujāã caátiecoetiparore bairo írā. ¹⁶ Di rāmu ũno ñubuerā Jesucristo cū caátajere tūgoñarĩ use ocore etigarā jūgoye Diore cū jēnirĩ bero yua, “Jesucristo yucupāipū cū cariřerique jūgori cū canetōricārā marĩ āniña,” ĩ tūgoñarā marĩ átinucūña. Tunu bairoa pāārē batoori ũgarā, “Capāārā nimirācūã, jĩcā rupaure bairo Jesucristo cū caĩroari poa macāãna majū marĩ āniña,” ĩ tūgoñarā marĩ átinucūña. ¹⁷ Bairāpua, capāārā marĩ āniña Jesucristo mena macāãna. Bairo capāārā nimirācūã, nipetiro pan jĩcārēã marĩ Quetiupau rupaure bairo caānierē marĩ ũganucūña. Bairo cū rupaure bairo caānie pāārē caugarā ānirĩ marĩ Quetiupau Jesucristo mena jĩcā rupaure bairo caāna marĩ tuaya yua.

¹⁸ Tūgoñañijate Israel ya poa macāãna na cabairiquere: Noa ũna sacerdote majā waibutoa Diore na cajorārē cajoemugō joboianucūrā pūame, tie macāãjē waibutoa riire ũganucūñama. ¹⁹ Mai, atie yū caĩřijē mena, “Aperā jūgūē ũcū peeto ũno wapacucumi,” ĩ mee tore bairo yū quetibujaya. Tunu bairoa, “Waibucu rii cabugoro caānie, netōjāñurō na jūgūēārē na cajorije pūame caroa majū niña,” ĩ mee tore bairo mujāã yū quetibujaya. ²⁰ Bairo pūame ĩgū ñiña: Aperā, Diore camasiēna, na jūgūēārē ĩroarā waibutoa riire na cajoemugōjonucūata, wātĩārē na ĩroarā átinucūñama. Diore ĩroarā mee tore bairo átinucūñama. Bairi yū pūame wātĩā yarā caānarē bairo caāna mena mujāã cabapacutinemonucūrō yū boetiya. ²¹ Tunu bairoa Jesucristo yucupāipū cū cariaparo jūgoye cū cabuerā mena ũse ocore cū caetiriquere tūgoñarĩ marĩ cūã ũse ocore etiri bero, wātĩārē ĩroarā na caetirije macāãjērē marĩ caetiata, ñuētĩña. Tunu bairoa marĩ Quetiupau pāārē, cū cabuerā mena cū caugariquere tūgoñarĩ, marĩ cūã Cristo ya mesapū ũgari bero, tunu wātĩārē ĩroarā na caugarije macāãjērē marĩ caugaata, ñuētĩña.

²² ¿Bairi mujāã pūame marĩ Quetiupau mujāārē qũññateo joroque roro cū mujāã baibotioyayati? ¿Cū netōrō catutuarā majū áto mujāã āniñati? Mujāã baietiya. Bairi marĩ Quetiupau jetore cū marĩ caĩroaro ñiña.

La libertad y el amor cristiano

²³ Aperā jĩcārā camasā atore bairo ĩ tūgoñarāma: “Ñē ũnie, yū caátipeere eñtotaetiya. Bairi noo yū caboro yū átimasĩña,” ĩ tūgoñarāma. Cariapea tore bairo baiya. Bairopua, nipetiro tore bairo marĩ caátijesorije jeto mee āniña. Bairopua, nipetiro yū caátigarije noo caborijere yū caátimasĩpeyocōãta, ñujāñiña. Cabaimiatacūārē, tie nipetirijepua yū caátinucūrĩjē nemojāñurō Dios mena yū tūgoñatutuanemo joroque átimasĩtĩña. ²⁴ Bairi marĩ majū rupaū mena caroaro marĩ caānipeere macāēřirotiya. Aperā marĩ yarā caroaro na caānipee ũnie pūame roquere caátiparā marĩ āniña.

²⁵ Bairi tunu nipetiro waibutoa rii na cawapatiri arua macāãjē waibutoa riire wapatiri mujāã caugaata, ñujāñiña. Bairāpua, tie riire na jūgūēārē ĩroarā na cajoerugaátaje caānie macāãjērē masĩgatūgoñaeticōãña, mujāã catūgoñarĩjēpū mujāã catūgoñayapapuaetiparore bairo írā. ²⁶ Mai, ati ũmurecōo, bairi nipetiro ati yepa caānie cūã Dios cū caqũenorĩqũē, cū yaye jeto niña.

²⁷ Bairi ni ũcū Diore catūgoñsaecu mujāārē cū ya wiipū piijori cū cajūgougaro, mujāã cabooata, nipetiro waibucu rii mujāã cū canurĩjērē ũgacōãña. Bairāpua, tie riire na jūgūēārē ĩroarā na cajoerugaátaje caānie macāãjērē masĩgatūgoñaeticōãña, mujāã catūgoñarĩjēpū mujāã

catũgoñayapapuaetiparore bairo ãrã. ²⁸ Meerẽ tiere mujãã masiña. Bairi jĩcãũ ùcũ mujããrẽ, “Atie waibucu rii na cajoemugõjorije macããjẽ carusarije niña,” cũ caĩata, toroque tie riire ugaeticõãña. Mujããrẽ tiere caquetibujatacu cũ catũgoñarĩjẽpu roro cũ tũgoña yapapuaetio roque ãrã, tiere ugaeticõãña. ²⁹ “Mujãã puame tũgoña yapapuari tiere ugaeticõãña,” ã mee niña. Aperã tie waibucu rii joemugõjorique macããjẽrẽ caugatinucũrã puame bairo mujãã caãtiere ãnarĩ na catũgoñayapapuaetiparore bairo ã, tore bairo yu quetibujaya.

Bairo yu caĩmiatacũãrẽ, jĩcãũ ùcũ atore bairo ñi jẽniñabujioumi: “¿Dopẽĩ apei cũ yeri cũ catũgoñarĩjẽpu cũ caãtimasĩetĩe bui yu puame yu majũ yu caãtimasĩĩjẽrẽ yu átijãnabujiocati?” ³⁰ Tunu bairoa, “ ‘Dios, yu mena mu ñujãñuña,’ Diore qũĩ jẽnirĩ bero, tie ugariquere yu caugamiatacũãrẽ, ¿dopẽĩrã tie waibucu riire yu caugaro ãnarĩ, roro na busupainucũñati?’ ã jẽniñabujioumi. ³¹ Bairo cabaimiatacũãrẽ, mujããrẽ atore bairo ãgu niña: Waibutoa riire uga, etiriquere eti, o apeye ùnie mujãã caãtinucũĩjẽ cũãrẽ ása, tore bairo mujãã caãtie jũgori aperã cũã Diore cũ na basapeo joroque mujãã caãto to cañuata. ³² Caroaro átianajẽcusa. Noa ùna camasã aperã roro na átio joroque átijũgoeticõãña. Judio majã, aperã judio majã caãmerã ùna cũãrẽ tore bairo áti ãnoeticõãña. Aperã, marĩ yarã, Dios ya poa macããna cañubueri majã cũãrẽ tore bairo roro na átio joroque ápericõãña. ³³ Bairi yu cũã tocãnacãni jãñurĩpu Dios cũ caĩñajesopee ùnie tocãnacã wãmerẽ yu átijũgonucũña. Yu majũ caroaro yu caãnipeere yu áperinucũña. Aperã roque caroaro na caãnimasĩpee ùnie puamerẽ jĩcãrõ tũni na yu áti ãnonucũña. Bairo yu caãto, na cũã roro na caãtaje wapare netõrĩ, Dios tũpu na caetajĩãtiparore bairo ã, tore bairo yu cũã yu átinucũña.

11

¹ Bairi, yu, Cristo cũ caãtiere ãnacõrĩ caroaro yu caãtoarea bairo mujãã cũã caroaro yu caãtiere ãnacõrĩ átianajẽrẽ átianimasĩña.

Las mujeres en el culto

² Mujãã puame yure tũgoñarĩ, mujãã yu caquetibujuricarore bairo caroaro jĩcãrõ tũni caroa wãmerẽ mujãã áticõã ninucũña. Tiere queti tũgori mujãã mena yu useaniña. ³ Mai, atie cũãrẽ mujãã camasĩrõ yu boya: Cristo puame marĩ caũmũarẽ caãnijũgoũ, carupoare bairo caãcũ niñami. Bairi tunu caũmu canũmocũu puame carõmio, cũ numorẽ caãnijũgoũ, cõ ruõpoare bairo caãcũ niñami. Dios, Cristore caãnijũgoũ, cũ ruõpoare bairo caãcũ cũ caãnorẽã bairo caũmu cũã cũ numorẽ caãnijũgoũ niñami. ⁴ Bairi ni jĩcãũ ùcũ caũmu Diore cũ jẽnigu, o Dios yaye macããjẽrẽ cũ caquetibujuparo jũgoye, jutii asero, o apeye ùnie mena cũ ruõpoare peotori cũ cajẽniata, Cristo cũrẽ caãnijũgoũ, cũ ruõpoare bairo caãcũrẽ cũ nucũbugoecu átiyami. ⁵ Tunu bairo jĩcãõ ùcõ carõmio cũã Diore cũ jẽnigo, o Dios yaye macããjẽrẽ cõ caquetibujuparo jũgoye cõ ruõpoare jutii, o apeye ùnie mena cõ capeotoeticõãta, cõrẽ caãnijũgoũ, cõ manapũre cũ nucũbugoeco átiyamo. Cõ manapũre cabotio ãnirĩ cõ poare cajuapere reecõãrĩcõrẽã bairo baiyamo yua. ⁶ Bairi jĩcãõ ùcõ carõmio cõ ruõpoare cõ capeotogaeticõãta, jicoquei cõ poare cõ cajuare peyocõãrotiro niña. Bairo átirotimocũã, cõ capoa tarotiataje, o cõ capoa juarepeyorotiatajere cõ cabobotũgoñaata, toroque cõ ruõpoare cõ bugatoáto apeye ùnie mena yua. ⁷ Caũmu roque cũ ruõpoare cũ bugatoeticõãto. Mai, caũmu puame, Dios bauriquere bairo cabauũ, Dios cũ caqũẽnojũgoricũ majũ niñami.

Tunu bairoa Dios nocārō caroaro cū caānajē cutiere bairo cabauu majū niñami, caūmu p̄ame. Carōmio p̄ame roque caūmu cū caānajē cutiere bairo cabauo majū niñamo. ⁸ Bairi merē atore bairo marī masīña: Mai, carōmio rupau mena nerī cū q̄ūēnoesupi Dios caāmurē. Caānijūgoricu caūmu waru ōwārō macāātō mena nerī roque carōmiorē cō q̄ūēnoñupī Dios carōmio caānijūgoricore. ⁹ Carōmio jūgori mee caāmurē cū q̄ūēnoñupī Dios. Caūmu jūgori roque carōmio caūmu mena caānipaore cō q̄ūēnoñupī Dios. ¹⁰ Bairo caūmu roca cō carotimasīrījē jūgori carōmio p̄ame jutii asero ūno mena cō r̄upoare b̄ugatori caquetibujupao niñamo. Tunu bairoa ángelea majā cō r̄upoare b̄ugatori cō caāno na caññajesoparore bairo iō, tore bairo cō caāto ñuña.

¹¹ Tore bairo caroca carotimasīō carōmio cō caānimiatacūārē, ni jīcāū ūcū Cristo yau carōmio jūgori mee caroaro caātiānimasīnucūū mácūmi. Tunu bairo dico jīcāū ūcō Cristo yao caūmu jūgori mee caroaro caātiānimasīnucūō mácōmo. Na p̄ugarāpua yeri ñajāāō joroque na caāmeo átipeere bojūgoyupi Dios. ¹² Merē cariape marī masīña: Carōmio caānijūgoricore caūmu rupau mena jūgori cō q̄ūēnoñupī Dios. Bairo cabaimiatacūārē, cabero caūmu p̄ame tunu carōmio mena jūgori buia-masīñami. Na p̄ugarāpua Dios cū caq̄ūēnorīcārā majū niñama.

¹³ Bairi mujāā majūā tūgoña beseya mujāā caātipee cañurījērē. Bairi, “Carōmio cō r̄upoare apeye ūnie mena peotoeco Diore cō cajēnirō ñurō,” mujāā cañata, ñuētīña. ¹⁴ Merē, caūmu marī caānajē cutiere camasīrā marī āniña. Bairi caūmu cū poare juareecu, pairo butiori cū caāmata, boboojāñuña cārē, poa yowerije cū cacūgoro jūgori yua. ¹⁵ Bairo marī caūmu p̄ame marī cabaimiatacūārē, carōmio roque cō poare butiori cō caāno ñuña. Poa yowerije cūgori cō caānie cō jesoye majū āno baiya. Cō poa cayowerije p̄ame cō r̄upoare catorije cō jesoye majū Dios cū cacūrīq̄ūē niña. ¹⁶ Bairo yu caīquetibujurijere tūgomicūā, ni jīcāū ūcū, “Bairo mee niña,” caibusubotioḡaure atore bairo cū camasīrō yu boya: Jāā, caquetibujuri majā, bairi aperā, Dios ya poa macāāna ñubueri majā cūā ape wāme marī caātiānijūḡoatajere marī masīētīña. Tie yu caquetibujurije jetore marī masīña.

Abusos en la Cena del Señor

¹⁷ Mai, ato jūgoye mujāārē yu cawoatujopeere tūḡoñarī mujāā mena yu useanimasīētīña. Mujāā p̄ame neñarī ñubuerā, Dios mena nemojāñurō tūḡoñatutuaō joroque mujāā caātiparo ūnorēā, cū mena mujāā caānie to royetuaō joroque roro mujāā átinucūña. ¹⁸ Caānijūgoro atore bairo ñi quetibujunucūñama jīcāārā mujāā mena macāāna: “Ñubuerā neñarā na majū jīcārō tūni tūḡoñarī neñātinucūñama. Na majū āmeo ricawatiri jīcārō ñubuemasīētīnucūñama,” mujāā ĩnucūñama. Bairo yu na caīquetibujunucūrījērē baipua cariapea yu tūḡoya. ¹⁹ Torea bairo mujāā baicōā ninucūgarā. Tore bairo mujāā cabairije cañuetie caānimiatacūārē, mujāā catūḡoñaricawatirije jūgori yua, “¿Noa p̄ame Jesucristore catūḡoñsarā majū na āniñati?” marī ĩ masīgarā. ²⁰ Bairo ricawatiri, caroaro caāmerā ānirī Jesucristo riagu jūgoye cū caḡatusariquere tūḡoñarī ḡarā, roro majū átigarā, mujāā neñanucūña. Marī Quetiupau riagu jūgoye cū cabuerā mena cū caḡatusaricarore bairo mee majū mujāā átinucūña. ²¹ Mujāā p̄ame ḡaricapau caetaro, tocānacūpua cajūḡoyea ḡarīquere jeeri pairo mujāā ḡgajūḡoye cūtinucūña. Bairo cajūḡoyea mujāā caḡaweyoroi, aperā p̄ame bocáqueya cotenucūñama.

Tunu bairoa cūmurī tūnipu aperā mujāā mena macāāna cūā use ocore etinucūñama. ²² Bairi mujāārē ñiña: ¿Dopēirā mujāā ya wiiripua ugariquere uga, o use ocore eti, mujāā áperiyati, tore bairo átigamirácūā? Tunu bairoa, ¿dopēirā Dios ya poa macāāna ñubueri majārē na mujāā núcūbugoetinucūñati? Tunu bairoa aperā, apeye ũnie cacūgoena cūā roro bobooro na majū na tūgoñao joroque mujāā átiya. Bairi, ¿ne ũnie puamerē mujāā ñicuti? “¡Ñujāñuñ! Caroaro majū mujāā átiya,” ¿ñicuti? Tore bairo roro mujāā caátiere ññarī, ¿dopēi, “Ñujāñuñ,” ñibujiocuti? ¿Tore bairo ñieccā, tame!

La Cena del Señor

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Mai, yu puame marī Quetiupau yure cū caquetibujuricarorea bairo mujāārē atore bairo yu quetibujawu: Marī Quetiupau Jesure cū cabusujābuitiri ñamia caāno, cū puame cū cabuerā mena neñarī cū wāmpou pāārē neñupū. ²⁴ Bairo ne yaparo Diore cū jēnirī bero carecomacā pebatori cū cabuerārē na nunirī, atore bairo na ññupū: “Atie pan yu rupau niña. Mujāārē yu cariabojarije macāājē niña. Bairi mujāā cūā cabero atore bairo yu caátajere tūgoñarī pāārē mujāā bato uganucūgarā.” ²⁵ Tunu bairoa ásupu Jesús: Pāārē uga yaparori bero, cū wāmpou copa etirica bapare nerī atore bairo na ññupū cū cabuerārē, “Atiru macāājē use oco puame yu rií niña. Camasārē netōōgu yu riacoagu. Bairo yu cariápee jūgori cawāma wāme camasārē Dios cū caátibojacūñijē niña. Bairi di rāmu ũno mujāā caetiri rāmu cārō use ocore etirā, yu caátajere tūgoñarī mujāā átinucūgarā,” ññupū Jesús. ²⁶ Bairi mujāā puame Jesucristo cū caátajere tūgoñarī pāārē uga, bairi use oco cūārē mujāā caetinucūrō cānacānia Jesucristo marī cū cariabojariquere masirī áti ññorā mujāā átinucūñi. Tore bairo áticōā ninucūña mai marī Quetiupau ati yepary cū caátiparo jūgoye.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

²⁷ Bairi caroaro ása. Ni jicāñ ũcū marī Quetiupau cū caátatore bairo pāārē uga, o use oco cūārē eti, átimicūā, núcūbugorique mano cū caápata, roro ácu átiyami. Marī Quetiupau cū rupau mena roro popiye bairi yucupāipū cū cariariquere núcūbugoecure bairo ácu átiyami. Bairi tore bairo cū caápata, roro cū caátie wapa pairo nigaro. ²⁸ Bairo cabairo jūgori tocānacāñpua na yeripū catūgoñabeseeparā niñama, marī Quetiupau yaye macāājē pan, bairi use oco cūārē na caetiparo jūgoye mai. ²⁹ Bairi mujāā yeripū caroaro tūgoñajūgoyetiena, Jesucristo yaye macāājērē uga, o eti, mujāā caápata, roro popiye mujāā cabaipee wapare macāārā núcūbugoricaro mano eti, uga mujāā átinucūgarā. ³⁰ Tie jūgori mujāā mena macāāna capāārā riaye painucūñama. Tunu aperā catutuaena cūā ninucūñama. Tunu bairo tie jūgori aperā jicāārā mujāā mena macāāna baireyupa. ¿Tiere mujāā masiētīñati? ³¹ Bairi marī majūā marī yeripū marī catūgoñarījē mena roro marī caátinucūrījērē caroaro marī rupaure marī catūgoñabesepeyocōāta roque, marī Quetiupau puame marī yaye wapa, roro popiye marī bairo joroque áperibujioami. ³² Bairowa, marī Quetiupau puame roro popiye marī tāmno joroque cū caápata, caroaro marī caānipeere marī beyou, tore bairo marī átinucūñami. Bairo marī cū caáto jūgori marī puame ati umarecōo macāāna roro popiye cayasiparā mena roro marī catāmnoetiparore bairo i, tore bairo marī átinucūñami.

³³ Bairo cabairoi, yu yarã yu camairã, di rãmũ ũno neñapori Jesucristo riagu jũgoye cũ caugariquere tũgoñarĩ mujãã caugari rãmũ caãno tocãnacãũpũrea ãmeo yuri, jĩcãrõ uganucũña. ³⁴ Bairi ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ batiõro majũ queyari mujãã caĩrõrẽ bairo cũ caboeticõãta, cũ ya wiipũa cũ ugacõãto ugariquere. Mai, Dios pũame neñapori mujãã cauganucũrĩjẽrẽ cũ canucũbugoetie jũgori roro popiye cũ baiõ joroque cũ caãperiparore bairo ĩ, cũ ya wiipũa cũ ugacõãto. Baipũa, apeye yu caĩquetibũjugarijere mujããrẽ ĩñaũ ácũpũ, caroaro mujãã yu quetibũju qũẽnonemogu.

12

Los dones espirituales

¹ Yu yarã, Espĩritu Santo jũgori marĩ joyupi Dios tocãnacã wãme, caroa wãme marĩ caãtiãnimasĩpeere. Tie macããjẽrẽ mujãã camasĩrõ yu boya.

² Merẽ atiere mujãã masĩrã: Mai, Jesucristo yaye quetire catũgõũsarã mujãã caãniparo jũgoye roro wericarã jũgũẽãrẽ caĩtoecorã majũ mujãã ãniniwũ. Cacaapee ĩñaena wericarã ũna cabũsũenarẽ na mujãã ĩroanucũwã. ³ Bairi atiere mujãã camasĩrõ yu boya: Ni jĩcãũ ũcũ, “¡Jesure roro cũ baiãto!” caĩbũsũetipau niñami, Dios Yeri Espĩritu Santo jũgori cabũsũnucũũ cũ caãmata. Tunu bairo ni jĩcãũ ũcũ, “¡Jesús yu Quetiupau jĩcãũã niñami!” ĩ masĩẽtĩñami Espĩritu Santo cũ catutuarije jũgori cũ yeripu cũ cabũsũeticõãta.

⁴ Bairi Dios yarã capããrã na caãnimaĩacũãrẽ, tocãnacãũpũrea ricaati jeto masĩrĩqũẽ caroa wãme na caãtıpeere jonucũñami Espĩritu Santo. Bairo capããrãrẽ ricaati jeto caroa wãme na caãtıpeere cajonucũũ pũame jĩcãũã niñami Espĩritu Santo. ⁵ Tunu bairoa capee wãmerĩ camasãrẽ na marĩ caãtıroamasĩrĩjẽ ninucũña. Tie bairo marĩ caãtımasĩnucũrĩjẽ pũame jĩcãũã marĩ Quetiupau cũ caãtıroticũrĩqũẽ niña. ⁶ Tunu bairoa capee wãmerĩ cũ catutuarijere marĩ caãtı ĩñopeere marĩ jonucũñami Dios. Bairo tocãnacãũpũrea ricaati marĩ jomicãã, Dios jĩcãũã marĩ caãtıpeere tocãnacã wãmerẽ marĩ quetibũjunucũñami.

⁷ Dios pũame cũ yarã caãna tocãnacãũpũrea cũ Yeri Espĩritu Santore jonucũñami, cũ jũgori nipetiro aperãrẽ caroaro marĩ caãtıãnimasĩparore bairo ĩ. ⁸ Marĩ jĩcããrãrẽ cũ, Espĩritu Santo jũgori Dios pũame masĩrĩqũẽ mena cũ yaye quetire marĩ quetibũjuo joroque átinucũñami. Tunu bairoa aperãrẽ Espĩritu Santo jũgori nocãrõ camasĩpetirãrẽ bairo majũ na quetibũjuo joroque átinucũñami. ⁹ Jĩcããrã Espĩritu Santo jĩcãũ jũgori catũgoñatutarã ninucũñama. Tunu bairoa aperã Espĩritu Santo jũgori caroa wãme na caãtıpeere Dios cũ cajorijere upari camasã cariarãrẽ na catiomasĩnucũñama. ¹⁰ Aperã jĩcããrã Dios yaye macããjẽ átiẽjẽño ĩñomasĩrĩqũẽrẽ upanucũñama. Aperã Dios na cũ caquetibũjurotirijere tũgori bero, caroa quetire quetibũjunetõnucũñama camasãrẽ. Aperãrẽ Dios pũame wãtı yaye macããjẽrẽ, o Espĩritu Santo yaye macããjẽ quetibũjuriquere caroaro na catũgõbesecõñamasĩpeere na jonucũñami. Aperãrẽ, apeye bũsũrique catũgõmasĩã manierẽ na bũsũmasĩõ joroque átinucũñami Dios. Tunu bairoa aperãrẽ tie apeye bũsũrique caĩrĩjẽ catũgoa manierẽ na quetibũju ãmewiyo joroque átinucũñami Dios. ¹¹ Tie nipetiri wãme caroa marĩ caãtıpeere Espĩritu Santo jĩcãũ jũgori tore bairo capee wãme marĩ átimasĩña. Cũ, Espĩritu Santo pũame caroa wãme camasãrẽ na caãtıpeere cũ cajogari majã tocãnacãũpũrea na jonucũñami.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

¹² Merē mujãã masiña marĩ rupau cabairijere: Marĩ rupau pũame jĩcã rupau nimirõcũã, capee wãme cutiricawatiya. Tore bairo Jesucristo ya poa macããna cũã jĩcã rupau bairo caãna marĩ ãniña. ¹³ Tore bairo noo caãna cãrõ judío majã, judío majã caãmerã, aperã ãmua rotiepericarã, o caroaro caãnicõãrã cũã jĩcãã rupau caãniparãrẽ bairo Espiritu Santo jũgori cabautiza ecoricarã majũ marĩ ãniña. Tunu bairoa cã yau Espiritu Santo jĩcããrẽã nipetiro cacũgorã marĩ ãniña.

¹⁴ Mai, marĩ rupau pũame jĩcã rupau nimirãcũã, capee wãme cutiricawatiya. ¹⁵ Bairi ĩcõñarĩ mujãã yu quetibujupa: Marĩ rupo, cabusumasĩrĩ rupo caãmata, atore bairo ĩbujoro: “Yuã, wãmo mee ãnirĩ, rupau macãã rupo mee yu ãniña,” ĩ busubujoro. Bairo caĩrĩ rupo ãnirĩ rupau macãã rupo ãnijãnaoa baietibujoro. ¹⁶ Tunu bairoa marĩ ãmorõ cabusumasĩrĩ ãmorõ caãmata, atore bairo ĩbujoro: “Yuã, caapee mee ãnirĩ rupau macã ãmorẽ mee yu ãniña,” ĩ busubujoro. Bairo caĩrĩ ãmorõ ãnirĩ rupau macãã ãmorõ ãnijãnaoa baietibujoro. ¹⁷ Bairi tunu marĩ rupau petiro caapea jeto caãmata, ¿dope bairo marĩ tũgomasiubujocuti? Tunu bairoa marĩ rupau petiro, ãmoo ope jeto caãmata, ¿dope bairo apeye ãnie cajusurijere marĩ wĩnimasĩbujocuti? ¹⁸ Bairi cabairoi, Dios pũame marĩ rupau qũenojũgoũ, ti rupau macããjẽ nipetirije mena marĩ caátimasĩpee, cũ cabororea bairo jĩcãrõ tũni marĩ qũenoñupĩ. ¹⁹ Bairi marĩ rupau macããtõ jĩcãrõ ãno jetore bairo marĩ rupau caãmata, rupau ãnijãti petietibujoro. ²⁰ Bairo marĩ rupau macããjẽ caátimasĩrĩjẽ capee cawãme cutiricawatimiatacũãrẽ, cariapera marĩ rupau pũame jĩcã rupaua ãno baiya.

²¹ Bairo jĩcã rupau caãno jũgori caapea pũame cabusurica caãmata, wãmorẽ atore bairo ĩ masĩetibujoro: “Mu yu boetiya,” ĩ masĩetõ. Tunu bairoa marĩ rupo pũame rupoire: “Mujãã yu boetiya,” ĩ masĩetõ. ²² Bairo pũame marĩ bainucũña: Marĩ rupau macããjẽ caátituaetiere bairo marĩ caĩñanucũrĩjẽ pũamerẽ netõjãñurõ marĩ bomasiñucũña. ²³ Bairi tunu marĩ rupau macããjẽ cabũgoro macããjẽrẽ bairo marĩ caĩñanucũrĩjẽ pũamerẽ netõjãñurõ caroaro maijũgori marĩ cũgonucũña. Tunu bairo marĩ rupau macããjẽ bauro caãmerĩẽ pũamerẽ caroaro marĩ jutii jãñatonucũña. ²⁴ Tore bairo átimirãcũã, bauro caãnie marĩ rupau macããjẽ pũamerẽ marĩ jutii jãñatoetinucũña. Dios pũame jĩcãrõ tũni caroaro áticũñupĩ marĩ rupau macããjẽrẽ. Bairi marĩ rupau macããjẽ, cabũgoro macããjẽ marĩ camaijũgoetie pũame caroaro to caãnimasĩpeere boyupi Dios. ²⁵ Marĩ rupau jĩcã rupau caãno jũgori nipetiro marĩ rupau macããjẽ mena jĩcãrõ tũni marĩ capaamasĩparore bairo ĩ, ricaati wãmerĩ jeto marĩ rupau macããjẽrẽ cũñupĩ Dios. ²⁶ Bairi jĩcãrõ ãno marĩ rupau macããtõ cariyaye tuata, caroaro jĩcãrõ tũni marĩ ãnimasĩetĩña, apeye marĩ rupau macããjẽ carũsarije menarẽ. O tunu bairoa jĩcãrõ ãno marĩ rupau macããtõ cariyaye tuatatore marĩ caucoti catioata, caroaro jĩcãrõ tũni useanirĩ marĩ rupau macããjẽ mena marĩ ãnimasĩña.

²⁷ Baipua, atore bairo mujããrẽ ĩ quetibujũ masĩõgu ñiña: Mujãã nipetiro Jesucristo yarã, cũ rupau bairo caãna majũ mujãã ãniña. Bairo cũ rupau bairo caãna ãnirĩ mujãã tocãnacãũpua cũ rupau macããjẽ tocãnacã wãme caãnicawatirorea bairo caãna majũ mujãã ãniña. ²⁸ Bairi Dios pũame atore bairo cũ ya poa macããna ñubueri majã menarẽ na cũñupĩ: Caãnijũgoro, cũ caquetibujurotiorã apõstolea majãrẽ na cũñupĩ. Na

berore profeta majārē na cūñupī. Na, profeta majā berore jūgoñubueri majārē na cūñupī Dios. Na berore aperā cū yaye macāājē caroare caátijēño ñnoparārē na cūñupī. O aperā cariarārē cacatiori majā cūārē na cūñupī. O aperā ñubueri majā quetiuparā caāniparā, o aperā apeye busarique catūgomasiā manierē cabusumasīparā cūārē na cūñupī Dios. ²⁹ Bairāpua, tocānacāūpua apóstolea majā ānimasīētīñama. Tunu tocānacāūpua profeta majā āmerīnucūñama. Tunu bairoa tocānacāūpua cajūgoñubueri majā ānimasīētīñama. Tunu tocānacāūpua Dios yaye macāājē caroare caátijēño ñnomasīrā āmerīnucūña. ³⁰ Tunu bairoa tocānacāūpua Dios cū catutuar-ijere upari, cariarārē na catiomasīētīnucūñama. Tunu bairoa apeyera nipetiro camasā apeye busariquere busuetinucūñama. Tunu apeyera jīcāārā jeto apeye busarique macāājērē tūgomasiñi bero cañjērē camasārē na quetibujū āmewiyomasīōnucūñama. ³¹ Bairi mujāā puame caroa wāme mujāā caátipeere Espíritu Santo cū cajogarije macāājē netōjāñurō caroaro juátimasīrīqūērē bootōgoñarī caroaro átīāña.

El amor

Mai, yu puame mujāārē netōjāñurō caroaro mujāā caátimasīpeere mujāā yu quetibujūnemogu:

13

¹ Yu puame aperā camasā busariquere, o ángelea majā busarique cūārē Dios yu cū cajorije jūgori cabusumasī majū nimicūā, camasārē camaiecū yu caāmata, dope bairo caápei majū yu āniña. Āpōā tii ũnorē roro capapatowācōūrē bairo caátīācū yu ānibujion. ² Tunu bairoa Dios yu cū caquetibujurijere camasārē caquetibujūnetōmasī yu ānibujion. O tunu bairoa nipetiro Dios cū caátipee camasā na camasīētīē cūārē camasīpeyou yu ānibujion. O apeyera tunu tocānacā wāme ñe rusaricarō mano caroaro camasīpeti majū yu ānibujion. Bairo caācū nimicūā, camasārē camaiecū yu caāmata, dope bairo caápei majū yu āniña. Tunu bairoa nocārō netōōrō tūgoñatutuariquere cacūgou ānirī ūtāū ũnorē aperopu caárotimasī majū nimicūā, peeto ũno camasārē yu camaieticōāta, cabūgoro macāācūrē bairo majū yu āniña. ³ Tunu bairoa nipetiro yu cacūgorijere cabopacarārē na yu batopeyocōābujion. Bairo na batomicūā, narē caññamaiecūrē bairo yu catūgoñaata, bairo áticūū yu átibujion. O aperārē maietimicūā, narē yu cariajojaata, wapa mano cabūgoroa rīau yu baibujion.

⁴ Mai, bairi āmeo mairīqūē puame atore bairo ānajē cutaje niña: Roro aperā marī na caátimiatacūārē, na cañjērē, o na caátiere marī nūcācōāmasīña. Tunu bairoa camasā mena caroaro átīāñajē niña. Tunu aperā na cacūgorije cūārē narē marī camaiata, marī ññaugomasīētīña. Tunu aperā netōjāñurō, marī majūā tūgoñarī aperārē baibotiori marī caāmata, camasārē camaiena marī āniña. ⁵ Camasārē caññamai puame camasārē roro boborije ī busuetinucūñami. Tunu bairoa jīcāūā apeye ũnierē cabotūgoñaarē bairo baietinucūñami. Āmeo mairīqūē puame āmeo asiarique mee niña. Tunu bairoa āmeo mairīqūē puame yoaro marīrē roro caátacu mena asiāñajē mee niña. ⁶ Bairi aperā camasā carorije macāājērē na caáto ññarī useani tūgoñaetinucūñama camasā caāmeomaimasīrā puame. Caroaro cariape na caátīānie puamerē ññajesori tūgoña useaninucūñama. ⁷ Bairi ni jīcāū ũcū camasārē camaimasī cū caāmata, nipetiro popiye baimicūā, caroaro tūgoñanetōrī, caroaro

maimasĩcõã ninucũñami. Tunu bairoa aperã roro na caátimiatacũãrẽ, narẽ ñnamairĩ na cũã caroaro na caãnipeere masĩri na mena cariape tũgoñatutuacõãñami. “Caberopũ caroaro átigarãma,” na ï tũgoñarĩ na maicõã ninucũñami. Bairo caroaro na caãnipeere bori, cũ cũã caroaro jĩcãrõ tũni tie nipetiri wãme Dios cũ cajorijere átiãninucũñami.

⁸ Bairi ãmeo mairĩqũẽ di rũmũ ñno capetietipee majũ niña. Jĩcã rũmũ caãno camasã ape rũmũ cabaipeere caquetibũjũmirĩcãrã quetibũjũ jãnacoagarãma. Tunu bairoa apeye busũrique cũãrẽ busũjãnacoagarãma. Dios yaye quetire camasã na cabuenucũrĩjẽ cũã cabero manigaro, merẽ jĩcãrõ tũni nipetiro marĩ camasĩpetiro jũgori yua. ⁹ ãme ati yũteare Dios yaye macããjẽrẽ marĩ masĩpeyoetiya. Torena, cũ yaye queti cũãrẽ jĩcãrõ tũni marĩ quetibũjũ peyomasĩetĩña. Marĩ camasĩpeyojĩãtipee marĩ rusamajũcõãña mai. ¹⁰ Bairi ãme ati yũtea caãno peeto masĩri marĩ caquetibũjũãninucũmirĩjẽ peticoagaro, Jesucristo tunu etari nipetiro jĩcãrõ tũni caãnierẽ marĩ cũ camasĩõrĩ rũmũ caãno yua.

¹¹ Jĩcõñarĩ mũjãã yũ quetibũjũpa: Mai, yũ pũame cawĩmaũca ãcũpũ, cawĩmaũ ya wãme busũ, tũgoña, o tũgoña besemasĩ yũ baiãninucũwũ. Bairo cabairicũ nimicũã, ãmerẽ cabũcũ niãcũ, nipetiro cawĩmaũ yũ caãnajẽ cutajere yũ cũpeyocõãwũ. ¹² Torea bairo ãmerẽ mai Dios yaye macããjẽ nipetirijere marĩ masĩpeyoetiya. Eñoorõ caroaro cabauetopũ ñnarãrẽ bairo caroaro marĩ masĩpeyoetiya mai. Bairo ãmerẽ baimirãcũã, jĩcã rũmũ caãno nipetiro, caãnorẽ bairo jĩcãrõ tũni cariape marĩ ñnamasĩpeyocõãgarã. Mai, ati rũmũ caãno nipetirore marĩ masĩpeyoetiya. Ape rũmũ caãno roque Dios marĩ yerire jĩcãrõ tũni cũ camasĩpeyoreã bairo marĩ cũã tocãnacã wãme Dios yaye macããjẽrẽ marĩ masĩpeyocõãgarã jĩcãrõ tũni yua.

¹³ Bairopũã, itia wãme niña tocãnacã rũmũã ãmeo maicõã ninucũña. Bairo caroaro caãmeomaimasĩrã ãnirĩ yua, caroa wãme mũjãã caãtipee Espĩritu Santo jũgori Dios cũ cajorijere caroa wãmerẽ bootũgoñarĩ bũtioro Diore cũ jẽniña. Ati wãmerẽ Diore mũjãã cajẽniata roque, ñumajũcõãña: Dios mũjãã cũ caquetibũjũrijere tũgori bero, Dios yaye quetire camasãrẽ mũjãã caquetibũjũnetõpeere mũjãã cajẽniata roque, ñuña. ² Mai, ni jĩcãũ ùcũ apeye busũriquerẽ cabũsumasĩnucũũ pũame, camasã mena busũ mee, Dios mena jeto busũ átinucũñami. Bairi ni jĩcãũ ùcũ camasocũ apeye busũrique mena cũ cabũsarijere tũgomasĩetĩnucũñami. Espĩritu Santo cũ camasĩõrõ jũgori tore bairo busũnucũñami. Bairi ni ùcũ tie busũrique mena cũ caĩgarijere tũgomasĩetĩñami. ³ Apei Dios yaye macããjẽrẽ tũgori bero, camasã ñbueri majãrẽ caquetibũjũnetõnucũũ roque, na yeripũ cariape na tũgõũsao joroque átimasĩnucũñami. Tunu bairo caroaro na tũgõũsanemo joroque jĩcãrõ tũni na juãtinemomasĩnucũñami. ⁴ Apeye busũriquerẽ cabũsumasĩnucũũ pũame cũ majũ yeri mena Diore nemojãñurõ cũ masĩõ joroque ácu átiyami. Apei, Dios yaye macããjẽrẽ tũgori

14

El hablar en lenguas

¹ Bairi mũjãã pũame tocãnacã rũmũã ãmeo maicõã ninucũña. Bairo caroaro caãmeomaimasĩrã ãnirĩ yua, caroa wãme mũjãã caãtipee Espĩritu Santo jũgori Dios cũ cajorijere caroa wãmerẽ bootũgoñarĩ bũtioro Diore cũ jẽniña. Ati wãmerẽ Diore mũjãã cajẽniata roque, ñumajũcõãña: Dios mũjãã cũ caquetibũjũrijere tũgori bero, Dios yaye quetire camasãrẽ mũjãã caquetibũjũnetõpeere mũjãã cajẽniata roque, ñuña. ² Mai, ni jĩcãũ ùcũ apeye busũriquerẽ cabũsumasĩnucũũ pũame, camasã mena busũ mee, Dios mena jeto busũ átinucũñami. Bairi ni jĩcãũ ùcũ camasocũ apeye busũrique mena cũ cabũsarijere tũgomasĩetĩnucũñami. Espĩritu Santo cũ camasĩõrõ jũgori tore bairo busũnucũñami. Bairi ni ùcũ tie busũrique mena cũ caĩgarijere tũgomasĩetĩñami. ³ Apei Dios yaye macããjẽrẽ tũgori bero, camasã ñbueri majãrẽ caquetibũjũnetõnucũũ roque, na yeripũ cariape na tũgõũsao joroque átimasĩnucũñami. Tunu bairo caroaro na tũgõũsanemo joroque jĩcãrõ tũni na juãtinemomasĩnucũñami. ⁴ Apeye busũriquerẽ cabũsumasĩnucũũ pũame cũ majũ yeri mena Diore nemojãñurõ cũ masĩõ joroque ácu átiyami. Apei, Dios yaye macããjẽrẽ tũgori

bero, camasârê caquetibujunetõnucũã puame roque nemojãñurõ Diore na masiõ na átimasĩnucũñami Dios yarã ñubueri majãrê.

⁵ Baihua, yu puame mujãã nipetiro apeye busuriquere mujãã cabusuro bomicũã, netõjãñurõ Dios yaye macããjêrê tãgori bero, camasârê caquetibujunetõrã ùna mujãã caãnie roquere yu bojããña. Apeye busuriquere busumasĩrĩqũê netõjãñurõ ñuña Dios yaye quetire caquetibujunetõã ãnajê puame roque. Bairopua, ñunetõbujioro, apeye busurique caĩquetibujurijere tãgoãmewiyori bero, ñubueri majãrê na yeripu caroaro na tãgousanemo joroque marĩ caátimasĩata. ⁶ Bairi yu yarã, apeye busurique mujãã catãgoetie mena busumasĩrĩ mujãã tãpu yu caquetibujunetõã, dope bairo mujããrê yu áperibujion. Dios jããrê cã caquetibujuroririjere mujãã catãgorije mena busuri mujããrê yu caquetibujunetõã roque, ñujãñuña. Tunu bairo cariape macããjê jãã camasĩrĩjêrê yu caquetibujunetõã, ñujãñuña. Tunu bairoa Dios yaye macããjê quetire tãgori bero mujããrê yu caquetibujunetõãrĩjê, o caroaro mujãã caátianipeere yu caquetibujunucũrĩjê roque, ñumajucõãña.

⁷ Tunu apeyera merê mujãã masiña basarique macããjê cabairijere: Tõrõã, o paricarõ arpa ùno ricaati wãme jeto cabusurique cãgoeticõãta, tie wãmerê marĩ wãmeti masiẽtĩbujiorã. ⁸ Tunu bairoa camasã na wapanarê na capajĩarãtĩpaure, putiricarõ trompetare cã caputimiatacããrê, baujaro wãmecuto cabusueticõãta, ni jĩcãũ ùcũ cã wapanarê pajĩãũ ámasiẽcũmi. ⁹ Toreã bairo baiya, mujããrê apeye busurique mena mujãã caãmeoquetibujunetõã. Mujãã cabusurije mujãã catãgomasiẽtĩcõãta mena mujãã caãmeoquetibujunetõã roque, nipetirije mujãã caĩrĩjêrê caroaro mujãã tãgopeyo masiẽcõãña. ¡Tore bairo mujãã catãgorije busurique mena mujããrê na caquetibujunetõã, cabugoro busurecõãrã átibujiorãma! ¹⁰ Merê marĩ masiña. Ati umarecõore capããrã niñama masapoari ricaati wãme jeto cabusunucũrã. Bairo capee busurique caãnimiatãcããrê, tocãnacã wãme busurique tiere cabusurã tãgomasiẽtĩqũê niña. ¹¹ Bairo jĩcãũ cã ya poã macããjê busurique mena yure cã cabusuro, yu catãgomasiẽtĩcõãta, yu puamerê apeye busuri majã ya poã macããcũrê bairo ñiñami. Tunu bairoa yure cabusu ùcũ puame, yu cabusurijere cã catãgomasiẽtĩcõãta, cã cããrê apeye busuri majã ya poã macããcũrê bairo cã ñiñabujion. ¹² Mujãã puame roque caroã wãme mujãã caátipee Espĩritu Santo cã cajogarije macããjêrê bũtioro cajẽninucũrã mujãã ãniña. Bairo caãna ãnirĩ marĩ yarã Diore caĩroari poã macããnarê cajuãtinemopee ùnie puame roquere netõõrõ bootãgoñanucũña, marĩ Quetiupau mena na catãgoñatutuanemoparore bairo ãrã.

¹³ Yu caĩquetibujunetõã bairo cabairo jãgori ni jĩcãũ apeye busuriquere busumasĩnucũã cã caãmata, tie cã cabusurijere cã catãgoãmewiyomasĩpee cããrê cã jẽniãto Diore. ¹⁴ Ni ùcũ Diore jẽni, apeye busurique mena cã cajẽniãta, cã yeripu Espĩritu Santo cã caãno jãgori jẽni átiyami. Bairo cã, Espĩritu Santo mena jẽnemicũã, cã cajẽnirĩjê caĩrĩjêrê tãgomasiẽtĩñami cã majũ rupau puame. ¹⁵ Bairi, ¿dope bairo cã átijẽnibujiocuti? Bairo puame cã áparo: Espĩritu Santo cã catutuarije mena apeye busuriquei jẽnemicũã, cã cajẽnirĩjê cããrê tãgoãmewiyomasĩrĩ cã jẽniãto. Tunu Espĩritu Santo cã catutuarije mena apeye busuriquei basamicũã, cã basarije cããrê tãgoãmewiyomasĩrĩ Diore cã basapeoãto. ¹⁶ Bairo Espĩritu Santo mena jeto Diore cã cajẽnibasapeoãta, ni ùcũ apei tãgomasiẽcũmi, tiere catãgojeyãtinucũã ãnirĩ. Bairo catãgoecu ãnirĩ cã cãã Diore mujãã

cabasapeoro, mujãã jubasapeo nemomasĩecũmi. Tunu bairoa, “Dios, jãã mena mu ñujãñuña,” ñ jẽnimasĩecũmi, mujãã cajenirĩjẽrẽ cũ catũgoeticõãta. 17 Diore mujãã cabasapeoriye cañumajũcõãmiatacũãrẽ, aperã catũgorã pũamerẽ nemojãñurõ na yeripũ Diore na tũgõusao joroque mujãã átimasĩetĩña, tore bairo apeye busurique mena jeto Diore mujãã cabasapeoata yua.

18 Yu pũame apeye busuriquere mujãã netõjãñurõ yu busumasĩña. Bairo cabusumasĩ ãnirĩ butiuro Diore, “Yu mena mu ñujãñuña,” cũ ñi basapeonucũña. 19 Bairo busumasĩmicũã, ñubueri majãrẽ quetibũju ãcũ pũame, jĩcã wãmo cãnacã risero ũnoa yu quetibũjuganucũña, caroaro na catũgomasĩparore bairo ñ. Capee risero pũga wãmo petiro cãnacã mil cãrõ majũ apeye busuriquere yu cabusata, yu caĩrĩjẽrẽ tũgopeyomasĩetĩbujiorãma.

20 Torena, yu yarã, cawĩmarã na catũgomasĩjĩãtietore bairo baeticõãña. Cabutoa tũgoñarĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩqũẽ cutiri caroaro tũgomasĩpeyocõãña yu caquetibũjuriyere. Carorijere cawĩmarã na catũgõusamasĩetõrẽã bairo mujãã cãã carorije macããjẽ pũame roquere ápericõãña. 21 Mai, Dios cũ caroticũrĩqũẽrẽ na cawoaturica tutipũ cũãrẽ atore bairo ñ, quetibũju woatuyupa: “Ape yepaa macããnarẽ yu pũame na yu quetibũju rotijogu apeye busurique mena yu ya poa macããna camasãrẽ. Bairo aperã jũgori yu caquetibũjumiatacũãrẽ, tie apeye busuriquere catũgoena ãnirĩ nemojãñurõ yu yaye quetire tũgõusaetigarãma, ñ ñupĩ marĩ Quetiupau,” ñ woatuyupa.

22 Bairi apeye busurique pũame, aperã Diore camasĩẽnarẽ na yeripũ cũ na tũgoñamasacatio joroque átajere bairo ãno baiya. Merẽ Diore camasĩrĩcãrãrẽ nemojãñurõ Dios mena na tũgoñanemo joroque átajere bairo mee ñña. Bairo cabaimiatacũãrẽ, Dios yaye macããjẽrẽ tũgori bero camasãrẽ quetibũju netõrĩqũẽ pũame roque, ñubueri majãrẽ nemojãñurõ Diore na masĩnemo joroque átajere bairo ãno baiya. Diore camasĩgaena pũamerẽ tore bairo átimasĩã maa marĩ caquetibũjuriye ũnie mena. 23 Bairi ñi ũcũ Diore camasĩẽcũ ñubueri majã ñubuerica wiipũ neñapori nipe-tiro apeye busurique jeto na cabusata, na caĩrĩjẽrẽ tũgomasĩecũmi. O bairo catũgoetau ũcũ cũã cũ caãmata, tiere tũgori, “Camecãrãrẽ bairo busuyama,” ñ tũgoñabujioami. 24 Nipetiro mujãã Dios cũ caquetibũjarotirijere cũ yaye quetire camasãrẽ na mujãã caquetibũjurnetõata roque, ñi ũcũ Diore camasĩẽcũ, o bairo catũgoetau ũcũ cũã, mujãã caĩrĩjẽrẽ caroaro tũgopeobujioami. Bairo mujãã caquetibũjuriyere tũgori yua, roro cũ caátinucũrĩjẽrẽ tũgoñarĩ, cũ majũ yeripũ caroa wãme átajere tũgoña besejũgõgũmi, Diore camasĩẽcũ pũame yua. 25 Bairo mujãã caquetibũjuriyere tũgori bero yua, nocãrõ roro majũ cũ caátinucũrĩjẽrẽ jãnarĩ caroa pũamerẽ átijũgõgũmi. Bairo átiri yua, cũ rũropatuuri mena etanumurĩ Diore cũ basapeogũmi. Mujãã cããrẽ, “Dios yarã ñña. Bairi cũ yu macããjẽrẽ cariape quetibũjurã átiyama,” ñ tũgoñamasĩgũmi cũ yeripũ yua.

Hãganlo todo decentemente y con orden

26 Yu yarã, atore bairo mujããrẽ ñgu ñña: Mujãã cañubuenẽñanucũrĩpaure, jĩcããrã salmos basarique mena Diore na basapeoãto. Aperã Dios yaye quetire na quetibũjuãto camasãrẽ. O aperã Dios cũ camasĩõrõ jũgori na camasĩrĩjẽ cããrẽ na quetibũjurnetõãto cañubueri majãrẽ. Tunu bairoa aperã cãã apeye busuriquere na

busuáto. O aperãrê tie apeye busuriquere tũgoãmewiyori, tie caĩgarijere na quetibũjuáto Espĩritu Santo jũgori. Bairo tie nipetirije tocãnacãũpua mujãã caátĩaninucũrĩjê pũame mujãã yeripũ Dios yaye quetire nemojãñurõ tocãnacã rãmua mujãã masĩnemo joroque to caáto ñuña. ²⁷ Bairi apeye busuriquere cabusumasĩrã na caãmata, pũgarã, o itiarã cãrõã na busunucũáto mujãã canefnarõpũre. Tunu bairoa jĩcãũ bero jeto ãmeo wasoari na busuáto tie apeye busuriquere. Bairo apeye busurique mena na cabusuro bero, jĩcãũ ùcũ tie caĩgarijere cũ quetibũju masĩõáto to caãna ñubueri majãrê. ²⁸ Bairo jĩcããrã apeye busuriquere na cabusumasĩmiatacããrê, jĩcãũ ùcũ tie caĩgarijere caquetibũjuãmewiyomasĩ cũ camanicõáta, apeye busuriquere cabusurã nipetiro na canefnarõpũ na busueticõáto. Na majũ riape, na yeri mena tũgoñarĩ Dios cũ caĩñajoropũ na busuáto tie apeye busuriquere.

²⁹ Tunu tore bairo aperã Dios na cũ caquetibũjurotirijere camasãrê caquetibũjurnetõnucũrã cãã pũgarã, o itiarã cãrõã na quetibũjuáto. Aperã na mena macããna narê bairo caquetibũjumasĩrã na caãmata, caroaro nucũbugorique mena na tũgobeseáto na caquetibũjurijere, “¿Cariape na ññati?” ãrã. ³⁰ Bairo cabaimiatacããrê, tipau caãno Dios pũame apeĩ cũ bapa catũgoruire Espĩritu Santo jũgori cũ cũ caquetibũjurotiata, caquetibũju jũgomiatacu pũame cũ quetibũju jãnacõáto. Bairo cũ cajãnarõ, cũ pũame Dios cũ cũ caquetibũjurotiatajere quetibũju masĩgumi to catũgori majãrê yua. ³¹ Tore bairo na caátimasĩata, tocãnacãũpua jĩcãũ bero ãmeo wasoari jeto Dios na cũ caquetibũjurotirijere na quetibũjugarãma camasã cañubueri majãrê. Bairo na caátimasĩrõ yua, na, catũgori majã pũame nemojãñurõ Dios yayere masĩjũgogarãma. Tunu bairoa yeri ñajãrĩqũẽ mena tũgousagarãma na caquetibũjurijere. ³² Bairi ni ùcũ Dios yaye macããjêrê camasãrê caquetibũjurnetõnucũũ apeĩ pũame, aperã cũ baparã na caquetibũjuro ùno, caroaro tũgoñatutuarique mena caĩñacotepau ñĩñami. Bairo cũ caápata, caroaro cũ cãã quetibũju masĩgumi, cãrê quetibũjuricarõ caetarõ ññarĩ yua. ³³ Mai, Dios pũame roro mawijioro, o nucũbugorique mano marĩ caátie ùnierê ññajesoinucũñami. Caroaro yerijõrõ jĩcãrõ tãni átĩãnajê pũamerê ññajesonucũñami.

Dios ya poa macããna na caátĩaninucũrõrê bairo ãna, atore bairo mujãã caáto ñuña: ³⁴ Carõmia mujãã cañubuenefnarĩpũre neñarã busuena na tũgoáto mujãã caquetibũjurijere. Na busurotieticõãña mujãã canefnarõpũre nipetiro na catũgorore. Na manapũã na cabairotĩrore bairo jĩcãrõ tãni na mena na tũgocõãmarõ. Tore bairo carõmia na cabaiãnipeere roticũñupĩ Dios cũ ya tutipũ cããrê. ³⁵ Bairi carõmia pũame jĩcã wãme ùno na camasĩnemogaata, na manapũãrê na na jẽniñaáto na wiipũ etarã na cajẽniñagarijere. Carõmio ùcõ neñarĩ ñubuericaropũ petiro na catũgoro cõ cajẽniñaata, jesoetiya.

³⁶ Bairi merê atiere camasĩparã mujãã ãniña: Mujãã mee Dios yaye quetire mujãã masĩjũgoyupa. Tunu bairoa mujãã jeto mee tie Dios yaye quetire mujãã tũgousajũgoyupa. ³⁷ Bairo cabairo jũgori ni jĩcãũ ùcũ, “Dios cũ caquetibũjurotijou yu ãniña,” caĩ, o “Espĩritu Santo cũ camasĩõrĩjê jũgori cariape caĩñabesemasĩ yu ãniña,” caĩ cãã cũ caãmata, “Marĩ Quetiupau cũ carotirijere quetibũju átĩyami Pablo,” ĩ tũgoñamasĩcõãñami. ³⁸ Bairo yu caquetibũjurijere cũ catũgogaeticõáta, ñubueri majã pũame cũ cããrê nemojãñurõ cũ na ĩroaeticõáto.

³⁹ Bairo cabairo jūgori yu yarā, yu camairā, mujāā pūame Dios yaye quetire quetibujumasirīqūērē netōjāñurō Diore cū jēniña. Tunu bairoa apeye busariquere cabusarā cūārē na busujāna rotieticōāña. ⁴⁰ Bairāpua, tocānacā wāmerē āna, caroaro nucūbugorique mena jīcārō tūni qūēñorīcārōrē bairo átinutu ánája.

15

La resurrección de Cristo

¹ Bairi āmerē yu yarā, Dios yaye queti camasārē cū canetōōrīqūē, mujāārē yu caquetibujuriquere mujāā yu quetibujunemopa mai. Tie mujāārē yu caquetibujuriquere tūgori bero, tie quetire mujāā tūgousajūgowu. Tie quetire āmerē caroaro mujāā tūgousacōā ninucūña. ² Tunu bairoa tie Dios yaye quetire tūgousari bero, mujāā cūā Dios cū canetōrīcārā majū mujāā āniña, tie caīrōrē bairo jīcārō tūni mujāā caáticōāmata yua. Tore bairo jīcārō tūni tie queti caīrōrē bairo mujāā caātiāmerīcōāta, cabūgoroa caānijūgoripaure tie quetire mujāā tūgousabujoricarā.

³ Caānijūgoro mai, yu pūame Jesucristo yu cū caquetibujuriquere mujāā yu quetibujū masīō jūgowu. “Jesucristo pūame marī carorije wapare netōōgu, marī riabojayupi,” mujāā ñi quetibujūwu. Atore bairo iña profeta majā na cawoatujūgoyeticūrīqūē cūā Dios ya tutipare: ⁴ Cū rupaari ānajērē yaroca na caáto, itia rāmu bero cariacoatacu nimicūā, caticoa-supi. Torea bairo iña Dios ya tutipā cūārē. ⁵ Bairo catiri bero, Pedrore cū buiaeta jūgoyupi Jesús. Cabero cū cabuerā pūga wāmo peti rūpore pūga pēnirō cānacā cūānarē na buiaetayupi. ⁶ Cabero aperā capāārā marī yarā quinientos netōōrō majūrē na buia iñoñupī Jesús. Na, Jesús cū cabuia iñorīcārā nipetiro jāñurīpua caticōāñama mai. Bairāpua, na mena macāāna jīcāārā bairecoásupa. ⁷ To bero Santiagore cū buiaeta iñoñupī Jesús. Cabero nipetiro cū caquetibujūrotijoricarā apóstolea majārē na buia iñoñupī Jesús.

⁸ To bero caānitusaro majū yu cūārē yu buiaeta iñowī Jesús. Bairo catusaropu cū cabuia iñorīcū ānirī jīcā cawīmau cū cabuiapa rāmu canetōrō beropu cabuiaricure bairo caberopu Jesure catūgousaricu yu āniña. ⁹ Bairi yu pūame aperā apóstolea majā roca macācū majūrē bairo yu tuaya. Tunu bairoa apóstol nimicūā, apóstol mee, cabūgoro macācūrē bairo yu tuaya, roro popiye na baio joroque Dios ya poa macāānarē yu caátaje jūgori. ¹⁰ Bairo roro caátacu yu caānimiatacūārē, Dios pūame ñiñamairī, Jesús cū carotire bairo majū yu cūwī. Bairo yu cū cañiñamairīqūē pūame cabūgoro mee āñupā. Bairi, bairo pūame yu átinucūña: Aperā apóstolea majā netōjāñurō Dios yaye yu cū carotiriquere yu paanucūña. Bairua, yu majū mee tore bairo yu átinucūña. Dios pūame roque nocārō yure cañiñamai ānirī butioro yu juátinucūñami. ¹¹ Bairua, “Yu pūame na netōrō yu quetibujūya, o na pūame yu netōrō butioro quetibujūrāma,” ñi masīētīña. Tie caānimajūrījē mee niña. “Jāā caquetibujurije, Dios yaye queti jīcā wāmerēā mujāā tūgousajūgoyupa,” mujāā ñi masīcōāña. Tie roque caānimajūrījē niña.

La resurrección de los muertos

¹² Mai, jāā pūame, “Jesucristo cariacoatacu nimicūā, catitunucosupi,” mujāārē jāā ī quetibujūwu. Bairo jāā caīquetibujurijere cariape mujāā tūgousajūgowu. Bairo jāā caīquetibujurijere cariape tūgomirācūā,

¿dopẽĩrã jĩcããrã mujãã mena macããna pũame, “Cariaricarã nemo catitunu masĩetĩĩnama,” na ĩ busunucũĩnati? ¹³ Bairo cariaricarã na cacatitunumasĩetĩcõãta, toroque Jesucristo cãã na capajĩãrocaricarõ bero catitunuetacũmi. ¹⁴ Bairo Jesucristo cã cacatitunuetimiatãcããrẽ, tie quetire jãã caquetibujunucũĩrĩjẽ cãã wapa mano. Tunu bairoa jãã caquetibujuro bero, cã mena mujãã catũgoĩnatutuarije cãã cawapa manierẽ bairo tuabujiorõ. ¹⁵ Tore bairo cabaiata, jãã tie quetire caquetibujuri majã pũame cabũgoro macããjẽrẽ Dios cã caquetibujurotijorãrẽ bairo jãã tuabujiorã. Caĩtorãrẽ bairo, “Dios pũame Cristore cã catioyupi,” jãã ĩ quetibujubujiorã. Cariapea cariaricarã na cacatitununemoetĩcõãta, Dios cã catioetibujoricũmi Jesucristo cããrẽ. ¹⁶ Bairo cariaricarã na cacatitunumasĩetĩcõãta, toroque Jesucristo cãã na capajĩãrocaricarõ bero catitunuetacũmi. ¹⁷ Bairo Cristo cã cacatitunuetĩcõãta, cã mena mujãã catũgoĩnatutuarije wapa manimajũcõãña. Mai, rorije caãtipairã, carorije cawapacũnarẽ bairo mujãã tuacõãña. ¹⁸ Tore bairo mujãã cãã mujãã cabaiata, aperã Cristore tũgousari cariaricarã cãã canetõecoena, cayasirã majũrẽ bairo tuayama. ¹⁹ Jesucristo mena marĩ caãnajẽ cãtie ati yepapũ marĩ caãno ũno jeto to caũuata, aperã netõõrõ cabopacarã majũ marĩ tuabujiorã.

²⁰ Cariape majũ niña: Cristo cariacõatã cã caãnimiatãcããrẽ, tunu cã catitununemo joroque ásupi Dios. Cã, Cristo pũame caãnijũgõũ, Dios macũ cariacõamirĩcũ nimicũã, cacaticõãjũgoricũ majũ niñami. ²¹ Mai, jĩcãũ caũmũ jũgori ati yepapũre marĩ cariyasipee etajũgoyupa. Torea bairo jĩcãũ caũmũ jũgori cariacõatana nimirãcũã, tunu marĩ cacatipee cãã añijũgoyupa ati yepapũre. ²² Bairo Adãn rorije cã caãtaje jũgori nipetiro cariaparã jeto marĩ añiña. Torea bairo tunu Cristo jũgori nipetiro cãrẽ catũgõusarã yeri capetietiere cacũgõparã majũ marĩ añiña. ²³ Bairãpũã, cõñarĩcãrõrẽ bairo tocãnacãũpũã marĩ catinemõgarã tunu. Bairi Jesucristo merẽ cariacõatãcũ nimicũã, catijũgoyupi. Cabero Cristo yarã cãã ati yepapũ nemo cã catunuetari rũmũ caãno nipetiro marĩ catipeticoagarã. ²⁴ Bairo marĩ cabairo bero yua, ati yepa capetipa rũmũ etagaro. Ti rũmũ caãno Cristo pũame quetiuparã ati yepa macããna carotimasĩrã, aperã cabauena catutuarã cã wapana cããrẽ na netõõncãpeticõãgũmi. Bairo na netõõncãpetiri bero, cã carotimasĩrĩpũre cã pacũ Diore cã jogũmi yua. ²⁵ Mai, Cristo pũame cã pacũre cã cajõparo jũgoye cã carotiri yũtea caãno cã wapãnarẽ bairo caãna cã pesua nipetirore na netõõncãpeticõãgũmi. ²⁶ Catusaripũ majũ marĩ pesũre bairo caãnie riarique cããrẽ netõõncãcõãgũmi Cristo. Bairi baiyasirique manigaro yua. ²⁷ Dios pũame cã macũ Cristo nipetiro caãnierẽ cã rotimasĩõ joroque cã ásupi. Bairũã, cã pacũ Diore cã rotimasĩetĩĩnami Cristo. Cã pacũ pũame roque cã macũ Cristo nipetirore cã rotimasĩõ joroque cã caãto jũgori, cã rotimasĩetĩĩnami cã pacũre. ²⁸ Cristo nipetiro cã wapana cã pesuare cã canetõõncãrõ bero majũ, cã pacũ Dios mena, Dios cã carotimasĩrõrẽ bairo pũgarãpũã átijũgõgarãma. Bairo cã pacũ Dios cã caãto, cã macũ Cristo cãã cã carotirore bairo átijũgõgũmi yua. Cã, Dios pũame roque nipetirore carotimasĩjũgoricũ añirĩ nipetiro majũrẽ rotimasĩgũmi.

²⁹ Apeyera tunu, “Cariaricarã tunu catienama,” ĩ tũgoĩnamirãcũã, ¿dopẽĩrã aperã pũame cariaricarã añana yaye rotie caãnipeere na bautiza rotibõjanucũĩnati? Cariaricarã na cacatinunemoetĩcõãta, dopẽĩrã cabũgoroa na jũgori bautiza rotimasĩã mano. ³⁰ Toroque, ¿dopẽĩrã jãã

puame tocānacā rūmna cauwiore watoapu ānarē bairo jāā uwi tūgoña āninucūñati? ³¹ Bairo yu yarā, yu puame tocānacā rūmna riariquere yu uwitūgoña āninucūña, yure aperā na caññatero jūgori. Marī Quetiupa Jesucristore mājāā cūā mājāā catūgoñsarijere ĩñarī caroaro cariape nocārō yu catūgoñsēanirōrēā bairo cariape niña yu capopiye petirije cūā yua. ³² Butiōro popiye yu tāmnoñucūña Efeso macāāna, macāñucū yaia cauwiōrārē bairo cañnarē na quetibujū ācū. Bairo popiye tāmnoñmicūā, ñe ũnierē caāpeire bairo yu tuacōābujioñ, yu yaye queti cabūgoro macāājē to caāmata. Cariapea cariaricarā tunu na cacatinemoeticōāta, toroque jīcāārā ĩrīqūērē na cañnucūrōrē bairo marī baibujiorā: “¡Yoaro mee, ñamirōcā ũnoa cariaçoaparā ānirī, marī caboro ũga, eti, marī áticoāñirōā mai!”

³³ Bairo mājāā puame aperārē ĩtoecoeticōāña. Jīcāū cū caññcārō puamata: “Carorā camasā mena marī cabapacupata, caroaro marī caātiāninucūmirīqūērē marī masiriticoaya.” ³⁴ Bairo mājāā puame caroaro átīāña. Carorije macāājērē átīāmerīcōāña. Jīcāārā mājāā mena macāāna Diore camasīna majū niñama. Atoare bairo mājāārē yu quetibujūya, yu caññjērē tūgori mājāā catūgoñaboboparore bairo ĩ.

Cómo resucitarán los muertos

³⁵ Bairo yu caññquetibujurijere tūgori, jīcāū ũcū atore bairo ĩ tūgoñabujioñmi: ¿Dope bairo camasā riacoamirācūā, tunu na caticuti? ¿Dope bairo rupau puame na rupau caticuti? ĩ tūgoñabujioñmi. ³⁶ ¡Tore bairo caññeniñau, catūgoñamasīēcū majū niñami! Merē mājāā masīña oterique cabairijere: Mājāā wesepu ote apeacā ũnorē mājāā caoteata, putigaro jūgoye boa wecoaya. Tia caboawero beropu carupau otei puame puti wāñuāya yua. ³⁷ Mai, carupau cañnipau meerē marī otenucūña. Ote apea, trigo apea ũno, o apeye cañnie ote ape rupaa caruparupaa puame roquere marī otenucūña. ³⁸ Bairo marī caotero bero, Dios puame roque cū caborore bairo to puti wāñuāo joroque átimasīñami. Bairo yua, Dios puame tocānacā wāme ote apea cañni wāmerēā bairo, ti wāme jeto to puti wāñuāo joroque átimasīñami. ³⁹ Nipetiro oterique, o apeye ũnie cañnie jīcārōrē bairo cabaurique cūtie maniña. Jīcāārā, marīā camasā marī āniña. Aperā waibutoa niñama. Aperā cawurā niñama na cūā. Aperā wai cūā ape rupau cūgoyama. ⁴⁰ Toreā bairo ati yerapure ape rupau marī cūgoyā. Ape rupau cūgoyama ũñegēcōopu macāāna cūā. Caroa rupau majū cūgoyama. Ati yerapu caāna cūā caroa rupau marī cūgoyā. Bairo caroa rupau cūgomirācūā, ape wāme, ape wāme marī ānimasīña pūgatua macāānapu. ⁴¹ Muipū ũñereco macāācū, ape muipū ñami macāācū cūā ricaati jeto asiarique cūtinucūñama. Tunu bairoa ricaati asiyanucūñama ñocōā cūā. Na cūā jīcā majārē bairo nimirācūā, jīcāārā ricaati wāme jeto asiyañonucūñama.

⁴² Toreā bairo baiya cariaricarā tunu nemo na cacatirije cūā. Marī cariaro bero, na cayari rupau puame caboari rupau majū niña. Nemo cacatitunurī rupau puame roque caboetipa rupau majū niña. ⁴³ Āme mai marī cacūgori rupau yoaro mee cayasipa rupau niña. Nemo cacatitunupa rupau roque netōōrō caroa rupau majū ñigaro. Marī cariaro bero, na cayari rupau puame catutuaeti rupaure bairo niña. Nemo cacatipa rupau roque catutuari rupaure bairo ñigaro. ⁴⁴ Marī cariaro bero na cayari rupau puame ati yera macāājērē bairo cañni rupau niña. Nemo cacatipa

rupaꝝ pꝛame caroa rupaꝝ cariaetipa rupaꝝ majũ niña. Ati yepapꝛe caãni rupaꝝ caãnorẽã bairo cariaetipa rupaꝝ cãã niña ɯmꝛecóopꝛe.

⁴⁵ Atore bairo i quetibꝛjꝛya Dios ya tutipꝛ cããrẽ: “Caãmꝛ caãnijꝛgoricꝛ, Adárẽ ati ɯmꝛecóo macããjẽrẽ bairo yeri cõtajere cajoecoricꝛ majũ cã cũñupĩ Dios.” Bairo cã cabaimiatacããrẽ, apei catusaꝝ Adárẽ bairo caãcã, Cristo pꝛame, ɯmꝛecóo macããjẽ yeri, yeri catiriquere cajoꝝ majũ niñami. ⁴⁶ Tore bairo cabaimiatacããrẽ, ɯmꝛecóo macãã rupaꝝ pꝛamerẽ marĩ cãgojꝛgoetiya. Ati yepa macãã rupaꝝ roquere marĩ cãgojꝛgoya mai. Caberopꝛ ɯmꝛecóo macãã rupaꝝre marĩ cãgojꝛgogarã yua. ⁴⁷ Caãmꝛ caãnijꝛgoricꝛ ati yepa macããjẽ ñerĩ mena cã caqũẽnoejꝛgoricꝛ ati yepa macããcũ ãñupĩ. Cabero caãmꝛ caetariꝛ Cristo pꝛame roque jõbui ɯmꝛecóo macããcũ niñami. ⁴⁸ Bairi ati yepapꝛ mai ãna, marĩ cacãgori rupaꝝ pꝛame caãnijꝛgoricꝛ, caãmꝛ, ñerĩ mena caqũẽñoecoricꝛre bairo carupaꝝcũna niñama camasã. Aperã ɯmꝛecóopꝛ caãniparã pꝛame Cristo ɯmꝛecóopꝛ caatãcũ cã cacãgori rupaꝝre bairo, ɯmꝛecóo macãã rupaꝝ majũ cacãgoparã nigarãma.

⁴⁹ Jĩcãũ caãmꝛ, ñerĩ mena caqũẽnoecoricꝛre bairo ãmerẽ marĩ cabaurique cõtorea bairo cabero Jesucristo ɯmꝛecóo macããcũ cã cabaurique cãtiere bairo marĩ baurique cãtigarã yua.

⁵⁰ Yũ yarã, atore bairo mꝛjããrẽ i quetibꝛjꝛgũ ñiña: Camasã ati yepa macããna rii cãti, õwãã cãti na cabairi rupaꝝ mena Dios cã carotimasiĩrapꝛpꝛe etamasietĩñama. Tunu bairoa caboarije ùnie, ɯmꝛecóo macããjẽ caboatete mena ãnimasietĩñã. ⁵¹ Mai, cajꝛgoypꝛe camasã na camasiẽtãjẽrẽ mꝛjãã yũ quetibꝛjꝛ masiõpa: Bairãpꝛa, nipetiro marĩ riapeticoápérigarã. Tocãnacãũpꝛa ape rupaꝝ roquere marĩ wasoapeticoagarã. ⁵² Bibi ñna pããrĩcãrõrẽ bairo jicoquei yua marĩ rupaꝝ wasoapeticoagarã. Putiricarõ trompeta catũsarore putirique caocajoro majũ tore bairo marĩ baiPETICOAGARã. Bairo putiricarõ trompeta caocajoro yua, nipetiro Dios yarã cariamirĩcãrã catibuiapeticoagarãma. Bairo catitunurĩ bero, pꝛgani rianemoetigarãma yua. Bairo na cabairo, marĩ ti watoare caãtiãna cãã ape rupaꝝ marĩ wasoacoagarã. ⁵³ Ati rupaꝝ marĩ caãnajẽ cãtie caboari rupaꝝre rocari yua, cawãma rupaꝝ pꝛamerẽ marĩ cãgojꝛgogarã. Marĩ rupaꝝ ati yepapꝛe cariamasiĩ rupaꝝ nimirõcãã, cawãma rupaꝝ cariaeti rupaꝝ majũ wasoacoagarõ. ⁵⁴ Bairo ati rupaꝝ marĩ caãnajẽ cãtie, marĩ rupaꝝ ati yepapꝛe cariari rupaꝝ pꝛame, caboati rupaꝝ, o cariaeti rupaꝝ cawasoaro bero yua, Dios ya tutipꝛ na cawoaturicarore bairo baiPETI etaro majũ baigarõ. Mai, atore bairo ñna ti tutipꝛe: “Baiyasiriquere Dios netõnꝛcã pꝛeocõãgãmĩ. Marĩ carianucũrĩjẽ ãninemõetigarõ yua. ⁵⁵ ¿Dope to baiyupari yua baiyasirique catutuarijere bairo caãnimirĩqũẽ? ¿Noopꝛ catoaꝛe bairo capũnirĩjẽ caãnimirĩqũẽ to ãniñati?” i woatuyupa Dios ya tutipꝛe. ⁵⁶ Carorije ati yepa macããjẽ pꝛame marĩ riayasio joroque caãtie majũ niña. Tie pꝛame manigarõ. Tunu bairoa tirãmꝛpꝛ macããjẽ roticũrĩqũẽ carorijere marĩ masiõ joroque caãtie, marĩrẽ ññabeserore bairo caãtie cãã manigarõ yua. ⁵⁷ Dios pꝛame roque riariquere marĩ netõnꝛcãõ joroque marĩ átigãmĩ marĩ Quetiupãũ Jesucristo jãgori. ¡Bairi nocãrõ majũ Diore cã marĩ cabasapeoro ñnetõmajũcõãña!

⁵⁸ Bairo cabairo jãgori yũ yarã, caroaro jĩcãrõ tãni tocãnacã rãmꝛa áticõã ninucũña. Marĩ Quetiupãũ yaye macããjẽ paariquere nemojãñurõ

jõpame átijõgonutu ánája. Merẽ mujãã masiña marĩ Quetiupau cũ cañajoro cũ yaye macããjẽrẽ marĩ caápata, cabugoroa ãna mee marĩ átiya.

16

La colecta para los hermanos

¹ Apeyera, marĩ yarã, marĩrẽ bairo Jesucristo mena catõgoñatutuari majãrẽ mujãã cadinero neñobojapeere mujãã yu quetibujupa: Bairi Galacia yepa macãana ñubueri majã poari dinero neñorã na caátipeere yu caátiroticũrĩcãrõrẽ bairo mujãã cũã mujãã ápa. ² Yerijãrĩcã rãmũ caãno mujãã mena macãana jĩcãũ jeto cũ jericawoáto, cũ cawapataátajere ññacõñarĩ yua. Bairo cũ dinerore jericawori bero, cũ qũenocũ yucoteáto. Bairo mujãã caátimasĩata, yu pũame etari, dinerore mujãã neñorotiricarõ mano caroaro yu jemasĩbujioũ. ³ Bairo yu pũame mujãã tũpũ etau, Jerusalẽpũ tie mujãã caneñoataje dinerore na yu jeãrotigũ mujãã cabesatana, mujãã cajogarãrẽ yua. Na pũame marĩ yarã catõgõusari majãrẽ tie dinerore na jeãbojagarãma. Bairi cartaari cũãrẽ na mena yu woajogũ marĩ yarãrẽ. ⁴ Yũ cũã Jerusalẽpũ yu caápée cañuata, na mena jĩcãrõ jãã ágarã.

Planes de viaje de Pablo

⁵ Yũ caátĩ yũtea caãno Macedonia yepa macããnarẽ na ñiña netõájũgõgũ. Bairo topũ etari bero netõácũpũ roque, mujãã Corinto macããnarẽ ñiñau etagu. ⁶ Bairo mujãã tũre etari yoaro jĩcã yũtea ñno yũ añibujioũ. O ape watoa yũ cabaiata, mujãã tũpũa puere yũ netõõbujioũ. Bairo yũ cabaiata, mujãã pũame noo mujãã cajuátie mena yũre mujãã juátijogarã, cabero noo yũ caátõpũ tunu yũ caátõ yua. ⁷ Baipũa, yoaro mee mujããrẽ ññanetõrĩqũẽ jeto yũ átigaetiya. Yoaro jĩcã yũtea cãrõ mujãã mena yũ tuagatũgoñaña, marĩ Quetiupau cũ cabooata. ⁸ Mai, Efeso macãpũa yũ tuacõãgũ Pentecostẽs bose rãmũ caetaparo jũgoye. ⁹ Bairo ti rãmũ caetaparo jũgoye marĩ Quetiupau yaye quetire caroaro majũ camasãrẽ yũ caquetibujumasĩpee nigaro ti yũteare. Yũ paarique yasietigaro. Capããrã ñiñama atopũre marĩ Quetiupau yayere bũtioro catõgõusagarã. Bairo na cabaimiatacũãrẽ, capããrã ñiñama aperã, yũ pesuare bairo caãna, yũ caquetibujurijere caboena cũã.

¹⁰ Apeyera, mujãã tũpũ Timoteo cũ caetaata, caroaro mujãã mena cũ tũgoña useanio joroque ñrã, caroaro jãñurĩpũa cũ mujãã bocãwa. Cũ cũã yũrea bairo marĩ Quetiupau yaye macããjẽrẽ paanucũñami. ¹¹ Bairi ni jĩcãũ ñcũ mujãã mena macããcũ cũ boeticõã cũ baieticõãto. Atore bairo pũame cũ mujãã ápa: Caroaro useanirĩqũẽ mena yerijõrõã cũ juátinemo joya, noo cũ caátõpũ cũ caátõre. Bairo mujãã caátõ, yũre ññau atĩgũmi atopũre yua. Yũ pũame cũrẽ cũ coteãcũ yũ átiya aperã marĩ yarã catõgõusari majã mena.

¹² Apei, marĩ yũ Apolos pũamerã bũtioro marĩ yarã mena mujããrẽ cũ ñiñañesẽã rotijomiwũ. Bairo yũ caãrotimiatacũãrẽ, ãmeacã majũrã mujãã tũre ágaetiyami. Baipũa, ape watoa cũ caãgari rãmũ yoaro meea mujãã tũpũ atĩgũmi.

Saludos finales

¹³ Bairi yũ yarã, caroaro tũgoña masacatiri ãña. Caroaro jĩcãrõ tãni tocãnacã rãmũa Jesucristo mena tũgoñatutuacõã ninucũña. Yeri tutuarique mena tocãnacã rãmũa caroa wãme jeto áticõã ninucũña. ¹⁴ Bairo

nipetirije mʌjǎã caátinucũrĩjẽrẽ mʌjǎã caápata, caroaro ãmeo mairĩqũẽ mena átiãninucũña.

¹⁵ Yʌ yarǎ, merẽ mʌjǎã masĩña Estéfanas ya poa, Acaya yepa macããna cajũgoye tũgousajũgowǎ Jesucristo yaye quetire. Na pʌame ãmerẽ marĩrẽ bairo catũgousarǎ marĩ yarǎrẽ na juátinemo ãninucũñama. ¹⁶ Bairi mʌjǎã cǎã na ũna na carotirore bairo caroaro átiãña. O aperǎ to caãna, jǎã capaarore bairo caána, cajũátinucũrǎ na caĩrõrẽ bairo jĩcǎrõ tũni mʌjǎã caáto yʌ boya.

¹⁷ Marĩ yarǎ Estéfanas, Fortunato, apei Acaico yʌ tʌpʌ na caetaro ñnarĩ na mena yʌ useaniña, mʌjǎã pʌame yʌ mena mʌjǎã caãmerĩmiatacũãrẽ.

¹⁸ Na pʌame mʌjǎã yʌre yerĩ ñuo joroque mʌjǎã caátinucũrõrẽã bairo na cǎã yʌ tũgoña useanio joroque yʌ átiyama, yʌ tʌpʌ etari yua. Na ũna camasǎ tore bairo caátinucũrǎrẽ caroaro na caĩroanucũparǎ mʌjǎã ãniña.

¹⁹ Ñubueri majǎ poari Asia yepa macããna mʌjǎãrẽ ñurotijoyama. Aquila, cǎ nʌmo Prisca bairi aperǎ cǎ ya wiipʌ cañubueñanucũrǎ cǎã marĩ Quetiupʌn mena bʌtioro mʌjǎã ñurotijoyama. ²⁰ Ato macããna marĩ yarǎ ñubueri majǎ cǎã nipetiro mʌjǎã ñurotijoyama. Bairi mʌjǎã cǎã mʌjǎã mena macããnarẽ caroaro nʌcǎbũgorique mena ãmeo bocári tocãnacǎũpʌ ãmeo jẽninucũña.

²¹ Yʌ, Pablo, yʌ majũpʌa atie catʌsarijere mʌjǎã yʌ ñuroti woatujoya.

²² Bairi ni ũcǎ Jesucristore camaiecǎ cǎ caãmata, roro popiye Dios cǎ caátipʌn cǎ tuacõáto. ¡Marĩ Quetiupʌn, tãmurĩ cǎ apáro!

²³ Marĩ Quetiupʌn Jesucristo nipetiro mʌjǎãrẽ caroare cǎ jonemoáto.

²⁴ Nipetiro mʌjǎã Jesucristo yarǎ mʌjǎã cǎã mʌjǎã caãno jũgori bʌtioro mʌjǎã yʌ maiña.

Tocãrõã niña atie queti yʌ cawoaturije.

Segunda Carta de San Pablo a los CORINTIOS

Saludo

¹ Yñ, Pablo cawãmecũcũ, Dios yñre cã caboro jũgori Jesucristo yau apóstol cã caquetibũjurotijou majũ yñ ãniña. Bairi marĩ yau, Timoteo mena mujãã ñubueri majã Dios ya poa macããna Corinto macã macããnarẽ mujãã woajou yñ átiya. Tunu bairoa aperã Dios ya poa macããna Acaya yepa nipetiropũ macããna cããrẽ woajou yñ átiya. ² Bairi tunu marĩ Pacũ Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo mena caroare mujãã na jonemoáto. Caroaro yerijõrõ ãnimasĩrĩqũẽ cããrẽ mujãã na jonemoáto.

Sufrimientos de Pablo

³ Diore cã marĩ basapeoto, marĩ Quetiupau Jesucristo Pacũ majũrẽ. Cãã, marĩ Pacũ marĩrẽ caĩñamai majũ niñami. Cũ, Dios pũame tocãnacãnia roro popiye marĩ catũgoñayapapuarõ, marĩ yeri ñuo joroque caátinucũũ niñami. ⁴ Cũ pũame nipetiro roro popiye marĩ catãũonucũrõ, marĩ juátinemonucũñami. Bairo marĩ cã caátiere masĩrĩ, marĩ cãã roro popiye cabairãrẽ na marĩ juátinemonomasĩgarã. Marĩrẽ cã cajuátinemonomasĩrõ jĩcãrõ tũnia marĩ cãã aperãrẽ na marĩ juátinemonogarã. ⁵ Jesucristo yarã ãnirĩ popiye cã cabairicareorea bairo popiye marĩ bainucũña. Bairo nocãrõ popiye marĩ catãũorõ cãrõã marĩ catũgoñatutuapee cããrẽ marĩ jonucũñami. ⁶ Bairi jãã cãã popiye jãã tãũonucũña. Caroaro netõmasĩrĩ Jesucristo mena mujãã catũgoñatutuapeere borã, jãã pũame roro popiye jãã tãũonucũña. Bairo popiye jãã cabaimiatacããrẽ, jãã juátinemonucũñami Dios, jãã cãã mujããrẽ jãã cajuátinemonomasĩparore bairo ĩ. Bairo jããrẽ ĩñacõrĩ yua, mujãã pũame tũgoñaenarẽ bairo tutuaro mena mujãã ñucãnetõmasĩcõãgarã popiye jããrẽã bairo mujãã catãũonucũrĩjẽrẽ yua. ⁷ Bairi mujãã mena caroaro cariape jãã tũgoñatutuacõãña. Cariape merẽ jãã tũgoñamasĩña: Mujãã cãã jããrẽã bairo popiye peeto ñno cabairã ãnirĩ, jããrẽã bairo caroaro tũgoñatutuarique cããrẽ cacãgoparã majũ mujãã ãniña Dios cã cajoriye majũrẽ yua.

⁸ Yñ yarã, nocãrõ popiye Asia yeparũ ãna, jãã catãũorĩqũẽrẽ mujããrẽ jãã quetibũjurnemoña tunu. Nocãrõ popiye netõõrõ majũ catãũorã ãnirĩ, merẽ jãã ñucãjĩãtieticoabujioyũ. Cayasicoaparãrẽ bairo jãã tũgoñawũ, ti yeparũ ãna. ⁹ Capajĩãecoyasirãrẽ bairo majũ jãã tũgoñawũ. Bairi, “Marĩ majũ rupau mena marĩ catũgoñarõ jũgori marĩ netõmasĩña,” ĩ tũgoñamasĩrĩ yua, Dios mena jeto jãã tũgoñatutuajũgowũ. Cũ roque camasã cariaconoana na caãnimiatãcããrẽ, tunu na catinemo joroque caácu cã caãnoi, cã mena jeto cariape jãã tũgoñatutuajũgowũ. ¹⁰ Dios pũame roque roro jãã catãũorĩjẽrẽ jãã netõõwĩ. Bairi cã pũame nocãrõ roro jãã cayasibujiopeere jãã netõõgumi. Caroaro cariape jãã tũgoñatutuacõãña jããrẽ Dios cã canetõõcõãnipere. ¹¹ Tore bairo roro jãã catãũorĩjẽrẽ jãã netõõcõã nigumi, Diopũre jãã mujãã cajẽnibojaata. Bairi marĩ nipetiropũ jĩcãrõ Diore cã marĩ basapeogarã, nocãrõ caroaro jãã cã caátibojarijere ĩñarĩ. Capããrã aperã cãã tore bairo cã basapeogarãna.

Por qué no fue Pablo a Corinto

¹² Bairāpua, jīcā wāme jūgori jāā useaniña: Jāā catūgoñaata, caroaro jīcārō tūni ati umarecōopure jāā átīāniña. Mujāā watoapure āna, tore bairo majū jāā átīāninucūwū. Tere tūgoñarī jāā useaninucūña. Tore bairo jāā caátīānie pūame jāā majū jāā camasīrījē jūgori mee, Dios cañuñ ānirī tore bairo jāā átīānimasīō joroque ātiyami. ¹³ Jāā cartaaripure ricaati wāme bueri mujāā tūgomawijiao joroque jāā woajoetinucūña. Bairi cariape jīcārō tūni mujāā catūgomasīrō yu boya jāā caátīāninucūrījērē. ¹⁴ Merē bairāpua peeto mujāā tūgomasīña jāā caátīāninucūrījērē. Nemojāñurō mujāā camasīnemorō boya. Bairi marī Quetiupau Jesús ati yeparu cū catunuatī rāmu caāno, caroaro jīcārō tūni jāārē masīpetiri bero jāā mena mujāā useanigarā. Jāā cūā mujāā mena caroaro jīcārō tūni jāā useanigarā, mujāā caátīānajē cūārē ñnarī yua.

¹⁵ Tore bairo mai tere masītūgoñarī, cañijūgoro mujāārē ññau āgatūgoñamiwū. Tore bairo mujāārē yu caññauapáta, pūgani cārō mujāārē ññañesēānemobujio. ¹⁶ Mai, cañijūgoro, Macedonia yeparu ácu, mujāā ññanetōájūgoga tūgoñamiwū. Tore bero, topu caatácu tunuácu mujāā ññanetō ānemogamiwū tunu. Bairo yu cabaiata, mujāā pūame Judea yeparu yu caátō, yu mujāā juátinemo jobujioricarā. Tore bairo yu catūgoñamiatacūārē, cariape yu baimasīpū. ¹⁷ Bairi mujāārē, ¿yu caátipeere caroaro cariape tūgoñaecūā, tore bairo ññuparī? ¿Mujāārē ññou, “Yu águ,” o “Yu áperigu,” pūgani cārō ññinemopecuti? Tore bairoa jīcā riseroa ññana, jāā ññinemoetinuññā.

¹⁸ Dios cūā caroaro cariape masīñami tere. “Mujāārē jāā ññarágara,” o “Jāā áperigarā,” jīcā riseroa ññana, jāā ññinemoetinuññā. Tere Dios cūā masīñami. ¹⁹ Yu, Timoteo, bairi Silvano mena, Jesucristo Dios macū yaye quetire jāā quetibujūnucūña. Cū yaye queti pūame cariape niña. Jīcā risero ññicūā, ricaati ññiqūē mee niña. Torea bairo jāā cūā jīcā riseroa jāā busunucūña. ²⁰ Jesucristo pūame Dios cū cañquetibujūgoyeticūrīqūē nipetirijere caátipeyoyu majū niñami. Bairo caācū cū caānoi, Diore cū marī cabasapeoripau caāno, “Bairo to baiáto,” marī ññinucūña. ²¹ Cūā niñami Dios mujāārē, bairi jāā cūārē cabesericu, Jesucristo yarā marī cañnimasīparore bairo ññi. Tunu bairoa jāārē cū yaye quetire cajūgoquetibujūparā majū jāā cūwī. ²² Bairi cū yarā cawāmecūna marī ānio joroque marī ásupi. Espiritu Santore marī yeripū cū joyupi Dios, “Nipetirije cū cañjūgoyeticūrīcārōrēā bairo átipeyocōāgumi,” marī cañmasīparore bairo ññi.

²³ Baipua, yu caāgatūgoñarīcārōrē bairo Corinto macāpū áperiri, jīcā riseroa ññicūā, ricaati ññi mee yu baiya. Mujāā, caroaro mujāā cañnipeere bori mujāā tūpure yu ápéwu. Tere Dios cūā cariape masīñami. ²⁴ Bairi tutuaro mena mujāā caátipeere mujāā átīrotigarā mee, tore bairo jāā quetibujūnucūña. Merē bairāpua Dios mena caroaro catūgoñatutuarā mujāā āniña. Caroaro marī nipetiro useanirīqūē mena nemojāñurō Diore marī camasīparore bairo, mujāārē juátinemorā bairo jāā quetibujūya.

2

¹ Bairi yu pūame tunu, “Roro na yapapua joroque na yu átibujio,” ññi, mujāārē ññañesēānemoyu ápéwu. “Atopua yu tuacōāgu mai,” ññi tūgoñawū. ² Bairi mujāā yapapua joroque mujāā yu caññarījē jūgori yu caápata, ¿noa mena yu tūgoña useanibujiocti? Mujāā roque yu tūgoña useanio joroque caāna majū mujāā āniña. Bairi roro mujāā yapapua joroque yu átinemogaepu. ³ Bairi merē mujāārē cajūgoye jīcā carta mujāā yu

woaquetibujū jūgoyetijowū. Mujāā tɔɔɔ yū caāno, yū yapapuaō joroque mujāā caāperiparore bairo ī, yū woaquetibujū jūgoyetijowū. Yū useanio joroque mujāā caāto bootūgoñarī tore bairo yū āɔɔ. Bairi cariapea yū masīña mujāā mena yū cañseaninucūrījērē. Jīcārōrēā bairo nicōāña. ⁴ Baiɔɔ mujāārē yū cawoajori rāmū caāno yū cañwoajopeere tūgoñarī roro majū yapapuarī yū otinucūwā. Bairo cabaimiatacūārē, mujāā tūgoña yapapuaō joroque ī mee, mujāārē yū woaquetibujūjowū. Mujāārē nocārō yū caññamairījērē na masīáto ī roque, tore bairo mujāā yū quetibujū woajowū.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

⁵ Bairi ni ūcū yūre yū yapapuaō joroque caācū pñame, yū jeto meerē tore bairo ácamī. Baiɔɔ mujāā cūārē peeto ūno mujāā yapapuaō joroque ásupi. Netōnucārō majū īgaecu “peeto ūno” mujāārē ñi quetibujūya. ⁶ Tore bairo roro marī baiō joroque caācūre tutuaro merē capāārāɔɔ mujāā mena macāāna mena cūrē mujāā cabeyorique merē ñujāñuña. Tunu mujāā caātinemopee maniña. ⁷ Bairi yua, āmerē cūrē roro cū mujāā caātajere masiritiri cū mujāā cajuáto ñuña. Roro netōrō yapapuarī cū ānimasīētīō joroque ápericōāña. ⁸ Bairi tunu mujāārē ñinemoña: Caññijūgoro cūrē mujāā camairīcārōrē bairoa āme cūārē cū mainemoña. ⁹ Bairi cajūgoyerū ati wāme yū caquetibujūrijere mujāā yū quetibujū woajōjogowū. Cariapea, “Yū caātirotirijere na átimasīgamiñati,” ī masīgn, tiere mujāā yū woatujowū. ¹⁰ Ni ūcūrē roro mujāā caātajere mujāā camasiritibojaata, yū cūā tiere cū yū masiritibojagn. Bairi roro cū caātaje caāmata, cū yū masiriyobojagn, nocārō mujāārē camai ānirī Cristo cū caññajoro yua. ¹¹ Bairo marī caāmeo átimasīata, wātī pñame marī rocatu masīētīgumi. Bairāɔɔ roro camasārē cū caātitomasiñucūrījērē caroaro majū merē marī masījāñuña.

Intranquilidad de Pablo en Troas

¹² Troas macāɔɔ Cristo yaye quetire yū caquetibujūnetaro, to macāāna capāārā marī Quetiupay yaye quetire tūgogamiwā. ¹³ Bairo na catūgogamiatacūārē, yū pñame caroaro yerijōrō yū ānimasīēpū marī yū Titore yū cabocāetaeto jūgori yua. Bairi to macāānarē átaje uwiri bero, ato Macedoniayū yū aticoayū yua.

Victoriosos en Cristo

¹⁴ Jīcāñ pajārī majā quetiupay cū capajīātunuetari bose rāmū caetaro, cū ūñuarē cū capūnaa nūcārōtirore bairo marī cū canetōrīcārā cūārē Jesucristo mena marī neñarotiyami Dios. Tunu bairoa cajūtiñurījē werea ūnie na cabusemūgōjoro nipetiroɔɔ cabusejesapeticoatore bairo nipetiroɔɔre cū yaye quetire quetibujūbatoyū átiyami Dios marī caquetibujūnetōrījē jūgori. Tiere tūgoñarī, “Dios, jāā mena mū ñujāñuña,” jāā īnucūña. ¹⁵ Bairi marī Jesucristo yarā āna, Dios pñame cū useanio joroque āna, marī átiya. Werea incienso cajūtiñurījērē Jesucristo cū pacūre cū cabusemūgō jorijere bairo caāna marī āniña. Bairo caroaro cariape marī yeri marī cañninucūrījērē nipetiro camasā īñajesa peticoanucūñama. Bairi canetōparā, cayasiparā cūā nipetiro jīcārōā īñajesa peticoanucūñama caroaro marī yeri mena marī caātiānierē. ¹⁶ Cayasiparā pñamerā, marī pñame carorije capūñirījē cabusejorore bairo na marī āniña. Marī ūna cū yaye quetire catūgouasarā cū canetōparā pñamerā, marī pñame caroa cajūtiñurījē cabusejorore bairo na marī āniña. Bairi ni jīcāñ ūcū cū majūā

cū camasīrījē mena Dios yayerē quetibujū masīēcūmi. Dios cū camasīōrījē jūgori roque quetibujū masīñami. ¹⁷ Bairāpua capāārā aperā Dios yaye quetire quetibujūganucūñama, tie mena paio wapatarā. Jāā pūamea narē bairo jāā āperinucūña. Jesucristo yarā, Dios cū cajoricarā ānirī, cū cañajoro caroaro cariape nūcūbujōrique mena jāā quetibujūnucūña.

3

El mensaje del nuevo pacto

¹ Mujāārē tunu atore bairo jāā caquetibujūata, “Jāā majūā jāā caátiere īñarī, jāā mujāā cabasapeopee boya,” īrā mee jāā īña. Tunu bairoa mujāā pūame jāārē masīmirācūā, “¿Tie na cabuerije ñujāñuña,” aperā mujāā na caīwoabojajūgoyetirica pūrōrē mujāā bootāgoñañati? ¿O ti pūrō ūnorē mujāārē jāā cajēninucūrōrē mujāā boyati? Tore bairo jēninucūñama aperā mujāātū caquetibujūñesēārī majā. ² Mujāā pūame roque ti pūrō ūnorē bairo caāna majū mujāā āniña. Bairi noa ūna camasā, mujāārē jāā caquetibujūrije jūgori mujāā yeripū tūgoñawasoari caroaro cariape mujāā caātiānierē īñarī, “Pablojāā na cabuerije ñujāñuña,” na caīpee niña. ³ Bairo jāā caquetibujūro jūgori Jesucristo pūame mujāā yeri wasoao joroque mujāā ásupi. Camasā apeye ūnie buipū na cawoaturo ūnorē bairo jūgori mee, Espiritu Santo cacati majū cū camasīrījē jūgori mujāā yeri wasoao joroque mujāā ásupi. Apeye ūtā ūnie bui mee, camasā cū yarā yeripūre woatūare bairo mujāā wasoayupi.

⁴ Bairi Dios mena jāā catāgoñatutuarije jūgori tore bairo cariape mujāārē jāā īmasīña, Jesucristo yarā ānirī. ⁵ Jāā majū jāā camasīrījē jūgori mee, Dios jāārē cū camasīōjorije jūgori roque tore bairo caroaro jāā ātiānajē cutimasīña. ⁶ Dios pūame roque masīrīqūērē jowī, camasārē cawāma wāme cū caátibojacūrīqūērē jāā caquetibujūmasīparore bairo ī. Cū caátibojacūrīqūē pūame bui macāājē paperapū woaturiquere bairo mee niña. Espiritu Santo jūgori marī pupeapū yeri tūgoñawasoarique majū niña. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē na cawoatucūrīqūē ūnie marī yasio joroque caátipee majū niña. Espiritu Santo, Dios Yeri pūame roque marī caáticōā ninucūō joroque caācū majū niñami.

⁷⁻⁸ Tie roticūrīqūē ūtāāpū Dios cū cawoaturique pūame nocārō tutuaro caasiyabatorije mena etajūgoyupa. Bairi israelita majā pūame tiere Moisés ānacū cū caneató, cū riapére peeto ūno cūārē īñacānamu masīēsupa. Bairo tutuaro mena caasiyabatomiātacūārē, jīcā rūmū caāno, caasiyabatorije capetipee āñupā. Bairo tie Moisés ānacū cū caroticūrīqūē camasā na yasio joroque caátipee pūame caasiyarije mena caetarique caāmata, jnocārō tutuaro netōrō to etaetibujiocūti camasārē cawāma wāme Dios cū caátibojacūrīqūē! Espiritu Santo marī yeripū cū caānie pūame roque netōjāñurō caroa niña. ⁹ Bairo īgū ñiña: Jīcā wāme roticūrīqūē caasiyarije mena caetarique caāmata, jnocārō tutuaro netōrō to etaetibujiocūti Dios yaye queti, camasārē, “Carorije wapa mánarē bairo mujāā ñiñaña,” cū cañīrīqūē queti pūame! ¹⁰ Bairi Jesucristo yaye cawāma queti mena cajūgoyepū Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē marī caññacōñāata, caānimajūrījērē bairo mee tuacōāña yua. Bairi Jesucristo yaye queti pūame ñunetōmajūcōāña. ¹¹ Tore bairo caasiyabatorije capetipee yoaro jāñurō caānajē caāmata, nemojāñurō caroa majū niña capetietie Jesucristo yaye queti pūame roque.

12 “Di rûma ùno Jesucristo yaye queti capetietie niña,” í tûgoñarí, uwiricaro mano camasârê tiere na jáã quetibujunucûña. 13 Moisés ânacû cû caátatore bairo jáã, jáã áperinucûña. Cû ânacû puame, “Israelita majã yu riapé caasiyarije capetiro ñnarema,” í, cû riapére juti asero mena bugatonucûñañupû. Cû ânacûrê bairo yasiori jáã quetibujuetinucûña camasârê. 14 Bairãpuã, ti yutea macããna israelita majã tiere tûgopuoquesupa. Âme cûârê torea bairo na pãrãmerã cûã tûgopuoetinucûñama Dios na cû caquetibujugamirîjêrê. Na camasîpeere juti asero cañnotarore bairo na êñotatonucûña. Bairo ânimirãcûã, Jesucristo mena na catûgoñatutuata roque, tie Dios yaye caroa quetire tûgomasîjâtigarãma. 15 Âmepû cûârê Moisés ânacû cû cawoaturica tutirire buerã, tûgopuojiãtietinucûñama. Caroaro na catûgomasîbujiopeere mai, juti aserore bairo na êñotacõã ninucûña na catûgoñarîjêpûre. 16 Bairo cabaimiatacûârê, ni jîcãã ucû roro cû caátinucûrîjêrê pitiri Dios puamerê cû catûgousajûgoata, jutirore bairo cañnotarije peticoagaro yua. Bairo cabairo, caroaro tûgomasî jûgogami yua Dios yaye quetire. 17 Marî Quetiupau cû caátie, bairi Espîritu Santo cû caátie cûã jîcãrõrêã bairo niña. Bairi noo ùno Espîritu Santo cû caãmata, ñe ùnie mano caroaro cariape átîãnimasiñama camasã. 18 Bairo cabairo jûgori yua marî nipetiro Jesucristo yarã caãna puame juti asero ùno mena cabugatoecorãrê bairo mee marî ãniña. Dios yaye quetire caroaro cariape merê marî masîña. Tunu bairoã êñoorõrê muipû cû caasirocaturore bairo marî cûã caroaro marî caátîãnie, marî Quetiupau yaye nocãrõ caroa macããjêrê marî átî ñnonucûña camasârê. Marî Quetiupau, cû Yeri Espîritu Santo jûgori marî wasoanutuao joroque marî átinucûñami marî yeri marî catûgoñarîjêrê. Bairo cû caáto jûgori yua, tocãnacã rûmua nemojãñurõ cûrê bairo caãnajêcuna marî âninemonutuanucûña.

4

1 Dios puame jáãrê caññamai ãnirî cû yaye caroa quetire jáã quetibujunetõrotijowî camasârê. Bairo cû caátirotricarã ãnirî jáã puame tiere paajutiricaro mano caroaro jáã quetibujunucûña. 2 Bairi tunu cañuena yasioropu rorije na caátie ùnie caboborijere jáã boetinucûña. Ítorique mena Dios yaye quetire jáã quetibujuetinucûña. Diore caññapeocorã ãnirî tie queti cûârê wasoaricaro mano caroaro cariape jáã quetibujunucûña. Tore bairo cariape macããjêrê jáã caquetibujurijere jáãrê camasîrã tiere caroaro masîcõãñama. 3 ¿Bairi jáã caquetibujurijere noa na tûgopuoetinucûñati? Cayasiparã jeto tiere tûgopuoetinucûñama Jesucristo camasârê cû canetõrîjê quetire. 4 Cariape na catûgogaetie bui, ati yepa macããcû quetiupau wãtî puame caroaro na catûgomasîbujiopeere catûgomasîenarê bairo na átîêñotayami. Bairi caññapãmasîena muipû cû caasibatorijere na caññacãnamumasîêtînucûrõrêã bairo na cûã Jesucristo yaye nocãrõ caroa quetire di rûma ùno tûgomasîêtînucûñama. Nocãrõ caroú, Dios catutua cû caãnajê cutiere bairo caãnajêcucu yaye quetire na tûgomasîêtîõ joroque átinucûñami wãtî. 5 Jáã puame, jáã majûã jáã caátiere na ñroáto ñrã mee, mujããrê jáã quetibujunetõnucûña. Jesucristo marî Quetiupau jîcããã cû caãnierê quetibujurã jáã átinucûña. Bairi jáã puame mujããrê capaabojarã, cajuátî majãrê bairo jáã âninucûña, Jesucristore jáã caññamairîjê jûgori yua. 6 Dios puame cawãmapapûre ati yepa naitîãrõ cañnimirîcãrõrê to busuo joroque ásupi. Cûã niñami âme cûârê marî yeri canaitîãrõpû caãnierê bairo marî caãnajê cutiere

cabusuroꝑꝰ to añio joroque caácu majũ. Tore bairo átinucũñami Dios, cũ macã Jesucristo nocãrõ cañuu caroaro cũ caátiere ññarĩ bero, Dios cũ caãnajẽ cutiere marĩ camasĩparore bairo ï Jesucristo jũgori.

El vivir por la fe

⁷ Bairi atie Dios nocãrõ cũ catutuarijere jãã camasĩnucũrĩjẽ ɸuame, cawapacũtie netõjãñurõ jããrẽ cañurĩjẽ niña. Bairo tiere masĩrĩ aperã camasãrẽ na jãã quetibujũnetõnucũña. Bairo caquetibujũrã nimirãcũã, ati rupau ɸuamerã catutuaenarẽ bairo caãna jãã ãniña, rĩru cawatiyasi-parure bairo yua. Bairo jãã cabaiãnierẽ ññarĩ nipetiro camasã, “Na catutuarije jũgori mee, Dios cũ catutuarije jũgori roque tore bairo quetibujũ masĩñama,” jãã ï masĩnucũñama. ⁸ Ati yeparure ãna, roro popiye jãã bainucũña. Bairo cabairã nimirãcũã, “¿dope bairo marĩ bairãti?” di rãmu ãno jãã ï tũgoñaetinucũña. Tunu bairoa roro popiye jãã cabairije mena tũgoña yapapumirãcũã, di rãmu jãã quetibujũ jããnetinucũña. ⁹ Roro popiye jãã tãmuo joroque jãã átiepenucũñama. Bairo roro na caãna jãã caãniamiatãcũãrẽ, Dios ɸuame di rãmu ãno jãã aweyoetinucũñami. Jããrẽ capajĩãmasĩrã nimirãcũã, jãã yeri ɸuamerẽ dope átiyasiomasĩtẽññama. ¹⁰ Bairi noo jãã caãnucũrĩɸau cãrõ jãã cũã Jesucristo roro na cũ caátiecoagaricoreo bairo roro cayasicoaparãrẽ jãã ãnicotenucũña jãã wapana jũgori. Bairo Jesucristo cũ cabairiquere bairo jãã cũã roro popiye tãmuomirãcũã, caroaro cũ caãnajẽ cutie macããjẽ cũãrẽ jãã áti ññomasĩnucũña camasãrẽ. ¹¹ Tunu bairoa jãã nipetiro, tocãnacã rũmu capajĩãecaparãrẽ bairo jeto jãã ãninucũña, Jesucristo yarã ãnirĩ. Bairo cabairã nimirãcũã, caroaro Jesucristo cũ catutuarijere camasãrẽ caáti ññoparã jãã ãniña ati rupau cayasipa rupau mena. ¹² Tore bairo jãã ɸuame Jesucristo yaye quetire quetibujũrã, roro jãã tãmuonucũña. Bairo jãã cabaimiatãcũãrẽ, jãã caquetibujũrije jũgori mujãã ɸuame yeri capetietiere cacũgoparã majũ mujãã ãniña.

¹³ Bairo Dios jããrẽ cũ cacotemasĩnucũrĩjẽrẽ tũgoñatutuari uwiricaro mano jãã quetibujũnucũña cũ yaye quetire. Torea bairo ï woatuyupa Dios ya tutipũ cũãrẽ: “Dios mena tũgoñatutuari cũ yaye quetire uwiricaro mano camasãrẽ na yũ quetibujũnucũña,” ï woatuyupi. ¹⁴ Bairi cariare merẽ marĩ masĩña: Dios ɸuame, Jesucristo cũ cariacoamiatãcũãrẽ cũ catitunoo joroque cũ caátatorea bairo jãã cũãrẽ jãã catiogũmi. Bairo jãã catori bero mujãã jĩcãrõã marĩ neãgũmi cũ caãno ɸmurecõoꝑꝰ yua. ¹⁵ Nipetiro popiye jãã catãmuorĩjẽ bainucũña, caroaro mujãã canetõmasĩpeere ïrõ. Bairo mujãã mena macããna aperã nemojãñurõ Cristore catũgousarã na caãninemoata, nemojãñurõ Dios cũãrẽ cũ na cabasapeopee cũã nigaro, nocãrõ marĩ mena cañuu cũ caãno jũgori.

¹⁶ Bairi popiye baimirãcũã, jãã ɸuame cayerituaenarẽ bairo jãã tũgoña yapapuaetinucũña. Ati rupau mena tocãnacã rũmu cabucua jũgoyecũna nimirãcũã, jãã yeri jãã catũgoñarĩjẽ ɸuame nemojãñurõ jõɸuame cawãma yeri majũ cacũgorã jãã ãnijũgoyecatinucũña. ¹⁷ Bairoꝑꝰa atie, ati yeparũ ãna roro popiye jãã catãmuonucũrĩjẽ capetipee niña. Bairi ñe mee niña jããrẽ. Bairo popiye baimirãcũã, cabero netõjãñurõ caroa capetietipeere cacũgoparã majũ jãã ãniña. ¹⁸ Bairo cabairo jũgori butioro majũ ati yepa macããjẽ caãnierẽ jãã ïroetinucũña. Bairi ãme marĩ caññaetinucũrĩjẽ ɸmurecõo macããjẽ Dios marĩ cũ cajopee ɸuamerẽ jãã ïroanucũña. Ati yepa macããjẽ capetipee majũ niña.

Um̄recóopu macããjê roque tocãnacã r̄m̄ua caãnicõãninucũpee majũ niña.

5

¹ Bairi marĩ rupaũ p̄ame ati yepa macãã wiire bairo niña. Ti wii caboarorea bairo caboapa rupaũ majũ niña. Bairo marĩ rupaũ caboamiatacũãrê, Dios p̄ame roque caroa rupaũ majũ marĩ qũênogumĩ um̄recóopu. Ti rupaũ p̄ame di r̄m̄u ãno caboаетi rupaũ, capetieti rupaũ majũ nigaro. Camasã na caáta rupaũ mee nigaro. Tière merê caroaro marĩ masĩcõãña. ² Bairi marĩ p̄ame ati rupaũ mena ãna, marĩ jutinucũña. ¡Tame! Merê ãmea um̄recóo macãã rupaũ marĩ ya rupaũ caãnipa rupaũp̄u roquere marĩ ãnicõãgamiña. ³ Ti rupaũ cawãma rupaũ cũgo wasoari cawãma jutii cajãñawasoarãrê bairo marĩ ãnigarã. Bairi carupaũ mánarê bairo marĩ ãmerĩgarã yua um̄recóopure. ⁴ Bairi ati yeparu ãna mai, marĩ yeri jĩnijãnucũña, roro sayapapuanucũrã ãnirĩ. Marĩ p̄ame marĩ rupaũre cajutiwe ecorãrê bairo marĩ ãnigaetiya. Torea bairo Dios marĩrê cawãma rupaũ cũ cajããwasoaro roquere marĩ boya. Bairo Dios marĩ cũ caáto ati rupaũ cayasimiatacũãrê, cawãma rupaũ p̄ame ãnijãgogaro yua. ⁵ Dios p̄ame roque tore bairo marĩ cabaimasĩpeere marĩ qũênoyubojau átiyami um̄recóopure. Cũã, marĩ jowĩ cũ Yeri Espiritu Santo cũãrê, cawãma rupaũ mena marĩ cacaticõãnipeere marĩ cacũgomasĩparore bairo ã yua.

⁶ Bairi marĩ p̄ame Dios mena marĩ tũgoñatutuacõãniña. Ati rupaũ marĩ caãnijãgori rupaũ mena ãna, marĩ Quetiupaũ tũp̄u caãmerãrê bairo caãna marĩ ãniña. ⁷ ãmerê mai, cũ marĩ ãñaetinucũña. Bairo cũrê caĩñaena nimirãcũã, cũ mena marĩ tũgoñatutuacõãña. ⁸ Ati rupaũre marĩ piti-gacap̄u, jicoquei marĩ Quetiupaũ tũp̄u marĩ caãniparore bairo ãrã. ⁹ Bairi tocãnacãni jãñurĩp̄ua marĩ Quetiupaũ marĩrê cũ caĩñauseanipeere marĩ bonucũña. Tore bairo marĩ boya, ati rupaũ marĩ cacũgori r̄m̄u caãno, o cũtu um̄recóopu marĩ caãmatacũãrê yua. ¹⁰ Marĩ nipetiro Jesucristo cũ caĩñabeseri r̄m̄u caãno, ati yeparu ãna tocãnacã wãme marĩ caátajere, cũrê caĩñabese eoparã majũ marĩ ãniña. Ti r̄m̄u caãno ati rupaũ mena ãna, caroa wãme, o rori wãme marĩ caáta wãme cãrõ ãnacõñarĩ, tie wapa marĩ wapa jogumi.

El mensaje de la paz

¹¹ Bairi, “Marĩ Quetiupaũre nipetiro camasã cũ na canucũbũgoro boya,” ã tũgoñarĩ, camasãrê Cristo yaye quetire na masĩõ joroque jãã átijãtiganucũña. Tore bairo caroaro cariape jãã catũgoñanucũrĩjêrê Dios cũã masĩcõãñami. Bairi mujãã cũã tiere mujãã camasĩrõ ãuña. ¹² Mujããrê tunu atore bairo jãã caquetibũjuata, “Jãã majũã jãã caátiere ãnarĩ mujãã cabasapeopee boya,” ãrãrê bairo mee jãã ãña. Bairo p̄ame mujãã caátore borã jãã ãña: Jãã caátianierê caroaro masĩcõñarĩ, “Cari-ape quetibũjuyama Pabljãã,” aperã ricaati caquetibũjurãrê na mujãã caĩquetibũjumasĩpee ãnierê borã jãã ãña. Tore bairo átimasĩëtĩmirã, ricaati caquetibũjurã p̄ame, “Cañurã niñama,” ãnucũñama, camasãrê na rupaũ bui macããjê jetore caĩnarã nimirãcũã. Camasã na yeri na catũgoñarĩjêp̄ure masĩëtĩmirãcũã, tore bairo ã busunucũñama. ¹³ Na ãna jããrê, “Mecũrã baiyama,” jãã na caĩmiatacũãrê, jãã p̄ame Dios yaye macããjêrê ãna jãã átiya. Ape watoara caroaro cariape jãã caátiere mujãã caĩñaata, caroaro mujãã caátianimasĩpeere ãna jãã átinucũña. ¹⁴ Jesucristo butiõro marĩrê cũ camairĩjêrê tũgoñarĩ popiye baimirãcũã, cũ caborore

bairo jáã átiãnajê c̄tinucũña. Jesucristo jĩcãũã marĩ nipetiro popiye marĩ cabaibujoriquire marĩ riabojayupi. Bairi cã mena cariari-cararê bairo marĩ tuaya. Bairo cã cariabojariquere cariape jáã camasĩjũgoricapaũpũna yua, tocãnacã rãmũa cã carotirore bairo jeto jáã átinucũña. ¹⁵ Marĩ carorije wapare netõgũ, marĩ riabojayupi Jesús. Bairo tiere tũgoñarĩ marĩ majũã marĩ cabooro caáperiparã marĩ ãniña. Marĩ Quetiupaũ marĩ carorije wapare riabojari bero cacatitunurĩcũ cã carotirore bairo jeto caátiparã marĩ ãniña.

¹⁶ Bairi jáã pũame ati um̄recóo macããna, aperã camasãrê bui macããjê na rupaũre na caĩñabeserore bairo jáã áperinucũña. Mai, cajũgoyepũre torea bairo yũ tũgoñarĩqũê c̄timiwũ. “Jesucristo, cabũgoro macããcũ ãcũmi,” ñi tũgoñanucũmiwũ yũ cãã. ãmerê yua, bairo mee yũ tũgoñaña. ¹⁷ Bairi ni jĩcãũ ũcũ Jesucristore catũgousajũgou ape yeri cacũgouũpũ niñami. Roro cã caátinucũrĩqũêrê caátijãnarĩcũpũ niñami. Bairo roro cajũgoyepũ cã caátĩãnajêrê pitiri bero, caroa macããjê jeto caátĩãninucũũ majũ tuayami yua.

¹⁸ Atie nipetirije Dios marĩ cã cajuátie, marĩ cã caátibojarije niña. Cã pũame jĩcã yeri pũnarê bairo cã mena marĩ ãnio joroque marĩ ásupi Jesucristo marĩ Quetiupaũ jũgori. Tunu bairo nipetiro camasã cã mena jĩcã yeri pũnaacũnarê bairo na ãnio joroque ĩ, cã yaye quetire jáã quetibũjunetõrotiwĩ. ¹⁹ Bairo pũame ĩgũ ñiña: Dios pũame ati um̄recóo macããna nipetirore Jesucristo mena na catũgoñatutuaro jũgori cã mena jĩcã yeri pũnaacũnarê bairo na ãnio joroque ácũ baiyami. Camasã roro na caátinucũrĩjêrê na netõbojagumi Dios, Jesús mena na catũgoñatutuata. Tie caroa quetire camasã na camasĩparore bairo ĩ, jáã quetibũjunetõrotiwĩ. ²⁰ Bairi Jesucristo yaye quetire cabuerã, cã cacũrĩcãrã majũ jáã ãniña. Mujããrê Dios cã majũã cã caátitirijere, jáã jũgori mujããrê tore bairo átirotiyami: Dios mena busũqũẽnoña. Cã mena jĩcã yericũnarê bairo ãnajêcusa. ²¹ Cristo carorije caápei cã caãnimiatacũãrê, marĩ carorije wapa cã riao joroque ásupi Dios. Bairo cã ásupi cã macãrê, carorije wapa mánarê bairo marĩ cã caĩñaparore bairo ĩ.

6

¹ Bairi yua, jáã pũame Dios yaye paariquere cajuátinemorãrê bairo caãna ãnirĩ mujããrê jáã ĩña: Dios nocãrõ cañũũ ãnirĩ mujãã cã cajuátĩãnierê ĩñateeticõãña. ² Torea bairo ĩcũñupĩ Dios cã ya tutipũ cũãrê:

“Yoaro mee yũre mũ cajẽnirĩjêrê mũ yũ tũgobojagũ.

Bairo mũ tũgobojari yua, camasãrê yũ canetõrĩ rãmũrê mũ yũ juátinemoũ,” ĩ quetibũjuyupi cã ya tutipũre.

Bairi ãmea ãno baiya Diore marĩ catũgousamasĩpa rãmũ majũ. ¡ãmea Dios marĩ carorije wapare cã canetõrĩ rãmũ majũ ãno baiya!

³ Bairi jáã pũame noa ũnarê jĩcãni ũno roro jáã áti ĩñoetinucũña. Jáã paarique cawapa manie, cabũgoro macããjêrê bairo to tuaeticõãto ĩrã, roro aperãrê jáã áti ĩñoetinucũña. ⁴ Bairo pũame roque jáã átinucũña: Nipetiro dise ũnie jáã caátĩ wãme cãrõ Dios paabojari majã jáã caãnierê jáã áti ĩñoãninucũña. Popiye tãm̄omirãcũã, tũgoñaenarê bairo tiere caroaro mena jáã nucãcõãnucũña. Tunu bairoa jããrê carũsarijere, jããrê roro na caátigarije cũãrê caroaro mena jáã tũgoñanetõcõãnucũña. ⁵ Tunu apeyera roro jáã na cabape eperije, roro preso jorica wiiripũ jáã na cacũperije cũãrê jáã nucãnetõcõãnucũña. Jããrê roro átigarã, aperã neñarĩ

na caawajatuti epenucūrījē, apeye tutuaro jāā capaanucūrījē, popiye ñamii cūārē jāā cawuḡoa tāmnonucūrījē, jāā caawātāmnonucūrījē, tie nipe-tirijere jāā nucānetōcōānucūña. Tore bairo caroaro jāā canucāmasīrījē jūgori Diore paabojari majā jāā caānierē jāā ñnonucūña. ⁶ Torea bairo caroarā jāā yeri jāā caānajē cutie, cariape macāājē queti caroaro jāā catūgomasiīrījē cūārē camasārē jāā átī ññoāninucūña. Tunu bairoa patowācārīcārō mano caroaro yeri jōrō caāna ānirī camasārē caroaro na jāā juātinemonucūña. Tunu bairo Espírītu Santo jāā mena cū caāno jūgori caroaro cariape ñtoricarō mano camasārē jāā camairījē jūgori nipetiro camasā masīñama Dios yarā paabojari majā jāā caānierē. ⁷ Tunu bairoa jāā caquetibujuriye cariape macāājē quetire, Dios cū catuariye jāā mena caāno jūgori nipetiro camasā masīñama Dios yarā paabojari majā jāā caānierē. Bairi jāā puame cariape ānimasīrī yua, wātīrē jāā canetōnucāpeere, o jāā camasatoye cutipee cūārē jāā cūgonucūña. Tie, cariape ānimasīrīqūē puame jāā besure bairo caānie majū ñiña. Tie jūgori ñi rūmū ñno jāā wapana roro jāārē na caátigaro jāā ñnotamasīnucūña. ⁸ Bairi camasā puame ape rūmūrē jāā ñroanucūñama. Ape rūmū caānorē butiōro jāā ññatenucūñama. Ape rūmū caāno caroaro busunucūñama jāā caátīānierē. Ape watoare roro busupainucūñama jāā caátīānierē. Ape rūmūrē cañtopairārē bairo jāā ññanucūñama, caroaro cariape jāā caquetibujumiatacūārē. ⁹ Tunu bairoa caroaro jāārē camasīrā nimirācūā, ape majā na camasīēna űnarē bairo jāā ññanucūñama. Cariacoanarē bairo tūgoñamirācūā, jāā masacuti ānijūgonucūña. Apeyera popiye jāā bairo joroque átimirācūā, jāā pajīāreetinucūñama bairāpu. ¹⁰ Tunu bairoa yapapuarārē bairo baumirācūā, tocānacā rūmūa jāā useanicōā ninucūña. Tunu apeyera cabopacarārē bairo nimirācūā, jāā caquetibujuriye jūgori capāārā camasārē cabopacaenarē bairo na ānio joroque na jāā átīnucūña. Tunu ñe űnie cacūgoenarē bairo baumirācūā, nipetiro jāā cūgocōāña jāārē carusarijere.

¹¹ Yñ yarā Corinto macāāna, cariape ñtoricarō mano jīcārō tūni jāā cabairijere mujāārē jāā quetibujuya. Jāā camasā cutīānie nipetirijere mujāā masīō joroque jāā quetibujuya. ¹² Jāā puame mujāā mena ricaati wāme jāā tūgoñarīqūē cūperinucūña. Mujāā puame roque jāārē roro ricaati tūgoñarīqūē űnie mena jāā mujāā ñña āninucūña mujāā yeripu mena. ¹³ Bairi mujāārē atore bairo yñ átirotiya, jīcāñ capacū cū pūnaarē beyon, cū caátīrotirore bairo yua: Yñ mena caroaro tūgoñarīqūēcūsa. Ricaati wāme yñre tūgoña macāētīcōāña. Yñ, mujāā mena caroaro yñ catūgoñauseanirōrē bairo mujāā cūā caroaro tūgoñarīqūēcūsa yñ menarē.

Somos templo del Dios viviente

¹⁴ Jesucristo yaye quetire catūgousaena mena āñijesoeticōāña. Dope bairo caroa, carorije mena jīcārō ānimasīētīña. Tunu bairo cabusurije cūā busumirōcūā, canaitīārījē mena jīcārō āmerīnucūña. ¹⁵ Torea bairo Jesucristo wātī mena jīcārō tūnia na caāmeo useanipee maniña. Bairi apei Jesucristore catūgousaen cūā apei catūgousaecu mena caroaro jīcārō ānimasīētīñama. ¹⁶ Tunu bairoa apeyera ñe űnie jūgori Dios ya wii ñbuerica wii puame aperā na jūgūēārē na cañbuerije macāājē mena jīcārō āñijesomasīētīña. Marīā, Dios, cacati majū ya wiire bairo caāna majū marī āñiña. Cū majū cūā atore bairo ññupi marī mena cū caānipeere: “Na mena ācū, na watoapu yñ āñiñesēāḡu ti yeparpuere. Yñ, na pacū Dios majū yñ āñigu.

Bairi na p̄ame yu ya poa macããna majũ nigarãma jĩcã macãrẽ bairo yua,'
ĩñupĩ Dios.

17 Tunu apeyera bairi atore bairo ñnemoñami marĩ Quetiupau: 'Carorã watoare ãmericõãña.

Na watoare tocãrõã witiweyocõãña.

Tunu bairoa carorije ñnie cañuetie cããrẽ peeto ñno ápericõãña.

Bairo mujãã caáto roque yua, yu yarã majũ mujãã yu átigu.

18 Bairo mujãã átiri, yu p̄ame mujãã pacu majũ yu ãnigu.

Mujãã p̄ame yu pũnaa caũma, carõmia cãã, yu pũnaa majũ mujãã ãnigarã yua,'

ĩ quetibujuyami marĩ Quetiupau nocãrõ catutuaũ majũ yua," ĩ woatuyupa Dios cũ caĩrĩquẽrẽ cũ ya tutipũ.

7

1 Bairi yu yarã, yu camairã, atie mujããrẽ yu caquetibujurije p̄ame tirũmũna Dios caroaro marĩ cũ caátiga jũgoyeticũrĩquẽ majũ niña. Tore bairo cabairo jũgori marĩ p̄ame, roro marĩ baio joroque caátie caátiecoeticõã ninucũparã marĩ ãniña. Marĩ yerire caroaro ãgueri manorẽ bairo cacũgoparã marĩ ãniña. Marĩ rupau cããrẽ torea bairo cacũgoparã marĩ ãniña. Diore cũ tũgousari, ñe ñnie wapa mána caroarã majũ cũ caĩñajoro caãniparã marĩ ãniña.

La conversión de los corintios

2 Jãã mena asiaeticõãña. ¡Mujãã yeripũ jããrẽ bootũgoñaña! Jãã p̄ame noa ñna mena roro na jãã ãmerĩnucũwũ. Tunu bairoa noa ñnarẽ roro jãã áperinucũwũ. Tunu bairoa ni jĩcãũ ñcũ mujãã mena macããcũrẽ jãã ñtoñesãẽpũ. 3 Atiere yu caĩbusuata, mujããrẽ roro busupaicotei mee ñniña. Merẽ bairina mujããrẽ cajũgoyepũ ñi quetibujuyau: Mujãã, yu mena jĩcã yericũnarẽ bairo caãna mujãã ãniña. Catiãna, jĩcã poa marĩ ãniña. Marĩ cariaro beropũ cããrẽ, jĩcã poa marĩ ãnigarã. 4 Bairi caroaro cariape mena mujãã yu quetibujuya, mujããrẽ caroaro camasĩ ãnirĩ. Tunu bairoa caroaro mujãã caátianierẽ masĩrĩ butioro majũ yu tũgoña useaniña mujãã mena yua. Popiye yu cabairije watoa to ãnimitacũãrẽ, yu yeri ñniña. Bairo caroaro yeri ñurĩ yua, mujãã mena paio yu tũgoña useaniña.

5 Ato Macedonia yepapũ jãã caetarico beropũna mai, di rũmu jãã yeri jããtĩmajũcõãña. Popiye jãã cabainucũrĩjẽ tocãnacũpũna nicõã cotenucũña jããrẽ. Tie jũgori roro tãmũonucũrĩ yua, butioro jãã yeri uwitũgoñarĩquẽ mena jãã ãninucũwũ. 6 Tore bairo jãã cabaimi-atacũãrẽ, aperã cayapapuarãrẽ na tũgoñatutuawẽpũõ joroque caácsu, Dios p̄ame jãã tũgoñawẽpũõ joroque jãã ámi marĩ yau Tito cũ caetarije jũgori yua. 7 Bairãpũa cũ caetarije jũgori jeto meerẽ ñnarĩ, jãã yeri tũgoñawẽpũwũ. Cũ cãã caroaro mujãã caátianierẽ ñnarĩ, nocãrõ mujãã mena cũ catũgoña useanirĩjẽrẽ ñnarĩ, jãã cãã jãã yeri tũgoña useanĩwũ. Bairi cũ p̄ame jããrẽ butioro mujãã caĩñagarije queti cããrẽ jãã quetibujuwĩ Tito. Tunu bairoa roro popiye mujãã jũgori yu cabairijere tũgori, butioro mujãã catũgoña yapapuarije cããrẽ jãã quetibujuwĩ. Tie nipetirije quetire tũgori roque yua, nemojãñurõ yu tũgoña useaninucũña.

8 Cajũgoyepũ mujãã yu sawoajorica carta jũgori mujãã yapapuaõ joroque mujãã yu ápu mai. Bairo mujãã baio joroque áticũã, yu p̄ame ãmerẽ yu yapapuaetinucũña. Bairũna, cajũgoyepũ ti cartare yu sawoaturi rũmarẽ butioro yu tũgoña yapapuaũ. Bairopũna, yooarõaca

mee mujãã yapapuao joroque ásupa yu carta puame yua. ⁹ Bairi ámerê yu tũgoña useaniãña. Ti carta mujããrê yapapuao joroque caátaje meerê yu useaniãña baiþua. Yu cawoajoriquere tũgori yua, mujãã carorijere yapapua tũgoñarĩ, Dios puamerê cũ mujãã catũgousariquere masĩrĩ, butioro yu useaniãña. Bairo cãrê cũ tũgousari yua, popiye bai yapapuamirãcãã, cũ caborore bairo jeto mujãã átiãninucũña. Bairo mujãã caãtiãnierê ïñarĩ, “Narê roro marĩ ápeyupa,” jãã ï tũgoña useaninucũña yua. ¹⁰ Jĩcãũ caũmurê roro popiye cũ tãmuo joroque átimasĩñami Dios, roro cũ caãtinucũrĩjêrê cũ capitimasĩparore bairo ï. Bairo cũ cayeri wasoata, qũĩña jesoyami Dios. Bairo roro cũ caãtiere cũ capitiro ïñarĩ yua, Dios cũ netõgumi roro cũ cabaibujiopeere. Yasiricaropu áperĩgumi. Bairi dope bairo puame ï yapapua masĩã mano yua. Cabaimi-atacããrê, ni ũcũ roro popiye cũ yaye wapa baiyapapuamicãã, Dios mena cũ cabusũqũẽnoeticõãta, yasicoagumi. ¹¹ Roro popiye mujãã tãmuo joroque mujãã cũ caãtinucũrĩjêrê mujãã canucãnetõcõã nucũrĩjêrê ïñarĩ useaninucũñami mujãã mena Dios. ¡Popiye mujãã catũgoñayapapuarõ bero ape yeri mujãã tũgoñaõ joroque caátajere tũgoñañijate! Bairi mujãã yu caquetibujũwoajoriquere bueri bero, tie caĩrõrê bairo nucũbugorique mena mujãã tũgoyupa. Tunu bairoa yu cũãrê nucũbugorique mena caroaro yu mujãã tũgoẽñotayupa aperã yure roro na caĩbujiopeere yua. Bairi yua roro mujãã caãtinucũrĩjê mena tũgoña yapapuari yoaro mee tiere mujãã cũñupã carorijere. Bairo roro mujãã caãtinucũrĩjê mena tũgoña uwiri, yu puame mujãã mena yu caãno mujãã bootũgoñañupã. Bairo tũgoña uwiri, roro caãcu mujãã mena macããcũ cũãrê mujãã cabe-yogaetimirĩcãrê yua tutuaro mena cũ mujãã beyoyupa. Tore bairo mujãã caãtipetimasĩrĩjê jũgori yua, “Carorijere caboena niãna,” mujãã ï ïñagarãma aperã camasã. ¹² Bairo mujããrê woajou, roro caátacure, bairo cũ pacũ roro caãtiecoricu jeto meerê tũgoñarĩ yu woajowu. Mujãã cũãrê tũgoñarĩ tore bairo yu quetibujũ woajowu. Dios cũ caĩñajoropu jããrê caroaro mujãã catũgousarijere mujãã masĩõ joroque ï, ti cartare mujãã yu woajowu. ¹³ Atie jããrê mujãã camaitũgoñarĩjêrê queti tũgori bero, jãã yeri tũgoñatutuacõãña.

Bairãpuã tie jũgori jeto meerê tũgori jãã yeri tũgoñatutuaya. Tito cũã, caroaro mena cũ mujãã cabocãriquere cũ causeanirĩjêrê ïñarĩ, jãã cũã butioro jãã yeri tũgoña useaniãña. Bairi mujãã puame Titore cũ yeri ñuo joroque cũ mujãã ásupa tunu. ¹⁴ Merê Tito mujãã tũpu cũ caãpãro jũgoyepuã, “Caroaro mu bocãgarãma Corinto macããna,” cũ ñi quetibujũ jũgoyetiwu. Bairi cũ yu caĩrĩcãrõrêã bairo caroaro mena cũ mujãã bocãyupa Titore. Yu puame cariape jeto tocãnacãnia ñi busunucũña. Di rũmu ũno mujããrê caĩtoure bairo ñietinucũña. Bairi mujãã cabairijere Titore yu caĩquetibujuricarea bairo cariape baiyupa. ¹⁵ Tunu bairoa cũ puame, cũ mujãã caátajere tũgoñarĩ, mujããrê tũgoñamajãñinucũñami, nocãrõ nucũbugorique mena cũ bocãri, cũ caĩrĩjêrê mujãã catũgousarique jũgori. ¹⁶ ¡Bairi caroaro mujãã caãtijũgocõãnipeere tũgoñarĩ, butioro majũ yu useaniãña!

8

Generosidad en las ofrendas

¹ Bairi ámerê apeyera, yu yarã mujããrê jãã quetibujũgaya nocãrõ Dios cũ camairĩjê jũgori ñubueri majã Macedonia macããna caroaro na

caátianierē. ² Na p̄ame roro popiye majũ wātĩ na cũ caátieco rotimi-atacũārē, caroaro useanirĩqũē mena tũgousacõã ninucũñama. Tunu bairoa cabopacarã majũrē bairo nimirãcũã, cabopacaenarē bairo paio jĩcãrõ tũni Diore na cajorijere jonucũñama. Aperãrē na cacũgorije mena na juátinemonucũñama. ³ Yu cũã tore bairo na caátiere ñiñanucũwũ. Na cacũgoro cãrõ na cacũgorijere na jomasĩnucũñama aperã cabopacarãrē. Ape watoara na cacũgoro netõjãñurõ na jonucũñama cabopacarãrē. Na caboro, na caátimasĩrõ tore bairo átinucũñama aperãrē. Bairi tiere yu masĩjãñuña. ⁴ Bairo caátimasĩrã ãnirĩ jãã cũārē butiuro tie dinerore na cajuátie macããjērē jãã cañebojaro bomiwã. Dios ya poa macããna Jerusalén macããnarē juátigarã, butiuro tiere jãã cañebojarore bomiwã. ⁵ Na p̄ame jãã catũgoñarõ netõjãñurõ caroaro juátinemomasĩwã. Cañijũgoro na majũ yerire cũ jorãrē bairo caroaro marĩ Quetiupaure cũ tũgousa ãñupã. To bero jãã cũārē na cacũgorije mena jãã juátinemowã Dios cũ caátitirore bairo caroaro jĩcãrõ tũni yua. ⁶ Bairi mujããtu cũārē tie mujãã caroaro mena mujãã canehorĩjē macããjērē butiuro cũ jãã jerotijoya tunu Titore. Merē cajũgoyepu mujãã watoare tie ñie mujãã canehorĩjērē jejũgoyupi. ⁷ Mujãã roque nipetirijere netõjãñurõ aperã netõrõ caátimasĩrã mujãã ãniña. Bairo caãna ãnirĩ aperã netõjãñurõ Jesucristo mena mujãã tũgoñatutuaya. Tunu aperã netõrõ camasĩrã ãnirĩ, aperã netõjãñurõ Dios yaye quetire mujãã quetibujunucũña. Tunu bairoa cotericaró mano jĩcãrõ tũni caroa wãmerē mujãã átinucũña. Jãã cũārē aperã netõjãñurõ jãã mujãã mainucũña. Bairo nipetirije caátianimasĩrã ãnirĩ, netõjãñurõ Jerusalén macããna cabopacarãrē cajuátinemoparã majũ mujãã ãniña.

⁸ Baip̄na mujããrē rotiricarore bairo majũ, ĩ mee ñiña. Aperã, cabopacarãrē na cajuátimasĩrõ cãrõ, na cajuáti ĩñonucũrĩjērē mujãã quetibujugu ñiña. Tiere masĩrĩ, mujãã cũã cariapea aperãrē mujãã camairĩjērē mujãã áti ĩñomasĩgarã aperã camasãrē. ⁹ Marĩ Quetiupa Jesucristo nocãrõ cañu ãnirĩ marĩ camasãrē cũ cabopaca ĩñarĩjērē mujãã masĩña. Cũ p̄ame nipetiro upañ nimicũã, ati yepap̄re ãcũ, cabopacaure bairo ãninucũñupĩ, mujããrē netõgu. Nipetirije marĩ cacũgoparore bairo ĩ, bairo baiyupi.

¹⁰ Yu p̄ame caroaro mujãã caátianipeere bou, atore bairo mujããrē yu quetibujuya. Ji cũmapurē, “Cabopacarãrē na marĩ juátiroa,” ĩrĩqũē jeto meerē mujãã ápu. Yoaro cotericaró mano caroaro jĩcãrõrē bairo tie dinerore mujãã jeneñoñupã. ¹¹ Bairo mujãã caátimasĩrõ cãrõ caãna ãnirĩ mujãã caátigajũgoricarorea bairo caroaro jĩcãrõ tũni átiyaparocõãña. Cañijũgoripaure caroaro useanirĩqũē mena mujãã caátijũgomasĩrãcãrõrēã bairo átiyaparoaya. ¹² Bairi ni jĩcãũ ũcũ cariapea cajogau cũ caãmata, cũ cajomasĩrõ cãrõ cũ joáto. Tore bairo cũ caátimasĩrĩjērē Dios cariapea ĩñajesoyami. Bairi Dios p̄ame cacũgoenarē ĩñamicũã, netõjãñurõ jēnietinucũñami camasãrē. Na cajomasĩrõ cãrõ jeto jēninucũñami apeye ñie na cajopeere.

¹³ Mujãã p̄ame cabopacarã Jerusalén macããnarē netõjãñurõ juátimirã, cabopacanetõrãrē bairo mujãã tuao joroque, ĩ mee ñiña. ¹⁴ Jĩcãrõrē bairo ãnajēcusa ĩ, tore bairo ñi quetibujuya. Āmerē mujãã cacũgorije ñie mena na mujãã juátimasĩña. Cabero na cũã na cacũgorije ñie mena mujããrē juátibujiorãma. Tore bairo mujãã caãmeo ápata, ñe ñie rusæto jĩcãrõ tũni mujãã cũgogarã mujããrē carusarijere. ¹⁵ Torea bairo ĩ quetibujuya

Dios yaye na cawoaturica tutipɯ cūārē: “Jīcāū capee cacūgouɯ nimicūā, netōjāñurō cūgoetigumi. Apei petoaca cacūgouɯ cūārē ñe cū rɯsaetigaro, petoaca cū cacūgomiatacūārē,” ĩ woatuyupa.

Tito y sus compañeros

¹⁶ Caroaro mɯjāā caānipeere bou, butiuro yɯ catūgoñanucūrōrēā bairo Tito cūā cū tūgoñao joroque cū ásupi Dios. Bairo tiere tūgoñarī, yɯ pɯame, “Yɯ mena mɯ ñujāñuñā,” cū ñinucūñā Diopure. ¹⁷ Bairi caānijūgoro Titore mɯjāā tɯpɯ yɯ caārotiro, caroaro mena yɯwī. Caroaro mɯjāā caānipeere butiuro cabotūgoñau ānirī āmerē yua cū majūā cū caboro mɯjāā ĩñau áyami.

¹⁸ Tito mena apeire mɯjāā tɯpɯ cū yɯ joya. Cū pɯame marī yaure bairo caācū, marīrēā bairo catūgousau niñami. Cūrē nipetiro ñubueri majā caroaro cū bɯsɯnucūñāma, Jesucristo camasārē cū canetōrīqūē quetire cū cūā cū caquetibɯjɯnetōnucūrījē jūgori. ¹⁹ Apeyera cūrē, ñubueri majā cū besewā jāārē cabapacutiñesēāpau. Bairo dinero mɯjāā caneñorīqūērē jāā cajeátó, cū cūā jāā mena bapacutiágumi. Bairo tie dinero neñorīqūērē jeátí, marī yarā Jerusalén macāānarē jāā cabatorije jūgori marī Quetiupau camasā cū na basapeo joroque ána jāā átigarā. Tunu bairoa jāā bairo dinerore jorā, camasārē tutuaro marī caāmeo juátigarijere na masīō joroque ána jāā átigarā. ²⁰ Jāā pɯame paio dinerore neñorī, jāā cajeátiere ĩñarī, butiuro mɯjāā cabɯsupairo jāā boetiya. Bairi capāārā mena tie neñorīqūērē jāā jeágaya. ²¹ Bairi tunu caroaro jīcārō tūni jeto jāā átimasīnucūñā. Bairāpua marī Quetiupau cū cañajoro jeto meerē tore bairo jāā átinucūñā. Camasā cūā caroaro na cañaparore bairo ĩrā, tore bairo jīcārō tūni jāā átinucūñā.

²² Na, yɯ cajorā menarē apei cūārē cū yɯ jonemoña marī yaure bairo caācūrē. Cū pɯame cañuɯ majū niñami. Nipetiri wāme camasārē cotericoaro mano cū cajuátigarijere jāā áti ĩñonucūñami. Áme roquere yua, caroaro mɯjāā caātiānie mena tūgoñatutuari netōjāñurō mɯjāā juátinemogayami. ²³ Bairi aperā ũna mɯjāārē, “¿Noa cū āniñati Tito?” na cañjēniñāata, atore bairo na mɯjāā ĩwā: “Tito, Pablo bapa, cū mena capaari majōcɯ niñami. Jāārē cajuátinemou majū niñami,” na mɯjāā ĩ quetibɯjɯwa. Tunu bairoa marī yarā Tito mena caānarē na cajēniñatacūārē, atore bairo na mɯjāā ĩwā: “Ánoa aperā pɯamea, ñubueri majā na cajoricarā niñāma. Na cūā marīrēā bairo Cristore cañroari majā niñāma,” na mɯjāā ĩ quetibɯjɯwa. ²⁴ Bairi mɯjāā pɯame narē caroaro nɯcūbɯgorique mena na bocáya. Na ĩroaya. Bairo na mɯjāā cañroarije quetire tūgorā, nipetiro ñubueri majā puari macāāna pɯame cariapea masīgarāma mɯjāā, Corinto macāāna, caroaro mɯjāā caātiānierē jāā caquetibɯjɯjūgoriquere.

9

La colecta para los hermanos

¹ Marī yarā, marīrē bairo Dios mena catūgoñatutuarārē juátaje macāājē pɯamerā, capee mɯjāā yɯ caquetibɯjɯwoatujopee mee niña bairopua. ² Merē caroaro mɯjāā, Acaya yepa macāāna, mɯjāā majūā aperārē jīcārō tūni mɯjāā cajuátimasīrījērē yɯ masījāñuñā. Bairi torea bairo cariape caroaro mɯjāā cajuátiere na yɯ quetibɯjɯnucūñā ato Macedonia yepa macāāna cūārē. Jī cūmapua mɯjāā pɯame cotericoaro mano aperārē mɯjāā juátigawu. Bairo mɯjāā caátimasīrījērē tūgori, nipetiro jāñurīpua ato Macedonia yepa macāāna cūā mɯjāā caátorea bairo aperārē

juátinemogayama. ³ Tore bairo mujãärê ĩ quetibujemicũã, marĩ yarãrê mujãã tupu yu joya, mujãã cabairijere cariape yu caĩmiatacũãrê ricaati to cabaietiparore bairo ĩ yua. Yu caĩrõrêã bairo cariape aperãrê na mujãã juátiganucũña mujãã caátimasĩrõ cãrõ. Tiere ato macããna na masĩáto ĩ, na yu joya marĩ yarãrê. Bairo ĩgu ñiña: Caroaro jicoquei mujãã cajopeere mujãã qũënoyuwa, ĩgu ñiña. ⁴ Ape watoara ato Macedonia yepa macããna mena ácu, mujãã cajopeere qũënoyuena mujãã cacotero mujãã yu eta tãmuogaetiya. Tore bairo mujãã cabaieticõãta, bobooro jãã puame jãã tãmuobujiorã, “Caroaro juátimasĩñama Corinto macããna,” mujãã mena jãã caltũgoñatutuamiatacũãrê, tore bairo jĩcãrõ tãni mujãã caápericõãta yua. Tunu bairoa mujãã cãã bobooro mujãã netõbujiorã, tore jĩcãrõ tãni mujãã cajopeere neñorĩ mujãã coteeticõãta, ato Macedonia yepa macããna na caĩñarõ yua. ⁵ Tore bairo cabaipeere tũgoñamasĩrĩ, “Marĩ yarã aperãrê na tupu cajopee ãno,” ĩrĩ cañnijũgoro mujãã tupu caĩñañesẽãparãrê na yu jojúgoyetiya. Tunu bairoa na puame topu etarã, mujãã caneflopee carusaata, mujãã juñeñorotibojagarãma, mujãã caátigajũgoricarorea bairo yua. Tore bairo mujãã majũã mujãã caneñomasĩrĩjẽ jũgori yua, caroaro cabopacarãrê na mujãã cajuátimasĩrĩjẽrê mujãã áti ñnogarã. Tore bairo mujãã majũã mujãã cajogarijere mujãã cajogaeticõãta, aperã butioro na caĩpajũgoro jũgoripũ cajori majãrê bairo mujãã tuabujiorã.

⁶ Cariape tũgoñañijate atie ĩrĩqũërê: “Petoaca otere caotei petoaca ríca jeyami; apei paio otere caotei paio ríca jeyami.” ⁷ Bairo mujãã yeripũ mujãã cajopeere tũgoñapetiri bero, mujãã cajomasĩrõ cãrõ jĩcãrõ tãni joya. Jogatimirãcũã, mujãã yeripũ roro tũgoñarĩ mujãã cajoata, ñuẽtĩña. Dios puame caroaro yeri ñurĩqũë mena marĩ cajogarijere marĩ cajoro caroaro ĩñaũseaninucũñami. ⁸ Cũ puame tocãnacã wãmerũa caroare paio majũ mujãã jomasĩñami. Bairo cã cajoata, mujãã puame ñe ùnie rusaricarõ mano caroaro mujãã ãnimasĩgarã. Tunu bairoa tie mujããrê cã cajoriye carusarije ùnie mena tocãnacã wãme caroaro átajere mujãã átimasĩgarã camasã cabopacarã mena. ⁹ Atore bairo Dios ya tutipũ cããrê ĩ woatuyupa:

“Ni ũcã, cañũ ãñirĩ cabopacarãrê caroaro mena na joyami narẽ carusarijere.

Bairo caroaro na cã caátĩãnie di rũmu ùno petietigaro.

Tocãnacã rũmũa nicõã ninucũgaro,” ĩ quetibujũya Dios ya tutipũre.

¹⁰ Dios puame, ote, marĩ caote ugapeere cũñupĩ. Tunu bairoa ugarique cũãrê nipetirijere marĩ jonucũñami. Cũ puame roque mujãã jogũmi nipetirijẽ mujãã caotepeere. Tunu bairoa cãã, tie mujãã caoterije to putio joroque átigumi. Bairo Dios cã caáto yua, mujãã puame paio mujãã cũgogarã. Tie mena caroaro jĩcãrõ tãni cabopacarãrê na mujãã juátinemo masĩgarã. ¹¹ Bairo Dios mujãã cã caáto jũgori, tocãnacã wãme ñe ùnie rusaricarõ mano mujãã cũgogarã Dios cã cajoriyere. Tie mena aperã cabopacarãrê caroaro jĩcãrõ tãni na mujãã juátimasĩgarã yua. Tunu bairoa mujãã majũ neñorĩ cabopacarãrê mujãã cajoriyere jãã cajeáto ĩñarã, na, marĩ yarã puame Diore butioro cã basapeogarãma. “Jãã mena mu ñumajũcõãña,” qũĩgarãma Diore. ¹² Mai, tie marĩ yarãrê mujãã caneñojoriye jãã cajeátie puame, narẽ carusarijere jãã cajeátie jeto mee ñiña. Caroaro na mujãã caátie jũgori Dios cããrê, “Jãã mena mu ñumajũcõãña,” na ĩbasapeo joroque ána mujãã átiya. ¹³ Bairo mujãã caáto,

na p̄ame b̄tioro cū basapeogārāma. Tore bairo na, cabopacarārē na mujāā cajuātiere ĩnarī, masīgarāma caria caroa queti Cristo yayere mujāā catūgousarijere yua. Bairo na cūā Diore qūiroogārāma, nocārō caroaro narē na mujāā cajuátie jūgori. Tunu bairoa nipetiro aperā cabopacarā cūārē na mujāā cajuātiere ĩnarī, b̄tioro Diore qūiroogārāma. ¹⁴ Tunu apeyera na p̄ame caroaro tūgoñamairīqūē mena b̄tioro Diop̄ure mujāā jēniboja nucūgarāma. Dios nocārō cañuu ānirī narē mujāā jūgori caroaro na cū caátie ĩnarī, na p̄ame b̄tioro Diore cū basapeo nucūgarāma. ¹⁵ Dios marī mena ñumajūcōāñami. Nocārō cañuu ānirī cū macūrē marī joyupi. ¡Tiere tūgoñarī ati risero mena dope bairo p̄ame paio netōjāñurō ĩ basapeo masiā maa!

10

La autoridad de Pablo como apóstol

¹ Ȳ, Pablo, Cristo caroaro mena cū cabeyorije, caroaro cū cañnamairījē mena mujāārē ȳ quetibuj̄ya. Bairāp̄ua, jīcārā ȳre ĩnucūñama: “Ato marī watoap̄u āñesēāñ, marī uwire bairo tutuaro mena mee marī quetibuj̄nucūñami. Bairo tutuaro mena mee quetibuj̄micāā, yoarop̄u ācū p̄ame, tutuaro netōrō marī quetibuj̄ woajonucūñami,” ñi b̄s̄nucūñama. ² Bairi mujāārē ñiña: To mujāā t̄p̄u ȳ caññau etari r̄m̄u caāno, ȳre tore bairo roro caĩb̄sujārārē tutuaro mena na ȳ quetibuj̄o joroque ȳ na ápericōāto. ¡Ȳ tutimasīña, tame! Na p̄ame jāā b̄s̄upairā, “Na majū na catūgoñarījē mena jūgori na caátianierē quetibuj̄nucūñama,” jāā ĩ b̄suj̄nucūñama. Jāārē na cab̄supai jānaeticōāta, cotericaró mano tutuaro mena na ȳ tutigu. ³ Bairāp̄ua, camasā ati rup̄u cacūgorā marī cañnierē marī masiña. Bairo marī cabaimiatacūārē, jāā p̄ame ati ũm̄urecōo macāāna camasārē bairo jāā átianajē c̄uperiya. ⁴ Jāā catutuānie ati ũm̄urecōo macāājē ũnie mee niña. Dios cū catuarije mena jūgori roque carorije quetibuj̄rique quetibuj̄netōnucōo joroque jāā átimasīnucūñā. Torea bairo roro na cab̄supainucūñijē cūārē jāā quetibuj̄pomasīña. ⁵ Bairi jāā p̄ame Dios cū catuarije jūgori tocānacā wāme ricaati aperā na cabue ēñotarije, Jesucristore na boetio joroque caátie jāā, cariape jāā quetibuj̄pomasīña camasārē. Bairo jāā caátimasīñijē mena camasā na majū na catūgoñarījērē caroa wāme p̄ame tūgoñawasoari, Cristo cū caborore bairo na átianio joroque na jāā átimasīña. Bairo jāā caátimasīrō yua, na p̄ame cū, Cristore cū tūgousagarāma. ⁶ Bairi jāā p̄ame cotericaró mano nipetiro Cristore cabaibotiorārē popiye na baio joroque na jāā átimasīgarā. Mujāā p̄ame Jesucristore caroaro mujāā catūgousapetiro berop̄u, tore bairo na jāā popiye peyojānagarā.

⁷ Mujāā p̄ame ȳ cabaurije bui macāājē jetore mujāā ĩñapeonucūñā. Ȳ yeri ȳ catūgoñatuarije p̄ame roquere mujāā masīētīnucūñā. Bairi ñi jīcāñ ũcū cariapea, “Jesucristo yañ ȳ āniña,” cañnucū cū caāmata, jāā, Jesucristo yarā jāā caānie cūārē cū camasīpee niña. ⁸ Ȳ p̄ame jāā carotimasīñijē buipeorop̄u jāārē mujāā cañroapeere quetibuj̄micāā, tie mena ȳ tūgoñaboetiya. Marī Quetiup̄u p̄ame roque tore bairo jāā carotimasīpeere jāā jowī. Jesucristo mena mujāā yerip̄u nemojāñurō cū mujāā catūgoñatutua nutuaparore bairo ĩ, tore bairo jāā roticūwī. Mujāārē jāā yapapuo reo joroque ĩ mee, tore jāā quetibuj̄ roticūwī marī Quetiup̄u. ⁹ Bairi ȳ p̄ame ȳ cawoaquetibuj̄orije mena, “Corinto

macã macãna na tũgoña uwiãto,” i mee, tore bairo ñi quetibũju woa-joya. ¹⁰ Apera jicããrã yũ cawoajorijere iñarĩ, bairo iñucũñama: “Tutuario mena marĩrẽ quetibũju woatujomicũã, cũ majũ etau pũame, tutuario mena ni ùcãrẽ quetibũju masĩetĩñami. Tunu bairoa caroaro cariape caquetibũjuẽcũ niñami,” ñi bũsupainucũñama. ¹¹ Tore bairo jããrẽ roro caĩbũsupairã atore bairo na camasĩrõ yũ boya: Yoaropũ ãnirĩ tutuario yũ caĩquetibũjurorea bairo mujãã watoa ãcũ cũã, yũ caãtie mena tutuario mujãã yũ quetibũju masĩña. Tiera na camasĩrõ yũ boya.

¹² Bairi jãã pũame jãã majũã jãã cabairijere iñacõñarĩ, o apera na majũã na caãnierẽ caroaro na cabũsubotiorije mena na caĩrõrẽ bairo caĩbũsuetiparã jãã ãniña. Na, apera pũame catũgoñamasĩena niñama, tore bairo cabũsarã. Na pũame na majũã na caãtie mena bũsarã, o apera na caãtie mena icõñarã, roro catũgoñamasĩena majũ ãna iñama. ¹³ Bairi jãã pũame roque tie ùnierẽ caãperiparã jãã ãniña. Tiera jãã átirotietiyami Dios. Cũ pũame jicãrõ tũni jãã caãtimasĩpeere cõñarĩcãrõrẽ bairo jãã átibojacũñucũñami. Bairi Dios pũame roque mujãã Corinto macããna tũpu jãã quetibũjuẽsẽãõ joroque jãã ámi. ¹⁴ Bairi jãã pũame mujããrẽ Cristo yaye caroa quetire caquetibũjũgoricarã majũ jãã ãniña. Bairi mujããrẽ quetibũju ãna, jããrẽ Dios cũ caquetibũjuroticũrĩcãrõ netõjãñurõ ãna mee jãã átiya. ¹⁵ Bairi jãã pũame apera mujãã watoapũ na caquetibũjuriquere iñarĩ, “Jãã roque tiera jãã quetibũjuwũ,” jãã iẽtĩñucũña. Jesucristo mena nemojãñurõ mujãã catũgoñatutuapeere borã, nemojãñurõ mujããrẽ jãã quetibũjugaya. Bairo bori, Dios jããrẽ cũ caquetibũjuroticũrĩcãrõrẽ bairo jicãrõ tãnia quetibũjurã jãã átiya. ¹⁶ Bairo mujããrẽ quetibũjuyaparori bero, mujãã jũgoye nocãrõ cayoaropũ macããna cũãrẽ caroa quetire quetibũjuẽsẽãgarã jãã átiya. Bairãpũa apera caquetibũjuri majã na caquetibũjuẽsẽãrĩcã macãrĩpu jãã quetibũjurãpérigarã. “Apera na ca- paariquere ãmarã mujãã átiya,’ jããrẽ i bũsupairema,” iãrã, to ùnopũ jãã ãnucũgaya.

¹⁷ Tore bairo Dios yaye cũã i quetibũjuya: “Ni jicãũ ùcũ, ‘Caroaro majũ yũ paamasĩña,’ cũ majũã cũ caãtimasĩrĩjẽ mena cañucũũ cũ caãmata, ‘Dios nocãrõ caroaro cũ camasĩrĩjẽ jũgori roque, caroaro yũ paamasĩña,’ cũ caĩpee pũame roque ñũña,” i quetibũjuya Dios yaye bũsurique. ¹⁸ Bairi ni jicãũ ùcũ cũ majũã cũ paariquere cũ caĩñajesoro netõjãñurõ wapacũtiya cũ paariquere Dios cũ caĩñajesorije pũame roque.

11

Pablo y los falsos apóstoles

¹ Bairi roro masacatiecũre bairo yũ caĩbũsunucũrĩjẽrẽ mujãã canucãcõãmasĩrõ yũ boya! Dise wãme ùnie yũ caquetibũjurije caãmata cũãrẽ, tiera nucãnetõcõãña. ² Mujããrẽ roro tũgoñau mee yũ baiya. Dios mujããrẽ iñamairĩ yũ cũ caquetibũjurotirique jũgori mujããrẽ quetibũju yũ átiya. Dios mujããrẽ cũ caĩñamairõrẽã bairo yũ cũã bũtioro mujããrẽ yũ maiña. Bairo mujããrẽ mairĩ yũ pũame jicãũã, Jesucristo jetore cũ mujãã catũgousaro yũ boya. Bairo bori, mujããrẽ ñe ùnie cawapa cũgoena cañurã majũ cũ caĩñajoro mujãã baio joroque yũ átigaya, caroarã ñe ùnie cawapa cũgoena majũ Jesucristo tũpure mujãã caetamasĩparore bairo i. ³ Baipũa, apera mujããrẽ na caĩtopee ùnierẽ yũ tũgoña uwijãñũña. Wãtĩ, cũ caĩtopairije mena Evare cũ caĩtoricarorea bairo mujãã cũã aperaãrẽ mujãã caĩtoceopee ùnierẽ yũ tũgoña uwijãñũña. Bairo mujããrẽ na caĩtoata yua, mujãã pũame

Jesucristore caboenarē bairo caroaro n̄c̄ab̄ugoriquē mena j̄ic̄ārō t̄āni cū mujāā ĩroaetibujiorā. ⁴ Bairi noa ūna mujāārē jāā caquetibujūgoricu Jesucristo yaye queti meerē caquetibujurā cūārē caroaro mena na mujāā t̄ugousaganucūña. Tunu bairoa jāā caquetibujuricarō bero, Espiritu Santo majūrē mujāā yerip̄u cabocáñerīcārā nimirācūā, apei espíritu ūcū cūārē caroaro cū mujāā ñeganucūña. Apeyera Dios yaye queti camasārē cū canetōrīqūē quetire cat̄ugousajūgoricarā nimirācūā, ricaati quetibujuriquere caquetibujurā cūārē na mujāā t̄ugousaganucūña. ⁵ Baip̄ua, mujāā cat̄ugousanucūrā ūna caĩtopairā, jāā, apóstolea majā netōrō caānit̄ugoñarā roca majū macāācūrē bairo yu t̄ugoñaētīña. ⁶ Yu p̄uame yu cab̄usarije mena caroaro caquetibujūjā āmeomasīēcū yu ācū. Bairo caācū nimicāā, Dios yaye macāājērē masīrīqūē p̄uamerā yu masīnetōmajūcōāña. Tie yu camasīrījērē mujāā yu átī ĩñoāninucūña tocānacānia mujāā t̄up̄re. Noo jāā caátie wāme cārō mujāārē tiere jāā caāti ĩñorō mujāā ĩñanucūña.

⁷ Yu p̄uame mujāārē caroa queti Dios camasārē cū canetōrīqūē queti majūrē mujāā yu quetibujūgowu. Bairo tiere quetibujū ācū, mujāārē yu wapa j̄ēniep̄u. ¿Ricaati wāme mujāārē roro ácuato, tore bairo wapa j̄ēniecū mujāā yu quetibujuyupari? Yu p̄uame bopacooro yu baiwu, mujāā p̄uame caroaro majū mujāā caānimasīpeere bou. ⁸ Ape poari caāna ĩubueri majā yure dinero jowā, mujāārē yu cajuátimasīparore bairo ĩrā. Baip̄ua bairo yure na cadinero jorique jūgori narē dinero ēmaurē bairo yu ápu. ⁹ Mujāā watoapu yu caquetibujūñesēārī watoare, yure car̄usarije caānimiatacūārē, di r̄ām̄u ūno j̄ic̄āū ūcūrē j̄ūnurō yu j̄ēni patowācōp̄u. Marī yarā Macedonia yepa macāāna p̄uame roque yure car̄usarijere yu jowā. Bairi mujāārē j̄ūnuu yu caj̄ēni patowācōpeere yu n̄c̄ācōāwū. Baip̄ua bairo jeto yu n̄c̄āmasīcōā ninucūgu. ¹⁰ Cristo nocārō caroaro cariape caquetibujū cū caānierē camasī ānirī cūrēā bairo yu cūā cariape mujāārē ñiña: Di r̄ām̄u ūno mujāā Acaya yepa macāānarē yu dinero j̄ēnipatowācōēcū. Tiere t̄ugoñarī butiuro yu yeri ñuña. ¹¹ ¿Dop̄ēī bairo mujāārē ñi bus̄ucuti? ¿Mujāārē caññamaiecū ānirī tore bairo ñi bus̄ucuti? Bairo mee niña. ¡Dios cūā caroaro masīñami nocārō mujāārē yu caññamainucūrījērē!

¹² Mujāārē yu cabuerije wapare j̄ēniecū, yu caquetibujūjūgoricarorea bairo wapa j̄ēniecū yu quetibujūcōā ninucūgu. Aperā mujāārē na caquetibujurije wapa, wapa j̄ēnirī caquetibujūñesēānucūrā, “Pablōre bairo jāā cūā jāā paanucūña,” na caīmasīētīparore bairo ĩ, di r̄ām̄u ūno mujāā yu wapa j̄ēnietigu. ¹³ Na p̄uame roque caĩtopairā, apóstolea majā mee niñama, “Apóstolea majā majū jāā āniña,” caĩrā nimirācūā. Bairo caĩrā nimirācūā, na rup̄au bui jeto Jesucristo yarā apóstolea majārē bairo bautonucūñama. ¹⁴ Bairo na caátimasīnucūrījērē ĩñarī, baip̄ua yu t̄ugoña acuetiya. Ape watoara wātī cūā um̄urecōo macāācū āngel bauriquere bairo bauriquecuti tomasīnucūñami. ¹⁵ Tore bairo wātī cūā cū cabaimasīrō jūgori, cū yarā caĩtopairā cūrē cat̄ugousari majā p̄uame cūā caroare caāti majārē bairo baurique cuti tomasīnucūñama. ¡Bair̄ap̄ua, na ūna j̄ic̄ā r̄ām̄u caāno yasi acuagarāma, roro na caátipairije wapa jūgori yua!

Sufrimientos de Pablo como apóstol

¹⁶ Mujāārē yu caquetibujūjūgoricarore bairo mujāārē ñinemoña tunu: Ni j̄ic̄āū ūcū yure, “Camecūrē bairo quetibujuyami Pablo,” yu qūī t̄ugoñaeticōāto. Bairo camecūrē bairo yure mujāā caĩt̄ugoñata, camecūrēā bairo yu caquetibujurijere yu t̄ugopecōāña mai. Mujāā

turu caãna quetibujuri majã, na majũã na caátie mena netõncãgarã, netõjãñurõ na caquetibujunucũrõrã bairo peeto ùno yu cããrẽ yu quetibujuri roticõãña. ¹⁷ Bairopua marĩ majũ marĩ caátie mena marĩ caãmeo netõncãgarije cañuetie niña. Camecãrãrẽ bairo quetibujurique niña. Marĩ Quetiupau cã caññajesorije ùnie mee niña. ¹⁸ Bairo cabaimiatacããrẽ, bairãpua capããrã ninucũñama na majũã na caátie mena netõncãgarã caquetibujupainucũrã. Bairo, ju cãã tore bairo yu quetibujugaya! ¹⁹ Mujãã pũame catũgoñamasĩrãrẽ bairo tũgoñamirãcãã, jnopẽĩrã catũgoñamasĩena yaye queti pũamerẽ caroaro mena mujãã tũgoñsanucũñati, tame! ²⁰ Tunu bairoa roro rotirique mena narẽ caroaro na mujãã cajãátinomepere na cabomiatacããrẽ, caroaro mena na mujãã tũgopeonucũña. Tunu bairoa mujããrẽ carotieperã, mujããrẽ caĩtori majã ùna cããrẽ na mujãã ãñotaetinuucũña. Tunu aperã mujããrẽ cabũgoro macããnarẽ bairo caññarãrã, aperã mujããrẽ roro na cawasopana paepemiatacããrẽ, caroaro mena na mujãã tũgopeonucũña. ²¹ Mujããrẽ yu caĩpere bobotũgoñamicãã, atore bairo mujãã ñiña: jãã pũame cayerituaena majũrẽ bairo tie ùnierẽ na caãtore bairo jãã átiãnjã cãperinuucũña!

Bairo aperã na majũã na caátie mena caquetibujunucũrã netõrõ na caquetibujuaata, yu cãã netõjãñurõ mujãã yu quetibujuri masĩña. Bairopua camecãrẽ bairo yu caquetibujurije cabaimiatacããrẽ, atore bairo mujããrẽ yu quetibujuya: ²² Mujãã turu caãna quetibujuri majã, “Jãã roque hebreo majã majũ jãã ãniña,” i botionucũñama na majũã na caquetibujurije mena. Bairo na caĩata, yu cãã hebreo majã yua yu ãniña. Tunu bairoa, “Israelita majã Dios cã cabesericarã jãã ãniña,” na caĩata, yu cãã israelita majã yu majũã yu ãniña. Tunu, “Abraham ãnacũ pãrãmerã majũ jãã ãniña,” na caĩata, yu cãã cã pãrãmi majũã yu ãniña. ²³ Tunu bairoa, “Cristore paabojari majã jãã ãniña,” na caĩatacããrẽ, yu roque na netõjãñurõ cãrẽ capaabojari majõcu majũ yu ãniña. Bairopua, atiere bairo yu caĩbũñata, camecãrẽ bairo niña. Yu pũame roque na netõjãñurõ Dios yayerẽ yu paanucũña. Na netõjãñurõ capee majũ popiye preso jorica wiĩru yu jo epenucũñama. Tunu bairo na netõjãñurõ capee majũ yu bape econucũwã. Dios yaye macããjãrẽ yu caquetibujurije jũgori capee majũ yu pajãã ecobujionucũwã. ²⁴ Jĩcã wãmo cãnacãni majũ judío majã quetiuparã yu ñewã. Bairo yu ñerĩ yua, treinta y nueve cãnacãni majũ yu bape epenucũwã, yure na cañenucũrõ cãnacãnia. ²⁵ Itiani cãnacãni majũ yu yu mena yu paepewã. Jĩcãni ùtã rupaa mena yu wẽjãã rocabu-jìowã. Tunu bairoa itiani cãnacãni majũ cũmua capairicapu ãñesããũ, yu ruawã. Bairo jĩcãni yu caruari gãmũ caãno yoaro, umureco, ñami cããrẽ yu baa pasawũ ria capairiya recomacã majũpũre. Yu riacoabujìowũ. ²⁶ Bairo aperoripu caãnarẽ quetibujuri ñesããgu, roro majũ yu tãmũonucũña. Bairo ãñesããnucũũ, riya cauwìoropu cããrẽ yu ãnucũwũ. Tunu bairo uwìoro cajerutiri majã na capairõpu yu netõ ãnucũwũ. Yu yarã jĩcã yepa macããna judío majã nimirãcãã, yu wapãnarẽ bairo caãna watoapu yu ãñesããnucũwũ. Tunu bairo aperã ape yepa macããna turipu cããrẽ uwìoro yu ãñesããnucũwũ. Tunu bairoa capaca macããpu, camasã na camanoripu cããrẽ uwìoro yu baiñesããwũ. Ria capairiya cããrẽ uwìoro yu baiñesããwũ. Tunu apeyera, “Jesucristore catũgoñsarã jãã ãniña,” cabũgoro caĩtopairã watoa cããrẽ uwìoro yu baiñesããnucũwũ, aperoripu caãnarẽ quetibujuri ñesããgu. ²⁷ Capee majũ popiye yu paanucũwũ. Apeyera

roro popiye yu tãm̃onucũwã. Tunu capee majũ yu wũgoa tãm̃onucũwã yu paarique jũgori. Tunu bairoa capee majũ etigu, o ugarique ugagu, popiye yu ana nãcãnucũwã. Ape watoara capee jutii cacũgoesu añiri roro boracooro yu yũsaye tãm̃onucũwã.

²⁸ Atie mujããrẽ yu caquetibujuriye, apeye mujããrẽ yu caquetibujuetiataje mena popiye majũ tãm̃onucũmicãã, tocãnacã rãmua mujãã, o aperã Dios ya poari macããna cããrẽ caroaro na caãnipereere bou, butiuro yu tũgoña patawacãnucũña. ²⁹ Bairi ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ Jesucristo yaure cũ yapapuao joroque aperã cũ na caápata, yu cãã cũ mena yu yapapua tũgoñanucũña. Tunu bairo ni ùcũrẽ roro cũ átio joroque aperã cũ na caápata, yu cãã butiuro majũ yu tũgoña asianucũña. ³⁰ Yu ruame, “Aperã netõrõ caquetibujumasĩ yu añiña,” írĩcãrõ ùnorẽã, catutuaesu yu caãnierẽ bairo mujãã yu quetibuju ñõgu. Botiorique mena tutuaro yu quetibujugaetiya mujããrẽ. ³¹ Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo pacu cãã masĩmajũcõãñami caroaro cariape yu caquetibujunucũrĩjẽrẽ. Cũrẽã tocãnacã rãmua cũ marĩ cabasapeoro ñuña. ³² Apeyera Damasco macãru yu caãno quetiupau rey Aretare cajuroti gobernador ruame yu ñerotimiñupi. Bairo yaure cañegaũ añiri, cũ ñmua soldauare ti macã witiirica joperu na coterotiyupi, yaure na ñeo joroque ñ. ³³ Bairo yaure cũ cañerotirijere tũgori yua, aperã marĩ yarã ruame yu juãma. Ti macã ñnotaricarõ jũgoyeru pii capairi pii mena yu jããrĩ, wii waru joperu yu pitiyo ruiojowã. Tore bairo yu na caáto, yu rutimasĩwã quetiupau gobernador yaure cañegaure.

12

Visiones y revelaciones

¹ Ñe ùnie majũ marĩ átimasĩetĩña, marĩ majũã marĩ caátiere marĩ caĩbusuata. Bairo cabaimiatacããrẽ, yu ruame marĩ Quetiupau quĩẽguericarore bairo yu cũ caĩñorĩquẽ, cũ yaye macããjẽrẽ yu cũ caátibuio ññorĩquẽ macããjẽ cããrẽ mujãã yu quetibujugaya. ² Jĩcãũ caũmũrẽ ñiñawũ caroaro majũ Cristore jĩcãrõ tãni catũgõusacõãninucũũrẽ. Cũ ruamerẽ itia umãrecõo tuti buipu cũ neámĩ Cristo. Merẽ puãga wãmo peti ruapore bapariãnacã pẽnirõ cãnacã cũma majũ netõña cũrẽ cũ caneátato bero. Baiõna caroaro majũ yu masĩetĩña: Ati rupau menaa, o cũ yeri jetore rita neácũ baibauwĩ. Dios roque cariape cũ caátajere masĩñami. ³⁻⁴ Baiõna caroaro majũ yu masĩña: Cũrẽ Dios nocãrõ caroaro caãno cũ tũru cũ neámĩ. (Ati rupau menaa o cũ yeri jetore rita neácũ baibauwĩ.) Topu etaácu, cũ ruame busuri cayasiorije, ni ùcũrẽ Dios cũ busurotietie ùnie busurique majũrẽ tũgoroyawĩ.

(Mai, Pablo ruame versículos 2-4 apei cũ cabairiquere ñ quetibujumicãã, cabotioagaesu añiri cũ majũã cũ cabairiquere quetibujugu ñcãmi.)

⁵ Bairo yu roque tore bairo camasĩ añiri caroaro netõrõ tie mena jũgori yu baibotio ññobujioya ni ùcũ camasocure. Bairo masĩmicãã, baiõna yu majũã yu camasĩrĩjẽ mena tore bairo yu átibotiogetiã. Tie ùnie meerẽ, yu majũã yu cayeri tũgoñatutuaetie roquere torea bairo mujãã yu caátĩ ñõata, ñucõãbujioro. ⁶ Bairo netõjãñurõ yu majũã yu caátiere, o yu caĩrĩjẽrẽ quetibujumicãã, camecũrẽ bairo quetibuju mee yu baiya baiõna. Cariapea quetibuju roque tore bairo ñinucũmiña. Bairo caĩ nimicãã, baiõna buipearo ni jĩcãũ ùcũ tie yu caáperie, o yu caĩetĩẽ jũgori yu cũ caĩroacotero yu boetiã. Caroaro yu caátĩãninucũrĩjẽrẽ ññabeseri roque yu cũ caĩroaro ñuña.

7 Bairo marĩ Quetiupau yaye macããjê nocãrõ caroare yu cũ caátibuio ññoriqũe mena jũgori yu cabaibotioetiparore bairo ĩ, wãtĩ roro yu cũ caátiere êñotaemi Dios. Tie jũgori popiye pota marĩ rupauere caãnorê bairo wãtĩ roro yure cũ caátiere êñotaemi Dios. Tie jũgori popiye pota marĩ rupauere caãnorê bairo wãtĩ roro yure cũ caátie ninucũña. 8 Bairo roro popiye yu cabaiãnierê yu cũ netõáto ĩ, itiani cãnacãni majũ Diore cũ yu jẽnimiwã. 9 Bairo itiani yu cajẽnimiatacũãrê, itianipua atore bairo ñi quetibujawĩ: “Mu caĩrõrê bairo yu áperigu. Yu yarã popiye baimirãcũã, narê yu mena na tũgoñatutuaao joroque na yu caátie jũgori, nipetiro camasãrê yu catutuarijere nemojãñurõ na ññomasĩña,” ñi quetibujawĩ. Bairi popiye yu catãmũorĩjêrê tũgoñarĩ, tie mena yu tũgoña useanicõãña. Tie jũgori nipetiro camasãrê Cristo yu cũ catutuarije jorijere na yu áti ññomasĩña. 10 Tunu bairoa atiere tũgoñarĩ yu useaniña: Catutu-aecũre bairo roro popiye yu cabairije, roro yure na caãawajatutinucũrĩjê, yure carusarije cũãrê tũgoñarĩ yu useaniña. Apeyera Jesucristore yu catũgousarije jũgori yure na capajĩãga ñesẽãnucũrĩjê, tunu Jesucristo jũgori popiye capee wãme yu cabainucũrĩjêrê tũgoñarĩ yu useaniña. Bairo roro popiye catutuacũre bairo majũ tãmũonucũũ ruame roque nemojãñurõ Cristo jũgori catutuaũre bairo majũ yu tũgoñanucũña.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

11 Yu majũã camecũrê bairo ñiẽtĩña. Mujãã roque camecũrê bairo ñio joroque yu mujãã áru. Mujãã ruame roque yu caátianierê caroaro yure cabũsuparã mujãã ãnimiña. Bairo yure caroaro cabũsuparã nimirãcũã, bai ruã na, mujãã catũgousanucũrã, jãã apóstolea majã netõrõ caãnitũgoñarã roca macããcũrê bairo yu ãnitũgoñaẽtĩña. 12 Bairo popiye tãmũomicũã, mujãã tũru ãcũ, nipetiri wãme nocãrõ Dios cũ catutuarije mena áti ññoriqũerê mujãã yu áti ññoãninucũwũ. Tore bairo caroaro yu caátimasĩrĩjê jũgori cariapea Jesucristo yu apóstol majũ yu caãnierê mujãã masĩõ joroque yu áti ññomiwã. 13 Bai ruã jĩcã wãme jeto aperã Jesucristore catũgousari majã poarire yu caátinucũrõrê bairo mujãã yu ápewu. Yure carusarije caãnimiatacũãrê, di rãmũ ñno patowãcõrõ mujããrê yu jẽnipatowãcõẽpũ. Tore bairo mujããrê yu cajẽnietĩẽ to cañueticõãta, ñtiere yu mujãã masiriyobojawa!

14 Mujãã tũru águ, merê qũẽnojũgoyeti ãcũ yu átiya. Atie yu caápée mena itiani majũ merê mujãã tũpũre ññiãñesẽãgu. Bairo ati watoare ácu cũã, mujãã apeye ñnierê cajẽnipatowãcõũrê bairo yu baietigu. Capacua ruame na pũnaarê carusarijere na jomasĩnucũñama. Na pũnaa ruame mee na pacũare carusarijere na jonucũñama. Bairi yu ruame mujãã yu pũnaarê bairo mujãã caãnoi, dise ñnie mujãã cacũgorijere mujãã yu jẽnipatowãcõẽtĩgu. Yure mujãã caĩroapee ruame jetore yu boya. 15 Bai ruã, dise yu cacũgorije caetatuaro cãrõ mujããrê yu jãátinemoqu. Yu majũ rupau mena cũãrê popiye yu tãmũomasĩña, mujãã ruame caroaro mujãã caãnimasĩpeere bori. Bairo mujããrê netõjãñurõ yu camaimiatacũãrê, mujãã ruame nemojãñurõ yure camaiena majũ mujãã tuanucũña.

16 Bairo mujããrê di rãmũ ñno apeye ñnierê yu cajẽnipato wãcõetimiatacũãrê, jĩcããrã atore bairo ñnucũñama: “Pablo masĩrĩ, marĩrê ĩtou átiyami. Di rãmũ ñno caãno marĩ camasĩẽto yua, apeye ñnie marĩ cacũgorijere jemasĩgumi,” ñnucũñama. 17 Bairi, ¿mujãã tũru yu cajoricarã mujããrê ĩtori apeye ñnie mujãã cacũgorijere mujãã na êmarĩ? Ni jĩcãũ ñcũ

mujãärê itori mujãã yayerẽ ãmaesupi. ¹⁸ Yu puame Titore mujãã tupu cã yu jowu. Cã mena apeĩ marĩ yu Jesucristore catũgousau cãärê cã yu jowu. Bairo mujããtu yu cajoricu Tito topu ãcã, ¿mujããrê quĩtorĩ? Mujããrê jĩcãni ãno itoetacumi. Jãã, cã mena pugarãpuã jĩcãrõ tũni jãã ãnajẽ cãtiya. Jãã, pugarãpuã jĩcã yerire bairo jãã yeri cãtinucũña.

¹⁹ Ape watoara atore bairo puame mujãã tũgoñabujiorã: “Caroaro jããrê na nucũbugoãto ãrã, tore bairo ãrãma,” jããrê mujãã ã tũgoñarã. Bairo mee jãã baiya. Yu yarã, yu camairã, Dios cãã tore bairo bori, jãã caãtigatũgoñarĩjẽrẽ masĩcõãñami. Dios mena nemojãñurõ mujãã catũgoñatutuapee puame roquere bori, tore bairo mujããrê jãã quetibuju ãninucũña. ²⁰ Mujããrê yu caĩñañesẽããtĩ rũmu caãno, caroaro yu mujãã caãniyuro yu boya. “Ape watoara ricaati niyubujiorãma,” ã tũgoñarĩ, yu tũgoña uwiya. Carorije macããjẽ mena mujãã caãno mujãã yu eta tãmuogaetiya. Atie ãnie carorije nibujioro mujãã watoare bairopua: ãmeo tutirique, ãmeo ãña ugorique, ãmeo asiarique, aperã netõrõ baitũgoñarĩquẽ, roro ãmeo busupairique, causaropu busupairique, ãmeo botiorique, caroaro jĩcã yericutiri ãnimasĩetãjẽ cãã nibujioro. Tiere tũgoñarĩ yu puame yu tũgoña yapapujãñuña. Bairo mujãã caãmata, mujãã cãã batioro mujãã yapapabujiorã, mujããrê yu catutipeere tũgoñarĩ yua. ²¹ Tunu bairoa ati watoa mujããrê yu caĩñañesẽããtĩ rũmu caãno, roro mujãã caãnie jũgori yu Quetiupau Dios puame mujãã mena yu tũgoñaboboo joroque yu átibujioami. Nocãrõ yoaro carorije macããjẽrẽ mujãã caãtiãninucũrĩjẽrẽ tũgoñarĩ, batioro yapapuari yu otio joroque yu átibujioami. Capããrã mujãã mena macããna tocãnacã wãme roro ati rupau mena átieperique ãnierẽ áti jãnaetinucũñama. Tie nipetirijere tũgoñarĩ yu majũpuã batioro yu tũgoña yapapujãñuña.

13

Advertencias y saludos finales

¹ Atie mujãã yu caĩñañesẽããapee mena merẽ itiani majũ mujãã tupure ãña ãnesẽããgũ. Dios ya tutipu bairo ã quetibuju woatuyupa: “Pugarã, o itiarã ãna, apeĩ roro caãtacure na cabusujãrõ ãñuña. Bairo na, itiarã ãnapua jĩcãrõrẽ bairo na cabusujãata, nipetiro catũgorã cãã na caĩrõrẽ bairo átimasĩñama,” ã quetibujuya Dios ya tutipu. ² Bairi mujãã tupu caãna carorijere caãtanarẽ, o nipetiro to caãna cãärê ãme ato mai cayoaropua ãcũ, jĩcãni bero tunu mujããrê ãña etanemo yu caquetibujaricarorea bairo ãnimoña tunu: Ati watoa mujããrê tunu yu caĩña ãnesẽãnemoã ápãta, roro caãtipairãrẽ yu bopaca ãñaecũ yua. Roro popiye na baio joroque na yu átiyu. ³ Mujãã puame mai yure caria Jesucristo yu cã cajuatiere masĩgarã, jĩcã wãme áticõña macããrã mujãã átiya. Ja, toroque mujããtu ãcũ, mujããrê yu áti ãno yu cã catutuarijere. Cristo puame catutuaecure bairo mujãã watoare ãcãrẽ bairo bainucũñami. Bairo cabai nimicãã, nocãrõ cã catutuarijere mujãã áti ãnomajũcõãnucũñami yu jũgori mujãã taripure. ⁴ Bairãpuã, cariapea marĩ masĩña catutuaecurea bairo yucupãipu papuatuecori riariquere. Bairo papuatuecori cariaricu nimicãã, Dios cã camasĩrĩjẽ jũgori cacatiricu majũ ãñami. Jãã cãã bairãpuã Jesucristorea bairo roro popiye jãã tãmunucũña. Bairo popiye baimirãcãã, Jesucristore capitiena ãnirĩ jãã cãã cãrẽã bairo jãã ãnigarã Dios cã catutuarijere jũgori, mujããrê jããtinemogarã yua.

5 Bairi mujãã majũã caroaro mujãã caátianierẽ tũgoña besemasĩña. ¿Cariapea Jesucristo mena marĩ tũgoñatutuamiñatĩ? Mujãã caítũgoñamasĩparore bairo írã, caroaro tũgoña beseya mujãã caátiere. ¿Mujãã yeripũ Jesucristo cũ cañnierẽ mujãã tũgoñamasĩtĩñatĩ? Caítõpairãrẽ bairo cabũgoroa, “Jesucristo yarã jãã ãniña,” mujãã caĩata roque, Jesucristo mujãã yeripũ mácũmi. 6 Bairo ìmicũã, baiřua yũ řuame mujãã mena yũ tũgoñatutuacõãña. Bairi jããrẽ bairãřua cariapea Cristo yarã jãã cañnierẽ mujãã masĩcõãrã. 7 Bairi jãã řuame mujããrẽ Diopũre jãã jẽnibojanucũña, dise ùnie carorije macããjẽrẽ mujãã caãperiparore bairo írã. “Na netõrõ caroarã majũ jãã ãniña,” ìgarã mee, mujããrẽ tore bairo jãã átibojagarã. Caroa macããjẽ řuame roque mujãã caátianiparore bairo írã, tore bairo jãã átigarã. “Cabũgoroa quetibũjurã átiyama,” camasã jãã na caĩmiatacũãrẽ, bairãřua tore bairo jãã átigarã. 8 Jãã řuame dopẽirã cariape macããjẽrẽ ricaati řuame jãã baibotiomasĩtĩña. Cariape macããjẽ quetibũjurique caĩrõrẽ bairo řuame jeto roque jãã caátimasĩnucũpee niña. 9 Bairi jãã řuame jããrẽ caĩñaterã cayeritutuãenarẽ bairo jãã na caĩmiatacũãrẽ, tũgoña ùseanirĩquẽ mena jãã ãnicõãnucũña. Mujããrẽ řuátigarã, tie mena jãã řuame popiye jãã catãmũonucũrĩjẽ jũgori nemojãñurõ Dios mena mujãã catũgoñatutuapeere tũgoñarĩ jãã ùseaninucũña. Bairi tocãñacã rãmua mujããrẽ Diopũre jãã jẽnibojanucũgarã, caroaro mujãã caátianie ñe ùnie to carũsaetiparore bairo írã. 10 Bairi ati carta mena mujãã yũ quetibũjũ woajoya, mujãã tũřũ yũ caĩñãñesẽãũ ářáro jũgoye. Topũ yũ caetaparo jũgoye roro mujãã caátianierẽ mujãã majũã quẽnocõãña. Bairo mujãã caãřata, yũ řuame topũ etau, tutuaro mena mujãã yũ quetibũjũetigu. Marĩ Quetiupau řuame roque tore bairo yũ carotimasĩpeere yũ jowĩ. Jesucristo mena mujãã yeripũ nemojãñurõ cũ mujãã catũgoñatutuanutuparore bairo ì, tore bairo yũ roticũwĩ. Mujããrẽ yũ yapapuo reo joroque ì mee, tore yũ quetibũjũ roticũwĩ marĩ Quetiupau.

11 Yũ yarã, mujããrẽ yũ cawoajo yaparoparo jũgoye atore bairo mujãã ñiña: Caroaro ùseanirĩquẽ mena ãnajẽcusa. Caroaro átianajẽ řuamerẽ átianimasĩña. Tocãnacãřũã caroaro yeri ñurõ ãmeo átianajẽcusa. Tunu bairoa jĩcã yericũnarẽ bairo ãnajẽcusa. Marĩ Pacũ Dios ãmeo mairĩquẽrẽ, bairi jĩcã yericũtaje cũãrẽ cajõũ mujãã mena cũ ãmarõ. 12 Tunu bairoa caroaro ñucũbũgorique mena ãmeo bocári ãmeo jẽnĩña. 13 Marĩ yarã ato macããna Jesucristore catũgõũsarã nipetiro mujããrẽ ñuroti joyama.

14 Jesucristo marĩ Quetiupau caroare cũ jonemoáto mujãã nipetirore. Tunu bairo marĩ Pacũ Dios nocãrõ marĩrẽ camai, bairi cũ Yeri Espĩritu Santo cũã mujãã mena cũ ãnicõã ninucũáto.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a los GÁLATAS

Saludo

¹ Yñ, Pablo cawãmecũcũ, Jesucristo cũ caquetibũjurotijom apóstol majũ yũ añiña. Camasã aperã ùna beseri na caquetibũjurotijoricũ mee yũ añiña. Jesucristo, cũ pacũ Dios mena roque na caquetibũjurotijoricũ majũ yũ añiña. Mai, Dios pũame cũ macũ Jesucristore cũ catioyupi, cariacoatacũ cũ cañnimiatacũãrẽ. ² Bairi marĩ yarã Jesucristore catũgousarã yũ mena caãna mena, mũjãã yũ woajoya, mũjãã Galacia yepa macããna ñubueri majãrẽ. ³ Bairi mai, marĩ Pacũ Dios, marĩ Quetiupũ Jesucristo mena caroa yeri cõtajere mũjãã na jonemoáto. Caroarõ yeri jõrõ ãnajẽ cõtaje cũãrẽ mũjãã na jonemoáto. ⁴ Mai, Jesucristo pũame yucapãĩpũ uwiricarõ mano riayupi marĩ carorije wapa. Tunu bairoa roro ati umãrecõo macããna marĩ caátĩãnie wapare netõõgũ riayupi. Tore bairo baiyupi, marĩ Pacũ Dios, Jesucristo pacũ cũ caboro jũgori yua. ⁵ Bairi yũ pũame tiere masĩrĩ, atore bairo ñi basapeoya: “¡Nocãrõ cañũcũ cũ añiñati marĩ Pacũ Dios! Tocãnacã rũmũca cañũcũ nicõã ninucũgũmi. Bairoa to baiáto,” ñiña yua.

No hay otro mensaje de salvación

⁶ ãmerẽ butiõro yũ tãgoña yapapuaya, Diore catũgousaricarã nimirãcũã, cãrẽ yoaro mee mũjãã cajãnarĩjẽ jũgori yua. Dios pũame Jesucristo jũgori mũjããrẽ maiwĩ. Bairo mũjããrẽ cũ camaimiatacũãrẽ, cũ yaye caroa queti camasãrẽ cũ canetõõrĩjẽ quetire jãnarĩ, apeye queti pũamerẽ mũjãã tãgousaya. Tiere masĩrĩ, butiõro yũ tãgoña yapapuaya. ⁷ Cariape majũrã, apeye quetibũjũrique camasã na canetõõpee ùnie maniña. Bairo cabaimiatacũãrẽ, aperã jĩcããrã mũjããrẽ quetibũjũ mawijiorã átiyama. Jesucristo yaye caroa quetire quetibũjũ mawijioibupegarã átinucũñama mũjããrẽ. ⁸ Bairi ni jĩcãũ ùcũ Dios camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ caroa queti ùnie meerẽ cũ caquetibũjuata, peero caũpetietõpũ cũ ápáro. Yũ ùcũ, o umãrecõo macããcũ ángel ùcũ cũ caãmata cũãrẽ, popiye cũ baiáto, roro ricaati cũ caquetibũjũriye jũgori yua. ⁹ Merẽ cajũgoyepũ cũãrẽ tore bairo mũjããrẽ ñi quetibũjũwũ. Bairi ãmerẽ tunu mũjããrẽ yũ quetibũjunemoña: Ni jĩcãũ ùcũ Dios camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ caroa queti mũjãã catũgojũgorique ùnie meerẽ mũjãã cũ caquetibũjuata, peero caũpetietõpũ cũ ápáro.

¹⁰ Camasã, yũ caquetibũjũriyere na ññajesoáto ì mee, tiere yũ quetibũjunucũña. Dios pũame roque yũ caátiere qũññajesoáto ì, mũjããrẽ yũ quetibũjunucũña atie cũ yaye quetire. Camasã ricaati caquetibũjũrã mena caroarõ tuagũ mee yũ átiãniña. ¡Narẽ tutuaro mena yũ caquetibũjũeticõãta, Jesucristo cũ caquetibũjurotijoricũ mee yũ añibujioũ!

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

¹¹ Yũ yarã, atiere masĩña mũjãã cũã: Caroa queti camasãrẽ Dios cũ canetõõrĩqũẽ quetire mũjãã yũ quetibũjunucũña. Ati umãrecõo macããna camasã na catũgoñarĩjẽ mena na cañquetibũjũriye ùnie meerẽ yũ quetibũjunucũña. ¹² Ni jĩcãũ ùcũ camasõcũ yũ quetibũjũ rotijoemi.

Tunu bairoa ni ũcũ camasocũ yũ bueemi atie mũjãã yũ caquetibũjurijere. Jesucristo pũame roque cũ majũpũa yũ masĩowĩ nipetirije mũjãã yũ caquetibũjurijere.

¹³ Bairãpũa, mũjãã tũgoricarã mai cajũgoyepũ judío majã na carotirore bairo ãcũ yũ caátajere. Tutuaro mena Dios ya poa macããnarẽ popiye na bairo joroque na yũ átiusanucũwũ. Bairo ácu, Dios ya poa macããna na petio joroque yũ átigamiwũ. ¹⁴ Bairopũa judío majã yayere yũ capaa ãniwatoare merẽ aperã yũ yarã, yũ tãnii cabũtoa caãna netõjãñurõ camasĩ majũ yũ ãmu. Mai, judío majã na carotirije pũame netõjãñurõ yũ ñicũjãã ãnana na caátĩãnajẽrẽ yũ áticoã niganucũwũ. Tie quetibũjurique jeto caãnicõãninucũrõ yũ bootũgoñanucũwũ. ¹⁵ Bairo cabai yũ caãnimiatacũãrẽ, merẽ Dios pũame yũ cabuiaparo jũgoyepũa yũ besecõãñupĩ. Bairo yũ beseri yua, nocãrõ yũre camai ãnirĩ, cũ yau yũ ãnio joroque yũ ámi. Cũ majũ cã caborore bairo yũ beseyupi. ¹⁶ Bairo yũre camai ãnirĩ yua, cũ caborore bairo ácu, cũ macũ Jesucristore yũ masĩõ joroque yũ ámi. Bairo cũ macãrẽ yũ masĩõrĩ yua, cũ yaye caroa queti camasãrẽ cũ canetõõrĩquẽ quetire yũ quetibũju rotijowĩ judío majã caãmerãrẽ. Bairo cabairipãure ni jĩcãũ ũcũ camasocũ mena jẽniñarĩ yũ masĩjũgoepũ. ¹⁷ Tunu bairoa Jerusalẽpũ átĩ, yũ jũgoye apóstolea majã caãnijũgoricarã cũãrẽ na yũ jẽniñaepũ yũ cabairijere. Bairo átiri mee, jicoquei yoworicaro mano Arabia yepapũ yũ acoárpũ. Cabero Damasco macãpũ yũ tunuetawũ tunu.

¹⁸ Yoaro itia cãma beropũ roque yua, Jerusalén macãpũ yũ árpũ. Bairo ti macã etau, Pedrore cũ yũ masĩjũgowũ. Cũ mena yua pũga wãmo peti jĩcã rãpo petiro cãnacã rãmũ majũ yũ tuawũ. ¹⁹ Bairo topũ ãcũ, noa ũna aperã apóstolea majãrẽ na yũ bocãepũ. Santiago, marĩ Quetiupãũ bai jetore cũ yũ bocãwũ. ²⁰ Bairi cariape Dios cũ caĩñajoro mũjããrẽ ñiña: Atie mũjãã yũ cawoajorije cabũgoro macããjẽ mee ñiña. Cariape macããjẽ majũ ñiña.

²¹ Tie bero yua, yũ pũame Siria, bairi Cilicia yepaaru yũ acoárpũ. ²² Mai, bairãpũa marĩ yarã Cristore catũgousari poari, Judea yepa macããna yũ majũpũrã yũ bocãema. ²³ Atore bairo na caĩquetibũjurije jetore tũgonucũñupã: “Marĩrẽ roro capajĩãga ñsamirĩcũ ãmerẽ yua tũgoñatutuarique caroa quetire camasãrẽ na quetibũju átiupũ. Ji yũteapũre mai marĩrẽ cayasioregamirĩcũ camasãrẽ caroa quetire na quetibũju átiupũ,” na caĩquetibũjunucũrĩjẽ jetore tũgonucũñupã. ²⁴ Bairo yũ cabairijere tũgori, bũtioro Diopũre cã basapeonucũñupã.

2

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

¹ Cabero pũga wãmo peti rãpore bapãricãnacã pẽnirõ cãnacã cũma bero majũpũ yũ árpũ tunu Bernabé mena Jerusalén macãpũre. Bairo ácu, yũ mena cũ yũ pii árpũ marĩ yau Tito cũãrẽ. ² Cabũgoro mee yũ árpũ ti macãpũre. Dios pũame roque topũ yũ árotiwĩ. Bairo to Jerusalẽpũ ãcũ yua, cabũtoa camasĩrã na caĩroarã mena Jesucristo yarã jesaye jãã neñawũ. Bairo na mena neñarĩ, na jãã quetibũjuwũ nipetirije judío majã caãmerãrẽ jãã caquetibũju ñesẽãnucũrĩjẽrẽ. Yũ pũame yũ paarique yũ caátaje, yũ caátĩãnie cũã to yasieticoãto ĩ, tore bairo nipetirije na yũ quetibũjuwũ. “Mũ paarique ñumajũcõãña,” na caĩparore bairo ĩ, tore bairo na yũ quetibũjuwũ. ³ Mai, Tito yũ mena caátãcu pũame griego majã yau ãmi. Bairo griego majã yau cũ caãnimiatacũãrẽ, judío majã caãmũãrẽ na caátinucũrõrẽ bairo cũ ápewã. Dios yau nigu, cũ rupãũ macããtõ ũnorẽ

yisetaecoemi cabutoa camasírārē. ⁴ Jīcāārā jāā yarā judío majā caītopairā puame yasio ro atíri jāā canēñarōpu jāā mena neñañupā na cūā. Na puame to jāā cabusurijere catāgorutiri majārē bairo aná baiyupa. “Roro majū Jesucristo puame jettore cū tūgousarā átiyama Pablojāā,” í busujāmasīgarā, jāā caīrījērē tūgorutiraná baiyupa. Bairo jāā í busujārī yua, Moisés ānacū cū caátiroticūñīqūērē caátiecorā majū tunu jāā tuao joroque átigarā baimiñupā. ⁵ Bairo jāārē na caátigamiatacūārē, jāā puame peeto ũno na caīrījērē jāā tūgousaepu. Caroa queti Dios camasārē cū canetōñīqūē quetire caroaro mujāā catūgousacōāno bootūgoñarī, narē jāā rotiecoepu.

⁶ Bairāpu, cabutoa camasírārē bairo caāna ape wāme yu caátinomepeere yu quetibujū masīōema. Bairū yu puame camasírārē bairo na caānajē cutiere butiuro majū yu tūgoñāētīña. Dios puame bui macāājē marī caátīānierē caññabesei mee niñami. ⁷ Bairo ape wāme yu caátinomepeere yu quetibujū masīētīñī yua, cariapea Dios yu cū cabeseriquere tūgoñamasīwā. “Cariapea Dios, caroa queti camasārē cū canetōñīqūē quetire cū quetibujū rotijoyupi judío majā caāmerārē,” í tūgoñacōāwā. “Judío majārē Dios, Pedrore cū caquetibujū roticūrīcārōrēā bairo Pablo cūārē judío majā caāmerārē cū quetibujū roticūrīñupī Dios,” cariapea ñi tūgoñacōāwā yua. ⁸ Bairi cū, Dios, Pedrore judío majārē caquetibujūpu apóstol majū cacūrīcāna yu, Pablo cūārē judío majā caāmerārē caquetibujūpu apóstol majū yu cūwī.

⁹ Bairo yu cabairo jūgori Santiago, Pedro, bairi Juan ñubueri majā quetiuparārē bairo caāna puame yu paariquere merē masīwā. Bairo masīñī yua, “Dios puame caroaro cū quetibujū masīō joroque cū ásupi Pablore,” í tūgoñawā. “Mu paarique ñumajūcōāña,” ñiwā yua. Bairo caīrā āñirī, “Jīcārōrēā bairo jāā paarique bapa mu āñiña,” ñigarā yua, yu wāmo ñewā. Yu bapa Bernabé cūārē cū wāmo ñewā. Bairi yua jīcā yericana, atore bairo jāā āmeo í tuawu: “Mujāā puame judío majā caāmerārē na mujāā quetibujūgarā Dios yaye quetire. Jāā puamea judío majārē caquetibujūparā jāā ānigarā,” jāā āmeo í tuawu yua. ¹⁰ Bairāpu, Pedrojāā atie jeto jāā caátipeere bowā: “Cabopacarārē caroaro majū na mujāā juāpa,” jāā ícūwā. Merē yu puamea na, cabopacarārē caroaro mena na cajuátinemo āninucūñī yu āmu bairū.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

¹¹ Pedro Antioquíapu cū caátá watoare cū majūpurea tutuaro cū yu tutirocajowu. Mai, cū puame carorije marī yasio joroque caátie majūrē ácu baiwī. Bairi tutuaro cū majūpurea cū yu quetibujūwu. ¹² Mai, atore bairo baiwī cūrē tore bairo cū ñio joroque: Pedro puame caāñijūgoro judío majā caāmerā mena ũga ruiwī. Bairo cū caugaāno yua, judío majā aperā, Santiago cū cajoátana etawā. Bairo na caetaro ññarī yua, Pedro puame na wāmu weyocoámí judío majā caāmerārē. Na mena ũga ruinemoemi yua. Cū puame, “Marī rupañ macāātōrē marī cayiseeticōāta, marī netōmasīēna,” caīquetibujūri majā na caetaro uwiri yua, na mena ũganemoemi. ¹³ Aperā judío majā catūgousari majā cūā roro cū caátie cūrēā bairo átigawā. “Na rupañre cayiseena mena marī caugaata, ñuñña,” caīrā nimirācūā, na caīrōrē bairo ápewā. Na teejāñuwā. Roro majū Pedro cū caátijūgorije jūgori yua, tame, Bernabépu cūā na caátorea bairo na átiusawī.

¹⁴ Bairo roro majū, caroa queti Dios camasārē cū canetōñīqūē queti caquetibujūrore bairo na caátijātietore ññarī yua, yu puame atore bairo

cū ñiwū, nipetiro caneñarā na catūgoro Pedrore: “Mu, judío majā yau nimicūā, judío majā yau meerē bairo judío majā caāmerā watoapu mu āniapu. Mu pūame bairo cabai nimicūā, ¿Dopēi judío majā caāmerārē, judío majārē bairo na ānio joroque butiuro na mu ātirotigayati?” cū ñi tutiwu.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por fe

¹⁵ Mai, jāā pūame jicoqueipua judío majārē bairo camasāwācārīcārā jāā āniña. Carorije caātiānipairā Diore camasīēna ūna caāna mee jāā āniña. ¹⁶ Bairo jāā cabaimiatacūārē, ni jīcāū ūcū Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē cū caátie mena jūgori carorije cacūgoecure bairo tuamasīētīñami. Jesucristo jetore marī catūgousarije jūgori roque, tore bairo marī tuamasīña. Merē tiere marī masīcōāña. Bairi marī, Jesucristore catūgousajūgoricarā majū marī āniña, cū mena marī catūgoñatutuarije jūgori marī carorije wapare marī cū canetōbojaparore bairo ĩrā yua. Moisés ānacū cū caroticūrīqūē carotirore bairo marī caátie jūgori mee marī netōmasīña. Merē atiere marī masīña: Ni jīcāū ūcū Moisés ānacū cū caroticūrīqūē carotirore bairo cū caátie jūgori ñe ūnie cawapa cūgoecure bairo Dios cū cañajoro tuamasīētīñami.

¹⁷ Marī pūame, “Jesucristo mena marī catūgoñatutuarije, mena jeto marī netōgarā,” marī ĩ tūgoñāña. Bairo ĩ tūgoñamirācūā, cabero yua, “Marī ñicūjāā na caroticūrīqūē marī caaticōānie jūgori roque marī netōgarā,” marī caītūgoñabócaata, “ ‘Jesucristo pūame carorije marī átijūgou átiyami,’ ĩgarā ato,” ¿marī ĩbujicuti? ¡Baletiya! Jesucristo carorije marīrē caátijūgou mee niñami. ¹⁸ Torecū, yu pūame jīcā wāme dope caáperiere cūcōārī, apeye caroa macāājē pūamerē caaticōājūgoricū nimicūā, tunu tie yu caátijūgorique macāājē pūamerē yu caátinemoata, ñuētīña. Tore bairo yu caápata, yu yaye wapa paio cabuicacū majū yu tuabujio. ¹⁹ Mai, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē yu caátijīātimasīētīē jūgori cayasicoatacure bairo caācū yu ānimiwū. Āmerē yua, tiere catūgousajānarīcū majū yu āniña. Bairo tūgousajānarī yua, Dios cū canetōpau, cū mena cacaticōāninucūpau yu tuaya. Jesucristo pūame roque merē yu carorijere netōogu, yucupāipū yu riabojayupi. Bairi cū mena yucupāipū cariaricure bairo yu tuaya. ²⁰ Torecū, yu pūame yu majū rupaū mena yu ātiāmerīña āmerē yua. Jesucristo yūpūre cū caāno jūgori, cū caborore bairo jeto caātiāninucūū majū yu tuaya yua. Bairo caācū ānirī āme ati rupaū mena ati yepapūre yu caāno ūno mai, cū, Dios macū mena yu catūgoñatutuarije mena jeto yu ānicōāña. Cū pūame nocārō yūre camai ānirī, cū majūā yu carorije wapare netōgu, yucupāipū pajīāecori yu riabojayupi. ²¹ Bairi nocārō Dios cañu, yu mena caroaro cū caátie boeticōā yu baigaetiya. Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē tūgousari, tie carotirore bairo marī caátie jūgori marī carorije wapare canetōdecoricarā marī caāmata, Jesucristo pūame cabūgoroa wapa mano yucupāipū riabujioricūmi.

3

La ley o la fe

¹ ¿Gálata yepa macāāna, mujāā, catūgomasīēna majū mujāā āniña! ¿Noa mujāārē tore bairo roro majū mujāā tūgoñamawijiao joroque mujāā na áti? Mujāārē quetibūju ñesēārē, caroaro jīcārō tūni majū mujāā cañāārōpua Jesucristo yucupāipū cū cariarique mujāārē jāā quetibūjuwujā rita. ² Bairi atie yu cajēniñarījē jetore cariapea yu mujāā caquetibūjuo yu

boya: ¿Mujáã pame Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrẽ mujáã catũgousarije jũgori Espĩritu Santo Dios Yeri majũrẽ mujáã ñerĩ? Mujáã baiere. Jesucristo yaye queti caroa queti jáã caquetibũjuriquere tũgousari bero roque, Espĩritu Santo Dios Yeri majũrẽ mujáã cũgojũgowu. ³ Yu yarã, ¿nocãrõ catũgomasĩena majũ mujáã ãniñati? Dios Yeri Espĩritu Santore catũgousajũgoricarã majũ nimirãcũã, ¿dopẽĩrã ãmerẽ mujáã majũã ati rupau mena mujáã caátituarije mena Dios yaye macããjẽrẽ mujáã átiãni jũgogayati? ⁴ Nocãrõ capee caroa mujáã caátimasĩjũgomirĩqũê yua cabũgoro macããjẽ majũ ãñupã mujáãrẽ. Yu pamerã, tocãrõ majũ cabũgoro macããjẽ caãnipee mee ãñupã mujáãrẽ, ¡tame! ⁵ Dios roque cũ Yeri Espĩritu Santo majũrẽ mujáã joyupi. Bairo mujáãrẽ jori, caroa cũ caáti ñnomasĩrĩjẽrẽ mujáã watoapure áti ññoñupĩ. Tore bairo cũ caápata, ¿dopẽĩ tore bairo cũ ásupari? “Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũê caĩrõrẽ bairo nipetirije na átipeyocõãto,” ĩ mee, tore bairo ásupi. Caroa queti jáã caquetibũjuriquere caroaro mujáã catũgousaparore bairo ĩ, tore bairo átinucũñami Dios.

⁶ Abraham ãnacũ pame caroaro Dios mena cũ catũgoñatuarije jũgori, ñe ñnie cawapa cũgoecure bairo qũĩñañupĩ. ⁷ Bairo cabairo jũgori atiere mujáãrẽ masĩrotiya: Cariapea Abraham ãnacũrẽ bairo Diore catũgousarã, cũ pãrãmerãrẽ bairo caãna Dios mena jeto catũgoñatuarã ninucũñama. ⁸ Merẽ baipea Dios cajũgoyepua judío majã caãmerã cũãrẽ, cũ mena na catũgoñatuarije jũgori ñe ñnie cawapa cũgoenarẽ bairo cũ caĩñapeere cũ ya tutipũ quetibũju cũweyocõãñupĩ. Atore bairo caroa quetire qũĩ quetibũju jũgoyeticũñañupĩ Dios marĩ ñicũ Abraham ãnacũrẽ: “Tocãnacũpua masapoari macããnarẽ mure bairo yu mena na catũgoñatuarije jũgori caroarã ñe ñnie cawapa cũgoena na ãnio joroque na yu átigu,” qũĩ quetibũju jũgoyetiyupi Dios Abrahãrẽ. ⁹ Bairi Jesucristo mena catũgoñatuarã pame Abraham ãnacũrẽ Dios caroare cũ cũ cajoricarorea bairo na cũã caroare cũ cajorã majũ niñama, Abraham ãnacũ Dios mena catũgoñatuaricurea bairo yua.

¹⁰ Bairi noa ñna Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũê jetore tũgousari na carorije wapare na canetõgaata, cañuena carorije cawapa cũgorã majũ tuagarãma. Merẽ torea bairo ĩ quetibũjuya Dios ya tutipũ na cawoatucũrĩqũê cũã: “Ni ñcũ caroaro mena Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũê caĩrõrẽ bairo jĩcã wãme rusaricarõ mano cũ catũgousapetieticõãta, cañuecũ, carorije cawapa cũgon majũ tuagumi,” ĩ quetibũjuyupa.

¹¹ Bairo cabairoi, merẽ caroaro majũ mujáã masĩrã: Ni jĩcãũ ñcũ roticũrĩqũê caĩrõrẽ bairo cũ caátie jũgori ñe ñnie carorije wapa cũgoecu tuamasĩetĩñami. Atorea bairo ĩ quetibũjuya Dios ya tutipũ cũãrẽ: “Carorije cawapa cũgoecure bairo yu caĩñau pame yu mena cũ catũgoñatuarije jũgori nicõã ninucũgumi,” ĩ woatuyupa Dios ya tutipare. ¹² Moisés ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũê pame tore bairo mee quetibũjuya. Atore bairo pame roque ĩ quetibũjuya tie, Dios ya tutipũ cũãrẽ: “Ni jĩcãũ ñcũ roticũrĩqũê carotirore bairo ñe ñnie rusaricarõ mano caátipeyõu netõmasĩgumi. Dios tũpũ ãnicõã ninucũgumi tocãnacã rũmua. Tore bairo jĩcãrõ tũni cũ caátipeyoeticõãta, carorije wapa cacũgon majũ tuagumi Dios cũ caĩñajoro.”

¹³ Cristo pame roque Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũê jũgori nocãrõ pairo marĩ carorije wapa marĩ cacũgomirĩqũêrẽ marĩ netõbojayupi. Cũ pame carorije caãpei nimicũã, carorije caãcure bairo yua roro majũ marĩ yaye wapa jũgori marĩ riabojayupi. Atore bairo ñña Dios ya tutipũ

na cawoatucūrīqūē cūā: “Ni jīcāũ ūcū cañuecū majū caācū yucapāipū papuatuecori cū riaáto,” i quetibujūya ti tutipū.

¹⁴ Atore bairo baietayupa Dios, “Caroaro majū mū yū átigu,” Abrahārē cū cū caīcūrīqūērē judío majā caāmerā cūā Cristo jūgori jīcārō na cacūgopetiparore bairo i yua. Tunu bairoa cū mena marī catūgoñatuarije jūgori Espiritu Santo Dios marīrē cū cajogaricare nipetiro cū marī cūgomasīña marī yeripū yua.

La ley y la promesa

¹⁵ Yū yarā, āmerē camasā ati ūmārecóo macāāna na caāmeoátie ūnie mena īcōñarī, mājāā yū quetibujūya: Jīcāũ caūmū, “Atore bairo marī āmeo átiroa,” i, cū wāmerē jīcā pūrō ūnorū woatucōña peyocōāñami, aperā, “Tore bairo mee niña,” na caīmasīētīparore bairo i yua. Tore bairo cū majūā cū caīcūata, ni jīcāũ cū caátigarijere cū ēñotamasīētīñami. O tunu bairoa cū caátiateje carusaata, “Atore bairo pūame boya,” īrī ape wāme ti pūrōpūre woabuípeo masīētīñama. ¹⁶ Bairi āmerē yua marī masīña: Dios pūame Abraham ānacūrē, “Caroaro majū mū yū átigu. Cabero torea bairo yū átigu mū pārāmi caānipaū cūārē,” qūī cūñupī Dios. Mai, Dios ya tuti na cawoaturique pūame, “capāārā mū pārāmerā,” i quetibujūetiya. Atore bairo pūame jeto īña: “Jīcāũ mū pārāmi cūārē caroaro yū átigu,” i quetibujūya. Bairo “mū pārāmi” cū caīrīcū pūame Jesucristo niñami. Cūrēā īgu tore bairo īñupī Dios cū ya tutipūre. ¹⁷ Atore bairo pūame mājāā īgu niña: Dios pūame Abrahārē, “Cawāma wāme mū yū átigu,” qūī cūjūgoyupī. Bairo qūīācū, cū catutuarijere cū āti īñoñupī, “Yū caīrījērē yū wasoacū,” īgu yua. Bairo cū caátaje jūgori, Moisés ānacū cū caáticūrīqūē cuatro cientos treinta cūmarī beropū caānijūgorique nimirōcūā, Dios, “Caroaro mū yū átigu,” cū cū caīcūrīqūērē yasiomasīētīña. Tunu bairoa Dios cū caījūgoyetiriquere cawapa manierē bairo to tuo joroque átimasīētīña. ¹⁸ Moisés ānacū cū caroticūrīqūē jūgori Dios caroaro marī cū caátipeere, cū caátigarique to caāmata, cabūgoroa, “Caroaro mū yū átigu,” qūī cūbujoricūmi Dios Abraham ānacūrē. Cariape majūrā Dios, “Mū yū jomajūcōāgu,” cū cū caīrīqūērē ñe ūnie wapa jēnirīcārō mano cū cajopeere i, bairo īñupī.

¹⁹ “Toroque, ¿dopēī cū cūñupaī Dios cū carotiriquere Moisés ānacū mena?” mājāā i tūgoñabujiorā. Yūra, caberopū tie rotiriquere cūñupī Dios, roro camasā na caátipainucūrījērē na catūgoñabóca masacatiparore bairo i. Tie roticūrīqūē pūame Jesucristo Abraham ānacū pārāmi ati yepa cū caetari watoapū roti ānimasījānañupā. Apeyera Dios pūame cū majū mee, cūtu macāāna ángelea majā jūgori roque roticūrīqūērē cū joyupī Moisés ānacūrē. Bairi Moisés ānacū pūame camasārē na quetibujū netōñupī yua tie roticūrīqūērē. ²⁰ Jīcāũ cū caátipeere cū caīcūrīqūē caāmata, apeipū cū cabūsnemobojaro boetiya. Torea bairo Dios cū majūpūa cū caátipeere quetibujūyupī Abrahārē. Aperāpūrē quetibujū netōrotijoesupī.

El propósito de la ley

²¹ Bairo bairi, ¿Moisés ānacū cū caroticūrīqūē pūame Dios cū caátipeere ricaati to ānio joroque to átoati? ¡Bairo átimasīeto! Moisés ānacū cū caroticūrīqūē marī caticōā nio joroque to caátimasīata, Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē bairo jeto ātiri carorije wapa cacūgoena marī tuabujioricārā. ²² Bairārūa, Dios ya tutipū caīrō pūamata, nipetiro carorije

macããjêrê caátieconucũrã jeto marĩ ãniña. Bairo caãna nimirãcãã, Jesucristo noa ùna na catãgousaata, Dios caroaro cũ caátigariquere cacãgoparã majũ niñama.

²³ Mai, Jesucristo, marĩ catãgoñatutuapau ati yepapũ cũ caetaparo jãgoyere Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũê jãgori roro majũ carorije macããjêrê caátiecorã majũ marĩ tuamiwũ. Tore bairo roro marĩ átiãninucũwũ, Jesucristo cũ majũpua marĩrê cũ caãnajê cutiere marĩ cũ camasĩõparo jãgoye mai. ²⁴ Ape wãme ìcõñarĩ ìrĩcãrõ puamata, Moisés cũ caroticũrĩqũê puame marĩrê cabuejũgou cũ caquetibũjũgogororea bairo marĩ carorije wapare marĩ masĩõ joroque marĩ ápu. Tore bairo marĩ baicõã ãmu, Jesucristo ati yepapũ cũ caetaparo jãgoye mai. Bairo caãna marĩ caãnimiatacũãrê yua, ãmerê cũ mena marĩ catãgoñatutuarije jãgori ñe ùnie carorije cawapa mánarê bairo marĩ tuao joroque marĩ ámi.

²⁵ Bairi ãmerê yua, Jesucristo ati yepapũ caatãcure cũ tãgousari, cũ mena catãgoñatutuarã majũ marĩ ãniña. Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê carotiecorã mee marĩ ãniña. Tie, marĩrê cabueire bairo carotijãgoro marĩ boetiya yua.

²⁶ Bairi ãmerê Jesucristo mena mujãã catãgoñatutuarije jãgori nipetiro Dios pũnaarê bairo caãna majũ mujãã ãniña. ²⁷ Tunu bairo Jesucristo wãme mena ìrĩ, mujãã cabautiza rotirique jãgori cũ yarã cũ mena jĩcãrõrê bairo caãna majũ mujãã tuaya. Cãrêã bairo jĩcã rupau caãna majũ mujãã tuaya yua. ²⁸ Bairi ñe ùnie majũ mee niña judio majã yau marĩ caãnie, o griego yau marĩ caãnie cãã. Paabojari majõcu, o caroaro caãnicõãũ marĩ caãnie cãã, ñe mee niña. Caũmu, carõmio cãã jĩcãrõ tũnia cũ mena marĩ tãgoñatutuamasĩña. Bairo yua Jesucristo mena jĩcãrõrê bairo tãgoñatutuari nipetiro cũ yarã, cũ mena jĩcãrõ caãna majũ mujãã tuacõãña, mujãã cãã yua. ²⁹ Bairo Jesucristo yarã majũ mujãã caãmata, Abraham ãnacũ pãrãmerã caãna majũ mujãã tuaya. Bairo cũ pãrãmerãrê bairo caãna ãnirĩ Dios caroaro cãrê cũ caátipeere cũ caĩcũjũgoyetiriquere mujãã cãã cacãgorã majũ mujãã tuaya yua.

4

¹ Atore bairo puame mujããrê ì quetibũjũgu ñiña: Jĩcãũ cawĩmau cũ pacu cũ cacãgomirĩqũêrê cacãgousapau, mai cawĩmau ãcũ, dope bairo átimasĩetĩñami. Cũ pacu paabojari majõcu cããrê dope bairo cũ botiomasĩetĩñami. Cũ pacu paabojari majõcu caãcũ puame mai nipetirije cũ cacãgopeere caroaro ìñaricanũgõcote masĩcõãñami. Bairo cũ paabojari majõcu cũ caĩñaricanũgõcotebojamiatacũãrê, cabucu niácãpu roque yua, cariape majũrã nipetiro cũ pacu yaye caãnajê upau majũ catuapau niñami. ² Mai, cawĩmau cũ caãno, cũ paabojari majã puame caroaro cũ qũêñonucũñama. Tunu bairoa dope bairo cũ caátigarije cããrê na puame jeto cũ juátinemonucũñama. Tore bairo jeto cũ juátianinucũñama cũ pacu cũ cacãgoriquere cũ cacãgomasĩpa yutea, cũ pacu cũ caĩcũrĩcã yutea caetaparo jãgoye mai. ³ Bairi torea bairo baiwu marĩ cããrê. Mai, marĩ puame cawĩmarãrê bairo ãna, ati umurecõo macããna na carotitutuarijere carotiecorã majũ marĩ ãmu. Bairoa niña, tore bairo ìcõña quetibũjũgaata. ⁴ Bairo caãna marĩ caãnimiatacũãrê, Dios puame cũ cacõrĩcã yutea caetaro, cũ macũ marĩrê canetõpauere ati yepapũ cũ joyupĩ. Cũ puame jĩcãõ carõmio jãgori buiayupĩ ati yepapũre. Bairo buiari cũ cãã Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê caátieconu majũrêã bairo caãcũ buiayupĩ.

⁵ Marĩ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũērẽ carotiecorãrẽ marĩ netõõgũ, cũ cãã tiere carotiecorã bairo ati yepapũre etayupi. Bairo cũ macũ marĩ cũ caátibojaro yua, cũ pacũ Dios pũame cũ pũnaarẽ bairo marĩ qũĩña joroque ásupi Jesús. ⁶ Tunu bairoa Dios pũnaa majũ, merẽ marĩ caãnierẽ marĩ masĩõ joroque ĩ, cũ macũ yaũ Espĩritu Santore marĩ yeripũ marĩ jowĩ. Bairo cũ, Espĩritu Santo marĩpũre cũ caãno jũgori, “jãã Pacũ!” cũ marĩ ĩnucũña Diore. ⁷ Bairo cabairo jũgori, ãmerẽ yua marĩ pũame Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũērẽ carotiecorã mee marĩ ãniña. Dios pũnaa majũ caãna roque marĩ ãniña. Bairo cũ pũnaa majũ marĩ caãnoi, Jesucristo jũgori nipetirije marĩ cũ cajogarique cããrẽ cũ caborore bairo marĩ jogũmi.

Pablo se preocupa por los creyentes

⁸ Mai, mujãã pũame cajũgoyepũre Diore camasĩena majũ mujãã ãñupã. Bairo Diore camasĩena ãnirĩ, Dios mee caãna, jũgũẽãrẽ caĩroarã majũ mujãã ãñupã. Na, jũgũẽã pũame cariape majũrã Dios ũna mee niñama. ⁹ Bairo cabairicarã nimirãcũã, ãme roquere yua Dios majũrẽ camasĩrã mujãã ãniña. O, “Dios pũame jĩcã nũgõã mujããrẽ ĩñamajũgori mujãã be-seyupi,” ĩgũ ñiña ape watoara. Bairo Diore camasĩrã nimirãcũã, ¿dopẽĩrã roticũrĩqũērẽ caátirotiecorã majũ mujãã tuagayati tunu? Tie roticũrĩqũẽ pũame dope caáperie catutuaetiere bairo caãnie niña. Bairi, ¿dopẽĩrã tiere mujãã tãgousagayati tunu? ¹⁰ Mai, mujãã pũame atore bairo mujãã átinucũña: Di rãmũ, o di muipũ ũno, o ti yũtea, ti cãmarẽ caetaro ĩñarã, judío majãrẽ bairo mujãã bose rãmũ átipeonucũña. ¿Dopẽĩrã tore bairo mujãã átinucũñati? ¹¹ ¡Bairo tiere tãgoñarĩ, yũ pũame mujãã cabairijere yũ tãgoña uwijãñuña! “Narẽ yũ caquetibũjũrique cabũgoro majũ ãñupã. Yũ paarique yasicõato,” ñi tãgoña uwiya.

¹² Yũ yarã, bairi atore bairo mujãã yũ átirotiya: Caroaro tãgomasĩña mujãã yũ cabairijere. Yũ pũame roticũrĩqũērẽ carotiecoricũ nimicũã, ãmerẽ tiere caátirotiecorã mee yũ ãniña. Torea bairo mujãã cũã caátirotiecoena majũ mujãã ãmũ cajũgoyepũre. Bairi yũrea bairo caátirotiecoena ãninemoña tunu. Bairãpũa, cajũgoyepũa mujãã mena yũ caãno, caroaro yũ mujãã qũẽnowũ. ¹³ Roro majũ yũ riawũ, mujãã tũpũre ãcũ. Bairo riamicũã, tie yũ riaye jũgori tuari, caãnijũgoro mujããrẽ caroa queti Dios camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ queti majũrẽ mujãã yũ quetibũjũgowũ. Tiere merẽ mujãã masĩña. ¹⁴ Bairo yoaro mujãã tũre yũ caria ãnimaatãcããrẽ, yũre mujãã ĩñateepũ. Tunu bairo yũre cateena ãnirĩ, caroaro jĩcãrõ tũni yũ caquetibũjũrijere yũ mujãã tãgousawũ. Ʋmũrecõo macããcũ ángel majũrẽ catãgousarãrẽ bairo caroaro majũ yũ caĩrĩjẽrẽ mujãã tãgousawũ. ¡Jesucristo cũ majũpũa mujããrẽ cũ caquetibũjũgore bairo caroaro majũ yũ mujãã tãgousawũ Jesucristo yaye quetire mujãã yũ caquetibũjũrijere yua! ¹⁵ Bairo caroaro useanirĩqũẽ mena mujãã catãgousamirĩqũẽ mena, ¿dope ãmerẽ mujãã baiyati yua? Apeyera, caroaro mujãã caátajere mujãã ñibũsupã: Marĩ caapeare nerĩ apeire marĩ cajomasĩrĩjẽ to caãmata, mujãã pũame cotericarõ mano mujãã caapeere nerĩ, yũre cajoparãrẽ bairo majũ mujãã baimiwũ. ¹⁶ Bairo majũ cabairicarã nimirãcũã, ãmerẽ, ¿dope mujãã baiyati? Yũ pũame cariape macããjẽrẽ mujãã yũ caquetibũjũrije jũgori yua, mujããrã, ¿mujãã pesũre bairo yũ tuayati?

¹⁷ Apeyera mujããtũ caquetibũjũñesẽãnucũrã caroa quetire quetibũjũrã mee átinucũñama. Roro mujããrẽ na caĩtogarijere bootãgoñarĩ, quetibũjũrã

átinucũñama. Tunu bairoa jáã caquetibujarijere cũcõârĩ, na caquetibujarije carorije macããjê puamerê mujãã catũgousaro borã, tore bairo ĩ quetibujunucũñama. ¹⁸ Bairopua, camasã aperãrê caroaro marĩ cajuátinemuarije caroa cañurijê ãno baiya. Roro camasãrê na átigarique mena tũgoñarĩ na marĩ caĩroarije roque cañuetie niña. Bairi mujããtu caãna mujããrê mairĩ, caroaro mujãã na caĩroagaata, tocãnacã rũmua tore bairo jeto mujãã na áparo. To mujããtu yu caãno jeto meerê tore bairo mujãã na ĩroa ãmarõ. Na puame yure boena, tore bairo bainucũñama. ¹⁹ Yu pũnaarê bairo caãna, yu camairã ãmerã tunu ricaati roro mujãã catũgousaro jũgori butioro yu tũgoña yapapuajãñuña mujãã mena. Jĩcãõ carõmio pũnaa cutigo, butioro cõ cawisiorore bairo roro majũ yu cãã mujãã mena yu tũgoña yapapuajãñuña. Baiřua tore bairo jeto yu yapapuacõã ninucũgu Jesucristore caroaro jĩcãrõ tãni cũ mujãã catũgousapetiro beropu. Tocãrõpu roquere yua yu yerijãgu mujãã mena. ²⁰ Baiřua, ãmea mujãã tũpu yu ãnicõãgamiña, apeye mujããrê yu caĩquetibujarijere mujãã quetibujũgu. Tame, mujãã mena capee majũ yu tũgoñacõãmiña baiřua. Cayoaropu marĩ caãnie jũgori dope ñinemomasĩtĩña.

El ejemplo de Agar y Sara

²¹ Mujãã, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê cabonetõrã, “Tie mena jũgori marĩ netõmasĩña,” caĩrã cariape yure jĩcã wãme yu quetibujũya: ¿Moisés ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũê caĩquetibujarijere mujãã tũgoetinucũñati? Mujãã tũgonucũrã tiere. ²² Mai, atore bairo quetibujũya: Abraham ãnacũ puğarã caũmũarê pũnaa cũsupi. Jĩcãũ cũ paacoteri majõco Agar cawãmecũco mena macũ cũsupi. Apei puamerã cũ ñumo Sara cawãmecũco, cũ paacoteri majõco mee caãcõ mena macũ cũsupi. ²³ Mai, Agar mena jũgori cũ camacũcũcũ puame nipetiro ati yepa macããna camasã na cabuianucũrõrẽã bairo buiayupi. Bairo cũ cabuiamiatacũãrê, apei, cũ ñumo majũ mena cũ camacũcutacu puamea Dios Abrahãrê, “Cabũcũpu nimicũã, mũ macũ cutigu Sara mena,” cũ cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrê bairo to baietao joroque ĩ buiayupi.

²⁴ Tie queti bui macããjêrê bairo ĩ quetibujũro mee ĩña. Atore bairo niña: Na, puğarã rõmia puame puğa poa macããna camasãrê, “Tore bairo mujãã yu átigu,” Dios cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrê bairo caãna niñama. Agar puame Moisés ãnacũrê Sinaĩ cawãmecuti ùtãũpu cũ caãno, Dios cũ cũ caroticũrĩqũêrê cũ cajoricarore bairo caãcõ niñamo. Bairi tie roticũrĩqũêrê caĩroarã puame tiere carotiecoparã majũ tuacõãñama. ²⁵ Ape wãme ĩrĩcãrõ puamata, Agar puame Arabia yepa caãni ùtãũ Sinaĩre bairo caãcõ niñamo. Bairi Sinaĩ puame ãme caãni macã Jerusalén macãrê bairo niña yua. Bairi ti macã caãna cũã Moisés ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũêrê carotiecoparã majũ tuacõãñama, paabojarico Agar cõ catuaricarorea bairo yua. ²⁶ Marĩ puame roque jõbui umũrecõopu caãni macã cawãma Jerusalén macã macããna caãniparã majũ marĩ ãniña. Bairo caãna ãnirĩ Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũêrê carotiecorã mee marĩ ãniña.

²⁷ Atiere bairo ĩ quetibujũgu, Isaías ãnacũ cũã atore bairo ĩ quetibujũ jũgoyeticũñãñupĩ Dios ya tutipũ: “Useanirĩ ãña mũ, carõmio capũnaa cutimasĩcõ. Di rũmũ ùno pũnaacutajere cawisioñaecõ useanirĩ ãña. Bairo mũ caãnimiatacũãrê yua, ãme roquere paabojari majõco cõ capũnaacutato netõjãñurõ, Dios cũ camasĩrĩjê jũgori, capũnaacũco mũ ãnicoago yua,”

ĩ quetibujucũñupĩ Isaías ãnacũ.

²⁸ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, mujãã puame Isaac ãnacũrẽ bairo caãna mujãã ãniña. Bairi mujãã cãã Dios cã caĩcũjũgoyetiricarã Abraham, bairi Sara pũnaarẽ bairo caãna mujãã ãniña. ²⁹ Mai, ti yuteapure ati yepa macããna camasã na cabuanucũrĩ wãmerẽ bairo cabuiaricu puame butiuro qũĩñateyupi, Espĩritu Santo jũgori cabuiaricu Isaac puamerẽ. Bairi ãme ati yutea caãno cããrẽ butiuro ãñatejãñuñama judío majã Jerusalén macããna, Espĩritu Santo jũgori Dios cã pũnaa na ãnio joroque cã caátanarẽ. ³⁰ Bairi atore bairo puame ĩ quetibujũ woatuyupa Dios ya tutipũ cããrẽ: “Paabojari majõco cõ macũ mena aperopũ cõ acoápãro. Cũ, cõ macũ puame apeo macũ mena cã pacũ yaye caãnajẽrẽ peeto ãno cacũgousapau mee niñami,” ĩ quetibujũ woatuyupa. ³¹ Bairo cabairo jũgori, yu yarã, paabojari majõco pũnaarẽ bairo caãna mee marĩ ãniña. Sara, caroaro caãnacõ pũnaarẽ bairo roque caãna majũ marĩ ãniña.

5

Firmes en la libertad

¹ Mai, Jesucristo puame Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ carotiecorã majũ marĩ caãnimĩrĩqũẽrẽ marĩ netõõ joroque marĩ ámi. Bairo marĩ cã caátaje jũgori mujãã puame caroaro jeto ãnajẽ cuticõã ninucũña tocãnacã rãmua. Roro majũ tunu caátirotiecorãrẽ bairo tuanemoeticõãña.

² Yu Pablo, mujãã yu caĩquetibujurijere caroaro jĩcãrõ tũni majũ tũgopeoya: Judío majã na caátinucũrĩ wãme, na rupau macããjẽ yisetarique ãnierẽ mujãã cãã mujãã caátĩãniganucũata, dope bairo Jesucristo mujããrẽ cã canetõõrĩqũẽ wapa maniña. ³ Mujããrẽ ãinemopã tunu: Ni jĩcãũ ãcũ mujãã mena macããcũ cã rupau macããjẽ yisetarique ãnierẽ cã caátĩãniganucũata, nipetirije Moisés ãnacũ cã caátiroticũrĩqũẽrẽ carotiecorã majũ tuacõãgumi. ⁴ Mujãã, roticũrĩqũẽrẽ mujãã caátie jũgori canetõgatũgoñanucũrã, Jesucristo puamerẽ cã tũgousajãnarã mujãã átiya. Bairo caãna ãnĩrĩ, Dios mujããrẽ cã camairĩjẽrẽ, mujããrẽ cã canetõõrĩqũẽ cããrẽ caboena majũ tuarã mujãã baiya. ⁵ Jãã, tiere caĩroaena puamea Espĩritu Santo jũgori, bairi tunu Jesucristo mena jãã catũgoñatutuacõãnie jũgori jãã carorije wapare canetõecoparã majũ jãã tuacõãña. ⁶ Bairi Jesucristo mena marĩ caãmata, yisetarotirique ãnie, o yisetarotietaje cãã caãnimajũrĩjẽ mee niña. Jesucristo mena marĩ catũgoñatutuarije roque caãnimajũrĩjẽ niña. Bairo cã mena marĩ catũgoñatutuarije mena caroaro camasãrẽ na marĩ maimasĩgarã.

⁷ Mujãã, Galacia yepa macããna, caroaro majũ Jesucristore cã mujãã tũgousa jũgomiwũ. ¿Noa mujããrẽ cariape quetire mujãã tũgousa jãnao joroque na áti? ⁸ Dios mee tore bairo mujãã jãnao joroque ásupi. Cã puame mujããrẽ cabesericũ majũ roque niñami. ⁹ Bairi merẽ jĩcã wãme ĩrĩqũẽrẽ ĩrĩcãrõ puamata, mujãã masiña: “Petoaca lewadurare marĩ cajããmiatacããrẽ, pan qũẽnorĩcã buruare petiropũ jesapeticoaya.” Torea bairo roro ricaati quetibujurique jĩcã wãmeacãrẽ mujãã catũgousaata, cabero capee majũ mujãã tũgousagarã carorije macããjẽrẽ. ¹⁰ Marĩ Quetiupau puame ricaati wãme, roro mujãã catũgoña ãniamiatacããrẽ, caroa wãmerẽ mujãã átiãnio joroque mujãã átigumi tunu. Bairo mujãã cã caátipeere tũgoñarĩ, yu puame cariapea marĩ Quetiupau mena yu tũgoña tutuacõãña. Baihua, Dios, roro mujãã átiãnio joroque caátiecorotinucũrãrẽ

popiye na baio joroque na átigumi. Ni ũcũ cã caãmata cũãrê, jïcãrõ tãnia popiye na baio joroque na átigumi.

¹¹ Mai, apeyera tunu yu yarã, jïcããrã ricaati caquetibujũñesẽãnucũrã atore bairo ñi bũsũnucũñama: “Pablo cãã camasã judío majã macãmerãrê, ‘Mujãã cãã judío majã na caátinucũrõrê bairo mujãã rupau macããjêrê yisetarotiya,’ na ñi quetibujũ átiyami,” ñi bũsũnucũñama. Bairo yu cãã narê bairo yu caátirotirije caãmata, roro majũ yure teeri, popiye yu baio joroque yu áperibujiorãma. Bairãpua, popiye yu baio joroque yu átinucũñama, “Jesucristo yucupãipũ cã cariarique jũgori mena jeto marĩ netõmasĩña,” yu caĩquetibujuriye jũgori. ¹² Bairo mujããrê roro pajũgoro mujãã rupau macããjêrê bũtioro cayisetarotiganucũrĩ majã, na pũame roque na majũã na rupau macããjêrê na yisejure recõãto, jĩtame!

¹³ Mujãã, yu yarã, yu bairãrê bairo caãna, caroaro caãniparã, roticũrĩqũêrê carotiecoetiparã, cã cabesericarã majũ mujãã ãniña. Bairi caroa macããjê jetore caátĩaniparã mujãã ãniña. Bairo roticũrĩqũêrê carotiecoena cã cacũrĩcãrã nimirãcũã, “Marĩ caboro marĩ rupau mena carorijere marĩ átimasĩña,” di rũmu ũno ñi tũgoñaeeticõãña. “Tie carorije macããjêrê na átiãmarõ,” ñi mee, tore bairo mujãã cũñupĩ Dios. Caroa pũame roquere átiri, jïcãrõ tũni mujãã caãmeomai ãnierê bou, tore bairo mujãã cũñupĩ. ¹⁴ Bairi roticũrĩqũê pũame atore bairo caĩrĩjê mena neñojori jïcã riseroa yua quetibujũya: “Mujãã majũ rupaure mujãã camairõrêã bairo aperã camasã cũãrê na maiña.” ¹⁵ Bairo cã cacũrĩqũê caãno jũgori, roro ãmeo ññateeticõãña. ãmeo asiari ãmeo tutiepeeticõãña. Masacatiya. Jicã majãrê bairo mujãã caãnajê cutie to petio joroque mujãã átire.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

¹⁶ Bairi mujããrê ñiña: Espiritu Santo mujããrê cã cajũgoãnorê bairo jïcãrõ tũni caroaro átiãnicõãnucũñã. Carorije mujãã rupau caborore bairo mujãã caátĩaniga nucũrĩjêrê átiãmerĩcõãña. ¹⁷ Mai, carorije marĩ rupau caborore bairo marĩ caátigatũgoñanucũrĩjê pũame Espiritu Santore cateerãrê bairo átaje ñiña. Torecu, Espiritu Santo cãã, carorije macããjêrê marĩ rupau caborore bairo marĩ caápata, ññajesoyiyami. Tiera caboecu ñiñami. Bairi ati rupaupũ carorije tũgoñarĩqũê caãno jũgori pugatuapua caãmeoterãrê bairo marĩ ãnajê cuticõãña. Bairi mujãã pũame carorijere mujãã átiãnijãnamasĩtĩña. ¹⁸ Bairãpua Espiritu Santo mujããrê cã cajũgoãnigarijere mujãã caẽñotaeticõãta, caroaro mujãã átiãnimasĩgarã. Roticũrĩqũêrê carotiecorãrê bairo mujãã baietetigarã yua.

¹⁹ Carorijere na rupau mena na caátigatũgoñanucũrĩjêrê bairo roro caátinucũrã na caátie nipetirore caroaro marĩ masĩpeticõãña. Na pũame atie ũnie carorijere átinucũñama: Roro carõmio mena átiepepairiquere, carorije macããjêrê átipairique, cawãmarã jeto ãna roro ãmeo átiãnajê cutaje cũãrê átiãninucũñama. ²⁰ Tunu bairoa camasã na caweericãrãrê ñroarique, wãtĩ yeri pũna jũgori rori wãme átimasĩrĩqũê cũãrê átiãninucũñama. Tunu bairoa ãmeo teerique, ãmeo ññapesucutaje cũãrê di rũmu ũno jãnagaetinucũñama. Caroaro jïcãrõ tũni ãnimasĩgaetinucũñama. Tunu bairoa roro majũ caasiañurã ninucũñama. Jicã poa, ape poa macããna mena ãmeo asiari roro majũ ãmeo tutinucũñama. Bairo ána, ãmeo ricawatiri ricaati jeto ãnajêrê átiãnucũñama. ²¹ Tunu bairoa aperã na cacãgorijere bũtioro ññaugaripeanucũñama. Tunu bairoa eti cũmupainucũñama. Tunu bõse rũmu qũẽnorãcũã, nucũbugoriquere mano

uɣapacari roro majũ baimecũnucũñama. Tore bairo átaje capee wãme majũ átiãninucũñama. Bairi cajũgoyepu mujããrẽ yu caĩquetibujaricarorea bairo ãme cããrẽ mujãã ñinemoña tunu: Tore bairo roro caátipairã petoaca ũno cããrẽ Dios cã carotimasĩrĩpaure etaetigarãma.

²² Mai, Espĩritu Santo puame roque marĩ caãmeomairĩjẽrẽ, useanirĩqũẽ mena yerijõrõ ãnajẽ cutaje cããrẽ cajou majũ niñami. Tunu bairo popiye baimirãcũã, caroaro yerijõrõ ãnajẽ cutajere, camasãrẽ caroaro juáatinemorĩqũẽrẽ, caroaro cariape camasã mena átiãnajẽ cããrẽ cajou niñami. ²³ Tunu bairoa aperã camasãrẽ baibotioena caroaro jĩcãrõ tũni ãnajẽrẽ, marĩ rupau roro marĩ caátiga tũgoñanucũrĩjẽrẽ eñotajĩãtimasĩrĩqũẽ cããrẽ marĩ jomasĩñami Espĩritu Santo. Bairo Espĩritu Santo marĩ cã cajoriye mena jĩcãrõ tũni marĩ caátĩãmata, ni ũcũ, “Moisės ãnacũ cã caroticũrĩqũẽrẽ áperiyama,” marĩ ĩ masĩtĩñami. ²⁴ Bairi merẽ Jesucristo yarã caãna puame Jesucristo yucupãĩpu cã cariarique jũgori roro ati rupau mena tocãnacã wãme roro na caátiga tũgoñanucũrĩjẽrẽ canetõdecoricarã majũ niñama. ²⁵ Bairi Espĩritu Santo marĩ mena cã caãmata, marĩ cã cajũgõãnigarijere bairo jĩcãrõ tũni caáticõã ninucũparã marĩ ãniña.

²⁶ Bairo caãna ãnirĩ, cabaibotiorãrẽ bairo marĩ ãmerĩgarã. Tunu bairoa ãmeo ricawatiri ricaati jeto ãnajẽ cutajere marĩ átiãmerĩgarã. Tunu bairo aperã yayere ññaugaripeari na marĩ ññateetigarã.

6

Ayúdense unos a otros

¹ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, mujããrẽ ñiña: Ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ caroriye macããjẽrẽ cã caátinucũata, tutuaro mena cariape cã quetibujaya. Mujãã puame Jesucristo mena catũgoñatutuarã majũ ãnirĩ caroaro cã juáatinemoña, roro cã catãmuonemoetiparore bairo ĩrã. Bairãpuã, caroaro cã tũgoñamairĩ, nucũbugorique mena cã mujãã beyogarã. Bairo cã ũnarẽ na beyorã, tocãnacãũpuã caroaro mujãã tũgoñamasacatiwa, roro wãtĩrẽ marĩ ĩtoecore, ĩrã. ² Bairi mujãã puame tocãnacãũpuã ãmeo juáatinemorĩ, roro mujãã caátĩãninucũrĩjẽrẽ netõnucãcõãnucũña. Tore bairo ãna, Cristo cã caátiroticũrĩcãrõrẽ bairo átipeyorã mujãã átigarã yua. ³ Tunu apeyera, ni jĩcãũ ũcũ cabũgoro macããcũ nimicũã, “Yua, caãnimajũũ yu ãniña. Na caquetibujarijere yu boetiya,” caĩbotiopaĩ cã yaye wapa caãnipeere cã majũã ĩtou átiyami. ⁴ Bairi mujãã puame roque tocãnacãũpuã caroaro ĩñabesecõñaña mujãã majũã nipetiri wãme mujãã caátĩãninucũrĩjẽrẽ. Tore bairo caroaro mujãã majũã mujãã caátiere mujãã caĩñabesemasĩata, caroaro mujãã tũgoña useanigarã. Bairopuã, tore bairo mujãã catũgoña useanirĩjẽ puame Dios mena caroaro mujãã caátĩãnie to ãmarõ. Aperã na cabairijere ĩñacõñarĩ mujãã puame, “Aperã netõrõ caroaro caátĩãna jãã ãniña,” ĩrĩ, mujãã causeanirĩjẽ roque cañuetie niña. ⁵ Ni jĩcãũ ũcũ Dios caroa cã caroticũrĩqũẽrẽ caátipeyocõãninucũũ maami. Bairi tocãnacãũpuã marĩ majũã roro marĩ caátĩãninucũrĩjẽrẽ canetõnucãcõãparã marĩ ãniña.

⁶ Torecu, ni jĩcãũ ũcũ Dios yaye caroa queti aperã na caquetibujarijere catũgonucũũ cã caãmata, cãrẽ cabuerã cããrẽ nipetiri wãme cã cacũgoriye mena cã juáatinemoáto. Ñubueri majã nipetiro na juáatinemoáto caquetibujari majãrẽ na yaye na cacũgoriye mena.

7 Bairi apeyera, ni jícãũ ùcũ Diore roro cũ caĩboyeti epepee maniña. Bairi mujãã cãã mujãã majũ rupaure ìtoepeeticõãña. Atiere tũgoñañijate: Camasã jícã wãme otere na caoteata, cabero cabutiro caricare jegarã otenucũñama. 8 Tore bairo ni jícãũ ùcũ cũ rupaũ caborore bairo rorije caátijũgoricũ, carori wãme cũ caáticõãmata, caberopũ cũãrẽ carorije jũgori cayasipaũ majũ tuacõãgũmi. Baipũa, apei pũame roque Espiritu Santo cũ caborore bairo caroa wãme caáticõãjũgoricũ, cũ caborore bairo jeto cũ caáticõãninucũata, cabero yeri capetietie majũrẽ cacũgopaũ tuacõãgũmi yua. 9 Tore bairo cabairo jũgori, marĩ pũame caroa macããjẽrẽ átiãnajẽrẽ caátianijatietiparã marĩ ãniña. Tore bairo jeto caroa macããjẽrẽ marĩ caáticõãninucũata, ti yũtea caetaro caroare marĩ cãgogarã. 10 Bairi marĩ caátimasĩrõ cãrõ nipetiro camasãrẽ caroaro na marĩ juátigarã. Tore bairo netõjãñurõ marĩ caátimasĩpee niña marĩ yarã Dios mena catũgoñatutuanucũrã roquere.

Advertencias y saludos finales

11 jĩñañijate mujãã cãã! Atie catũsarijere capaca woarique mena yũ majũpũa mujãã woatujou yũ átiya, caroaro mujãã catũgousaparore bairo ì.

12 To caãna, caĩtopairã, mujããrẽ butiuro mujãã rupaũ macããjẽrẽ cayiserotiganucũrã pũame na majũã caroaro tuagarã, tore bairo átirotiga nucũñama. Na yarã, na quetiuparã, Jesucristo yucupãipũ cũ cariarique quetire na caquetibũjũata, “Roro popiye marĩ átirema,” ìrã jeto, tore bairo mujããrẽ átirotiganucũñama. Na quetiuparã narẽ na caĩroapeere borã, tore bairo jeto átirotiganucũñama. 13 Tore bairo caĩquetibũjũrã, na rupaũ macããjẽrẽ cayisetarotiricarã caãna nimirãcãã, nipetirije Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽrẽ átipeyoetinucũñama. Bairo caáperã nimirãcãã, mujãã pũamerẽ butiuro mujãã rupaũ macããjẽrẽ mujãã yisetarotiganucũñama. Bairo mujããrẽ tutuaro mena mujãã rupaure na caátirotirique mena jũgori canetõncãmasĩrĩ majãrẽ bairo tũgoñanucũñama. Bairo rupaupũ cãmicutaje na caátirotirije cawapa manierẽ bairo caãnimiatacũãrẽ, tore bairo tũgoñanucũñama. 14 Bairo na cabaimiatacũãrẽ, yũ pũame yũ caátie mena canetõncãmasĩrĩ majũrẽ bairo yũ ãnitũgoñaẽtĩña. “Jesucristo yucupãipũ cũ cariarique queti roque caroa caãnimajũrĩjẽ niña,” ìrĩ butiuro yũ quetibũjũnucũña. Yũ pũame Jesucristo yucupãipũ cũ cariarique jũgori atĩ ãmurecõopũre roro yũ caátiere canetõrĩcũ yũ ãniña. Bairi atĩ ãmurecõo macããna na cabonetõnucũrĩjẽ cũãrẽ yũ átinemoẽtĩña yua. Tiere merẽ yũ jãnacõãwã. 15 Bairi marĩ rupaũ macããtõrẽ cayisericũ, o cayise ecoetacũ marĩ caãmata cũãrẽ, ñe ùnie wapa maniña. Dios cũ caborore bairo cawãma yeri tũgoñañĩqũẽ mena marĩ cabuianemorĩqũẽ roque cariapea caãnimajũrĩjẽ niña. 16 Bairi mujãã nipetiro yũ caátirotirijere catũgousarã caroaro yeri jõrõ ãnajẽcusa. Marĩ Pacũ Dios caroaro cũ caĩñamaimasĩrĩjẽ mena ãnajẽcusa. Tore bairo jeto ãnajẽcusa mujãã nipetiro cariapea Dios ya poa macããna caãna, cũ caborore bairo yua.

17 Bairo atiere yũ caquetibũjũro bero, ato jũgoyere ni jícãũ ùcũ roro popiye yũ cũ bairique yeoeticõãto. Bairi merẽ yũ cabairijere masĩñama camasã. Roro popiye yũ baio joroque yũ na caátaje jũgori capee majũ yũ rupaure yũ cãmii cãtiya. Tiere ìñarĩ, camasã cariapea Jesucristo yaũ, cũ paabojari majõcũ yũ caãnierẽ masĩñama.

¹⁸Y_u yarã, y_u bairãrê bairo caãna, Jesucristo marĩ Quetiupa_u caroa yeri cutajere mujãã cũ jonemoáto, mujãã to Galacia yepa macããna nipetirore. Bairoa to baiáto.

Tocãrõã niña atie queti y_u cawoaturije.

Carta de San Pablo a los EFESIOS

Saludo

¹ Yũ, Pablo cawãmecucu, Dios yũre cũ cabeserique jũgori Jesucristo yaye quetire cũ caquetibũjurotjoricu, apóstol yũ ãniña ati cartare caquetibũjwoajou. Mũjãã, Efeso macã macããna Dios yarã, bairi tunu Jesucristo mena catũgoñatutuarãrẽ mũjãã yũ quetibũjũ woajoya ati carta mena. ² Bairi caãnijũgoro atore bairo mũjããrẽ ñiña: Marĩ Pacũ Dios, bairi marĩ Quetiupau Jesucristo mena caroare mũjãã na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cũãrẽ na jonemoáto, ñiña.

Bendiciones espirituales en Cristo

³ Dios pũame cañũũ caroú majũ niñami. Marĩ Quetiupau Jesús pacũ ñumajũcõãñami. Caroare marĩ jowĩ. Jesucristo yarã marĩ caãnoi, umũrecóo macããjẽ tocãnacã wãmerẽ marĩ jowĩ caroare. ⁴ Tirãmũpu, ati umũrecóore cũ caátiparo jũgoyepũa, merẽ marĩrẽ masĩ yerijãñupĩ Dios. Marĩ caãnipeere merẽ masĩ yerijãñupĩ. Bairo masĩrĩ yua, marĩ beseyupi. “Yũ yarã majũ na ãnio joroque na yũ átigu,” ï tũgoñañupĩ Dios marĩ cabaĩpeere. Caroriye cawapa cũgoenarẽ bairo na ãmarõ ï, marĩ cũjũgoyupi. ⁵ Bairo marĩrẽ mairĩ, caroaro marĩ caãnipeere cũjũgoyupi. “Yũ pũnaarẽ bairo na ãnio joroque na yũ átigu,” ï tũgoñajũgoyupi. “Yũ macũ popiye cũ cabaĩpee jũgori bairo na yũ átigu, yũ cabojũgoricarore bairo yua,” ï tũgoña jũgoyeticũjũgoyupi. ⁶ Bairo bairi marĩ pũame nocãrõ majũ caroaro marĩrẽ cũ caátiere tũgoñarĩ yua, cũ marĩ basapeoya. Cũ macũ mena macããna marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Bairi cũ marĩ basapeonucũña. ⁷ Bairo marĩrẽ butioro mairĩ, cũ macũ cũ cariarique jũgori marĩ netõõñupĩ. Tie jũgori roro marĩ caátie wapare marĩ masiriyobojayupi. ⁸ Caroaro majũ marĩ ññoñupĩ Dios marĩrẽ cũ camairĩjẽrẽ. Marĩ catũgoñarĩjẽ, bairi marĩ camasĩpee cũãrẽ nipetirijere marĩ joyupi. ⁹⁻¹⁰ Mai, atie tirãmũpu macããna camasã na camasĩetãjẽrẽ ãme roquere marĩ masiõ joroque átiyami. Caroaro cariape cũ caátipeere marĩ masiõñami. Atie niña cũ caátipee: Jĩcã rũmu Dios cũ cabeserica rũmu caetaro cũ macũ Jesucristore carotimasĩpeticõãũrẽ bairo cũ jogũmi. Jesús pũame nipetiro ati yepa macããna cũãrẽ, jõbui umũrecóo macããna cũãrẽ, cacatirã nipetirore na rotimasĩpeti peyocõãgũmi yua, Dios cũ cabeserica rũmu caetaro. Bairoa niña cariape cũ caátipee yua.

¹¹ Jãã, judío majã, Jesucristore cariape jãã catũgousaro jũgori caroare jãã jojũgoyupi Dios. Cajũgoyepũa bairo cũ cacũgoparãrẽ bairo jãã cũjũgoyupi, cũ yeripu cũ catũgoñajũgoyetiricarorea bairo. ¹² Bairi Dios pũame cãrẽ jãã cabasapeore boyupi. Jãã, Jesucristo mena catũgoñatutujũgoricarãrẽ nocãrõ caroaro majũ jããrẽ cũ caátie jũgori cãrẽ jãã cabasapeore boyupi Dios. ¹³ Jãã bero mũjãã cũã mũjãã tũgowũ roro mũjãã cabairijere cũ canetõõrĩquẽ quetire. Bairo tiere tũgori yua, Jesucristo mena mũjãã tũgoña tutujũgowũ mũjãã cũã. Bairo mũjãã cabairoi, Dios pũame cũ yarã majũ mũjãã ãnio joroque ásupi. Bairi, Espiritu Santo, cũ Yeri majũrẽ joyupi mũjãã yeripure, “¡Cũ yarã marĩ ãniña!” mũjãã caĩmasĩparore bairo ï. Cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo mũjãã cũãrẽ ásupi. ¹⁴ Cũ Yeri, Espiritu Santore marĩ yeripu ñajããõ joroque ásupi Dios, atore

bairo marĩ caĩmasĩparore bairo ĩ: “Caroaro marĩ qũēnogumi Dios. Marĩ, cū yarārē, marĩ netōōpeyocōāgumi cū caĩrcārōrēã bairo.” Tie nocārō caroaro majũ marĩrē cū canetōōpeere tũgoñarĩ yua, cū marĩ cabasapeoro boya.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

¹⁵⁻¹⁶ Bairo mujãã cabairijere yu tũgoya: “Efeso macããna pũame Jesucristo mena tũgoñatutuanemoñama. Tunu bairi, marĩ yarã nipetirore na juátinemoñama,” ĩrĩqũērē yu tũgoya. Bairi Diopũre, “Jãã mena mu ñujãñũña,” cū ñinucũña, caroaro mujãã caátĩānierē tũgori. ¹⁷ Ape wãmerã marĩ Quetiupau Jesucristo Pacu, nocārō caroã majũrē atore bairo mujãã ñi jēnibojaya: “Masĩrĩqũē caroa majũrē Efeso macãānarē na jonemoña narē mu camasĩōgarijere. Bairi tunu mu caátĩānierē nemojãñurō na camasĩrō ñũña,” ñi jēnibojaya mujãārē. ¹⁸ Tunu bairoa mujãã yeripu tũgoñamasĩrĩqũē Dios cū cajoro boũ, mujãārē yu jēnibojanucũña Diopũre, “Cū cabesericarã ānirĩ nocārō majũ caroaro ñe ũnie rusaeto Jesucristo cū caānorē bairo marĩ ānimasĩña,” mujãã caĩtũgoñamasĩparore bairo ĩ. Tunu bairoa nocārō caroa majũ to āniñati Dios cū yarārē caroaro cū caátipee cũārē mujãã camasĩparore bairo ĩ, mujãārē yu jēnibojanucũña Diopũre. ¹⁹ Tunu bairoa nocārō majũ paio ñe ũnie rusaeto Dios cū caátimasĩrĩjērē mujãã catũgoñamasĩparore bairo ĩ, mujãārē yu jēnibojanucũña Diopũre. Marĩ, Jesucristo yaye quetire catũgowsari majã ānirĩ, catũgoñatutuarã marĩ āniña tie marĩpũre cū caátimasĩōjorije jũgori. Merē marĩ ĩñoñupĩ Dios nocārō paio cū caátimasĩrĩjērē. ²⁰ Tie menaina jũgori cū macārē cū catioyupi. Bairi Jesucristore cū catio yaparori bero, umũrecóopu cū ruirotiyupi. Cũtu cariape nugōã carotimasĩruiricaropu cū ruirotiyupi Dios nocārō paio cū caátimasĩrĩjē jũgori. ²¹ Bairi carotimasĩmajũrē bairo cū cũñupĩ Dios cū macã Jesucristore. Ati umũrecóo quetiuparã tocānacãũ netōrō carotimasĩrē bairo cū cũñupĩ Dios. Ati yatea macããna, ape yatea macããna cũārē nipetiro quetiuparã marĩ cawãmetirã netōrō carotimasĩrē bairo cū cũñupĩ Dios cū macārē. ²² Bairi yua, nipetirije ati umũrecóo caānie caāno cãrō carotimasĩ quetiupau majũrē bairo cū cũñupĩ Dios Jesure. Tunu marĩ, Dios yarã, cū caĩroari poa macãānarē cajũgoãcũrē bairo cū cũñupĩ. ²³ Marĩ nipetiro Jesucristore caĩroarã, jĩcã poa macããna, jĩcã rupũre bairo caãna marĩ āniña. Bairo marĩ caānoi, Jesucristo pũame marĩ rupoare bairo caãcũ niñami, caroaro cariape tũgoñarĩqũērē cajou ānirĩ. Marĩ mena cū caānie jũgori marĩ ānimasĩcōãña. Tunu bairoa cū pũame nipetirijepua nijesapeticoayami.

2

Salvos por el amor de Dios

¹ Mujãã, Efeso macããna, mujãã canetōparo jũgoye carorije jetore mujãã átiāninucũñupã. Bairi rorije mujãã caátaje jũgori yeri capetietiere mujãã cũgoesupa. Cabaiyasiricarã ānanarē bairo caãna mujãã añupã mai. ² Aperã ati yepa macããna Diore catũgowsaenarē bairo mujãã átiāninucũñupã. Tunu bairoa ati umũrecóo macããcũ wãtĩ carotimasĩ cū carotirore bairo jeto mujãã átiāninucũñupã. Wãtĩ pũame, Dios yaye cū carotirijere catũgogaenarē rorije na cajũgoátirotiãcũ niñami. ³ Tirũmũpũre marĩã nipetiro bairo jeto marĩ átiāninucũwũ. Marĩ caborore bairo jeto marĩ ápu. Tunu bairoa roro marĩ rupau nipetiro wãme carorijere caborore bairo jeto marĩ ápu. Roro marĩ catũgoñarĩjē mena

bairo marĩ átinucũwũ. Bairo caátĩána ãnirĩ, aperã roro caánarẽ Dios cũ caátatore bairo marĩ cũã roro majũ marĩ átiacobujioyupa. ⁴⁻⁵ Marĩ carorije wapa jũgori yeri capetietiere marĩ cũgoepũ. Cabaiyasiricarã ãnanarẽ bairo marĩ ãmũ mai. Bairo marĩ cabairipau Dios pũame, nocãrõ paio camaimasĩ ãnirĩ marĩ ãnamaiwĩ. Bairo ãnamairĩ yua, marĩ netõõwĩ. Jesucristo yarã marĩ caãnoi, cawãma yeri pũna capetietie majũrẽ marĩ jowĩ. ⁶ Tunu bairoa Dios pũame Jesucristo yarã marĩ caãnoi, cũ cacatioricarãrẽ bairo caãna marĩ ãnio joroque ásupi. Æmurecóopũ Jesús mena caruirãrẽ bairo marĩ ãnio joroque marĩ ásupi Dios. ⁷ Bairi ape tuti macããna, ape tuti macããna nipetiropũa, Jesucristo mena marĩ caãnie jũgori butiuro marĩrẽ cũ camairĩjẽrẽ, bairi tunu nocãrõ caroaro marĩrẽ cũ caátie cũãrẽ na camasĩparore bairo ĩ, bairo marĩ ásupi Dios. ⁸⁻⁹ Bairo marĩrẽ cũ camairĩjẽ jũgori marĩ netõõñupĩ, cũ mena catũgoñatutuarã marĩ caãnoi. Marĩ majũã caroa wãmerẽ marĩ caátie jũgori mee, Dios marĩrẽ mairĩ jĩcã nũgõã cũ caátigarije jũgori roque marĩ netõõñupĩ. Bairi ni jĩcãũ ũcũ, “Yũ majũã caroare átiri yũ netõõwũ,” caĩmasĩ maami. ¹⁰ Dios cũ caqũenoricãrã marĩ ãniãna. Bairi Jesucristo yarã marĩ ãnio joroque marĩ ásupi, caroa wãmerẽ marĩ caátimasĩparore bairo ĩ. Tirũmũpũa bairo marĩ caátĩanipeere bojũgoyupi.

La paz que tenemos por medio de Cristo

¹¹ Bairo bairi, Efeso macããna, mũjãã caátĩanajẽrẽ masiritieticõãña. Judío majã caãmerã mũjãã caãnoi, judío majã pũame mũjããrẽ ĩroaema. Caũmũarẽ na rupau macããjẽrẽ cayisetarotiricarã pũame mũjããrẽ, “Dios yarã mee moena, na rupau macããjẽrẽ cayisetarotiena,” mũjããrẽ ĩepewã. ¹² Tiwatoare Jesucristore cũ mũjãã masĩẽpũ. Israel yepa macããna, Diore caĩroarã jĩcããrã ũna mena macããna mũjãã ãmewũ. Dios yaye quetire mũjãã tũgoepũ. Tunu bairoa, “Camasãrẽ na yũ netõõgu,” cũ caĩquetibujũgoyeticũrĩqũẽ cũãrẽ mũjãã masĩẽpũ. Bairo ati yepapũ Diore masĩẽna caãna ãnirĩ, marĩrẽ canetõõpau cũ caetapeere mũjãã masĩẽpũ. ¹³ Bairo tirũmũpũre nocãrõ majũ Diore camasĩẽtãna nimirãcũã, ãmerẽ yua, Jesucristo yarã ãnirĩ cũ mũjãã masĩjãñuã. Jesucristo yucpãĩpũ cũ cariarique jũgori, cũtũ caãniparã mũjãã ãnio joroque ásupi.

¹⁴ Apeyera tunu Jesús pũame marĩ caãmeoterijere cajãnaou niñami. Bairo caãcũ ãnirĩ, jãã judío majã, mũjãã judío majã caãmerã cũã jĩcã majãrẽ bairo marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Marĩ caãmeoterijere marĩ jãnao joroque ásupi. ¹⁵ Tunu bairoa yucpãĩpũ cũ cariarique jũgori, jãã, judío majã ñicũjãã ãnana, jããrẽ na caroticũrĩqũẽ jããrẽ dope bairo caátimasĩẽtĩrẽ bairo to ãnio joroque ásupi. Bairo áti yaparori bero, judío majã, bairi judío majã caãmerã cũã jĩcã majãrẽ bairo marĩ ãnio joroque marĩ ásupi cawãma poa majũ, cũ ya poa macããna yua. Bairo ácu, jĩcã yericũnarẽ bairo marĩ ásupi. ¹⁶ Jesús pũame yucpãĩpũ cũ cariarique jũgori judío majã, judío majã caãmerã cũã, roro marĩ caãmeoterijere marĩ jãnao joroque marĩ ásupi. Tunu bairoa Dios mena caroaro marĩ ãnio joroque ásupi. Bairo ácu, judío majã, judío majã caãmerã cũã jĩcãũ pũnaarẽ bairo caãna, marĩ ãnio joroque ásupi.

¹⁷ Jesucristo pũame Dios mena jĩcã yericũnarẽ bairo marĩ caãnimasĩpeere quetibũju acú asúpi ati yepapũre. Mũjãã, judío majã caãmerã, nocãrõ Diore camasĩẽnarẽ, bairi jãã, judío majã Diore camasĩjũgoricarã cũãrẽ Dios mena jĩcã yericũnarẽ bairo marĩ caãnimasĩpeere quetibũju acú asúpi. ¹⁸ Bairi Jesucristo marĩrẽ cũ

cajuátinemorĩqũẽ jũgori, pũga poapũa marĩ Pacũ Diore jĩcãrõ cũ mena marĩ busumasĩña. Espĩritu Santore marĩrẽ Jesús cũ cajoricũ jĩcãũ jũgori Dios mena marĩ busumasĩña.

¹⁹ Bairo bairi yua, mujãã, judío majã caãmerã, ape yepa macããna nimirãcũã, Dios ya yepa macããnarẽ bairo mujãã tuaya Dios cũ caĩñajoro. Bairi judío majãrẽ Dios caroaro cũ caátorea bairo mujãã cũã caroaro cũ caátiparã majũ mujãã ãniña. Cũ yarã, cũ caĩroari poa mena macããna mujãã ãniña ãme roquere yua. ²⁰ Wii qũẽnogarã, caãnijũgoro yepapũ cũnucũñama camasã ãtã rupaa capaca rupaare. Mai, ti wii caãnitupapũ caroa majũrẽ cũjũgonucũñama. Tia pũame cõñajũgorica niña, ti wii caroaro cariape qũẽnogarã. Cabero ape rupaa, ape rupaa peowãmuãnucũñama, ti wiire qũẽno yaparogarã yua. Jãã, apóstolea majã, bairi profeta majã cũã mujããrẽ caroa quetire caquetibujurã ãnirĩ, ti wiipure na cacũjũgoriquere bairo caãna jãã ãniña. Jesucristo pũame, marĩrẽ caroaro cariape caquetibujũ ãnirĩ, ti wiire na cacõñajũgorica majũrẽ bairo caãcũ niñami. Mujãã pũame, cãrẽ catãgousarã menarẽ caãninemonucũrã ãnirĩ yua, ti wii na capeowãmuãtajere bairo caãna mujãã ãniña. ²¹⁻²² Tunu bairoa wii qũẽnorĩ majõcũ pũame ti wii ãtã rupaare caroaro mena peowãmuãti, caroa wii templo wiire bairo qũẽnoñami. Tore bairo Jesucristo pũame cũã ape poa, ape poa, tocãnacã poa macããnarẽ jĩcã poa macããnarẽ bairo na ãnio joroque átiyami, cãrẽ catãgousari majã, cũ ya poa macããnarẽ. Bairi mujãã cũã Jesucristo yarã mujãã caãnie jũgori templo wiire ãtã rupaare jĩcãrõ tãni na capeowãmuãtore bairo caãna mujãã ãniña. Tunu bairoa Dios, templo wiipũ cũ caãnorẽã bairo Espĩritu Santo cũã marĩ watoapũ nicõãñami.

3

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

¹ Bairo bairi yũ, Pablo, mujãã, judío majã caãmerãrẽ Jesucristo yũ cũ cajuátinemorotiro jũgori, preso jorica wiipũ yũ ãniña ãmerẽ. ² Tunu bairoa merẽ atore bairo mujãã camasĩrõ ñuña: Mujããrẽ camai ãnirĩ, Dios pũame mujããrẽ yũ juátinemo roticũwĩ. ³ Cũ pũame tirũmũpũre camasãrẽ cũ caátipee nipetirijere na masĩõesupi. Ati rãmũrĩ roquere tiere yũ masĩõ joroque ãmi, judío majã caãmerã cũãrẽ cũ canetõõpeere. Tiere merẽ petoaca mujãã yũ quetibujũ woajowũ. ⁴ Atiere yũ caquetijori pũrõrẽ bueri, mujãã masĩgarã atie, Dios yũre cũ camasĩõrĩqũẽrẽ. ⁵ Tirũmũpũre ni jĩcãũ ãcũrẽ atie cũ caátipeere na masĩõesupi Dios ape tuti caãnanarẽ. Ati rãmũrĩ roquere, jãã, cũ cabesericarã apóstolea majãrẽ, bairi profeta majã cũãrẽ jãã masĩõñupĩ Dios atiere cũ Yeri, Espĩritu Santo jũgori. ⁶ Atie niña camasã na camasĩõtãjẽ ãme roque Dios cũ camasĩõgarije: ãmerẽ judío majã jeto mee cũgogarãma Dios cũ pũnaarẽ caroare cũ cajopeere. Judío majã caãmerã cũã bairo jĩcãrõ tãnia cũgogarãma, caroa queti Jesucristo na cũ canetõõbojariquere na catãgousaro jũgori. Na cũã cũ ya poa macããna niñama. Bairi, “Caroaro na yũ átigu Jesucristore catãgousarãrẽ,” Dios cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo jĩcãrõ tãnia na cũãrẽ caroaro na átigami.

⁷ Yũ, carõn cañuecũ caãnacũ yũ caãnimiatacũãrẽ, yũre mairĩ, cũ yaye quetire yũ masĩõwĩ Dios. Masĩõ yua, tie caroa quetire cũ caquetibujũbojapũre bairo yũ cũwĩ. Nocãrõ majũ pairo cũ caátimasĩrĩjẽ jũgori bairo yũ ãmi. ⁸ Yũna, nipetiro Dios ya poa macããna netõjãñurõ cabũgoro macããcũ yũ ãniña. Bairo yũ caãnimiatacũãrẽ, caroaro yũ

ámi Dios. Caroa queti, nocârõ cacõñapetimasĩã manie cã yarãrẽ cã cajuátinemorĩjẽrẽ mujãã ùna judío majã caãmerãrẽ yu quetibujurotijowĩ. ⁹ Tunu bairoa tie camasãrẽ cã caátipeere tirãmupure na masĩõesupi Dios. Æme roquere cã, nipetirije caqũenorĩcũ añirĩ, cã caátipeere nipetiro camasãrẽ yu quetibujurotijowĩ. ¹⁰ Bairi Dios cã catũgoña jũgoytiricarorea bairo baietacoaya yua, nipetiro ati umũrecõopure carotimasĩrã butiuro majũ marĩ ùnarẽ cã camairĩjẽrẽ na masĩato ĩ. Bairi ati rãmurĩrẽ na puame, marĩ, Jesucristore caĩroari poa macããna jĩcã yericanarẽ bairo marĩ caãnierẽ ñnarĩ, “Dise ùnie cã caátimasĩẽtĩẽ cã rusaetiya,” ĩmasĩcõãrãma umũrecõo macããna. ¹¹ Caãnijũgoripaupua capetietipee cã caátipeere cã caátiga jũgoricarore bairo átiyaparoyupi merẽ ati rãmurĩrẽ marĩ Quetiupau Jesucristo cã caátaje jũgori. ¹² Bairo Jesucristo yarã añirĩ, cã mena tũgoña tutuari, uwiricarõ mano Diore cã marĩ jẽnimasĩña. ¹³ Torecu, nucũbugorique mena mujããrẽ ñiña: Mujãã, judío majã caãmerã, caroaro mujãã canetõpeere mujãã yu caquetibujurije jũgori roro popiye yu baiya. Bairo yu cabaimiatacũãrẽ, mujããrẽ yu caquetibujurije jũgori caroa macããjẽ mujããrẽ to etao roque yu átiya. Bairi tũgoña yapapuaeticõãña.

El amor de Cristo

¹⁴ Bairo marĩrẽ caroaro Dios cã caátajere tũgoñarĩ, rupopatuuri mena etanumurĩ cã ñiroaya marĩ Pacu majũrẽ. ¹⁵ Dios yarã nipetiro ati yepa macããna, umũrecõo macããna cãã cã yarã majũ marĩ caãnoi, “yu pũnaa” marĩ ĩ wãmetiyami Dios. ¹⁶ Dise ùnie cã caátimasĩẽtĩẽ cã rusaetiya. Bairo cã cabairoi, atore bairo mujãã ñi jẽnibojanucũña marĩ Pacupure: “Efeso macããnarẽ ñe ùnie rusaeto tũgoñatutuamasĩrĩqũerẽ Espĩritu Santo jũgori na joya. ¹⁷ Tunu bairoa Jesucristo mena na catũgoñatutuarije jũgori na yeripu cã ãnicõã ãninucũáto Jesús,” mujãã ñi jẽnibojanucũña Diopure. Bairo cã caáto, mujãã puame di rũmu ùno ricaati wãmerẽ mujãã tũgoñaetigarã. Bairi camasãrẽ nocârõ majũ paio na mujãã maimasĩgarã. ¹⁸ Tunu bairoa mujãã, bairi nipetiro Jesucristore catũgousari majã cãã, mujãã masĩgarã nocârõ ñe ùnie rusaeto Jesucristo cã camairĩjẽrẽ. ¹⁹ Tie camasãrẽ cã camairĩjẽrẽ nipetiro masĩpeyoetimirãcũã, tie mujãã camasĩnemonucũrõrẽ yu boyã. Bairo mujãã cabaiata, Dios marĩrẽ cã carotirore bairo nemojãñurõ ñe ùnie rusaeto mujãã átiãninucũgarã.

²⁰ Dios nocârõ majũ caátimasĩ puame cãrẽ marĩ cajẽnirĩ wãme, o marĩrẽ cã caátipeere marĩ catũgoñarõ netõjãñurõ cã puame roque caátimasĩ ñiñami. Tie cã caátimasĩrĩjẽ marĩpure caãno jũgori ãmerẽ marĩ tutuao joroque átiyami. Bairi cã marĩ cabasapeoro ñuña. ²¹ ¡Ati rũmu macããna, bairi ape tuti macããna, bairi tocãnacã tuti bero caãniparã nipetiro Jesure caĩroari poa macããna Diore cã na cabasapeoro ñuña! Bairoa to baiáto.

4

Unidos por el Espĩritu

¹ Bairi, yu, marĩ Quetiupau yaye quetire yu caquetibujurije jũgori pre-sopu caãcũ añirĩ nucũbugorique mena atore bairo mujããrẽ ñiña: Mujãã cãã Dios cã cabesericarã mujãã ãniña. Bairi nipetiro cã cabesericarãrẽ na cã caãnirotiricarore bairo mujãã cãã ãnajẽcusa. ² “Aperã netõrõ caãnimajũrã jãã ãniña,” ĩ tũgoñaeticõãña. Nucũbugorique mena ãmeo ĩñaña. Aperã mujããrẽ roro na caátimiatacũãrẽ, na ãmeeticõãña. Narẽ mujãã camairĩjẽ jũgori tũgoenarẽ bairo roro na caátiere tũgoña netõcõãña. ³ Espĩritu Santo

cū camasĩrĩjẽ jũgori jĩcãrõrẽ bairo yericutiri, jĩcã majãrẽ bairo átĩãña. ⁴ Dios cū caĩñajorore marĩã cū pũnaa jĩcã majãrẽ bairo marĩ ãniña. Tunu jĩcãũã niñami Espĩritu Santo Dios yeri pũna marĩ mena caãcũ. Tunu bairoa marĩrẽ Dios cū caãtĩpee jĩcã wãmerẽã marĩ coteya. ⁵ Tunu marĩ Quetiupau jĩcãũã niñami. Tunu jĩcãrõ tũnia Jesũs mena marĩ tũgoñatutuaya. Tunu jĩcã wãmea marĩ cabautizarotiri wãme cũã niña. ⁶ Tunu marĩ nipetiro Pacu jĩcãũã niñami. Cũã, nipetiro netõrõ rotimasĩñami. Marĩ nipetiro mena caãcũ niñami. Tunu bairoa nipetiropu caãcũ niñami.

⁷ Jĩcã majã marĩ caãnimiatacũãrẽ, marĩ, tocãnacãũpũrea ape wãmerẽ, ape wãmerẽ marĩ caãtimasĩpeere marĩ joyupi Jesucristo cū cajogari wãme ùnierẽ. ⁸ Tore bairo quetibũjũya Dios ya tuti cãã:

“Cũ wapanarẽ na netõ yaparori bero, ʘmũrecõõpu wãmuásũpi.

Bairo wãmuãetari yua, ati yepa macããna caroa wãme na caãtimasĩpeere na joyupi,”

ĩ quetibũjũya Dios ya tutipũ.

⁹ ¿Dope bairo ĩgaro, “ʘmũrecõõpu wãmuásũpi,” to ññati? “Mai, ati yepapu ruiatĩjũgoyupi, cū cawãmuápáro jũgoye,” ĩgaro ñña. ¹⁰ Bairo ati yepa caruietaricu pũame ʘmũrecõõ buijãñurĩpu caetaricu majũ niñami. Bairo caãcũ ãnirĩ nipetiropu carotimasĩ niñami. ¹¹ Cũã niñami marĩ caãtimasĩpeere cajou. Bairo caãcũ ãnirĩ jĩcããrã marĩ mena macããnarẽ apóstolea majã marĩ ãnio joroque ámi. Aperã marĩ mena macããna profeta majã, aperã Jesũs jũgori camasãrẽ Dios cū canetõrĩqũẽrẽ caquetibũjuri majã, aperã pastores, aperã bueri majã marĩ ãnio joroque ámi. ¹² Tore bairo marĩ ámi, cū yarãrẽ, marĩ mena macããnarẽ marĩ cajuãtinemomasĩparore bairo ĩ. Bairo marĩ caãto jũgori, Jesucristore caĩroari poa macããna pũame nipetiro nemojãñurõ átĩtutua ãnimasĩgarãma. ¹³ Bairo caãtitutuanimasĩrã yua, marĩ nipetiro jĩcãrõrẽ bairo Dios mena marĩ tũgoñatutuagarã. Tunu cū macũ Jesucristo cũãrẽ jĩcãrõrẽ bairo cū marĩ masĩgarã. Bairo marĩ cabaiãno bero, ñe ùnie marĩrẽ rusaetigarõ caroaro marĩ caãtĩãnipee. Jesucristo caroaro cū caãtĩãnierẽ bairo marĩ cũã caroaro marĩ átĩãnigarã.

¹⁴ Bairi marĩ pũame yua, bawĩmarã jicoquei jĩcã wãmerẽ na catũgomawijiarore bairo marĩ bawetigarã. Bairo cabaiena ãnirĩ, aperã caĩtori majã di wãme ùno cawãma wãme bueriquere caroaro mena na caquetibũjũmiatacũãrẽ, na caĩrĩjẽrẽ cariape marĩ tũgoetigarã. ¹⁵ Bairo pũame marĩ caãtĩãnipee boya: Cariape macããjẽ quetire caroaro mena marĩ caãmeo quetibũjuro boya. Bairo ãmeo quetibũjũrã, Jesucristo, marĩ Jũgocu caroó cū caãnorẽ bairo marĩ cũã marĩ bainutuágarã. ¹⁶ Jesucristo marĩ Jũgocu cū caãnoi, jĩcãũ rupaure bairo caãna marĩ ãniña. Cũ, caũmu rupaũ macããjẽ cū caapee, cū ãmoo, cū wãmoorĩ, cū rapori, cū cacatiãnie nipetirije jĩcãrõ tũni to capaapeticõãta, caũmu pũame caroaro átĩãnimasĩñami. Tore bairo marĩã Jesucristore caĩroari poa macããna cũã tocãnacãũã marĩ caãtimasĩpeere Jesucristo marĩrẽ cū cajoriquere jĩcãrõ tũni marĩ caãpata, marĩ nipetiro caroaro marĩ átĩãnimasĩgarã. Nemojãñurõ marĩ ãmeo juãtinemogarã.

La nueva vida en Cristo

¹⁷ Bairi Jesũs mujããrẽ yu cū caĩrotiro jũgori, atore bairo mujãã caãtĩãnipeere mujããrẽ yu átĩrotiya: Ati ʘmũrecõõ macããna Diore camasiẽna na caãtĩãnucũrõrẽ bairo mujãã cũã mujãã caãtinucũrĩjẽrẽ jãnacõãña. Diore camasiẽna pũame, na majũã na catũgoñarĩ wãme mena caãtimasĩã manie ùnierẽ átĩãninucũñama. ¹⁸ Tunu bairoa cayeri mána,

cariape catũgoñamasĩenarẽ bairo niñama. Bairo caãna ãnirĩ, cawãma yericutaje Dios cũ cajogamirĩjẽrẽ boetiyama. ¹⁹ Bairo carorije jetore caaticõãninucũrã ãnirĩ, tiere átijeyamajũcõãñama. Bairo caátijeyamajũcõãna ãnirĩ, tocãnacã wãme carorije átieperique ùnierẽ, tũgoñamasĩrĩ mee tiere átinucũñama.

²⁰ Mujãã pũame roque narẽ bairo átianigarã mee, Jesucristo yaye quetire mujãã tũgousajũgoyupa. ²¹⁻²² Caãnorẽ bairo cũ caátianierẽ mujãã catũgoata, tunu bairoa cariape quetire mujããrẽ cũ camasĩõata, tirũmũpũ mujãã rupau mena roro mujãã caátianinucũrĩqũerẽ bairo átianinemoeticõãña. Roro mujãã caátianinucũrĩqũẽ jũgori mujãã majũã mujãã roye tuamiñupã. ²³ Bairo roro mujãã caátianinucũrĩqũerẽ jãnarĩ yua, cawãma wãme caroaro átianajẽ pũamerẽ mujãã yeripũ tũgoñajũgoya. ²⁴ Jĩcãũ cawãmaũ cabucũ jutiimore cũrĩ, cawãmarõ pũame cũ cajãñawasoarore bairo mujãã cũã roro mujãã caátianigarijere jãnirĩ, cawãma wãme caroaro átianajẽ pũamerẽ tũgoñajũgoya. Tiere mujãã tũgoñamasĩõ joroque ásupi Dios. Ni jĩcãũ ùcũ Dios cũ cayeri wasoaricaro jũgori caroaro átianajẽ pũamerẽ catũgoñamasĩ caroaro cariape ãnigũmi. Roro átiepeetigumi.

²⁵ Apeyera tunu tocãrõã ïtojãnacõãña. Marĩ nipetiro jĩcã poa macããnarẽ bairo marĩ ãniña. Bairi caroaro cariape jeto marĩ caãmeobusuro boya.

²⁶ Tunu bairoa di rũmũ ùno caãno jĩcã wãme jũgori roro mujãã caasiata, tunu roro buipearo asianemoeticõãña. Jicoquei tiere tũgoñaqũẽnoña. Rupa rũmũ asia ãmerĩcõãña tie mena. ²⁷ Wãtĩ pũame cũ cabusujãrĩjẽrẽ mujãã tũgousare.

²⁸ Tunu apeyera ñiña: Cajerutiri majõcũ tocãrõã, cũ jerutijãnacõãto. Cũ ùna tiere jãnarĩ, caroa wãme paariquere na paáto, aperã cabopacarãrẽ jĩcã wãme ùno na cajuátinemosãĩparore bairo ïrã.

²⁹ Tunu bairoa carorijere busueticõãña. Caroa jetore busunucũña. Mujãã caĩrĩjẽrẽ catũgorã pũame na catũgoñatutuanemopee ùnie jetore busũya. Na cayeri jãñanemopee ùnie jetore busũya. ³⁰ Dios Yeri Espiritu Santore cũ yapapuaõ joroque ápericõãña. Marĩ yeripũ cũ caãnie jũgori “Dios yarã marĩ ãniña,” marĩ ïmasiña. Tunu bairoa marĩ yeripũ cũ caãnie jũgori, “Dios yarãrẽ cũ canetõõpeyori rũmũ caetaro, marĩ cũã marĩ netõgarã,” marĩ ïmasiña.

³¹ Tunu tocãnacã wãme carorije mujãã catũgoñarĩjẽrẽ jãnacõãña: Roro asiarique, asianetõcoátaje, pesucutaje, awaja tutirique, roro ïbusũpairique, tie ùnie nipetirije carorije mujãã catũgoñarĩjẽrẽ jãnacõãña. ³² Caroaro ãnajẽcusa. Tunu bairoa ãmeo ïñamaiña. Jesucristo yarã mujãã caãno jũgori, Dios pũame roro mujãã caátajere masiriyoboyupi. Bairi tore bairo mujãã cũã ãmeo masiriyoboyaya roro mujãã caãmeoátiere.

5

Cómo deben vivir los hijos de Dios

¹ Mujãã, Dios pũnaa, cũ camairã ãnirĩ caroaro cũ caátianierẽ ïñacõrĩ caroaro ãnajẽcusa. ² Jesucristo marĩrẽ cũ camairõrẽ bairo ãmeo mairĩ caroaro átianajẽcusa. Cũ pũame marĩrẽ mairĩ, pajĩãecoyupi. Bairo pajĩãecori yua, Dios cũ caĩñajoro camasã altar buipũ werea cajutiñurĩjẽ mena Diore na cajoemũgõjutiñuorijere bairo baiyupa marĩrẽ netõõgũ cũ caátaje pũame.

³ Mujãã, Dios cū caĩroari poa macããna majũ ãnirĩ camasã roro na rupa mena na caãmeoátieperije ũnierẽ jĩcã wãmeacã ũno ápericõãña. Tunu apeye carorije ññaugaripearique ũnie cããrẽ mujãã caápata, ñuẽtĩña. ⁴ Tunu roro marĩ cabusuata, ñuẽtĩña. Bairi dise ũnie roro ati rupãu caborore bairo átaje ũnierẽ busupẽni epeeticõãña. Catũgoñarĩqũẽ mánarẽ bairo carorije cabugoro macããjẽ cããrẽ busupẽni epeeticõãña. Diore basapeorique ũnie puame roquere átiãninucũña. ⁵ Merẽ mujãã masĩrã roro caátipairã na cabaipere: Noa ũna roro caãmeo átieperiquepairã, o caáperipee ũnierẽ caátipairã, o apeye ũnierẽ caĩñaugaripeapairã, Jesucristo, Dios mena cū carotimasĩrĩpaure etamasĩetĩgarãma. Apeye ũnierẽ ññaugaripearique puame camasã na caweericarãrẽ ĩroarique mena macããjẽ jĩcã wãme ñña. ⁶ Aperã na majũ na catũgoñamasĩrĩjẽ mena carori wãmerẽ na caquetibũuata, tiere tũgopeoeticõãña. Na ĩtoecoeticõãña. Tie ũnie carorijere na caáto jãgori, nocãrõ paio popiye netõrõ na baio joroque Dios cū caátipee átĩa. Diore cabaibotiorã nipetiro na ũna popiye netõrõ baigarãma. ⁷ Tunu tore bairo caátĩanarẽ na bapacũpericõãña.

⁸ Mujããrẽ Dios cū canetõõparo jũgoye, caroaro mujãã átiãnimasĩesupa. Canaitĩãrõpu caãnarẽ bairo mujãã ãñupã. Bairo caãnana mujãã caãnimiatacũãrẽ, ãmerẽ yua marĩ Quetiupãu yaye caroa quetire catũgousarã ãnirĩ caroaro cabusuropũ caãnarẽ bairo caãna mujãã ãniña. Bairo caãna ãnirĩ, cū yaye caroa queti puamerẽ mujãã catũgousacõãninucũrõ boya. ⁹ Cū yaye caroa quetire catũgousarã puame tocãnacã wãme caroare átiyama. Aperãrẽ caroaro nucũbugomasĩñama. Cariape átajere átiyama. Di rũmu ũno ĩtoetiyama. ¹⁰ Torecũ, marĩ Quetiupãu cū caĩñajesorije ũnierẽ marĩ caátĩnimasĩrõ ñuñña. ¹¹ Tunu aperã canaitĩãrõpu caãnarẽ bairo caãna dope bairo caátimasĩã manierẽ na caátie ũnie macããjẽrẽ marĩ caápero boya. Ricaati catũgoñarãrẽ na marĩ cabeyoro boya, caroa quetire na tũgoñamasĩjũgoáto ĩrã. ¹² Canaitĩãrõpu caãnarẽ bairo caãna cayasioropũ roro na caátie marĩ caquetibũjucõãnaata, caboborije majũrẽ marĩ ĩbujiorã. ¹³ Bairãpuã, bairo na caátie ĩñabeseri yua, “Dios cū carotirije mee ñña bairo na caátie,” marĩ ĩmasĩña, Dios yaye caroa quetire marĩ cabuerije jãgori. ¹⁴ Cabusurije puame nipetirije marĩ ĩñamasĩõ joroque átĩa. Torea bairo Dios yaye caroa quetire marĩ cabuerije jãgori nipetiro camasã na caátĩanierẽ marĩ ĩñabesemasĩña. Bairi atore bairo ĩña Dios ya tutipũ cããrẽ:

“Mujãã, cacãnirãrẽ bairo caãna, wãcãña.

Mujãã, cariacoatanarẽ bairo caãna nimirãcũã, tunu cacatirãrẽ bairo tũgoya.

Bairo mujãã catũgoro, Cristo puame cū yaye caroa quetire mujãã masĩõ joroque átigũmĩ,” ĩ quetibũjũya Dios ya tutipũ.

¹⁵ Bairi caroaro tũgoñãña mujãã caátĩãnipeere. Catũgomasĩenarẽ bairo ãmerĩcõãña. Catũgomasĩrã na caãnorẽ bairo puame roque átiãña. ¹⁶ Ati rãmũrĩrẽ camasã roro átinucũñama. Bairi mujãã puame tocãnacãnia caroare áticõã ninucũña. Caroare átiãnaeticõãña. ¹⁷ Catũgomasĩenarẽ bairo ãmerĩcõãña. Marĩ Quetiupãu, marĩ caátipee cū caborijere masĩña. Tiere masĩrã yua, bairo jeto ása. ¹⁸ Tunu bairoa eticũmueticõãña. Caeticũmupai puame cū majũã royetuanemõũ baiyamĩ. Mujããrẽ ñe ũnie rũsaeto Espĩritu Santo cū camasĩõrĩjẽ puame roquere boya. ¹⁹ Tunu bairoa Dios caroaro cū caátie mujãã majũ ãmeo quetibũjũya. Salmos,

himnos cawāmecuti tuti macāājē, bairi tunu Espiritu Santo jūgori basarique cūārē ʘseanirīqūē mena basapeoya. Mųjāā camasīrō cārō marī Quetiupaʘre cū basapeoya. ²⁰ Tocānacānia marī Pacʘ Diore, “jMų ʘujāñuñña jāā mena!” qūñña, nipetiri wāme mųjāārē cū caátiere tūgoñarī. Marī Quetiupaʘ Jesucristo wāme mena, cū camasīrījē mena bairo qūicdā ninucūña.

La vida familiar del cristiano

²¹ Mųjāā nipetiro Jesucristore cañroarā mųjāā āniña. Bairi nʘcūbʘgorique mena āmeo ĩñaña mųjāā majū. Āmeo baibotioeticdāña.

²² Mųjāā, carōmia, camanapūācʘna cūā, marī Quetiupaʘ yaye quetire marī catūgoʘsarore bairo mųjāā manapūā na cañrījē cūārē tūgoʘsaya. ²³ Jesucristo pʘame cūrē cañroari poa macāāna Jūgoʘcʘ majū niñami. Torea bairo mųjāā tocānacāñā canʘmoacʘna, mųjāā nʘmoarē cajūgoʘcʘare bairo cajūgoñna mųjāā āniña. Apeyera tunu Jesucristo pʘame marī, cūrē cañroari poa macāāna, cū rupaʘre bairo caānarē Canetdōpʘaʘ niñami. ²⁴ Marī, Jesucristore cañroari poa macāāna ānirī cū yaye quetire marī cabaibotioata, ʘuētīña. Torea bairo marī mena macāāna rōmirī na manapūārē jīcā wāmeacā ũno na cabaibotioata, ʘuētīña.

²⁵ Jesucristo pʘame marī, cūrē cañroari poa macāānarē marī mairī, marī netdōgʘ riayupi. Torea bairo mųjāā cūā canʘmoacʘna bʘtioro na maiña mųjāā nʘmoarē. ²⁶ Dios cū caññajoro carorije cacūgoenarē bairo marī cañniparore bairo ĩ, riayupi Jesús. Oco mena ʘgueri coserericarore bairo roro marī caátiere marī coserebojayupi, cū yaye quetire marī catūgoʘsaro jūgori. ²⁷ Bairi caroaro jutiro caʘgueri manorē bairo marī yeri cūārē carorije manorē bairo cosecōāñupī. Marī, cūrē cañroari poa macāāna tunu cū caetanemopa rūmʘ caetaro ñe ũnie caroa macāājē rʘsaeto marī cañniparore bairo ĩ, bairo marī ásupi. ²⁸ Bairi mųjāā canʘmoacʘna mųjāā nʘmoarē na maiña. Mųjāā rupaʘre mųjāā camairōrēā bairo mųjāā nʘmoa cūārē na maiña. Caroaro na juátinemoña. Ni jīcāñ ũcū cū nʘmorē cajuátinemoʘ pʘame, cū rupaʘre caroaro camajūgoʘre bairo niñami. ²⁹⁻³⁰ Noa ũna na rupaʘre cateerā maniñama. Na rupaʘre camajūgorā jeto niñama. Jesucristo cūā marirē, cū rupaʘre bairo caānarē marī maiñami, cū yarā marī caño jūgori. ³¹ Atore bairo marī ĩ cūñupī Dios: “Jīcāñ cañmʘ carōmio mena cū cawāmojiyaata, cū pacʘa tʘre witigʘmi. Ape wiipʘ ānigʘmi cū nʘmo mena. Bairo na caño, jīcāñrē bairo na ʘiñagu. Jīcā rupaʘre bairo nigarāma,” marī ĩ cūñupī Dios. ³² Atie queti cañnimajūrījē, tirūmʘpʘre na camasīētājē āme rūmʘrī roquere marī camasīrījē niña. Jesucristo, bairi marī, cūrē cañroari poa macāāna jīcā rupaʘre bairo marī cañnierē ĩgʘ ʘiña, bairo yʘ cañata. ³³ Torecʘ, atore bairo mųjāā caátipeere yʘ boya: Mųjāā, canʘmoacʘna tocānacāñā, mųjāā rupaʘre mųjāā camairōrēā bairo mųjāā nʘmoa cūārē na maiña. Tunu bairoa mųjāā, carōmia, camanapūācʘna cūā tocānacādō mųjāā manapūārē na nʘcūbʘgoya.

6

¹ Mųjāā, na pūnaa cūā, marī Quetiupaʘ yaye quetire catūgoʘsarā ānirī, mųjāā pacʘa na cañrījērē tūgoʘsaya. Bairo átaje caroa cariape macāājē niña. ²⁻³ Dios, “Caroa wāme mʘ yʘ átigu,” cū cañjūgoyeticūrīqūē mena macāājē Moisés ānacū cū caroticūrīqūē jīcā wāme atore bairo ĩña: “Mųjāā

pasuare na n̄cūbugoya. Bairo m̄jãã caápata, m̄jãã useanigarã. Bairo caána añirĩ, ati yeparure yoaro m̄jãã añigarã,” ïña.

⁴ Tunu m̄jãã, capasna, m̄jãã p̄naarẽ caasiapairã na ãnio joroque na ápericõãña. Caroaro mena roque na beyoya. Marĩ Quetiupaure ïroarique cūãrẽ na quetib̄juya caroaro mena.

⁵ M̄jãã, paabojari majã cūã, m̄jãã quetiuparã ati yepa macããna na caĩrj̄erẽ t̄gousaya. N̄cūbugorique mena na carotirijere ása. Jesucristo yaye quetire m̄jãã cat̄gousarore bairo na cūãrẽ j̄icãrõ t̄nia, ape wãme t̄goñar̄icãrõ mano na t̄gousaya. ⁶ Paabojari majã j̄icããrã caroaro paayama, na quetiuparã na caññajoro, jãã mena na useaniáto, ïrã. Bairo caroaro paamirãcūã, cabero na caññaeto p̄amerẽ paaetiyama. Na ùnarẽ bairo baieticõãña. M̄jãã p̄ame roque Jesucristore capaabojari majã añirĩ, Dios m̄jãã caátipeere cū caborore bairo ïtorique mano ása. ⁷ “Camasã ãm̄ua marĩ caãno j̄ugori mee, Jesucristo ãm̄ua marĩ caãno j̄ugori p̄ame roque, caroaro marĩ paagarã,” ï t̄goñarĩ, paaya caroa paarique ùnierẽ. ⁸ Merẽ m̄jãã masiña atiere: Marĩ tocãnacã̄p̄ua paabojari majã, o paabojari majã caãmerã cūã caroaro marĩ caátaje cãrõ j̄ugori caroare marĩ jogumi marĩ Quetiupā p̄ame.

⁹ M̄jãã, paabojari majã quetiuparã cūã, m̄jãã ãm̄uarẽ caroaro na n̄cūbugoya. Narẽ roro na tuti epeeticõãña m̄jãã ãm̄uarẽ. M̄jãã caãnierẽ m̄jãã masiritiepa. M̄jãã cūã narẽ bairo ãm̄recóop̄u m̄jãã Quetiupā cūgoya. Cū roque nipetiro camasãrẽ j̄icãrõ t̄nia marĩ ïñapeoyami.

Las armas espirituales del cristiano

¹⁰ Bairi ȳ yarã, ȳ bairãrẽ bairo caãna, caãnitusari wãme atiere m̄jããrẽ ȳ quetib̄j̄u woajoya: Marĩ Quetiupā cū camasĩõrj̄ẽ mena yeri p̄na tutuarã ãña. ¹¹ Dios cū camasĩõrj̄ẽ nipetirije m̄jããrẽ cū cajorije mena wãtĩ m̄jããrẽ cū caĩtorijere ãnotaya. J̄icãũ soldau paj̄iãr̄icãrõp̄u ácú, cū rupaure maij̄ugou, r̄p̄oa peorica coro, bairi ãpõã jutiro cūãrẽ jãñañami. Torea bairo Dios cū camasĩõrj̄ẽ j̄ugori wãtĩ roro cū caĩrj̄ẽ, roro cū caátigarije cūãrẽ m̄jãã ãnotamasĩgarã. ¹² Marĩã, caroaro añigarã, ãmeo q̄ũerãrẽ bairo marĩ átiya. Bairãp̄ua, camasã mena mee ãmeo q̄ũerã marĩ baiya. Wãtĩ yeri p̄na quetiuparã mena ãmeo q̄ũerãrẽ bairo ána marĩ baiya. Wãtĩ yeri p̄na p̄ame cabauena nimirãcūã, ati ãm̄recóop̄u nicõãñama, catutuarã. Na camasĩrj̄ẽ mena camasã carorãrẽ roro majũ na caátipeere rotinucũñama. ¹³ Bairi m̄jãã p̄ame Dios cū camasĩõrj̄ẽ nipetirije m̄jããrẽ cū cajorije mena t̄goñatutuaya. Bairo t̄goñatutuari, wãtĩ m̄jããrẽ cū caĩbusj̄arĩ r̄m̄u ùnorẽ cū caĩrj̄erẽ t̄goenarẽ bairo m̄jãã t̄goñanetõcõãgarã. Bairo t̄goñanetõcõãrĩ yua, Jesucristo yaye quetire cajãnaenarẽ bairo m̄jãã ãnicõã nigarã.

¹⁴ J̄icãũ soldau cū wapana mena cū caãmeoq̄ũẽparo j̄ugoye ãpõã asero mena jãñañami. Caãnij̄ugoro ti asero mena carupawẽrẽ jiyayami. Bairo jiya yaparori bero, cū yerire ãnotagu, ape jutiro ãpõã jutirore cū cotiap̄u jãñaẽnotayami. M̄jãã, cūãrẽ bairo caroaro netõgarã, Dios yaye caroa quetire m̄jãã yerip̄u m̄jãã cat̄goñacõãno boya. Tunu bairoa caroaro netõgarã, carorije cawapamoenarẽ bairo m̄jãã ãnicõã ninucũgarã Dios cū caññajoro. ¹⁵ Tunu soldau cū caãmeoq̄ũẽpáro j̄ugoye r̄p̄o juti peayami. Torea bairo m̄jãã cūã Dios yaye quetire m̄jãã caquetib̄j̄uñesẽãparo j̄ugoye tiere caroaro masĩj̄ugoyecusa, caroa yericutajecuna na ãnio

joroque na mujãã caátiparore bairo írã. ¹⁶ Tunu soldau cū wãmoa ti-ire cūgoyami. Cū wapana, “Yeruᵐ mena na cawērījē caūrījē yᵐpᵐre caetaro yᵐ ãrē,” ĩ, bairo átiyami. Torea bairo mujãã cūã Jesucristo mena mujãã catũgoñatuturo boyo, wãtĩ mujããrē roro cū caátigamirījērē mujãã caēñotamasĩparore bairo írã. Atie caānimajūrījē niña. ¹⁷ Tunu soldau cū rᵐpoa buire pesayami ãpõã coro. Tunu bairoa ñosērĩcãpãĩrē cūgoyami, cū wapanarē na netõñacãcõãgᵐ. Torea bairo mujãã cūã Dios mujããrē cū canetõõrījērē tũgoñacõã ninucũña, wãtĩ marĩ wapacᵐ roro cū caátirotigamirījērē netõñacãcõãgarã. Tunu bairoa Dios yaye quetire Espĩritu Santo cū camasĩõrījē mena uwiricaró mano camasãrē na quetibujᵐya, wãtĩ roro cū caátigarijere netõñacãcõãgarã. ¹⁸ Apeyera tunu Diore cū jēnijãnaeticõãña. Espĩritu Santo cū camasĩõrījē jãgorĩ Diore cū jēnicõã ninucũña tocãnacã rᵐmᵐa. Cawũgoapairãrē bairo baieticõãña. Espĩritu Santo marĩ yeripᵐ cū caĩrījērē caroaro tũgoya. Tunu bairoa, “Marĩrē yᵐecᵐmĩ,” ĩēna, Dios yarã nipetirore na jēnibojaya Diopᵐre.

¹⁹ Tunu yᵐ cūãrē Diopᵐre yᵐ mujãã jēnibojawa camasãrē yᵐ caquetibujᵐ masĩpeere. Tunu uwiricaró mano Dios yaye queti tirãmᵐpᵐre na camasĩpeyoetaje nipetiro camasãrē cū canetõõgarijere caroaro yᵐ caquetibujᵐparore bairo írã, yᵐ mujãã jēnibojawa. ²⁰ Atie quetire yᵐ quetibujᵐ rotijowĩ Dios. Bairo Dios yᵐ cū caquetibujᵐrotijomiatacũãrē, tie queti wapa ato preso jorica wiipᵐ yᵐ cũrocacõãwã. Bairo atopᵐ nimicũã, uwiricaró mano ato macããnarē Dios yaye quetire na yᵐ caquetibujᵐparore bairo írã, yᵐ mujãã jēnibojawa.

Saludos finales

²¹ Apeyera, marĩ yᵐᵐ, Tĩquico, marĩ camairē mujãã tᵐpᵐ cū yᵐ joya. Cū pᵐame marĩ Quetiupᵐᵐ cū caroticũrĩqũērē yᵐre cajᵐpᵐãñinucũñi niñami. Mujãã tᵐpᵐ etaᵐ, mujããrē quetibujᵐgᵐmĩ yᵐ cabairije nipetirijere. ãme ati rᵐmᵐrĩ yᵐ caátie cūãrē quetibujᵐgᵐmĩ. ²² Torecᵐ, mujãã tᵐpᵐ cū yᵐ joya, jãã cabairijere mujããrē cū caquetibujᵐparore bairo ĩ. Bairo cū caquetibujᵐro, mujãã pᵐame mujãã tũgoña yerijãñagarã tunu.

²³ Yᵐ yarã, marĩ pacᵐ Dios, marĩ Quetiupᵐᵐ Jesucristo mena caroa yeri pũnacᵐtajere cū jonemoáto mujããrē. ãmeo mairĩqũērē, bairi tũgoñatutuarique cūãrē cū jonemoáto. ²⁴ Noa ñna marĩ Quetiupᵐᵐ Jesucristo cū na camaijũgoricarore bairo camaitũgoñacõãñinucũrãrē caroare na cū jonemoáto.

Tocãrõã niña atie queti yᵐ cawoaturije.

Carta de San Pablo a los FILIPENSES

Saludo

¹ Yñ, Pablo cawãmecucu, bairi Timoteo menarẽ, Jesucristore capaabojari majã ãnirĩ mujãã Filipo cawãmecuti macã macããnarẽ ati carta mena mujããrẽ quetibujũ woajorã jãã átiya. Mujãã nipetiro, Dios yarã, Jesucristo yaye quetire catũgousarã, mujããrẽ cajũgoñubueri majã obispoa, bairi mujãã diáconoa cũãrẽ quetibujũ woajorã jãã átiya ati carta mena. ² Bairi mujããrẽ jãã ñña: Marĩ Pacũ Dios, bairi marĩ Quetiupau Jesucristo mena mujããrẽ caroare na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cũãrẽ na jonemoáto.

Oración de Pablo por los creyentes

³ Mujãã, Filipo macããna, mujããrẽ yũ catũgoñarõ cãnacãnia, “Dios, yũ mena mũ ñujãñuña,” ñinucũña. ⁴ Bairo mujãã caãnierẽ Diore cũ jẽninucũũ, tocãnacãnia useanirĩqũẽ mena jeto cũ yũ jẽninucũña. ⁵ Mujãã puame Jesucristo mena mujãã catũgousajũgoripauũ cũ yaye caroa quetire yũ caquetibujũro yũ mujãã juátinewowũ. Bairi ãme cũãrẽ bairoa mujãã juáticõã ninucũña yũ capaarijere. ⁶ Bairi atore bairo mujããrẽ ñi tũgoñña: Dios puame mujãã yeri tũgoñawasoariquere mujãã joyupi, carorije mujãã caátaje jãnarĩ, caroa cũ cacũrĩqũẽ puamerẽ mujãã caátimasĩparore bairo ñ. Tore bairo jeto caroa wãmerẽ mujãã átiãninemonutuao joroque mujãã átigami, Jesucristo nemo cũ catunuetari rãmũũ.

⁷ Mujããrẽ yũ mainucũña. Tunu bairo caroaro mena yũ mujãã juátinucũña. Bairo yũ mujãã cajuátineworjẽ jũgori yũ puame, noo, ato preso jorica wiipũ ãcũ, o quetiuparã watoapũ ãcũ, “Atie Jesucristo camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ queti caĩtorique mee ñña,” na ñi quetibujũ masĩõnucũña nipetiro camasãrẽ. Bairi mujãã nipetiro mena caroaro yũ catũgoñarjẽ ñuña. ⁸ Jesucristo mujããrẽ cũ camairõrẽ bairoa yũ cũã mujããrẽ yũ majãñuña. Bũtioro mujããrẽ yũ caĩñagarijere masĩñami Dios cũã.

⁹⁻¹⁰ Bairi tunu atore bairo Diore cũ ñi jẽninucũña mujãã caãnierẽ: “Filipo macããnarẽ nemojãñurõ na caãmeomaitũgoñapeere na joya. Tunu bairoa caroa wãme na caátipee majũrẽ na cabesemasĩparore bairo ñ, capee caroaro cariape tũgoñarĩqũẽrẽ, bairi tunu caroaro ãnimasĩrĩqũẽ cũãrẽ na joya,” ñi jẽninucũña Diopũre. Bairo baiãna, carorije áperã, caroaro majũ mujãã ãnimasĩgarã. Bairi ni jĩcãũ ùcũ Jesucristo nemo cũ catunuetari rãmũ caãno mujãã caátajere busũpaitigami yua. ¹¹ Mujãã, Jesucristo cũ camasĩõjorije jũgori, tocãnacã wãme caroa cũ caátirotrijere caãnarẽ bairo mujãã nigarã. Bairo caroaro mujãã caátajere tũgoñarĩ, nipetiro camasã puame Diore cũ basapeogarãma.

Para mí la vida es Cristo

¹² Apeyera tunu, yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, atiere mujãã camasĩrõ yũ boya: Ato preso jorica wiipũ roro yũ cabaimiatacũãrẽ, Jesucristo camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ caroa quetire caroaro tũgorã átiyama. ¹³ Bairi ato nipetiro quetiupau yũ wii macããna, bairi aperã cũã yũ cabairijere masĩñama. Bairo masĩrĩ, “Jesús yaye quetire cũ catũgousarije jũgori ato preso jorica wiipũ na cacũrocaricũ ññami Pablo,” ñnucũñama. ¹⁴ Tunu

bairoa marī yarā nipetiro jāñurīꝛꝛa preso jorica wiipꝛ ꝛ ꝛ caānierē tūgorā, netōjāñurō Jesucristo mena tūgoñatutuayama. Bairi uwiricarō mano quetibujarā átiyama Dios yaye quetire.

¹⁵ Bairo quetibujumirācāā, jīcāārā na mena macāāna ꝛ meerē, na ꝛame roque camasā na catūgoꝛsaro borā, Jesucristo yaye quetire quetibujunucūñama. Aperā ꝛre na canetōga tūgoñarījē majū jūgorī, Jesucristo yaye quetire quetibujunucūñama. Aperā roque caroa ꝛamerē tūgoñarī quetibujunucūñama camasārē. ¹⁶ Naa, ꝛre na camairījē jūgorī Jesucristo yaye quetire quetibujunucūñama. Atore bairo ī masīñama: “Caroa queti Jesucristo camasārē cū canetōꝛpeere Pablo na cū caquetibujamasīꝛparore bairo ī, to preso jorica wiipꝛ cū caānie boꝛmi Dios,” ĩnucūñama caroa ꝛamerē catūgoñarī majā. ¹⁷ ꝛre canetōgatūgoñarī majā roque na majū na caátipee jetore borā, caroaro cariape quetibujuetiyama. Bairo cabairā ānirī, “Netōjāñurō popiye cū tāmāáto,” ĩrārē bairo ꝛ átiyama ato preso jorica wiipꝛ ꝛ caāno. ¹⁸ Bairoꝛꝛa, ꝛre ñe wapa maa ꝛre na caītūgoñarījē. ꝛre borā, o ꝛre boena, Jesucristo yaye quetire quetibujunetōrā átiyama bairāꝛꝛa. Bairo na caáto, ꝛ tūgoña useanijāñuñā.

Tunu bairoa butiōro jāñurī ꝛ useaninemogu. ¹⁹ Mújāā ꝛame ꝛre Diopare mujāā cajēnibojarijere ꝛ masīña. Tunu bairoa Jesucristo Yeri ꝛame ꝛ juátiyami. “Bairi atie nipetirije roro ꝛ cabairijere ꝛ netōcōāgꝛ,” ñi tūgoñamasīña. ²⁰ Dios ꝛre cū cajuátinempere butiōro ꝛ boya, di rāmꝛ ũno ꝛ capaarije mena ꝛ cayapapuaetiparore bairo ī. Nipetiro camasārē tūgoñatutuarique mena na ꝛ caquetibujūānipee roque boya. Bairi ꝛre na cawiyorotiata, o ꝛre na capajīārocarotiata cūārē, ñe wapa maa. Jesucristo mena ꝛ catūgoñatutuacōānucūñarījērē camasā nemojāñurō na caññacōñarījē roque butiōro wapacūtiya. ²¹ Atore bairo ñi tūgoñaña: ꝛ cacatiri rāmꝛ cārō Jesucristo cū carotirore bairo ꝛ áticōā ninucūgꝛ. Bairoꝛꝛa, ꝛre na capajīārocarotiata roque, netōjāñurō ñubujio. Tocārōā yua, Jesucristo mena ꝛ ānicōāni ágꝛ. ²² Baiꝛꝛa, mai ati yepapꝛre ꝛ caānicōā āmata, ꝛ capaarije Jesucristo ꝛre cū caroticūñarījērē netōjāñurō ꝛ átimasibujio. Bairi, “¿Dope bairo rita ꝛ caátianipee to ñunetōrōati?” ñi masīētīña. ²³ ꝛga wāme tūgoñarī ñi masīētīña, “¿Dise ũnie ꝛ cabaipꝛe to ñunetōrōati?” Ape wāmerā ꝛ riacoagacꝛꝛa, jicoquei Jesucristo mena ꝛ caānparore bairo ī. Bairo ꝛ cabairo roque ñunetōbujio. ²⁴ Baiꝛꝛa, ape wāmerā ꝛ caticōāñigacꝛꝛa, mujāārē ꝛ cajuátinemparore bairo ī. ²⁵ Tore bairo ꝛ cabairijere boyami Dios. Bairi atore bairo cariape ñi tūgoñaña: Mujāārē ꝛ cajuáticōāñipea niña mai. Bairo mujāā mena ꝛ caānoi yua, mujāā ꝛame netōjāñurō Jesucristo cū carotirijere mujāā áticōā ninucūgarā. Tunu bairoa cū mena tūgoñatutuari netōjāñurō mujāā useanigarā. ²⁶ Bairi cabero ꝛre na cawiyoro, mujāā watoa ꝛ caāno, Jesucristo caroaro ꝛre cū canetōñarījērē ĩñarā, mujāā useanigarā.

²⁷ Atore bairo mujāārē ꝛ cañrījē caānimajūrījē niña: Caroaro ānajēcꝛꝛa, Jesucristo yaye caroaro cū caquetibujucūñicā wāmerē bairoa. Bairi mujāā tꝛꝛꝛ ꝛ caetaata, o ꝛ caáꝛꝛicōāta cūārē, atore bairi wāme mujāā caānierē ꝛ queti tūgogaya: “Filipo macāāna ꝛame Jesucristo yaye queti camasārē cū canetōñarījērē jānaena, jīcā yericānarē bairo caroaro cariape cū carotirore bairo áticōā ninucūñarīparā tocānacā rāmꝛꝛa. ²⁸ Tunu bairoa na pesua narē roro na caátigamirījērē uwietiparā,” tore bairo mujāā na

caĩrĩjērē yu queti tũgogaya. Mujãã pesua pũame bairo mujãã cauwieterē ñnarĩ, “Marĩ yasicoagarã,” ĩ tũgoñagarãma. Bairo na caĩtũgoñamiatacũārē, mujãã pũame, “Dios marĩ netõõgami,” mujãã ĩ tũgoñamasĩgarã, mujãã cauwieteritũgoñarĩjē jũgori. ²⁹ Mujãã caãnajē cutipeere cũñupĩ Dios, cũ macũ mena mujãã catũgoñatutuaparore bairo ĩ. Bairũa, tie jeto mee mujãã cũñupĩ. Cũ yarã mujãã caãnoi, Jesucristore bairo popiye mujãã cabaipee cãārē cũñupĩ. Tie roque caãnimajũrĩjē niña. ³⁰ Yu, bairi mujãã cãã, popiye baimirãcãã, camasãrē marĩ caquetibujunetõõrĩjērē marĩ jãnaētĩña. Tirũmũpũre tutuaro mena yu caãtore mujãã ññawũ. Āme cãārē torea bairo yu caãticõãninucũrĩjērē mujãã queti tũgorã.

2

La humillación y la grandeza de Cristo

¹ Jesucristo pũame caroaro mujãã juãtinemoñami, mujãã yeri caroaro to cañajããparore bairo ĩ. Tunu mujããrē tũgoñamañami, caroa yericãtajere mujãã cacũgoparore bairo ĩ. Tunu Espĩritu Santo mujãã mena nicõãñami. Bairi mujãã majũ mujãã ãmeo maimasĩña. Cabopacarã cãārē mujãã ññamaimasĩña. ² Bairo mujãã cabairoi, atore bairo mujãã caãnierē yu boya: Caroaro ãmeo maicõãninucũña. Tunu jĩcã yericũnarē bairo jĩcãrõrē bairo mairĩ, bairi jĩcãrõrē bairo tũgoñarĩ, jĩcãrõrē bairo ãnajēcusa. ³ Tunu bairoa aperã na caãtore na netõga tũgoñaeticõãña. Tunu na ññatuti tũgoñaeticõãña. “Marĩ jeto marĩ masĩbotioya,” ñña, paaya Jesucristo mujããrē cũ caroticũrĩqũērē. Mujãã tocãnacãũpũa, nipetiro camasãrē na ñroaya. Bairo na ñroari, di rãmũ ñno, “Marĩ majũ aperã netõrõ caãnimajũrã marĩ ãniña,” ĩ tũgoñaeticõãña. ⁴ Ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ cũ yaye caroaro cũ caãnipee jetore cũ bootũgoñaeticõãto. Aperã yaye caãnipee ùnie cãārē cũ tũgoñato.

⁵ Jesucristo caroaro cũ catũgoñarĩcãrõrēã bairo mujãã cãã tũgoñaña.

⁶ Bairo pũame tũgoñañupĩ Jesús:

Dios macũ majũ nimicũã, mũrecõopũ cũ carotimasĩrĩjērē bairo ápeyupi.

⁷ Bairo Dios cũ caãnierē jãnacõãrĩ yua, ati yepapũre marĩrē bairo rupaũcutiri buiaetayupi.

Cabero butiácũ, paabojari majõcure bairo átiãninucũñupĩ.

⁸ Marĩrē bairo rupaũcutiri, cũ majũã cabũgoro macããcũrē bairo baiyupi.

Bairo cũ pacũ Dios cũ caritore bairo cabai ãnirĩ pajĩãecori riayupi.

Camasã na cañajõro bobooro roro majũ yucũpãĩpũ papuatuecori riayupi.

⁹ Bairo cũ cabairique jũgori tocãnacãũ buipũ netõrõ caãnimajũũ cũ cũñupĩ Dios.

Camasã tocãnacã wãme na caãmeoĩroarique netõjãñurõ caroa cũ wãmetiyupi Dios.

¹⁰ Bairi cũ wãmerē tũgorã, nipetiro caãna, Diotũ macããna, bairi ati tuti macããna cãã,

bairi ati yepa roca macããna cãã nipetiro rũpopatuuri mena etanumurĩ Jesure qũĩroagarãma.

¹¹ Bairi tunu ati mũrecõo nipetiro caãna, “Jesucristo, Quetiupũ, caãnimajũũ niñami!” ĩrĩ qũĩroagarãma.

Bairo qũĩroari, cũ pacũ Dios cãārē qũĩroagarãma.

Los cristianos son como luces en el mundo

¹² Apeyera tunu yu bairãrē bairo caãna, yu camairã mujããrē ñiña: Mujãã tũpũ yu caãno, yu yaye quetibujuriquere caroaro mujãã tũgõsawũ.

Bairi āmerē cayoaropu mujãārē yu caāniweyomiatacũārē, yu caĩjorijere mujãā tũgousagarā. Netõjãñurõ mujãā catũgousaro yu boya. Mujãā, Dios cũ canetõõricārā ānirĩ, mujãārē cũ caroticũrĩqũerē nucũbugoriquē mena tũgoña jãnaeticõãña. ¹³ Dios puame mujãā yerĩpu caroaro mujãā catũgoña peere mujãā joyami. Bairo jori yua, mujãā juátinemoĩami, nipetiro caroaro mujãā caátipeere mujãā caátipeyoparore bairo ĩ.

¹⁴ Bairi nipetirije mujãā capaarique cutiere useanirĩqũē mena ása. Āmeo busũpairicaro mano, jĩcãũ yericũnarē bairo paaya. ¹⁵ Tore bairo mujãā capaarique cutiere yu boya, noa ũna aperã jĩcã wãme ũno mujãā capaarijere na cabusũpaietiparore bairo ĩrã. Dios pũnaa carorije caáperārē bairo ānajēcusa. Bairi ati yepa macããna carorã watoapu nimirãcũã, mujãā roque caroaro ānajēcusa. Torecu, ati yepa macããna canaitĩrõrõpu caãnarē bairo caãna watoa nimirãcũã, mujãā puame ñocõã na cabusuworore bairo mujãā caãno ñuña. ¹⁶ Bairo āna, Dios yaye quetire mujãā caáticõãñajērē na quetibũju masĩõña camasĩenarē. Bairo mujãā caquetibũjumasĩõdata, Jesucristo ati yepapu nemo cũ catunuetari rũmu caetaro, caroaro yu tũgoña yerijãñagu, “Mũna mee Filipino macããnarē na yu quetibũjuñesẽãñupã,” ñi tũgoñagu. ¹⁷ Tunu Jesucristo yaye yu caquetibũjurije jũgori yure na capajĩãpa rũmu etaro baiya. Bairo cabaimiatacũārē, Dios yaye queti mujãārē yu caquetibũjuriquere tũgoñarĩ, yu useaniña. Mujãā puame tiere tũgousari, Jesucristo mena mujãā tũgoñatutuaya. Bairo mujãā cabairijere ĩñarĩ, Dios puame mujãārē ĩñajesoyami. Bairi marĩ nipetiro marĩ useaniña, tiere tũgoñarĩ. ¹⁸ Bairi yure bairo mujãā cũã useanicõãña.

Timoteo y Epafrodito

¹⁹ Apeyera tunu marĩ Quetiupau Jesucristo cũ caborore bairo yoaro mee mujãā tũpu cũ yu jogu Timoteore, mujãā caátĩãnie quetire tũgouseanigu. ²⁰ Timoteo puame yure bairo tũgoñanucũñami. Ni jĩcãũ ũcũ cũrē bairo caãcũ mujãārē camaitũgoñanucũũ maami. ²¹ Aperã nipetiro na yaye caãnipee jetore bonucũñama. Marĩ caátiere Jesucristo cũ carotirijere borã mee baiyama. ²² Merē Timoteore cũ mujãā masĩjãñuña caroaro cũ caátĩãnierē. Dios yaye quetire caroaro yure cũ cajuquetibũjunemorĩjē cũārē mujãā masĩjãñuña. Yu macũrē bairo caãcũ ānirĩ yu juátinemoĩami Timoteo. ²³ Bairi ato presopu caãcũ yure na caátipeere masĩpu, mujããtu cũ yu jogu. ²⁴ Bairo āmeacã cũ jogamicũã, Dios cũ caborore bairo yu cũã jicoquei mujãā tũpu yu atĩga ñitũgoñaña.

²⁵ Toreba bairo marĩ yu Epafrodito cũārē mujãā tũpu cũ yu catunuojoro ñuña. Cũ puame camasãrē yu juquetibũjunemonucũñami. Tunu yure bairo popiye baiyami. Bairi yu mujãā cabapacũtirotijoricure āmerē mujãā tũpu cũ tunuojogu yu átiya. ²⁶ Epafrodito puame butioro mujãā nipetirore ĩñagayami. Tũgoñarĩqũē pajĩãñuñami, cũ cariariquere mujãā caqueti tũgoroi. ²⁷ Cariapea mujãā tũgoricarã. Riajãñuwĩ Epafrodito. Bairo riari, riayasicobujiowĩ. Bairo cũ cabaimiatacũārē, marĩ Pacu Dios puame qũĩñamairĩ cũ catiowĩ. Yu cũārē ñĩñamairĩ, roro cũ cabairijere ĩnarĩ nemojãñurõ cũ tũgoña yapapuaeticõãto ĩ, cũ catiowĩ Dios Epafroditore. ²⁸ Bairi yoaro mee patowãcãrõ mena cũ yu tunuojogu, cũ mujãā caĩñauseani tũgoñatutuaparore bairo ĩ. Bairo yu caápata, yu cũã yu tũgoñarĩqũē paletigu. ²⁹⁻³⁰ Yu mujãā juquetibũjumasĩetĩña, cayoaropu caãna ānirĩ. Baiřna, yure mujãā cajuátinemorotijoricu puame

caroaro yu juátinemoñami. Cũ cãã Jesucristo yaye quetire camasãrẽ yu juquetibujunucũñami. Bairo yu juquetibujuri yua, cauwiورية watoa añirĩ riacoabujowĩ. Torena, mujãã tupu cũ caetaro, useanirĩquẽ mena cũ mujãã jëñibocágarã, marĩrẽ bairo marĩ Quetiupau yau cũ caãnoi. Tunu bairoa nipetiro cũ, Epafroditore bairo caãnarẽ na ñroaya.

3

Lo verdaderamente valioso

¹ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, ãmerẽ mujããrẽ yu quetibujutusagu: ¡Jesucristo mena useanirĩ ãnicõãña! Bairo mujããrẽ yu caĩwoaátajere tunu ãmerẽ yu caĩwoatunemorõ yure ricaati baipatoawãcõẽtña. Tunu tore bairo yu caáto mujããrẽ ñumajũcõãña. ² Bairi ricaati caquetibujurãrẽ na tũgoñamasĩrĩ ãña. Na ñna, roro caãna ãnirĩ, camasã na rupau macããjẽrẽ na yisetarotinuacũñama, “Dios yarã marĩ ãnirõã,” ĩ tũgoñamirã. ³ Na puame na rupau macããjẽrẽ cayisetaricarã na caãnimiatacããrẽ, cũ yarãrẽ bairo na ññaẽtĩñami Dios. Marĩ puame roquere cũ yarãrẽ bairo marĩ ññañami, cũ mena marĩ catũgoñatutuarije jũgori. Bairo ãna, Espiritu Santo cũ camasĩõrĩjẽ jũgori Diore cũ marĩ ñroaya. Tunu, “Jesucristo yarã marĩ ãniña,” useanirĩquẽ mena marĩ ĩ tũgoñãña. Ape wãme, bui marĩ rupau macããjẽ jũgori marĩrẽ dope bairo átimasĩã maa.

⁴ Baihua, ni jĩcãũ ũcũ, “¡Baietiya! ¡Átimasĩjãñuña marĩ rupau macããjẽrẽ yisetarique!” cũ caĩata, yu puame, “Tocãnacãũ netõrõ Dios yau yu ãniña,” ñi masĩbujion, nipetiro netõrõ tie ũnierẽ caátacu ãnirĩ. Tocãnacã wãme jãã ñicũjãã na caroticũrĩquẽrẽ yu átipecõãwũ. ¡Tũgoñijate! ⁵ Jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacã rũmurĩ yu cabuáricaro bero, yu rupau macããtõrẽ yisetayupa, jãã, judío majã, jãã caátinuacũrĩ wãmerẽ bairo. Bairi Israel majã yau ãnirĩ, Benjamín ãnacũ ya poa pãrãmipũ yu buiayupa. Bairi hebreo yaye basu, judío majã yau majũ yu ãniña. Yu pacu yarã, judío majã jeto ãma. Bairo tunu butiácupũ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquẽrẽ caĩroari majõcu ãnirĩ, fariseo majã mena macããcũ yu ãmũ. ⁶ Bairo caãcũ majũ ãnirĩ, Jesucristo yaye cũ caquetibujucũrĩquẽrẽ catũgousari majã puamerẽ popiye na baio joroque na yu ápu. Tunu bairoa ni jĩcãũ ũcũ, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquẽrẽ di wãme ũnorẽ, “Jĩcãrõ tãni áperiyami,” ñi masĩemi.

⁷ Bairo tirãmupure yu caãnajẽ cutajere, “Caãnimajũrĩjẽ niña,” caĩtũgoñãñarĩcũ nimicũã, ãmerẽ yua, “Tie ñe wapa maa,” ñi tũgoñãña. Jesucristo yau puame ãnigu, tore bairo yu caãnajẽ cutajere yu jãnacõãwũ. ⁸ Bairi yu Quetiupau Jesucristore yu camasĩrĩjẽ tocãnacã wãme netõrõ caãnimajũrĩjẽ niña. Jesucristo yau puame ãnigu, yu caãnajẽ cutijũgorique nipetirijere yu jãnapeticõãwũ. “Tie ñe wapa maa,” ñi tũgoñãña yu caãnajẽ cutijũgoriquere. ⁹ Nipetirijere yu jãnapeticõãwũ, cũ yau majũ ãnimasĩgu. Bairo Jesucristo mena yu catũgoñatutuarije jũgori, carorije wapa cacũgoecare bairo ñiñañami Dios, Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩquẽrẽ caroaro yu caátie jũgori mee. Bairi ape wãme camasã netõgarã na caátigamirĩquẽ puame yure wapa maa. ¹⁰ Atie puame niña caãnimajũrĩjẽ: Jesucristore cũ yu masĩgamajũcõãña butiuro. Jesucristo cariacõatacu cũ caãnimiatacããrẽ, Dios cũ catiotutua masĩñupĩ. Tie tutuarique majũrẽã yu cũã yu yeripũ yu bomajũcõãña. Tunu yu cũã ñi tũgoñamasĩgaya: “¡Jesucristo mena popiye marĩ baigarã. Cũ mena marĩ baiyasigarã, ĩ quetibujurique dope bairo ĩgaro to ññati,” netõjãñurõ ñi tũgoñamasĩgaya.

11 Bairo bairi yua, Dios cū yarā cariacoatanarē tunu na cū cacatiopa rūmū caetarore tūgoñarī, yū cūārē cū cacatioparore yū coteya.

La lucha por llegar a la meta

12 Bairo cotemicūā, “Āmerē yū caátie Dios cū caborijere ñe ũnie rusaeto yū átipeyocōāwū,” mujāārē ñiētīña. Baiṛua, tiere jīcārō tūni átipeyogu yū baiya. Mai, caānijūgoripaṛuṛu Jesús pṛame yū netōōwī, yare cū caátiroticūrīqūērē bairo yū caátipeyoparore bairo ī. 13 Yū yarā, “Yū majūā ñe ũnie caroaro yū caátie rusaeto,” ñiētīña. Bairo pṛame ñi tūgoñaña: Tirūmṛuṛe yū caānajē cūtajere yū majūā yū masiritiya. Pṛgani cārō tiere yū tūgoñanemoetigu yua. Caroaro yū caátipee pṛame roquere yū tūgoñajūgoyeticōā ninucūña. 14 Bairi caatṛeperi majōcu premiorē ñegū, butioro wēpūrō mena cū caátore bairo yū cūā butioro yū átiya Dios yaye yare cū caátiroticūrīqūērē. Bairo yū caáto yua, Jesucristo jūgori yū cawapatapee Dios yare cū cajogarijere yū jogūmi.

15 Marī nipetiro Jesucristo yaye quetire caroaro catūgousarā yū caīrōrē bairo marī catūgoñarō boya. Nī jīcāū ũcū mujāā mena macāācū ricaati cū catūgoñaata, Dios pṛame caroare cū masīōgūmi. 16 Bairo pṛame ñuña marīrē: Jesucristo yaye cū caquetibujucūrīqūē marī catūgousajūgoricarore bairo marī caáticōāno boya.

17 Yū yarā, yū bairārē bairo caāna, yū caátīānierē bairo ānajēcusa mujāā cūā. Tunu noa ũna mujāārē jāā caátiroticūrīqūērē bairo caāna cūārē na īñacōrī caroaro ānajēcusa. 18 Aperā pṛame roque caroaro āmerīñama. Na cabairijere jīcāni mee, capee majū mujāā yū quetibujūmiwū. Āmerē tunu tie na caátīānierē tūgoña yapapuari, caapee oco umayurique mena mujāārē ñinemoña tunu: Naa, bairo baiāna, “Jesucristo yucṛpāīṛu cū cariarique dope bairo átimasīā maa,” caīrārē bairo baicōā niñama. 19 Na pṛame na caátīānijesorije jetore butioro tūgoñañama. Tunu bairoa roro na caátie bobotūgoñaapeerea, tiere átibotioāniñama. Ati yepa macāājē jetore butioro tūgoñañama. Bairo caáticōāna ānirī yua, cabero yasiricaropu ágarāma. 20 Marī pṛame roque umṛecóopu caāniparā marī āniña. Tunu bairoa marīrē canetōū, Jesucristo, umṛecóopu caāniatacu nemo cū catunuatarore caroaro cū marī ānicotegarā. 21 Bairo etaṛ yua, marī rupau, cañueti rupauṛe wasoagūmi, cū rupau caroa rupauṛe bairo marī cacūgoparore bairo ī. Ati umṛecóo macāājē nipetirijere carotimasī ānirī bairo marī átigūmi.

4

Alégrese siempre en el Señor

1 Tore bairo cabaiānio, yū bairārē bairo caāna, yū camairā, butioro majū yū caīñagarā, atore bairo mujāārē ñiña: Hseanio joroque yū mujāā átiya. Jesucristo mena mujāā caānicōānierē tūgoñarī, “Yū paarique yasietigaro,” ñi tūgoñatutujāñuñu. Bairi, bairo jeto áticōānajēcusa: “Jesucristore cū tūgousajānaeticōāña,” ñiña.

2 Apeyera tunu mujāā mena macāāna rōmirī Evodia, bairi Síntique cūārē ñiña: Mujāā, pṛgarāṛua marī Quetiupau yarā rōmirī ānirī jīcā yerī pūnacunarē bairo tūgoñarīqūēcusa. 3 Mū cūā, yū bapa, yū mena caroaro caquetibujuricu, bairo mū caátipee yū boya: Evodia, bairi Síntique cūārē na juāsa. Caroa ānajē pṛamerē na quetibujūya. Na pṛame popiye baimirācūā, camasārē yū juquetibujūnemonucūwā Dios na cū canetōōrījē

quietire. Clemente mena, bairi aperã yure cajuátinemorã mena cãã camasãrẽ yu juquetibujunemonucũwã. Na cãã Dios mena cacatiãniparãrẽ woaturica totipũ merẽ cawoatuecoricarã niñama.

⁴ Bairi tocãnacã rũmũ, “Marĩ Quetiupũ yũ yũ ãniña,” ĩ tũgoña useanicõãña. Mujããrẽ ñinemoña: ¡Useanicõãña! ⁵ Tunu bairoa caroaro nũcũbugorique mena ãnajẽcusa, “Cañurã niñama,” aperãrẽ na mujãã caĩeconucũparore bairo, ĩrã. Marĩ Quetiupũ pũame yoaro mee atũgũmi ati yeparũre.

⁶ Bairi ati umũrecóo cabaipẽe jĩcã wãme ũnoacãrẽ tũgoñarĩqũẽ paipatowãcãẽtĩcõãña. Dios pũamerẽ cã jẽniña nipetirije ati umũrecóo cabaipẽere. Tunu jẽni yaparorã, “Dios, jãã mena mũ ñujãñũña,” qũĩña. ⁷ Bairo mujãã caátĩãmata, Dios pũame caroa yeri pũna cutajere mujãã jogũmi. Tie cã cajorije pũamerẽ ni jĩcãũ ũcũ tũgomasĩ peyoetigũmi, netõjãñurõ caroa majũ caãnoi. Bairi mujãã, caroa yeri pũna cacãgorã ãnirĩ mujãã tũgoñatutuacõã ninucũgarã. Jesucristo yarã ãnirĩ bairoa mujãã baicõã ninucũgarã.

Piensen en todo lo que es bueno

⁸ Bairi yũ bairãrẽ bairo caãna atore bairo mujããrẽ ñitũsagũ: Nipetirije cariape caãnierẽ, bairi tunu nipetirije marĩ canũcũbugorije ũnie cããrẽ cariape tũgoñaña. Nipetirije cariape marĩ caátie cããrẽ tũgoñaña. Tunu jĩcã wãmeacã ũno roro tũgoña asueticõãña. Tunu nipetirije ãmeo maitũgoñarĩqũẽ, bairi tunu, “Cañurijẽ niña,” nipetirije camasã na caĩtũgoñarĩjẽ cããrẽ tũgoñaña. Tunu nipetirije nocãrõ caroa ũnie, bairi tunu caroa mujããrẽ Dios cã caátiere cã mujãã catũgoñabasapeopee cããrẽ tũgoñaña.

⁹ Bairi mujããrẽ yũ caquetibujucũrĩqũẽrẽ bairo áticõãña. Mujãã, yũ caĩrĩqũẽrẽ catũgoricarã ãnirĩ, bairi yũ caátajere caĩñarĩcãrã ãnirĩ bairo ása. Bairo mujãã caátĩano, Dios, caroa yeri pũna cutajere cajou pũame mujãã mena ãnicõã nigũmi.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

¹⁰ Apeyera tunu nemorõ yure mujãã catũgoñarõĩ yũ useanijãñũña. Yũ cabopacarijere masĩrĩ yũ mujãã juátigayupa. Baipũ, “Yũ mujãã masiriticoasupa,” ĩ mee ñiña. “Yũ mujãã cajuátibujiopee pũame manató,” ĩ pũame roque ñiña. ¹¹ Tunu bopacari mujããrẽ jẽnirẽ bairo ĩ mee ñiña. Noo yũ cacũgorijeaca mena tocãrõã yũ useanimasĩña. ¹² Jĩcã rũmũ bopacau majũ yũ ãmũ. Ape rũmũ paio netõrõ yũ cũgowũ. Bairi noo cabairije watoa yũ ãnicõã masĩña. Queyari ugarique cũgoescu cãã, o paio ugarique cũgou cãã yũ ãnicõã masĩña. ¹³ Noo tocãnacã wãme cabairo yũ nũcãcõã nimasĩña, Jesucristo yure tũgoñatutuarique cã cajoroĩ. ¹⁴ Bairo yũ cabaiãnimasĩmiatacããrẽ, mujãã pũame yũ cacũgoetipũre yũ mujãã juárũ. Bairo mujãã caáto ñujãñũña.

¹⁵ Mujãã ya yepa Macedoniarũ caãniatacũ yũ cawitiro bero, Dios camasãrẽ cã canetõõrĩjẽ quietire yũ caquetibujũñesẽãjũgoripũrũ, mujãã, Filipino macããna jeto yũ mujãã juárũ. Mujãã, Jesucristo yaye quietire yũ caquetibujuriquere tũgouseanirã, yũ mujãã joyupa yure carũsarijere. ¹⁶ Tunu bairoa Tesalónica macãrũ yũ caãno, jĩcãni mee yũ mujãã jonemofũpã tunu yure carũsarijere. ¹⁷ “Yure mujãã cajorijere caĩñajoure bairo yũ ãniña,” ĩ mee ñiña. “Dios marĩrẽ cã caĩñabeseri rũmũ cajaro mujããrẽ caroare cã cajopee netõjãñurõ to ãmarõ, yure mujãã cajorije

jūgori,” ĩgũ ñiña. ¹⁸ Merẽ yũ mǎjǎã cajoriquere yũ cūgopeyocõãña. Bairi yũ caborije netõrõ yũ cūgoya. Epafrodito mena yũre mǎjǎã cajorique mena yũ caborije netõrõ yũ cūgoya ãmerẽ yua. Yũre mǎjǎã cajorique pũame werea ũnie caroa cajũtiũrĩjẽ mena Diore altar mesapũ na ca-joemũgõjorijere bairo baiya. ¹⁹ Bairi Jesucristo yarã mǎjǎã caãnoi, marĩ pacũ Dios pũame nipetirije mǎjǎãrẽ carũsarijere jogũmi pairo majũ, pairo cacãgou ãnirĩ.

²⁰ Bairi atore bairo ñiña: ¡To petieticõãto marĩ Pacũ Diore cũ marĩ cabasapeorije! Bairoa to baiãto.

Saludos finales

²¹ Bairi yũ ñurotijoya mǎjǎã nipetiro Dios yarã, Jesucristo yaye quetire catũgouũsarãrẽ. Tunu bairoa marĩ yarã yũ mena caãna cũã mǎjǎã ñurotijoyama. ²² Torea bairo nipetiro ato macããna Dios yarã, bairo quetiupũ emperador romano paabojari majã cũã mǎjǎã ñurotijoyama.

²³ Marĩ Quetiupũ Jesucristo mǎjǎã nipetirore caroare cũ jonemoãto. Tocãrõã niña atie queti yũ sawoaturije.

Carta de San Pablo a los COLOSENSES

Saludo

¹⁻² Yu, Pablo cawāmecucu, Dios yure cū cabeserique jūgori cū caquetibujarotijoricu, apóstol yu āniña ati cartare caquetibujawoajou. Marī yau, Timoteo mena mujāā, Colosas macā macāāna Jesucristo yaye quetire catūgousacōānucūrā, Dios cū caīroari poa mena macāānarē mujāā yu quetibujū woajoya ati carta mena. Bairi caānijūgoro atore bairo mujāārē ñiña: Marī Pacu Dios mujāārē caroare cū jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē cū jonemoáto, ñiña.

La oración de Pablo por los creyentes

³ Tocānacā rūmu Dios, marī Quetiupau Jesucristo Pacure jēnirā, mujāā caātiānierē tūgoñarī, “Jāā mena mu ñujāñuña,” jāā í jēninucūña. ⁴ Mai, jāā tūgoapu caroaro mujāā caātiānierē. Jesucristo mena mujāā catūgoñatutuarijere, bairi nipetiro Dios cū caīroari poa macāānarē na mujāā camairījē cūārē jāā tūgoapu. ⁵ Mujāā puame caroa cariape queti, Dios camasārē cū canetōōgarijere cariape tūgorā, Dios cū caīrīcārōrēā bairo mujāārē unurecōopu caroaro cū caātipeepe mujāā cotejūgoypa. Bairo coteāna, Dios cū caīroari poa macāānarē na mujāā juātinemoñupā. ⁶ Atie caroa queti mujāā catūgorique puamerē nipetiropure tūgorā átiyama camasā aperā cūā. Bairo tūgorā yua, jīcāārā tūgousarā átiyama. Na, catūgousari majā puame caroaro ānimasīrā baiyama tie queti jūgori. Dios camasārē cū camairījērē tūgori, “Cariape queti niña,” mujāā caītūgoñarī rūmu bero, caroaro mujāā caānimasīrōrē bairo na cūā caroaro ānimasīrā baiyama. ⁷ Marī yau, marī camai, Epafra cawāmecucu puame tie quetire mujāārē quetibujū jūgoypu. Cū roque caroú jāā mena capaanucūā ānirī Jesucristo cū caroticūrīqūērē bairo átinucūñami. Mujāā cūārē cajuātinemonucūñ niñami. ⁸ Bairo caācū ānirī yua, cū puame jāātu etari bero, jāā quetibujuwī mujāā cabairijere. Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori mujāā caāmeomairījērē jāā quetibujuwī.

⁹ Bairi caroaro mujāā caātiānierē jāā catūgojūgorica rūmu bero Diopure jāā jēnibojāñāētīña, mujāā caātipee Dios cū caborijere mujāārē caroaro cū camasīōparore bairo írā. Tunu bairoa Espiritu Santo cū camasīōrījē tocānacā wāme mujāārē cū cajoparore bairo írā, jāā jēnibojanucūña Diopure. ¹⁰ Bairo mujāā puame cū camasīōrījē cūgori yua, marī Quetiupau yarārē bairo caroaro mujāā átimasīānigarā. Bairo ána, mujāā caātie cū caīñajesorije ūnie jetore mujāā átīcōā ninucūgarā. Caroa átaje tocānacā wāmerē mujāā átigarā. Tunu bairoa Diore cū mujāā masīnemogarā. ¹¹ Apeyera tunu mujāārē jāā jēnibojaya Diopure, cū camasīrījē ñe ūnie carusāetie mena mujāārē cayeritutuarārē bairo cū áparo írā. Bairo mujāā puame tūgoñatutuari yua, dope bairo ricaati mujāārē cabaibujiopeere caroaro mena mujāā nucācōāgarā. ¹² Tunu bairi marī Pacure, “Mu ñujāñuña jāā mena,” useanirīqūē mena cū mujāā ígarā. Cū puame mujāā yerire wasoari bero cū carotīmasīrīpau caroaro cabusuropu cajāāmasīparā majū mujāā ānio joroque mujāā átiyami. Bairo jeto nipetiro marī, cū ya poa macāānarē marī átinucūñami. ¹³ Wātī cū carotirore bairo caāna cū mena canaitīārōpu caānarē bairo marī

caānimitacūārē, cū cawiyoricarārē bairo marī ānio joroque marī ásupi Dios. Bairo marirē netōōrī yua, cū macū cū camai, cū carotimasīrīpau macāānarē bairo marī ānio joroque marī ásupi. ¹⁴ Cū macū cū cariarique jūgori marī netōōñupī. Roro marī caátajere marī masiriyobojayupi.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

¹⁵ Dios marī caīñæcū cū caānimitacūārē, cū macū Jesucristo cū caátajere tūgoñarī, cū marī masīmasīña Dios cū caānajē cūtiere. Na, pugarāpua jīcārō tāni niñama. Jesús pūame nipetirije Dios cū caqūēñorīqūē upau niñami. ¹⁶ Jesús jūgori qūēñoñupī Dios ati umurecōo macāājē nipetirijere. Ati yepa macāāna, jōbui macāāna cūā, cabauena, cabaurā cūā nipetirore na qūēñoñupī. Baiři jōbui macāāna carotimasīrā cūārē na qūēñoñupī. Jesucristo jūgori nipetiro caānarē na qūēñoñupī Dios, cūrē na caīroaparore bairo ī. ¹⁷ Nipetirije ati yepa macāājērē cū caqūēñoparo jūgoyepua Jesucristo merē āñupī. Tunu bairoa cū camasīrījē jūgori ati umurecōo macāājē ricaati baietiya. Jīcārō tāni ānijūgoyecutiya cū caátimasīrījē jūgori. ¹⁸ Marī nipetiro Jesucristore caīroarā, jīcā rupauere bairo, jīcā poa macāāna marī āniña. Jesucristo pūame marī rupoare bairo niñami, marī Quetiupau majū. Cū, nipetiro netōōrō caānimajūū cū caānoi, marī, cū caīroari poa macāānarē cū camasīrījē jūgori caroa tūgoñarīqūērē marī jomasīñami. Cariacoaatca nimicūā cacatījūgoricū majūrē cū cūñupī Dios, nipetiro jūgocū cū caāniparore bairo ī. ¹⁹ Dios, bairo tūgoñañupī: “Yū macū cūā yūrea bairo cū ānajē cuparo. Nipetirije cū cūā yū caānierē bairo cū āmarō,” ī tūgoñañupī. ²⁰ Jesús jūgori ati umurecōo macāāna nipetiro, jōbui macāāna, ati yepa macāāna cūā cūrē roro na caīñaterijere na jānao joroque átigayupi. Jīcāū yeri pūnarē bairo cū mena na ānio joroque na átigayupi, Jesús yucupāipū cū cariarique jūgori.

²¹ Mūjāā, cajūgoyepure Dios yarā mee, cū pesuare bairo caāna mūjāā āñupā. Roro mūjāā caátaje jūgori, tunu mūjāā yeripū roro mūjāā catūgoñarījē jūgori cūrē cateerārē bairo mūjāā āñupā Dios cū caīñajoro. ²² Bairo mūjāā cabaimiatacūārē, Dios pūame cū macū popiye cū cabairiarique jūgori mūjāā qūēñoñupī. Baiři āmerē caroaro cū mena mūjāā āniña. Cū yarā majū, cūtu caápārā carorije cawapamoenarē bairo mūjāā tuao joroque mūjāā ásupi. ²³ Carorije cawapamoenarē bairo mūjāā tuagarā, Jesucristo mena caroaro mūjāā catūgoñatutuacōāmata. Tunu bairoa caroa quetire mūjāā catūgoriquere mūjāā cajānaeticōāta, torea bairo mūjāā tuagarā. Atie quetire nipetiropure tūgorā átiyama camasā aperā cūā. Yū, Pablo cawāmecucū cūā atie quetirea caquetibūjuri majōcū yū āniña.

Pablo encargado de servir a la iglesia

²⁴ Bairo mūjāārē caquetibūjūāninucūū ānirī popiye yū baiya. Yū useañiña baipua. Jesucristo yarā cū rupauere bairo caānarē popiye cū cabaibojaricarorea bairo yū cūā popiye mūjāārē yū baibojaya, nemojāñurō cū yaye quetire mūjāā camasīparore bairo ī. ²⁵ Dios pūame mūjāā cū caīroari poa macāānarē cajūpaaū majū yū cūwī. Bairo yū cūrī yua, cū yaye quetire caroaro cariape mūjāārē yū quetibūjū pey-otiwī. ²⁶ Caānijūgoripauere mai, capee tutiri bero macāāna camasārē na masīōesupi Dios, cū caátipeere. Tiere ati rūmurī roquere marī, cū yarārē marī masīōwī. ²⁷ Atore bairo niña Dios cū catūgoñajūgoyetirique: Tirūmūpūre camasā na camasīētājērē cū yarā ati yutea macāāna roquere

na masĩōgayami. Atie niña caroaro cariape âme cū camasĩōgarije: Jesucristo p̄ame judío majã jeto mee, judío majã caãmerã mena cūãrẽ ânicoã nigami. Bairo cū yarã ânirĩ Dios caroaro majũ cū caãnierẽ bairo caãna na ânio joroque na átigumi judío majã caãmerã cūãrẽ.

²⁸ Bairi jãã quetibuj̄nucũña Jesucristo yaye quetire nipetiro camasãrẽ. Na jãã beyoya. Na jãã quetibuj̄yaya nipetirijere jãã camasĩō cãrõ, Jesucristo yarã p̄ame carorije wapa mánarẽ bairo cõtũ na caetaparore bairo írã. ²⁹ Bairo carorije wapa mána cõtũ na caetapeere bou, nipetirije yu catutuarije, Jesucristo ȳre cū cajorije mena yu paãninucũña.

2

¹ Torecũ, atore bairo mujãã camasĩō yu boya: Yua, mujãã caátianipeere butiuro yu tũgoñaña. Bairo tũgoñarĩ yua, caroaro mujãã caátianipeere yu juátinemoña. Laodicea macã macããna, bairi nipetiro yure caĩñaetana cūãrẽ caroaro na caátianipeere yu juátinemoña. ² Na yeripũ tũgoñatuariquere Dios cū cajoparore bairo ĩ, na yu juátinemoña. Jĩcã poa, jĩcã yericunare bairo na âmeo maiáto ĩ, na yu juátinemoña. Tunu bairoa Dios yaye quetire ñe ũnie rusaeto na tũgomasĩáto ĩ, na yu juátinemoña. Bairo masĩrã yua, tirẽm̄p̄ure camasã na camasĩētãjẽ ati yutea roque Dios cū camasĩōgarijere masĩp̄eyocõãgarãma, Jesucristo na mena cū caãnicõãnierẽ. ³ Nipetirije Dios yaye macããjẽ masĩrĩqũẽ caroa majũrẽ marĩ masĩmasĩña Jesucristo jũgori. ⁴ Tiere mujãã yu quetibuj̄yaya, apeĩ, ni jĩcãũ ũcũ cū caĩtorijere mujãã tũgore ĩ. Cũ yaye queti p̄ame jĩcãrõ tãnia baumirõcũã, ĩtorique macããjẽ niña. ⁵ Bairo yu p̄ame mujãã mena âmerĩmicũã, mujãã watoa âcãrẽ bairo mujããrẽ butiuro yu tũgoñanucũña. Tunu bairoa jĩcãrõ tãni mujãã caátianierẽ, bairi Jesucristo yaye quetire mujãã cajãnaetiere tũgori yu useaniña.

La nueva vida en Cristo

⁶ Bairi marĩ Quetiupau Jesucristore cū mujãã caĩroajũgoricarorea bairo âme cūãrẽ cū mujãã caĩroacõãno ñuña. Bairo ãna, Jesucristo mena jĩcãrõ ânicoã ninucũña. ⁷ Di rãmũ ũno cū aweyoeticõãña. Jesucristo yaye quetire tũgoñarĩ cū mena tũgoñatutanemocõã ninucũña tocãnacã rãmua. Tunu bairoa, “Mu ñujãñuña jãã mena,” Diore mujãã caĩrõ ñuña.

⁸ Caroaro tũgoña masacatiya aperã mujããrẽ caquetibuj̄urãrẽ, carorije jãã tũgõsare, írã. Na p̄ame, “Jãã yaye queti cariape niña,” caĩrã nimirãcũã, camasãrẽ ĩmawijiorã átiyama. Na yaye queti Jesucristo buerique mee niña. Na majũ na catũgoñarĩjẽ tirẽm̄p̄ure macããna ya wãme átajere quetibuj̄urã átiyama camasãrẽ. Tunu bairoa ati um̄recóo macããna cabauena na carotimasĩrjẽrẽ quetibuj̄urã átiyama. Bairi na tũgõsaeticõãña.

⁹ Nipetirije Dios cū caátianie Jesucristo menapũ ãniña. Bairi apeye quetibuj̄urique wapa maa. ¹⁰ Mujãã cũã Jesup̄urea mujãã ãniña. Bairo cū mena mujãã caãnoi, Dios p̄ame caroaro majũ cū caãnierẽ bairo caroarã ñe ũnie carusaena mujãã ânio joroque mujãã ásupi. Jesucristo p̄ame ati um̄recóo cabauena nipetirore na rotimasĩñami. ¹¹ Tunu bairoa Jesucristo mena mujãã caãnoi, mujãã rupaure cayiserotiena nimirãcũã, cayiserotiricarãrẽ bairo mujãã ãniña. Bairãp̄ua, judío majã na caátirotirijere bairo mujãã baletiya. Dios p̄ame Jesucristo mena mujãã caãnie jũgori, mujãã yeri tũgoñarĩqũẽrẽ wasoayupi, roro átajere mujãã cabojãnaparore bairo ĩ. Torena, Dios yarãrẽ bairo mujãã tuaya cū caĩñajoro yua. ¹² Dios

cū camasĩrĩjẽ jũgori, Jesucristo cariacoatacũ nimicãã, cãrẽ cũ cacatioriquere cariape mujãã tũgoyupa. Bairo catũgorã ãnirĩ mujããrẽ na cabautizari rãmu atore bairo mujãã baiyupa: Jesucristo, yepãũ cayaecoricũ mena cayaecoricarãrẽ bairo baimirãcũã, tunu cũ mena Dios cũ cacatioricarãrẽ bairo mujãã baiyupa. ¹³ Mujãã, cajũgoyepũre roro mujãã caátaje jũgori, bairi tunu Diore camasĩenarẽ bairo mujãã caãnoi, jĩcãũ caũmu cabaiyasiricũ ãnacũ cañurĩjẽrẽ cũ caátimasĩetatorea bairo mujãã cũã caroare mujãã átimasĩesupa. Bairo mujãã cabaimiatacũãrẽ, Dios Jesucristo cũ cacatioricarorea bairo mujãã cũãrẽ cawãma yeri cutajere mujãã joyupi. Jesucristo yarã ãnirĩ roro mujãã caátaje nipetirijere masiriyoboyupi. ¹⁴ Dios cũ caroticũrĩqũẽ marĩ caáperie wapa popiye marĩ catãmuopee paio ãnimiñupã. Bairo marĩã, carorije wapa pairã marĩ caãnimitacũãrẽ, Dios roro marĩrẽ cũ caátibujioatajere ápeyupi. Jesucristo yucũpãĩpũ cũ cariarique jũgori marĩ netõõwĩ. ¹⁵ Bairo tunu cũ cariarique jũgori umũrecóo macããna, wãtĩã catutuamirĩcãrãrẽ na netõnucãcõãñupĩ. Jĩcãũ pajĩãrĩ majã quetiupãũ cũ wapanarẽ cũ capajĩãtunuetari bose rãmu cũ wapanarẽ cũ bero boboo usaricarore bairo na átirotiyupi. Torea bairo na ásupi Dios wãtĩãrẽ. Na boboo joroque ásupi. Nipetiro na caĩñajoro rotimasĩrĩqũẽrẽ cacũgoenarẽ bairo na ãnio joroque na ásupi yua.

Busquen las cosas del cielo

¹⁶ Aperã atore bairo mujããrẽ írãma: “Jãã, judío majã, eti, uga, jãã caãtirotinucũrĩjẽrẽ mujãã tũgonucũbugoetiya. Tunu bairoa jãã bose rãmuĩrĩ macããjẽ, muĩpũ apei cũ cabuiari rãmu macããjẽ, bairi jãã cayerijãrĩ rãmu macããjẽ cũãrẽ mujãã tũgonucũbugoetiya. Bairo nucũbugoetiri, roro mujãã átiya,” mujããrẽ írãma. Bairo na caĩmiatacũãrẽ, na tũgõusaeticõãña. ¹⁷ Tie ãnie nipetiro mujããrẽ na carotigamirĩjẽ pũame Jesucristo ati yepãũ cũ caetaparo jũgoye macããjẽ judío majãrẽ Dios cũ caĩroticũrĩqũẽ niña. Bairopũã, merẽ Jesús cũ caetaro bero, tie dope átimasĩã maa marĩrẽ yua. ¹⁸ Aperã atore bairo mujããrẽ ãnemorãma: “Jãã, cãnietimirãcũã, qũẽguericarore bairo jãã ãñanucũña Dios cũ caĩñorĩjẽrẽ. Bairo tiere caĩñarã ãnirĩ caroaro jãã masĩña, aperã netõrõ. Bairi jããrẽ bairo ása mujãã cũã. Dios tũpũ ágarã, ángelea majãrẽ mujãã cajẽninucũbugoro ñña,” mujããrẽ írãma. Bairo caĩã nimirãcũã, bairo ãcõãrã ãña. Dios mee, camasã na catũgoñarĩjẽrẽ bairo tũgoñanucũñama. Bairo tũgoñarĩ, “Caãnimajũrãrẽ bairo jããrẽ ãñaña,” caĩtũgoñarãrẽ bairo bainucũñama. ¹⁹ Na pũame marĩ Jũgocũ, Jesucristo yarã mee niñama. Marĩ pũame roque cũ ya poa macããna marĩ ãniña. Cũã niñami marĩ rũpoare bairo caãcũ, marĩrẽ nipetirijere camasĩõũ, catutuarijere cajõũ. Tie jũgori Dios cũ caborore bairo jõpũame caroaro marĩ ãnajẽ cutinemogarã.

²⁰ Jesucristo yucũpãĩpũ cũ cariaro, mujãã cũã, cariaricarã ãnanarẽ bairo mujãã baiyupa Dios cũ caĩñajoro. Bairo cabairã ãnirĩ, ãmerẽ ati umũrecóo macããna cabauenarẽ carotiecõcõãna mee mujãã ãniña. Bairo caãna nimirãcũã, ¿dopẽĩrã ati yepã macããna cacatirãrẽ bairo na mujãã tũgõusayati mai, mujããrẽ na carotigarijere? ²¹ Atoore bairo rotiriquere mujãã tũgõusaya: “Atie ãnierẽ pãñaeticõãña. Atie ãnierẽ ugaeticõãña. Atie ãnie cũãrẽ ñeeticõãña,” na caĩrotirije ãnierẽ mujãã tũgõusaya. ²² Bairo mujãã catũgõusamiatacũãrẽ, tie ãnie nipetirije mujããrẽ na carotigamirĩjẽ mujããrẽ átimasĩã maa. Dios mee, camasã na catũgoñarĩjẽ mena na carotirije niña. ²³ Mujããrẽ na carotigamirĩjẽ

puame camasiriyorije niña. Tere catũgousarã puame, “Aperã netõrõ cañnimajũrã jãã ãniña,” ĩ tũgoñañama. Tunu tore bairo ána, na rupaurire popiye baio joroque átiyama. Bairi tie ũnie rotirique cariape quietire bairo baibauya marĩrẽ. Bairo baimirõcãã, marĩ rupaũru rorije marĩ caátigarije cañnierẽ ãnotamasĩtĩña tie ũnie mujããrẽ na carotigamirĩjẽ puame.

3

¹ Jesucristo cariacoatacu nimicũã Dios cũrẽ cũ cacatioro jũgori mujãã cãã cariacoatana nimirãcũã tunu cacatirãrẽ bairo mujãã baiyupa Dios cũ caĩñajoro. Bairo cabairã ãnirĩ, ati umũrecõo macããjẽ rotirique mee, Jesucristo jõbui Diotu cariape nũgõã carui yaye quieti puame roquere tũgousaya. ² Jõbui umũrecõo macããjẽ caroa jetore tũgoñaña, ati yepa macããjẽ carorijere tũgoñaena. ³ ãmerẽ mujãã Jesucristo, Dios mena macããcũ mena mujãã ãnajẽ cutiya. Bairi jĩcãũ cawãmaũ cabaiyasiricu ãnacũ ati yepa macããjẽ rotirique cũ catũgousaetorea bairo mujãã cãã tere tũgousaeticõãña. ⁴ Bairi mujãã cacatiri rãmũrĩ cãrõ Jesucristo cũ carotirore bairo mujãã áticõã ninucũgarã. Bairo áticõã ninucũrã yua, ati yeparu nemo cũ cabaujaetari rãmũ caetaro mujãã cãã cũrẽ bairo cũ mena cũ caasiyaborije mena mujãã ãnicõãgarã.

La vida antigua y la vida nueva

⁵ Bairi jãnacõãña ati yepa macããjẽ roro mujãã caátigarijere. Aperã rõmirĩrẽ na ñee epeeticõãña mujãã nũmoa caãmerãrẽ. Mujãã, carõmia cãã, mujãã manapũã caãmerãrẽ na ñee epeeticõãña. Mujãã nipetiro, dise ũnie carorijere ãmeo átiepeeticõãña. Aperãrẽ, mujãã catũgoñarĩjẽpu narẽ roro rupau mena átieperiquere átiga tũgoñaeticõãña. Tunu bairoa aperã na cacũgorijere ugoeticõãña. Apeye ũnierẽ ugorã, Dios meerẽ ĩroarã mujãã baigarã. ⁶ Tie ũnierẽ caátinucũrãrẽ batioro popiye na baio joroque na átigũmi Dios. ⁷ Cajũgoyepure mujãã cãã tie ũnie carorijere mujãã ásupa. ⁸ ãmerẽ yua, Jesucristo yarã ãnirĩ nipetirije roro mujãã caátiere jãnacõãña: ãmeo asiarique, bairi roro ãmeo awajatutirique, bairi roro ãmeo ĩñatutirique, bairi roro ãmeo basũpairique, bairi roro ãmeo ĩrĩqũẽ cããrẽ jãnacõãña. ⁹ Cajũgoyepu roro mujãã caátiga nucũñamirĩqũẽrẽ cajãnacõãrĩcãã ãnirĩ ãmerẽ yua ãmeo ĩtoepeeticõãña. ¹⁰ Jĩcãũ cawãmaũ cabũcu jutirore cũrĩ, cawãmarõ puame cũ cajãñawasoarore bairo mujãã cãã roro mujãã caátĩãnigarijere jãnarĩ, cawãma wãme caroaro átiãnajẽ puamerẽ mujãã tũgoñajũgoyupa. Dios mujããrẽ caqũẽnorĩcũ puame tunu mujããrẽ qũẽnonoñaĩ, cũrẽ bairo ãnajẽ cutajere mujãã cacũgoparore bairo ĩ. Bairo nemojãñurõ cũrẽ bairo ãnajẽ cutiri yua, ñe ũnie ruseto cũ mujãã masĩgarã. ¹¹ Bairi ãmerẽ yua, nipetirore Jesucristo cũ caĩñajoro ĩñaricaworique maniña. Noa ũna judío majã, judío majã caãmerã cãã, na rupau macããjẽrẽ cayisetarotiricarã, cayiserotiena cãã, aperopu macããna cãã, posa ũna cãã, paacoteri majã cãã, na majũã capaarique cũgorã cãã jĩcãrõrẽã bairo niñama. Jesucristo cũ caĩñajoro ĩñaricaworique maniña. Tie nipetiro marĩ caãnajẽ cutie ñe wapa maa. Jesucristo cũ caãnajẽ cutie roque cañnimajũrĩjẽ niña. Tunu bairoa cãã, marĩ nipetiro mena nicõãñami.

¹² Dios puame mujããrẽ maiñami. Mujãã beseyupi, cũ yarã mujãã caãniparore bairo ĩ. Jĩcãũ cawãmaũ cabũcu jutirore cũrĩ, cawãmarõ puame cũ cajãñawasoarore bairo mujãã cãã roro mujãã caátĩãnigarijere jãnarĩ, cawãma wãme caroaro átiãnajẽ cutaje puamerẽ átiãnajẽcusa.

Cabopacarãrê caroaro cariape na ñnamaiña. Na juátinemoña. Tunu bairoa, “Aperã netôrô caanimajürã jãã ãniña,” i tũgoñaeticôãña. Tunu bairoa aperãrê caroaro nucãbũgorique mena na ñña. Tunu aperã mujãârê roro na caátimiatacũârê, tũgoenarê bairo roro na caátiere tũgoña netôcôãña. ¹³ Jicoquei ãmeo asiaeticôãña. Aperã na caátie mujãã caje-soetiere na masiriyoya. Jesucristo merê mujãã yaye wapare masiriyoyupi. Bairi mujãã cãã aperãrê cã caátatorea bairo na masiriyobojaya. ¹⁴ Tunu bairoa mujãã caãmeomairô ñña. Tie pũame roque nipetirije caroaro mujãã caátie caanimajürjê ñña. Tore bairo ãmeo mairã, tocãnacã wãme caroa caãnierê mujãã átimasĩgarã. ¹⁵ Jicã poa macããna, jicã rupaure bairo caãna mujãã cũñupĩ Dios. Bairi caroa yericutaje Jesucristo mujãârê cã cajorique jũgori, tũgoña beseya jicã majãrê bairo mujãã caátipeere. Diore, “Jãã mena mũ ñujãñuña,” qũñnucũña.

¹⁶ Tunu apeyera Jesucristo yaye quetire mujãã yeri pũnapu tũgoñanucũña. Jesucristo cã camasiõrjê nipetirije mena ãmeo quetibũyua. Bairi tunu yerijõrõ mena ãmeo busyua. Tunu bairoa Dios caroaro mujãârê cã caátiere useanirĩquê mena tũgoñarĩ, butiõro cã basapeoya cã yaye basarique mena. ¹⁷ Bairi mujãã, Jesucristo yarã ãnirĩ nipetirije mujãã caátie, bairi mujãã caĩrjê cãârê caroaro átiãnajecusa. Tunu bairoa Jesucristo marĩrê caroaro cã caátiere tũgoñarĩ, marĩ Pacu Diore cã basapeoya.

Deberes sociales del cristiano

¹⁸ Mujãã, carõmia, mujãã manapũã na caĩrjêrê nucãbũgorique mena na tũgousaya. Marĩ Quetiupaure caĩroarã ãnirĩ bairo mujãã caáto ñña.

¹⁹ Mujãã, caũmua cãã, mujãã nũmoarê na maiña. Caroaro mena na quetibũyua. Tutuaro mena mujãã caĩrjê ñuêtĩña.

²⁰ Mujãã, na pũnaa cãã, caroaro mujãã caátipee cãârê ññauseanigumi Dios. Bairi mujãã pacua na caĩrjê nipetirijere tũgousaya.

²¹ Tunu mujãã, cacacua, mujãã pũnaarê caasiapairã na baio joroque na ápericôãña. Caroaro mena roque na quetibũyua. Roro majũ na mujãã caĩata, na pũame na usearitia joroque na mujãã átibujiorã.

²² Mujãã, paabojari majã cãã, mujãã quetiuparã ati yepa macããna na caĩrjê nipetirijere tũgousaya. Paabojari majã jicããrã caroaro paayama na quetiuparã na caĩñajoro, jãã mena na useaniáto, ñrã. Bairo caroaro paamirãcãã, cabero na caĩñaeto pũamerê paaetiyama. Narê bairo baieticôãña. Mujãã pũame roque marĩ Quetiupau yaye quetire ñroari tocãnacã rũmũ jicãrõ tãnia ape wãme tũgoñaricãrõ mano na tũgousaya.

²³ “Camasã ãmua jãã caãno jũgori mee, Jesucristo ãmua jãã caãno jũgori pũame caroaro jãã paagarã,” i tũgoñarĩ paaya mujãã cawapatarije ãnierê.

²⁴ Merê mujãã masiña atiere: Caroaro mujãã caátaje jũgori caroare mujãã jogumi Dios. Mujãã pũame Jesucristo, mujãã Quetiupau majũ, cã caroticũrĩquêrê mujãã átinucũña. Bairi caroare mujãã jogumi mujãã yaye caãnipee cã caquênocũrjêrê. ²⁵ Rorije caãna roquere roro na caátaje jũgori popiye na baio joroque na átigumi Dios. Cã pũame nipetiro camasã, paabojari majã, o na majũ capaariquesua cãârê jicãrõ tãnia ññaapeoyami.

4

¹ Mujãã, paabojari majã quetiuparã cãã, mujããrê capaacoterãrê caroaro na nucãbũgoyoa. Na capaawapatarijere jicãrõ tũni na wapatiya. Mujãã cabaipeere mujãã masiritiepa. Mujãã cãã, narêã bairo

umꝛecóopꝛu mujãã Quetiupau cãgoya. Cũ puame mujããrẽ jẽniñabesegumi ati yerapꝛu ãna, dope bairo na mujãã caátianierẽ.

² Apeyera tunu Diore cũ jẽnijãnaeticõãña. Tocãnacã rũmna jĩcãrõ tãni ape wãme tũgoñaricãrõ mano cũ jẽniña. Diore, “Mũ ñujãñuña jãã mena,” qũĩ jẽniña. ³ Tunu bairoa jãã cũãrẽ jãã mujãã jẽnibojawa Diopure, ãñotaricaro mano caroaro cũ yaye quetire camasãrẽ jãã caquetibujũnesẽãmasĩparore bairo ãrã. Tirũmũpũre na camasĩpeyoetaje nipetiro camasãrẽ Jesucristo cũ canetõõgarijere jãã caquetibujũmasĩparore bairo ãrã, jãã mujãã jẽnibojawa. Tiere yũ caquetibujũnesẽãrĩqũẽ jũgori, ato preso jorica wiĩpũ yũ cũrocacõãwã. ⁴ Bairi caroaro cariape mawijiaricaro mano camasãrẽ na yũ caquetibujũparore bairo ãrã, Diopure yũ mujãã jẽnibojawa.

⁵ Tunu apeyera, aperã Jesucristore caĩroaena mena cũãrẽ caroaro ãnajẽcsusa. Ati rũmũrĩrẽ na quetibujũya Dios yaye quetire. Na quetibujũ jãnaeticõãña, yasirema, ãrã. ⁶ Na mena busurã, caroaro tũgoroaricaro ñurõ na busũya. Useanirĩqũẽ mena busũya. Bairi ni jĩcãũ ùcũ mujããrẽ cũ cajẽniñarõ, caroaro cũ mujãã yũmasĩgarã.

Saludos finales

⁷ Marĩ yau, Tĩquico, marĩ camairẽ, mujãã tũpũ cũ yũ joya. Cũ puame marĩ Quetiupau cũ caroticũrĩqũẽrẽ cajũpaãninucũũ niñami. Mujãã tũpũ etaũ, mujããrẽ quetibujũgumi yũ cabairije nipetirijere. ⁸ Bairi mujãã tũpũ cũ yũ joya, jãã cabairijere mujããrẽ cũ caquetibujũparore bairo ã. Bairo cũ caquetibujũro, mujãã puame mujãã tũgouseani yerijãgarã tunu. ⁹ Cũ mena Onésimo cawãmecũcu mujãã ya macã macããcũ cũã águmi. Onésimo puame jãã baire bairo caãcũ, jãã camai, Jesucristo yaye quetire tũgousacõã ninucũñami. Na, pũgarãpũna mujããrẽ quetibujũgarãma ato queti cabairije nipetirijere.

¹⁰ Apei, Aristarco cũã mujããrẽ ñurotijoyami. Cũ cũã yũ mena preso jorica wiĩpũ ruiyami. Marco, Bernabé tẽñũ cũã, mujããrẽ ñurotijoyami. Merẽ mujãã tũgoyupa cũrẽ mujãã caátipee yũ caborijere. Bairi mujãã tũpũ cũ caetaro, caroaro cũ mujãã bocãwa. ¹¹ Apei tunu, Jesús Justo pũga wãme cawãmecũcu cũã mujãã ñurotijoyami. Jesucristore caĩroari majã, judío majã mena macããna, na jeto yũ juquetibujũnucũñama Dios cũ carotimasĩrĩpau macããjẽrẽ. Na cajuáto jũgori, yũ yeripũ butioro yũ tũgoñatutuaya. ¹² Apei Epafras cawãmecũcu cũã Jesucristo yaye cũ cacũrĩqũẽrẽ capaacotei, mujãã ya macã macããcũ ñurotijoyami. Cũ puame Diore jãã cajẽnirõ, cũ cũã mujãã cabairijere mujãã jẽnibojanucũñami, “Jesucristo yaye quetire jãnaetiri, Dios cũ caborore bairo na áticõã ãmarõ,” ã. ¹³ Cariapea yũ quetibujũya. Butioro mujããrẽ cũ cajẽnibojaro ñiñanucũña. Aperã Laodicea macããna, bairi Hierápolis macããna cũãrẽ na jẽnibojanucũñami. ¹⁴ Apei Lucas, marĩ camai, ucotiri majõcu, mujããrẽ ñurotijoyami. Demas cũã ñurotijoyami.

¹⁵ Na ñuáto marĩ yarã Jesucristore caĩroarã Laodicea macã macããna. Ninfa cawãmecũco cũã cõ ñuáto. Bairi tunu nipetiro Diore caĩroarã, cõ ya wiĩpũ caneñanucũrã cũã na ñuáto.

¹⁶ Ati cartare bue yaparori bero, Laodicea macã macããna Jesucristore caĩroari poa macããna cũãrẽ na mujãã jowa, “Ati cartare to macããna cũã ti cartare na bueáto,” ãrã. Mujãã cũã, Laodicea macã macããnarẽ yũ cajorica cartare bueya, mujããrẽ na cajoro.

¹⁷ Arquipo cawãmecũcure atore bairo cũ mujãã ãwã: “Marĩ Quetiupau mũrẽ cũ caroticũrĩqũẽrẽ caroaro mena paayaparoya,” cũ mujãã ãwã.

¹⁸ Mũjããrẽ ñuroti tũsaurũ, yũ, Pablo, atie caãnitũsari wẽrĩrẽ yũ majũũrũa yũ woatujoya. Tũgoñaña tunu preso jorica wiipũ yũ caãnierẽ. Ñe ãnie rũsaeto caroare cũ joáto mũjããrẽ marĩ Pacũ Dios.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Primera Carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Saludo

¹ Yñ, Pablo cawãmecucñ, Silvano, bairi Timoteo menarē mujãã yñ woajoyati cartare mujãã ñubueri majã, jãã bairãrē bairo caãna Tesalónica macã macããnarē. Tunu bairoa mujãã, marĩ Pacñ Dios, bairi marĩ Quetiupañ Jesucristo mena jicãrõrē bairo caãtiãnarē mujãã woajoyati. Bairi marĩ Pacñ Dios nipetiro mujããrē caroare cã jonemoãto. Tunu bairoa yerijõrõ ãnajē cããrē mujãã cã jonemoãto.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

² Bairi tunu tocãnacãnia, “Dios, jãã mena mñ ñujããña,” jãã ñnucũña, caroaro mujãã caãtiãnie quetire tũgori. Bairo tũgori, butioro Diopũre mujããrē jãã jẽnibojanucũña. ³ Jicã rũmñ rusaricaro mano tocãnacãnia marĩ Pacñ Dios cã caññajoropñ mujããrē jãã tũgoñanucũña, cã mena caroaro tũgoñatutuari jicãrõ tũni mujãã caãtiãnie jũgori. Tunu bairoa caroaro ãmeo mairĩqũẽ mena camasãrē na mujãã juãtiãninucũña. Tunu marĩ Quetiupañ Jesucristo marĩ cã canetõõpeere tũgoñarĩ roro popiye tãmñonucũmirãcãã, caroaro jicãrõ tũni cã yaye quetire mujãã tũgousacõã ninucũña.

⁴ Yñ yarã, Dios mujããrē ññamairĩ. Bairo mujããrē ññamairĩ, mujãã cããrē mujãã beseyupi, cã yarã mujãã caãniparore bairo ñ. Tere jãã cãã merē caroaro jãã masĩña. ⁵ Mai, jãã pũame mujããrē Dios yaye caroa queti camasãrē cã canetõõrĩqũẽ quetire jãã quetibũjũwñ. Bairo mujããrē tie quetire quetibũjũrã, jãã risero mena jeto mee jãã quetibũjũwñ. Espiritu Santo cã catutuarije mena cããrē áti ññorĩ mujããrē jãã quetibũjũwñ. Tunu bairoa jãã caquetibũjũrije macããjē queti, “Caroa queti cariape macããjē ñña,” mujãã cañparore bairo ñrã, caroaro cariape jicãrõ tũni mujããrē jãã quetibũjũ masĩõwũ. Bairo mujãã tũpñ quetibũjũ ãna, caroaro ñucãbũgorique mena jãã átiãmñ, caroaro mujãã caãtiãnipere bori. Tere merē caroaro mujãã masĩrã.

⁶ Bairi mujãã pũame cãã jãã caãtiãnajẽrē ññacõrĩ caroaro mujãã átiãninucũña. Tunu torea bairo marĩ Quetiupañ cããrē ññacõrĩ caroaro jicãrõ tũni mujãã átiãninucũña. Bairi tunu Espiritu Santo mujãã yeripũ ñseanirĩqũẽ mena mujãã tũgousao joroque cã caãto jũgori popiye tãmñomirãcãã, caroaro mujãã tũgousawñ Dios yaye caroa quetire.

⁷ Tore bairo mujãã caãtiãnierē nipetiro Macedonia, bairi Acaya yepaa macããna catũgousari majã cãã mujããrē na ññacõõ joroque caroaro mujãã átiãmñ. ⁸ Mujãã caquetibũjũro jũgori marĩ Quetiupañ yaye queti nipetiropñ jesapetiro baiya. Macedonia, bairi Acaya yepaa jeto meerē etaro baiya. Tocãnacãpũpũna etajesapetiro baiya Dios yaye queti yua. Tunu bairoa nipetiropñ macããna camasã Dios mena mujãã catũgoñatutuãnie cããrē masĩñama. Bairi jãã pũame dise ñnie caroaro mujãã caãtiãnierē aperã camasãrē jãã quetibũjũnemoetinucũña, nipetiro mujãã caãtiãnierē na camasĩrõ jũgori yua.

⁹ Na pũame roque jããrē quetibũjũnucũñama mujããrē jãã caññarãetaro caroaro jããrē mujãã caãtajere. Tunu bairoa wericarã mujãã cañroanucũrãrē jãnarĩ, cacati cariape caãcũ Dios pũamerē mujãã catũgousajũgoriquere jãã quetibũjũnucũñama. Bairo cãrē tũgousari bero yua, cã caborore

bairo jeto átiri cū jetore cū mujãã caátianijūgorotinuçũrĩjẽ cūãrẽ jãã quetibujunucũñama. ¹⁰ Tunu bairoa Dios macũ Jesús umurecõõpũ caátácu tunu ati yeparũ cū catunuatipeere nocãrõ caroaro mena mujãã cacoterije cūãrẽ jãã quetibujunucũñama. Cũ, Jesucristorea cariaçõatacu cū caãnimiatacũãrẽ, cū catioyupi Dios tunu. Bairo Jesús pũame roque roro popiye netõrõ marĩ catãmũobujiopeere marĩ netõmasĩõ joroque ásupi.

2

El trabajo de Pablo en Tesalónica

¹ Yũ yarã, mujãã majũpũa merẽ mujãã masĩña atiere: Mujããrẽ jãã caĩñañesẽãrĩqũẽ cabũgoro majũã ãmewũ. ² Bairo cabaimiatacũãrẽ, Filipo macããna jãã ãroaetiri tutuaro mena roro jãã átiépewã. Tiera merẽ mujãã masĩña. Bairo jããrẽ roro na caátiepemiatacũãrẽ, Dios pũame jããrẽ cū cajuáto jũgori cū yaye queti camasãrẽ cū canetõõrĩqũẽrẽ mujããrẽ jãã quetibujũwũ. Tunu bairoa popiye tãmũomirãcũã, Dios cū cajuáto jũgori tũgoñatutuarique mena mujããrẽ jãã quetibujũwũ Dios yaye quetire. ³ Mai, jãã pũame Dios yaye quetire cabũgoro quetibujunucũrã mee jãã ápũ. Tunu bairoa roro jãã caátigarije jũgori noa ãna camasãrẽ ãtorã mee tore bairo jãã quetibujũwũ. ⁴ Bairo pũame roque ámi Dios: Jããrẽ ãñamairĩ jãã bese yaparori bero, cū yaye queti camasãrẽ cū canetõõrĩqũẽ quetire jãã quetibujũ rotijowĩ camasãrẽ. Bairo jãã pũame tie quetire mujããrẽ jãã quetibujunucũñã. Bairo jãã caquetibujurijere camasã na ãñajesoáto ãrã mee, tore bairo jãã quetibujunucũñã. Dios, jãã yeri nipe-tirore caĩñabesemasĩ pũame roque qũĩñajeso joroque ãrã, tore bairo jãã quetibujunucũñã. ⁵ Merẽ mujãã masĩrã: Di rũmũ ãno daqueoriaca mujããrẽ jãã bũsũepũ. Tunu bairoa jãã cadinero wapatapeere tũgoñarĩ mujããrẽ jãã quetibujũepũ. Dios cũã torea bairo cariape masĩñami. ⁶ Tunu bairoa di rũmũ ãno aperã camasã jããrẽ caroaro netõrõ jãã na caátiroapee ãnierẽ jãã macãẽpũ. Mujãã cūãrẽ tore bairo jãã mujãã caátipeere jãã macãẽpũ.

⁷ Jãã pũame Jesucristo cū cajoricarã apóstolea majã ãnirĩ, tore bairo mujããrẽ tutuaro mena caátirotimasĩparã majũ nimirãcũã, tore bairo jãã átirotiepũ. Cawĩmarã na cabairore bairo pũame roque mujãã watoare jãã baiñesẽãwũ. Jĩcãõ carõmio cõ pũnaarẽ cabutio caroaro cõ pũnaarẽ na ãñanũnjeri na qũẽnonucũñamo. ⁸ Torea bairo jãã cũã mujããrẽ bũtioro caĩñamairã ãnirĩ Dios yaye quetire caroaro mujããrẽ jãã quetibujũwũ. ¡O ape watoara nocãrõ majũ mujããrẽ mairĩ, mujããrẽ cariabojagarãrẽ bairo majũ jãã ãni tũgoñanucũwũ! ⁹ Yũ yarã, mujãã masĩrã: Popiye tãmũomirãcũã, jããrẽ carũsarijere bõcagarã, tutuaro mena jãã paanucũwũ. Tocãnacã rũmũ, ñami, umurecõõ jãã paanucũwũ. Topũ Dios yaye caroa quetire quetibujũ ãna, ni jĩcãũ ãcũ mujãã mena macããcũrẽ apeye ãnierẽ cū jẽni patowãcõgaena, tore bairo bũtioro jãã pañinucũwũ.

¹⁰ Merẽ tiere mujãã cũã mujãã ãñawũ. Torea bairo Dios cũã ã masĩñami caroaro jĩcãrõ tũni jãã caátianajẽrẽ camasĩ ãnirĩ. Tunu bairoa mujãã ñubueri majã mena ãñatutiricarõ mano caroaro cariape jãã átiãninucũwũ. ¹¹⁻¹² Tunu bairoa mujãã masĩña: Mujãã yeripũ Dios mena mujãã tũgoñanemomasĩõ joroque ãrã, caroaro tocãnacãũpũrea mujããrẽ jãã juátinemonucũwũ. Capacu cū pũnaarẽ caroaro na daqueori cū cabe-yomasĩõrẽã bairo caroaro cariape mujããrẽ jãã juátinemonucũwũ. Tunu bairoa Dios yarã caroaro jĩcãrõ tũni na caátianinucũrõrẽ bairo caroaro

mujãärê jáã átiãniroticũwã. Tore bairo mujãärê jáã átiroticũwã mujãã, Dios cû cabesericarã, cû carotimasĩrĩpaꝛꝛꝛ nocãrõ cû catutuarijere caĩñaparã majũ mujãã caãnoi.

¹³ Bairo butiuro Diopure mujãärê jáã jënibojanucũña. “Mu ñujãñuña jáã mena,” cû jáã í jëninucũña tocãnacã rũmua. Mujãã pame mai Dios yaye caroa quetire jáã caquetibũjaro tũgori, caroaro jĩcãrõ tãni mujãã tũgousawu. “Camasã yaye queti mee, Dios yaye queti majũ roque niña,” ñrĩ cariape mujãã tũgousajũgowu. Bairo cariapea Dios yaye queti majũã niña tie mujãärê jáã caquetibũjnucũrĩjẽ. Bairo mujãã tiere catũgousaricarã pamerẽ tie caroa queti jũgori caroaro ãnjẽcũna majũ mujãã tuo joroque mujãã átiya. ¹⁴ Yu yarã, tiere mujãã caĩroaro jũgori mujãã cãã roro popiye mujãã tãmwo joroque mujãã áma mujãã ya yepa macããna. Mujãã cabairicarorea bairo roro popiye tãmowã Dios ya poa macããna Jesús yarã Judea yepaꝛꝛ caãna cãã. Na cãärê na ya yepa macããna judío majã roro na átiẽpewã. ¹⁵ Na, judío majãna niñama marĩ Quetiupaꝛ Jesure capajĩarĩcãrã. Torea bairo na pajĩãrenucũñupã profeta majã ãnana cãärê. Bairo caátana ãnirĩ jáã cãärê jáã acurewiyojowã. Bairo caãna ãnirĩ nipetiro camasã marĩ ñnarẽ boetinuucũñama. ¹⁶ Jáã pame, judío majã caãmerã cãã na canetõmasĩpeere borã, Dios yaye quetire jáã caquetibũjũgamiatacãärê, jáã quetibũjũ rotietinuucũñama. Tore bairo na caátirotiẽtie jũgori nocãrõ paio niña na yaye wapa pame. Bairo ãme majũ tie wapa roro popiye na tãmwo joroque cû caátipa rũmũ cõñarõ majũ baiya yua.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

¹⁷ Yu yarã, mujãärê jĩcã yũtea cãrõ jáã caãweyoricaro bero, mujãärê ññaetimirãcãã, tocãnacãnia jáã yeripũ jáã tũgoña ãninucũña. Bairo mujãärê tũgoñarĩ butiuro jáã ññarãganucũña tunu. ¹⁸ Bairo mujãã tare jáã ágatũgoñaña bairãpua. Bairua, yu, Pablo pame, “Capee majũ mujãärê ñiña ñesẽãnucũgu,” mujãã ñimiwũ. Bairo yu caátigamiatacãärê, wãtĩ pame tore bairo yu átimasĩẽtĩõ joroque yu átinucũñami. ¹⁹ Bairi, ¿noa pame mena tũgoña useanirĩ cariape jáã tũgoñatutuabujocutĩ? ¿Noa mena jũgori jáã yeripũ jĩcãrõ tãni jáã catũgoña useanirĩjẽ to ãnipetibujocutĩ? ¡Mujãã mena roque tore bairo jáã baimasĩña, marĩ Quetiupaꝛ Jesucristo nemo ati yepaꝛꝛ cû catunuatĩ rũmũ caãno yua! ²⁰ Mujãã, mujãã ãniña jĩcãrõ tãni jáã yeripũ jáã tũgoña useanio joroque caãna majũ.

3

¹ Bairo nucã jĩãtietimiácũ yua, “Jĩcããã ato Atenas macãpua yu tuacõãgu,” ñiwũ yu baparãrẽ. ² Bairo ñrĩ yua, marĩ yaũ Timoteore mujãã tũꝛũ cû yu jowu. Cû pame Jesucristo yaye caroa queti macããjẽrẽ Dios cû caquetibũjũrotiõre bairo jáã mena cajũquetibũjnemonucũũ majũ niñami. Bairi mujãärê qũĩñau áparo í, cû yu jowu mujãã tũꝛũ. Tunu bairoa mujãärê nemojãñurõ Dios mena mujãã tũgoñatutuanemo joroque cû áparo í, cû yu jowu. Dios mena mujãã catũgoñatutuarie mena nemojãñurõ mujãã yerĩ ñunemo joroque cû áparo í, mujããtũ cû yu jowu. ³ Bairo mujãärê juácure bairo cû caáto yua, ni ñcũ mujãã mena macããcũ popiye baimicãã, cû cayapapuaetiparore bairo ñrã, cũrẽ mujãärê jáã ñnarotijowu. Merẽ mujãã masĩña atie popiye marĩ catãmũonucũrĩjẽrẽ. ⁴ Tunu apeyera, mai mujãã mena ãnãꝛũ roro popiye tãmwoĩ mujãã cayapapuapeere mujãärê jáã quetibũjũwũ. Bairo mujãärê jáã caĩquetibũjũricarorea bairo, cabero

roro mujãã tãtmoñupã. Merẽ tiere mujãã masiña. ⁵ Bairo cabairijere nucãetĩmiacú, dope bairo cariapea Dios mena mujãã catũgoñatutuãnierẽ masĩgn, cũ yu jẽniñarotijowũ Timoteore. Mai, yu pũame, “Wãtĩ narẽ carorije macããjẽ pũamerẽ na átinemo joroque átibujioumi,” í tũgoña uwiri, cũ yu jowũ. Tunu bairoa jĩcãrõ tũni caroaro mujãã caátĩãmerĩcõãta, jãã paarique cabũgoro macããjẽrẽ bairo tuabujioro í tũgoñarĩ, cũ yu jowũ mujãã tupure.

⁶ Bairo mujããtu Tesalónicaru yu cajoricu Timoteo ãmerẽ atopu tunuetayami tunu. Bairo mujãã tupu caetaatacu caroa majũ jãã queti jeatĩupi: Caroaro jĩcãrõ tũni Dios mena tũgoñatutuari, caroaro mujãã caãmeomai ãninucũrĩjẽ quetire jãã quetibũju etaami. Masiritiricaró mano caroaro mena jãã mujãã catũgoñacõãnie cũãrẽ jãã quetibũjuetaami. Bairo jããrẽ camasiritiena ãnirĩ nocãrõ butioro, mujããrẽ jãã cũã jãã caĩñagarorea bairo mujãã cũã butioro jããrẽ mujãã caĩñaganucũrĩjẽrẽ jãã quetibũjuami Timoteo. ⁷ Bairo cabairo jũgori, yu yarã, nocãrõ popiye cabairã ãnirĩ yapapuarique watoa nimirãcũã, caroaro jĩcãrõ tũni mujãã caátĩãnierẽ queti tũgori jãã yeri ñutũgoñaña ãmerẽ. ⁸ Bairo marĩ Quetiupau mena tũgoñatutua jãnaetiri caroaro mujãã caátie quetire tũgorã, yeri catinemorãrẽ bairo jãã tũgoñaña yua. ⁹ Bairi, ¿dope bairo pũame, “Jãã mena mu ñumajũcõãña,” netõjãñurõ mujãã jũgori Diore jãã caĩpee to ãnibujiocuti? Tunu bairoa caroaro mujãã caátĩãnierẽ nocãrõ jãã useani tũgoñaõ joroque jãã mujãã caátiere iñarĩ, ¿dope bairo pũame netõjãñurõ Diore jãã cajẽnipee to ãnibujiocuti? Tore bairo iñĩati masĩã mano. ¹⁰ Bairi jãã pũame mũrecóo, ñami Diore patowãcõrãrẽ bairo tocãnacã rãmua cũ jãã jẽninucũña, mujãã tupu jãã majũpua mujããrẽ cũ caĩñarotiparore bairo írã. Tunu bairoa jĩcãrõ tũni ñe ñnie rusaricaró mano Dios mena mujãã catũgoñatutuapeere quetibũju masĩõgarã, tore bairo cũ jãã í jẽni ãninucũña.

¹¹ Bairi marĩ Pacu Dios cũã marĩ Quetiupau Jesucristo mena mujããrẽ jãã caĩñarãpãrore bairo í, cũ cajuátinemorõ roque jãã boya. ¹² Tunu apeyera marĩ Quetiupau pũame nemojãñurõ mujãã yeripu cũrẽ masĩnemorĩ tocãnacãũpua, mujãã ãmeo maimasĩõ joroque cũ áparo. Mujããrẽ jãã camainucũrõrẽã bairo mujãã cũã aperã nipetirore na mujãã maimasĩõ joroque cũ áparo. ¹³ Tunu bairoa caroaro jĩcãrõ tũni mujãã yeripu mujãã tũgoñatutuo joroque cũ áparo. Caroarã ñe ñnie cawapa cãgoena Dios cũ caĩñajoro mujãã ãnio joroque cũ áparo marĩ Pacu Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo nipetiro cũ yarã ángelea mena ati yepapu cũ tunuatĩ rãmurẽ yua. Bairoa to baiãto.

4

La vida que agrada a Dios

¹ Yu yarã, apeyera marĩ Quetiupau Jesucristo cũ carotiro jũgori atore bairo mujããrẽ jãã átirotiya: Marĩ Pacu Dios cũ caĩñajesorije ñnierẽ mujããrẽ jãã caquetibũjuricarorea bairo jĩcãrõ tũni caroaro áticõã ninucũña. Merẽ torea bairo mujãã átiãniña bairãpua.

² Merẽ mujãã masiña marĩ Quetiupau Jesucristo cũ carotimasĩrĩjẽ jũgori mujããrẽ jãã caátiroticũrĩqũẽrẽ. ³ Caroarã, cũ cajericaworicarãrẽ bairo caãna, cũ yarã ñe ñnie carorije áperã mujãã caãno boyami Dios. Ati rupau mena roro átieperique ñnierẽ áperã, caroaro mujãã caãno boyami. ⁴ Bairi canũmocũcu, cũ nũmo majũ mena jeto nucũbũgorique mena, ñe ñnie wapacutato mano, caroa wãme cũ caátĩãnimasĩrõ ñũña. ⁵ Diore

camasîena na rupau caborore bairo, roro átaje mena na caátinucûrê bairo ápericôãña. ⁶ Tunu bairoa ni jîcãũ ùcũ apei numo ùcôrê ïtori, roro cũ átiepeeticôãto. Tore bairo caátipairârê tutuaro mena roro na bairo joroque átiyami marî Quetiupau. Tie nipetirijere merê mujãârê jãã quetibujũ yaparowu. ⁷ Mai, Dios pũame, “Roro caátîana majũ na âmarõ,” ï mee, marî beseyupi. Cũ yarã, cũ caricaworicarã caroarã marî caãno pũamerê bou, marî beseyupi. ⁸ Bairi ni ùcũ atie jãã caátitirijere cũ caboeticôãta, camasocũ ùcãrê cũ baibotioũ mee baiyami. Dios, mujãârê Espiritu Santore cajoricũ majũ pũame roquere cũ baibotioũ átiyami.

⁹ Apeye, ñubueri majã mena âmeo mairîqũê macããjê pũamerã capee mujãã yũ caquetibujũwoatujopee mee niña. Merê Dios pũame tocãnacãũpũa mujãã âmeo maimasîõ joroque mujãã ásupi. ¹⁰ Merê torea bairo nipetiro marî yarã ñubueri majã Macedonia yepa macããnarê caroaro na mujãã mai ãninucũña. Bairi jãã yarã, nemojãñurõ mujãã caãmeomaimasîrîjê to ãninemonutuao joroque mujãã caãto roque jãã bomajũcôãña.

¹¹ Caroaro yeri jõrõ jãñurîpũa ãnicõã ninucũña. Aperã turîpũ patowãcõ ñesêãëtîcôãña. Mujãã majũã mujãã yaye paarique mujãã cacãgorijere caroaro jîcãrõ tãni paacõã ninucũña mujãârê jãã caquetibujũ cũrîcãrõrêã bairo yua. ¹² Tore bairo mujãã caátîanimasîata, aperã caroaro nacũbugorique mena mujãã ññagarãma. Tunu bairoa dise ùnierê cabopacaena majũ mujãã tuagarã, caroaro jîcãrõ tãni mujãã capaa ãnimasîata yua.

El regreso del Señor

¹³ Yũ yarã, tũgopeoya: Cariacoatana Jesucristo yarã na cabairije macããjê cããrê mujãã camasîrõ jãã boya. Tiene mujãã camasîêpata, aperã Diore catãgousaenarê bairo Jesucristo cũ catunuatîpee mena mujãã tũgoñatutuacoteibujiorã. Bairi tiere mujãã camasîrõ jãã boya. ¹⁴ Merê cariape Jesús riacoamicũã, tunu cũ cacatiriquere marî masîña. Bairo cariape camasîrã marî caãmata, “Jesure cũ cacatioricarorea bairo, cãrê tãgousari cariaricarã cããrê na catiogũmi Dios,” marî ï masîmajũcôãña.

¹⁵ Bairi mujãârê atore bairo jãã quetibujũya marî Quetiupau cũ caquetibujũrotiro jãgori: Marî Quetiupau nemo cũ catunuatî rãmũrê mai marî, cacatiocõãna pũame, cariaricarã jãgoye marî jeãecoetigarã. ¹⁶ Mai, cajũgoye jîcãũ caroti ya riserore marî tũgogarã. Jîcãũ arcãngel cũ cabũsurijere marî tũgogarã. Tunu bairoa Dios yaro putiricarõ trompeta cããrê marî tũgogarã. Bairi marî Quetiupau cãã cũ majũpũa umãrecõõpũi ruiatigũmi. Bairo cũ caruiatõ yua, Jesucristore tãgousari cariaricarã pũame catitunujũgogarãma. ¹⁷ Bairo na cacatinemorõ beropũ marî ti yũteare cacatiãna pũame na jîcãrõ marî jeãecogarã oco poari watoapũ yua. Bairo oco poapũ ánã, marî Quetiupaure jõbuiũ cũ marî bocãgarã. Bairo marî Quetiupaure cũ bocãetari, cũ mena tocãnacã rãmũa marî ãnicõã ninucũgarã. ¹⁸ Bairi mujãã pũame atie jãã caquetibujũrijere tãgori tocãnacãũpũa âmeo yeri ñuo joroque âmeo átinemoña.

5

¹ Yũ yarã, marî Quetiupau cũ catunuatîpee pũamerã, “Ti yũtea, o cũ muipũ majũ atigũmi,” mujãã yũ caïwoatujopee mee niña. ² Merê caroaro majũ mujãã masîña: Marî Quetiupau pũame, “Ti rãmũ etagũmi,” caïmasîã mani rãmũ majũ tunu etagũmi. Jîcãũ yajari majõcũ ñami camasîã mano

cū cayajau etarore bairo camasīa mano etagumi ati yeparure. ³ “Caroaro yerijōrō merē marī ānicōāña. Ñe ũnie maniña,” camasā na cañano, caño tusarora, na cayasipa rūmu na etagaro. Carōmio bairi rupaū caācō, pūnaa cutigo, caño tusarora cō cawisiojūgorore bairo na etagaro. Cō pūame cō capūnaa cutipeere dope bairo rutimasētīñamo. Torea bairo dope bairo rutimasētīgarāma na cayasipee narē caetarijere.

⁴ Yū yarā, mujāā pūame canaitīārōpū caānarē bairo mujāā baietiya. Bairi mujāārē, marī Quetiupaū cū catunuetari rūmu pūame yajari majōcure eta acūoricarore bairo mujāā camasīeto mujāā eta acūoetigarō. ⁵ Nipetiro mujāā caroa macāājērē caāna ānirī cabusuro macāāna umureco macāānarē bairo caāna mujāā āniña. Carorije macāājērē caátipairā, ñami canaitīārō macāānarē bairo caāna mee marī āniña. ⁶ Bairi aperā na cabainucūrōrē bairo masacatiēna cabaicoteetiparā marī āniña. Cacānirārē bairo baiena, masacatiri caroaro caātiānicoteparā marī āniña marī Quetiupaure. ⁷ Camasā cacānirā ñamirē cāninucūñama. Aperā caeticūmupainucūrā cūā ñamirēā eticūmunucūñama. ⁸ Marī pūame roque cabusuro, umureco macāānarē bairo caāna ānirī tocānacānia caroa macāājē jetore caātiānicotenucūparā marī āniña ti rūmu caetaparo jūgoye. Dios mena marī catūgoñatuarije, marī caāmeomaimasīrījē jūgori wātīrē marī ēñotagarā. Soldau āpōā jutiro mena cū rupaure jāñatori cū caānorēā bairo marī cūā Dios marī cū canetōōpeere caroaro marī ātiānicotegarā. ⁹ Mai, marī, cūrē catūgousarā pūame, “Roro popiye cabaiparā nigarāma,” ĩrī cū cabesericarā mee marī āniña. Marī Quetiupaū Jesucristo jūgori cū canetōjīātīparā majū roque marī ānijūgoypa. ¹⁰ Bairi Jesucristo pūame marī yaye wapa jūgori yucpāīpū riayupi. Cacatirā, o caria-coana nimirācūā, cū, Jesucristo cū cacatinemorīcārōrēā bairo marī cūā cū jīcārō marī cacatiānipeere boū, marī riabojayupi. ¹¹ Bairi mujāā cūā tocānacāpūa āmeo yeri ñuo joroque, yeri tutuarā āmeo ātinemoña. Āmerē tore mujāā caāmeo ātiāninucūrōrēā bairo āmeo āticōā ninucūña.

Pablo aconseja a los hermanos

¹² Yū yarā, apeyera atore bairo mujāārē jāā ātirotiya: Mujāā watoa capaāna, marī Quetiupaū cū caborore bairo mujāārē caquetibūju jūgonucūrārē nucūbugorique mena na ĩñaña. ¹³ Bairi mujāārē caroaro na cajuātinemorō jūgori, na ĩroari butiōro na maiña. Tocānacāpūa āmeo asiarīcaro mano caroaro yeri ñurā ānicōā ninucūña.

¹⁴ Tunu bairoa, yū yarā, atie cūārē mujāārē jāā ātirotiya: Capaa-gaena, cateeyepairārē tutuaro mena na quetibūjūya. Aperā yapapuarārē bairo caāna cūārē yeri ñuo joroque na āsa. Tunu bairoa cayeri tūgoñatutuawēpūēna ũna cūārē caroaro na juātinemoña. Nipetiro camasārē pajūtirīcaro mano caroaro jīcārō tūni na quetibūjūya.

¹⁵ Tunu apeyera tūgomasīña: Ni ũcū roro mujāārē cū caápata, mujāā pūame cūā roro cū ātiāmeticōāña. Atoore bairo pūame āsa: Tocānacāni jāñurīpūa caroa macāājē pūamerē na ātiāmeña. Mujāā majū cūā tore bairo ātiri, nipetiro camasā cūārē caroa wāme jetore na ātiāninucūña.

¹⁶ Tocānacā rūmūa useanirō caroaro āticōā ninucūña marī Quetiupaū cū cañajoro. ¹⁷ Di rūmū rūsarīcaro mano tocānacānia Diore cū jēnicōā ninucūña. ¹⁸ “Dios, jāā mena mū ñujāñuña,” qūī jēninucūña, nipetiro mujāā caātiānierē ĩnarī yua. Jesucristore catūgousarā ānirī tore bairo mujāā caātiānipeere boyami Dios.

¹⁹ Mújãã yeripɛ Espírítu Santo jǔgori caroa wãme mujãã caátinucũrĩjẽrẽ to yasio joroque ãmeo ápericõãña. ²⁰ Tunu bairoa Dios na cã camasĩõrõ jǔgori caquetibujunucũrã yaye quetire tǔgoteeticõãña. ²¹ Bairãpɛ, tǔgoñamasĩrĩ caroaro tǔgoña beseya na caquetibujurijere. Caroa wãme na caquetibujurije pɛamerẽ átiãña. ²² Tocãnacã wãme carorije macããjẽrẽ jãnarĩ tunu átinemoeticõãña.

²³ Torecɛ, marĩ Pacɛ Dios marĩ yeri ñuo joroque caácɛ pɛame caroarã ñe ùnie wapa cǔgoena mujãã ãnio joroque cũ áparo. Mújãã rupaɛ, mujãã yeri, mujãã camasacutiãnie nipetirore caroarã uguerĩ mánarẽ bairo mujãã cũ áparo Dios, marĩ Quetiupaɛ Jesucristo cũ tunuatíparo jǔgoye. ²⁴ Mújããrẽ cabesericɛ cañuɛ majũ niñami. Bairi nipetiro atiere cũ caĩrcãrõrẽã bairo átimajũcõãgumi.

Saludos y bendición final

²⁵ Yɛ yarã, jãã cũãrẽ Diopure jãã mujãã jẽnibojanucũwã.

²⁶ Marĩ yarã nipetiro catǔgousari majãrẽ caroaro nucũbugorique mena na bocãri tocãnacãũpɛa ãmeo jẽninucũña.

²⁷ Bairi marĩ Quetiupaɛ cũ carotiro mena nipetiro marĩ yarã ñubueri majãrẽ mujãã yɛ jǔgobue rotijoya ati carta mena yɛ caquetibujwoatujorijere.

²⁸ Marĩ Quetiupaɛ Jesucristo caroare mujãã cũ jonemoáto mujãã nipe-tirore.

Tocãrõã niña atie queti yɛ cawoaturije.

Segunda Carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Saludo

¹ Y_H, Pablo cawāμεσc_H, Silvano, bairi Timoteo menarē mujāā y_H woajoya tunu ati cartare mujāā ñubueri majā, jāā bairārē bairo caāna Tesalónica macā macāānarē. Tunu bairoa mujāā, marī Pac_H Dios, bairi marī Quetiupa_H Jesucristo mena jīcārōrē bairo caānarē mujāā quetibuj_H woajou y_H átiya. ² Cañijūgoro atore bairo mujāārē ñiña: Marī Pac_H Dios, bairi marī Quetiupa_H Jesucristo mena mujāārē caroare na jonemoáto. Tunu bairoa caroa yericutaje cūārē na jonemoáto.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

³ Y_H yarā, y_H bairārē bairo caāna, jīrīājāñurō Dios mena mujāā tūgoña tutuanemonucūña. Tunu bairoa tocānacāñpua mujāā caāmeomairījē cūā jīrīājāñurī to āninemo joroque mujāā átiya. Bairi jāā p_Hame tiere tūgoñarī, “M_H ñujāñuña jāā mena,” Diore jāā ñnucūña, tore bairo cajēninucūpee jāārē cañurō caāno jūgori. ⁴ Bairi tocānacāp_H macāāna ñubueri majā ture etarā, caroaro mujāā caātiānierē jāā quetibuj_Hnucūña. Atore bairo jāā ñnucūña nipetirore: “Marī yarā Tesalónica macā macāāna b_Htioro popiye baimirācūā, Ñugaro. Tūgoñaenarē bairo marī tūgoñanetōcōāgarā, ñnucūñama. Bairo ĩrī, Jesucristo yaye quetire jānaena cū mena tūgoñatutuacōā ninucūñama,” jāā ĩ quetibuj_Hnucūña nipetirore.

⁵⁻⁶ Bairo roro popiye baimirācūā, can_Hcārā ānirī Dios cū carotimasīrīp_H caápārā majū mujāā āniña. Dios p_Hame, “Y_Htu na caató ñiña,” ĩñami. Mujāārē roro caāna roquere popiye na bairo joroque na átigumi Dios. Bairi noa ũna tiere catūgoñarā, “Cariape átiyami Dios,” ĩ masīñama. ⁷ Dios p_Hame popiye mujāā cabairijere mujāā yerijāāō joroque mujāā átigumi. Jāā cūārē bairoa jāā átigumi, marī Quetiupa_H ati yepap_H nemo cū catunuetari rūm_H caāno. Cū yarā ángelea catutuarā mena am_Hrecóop_H peero caūwām_Hrījē ũnie watoap_H cū caatí rūm_Hrē tore bairo marī átigumi. ⁸ Ti rūm_Hrē Diore camasīēnarē popiye na bairo joroque na átigu átigumi marī Quetiupa_H Jesucristo. Camasā na carorije wapare cū canetōōrīqūē macāājē caroa quetire caboerē popiye na bairo joroque na átigu átigumi. ⁹ Na p_Hame marī Quetiupa_H mena manigarāma. Bairi cū catutuarijere, cū caasiyabatorije cūārē di rūm_H ũno ĩñaetigarāma. Apero nocārō cayoarop_H cū carerā ānirī popiye baigarāma tocānacā rūm_H. ¹⁰ Jesús nemo cū catunuetari rūm_H cū yarā qūiroagarāma. Nipetiro cū yaye quetire catūgousarā cū basapeogarāma. Mujāā, Tesalónica macāāna, merē mujāā cūā cū yaye quetire mujāārē jāā caquetibuj_Hro bero, tiere mujāā tūgousaw_H. Bairi mujāā cūā cū mujāā basapeogarā ti rūm_H caāno.

¹¹ Bairo mujāā caátiparore bairo ĩrā, tocānacānia mujāārē Diop_Hre jāā jēnibojanucūña. Atore bairo jāā ñnucūña: “Tesalónica macā macāāna, m_H cabesericarā majū na caānoi, caroaro átiānajērē na joya. Tunu m_H cajuátimasīrījē jūgori nipetiro caroaro na caátigarijere na átimasīāmarō. Jesucristo mena catūgoñatutuarā ānirī cū carotirore bairo na átimasīpeyocōā āmarō,” jāā ĩ jēnibojanucūña marī Pac_H Diore. ¹² Tore bairo mujāā, Tesalónica macā macāāna, caroaro mujāā caátore ĩñarā, camasā nipetiro marī Quetiupa_H Jesucristore qūiroagarāma. Jesucristo p_Hame cū pac_H,

Dios mena mujäärē ñnamaiñami. Bairi cū pacu cū caļjūgoyeticūrīcārōrēā bairo mujāā cūārē mujāā ñroagumi Jesús.

2

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

¹ Apeyera tunu yu yarā, yu bairārē bairo caāna, mujäärē yu quetibujunemoña. Marī Quetiupau Jesucristo nemo cū catunuetapa rūmu, marīrē nei acū cū cabaipeere, cū mena marī caneñapa rūmurē mujāā yu quetibujunemoña: ² Mujāā catūgoña āninucūrōrēā bairo tūgoñacōā ninucūña. Ape wāmerē tūgoñamawijiaeticōāña. “Merē etaya Jesús cū catunuetari rūmu,” aperā ricaati na caļquetibujurijere caānorē bairo tūgoeticōāña. Bairi aperā, “Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori jāā ñña,” o “Aperā camasīrā na caquetibujurije jūgori jāā ñña,” o “Carta mena na caquetibujuro jūgori jāā ñña,” na caļata, caānorē bairo na tūgoeticōāña. Jīcāārā, “Pablojāā bairo woatu quetibujoupa,” caļrā nimirācūā, caļtopairā niñama. ³ Petoaca queti mena tūgomawijiaeticōāña. Bairo pūame baigaro: Marī Quetiupau nemo cū caetapa rūmu jūgoye, capāārā majū Diore cabaibotiori majā nigarāma. Bairo na cabairipaua na mena macāācū jīcāu rorije caātipai cañuecū majū buiaetagumi, cabero peero caūpetietopu caápau pūame. ⁴ Cū pūame Diore caļñatei ānirī Dios yaye macāājē nipetirije caroa tūgoñarīqūērē boetigumi. Diore marī caļroarije ūnie cūārē boetigumi. Templo Dios ya wiipu cūārē trono quetiupau ruiricaropu jāānumugumi, “Diore bairo caācū yu āniña,” caļ ānirī. Tunu bairoa camasārē, “Dios niñami,” na iō joroque na baitogumi.

⁵ Merē mujāā mena ācū, atorea bairo mujäärē yu quetibujuwu. Tiere mujāā masīrā. ⁶ Mujāā pūame merē mujāā masīña rorije caātipai tāmuri cū caapériere. “Dios cū caļcūrīcā rūmu caetaparo jūgoye etabuia masīētīñami,” mujāā ī masīña. ⁷ Bairo tāmuri cū caapérimiatacūārē, merē roro camasārē cū caātipēe cōñarō majū baiya. Bairi cūrē caēñotau cū capitiwiyoparo jeto rusaya cū cabuiaetaparo jūgoye. ⁸ Bairo cū capitiwiyoro bero buiaetagumi rorije caātipai pūame. Bairo cū cabuiaetamiatacūārē, marī Quetiupau Jesús pūame cū camasīrījē jūgori cū pajīārocacōāgumi. Tunu bairoa nemo cū caetari rūmu caāno cū caasiyarije jūgori cū yasio rocacōāgumi. ⁹ Mai, Jesús cūrē cū capajīāparo jūgoye, capee camasārē ĩtori átijēño ĩnogumi rorije caācu pūame. Wātīā quetiupau, Satanás cū camasīōrījē jūgori capee átijēño ĩnogumi cariape mee macāājērē. ¹⁰ Bairi capee wāme na ĩtomasīgumi peeropu caápārārē. Na pūame cariape quetibujuriquere caboena ānirī, tunu Jesucristo camasā na carorije wapare cū canetōōrīqūē cūārē caboena ānirī peeropu caápārā majū nigarāma. ¹¹ Bairi Dios pūame ricaati na catūgousarije jūgori wātī narē cū caļtorijere na ēñnotaboetigumi. ¹² Bairo na cabairoi, “Peeropu na yu jogu,” na ĩgumi Dios, nipetiro cariape quetibujuriquere catūgogaenarē, carorije jetore caātijesorā na caāno jūgori.

Escogidos para ser salvados

¹³ Cabaimiatacūārē, jāā pūame tocānacānia marī Pacu Diore, “Mu ñujāñuña jāā mena,” caļparā jāā āniña, jāā yarārē bairo caāna Jesucristo cū camairā mujāā caāno jūgori. Dios pūame mujäärē besejūgoyupi caānijūgoripawpua, cū yarā cū canetōōparā mujāā caāniparore bairo ī. Tunu bairo cū yaye queti caānorē bairo cariape quetibujuriquere mujāā

catūgousaro jūgori, cū Yeri Espiritu Santo puame cañurā Dios mena jīcārō caāniparā mujāā ānio joroque mujāā átiyami. ¹⁴ Dios camasā na carorije wapare cū canetōōrīqūē macāājē mujāārē jāā caquetibujurique mena jūgori mujāārē piire bairo mujāā ásupi, cū canetōōrīcārā mujāā caānijātīparore bairo ī. Marī Quetiupau Jesucristo mena jīcārōrē bairo nocārō caroaro caānopu mujāā caānimasīparore bairo ī, tie jūgori piire bairo mujāā ásupi mujāā cūārē.

¹⁵ Bairi yu yarā, yu bairārē bairo caāna, Dios yaye quetire tūgoña jānaeticōāña. Caroaro átiānajē ūnie jetore áticōāña. Mujāātu āna, mujāārē jāā caquetibujuriquere masiritieticōāña. Tunu bairoa mujāārē jāā cawoatuquetibujurique cūārē masiritieticōāña. ¹⁶ Bairi yua, marī Quetiupau Jesucristo, marī Pacu Dios cūā marīrē īñamairī marī beseypū. Bairo marī beserī popiye cabairicarā marī caāno jūgori caroa yericutaje capetietiere marī joyupi. Nipetiri wāme caroaro marī cū caátigariquere caānorē bairo caroaro marī cacotemasīpee cūārē marī joyupi. ¹⁷ Tore bairo mujāā joyupi, yeri tutuaro mena mujāā ānimasīō joroque ī. Tunu bairo caroaro átiānajē jetore mujāā átiānimasīō joroque ī, mujāā joyupi. Bairo caāna ānirī mujāā cabusurije tocānacā wāme caroa jetore mujāā ī masīgarā. Mujāā caátie cūā caroa jeto nigaro.

3

Oren por nosotros

¹ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, catusari wāme mujāārē ñiña: Jāā cūārē Diopure jāā mujāā cajēnibojaro jāā boya. Tāmuri marī Quetiupau yaye queti nipetiropu cajesanucāpetiparore bairo īrā, jāārē mujāā jēnibojagarā. Tunu bairoa nipetiro camasā tiere tūgorā, na caīroaparore bairo īrā mujāā jēnibojagarā. Mujāā, Jesucristo yaye quetire mujāā caīroajūgoricarorea bairo na cūā na caīroapeere jāā boya. ² Tunu ati yepapu rorije caāna, bairi ricaati catūgoñanucūrā cūā niñama. Na ūna Dios mena tūgoñatutuatiyama. Bairi na ūna jāārē roro na caátigaro, Dios cū caēñotaparore bairo īrā, jāārē mujāā jēnibojagarā Diopure. ³ Marī Quetiupau puame cariape caācu niñami. Bairi mujāā juátigami cū yaye quetire mujāā catūgoñajānaetiparore bairo ī. Roro wātī jūgori mujāā cabainucūrījē cūārē mujāā ēñotabojagami. ⁴ Bairi mujāā, Jesucristore catūgousarā ānirī, “Marī caátiroticarore bairo átinucūñama. Bairo jeto áticōā ninucūgarāma tocānacā rāmua,” jāā ī tūgoñatutuacōāña mujāā caátīānierē. ⁵ Bairi marī Quetiupau puame, Dios mujāārē cū camainucūrōrēā bairo mujāā cūā mujāā āmeo maimasīō joroque cū áparo. Tunu bairoa popiye cabairā mujāā caānimiatacūārē, Jesucristo cū canucāmasīrīcārōrēā bairo mujāā cūā tūgoñaenarē bairo tiere mujāā tūgoñanetōmasīō joroque cū áparo.

El deber de trabajar

⁶ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, marī Quetiupau Jesucristo cū catuturije mena atore bairo jāā átirotiya mujāārē: Ni ūcū capaagaecu menarē bapacupericōāña. “Dios yau yu āniña,” caī cū caānimiatacūārē, jāā caquetibujucūrīqūērē cū catūgousagaeticōāta, cū mena āmerīcōāña. ⁷ Mujāā mena āna, jāā caátajere caīñarīcārā ānirī merē mujāā masīña caroaro paari mujāā caátīānipeere. Mujāā mena āna, paaena jāā āmewū. ⁸ Ni jīcāū ūcūrē ugariquere wapatiena, jāā ugaepu. Wapatiri jeto jāā uganucūwū. Ni ūcū mujāā mena macāācūrē patowācōgaena, ñamii, unyrecóo jāā

paawu. ⁹ Jãã cabuerije wapa mujãã yaye ugariquere cajënimasĩparã nimirãcũã, mujããrẽ jãã jënipato wãcõëpũ. Caroaro jãã paaĩñowũ, jãã caátiere mujãã caĩñacõparore bairo ãrã. ¹⁰ Mujãã mena ãna, atore bairo mujããrẽ jãã ã quetibujucũwũ: “Ni jĩcãũ ùcũ capaagaesu ugarique cããrẽ cũ ugaeticõãto.” jãã ã cũwũ. ¹¹ Bairo jãã caĩrĩquẽ caãnimiatacũãrẽ, mujããtu caatĩatana atore bairo jãã ãnucũñama: “Tesalõnica macããna jĩcããrã paaena ãnucũñama. Ñerẽ caãperã ãnirĩ aperã turipu patowãcõ ñesẽãnucũñama,” jãã ã quetibujunucũñama. ¹² Bairi marĩ Quetiupau Jesucristo cũ carotimasĩrĩjẽ mena atore bairo na ãna capaagaenarẽ jãã ãña: Caroaro paaya mujãã cũã, mujãã cabopacarijere mujãã cawapata ãnimasĩparore bairo ãrã. ¹³ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, caroaro mujãã caatĩãnierẽ átijutiri jãnaeticõãña. ¹⁴ Ni jĩcãũ ùcũ ati carta mena mujããrẽ jãã caquetibujurijere cũ catũgousaeticõãta, roro cũ caátiere ãnaposeroya. Cũ mena bapacupericõãña, roro cũ cabairijere tũgoñabobori cũ yeri cũ catũgoñawasoaparore bairo joroque ãrã. ¹⁵ Bairãpua, mujãã pesure bairo quĩñaeticõãña. Mujãã baire bairo caãcũ cũ caãnoi, caroaro mena cũ beyoya.

Bendición final

¹⁶ Marĩ Quetiupau caroa yeri cutajere cajoãnucũũ puame tocãnacã rãmuã noo mujãã caãno cãrõrẽ caroa yericutaje, tocãnacã wãmerẽ cũ jonemoãto. Mujãã nipetiro mena cũ ãmarõ marĩ Quetiupau Jesús.

¹⁷ Yu, Pablo, atie yu cañurotjorijere yu majũpua woatujou yu átiya. Atore bairo jeto yu átinucũña nipetirije camasãrẽ yu caquetibujwoajonucũrĩ cartaarire. ¹⁸ Marĩ Quetiupau Jesucristo caroare cũ jonemoãto mujãã nipetirore.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoaturije.

Primera Carta de San Pablo a TIMOTEO

Saludo

¹ Y_u, Pablo, Jesucristo ya_u, apóstol majũ y_u añiña. Dios marĩ carorije wapare canetõricũ p_uame marĩ Quetiupa_u Jesucristo mena cũ yaye quetire cã caquetib_ujurotitoric_u y_u añiña. Bairi marĩ p_uame Jesucristo mena cariapea catũgoñatutuarã marĩ añicõã ninucũña cabero marĩ cũ caátipee jũgori. ² Timoteo, murẽ ati cartare m_u quetib_uj_u woajou y_u átiya. M_u p_uame y_u macãrẽ bairo caãcũ m_u añiña, y_u caquetib_ujuriquere tũgousari bero yurea bairo Jesucristo mena m_u catũgoñatutuarije jũgori. Bairi marĩ Pac_u Dios, marĩ Quetiupa_u Jesucristo mena caroare m_u cũ jonemoáto. Caroaro ãmeo maimasĩrĩqũẽ cããrẽ m_u cũ jonemoáto. Tunu bairoa caroaro yerijõrõ añajẽ cãtaje cããrẽ cã jonemoáto murẽ.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³ Mai, Macedonia yepap_u y_u caápáro jũgoye, Efeso macãp_u murẽ y_u tuarotiw_u. Bairo murẽ top_u tuarotiri, atore bairo m_u ñiwũ: “Y_u ya_u, Timoteo, ato Efesop_u m_u tuawa mai. To Efeso macããna jĩcããrã ricaati caquetib_ujuncũrãrẽ caroaro na m_u beyowa,” m_u ñicũwũ. ⁴ “Tunu bairoa apeye quetib_ujurique, na ñicũjãã ãnana na caátĩãnajẽ na cajãnagaetie cããrẽ na quetib_ujuncũmoetocõãto tocãrõã,” ñiwũ. “Tiere na catũgousaetiparore bairo ñ, na m_u quetib_uj_uwa ricaati cabueri majãrẽ,” m_u ñiwũ. Tie quetib_ujurique p_uame ãmeo busurique netõrĩcãrõrẽ bairo jeto caátie ninucũña. Tie ñnie buerique cañuetie ñiña. Bairi tie p_uame tũgoñatutuarique mena nemojãñurõ Dios marĩ cũ caátigajũgoriquere tũgousa masĩã manio joroque caátie ñiña.

⁵ Mai, y_u p_uame atore bairo bori, tore bairo m_u y_u quetib_uj_u roticũwũ to Efeso macããnarẽ: “Ti macã macããna tocãnacãp_una caroaro yeri ñurĩqũẽ Dios cũ cajorije mena na ãmeo maiáto. Caroa wãme na tũgoñarĩqũẽ cuparo. Tunu bairoa cariapea jĩcãrõ tãni ñtoricarõ mano Dios mena na tũgoñatutuáto,” ñi tũgoñajũgow_u. ⁶ Bairo y_u caĩquetib_ujumiatacããrẽ, jĩcããrã to macããna tũgomawijiacoayama. Bairo tũgomawijiari yua, ñerẽ átiri mee tie jetore ãmeo busurique netõcõã ninucũñama. ⁷ Tunu bairoa Dios camasãrẽ cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ cajũgobueri majã majũ niganucũñama, na majũã na caátirotirijere catũgojĩãtiena nimirãcũã yua. Tunu bairoa, “Jĩcãrõ tãni majũ buerã jãã átiya,” caĩrã nimirãcũã, na cabuerije cããrẽ tũgomasiẽtinucũñama.

⁸ Bairãp_u marĩ masĩña: Moisés ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũẽ caroa cañurijẽ ãno baiya, tie carotigajũgoricarore bairo jĩcãrõ tãni marĩ caápata. ⁹ Bairi tocãnacã wãme roticũrĩqũẽ caátĩãnierẽ marĩ tũgoñanemoto. Caroaro camasã caátĩãni majãrẽ popiye na tãm_uo joroque na áperiya. Carorã roquere torea bairo átimasĩña. Ati wãme rorije caãna roquere popiye na tãm_uo joroque na átiya roticũrĩqũẽ: Roro caasiapairã, roro cabaiotiopairã, cañuena, carorije macããjẽrẽ caãna, Diore boetiri Dios yaye bueriquere canucũbugoena, na pac_u, na paco cããrẽ capajĩãrepairã, aperã capajĩãrĩ majã ñnarẽ popiye na baio joroque caátie ñiña. ¹⁰ Tunu bairoa roro na rup_u macããjẽ mena caãm_una o carõmia cãã caátiepairã, caãm_una carõmio mena átato ñnorẽã, na majũã roro caãna, carõmia cãã torea

bairo na rupau mena roro caátiepepairã, aperã camasãrê cajerutinucũrã, caĩtopairã, aperã, “Caãnorê bairo Dios mena jáã ñña,” mnanana Dios cã caĩñajoro caĩrã, na, nipetirore popiye na baio joroque na átimasĩña Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũê ruame. Bairo ruame roque ĩgu ñña: Nipetiro camasã cañurĩjê Dios yaye quetibũjurique macããjê nipetirijere caboena popiye na baio joroque ĩ cũñupĩ Dios tie roticũrĩqũêrê marĩ ñicũjãã ãnana mena. Roro na caátĩãnierê na masĩáto ĩ, tiere cũñupĩ Dios. ¹¹ Yu yau, atie caroa cañurĩjê buerique ruame Dios yaye macããjê queti camasãrê cã canetõrĩqũê queti majũ ñña. Bairi Dios ruame nocãrõ cañu majũ ãnirĩ tie cã yaye quetire yu quetibũju rotijowĩ nipetiro camasãrê.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹² Marĩ Quetiupau, Jesucristo ruame nocãrõ tũgoñatutuariquere yu jowĩ, cã carotirore bairo yu átio joroque ĩ. Bairo yu átiri, cã yaye quetire yu quetibũju roticũwĩ. Bairo tiere tũgoñarĩ yu ruame bũtioro, “Yu mena mu ñumajũcõãña,” cã ñi basapeonucũña yua. ¹³ Tũgoñijate mai, cajũgoyepure Jesucristo yaye macããjêrê roro ñi boyetiepenucũwũ. Bairo roro ĩ boyetieperi yua, cã yaye quetire catũgõsarã cããrê roro popiye na baio joroque na yu átiepenucũwũ. Bairo caãcu yu caãnimiatacããrê, Dios ruame bũtioro ñiñamainũpĩ. Mai, yu ruame Jesucristore camasĩẽcũ majũ yu ãmu. Torecu, roro yu caátaje cããrê, “Carorije ãno,” ñi masĩẽpũ mai. ¹⁴ Bairo nocãrõ majũ yure caĩñamai ãnirĩ, nocãrõ paio cã yaye macããjê caroare yu jowĩ. Bairo yu jori, cã mena jĩcãrõ tũni tũgoñatutuamasĩrĩqũê cããrê yu jowĩ. Tunu bairoa Jesucristo jũgori Diore nocãrõ marĩ camaimasĩnucũrĩjê cããrê yu jowĩ.

¹⁵ Apeyera atie Jesucristo yaye queti yu caquetibũjupree caãnorê bairo cariape ñña. Tiere nipetiro camasã ati umurecõo macããna na camasĩpee ñña: Jesucristo ruame ati umurecõopure asũpi, nipetiro roro na caátie wapa cabuicunare na netõũ acá. Mai, yu roque roro majũ, carorije yu caátaje jũgori cawapacucu majũ yu ãnimiwũ aperã netõjãñurõ. ¹⁶ Tore bairo roro majũ carorije cawapacucu yu caãno jũgori, Dios ruame bũtioro ñiñamainũpĩ. Tore bairo ñiñamainũpĩ Dios, cã macã Jesucristo ruame nipetirije camasã mena cã caátigarijere yu mena jũgori cã caátĩ ñnomasĩparore bairo ĩ. Torecu, yu ruame yua, aperã carorije caátipairã cãã yu cabairijere masĩrĩ, Jesucristore tũgõsari yeri capetietie na cacũgojĩãtipeere ĩ, tore bairo yu ámi Dios. ¹⁷ Bairi yu yau Timoteo, qũĩroari cã marĩ basapeoto Diore: ¡Bairi marĩ Quetiupau Rey majũrê cã catutuarije tocãnacã rũmu to ãnicõã ninucũáto! To petieticõãto marĩ Quetiupau caãnicõãninucũũ yaye. ¡Di rũmu ñno cariaecu, caĩñabõcamácũ, jĩcãũã Dios caãcũ tocãnacã rũmu cã ãnicõã ninucũáto! Bairoa to baiáto.

¹⁸⁻¹⁹ Timoteo, yu yau, yu macũrê bairo caãcũ, atiere mu yu átiroticũña. Tiere caroaro tũgopeoya: Caroaro tũgoñatutuarique mena camasãrê na jũgoátĩãña. Caroa macããjêrê tũgoñarĩqũêcusa. Tirũmũru macããna marĩ yarã Dios cã camasĩõrõ jũgori, mu, caroaro mu caátipeere na caĩjũgoyeticũrĩcãrõrê bairo caroaro jeto áticõãña. Jesucristo mena tocãnacã rũmu tũgoñatutuacõã ninucũña. Aperã jĩcããrã Jesucristo cã carotirore bairo jĩcãrõ tũni átimasĩẽtĩrĩ, cã mena na catũgoñatutuarijere jãnacõãñupã. ²⁰ Tore bairo tãmuõñupã Himeneo, apei Alejandro mena. Roro Diore na cabotiorije jũgori tore bairo baiyupa. Bairi narê yu ruame na masacatiáto ĩ, “Mai, wãtĩ narê roro cã caátigarõ cãrõ roro na cã áticõãmarõ,” ñi cũwũ. Tocãrõã yua, Diore roro qũĩ boyetiepetigarãma.

2

Instrucciones sobre la oración

¹ Y_u yau, apeyera atore bairo m_u y_u átirotiya ñubueri majã mena: Mujãã p_uame nipetiro ati $\text{u}\text{m}\text{u}\text{r}\text{e}\text{c}\text{o}\text{o}$ macããna cabopacarãrê Diop_ure na jênibojanucũña. B_utioro Diore cã jêniña, nipetiro ati $\text{u}\text{m}\text{u}\text{r}\text{e}\text{c}\text{o}\text{o}$ macããnarê cã caĩñamainemoparore bairo írã. Bairo cã mujãã cajênirjêrê caroaro mujãã cã cayubojarije jûgori tocãnacã rûm_ua, “Jãã mena m_u ñumajûcõãña,” qũĩ basapeonucũña. ² Marĩ caãni yepa quetiuparã cããrê Diop_ure b_utioro na jênibojarotiya. Tunu bairoa caroaro marĩ caãnipeere carotimasĩrã cããrê b_utioro Diop_ure na jênibojaya. Bairo Diop_ure marĩ cajênibojaata, ñe ñnie mano $\text{u}\text{s}\text{e}\text{a}\text{n}\text{i}\text{r}\text{o}$ yerijõrõ marĩ ãnicõãgarã marĩ Quetiuparã mena yua. Bairo caroaro marĩ caãmata, Dios cããrê cã n_ucũbugori cã caborore bairo jeto tocãnacã wãmerê marĩ átianimasĩgarã. ³ Tore bairo marĩ caátianie ñujãñuña. Bairo marĩ caátianierê Dios marĩrê canetõp_ua cãã caroaro ññajeso jãñuñami. ⁴ Dios p_uame nipetiro ati $\text{u}\text{m}\text{u}\text{r}\text{e}\text{c}\text{o}\text{o}$ macããna na carorije wapare na canetõpetiro boyami. Bairo bori, nipetiro cariape macããjê cã yaye quetibuj_urique marĩ camasĩrõ boyami. ⁵ Merê marĩ masiña: Jĩcãã niñami Dios. Tunu bairoa caũm_u jĩcãã niñami nipetiro ati $\text{u}\text{m}\text{u}\text{r}\text{e}\text{c}\text{o}\text{o}$ macããnarê Dios mena caroaro na ãnimasĩõ joroque caãc_u. Cãã, Jesucristo wãmecutiyami. ⁶ Mai, Jesucristo p_uame ñnotaricaró mano cã majũã yuc_upãĩp_u papuatuecori riayupi, marĩ carorije wapare nipetiro marĩ netõmasĩõ joroque ì. Bairi tie quetire ãmerê yua, cã caquetibuj_ugarica yutea caetaro marĩ masĩõũ átiyami. ⁷ Cã p_uame y_ure cã yaye quetire caquetibuj_ubojan, cã yau apóstol majũ y_u cũwĩ. Bairo y_u cũrĩ yua, cã yaye queti tãgoñatutuarique macããjê, cariape quetire y_u quetibuj_u rotijowĩ nipetiro judío majã caãmerãrê. Atie mujãã y_u caĩrjê cariape niña. Dios cã majũp_ua y_u quetibuj_u roticũwĩ. Mujããrê ñitoetiya tie mena.

⁸ Bairi y_u yau, nipetiro caũm_ua ñubueri majã Diop_ure na jêniáto noo na caãnipa_up_u cãrõ. Caroarã na yerip_u ãnirĩ Dios cã caĩñajoro na wãmorĩ mena ñumugõrĩ cã na basapeoáto. Tunu bairoa na majũ ãmeo asiari, roro ãmeo b_usarique netõpairique mano Diore na basapeoáto.

⁹ Tunu apeyera carõmia cãã caroaro n_ucũbugorique mena na jutii jãñaáto. Caroaro n_ucũbugoroa, baibotioricaró mano na ãnajê cuparo. Carõmia na rupaure wãmagarã, netõnucãrõ majũ na wãmagaeticõãto. Na roa cããrê netõnucãrĩ wãme majũ na wãgapeoeticõãto. Oro, o perla wêêrĩ ñnie mena na b_usa epeeticõãto. Jutii cawapapaca ñnie cããrê netõrõ na jãñaagaeticõãto carõmia. ¹⁰ Caroaro carõmia na cajãñarĩqũê cutie jûgori nipetiro camasã narê na camasĩparo ñnorêã, caroaro na caátianie jûgori p_uame roque, “Dios yarã rõmirĩ cañurã niñama,” camasã na na caĩ ññapee p_uame ñuña.

¹¹ Tunu bairoa carõmia b_usaricaró mano caroaro n_ucũbugorique mena na tãgoáto ñubueri majã quetiuparã na caquetibuj_urijere. Na b_usarotieticõãña mujãã caneñarõp_ure carõmiarê. ¹² Carõmia p_uame nipetiro camasã na caneñarõp_u na cãã na caquetibuj_ujûgoro y_u boetiya. Tunu bairoa caũm_ua netõrõ carõmia na cabairo y_u boetiya. B_usuecoa, na caquetibuj_uro carõmio cõ catãgocõãno y_u boya mujãã caneñanucũrõp_ure. ¹³ Merê marĩ masiña caãnijûgorop_u cabairiquere: Dios caãnijûgoro caũm_urê cã qũênojuõyupi Adãn marĩ ñicũ ãnacũrê. Carõmio meerê qũênojuõyupi. Adárê qũênorĩ berop_u roque, carõmio Evare cõ qũênoñupĩ

Dios. ¹⁴ Tunu bairoa Adán mee roro ïtoecojuḡoyupi wātīrē. Carōmio, Eva roque wātīrē roro ïtoecori carorije macāājērē tām̄o juḡoyupo. ¹⁵ Bairo cō caïtoecoro bero, roro popiye catām̄opao Dios cū cacūrīcō nimiocūā, nipetirije carōmio cō caátipee Dios cū cacūrīqūērē cō caátipeyoata, roro cō caátaje wapare netōmasīgomo. Tunu bairoa caroaro nūcūbūgoro Dios mena tūgoñatutuari, caroaro āmeo mairī camasārē cō cajuátinemoata, cō netōgumi Dios. Caroarā, ñe ũnie na rupaup̄u carorije wapa cūgoena na caānimasīata, na netōgumi Dios carōmiarē.

3

Cómo deben ser los dirigentes

¹ Timoteo, apeyera ni jīcāū ũcū caūm̄u, “Ñubueri majārē cajūgobuei majū yu ānigaya,” cariape cū yerip̄u cū caítūgoñāata, ñujāñuña. Tie tūgoñarīqūē yu caquetībuj̄oroa bairo cariape niña. Caroa paarique niña. ² Bairāp̄ua, caroarā camasā cañurā jīcārō tñni caána jetore, na ũna juḡobueri majārē na marī boya. Tocānacāp̄ua jīcāō jeto canūmocūnarē na marī boya. Tunu bairoa caroaro ānajē cutajere masīrī majā, nūcūbūgoricarā ũnarē na marī boya. Apero macāāna etari majā cūārē cotericarō mano caroaro mena na bocāri na ya wiip̄u caqūēnomasīrā ũnarē na marī boya. Tunu bairoa ñubueri majā cūārē caroaro uwiricarō mano caquetībuj̄u āmoqūē masīrcārārē na marī boya. ³ Caeticūmupairā, caāmeoqūēpairā ũnarē na marī boetiya. Caroarā cañurā, canūcūbujārā, dinero cūārē butioro majū caïroaena ũnarē na marī boya. ⁴ Tunu bairoa na nūmo, na pūnaa jīcā wii macāānarē caroaro cajūgoāni ññanñuje masīrārē marī boya. Bairo cajūgoānimasīrā ānirī na pūnaa cūārē caroaro beyori carorije iēna, nūcūbūgori majā, masīyujurā cajūgoāna ũnarē na marī boya. ⁵ Na nūmo, na pūnaa jīcā wii macāānarē caroaro na cajūgo ānimasīētīcōāta, ¿dope bairo caroaro jīcārō tñni Dios ya poa macāānarē na qūēnomasībuj̄iocuti? Na ũna caroaro qūēnomasīēnama. Bairi na ũnarē marī boetiya. ⁶ Torecū yu yaū, Timoteo, ñubueri majā quetiupau caānipau ũcū p̄uame Jesucristore cawāma tūgousajūgoū ũcū mee cū āmarō. Yoaro merē Jesucristore camasīnetōrīcū ũcūrē beserotiya. Jesucristore cawāma tūgojūgoū cū caāmata, ape watoara roro tūgoñarīqūē wasoari, Diore cabaibotioūre bairo tuabuj̄ioūmi. Tore bairo roro tūgoñarīqūē wasoari, wātī cūā roro cawapa cūgoūre bairo tuajūḡoyupi. ⁷ Bairi ñubueri majārē cajūgobuenucūpau p̄uame ñubueri majā, bairi ñubueri majā mee cūā na canūcūbūgoū ũcūrē marī boya. Bairo ñubueri majā mee cūā na caïroaena na caāmata, nipetiro camasā na busupai cotebuj̄iorāma. Bairo na busupai coteri yua, wātī cū carotiro jūgori rori wāme na ïtoepebuj̄iorāma Dios yayerē caboena p̄uame.

Cómo deben ser los diáconos

⁸ Torea bairo caroarārē na marī boya ñubueri majārē cajuáti majā diáconoa cūārē. Camasā cañurā, aperā camasā na canūcūbūgorā, rorije caībusuena ũnarē marī boya. Eticūmu pairique ũnierē caboena, roro camasārē átiri cawapata painucūrā ũna cūārē na marī boetiya. ⁹ Cariape macāājē Dios āmerē marī cū camasīōrījērē caroaro catūgousarā, ricaati roro catūgoñarīqūē cūperārē na marī boya. Tie cariape macāājē quetiēna marī cūā marī tūgousanucūña. ¹⁰ Bairāp̄ua, ñubueri majārē cajuáti majārē bairo na cajāāparo jūgoye, jīcā wāmerē na átīcōñarotiya, na capaa-masīrījērē na ññagarā. Cabero yua, caroaro ñe ũnie rusaeto jīcārō tñni na

caátijĩátimasĩata, tocārõã ñubueri majārẽ cajuáti majã diáconorẽ bairo na jõña.

¹¹ Torea bairo na ñumoa cũã caroaro na caãnajẽcutu ñuña. Camasã na canucũbugorã carorije ocayojaye busũpairique ñie mána na ãmarõ na ñumoa cũã. Tunu bairoa ñucũbugorã nipetiro na cabũsari wãmerẽã bairo jĩcãrõ tãni caána ñna rõmirĩ na ãmarõ.

¹² Jĩcãũ diácono caãnigau puame jĩcãõã cũ canumocuto ñuña. Cũ numo, cũ pũnaa jĩcã wii macããna cũãrẽ caroaro cajũgoãni ĩñanũnje masĩ ũcũ ñuñami diácono cajããpau puame. ¹³ Bairi noa ñna ñubueri majārẽ cajuáti majã diáconoa caroaro camasã mena capaamasĩrã puame nipetiro camasãrẽ na ĩroacomasiñama. Bairo caroaro camasã na na caĩroaro jũgori diáconoa cũã tũgoña uwiricaro mano nemojãñurõ Jesucristo yaye queti, cũ mena tũgoñatutuariquere na quetibũju masĩgarãma.

La verdad revelada de nuestra religión

¹⁴ Yũ yau, Timoteo, bairoa tãmurĩã murẽ ñiñau águ. Bairi atiere cajũgoye mu yũ quetibũju woajoya. ¹⁵ Ape watoara tãmurĩã mu tũpũre yũ caetati-maepata, merẽ nipetiro Dios ya poa macããna caroaro na caátĩãnimasĩpee ũnierẽ mu camasĩparore bairo ĩ, mu yũ quetibũju woajoya. Bairi mu puame merẽ tiere camasĩ ãnirĩ ñubueri majã quetiuparã caãniparãrẽ mu majũã na mu besemasĩgu. Merẽ mu masĩña: Dios caãnicõãninucũũ ya poa macããna cũ yaye cariape macããjẽ quetire ĩroari nemojãñurõ camasãrẽ caquetibũjunetõcõã ninucũrã majũ ñiñama. ¹⁶ Cariape merẽ puãani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano atore bairo marĩ masĩña. Camasã na camasĩetãjẽ Dios yaye buerique nocãrõ caãnimajũrĩjẽ niña:

Jesucristo ati yepapũre etau, marĩrẽ bairo ati rupau mena ñajãwasoari etayupi.

Bairo ati rupau nimicãã, Espĩritu Santo mena cayericũcu ãnirĩ ñe ũnie cawapa cũgoecu majũ tuayupi Dios cũ caĩñajoro.

Bairo cũ caãno tunu umũrecóo macããna Dios cũ caquẽnorĩcãrã ángelea majārẽ cajuátiecoricu majũ ãñupĩ.

Bairi tie quetire catũgousaricarã tocãnacã camasã poari na quetibũjũyupa tie quetire.

Tie quetire tũgori nipetiropu ati umũrecóo macããna jĩcããrã cariape tũgousayupa camasã.

Tunu bairoa Jesucristore Dios puame cũ neásũpi cũ ya pau nocãrõ caroaro caãnopũ tunu.

Merẽ atiere cariape marĩ masĩña. Cabũgoro macããjẽ quetibũjurique mee niña.

4

Los que se apartarán de la fe

¹ Timoteo, apeyera atore bairo cariapea marĩ masĩõñami Espĩritu Santo. Ati umũrecóo caãnitũsari yũtea caãno jĩcããrã camasã tocārõã Jesucristore cũ tũgousajãnarĩ cũ mena tũgoñatutua jãnagarãma. Caĩtopairã, wãtĩ yeri pũna jũgori ricaati na caquetibũjũrije mena caquetibũjũrã puamerẽ na tũgousajũgogarãma. ² Camasã puame na, catũgomasiẽna, caĩtopairãrẽ na tũgousagarãma. Na ũnarẽ na catũgoñarĩjẽpu nicõãña roro na caátĩãnigarije. Bairi di rũmu ũno carorijere jũtiricaro mano ĩtoagarãma camasãrẽ caĩtopairi majã yua. ³ Na, caĩtopairã puame wãmo jiyarotietinucũñama camasãrẽ. Tunu bairoa ugarique cũãrẽ jĩcã wãmerĩ

ugarotietinucũñama. Dios yarã, cariape quetire camasĩrã nipetiri wãme ugarique na caugapee cũ cacũrĩqũerẽ ugarã, “Jãã mena mũ ñujãñuña,” ïrĩ na caugamasĩrĩjẽ cañnimitacũãrẽ, tore bairo ï quetibũjunucũñama caĩtopairã. ⁴ Nipetiri wãme ugarique Dios cũ cacũrĩqũẽ caroa jeto ñiña. Bairi nipetirije ugariquere teena, “Dios, jãã mena mũ ñujãñuña,” ïrĩ marĩ caugaata, ñujãñuña. ⁵ Dios cũ caĩquetibũjucũrĩcãrõrẽã bairo marĩ caugapee ugariquere marĩ cajẽnipeorije jũgori caroa cañurĩjẽ majũ tuacõãña.

Un buen siervo de Jesucristo

⁶ Atie nipetirije mũ yũ caquetibũjuriere caroaro jĩcãrõ tãni to macããnarẽ na mũ caquetibũjuata, caroaro cariape Jesucristo cũ carotire bairo caácũ majũ mũ tuagũ. Tunu bairoa caroa macããjẽ quetire jãnaecũã, nemojãñurõ Dios mena tũgoñatutuanemorĩqũerẽ mũ caátĩãnimasĩ jũgoata, caroaro cariape Jesucristo cũ carotirore caácũ majũ mũ tuagũ.

⁷ Mũ roque Timoteo quetibũjuriere carorije catũgomasiã manie macããjẽrẽ tũgopeoticõãña. Tocãnacã rũmũa Dios cũ caborore bairo mũ caátĩãnipee caãno cãrõrẽ átinemojũgoyecũti ãnajẽ jetore átiãninucũña. ⁸ Marĩ rupãure qũẽnorã, tocãnacã rũmũa maijũgorique mena marĩ caqũẽnoãninucũrĩjẽ ñujãñuña. Caroarã marĩ rupãũ mena catiñurã nigarã, tocãnacã rũmũa usawãcãrĩqũẽ cañurĩjẽ ñiña bairopũa. Bairo tie cañurĩjẽ cañnimitacũãrẽ, tie netõjãñurõ cañurĩjẽ ñiña tocãnacã rũmũa Dios cũ caborore bairo átiãnjẽ caãno cãrõ átinemo jũgoyecõãñajẽ roque. Nipetiro marĩ rupãure ñujãñuña tore bairo átaje. Ati umãrecóe marĩ cacatiãno ñno marĩ juátore bairo ñujãñuña tore bairo átaje. Tunu bairoa ati rupãure marĩ cariaro beropũ cũãrẽ caroaro Dios cũ caborore bairo marĩ caátaje jũgori cañurã ñe ñnie cawapa cũgoena marĩ tuao joroque átiya.

⁹ Atie yũ caquetibũjuriere caãnorẽ bairo cariape Jesucristo yaye queti majũ ñiña. Tere nipetiro camasã ati umãrecóo macããna caroaro cariape na catũgõusapee ñiña. ¹⁰ Tore bairo cariape nipetiro na catũgõusaparore bairo ïrã, tutuaro paari popiye marĩ tãmũonucũña. Marĩ pũame tocãnacã rũmũa caãnicõã ninucũũ Dios mena marĩ catũgoñatutuacõãnipeeere marĩ cũgojũgowũ. Cũ pũame nipetiro ati umãrecóo macããnarẽ canetõpãũ majũ ñiñami. Tore bairo netõjãñurõ cũ canetõmasĩpee ñiña marĩ cũ mena catũgoñatutuanucũrã roquere.

¹¹ Atie nipetirijere na átirotiri, caroaro na mũ quetibũjuwa Timoteo to macããna camasãrẽ. ¹² Yũ yãũ, cawãmaũ mũ ãniña mai. Bairo cawãmaũ mũ caãnie jũgori camasã murẽ na ññateetio joroque caroaro átiãnjẽ cusa. Atore bairo pũame caátĩãnipãũ mũ ãniña: Caroa wãme mũ caátiere na cañnacõmasĩparore bairo caroa wãmea busuriquecusa. Caroaro nucũbũgoroa átiãnjẽcusa. Caroaro camasãrẽ na mairĩ, na juátinemoña. Dios mena tũgoñatutuari ñe ñnie wapa cũgoecũ caroaro camasãrẽ mũ caquetibũjurore bairo caroaro mũ yeri mena átiãnjẽcusa. Bairo mũ caátĩãmata, murẽ busupairicarõ ñnorẽã, caroaro mũ caátĩãnierẽ ññacõrĩ na cũã caroaro átiãnjẽ cutigarãma mũ mena yua. ¹³ Bairi yũ yãũ, Timoteo, to mũ caãnopũ yũ caetaparo jũgoye tocãnacã rũmũa neñanucũrĩ Dios yaye woaturique macããjẽrẽ na quetibũjucõã ninucũña ñubueri majãrẽ. Marĩ yarã to macããna catũgõusari majã nemojãñurõ Dios yaye macããjẽrẽ na masĩnemo joroque tocãnacã rũmũa cariape na quetibũjucõã ninucũña. ¹⁴ Caroa wãme mũ caátimasĩpee Dios mũ cũ cajoriquere átiãni jãnaeticõãña

camasã mena. Mai, ñubueri majã quetiuparã cabutoa camasĩri majã pñame Dios cū camasĩrĩjẽ jũgori di wãme caroaro camasã mena mñ caatiãnipeere mñ uparotirã, na wãmorĩ mena mñ ruoã buire ñigãpeowã. Tiere mñ pñame masiriticũeticõãña.

¹⁵ Bairi mñ pñame atie nipetirije yñ caquetibũjurijere caroaro nipetiro mñ catãgojĩãtiro cãrõ tũgopeoya. Tore bairo caroaro jĩcãrõ tũni mñ caatiãnimasĩata, “Timoteo roque caroaro jĩcãrõ tũni Dios yaye macããjẽrẽ nemojãñurõ átiãnijũgoyami,” ĩrĩ miñagarãma nipetiro camasã. ¹⁶ Caroaro tũgoñamasĩña mñ caatiãnierẽ. Aperãrẽ mñ caquetibũjurije cũãrẽ caroaro tũgoñamasĩri na quetibũjya. Nipetiro tocãnacã wãme mñ caatiãnierẽ jĩcãrõ tũni áticõã ninucũña. Tore bairo caroaro mñ caatiãnimasĩata, mñ majũ cũã mñ carorije wapare mñ netõmasĩcõãgu. Mñ cabuerijere catãgousari majã cũã mñrẽã bairo netõmasĩjĩãtigarãma.

5

Cómo portarse con los creyentes

¹ Apeyera, Timoteo, cabucu camasĩri majõcu cũãrẽ tutuaro mena cũ quetibũjeticõãña. Caroaro nucũbũgorique mena pñame roque, mñ pacure bairo cũ beyoya. Cawãmarã cũãrẽ mñ bairãrẽ bairo caroaro na ĩñaña. ² Cabutoa rõmirĩ cũãrẽ mñ pacore mñ canucũbũgoparorea bairo nucũbũgorique mena na ĩñaña. Cawãmarã carõmia cũãrẽ roro tũgoñarĩquẽ mano mñ bairãrẽ bairo caroaro nucũbũgorique mena na ĩñaña.

³ Tunu apeyera cawapearã rõmirĩrẽ noa ñna narẽ cajũãna na camanicõãta, mñ roque na juãtinemoña ñubueri majã mena. ⁴ Apeo cawapeao capũnaacuco, o capãrãmerãcuco ninucũñamo. Cõ ùcõ pñamerẽ cõ pũnaa, o cõ pãrãmerã roque caãnijũgoro cõrẽ na cajuãtimasĩpee niña. Na, cawĩmarã na caãno, na pacua narẽ caroaro na cabũtioriquere merẽ masĩñama. Torena, na cũã jĩcãũ pũnaa na pacua mena na caãtipeere caãtiparã ñna añirĩ caroaro na na juãtinemoãto na pacoa cawapearã rõmirĩrẽ. Tiere bairo na pacua narẽ mairĩ, na na cajuãtatorea bairo na cũã na na cajuãto ñujãñũña na pacoare. Tiere Dios cũã ĩñajesojãñũñami. ⁵ Baiopña jĩcãõ cariapea camanapñu mácõ cawapeao jĩcãõ majũã catuao pñame Dios mena jeto tũgoñatutuariquere macãnucũñamo. Bairo Dios jettore tũgoñamacãri yua, umãreco, ñami butioro cũ jẽni añinucũñamo. ⁶ Aperã cawapearã rõmirĩ pñame caroaro átiãmerĩnucũñama. Na rupañ caborore bairo butioro carorije macããjẽrẽ ugaripeapai nucũñama. Na ñna cayeri mánarẽ bairo Diore camasĩena niñama. Na ñna rõmirĩrẽ dopẽĩrã na juãtia mano. ⁷ Atie yñ caãtirotirije nipetirijere na quetibũjya to macããna mñ yarã ñubueri majãrẽ. Tore bairo caroaro na mñ quetibũjya to macããna ñubueri majã caãna na caãtimasĩpeere na caatiãniparore bairo ĩ, tocãnacã rũmua yua. ⁸ Noa ñna na yarãrẽ na cajuãtipeere caãtigaena cañuena niñama. Bairo caãna añirĩ, netõjãñurõ na paco, o na ñicõ ùcõrẽ na cajuãtigaeticõãta roque, Dios mena tũgoñatutuariquere caboenarẽ bairo majũ tuacõãñama. Bairi Diore camasĩena netõjãñurõ cañuena majũ caãna niñama na ñna.

⁹ Apeyera cawapearã rõmirĩ wãmerẽ mñ cawoaturi pũrõpãre cabutoa rõmirĩ majũ jettore na woatuya. Sesenta cãmarĩ bui jeto cacãmarĩ cũgorãrẽ na woatuya. Tunu bairoa jĩcãũã camanapñu cutimirĩcãrãrẽ na woatuya ñubueri majãrẽ cajuãtinemoparã cawapearã rõmirĩrẽ. ¹⁰ Ati wãme ñnie caroare cõ caãtie jũgori camasã na camasĩõ ùcõrẽ cõ woatuya: Caroaro cõ pũnaarẽ cabũtiomasĩricõ, aperã etari majã cũãrẽ

caroaro caïroarico, o tũgousari majãrẽ nacũbugori na ruporire cacoserico, cabopacarã cããrẽ caroaro cajuátinemorico ùcõrẽ cõ borotiya ñubueri majãrẽ cajuátipaore. Tore bairo nipetiri wãme caroa macããjẽrẽ caátimasĩpetigaricarã ùnarẽ na mũ woatuwa ti pũrõpũre.

¹¹ Bairi aperã cawapearã rõmirĩ carocajãñurĩ cacũma cũgorãrẽ na mũ woatuepa ti pũrõ cawapearã wãme catusari pũrõpũre. Na ùna puame na rupau caborore bairo átigari, Cristore cũ tũgousa jãnacõãñucũñama. Bairo Jesucristore tũgousajãnarĩ yua, manapu bonemonucũñama tunu. ¹² Bairo na camanapu borije jũgori, “Jãã cãã, jãã caĩrõrẽ bairo jãã juátigarã ñubueri majãrẽ,” na caĩcũriqũerẽ bairo na caáperie wapa paio cawapa cũgorã tuabujiorãma. ¹³ Tunu bairoa aperã ya wiirire tocãnacã wiipua jããrĩ, boyetiepe ñesẽãñucũñama. Bairo wiiri jetore caĩñañesẽãrã ãnirĩ yua, cateeyepairã capaagaena rõmirĩ tuanucũñama. Paaetaje jeto meerẽ bainucũñama. Ape wiipu átĩ, roro busupainucũñama. Bairo busupairi yua, roro tocãnacã wãme busuriquere ricaati jeto quetibujunucũñama. Camasã marĩ cabusuetie cabũgoro macããjẽ ùnierẽ butioro ocayoja ñesẽãñucũñama carõmia cawapearã cawãmarã rõmirĩ caãna. Na ùnarẽ boetirotiya ñubueri majãrẽ cajuátiparãrẽ. ¹⁴ Torena, cawãmarã rõmirĩ cawapearã caãna yoaro mee na manapu cuparo. Bairo manapu cutiri yua, na pũnaa cuparo. Na pũnaa pacoa na ãmarõ. Aperã na pesua roro na caátie ñnarĩ, roro na na busupaio joroque carorije macããjẽ jetore na átiãmerĩcõãto. ¹⁵ ¡Tame! Merẽ jĩcããrã cawapearã rõmirĩ Jesucristore cũ aweyorãrẽ bairo cũ yaye quetire tũgousagaetiyama. Wãtĩ cũ caborore bairo jeto átiãninucũñama. Tiere tũgoñarĩ yũ yapapujãñuña.

¹⁶ Bairi apeyera jĩcã wii macããcõ, Diore catũgousao caãcõ cõ ya wiire cawapearã rõmirĩ na caãmata, narẽ cõ cajuátinemopee majũ niña. Ñubueri majã puame popiye na na cajuáperiparore bairo iõ, cõ majũã cõ ya wii caãna cawapearã rõmirĩrẽ cõ qũẽnoáto. Bairo cõ caátimasĩata yua, ñubueri majã puame cawapearã rõmirĩ cariapea noa ùna narẽ cajuána cacũgoena jetore na juátimasĩgarãma.

¹⁷ Timoteo, apeyera, to macããna ñubueri majã na quetiupará cabũtoa caroaro jĩcãrõ tũni cajuãgoãnimasĩrãrẽ butioro na na ñroáto. Tore bairo netõjãñurõ na ñroáto Dios yaye macããjẽ jetore quetibujuri cabueãninucũrĩ majã roquere. Ñubueri majã caroaro jĩcãrõ tũni na na wapatiáto na quetiupará quetibujuri majãrẽ na capaarije wapa. ¹⁸ Torena bairo ñ quetibujuya Dios ya tutipu na cawoaturique cãã: “Wecu trigore cawãĩãmejoreire cũ risero jiyabiateticõãña. Cũ caátiwẽrĩjẽrẽ cũ cãã cũ ugaáto,” ñ woatuyupa ti tutipu. Tunu bairoa aperopu atore bairo ñ woatuyupa: “Ni ùcũ paari majõcu caãcũ cũ capaarije wapa wapatamasĩñami,” ñ quetibujũ woatuyupa. Torena, tore bairo caroaro na wapatiáto na caquetibujurije wapa na quetiuparãrẽ ñubueri majã nipetiro.

¹⁹ Timoteo, apeyera, cabũtoa camasĩrĩ majãrẽ jĩcãũ ùcũ roro cũ caĩbusujãata, caãnorẽ bairo cũ tũgoeticõãña. Pugarã, o itiarã ùna roro na caátajere caĩñarĩcãrã ãnirĩ caãnorẽ bairo jĩcãrõ tũni na caĩbusujãata roque, cariape na tũgoya.

²⁰ Aperã ñubueri majã mena macããna jĩcããrã carorije macããjẽrẽ caátianinucũpairã puamerã tutuaro mena na mũ quetibujũwa nipetiro ñubueri majã na catũgoropu. Bairo narẽ mũ caquetibujũ ñnorĩjẽrẽ tũgori, na cãã narẽ ñnacõrĩ roro na caáperiparore bairo ñ, tore bairo na mũ quetibujũwa.

21 Y_u ya_u, Timoteo, atiere m_u y_u átirotiya, Dios, Jesucristo, bairi ángelea majá cañurá cū cabesericarā cūā na caññajoro: Atie y_u caátiroticūrjē nipetirijere na átiroticōā ninucūña, ni ūcūrē ññabesericaro mano. Apei m_u bapa ūcū majū caācū cūārē nipetiro jīcārō tūnia na átiroticōā ninucūña.

22 Caroaró camasā na caátianierē m_u camasīēpata, ni jīcāū ūcūrē cū r_upoa ñigāpeoeticōāña Dios cū caññojoro m_u wāmorī mena. Bairo m_u caápata, m_u cūā carorije macāājē na caátianierē bairo caāc_u m_u tuabujio_u. Bairi nipetiro carorije macāājē átiānajērē di r_um_u ápeia nicōāña.

23 Apeyera, Timoteo, m_u p_uame paaro pūnirīqūē mena m_u rianucūña. Torec_u, bai_una oco jetore m_u etiepa. Ape watoara use oco cūārē peeto ūno, jīcānip_u jeto m_u etinucūwā, buti_uoro murē capaaro pūnietiparore bairo ĩ.

24 Apeyera tunu camasā jīcāārā roro na caátiere nipetiro marī ññanucūña, marī Quetiupa_u roro popiye na cū caátiparo jūgoyep_u mai. Aperā p_uamerā yasiorop_u roro na caátie jūgori marī ññætinucūña. Catusari rām_up_u roquere nipetiro camasā roro na caátianajērē marī ññapeticōāgarā. 25 Torea bairo camasā caroa macāājē na caátianinucūrjē cūārē nipetiro caroaró marī ññapeticōānucūña. Bairop_u jīcā wāme caroaró na caátaje marī caññæta_uje caāmata, caberop_u marī ññapeyocōāgarā.

6

1 Apeyera tunu, noa ūna paacoteri majārē bairo caāna na quetiuparārē caroaró cariape n_ucūb_ugorique mena na na ĩroáto. Bairo caroaró átiānajērē na caátiamata, ni jīcāū ūcū marī Quetiupa_u Dios ya wāmerē busupaietig_umi. Tunu bairoa marī yaye, marī caquetib_uj_urije cūārē roro ĩ busupaietig_umi. 2 Bairi tunu noa ūna paabojari majá Jesucristo catūgousarā ūnarē caquetiuparā cūgorā narē na baibotioeticōāto. Narēā bairo na cūā Jesucristo yarā na caāno jūgori roque netōjāñurō n_ucūb_ugorique mena na na capaabojapee niña.

La verdadera riqueza

Timoteo, atie y_u caquetib_uj_urije nipetirijere na bueri, na m_u quetib_uj_uwa: 3 Ni jīcāū ūcū ricaati quetib_uj_urique caquetib_uj_unucūñ cū caāmata, o caroa cañurjē marī Quetiupa_u Jesucristo yaye quetire caboecu cū caāmata, cañuecū niñami. Tunu bairoa Jesucristo yaye macāājē caroaró marī caátianipee quetib_uj_urique macāājē cūārē caboecu cū caāmata, cañuecū niñami. 4 Cū ūcū m_unana cabaibotioure bairo caācū ñe ūñierē camasīēcū majū niñami. Cū ūcū p_uame Dios yaye quetire catūgomawjia_u ññirī cab_ugoro macāājē dope caátiamanie busuriquere quetib_uj_ugari āmeo busurique netōganucūñami. Bairo na cañrjē jūgori camasā jīcāārā yua āmeo ññaugorique cutaje, āmeo ññaterique cutaje, roro āmeo tutirique cutaje, āmeo yerī ñuetaje mena tuanucūñama ñubueri majá watoare. 5 Catūgoñarīqūē mána wātī cū caroyeturicarā t_uri cūārē torea bairo di r_um_u ūno roro āmeo qūērīqūē petietinucūña. Caroa cariape macāājē quetire camasīēna tore bairo roro átiāninucūñama. Dios yaye macāājē queti mena wapatarique jetore camasīrā tore bairo roro átiāninucūñama.

6 Bairop_u, Dios yaye macāājē masīrīqūē cariapea _um_urecórop_u marī cawapatapee majū niña. Tore bairo nocārō paio cūgog_umi Dios cū cajorijere ni ūcū āme atī yepap_u ācū mai cū cacūgorije ūnie mena cayerīñucōāninucūñ. 7 Bairi merē marī masīña: Atī yepap_u marī cabuiari rām_urē ñe ūnie marī jeetaep_u. Bairi tunu atī yepap_ure

marĩ cariaweyori rãmũ caãno cããrẽ ñe ùnie marĩ jeápérigarã. ⁸ Ati yepapũ ãna marĩ caũgapee, marĩ cajãñapee cãã ãnipeticõã cabaiata, ¿dopẽirã marĩ tũgoñariqũẽ paibujiocati? Tie marĩ cacũgorije mena merẽ causeanicõãniparã marĩ ãniña. ⁹ Aperã pũame narẽ carũsarijere cacũgopetirã nimirãcãã, paio cacũgogari majã ãnirĩ petoaca na cacũgorije mena tũgoña yapapujãñunucũñama. Bairo tũgoñamacãrĩ yua, carorije átaje ati ımũrecóo macããjẽrẽ tãmũonucũñama. Camasãrẽ cateerije, na yasio joroque caátie macããjẽrẽ átinucũñama yua. Tie ùnie cañuetie cabuipacorije niña. ¹⁰ Bairi camasã butiro dinerore na caũgaripearije jũgori tocãnacã wãme carorije macããjẽrẽ átianajẽrẽ tãmũonucũñama. Jicããrã Diore catũgousarã cãã dinerore ugaripeamirã yua, Jesucristo mena tũgoñatutua jãnacõãñupã. Bairo jãnarĩ yua, na majũã roro popiye tãmũonucũñama.

La buena lucha de la fe

¹¹ Mũ roque, Timoteo, Dios yau ãnirĩ nipetiri wãme cadinero ugaripeanucũrã na cabaiãnajẽ cutiere bairo baieticõãña. Atore bairo pũame ãnajẽcusa: Cariape átianajẽ jetore átianã. Tunu Dios cã caborore bairo mũ caátipee jetore átianajẽcusa. Jesucristo mena tũgoñatutuacõãña. Caroaro camasãrẽ na maiña. Roro popiye tãmũomicãã, mũ paariquere jãnaeticõãña. Aperã camasã cããrẽ di rãmũ ùno na baibotioeticõãña. ¹² Tutuaro ãmeo qũẽirẽ bairo mũ cãã mũ catutuarije mena tocãnacã rãmũa Jesucristo mena tũgoñatutuacõã ninucũña. Bairo cã mena mũ catũgoñatutuajãnaeticõãta, cũ tũpũ mũ ãnicõã ninucũgũ. Bairi merẽ murẽ Dios yau mũ ãnio joroque ï, mũ beseyupi. Bairo mũ cã cabesero bero yua, mũ pũame capããrã na caññajoropũ, “Cariapea Jesucristo mena yu tũgoñatutua ninucũgũ,” mi quetibũjũwũ. ¹³ Marĩ Pacũ Dios nipetiro ati ımũrecóo macããjẽ cacatiãnajẽ cutiere to catiãnio joroque caácu niñami. Bairi cã macã Jesucristo cãã Poncio Pilatore, Dios yaye macããjẽrẽ cariapea cã caquetibũjuricu niñami. Bairi cã, Dios, Jesucristo mena cã caññajoropũ atiere mũ yũ átirotiya: ¹⁴ Nipetirije Dios mũ cã caátiroticarorea bairo wasoaricaróo mano caroaro átianajẽcusa. Bairo jicãrõ tãni mũ caápata, ñe ùnie jũgori noa ùna murẽ busũpaetigarãma. Tore bairo caroaro jeto mũ áticõã ninucũgũ marĩ Quetiupau Jesucristo nemo cã catunuetari rãmũpũ yua. ¹⁵ Dios pũame cã cacõrĩcã yũtea caetaro, cã macã Jesucristore cã jogami tunu ati yepapũre. Cũ, jicãũã niñami Dios cañũũ, tore bairo caátimasĩ majũ. Quetiuparã reyes caãna Quetiupau Rey majũ niñami. Ati ımũrecóo macããna quetiuparã netõrõ Quetiupau cañũũ majũ ñiñami. ¹⁶ Cũ pũame yerĩ capetietiere caññijũgoropũa cacũgojũgoricu jicãũã caácu niñami. Tunu bairoa nocãrõ majũ cã caasiyaborije noa ùna camasã na caetaetie mena caácu niñami. Ni jicãũ ùcũ camasocũ cãrẽ qũĩñañaecũmi. ¡Cãrẽ nipetiro camasã cã na ïroátó! ¡Cũ catutuãnie cãã to petieticõãto! Bairoa to baiáto.

¹⁷ Timoteo, ati ımũrecóo macããjẽrẽ paio cacũgorãrẽ atore bairo na mi quetibũjũwã: “Aperã netõrõ cañnimajũrã jãã ãniña,” ï tũgoña botioeticõãña. Tunu bairoa ati ımũrecóo macããjẽrẽ mũjãã cacũgorije jetore tũgoñarĩ tũgoña useanieticõãña. Ati ımũrecóo macããjẽrẽ mũjãã cacũgorije mena mũjãã netõmasĩetigarã. Ati ımũrecóo macããjẽrẽ tũgoñarĩcãrõ ùnorẽã, Dios pũame roquere cã tũgoñatutuaya mũjãã cã canetõparore bairo ïrã yua. Cũ roque nocãrõ paio nipetiro marĩrẽ carũsarijere marĩ jomasĩñami. Bairo cã cajorije pũame cabũgoroa cã cajorije mee

niña. Marĩ yaye cañipee majũ nigaro. ¹⁸ Nipetiro caroa macããjẽ cããrẽ na m̃a átirotiwa. Capee apeye ũnierẽ cacũgori majã ãnirĩ capee wãme caroa macããjẽ átianajẽrẽ na átiamarõ. Cotericaro mano na cacũgorijere maiena, cabopacarãrẽ na batori na j̃at̃inemoáto. ¹⁹ Bairo na caápata, м̃м̃г̃ecóop̃м̃ nemojãñurõ caroa macããjẽ majũrẽ cũgogarãma. Tunu bairoa ati yepap̃м̃ ãna mai, caroaro cariape átianicõã ninucũgarãma.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, m̃a roque caroaro tũgoñatutuarique mena cariape, Dios m̃gr̃ẽ cũ caátiroticũr̃icãrõrẽ bairo áticõã ninucũña. Aperã cabũgoro macããjẽ dope caátiamanie bus̃uriquere quetibũjũgari na caãmeo bus̃uriquere netõnucũr̃ijẽ ũnierẽ di r̃ãm̃ ũno tũgopeoeticõãña. Tie ũnie na cabus̃uriquere netõr̃ijẽ p̃ame, “Cariape marĩ camasĩpee niña,” na caĩbotiomiatacããrẽ, cabũgoro macããjẽ quetibũjũriquerique niña. ²¹ Jicããrã tie ũnie quetibũjũriquerique caquetibũjũnucũrã p̃ame tocãrõã tũgomawijiari yua, Jesucristo mena cariape tũgoñatutua jãnacõãñama.

Marĩ Quetiup̃м̃ caroa macããjẽrẽ m̃jãã cũ jonemoáto m̃jãã nipe-tirore.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoaturije.

Segunda Carta de San Pablo a TIMOTEO

Saludo

¹ Yũ, Pablo, Dios cũ caboro jũgori Jesucristo cũ caquetibũjurotijorica cũ yau apóstol majũ yũ añiña. Jesucristo mena caroaro na caãnicõãninucũpeere caãnijũgoripaũpũ cũ cabojũgoricarorea bairo nipetiro camasã ati ɯmũrecóo macããnarẽ yũ quetibũjũo joroque ĩ, yũ jowĩ. ² Bairi yũ yau, Timoteo, yũ macũrẽ bairo caãcũ mũ caãnoi, mũ quetibũjũ woajou yũ átiya ati carta mena. Tunu bairoa marĩ Pacũ Dios, marĩ Quetiupau Jesucristo mena caroare, bairo ãmeo ñnamairĩqũẽ, yerijõrõ ãnajẽ cutaje cũãrẽ cũ jonemoáto mũrẽ.

Dar testimonio de Cristo

³ Yũ pũame Diore yũ cajẽnirõ cãrõ, mũrẽ yũ tũgoñanucũña. Bairo mũrẽ tũgoñarĩ yua, tocãnacãnia Diopũre jẽnibojari, “Yũ mena mũ ñumajũcõãña,” cũ ñi jẽninucũña. Cũ, Diore, yũ pũame caroaro jĩcãrõ tũni tũgoñarĩqũẽ mena yũ ñicũjãã ãnanarẽã bairo tocãnacãnia cũ yũ jẽninucũña. ⁴ Tunu bairoa, Timoteo, mũrẽ yũ caãweyoro ñnarĩ otirique mena bũtioro mũ cayaparuariquere tocãnacãnia yũ tũgoñanucũña. Bairo tiere tũgoñarĩ yua, tãmurĩã mũrẽ ñiñaũ áganucũña, mũ mena caroaro ɯseanirõ tunu yũ caãniparore bairo ĩ. ⁵ Merẽ caroaro ĩtoricarõ mano cariape Jesucristo mena mũ catũgoñatutuarijere yũ masiña. Mũ jũgoyere mai mũ ñicõ Loida, mũ paco Eunice cũã Jesucristo mena catũgoñatutuarã majũ nijũgoyupa. Bairi yũ pũame narẽã bairo cariapea Jesucristo mena mũ catũgoñatutuarijere yũ masĩcõã ninucũña.

⁶ Bairi atore bairo mũrẽ yũ átirotiya: Mũ rapoa bui yũ wãmorĩrẽ mũ yũ cañigãpeorica watoa caroa mũ caátimasĩpeere Dios cũ cajoriquere nemojãñurõ to bũtio joroque átiãnijũgoyecũsa. ⁷ Mai, Dios pũame cũ Yeri Espĩritu Santo marĩ tũgoña uwio joroque caácũ meerẽ marĩ jowĩ. Cũ Yeri Espĩritu Santo nocãrõ catutuaũ majũ roquere marĩ jowĩ. ãmeo mairĩqũẽ, caroaro átiãnimasĩrĩqũẽrẽ cajou majũrẽ marĩ jowĩ Dios.

⁸ Torecũ, Timoteo, marĩ Quetiupau yaye macããjẽrẽ na quetibũjuboboeticõãña camasãrẽ. Tunu bairoa cũ yaye quetire yũ caquetibũjubojarije jũgori ato presopũ yũ caãnie cũãrẽ tũgoñaboboeticõãña. Atore bairo pũame roque ása: Nocãrõ tũgoñatutuawẽpãrĩqũẽ Dios mũ cũ cajorije mena tũgoñatutuari, camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ quetire mũ caquetibũjurije jũgori popiye mũ cabairijere cariapea tũgoñanetõcõãña. ⁹ Dios pũame roque merẽ cũ canetõrĩcãrã marĩ añiña. Bairo marĩ netõrĩ yua, cũ yarã caroarã caãniparã majũ marĩ beseypu. Marĩ caroaro marĩ caátie jũgori mee, cũ pũame jĩcã nũgõã caãnijũgoripaũpũ cũ cabojũgoricarõ jũgori marĩ beseypu. Tunu bairoa Jesucristo jũgori bũtioro marĩ mairĩ, marĩ beseypu. Merẽ ati ɯmũrecóo caãniparo jũgoyepũ marĩrẽ camaijũgoricũ niñami Dios. ¹⁰ Bairi ãmerẽ marĩrẽ canetõpau Jesucristore marĩ tũpũ cũ cajorique jũgori cariapea marĩ cũ camairĩjẽrẽ marĩ masiõ joroque átiyami Dios. Cũ, Jesucristo pũame marĩ cũ yarã roro peeropũ marĩ cayasibujiopeere marĩ netõñupĩ. Bairo átiri yua, “Yũ mena catũgoñatutuarã yũ Pacũ Dios mena nicõã ninucũgarãma tocãnacã rãmũ,” ĩ, caroa quetire marĩ quetibũjũgũ asũpi Jesús ati

yeparure. Cariaricarārē bairo caāna marī caānimiatacūārē, caroaro cabasuroꝑꝑ caāna majū marī ānio joroque marī ásupi.

¹¹ Torecꝑꝑ, Dios ꝑꝑame roque atie nipetirije cū yaye quetire yꝑꝑ quetibꝑꝑꝑ roticūwī camasārē. Bairo camasārē yꝑꝑ quetibꝑꝑꝑ rotijori yua, cū yꝑꝑ apóstol majū yꝑꝑ cūwī. ¹² Tore bairo yꝑꝑre Jesucristo cū caquetibꝑꝑꝑroticūrīqūē jūgori āmerē roro popiye ato preso jorica wiꝑꝑꝑ yꝑꝑ tāmꝑꝑoña. Bairo roro popiye tāmꝑꝑomicūā, tie mena yꝑꝑ tūgoñaboboetiya. Merē cariapea yꝑꝑ masicōāña Jesucristo mena yꝑꝑ catūgoñatutua jūgoriquere. Jesucristo cariapea catutuaꝑꝑ majū niñami. Bairi cū yaye queti yꝑꝑre cū caquetibꝑꝑꝑroticūrīqūē to ānicōā ninucūō joroque átigꝑꝑꝑ nemo ati yeparꝑꝑ cū catunuetari rāmꝑꝑꝑ. Tiera caānorē bairo cariape majūā yꝑꝑ masicōāña.

¹³ Bairi mꝑꝑ ꝑꝑame caroa queti mꝑꝑ yꝑꝑ caquetibꝑꝑꝑriquere bairo cariape átícōā ninucūña. Jesucristo mena tūgoñatutuaya. Jesucristo mena jīcārō marī caānimasīrījē jūgori marī caāmeomaiānie mena camasārē na maiāninucūña. ¹⁴ Tunu bairoa Espiritu Santo marīrē cajuátipꝑꝑ, cū cajoricꝑꝑ cū catutuarije mena caroa buerique macāājē Dios mꝑꝑ cū cajori-quere quetibꝑꝑꝑ ānijānaeticōāña. Tie quetire tūgoꝑꝑsajānaeticōāña.

¹⁵ Tunu atie apeyera merē mꝑꝑ masīña: Nipetiro Asia yepa macāāna yꝑꝑ mena atopꝑꝑ caatána marī yarā yꝑꝑ tunuweyo peticoámá. Bairi na mena macāāna Figelo, apei Hermógenejāāꝑꝑ cūā yꝑꝑre tunuweyocoámá.

¹⁶ Apei Onesíforo roque capee majū yꝑꝑ yeri tūgoña ꝑꝑseanio joroque ámi preso jorica wiꝑꝑꝑ yꝑꝑ cū cañāꝑꝑetanucūrījē jūgori yua. Tunu bairoa preso jorica wiꝑꝑꝑ yꝑꝑ caānie cūārē tūgoñaboboricaro mano yꝑꝑre iñꝑꝑꝑ etanucūwī. Yꝑꝑ ꝑꝑame tiera tūgoñarī, “Marī Quetiupꝑꝑ ꝑꝑtioro cū ya poa macāāna cūārē qūñnamaiáto,” ñinucūña. ¹⁷ Tunu bairoa Onesíforo yꝑꝑ cabairijere tūgoñaboboricaro ũnorēā, Roma cū caetari rāmꝑꝑꝑ caāno yoaro coteri mee, yerijāricārō mano yꝑꝑre macāñesēāñꝑꝑꝑ Romapꝑꝑre. Bairo yꝑꝑ macāmajūcōārī yua, yꝑꝑ bócaripꝑꝑ yꝑꝑ macājānawī. ¹⁸ Torecꝑꝑ, Jesucristo nemo ati yeparꝑꝑ cū catunuetari rāmꝑꝑꝑ caāno, marī Quetiupꝑꝑ cūrē iñꝑꝑamairī caroa majū cū yaye macāājērē cū cū joáto. Efesopꝑꝑ marī caāno, ꝑꝑtioro majū marī ꝑꝑátinemowī Onesíforo. Tiera caroaro merē mꝑꝑ masīña.

2

Un buen soldado de Jesucristo

¹ Bairi, Timoteo, yꝑꝑ macūrē bairo caācū, mꝑꝑ ꝑꝑame, mꝑꝑ caátīānimasīꝑꝑee Jesucristo mꝑꝑrē cū cajorique nipetirije mena tutuaro quetibꝑꝑꝑ āninucūña camasārē. ² Torecꝑꝑ, mꝑꝑ ꝑꝑame capāārā na catūgoropꝑꝑ yꝑꝑ caque-tibꝑꝑꝑriquere mꝑꝑ catūgoriquere noa ũna aperā caꝑꝑꝑꝑ caroaro caátīānarē na quetibꝑꝑꝑnetōña. Bairo na mꝑꝑ caquetibꝑꝑꝑnetōrō, na ꝑꝑame cūā aperārē na quetibꝑꝑꝑnutuagarāma tie quetire.

³ Jīcāꝑꝑ soldau popiye cū wapana jūgori tāmꝑꝑomicūā, cū cabairijere ꝑꝑcānetōcōāñami. Torea bairo mꝑꝑ cūā Jesucristo yꝑꝑ soldau cañꝑꝑꝑ ānirī cū yaye queti jūgori popiye mꝑꝑ catāmꝑꝑonucūrījērē ꝑꝑcānetōcōāña. ⁴ Jīcāꝑꝑ soldau caācū cū quetiupꝑꝑ cū carotirore bairo jeto jīcārō tūni átinucūñami. Bairo caácꝑꝑ ānirī, aperā soldaua caāmerā camasā mena ānirī narē bairo átiāmerīnucūñami, cū quetiupꝑꝑ cū cañājesoparore bairo ĩ. Tore bairo mꝑꝑ cūā Jesucristo yꝑꝑ soldaure bairo caácꝑꝑ ānirī cū carotirore bairo jeto átiāña, mꝑꝑrē qūññajeso joroque ĩ. ⁵ Torea bairo eperi majōcꝑꝑ cūā, caroaro

cũ caeperije wapa cũ na cajopeere ñemaslētĩñami, caroaro eperique macããjẽ carotirore bairo jĩcãrõ tũni cũ caátipeyojĩãtieticõãta. ⁶ Tunu bairoa jĩcãũ cũ wesere capaanicũũ, cũ roque caãnijũgoro cũ yaye cũ caoterique cabũtiro rĩca jemasĩñami. ⁷ Timoteo, atie mure ĩcõñarĩ, mũ yũ caquetibũjuriere caroaro tũgopeoya. Tie mũ yũ caquetibũjuriere marĩ Quetiupau roque caroaro mũ tũgoãmewiyo masĩõ joroque mũ átigũmi.

⁸ Timoteo, atie Jesucristo cũ cabairiquere masiritieticõãña: David ãnacũ pãrãmi majũ marĩrẽã bairo caãcũ ãñupĩ Jesucristo. Bairo caãcũ nimicũã, Diore bairo cũ caãnierẽ marĩ masĩõgu pajĩãecori bero cati tunucoasupi tunu. Yũ pũame tie camasãrẽ cũ canetõrĩquẽ quetirea yũ quetibũjunicũña camasãrẽ. ⁹ Tie quetire camasãrẽ yũ caquetibũjuriere jũgori roro popiye yũ tãmũonucũña. Tunu bairoa roro majũ caátimajũcõãrĩcãrẽ bairo ato preso jorica wiipũre ãpõãwẽ mena jiyaricu yũ ãniña. Bairo yũ cabaimiatacũãrẽ, Dios yaye caroa queti pũamerẽ ñamu ũcũ yasio masĩecũmi. Nipetiropu jesapeticoagaro. ¹⁰ Bairi yũ pũame, Dios yarã cũ cabesericarã caroaro na caãnipeere ĩ, roro popiye yũ tãmũonucũña. Na cũã yũ caquetibũjuriere tũgori bero yua, nocãrõ caroaropũ netõjĩãtiri, yeri capetietiere Jesucristo jũgori na cacãgoparore bairo ĩ, butiuro yũ quetibũjunicũña.

¹¹ Atie caãnorẽ bairo cariape niña:

Jesucristo mena tũgoñatutuari cũ yaye quetire marĩ caquetibũjuriere jũgori marĩrẽ na capajĩãrocaata,
Jesucristo cũ cacatitunurĩcãrõrẽã bairo marĩ cũã marĩ catitunucoagarã,
riamirãcũã yua.

¹² Ati umurecõopũre popiye marĩ catãmũoatacũãrẽ, Jesucristo cũ carotimãĩrĩpaure caãniparã majũ marĩ ãnigarã.

Apeyera Jesucristore masĩmirãcũã, marĩ caĩtoata, cũ cũã marĩrẽ masĩētĩgũmi.

¹³ Cũrẽ boetiri, cũ caborore bairo marĩ cabaiepatacũãrẽ, cũ roque tocãnacã rãmũa caĩũũ nicõã ninucũgũmi.

Cũ roque cariape caĩ majũ ãnirĩ cũ majũã ĩtomãslētĩñami.

Un trabajador aprobado

¹⁴ Timoteo, atiere na mũ quetibũjunicũmowã. Bairo na quetibũjunicũmemorĩ, atore bairo na mũ átirotiwa Dios cũ caĩñajoro: Cabũgoro macããjẽ busurica risero macããjẽ ũnie mena tocãrõã na ãmeo busurique netõjãnacõãto. Tie ũnie ãmeo busurique netõrĩquẽ cabũgoro macããjẽ dope caátĩãmanie majũ niña. Tie na cabusurijere noa ũna catũgori majã pũamerẽ roro na tũgomawijiao joroque caátie ũnie majũ niña.

¹⁵ Jĩcãũ paabojari majõcu nipetiro átĩjĩãtipetiri, cũ quetiupũre cũ caetarore bairo mũ cũã nipetiro caroaro átĩjĩãtipetiya Dios cũ caĩñajoropũ yua. Tore bairo caroaro áticõã ninucũña ñe ũnie jũgori Dios mena mũ catũgoñaboboetiparore bairo. Cũ yaye caroa quetibũjuriquere jĩcãrõ tũni quetibũjũcõãña camasãrẽ.

¹⁶ Timoteo, mũ roque aperã cabũgoro macããjẽ dope caátĩãmanie busuriquere quetibũjugarĩ na caãmeobusurique netõnucũrĩjẽ ũnierẽ di rãmũ ũno tũgopeoeticõãña. Tie ũnierẽ cabusũpainucũrã nemojãñurõ Diore cũ tũgousajãnarĩ, carorije macããjẽ pũamerẽ jõpũame átĩjũgonutuayama. ¹⁷ Tunu bairoa na yaye na cabuenucũrĩjẽ pũame riaye gangrena camasãrẽ carupũũ ugarijere bairo caĩuetie majũ ninucũña. Tore bairo tãmũorã baiyama Himeneo, apeĩ Filetojãã pũame yua. ¹⁸ Bairo na pũame cariape quetire tũgousajãnarĩ,

ricaati tūgomawijjarā baiyama. Tore bairo tūgomawijjari yua, “Merē Dios camasā cariaricarārē cū cacatiobujiorica rūmū netōcoasupa,” ī quetibujānucūñāma. Bairo na caīquetibujurije mena yua jīcāārā camasārē Jesucristo mena na catāgoñatutuarijere na átīmawijjorā átiyama. ¹⁹ Tore bairo na caátimiatacūārē, Dios pūame roque wīi qūēnorā, ūtāpāi na cacūjūgomajūrīpārē bairo capetietipeere marī cūñupī. Bairi torea bairo cū ya tutipū cariapea ī woatuyupa: “Marī Quetiupau cū yarā cariapea caānarē na masicōāñāmi.” Aperopū cūārē bairo ī woatuyupa: “Tocānacāūpua, ‘Dios yarā jāā āniña,’ caīrā carorije átaje macāājērē na jānacōāto,” ī woatuyupa ti tutipū.

²⁰ Ape wāme ĩrīcārō pūamata, jīcā wīi capairi wiipūre oro, o plata mena na caqūēnorīqūē jeto mee, jotū niña. Ape wāme, rīi, bairi yucū mena na caqūēnorīcārurī cūā ninucūña. Jīcārū jotū bose rūmū macāārū majū niña. Aperū pūame cabūgoro macāārū, tocānacā rūmū na cacūgorirū ninucūña. ²¹ Torea bairo marī cūā tocānacā wāme carorije macāājērē marī caápericōāta, oro, o plata joture bairo caāna majū marī tuagarā. Tore bairo marī caāmata, marī Quetiupau caānimajūrījē cū caátigarijere caátibojaparā majū marī tuagarā.

²² Torecū, mū roque aperā cawāmarā roro na rupau caborore bairo na caátie ūnierē di rūmū átiga tūgoñāeticōāña. Atore bairo pūame ása: Caroaro cariape átīānajē cusa. Jesucristo mena tūgoñatutuacōā ninucūña. Diore, bairi aperā camasā cūārē na maicōā ninucūña. Dios yarā caroarā ñe ūnie na yeripū carorije mána caāna mena caroaro yerijōrōā nicōā ninucūña. ²³ Aperā cabūgoro macāājē dope caátīāmanie busūriquere quetibujugari na caāmeobusūrique netōnucūrījē ūnierē di rūmū ūno tūgopeoeticōāña. Tie ūnie pūame marī āmeo teeo joroque caátie niña. Tere merē caroaro mū masīña. ²⁴ Bairi marī Quetiupau cū carotirijere capaabojari majōcū cū yaū caācū pūame aperā mena roro caāme busūrique netōñesēāpau ūcū mee niñāmi. Bairo pūame roque cū caáto ñuña: Nipetiro mena caroaro caátīānimasī niñāmi. Tunu bairoa camasārē caroaro caquetibujū āmoqūēmāsī niñāmi. Tunu bairoa camasārē yerijōrō Dios yaye quetire caquetibujumasī ñuñāmi. ²⁵ Tunu bairoa aperā cabotiorā cūārē yeri ñurīqūē mena cabeyomasī ūcū cū caāno ñuña. Cū pūame, “Roro na caátiere tūgoñawasoari, cariape quetire tūgori bero Dios pūamerē tūgousabujiorāma,” ī, tore bairo caroaro mena cū caquetibujuro ñuña. ²⁶ Tore bairo cū caquetibujumasīata yua, wātī roro na cū caītorijere tūgoñāmasacatigarāma. Bairo tūgoñāmasacatiri yua, roro wātī narē cū caboro cū caátīāniganucūrījērē átiecoetigarāma.

3

Cómo será la gente en los tiempos últimos

¹ Apeyera, Timoteo, ati umārecōo caānitusari yutea caānorē camasā Dios yarā popiye tāmūogaráma. ² Ti yutea caānorē camasā cañuena nigarāma. Jīcāārā na majū na caborore bairo jeto átīāniganucūgarāma. Tunu bairoa cadinero ūgaripea pairā nigarāma. “Aperā netōrō caānimajūrā jāā āniña,” caītūgoñarā nigarāma. “Jāā jeto camasīmajūrā jāā āniña,” ĩrārē bairo catūgoñarīqūēcūna nigarāma. Diore cū baibotiori roro cabusūpairā nigarāma. Aperā na pacua cūārē cayuena, cabaibotiopairā nigarāma. Aperā, “Jāā mena mū ñujājñuña,” di rūmū ūno cañēna nigarāma. Bairo caāna ānirī Dios yaye macāājē buerique cūārē di

rãmũ nũcũbugoro ïñaetigarãma. ³ Tunu bairoa di rãmũ ùno bopacooro cabopacarãrẽ catũgoñaena ninucũgarãma. Aperã roro caocayoja pairã nigarãma. Aperã cũã roro na rupau caborore bairo jeto na caátiganucũrĩjẽrẽ catũgoña eñnotamasĩena nigarãma. Tunu bairoa aperã tũgoñamairĩcãrõ mano tutuaro mena roro átinucũgarãma camasãrẽ. Na pũame nipetiro caroa macããjẽrẽ caboena majũ ninucũgarãma. ⁴ Tunu bairoa jĩcã majã nimirãcũã, roro busujã buitiregarãma aperã na yarã camasãrẽ. Roro majũ caasiapairã nigarãma. Nocãrõ paio roro na caátie mena nimirãcũã, “Caroa macããjẽrẽ caãna majũ jãã ãniña,” ï tũgoña botionucũgarãma. Dios yaye macããjẽrẽ tũgoũsari bero, cũ mena tũgoñatutuuaricarõ ùnorẽã, na majũ rupau caborore bairo na caátigarije pũame jetore butiõro ugaripeari átiãniganucũgarãma. ⁵ Bairi tunu Dios yaye macããjẽrẽ cabuerãrẽ bairo majũ baitogarãma, mũnana. Bairo Dios yaye cũ catutuarije macããjẽrẽ masĩmirãcũã, tiere caẽñotarãrẽ bairo jĩcãrõ tãni na yeri mena átiãnimasiẽtĩnucũgarãma.

Na ùnarẽ, Timoteo, mũ roque na ïtoecoeticõãña. ⁶ Na ùna ninucũñama noo na caboro aperã yũ wiiripũ cajããñesẽãnucũrã. Bairo ape wiiripũ jããñesẽãrĩ yua, carõmia cayeri tũgoñatutuaena roro caátipairãrẽ na ïtoepenucũñama. Bairo ïtori yua, nipetiro carorije macããjẽrẽ na mena roro átiepenucũñama, na rupau caborore bairo yua. ⁷ Bairi tunu na ùna di rãmũ ùno rusaeto buenucũñama Dios yaye quetire. Bairo buemirãcũã, di rãmũ ùno cariape macããjẽrẽ tũgojĩãti peyoetaet-inucũñama. ⁸ Camasĩrĩ majã cũmua ùna Janes, apeĩ Jambres cawãmecũna Moisés ãnacũrẽ cũ boena, cũ botiori, na camasĩrĩjẽrẽ cũ áti ïñoñupã. Narẽã bairo caĩtopairã cũã cariape macããjẽ Dios yaye quetire caboena niñama. Caũmũna catũgoñarĩquẽ mãna catũgoñamasĩena niñama. Dios mena catũgoñatutuajãnarĩcãrã majũ niñama. ⁹ Merẽ camasã aperã caroaro masĩcõãñama catũgoñamasĩena majũ na caãnierẽ. Tirãmũpũ caãnana Janes, apeĩ Jambrejãã, Moisés ãnacũrẽ caboetanarẽã bairo roro na cabairijere merẽ masĩcõãñama camasã. Bairi di rãmũ ùno nemojãñurõ camasãrẽ na ïtonemonutua áperigarãma yua.

El último encargo de Pablo a Timoteo

¹⁰ Timoteo, mũ roque caroaro cariape yũ caátitirore bairo yũ cabuerijere mũ átiãninucũña. Yũrea bairo ati wãmerĩrẽ caroaro mũ átiãninucũña: Yũrea bairo caroaro mũ átajecuti ãnimasĩña. Yũrea bairo mũ cũã yũ caátĩãnipere mũ tũgoñanucũña. Mũ cũã yũrea bairo Dios mena mũ tũgoñatutuaya. Camasã roro popiye mũ tãmũo joroque na caátimiatacũãrẽ, caroaro yerijõrõ yũrea bairo mũ tũgoñanetõcõã ninucũña. Camasã aperã cũãrẽ caroaro yũrea bairo na miñamaiña. Tunu bairoa yũrea bairo popiye tãmũonucũmicũã, mũ yeri tũgoñatutuajãñũña. ¹¹ Roro mũrẽ pajĩãgarã, o tocãnacã wãmerẽ roro popiye tãmũomicũã, mũ nũcãnetõcõãnucũña. Yũ yau, merẽ caroaro mũ masĩña roro majũ Antioquía, Iconio, bairi Listra yũ catãmũorĩquẽrẽ. Roro majũ Jesucristo yaye queti jũgori yũ pajĩãgawã to macããna. Roro majũ popiye yũ tãmũowũ. Bairo roro popiye yũ catãmũomiatacũãrẽ, marĩ Quetiupau pũame tie nipetirijere yũ juátinewowĩ. ¹² Bairãpũa, merẽ marĩ masĩña: Nipetiro Jesucristo cũ caborore bairo caroaro caátĩãnigarã, tocãnacãũpũa roro popiye áti ecogarãma, aperã jũgori. ¹³ Aperã carorã cañuena, aperã caĩtopairã roque nemojãñurõ jõpũame carorije macããjẽrẽ átinutuagarãma. Aperãrẽ roro na ïtoepemirãcũã, na cũã roro ïtoecogarãma na yaye wapa yua.

¹⁴ Timoteo, m̄ p̄ame roque tie ũnie ápeia, caroa w̄ame jetore tocānacā r̄m̄na átícdā ninucūña m̄rē ȳ cabuerique mena. Merē tie queti, “Cariape majūā niña tie quetibujarique,” ĩrī caroaro m̄ t̄gousacōā ninucūña. M̄rē tie quetire cabuericarā c̄ārē cariapea m̄ masīña. ¹⁵ Tunu bairoa merē caroaro m̄ masīña cawīmañacā āc̄p̄na, Dios yaye macāājē caroa quetire m̄ camasījūgorique. Bairi m̄ p̄ame nemojāñurō buecōā ninucūña. Bairo tie quetire nemojāñurō bueri caroaro m̄ caátĩamata, Jesucristo mena m̄ catūgoñatutuarije jūgori m̄ netōmasīgu. ¹⁶ Nipetiro Dios ya tuti macāājē woaturique Dios cū camasīdrō jūgori na cawoaturique niña. Bairi tie buerique marīrē cajuátiere bairo ñujāñuña. Aperārē tiere bueata, ñujāñuña. Tie mena jūgori aperārē beyogu, marī cabueata c̄ārē, ñujāñuña. Tie mena jūgori caroaro cariape na cañnimasīpeere bori, narē marī cabueata, tie queti ñumajūcōāña. ¹⁷ Tore bairo marī cabueata yua, Dios ya c̄ac̄ p̄ame tocānacā w̄ame caroa macāājērē caátijīātimasīpeyou majū tuagumi.

4

¹ Jesucristo, catasari yutea caño quetiupau reyre bairo atīgumi tunu, nipetiro ati yepa macāāna camasā cariaricarā, cacatirā c̄ārē na ĩñabesei acú yua. Bairo caatīpau, Jesucristo, bairi cū pacu Dios mena cū caññajoropu atore bairo butioro m̄rē ȳ átirotiya. ² Caroa queti Dios yayere butioro na quetibujaya camasārē. Tunu bairoa noa ũna caroaro catūgorā, o catūgogaena na caāmata c̄ārē, tocānacānia na m̄ quetibujānucūwā, torē bairo m̄ caquetibujarije to cañuata yua. “Cariape quetibujayami Timoteo,” na ĩ t̄go joroque caroaro na quetibujaya camasārē. Tunu bairoa tutuaro mena noa ũna cabotiorārē na m̄ caquetibujapee caāmata, tutuaro mena na m̄ quetibujugu. Nemojāñurō Dios yarā cū mena na t̄goñatutuo joroque na quetibujari na juátinemoña. Caroaro yerijōrō t̄goñarīqūē mena n̄c̄ub̄goro na quetibujaya camasā to macāānarē. ³ Jicā yutea etagarō tocārōā camasā caroa queti Dios yayere boetiri na catūgogaeti yutea. Noa ũna aperā, na rupau caborore bairo jeto ricaati cabueri majā, camasā na catūgojesorije ũnie jetore cabuerā p̄amerē na macāgarāma. Na rupau caborore bairo na caátigarije macāājē, na catūgojesorijere cabuerā p̄amerē na t̄gousajūgogarāma. ⁴ Dios yaye macāājē p̄amerē yua boetigarāma. Carorije quetibujarique tocānacā w̄ame p̄amerē t̄gopeogarāma. ⁵ Bairo na ũna na cabaimiatac̄ārē, m̄ p̄ame roque caroaro majū caroa w̄amerē átícdā ninucūña. Roro popiye t̄m̄omicā, n̄c̄ānetōcōā ninucūña. Dios yaye queti camasārē cū canetōrīqūē queti p̄amerē tocānacā r̄m̄na quetibujucōā ninucūña. Caroaro jicārō t̄ni átipeyocōā ninucūña m̄ paarique macāājērē.

⁶ Ȳ p̄ame Jesucristo yaye ȳ caátīānie jūgori ȳ cayasipa r̄m̄ merē cōñarō baiya. Merē Dios t̄p̄ āniágu, cū ȳ cariabojapee etaro baiya. ⁷ Jesucristo ȳ cū cabuerotic̄ūrīqūērē merē nipetiro jicārō t̄ni ȳ átiyaparo peticōāña. Āmeo qūēirē bairo tutuaro caroaro jicārō t̄ni ȳ átiyaparo ya. Tunu bairoa epei caat̄ri majōcu jicārō t̄ni átiri, cū caat̄yaparo etarore bairo ȳ cūā Jesucristo mena jicārō t̄ni ȳ átiyaparo petietaya merē. ⁸ Bairi āmerē yua, ȳre Dios cū cajopee cañnorēā bairo um̄recóop̄re corona pesarica beto ȳ ānicotero bairo merē. Marī Quetiupau camasārē caññabesei cañu majū ti beto pesarica betore ȳ jogumi cū cacōrīcā r̄m̄

caetaro. Yũ jeto merẽ jogũmi baiũa. Nipetiro cãrẽ mairĩqũẽ mena ati yeparũ cã catunuatõre caboocoteãna cããrẽ na jomajũcõãgũmi.

Instrucciones personales

⁹ Yũ yau, Timoteo, mũ caboata, dope bairo mũ caatĩmasĩrõ cãrõ átiri, yure miñau atĩmajũcõãwã. ¹⁰ Demas ɓame ati ɓmãrecõo macããjẽrẽ butiuro cabonetõã ãnirĩ yũ aweyocoámĩ. Tesalõnica macãɓũ acoámĩ. Apei Crescente ɓame roquere Galacia yeparũ cũ yũ jowũ. Apei Tito ɓame cããrẽ Dalmacia yeparũ cũ yũ jowũ. ¹¹ Jĩcãã, Lucas jeto yũ mena niñami. Bairi Marcote cũ mũ macãwã. Cũ roquere cũ mũ piapã ato mũ caatĩ rĩmũ caãno. Ape watoara cũ ɓame yũ juátibujioũmi ato yũ capaãno yũ paariquere. ¹² Apei marĩ yau Tĩquico ɓamerã Efeso macãɓũ cũ yũ jowũ. Topũ ãcũmi. ¹³ Apeyera atopũ acũ, yũ jutiro cayoaro, Troas macã yũ cacũrĩcãrõrẽ yũ mũ neatĩbojawa. Carpo ya wiipũ yũ cũwũ tore. Apeye yũ papera tutiri cããrẽ mũ jeatĩbojawa. Papera pergamino pũũrĩ roquere mũ cũẽpã. Mũ jeatĩmajũcõãwã.

¹⁴ Apeyera Alejandro ãpõãrẽ capaanucũ ɓame roro majũ yũ átĩnucũñami. Yũre caroaro ɓcãbũgoetiyami. Bairi marĩ Quetiupau ɓame cũ caátaje cãrõ qũĩñacõñarĩ qũĩñabesegũmi cũ yaye wapa. ¹⁵ Bairi mũ ɓame cãrẽ cũ uwiya. Roro mũ tãmũo joroque mũ átiremi. Cũ ɓame yua ãmerẽ camasãrẽ marĩ caquetibujũnucũrĩjẽ Dios yaye caroa quetire caboecu majũ catuaricu niñami.

¹⁶ Caĩñabeseri majã carotĩmasĩrã tũre yũ cabũsqũẽnoũ etari watoare jĩcãũ majũã yũ ãmũ. Noa ãna yũ juũbũsnemoema, quetiuparã carotĩmasĩrãtũ yũ caetajũgorore. Nipetiro yũ mena caãnimiatana yũ aweyopeticoámã. Tie na cabairique jũgori marĩ yarãrẽ Dios ɓame popiye na baiõ joroque na cũ ápericõãto. ¹⁷ Bairo marĩ yarã yũre na cajuáperimiatacããrẽ, marĩ Quetiupau roque yũ juátĩmajũcõãwĩ. Yeri tũgoñatutuarique majũrẽ yũ jowĩ. Bairo yeri tũgoñatutuarique yũ cũ cajoro jũgori cũ yaye queti camasãrẽ cũ canetõõrĩqũẽ quetire caroaro na yũ quetibujũ masĩõ joroque yũ ámi. Na, nipetiro judĩõ majã caãmerã cũ yaye quetire na yũ caquetibujũro bero, tiere na tũgopeo joroque ámi Dios. Tore bairo átiri yũ netõwĩ marĩ Quetiupau ɓame, macãncũ yaiare bairo cauwiorã caãna quetiuparã roro yũre na caátibujiopeere yua. ¹⁸ Bairi tunu ato jũgoye cããrẽ nipetiro roro yũ catãmũopeere yũ juátĩnemocõã ninucũgũmi Dios. Bairo yũ netõrĩ yua, cũ carotĩmasĩrãũ ɓmãrecõõɓũ caãnipau majũ yũ tuao joroque yũ átĩgũmi. ¡Bairi cũ jetorea cũ caasiyarije caroa cũ catutuãnie to ãnicõã ninucũãto tocãnacã rãmũ! Bairoa to baiãto.

Saludos y bendición final

¹⁹ Bairi apeyera marĩ yarã Prisca, Aquila, bairi Onesĩforo ya poa macããna cããrẽ yũ ñurotijoya. ²⁰ Apei Erasto cawãmecũcũ ɓame Corinto macãɓũ tuawĩ. Trófimo ɓamerã Mileto macãɓũ cariaũre cũ yũ atĩweyowũ. ²¹ Timoteo, tãmurĩ jãñurõã mũ apã. Tãmurĩã, pue caetaparo jũgoyeya mũ apã atopure. Mũrẽ ñurotijoyama marĩ yarã. Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, bairi marĩ yarã nipetiro ñubueri majã cãã mũ ñurotijoyama.

²² Bairi yua, marĩ Quetiupau Jesucristo mũrẽ cũ juáticõã ninucũãmarõ. Bairi Dios cãã nocãrõ caroa cũ yaye macããjẽrẽ mũjãã nipetirore cũ jonemoãto.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a TITO

Saludo

¹ Yu, Pablo cawāmecucu Diore paabojari majōcu ānirī Jesucristo cawāsarē cū caquetibujarotijou apóstol majū yu āniña. Dios cū cabesericarā cū yarārē na quetibuju yu átiya cū yaye quetire, tie cariape macāājērē tūgori bero yua, cū mena caroaro na catūgoñatutuaparore bairo ī. ² Bairo tie mena tūgoñatutuari yua, yeri capetietie na cacūgopee cūārē cariapea tūgoñacotegarāma. Mai, Dios cariape caī pūame ati umarecōo caānparo jūgoyperua, “Yu pūnaa caānparārē yeri capetietiere na yu jogu,” ī jūgoyeticūñañupī. ³ Bairi āmerē yua, cū ya yutea, cū caicōñaricā yutea caetaro īnarī, Dios marīrē canetōōū majū, cū yaye quetire marī masīōñami. Bairo tie quetire masīōrī, yu quetibuju rotijomajūcōāwī yua. ⁴ Mū, Tito, yu caquetibujarijere tūgori bero yurea bairo mū cūā Dios mena catūgoñatutuau, yu baire bairo caācūrē mū yu woajoya ati cartare. Bairi ñiña: Marī Pacu Dios, cū macū marī Quetiupau Jesucristo mena caroa yericutaje, āmeo īñamairīqūē, yerijōrō ānajē cutajere mū cū jonemoáto, ñiña.

El trabajo de Tito en Creta

⁵ Creta cawāmecuti poa yucuroapu mū yu cūwū. Bairo mū cūrī, paarique yu caátipee carusarijere mū yu átipeyorotiwu. Tunu bairoa, “Ñubueri majā quetiuparā rona cabutoare na mū besewa tocānacā macāā macāānarē caquetibujaparārē,” mū ñicūwū. ⁶ Mai, na, cabutoa camasirā pūame caroaro ñe ūnie roro na caátie jūgori aperā na cabusupaiena ūnarē na mū besegu. Tocānacāpūa jīcāō jeto canumocuna ūnarē na mū besegu. Bairi na pūnaa ūna cūā Jesucristore catūgousarā, ñe ūnie roro na caátie, o na caasiapairije jūgori na cabusujārā ūna mee na āmarō. ⁷ Bairi ñubueri majārē cajūgoñubuejūgoare bairo catuau pūame, na ñubueri majārē Dios cū carotirije cū yaye quetire caquetibuju majū niñami. Torecu, cū ūcū pūame caroaro átajere caācu, rorije caāpei ūcū cū caāno ñuñā. Caroarā ūnarē na marī boya. Catūgomasiēna, uwarārē bairo caānarē na marī boetiya. Tunu bairo eticūmurī caāmeo qūēpairā ūna cūārē na marī boetiya. Tunu apeyera roro átiri cawapatarā ūna cūārē na marī boetiya. Bairi na ūnarē na mū beseetigu. ⁸ Bairo pūame caāna roque ñuñama: Tocānacānia aperā caetarārē caroaro mena na bocári na ya wiipū caqūēnorā ñuñama. Bairi na ūcū pūame caūmū caroa macāājērē caācu, nūcūbūgoro mena caācū cañuū niñami. Bairi Dios cū cañajoro, cū caborore bairo jeto caācu ñe ūnie roro caāpei nigūmi. ⁹ Bairi tunu cariape macāājē jāā caquetibujariquere cariape cū catūgousaro ñuñā. Bairo cariape tiere tūgori yua, aperā ñubueri majārē na quetibuju useanionemogūmi cariape quetibujarique mena. Tunu bairoa aperā tiere catūgousagaena ricaati caquetibujarā cūā caroaro cariape cū caquetibujaro tūgori, “Caroaro cariape īñami. Cū marī tūgoroa,” ī tūgoñagarāma na yeripū. Na ūna roquere mū cabesero ñuñā.

¹⁰ To mū caānopūre capāārā niñama cabaibotipairā. Na ūna pūame na rupan macāājē yisetariquere, aperā cayiseta mánarē na cayiserotiro bātioro bonucūñama. Caroaro tūgoñarī mee roro apeye ūnierē

bɯsɯpainucũñama. Bairo bɯsuri yua, aperã camasãrê roro na ïtoeperã átiyama. ¹¹ Na ùna caĩtopairãrê na caquetibɯjurotietipee niña camasãrê. Pajũgoro ána átiyama tocãnacãũpna camasã caãnarê. Tunu bairoa na, camasãrê na ïtori, roro átiwapatarã átiyama. Na ùna caquetibɯjarãrê boetirotiya.

¹² Mai, Creta yucɯpoa macããcũ profeta majõcũ atore bairo ï bɯsɯyupi, to mɯ caãno macããnarê: “Creta yucɯpoa macããna caĩtopairã niñama. Macãnucũ macããnarê bairo caugapacará, cateeyepairã majũ niñama,” cũ caĩcũrĩqũêrê yu tũgowɯ. ¹³ Cariapea ïñupĩ. Na cabainucũrĩjêrê ïñarĩna, tore bairo cariape na ï, ïñupĩ. Bairi to macããnarê tutuaro mena na quetibɯjɯya. Dios yaye quetire nemojãñurõ caroaro jĩcãrõ tũni na catũgoñatutuamasĩparore bairo ï. ¹⁴ Tunu bairoa, “Judío majã cariape macããjê quetire caboena na majũ na catũgoñarĩjê mena na caquetibɯjuriyere na caátirotinucũrĩjê ùnie cũãrê camasã tũgousarema,” ïrã, tutuaro mena na ùnarê na quetibɯjɯya.

¹⁵ Noa ùna caroa macããjê átaje jetore caátitũgoñarã na caãmata, nipetirije na caátie, cañurĩjê jeto ninucũña. Aperã caroa macããjêrê catũgoñaena Diore catũgousagaena pɯame roque nipetirije carori wãme jetore átiãninucũñama. Na ùna carorije na yeri na catũgoñarĩjêpɯ paio caãno jũgori carorije jetore átinucũñama. ¹⁶ Bairi tunu, “Diore camasãrã majũ jãã ãniña,” ïmirãcũã, roro na caátie jũgori Diore camasãrã bairo tuanucũñama. Cabaiotopairã, aperã yaye na cacũgorije ùnierê caĩñaugopairã majũ niñama. Bairo caãna ãnirĩ dise ùnie caroa macããjê ùnierê petoaca ùno caátijĩãtiena majũ ninucũñama.

2

La sana enseñanza

¹ Mɯ roque Tito, camasãrê caroaro cariape na mɯ quetibɯjɯɯ caroa macããjê Dios yaye quetire. Dios cũ caborore bairo caroaro na mɯ quetibɯjɯɯ. ² Bairi cabutoa camasãrê cajũgoñubueparã pɯame cũã caroaro caãna, marĩ caĩñanucũbũgorãrê bairo nigarãma. Bairo cariape caãna ãnirĩ caroaro mena quetibɯjugarãma camasãrê. Tunu bairoa caroaro cariape roro átato mano Dios mena tũgoñatutuagarãma. Tunu bairoa Dios narê cũ camairĩjêrê masĩrĩ caroaro tutuaro, popiye baimirãcũã, tũgoñaenarê bairo tiere tũgoñanetõcõãgarãma.

³ Torea bairo cabutoa rõmirĩ cũã nucũbũgorique mena na caãnajẽcuto yu boya. Roro caĩbɯspaicoterã ãnirĩ caeticũmupairãrê bairo na caãno yu boetiya. Aperã camasã na caátie na caĩñajesopee ùnierê na na caátĩ ïñorõ ñuña. ⁴ Bairo caroa macããjêrê caátĩ ïñorã ãnirĩ aperã cawãmarã rõmirĩ camanapũãcũnarê na manapũã, bairi na pũnaa cũãrê na camaippee ùnierê na na quetibɯjũáto. ⁵ Tunu caroa macããjêrê na caátĩãnimasĩpeere na na quetibɯjũáto. Bairo na caáto, na pɯame ñe ùnie carorijere áperã nigarãma. Na wii macããjê, o na pũnaa cũãrê caroaro na cotegarãma ñe ùnie rɯsaricarõ mano. Camasã cañurã rõmirĩrê bairo caãna, na manapũã na caĩrĩjêrê jĩcãrõ tũni caroaro catũgousarã nigarãma.

⁶ Torea bairo cawãmarã canɯmoa mána cũãrê caroaro nucũbũgorique mena na ãnio joroque na quetibɯjɯya. ⁷ Mɯ majũ cũã aperã camasã, nipe-tirije mɯ caátie na caĩñajesopee ùnierê na áti ïñoña. Tunu bairoa narê mɯ caquetibɯjuri rũmɯ caãno, rorije ïrĩcãrõ mano caroaro nucũbũgorique mena na mɯ quetibɯjɯwa. ⁸ Caroaro cariape carorije ï asuricarõ mano na

m̄ quetibuj̄u, aperã cañuena murē roro na caáperiparore bairo ĩ. Tunu bairoa caroaro cariape m̄ caquetibuj̄urijere tũgoñabobori, ni j̄icã ũcũ murē roro ĩ busugamicũã, carorije m̄ cañrj̄erē bocaetiri roro mietigamĩ. Bairo roro busupaietigarãma yua marĩ caquetibuj̄urije Dios yaye quetire.

⁹ Tunu torea bairo caroaro na m̄ quetibuj̄uwa ũm̄a paacoteri majãrē: Na quetiuparã na cañr̄erē bairo caroaro na tũgousaãto. Camasã caroaro ãnajē cutajere bairo cañurã na ãmarõ. Na quetiuparãrē tũgousaetiri na cañrj̄erē cabusucãnamupairãrē bairo na ãmerĩcõãto. ¹⁰ Tunu bairo aperã, na quetiuparã na cacũgorije ũnierē cayajapairã na ãmerĩcõãto. Caroaro nucũbugorique mena roque na ãnimajũcõãto. Bairo na yeripu na caãtiãnimajũcõãta, nipetiro camasã p̄ame narē ñnarĩ, Dios marĩrē canetõõrĩcã yaye quetire, “Caroa majũ niña,” ĩ masĩgarãma.

¹¹ Dios p̄ame j̄icã nũgõã marĩrē camaimasĩ ãnirĩ marĩ ñnamajũgoyupi. Bairo marĩ ñnamairĩ nipetiro ati ũmurecõo macããnarē marĩ netõõgayupi cũ macũ jũgori. ¹² Tie marĩrē Dios cũ cañnamajũgorique p̄ame roro marĩ caãtiãninucũrj̄erē jãnarĩ caroaro átiãnajē cutaje niña. Tunu bairoa marĩ cabonucũrõrē bairo roro marĩ caãtiere jãnarĩ caroaro nucũbugorique mena Dios cũ caññajoro marĩ caño ñuña. Bairo átiãna yua, Dios cũ caborore bairo cariape marĩ ãnimasĩgarã. Diore cariape cũ marĩ tũgousagarã. ¹³ Dios yaye queti p̄ame cũ cañjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo cũ caãtipa rãm̄u caetaro, marĩrē canetõõũ Jesucristo nocãrõ cũ caasiyabatorije mena cũ caãtipa rãm̄urē caroaro marĩ cotemasĩõ joroque marĩ átiya. ¹⁴ Cũ, Jesucristo p̄ame marĩ yaye wapa jũgori yucupãipu papuatuecori riayupi. Nipetirije marĩ carorije wapa caãnierē marĩ netõõpeyobojari, cũ yarã caãniparã majũ marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Caroa macããjẽrē caãtiãnimasĩgarã majũ marĩ tuo joroque marĩ ásupi.

¹⁵ Atie yũ cañquetibuj̄urijere na m̄ quetibuj̄u to macããna ñubueri majãrē. Caroaro rotimasĩrĩqũẽ mena tutuaro na m̄ quetibuj̄unemomasĩõgũ to macããnarē, caroaro na camasĩparore bairo ĩ. Ni j̄icã ũcũ murē cũ baibotioeticõãto m̄ caquetibuj̄urije mena jũgori.

3

Deberes de los creyentes

¹ Tunu atore bairo na mi quetibuj̄u masĩõnemowã tũgousari majã ñubueri majãrē: “Quetiupau, o quetiuparã carotimasĩrã m̄jãã ya macã macããna na caãtirotinucũrõrē bairo cariape na tũgousaya. Bairo caroaro cariape tũgousari tocãnacã wãme caroa macããjẽrē caãtiãniganucũrãrē bairo m̄jãã átiãnimasĩwã. ² Bairo caãtiãnimasĩrã ãnirĩ yua aperã camasãrē roro na m̄jãã ĩ busupaiepa. Carorijere camasãrē caãtiãmepairãrē bairo ãmerĩcõãña. Carorije cañena camasã cañurãrē bairo ãña. Aperã camasã nipetirore caroaro yeri ñurĩqũẽ mena, yerijõrõ ãmeo bapacũtimasĩña,” na mi quetibuj̄uwa ñubueri majãrē.

³ Marĩ cãã, mai, cajũgoyep̄are catũgomasĩẽna, Diore cabaibotiopairã majũ marĩ ãmu. Camawijjayasirãrē bairo marĩ baiwu. Bairo caãna ãnirĩ yua, tocãnacã wãme roro marĩ rupau mena marĩ caãtiganucũrj̄erē caãtiecorotirã, tiere caãtijãnagaena majũ marĩ ãnimiwã. Carorije macããjẽ jetore átiri aperã yayere marĩ ñnaugaripeanucũmiwã. Tunu caasiapairã ãnirĩ aperã tocãnacãũ mena marĩ ãmeo asiañña ãninucũmiwã. ⁴ Bairo cabairã marĩ caãnimiatcũãrē, Dios marĩrē canetõõũ p̄ame cañuu, caññamaimasĩ ãnirĩ ati yepa macããna camasãrē marĩ ñnamaiñupĩ. ⁵ Bairo

ĩnamairĩ, marĩ cããrẽ marĩ netõõñupĩ marĩ carorije wapa jũgori roro marĩ cabaibujopeere. Marĩ majũ caroaro marĩ caátiere ĩñajesori mee, Dios pũame roque marĩrẽ ĩnamairĩ marĩ netõõñupĩ. Jesucristo yucupãĩpũ cã carĩfrerique mena, marĩ carorije wapare coseire bairo cã caato tunu cabuianemorãrẽ bairo marĩ cabairoi marĩ netõõñupĩ. Bairo marĩ netõõrĩ yua, Espĩritu Santo cã Yeri jũgori cawãma yeri marĩ wasoayupi. ⁶ Tunu bairoa Jesucristo marĩrẽ canetõõrĩcũ jũgori, nocãrõ netõrõ cã Yeri Espĩritu Santo cã caátimasĩrĩjẽrẽ marĩ joyupi. ⁷ Bairo marĩ átiri, cã yarã carorije cawapa mánarẽ bairo marĩ ásupi cañuu majũ añirĩ. Tore bairo marĩ ásupi Dios, marĩ cãã yeri capetietie marĩ cã cajorique marĩ cacoteãnierẽ marĩ cacũgomasĩparore bairo ĩ.

⁸ Atie, yũ caquetibũjurije cariape niña. Torecũ tiere, tocãnacãnia ñubueri majãrẽ na mũ caquetibũjunucũrõ yũ boya. Bairo tocãnacãnia na mũ caquetibũjuro yua, Diore catũgõũsarã pũame caroa macããjẽ átaje ũnie jetore átĩãnimasĩgarãma. Atie mũrẽ yũ caĩquetibũjurije cañurĩjẽ caroa macããjẽ quetibũjurique, camasã caroaro na caátĩãnipee ũnie majũ niña. ⁹ Bairi cabũgoro macããjẽ ũnie jũgori ãmeo bũsũrique netõõtĩcõãña. Na ñicũjãã yaye macããjẽ na camasĩrĩjẽ ũnie jũgori ãmeo bũsũrique netõõtĩcõãña. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cã caroticũrĩqũẽ jũgori roro ãmeo tutiri bũsũrique netõõtĩcõãña. Tie dope bairo camasãrẽ caáperie, dope bairo cariape caátimasĩã manie ũnie niña.

¹⁰ Tunu bairi ni jĩcãũ ũcũ Jesucristore catũgõũsari majãrẽ caroaro na ãnimasĩtĩtõ joroque caátiricawõũ cã caãmata, jĩcãni, o pũgani cãrõ cũ beyoya. Bairo mũ cabeyomiatacũãrẽ, mũ caĩrĩjẽrẽ cũ cabotiocõãmata, cũ wiyocõãña ñubueri majã menarẽ. ¹¹ Merẽ tore bairo cã átiri mũ masĩña roro cã caátigarijere, cã caborore bairo cã caátiganucũrĩjẽrẽ. Bairo cã majũã roro cã caátie jũgori roro popiye cã tãmuo joroque cã átĩgũmi Dios.

Instrucciones personales

¹² Tito, yũ yau, apeyera atore bairo mũ niña: Artemas o Tĩquicore mũ tũpũ cã yũ jogũ. Bairi mũ tũpũ cã caetaro bero yua tãmurĩã, dope bairo mũ caátimasĩrõ mena Nicópolis macãpũ yũ mũ bocãũ atĩmajũgũ. Yũ pũame ti macãpũ puere yũ netõgũ, ñi tũgoña yaparoya. Bairi ti macã Nicópolis yũ ãnigu ti yũteare. ¹³ Bairi apeyera camasãrẽ cajuĩ, Zenas, apei Apolos cawãmecũnarẽ mũ cajuátimasĩrõ cãrõ na juátinemoña. Quetibũjuñesẽãrã na cacũgopee na cabopacarije cãrõ na juátinemoña, jĩcã wãme ũno na cañesẽãrõpũ to rũsaeticõãto ĩ. ¹⁴ Marĩ mena macããna cũãrẽ caroa átaje, caroaro ãmeo juátinemomasĩrĩqũẽrẽ na mũ quetibũjũwa. Bairo mũ caáto, na cãã aperãrẽ na cajuátiparã ũnarẽ na juátinemomasĩgarãma. Marĩ quetiupau caãnimajũrĩjẽ cã caátigarijere caátibojaparã majũ tuagarãma. Tore bairo na mũ caápata.

Saludos y bendición final

¹⁵ Nipetiro yũ mena ato caãna mũrẽ ñurotijoyama. Marĩrẽ bairo Jesucristore catũgõũsarã añirĩ marĩ yarãrẽ bairo caãna to macããna na ñuáto. Bairi caroare cã jonemoáto marĩ Pacũ Dios mũjãã nipetirore.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Carta de San Pablo a FILEMÓN

Saludo

¹ Yñ, Pablo cawãmecucu Jesucristo yaye quetire yñ caquetibujuriye jùgori preso jorica wiipñ ãcũ, mure yñ woajoya ati cartare. Marĩ yañ Timoteo mena jĩcãrõ, mñ, Filemón cawãmecucure jãã woajoya. Mñ cãã, jãã camai, jãã bapare bairo caãcũ ãnirĩ camasãrẽ na mñ quetibujunucũña. Jãã cããrẽ caroaro jãã mñ juátinemonucũña. ² Ñubueri majã mñ ya wiipñ caneñanucũrã cããrẽ jãã woajoya. Torea bairo jãã woajoya marĩ yao Apia cawãmecuco cããrẽ. Marĩ bapa Arquipo popiye baimicãã, camasãrẽ na quetibujunucũñami. Cũ cããrẽ jãã woajoya. Mñjãã, tocãnacãupurea jãã woajoya ãmerẽ. ³ Bairi marĩ Pacñ Dios, marĩ Quetiupañ Jesucristo mena caroare mñjãã na jonemoáto. Nocãrõ caroaro mena yerijõrõ ãnajẽ cutajere mñjããrẽ na jonemoáto.

El amor y la fe de Filemón

⁴ Tocãnacãnia mure tũgoñanucũrĩ yua, marĩ Pacñ Diore, “Jãã mena mñ ñujãñuña jãã Pacñ Dios,” ñi jëninucũña. ⁵ Caroaro Jesucristore mairĩ, cũ mena mñ catũgoñatutuãnie quetire tũgonucũrĩ bero, tore bairo ñi jëninucũña Diopure. Torea bairo nipetiro Dios ya poa macããna mena macããna cããrẽ caroaro na miñamainucũña. Tie queti cããrẽ yñ tũgonucũña. Tiere tũgori yñ useaninucũña. ⁶ Bairi tunu Diore mñ yñ jëñibojaya: Jããrẽã bairo mñ cãã Dios mena catũgoñatutuãñ ãnirĩ, nipetirije caroa yericutaje Jesucristo marĩrẽ cũ cajorijere mñ catũgomasiptiparore bairo ñ, yñ jëñibojanucũña. ⁷ Bairi ãmerẽ tunu, bũtiro yñ useaniña mñ mena. Nemojãñurõ yñ useanio joroque yñ mñ átiya, Diore catũgousari majãrẽ na mñ camairĩjẽ jùgori. Yñ baire bairo caãcũ, “Mñ ñujãñuña,” mure ñiña. Mñ jùgori Diore catũgousari majã na yeripñ caroa yeri pũnacuna na ãnio joroque na mñ ásupa.

Pablo pide un favor para el esclavo Onésimo

⁸ Torecñ ãmerẽ, Jesucristo yañ apóstol caãcũ ãnirĩ tutuaro mena mñ caátipeere mñ yñ átirotimasña. ⁹⁻¹⁰ Bairo átirotimasñicãã, caroaro mairĩqũẽ mena roque mure atore bairo yñ átirotiya: Yñ, Pablo, merẽ cabucu camasĩ, ãmerẽ Jesucristo yaye queti jùgori preso jorica wiipñ ãcũ, mure ñi jëniña Onésimorẽ caroaro cũ mñ caátipeere. Onésimo pñame ãmerẽ caroaro Dios yayerẽ catũgousari majõcñ, yñ macũrẽ bairo caãcũ niñami. Ato preso jorica wiipñ ãcũ, yñ caquetibujurijere tũgori bero, ãmerẽ yua, Dios mena cũ cãã tũgoñatutuayami.

¹¹ Cajũgoyepure mai Onésimo pñame mñ ãmñ paacoteri majõcñ, ñe ñnie caápei ãnirĩ, caroaro mñ paabojaesupi. Cabairicñ nimicãã, ãmerẽ tore bairo mee niñami yua. Ñujãñuñami marĩ pũgarã menapñrea. ¹² Torecñ, mñ tũpñã cũ tunuo jogñ yñ átiya tunu. Mñ pñame caroaro mena yñre mñ cabocãnucũrõrẽã bairo, cũ cããrẽ caroaro cũ mñ bocãwa. ¹³ Bairpñã ato yñ mena cũ catuaro yñ bomiña, yñre cũ juátinemoáto ñ. Mñ, yñre mñ cajuátinemorĩcãrõrẽã bairo mñ camanoi, ato yñ mena cũ catuaro yñ bomiña. Bairo cãrẽ yñ bomiña mai, ato preso jorica wiipñ Jesucristo yaye quetire yñ caquetibujuriye jùgori topñ yñ caãno ñno. ¹⁴ Bairpñã,

bairo bomicsã, cãrê yu tuarotimasĩtĩña, yu caĩrõrê bairo m̄ caátigarijere camasĩcũ ânirĩ. Bairo ñiña baip̄na, m̄rê yu caĩjênirĩjê tutuaro mena to âm̄ricõãto ĩ. M̄ majũ, m̄ caboro cãrê yu m̄ cajoata roque, ñubujoro bairop̄na. ¹⁵ Baip̄na, Onésimo jĩcã yutea m̄ witiweyoric̄m̄i. Cabairic̄m̄ nimicũã, âm̄erê tocãnacã r̄m̄na m̄ t̄p̄n̄ âninucũḡm̄i yua. ¹⁶ Âm̄erê m̄ carotieperi majõc̄ure bairo mee cũ m̄ cũgoḡu. Netõjãñurõ cañu, m̄ camai, m̄ baire bairo caãcũ niḡm̄i. Yu p̄name b̄tioro cũ yu maiña. Bairi m̄ p̄name roque nemojãñurõ yu netõrõ cũ m̄ maiḡu. Jĩcã camasoc̄ure maiĩqũê jeto meerê, marĩrêã bairo cũ cãã marĩ Quetiup̄na yu cũ caãnoi, nemojãñurõ cũ m̄ maiḡu Onésimorê.

¹⁷ Bairo bairi, yu, m̄, jĩcãrõrê bairo Jesucristo mena catũgoñatutuarã, jĩcã p̄naarê bairo caãna marĩ ânĩña. Tore bairo caãna marĩ caãnoi, yu m̄ cabocãnucũrõrêã bairo Onésimo cũãrê caroaro mena cũ m̄ bocãwa. ¹⁸ Bairi jĩcãni ũno m̄rê rorije majũ caátac̄u cũ caãmata, o m̄rê jĩcã wãme ũno cũ sawapamoata, yu m̄ warajëniwã. Yu majũ, yu waratiḡu. ¹⁹ Yu, Pablo sawãmes̄c̄u yu majũp̄na yu wãmo mena atie quetire yu woatujoya. Cariape m̄rê ñiña: Yu, yu waratiḡu, m̄rê Onésimo cũ sawapamoata. Baip̄na, yu m̄ sawapamorĩjêrê m̄ camasĩrõ yu boya. Jesucristo yaye quetire m̄ yu caquetibujurique jũgori cũ mena m̄ caãnie wapare m̄ yu wapa jëniëtĩña! ²⁰ Bairi Filemón, yu baire bairo caãcũ, tore bairo yu m̄ átibojawa, m̄ cãã marĩ Quetiup̄na Jesucristore catũgõnsau ânirĩ. Yu yeri ñajãão joroque ása, Jesucristo jũgori jĩcã majã marĩ caãnoi.

²¹ Bairo m̄rê ñi woajoya, “Yu caĩrĩjêrê cariapea yumasĩñami Filemón. Bairi tore bairo átiḡm̄i,” cariapea ñiña. Tunu yu masĩña: M̄rê yu caĩjênirõ netõjãñurõ m̄ roque m̄ átiḡu. Tere yu masĩña merê. ²² Apeyera tunu m̄ t̄p̄n̄ ácũ, yu cacãniparore yu m̄ qũënocũbojacotegu. Bairi tãmurĩã yu witiḡu. Dios p̄name yure m̄jãã cajënibojarijere catũgõn ânirĩ, preso jorica wiip̄na caãniatac̄u yu witio joroque átiḡm̄i. Bairo witiri bero, m̄jãã t̄p̄n̄ yu átiḡu tunu. Bairi caroaro yu m̄jãã yuwa m̄ wiip̄na.

Saludos y bendición final

²³ Na ñuáto nipetiro to macããna. Bairi m̄jããrê ñurotijoyami Epafras. Cũ p̄name yu bapa ñiñami ato preso jorica wiip̄re. Cũ cãã Jesucristo yaye quetire cũ caquetibujurije jũgori atop̄na ñiñami. ²⁴ Bairi Marcos, Aristarcojãã ñurotijoyama. Aperã Demas, Lucas, yu cãj̄panemonucũrã cãã ñurotijoyama.

²⁵ Marĩ Quetiup̄na Jesucristo nocãrõ caroare cũ jonemoáto m̄jãã nipe-tirore.

Tocãrõã niña atie queti yu cawoaturije.

Carta a los HEBREOS

Dios ha hablado por medio de su Hijo

¹ Tirãmupare marĩ ñicũjããrẽ Dios quetibũyayupi tocãnacã nia na cũ caĩmasĩrĩ wãmerẽ bairo. Profeta majã jũgori cũ yaye quetire na quetibũyayupi. ² Bairi ati yutea catasari yuteapũ cũãrẽ cũ macũ jũgori marĩ quetibũyayupi. Cũ macũ jũgori ati umãrecóo nipetirore qũẽnoũpĩ Dios. Bairi nipetiro cũ caátajere cacũgopaure bairo cũ cũũpĩ Dios cũ macãrẽ. ³ Dios macũ cãã, cũ pacũ cũ caasiyabatorije nipetirijere bairo jĩcãrõ tãnia niñami. Cũ pacũ Dios cũ caãnorẽ bairo jĩcãrõ tãnia niñami cũ macũ cãã. Bairi nipetirije ati umãrecóo macããjẽ baiãñimasĩña cũ caátirotimasĩrĩjẽ jũgori. Bairo caãcũ ãnirĩ, marĩ carorije wapare cose yaparori bero umãrecóopũ ásũpi, cũ pacũ Diotũ cariape nũgõã carotimasĩruiricaropũ ruiácũ.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

⁴ Dios pũame cũ macãrẽ ángelea majã netõrõ caãnimajũũ cũ cũũpĩ. Na netõjãñurõ caãnimajũrĩ wãmerẽ cacũgou cũ cũũpĩ Dios cũ macãrẽ. ⁵ Noa ñna aperãrẽ atore bairo ñesupĩ Dios cũ ya tutipũ cũãrẽ:

“Mũ, yũ macũ majũ mũ ãniñã.

Ati rãmũi yũ macũ mũ ãnijũgogu.”

Ángelea majã ñnarẽ na ñesupĩ. Cũ macũ jetore bairo qũĩũpĩ. Bairi tunu noa ñna aperãrẽ atore bairo ñesupĩ Dios:

“Cũ pacũa yũ ãniñã yũa.

Cũã niñami yũ macũ majũ,” na ñesupĩ.

Cũ macũ jetore tore bairo qũĩũpĩ. ⁶ Apero cũ caquetibũjũropũ cũ macũ jĩcãũ caãcũ ati yeparũ cũ caetarore atore bairo na ñũpĩ:

“Yũ yarã ángelea majã nipetiro qũĩroagarãma yũ macãrẽ.”

⁷ Ángelea majã pũamerẽ atore bairo caãna na cũũpĩ:

“Yũ yarã ángelea majã wĩnorẽ bairo na ãnio joroque na yũ átiya.

Tunu bairoa peero caãrõrẽ bairo na ãnio joroque na yũ átiya, yũre cajũána pũamerẽ,”

na ñcũũpĩ.

⁸ Cũ macũ pũame roquere bairo pũame qũĩũpĩ:

“Mũa, yũ macũ Dios, tocãnacã rãmũa carotimasĩ mũ ãninusũgu.

Cariape caroa wãme jeto carotimasĩ mũ ãnigu.

⁹ Caroa macããjẽ ñnie jetore caĩroaũ mũ ãniñã.

Toresũ, carorije macããjẽ pũamerẽ miroaetiya.

Bairo caãcũ mũ caãnoi, yũ, mũ pacũ Dios pũame mũ yũ besewũ.

Tunu bairi aperã netõrõ caroa yericãtajere mũ yũ jowũ,” qũĩũpĩ.

¹⁰ Tunu apero cũ caquetibũjũropũ bairo ñũpĩ:

“Mũ, ati umãrecóo quetiupũ, mũ camasĩrĩjẽ mena mũ qũẽnowũ ati yepa caãnijũgoripaũpũina.

Mũna, mũ qũẽnowũ ati umãrecóo cũãrẽ.

¹¹ Atie mũ caqũẽnorĩqũẽ nipetirije peticoagaro.

Ati umãrecóo pũame jutii camasã na cajãñarĩjẽ caboapetirorea bairo peticoagaro.

Cabaimiatacũãrẽ, mũ pũame mũ petietigu.

Tocānacā rūmna m̄n ānicōā ninucūgn.

¹² ¡Camasā na jutii cabncure cūcōārī apeye cawāmarē wasoaricarore bairo nipetirije m̄n wasoacōāgn ati m̄nrecóo macāājērē!

M̄n p̄ame m̄n petietign. Bairoa m̄n ānicōā ninucūgn” qũñupī Dios cū macçrē.

¹³ Noa ūna ángelea majārē atore bairo na ãsupī Dios:

“Yutn cariape nūgōā p̄ame ruiya caānimajūrōpn.

Tōpn m̄n caruiro, yn p̄ame m̄n pesuare na yn netōnucācōāgn,” na ãsupī Dios.

Cū macū jetore tore bairo qũñupī. ¹⁴ Ángelea majā p̄ame ati rupau caāna mee niñama. Cabauena niñama. Diore cajuaña caāna ānirī cū carotirijere caáticoteri majā niñama. Bairi Dios yarā cū canetōparārē cajuátinemonucūrā niñama.

2

No hay que descuidar la salvación

¹ Bairo Jesús caānimajũñ cū caānoi, cū yaye queti marī catūgōjūgoriquere nemojāñurō marī tūgousanemogarā, ape wāme marī tāmūore, ĩrā. ² Tirāmupua Dios ángelea majā jūgori quetibujuyayupi camasārē cū yaye quetire. Na caĩrīqũē cariape añupā. Bairi cū yaye quetire caboena, aperā roro caátimajā cūārē cariapea popiye na baio joroque na ásupi Dios. ³ Bairi Jesucristo marĩrē cū canetōdrīqũērē marī caboeticōāta, dope bairo marī rutimasĩētĩña. Jesús p̄ame tie quetire caānijūgoripau quetibujūgoyupi. Cabero aperā cūrē catūgōricarā p̄ame marī quetibujūnemoñupā tunu cū yaye quetire. ⁴ Bairi Dios cūā, “Cariapea niña yn macū yaye queti,” ĩ, marī átī ĩñowī capee wāme cū camasĩrĩjērē. Tunu bairoa Espiritu Santo jūgori marī joyupi nipetiri wāme marī camasĩpeere. Cū cabori wāme caānorē bairo marī joyupi tocānacāñrēñ.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

⁵ M̄njāārē yn caquetibujūnatatore bairo ati m̄nrecóo capetiro bero ānigaro ape m̄nrecóo tunu. Ángelea majā p̄ame cūā yua, carotimasĩēnarē bairo na cūgn̄mi tí m̄nrecóo caāno Dios. ⁶ Jĩcāpau Dios ya tutipn atore bairo ĩ quetibujuyupi jĩcāñ:

“¿Nopēĩ Dios jāārē tocārō majũ miñaposeroyati?

Cabūgoro macāāna jāā caānimiatacūārē, ¿nopēĩ jāārē tocārō majũ m̄n tūgoñanucũñati?

⁷ Ati yutea caāno mai ángelea majā roca macāānarē bairo jāārē m̄n cūñupā. Bairo jāārē cūmicūā, āmerē yua, caānimajūrā jāā ānio joroque m̄n átiya.

⁸ Nipetirije uparārē bairo jāārē m̄n cūñupā,” ĩ quetibujuyupi jĩcāñ.

Bairo camasārē nipetiro uparārē bairo cūrī yua, dise ūnie na netōnucāēĩñña. Cabaimiatacūārē, camasā nipetiro rotipeyojĩāti masĩētĩñami mai.

⁹ Jesús cūārē peti yutea cārōā ángelea majā roca macāācūrē bairo cū cūñupī Dios. Cū p̄ame camasārē camainetōū ānirī, Jesucristo cū riao joroque ásupi. Būtioro popiye netōñupī, Jesús marī āme caānarē netōōgn. Bairo cū cabairique jūgori yua, Dios p̄ame caroa tutuarique majūrē cū joyupi. Quetiupau majũ cū jāāō joroque cū ásupi tunu.

¹⁰ Nipetiro ati m̄nrecóo macāājē, Dios cū caátaje niña. Nipetirije ati m̄nrecóo caānie baiānimasĩña Dios cū caátirotimasĩrĩjē jūgori. Dios p̄ame

cū pūna caāna nipetiro cātu caroaro caānoru na caānorē boyupi. Bairi Jesucristo popiye cū catāmūorīqūē jūgori ñe ũnie caruſaecu cariape camasārē canetōōrcārā cūā jīcārō tūnia Dios pūnaa jeto marī āniña. Bairi marī cū canetōōrcārā cūā jīcārō tūnia Dios pūnaa jeto marī āniña. Bairi Jesús Dios macū puame, “Yū bairārē bairo caāna niñama,” ĩ tūgoñaboboetiyami.

¹² Bairo ĩ tūgoñaboboetiri, atore bairo qūī quetibujuyupi Jesús Diore:

“Mū caātiānierē na yū quetibujugu yū bairārē bairo caānarē.

Na cañubuenēnarōru, ‘Catutuau, cañuu niñami Dios,’
na ñi quetibujugu.”

¹³ Apero cū caquetibujuropu bairo qūīñupī Jesús Diore:

“Yua, Dios mena yū tūgoñatutuaya.”

Tunu aperoru qūīñupī:

“Atoa yū āniña mū pūnaa, yū mū cajoricarā mena,”

qūīñupī Jesús Diore.

¹⁴ Jīcāu pūnaa, jīcāu rupau na caānorē bairo Jesús cūā ati rupau caācū etayupi. Bairi cū puame marīrē bairo ati rupau mena cacūgon riayupi, marīrē cateeri majōcu wātī, yasiriquere caátimajōcure cū netōgu. ¹⁵ Marī camasā marī cayasipeere cauwirā marī ānimiñupā tocānacā rūmua. Bairo marī cabaimiatacūārē, Jesús puame marīrē caroaro cū caātibojarique jūgori di rūmu ũno marī uwinemoetigarā. ¹⁶ Cariapea, Jesús puame ángelea majārē juátigu mee, marī Abraham pārāmerā roquere marī juátigu, ati yepapu buia etayupi. ¹⁷ Jesucristo puame marī cū yarā rupaure bairo caācū āñupī, marī sumo sacerdote caācūrē bairo tuagu. Dios cū caññajoro yua, Dios yayere caquetibujunetōū cañuu, bopacooro camasārē caññau tuayupi, marī rupaure bairo caācū ānirī. Bairo caācū ānirī, cūā, camasā roro na caátie wapare netōñupī, roro popiye cū catāmūorīqūē jūgori. ¹⁸ Bairo Jesús roro átiectori, wātī cūārē roro cū caátitiriquere yuesupi. Bairo cabairicu ānirī āme cūārē Jesús juátimasījāñuñami wātī camasārē roro cū caátigari majārē.

3

Jesús es superior a Moisés

¹ Bairo cabairoi, mujāā yū yarārē bairo caāna, Dios yarā, cū ya poa macāāna mena macāāna, Dios cū cabesericarā cū yarā majū, atore bairo mujāārē ñiña: Jesucristo puame apóstol majū Dios cū caquetibujarotijoricu niñami. Marī sumo sacerdote majū niñami. Cū jūgori caroaro cariape Dios mena marī tūgoñatutuamasīña. Bairi cū jettorea cariape tūgoñanucūña. ² Marī ñicū Moisés ānacū caroaro cariape átiyayupi Dios cūrē cū caátitirocūrīqūērē marī ñicūjāā Israel macāānarē. Moisés cū cabairicarorea bairo Jesús cūā caroaro cariape ásupi Dios cūrē cū caátitirocūrīqūērē, Jesús, Dios cū cabesericu majū cūā. ³ Cū puame jīcā wīi caqūēnorī majōcure bairo caācū niñami. Moisés puame ti wīire bairo caācū niñami. Jīcā wīi caqūēnorīcū ti wīi netōōrō caānimajūū niñami. Bairo cabairoi, Jesús, Moisés netōrō caānimajūū niñami. ⁴ Tocānacā wīipua, wīiri jīcāu jūgori caqūēnoecorica wīiri niña. Bairo camasā, jīcā wāme na caqūēnomasīmiatacūārē, nipetirije Dios cū caátimasīrījē jeto niña. ⁵ Moisés puame caroaro cariape átiyayupi Dios cū caátitirocūrīqūērē. Cū puame Israel macāānarē Dios cū caquetibujugarijere na quetibujunetōñupī. Jīcā wīipua capaabojaū ũcūrē bairo caācū āñupī Moisés ānacū. ⁶ Jesús puame roque Dios macū majū ānirī, ti wīi upau cariape caācu ũcū niñami.

Marĩã, ti wii macããnarẽ bairo caãna marĩ ãniãna, cã mena useanirĩ marĩ catãgoãnatutuacõã ninucũata.

Reposo del pueblo de Dios

⁷ Torecu, Espĩritu Santo atore bairo iĩnupĩ Dios ya tutipure:

“ãmerẽ Dios mujããrẽ cã caquetibujugarijere tãgorã, tiere cateerãrẽ bairo baieticõããna.

⁸ Mujãã ñicũjãã ãnana Diore cã baibotionucũwã.

Desierto cayucumanopu ãna Diore cã tãgogaetiri, butiuro cã asiao joroque baiwã.

Bairi mujãã pũame narẽ bairo baieticõããna.

Cayugaenarẽ bairo baieticõããna.

⁹ Topu mujãã ñicũjãã yu yayere tãgogaetiri, yu asiao joroque yu áma.

Narẽ yu camasĩrĩjẽ mena cuarenta cãmarĩ majũ yu caãtijẽño iĩnorĩjẽrẽ iĩnamirãcũã, yu baibotiocõã ninucũwã.

¹⁰ Torecu, ti tuti macããnarẽ na yu asiajãñuwã. Atore bairo na ñiwũ:

‘Ricaati tãgoãnarĩquẽ jetore mujãã yeri pũna mena mujãã tãgoãnamawijia ñesẽãnucũãna, yu yaye quetire boetiri.’

¹¹ Bairo asiarĩ yua, atore bairo na ñiwũ: ‘Caãnorẽ bairo mujããrẽ ñiãna:

Yu mena caroaro cayerijõrõpu di rãmu ñno mujãã etaetigarã topure,’ na ñiwũ,” iĩnupĩ Dios.

¹² Bairi yu yarã, tocãnacããpũna maijũgoya mujãã yeri ape wãme roro mujãã catãgoãnarĩjẽrẽ. Roro mujãã yeripũna mujãã catãgoãnaata, Dios caãnicõãninucũãrẽ cã jãnaweyorãrẽ bairo mujãã baigarã. ¹³ Bairo pũame

roque boya mujããrẽ: Tocãnacã rãmua jĩcãrõ tãgoãnatutua joroque ãmeo ása Dios mena. Bairo áticõã ninucũãna mai mujãã cacatiri rãmu cãrõ,

ni ùcũ mujãã mena macããcũ jĩcãũ wãtĩrẽ busujãecoremi Irã. Bairi wãtĩrẽ mujãã cabusujãecoata, Diore cayugaenarẽ bairo mujãã tuagarã tunu.

¹⁴ Jesucristo mena mujãã catãgoãnatutua jũgoricapapũna tãgoãnatutuacõã ninucũãna ati umrecõore mujãã caãni rãmu cãrõ. Bairo mujãã caãtiãmata,

Jesucristo mena mujãã ãnicõã ninucũgarã.

¹⁵ Bairi atore bairo iĩna Dios cã caquetibujugarijere tãgorã, tiere cateerãrẽ bairo baieticõããna.

“ãmerẽ Dios mujããrẽ cã caquetibujugarijere tãgorã, tiere cateerãrẽ bairo baieticõããna.

Mujãã ñicũjãã Diore cabaibotionucũãnarĩcãrã ãnanarẽ bairo baieticõããna,” iĩna ti tutipũ.

¹⁶ ¿Noa ñna na ãñuparĩ Dios busuriquere tãgori bero, tunu tiere catãgogaetana? Naa ãñupã marĩ ñicũ ãnacũ Moisés, Egipto yepapu caãnarẽ cã cajewiyoricarã. ¹⁷ ¿Noa menarẽ Dios cuarenta cãmarĩ majũ cã

asia ãñuparĩ? Naa ãñupã na carorije wapa jũgori desierto cayucumanopu cayasiricarã. ¹⁸ Tunu, ¿noa ñnarẽ atore bairo quĩñuparĩ Dios: “Caãnorẽ

bairo mujããrẽ ñiãna: Yu mena caroaro cayerijõrõpu di rãmu ñno mujãã etaetigarã topure,” na quĩñuparĩ? Naa ãñupã Diore cabotioricarã. ¹⁹ Merẽ

marĩ masĩna na cabairiquere. Diore na cabalbotiorique jũgori cã mena caroaro caãnopu etamasĩesupã.

4

¹ Mai, Dios cã yapau yerijõrõ caãnopure marĩ cajããmasĩpeere cã caĩcũrĩquẽ caãno ñnoa maijũgoya mujãã yeri ape wãme roro mujãã catãgoãnarĩjẽrẽ. Bairũna, ni jĩcãũ ùcũ mujãã mena macããcũ jããetibujionmi,

tiere cū camaijūgoeticōāta. ² Marī űicūjāā ānanarē Dios cū caque-
tibujūriquerē bairo marī cūā marī tūgowū cū yaye queti marīrē cū
canetōđgariquere. Na pūame tie quetire catūgoricarā na caānimaatacūārē,
tie narē wapa mañupā, na majū jīcārō tūni Dios yaye quetire na
catūgousaetaje jūgori. Dios mena tūgoñatutuagaesupa. ³ Marī pūame roque
Dios yaye quetibujūriquere cariape catūgoricarā ānirī marī jāāetagarā
Dios yapū cayerijōrīpūpū. Bairū, marī űicūjāārē na asiari, atore bairo
na ĩñupī Dios:

“Caānorē bairo mujāārē űiña: Yū mena caroaro cayerijōrōpū di rūmū űno
mujāā etaetigarā topūre,” na ĩñupī.

Cabaimaatacūārē, Dios pūame ati űmūrecóore cū caqūēñorīcārō beropūa
merē na cayerijāpapaure qūēnoyaparo peticōāmiñupī. ⁴ Jīcāpū Dios ya
tutipū atore bairo ĩ quetibujūya ati űmūrecóore cū caātiyaparorica rūmū
bero macāā rūmūrē:

“Dios yerijāñupī cū paariquere yaparori bero pūga pēnirō cānacā rūmū
caāto majū.”

⁵ Tunu aperopū cūārē marī űicūjāārē na ĩñupā Dios ya tutipū:

“Di rūmū űno mujāā etaetigarā yū yapū caroaro yerijōrō caānopūre,”
na ĩñupī Dios.

⁶ Dios yaye quetire catūgojūgomirīcārā Dios yapū caroaro cayer-
ijōrōpūre jāāētigarāma, Diore na cabaibotiorique jūgori. Na bero
Dios yaye quetire catūgoricarā pūame roque jāārā baiyama. ⁷ Bairi
Dios pūame ape yūtea cawāma yūtea cūnemoñupī tunu camasā na
canetōmasīpa yūtea űnorē. Marī űicūjāā ānana Diore cabaibotioyaticārā
beropū David ape tuti bero macāācūpū tunu atore bairo ĩ woaque-
tibujūyayupī Dios ya tutipū mujāā yū caīquetibujūatajere:

“Āmerē Dios mujāārē cū caquetibujūgarijere tūgorā, tiere cateerārē bairo
baieticōāña,”

ĩñupī David.

⁸ Josué, Moisés berore marī űicūjāā israelita majārē cajūgoricū pūame
jīcāpūa caroapū cayerijōrōpū na cajūgoátacū cū caāmata, ape rūmū
camasā na canetōđmasīpa rūmū űnorē quetibujū cūnemoētībujioricūmi
Dios. ⁹ Bairi mai, Dios yapū caroaro cayerijōrīpū cū ya poa macāāna
na caānīparo nicōāña. ¹⁰ Dios cū paariquere ātiyaparori bero, cū cayer-
ijārīcārōrēā bairo ni jīcāū űcū Dios yapū caroaro cayerijōrīpū caetau
pūame cū paariquere jānarī cū cūā yerijāgūmi. ¹¹ Torena, marī cūā
tutuaro mena marī tūgoñatutuanemorotiya, topūre etagarā, “Marī űicūjāā
catūgousaetana na cabaiyaticarore bairo marī baire,” ĩrā.

¹² Dios busūrique pūame marīrē cacatirā marī ānio joroque marī ātiya.
Ñosēricapāi pūga pūgōā caoripāi marī yeripū caetarore bairo niña Dios
busūrique. Tipāi netōrō etamasīña Dios busūrique marī yeripū, marī
catūgoñarījē nipetiro macāājēpū. Bairi tiere tūgorā yua, marī pūeapū
marī catūgoñarījērē, “Caroa niña,” o “Carorije niña tie,” marī ĩ tūgoña
besemasīña. ¹³ Marīā, Dios cū caātana marī āniña. Bairi ni jīcāū űcū
marī mena macāācū yasioropū cū caātiere ātimasīētīñami Dios cū caīñajoro.
Nipetirije marī caātiere masīpeti majūcōāñami Dios, marīrē cañābesepū
ānirī.

Jesús es el gran sumo sacerdote

¹⁴ Jesús, Dios macū pūame marī sumo sacerdote majūrē bairo
caācū etayupī űmūrecóopūre. Bairi marī pūame Jesucristo mena marī

catãgoñatutuacõã ninucũrĩjêrê átícõã ninucũrotiya. ¹⁵ Jesús, marĩ sumo sacerdote pũame marĩ cayeri wêpũêtĩerê masĩcõãñami. Bairi marĩrê bopacooro majũ marĩ ññanemomasĩñami, merê cũ cãã bopacooro bairique ùnierê marĩrêã bairo catãmuoñarĩcũ ãnirĩ. Bairo cabairicũ nimicũã, cũ pũame jĩcã ni ùno roro ápeyupi. Jĩcã ni ùno wãtĩ cũ caĩrĩjêrê yuesupi. ¹⁶ Bairi uwiricarõ mano Diore cũ marĩ jênigarã nocãrõ marĩrê camaimajũrê. Marĩ roro marĩ cabairijere cũ cabopaca ññaparore bairo ñrã, tãgoñatutuarique mena cũ marĩ jênigarã. Bairo marĩ caápata, marĩrê juátinemogumi popiye marĩ cabairi rũmurê, nocãrõ cañuu majũ ãnirĩ.

5

¹ Tocãnacãũpũna sumo sacerdote majã marĩ mena macããna camasã na cabesericarã niñama, marĩrê Diopũre cajênibojaparã na ãmarõ ñrã. Bairi na pũame waibũtoa riire joemũgõjobjoanucũñama, camasã na carorije wapare Dios cũ netõõáto ñrã. ² Bairi tunu sacerdote majõcũ marĩrê bairo camasocũ ãnirĩ Dios cũ carotirije nipetirijere átipeyomasĩtĩñami. Bairo cabai ãnirĩ Dios yayere camasĩpeyoenarê, rorije caátimawijarã cããrê bopacooro majũ na ññamaimasĩñami. ³ Torecũ, cũ cãã rorije cũ caátie cacũgou ãnirĩ cũ yaye wapa, camasã yaye wapa cããrê waibũtoa rii mena joemũgõjo masĩñami Diopũre.

⁴ Jĩcãũ cũ majũ cũ caboro jũgori sacerdote majõcũ jããmasĩtĩñami. Dios, Aarón ãnacũrê cũ cabesecũñarĩcãrõrêã bairo sacerdote majõcũ cãã Dios cũ caĩñabesericũ ùcũ niñami. ⁵ Jesús cãã cũ majũã sumo sacerdote majõcũre bairo jããẽsupĩ. Dios pũame roque cũ jõñupĩ. Atore bairo qũĩñupĩ cũ macãrê:

“Mũ, yũ macũ majũ mũ ãniña.

Ati rũmũ yũ macũ mũ ãnijũgou.”

⁶ Dios ya tuti apero cũ caquetibũjũropũ atore bairo qũĩñupĩ cũ macãrê:

“Sacerdote majũ, Melquisedec ùcũ mũ yũ cũña.

Mũ pũame tocãnacã rũmũã camasãrê cajênibojau mũ ãnicõã ninucũgu,”
qũĩñupĩ Dios cũ macãrê.

⁷ Mai, Jesucristo ati yeparũ ãcũ, popiye baigu jũgoye otiri, tutuaro mena Diore qũĩ jeniñupĩ. Dios jeto cũ netõõmasĩñupĩ roro cũ cabaipee ùnierê. Cũ pũame tãgoyupi Jesús cãrê cũ cajênirĩjêrê, Jesús caroaro catãgousau cũ caãno jũgori. Cũ juátinemoñupĩ. ⁸ Bairi Cristo, Dios macũ nimicũã, roro popiye tãmuoñupĩ. Bairo roro cũ catãmuorĩqũẽ jũgori caroaro tãgonemo masĩñupĩ Jesús, Dios cũ pacũ cũ caátitotirijere. ⁹ Bairo popiye cũ cabairique jũgori caroã majũ ñe ùnie camácũ baietari bero, nipetiro cãrê catãgousari majãrê yerijõrõ ãnicõã ninucũrĩcãpãpũ caetaparã na ãnio joroque na ásupi Jesús. ¹⁰ Torecũ, Melquisedec sumo sacerdote majõcũ Dios cũ cacũrĩcũ ùcãrêã bairo cũ cũñupĩ Dios, Jesús cããrê.

Peligro de renunciar a la fe

¹¹ Ati wãme quetibũjuriquere capee wãme mujãã yũ quetibũjunemogamiña. Baimicũã, mujãã pũame tãmurĩ mujãã catãgojẽñomasĩtẽ jũgori, tiere yũ quetibũjunemoẽtĩña. ¹² Tirãmũpũ merê mujãã tãgojũgowũ Jesucristo yaye quetire. Bairo tirãmũpũ catãgojũgoricarã ãnirĩ tie quetire cajũgobueri majã mujãã ãnibujiorã. Bairo caãniparã nimirãcũã, mujãã pũame cariape mujãã tãgojẽñomasĩtĩña mai. Dios yaye queti camasiriyotie ùnieacã cããrê caroaro majũ tunu mujããrê quetibũjũricarore mujãã bonucũña. Ugarique

majūrē caugaena cawīmarā caūpūrāācā ūnarē bairo mujāā āniña mai. Dios mena mujāā tūgoñatutua nemomasīētīña. ¹³ Cawīmarā caūpūrāācā pñame, “Atie caroa niña,” o “Atie carorije niña,” na caīmasīētōrēā bairo mujāā cūā caroa macāājērē mujāā tūgoña besemasīētīña mai. ¹⁴ Ūgariquere caugarāpñ niñama cabūtoa. Na pñame caroaro tūgomasiñāñuñama caroa wāme ūnierē. Bairi, “Atie caroa niña,” o “Atie carorije niña,” ī tūgoña besemasīñama.

6

¹ Bairo cabairoi, cabūtoare bairo nemorō Dios mena tūgoñatutuagarā, Jesucristo yaye queti camasiriyorijere marī buenemogarā. Marī cabuejūgorique cañurījē to caānimiatacūārē, nemojāñurō camasiriyorije to caānimiatacūārē, buenemorotiya. Marī cabuejūgorique bairo āmñ: Roro marī caātiere yapapuari marī cayeri wasoariquere marī buewñ. Roro marī caātiere marī cacūētīcōāta, caūpetietopñ cayasiránarē bairo marī cabaiubujioriquere marī buewñ. Apeyera Dios mena tūgoñatutuarique cūārē marī buejūgowñ. ² Apeyera bautizarique macāājē cūārē marī buewñ. Tunu Diore catūgousari majārē na rñpoa buire na wāmo mena ñigāpeori Diopure jēnibojarique cūārē marī buewñ. Caria-coatana nimirācūā tunu na cacaticoatie cūārē marī buewñ. Apeyera tunu Dios camasārē cū caīñabeseri rñmñ caetaro narē cū caīñabesero bero na cabaiōcāninucūpee cūārē marī buewñ. ³ Tie nipetirije marī cabuejūgorique caānimajūrē to caānimiatacūārē, nemojāñurō camasiriyorije roquere buenemorotiya. Bairoa marī átiagarā, Dios cū caboata.

⁴⁻⁶ Jīcāñ ūcū camasocñ Dios yaye quetire cariape tūgoyupñ. Dios cūrē cū camairījērē tūgomasiñī useanirīqūē mena āññupā. Espiritu Santo cū camasiñomoriñē cūārē masīñupā. Bairi Dios yaye caroa queti cūārē useanirīqūē mena tūgoyupñ. Dios cū carotimasirīpñ macāājē cū camasiñīñē mena cū caátijēñorīqūē cūārē īñāñupā. Cū ūcū cañnacū pñame tiere catūgoricñ nimicūā, Dios yaye caroa quetire cū cajānamajūcōāta, pñgani cārō tunu cū yerire Dios mena tūgoñawasoañemo masīā maa. Cū ūna pñame Jesucristo Dios macūrē caboena ānirī yucñpāipñ capapuatiricarārē bairo āna átiyama, pñgani cārō tunu nipetiro camasā na caīñajoro. Jesure roro cū boyetieperārē bairo átiyama.

⁷ Bairo cabairā pñame oco caocarije yepapñ cañarō ti yepa pñame caūpūjō yasiorore bairo caāna niñama. Ti yepa uparā ti yepare na caotero bero caroare carīca joata, “Caroa yepa Dios cū cūrīcā yepa niña,” ī masīñama ti yepa uparā. ⁸ Carorije pota yucñ ūnie jeto carīca joata roque, ti yepa dope bairo átimasīā maa. “Dios cū carocarica yepare bairo tuagaro,” Īgarāma yua ti yepa uparā. Bairo ī yaparori bero, ti yepare joerocacōāgarāma.

La esperanza que nos mantiene firmes

⁹ Bairo tutuaro mena mujāārē quetibujñmirācūā, yñ yarā, jāñ masījāñuñña merē Dios cū canetōrīcārōpñ caáná mujāā caānierē. ¹⁰ Bairi Dios cañññ majū niñami. Masiritietiyami Dios mujāā cūrē caroaro mujāā camairījērē. Cūrē mujāā camairījē jūgori marī yarā Dios mena catūgoñatutuarārē na mujāā juátinemowñ. Mai, bairoa mujāā áticōā ninucūña āme cūārē. ¹¹ Torena, mujāārē atore bairo jāñ ĩnemoñña: Tocānacāñpñ mujāā mena macāānarē bairo jeto na juátinemoñña useanirīqūē mena. Bairo átinucūña, Dios caroaro cū caátibojapee

nipetirijere mujãã cacûgopetimasîparore bairo ïrã. ¹² Mujãã, aperã cateeyepairã na caatiãnanajê cutiere bairo mujãã caatiãno jãã boetiya. Dios mena na catûgoñatutuarije jûgori popiye baimirãcûã, Dios cû caïricãrõrêã bairo cû canetõricãrã na cabairore bairo mujãã caãno jãã boya.

¹³⁻¹⁴ Dios, marî ñicû Abraham ãnacûrê caroaro cû caati rûmurê cariape cû majû ya wãme mena qûññupî, apeî cû netõrõ caññabesei cû camano jûgori. Bairo qûññupî: “Caroa majûrê mu yu joga. Mu pãrãmerã capããrã majû na buo joroque yu átigu.” ¹⁵ Bairo cû caïrõ bero, Abraham pûame cû caïricãrõrêã bairo caetapa rûmurê caroaro mena coteyupi. Cabero Dios cû caicûjûgoyetiricarorea bairo cû baiyupa.

¹⁶ Camasã pûame, “Cariape majû jãã ñña,” na cañata, na bui macããcû ya wãme mena ï busñnucûññama. Bairo cû wãme mena na caïbusnata, “Marî caïricãrõrêã bairo marî caápericõãta, cûã, marîrê popiye marî baio joroque cû áparo,” caïrãrê bairo ñnucûññama. Bairo na caïrõ bero cañnoi, dope bairo ape wãme ï busñnetõ masiã maa yua. ¹⁷ Torecu, Dios pûame wasoaricaró mano cariapea caroaro cû caátibojapeere cûrê catûgousarã na camasîrõrê boyupi. Pûgani cãrõ tûgoñanemorîcãrõ mano tiere na camasîrõ boyupi. Bairi cû caicûrîqûêrê bairo caroaro cû caátipeere cacûgoparãrê cû ya wãme majû mena na ï quetibujuyupi. ¹⁸ Bairo marîrê, “Caroaro mujããrê yu átigu,” bairi tunu cû wãme majû mena ïrî, cû caïquetibujurique jûgori marî pûame caãnorê bairo cariape marî tûgoñatutuagarã. Dios caïtopai mee niñami. Cû caïrîqûê dope bairo wasoamasîã maniña. Bairi, “Marîrê netõõgumi Dios cû caïricãrõrê bairo,” marî ï tûgoñatutuamasîña. ¹⁹⁻²⁰ “Cûmua capairicare ãpõãpãî canucûrîpãî mena jûgori, ti cûmua aperopu wuãmasîtêñña,” marî ï masîña pûgani cãrõ tûgoñarîcãrõ mano. Torea bairo Jesús mena marî catûgoñatutuarique mena jûgori, “Cû mena useanirî marî ãnicõã ninucûgarã tocãnacã rûmua cû caïricãrõrêã bairo,” marî ï masîña merê pûgani cãrõ tûgoñarîcãrõ mano. Apeyera tunu sumo sacerdote majõcu templo wiipû Dios mena busñácû, jutii asero yoo ãñotarica aserore netõrî, Dios cû caãniparupu etanucûññupû. Torea bairo Jesús marî catûgoñatutanemojûgoricû cûã cû cariarique jûgori umñrecóo Dios cû caãniparupu etayupi. Marî jûgoye ájûgoyupi umñrecóore, marî cû yarã cûã cû tûpu marî caãmasîparore bairo ï. Bairo cû caáto jûgori, cû cûñupî Dios marî sumo sacerdote majõcure bairo caãnicõãninucûpau majû. Tirãmupû macããcû Melquisedec cawãmecucu ãnacûrê bairo cû cûñupî.

7

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

¹ Melquisedec cawãmecucu pûame Salem cawãmecuti macã quetiupau rey ãñupû. Dios, nocãrõ catutuau jõbui umñrecóo macããcû yañ sacerdote majû ãñupû. Bairi marî ñicû Abraham ãnacû, reyes quetiuparãrê cû capajñanetõñcãrõ bero, cû ya macãpu cû catunuátó, Melquisedec pûame cû bocáetayupu. Bairo cû bocáetari yua, “Caroare cû joáto murê Dios,” qûñ jënibojayupu Abrahãrê. ² Bairo cû caïjënibojayaparoro bero, Abraham pûame cû wapana ãnana na cacûgomirîqûêrê pajjãrî bero cû cajerique pûga wãmo petiro cãnacã sero caãnierê jicã sero cãrõ cû joyupu Melquisedere. Mai, Melquisedec wãme pûame bairo ïgaro ñña: “Quetiupau rey cariape caácu,” ïgaro ñña. Cû ya macã Salem cûã bairo ïgaro ñña: “Caroa yerî pûnacutaje caãni macã,” ïgaro ñña. Bairi ti macã

quetiupaꝝ ꝑꝛame cūã, “Quetiupaꝝ caroa yeri pūnacutaje caáꝝ niñami,” ĩgaro ĩña. ³ Masĩã maniña Melquisedec ꝑꝛame ānanarē. Cū ñicūjãã ānana cūãrē masĩã maniña. Apeyera cū cabuiarique, bairi cū cabaiyasirique ũnierē na caquetibujero cūãrē tãgoa maniña. Dios macū Jesús cū cabairica wãmerēã bairo Melquisedec cūã sacerdote majõꝝ nicõã ninucũgami tocãnacã rũmua.

⁴ Bairi āmerē caānimajũũ Melquisedec cū caānierē tãgoñaña. Marĩ ñicū caānijũgoricū Abraham ꝑꝛame cū wapanarē na pajĩãrĩ bero, na cacũgomirĩqũē cū cajerique ꝑꝛaga wãmo petiro cãnacã sero caānierē ĩcã sero cãrõ cū joyupaꝝ Melquisedere. ⁵ Moisés ānacū cū caquetibujucũrĩqũē jũgori sacerdote majã Levĩ ya poa macããna ꝑꝛame ꝑꝛaga wãmo petiro cãnacã sero caānierē ĩcã sero cãrõ jemasiñucũñama camasã na ya macã macããna na cawapatarijere. Na yarã majũ Abraham pãrãmerã ĩcã majã na cūã na caāniamiatacũãrē, na jemasiñama na cawapatarije ꝑꝛaga wãmo petiro cãnacã sero caānierē ĩcã sero cãrõ majũrē. ⁶ Melquisedec ꝑꝛame Levĩ ya poa macããcū āmerĩmicũã, Abraham cū cacũgorije ꝑꝛaga wãmo petiro cãnacã sero caānierē ĩcã sero cãrõ jeyupi. “Caroa wãmerē mu yũ jogu,” Dios cū caĩcũrĩcū yaye ꝑꝛaga wãmo petiro cãnacã sero caānierē ĩcã sero cãrõrē jeeri bero, “Caroare mu cū joãto Dios,” qũĩ cũñupĩ Melquisedec Abrahãrē. ⁷ Nipetiro camasã atore bairo ĩ masĩñama: “‘Caroare cū joãto murē Dios,’ caĩ ꝑꝛame, cū caĩ netõjãñurõ caānimajũũ niñami.” ⁸ Levĩ pãrãmerã āme macããna sacerdotea caãna ꝑꝛaga wãmo petiro cãnacã sero caānierē ĩcã sero cãrõrē cajenucũrã ꝑꝛame camasã cayasiparã majũ ninucũñama. “Melquisedec ꝑꝛame roque caānicõāninucũũrē bairo caãcū niñami,” ĩ quetibujuya Dios ya tutipũ. ⁹⁻¹⁰ Ti rũmũ Melquisedec Abrahãrē cū cabocãetari rũmurē, Abraham ꝑꝛame cū rupaꝝꝑꝛa cũgoyupi cū pãrãmerã caāniparã nipetirore. Levĩ ya poa macããna cũãrē cũgoyupi, na cabuiaetiatiatacũãrē mai. Bairi bairo marĩ ĩ masĩña: Abraham cū yaye ꝑꝛaga wãmo petiro cãnacã sero caānierē ĩcã sero cãrõ Melquisedere cū cajori rũmũ caãno, Levĩ ya poa macããna cūã cū jorãrē bairo ásupa, Abraham cū cajoro jũgori.

¹¹ Sacerdote majã levita ya poa macããna Aarõn pãrãmerã caãnana jũgori marĩ ñicũjãã Israel yepa macããna ꝑꝛame ñejũgoyupa Dios yaye cū caãtroticũrĩqũērē. Bairi sacerdote majã caãnana Dios cū caroticũrĩqũērē cabori majãrē ñe ũnie caroa carusaenarē bairo caãna na tuo joroque caãna na caãmata, Aarõn ũcū mee, ape majõꝝ Melquisedec ũcū sacerdote cū cajããrõ bonemoetibujoricaro. ¹² Apei sacerdote majõꝝ cū cajããwasoarorea bairo cabũꝝ rotirique Moisés ānacū cū caroticũrĩqũē cũãrē cawãma wãme ꝑꝛame wasoanemorotiya. ¹³⁻¹⁴ Profeta majã na caĩwoatujũgoyetiricū marĩ Quetiupaꝝ Jesús ꝑꝛame sacerdote majã ya poa macããcū mee ãñupĩ. Aarõn ya poa macããcū mee, Judã ya poa macããcū roque ãñupĩ. Tiere nipetiro camasã masĩñama. Ni ĩcãũ ũcū sacerdote majõꝝ Aarõrē bairo caãcū Judã ya poare mañupĩ. Moisés ānacū sacerdote majã Aarõrē bairo caãna na caãni wãmerē quetibujũ, “Judã ya poa macããna sacerdote majã caāniparã nigarãma,” ĩ quetibujuesupi.

¹⁵ Jesús, apei sacerdote Melquisedere bairo caãcū cū cajããrĩqũē jũgori, “Cabũꝝ rotiriquere cawãma wãme mena wasoa yaparoya,” nemojãñurõ caãnorē bairo marĩ ĩ masĩña. ¹⁶ Cabũꝝ roticũrĩqũē, “Ti poa macããna sacerdote majã jããmasĩñama,” caĩquetibujero jũgori mee sacerdote jããñupĩ Jesús. Caānicõãcū cū caãnie jũgori ꝑꝛame roque jããñupĩ. ¹⁷ Atore bairo

qũĩñupĩ Dios cũã Jesús cũ caãnicõãnierẽ:

“Sacerdote majũ Melquisedec ũcũ mũ yũ cũña.

Mũ pũame tocãnacã rũmũa camasãrẽ cajẽnibojau mũ ãnicõã ninucũgũ,”
qũĩñupĩ Dios cũ macãrẽ.

¹⁸ Cabũcũ roticũrĩqũẽrẽ camasocũ ni jĩcãũ ũcũ cũ caátie jũgori netõmasĩẽtĩñami. Bairi tie cabũcũ roticũrĩqũẽ pũame marĩ jãnaecoya yua. ¹⁹ Tie Moisés cũ caroticũjũgorique pũame dope bairo átimasĩẽsupa camasã Dios tũpũ caágarãrẽ. Ámerẽ yua, tie caánato ũnorẽã, marĩ bócaya cawãma wãme Dios cũ cacũrĩqũẽrẽ. Jesucristore marĩ catũgoñatutuarije jũgori caroaro cariape Diore marĩ bocaetamasĩña marĩ yeripũ yua.

²⁰ Tore bairo marĩ camasĩrõ boyupi Dios. Bairi cũ ya wãme majũ mena ĩrĩ, tiere marĩ masĩõñupĩ. Aperã sacerdotẽ majã pũamerẽ ni ũcũ wãme mena ĩrĩ na jõẽsupa. ²¹ Cabaimiatacũãrẽ, marĩ Quetiupau pũamerẽ Dios cũ ya wãme mena ĩrĩ, sacerdotere bairo cũ jõñupĩ. Dios ya tutipũ cũã atore bairo ĩ quetibũjũya Jesure:

“Caãnorẽ bairo cariape ĩñami marĩ Quetiupau Dios cũ macãrẽ, ape wãme tũgoñanemorĩcãrõ mano:

‘Sacerdote majũ caãnicõãninucũpau mũ yũ cũña,’ qũĩñami Dios cũ macãrẽ,”
ĩ quetibũjũya Dios ya tutipũ.

²² Bairo Dios cũ caĩrĩcãrõrẽ bairo Jesús pũame sacerdotẽ cũ caãnicõãnipẽ jũgori cawãma wãme camasãrẽ Dios cũ caátitroticũrĩjẽ to tuao joroque ásupi Jesús, cabũcũ wãmerẽ jãnarĩ yua. Bairo átiri, cañunetõrĩjẽ pũame cabũcũ wãme Moisés cũ cacũjũgoriquere wasoacũñupĩ.

²³ Aperã sacerdotẽ majã Levĩ ya poa macããna pũame jĩcãũ na mena macããcũ sacerdotẽ cũ cabaiyasiro bero, apei tunu wasoetanucũñupã. Bairi capããrã ãñuparã sacerdotẽ majã Levĩ ya poa macããna. ²⁴ Jesús pũame roque tocãnacã rũmũa caãnicõãninucũpau niñami. Bairi ni jĩcãũ ũcũ cãrẽ cawasoapau sacerdotẽ majã ũcũ ãnicoteetiyami. ²⁵ Caroaro cariape Jesús jũgori Diore na yeripũ cabocaetagarãrẽ Jesús pũame na netõõmasĩñami tocãnacã rũmũa. Caãnicõãninucũpau caãcũ ãnirĩ, cũ yarãrẽ Diopũre na jẽnibojamasĩnucũñami.

²⁶ Tore bairo cabairoi yua, Jesús niñami marĩ sacerdotẽ, marĩrẽ coteãninucũũ majũ. Cũã, cañũũ ñe ũnie carorije wapa cacũgoecũ niñami. Bairi camasã roro na caátore bairo caápei niñami. Dios pũame carorije caána na camanopũ cũ cũñupĩ cũtu umũrecóo bui macã tutipũ. ²⁷ Cũã, aperã sumo sacerdotẽ majãrẽ bairo mee niñami. Na pũame waibũtoare pajĩãrĩ bero cajũgoye mai, na carorije wapare regarã, waibũtoa rii mena joemũgõjonucũñama Diopũre. Bairo átiri beropũ yua, aperã camasãrẽ tore bairo na átibojanucũñama. Tore bairo átinucũñama tocãnacã rũmũa sumo sacerdotẽ majã. Jesús pũame roque yucũpãĩpũ cũ cariarique jũgori jĩcãnia roro popiye bairi riayupi, marĩ carorije wapare netõpeyo yaparoetagu. Pũgani cãrõ marĩ cũ cariabojapee mañupã. ²⁸ Moisés cũ caroticũrĩqũẽ pũame sacerdotẽ majã quetiuparã na ãnio joroque ásupa, camasã ãnirĩ carorije cawapa cũgorã na caãnimiatacũãrẽ. Bairo na cabaimiatacũãrẽ, Dios pũame cũ wãme majũ mena ĩrĩ, cũ macãrẽ sumo sacerdotẽ majõcũre cũ cũñupĩ, Moisés cũ caátitroticũrĩqũẽ bero. Cũ macãrẽ Dios pũame tocãnacã rũmũa cañũũ caãnicõãninucũpau bairo cũ cũñupĩ.

8

Jesús, mediador de un nuevo pacto

¹ Tocānacā wāme mājāārē jāā caquetibujuriē caānimajūrījē p̄ame atore bairo niña: Jesús marī sumo sacerdote ̄m̄urecór̄p̄u Dios cū caruiro cariape n̄gōāp̄u ruiyami, carotimasīruiricarop̄u. ² Jesús p̄ame camasā na caqūēnorīcā wii templo wii meerē, sumo sacerdote majōc̄ure bairo átiāniñami ̄m̄urecór̄p̄ure. Dios marī Quetiup̄u majū cū caqūēnorīcā wii p̄amerē tore bairo Diop̄ure marī jēniboja āniñami.

³ Ati yepap̄u caāna tocānacā̄p̄ua sacerdote majā waibutoa riire camasārē cajoem̄gōjobjoparā na caīcūrīcārā ninucūñama. Bairi Jesús cūā torea bairo caācū ānirī cū majū rup̄u cū cariarique mena jūgori Diop̄ure camasā yayere jonetōārē bairo caātiācū niñami. ⁴ Jesucristo p̄ame ati yepap̄u cū catuaata, jīcāni ūno sacerdotere bairo āmerībujoricami. Merē ati yepap̄ure niñama sacerdote majā Moisés ānacū cū caroticūrīqūērē bairo Diop̄ure camasā na cajorijere cajonetōbojari majā. ⁵ Moisés ānacūrē santuariore cū caqūēnorotiparo jūgoye atore bairo qūñupī Dios: “Tūgoya mai: ̄tā̄p̄u m̄u caāno m̄u ȳu cañnorīcārōrēā bairo m̄u qūēnogu santuariore,” qūñupī Dios Moiserere. Bairo Dios Moiserere cū caīrīqūērē tūgori, atore bairo marī ī masīña: “Sacerdote majā na caātiāninucūrījē p̄ame ̄m̄urecór̄p̄u macāājē Dios yayere na caátiqueyocōñarījērē bairo niña,” marī ī masīña. ⁶ Na paarique ñumirōcūā, jōbui marī sumo sacerdote Jesús marīrē cū caátibojarijē p̄ame ñunetōña. Cawāma wāme Jesús camasārē cū caīrīcārōrē bairo Dios mena jīcā yeri p̄nacunarē bairo na ānio joroque ásupi Jesús.

⁷ Moisés cū caroticūrīqūē caroa wāme caānijūgorica wāme caroaro cariape caāmata, apeye cawāma wāmerē marī bonemoetibujiorā tunu. ⁸ Torec̄u, Dios p̄ame ti yutea macāāna camasā na caātiānierē iñarī, “Caroaro jīcārō tūni átiāmerīñama,” iñupī. Atore bairo ī quetibujuya cū ya tuti cūā:

“Bairo iñami marī Quetiup̄u: ‘Ape yutea caāno etagaro Israel, bairi Judá ya poa macāāna nipetiro judío majārē cawāma wāme na ȳu caátibojapee.

⁹ Atie p̄ame mājāā ñicājāā Egipto yepap̄u caānarē na ȳu cajewiyori rāmu caāno na ȳu caquetibujucūjūgoriquere bairo mee nigarō.

Bairo na ȳu caquetibujucūrīqūērē na cabaibotiorique jūgori na ȳu aweyocoáp̄u,’ iñami marī Quetiup̄u.

¹⁰ “Ti yutea caāno Israel macāānarē cawāma wāme na ȳu caátibojapee atore bairo nigarō:

Na yeri na catūgoñarījēp̄u ȳu caroticūpeere na tūgoñao joroque na ȳu átigu. Bairo ȳu caáto, ȳu caroticūrījērē borā, tiere caroaro cariape átigarāma.

Torec̄u ȳu, na pac̄u ȳu ānigu. Na p̄ame ȳu ya poa macāāna nigarāma.

¹¹ Bairo ȳu caáto jūgori, “Marī Quetiup̄u yayere m̄u ȳu quetibujupa,” āmeo iētigarāma, merē ȳure camasīrā jeto caāna ānirī.

Cawīmarā, cabutoa nipetiro ȳure camasīrā jeto nigarāma ti yutea caānorē.

¹² Na, roro na caátajere ȳu masiriyogu.

Pugani tunu tiere ȳu tūgoñanemoetigu,’ iñami marī Quetiup̄u,” ī quetibujuya cū ya tutip̄u.

¹³ Cawāma wāme marīrē cū caátibojapeere cū caāta, tirūm̄p̄u marī ñicājāārē cū caquetibujucūjūgoriquere, “Jānarīqūērē bairo nicōāña,” iḡu icāmi. Bairi dise ūnie marīrē dope bairo caátimasīētē p̄ame jicoquei petigaro baiya.

9

El santuario terrenal y el santuario celestial

¹ Bairi tunu marĩ ñicũ ānacũ Moiserē Dios cũ caquetibũjuroticũrĩqũē jũgori masĩñupã camasã pũame ñubuerã na caátinucũbugopeere, ati yepa macããtõ santuario macããjẽrẽ. ² Dios ya wii waibutoa aseri mena na caqũēnojũgorica wii pũame atore bairo caāni wii ãñuparõ: Pũga arua cacũgori wii majũ ãñuparõ. Etajũgoricapũre, Cañurĩpau cawãmecutipaure ãñuparõ candelabro jĩñaworica tutu. Tĩpũrea ãñuparõ tunu jĩcã mesa pan caroa Dios yaye majũ na caicũrĩqũē cãã. ³ Bairi jĩcã jutii ãnotarica bero macãã asero jũgoyepũ ãñuparõ tunu Cañurĩpau Majũ Dios ya arua cawãmecuti arua. ⁴ Topũre ãñuparõ oro mena na caqũēnorĩcã altar mesa incienso cajutiñurĩjẽrẽ na cajoemũgõrĩ mesa majũ. Tĩpũrea ãñuparõ tunu Dios ya pata rocapata cofre del pacto cawãmecuti pata oro mena nipetiropũ cabuire werica pata majũ. Ti pata pupeapũ ãñuparõ jĩcã jotũ oro mena na caqũēnorĩcã jotũ, ugarique Dios cũ cajorique manã cawãmecutie mena. Tunu bairoa ti pata pupeapũre ãñuparõ Aaron ānacũ tuericũ caãcãjããrĩcũ cãã. Apeyera Dios cũ caroticũrĩqũērẽ cũ cawoaturicãpãĩrĩ ãtãpãĩrĩ cãã ãñuparõ ti patapupeapũre. ⁵ Ti pata bui pũamerẽ ãñuparã ángelea majãrẽ bairo caāna wericarã pũgarã. Na pũame topũ na caānie jũgori, “Dios cũ caāno niña ato,” ĩgarã baiyuparã. Na querapũari mena ámeo ñucãnamurĩ ti pata buire nucũñuparã. Bairo cabaimiatacũãrẽ, capee wãme ya quetibũjunemoẽtĩña ti wãmerẽ.

⁶ Bairo ti wii macããjẽ tore bairo caroaro qũēnorĩcãrõ caānoi, ti wii caānijũgori aruare jããetanucũñuparã, na cañubuerie macããjẽrẽ átigarã sacerdote majã. ⁷ Ti arua bero macãã arua pũamerẽ sumo sacerdote jeto jããmasĩñupũ. Jĩcãni jeto jããnucũñupũ jĩcã cũmarẽ. Ti aruare cũ cajããrĩ rãmurẽ waibutoa riire jeánucũñupũ. Cũ carorije wapa, bairi cũ ya macã macããna tũgoñaena roro na caátie wapa cũãrẽ Dios na cũ masiriyobojãto ĩ, tiere jeánucũñupũ. ⁸ Atie nipetirijere tũgoñarĩ, atore bairo marĩ masĩõñami Espĩritu Santo pũame: Mai, caānijũgori arua pũame ñubueriquere áta aruapũ camasã na caānitoye, ape arua, santuario arua pũame mai pããjã masĩã maa. Torea bairo cabũcũ wãme na cañubuerique caānicõãmata mai, cariape Dios cũ caānipaure etamasĩã mano. ⁹ Tie nipetirije marĩ catũgorije ati yepa macããjẽ santuario pũame marĩ ati yutea macããna mũrecõopũ caāno santuario cũãrẽ marĩ camasĩparore bairo ĩ, cũñupĩ Dios. Bairo tie, ati yepa macããjẽ jũgori waibutoa riire joemũgõrĩ santuariopũ cañubuerã etarã caroaro yericuti petietaetiyama mai. ¹⁰ Tie ati yepa macããjẽ Moisés ānacũ cũ caroticũrĩqũē pũame marĩ caugapee, marĩ caetipee, marĩ wãmorĩ marĩ cacosepee wãme ñnie jetore átirotiyupa. Tie nipetirije caátirotirijere Dios cũ cawasoaparo jũgoye mai marĩ rupaure maijũgorique macããjẽ wãme niña. Marĩ yerire dope bairo átimasẽtĩña tie jũgori.

¹¹ Merẽ atimajũcõãñupĩ Cristo marĩ sumo sacerdote Dios marĩrẽ caroaro cũ caátipeere cajopũ majũ. Marĩ sumo sacerdote cũ capaari wii santuario pũame ati yepa macãã wii santuario netõjãñurõ caroaro caānimajũrĩ wii niña. Ati yepa macããna camasã na caqũēnorĩcã wii mee niña. Bairi ati yepa macãã wii mee, mũrecõo macãã wii majũ niña, ĩgu ñiña. ¹² Jesucristo merẽ santuariopũ jããñupĩ. Bairo jããrĩ, waibutoa chivoa, bairi becerroa riĩ mena mee, cũ majũ riĩ mena jũgori marĩ carorije wapare netõõgu jããñupĩ. Jĩcãnia jããñupĩ, pũganĩ cãrõ

jããnemoesupi. Bairo cũ cabairique jũgori yeri capetietiere cacãgorã marĩ tuao joroque ásupi. ¹³ Nurĩcãrã toroa, bairi chivoa rií, tunu bairoa becerrare na cajoerije õwãrẽ oco mena asuri camasã buire sacerdotẽ majõcũ na cũ cayayewẽrõ bero, bui na rupãure caũguerĩ coserãrẽ bairo jeto tuayama, Dios cũ caĩñajoro. ¹⁴ Bairo atie cabaimiatacãrẽ, ¡Jesucristo yaye rií pũame roque waibũtoa rií netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ niña! Espĩritu Santo caãnicõãninucũũ cũ camasĩrĩjẽ jũgori Jesucristo cũ rupãũ majũrẽã Diopũre cũ joure bairo ásupi. Waibũtoa riire na cajoemũgõjonucũrĩjẽ netõjãñurõ cũ caátie pũame ñe ùnie rusaesupa. Cũ cariarique jũgori caũpetietopũ cayasirãnarẽ bairo marĩ cabaibujioriquere netõõñupĩ. Bairo marĩ netõõñupĩ Jesús Dios caãnicõãninucũãrẽ caroaro cũ marĩ catãgõusamasĩparore bairo ï.

¹⁵ Torecũ, Jesucristo pũame yucũpãĩpũ cũ cariarique jũgori Dios cũ pacũ mena, bairi camasã mena cũãrẽ jĩcã yericũnarẽ bairo caroaro Dios mena marĩ ãnio joroque ásupi. Cawãma wãme mena, “Mũjãã yũ netõõbojagũ,” cũ caĩrĩcãrõrẽã bairo ásupi. “Bairo yũ caáto caãnijũgorica wãme roticũrĩqũẽrẽ na cacãgorica yutea caãno roro na caátaje wapare yũ masiriyobojagũ. Bairo yũ caáto bero, Dios cũ caĩñabesericarã cũ yarã caãniparã pũame cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo yeri capetietiere cacãgõparã majũ nigarãma,” ïrẽ bairo marĩ ásupi.

¹⁶ Bairi, “Jĩcãũ cũ caĩrĩqũẽ cawãma wãme caroaro tutuaro mena to ãmarõ,” marĩ caĩata, tie cawãma wãmerẽ cacũrĩcũ cũ cariarije mena marĩ masĩña. Cũ cariaepata roque, tie cũ caĩcũrĩqũẽrẽ bairo bai jũgoetibujioro. ¹⁷ Bairi jĩcãũ cũ caĩcũrĩqũẽ cawãma wãme ùnie wapa maniña, mai tiere caĩcũrĩcũ cũ cacaticõãmata. Cũ cariaro beropũ roquere wapa cutibujioro. ¹⁸ Torecũ, Dios pũame caãnijũgorique Moisés ãnacãrẽ cũ caátiroticũrĩqũẽ cũãrẽ waibũtoare pajĩãrĩqũẽ mena cũjũgoyupi. ¹⁹ Mai, nipetiro camasã Israel macããnarẽ na quetibũjuyupi Moisés ãnacũ Dios narẽ cũ caátiroticũrĩqũẽrẽ. Bairo na quetibũjuri bero, waibũtoa chivoa, bairi becerroa na capajĩãtãna riire jeeri, tiere oco mena asuyupi. Áti yaparo, yucũ hisopo cawãmecutii rapũ mena oveja poa jũõrĩqũẽrẽ ti rũpũpũ jiyaturi, riire yosene átiri, Dios busũrica tutire yayewẽñupĩ. Bairi to macããna camasã nipetiro cũãrẽ na yayewẽñupĩ Moisés tie rií oco mena asuriquere. ²⁰ Bairo áti yaparo, atore bairo na ïñupĩ: “Cawãma wãme mũjãã camasãrẽ Dios cũ caáticũrĩjẽ merẽ ãni jũgoya,” na ïñupĩ. ²¹ Apeyera tunu Moisés pũame nipetiro Dios ya wii santuario, bairi ñubuerique macããjẽ cũãrẽ tie rií mena yayewẽñupĩ tie buire. ²² Moisés ãnacũ cũ caátiroticũrĩqũẽ caĩquetibũjuro pũamata, rií jũgori mena jeto dise ùnie nipetiro jãñurĩpũa caroa wãme ñumasĩña Dios cũ caĩñajorore. Waibũtoare na capajĩãẽtĩcõãta, rorije na caátie wapare Dios cũ camasiriyobojapee maniña.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

²³ Bairo cabairoi, waibũtoa rií joemũgõrĩqũẽrẽ bonucũñupã. Camasã na caqũẽnorĩqũẽ umũrecõopũ caãnie macããjẽrẽ caãnicõñaqueyorijere, “Caroa wãme nimasĩña Dios cũ caĩñajoro,” ïgarã, bairo ásupũ. Bairo na caátinucũmiatacãrẽ, umũrecõo macããjẽ pũame ati yepapũ camasã na caátie netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ ùnierẽ boya. ²⁴ Torecũ, Cristo ati yepa macãã wii santuario wiire jããrĩcãrõ ùnoa, santuario umũrecõo macãã wii pũame roquere jããñupĩ. Áti yepa macãã wii camasã na caqũẽnorĩcã wii umũrecõopũ caãni wii macããjẽrẽ bairo caãnicõñaqueyori wiire jããẽsupĩ. Tĩ

wii ʎmʎrecóopu caāni wiire jāāri yua, Diopure marī jēnibojagu jāāñupī. ²⁵ Jesucristo jīcānia jāāñupī ʎmʎrecóopu caāni wiire. Ati yepa macāācū sumo sacerdote roque tocānacā cūma waibutoa riī mena jejāānucūñami santuariopu. Tie riī cū yaye mee, waibutoa riī mena pʎame roque jee jāānucūñami. ²⁶ Tore bairo átaje caānipee caāmata, Cristo capee tocānacā cūma riacōā ninucūbujioñmi ati yepare Dios cū caqūēnorō beropuina. Bairopua, tore bairo átaje caānipee mee niña. Ati yutea catasari yuteare Cristo pʎame cū majū yucʎpāipū jīcānia riajānañupī, cū yarā caāniparā yaye wapare na netōbojagu. Pʎgani cārō cū carianemopee mee niña. ²⁷ Bairi marī camasā cūā jīcānia marī riagarā. Marī cabaiyasiro bero, Dios nipetiro marī caátajere marī iñabeseñmi. ²⁸ Torea bairo Cristo cūā jīcānia yucʎpāipū riayupī, capāārā camasārē na carorije wapare regu. Cabero bauetaguñmi tunu. Rianemogu mee, cū yarā cūrē cacoterārē na jeāgu buiaetaguñmi tunu.

10

¹ Moisés ānacū cū caroticūrīqūē pʎame Dios camasārē caroare cū cajopee mee, tiere caānicōña queyojūgorije niña. Bairo cabairoi, ni jīcāñ ūcū tocānacā cūma waibutoa riī wāme jetore cū cajoemugōjorotirique jūgori ñe ūnie cawapa cūgoecure bairo caācū baimasētīñami. ² Moisés ānacū cū caroticūrīqūē caānorē bairo camasā na carorije wapare carepeyomasīata, pʎgani cārō roro na caátajere tūgoñanemoetibujioricārāma. Pʎgani cārō waibutoa riī cūārē joemugōjo rotietibujioricārāma. ³ Bairopua, atie waibutoa riī mena joemugōjorique pʎame camasā na carorije wapare tocānacā cūma na catūgoñanemopeere bairo niña. ⁴ Merē marī masīña: Waibutoa toroa, bairi chivoa riī pʎame camasā na carorije wapare jīcānia na cosenetōomasētīña.

⁵ Torecū, Jesucristo ati yepapū cū cabuiaetaparo jūgoye atore bairo qūññupī cū pacū Diore:

“Mū pʎame waibutoa riire camasā na cajoemugōjonucūrījērē miñajesoroaetiya.

Bairi jīcā rupau yū mū jowu, camasā roro na caátie wapare yū majū na yū canetōbojaparore bairo ĩ.

⁶ Camasā roro na caátie wapare regarā, waibutoare pajīārī bero, na riire na cajoemugōjonucūrījērē miñajesoroaetiya.

⁷ Torecū mūrē ñiña: Atoa yū āniña mū ya tutipū na caīwoatujūgoyecutatorea bairoa, yūre mū carotiricarore bairo átigu,” qūññupī Cristo cū pacure.

⁸ Moisés ānacū tore bairo cū caátiroticūrīqūē caānie caānimiatacūārē, “Dios pʎame, camasā roro na caátie regarā, waibutoare pajīārī bero, na riire na cajoemugōjonucūrījērē miñajeso roaetiya,” qūññupī Jesús Diore.

⁹ Cabero qūññemoñupī Jesús tunu: “Atoa yū āniña, yūre mū carotiricarore bairo átigu.” Atore bairo qūññu iñupī: “Tirūmʎpʎare cabucū rotirique waibutoa riire joemugōjorique ūnierē jānarī bero, cawāma wāme camasārē caroaro mū caátibojapeere átigu yū baiya,” qūññu iñupī Jesús. ¹⁰ Jesús pʎame cū pacū Dios cū carotirore bairo ásupi. Bairo átiri, cū majūā jīcānia yucʎpāipū riayupī. Pʎgani cārō cū carianemorō boesupa camasā na canetōpeere. Tore bairo Jesús cū caátie jūgori, cū yarā caroarā majū marī ānio joroque ásupi Dios.

¹¹ Nipetiro judío majã yarã sacerdotea tocãnacã rûmũ waibũtoa rii wãme jetore joemũgõjonucũñama. Tie bairo na caátie di rûmũ ùno camasã na carorije wapare jïcãnia canetõomasietĩmiatacũãrẽ, tore bairo átinucũñama sacerdote majã. ¹² Jesucristo pũame roque camasã roro na caátie wapare netõõyaparo etagu, cã majũã jïcãnia yucũpãĩpũ riayupi. Pũgani cãrõ tunu cã carianemorõ boesupa camasã na canetõpeere. Áti yaparori bero, amũrecóopũ ásupi, cã pacũ Diotũ cariape nũgõãpũ ruiácú. ¹³ Topũ ruicotei átiyami mai, cã pacũ, Jesús pesuare cã canetõnũcãrõ ùno. ¹⁴ Jesús cã majũã yucũpãĩpũ cã cariarique jũgori ñe ùnie cawapa mánarẽ bairo caãna na ãnio joroque na ásupi Jesús Dios yarã caãniparãrẽ. Na pũame tocãnacã rûmũna tore bairo jeto ãnicõã ninucũgarãma.

¹⁵ Tie cariape caãnoina, Espíritu Santo cãã atore bairo marĩ ĩ quetibũyuyami: “Atore bairo ĩñami Dios:

¹⁶ ‘Ti yũtea caãno yũ yarãrẽ cawãma wãme na yũ caátibojapee atore bairo nigaro:

Na yeri na catũgoñarĩjẽpũ yũ caroticũpeere na tũgoñao joroque na yũ átigu. Bairo yũ caáto, yũ caroticũrĩjẽrẽ borã, tiere caroaro cariape átigarãma.

¹⁷ Na, roro na caátajere masiriyori bero, pũgani tunu tiere yũ tũgoñanemoetigu,

ĩñami Dios,” marĩ ĩ quetibũyuyami Espíritu Santo.

¹⁸ Bairi roro marĩ caátajere netõõrĩqũẽ caroaro cariape majũ caãmata, ape wãme waibũtoa rii marĩ cajoemũgõjorotirije ùnierẽ marĩ boetibujiorã.

Debemos acercarnos a Dios

¹⁹ Bairi yũ yarã, Jesucristo yucũpãĩpũ cã cariarique jũgori ãmerẽ Dios ya wii santuariore cajããetarãrẽ bairoa cãrẽ uwiricaró mano cã mena marĩ busumasĩña. ²⁰⁻²¹ Dios ya wii templo wiipũ jutii asero ãnotaricaró jũgoye Dios cã caãni arũapũ sumo sacerdote cã cajããetaro bero cajããusarãrẽ bairo marĩ ãniña. Marĩ sumo sacerdote Jesucristo cã cariarique jũgori cã pacũ Dios cã caãnopũ marĩ ájũgopũ átiyami. Cã berore marĩ áusagarã marĩrẽ cacationucũparopũ. Jesús marĩ sacerdote catutuaũ majũ Dios ya wii amũrecóo macã wii jope tãpũ marĩrẽ cotei átiyami. ²² Bairo marĩrẽ cã cacoterói, marĩ yeri marĩ catũgoñarĩjẽ mena cã pacũ Dios tãpũ marĩ etaró. Nũcũbũgorique mena ĩtoricaró mano, bairi tunu tũgoñatutuuarique mena uwiricaró mano Diotũ marĩ etaró marĩ yeripũ mena. Marĩ rupaurẽ oco caró caũgueri manie mena cosewericarórea bairo roro marĩ caátajere care ecoricarã ãnirĩ, Diotũ caetaparã majũ marĩ ãniña marĩ yeripũ mena. ²³ “ ‘Mũjããrẽ yũ netõõgũ,’ cã caĩrĩcãrõrẽã bairo marĩ netõõgũmi,” caĩrã ãnirĩ tiere marĩ masiritieticõãrõã pũgani tũgoñarĩcãrõ mano. ²⁴ Bairo pũame marĩ boyã: Tocãnacãũpũna marĩ yarã aperãrẽ na marĩ juátinemoto, ãmeo mairĩqũẽ caró macããjẽrẽ na masĩnemo joroque ĩrã. ²⁵ Marĩ, Diore caĩroarã marĩ cañubue neñanucũrõpũre aperã marĩ menarẽ neñaetinucũñama. Narẽ bairo marĩ baietiroa. Marĩ pũame roque jïcãrõ tũgoñatutuaó joroque marĩ ãmeo átiroa. Bairoa nemojãñurõ marĩ ãmeo áticõã ninucũgarã mai, “Marĩ Quetiupãũ cã caetapa rûmũ cõñarõ baiya,” caĩrã ãnirĩ.

²⁶ Cajũgoyepũ marĩ Quetiupãũ Jesús quetibũjũrique caroaro cariape ãnajẽrẽ masĩmirãcãã, pũgani tunu roro marĩ caáticõãmata, marĩ carorije wapa netõõnemo masĩã maa. ²⁷ Bairo roro marĩ caáticõãmata yua,

uwirique mena Dios cū caĩñabesepa rāmūrē cacoterārē bairo marĩ tu-abujiorā. Aperā cū pesua caāna tutuaro caūrō, caūpetietopu cayasi-parārē bairo marĩ tuabujiorā. ²⁸ Apeyera tunu, ni jĩcāũ ũcū Moisés ānacū cū caroticūrĩqũērē caāpeire, pugarā, o itiarā cūrē na cabusujāata, ĩñamairĩcārō mano cū pajĩārocamasĩñama judío majā. ²⁹ Caroaro tūgoñaña mai: Netōjāñurō popiye na baio joroque na átigumi Dios cū macū Jesure caĩñaterā roquere. “Cristo, Dios macū cū cariarique jūgori roro marĩ caátaje wapare netōñupĩ,” marĩ ĩ masĩña. Bairo noa ũna cū cariarique jūgori na carorije wapare canetōecoparā nimirācūā, cū riire, “Cabūgoro macāājē niña,” na caĩata, na yaye wapa popiye tāmūogarāma. Tunu bairoa Espĩritu Santo camasārē cajuácū cūārē roro na caĩrjē jūgori popiye majū tāmūogarāma. ³⁰ Tunu atore bairo marĩ masĩña marĩ Quetiupau Dios cū caĩrĩqũērē: “Yũ roque caĩñabesepau yũ āniña. Yna, carorije caānarē popiye na baio joroque yũ átigu,” ĩñupĩ. Tunu apero Dios cū caquetibujoropu atore bairo ĩñupĩ: “Marĩ Quetiupau Dios cū yarā na caátajere ĩñabesegumi.” ³¹ ĩBairi Dios caānicōāninucũ roro caānarē popiye na baio joroque cū caátipee roque cauwiorije majū niña!

³² Mújāā pũame roque mujāā caātiāni jūgoriquere tūgoñanemoña tunu. Tiera masiritieticōāña. Jesucristo yaye cariape macāājē quetire mujāā catūgousaricarō bero, aperā roro majū mujāārē na caátaje to ānimaatācūārē, tūgoñaenarē bairo tiera mujāā tūgoñanetōcōāñupā. ³³ Jesucristo yarā mujāā caānoi, jĩcāārā mujāā mena macāānarē nipetiro camasā na caĩñajoro roro na ĩ epeyupa aperā camasā. Popiye na baio joroque na ásupa. Aperā mujāā mena macāāna popiye cabairārē na ĩñarĩ bũtioro bopacooro na ĩñañupā. ³⁴ Preso jorica wiĩ na cacūrericarā cūārē na mujāā ĩñamairĩupā. Tunu bairoa mujāārē, mujāā yaye apeye ũnierē roro majū na caēmamiatācūārē, yerijōrō mena mujāā ānicōāñupā. Ũmũrecóopu caānicōānie mujāā cacūgopee nocārō caroa caānimajũrĩjē pũamerē tūgoñarĩ, bairo mujāā baiyupa.

³⁵ Torena, Jesucristo mena mujāā catūgoñatutuarijere jānaeticōāña. Tie jūgori caroaro majū mujāā cabaipee ānigarō. ³⁶ Jesucristo yarā ānirĩ popiye mujāā bainemogarā. Bairo cabairā nimirācūā, roro mujāārē na caátiere tūgoñaenarē bairo tūgoñanetōcōāña, Dios cū caborore bairo mujāā caátimasĩcōāniparore bairo ĩrā. Bairo ána, cū caĩjūgoyeticūrĩcārōrēā bairo tie caroare mujāā bocagarā. ³⁷ Bairo cabairo jūgori atore bairo ĩña Dios ya tutipũ cūārē:

“Yoaro mee majū átigumi caatĩpau pũame. Yowoetigumi.

³⁸ Ni jĩcāũ ũcū yũ caĩñajoro carorije cawapa mácūrē bairo cū caānigaata, yũ mena tūgoñatutuacōā ninucũgumi.

Yũ yayere cajānarĩcũ pũamerē cū ĩñajesoetiya,” ĩ quetibujuya Dios ya tutipũ.

³⁹ Marĩ pũame roque tiera cajānarĩcārārē bairo marĩ baietiya. Bairi caūpetietopu caápārārē bairo marĩ baietiya. Jesucristo mena marĩ catūgoñatutuarije jūgori, Dios cū canetōrĩcārārē bairo caāna marĩ āniña.

11

La fe

¹ Dios mena tūgoñatutuarique atore bairo niña: “Marĩrē caroaro cū caátipeere marĩ jogumi cū caĩrĩcārōrē bairo,” cariape marĩ caĩcotemasĩrĩjē niña. Caroaro marĩrē cū caátipeere mai ĩñatimirācūā, pugani tūgoñarĩcārō

mano cariape cū caĩrjērē marī catūgoñarjē ñiña. ² Tirūmupū macāāna marī ñicūjāā ānana Dios mena cariape na catūgoñatutuarique jūgori na ññajesoyupi Dios.

³ Marī pūame Dios mena tūgoñatutuari, atore bairo marī ī masiña cū caátijēñojūgoriquere: Ati yepa nipetiro macāājērē to baibuaetao joroque ásupi Dios cū cabusari risero mena. Bairi ati yepa macāājē nipetirije Dios cū caátaje marī caĩñarjē pūame tirūmupūre caĩñamánajērē marī ññaña.

⁴ Tirūmupū macāācū Abel ānacū pūame Dios mena tūgoñatutuari, oveja waibucare pajārī bero, cū riire joemugōjoyupi, Diore qūĩroagn. Cū jūgocu Caín netōjāñurō caroa wāmerē joemugōjoyupi Abel. Bairo Abel cū caátie jūgori Dios pūame carorije wapa cacūgoecare bairo qūĩñañupī. Cū ca-joemugōjorijere qūĩñajesobojayupi Dios. Āmerē yua, Abel cū camanimi-atacūārē, Dios mena cū catūgoñatutuarique atore bairo ī quetibujugaro ñña: Marī cūā cūrē bairo Dios mena marī catūgoñatutuarije boya.

⁵ Apei, Enoc cawāmecucu cūā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori cū neásupi Dios cacatirea umurecópū, marī camasārē bairo cū cabaiyasi-epiparore bairo ī. Ni jīcāū ūcū cū bocaesupū, jicoquei Dios cūrē cū caneátói jūgori. Dios cū cabusari tutipū atore bairo ī quetibujaya Enoc cū cabairiquere: Cū caneáecoparo jūgoye mai, cū mena cū catūgoñatutuarijere ññajesoyupi Dios. ⁶ Ni jīcāū ūcū Dios mena cū catūgoñatutuaeticōāta, Diore qūĩñajeso joroque cū átimasīētīñami. Diotu caágarā pūame cariapea atore bairo na caĩtūgoñarō ññña: Āniñami Dios. Tunu atore bairo na caĩtūgoñanemorō ññña: Caroare na jogumi Dios cūrē caborārē.

⁷ Apei, Noé ānacū cūā Dios mena cū catūgoñatutuarije mena netōñupī. Mai, Dios pūame cū quetibujuyupi Noérē caĩñaña manie cabaipeere. Tie cabaipeere ññaeticūā, caānorē bairo tūgori, cūmua capairicare qūēnoñupī, cū pūnaa mena cabaipeere netōgn. Tunu bairoa Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori camasā ati umurecōo macāāna cū caāni yepa caāna Diore caĩroaenarē, “Mujāā yasicoagarā,” na ī quetibujamiñupī Noé. Bairi yua, ati yepa caruaripaure netōcoasupa Noéjāā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori.

⁸ Apei, Abraham ānacū cūā Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori Dios cūrē, “Ape yeparū ácūja mū yarā mena,” cū caĩrjērē tūgori, caroaro cariape cū tūgoypū. Tiera tūgori bero, cū caátore masīētīmicūā, Dios cūrē cū cajopa yeparū ásupi Abraham. ⁹ Tunu bairoa etari bero, Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori ape yeparū macāācūrē bairo átiāñupī. Waibutoa aseri mena qūēnorīcā wiiri mena āniñesēāñupī. Cū macū Isaac, bairi cū pārāmi Jacob cūā torea bairo āniñesēāñupā cū berore. “Mujāārē ati yepare yū jogū,” na ī busuyupi Dios na cūārē. ¹⁰ Abraham pūame Dios ya macā umurecópū caāni macā capetieti macārē ānign, tore bairo baiñesēāñupī ati yeparūre. Dios majū cū caqūēnorīcā macārē etagn, tore bairo baicoteyupi Abraham.

¹¹ Tunu apeyera Abraham, “Yare cū caĩrīcārōrēā bairo jīcā wāme rusaricaro mano yū átibojagumi Dios,” caānorē bairo cariapea ī tūgoñañupī. Bairo Dios mena cū catūgoñatutuarije jūgori, cū, cū nūmo cūā cabutoa, capūnaacuti masīēnapū na caānimiatacūārē, jīcāū na macūcutio joroque ásupi Dios cū camasīrjē mena. ¹² Bairo bairi Dios cū camasīrjē jūgori Abraham cabucū nimicūā, macūcusupi. Bairo macūcūtiri bero, capāārā pārāmerā cusupi. Umurecōo macāāna ñocōā, bairi paputiro

macããjê paa rupare cõñajĩatia mano cãrõ majũ pãrãmerã cꞥsupi Abraham.

¹³ Na, yꞥ caĩquetibujũrã ãnana Dios narê cã caĩrĩcãrõrêã bairo cabaipe-tirore iĩnaesupa ati yeparꞥ mai na caãni rãmũrê. Mai, na cariaro jũgoye tie cabaipeere masĩjũgoyecꞥsupa Dios mena catũgoñatutuari majã ãnirĩ. Torena, useanirĩqũê mena, “Ati yeparꞥ caãna mee marĩ ãniña,” ĩ tũgoñañupã. ¹⁴ Bairo caĩtũgoñarã ãnirĩ, ape yepa na caãnipa yepa majũrê camacã ñesêãrãrê bairo ãñupã. Merê tiere caroaro marĩ masĩña. ¹⁵ Na caãnijũgorica yepare na caĩtũgoñaata, ti yepa na caãnijũgorica yeparꞥa tunuábujoricarãma. ¹⁶ Tunuápéyupa. Na pꞥame netõjãñurõ caroa yepa majũrê boyupa. “Uꞥmũrecóo macãã yepare cacoterãrê bairo ãñupã,” ĩgꞥ ñiña mũjããrê. Bairi Dios, “Yꞥ, na pacꞥ Dios yꞥ ãniña,” na ĩ tũgoñaboboetiya. Cũ pꞥame merê na caãnipa macãrê qũẽnorĩcãrõrê bairo átuyucõãñupĩ.

¹⁷⁻¹⁸ Apeyera tunu, Dios pꞥame Abrahãrê, “¿Cariapea yꞥ mena cã tũgoñatutuayati?” ĩ, cã macũ Isaare waibꞥcure pajĩãrĩ joemũgõjoricarore bairo cã átirotiyupi. Abraham pꞥame Dios mena cã catũgoñatutuarije jũgori, “Mꞥ caãtirotirore bairo yꞥ áperigꞥ,” qũĩesupi Diore, cã macũ jĩcãũã cã caãnimiatacũãrê. Tunu bairoa, “Mꞥ macũ Isaac jũgori mꞥ pãrãmerã cutigu,” cã, cã caĩrĩqũê to ãnimiatacũãrê, Dios cã caĩrõrê bairo átibujioyupi Abraham. ¹⁹ Abraham Dios mena tũgoñatutuari yua, “Cũ camasĩrĩjê mena cabaiyasiricarã cããrê catiomasiñami Dios,” ĩ tũgoñañupĩ. Abraham cã macũrê cã capajĩãgaripãna Dios qũĩñupĩ: “Cũ pajĩãetĩcõãña mꞥ macũrê.” Bairo cã caãtajere tũgoñarĩ atore bairo marĩ ĩ masĩña: “Abraham cã macũ cariaoatacꞥ tunu cacatire bairo caãcũrê cã cũgoyupi tunu,” marĩ ĩ masĩña.

²⁰ Apei, Isaac ãnacũ cãã Dios mena cã catũgoñatutuarije jũgori cã pũnaa, Jacob cã jũgocꞥ Esaũ cããrê caroaro na cabaipeere Diopꞥare na jẽnibojajũgoyeticũñupĩ.

²¹ Isaac macũ Jacob cãã Dios mena cã catũgoñatutuarije jũgori cã macũ José pũnaa tocãnacãũrêã caroare na jẽnibojayupi Diopꞥare. Cabꞥcꞥ ãnirĩ yua, cã tuericꞥa mena tuañerĩ, Diore qũĩroayupi.

²² José cãã Dios mena tũgoñatutuari cã cabaiyasiparo jũgoye, atore bairo na ĩñupĩ israelita majãrê: “Ape rãmꞥ caãno ati yepa Egipto yepare mũjãã witigarã. Bairo mũjãã cawitiri rãmꞥ caãno, yꞥ rupãurĩ ãnajê cããrê mũjãã neãgarã mũjãã caátĩ yeparꞥ,” na ĩ cũñupĩ José.

²³ Aperã Moisés ãnacũ pacua cãã Dios mena na catũgoñatutuarije jũgori Moisés cã cabuiaro bero itiarã muipꞥa majũ yasiore cã cũgoyupa, cawĩmaꞥ caroúaca cã caãnoi. Dios mena catũgoñatutuarã ãnirĩ Egipto macããcũ rey, “Cawĩmarã caũmũarê na pajĩãrecõãña,” cã caĩrĩqũê caãnimiatacũãrê, tiere uwiesupa. Cũ caĩrõrê bairo ápeyupa.

²⁴ Moisés cãã cabꞥcꞥ ãcũpã, Dios mena cã catũgoñatutuarije jũgori Egipto macããcũ quetiupã faraón macõ macũrê bairo cã caãnierê cãrê na caĩrõ boesupi. ²⁵ Bairo pꞥame boyupi: Dios ya poa macããna popiye na cabairorea bairo cã cãã na mena popiye baigayupi. Jĩcã yũtea cãrõ carorije macããjê faraón ya wii useanirĩqũê mena na caátĩãnierê ĩñamicũã, tiere ĩñajegaesupi. ²⁶ Atore bairo ĩ tũgoñañupĩ Moisés: “Egipto macããna na cacũgorije cawapacatie netõjãñurõ caãnimajũrĩjê niña Dios cã cajopã Mesías queti pꞥame roque,” ĩ tũgoñatutuacõãñupĩ Moisés. Cũ pꞥame Dios caroaro cã caátibojapeere masĩrĩ, caroaro mena tũgoñatutuacõãñupĩ.

27 Cabero Moisés Egipto cañiatacu acoásupi. Ti yepa macãacũ quetiupau rey cũ mena cũ caasiarjere tũgoecure bairo tiere tũgoñanetõcõãñupĩ. Dios mena catũgoñatutuau añirĩ cũ caátipeere cariaepa tũgoñajũgoyeticõã ninucũñupĩ. Dios cabauecure jĩcã cũ cũ cañnamajũcõãrõrẽ bairo tiere tũgoñajãnaesupi. 28 Mai, ti yepare cũ cawitiparo jũgoye Moisés Dios mena catũgoñatutuau añirĩ bose rãmu qũẽnoñupĩ jĩcã ñami caãno. Ti ñami caãno, oveja waibũtoare pajĩãrĩ bero na riĩ mena wiiri jope buire na yayewẽrotiyupi Moisés israelita majãrẽ. Bairo na átirotiyupi, camasã na camacũcuti jũgorã caũmũarẽ capajĩãũ acũ ángel cũ jããetĩcõãto ĩ.

29 Israelita majã cũã Dios mena tũgoñatutuari, Mar Rojo cawãmecuti riare netõásupa. Dios cũ camasĩrĩjẽ jũgori riare oco mano maarẽ bairo boporo cũ caátiaata wããpu netõásupa tiya ria capairiyare. Na bero caánã, narẽ cañegari majã egipcio majã cũã ti wãã na caátiwãrẽ na cajããpetiro bero nipetiro ruapeticoásupa.

30 Cabero israelita majã Jericó cawãmecuti macãrẽ ãmagarã, ti macã ãñotaricarõ usarõpu basa ãmejoreyuparã jĩcã wãmo peti puãa pẽnirõ cãnacã rãmu majũ. Bairo na caãto, Dios mena na catũgoñatutuarije jũgori, ti macã ãñotarique ñaapeticoasuparo.

31 Bairi ti macã macãacõ Rahab cawãmecuco caũmũa mena caepewapatamirĩcõ Dios mena tũgoñatutuarije cacũgõo ãñupõ. Cõ puame Israel ya poa macããna cõ ya macãrẽ caññarutiri majãrẽ caroaro cõ ya wiipu na qũẽnoñupõ, na pajĩãrema, iõ. Bairo Dios mena catũgoñatutuao añirĩ aperã cõ ya macã macããna Diore cabaibotiorã mena yasiesupo.

32 ¿Ñerẽ ñi quetibujunemocuti mujããrẽ? Dios mena catũgoñatutuari majã capããrã ãñupã bairãpuã. Bairo capããrã na caãnoi, na nipetirore yu quetibujupeyomasĩetĩña mujããrẽ. Jĩcããrã na mena macããna ãñupã: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel bairi aperã profeta majã cũã ãñupã. 33 Bairo Dios mena tũgoñatutuari ape macã macããna mena caãmeoqũẽrã cũã na ya yepare ãmamasĩñupã. Aperã cũã caroaro cariape camasãrẽ na rotimasĩñupã. Aperã Dios narẽ caroaro cũ caátipeere cãcotejutiena añirĩ tiere cũgomajũcõãñupã. Aperã cũãrẽ macãncũ macããna yayijũãrã na na ugaetio joroque ásupi Dios, cũ mena na catũgoñatutuarije jũgori. 34 Aperã cũã na wapana narẽ peero paio caũrõpu narẽ na cacũremiatacũãrẽ, ãũsupã. Aperã cũã na wapana ñosẽrĩcãpãĩ mena na capajĩãgamiatãcũãrẽ, rutimasĩñupã. Aperã cũã catutuaena caãnimirĩcãrã, Dios mena na catũgoñatutuarije jũgori na wapana pajĩãrĩ majã poarire na pajĩãnetõmasĩñupã. 35 Aperã carõmia cũã na yarã cariayasicoatana na caãnimitãcũãrẽ, Dios cũ camasĩrĩjẽ jũgori tunu na catio joroque cũ caãnarẽ yarãcusupa.

Aperã cũãrẽ na pesua popiye na baio joroque na átiepeyupa. “Diore mujãã catũgõusarijere mujãã cajãnaata, mujããrẽ jãã pajĩãreetigarã,” na pesua na na caĩmiatacũãrẽ, narẽ na capajĩãgaro ãñotaesupa. Dios mena catũgoñatutuarã añirĩ bairo baiyupa. “Marĩ cariaro berõpu tunu catiri roque, caroaro netõjãñurõ marĩ ãnajẽ cutigarã,” ĩ tũgoñarĩ tore bairo baiyupa. 36 Aperã Diore caĩroarã cũãrẽ roro na ĩ boyetieperi na bape epenucũñupa. Apõã wẽrĩ cadenas mena na jiyari, bairi tunu preso jorica wiiripu na cũreri roro majũ na átiepeyupa. 37 Aperã cũãrẽ ãtã rupaa mena na pajĩãrenucũñupã. Aperã cũãrẽ yisericapãĩ mena na rupauri recomacããrĩ na pajure batorenucũñupã. Aperã cũãrẽ ñosẽrĩcãpãĩrĩ mena

na ñosê renucũñupã. Aperã cãã roro majũ bopacooro baiyupa. Ñe ùnie cacũgoenarê bairo noo na caboropũ añesêãñupã. Waibutoa oveja, o cabra aseri mena jutii jãñarĩ roro na caátipacõõrã baiñesêãnucũñupã. ³⁸ Na pũame, desierto cayucũmanopũ, bairi ùtã yucũpũ, bairi ùtã opeerũ añiñesêãnucũñupã. Bairo bopacooro baiñesêãmĩrãcũã, Dios cũ caĩñajorore caroarã cañurã majũ ãñupã. Bairi ati yepapũ macããna watoare na caãno jesoosupa. Dios tũpũ na caãno roque ñũñupã.

³⁹ Bairo na cabaimiatacũãrê, ni jĩcãũ ùcũ na mena macããcũ Dios narê caroaro cũ caátigariquere cũgopetiesupi. Dios pũame, “Yũ mena cariapea tũgoñatutuayama,” ĩ masĩmicũã, narê cũ caátigaricarore bairo na átipeyoesupi mai. ⁴⁰ Atore bairo boyupi Dios: Ti yũteapũ macããna cũ caĩjũgoyeticũrĩqũerê caroaro na catũgoñacoterore boyupi. Na pũame, “Marĩ ape tuti macããna cũrê caĩroari majã mena jĩcãrõrê bairo Dios netõjãñurõ caroare cũ caátipeere na cũgopetimasĩato,” ĩ, caroaro na catũgoñacoterore boyupi.

12

Fijemos la mirada en Jesús

¹ Bairi marĩ jũgoye caãnana capããrã Dios mena catũgoñatutua ññorĩcãrãrê camasĩã ãnirĩ nipetirije marĩrê roro marĩ baio joroque caãtiere, bairi roro camasã marĩ caátie macããjê, caroaro caãnimasĩrotietie ùnierê tocãrõã marĩ jãnacõãgarã. Tiere jãnarĩ, Dios mena tũgoñatutuari, ati yepapũ marĩ caãno ùno mai, cariapea tũgoñãenarê bairo tiere marĩ tũgoñanetõcõã ãnigarã, marĩ caátóre marĩ caetaparo jũgoye. Caaturĩ majõcũ ñe ùnie cũ wãmorê cũgoecũ ãcũ caroaro mena atũmasĩñami, cũ caatuẽmuetaro bero cũ cawapatapeere camasĩ ãnirĩ. Torea bairo marĩ cũãrê caroaro boya. ² Jesucristo jĩcãũrêã cũ marĩ catũgoũsaro ñũña. Cũ, Jesucristo jetoa marĩ catũgoñatutuari wãmerê cajõũ majũ niñami. Bairi cũ jũgori nipetiro cũ mena catũgoñatutuarãrê ñe ùnie carorije camãna, jĩcãrõ tãni caroarã majũ na ãnio joroque caãcũ niñami. Jesús pũame bopacooro netõrõ baiyupi yucũpãĩpũ. Tipãĩpũ riaũ, roro bopacooro cũ cabaĩpeere tũgoñabobori, tie cũ cariapeere eñnotari, “To baieticõãto,” ĩesupĩ Jesús. Cũ pũame cũrê popiye cũ baio joroque na caãto bero, nocãrõ majũ caroaro useanĩrĩqũê mena yerijõrõ cũ caãnipeere masĩrĩ popiye cũ cabairiquere netõmasĩñupĩ. Bairo bairi bero, Dios carotimasĩ cũ caruirotũ cariape nũgõã pũame ruiásũpi Jesús.

³ Mai, Jesús ati yepapũ cũ caãno, carorã cũrê popiye baio joroque caãnarê roro na átĩãmeesupi. Cariape cũ caátĩãnierê caroaro marĩ tũgoñagarã. Bairi mũjãã popiye baimĩrãcũã, usearĩtieticõãña. Jũtieticõãña mũjãã caátĩãnie caroa macããjêrê. ⁴ Carorijere caboenarê bairo ãna, Jesucristo cũ catãũorĩcãrõrê bairo roro majũpũrã mũjãã tãmũoetimiña mai. Carorã cañuena mũjããrê roro mũjãã pajĩãreetiyama mai bairãpũa. ⁵ ¿Dios, mũjãã cũ pũnaa majũrê bairo caãnarê mũjãã cũ caĩbeyoriquere merê mũjãã masiriticoati? Cũ ya tutipũ atore bairo ĩ woaturotiyupi Dios: “Macũ, ĩñateeticõãña mũ yũ cabeyorijere.

Mũrê yũ catutiri rãmũ caãno tiere tũgori usearĩtieticõãña.

⁶ Yũa, rapacũ ãnirĩ yũ camai ĩñarã yũ pũnaarê cariape na yũ beyomasĩña. Bairi tunu yũ macãrê bairo caãcũrê tutuaro mena cũ yũ quetibũjũ masĩña, caroaro cũ áparo ĩ,”

ĩ quetibũjũyupi.

7 Bairo mujãã p̄ame Dios, mujããrê cū cabeyorijere tūgousaya. Bairo mujãã catūgousaata, cū pūnaa majūrê bairo mujãã átigumi. Ni ūcū camacūcūcamasī cū macārê cū beyoeticoa baiesumi. Toreca, marī Pacu Dios cūã marī beyomasīñami. 8 Bairo mujããrê cū cabeyoeticōãta, cū pūnaa mee mujãã añibujiorã. Capacu mánarê bairo caãna mujãã tuabujiorã. 9 Apeyera marī, cawīmarã marī caãno, marī pacua marī beyonucūwã. Tie na caībeyorijere nucūbugoro marī tūgonucūwã. Bairo cabairicarã caãna nimirãcūã, ¿dopēirã marī Pacu Dios p̄amerê cū cabeyorijere marī tūgousaetiyati? Cū p̄ame roquere netōjãñurō nucūbugorique mena cū caīrjērê tūgousarotiya, caroa yeri pūna mena añigarã. 10 Ati yeparap̄re nocārō yoari yutea mea marī caānipeere marī pacua marī beyo añinucūñama. Na camasīrō cārō marī beyonucūñama. Bairo na caátimiatacūãrê, netōjãñurō cariape beyomasīñami marī Pacu Dios roque, cūrê bairo caroarã marī caānīparore bairo ĩ. 11 Dise ūnie marīrê tutuaro mena na cabeyorije useanirō marī áperiya. Marī yaparupao joroque marī átiya tipau jetore bairop̄na. Cabaimiatacūãrê, caberop̄na tie na caībeyorijere cariape mena marī catūgousaata, caroaro cariape yerijōrō marī añimasīgarã.

El peligro de rechazar la voz de Dios

12-13 Bairo cū ricaari, cū ñicããrī catutuaecu, Dios cū camasīrjê jūgori tunu cū cacatinemorōrêã bairo mujãã cūã Dios cū camasīrjê jūgori cū mena tūgoñatutunemorōña tunu. Caroaro cariape áticōã ninucūña. Ricaati átiñajērê jãnacōãña.

14 Nipetiro camasã mena caroaro yerijōrō añajēcusa. Tunu bairo carorije wapa mánarê bairo añajēcusa. Carorije wapa cacūgorã p̄ame marī Quetiupaure ñnamasīētīgarãma. Caroa yeri pūna cacūgorã roque qūñagarãma. 15 Mujãã majū tūgoñatutuo joroque ãmeo ása, tocãnacãũp̄na mujãã mena macããna Dios t̄p̄na na caēmuetamasīparore bairo ĩrã. Bairo ni jicãũ ūcū mujãã mena macããcū rorije caáticotei cū manicōãto. Rorije caãcū cū caãmata, rorije na áticotebujioumi camasãrê. 16 Ni jicãũ ūcū mujãã mena macããcū roro cū rupau caborore bairo cū átepeeticōãto. Tunu bairoa Dios yaye caroa wãmerê, “Cabūgoro macããjê niña,” caīrãrê bairo baieticōãña. Esau añacūrê bairo baieticōãña mujãã. Cū p̄ame cū pacu cū camacūcutijūgoricu añirī, cajūgocure bairo cū cabaiānipeere cūgoyupi. Bairo caãcū nimicūã, tiere, “Cabūgoro macããjê niña,” caīrê bairo baiyupi. Jicã bapa űgarica bapa jūgori cajūgocure bairo cū caānierê wapatiyeyupi cū baire. 17 Merê mujãã masīña tie bero cū cabairiquere. Dios Esauare caroare cū cajopeere cū pacu cū caīquetibujuro butioro tūgogamiñupī. Bairo cū cabomiatacūãrê, cajūgocū cū caānierê cū baire cū cawapatirerīcaro jūgori cū yumasīēsupi cū pacu. Tutuaro mena otimicūã, cajūgocure bairo cū caānimirīqūērê tunu cūgomasīēsupi Esau.

18 Mujãã, marī ñicūjãã israelita majã añana na caīñaricã wãme ūnierê mujãã ññaesupa. Na p̄ame Moisés ūtãũp̄na cū caānitoye, ññañupã ūtãũ paio caūrōrê. Tie caūrjê buseri jūgori canaitfãrjērê ññañupã. Tunu bairoa wīno cūã tutuaro capapurijere ññañupã. 19 Tunu bairoa marī ñicūjãã israelita majã añana na catūgorica wãme ūnie trompeta tutuaro cabusuro cārō Dios cū cabusucajorique cūãrê mujãã tūgoesupa. Bairo mujãã cabaimiatacūãrê, na p̄ame roque tie busurique paio cauwiorijere tūgoyupa. Bairo uwiri, Dios narê yoaro cū cabusuanorê boesupa. Tocãrōã cū jãna rotiyupa Diore. 20 Dios cū caroticūrjēqūērê dope átijãtietimirã, tore

bairo ññupã Diore. Mai, atore bairo ññuparõ Dios narẽ cû caátiroticũriqũẽ puame: “Ni jĩcãũ ùcũ ati ùtãũrẽ capeañãurẽ ùtã rupaa, o ãpõã besuro mena cû pajĩãrocacõã rotiya. Ni ùcũ waibũcũ ùcũ cũãrẽ tore bairo átirotiya,” ññuparõ. ²¹ Nocãrõ majũ ñña acuarique caãnoi, Moisés cû majũ cũã atore bairo ññupã: “Butiuro uwiri ya nanacũpũ,” ññupã.

²² Mujãã roque narẽ bairo mujãã baietiya. Ùmurecõopũ caãni ùtãũ buipũ caãni macã Jerusalén cawãmecuti macã Dios cacaticõãninucũũ ya macãpũ caãniparã majũ mujãã ãniña. Aperã cũã nocãrõ capããrã majũ Diotũ macããna ángelea majã neñapori Diore cabasapeorã na caãnopũ caãniparã mujãã ãniña. ²³ Tunu bairo Dios pũnaarẽ bairo caãna, caãnijãgorã ùmurecõopũ Dios ya pũrõpũ cû yarã caãnarẽ cû cawoaturicarã na caneñarõpũ caãniparã mujãã ãniña. Dios camasã nipetiropũre caññabesei majũ tũpũ mujãã etagarã. Caroarã na ãnio joroque cû caátana tũpũ mujãã etagarã. ²⁴ Tunu bairo Jesutũ mujãã etagarã, caroa wãme cawãma wãme marĩrẽ caátibojacũricũ tũpũ. Jesús puame yucũpãipũ cû cariarique jãgori cû rií mena marĩ carorije wapare cosericarore bairo marĩ tuo joroque marĩ ásupi. Abel cû carĩ reriye puame ãmeoqũẽ ãmerĩqũerẽ bairo átaje tuayupa. Bairi Abel ãnacũ cû carĩ reriye netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽ ãñupã Jesús yaye rií puame roque.

²⁵ Torecũ, Jesús marĩrẽ caquetibũjũre caroaro cû marĩ tãgõusagarã. Moisés ati yepa macããcũ ãnacũ Dios yayere marĩ ñnicũjãã ãnanarẽ cû caquetibũjũnetõrĩjẽrẽ tãgogaesupa. Bairi dope bairo netõmasĩesupa. Marĩ roque na netõjãñurõ bairã majũ marĩ netõmasĩena, ùmurecõopũ macããcũ marĩrẽ cû caquetibũjũgarijere marĩ catãgogaeticõãta. ²⁶ Tirãmũpũ jĩ yũteapũre Dios cû cabũsũro jãgori ati yepa tutuaro to yuguio joroque ásupi Dios, Moisés ãnacũ cû caãni yũteapũre. Bairi ãmerẽ tunu atore bairo ñnemoñami Dios: “Pũgani cãrõ tunu ya cabũsũriye mena ati yepa to yuguio joroque ya átigu. ãmerẽ ati yepa jeto meerẽ, ùmurecõopũ cũã to yuguio joroque ya átigu,” ññami. ²⁷ Bairo cû cañata, atore bairo ñgũ ñcãmi Dios: Ati ùmurecõo macããjẽ nipetiro cû caátaje, yepa cayuguirije ùnie mena yasipeticoagaro. Bairo ati ùmurecõo macããjẽ nipetirije cû caátajere cû cayasitico bero yua, Dios marĩ Quetiupã cû caãno macããjẽ jeto tuagaro.

²⁸ Dios cû carotimasĩĩpãũ, marĩrẽ cû cacũbojaripãũ jeto tuagaro. Bairo tiere tãgoñarĩ, Diore, “Mũ ñujãñuña jãã mena,” marĩ cañbasapeoro ñuña. Torecũ, caroaro cariape átiãnajẽ, cãrẽ ñroarique Dios cû caññajesori wãmerĩ majũrẽ marĩ caátĩãno ñuña. ²⁹ Peero tutuaro mena caũrĩ peero apeye ùnierẽ caũrerorea bairo Dios cũã tutuaro mena marĩ carorije wapare caññabesemasĩ majũ niñami.

13

Cómo agradecer a Dios

¹ Mujãã puame jĩcãũ pũnaa na caãmeomairõrẽ bairo mujãã cũã ãmeo majããnaeticõãña. ² Tunu bairoa aperã camasã mujãã ya wií caññañesẽãrã cũãrẽ caroaro mena na bocãri na qũẽnonucũña. ¡Tame, mujãã mena macããna jĩcããrã, ángelea majãrẽ camasĩena nimirãcãã, caroaro na bocãri na qũẽnoñupã na wiiripũ!

³ Preso jorica wiipũ caãna cũãrẽ na mujãã masiritiepa. Mujãã cũã preso jorica wiipũ caãna mena ãnarẽ bairo tãgoñaña. Na juátinemoña. Roro caátiecoricarã cũãrẽ na tãgoñaña. Ape rũmũ mujãã cũã narẽ bairo mujãã tãmũobujiorã, ati yepãpũ mujãã caãni rũmũ caãno. Bairi na ññamairotiya.

4 Tunu apeyera cawāmo jiyaricarārē nipetiro na mujāā caññanucūbugoro ñuña. Roro āmeo átiepeeticōāña. Caroa wāme átaje jetore átiāña. Dios pñame ññabesegumi roro caāmeo átieperi majārē. Сaнuмocнa, cаnуmо mána cūa roro na caátie jūgori popiye na baio joroque na átigumi Dios.

5 Dineru pūrōrē cabonetōrārē bairo baieticōāña. Āme ati yepapñ āna, mujāā cacūgorije mena yeri ñucōāña. Atore bairo Dios cū caññicā wāmerē tūgoñaña: “Mujāā yñ aweyoetigñ. Mujāā yñ juáatinemonucūgñ,” ĩñupñ Dios.

6 Bairi yua, pñganñ cārō tūgoñarñcārō mano atore bairo marñ ĩ masñña: “Marñ Quetiupañ marñ juáatinemogumi.

Bairi ni jñcāñ ũcū yñre roro caátigañre yñ uwietiya,” marñ ĩ masñña.

7 Bairi mujāārē caññubuejūgori majā, aperā Dios yaye quetire mujāārē caquetibujaricārā na cabairique cūārē caroaro tūgoñaña. Na pñame popiye baimirācūā, Jesucristo mena tūgoñatutuacōāñupā na cariarñ rūmñpñ. Mujāā cūā Jesucristo mena na catūgoñatutuaricarorea bairo cū mena tūgoñatutuacōā āninucūña.

8 Jesucristo caññijūgoripañpñ caroaro cariape caācū āñupñ. Āme cūārē bairoa nicōā ninucūñami. Bairi cūā nicōā ninucūgumi tocānacā rūmñ. Cū yeri cū catūgoñarñjē wasoetiyañi. ⁹ Bairi mujāā nipetiro ape wāme quetibujarique ũnierē tūgoñsaeticōāña. Dios cū camairñjē mena yeri tutuarā marñ ānio joroque caáto ñuña. Ũgarique wāmerē besecōñarñ na caūgarotirore bairo marñ caáto mee, marñ yeri tūgoñatutuañ joroque marñ átiya. Tie caátitiroñre dope átimasñā maniña, caññumiatacūārē.

¹⁰ Marñā, Jesucristo yucñpāñpñ cū cariarñque jūgori ape wāme waibñcñ joemūgōjoriquere cacūgorārē bairo marñ baiya. Nipetiro sacerdote majā tirūmñpñ macā santuariore capaacoteri majā ũna pñame roque jñcā wāme ũno cūgomasiētññama marñ canetōñicā wāmerē. Moisés ānacū cū caátitiroñcūrñqñrē na cabonetōrō jūgori, marñ, Jesucristo ya poa macāāna mena narē ānimasñā maa. ¹¹ Bairi sumo sacerdote jeto waibñtoa riñre santuariopñ jeāmasññami, roro camasā na caátie wapare Dios cū camasiriyobojaparore bairo ĩ. Waibñtoa rupañri āñajē pñamerē ti arña santuario camano, ti macā jūgoypñ tiere joenucūñupā. ¹² Torecñ, Jesús cūā roro yucñpāñpñ cū cariarñ rūmñrē, macā camanopñ riayupñ, cū ya poa macāānarē cū riñ jūgori carorije wapa mána caroarā Dios ya poa macāāna majñ na āmarō ĩ. ¹³ Bairi cabñcñ wāme átajere jānarñ marñ cūā Jesús cū cabairicarorea bairo popiye baimirācūā, tiere tūgoñāenarē bairo marñ catūgoñānetōrō ñuña. Marñ Quetiupañ Jesure roro popiye cū na caátatorea bairo marñ cūārē aperā roro marñ na caátieperijere marñ eññotaetigarā. ¹⁴ Marñā, ati yepañre jñcā macā tocānacā rūmñ caññicōāninucūpā macārē marñ cūgoetiya. Bairi ape macā Dios ya macā tocānacā rūmñ caññicōāninucūpā macārē camacārānārē bairo caāna marñ āniña.

¹⁵ Bairi tocānacāñia marñ Pañ Diore, bairi Jesucristo cūārē basape-oroñtiya. Marñ cabasapeorñre waibñtoa riñre marñ cajoemūgōjorñre ũnieñña. Bairi marñ risero mena, “Jāā Pañ, mñ ññumajñcōāña jāā mena,” cū marñ cañbasapeopeññña. ¹⁶ Caroa wāme camasā mena átiāñajērē masiritieticōāña. Tunu bairoa aperā camasārē mujāā cacūgorije mena na cabopacarijere na juáatinemonucūña. Tie waibñcñ riñre joemūgōjorārē bairo mujāā caátieññña. Tie ũnie roquere ññajesoyami Dios.

17 Torena, mujããrẽ carotiri majãrẽ caroaro mena na yya. Caroaro mena na carotirijere ása. Na pame yerijãricãrõ mano caroaro ñnacotenucũñama mujããrẽ. “Marĩ paarique cããrẽ ññabesegumi Dios,” ñ tãgoñarĩ, tore bairo átinucũñama mujããrẽ carotiri majã pame. Bairi mujããrẽ carotiri majã na caññajesoparo ñurõ caroaro mena na paabojanucũña. Mujãã capaarijere na ññajesuetio joroque ápericõãña. Bairo mujãã caápericõãta, ñe ñnierẽ caáperãrẽ bairo mujãã tuabujiorã.

18 Bairi apeyera tunu, jããrẽ Diopure mujãã jẽnibojagarã. Pũgani tãgoñarĩcãrõ mano jãã masiña merẽ caroaro yerijõrõ jãã catãgoñarĩqũẽ cãtiere. Nipetiropure caroaro cariape jãã caátĩanimasĩpeere jãã boya.

19 Bairi apeyera Diopure yu mujãã cajẽnibojanucũrõ yu boya. Bairo yu mujãã cajẽnibojaro, mujãã tũpu yoaro mea tunu yu ñnio joroque Dios cã áparo ñrã, yu mujãã jẽnibojawa.

Bendición y saludos finales

20 Dios pame caroaro yerijõrõ caññajẽcũcũ niñami. Tunu bairoa marĩ Quetiupam Jesucristore cariacocatũ cã caññimiatacããrẽ, tunu cã catio joroque caátacũ niñami. Marĩrẽ, oveja coteri majõcũre bairo caãcũ, Jesús cã cariarique jũgori cawãma wãme Dios cã yarãrẽ cã caátibojarique caññicõãninucũpeere caãnorẽ bairo to tuao joroque caátacũ niñami Dios.

21 Bairo caátacũ pame nipetiri wãme mujããrẽ jĩcãrõ tũni ñe ñnie wapa cacũgoenarẽ bairo caãna mujãã cã áparo. Bairo cã caato, nipetiro cã cabori wãme ñnie jetore caroaro mujãã átimasĩgarã. Bairi marĩrẽ cã caátigari wãme cãrõ marĩ cã áparo Jesucristo jũgori. Bairi atore bairo marĩ ñña: “Jesucristore marĩ cabasapeorije to petieticõãto. Bairoa to baiáto,” marĩ ñña.

22 Yu yarã mujããrẽ ñña: Atie queti petoaca mujããrẽ yu caquetibũwuatujorijere caroaro yerijõrõ tãgopeoya.

23 Bairi apeyera, atiere mujãã camasĩrõ yu boya: Marĩ yam Timoteo cãã merẽ preso jorica wiipũ caññimiatacũ witiyupi. Bairi ato yutu tãmurĩ cã caetaata, cã mena yu atĩgũ mujããrẽ yu caññauátĩ rãmurẽ yua.

24 Bairi nipetiro mujããrẽ cajũgoñubueri majã, aperã Dios ya poa macããna nipetiro cãã na ñuáto. Ati yepa Italia yepa macããna cãã mujããrẽ bũtioro ñurotijoyama.

25 Mujãã nipetirore caroa macããjẽ, caroare cã jonemoáto Dios. Tocãrõã ñña atie yu cawoaturije.

Carta de SANTIAGO

Saludo

¹ Yu, Santiago, marĩ Pacu, bairi marĩ Quetiupau Jesucristo mena na paabojari majõcu añirĩ, ati carta mena mujãärẽ woajou yu átiya. Mujãä, Israel yepa macãäna, puga wãmo peti rupore puga pëñirõ cãnacã poari majũ caãnimirĩcãrã, ãmerẽ nipetiropu caábataricarãrẽ mujãä woajou yu átiya.

La sabiduría que viene de Dios

² Mujãä, yu bairãrẽ bairo caãna, yu yaye quetire tãgopeoya mai: Ape rũmu mujãärẽ roro tãmuorĩqũẽ caetaata, tie mena tãgoña yapapuaeticõãña. Tere useanirĩqũẽ mena mujãä catãgoñarõ ñuña. ³ Noo ricaati mujãärẽ caetari rũmu caãno, “¡Ñugaro! ¡Dios mena tãgoñatutuari yua, marĩ nucãcõãgarã!” mujãä caĩata, nemojãñurõ mujãä tãgoñanetõomasĩgarã. Merẽ mujãä masĩña tere. ⁴ Bairi tie tãgoñatutuariquere caroaro majũgoya, mujãärẽ ñe ùnie to carusaetiparore bairo ñrã. Bairi nocãrõ majũ catãgoñanetõomasĩrã añirĩ, camasã cañurã ñe ùnie ãnimasĩrĩqũẽ carusaena majũ mujãä ãnigarã.

⁵ Bairi ni jĩcãũ ùcũ jĩcã wãmerẽ camasĩpeyoecu cũ caãmata, Diore cũ jëñimasĩñami. Bairo cũ cajëniata, cũ jogumi Dios cũ cajëñirĩjërẽ. Camasã nipetiro nocãrõ na caboro cãrõ masĩrĩqũërẽ na jogumi, cũ na cajëniata. “¿Nopëĩrã tocãrõ majũ mujãä jëñiñati?” iëtĩgumi Dios. ⁶ Bairãpua, “¡Jãärẽ joecumi!” ĩ tãgoñaena, jëñiña. Dios mena tãgoñatutuari mujãä cajëñirõ boya. Dios mena catãgoñatutuaecu pũame ria capairiya oco turire bairo niñami. Wĩno jũgori tere aperopu, aperopu capapubatorerore bairo niñami. ⁷⁻⁸ Bairo caãcũ jĩcã rũmu jĩcã wãmerẽ boyami cãrẽ Dios cũ caátibojapeere. Ape rãmurẽ bairo boetiyami. Bairo jeto tãgoñanucũñami. Bairo catãgoñau pũame, “Yu caborore bairo jeto átĩgumi Dios,” ĩ masĩęcãmi.

⁹ Tunu apeyera ni ùcũ cabopacau nimicũã, Jesure caĩroau pũame cũ useaniãto. Cũ roque Dios cũ caĩñajoro pũamerẽ cabũgoro macããcũ mee niñami. ¹⁰⁻¹¹ Capee cacũgou pũame oó yoaro caãmerõrẽ bairo caãcũ niñami. Muipũ butiuro cũ caasiro jũgori, oó yoaro mee jĩñiyasicoaya. Torea bairo baigarãna na capaarije watoa capee apeye ùnierẽ cacũgorã pũame. Na cũã yasicoagarãna. Bairi ni jĩcãũ ùcũ capee cacũgou Jesure caĩroau cũ caãmata, cũ useani tãgoñaãto. “Capee yu cacũgomiatacũãrẽ, Dios cũ caĩñajorore yu yaye caãnimajũrĩjẽ mee niña,” qũĩ useani tãgoñaãto.

Pruebas y tentaciones

¹² Useanirĩ niñami ni jĩcãũ ùcũ wãtĩ cãrẽ cũ caĩbusajãrĩjërẽ tãgomicũã, catãgoñanetõmasĩ majũ. Bairo caãcũ majũ cũ caãnoi, Dios pũame cũ mena cũ catãgoñatutuarijere masĩmajũcõãñami. Bairo masĩrĩ yerĩ capetieti pũnarẽ cũ jogumi, cãrẽ camairãrẽ cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo yua. Tie cũ cajoriye pũame corona, caatũeperi majõcu cũ canetõrĩjẽ wapa cũ cawapatori beto corona beto netõjãñurõ caroa majũ niña.

¹³ Tunu bairoa Dios pũame carorije caãpei niñami. Tunu ni ùcãrẽ carorijere caátiroti mee niñami. Bairi ni ùcũ rorije cũ catãmuorĩ rũmu

caetaro, Diore roro qũĩ tũgoñaeticõato. “Dios pũame roro yure átĩ ññau ácuĩ, ¿dope bairo cũ ácuatĩ añi? ĩ,” qũĩ tũgoñaeticõato. ¹⁴⁻¹⁵ Bairo pũame roque niña, ni ĵicãũ ũcũ roro cũ catãmoata: Caãnijũgoripũre cũ majũã cũ catũgoñarĩjẽ mena roro átĩgayami. Tie cũ catũgoñarĩjẽ caetapetiro yua, cũ caátĩgarijere átĩmasĩcõãñami. Bairo cũ caátĩcõãmata, Dios tũpũ ámasĩtĩgũmi. Cayasiricũre bairo tuagũmi yua.

¹⁶ Bairi mũjãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, cariape tũgoñaña. “Dios pũame roro marĩrẽ átĩ ññau ácuĩ,” caĩtũgoñarãrẽ bairo baieticõãña. Na majũã ĩtorã átĩyama, bairo na caĩtũgoñaata. ¹⁷ Ati yepa macããjẽ cañũrĩjẽ nipetirijere caãnie, Dios jõbui caãcũ marĩrẽ cũ cajorique majũ niña. Muipũre, bairi ñocõã cũãrẽ caqũẽnoricũ cũ cajorique majũ niña. Cũ pũame tiere ape wãme átĩwasoetiyami. Cañũũ majũ nicõã ninucũgũmi tocãnacã rũmũa. ¹⁸ Torecũ, cũ pũnaarẽ bairo marĩ añio joroque marĩ ámi, cũ cabojũgoricarorea bairo. Cũ yaye quetire cariape caãnierẽ marĩ masĩõwĩ, yũ pũnaa caãnijũgorã na ãmarõ, ĩ.

La verdadera religión

¹⁹ Bairi mũjãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, tũgopeoya yũ caĩrĩjẽrẽ: Mũjãã tocãnacãũpũa caroaro tũgopeoya caroa queti na caquetibũjũrijere. Cotericarõ mano tũgousaya. Busũgarã jũgoye pũame mũjãã yeripũ tũgoñaña mai. Jicoquei ĩ wiyõeticõãña. Tunu bairoa asiarique cũãrẽ jicoquei asiaeticõãña. ²⁰ Dios pũame caasiaũ cũ caátiere ññajesoetiyami. Bairi marĩ caasiaro boetiya. ²¹ Bairi nipetirijere roro mũjãã caátiere jãnacõãña. Mũjãã yeri pũnapũ paio roro mũjãã catũgoñarĩjẽ cũãrẽ pũgani tũgoñanemoeticõãña. Caroaro mena tũgousaya Dios yaye queti mũjãã catũgousajũgoriquere. Tie quetire tũgousarã yua, roro mũjãã cabairijere mũjãã netõcõãgarã.

²² Bairi Dios yaye quetire tũgorique jeto boetiya. Tiere tũgori bero cũ caátĩrotirijere cũãrẽ marĩ caato ñũña. Tore bairo mũjãã caãpericõãta, mũjãã majũã caĩtorãrẽ bairo mũjãã baibujiorã. ²³⁻²⁴ Dios yaye quetire tũgomicũã, cũ caĩrotirore bairo caãpei pũame atore bairo niñami: Ĵicãũ ũcũ caũmũ ãñoorõpũ cũ riapere caĩñaurẽ bairo niñami. Bairo ññarĩ bero, ãmejorenũcã, tocãrõã yoaro mee masiriticoacũmi cũ riapẽ cũ cabauatajere. Cũrẽ bairo niñami Dios yaye quetire tũgomicũã, cũ carotirijere caãpei. ²⁵ Apei pũame Dios yaye quetire tũgori bero, tiere masiritietiyami. Bairo masiritietiri yua, Dios cariape cũ carotiriquere ñe ũnie rusaetore bairo tũgoñanucũñami. Tie cũ carotirique pũame caroaro marĩ yeri catio joroque marĩ átĩya. Bairi Dios cũ carotiriquere caátĩacũ añirĩ, tiere jãnaẽtĩñami. Cũ roque useanirĩqũẽ mena cũ caátiere átĩmasĩgũmi.

²⁶ Tunu bairoa ni ũcũ, “¿Diore camasĩ yũ añiña!” caĩ nimicũã, noo cũ caboro roro cũ caĩrĩjẽrẽ cũ cajãnamasĩtĩcõãta, cũ majũã ĩtou átĩyami. Bairo cũ majũã caĩtũre bairo cũ caãno jũgori yua, “¿Diore camasĩ yũ añiña!” cũ caĩrĩjẽ pũame wapa maa. ²⁷ Bairo átaje pũame ñũña: Roro cabairãrẽ, camasã uparã mánarẽ, bairi cawapearã rõmirĩ cũãrẽ caroaro na marĩ cajuátinemorõ ñũña. Tunu bairoa ati yepa macããna roro na caátore bairo marĩ caãpero ñũña. Tore bairo marĩ caãpata, Diore camasĩrã majũ marĩ ãnigarã, Dios cũ caĩñajoro.

2

Advertencia contra la discriminación

1 Mujãã, yu bairãrẽ bairo caãna, yu camairã atore bairo ñinemoña mujããrẽ tunu: Mujãã, marĩ Quetiupaꝝ nocãrõ caroúre caïroarã ãnirĩ, nipetiro camasãrẽ jïcãrõrẽ bairo na ññaña. Pairo cadinero cùgori majã, cacùgoena cùãrẽ nucùbugoeticõã na baieticõãña. Jïcãrõrẽ bairo na ññaña. 2 Ì cõñarĩ mujããrẽ yu quetibujya mai: Jïcã rùmũ jïcã poa macããna na cañubuenenarĩ rùmũ caãno jïcãũ capee cacùgoũ jããetayupu. Cũ ruame anillo oro betoori, bairi caroa jutii cùãrẽ cajãñaátacu ãñupũ. Cũ bero cabopacaꝝ, cabucũ juti cajãñaátacu cùã jããetayupu. 3 Bairo na cajããetaro ñña, atore bairo qũñuparã caroa jutii cajãñaúrẽ: “Ato ruiya caroapaꝝ,” qũñuparã. Apei cabopacaꝝ ruamerẽ: “Mũna noo mũ caboro nucũña,” o “Toa yepaꝝ ruicõãña,” qũñuparã. 4 Bairi mujãã cùã tore bairo mujãã caápata, ñuëtĩña Dios cù caññajoro. Mujãã, “Áni ruame cañnimajũũ ãcũmi,” ñrĩ, roro caãmeoññabeserãrẽ bairo mujãã baibujiorã, bairo mujãã caápata. Roro catùgoñarĩqũẽ cunarẽ bairo ána, tore bairo mujãã átibujiorã.

5 Mujãã, yu bairãrẽ bairo caãna, tũgopeoya atiere: Ati yepa macããna cabopacarãrẽ na beseyupi Dios, cù mena butiuro na, catùgoñatutuarã majũ na ãnio joroque Ì. Tunu bairoa na cùã cù carotimasñrĩpaꝝ caãna na cañniparore bairo Ì, na beseyupi. Cũ cañjũgoyticũricãrõrẽã bairo nipetiro camasã cù camairã cù tupa na caãno bojũgoyupi. 6 Bairo Dios cabopacarãrẽ cù cabomiatacùãrẽ, mujãã ruame narẽ na tũgoñaboboo joroque na mujãã átinucũña. ¿Cadineroꝝna ruame mee mujããrẽ tutuaro na roti epeetinucũñati? ¿Na mee mujããrẽ ñerĩ quetiuparã caññabeserã tupa na ñeápérinucũñati? Na ùna roque bairo mujãã átiepenucũñama. 7 Nipetiro camasã, “Jesucristo yarã ññaama!” mujããrẽ ññaama. Bairi mujãã ruame cù wãme, caroa wãmerẽ cacùgorã nimirãcũã, ¿nopẽirã Jesucristo wãmerẽ cañboyetiepenucũrã ruamerẽ na mujãã boyati?

8 Marĩ Quetiupaꝝ cù caroticũrĩqũẽ cañnimajũrĩjẽ atore bairo quetibujya cù ya tutipũ: “Mũ mena macããcũrẽ cù maiña mũ rupaure mũ camairõrẽã bairo,” Ì quetibujya. Bairi mujãã ruame tore bairo jeto mujãã caápata, nipetiro camasã cabopacarãrẽ, bairi cadineroꝝna cùãrẽ jïcãrõrẽ bairo mairĩ, cariape caánarẽ bairo mujãã ãnibujiorã. 9 Tore bairo nipetiro camasãrẽ jïcãrõ tãni na mujãã caïroaeticõãta, roro caána mujãã ãnibujiorã. Bairi carorije cawapa cùgorãrẽ bairo mujãã tuabujiorã, Dios yaye cù caroticũrĩcã wãmerẽ caáperã ãnirĩ yua. 10 Torecũ, ni jïcãũ ùcũ Dios cù caroticũrĩqũẽ capee wãmerẽ caroaro átipeyomicũã, baipua jïcã wãmerẽ cù caápericõãta, nipetirije Dios cù caroticũrĩqũẽrẽ canetõõnucãrẽ bairo tuayami. Nipetirije carorije wapa cacùgoare bairo tuayami yua. 11 Dios ruame atore bairo ìcũñupĩ: “Mujãã nũmoa caãmerãrẽ na ñe epeeticõãña.” Tunu bairoa ape wẽẽru atore bairo ìcũnemoñupĩ: “Camasãrẽ na pajãreeticõãña,” ìcũñupĩ. Bairi ni ùcũ aperã nũmoarẽ cañe epeetinucũũ nimicũã, camasocure capajãrĩ majõcũ cù caãmata, nipetirije Dios cù caroticũrĩqũẽrẽ cabalbotioũre bairo qũññagumi Dios.

12 Bairi mujãã, Dios cù caquetibujucũrĩqũẽ jùgori caññabese ecomparã ãnirĩ, caroaro ãnajẽcusa. Caroa wãme busaya. Carorije ìteticõãña. Cũ caroticũrĩqũẽ ruamerẽ marĩ caápata, caroaro marĩ ãnimasĩgarã. 13 Bairi noa ùna aperãrẽ bopacooro na na caññaeticõãta, na cùãrẽ bopacooro na ññaetibujiomĩ Dios, na caátajere ññacõñarĩ na cù caññabeseri rùmurẽ. Aperãrẽ bopacooro cañnarã ruame roque caroaro netõgarãma ti rùmurẽ.

14 Mujãã, yu bairãrẽ bairo caãna, ni jĩcãũ ùcũ, “Dios mena yu tũgoñatutuaya,” caĩ nimicũã, caroaro átajere cũ caápericõãta, cũ caĩrĩjẽ wapa maniña. ¿Bairo cũ caĩrĩjẽ jũgori caroaro cũ netõããti? Netõããmi. 15 Atore bairo mujããrẽ ñi quetibujũ cõñapã mai: Mujãã yu jĩcãũ, o mujãã yao jĩcãõ jutii mani, ugarique mani cabairã nibujiorãma. 16 Bairo ni ùcũ mujãã mena macããcũ narẽ bocári atore bairo na ìbujioumi: “Caroaro ãña. Tũgoñarĩquẽ paieticõãña. Ugariquere, jutii cããrẽ tãmurĩ mujãã bóccagarã,” na ìbujioumi. Bairo ìmicũã, na cabopacarijere na joetibujioumi. Bairo cũ caĩrĩjẽ wapa maniña. 17 Torea bairo ni ùcũ, “Dios mena yu tũgoñatutuaya,” caĩ nimicũã, aperãrẽ bopacooro ñnarĩ na cũ cajuápericõãta, cũ caĩrĩjẽ wapa maniña.

18 Bairo yu caĩrõĩ, jĩcãũ mujãã mena macããcũ atore bairo ìbujioumi: “Jĩcããrã, ‘Dios mena marĩ catũgoñatutuario jeto ñña,’ ì quetibujuyama. Aperã ñnama: ‘Marĩ catũgoñatutuario jũgori mee, caroaro marĩ caãto roque ñña,’ ì quetibujuyama,” ìbujioumi jĩcãũ mujãã mena macããcũ. Bairo cũ caĩmiatacããrẽ, atore bairo cũ ùcũrẽ ñña: Yu ruame caroaro mu caátiere ññaẽtĩrĩ, “Dios mena catũgoñatutuarũ ãcũmi,” murẽ ñi masĩẽtĩña. Cariapea yu caátiere mu caĩñarĩjẽ jũgori roque, “Caãnorẽ bairo Dios mena tũgoñatutuayami,” yu mi masĩcõãña. 19 Tunu bairoa, “Dios jĩcãũã niñami marĩ caĩroa. Apei maniñami,” mi masĩña. Bairo mu caĩmasĩrõ ñumirõcũã, caroaro etaetiya. Wãtĩ yeri pũna cũã, “Dios jĩcãũã niñami,” ì masĩcõãña. Bairo ìrã, nanarĩ uwirãma.

20 Bairo, “Dios mena yu tũgoñatutuaya,” caĩ nimicũã, caroaro átajere cũ caápericõãta, cũ caĩrĩjẽ wapa maniña, Dios cũ caĩñajoro. ¡Tame! ¡Mu ruame catũgoñamasĩẽcũrẽ bairo mu tũgoñaña! ¿Marĩ ñicũjãã na cabairiquere mu masiriticoati? 21 Marĩ ñicũ ãnacũ, Abraham ruame, cũ macũ Isaare cũ pajĩãrĩ, cũ rupauri ãnajãrẽ joemũgõ jogamiñupũ, Dios cũrẽ cũ carotiroi. Bairo cũ caátigarijere ñnarĩ, Dios ruame, “¡Bairo ápericõãña!” quĩrĩ, carorije wapa cacũgoecure bairo quĩñañupũ Dios Abrahãrẽ. 22 Torena, Abraham cũ caátajere tũgoñarĩ atore bairo mujãã ì tũgoñamasĩña Abrahãrẽ: “Caroaro cũ catũgousarique jũgori Dios mena cũ catũgoñatutuarijere cũ áti ññoñupĩ Abraham Diore. Tunu bairoa cũ caátaje jũgori Dios mena cũ catũgoñatutuarije ruame ñe ùnie rusaeto tuayupa Abrahãrẽ,” mujãã ì tũgoñamasĩña. 23 Torea bairo ì quetibujuyayupa Dios ya tutipũ na caquetibujwoacũrĩquẽ: “Abraham Diore cũ catũgoñatutuarije jũgori carorije cawapa cũgoecure bairo quĩñañupĩ.” Bairo, “Abraham, Dios bapa majũ niñami,” quĩñuparã nipetiro camasã cãrẽ.

24 Bairo Abraham ãnacũ cũ cabairiquere tũgoñamasĩrĩ, atore bairo mujãã nipetiro mujãã ì masĩña: “Ni jĩcãũ ùcũ Dios mena cũ catũgoñatutuarije jeto meerẽ caroaro cũ caátie cããrẽ átirotiya, carorije wapare cacũgoecure bairo tuagu, Dios cũ caĩñajoro,” mujãã ì masĩña. 25 Tunu Abraham ãnacũrẽ bairo baiyupo apeo Rahab caãmua mena caepewapatamirĩcõ cãã. Cõ ruame cõ ya macãrẽ Josué cũ caĩnarutirojtjoricãrẽ na yasio cũgoyupo cõ ya wiipũ, yu yarã narẽ na pajĩãrema, ñõ. Cabero maa cããrẽ na ññoñupõ na carutitunuápãwãrẽ. Bairo cõ caátore ñnarĩ, Dios ruame carorije cawapa cũgoecore bairo cõ ññañupĩ. 26 Bairo bai yua, marĩ rupaũũ marĩ yeri pũna camanicõãta, cariyasicoatanarẽ bairo marĩ ãñaña. Torea bairo, “Dios mena marĩ tũgoñatutuaya,” caĩrã nimirãcũã, caroaro átajere marĩ caápericõãta, marĩ

caĩrĩjẽ wapa maniña. Cariayasicoatanarẽ bairo marĩ ãniña Dios cũ caĩñajoro, caroa ùnierẽ caãperã marĩ caãmata yua.

3

La lengua

¹ Mũjãã, yu bairãrẽ bairo caãna, tũgopeoya mũjããrẽ yu caquetibũjũparãrẽ. Merẽ mũjãã masĩña: Jãã ùna quetibũjũri majãrẽ netõjãñũrõ jãã caãtajere ñnacõñarĩ jãã ññabesegumi Dios. ² Marĩ nipetiro jĩcã rũmurẽ roro marĩ átinucũña. Bairi ni jĩcãũ ùcũ jĩcã wãme ùno rorije caĩcẽcũ pũame caroa majũ niñami. Bairo caãcũ ãnirĩ, roro cũ catũgoñarĩjẽrẽ ãnotamasĩcõãñami.

³ Mũjãã yu quetibũjũ cõñapã mai: Marĩ caballore cũ riserorũ ãpõã betore tujããrĩ, ti beto mena jũgori cũ marĩ tũgãñe tunuonũcõmasĩña. Caballo pai cũ caãnimiatacũãrẽ, ti betoaca mena jũgori cũ marĩ tũgãñe tunuonũcõmasĩña. ⁴ Torea bairo niña cũmua capairiya riare capẽñarĩcã cũã. Ti cũmua pairi cũmua caãnimiatacũãrẽ, bairi tunu wĩno tutuaro capapu jogamiatacũãrẽ, ti cũmuarẽ cawatuũ pũame noo cũ cabororũ watujo masĩñami õcãpãĩãcã, tiare watujoricapãĩãcã mena jũgori. ⁵ Torea bairo niña marĩ ñemerõ cũã. Õcãrõãcã nimirõcũã, capee bũsumasĩña. Peero cũã õcã peeroaca mena jĩñatuajũgoata, cabero pairi peero ámasĩña. Capee majũ ãũreya. ⁶ Marĩ ñemerõ cũã peerore bairo niña. Ati mũreecõo macããjẽ carorije ñmasĩña marĩ rupaũ macããtõ ñemerõ pũame, õcãrõãcã nimirõcũã. Apeye, apeye capee bũsuya marĩ ñemerõ. Bairi marĩ yeri royetuanucũña, rorije to mena marĩ caĩrõĩ. Wãtĩ tore bairo cũ caĩrotiro jũgori rorije marĩ bũsuya. Bairi marĩ cabuiaro berorũ marĩ yerire royetujũgoatõ, marĩ cayasiropũ marĩ royetujãnaña marĩ ñemerõ.

⁷ Camasã pũame nipetiro waibutoare, minia cũãrẽ, pĩnoa cũãrẽ, ria capairiya macããna cũãrẽ na canubõtioricarãrẽ bairo na ãnio joroque átiyama. Bairo átiyaparori yua, na caborore bairo na átirotimasĩñama. ⁸ Bairo narẽ na caãtimasĩmiatacũãrẽ, ni jĩcãũ ùcũ marĩ ñemerõrẽ rotimasĩcũmi. Marĩ ñemerõ carotimasĩã mano niña. ãña cũ cabacaro, cũ nima cũ cajorore bairo niña marĩ bũsũrique carorije. Camasãrẽ popiye na baio joroque na marĩ átiya marĩ ñemerõ mena jũgori.

⁹ Marĩ ñemerõ mena Dios, marĩ Pacũ majũrẽ cũ marĩ basapeoya. Ti ñemerõ menaina tunu aperãrẽ roro na marĩ bũsũpaiya. Dios cũ cabaurijere bairo cabaurã caãna na caãnimiatacũãrẽ, roro na marĩ bũsũpaiya. ¹⁰ Ti ñemerõ menaina Diore cũ marĩ basapeoya. Tunu ti ñemerõ menaina camasãrẽ, “Roro na baiãto,” marĩ ñ bũsũnucũña. Yu yarã, bairo marĩ caĩata, ñũetĩña. Bairo boetiya. ¹¹ ¿Oco cawitiri opere, oco caroa, oco carorije cũã jĩcãpũrea to witinucũñati? Bairo witiwinucũña. ¹² Mũjãã, yu bairãrẽ bairo caãna, tunu bairoa higuera yucũ pũame, ¿aceituna rĩcare to rĩca cãtinucũñati? Tie meerẽ rĩca cãtinucũña. Tunu bairoa usewũ pũame, ¿higos wãmerẽ to rĩca cãtinucũñati? Tie meerẽ rĩca cãtinucũña. Jĩcã wãmeena pũga wãme rĩca cũperiya. Jĩcã wãme jeto rĩca cãtinucũña. Torea bairo oco caocarije cawitiri ope oco opere oco caocaetie cũã jĩcã opere witiwinucũña. Bairi marĩ pũame jĩcã rãmũ caroaro bũsũ, ape rãmũ roro bũsũ marĩ caĩata, ñũetĩña.

La verdadera sabiduría

¹³ Bairi ni jĩcãũ ùcũ mũjãã mena macããcũ catũgoñamasĩ cũ caãmata, caroa ùnierẽ cũ caãto boya. “¡Yu jeto yu átinetõcõãgu!” Ñ tũgoñacũ

caroa ũnierē cū caáto boya. Bairo cū caápata, nipetiro camasã caroaro cū caátianimasĩrĩjērē masĩgarãma. ¹⁴ Apei mujãã mena macããcũ cū yeri pũnapũ apei cū caãnierē roro cū caĩñaugaripeata roque, ñuētĩña. Tunu, “¡Yũ jeto yũ masĩña yũ caátipeere!” cū całata, ñuētĩña. Cũ pũame, “¡Camasĩ yũ ãniña!” caĩ nimicũã, bairo mee niñami. ¹⁵ Cũ camasĩrĩjē pũame ati yepa macããna na catũgoñarĩjērē bairo niña. Tiere joetiyami Dios. Wãtĩ pũame tie ũnie tũgoñarĩqũērē na jonucũñami camasãrē. ¹⁶ Bairi noo ũno caãna, aperã na caãnierē roro caĩñaugaripeari majã na caãmata, o “¡Jãã jeto jãã masĩña jãã caátipeere!” caĩrĩ majã na caãmata, jĩcãrõrē bairo ãnimasĩtĩñama. Carorije tocãnacã wãmerē ãmeo átinucũñama na ũna na caãnorē.

¹⁷ Dios cū camasĩõrĩjērē cacũgorã pũame nipetiro camasã watoare caroaro caãnarē bairo átiãniñama. Tunu bairoa roro átajere ãmeo áperinucũñama. Camasãrē caroaro na ĩroanucũñama. Aperã roro cabairãrē bopacooro na ĩñañama. Bairi nipetiri wãme caroare átinucũñama, caroaro cariape cabũsurã ãnirĩ. ¹⁸ Bairi noa ũna caroaro ãnajērē cajũgoátianigarã pũame cariape caroa macããjērē quetibũju masĩgarãma. Bairo na caquetibũjurije pũame oterique cabũtirore bairo camasã yeripũ butijũgoyecũtigaro caroa macããjē. Camasã pũame caroaro ãnimasĩgarãma na caquetibũjurije jũgori yua.

4

La amistad con el mundo

¹ ¿Ñe jũgori roro mujãã ãmeo tutiyati? Mujãã majũ mujãã yeri pũnapũ roro mujãã caátigatũgoñarĩjē jũgori roro mujãã ãmeo tutiya. ² Apeye ũnierē mujãã bomiña. Bairo bomirã yua, aperã cacũgorãrē na mujãã pajĩãganucũña. Tunu bairoa aperã yayere ĩñarĩ mujãã ugaripeaya. Bairo butiõro ĩñaugaripeari, roro mujãã átiya, tiere bomirã. Aperã cacũgorãrē roro na mujãã tutinucũña. Tunu bairoa mujãã caborijere mujãã bócaetinucũña, Diore mujãã cajñenietĩ wapa jũgori. ³ Diore mujãã jēniña bairãpũa. Bairo jēnimirãcũã, caroaro mujãã jēnietinucũña. Mujãã rupãũ caátigarije jetore tũgoñarĩ, roro cū mujãã jēniña. Torecũ, mujãã cajñenirĩjērē yuetiyami Dios.

⁴ Mujãã jĩcã rũmurē Diore cū boo, ape rũmurē cū boeti, mujãã cabaiata, jĩcãõ cõ manapũ mena caãnimasĩcõrē bairo mujãã ãniña. “Noa ũna ati yepa macããjērē roro caũgaripea netõrã pũame Diore caĩñaterãrē bairo niñama,” ¿mujãã ĩ tũgoñaētĩñati? Ni jĩcãũ ũcũ ati yepa macããjērē roro cū caũgaripeanetõata, Diore caĩñateire bairo caãcũ nicõãgũmi. ⁵ Torea bairo quetibũjũya Dios yaye cū caquetibũjucũrĩqũē cũã: “Marĩ Pacũ pũame Espĩritu Santo marĩ yeripũ cū cajoricure cū mainetõmajũcõãñami. Torecũ, apei yeri pũna roquere marĩ yeripũ marĩ cacũgoro boetimajũcõãñami,” ĩ quetibũjũya Dios yaye bũsurique. ⁶ Bairi marĩrē marĩrĩ jũátigũmi. Tunu cū yaye bũsurique apẽpãpũ, atore bairo ĩ quetibũjũya: “Jãã jeto jãã masĩña jãã caátipeere, caĩrãrē na caátigarijere na eñotayami Dios. ‘Dios jeto masĩñami,’ caĩrã roquere caroaro mena na jũátinucũñami,” ĩ quetibũjũya Dios bũsurique.

⁷ Bairi Dios cū caborore bairo jeto ása. Wãtĩ mujããrē cū cabũsjãrĩjērē tũgõũaeticõãña. Bairi wãtirē, “Mũ caĩrõrē bairo jãã áperigarã,” tutuaro mena cū mujãã całata, tocãrõã yua mujãã patowãcõ jãnacõãgũmi. ⁸ ¡Diore cū tũgoñaña, tame! Bairo mujãã catũgoñarõ, cū cũã mujãã

tũgoñagumi. Mujãã, carorije caána ãnirĩ roro mujãã caátinucũrĩjêrê jãnacõãña. Caroa jetore asa. Tunu bairoa mujãã, ricaati catũgoñarã roro mujãã catũgoñarĩjêrê jãnacõãña. “Diore camairã nimirãcũã, ati yepa macããjêrê roro marĩ caugaripearo ñurõ,” mujãã caĩtũgoñarĩjêrê jãnacõãña. ⁹ Roro mujãã caátiere tũgoñarĩ, tũgoña yapapuarotiya. Otiricaro cãrõ tũgoña yapapuaya. Boyetiricaro ñnorẽã, otirotiya. Hseanirĩcãrõ ñnorẽã, yapapuarotiya, roro mujãã caátiere tũgoñarĩ. ¹⁰ Bairo mujãã tocãnacãũpua marĩ Quetiupaure, “Cañuecũ yu ãniña. Bairi bopacooro ñiñagu,” qũĩ busuqũẽnoña. Bairo mujãã caĩrõ, marĩ Quetiupau puame mujãã netõõgumi. Cũ caĩñajoro caãnimajũrãrê bairo mujãã ãnio joroque mujãã átigumi.

No juzgar al hermano

¹¹ Mujãã, yu bairãrê bairo caãna, ãmeo busupaleticõãña. Ni jĩcãũ ùcũ cũ yaure roro cũ cabusupaiaata, o cũ caátiere roro cũ caĩñabeseata, Dios, “¡Ámeo maiña!” cũ caĩroticũrĩqũẽrê cabotioure bairo baiyami. “¡Dios netõrõ yu masiña!” caĩrê bairo niñami. ¹² Jĩcãũã niñami cañurĩjê marĩ caátipeere caroticũrĩcũ. Cũã niñami marĩ caátĩãnierê caroaro caĩñabesei. Cũ jetoa camasãrê na netõõmasiñami. Tunu bairoa cũ jetoa camasãrê na yasiomasĩñami. Bairi mujãã puame, çnopẽĩrã, “Apei cũ caátiere jãã majũ jãã iñabese masiña,” mujãã iñati? Bairo mujãã caĩrõ ñuẽtĩña.

Inseguridad del día de mañana

¹³ Apeye mujãã yu caĩrĩjêrê tũgoya tunu: Mujãã jĩcããrã atore bairo mujãã iña: “Áme, o ñamirõcã ti macãpu marĩ ágarã. Topu etarã, marĩ paawapatagarã jĩcã cũma majũ,” írãrê bairo mujãã ñnucũña. ¹⁴ Bairo caĩrã nimirãcũã, ni jĩcãũ ùcũ ñamirõcã ùno cabaipere mujãã masĩetĩña. Marĩ caãnie, “¿dope to baimiñati?” mujãã ï tũgoñaetĩña. Ñamirõcãcã oco buseri caãnierê bairo mujãã ãniña. Tie puame ñamirõcãcãrê baumirõcũã, cabero manicoáyã tunu. Tie cabairore bairo mujãã cũã mujãã baiãninucũña. ¹⁵ Bairi atore bairo puame roque mujãã caĩtũgoñarõ ñuña: “Dios cũ caboro, topu marĩ ágarã. Tunu bairoa cũ caboro, marĩ caátigarijere marĩ átimasĩgarã,” mujãã caĩtũgoñarõ ñuña. ¹⁶ Bairo cabaimiatacũãrê, mujãã puame: “Jãã majũ jãã masiña jãã caátipeere,” mujãã caĩnucũrĩjêrê mujãã jãnagaetiya. Tie ùnie ï tũgoñarĩqũẽ ñuẽtĩña. ¹⁷ Bairi ni jĩcãũ ùcũ caroa átajere masĩmicũã, tiere cũ caãpericõãta, roro açu átiyami Dios cũ caĩñajoro.

5

Advertencias a los ricos

¹ Mujãã, cãdinerõ cãgonetõrĩ majã, tame, tũgoya yu caĩrĩjêrê: ¡Popiye mujãã cabaipere tũgoñarĩ yapapuarotiya! ¡Butiõro otiricaro cãrõ tũgoña yapapuaya! ² Capee ãme mujãã cacũgomirĩjê boayasicõagaro. Jutii caroa mujãã cãgomirĩjê cũãrê moena butua ugarerã átiyama. ³ Mujãã yaye dinero oro, plata ùnie cũã utawitiri boaro baiya. Tiere iñarã, nipetiro camasã, “Dinerore camairã niñama,” mujããrê ï masĩñama. Bairo camairã mujãã caãnoi, jicoquei popiye mujãã baio joroque mujãã átigumi Dios. Mujãã puame paio majũ mujãã jeneño netõõcõãñupã ati rũmurĩ, caãnitusari rũmurĩrê. ⁴ Tunu bairoa mujãã paabojari majãrê na mujãã wapatiesupa na cawapatamirĩjêrê. Bairi Dios nocãrõ capããrã ángelea majãrê carotimasĩ puame mujããrê na cawapajênirĩjêrê tũgõumi. “Jããrê wapa joetiyaama jãã quetiuparã,” paabojari majã cũ na caĩrĩjêrê tũgõumi.

5 Mujãã ati yeparu ãna, capee majũ mujãã cãgoya. Bairo cacãgorã ãnirĩ, noo mujãã rupaũ caborore bairo jeto mujãã cajesorijere mujãã átiãninucũña. Mujãã, wecu nuricãrẽ na carajĩãparo jũgoye, na canuu ucãogore bairo mujãã ãnajẽ cãtiya. Wecure cũ na carajĩãrĩ rãmu caetatore bairo, mujãã cũãrẽ petoaca rusaya Dios roro mujããrẽ cũ caãtipa rãmu. 6 Tunu, aperã na cabuicãperimiatacũãrẽ, mujãã ruame, “Mujãã buicutiya,” na mujãã ãña. Ī yaparori bero, narẽ mujãã pajĩãrerotiya. Bairo mujãã caãto, na ruame ãmemasĩtĩñama.

La paciencia y la oración

7 Bairi mujãã ruame roque yũ bairãrẽ bairo caãna, popiye baimirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tũgoñanetõcõãña marĩ Quetiupaũ nemo cũ catunuatipa rãmu caetaparo jũgoye. Wese paari majõcu cũ cabairijere tũgoñaña mai: Cũ ruame cũ wesere caocajãjũgopeere patowãcãẽcũ coteyami. Cabero yua, cũ ote, cabũtiro ãnarĩ, tunu caocomani rãmurẽ patowãcãẽcũ coteyami, tie caroa rĩca majũrẽ jegũ. 8 Torea bairo mujãã cũã Jesús nemo cũ catunuetaparore patowãcãẽna, cũ coteya. Merẽ marĩ Quetiupaũ nemo cũ caetapa rãmu cõnarõ baiya. Bairi tũgoñatutuacõã ninucũña.

9 Mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, ãme popiye mujãã cabairijere ãmeo busũpaieticõãña, Dios ruame roro mujãã cabusũpairijere ãñacõnarĩ mujããrẽ cũ caĩñabeseetiparore bairo ĩrã. Camasã na caãtajere caĩñabesei ati yeparu cũ caetapa rãmu cõnarõ majũ baiya. 10 Mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã tũgoñaña mai profeta majã ãnana na cabairiquere: Na ruame Dios busũriquere camasãrẽ na quetibũjunetõõcõãñupã. Popiye baimirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tũgoñanetõõcõãñupã. Narẽ bairo mujãã cũã popiye baimirãcũã, tũgoñanetõõcõãña roro mujãã catãmurĩjẽrẽ. 11 Bairi marĩ ruame bairo na cabairiquere tũgorã, “Useanirĩ ãñupã na ãna Dios mena catũgoñanetõmasĩrĩ majã,” marĩ ĩ tũgoñaña. Merẽ mujãã tũgoyupa Job cawãmecũcu ãnacũ cũ cabairique cũãrẽ. Cũ cũã popiye baimicũã, tũgoñaecũrẽ bairo tũgoñanetõõcõãñupĩ. Tunu bairoa mujãã tũgoyupa Job popiye cũ cabairicarõ bero marĩ Quetiupaũ cũrẽ cũ cajũátinemorĩquẽrẽ. Marĩ Quetiupaũ ruame nipetiro camasãrẽ bopacooro caĩñaũ majũ niñami. Torecu nipetiro mujãã cũãrẽ mujãã juátinemogumi.

12 Apeyera mujãã, yũ bairãrẽ bairo caãnarẽ, mujãã yũ quetibũjunemoña tunu caãnimajũrĩ wãmerẽ: “Dios mena jãã ãña,” ĩ busũeticõãña. Tore bairo ape wãmerĩ cũãrẽ ĩ busũeticõãña. Bairi, “Cariape jãã ãña,” tocãrõã ĩcõãjãna ánãja. “Dios mena jãã ãña,” ĩ busũnemoõĩcõãña, “Roro mujãã ãña,” mujããrẽ Dios cũ caĩẽtĩparore bairo ĩrã.

13 Apeyera tunu: Ni jĩcãũ ũcũ mujãã mena macããcũ popiye bairi cũ cayapapuata, Diore cũ jẽniãto. Apei caroaro useanirõ cũ caãmata, Diore basariquere cũ basapeoãto. 14 Tunu apei cariaũ cũ caãmata, ñubueri majãrẽ cajũgoãnarẽ na cũ piiãto, “Diopũre yũ na jẽnibojaãto,” ĩ. Bairi na ruame use aceituna mena cariaũre cũ tuu yaparori bero, marĩ Quetiupaũ wãme mena ĩrĩ cũ na cajẽnibojaro boya, cũ camasĩrĩjẽ mena cariaũre cũ cacatioparore bairo ĩrã. 15 Bairi Dios mena tũgoñatutuari na cajẽniata, netõcoagaro cũ riaye. Marĩ Quetiupaũ cũ camasĩrĩjẽ jũgori cariayecũcu nimicũã, caticoagumi yua. Tunu bairo cũ ruame rorije caãtacũ cũ caãmata cũãrẽ, roro cũ caãtajere cũ masiriyobojagumi Dios. 16 Bairi mujãã cũã roro mujãã caãtajere ãmeo quetibũjũya mujãã majũ. Bairo quetibũjũri yua, ãmeo jẽnibojaya Diopũre, mujãã riayere cũ canetõõparore bairo ĩrã. Bairi

caĩmũ ñe ũnie carorije wapa cacũgoesũ pũame Diore butioro cũ cajĩniata, cũ cajĩnirĩjẽ cũ yueticõã cũ baietigũmi Dios.

¹⁷ Tũgoñañijate profeta Elías ãnacũ cũ caátajere: Marĩrẽ bairo caãcũ cũ caãnimiatacũãrẽ, Dios pũame caroaro cũ yũyupũ butioro cũrẽ cũ cajĩnirĩjẽrẽ. “To oco ocaeparo,” Elías cũrẽ cũ cajĩnirõ jũgori, oco joesupi Dios ati yepare itia cũma ape cũma recomacã cũrõ yoaro majũ. ¹⁸ Cabero, “To oco ocãto tunu,” cũ cajĩnirõ bero, oco joyupi tunu Dios. Bairi ati yepa tunu oterique putijũgoyuparo, Elías Diore cũ cajĩnirõ jũgori.

¹⁹⁻²⁰ Apeyera tunu, mũjãã, yũ bairãrẽ bairo caãna, ni jĩcãũ ũcũ mũjãã mena macããcũ Jesús busũriquere cajãnamiatacu pũame apeĩ cũ cabeyorije jũgori Jesure tunu cũ caĩroata, netõgũmi. Capee roro cũ caãtiere netõgũmi, apeĩ cũ cabeyorije jũgori. Bairi cũ bara pũame cũ yeri pũna cayasicoabu-jioatajere cũ netõõ joroque cũ átibojagũmi yua.

Tocãrõã niña atie queti yũ cawoaturije.

Primera Carta de SAN PEDRO

Saludo

¹ Үм, Pedro cawāмесысч Jesucristo cū caquetibujerotijoricу апóstol yu āniña mujāārē cawoajom. Ati carta mena mujāā yu woajoya mujāā ya yeparу mai caānimiricārā caábataricarārē. Ato cānacā yepaa macāānarē mujāā yu woajoya: Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, ape yepa Bitinia yepa macāāna cūārē yu woajoya. ² Mujāā, marī Pacу Dios caānijūgoripaуpуina cū cabesejūgoricarā caāna, cū caátigajūgoyetiricarorea bairo cū caátiparā majūrē mujāā woajom yu ātiya. Tunu bairoa cū Yeri Espiritu Santo jūgori cañurā caroarā cūrē catūgousari majā mujāā ānio joroque ásupi. Tunu bairoa Jesucristo yucрāipу cū cariarique jūgori ñe cawapa cūgoena, caroarā mujāā ānio joroque ásupi.

Үм yarā, bairi ñiña: Nocārō pairo caroare cū joáto mujāārē. Yerijōrō ānajē cutaje ũnie cūārē mujāā cū jonemoáto marī Pacу Dios.

Una vida de esperanza

³ Marī Pacу Dios nocārō cañу, marī Quetiupа Jesucristo pacure cū marī basapeoto: “Nocārō marīrē cañnamai ānirī cū macū Jesucristo caria-coatacare tunu cū cacatioricarorea bairo marī cūārē cayasirácoabujiorārē marī netōōwī. Yeri cañurījē catiriquere marī jowī,” marī ĩ tūgoñamasī cotecōāña. ⁴ Tirāmурна cū cañjūgoyetirique, caroaro cū caátipeere cacūgoparā majū mujāā āniña. Үмurecōo cū турн caāniparā majū mujāā ānio joroque átigumi. Topу caroaro mujāā cū caátipee pñame nicōāña. Jīcā wāmeacā ũno yasietimajūcōāgaro. ⁵ Marī Pacу Dios mena mujāā catūgoñatutuario jūgori nocārō catutuа, carotimasī ānirī, cūā, mujāā ĩñaricanūgōgumi, nipetiro mujāā cū canetōōbojapeere mujāā caēmuetamasīparore bairo ĩ. Bairi ati umurecōo catusari rēmу caāno tiere mujāā masīōgumi caroaro mujāā cū caátipeere. Bairi ati umurecōo capetiro bero cū mena caāniparā majū mujāā āniña.

⁶ Bairo marī Pacу marī cū caátipeere tūgoñarī useanirīqūē mena mujāā āniña ti rēmу caetaparo jūgoye ati yeparure. Bairрна yoari yutea mea ati yeparу mujāā caāno capee wāmeerī majū popiye mujāā baiānigarā. Bairopна, popiye mujāā cabairo ñuña ati yeparure. ⁷ Dios mena mujāā catūgoñatutuarije oro ũnierē bairo āno baiya. Peero butiuro caūrō mena orore joeripу caroa majū orore jenucūñama camasā cawapacutie majūrē. Torea bairo mujāā cūā popiye roro tāmuomirācūā, Dios mena mujāā catūgoñatutuacōāninucūrījē roque oro netōjāñurō wapacutiya. Bairi Jesucristo nemo cū catunuatī rēmу caāno, cū mena mujāā catūgoñatutuacōāninucūrījē jūgori mujāā ĩñajesogumi Dios. “Ñujāñuña. Caroaro mujāā ápu,” mujāā ĩgumi. Bairo ĩ yua, caānimajūrārē bairo caāna mujāā ānio joroque mujāā átigumi.

⁸ Apeyera, mujāā roque Jesucristore caññetana nimirācūā, cūrē mairī cū yaye quetire cariape mujāā tūgousaya. Cū mena mujāā tūgoñatutuaya. Bairo cūrē caññetana nimirācūā, āmerē cūrē tūgousari yua, nocārō netōrō majū useanirīqūē mena mujāā āniña. Tie cū mena mujāā causeanirījē pñame dope bairo ĩ quetibujу masīā maniña marī cabуsari risero mena. ⁹ Tocārō netōrō mujāā useaniña cayasicoabujioricarārē mujāā yerire cū

canetōōrō jūgori yua. Bairi Dios mena mujāā catūgoñatutuarije jūgori mena jeto cū ture mujāā etamasīgarā.

¹⁰ Merē tirūmupua masīrī majā profeta majārē na quetibujayayupi Dios, cañuñ añirī caroa wāme camasā cū yarā cañiparārē cū caátipeere. Mujāā cūārē tiere jōu átiyami yua āmerē. Bairo Dios na cū caīquetibujumiatacūārē, tirūmupure profeta majā caroaro masīpeyoesupa mai. Torena, tiere buemasīnemoñupā Dios marī cū canetōōpeere. ¹¹ Tunu apeyera Espiritu Santo cū camasīōrījē jūgori caroaro masīñupā profeta majā Jesucristo ati yepa roro popiye cū cabaipere. Tunu bairoa cū cariaro bero nocārō caroaro camasā na caānipee cūārē na masīōñupī Espiritu Santo. Tie cū camasīōrījērē tūgori yua, profeta majā pūame tūgoñacōā maniásupa. Bairi atore bairo āmeo īñupā: “¿Ñamu ūcū cū ānicutī camasārē canetōōpau? ¿Dope bairo átiri na cū netōūāti camasārē?” Tunu bairo, “¿Di yutea caāno marī qūī quetibujayati Espiritu Santo?” āmeo ī jēniñanucūñañupā profeta majā ānana pūame, masīnemogarā. ¹² Baipua Dios pūame, “Marī yaye rotie jeto mee niña atie Espiritu Santo cū camasīōrījē. Ape yutea macāāna cūārē cū caquetibujuriye niña,” na ī tūgoñamasīō joroque ī ásupi. Bairi āmerē mujāā cūā tiere mujāā masīña Dios cū canetōōrīqūē quietire. Tie caroa queti pūame Espiritu Santo, umurecōopu caatācu, cū camasīōrījē jūgori caquetibujari majā mujāārē na caīquetibujuriquea niña. ¡Tie queti nocārō caroa majū caāno jūgori, umurecōo macāāna, ángelea majā majū cūā tiere masīnemogamajūcōānucūñama!

Dios nos llama a una vida santa

¹³ Bairi yu yarā, caroaro tūgoñamasīcoteāña. Caroa wāme Jesucristo cū caborore bairo jeto átiāna. Dios nocārō cañuñ añirī Jesucristo nemo cū cabuiaetari rūmu caāno caroare marī cū cajopee jettore tūgoñanemocōā ninucūña. ¹⁴ Tunu bairoa Dios pūnaarē bairo caāna añirī caroaro cū tūgopeoya. Tirūmupū marī Pacu Diore masīēna roro mujāā rupau caborore bairo jeto mujāā caátatore bairo átiāmerīcōāña. ¹⁵ Dios mujāārē cabesericu pūame carou cañuñ ñe ūnie carusaecu niñami. Bairi mujāā cūā cū pūnaa caāna añirī cūrē bairo ñe ūnie cawapa mána majū caroarā ānajēcusa. ¹⁶ Yu yarā, Dios ya tutipū cūārē atore bairo īña: “Mujāā cūā caroarā āña. Yu, carou cañuñ yu caānimajūcōārōrēā bairo mujāā cūā carorijere ápericōāña,” ī quetibujaya.

¹⁷ Apeyera tunu Dios caññabesemasī, camasā roro na caátaje wāme cārō nī jīcāū ūcūrē īñaricaworicarō mano caññau majūrē, “Dios jāā Pacu majū mu āniña,” mujāā caīata, caroaro cariape cū mujāā īroagarā. Cūrē qūīroacōā ninucūña tocānacā rūmua ati yepapu mujāā caāni rūmu cārō. ¹⁸ Mujāā roquere Dios merē mujāā netōmajūcōāñupī. Mujāā ñicūjāā ānana dope bairo canetōmasīā manierē mujāā na caátiroticūrīqūērē catūgousamirīcārārē mujāā netōmajūcōāñupī. Merē mujāā masīña mujāā carorije wapare Dios cū cawapatibojariquere. Apeye ūnie cape-tirije oro, apeye plata ūnie meeī mujāā canetōpee wapa āñupā. ¹⁹ Marī Quetiupau Jesucristo yucupāīpu cū rīī caānimajūrījērē cū carerique jūgori roque mujāā netōñupā. Jesucristo cū majū rupauina, cordero waibucu cañuñ ñe ūnie camácūrē joemugōjoricarore bairo tuayupi. Cū jūgori mujāā netōñupā. ²⁰ Mai, Jesucristo pūame ati yepa camanopua, “Camasārē canetōōpau nigūmi yu macū,” Dios cū caījūgoyeticūrīcū āñupī. Bairi ati yutea catūsari yutea caāno etari mujāā cūārē mujāā netōōñupī Jesús, cū

yarã mujãã cañiparore bairo yua. ²¹ Jesucristo jãgori cariape cã mujãã tũgousaya Diore. Jesucristo cariacoatacu cã cañnimitacũãrẽ Dios pũame tunu cã catori, cariape nũgõãpũ cã ruirotiri carotimasã majũ cã cũñupĩ. Bairi mujãã roque Dios mena mujãã tũgoñatutuaya. Cũ, cã caátipee jetore cariape mujãã tũgousaya ãmerẽ.

²² Bairi ãmerẽ yũ yarã, cariape macããjẽ quetire catũgousarã ãnirĩ mujãã yeripũ ñe ãnie carorije camãna majũ mujãã ãniña. Bairi yua, nũcũbũgorique mena nemojãñurõ mujãã ãmeo maigarã marĩ yarãrẽ. Tocãnacãũpũrea caroa yericutaje mujãã catũgoñawẽpũrĩjẽ nipetirije mena mujãã ãmeo maigarã. ²³ ãmerẽ caroa wãmerẽ catũgoñarĩ majã mujãã ãniña. Dios mujããrẽ cawãma wãme yericutajere mujãã joyupi. Cawãma buiarãrẽ bairo caãna mujãã ãniña. Ati mũmũrecõo macããna camasã cayasiparã na cabuiari wãmerẽ bairo mee mujãã ãniña. Dios yaye quetibũjurique capetietie tocãnacã rãmũna cañnipeere bairo caãna roque mujãã ãniña. ²⁴ Toreã bairo ñña Dios ya tutipũ cã:

“Nipetiro camasã taare bairo niñama. Na camasã cutiãnie, tie taa oóre bairo niña.

Bũtiro caasiro taa jãniyasicoaya. Toreã bairo camasã cãã yasicoayama. Caoó cãã owaa yaparo, caasiro ñacoaya. Tore bairo niñama camasã.

²⁵ Tore bairo camasã na cabaimiatacũãrẽ,
Dios yaye busũrique roque tocãnacã rãmũna nicõã ninucũgaro,”
ĩ quetibũjũya Dios ya tutipũ.

Atie yũ caquetibũjurije niña caroa queti camasã na carorije wapare Dios cã canetõõrĩquẽ queti. Tere merẽ mujããrẽ yũ quetibũjũwũ.

2

¹ Bairi yũ yarã, nipetirije carori wãme mujãã caátianierẽ tocãrõã jãnacõãña. Cañuenarẽ bairo mujãã caãnie, apee mujãã caĩtopairije cããrẽ jãnacõãña. Tunu bairoa mujãã roro mujãã caĩbusũpaicoterije cããrẽ jãnacõãña. Tunu bairoa roro ãmeo ññaũgaripea pairique cããrẽ jãnacõãña. Roro mujãã caãmeobũsupairije ãnie cããrẽ tocãrõã jãnacõãña yua. Tie ãnierẽ ñnemoeticõãña. ² Cawĩmarã buiari bero na paco ãpẽcõãrẽ ãpũrĩ tutuarã na caátõrea bairo mujãã cãã Dios yaye quetire tũgousaya mujãã yeripũ. Tie Dios yaye quetire mujãã catũgousaata, nemojãñurõ yeri tutuarã mujãã ãnigarã. Tore bairo cã mena mujãã catũgoñatutuaroi mujãã netõõgũmi yua marĩ Pacũ Dios. ³ Bairoa mujãã átibojagũmi marĩ Pacũ Dios, Jesús mena caãna ãnirĩ cariapea, “Marĩ Quetiupũ nocãrõ cañũũ majũ cã ãniñati,” mujãã caĩtũgoñamasĩata.

Cristo, la piedra viva

⁴ Bairi marĩ Quetiupũũ Jesucristore nemojãñurõ cã tũgousacõã ninucũña. Cãã, Cristo niñami catiriquere cajõũ majũ, camasã wii quẽnorã ãtãã na cacũjũgorica cañnimajũrĩcãrẽ bairo caãcũ. Cãrẽ camasã bũtiro cã teewã. Bairo cã na cateemiatacũãrẽ, Dios pũame cã beseyupi. Dios cã macãrẽ mairĩ cañnimajũũrẽ bairo caãcũ cã cũñupĩ. ⁵ Mujãã cãã catirã nimirãcãã, ãtã rupaare bairo mujãã ãniña ãmerẽ. Jesucristore catũgousarã menarẽ cañnimonucũrã ãnirĩ Dios ya wiire ãtã rupaare na capeowãmuãtiere bairo mujãã ãniña. Tunu bairoa ti wii macããna sacerdotia majã cañurãrẽ bairo caãna mujãã ãniña. Bairo caãna ãnirĩ, Espiritu Santo jũgori caroa macããjẽ átaje Dios cã caĩñajesorijere átãñña. ⁶ Bairi Dios ya tuti cãã atore bairo ñña:

“Tãgoya mai: Sión cawãmecuti buroru ùtãã caãnimajũrĩcã cawapacutia yu cabeserica majũrẽ cũ yu átiya.

Topu wii qũēnogu yu átiya tia ùtãã ñumajũcõãña.

Apeye ùtã rupaa netõr caroa cawapacutia majũ ñiña.

Cũã ñiñami Cristo yu cajopau. Bairi ni ùcũ camasocu cũrẽ catũgousau yua, di rãmu ùno,

‘Cabũgoro majũ Cristore cũ yu boyupa,’ ì tãgoña yapapuaetigumi,” ì quetibũyaya ti tutipũ.

⁷ Mujãã roque tia ùtããrẽ bairo caãcũ Jesucristore cũ mujãã maimajũcõãña. Aperã roque Dios mena catũgoñatutuaena ãnirĩ Jesucristore cũ boetinuçũñama. Jesucristore na caboetimiatacũãrẽ, Jesús caãnimajũã cũ caãnipeere atore bairo ì quetibũyayayupa Dios ya tutipũ:

“Wii qũēnorĩ majã jĩcã ùtãã na caboetimirĩcã ãmerẽ yua, ti wii macããcã caãnimajũrĩcãrẽ bairo tuaya.”

⁸ Aperopu ññupã apeye cũãrẽ tunu:

“Jĩcã ùtãã caãnimajũrĩcã mena rocawa yasigarãma camasã,”

ì quetibũyayupa Dios ya tutipũ camasã cañuena na cabaipere.

Bairi camasã cũ yaye quetire catũgousaena yasicoagarãma. Dios na ùna cañuenarẽ cũ cañjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo yasicoagarãma.

⁹ Mujãã roque Dios ya poa macããna, cũ cabesericarã jĩcã poa macããna mujãã ãniña. Marĩ Quetiupau reyre bairo caãcũ yarã paabojari majã sacerdotia majũ mujãã ãniña. Cũ ya yepa macããna cañurã, cũ mena caãniparã majũ mujãã ãniña. Tore bairo mujããrẽ ásupi Dios, nocãrõ caroaro yu caãtiere na quetibũjãnetõãto camasãrẽ ì. Bairo mujããrẽ beseyupi. Canaitãrõpu caãna mujãã caãnimiatãcũãrẽ, cũ yaye quetire mujãã catũgousarije jũgori ãmerẽ yua, nocãrõ caroaro cabusuroru caãnarẽ bairo mujãã ãnio joroque ásupi Dios. ¹⁰ Tunu bairoa tirũmũpũre jĩcã poa macããna mujãã ãmewũ. Diore cũ mujãã masĩepũ. Cũ yarã mee mujãã ãmũ. ãme roquere yua, cũ yaye quetire tũgori cũ mena mujãã tũgoñatutuaya. Cũ ya poa macããna majũ mujãã ãniña. Cajũgoyepũre Dios bopacooro camasãrẽ cũ caññamairĩjẽrẽ mujãã masĩesupa. ãmerẽ yua, cũ mena mujãã caãnie jũgori tiere mujãã masĩcõãña. Bairi Dios cũ caññamairã majũ mujãã ãniña.

Vivan para servir a Dios

¹¹ Yu bairãrẽ bairo caãna, yu camairã mujããrẽ ñiña: Ape ãmũrecóoru caãniparã ñimirãcũã, mai ati yepapu ãna, roro mujãã rupau carotirore bairo átiãmerĩcõãña. Tie cañuetie puame Dios mena marĩ caãnie to yasio joroque caãtie ñiña. Torena tiere jãnacõãña. ¹² Tunu apeyera Diore camasĩēna watoa ãna, caroaro átiãña, “Jããrẽ busujãrẽma,” ìrã. Bairo caãna mujãã caãnoi, na puame cabero mujããrẽ roro busujãẽtĩgarãma, caroaro mujãã caãtiere masĩrĩ yua. Bairo tiere masĩrã, “Nocãrõ catutuaũ cañuu ñiñami Dios,” ìgarãma, Cristo ati yepapu tunuetari, nipetiro camasãrẽ na cũ caññabeseri rãmu caãno.

¹³⁻¹⁴ Marĩ Quetiupau Jesucristo mena caãna ãnirĩ, ati yepa macããna quetiuparã na carotirore bairo átiãña. Na botioeticõãña. Emperador quetiupau ùcũ, bairi cũ carotirã cũ roca carotirã ùna cũãrẽ na carotirore bairo ása. Cũ, quetiupau emperador puame aperã camasã cañuenarẽ cũ ãmũna cũ roca macããnarẽ roro na átirotijonucũñami. Aperã caroaro átiãnajẽrẽ caãtiãñimasĩrã puamerẽ nũcũbũgorique mena na

ĩnarotinućũñami. Quetiupau caroti añirĩ tore bairo átinućũñami, ati yepapu áćũ. ¹⁵ Caroa macããjê roquere mujãã caáto boyami marĩ Pacu Dios. Bairo caroa macããjêrê mujãã caátĩanorê ĩnarã yua, Diore camasiēna, aperã catãgomasĩēna ũna cãã mujããrê roro ĩ busupaletigarãma.

¹⁶ Dios, mujãã Quetiupau, ĩćãũã niñami. Apei maniñami. Bairo apei cã camanimiataćũãrê, mujãã puame, “Jããrê caroti maniñami. Bairi jãã caboro jãã átimasĩña cañuetie cããrê,” ĩ tũgoña mawijiaeticõãña. Dios yarã paacoteri majãrê bairo caãna añirĩ caroaro átĩanimasiña mujãã cãã cã carotirore bairo. ¹⁷ Bairi nipetiro camasãrê marĩ canucũbugopee caãnorê bairo na nucũbugoya. Marĩ yarã Diore caĩroari majã mena ãmeo maiña. Marĩ Pacu Dios cããrê nucũbugori qũĩroaya. Ati yepa macããćũ quetiupau emperador cããrê cã nucũbugoya.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

¹⁸ Yu yarã, mujãã paacoteri majã cãã, mujãã quetiuparã na carotirore bairo nucũbugorique mena ása. Caroaro na átibojaya paarique mujãã na carotirijere. Mujãã quetiuparã tutuaro mena carotirã cañuena, aperã cañurã mujããrê caĩroarã na caãmataćũãrê, caroaro nucũbugorique mena na paabojaya. Na nucũbugoya. ¹⁹ Mujãã, roro mujãã caáperimiataćũãrê, roro mujãã na caápata, ñujãñuña bairopua. Dios cã carotirore bairo caáticõãna mujãã añiña bairãpua. Cã roque caroaro mujãã caátiere ĩñajesoyami. ²⁰ Mujããrê, mujãã quetiuparã, roriye mujãã caátie wapa na catutiata roque, dope bairo mujãã ĩ masĩetĩbujiorã. Yerijõrõ mujãã quetiuparã mena mujãã ãnimasĩetĩbujiorã. Caroa wãmerê mujãã caátiatato bero caãnimitaćũãrê, roro popiye mujãã baio joroque mujãã na caápata roque, popiye mujãã cabairijere mujãã nucãnetõõcõãgarã. Tũgoñaenarê bairo tiere tũgoñanetõõcõãña. Tie ñujãñuña marĩ Pacu Dios cã caĩñajoro.

²¹ Bairo mujãã caátĩano boyami Dios. Mujãã yaye wapa jũgorina Jesucristo cañuu nimicãã, popiye tãmuowĩ. Bairo popiye tãmuomicãã, cãrê roro caãnarê na tuti ãmeemi. Cãrê ĩñacõrĩ mujãã cãã cã cabairicarore bairo átĩanimasiña. ²² Jesucristo puame ĩćã wãme ũno roriye caápei, ñe ũnie wapa cacãgoecu majũ ãmi. Ni ĩćãũ ũcãrê qũĩtoñaemi. Cariape quetibujewĩ. ²³ Tunu roro awajari cã na catutiro cããrê ĩćãni ũno roro na ĩ tuti cãnamuemi. Roro popiye cã baio joroque na caáto cããrê, roro na átĩãmeemi. Atore bairo jeto ĩ tũgoñawĩ: “Dios jeto roro caãnarê cariape na ĩñabesemasĩñami na yaye wapa,” ĩ tũgoñawĩ Dios na cã caátipee jetore. ²⁴ Jesucristo cã majũ rupañina yucupãĩpu cã cariarique jũgori marĩ carorije wapare netõõwĩ. Carorije marĩ caátĩanierê marĩ cajãnaparore bairo ĩ, riacoámĩ Jesucristo yucupãĩpu. Caroaro cariape caãna marĩ ãnio joroque marĩ ámi Jesús. Mujãã puame yeri catirã mujãã caãnipee jũgori Jesucristo puame cãmicutiri riawĩ. ²⁵ Yu yarã, nurĩcãrã oveja waibutoa na caboropu ãñesẽãrĩ na camawijiyasirore bairo mujãã cãã mujãã caboro átiri, caãpetietopu cayasiránã mujãã ãnimiñupã. Bairo caãnana nimirãćũã, ãmerê yua, carorije mujãã caátajere jãnarĩ Jesucristo yaye queti puamerê mujãã boya. Cã, Jesucristo roque oveja coteri majõcure bairo caãćũ añirĩ caroaro majũ mujãã ĩñacotemasĩñami.

3

Cómo deben vivir los casados

¹⁻² Mujãã, carõmia camanarpũãćũna cãã, mujãã manarpũã na carotirore bairo caroaro ása. Na ĩroaya mujãã manarpũãrê. Caroaro cariape

ānājēcusa, jīcāārā Diore caīroaena caroaro jīcārō tūni mujāā caatiere īñarī cū na catūgousaparore bairo īrā. Noa ūna na caquetibujurije mee, caroaro mujāā caatiānierē īñacōrī roque na cūā tūgousajūgogarāma Jesucristore. ³⁻⁴ Mujāā, carōmia jīcāārā netōō nūcājāñurōru mujāā wāmaganicūña mujāā ruparū bui macāājērē. Caroaro netōjāñurō mujāā wūgapeoganucūña. Tunu bairoa oro ūnie cawapacutie mena mujāā wāmorīrē mujāā jāāganucūña. Caroa cawapapacarije ūnie jutii cūārē mujāā jāñaganucūña. Tore bairo mujāā caāto ūnorēā, mujāā pupea mujāā yeripure qūēnoña. Majūgoya mujāā yeri mujāā catūgoñarījē pūame roquere. Dios yaye queti roque ati yepa macāājē cawapapaca netōjāñurō caroa capetietie cawapacutie majū niña. Caroaro yerijōrō patowācārīcārō mano ānimasīrīqūē niña. ⁵ Torea bairo tirūmuru macāāna rōmirī ānana cūā jutii caroa na caboro ūnorēā, Dios cū caborore bairo jeto caroaro ātiāniñañupā. Na yeripuru caroarā wāmagoricarārē bairo āniñañupā. Dios mena tūgoñatutuayayupa. Na manapūārē na īroari caroaro na mena ānimasīñañupā. ⁶ Tore bairo cabaiānimasīrīcō āñupō Sara cawāmesucō ānacō. Cō manaru Abraham ānacūrē caroaro qūīroayayupo. Cū carotirore bairo caroaro useanirīqūē mena cū yūmasīñañupō. Cō quetiupare bairo qūīñañupō Sara. Mujāā, āme caāna carōmia cō ānacō pārāmerārē bairo caāna majū mujāā ānigarā cō ānacōrē bairo mujāā caāpata. Bairo mujāā caāpata, mujāā manapūārē mujāā tūgoña uwietigarā, na mena caroaro caānimasīrā ānirī.

⁷ Mujāā, caūmna canūmoacuna mujāārē niña: Mujāā nūmoarē na maiña. Na mena jīcā yericunarē bairo ānimasīña. Mujāā nūmoarē mujāā cajuātinemopeere na cabomasīrōrēā bairo caroaro na ātiroaya. Carōmia ānirī cayeritutuena na caāno mee, jīcā yericuna mujāā caānoi pūgarāpūrea Dios cañuñ ānirī cū canetōōrīqūē jūgori, tore bairo na juāsa mujāā nūmoarē. Tore bairo āmeo ātiānimasīña, ūnie ūnie rusaeto jīcā yericunarē bairo pūgarāpūna Diore mujāā cajēnimasīparore bairo īrā.

Los que sufren por hacer el bien

⁸ Bairi nipetiro mujāā tore bairo caroaro useanirō, jīcā majārē bairo yericutiri ātiāninucūña. Āmeo mai āninucūña jīcā pūnaarē bairo mujāā majū. Āmeo juātinemoña mujāā majū. Caānimajūrārē bairo baibotioeticōāña. ⁹ Bairi tunu roro mujāārē caānarē roroa mujāā cūā na ātiāmeeticōāña. Mujāārē caawajatutirā ūna cūārē na tuti āmeeticōāña. Mujāārē na caūtutirorea bairo na ī tuti tunuo peoeticōāña. Bairo pūame iña: “Caroare cū joāto mujāārē Dios,” na ī jēnibojaya mujāārē cateeri majā cūārē. Bairo mujāā caāpata, caroare na jonemogūmi Dios. ¹⁰ Tirūmuru cūārē torea bairo ī quetibujuyayupa profeta majā ānana:

“Ni jīcā ūcū camasocu caroaro useanirō mena cū caānigaata, carorije ūnierē cū busueticōāto.

‘Carori wāmerē yu busuetigu,’ ī tūgoñaposeromasīrī cū āmarō.

Tunu bairoa cū risero mena cū caītopairije ūnie cūārē qūī busueticōāto.

¹¹ Cū ūcū carorije macāājērē cūcōārīna, caroa macāājē pūamerē ātiāninucūñami.

Caroaro ātiānijūgoyecuti masīñami, aperā cūā yeri jōrō ānajē cutajere na caātibocāmasīparore bairo ī.

¹² Torecuna, marī Quetiuparu cañurā caroarā jetore na iñausacotegūmi.

Cūrē cū na cajēnirījē cūārē caroaro na tūgopeobojagūmi Dios.

Aperā cañuena carorā roquere na asiajāñugūmi.

Na pesure bairo caãcũ tuagumi yua,” ĩ quetibujuyayupa profeta majã añana Dios ya tutipũ.

¹³ Caroa macããjẽ jettore tocãnacãnia mujãã caátĩanimasiãta, ĩnoa ùna mujããrẽ roro na átibujocuti? Roro átimasĩenama. ¹⁴ Bairãpũa, caroaro cariape mujãã caátĩanimiatacũãrẽ, ĩcããrã popiye mujãã baio joroque mujãã na caápata, yapapuaeticõãña. Useanirĩ ãña. Noa ùnarẽ na tũgoña uwieticõãña. Useanirĩqũẽ mena ãnimasĩña. ¹⁵ Atore bairo jeto ása: Nucũbugorique mena marĩ Quetiupãre bairo caãcũ Jesucristo mena tũgoña tutuaya mujãã yeripũ. Tunu apeyera caroaro tũgoña coteya. Mujããrẽ aperã Diore catũgousaena, “ĩÑe jũgori Jesucristo mena mujãã tũgoñatutuayati?” na caĩjẽniñarõ, caroaro mujãã caquetibujumasĩparore bairo ĩrã, caroaro tũgoñamasĩ coteya. ¹⁶ “Caãnimajũrã Dios yarã jãã ãniña,” ĩena, nucũbugorique mena na quetibujuya. Caroaro átiãña, mujãã catũgoñamasacuti ãnie yerijõrõ to ãnimasĩõ joroque ĩrã. Mujãã, Jesucristore catũgousari majãrẽ, roro caĩbusupairã pũame na majũã na caĩrĩjẽrẽ na tũgoñaboboo joroque ĩrã, caroaro átiãña mujãã majũ nipetiro camasã mena.

¹⁷ Carorije mujãã caátie jũgori roro mujãã catãmũoata, ñuña. Bairopũa, netõjãñurõ ñuña caroa macããjẽrẽ caãna nimirãcũã, roro popiye mujãã cabaiata. Popiye mujãã baio joroque aperã cañuena mujãã na caápata, ñujãñuña Dios pũame bairo cũ cabooata. ¹⁸ Torecũna, Jesucristo cũ majũã ĩcãnia roro popiye bairĩ riawĩ, marĩ carorije wapare netõõpeyo yaparoetagn. Cũ pũame roque cañũ carorije caãpei nimicũã, carorã yaye wapare netõõgn, roro popiye tãmũowĩ. Mujãã cũã Dios yarã mujãã caãniparore bairo ĩ, riawĩ. Marĩrẽ bairo caãcũ ati rupãũ cũgori riawĩ Jesús ati yepapũre. Bairo riamicũã, Espĩritu Santo Dios Yeri cacũgon ãnirĩ tunu catiwĩ. ¹⁹ Bairo Jesús, cũ yeri pũna jeto ãcũ, preso joricaropũ caãnarẽ bairo caãna cariaricarã yeri tũpũ ásũpi. Topũ etari na quetibujuyupĩ Dios yaye quetire. ²⁰ Mai, na pũame tirãmũ macãã yũtea Noé cũ caãni yũteapũ ãna, Diore cũ tũgopeotirĩ cũ baibotioyayuparã. Noé ãnacũ pũame Dios cũ caátipeere na quetibujuyamiñupũ. Na pũame cũ tũgoesuparã. Ti yũteapũre Dios pũame pajũtiricarõ mano caroaro na cotemiñupũ, cũmua capairicare Noé cũ caqũẽnotoye. Bairo caroaro na cotemicũã, ĩcã wãmo peti itia pẽnirõ cãnacãũ ùnaacã na netõõñañupũ Dios ati yepare cũ carurĩ rũmũ caãno. ²¹ Mai, ti yũteapũ oco caãnajẽ na caruarique pũame atore bairo marĩ masĩõñupã: “Oco mena marĩ cabautizarotirĩ rũmũ caãno marĩ netõõwĩ Dios, cayasicoabujioatana marĩ caãniamiatacũãrẽ. Torea bairo ãñupã tie oco tirãmũpũ Noé cũ caãni yũteapũre,” marĩ ĩ masĩña. Marĩ cabautizarotirije pũame marĩ rupãũre uguerĩ coserique ùnie mee niña. Dios marĩ Pacũ majũrẽ yeri caroa marĩ catũgoñarĩjẽrẽ cũ marĩ cajẽninemorĩjẽ ùnie niña. Bairi yua, marĩ netõõñupĩ Dios, Jesucristo cũ macũ cariacoatacũ cũ caãniamiatacũãrẽ tunu cũ cacatiorique jũgori. ²² Marĩrẽ canetõõrĩcũ Jesucristo pũame mũmrecóo Dios tũpũ ámĩ. Cũtũ cariape nũgõã, carotimasĩ cũ caruiropũ niñami ãmerẽ. Bairi yua, nipetiro ángelea majã, aperã cacatirã seres majã cajũgoyepũre mai carotimasĩmirĩcãrã cũãrẽ carotimasĩ majũ tuayami. Cũ jeto ãmerẽ na rotipeyomasĩñami. Na cũã nipetiro cũ caĩrõrẽ bairo áticõãñama yua.

4

Servir según los dones recibidos de Dios

1 Bairi mujãã cãã Jesucristo cã majũ rupau mena popiye cã catãmuorĩqũerẽ tũgoñarĩ popiye mujãã cabaipeere mujãã eñotaetigarã. “Popiye marĩ cabairo ñugaro,” mujãã ï tũgoñagarã. Ni ùcũ caroare átomicãã roro popiye cã catãmuoata, roro átajere canetõnucãricũ ãnirĩ carorijere cajãnarĩcũrẽ bairo tuacõãñami. ² Bairo caãcũ ãnirĩ yua, ati yepapũ cã caãni rũmurẽ Dios cã caborore bairo jeto átiãnimasĩñami. Ati yepa macããna na rupau caborore bairo jeto na caátiãnorẽ bairo átiãmerĩñami yua cã ùcũ. ³ Nocãrõ yoaro jicã yatea cãrõ Diore camasĩena na caátiãnorẽ bairo mujãã cãã roro mujãã átiãmu. Carorije macããjẽ mujãã rupau cabori wãme ùnie jetore mujãã átiãninucũwũ. Bose rũmu caãno nucũbugoricaro mano roro majũ mujãã awajañesẽãnucũwũ. Ti rũmu caãno cacũmuorijẽrẽ nocãrõ paio etinetõrĩ roro mujãã cũmunucũwũ. Tunu bairoa camasã na cawericarã ùna carorãrẽ na mujãã ïroanucũwũ. ⁴ ãme roquere tore bairo mujãã átiãninemoẽtĩña. Roro netõrõ mujãã caátiãnajẽrẽ mujãã áperiya. Bairo roro caátiãnana nimirãcũã, ãmerẽ caroaro mujãã caátiãnierẽ ïñarĩ, mujãã baparã caãnimirĩcãrã puame roro mujããrẽ ï busũnucũñama. Pũgani cãrõ tũgoñanemonucũñama, carorã caãnimirĩcãrã cañurãrẽ bairo mujãã cayeri wasoarijere ïñarĩ yua. ⁵ Na, cañuena roquere marĩ Pacũ Dios cañabesegajũgoricũ majũ na ïñabesegũmi. Cacatirã, cariaricarã nipetirore na ïñabesegũmi na yaye wapare ti rũmu caetaro yua. ⁶ Torecãna, marĩ ñicũjãã cariaricarã ãnana cããrẽ merẽ caroa queti Dios cã canetõõrĩqũerẽ na quetibũjuyupi Jesús, na cãã Espĩritu Santo Dios Yeri mena na ãmarõ, na yerire na yasieticõãto ï. Bairãpuã, na cãã ñigarãma camasã nipetirore cã cañabeseri rũmu caãno cããrẽ. Na cãã jicãrõ tãnia ïñabese ecogarãma, camasã marĩrẽ bairo caãnana ãnirĩ.

⁷ Apeyera mujãã ñiña: Merẽ ati umurecõo capetipa rũmu cõñarõ baiya. Torena, masacatirique mena caroaro ãnajẽcusa. Nucũbugorique mena tocãnacãnia Diore cã jënicoteãninucũña ti rũmu caetaparo jũgoye. ⁸ Tunu bairoa tocãnacãũpũrea mujãã caãmeomaiãnie to ãmarõ. Bairo caroaro mujãã caãmeomaiãnimasĩlata, aperã yaye wapare na mujãã masiriyobojamasĩbujiorã. Cañurĩjẽ macããjẽ puamerẽ tũgoñarĩ carorijere mujãã átiãnacõãgarã yua. ⁹ Tunu bairoa tocãnacãũpũrea caroaro mena na bocãya caetari majãrẽ. Na quẽnoña mujãã ya wiiripu nucũbugorique mena. Yasioroacapũ roro na ï busũpaieticõãña caetari majãrẽ. ¹⁰ Nipetirije caroa wãme cañurĩjẽ Dios cã cajoriquere caroaro cacũgomasĩrã ãnirĩ na juátinemoña aperãrẽ. Marĩ Pacũ Dios tocãnacãũpũrea cã cajogaro cãrõ caroa wãme marĩ caátiãnimasĩpeere marĩ joyupi. Ti wãme Dios cã cajorica wãme jicãrõ tãnia aperãrẽ na juátinemoña. Mujãã caãmeojuátijĩãtiro cãrõ ãmeo juátinemoña. ¹¹ Bairi ni jicãũ ùcũ mujãã mena macããcũ Dios yayere quetibũjuri majõcu cã caãmata, caroaro cariape cã quetibũjuáto Dios yaye quetire. Apei, ãmeo juátinemomasĩrĩqũerẽ marĩ Pacũ Dios cã cajoricũ cã caãmata, cã cãã Dios cã catuuarije cã cajorije mena caroaro cã juátinemoãto. Tore bairo jeto na átiãmarõ nipetiro, Dios caroa wãme cã cajoricarã cãrõ. Tore bairo na átiãmarõ nipetiro camasã Jesucristo jũgori Diore na cabasapeoparore bairo. Cã jicãũrẽã basapeorique to ãmarõ. Cã carotimasĩrĩjẽ to petieticõãto. ãnicõã ninucũgaro. Bairoa to baiãto.

Sufrir como cristianos

¹² Y_u bairārē bairo caãna, y_u camairã, tũgoña acueticõãña roro popiye mujãã cabaipeere. Aperã Diore camasiëna roro majũ mujããrē na caãto ñnarã, “¡Agotã! ¿Nopẽirã tocãrõ roro popiye marĩ baio joroque marĩ na átiyati?” Í tũgoña yapapuaeticõãña. Tie popiye bairiquere mujãã camasiëtĩë ñnie majũrē bairo ñnaeticõãña. ¹³ Bairo ruame baiya: Jesucristo popiye cũ catãmuorĩcãrõrēã bairo mujãã cũã cũ yarã ñnirĩ roro popiye mujãã baigarã. Cũ, cũ cabairicarore bairo cabairã ñnirĩ tũgoña useaniña. Tore bairo mujãã caãmata, netõjãñurõ paio nigaro useanirĩqũë tunu nemo cũ catunuatĩ rũm_u caãnorē. Cũ mena useanirĩ mujãã ñnigarã yua ti rũm_u caetaro. ¹⁴ Bairi tunu Jesucristo yarã mujãã caãno jũgori roro popiye cabairã useanirĩ ñña mujãã, aperã roro na caĩeperi majã nimirãcũã. Useanirĩ ñña mujãã roro na caĩeperã. Mujãã roque Espĩritu Santo, Dios nocãrõ catutua_u Yeri majũrē cacũgorã mujãã ñniña. Tocãnacãnia mujãã mena ñnicõã ninucũñami Espĩritu Santo Dios Yeri majũ. ¹⁵ Apeyera tunu jĩcããrã Diore camasiëna camasãrē na pajĩãñama. Aperã yajanucũñama. Apeye cũãrē roro na caãmeoĩrõ na mena bũsũnemonucũñama. Tore bairo na cabairoi, roro popiye na baio joroque na átiyama na quetiuparã. Narē bairo ápericõãña mujãã roque. ¹⁶ Narē bairo caãperã mujãã mena macããña jĩcããrã na caãnimiatacũãrē, Jesucristo yarã na caãnie jũgori roro popiye na cabaiata, tiere tũgoña boboeticõãña. Marĩ Pac_u Dios roquere cũ basapeoya, cũ yarãrē bairo cawãmecũna ñnirĩ.

¹⁷ Merē ati rãmurĩrē etaro baiya marĩ cũ yarãrē Dios cũ caĩñabesejũgopa rãm_u. Marĩ, cũ ya poa macããña caĩñabesejũgomajũcõãũ ñnirĩ, ¿marĩ berore nocãrõ popiye na baio joroque na cũ ácuati cãrē catũgousaena roquere yua? Roro popiye na baio joroque na átigumi Dios cũ yaye quetire catũgousaetana roquere. ¹⁸ Cañũu jĩcãũ Diore catũgousau ñcũ cũ caãmata, dope ñcũ majũ popiyepũña netõjĩãtimasĩñami Dios cũ caĩñajoro. Bairi roro caãna Diore cabaibotiorã roque dope átinetõjĩãtiecoenama. Netõõrõpũ yasimajũcõãgarãma. ¹⁹ Bairi Dios cũ caborore bairo, roro popiye cabairi majã nimirãcũã, caroa macããjẽrē áticõãña. Tiere jãnaeticõãña. Nipetiro ati umurecõo macããjẽrē caátacu mena jetoa tũgoñatutuacõãña. Cũ, jĩcãũã mujãã netõõgumi mujãã yerire. Mujããrē cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrēã bairo átimajũcõãgumi.

5

Consejos para los creyentes

¹ Apeyera tunu y_u quetibujũnemogaya mujãã, ñubueri majã quetiuparã cabũtoa camasiĩ majãrē. Y_u cũã mujããrēã bairo cabũcu camasiĩ majõcu ñubueri majã quetiupau y_u ñniña. Y_ua, Jesucristo popiye cũ cabairiquere ñniñawũ. Torec_u, cũ yaye quetire y_u quetibujũ masiña. Y_u cũã mujãã, camasiĩ majã cabũtoarea bairo tunu Jesucristo ati yeparũ cũ catutuarije mena cũ caetaro ñniñagu. Jĩcãrõã nipetiro marĩ ññagarã ti rãm_u caetarore. ² Dios yarã ñubueri majãrē caroaro na ññacoteya. Caroaro cariape na quetibujũya mujãã, ñubueri majãrē. Mujãã narē caroaro cariape na mujãã quetibujũ masiña. Caroaro átato jesoaro Dios cũ caborore bairo cariape na quetibujũya. Rotimajũrĩcãrãrē bairo ápericõãña. Cabuerã mujãã caãnoi, paio mujãã cawapatapee cũãrē tũgoñaeticõãña. Caroaro yerijõrõ átiãña mujãã paarique ñubueriquere. ³ Tutuaro mena na mujãã quetibujũepa camasãrē. “Jãã roque jãã rotimasĩña ñubueri majãrē,” mujãã í tũgoñaepa.

“Narē mairī roque caroaro mena na marī quetibujarā. Caroaro mena na marī átirotigarā ñubueriquere,” mujãã í tũgoñagarā. Bairo írĩ caroaro ãnajęcusa, bairo mujãã caátianierē ñubueri majã cãã ññacõrĩ caroaro na caátianiparore bairo írã. ⁴ Bairo narē caroaro mena mujãã cajũgoñimasãta, marĩ Quetiupau Jesucristo mujãã mena useanigumi. Tunu ati yepau cã cabauetari rũmũ caãno mujãã jogumi caroa yericutaje capetietie majũrē yua. Caroaro mujãã caátianajē wapa di rũmũ ñno cariaetie majũrē mujãã jogumi marĩ Quetiupau.

⁵ Torea bairo átiãña mujãã, cawãmarã cãã. Cabutoa camasĩrĩ majã na caátirotirore bairo caroaro átiãña. Nũcãbugorique mena na caquetibujarijere caroaro na tũgousaya. Tocãnacãũpua mujãã nipetiro ñubueri majã nũcãbugorique mena caroaro ása cabutoa na caquetibujarijere. “Jãã majũ cãã jãã rotimasĩña,” í tũgoñaeticõãña. Torea bairo profeta majã cãã í quetibujayupa:

“Dios pũame ni ũcũ caítũgoñabotiori majõcu cã caátigarijere ãñnotanucũñami. Apei caĩbotiogaecu, caroaro na caĩrõrē bairo caátianimasĩ roquere caroaro cã juátimasĩñami Dios cañũũ ãnirĩ,”

í quetibujayupa profeta majã ãnana.

⁶ Bairi Diore cabaibotiorãrē bairo baieticõãña. “Dios netõrõ jãã masĩña,” í tũgoñaeticõãña. “Dios jeto jĩcãũã masĩñami,” í tũgoñacõãña cariapea. Bairo í tũgoñarĩ caroaro mujãã caãmata, Dios pũame cã caborica yutea caetaro rotimasĩrĩqũē majũrē mujãã jogumi. ⁷ Tunu bairoa Dios mujããrē maimajũcõãñami. Caroaro mujãã ññapeoyami. Bairi nipetirije dise ũnie mujãã catũgoñamacããrĩjērē Diopũre cã quetibujãnetõõña. Cã mena tũgoñatutuaya.

⁸ Caroaro tũgoñaqũēnoña. Tũgoñamasĩña. Wãtĩ marĩ pesũ merē yaijũãũ waibutoare ugagu cã cauwacoterore bairo marĩ yasio joroque átigũ cotei baiyami. Bairi masacatiri caroaro ãnajęcusa. Mujãã yasioremi wãtĩ. ⁹ Dios mena mujãã catũgoñatutuãnierē jãnaeticõãña. Bairoa marĩ Quetiupau Jesucristo mena tũgoñatutuacõãña. Wãtĩ cã cabũsjãrĩjērē jĩcã wãmeacã ũno tũgousaeticõãña. Tore bairo jeto popiye baiyama nipetiro ati mũmrecóopũre Diore catũgousari majã mujããrē bairo cabairã, mujãã yarã cãã. Merē tiere mujãã masĩña.

¹⁰ Bairãpũa, jĩcã yutea cãrõã roro mujãã tãmuogarã. Cabero yua, Dios pũame cañurã, cariape caãna majũ mujãã átigumi. Cariape catũgoñarã, catũgoñatutuarã majũ mujãã átigumi. Cã mena mujãã catũgoñatutuario jũgori, tunu bairoa mujããrē camaimajũũ ãnirĩ cã caboricarorea bairo mujãã jogumi caroare. Jesucristo mena mujãã caãnie jũgori jĩcãrõ tãnia tore bairo mujãã átigumi marĩ Pacũ Dios. ¹¹ Cũ jेतorea cã carotimasĩrĩjē to ãmarõ. Tocãnacã rũmũa to ãnicõã ãmarõ. Bairoa to baiáto.

Saludos finales

¹² Yũ yarã, tocãrõã mujããrē ñi quetibujũ woajoya. Atie petoaca ati carta mena mujãã yũ caquetibujujorijere marĩ yau Silvano yũ woatubojayami. Cã pũame cañũũ Dios mena catũgoñatutuauũ ñĩñami. Torecũ, yũ baire bairo caãcũ cã ñiñanucũña Silvanorē. Bairi ati carta mena mujãã, yerĩ tũgoñatutuarã, mujãã ãnio joroque átigũ, mujãã yũ quetibujũ woajoya. Apeye cããrē cariapea caãnorē bairo Dios mujããrē camai ãnirĩ caroa cã cajoãnierē mujãã camasĩparore bairo í, yũ quetibujũ woajoya. ¡Mujãã pũame tie queti mena tũgoñatutuacõãña!

¹³ Ati macã Babilonia sawãmecuti macã macããna, mujãã ñurotijoyama. Na cãã mujããrẽã bairo Dios cã cabeserica poa macããna niñama. Apei Marcos sawãmecuci yu macãrẽ bairo caãcũ cãã mujãã ñurotijoyami.
¹⁴ Tunu mujããrẽ ñinemoña: Caroaro mena ãmeo mairĩ ãmeo bocãya jĩcã majãrẽ bairo.

Nipetiro mujãã Jesucristo yarãrẽ caroa yericutaje mujãã cã jonemoáto marĩ Pacu Dios. Bairoa to baiáto.
 Tocãrõã niña atie queti yu sawoaturije.

Segunda Carta de SAN PEDRO

Saludo

¹ Yа, Simón Pedro cawãmecу, Jesucristore paabojari majõcу cã ca-quetibujarotijoricу apóstol majũ yа ãniña ati cartare mujããrẽ cawoajou. Jesucristo yarã majũrẽ mujãã yа woajoya. Mujãã cãã jããrẽã bairo Jesucristo mena mujãã tũgoñatutuajũgoyupa. Marĩ Quetiupay Dios, bairi Jesucristo cariape caácу, marĩrẽ canetõrĩcũ majũ cãã, jĩcãrõ tãnia marĩ joyupi cã mena marĩ catũgoñatutuapeere. ² Bairi mujããrẽ ñiña: Dios, marĩ Quetiupay Jesucristo mena na caquetibujacũrĩqũẽrẽ mujãã camasĩnemorõ jũgori nocãrõ paio caroare mujããrẽ na jonemoáto. Caroa yericutaje cããrẽ mujãã na jonemoáto.

Cualidades del cristiano

³ Dios ñe ùnie carуsacу ãnirĩ cã camasĩrĩjẽ mena marĩ jowĩ nipetirije caroa macããjẽ marĩ caátĩãnipее. Tunu bairoa cãrẽ marĩ camaimasĩpee cããrẽ marĩ jowĩ marĩ Pacу Dios. Tore bairo marĩ jowĩ, nocãrõ paio cũ macũ marĩrẽ cabesericу cũ caátĩãnimasĩrĩjẽrẽ, cũ carotimasĩrĩjẽ cããrẽ marĩ camasĩparore bairo ĩ. “Yure bairo caroaro na átĩãnimasĩáto,” ĩ caroare marĩ jowĩ. ⁴ Caroaro cũ camasĩrĩjẽ jũgori caroa wãme marĩ cũ caátĩpee cũ caĩjũgoyeticũrĩqũẽrẽ marĩ masĩõwĩ. Tie pũame nocãrõ majũ paio cũ caátĩpee ñiña. Cawapapacarijere bairo caãnie ñiña. Tie jũgori marĩ, ati umrecóo macããna roro marĩ rupay caborore bairo caána, tiere marĩ majũã caátĩãnimasĩrã marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Bairo marĩ caáto, Dios cũ caãnajẽ cutiere bairo marĩ ãnio joroque marĩ ásupi.

⁵ Bairi caroaro tũgoñatutuanemoña marĩ Pacу Dios mena. Caroaro átĩãña caroa macããjẽrẽ. Bairo caroaro átĩãna, caroaro mujãã tũgousagarã cũ yaye quetire. ⁶ Bairo caroaro tũgousarã yua, mujãã rupay macããjẽ carorije mujãã caátĩgarije ùnierẽ mujãã ñnotamasĩgarã. Bairo roro caáperã ãnirĩ, caroaro yerijõrõ mujãã ãnimasĩgarã. Bairo caroaro yerijõrõ ãna yua, Diore caroaro mujãã maimasĩgarã. ⁷ Bairo cũ maimasĩrĩ yua, mujãã yarãrẽ na mujãã ññamaigarã. Na mujãã juátinemogarã. Bairo na mairã, nipetiro camasã cããrẽ na mujãã mainemomajũcõãgarã yua.

⁸ Tie nipetirije caroaro ãnajẽ cutajere mujãã caátĩmasĩpeyoata, cañurã majũ mujãã ãnigarã. Camasãrẽ cajuána majũ mujãã ãnigarã. Bairi marĩ Quetiupay Jesucristore cabũgoro mee cũ mujãã masĩña. Cãrẽ mujãã camasĩrĩjẽ wapacutimajũcõãña, nemojãñurõ tiere mujãã caátĩmasĩpeyoata. ⁹ Noa ùna aperã camasã tie caroaro ãnajẽ cutajere na caápericõãta, camasĩtĩmajũcõãrã nibujiorãma. Cacaapee mána cañnamasĩenarẽ bairo tuabujiorãma. Tunu bairoa na carorije wapa cañnimirĩqũẽrẽ Jesucristo cũ canetõõbojarique cããrẽ masiritipeticõãbujiorãma.

¹⁰ Bairi yа yarã, yа bairãrẽ bairo caãna, nipetirije atiere caroaro ása. Jãnaeticõãña. Jesucristo cũ caborore bairo jeto caroaro ása. “Jesucristo yarã cañniparã Dios cũ cabesericarã ãnirĩ caroaro marĩ átĩãnigarã,” ĩ tũgoñaña. Tore bairo mujãã caátĩãnimasĩata, di rũmũ ùno mujãã yasi-etigarã. Wãtĩ cãã mujãã yasio joroque mujãã áperigumi. ¹¹ Bairi tunu caroaro mujãã ãnicõã nigarã. Umrecóopũ mujãã caetari rũmũ caãno marĩ Quetiupay Jesucristo marĩrẽ canetõõrĩcũ cũ Pacу mena caroaro

mujãã bocágarãma. Topu marí Quetiupau cū carotimasĩrĩpaũ capetietopu cū mena mujãã ãnicõã ninucũgarã yua.

¹² Bairi mai, atie yu caquetibujurijere mujãã yu quetibujunemocõã ninucũgu, tiere mujãã camasinemoparore bairo ĩ. Merẽ mujããrẽ, cariape macããjẽ quetire na caquetibujuricarõ bero caãnimiatacũãrẽ, mujãã yu quetibujunemogu tunu. Tunu bairoa Jesucristo mena tũgoñatutuari caroaro cū caborore bairo mujãã caãtiãnimiatacũãrẽ, yu quetibujunemocõã nigu mai. ¹³ Tore bairo mujããrẽ yu quetibuju ãnigu yu cacatiri rũmu ũno mai. Merẽ yu masĩña baiɾua. Yu, mujããrẽ caquetibujunemopau ũcũã ãnirĩ atiere mujãã yu quetibujuya. ¹⁴⁻¹⁵ Apeyera merẽ marí Quetiupau Jesucristo pũame “Pedro, nocãrõ mea mu riacoagu,” ñi quetibuju masĩõwĩ. Torecu, yu pũame yu beri caãnopu cũãrẽ atie yu caquetibujurijere mujãã masĩnemocõã ninucũõ joroque yu áticũña. Noo yu camasĩrõ cãrõ tiere yu quetibujucũña ati yepapũe.

Los que vieron la grandeza de Cristo

¹⁶ Tunu apeyera, Jesucristo, marí Quetiupau, ati yepapu tunu cū caatĩpee, cū carotimasĩrĩpaũ macããjẽ cũãrẽ caroa cariape macããjẽrẽ jãã quetibujuyũ. Jãã majũã ĩ tũgoñamacãrĩ jãã caĩquetibujurique mee ãmu. Jãã majũɾua cũrẽ jãã ĩñawũ. Nocãrõ cū carotimasĩrĩjẽ, cū catutuarije cũãrẽ jãã ĩñamajũcõãwũ. ¹⁷ Jãã ĩñawũ jĩcã rũmu Dios, cū Pacu cũrẽ nucũbũgorique mena cū caĩbũsũrore. Atore bairo ĩ bũsũocajowu nocãrõ carotimasĩ Dios cū caĩrĩjẽ bũsũrique: “Ãni yu macũ, yu camai, yu cabesericu majũ ñĩñami. Cũ mena bũtioro majũ yu useaniña,” ĩ bũsũocajowĩ Dios. ¹⁸ Jãã majũɾua tie bũsũrique umarecõopu caatĩere jãã tũgowu. Jãã pũame marí Quetiupau Jesucristo mena jãã ãmu ti watoare ũtãũ cañurĩcũɾu.

¹⁹ Masĩrĩ majã profeta majã na caĩquetibuju jũgoyeticũrĩcãrõrẽ bairo cariapea baiwĩ Jesucristo. Bairi mujãã roque tiere camasĩmajũcõãrã ãnirĩ tiere caroaro cariape tũgoñanemoña. Tie caroa queti profeta majã na caquetibujucũrĩqũẽ pũame canaitĩãrõrẽ jĩñaworiquere bairo niña. Tiere nemojãñurõ mujãã cabuenemoata, mujãã camasĩpeyoetiere mujãã masĩnemogarã. Bairi Jesucristo, busuri ñocõrẽ bairo caãcũ, cū catunuetari rũmu caãno tiere mujãã masĩ peticoagarã. ²⁰⁻²¹ Cajũgoye mai atiere caroaro tũgoña masĩña: Dios ya tutipũ ape rũmu cabaipere na caquetibujwoatucũrĩqũẽ pũame jĩcãũ camasocu cū majũã cū caboro masĩrĩ cū cawoatu quetibujurique mee niña. Bairi profeta majã cũã na majũ na camasĩrĩjẽ mena na caborore bairo na caquetibujurique mee niña. Na roque Dios cū caquetibuju rotijoricarã ãnirĩ, Dios na cū caĩrĩjẽrẽ Espĩritu Santo cū camasĩrõrõ jũgori quetibuju masĩñupã Dios ya tutipũ.

2

Los que enseñan mentiras

(Jud 4-13)

¹ Bairo na caĩmiatãcũãrẽ, ãñupã Israel ya poa macããna menarẽ profeta majã caĩtopairã, profeta majã Dios yarã mee caãna cũã. Na majũã na caborore bairo caĩquetibujuri majã, caĩtopairi majã ãñupã. Bairi ãme cũãrẽ ãnigarãma na ũna mujãã watoare quetibujuri majã cariape caquetibujyena. Caĩtopairi majã nigarãma. “Caroa macããjẽrẽ jãã quetibujuya mujããrẽ,” ĩ quetibujumirãcũã, na catũgoñarĩjẽ cañuetiere mujãã quetibujugarãma. Bairo quetibujuri yua, marí Quetiupau mujããrẽ

canetōōrīcārē cū boetimajūcōāgarāma. Bairo cañuetiere na caquetibujuro jūgori Dios p̄ame yoaro mee na recōāgumi. Na yasio joroque na átigumi yua na yaye wapa. ² Na cayasiparo jūgoye capāārā majū mujāā mena macāānarē na itogarāma. Capāārā majū tūgousagarāma na yaye queti carorije macāājērē. Na cūā caītori majā na caátore bairo roro átigarāma. Bairo na caáto iñarā yua, aperā cūā Dios yaye queti cariape macāājērē roro ī busuepegarāma. ³ Tunu apeyera nocārō dinerore cabonetōrā ānirī na caquetibujurije mena mujāā quetibujutori, mujāā yajagarāma mujāā cacūgorije ūnierē. Na caquetibujurije mena mujāārē itoepegarāma caītopairi majā. Bairo na caītoānie jūgori na cayasipee na cotemajūcōāña. Tirām̄p̄ina merē, “Cañuenarē roro popiye na baio joroque na yu átigu,” ī jūgoyeticūcōāñupī Dios. Na ūna cañuena netōēt̄imajūcōāgarāma.

⁴ Tūgopeoya mai: Dios tirām̄p̄ure ángelea majā cūrē cabaibotiorā, cūrē catūgousagaenarē, “Ñugaro, mujāā yu reetigu,” na iēsupī. Bairo p̄ame na ásupi: Cañuena na caāno canaitiārōp̄u na recōāñupī. Cañcūārī ope p̄upear̄u na jiyari na biajācūcōāñupī mai cū cañnabeseri r̄umu caetaparo jūgoye. ⁵ Tunu bairoa tirām̄p̄u macāāna cañuena na caāni yuteap̄ure, “Mujāā mena yu ñuḡu,” īrī mee na rurepeyocōāñupī Dios, na cañuetie wapa. Na mena macāācū Noé cawāmec̄ucu jetore cū netōōñupī cū mena macāāna jīcā wāmo peti p̄uga p̄enirō cānacāū mena. Mai, Noé p̄ame cañuu caroa macāājērē caquetibujū majū āniñañupī. Bairi cū jetore cū yarā mena cū netōōñañupī Dios. ⁶ Torea bairo cañuenarē na reyupi Dios Sodoma, ape macā Gomorra cawāmec̄uti macāā macāāna ānana cūārē. Ti macāā cūārē um̄recóo macāā peero mena joerēcōāñupī. Ñe ūnie tuaricarō mano, ōwā jeto to tuo joroque ásupi Dios ti macāā macāānarē cū careri r̄umarē. Cabero tunu caāniparā cañuena na catūgoñamasīparore bairo ī, tore bairo átī iñoñupī merē. Tere tūgoñarī, “Cañuenarē popiye na baio joroque na átigumi Dios,” na ī tūgoñamasīáto ī, tore bairo ásupi. ⁷ Baip̄ua, ti macāā macāācū Lot cawāmec̄ucu jīcāñrēā cū rocaesupi Dios. Mai, Lot p̄ame Sodoma, Gomorra macāā macāāna roro na caátianierē iñarī butioro tūgoña yapapuanucūñupā.

⁸ Ti macāā macāāna roro um̄recóo, bairi ñami na caátianierē roro na cabus̄paiānie cūārē tūgojutiri butioro tūgoñarīq̄uē painucūñupā. Cañuu cañuu ānirī tocānacā r̄um̄ua carorije na caátianierē iñarī cū yerip̄u tūgoñarīq̄uē painucūñupā. Bopacooro baiyup̄u cañuena roro na caátianierē iñarī. Bairi Dios p̄ame cū rocaesup̄u, Lot cawāmec̄ucu carorā mena cañnacūrē. ⁹ “Marī Quetiupau masīmajūcōāñami cū caátipeere,” marī ī masīña. “Cū mena marī cañnicōāmata, marī Quetiupau p̄ame wātī roro marīrē cū caátigarijere eñotamasīñami, roro marī catām̄uoetiparore bairo ī. Tunu cañuena roquere preso joricarore bairo na cūrī na cūgomasīñami Dios, na cū careparo jūgoye,” marī ī masīña. ¹⁰ Popiye na baio joroque na átigumi Dios cañuetie na rupau macāājē ūnie jetore caátianarē. Marī Quetiupau cū carotimasīrījērē caboena cūārē roro popiye na átigumi. Na ūna cajeyurā catūgoñamasīēna niñama. Na caboro caátipairā majū niñama. Bairo caāna ānirī uwiricarō mano nocārō catutuarā cabauenarē roro na tutirenucūñama. ¹¹ Ángelea majā roque caītopairā netōjāñuro catutuarā carotimasīrā nimirācūā, narē roro na ī bus̄ujāepeetinucūñama Diop̄are. Di r̄umu ūno roro na ī epereñactinucūñama ángelea majā roque.

¹² Caītopairi majā p̄ame waibutoare bairo catūgoñarīq̄uē mána niñama.

Catūgoñamasĩēna niñama. Waibutoa p̄ame na catūgoñarĩjē mena mee tore bairā na caānie jūgori tore bairo bainucūñama. Bairo buianucūñama cabero camasā narē ñerī na capajĩāreparore bairo irā. Torea bairo caĩtopairā cūārē na regūmi na carorije wapa Dios. ¹³ Popiye tām̄ogarāma na cūā aperārē roro na caátieperique wapa. Na rupau roro caborore bairo átĩāna, “j̄useanirō marī āniñal!” ĩ tūgoñanucūñama, na caátipauaca jetore masĩmirācūā. Jesucristo cū cariarica rūm̄arē tūgoñarī marī yarā mena m̄ujāā cabose rūm̄u qūēnorō, na cūā m̄ujāā mena bobooro, ñuetie majū átajecuna m̄ujāā caneñarōp̄u neñanucūñama. Ti rūm̄u caāno yua, roro na caborore bairo átī, n̄cūb̄ugorique mano useanirō bainucūñama. Caroarā cañurārē bairo na cūā na caĩtopairije mena caāna nimirācūā, m̄ujāā mena neñanucūñama.

¹⁴ Tunu bairoa dico ūcō carōmiorē na caĩñaata, cō mena roro átaje mena jeto tūgoñanucūñama. Carorije ūnierē caátijutiena, cajānaena majū niñama. Aperā cayeritutuena caroare caátiwēp̄ūēna ūnarē na bus̄jārī narē roro na átiepenucūñama. Caroaro majū tie ūnierē átipeyomasĩmajūcōānucūñama. Torena, carorā cañuena, Dios cū careparā majū niñama, tame. ¹⁵ Cayasiricarārē bairo ninucūñama. Jesucristo yaye queti cariape macāājērē tūgousagaetimajūcōāñama. Beor macū Balaam cawāmec̄uc̄u ānacūrē bairo niñama. Cū ānacū p̄ame roro átiri wapatarique ūnierē butiuro boyayup̄u. ¹⁶ Bairo cū cabairo yua, j̄icā rūm̄u Dios p̄ame cū tutiyup̄u. Balaarē, burro camasoc̄ure bairo cū bus̄uo joroque cū ásup̄u Dios. “Roro m̄u átigaya. Tere ápericōāña,” qūī tutiyup̄u burro Balaarē. Bairo qūī ēñotajānaoñup̄u roro cū caátigamiatajere. P̄gani ápeyup̄u yua.

¹⁷ Quetibuj̄uri majā caĩtopairā oco opee caoco manierē bairo niñama. Oco poarire w̄ino capapurerore bairo niñama. Dios yaye caroare marī catūgogamiatacūārē, dī rūm̄u ūno marī quetibuj̄etiyama na ūna. Bairi nocārō canaitĩārō capetietop̄u cayasiparā niñama. ¹⁸ Tunu apeyera, caĩtopairā netōjāñurō botiuro caĩā manie ūnierē ĩ bus̄nucūñama. Bairo caāna ānirī roro na rupau caborore bairo átĩāna, na bus̄jānucūñama Jesucristo yaye quetire catūgousajūgorārē. Ati um̄recóo macāāna roro na caátinucūñarē ūnierē cajānamiatanarē na bus̄jānucūñama. Mai cayeri tūgoñatutuenaerē roro na átiepenucūñama. ¹⁹ Na p̄ame, “M̄ujāārē cariapea jāā ĩña: Jāārē bairo m̄ujāā caāmata, useanirō m̄ujāā ānigarā. M̄ujāā caborore bairo m̄ujāā átimasĩgarā,” na ĩtonucūñama. Na majūā na yaye wapa cayasiparā nimirācūā, tore bairo na ĩ bus̄jānucūñama. Na roque carorije macāājērē caátirotiepe ecorā majū niñama. Bairi ni j̄icāū ūcū camasoc̄u, carorijere caátijānaecu tiere carotiepe ecor̄e bairo catuau niñami. ²⁰ Apeyera tunu j̄icāārā m̄ujāā mena macāāna marī Pac̄u Dios, cū macū marīrē canetōr̄icū yaye quetire tūgousayupa. Ati um̄recóo macāājē carorijere ápeyupa. Bairo catūgousajūgoricarā nimirācūā, carorije na caátajere tunu átinemoñup̄ā. Bairo na caátaje jūgori, āme roquere jōp̄ame roro baiyama. Ati um̄recóo macāājē carorije caátijānaena tiere jōp̄ame nemorō carotiepe ecorārē bairo majū tuayama yua. ²¹ Jicoqueip̄na Jesucristo yaye queti caroaro cariape macāājērē na catūgousaeto, ñumajūcōābujioyupa. Jesucristo caroaro cū caroticūr̄iqūērē tūgousari bero tunu tiere na cajānaata roque, ñuētĩña. Āme roquere netōjāñurō popiye baigarāma. ²² Na ūna na cabairi wāme majū atore bairo marī ñicūjāā ānana na caĩñcārō p̄amata, baimajūcōāña: “Nur̄icū

yai maño cūrī bero, tiere ɣgayami tunu.” Tunu apeyera, “Yese cãã, marī cacoseatacɔ nimicãã, netõjãñurõ ɣguerirapɔ yuguicũñanemoñami,” tore bairo niñama Dios yayerẽ tãgousari bero tunu carorije macããjêrê caátinemomajũcõãninucũrã.

3

El regreso del Señor

¹ Yɔ bairãrê bairo caãna, yɔ camairã, ati carta niña cabero macãã carta mujãã yɔ cawoajonemorī carta majũ. Caãnijũgorica carta, bairi ati carta cããrê cariape mujããrê ñi quetibujɔ woajoya, Dios yaye quetire mujãã camasiritietiparore bairo ĩ. Pɔga cartapɔrea yɔ quetibujɔ woajoya, tunu bairoa cariape mujãã catũgoñamasĩparore bairo ĩ. ² Tũgoñamasĩña tirũmɔpɔ macããna cañurã camasĩrã profeta majã na caĩquetibujɔyariquere. Tunu bairoa marī Quetiupɔɔ, marĩrê canetõõrĩcũ cũ caroticũrĩqũêrê masiritieticõãña. Jãã, Jesucristo cũ cabuericarã, apóstolea majã jãã caquetibujɔnetõõrĩqũê cããrê masiritieticõãña. Tiere tũgoñanemocõãña.

³ Bairãpɔa, atie cããrê mujãã tũgoña masĩmajũcõãgarã. Catɔsari yutea caãno atĩgarãma camasã caĩtopairi majã majũ. Na rupɔɔ caborore bairo carorije jeto caatiãni majã ùna nigarãma. Dios yaye quetire roro caĩboyetieperã capããrã nigarãma. ⁴ Bairo caĩleperi majã ãnirĩ atore bairo ĩ jẽniña epegarãma: “¿Dope cũ baiyupari Cristo, ‘Yɔ tunuatĩgɔ,’ caĩmirĩcũ? Marĩ ñicãjãã na caãni rũmɔ, ati ɔmũrecõo caãnijũgoripɔpɔa caãnatõõrẽã bairo nicõãña mai,” ĩ epegarãma. ⁵ Bairo caĩrã ãnirĩ Dios cũ carotimasĩrĩpɔɔ ɔmũrecõo tirũmɔpɔa caãnicõãjũgoatajere masĩetĩñama. Marĩ Pacɔ Dios pɔame cũ carotimasĩrĩjê mena ati ɔmũrecõore jẽñoñupĩ, oco mena jũgori. Tie oco mena jũgori niña ati ɔmũrecõo ãme cããrê. ⁶ Cũ cabairotĩricarorea bairo ati ɔmũrecõo cããrê rurocacõãñupĩ Dios. Tie oco jũgorina ati yepare rurocacõãñupĩ. ⁷ ãme caãni ɔmũrecõo, ati yepa cãã Dios cũ carotirore bairo cabaipere cũ cacũrĩqũê niña. Ati ɔmũrecõo, ati yepa cãã ãpeticoagaro cũ cabairotirore bairo yua. Peero mena yasigaro ati ɔmũrecõo, ati yepa mena yua. Dios camasãrê cũ caĩñabeseri rũmɔ caãno majũ ti peero pɔame ati yepa nipetiropɔre joerepeticoagaro. Ti rũmɔ caãno Diore catũgousaetana cãã yasicoagarãma.

⁸ Bairi yɔ bairãrê bairo caãna, yɔ camairã, atiere masiritieticõãña: Marĩ Quetiupɔɔ Jesucristo patowãcãetĩñami. Cũrã, jĩcã rũmɔ pɔame mil cũmarĩ netõbauya. Mil cũmarĩ majũ jĩcã rũmũrê bairo etabauya. ⁹ Mai, marĩ Quetiupɔɔ pɔame caroa wãme cũ caãtipeere cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrê átiwẽpũẽcũ mee baiyami. “¿Dopẽĩ tãmurĩ cũ tunuapẽriyati Jesús?” ĩ busũnucũñama jĩcããrã camasã. Bairo na caĩbusũnucũmiatacããrê, bairo pɔame roque boyami Dios: Mujãã nipetiro Jesucristore tãgousari bero cũ yarã mujãã caãnipeere boyami. Bairi patowãcãrĩcãrõ mano caroaro ññajocõãcũ baiyami. Mujãã cotei átiyami. Dios pɔame ni jĩcãũ ùcũ cũ cayasirore boetiyami. Nipetiro camasã na carorije wapare yapapuari cũrê na cajẽnirõ boyami. Bairo jẽnirĩ bero yua, cũ yarã majũ na caãnorẽ boocotei baiyami.

¹⁰ Bairi tunu marĩ Quetiupɔɔ cũ caatĩpa rũmũrê marĩ quetibujɔetiyami. “Ti rũmɔ majũ yɔ etagɔ,” ĩetĩñami. Bairi cayajari majõcɔ cũ caetarore bairo marĩ camasĩetĩ rũmɔ ùno majũ etagumi ati yepapɔre. Ti rũmɔ cũ caetari rũmɔ pɔame bũtiorije acũorije busũgaro. Tocãrõã yua ati ɔmũrecõo

yasicoagaro. Ati yepa cūã ñpeticoagaro. Nocārō cañieru cārō nipetirije ñpeticoagaro. Manigaro yua ati yepa.

¹¹ Tore bairo Dios ati umrecóore cū caátiyasiopeere tūgoñarī mājāã pñame cū caquetibujucūrīqūērē caroaro mājāã catūgoñsacōã ninucūrō boyā. ¡Caroarā cañurā majū mājāã cañnicotero boyā, Dios cū carotirore bairo! ¹² Dios cū catunuetari rūmū caño caroaro mājāã ñnicoteyugarā. Bairi tunu cū carotirore bairo caroaro ása, tāmuri nemo cū tunuatió joroque irā. Ti rūmū caño ati umrecóo pñame ñyasipeticoagaro. Nocārō cañieru cārō nipetirije ñrepeticoagaro. ¹³ Torena, marī roque cawāma umrecóo, cawāma yepare coterā marī baiya. Marī Pacu pñame, “Ti umrecóore rocari bero, ape umrecóo yu qñenogu tunu. Topu nigarāma yu yarā,” cū cañjūgoyeticūrīcārōrē bairo cū caátipeere cayurā ñnirī marī uwietigarā ti rūmū caetaro. Cawāma umrecóo pñame cañurī umrecóo caroaro jeto ñna umrecóo nigaro.

¹⁴ Bairi yu yarā, yu bairārē bairo caña, yu camairā, marī Quetiupau cū catunuetaparo jūgoye caroaro caroa wāmerē marī átīcōã ninucūgarā. Ñe ñnie wapa cacūgoena, cañurā, caroaro yerijōrō cañnimasirā majūrē marī etari cū ñseanio joroque caroaro marī átīñnigarā cū jūgoye mai. ¹⁵ Tūgopeoya: Marī Quetiupau patowācārīcārō mano marī cū cacoteata, marī cū canetōpēerea cotei átiyami. Nipetiro marī canetōpetirore bori cotei átiyami. Ato yu caquetibujurore bairoa mājāã quetibuju woajoyupi marī yu Pablo cawāmecucu cūã. Marī Pacu Dios, cū camasīōrījē jūgori tore bairo ī quetibuju woajoyupi marī yu Pablo. ¹⁶ Tocānacā cartapua tore bairo Pablo cūã mājāārē ī quetibuju woajonucūñami. Bairopua, jīcā wāmerī cū caquetibujurije masiriyo jāñunucūña, bueata. Bairi aperā camasā catūgomasiēna, Dios mena catūgoñatutuajūgomasiēna pñame cari-ape tūgoetiyama. Bairo tūgomasiētīrī yua, Pablo yaye quetire quetibuju mawijiocōñnucūñama. Tore bairo átīnucūñama nipetirije Dios yaye cū caquetibujucūrīqūērē. Tie wapa popiye na bairo joroque na átīgami marī Pacu Dios.

¹⁷ Bairi yu bairārē bairo caña yu camairā, merē atiere caroaro majū mājāã masīña yu caquetibujurijere. Bairi caroaro tūgoñamasīña. Maijūgoya mājāã yerire. Mājāãpñ cañtorā na cañquetibujurijere mājāã tūgoñsare. Narē mājāã itoecore carorā na cañquetibujurijere. Diore catūgoñsarā nimirācūã, yasirique macāñjērē mājāã tūgoñsare. ¹⁸ Bairo pñame roque ása: Marī Quetiupau, marīrē canetōōrīcū Jesucristore jōññurō nemorō cū camasīnemopee niña mājāārē nipetiri wāme cū camasā cutīñnierē. Tunu bairoa nemojāñurō ñmeo mainemoña. Bairi yua, cārē marī cabasapeorije petietigaro. Áme, ape rūmū cūārē nicōã ninucūgaro. Bairoa to baiáto.

Tocārōã niña atie queti yu cawoaturije.

Primera Carta de SAN JUAN

La palabra de vida

¹ Atie mɯjããrē jãã caquetibɯjɯwoatujopee marĩ Quetiupɯ Jesús yaye, caroa queti niña. Cũ pɯame tirũmɯpɯa ati yepa caãniparo jũgoyepɯa merē caãnijũgoatácu niñami. Jãã pɯame Jesucristo ati yepapɯ etari, cũ caquetibɯjuriquere jãã tũgowɯ. Bairi tunu jãã majũpɯa jãã caapee mena cũ jãã ññawũ. Bairi cũrē jãã masĩjãñuñã. Bairo cũrē camasĩrã ãnirĩ, tie jãã catũgoriquere, bairi tunu jãã caĩñarĩqũē cũãrē mɯjãã quetibɯjɯ woaturorã jãã átiya. Tie jãã caquetibɯjuriye pɯame atore bairo niña: Jesucristo, marĩ yeri marĩ cacatiãnipeere cajomasĩ majũ niñami. Tiere quetibɯjɯ woaturorã jãã átiya. ² Cũ pɯame ati yepapɯ buiaetayupi. Cũrē jãã ññawũ. Cũ yaye caroa queti cũãrē jãã tũgowɯ. Tie quetire tũgori bero, merē aperã camasãrē jãã quetibɯjɯnetõõwũ. Bairi mɯjãã cũãrē jãã quetibɯjɯya cũ yaye queti, atie, yeri capetietie macããjērē. Mai, Jesús pɯame Dios cũ pacɯ tɯpɯ ãñupĩ. Ámerē yua, ati yutea caãnorē ati ɯmɯrecõopɯ etawĩ. ³ Bairi tie jãã caĩñarĩqũē, jãã catũgoriquere mɯjããrē jãã quetibɯjɯjoya, jãã mena jĩcãrõrē bairo mɯjãã cũã mɯjãã caãnimasĩparore bairo ñrã. Marĩ Pacɯ Dios mena, bairi cũ macũ Jesucristo mena jãã caãnorēã bairo mɯjãã cũã na mena mɯjãã caãnorē jãã boya. ⁴ Torena, mɯjããrē jãã ñ quetibɯjɯ woajoya, Dios mena marĩ causeanirĩjē ñe ñnie rusaeto caãnipetiparore bairo ñrã.

Dios es luz

⁵ Atope bairo niña atie queti Jesucristo jããrē cũ caquetibɯjɯcũrĩqũē. Tiere mɯjããrē quetibɯjɯgu yɯ átiya ãmerē: Cabusurijere bairo caãcũ cañuɯ niñami Dios. Bairo Dios canaitĩãrõpɯ caãmei ãnirĩ carorije ñnie caápei majũ niñami. ⁶ Tunu apeyera, “Marĩ Pacɯ Dios yarã jãã ãniña,” ñmirãcũã, canaitĩãrõpɯ caãna rorije caãnarē bairo marĩ caátĩãmata, caĩtopairãrē bairo marĩ ãnibujorã. Marĩ caátĩãnie cũã cawapa manierē bairo tuabujoro. ⁷ Bairi marĩ cũã caroaro cabusurore bairo caãcũ Dios cũ caãnorēã bairo carorijere caãperã marĩ caãmata, Dios yarã jĩcã majãrē bairo caãna majũ marĩ ãnigarã. Caroaro marĩ ãmeo átiãnimasĩgarã. Cũ macũ Jesucristo rĩĩ jũgori nipetiri wãme marĩ carorije wapare cũ canetõõrĩcãrã marĩ ãnigarã.

⁸ Tunu apeyera, “Yua, carorije wapa cacũgoecu cañuɯ majũ yɯ ãniña,” marĩ caĩata, marĩ majũã marĩ yerire marĩ ñtoya. Bairo marĩ caĩata, Dios yaye queti cariape macããjērē marĩ cũgoetiya marĩ yeripure. ⁹ Bairi roro marĩ caátajere Dios mena marĩ catũgoñaqũēnorõ ñuñã. Bairo cũ mena tũgoñaqũēnorĩ bero, cũrē marĩ cajẽnirõ pũgani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano atore bairo marĩ ñ masĩña: “Dios pɯame caroaro cariape marĩ átigumi. Marĩ carorije wapare masiriyobojagumi. Tocãnacã wãme carorije wapa marĩ cacũgorijere marĩ cosebojagumi Dios marĩ yeripure,” marĩ ñ masĩña. ¹⁰ Tunu bairoa, “Carorije wãme caátĩñaena majũ jãã ãniña,” marĩ caĩata cũãrē, caĩtopaire bairo caãcũ cũ ãnio joroque marĩ átibujorã Diore. Bairo caãna ãnirĩ Dios yaye quetire caboetinetõõmajũcõãrãrē bairo marĩ tuabujorã yua.

2

Cristo, nuestro abogado

¹ Yu yarã, yu pũnaarẽ bairo caãna atie caroa quetire mujãã yu quetibujũ woajoya, carorije áperã mujãã caãniparore bairo ì. Bairo yu caquetibujurijere tũgomirãcũã, jĩcããrã roro na caápata, Dios macũ Jesús cariape caácu cañuure cũ na jëniáto. Jesús pũame marĩ Quetiupau Diopure marĩrẽ caquetibujunetõõbojau, cajuĩ majũ niñami. ² Cũ pũame riawĩ yucupãĩpu, marĩ carorije wapare netõõbojagu. Marĩ yaye wapa jeto meerẽ netõõbojamasĩñami. Nipetiro ati yepa macããna cãrẽ catũgousari majã cũãrẽ na netõõbojamasĩñami Jesús.

³ Dios cũ caátiroticũrĩqũerẽ tie caátirotirore bairo marĩ caápata, pũgani tũgoñanemorĩcãrõ mano merẽ marĩ masĩgarã cũ yarã marĩ caãnierẽ. ⁴ Aperã jĩcããrã, “Dios yarã majũ jãã ãniña,” ì busumirãcũã, Dios cũ caátiroticũrĩqũerẽ jĩcãrõ tũni na caápericõãta, caĩtopairã majũ niñama. Na yeripure caroa, cariape macããjẽ maniña. ⁵ Apei, ni jĩcãũ ùcũ pũame caroaro cariape Dios yaye busuriquere cũ catũgousaata, ñe ùnie rusaricaro mano caroaro Diore camaimasĩ majũ tuayami. Bairo marĩ caápata, Dios mena jĩcã majãrẽ bairo marĩ ãnigarã. ⁶ “Yuã, Dios yau cũ mena jĩcã majõcure bairo caácũ yu ãniña,” caĩ pũame Dios cũ caborore bairo, marĩ Quetiupau Jesucristo cũ caãnimasĩrĩcãrõrẽã bairo cũ caãno ñuña.

El nuevo mandamiento

⁷ Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caãna, atie roticũrĩqũẽ yu cawoatujorije ape wãme cawãma wãme mee niña. Caãnijũgoripau pũna mujãã catũgojũgorique Dios yaye queti niña. Atie roticũrĩqũẽ cabucu macããjẽ, merẽ mujãã catũgojũgorique quetia niña. Apeye mee niña. ⁸ Cabaimiatacũãrẽ tunu atie pũame mujããrẽ yu cawoatujorije roticũrĩqũẽ, cawãma wãmerẽ bairo niña. Bairi tie roticũrĩqũẽ cariape macããjẽrẽ Jesucristorea bairo mujãã cũã tiere mujãã átimasĩña, ãmeo mairĩqũẽ macããjẽrẽ. Bairo marĩ caãmeomairõ, canaitĩãrõpu caãnarẽ bairo marĩ caãnie manigaro. Dios yaye caroaro cabusumajũrĩjẽ caãno, cabusuropu caãnarẽ bairo caãna majũ marĩ ãnigarã yua.

⁹ Bairi ni jĩcãũ ùcũ, “Yuã, Dios yau cabusuropu caácũ carorije caápei yu ãniña,” caĩ nimicũã, cũ yaure roro cũ caasiaĩñateata, canaitĩãrõpua mai caãcũrẽ bairo tuacõãñami. ¹⁰ Apei pũame caroaro mairĩqũẽ mena cũ yaure caĩñau roque, cabusuropu caácũ Dios cũ caborore bairo caácu niñami. Bairo caácu ãnirĩ pũgani cãrõ tunu carorije macããjẽrẽ átinemogaetiyami. ¹¹ Apei, cũ yaure caĩñateri majõcu roque canaitĩãrõpu caãna, carorijere caãna na caátiere bairo carorijere caácu ãnirĩ canaitĩãrõpu caãniñesããũrẽ bairo niñami. Bairo caácũ ãnirĩ cacaapee ññacũrẽ bairo cũ caátõre masĩcũ ãñesẽãnucũñami rorije cũ caátie jũgori yua.

¹² Yu pũnaarẽ bairo caãna, mujããrẽ yu woajoya atiere: Dios, cũ macũ Jesús yucupãĩpu cũ cariarique jũgori, mujãã carorije wapare cũ camasiriyobojaricarã mujãã cũã mujãã caãnoi, atiere mujãã yu woajoya. ¹³ Mujãã, cabutoa capacua, mujããrẽ yu woajoya atie quetire, tirũmpua ati yepa camanopua merẽ caãnijũgoricure mujãã camasĩrĩqũẽ jũgori. Mujãã cawãmarã cũãrẽ mujãã yu woajoya, wãtĩ cañuecũ majũrẽ cũ mujãã catũgopeoeto jũgori.

¹⁴ Mújää, yu pūnaarē bairo caāna cūārē mujää yu woajoya, Dios marī Pacu yarā, cūrē camasīrā mujää caānoi. Mújää, caracua cabutoa cūārē mujää yu woajoya atie quietire, tirūmupa atie yera camanopua merē caānijūgoricure mujää camasīrīqūlē jūgori. Mújää, cawāmarā cūārē mujää yu woajoya, yeri tutuarā caāna ānirī Dios yaye quietire mujää yeripu caroaro Dios mena mujää catūgoñatutuānie jūgori. Tunu bairoa wātī cañuecū majūrē cū mujää catūgopeoeto jūgori mujää yu woajoya.

¹⁵ Ati umarecōo macāājērē cañnamainetōrārē bairo baieticōāña. Ni jīcāū ūcū mujää mena macāācū atie umarecōo macāājērē cū cañnamainetōata, Dios marī Pacu majūrē camaiecū niñami. ¹⁶ Nipetiri wāme atie umarecōo macāājē camasā na cañnaborije pūame Dios cū cajorije mee niña. Ati umarecōo macāājē majū roque niña. Ati wāmerē atie umarecōo macāāna pūame bonucūñama: Roro camasā na rupa caborore bairo na caātigarijere átinucūñama. Aperā na cacūgorijere butiuro bori tiere iñagonucūñama camasā. Aperā cūā atie umarecōo macāājē paio cawapacūtierre bonetōnucūñama. ¹⁷ Bairo atie umarecōo macāāna camasā atie umarecōo macāājē capetirorea bairo cayasirārē bairo tuayama, roro na caātigarije jūgori. Dios cū caborore bairo jeto caroaro cariape caātiācū pūame roque tocānacā rūmua caānicōāninucūpua majū tuayami.

La verdad y la mentira

¹⁸ Yu pūnaarē bairo caāna, atie yūtea catusari yūtea niña. Atie umarecōo petigaro baiya. Bairo capetiparo jūgoye caānoi, jīcāū Jesucristore cateeri majōcu cū caatiere mujää tūgoyupa. Bairo jīcāū cū caatiere mujää catūgomiatacūārē, āmerē capāārā majū niñama Jesucristore cateerā. Bairo na cabairoi, “Atie umarecōo petigaro baiya,” marī ī masīña āmerē. ¹⁹ Jesucristore cateeri majā pūame marī mena macāāna jīcāārā nimiñupā. Bairo baimirācūā, cariape majūrā marī yarā mee āñupā. Marī yarā marīrē bairo Dios mena macāāna na caāmata, marī mena ānibujiorāma. Bairo na cabairo iñarī, atore bairo na marī ī masīña: “Marī mena caānana nimirācūā, marī mena macāāna jīcāū pūnaarē bairo caāna mee āñupā,” marī ī masīña yua.

²⁰ Marī Quetiupau Jesucristo, cū yeri, Espiritu Santo majūrē mujää joyupi. Bairo nipetiro mujää Espiritu Santo cū camasīōrījērē cacūgorā jeto mujää āniña. ²¹ Dios yaye cariape macāājērē mujää camasīeto jūgori mee mujāārē yu woajoya. Tiere mujää camasīrō jūgori roque mujää yu quietibūyū woajoya. Merē atore bairo mujää ī masīña: “Caītopairā na caīrījē mee niña atie quieti. Dios cariape caācū yaye quieti roque niña,” mujää ī masīña. ²² Caītopai pūame atore bairo niñami: Jesucristo, Dios macū, Dios cū cajoricure, “Jesús, Mesías mee niñami,” ī busnucūñami. Bairo caībusnucū pūame Jesucristore cateere bairo caācū niñami. Bairo cūrē cateei ānirī, Dios, Jesús pacu cūārē caboecure bairo tuayami. ²³ Ni jīcāū ūcū Jesure caññatei cū caāmata, Jesús pacu Dios cūārē caññatei, cū mena macāācū mee niñami. Apei, “Cūā niñami Jesús marīrē canetōōrīcū,” cariape Jesure caībusnucū pūame roque, cū pacu Dios yau, jīcārōrē bairo caācū niñami.

²⁴ Torena, mujää pūame tirūmupa caroa quieti Dios yaye mujää catūgojūgoriquere jānaeticōāña. Mújää yeripu tiere tūgoñacōā ninucūñā. Bairo Dios yaye quieti mujää catūgojūgorique mujää yeripu caānicōāninucūata, Dios, bairi cū macū Jesucristo mena jīcārōrē bairo

caána mujãã ânigarã. ²⁵ Bairi, “Jesucristo, cū caĩcũrĩcãrõrẽã bairo cariape marĩ jogumi yeri capetietie majũrẽ,” marĩ ĩ masĩña yua.

²⁶ Aperã roro mujããrẽ caĩtogari majã na caatĩparo jũgoye mujãã quetibũju woajou yu átiya, narẽ mujãã caĩtoecoetiparore bairo ĩ. ²⁷ Bairãpua, mujãã Jesucristo cū cajoricu Espĩritu Santo Dios Yeri majũrẽ mujãã cũgoya mujãã yeripu. Espĩritu Santo pũame mujãã cū camasĩõrõ jũgori nipetiro caroa wãme macããjẽ jetore mujãã átiãnimasĩnucũña. Espĩritu Santo cū cabuerije cariape macããjẽ niña. Caĩtopairã na caquetibũjunucũrĩjẽrẽ bairo mee niña. Bairi Espĩritu Santo mujããrẽ cū camasĩõrõ jũgori aperã mujãã na cabuepeere mujãã macãẽtĩña. Torena, mujãã pũame Jesucristo mena macããna ãnirĩ Espĩritu Santo mujãã cū caĩquetibũjuricarore bairo jeto caroa macããjẽrẽ áticõã ninucũña.

²⁸ Tunu bairoa yu pũnaarẽ bairo caána, Jesucristo mena jĩcãũ pũnaarẽ bairo ãnicõãña. Bairo marĩ caãmata, Jesucristo ati yepapũ nemo cū caetarore tũgoñatutuarique mena, tũgoñaboboricaro mano cū marĩ cote-garã. ²⁹ Merẽ atore bairo mujãã masĩña: “Jesucristo caroaro cariape caácu cañuu majũ niñami. Tunu bairo nipetiro camasã caroa macããjẽ cañurĩjẽrẽ caána, Dios yarã cū pũnaarẽ bairo caána niñama,” mujãã ĩ masĩña.

3

Hijos de Dios

¹ Nocãrõ majũ marĩ cū maiñati marĩ Pacu Dios. Bairo marĩrẽ camai ãnirĩ, “Yu pũnaa,” marĩ ĩnucũñami. Bairi cū pũnaa majũ marĩ ãniña. Aperã ati mũrecóo macããna camasã Dios pũnaa marĩ caãnierẽ masĩetĩñama, Dios, marĩ Pacu cũãrẽ camasĩena ãnirĩ. ² Yu yarã, yu bairãrẽ bairo caána yu camairã merẽ Dios yarã cū pũnaa majũ marĩ ãniña yua. Bairo ãnimirãcũã, cabero marĩ cabaipee nipetirijere marĩ masĩpeyoetiya mai. Bairãpua, atore bairo marĩ masĩña: Jesucristo ati yepapũ nemo cū cabauetaro caãno, cū yarã cũrẽ bairo caána majũ marĩ ânigarã. Bairi Jesús ati yepapũ cū caetaro, cū marĩ ĩnamajũcõãgarã, caãnimajũũrẽ bairo cū caãno yua. ³ Nipetiro atie cabaipee mena catũgoñatutuacotei pũame roque cū majũã cū carorije wapare coseire bairo átiyami. Jesucristo ñe ũnie camácũ cañuu cū caãnorẽã bairo, cū cũã ñe ũnie wapa mácũ caroú tuayami yua.

⁴ Nipetiro carori wãmerẽ caána Dios cū carotirijere cabaibotiorã niñama. Bairi carori wãme jetore átiãninucũñama. ⁵ Merẽ caroaro mujãã masĩña atiere: Marĩ carorije wapare netõõũ acú asúpi Jesucristo ati yepapũre. Jesucristo pũame ñe ũnie carorijere caápei majũ niñami. ⁶ Bairi ni jĩcãũ ũcũ Jesucristo mena jĩcãrõrẽ bairo caãcũ cū yaye quetire cariape catũgocõãninucũũ pũame carorijere áperiyami. Aperã carorijere caáticõãninucũrã pũame roque Jesucristore camasĩena majũ niñama. ⁷ Yu pũnaarẽ bairo caána ni jĩcãũ ũcũ mujããrẽ qũĩtoeticõãto. Ni jĩcãũ ũcũ caroaro cariape macããjẽ jetore caátĩãnimasĩ cū caãmata, cañuu caroú niñami Dios cū caĩñajoro. Marĩ Quetiupau Jesús cariape caácu cañuu cū caãnorẽã bairo cū cũã cariape caácu cañuu niñami. ⁸ Carori wãme jetore bairoa caáticõãninucũũ pũame roque wãtĩ yau cū carotirijere caácu majũ niñami. Wãtĩ roque ati mũrecóo caãnijũgoripaũpũina carorijere caátijũgoricũ majũ niñami. Bairua, merẽ asúpi Dios macũ Jesucristo ati yepapũre, wãtĩ roro cū caátiere yasiorei acú.

⁹ Jĩcãũ Dios yaye quetire catũgousau, cũ macũrẽ bairo caãcũ ruame cawãma yeri pũna Dios cũ cajoriquere cũgoyami. Bairo cacũgou ãnirĩ carori wãmerẽ átiãmerĩnucũñami. Bairo Dios macũ ãnirĩ carorije macããjẽrẽ átigaetiyami. ¹⁰ Bairi yua, atore bairo marĩ ĩ tũgoñamasĩña: “Nipetiro carorije macããjẽrẽ caáti majã wãtĩ cũ carotirijere caãna cũ pũnaarẽ bairo caãna niñama. Aperã caroa macããjẽrẽ caãna ruame roque Dios yarã cũ caĩñabesericarã, cũ pũnaa majũ niñama,” marĩ ĩ tũgoñamasĩña. Bairi ni jĩcãũ ũcũ caroa macããjẽrẽ caápei cũ yaure bairo caãcũrẽ camaiecũ Dios yau mee niñami.

Amémonos unos a otros

¹¹ Atores bairo Jesús yaye quetire mujãã tũgojũgoyupa caãni jũgoripaurũa: “Tocãnacãũpũa ãmeo maiña. ãmeo juátinemoña Dios cũ caborore bairo mujãã majũ,” mujããrẽ ĩ quetibũjuyupa. ¹² Apei Caĩn ãnacũrẽ bairo marĩ baieticõãrõã marĩã. Cũ, Caĩn ãnacũ ruame cañuecũ wãtĩ yau majũ ãniñañupĩ. Cũ bai Abel cawãmecũcũre cũ pajĩãrocacõãñañupĩ. Bairi apei jĩcãũ atore bairo ĩ jẽniñabujioũmi: “¿Dopẽĩ cũ bai Abere cũ pajĩãñuparĩ?” Atores bairo baiyupa: Caĩn cũ caátaje carorije ãñupã. Cũ bai cũ caátaje ruame caroa macããjẽ ãñupã. Bairi cũ pajĩãrocacõãñañupĩ Caĩn Abere.

¹³ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, tũgoñamani ápericõãña ati umãrecõo macããna Diore camasĩena mujããrẽ na caĩñaterijere. ¹⁴ Marĩ roque yasiricaropũ cañibujioricarã nimirãcũã, tunu cacatirã majũ caãnarẽ bairo marĩ ãniña. Tore bairo marĩ masĩña tocãnacãũpurea marĩ yarãrẽ marĩ caãmeomairĩjẽ jũgori. Cũ yarãrẽ camaimasĩecũ ruame cayasiricũre bairo caãcũ riaricaropũ caápãure bairo niñami. ¹⁵ Tocãnacãũpũa na yarã camasãrẽ cateeri majã ruame pajĩãrĩ majã wapanarẽ bairo caãna niñama. Na ũna pajĩãrĩ majã yeri capetietiere na majũã cãgomasĩetĩñama. Merẽ tiere caroaro mujãã masĩña. ¹⁶ Jesucristo marĩrẽ camainetõũ ãnirĩ yucũpãĩpũ riayupi. Tie jũgori cariape merẽ marĩ masĩña ãmeo mairĩqũẽ majũ macããjẽrẽ. Bairi Jesucristo marĩrẽ cũ caĩñamairĩcãrõrẽ bairo marĩ cũã marĩ yarã camasãrẽ ãmeo mairõtiya. ¹⁷ Capee cacũgori majõcũ, ñe ũnie carũsaecũ ruame cũ yau cabopacãure ĩñamicũã, cũrẽ cajũátinemoecũ, cũ yaure camaiecũ tuacõãñami. Dios cũ cajorije ãmeo mairĩqũẽrẽ cũgoetiyami cũ yeri cũ catũgoñarĩjẽpũre. ¹⁸ Yũ pũnaarẽ bairo caãna, marĩ caãmeomairĩjẽ marĩ risero marĩ caĩbusurije jeto mee to ãmarõ. “Mujããrẽ jãã juátigarã,” marĩ caĩata, marĩ caĩbusurorea bairo marĩ caátiyaparoro ñuña. Cariapea marĩ caĩbusurorea bairo marĩ caátie to caãno ñuña.

Confianza delante de Dios

¹⁹ Tore bairo marĩ caátiamata, “Dios yarã cariape macããjẽrẽ caãna majũ marĩ ãnigarã,” marĩ ĩ masĩña. Bairi yua, pũgani cãrõ tũgoñarĩcãrõ mano Dios marĩrẽ cũ canetõõpeere marĩ tũgoñaña, Dios cũ caĩñajoro. ²⁰ Tunu apeyera marĩ yeri marĩ catũgoñarĩjẽpũ, “Yua, yũ caboro yũ baiya,” marĩ yeri caĩbusujãrõ jũgori capee wãme marĩ catũgoñaata, Dios tiere masĩ peyocõãñami. Dios ruame nocãrõ camasĩ ãnirĩ netõjãñurõ masĩñami nipetiri wãme marĩ yeri catũgoñarĩjẽrẽ. ²¹ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna yũ camairã carorije macããjẽrẽ caãperã marĩ caãno bero caãmata, “Cabui mána marĩ ãniña,” tũgoñatutuarique mena marĩ yeripũ marĩ ĩ masĩña Dios cũ caĩñajoro. ²² Marĩ ruame cũ caroticũrĩqũẽrẽ marĩ tũgousaya. Tunu

bairoa caroa macããjê Dios cū caññajesorije jetore marí átinucũña. Bairi Dios pñame nipetiri wãme cūrê marí cajênirí wãmerê marí jogumi. ²³ Mai, Dios cū caroticũrĩqũê pñame atore bairo ñña: “Dios macū Jesucristore cū tãgousaya. Tunu Jesucristo mujããrê cū camairotiricarore bairo mujãã cū mujãã majũ ãmeo maiña,” í quetibujuyaya tie cū caroticũrĩqũê. ²⁴ Dios tore bairo cū caátiroticũrĩqũêrê caãna Dios yarã niñama. Dios cūã na mena nicõãñami na yeripu. Bairo cū caãnoi, “Dios marí yeripu niñami,” marí í masiña, cū Yeri Espiritu Santo marí cū cajoricu marí yeripu cū caãno jãgori.

4

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

¹ Yũ yarã, yũ bairãrê bairo caãna, yũ camairã, cariape tãgoeticõãña aperã, “Dios yarã jãã ãniña,” ñmirãcũã ricaati na caquetibujuyata. Espiritu Santo na yeripu na cacũgoeticõãta, na tãgousaeticõãña. “¿Cariape na quetibujuyati?” ñrã, na caññjêrê caroaro tãgobeseya. Ati umurecõore capããrã niñama cañtopairã. “Dios yaye quetire jãã cūã jãã quetibujuyaya,” ñmirãcũã, wãtí yaye macããjê pñamerê quetibujurã átiyama. ² Bairo na cañquetibujurijere caroaro mujãã catãgobesemasãta, cariapea, “Ãnoa Dios yaye meerê quetibujuyama,” mujãã í masiãgarã. Bairi jicãũ ùcũ, “Cariapea Jesucristo marírêã bairo atí rupau cacũgou atí yepapu etayupi,” cañquetibujumasí roque Espiritu Santo Dios Yeri majũrê cacũgou niñami. ³ Tore bairo cañquetibujumasíêcũ pñame Espiritu Santo Dios Yeri majũrê cacũgoecu niñami. Wãtí, Jesucristore cateeri majõcu yeri majũrê cacũgou niñami. Merê tirãmupũ mujãã tãgoyupa Jesucristore cateerã ricaati yeri catãgoñarã na caetapeere. Bairi merê etamajũcõãñama atí yepapũre wãtí yarã cañtopairi majã.

⁴ Yũ pũnaarê bairo caãna, mujãã roque Dios yarã mujãã ãniña. Cañtopairã na caquetibujurijere mujãã tãgousaetiya. Na netõrõ cayeritutarã mujãã ãniña. Mujãã roque, cañtopairã atí umurecõo macããna na yeripu na cacũgou netõjãñurõ catutuau Espiritu Santo majũrê cacũgorã mujãã ãniña. ⁵ Na pñame atí umurecõo macããna niñama. Bairo caãna ãnirí atí umurecõo macããjêrê quetibujunucũñama. Na caññjêrê caroaro tãgousanucũñama camasã aperã atí umurecõo macããna ùna, Dios yarã caãmerã ãnirí. ⁶ Marí roque Dios yarã, cãtu macããna marí ãniña. Bairi Diore camasí pñame marí caquetibujurijere caroaro tãgousanucũñami. Apei Diore camasíêcũ pñame marí caquetibujurijere tãgousagaetiya. Tore bairo na cabairijere ññarã, atore bairo marí í masiña: “Ãnoa caroa yeri cutaje Dios cū cajorije cariape macããjêrê quetibujuyama. Ãnoa aperã pñame, cañtopairã wãtí yeri pũna cacũgorã niñama,” marí í tãgoña besemasíña.

Dios es amor

⁷ Yũ yarã, yũ bairãrê bairo caãna yũ camairã ãmeo mairĩqũê caññurijê Dios cū cajorije niña. Bairi tocãnacãũpũna nipetiro caãmeomaipearã marí ãniña marí yarãrê. Nipetiro caãmeomaimasíñi majã Diore camasíã cū pũnaarê bairo caãna niñama. ⁸ Dios, maimasíñiqũêrê cajomasí cū caãno jãgori marí caãmeomaimasíñijê baimasiña. Bairi ni ùcũ cū yaure camaimasíêcũ pñame Diore camasíêcũ niñami. ⁹ Merê marí masiña Dios marírê cū camairijêrê. Tere marí masíõ joroque í, atí yepapu cū joyupi, cū macū jicãũã caãcãrê. Cū jãgori marí nipetiro Dios yarã yeri capetietiere marí cacũgoparore bairo í, atí yepapu cū joyupi. ¹⁰ Tãgoya mai. Cariape

mairĩqũẽ cañimajũrĩjẽ ati wãmerẽ bairo niña: Marĩ pũame Diore cũ marĩ camaijũgoro mee, cũ pũame jĩcã ñugõã marĩ mairĩ, cũ macũ jĩcãũã caãcũrẽ cũ joyupi ati yepapũ. Bairo ati yepapũre etari bero yua, roro popiye tãũnorĩ yucũpãĩrũ cũ cariarique jũgorĩ carorije wapa cacũgoenarẽ bairo marĩ tuo joroque marĩ ásupi.

¹¹ Yũ yarã, yũ bairãrẽ bairo caãna, yũ camairã, tore bairo marĩrẽ Dios cũ camairĩqũẽ to caãmata, marĩ cũã marĩ yarãrẽ caãmeomaiparã marĩ ãniña. Marĩ yarãrẽ ãmeo juátinemorotiya. ¹² Ni jĩcãũ ùcũ Diore iñañaecũmi. Bairo marĩ camasã, Diore caĩñaena nimirãcũã, nipetiro marĩ yarãrẽ marĩ caãmeomaiaata, Dios marĩ yeripũ nicõãñami. Bairo marĩ mena cũ caãnoi, caroaro netõjãñurõ marĩ ãmeo maimasĩgarã. ¹³ Dios, Espiritu Santo marĩ cũ cajoricũ marĩ yeripũ cũ caãno jũgori, “Marĩ mena niñami Dios. Marĩã cũ yarã marĩ ãniña,” marĩ ĩ tũgoñamasĩcõãña. ¹⁴ Jãã majũpũã jãã iñawũ Jesure ati yepapũ cũ caãno. Bairo jãã pũame cũrẽ caĩñarĩcãrã ãnirĩ caãnorẽ bairo cariape majũ atore bairo jãã ĩ quetibũjũ masiña: “Cũ macũ Jesure cũ joyupi cũ pacũ Dios, ati yepa macããna na carorije wapare na netõõgu,” jãã ĩ quetibũjũ masiña. ¹⁵ Bairi ni jĩcãũ ùcũ Jesús Dios macũ cũ caãnierẽ caãnorẽ bairo cariape cũ catũgoñamasĩcõãta, Dios mena jĩcãrõrẽ bairo caãcũ niñami. Dios pũame cũã cũ mena nicõãñami.

¹⁶ Tore bairo cabaiãno jũgori, merẽ yua, marĩ masiña cariapea Dios marĩrẽ cũ camaiãninucũrĩjẽrẽ. Dios pũame ãmeo mairĩqũẽ macããcũ niñami. Bairi ni ùcũ cũ yarãrẽ camaimasĩ, Dios yaũ majũ niñami. Dios cũã cũ mena nicõãñami. ¹⁷ Tore bairo marĩ caãmeoáto jũgori ãmeo mairĩqũẽrẽ nemojãñurõ marĩ masiõõgũmi Dios. Bairo marĩrẽ cũ camasĩõrõ yua, marĩ pũame tũgoña uwiricaro mano, tũgoñatutuarique mena camasãrẽ cũ caĩñabeseri rũmarẽ marĩ cotegarã. Marĩ pũame ati yepapũre ãna, Jesucristo marĩ Quetiupũã cũ caãnatõrẽ bairo majũã marĩ ãniña marĩ cũã. ¹⁸ Ni jĩcãũ ùcũ Jesucristo cũ camairĩcãrõrẽ bairo caroaro cariape jĩcãrõ tũni cũ yarãrẽ cũ camaimasĩata, ñe ùnierẽ uwimasĩëtĩñami. Bairi marĩ caãmeo maimasĩrĩjẽ Dios cũ cajorije caãnoi, ñe ùnierẽ marĩ uwietiya, Dios cũ caĩñabesepa rũmũ caetaro cũãrẽ. Ni jĩcãũ ùcũ cũ catũgoña uwiata, ãmeo maimasĩrĩqũẽ nipetirijere jĩcãrõ tũni cũgopetietiyami mai. Bairi uwitũgoñãumi.

¹⁹ Dios pũame merẽ marĩrẽ cajũgoyepũã marĩ maijũgoyupi. Bairi marĩ cũã Diore cũ marĩ maiña. ²⁰ Ni jĩcãũ ùcũ, “Yũ roque Diore camai majũ yũ ãniña,” ĩmicãã, cũ yaure cũ caĩñatecõãmata, caĩtopai majũ niñami. Bairi marĩ yaũ marĩ caĩñanucũũrẽ marĩ camaieticõãta, nemojãñurõ marĩ maimasĩëtĩbujorã Dios marĩ caĩñaetinucũũ roquere. ²¹ Jesucristo atore bairo marĩ átiroticũwĩ: “Ni jĩcãũ ùcũ Diore camai, cũ yaure bairo caãcũ cũãrẽ cũ cũ maiáto,” ĩ cũwĩ.

5

Nuestra victoria sobre el mundo

¹ Bairi nipetiro Jesucristo mena tũgoñatutuari, “Jesucristo Mesías Dios cũ cajõũ majũ niñami,” caĩrã Dios yarã cũ pũnaarẽ bairo caãna majũ niñama. Bairi ni jĩcãũ ùcũ aperã pacure cũ camaiata, cũ pũnaa cũãrẽ na maimasĩñami. Torea bairo marĩ Pacũ Diore marĩ camaiata, cũ yarã cũ pũnaarẽ bairo caãna cũãrẽ na marĩ maimasĩña. ² Diore camairã ãnirĩ marĩrẽ cũ caãtirotire bairo jeto marĩ caãpata, cũ pũnaa cũãrẽ na marĩ camairĩjẽrẽ marĩ masĩcõãña. ³ Caroaro Diore marĩ

camairijē p̄ame Dios marī cū caátiroticūrīqūērē marī caátipeyomasirijē niña. Bairop̄na Dios cū caátiroticūrīqūē popiye netōrō átaje mee niña. ⁴ Bairi tocānacāp̄na Dios yarā, cū pūnaarē bairo caāna p̄ame ati ɯm̄recóo macāāna roro na caātiānierē iñajeetinetō n̄cācōāñama. Bairi yua, Dios mena marī catūgoñatuturo jūgori ati ɯm̄recóo macāāna caītopairā, ap̄eye ati ɯm̄recóo macāājē carorije cūārē, nipetirore marī tūgoetinetōn̄cācōāña. ⁵ Bairi apei, “Jesús, Dios macū majūā niñami,” caānorē bairo cariape caītūgousau p̄ame ati ɯm̄recóo macāāna roro na caātiānierē iñajeetinetō n̄cācōāñami.

El testimonio acerca del hijo de Dios

⁶ Atie jūgori Jesucristo Dios macūrē bairo ati yepap̄u caatácu cū caānierē marī masiña: Juan oco mena cūrē cū cabautizaro cabairique, bairi yucapāip̄u riau cū caīrīqūē mena jūgori marī masiña Dios macū cū caānierē. Bairop̄na, oco jeto mee niña. Oco, cū rii mena jūgori marī masiña. Espiritu Santo cūā torea bairo marī masiñami. Cū p̄ame caītoecu cariape majū caquetibujumasī niñami. ⁷ Bairi tie itia wāme majū marī masiñā Jesucristo, Dios macū cū caānierē: ⁸ Espiritu Santo, bairi oco mena cū cabautizarique, bairi ap̄eye yucapāip̄u cū cariarique mena cūārē torea bairo marī masiña Jesús Dios macū cū caānierē. Tie itia wāmer̄na cariape jīcārō tūni jīcārōrēā bairo marī quetibujū masiñā Jesús, Dios macū cū caānierē. ⁹ Bairāp̄na, camasā na caīquetibujurijere marī catūgousaro ñuña. Dios cū caquetibujurije p̄ame cū macū Jesús yaye quetire quetibujurique niña. Cañurijē majū niña. Bairi tie roquere netōjāñurō tūgousarotiya marī Pacu Dios cū caquetibujurije caānimajūrījē caānoi. ¹⁰ Bairi ni jīcāū ūcū Dios macū Jesucristore cariape catūgousau cū yaye quetire cū majūā quetibujū masiñami cū yerip̄u. Diore cariape catūgoecu p̄ame caītopairi majōcure bairo tuayami, cū macū Jesús yaye quetibujurique quetire cariape cū catūgogaeto jūgori. ¹¹ Tunu bairoa, atore bairo marī camasiñōrē boyami Dios: Yeri capetietie marī cacūgoepeere marī camasiñōrē boyami. Cū macū jūgori tie cū cajopeere marī camasiñō boyami. ¹² Bairi ni jīcāū ūcū Jesucristo Dios macū yau majū cū caāmata, merē yeri capetietiere cacūgou tuayami. Apei, Dios macū Jesucristo yau mee caācū p̄ame roque, yeri capetietiere cacūgoecu majū tuayami.

Conclusión y consejos finales

¹³ Mujāā, Dios macū Jesucristore catūgousari majārē yu quetibujū woatujoya, merē yeri capetietie mujāā cacūgorijere mujāā camasiñarore bairo í. ¹⁴ Dios marīrē cū caátipeere caroaro cariapea marī tūgoña tutuacōāniña. Cū jetore cariape cū marī tūgomasiña. Bairi, “Dios cañuu ānirī cū caborore bairo cūrē marī cajēniata, marī tūgogumi,” marī í masiña. ¹⁵ Tore bairo Diore marī cajēnirō cū catūgorijere camasiñā ānirī, “Merē marī cajēnirījērē jogumi Dios cū caborore bairo,” marī í tūgoñamasīcōāña.

¹⁶ Mujāā yau ūcū jīcāū carori wāme cayasiráná na caāti wāme ūnie meerē cū caápata, Diopure cū jēnibojaya. Bairo Diore mujāā cajēnibojaro, Dios p̄ame mujāā yaure cū yeri tūgoñawasoao joroque cū átigumi, carori wāme cayasiráná na caāti wāme ūnie meerē cū caápata. Bairop̄na, ap̄eye carorije cayasirápārā majū marī ānio joroque caátie niña. Tie ūnierē caácu cū caāmata roquere, “Diopure cū jēnibojaya,” mujāārē ñi masīētīña.

¹⁷ Bairopna, nipetiro carori wāme marī caátie, cañuetie niña. Cabaimi-atacūārē, marī yasio joroque caátimajūcōārjē jīcā wāmea niña.

¹⁸ Merē atore bairo marī masīña: Dios yaṁ pñame, Diore, cū pacure bairo cacūgoṁ ānirī carorijere áperiyami. Cū macū Jesucristo pñame cū jūátinemoñami. Bairi wātī cūā jīcāni ũno roro cū bairo joroque cū áperiyami Dios yaṁre. ¹⁹ Bairi tunu merē marī masīña Dios yarā marī cañierē. Tunu bairoa marī masīña ati ṁmurecōo macāāna nipetiro camasā wātī cū camasīrjē mena cū carotirā na cañierē. ²⁰ Apeye cūārē atore bairo marī masīña: Ati yepapure asúpi Jesús, Dios macū majū. Cū pacu Dios cariape caācūrē marī camasīpee tūgoñarīqūē cūārē marī joyupi. Bairi Diore cariapea cū marī masīña. Jesucristo cariape caācu mena jīcārōrē bairo caāna marī āniña. Cūā niñami Dios caānimajūū, marīrē yeri capetietiere cajou majū. ²¹ Bairi ya yarā, ya pñaarē bairo caāna, tūgoña masīña. Maijūgoya mujāā yerire. Aperā camasā na cañroarā na jūgūēā ũna yaye ricaati quetibujuriquere mujāā tūgoṁsare.

Tocārōā niña atie queti ya cawoajorije.

Segunda Carta de SAN JUAN

La verdad y el amor

¹ Ун, саԝԝԝԝ camasĩ majũ, мујãã, Dios ya poa macããna cũ cabesericarãrẽ мујãã ун woajoya ati carta mena. Bairi aperã Dios ya poa macããna caãniparã cũãrẽ ун woajoya nipetiro, caãnorẽ bairo ун camairã majũrẽ. Ун jeto mee baiрна мујããrẽ ун maiña. Nipetiro aperã Dios yaye macããjẽ cariape quetire catũgori majã cũã мујããrẽ maiñama. ² Мујããrẽ ñiñamaiña Jesucristo yeri pũnarẽ caãnorẽ bairo marĩ yeripу jĩcãrõã marĩ cacũgoro jũgori. Ti yeri pũna рнаме marĩ mena nicõã ninucũgaro tocãnacã rãтна. ³ Dios, marĩ Раԝԝ majũ, bairi Jesucristo cũ macũ mena caroa macããjẽ, caroare cũ jonemoãto мујããrẽ. Bairi tunu cariape yerijõrõ ãmeo iñamairĩquẽ cũãrẽ мујãã cũ jonemoãto.

⁴ Apeyera butioro ун ԝseaniña aperã jĩcããrã мујãã mena macããna caroaro cariape marĩ Раԝԝ Dios cũ caãnirotirome bairo na caãtiãnierẽ iñarĩ. ⁵ Bairi ãmerẽ, ун yarã, ун bairãrẽ bairo caãna, ун camairã, marĩ nipetiro tocãnacãũрна marĩ caãmeomairõ ун boya. Atie мујããrẽ ун caquetibũжуwoatujorije ape wãme, cawãma wãme quetibũжurique mee niña. Tirãтрна caãnijũgoripаррна marĩ camasĩжугорique niña.

⁶ Æmeo mairĩquẽ рнаме atore bairo ãnajẽ cutaje niña: Dios marĩ caãtiãnipeere cũ caroticũrĩquẽ caĩrõrẽ bairo marĩ caãno ñuña. Tie Dios cũ caroticũrĩquẽrẽ merẽ мујãã tũgoyupa caãnijũgoripаррна. Tie рнаме marĩ caãmeomaimasĩrĩjẽ mena marĩ caãnipeere átirotiyupa.

Los engañadores

⁷ Ati ԝтнғєcõррнє capããrã ãniñesẽãñama camasãrẽ caĩtoñesẽãrĩ majã. Na рнаме Jesucristo ati yeparу marĩrẽ bairo ati ррнау cacũgorу majũ cũ caatãjere camasãrẽ na quetibũжетинucũñama. Bairi ni ùcũ tore bairo caĩquetibũжєԝԝ рнаме caĩtopai, Jesucristo wapаԝԝ ùcũ majũ niñami. ⁸ Bairi tũgoña masĩña, caroaro мујãã caãtiãnie wapa caãnipee to yasi-eticõãto írã. Tie мујãã caãtiãnie wapa nipetirore jĩcãrõ tãni Dios cũ cajopeere мујãã cacũgopetiro roque ñuña.

⁹ Bairi ni jĩcãũ ùcũ, “Jesucristo cũ caquetibũжurique netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽrẽ ун masĩña,” caĩ рнаме Dios mena jĩcãrõrẽ bairo caãcũ mee ñiñami. Apei, Jesucristo cũ caquetibũжuriquere bairo cariapea caquetibũжу рнаме roque Dios mena, bairi cũ macũ mena cũãrẽ tũgoñatutuari caroaro ãnicõã masĩñami. ¹⁰ Bairi, “Jesucristo cũ caquetibũжurique netõjãñurõ caãnimajũrĩjẽrẽ ун masĩña,” caĩbotioи ùcũ мујããrẽ cũ caĩñна etaaata, caroaro mena cũ bocã, cũ jẽnirĩ, мујãã ya wiipу cũ qũẽnoeticõãña. ¹¹ Cũ ùcũrẽ bocãri, cajẽnii рнаме, cũ mena macããcũ rorije cũ caãtiere cũrẽã bairo caãtiãcũ tuabujioиmi.

Palabras finales

¹² Bairopна, capee majũ nimiña мујããrẽ ун caquetibũжугarije. Cabaimiatacũãrẽ, ati carta mena мујããrẽ ун quetibũжу woatujogaetiya. Bairi мујããrẽ ун majũрна iñна etari, мујããrẽ ун quetibũжугaya Dios yaye quetire. Bairo ун cabaiata, nipetiro caroaro ñe ùnie рнаseto ԝseanirõ marĩ ãnibujiorã.

¹³ Ato macããna Dios ya poa macããna, mujããrẽ bairo caãna mujãã yarã,
Dios cã cabesericarã mujãã ñurotijoyama.
Tocãrõã niña atie quetí yu cawoajorije.

Tercera Carta de SAN JUAN

Alabanzas a Gayo

¹ Y_u, cabuc_u camasī majū, ati cartare m_u y_u woajoya, Gayo y_u bapa caānorē bairo y_u camai majūūrē.

² Y_u ya_u, y_u baire bairo caācū, y_u camai, atore bairo Diop_ure m_u y_u jēnibojaya: Dios cū cañajoro caroaro m_u caānorēā bairo nipetiri wāme caroaro m_u caātiāni wāme jeto to āmarō. Bairi tunu riaye macū caroaro m_u caāno cūārē y_u boya. ³ Būtioro y_u tūgoña useaniar_u jīcāārā marī yarā atiri, Dios mena caroaro cariape m_u catūgoñatutuacōānierē y_u na caquetib_uju_uro tūgori. ⁴ Netōjāñurō useanirīqūē niña y_ura, y_u cabuerā y_u pūnaarē bairo caāna Dios cū caānirotirore bairo cariape na caātiānie quetire y_u catūgoata.

⁵ Y_u ya_u, y_u baire bairo caācū, y_u camai, caroaro n_ucūb_ugorique mena marī yarā aperārē na m_u qūēnonucūñupā m_u ya wiip_ure. Bairo jeto m_u átīāninucūñupā aperop_u macāāna mut_u caetarā quetib_uju_uri majārē. ⁶ Bairi jāā cañubue neñarōp_u āna, na cūā, “Būtioro jāārē camai ānirī caroaro jāā juātinucūñami Gayo,” ī b_us_unucūñama m_urē. Bairi m_urē ñiña: Tunu na caetaro, na juātinemoña. Na cabopacarijere na joya, na caquetib_uju_u ñesēāmasīnucūparore bairo ī. Dios cū caborore bairo na juātinemoña. ⁷ Na p_uame Jesucristo yarā, cū carotiricarā ānirī cū yaye quetire na bueñesēārānā bainucūñama aperop_u macāānarē. Bairo top_u Diore camasīēna watoar_u āna, “Jāārē juātinemoña,” na ī jēniñesēāētīnucūñama. ⁸ Torena, marī p_uame caroaro mena na marī juātinemogarā, Jesucristo yaye queti cariape macāājērē na caquetib_uju_u ñesēāmasīnucūparore bairo īrā.

La mala conducta de Diótrufes y el buen ejemplo de Demetrio

⁹ Mai, y_u p_uame jīcā carta na y_u woajomiwū mut_u macāāna Dios ya poa macāāna ñubueri majārē. Bairo y_u caātimitacūārē, Diótrufes p_uame camasārē cajūgobueri majā jāā caānierē boetinucūñupī, camasārē rotirique jetore caātinucūñū ānirī. ¹⁰ Bairi y_u p_uame m_ujāā t_up_u y_u caetari rūm_u caāno cūrē tutuaro mena cū y_u quetib_uju_ug_u. Mai, cū p_uame cabūgoroa jāārē b_us_upai ñesēānucūñami. Y_u p_uame tie cū caññesēārījē mena y_u useaniētīña. Aperā marī yarā cañubueñesēārī majārē caroaro na qūēnoetinucūñami. Tunu bairoa marī yarārē, aperā ñubueri majā na ya wiip_u na na cacūgaata, narē cūrotietinucūñami Diótrufes. Tunu bairoa narē caqūēnogarārē na acurewiyo jocōānucūñami. “Tore na tuaeticōāto Dios ya poa macāāna mena,” ī, tore bairo átīāninucūñami.

¹¹ Bairi y_u ya_u, y_u baire bairo caācū, y_u camai, atie carorije macāājē na caātiere ññajeeticōāña. Caroa macāājē jetore átīāninucūñā. Caroa macāājērē caātiāninucūñū p_uame Dios mena jīcārōrē bairo caācū niñami. Apei, carorije macāājē jetore caāc_u p_uame Diore camasīēcūrē bairo tuayami.

¹² Cabaimiatacūārē, apei Demetrio p_uame caroaro átīāninucūñami. Nipetiro camasā, “Cañuñ niñami Demetrio,” na cañ ninucūñami. Bairi Dios cariape caācū cūā masīñami caroaro Demetrio cū caātiānierē. Bairi

jãã cũã cũ cabaiãnierẽ tãgorã, tiere jãã busunucũña. Merẽ caroaro cariape mũ cũã mũ masĩña cũrẽ jãã caĩbusunucũrĩjẽrẽ.

Palabras finales

¹³ Bairũa, capee mũ yũ quetibũjũgamiña. Baimicũã, woatujorique mena murgẽ yũ quetibũjũjogaetiya. ¹⁴ Tãmurĩ murgẽ ñiñagaya tunu. Bairo murgẽ ñiñaurũ roque, mũ mena yũ busũgũ yũ majũrũa atie queti caroa macããjẽrẽ.

¹⁵ Bairi caroa yericũtaje mũ cũ jonemoáto Dios. Yũ baparã mũ ñurotijoyama. Bairi murgẽ ñiña: Tocãnacãũrũa na ñuáto marĩ yarã to macããña.

Tocãrõã niña atie queti yũ sawoajorije.

Carta de SAN JUDAS

Saludo

¹ Yu, Judas cawāmecucu Jesucristore paabojari majōcu Santiago bai, mujāārē woajou yu átiya. Mujāā, nipetiro marī Pacu Dios cū camairā cū cabesericarā Jesucristo jūgori caroaro cū caññaricānugōrā majūrē mujāā yu woajoya. ² Yu yarā, nemojāñurō mujāā qūññamainemoáto marī Pacu Dios. Caroa yericutaje, caroaro ānimasīrīqūērē mujāā cū jonemoáto. Bwtiuro cū maiáto mujāārē marī Pacu Dios.

Los que enseñan mentiras (2 Pe 2.1-7)

³ Yu bairārē bairo caāna, yu camairā bwtiuro mujāārē yu quetibuju woajoganucūmiña caroa queti Dios marīrē cū canetōrīqūērē. Bairi āmerē, “Tore bairo yure cawoajopee āno,” ī tūgoñamicūā, mujāārē ape wāme woajou yu átiya. Bairi tutuaro mena ñiña mujāārē: Cū yaye quetire jīcānia quetibujucūcōā jānásupi Dios cū ya poa macāāna mena. Torena, mujāā cūā cū yarā ānirī tiere jānaeticōāña, popiye baimirācūā. Tie queti pūgani cārō wasoamanigaro. ⁴ Bairi āmerē yua, cañtopairā cariape caquetibujena na caquetibujurije jūgori jīcāārā Dios mena tūgoñawēpūētīñama. Na caboro carori wāmerē átinucūñama. Merē na ūna cañuenarē tirām̄p̄ina Dios ya tutip̄are, “Popiye na baio joroque na yu átigu. Na yasio joroque na yu átigu rorije na caátie wapa,” ī jūgoyeticūñupī Dios. Na, camasā cañuena cañtopairā majū niñama. Torena, na, cañuena p̄ame Dios cañu yaye quetire masimirācūā, ricaati átiānajē cutajere quetibuju āninucūñama. Bairo ānajē cutiri marī Quetiupau jīcāūā caācū Jesucristore camasīēnarē bairo majū bainucūñama.

⁵ Mujāārē ñi quetibujunemoña tunu atiere merē mujāā camasīmiatacūārē: Marī Quetiupau p̄ame israelita majā Egipto yepapu caānarē cū cajewiyoro bero nipetiro cūrē catūgousaenarē na repeyocōāñupī. ⁶ Torena bairo ásupi Dios ángelea majā cūārē cū carotirore bairo caátigaenarē. Bairo cūrē cabotiorā ānirī Dios ture āmeñupā. Dios p̄ame narē canaitīārōpu na joreyupi. “Topu na p̄ame tocānacā r̄m̄ua nicōā ninucūgarāma cañimajūrī r̄m̄u yu caññabeseri r̄m̄u caetaro cūārē. Popiye baigarāma na yaye wapa,” īrī, topu na cūñupī marī Pacu Dios. ⁷ Na, ángelea majā cañuenarēā bairo baiyupa Sodoma, bairi Gomorra, bairi ti macāāt̄u caānimacāā macāāna cūā. Roro átiāñupā. Na majū na rupau caborore bairo roro majū āmeo átiepeyupa. Carōmia mena átato ūnorēā, na majū caūm̄ua roro āmeo átiepe nucūñañupā. Bairo na caátie jūgori yua, Dios p̄ame popiye na baio joroque peero caūpetieti peero mena na joereyupi. Tore bairo cañuenarē Dios cū caátajere camasīrā ānirī atore bairo marī ī tūgoñamasīña: “Tocānacāūp̄urea popiye na baio joroque na átigami Dios, narē bairo roro na caápata,” marī ī masīña.

⁸ Tie quetire masimirācūā, camasīēna qūēguericaropu caānarē bairo caāna ānirī roro na rupau caborore bairo átinucūñama. Na majū na yerire royetunucūñama. Bairo caāna ānirī marī Quetiupau cū carotimasīrījērē cabaibotiorārē bairo āninucūñama. Tunu bairoa roro na tutirenucūñama nocārō catutuarā cabauena cūārē. ⁹ Ángelea majā quetiupau Miguel

cawāmeꝛꝛꝛꝛ roque caĩtopairã netõõrõ carotimasĩ nimicũã, narẽ bairo rorije qũĩ ɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛ wātĩrẽ. Mai, wātĩ ɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛ Moisés ānacũ rupaurĩ ānajērẽ borĩ yua, Miguere ɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛnetõgamiñupĩ. Ti rũmũ caãno Miguel ɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛ roro qũĩ ɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛ wātĩrẽ. Atore bairo jeto iñupĩ: “ɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛ Quetiupau Dios roque mɓrẽ cã tutiáto!”¹⁰ Aperã caĩtopairi majã ɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛ roque na caĩñañætĩẽ ũnie, Diotu macããjērẽ roro iɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛꝛpenucũñama. Apeyera masĩẽtĩmirãcũã, waibutoa catũgoñarĩqũẽ mána na camasĩrõrẽ bairo na camasĩrĩjẽ ũnie ɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛ na majũã na rupau macããjẽ carorijere átinucũñama. Torena, na majũã yua, cayasiparãrẽ bairo tuanucũñama, roro na caátie jũgori.

¹¹ jRoro bopacooro baigarãma caĩtopairi majã! Na ɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛ Caĩn ānacũ cũ cabaiyarica wãmerẽ bairo na cũã roro bainucũñama. Tunu apei Balaam ānacũrẽ bairo dinero jetore cabonetõrã ānirĩ yua, Dios cũ caborore bairo áperinucũñama. Tunu apei Coré ānacũrẽ bairo na quetiuparãrẽ na bai-botionucũñama. Tore bairo na cabairije wapa jũgori roro na baiyasio joroque na átigũmi Dios.

¹² Apeyera tunu Jesucristo cũ cariarica rũmũrẽ tũgoñarĩ marĩ yarã mena mũjãã cabose rũmũ qũẽnorõ, caĩtopairã cũã bobooro mũjãã mena neñanucũñama. Mũjãã cañubuerore na cũã neñanucũñama, cañuena nimirãcũã. Ti rũmũ caãno yua, roro na caborore bairo ɓga, eti, nũcũɓgoricaro mano ɓseanirõ bainucũñama. Na rupau jetore maijũgonucũñama. Tũgopeoya mai. Atore bairo niñama: Oco poari caocomanierẽ wĩno capapujorore bairo niñama. Otericũ, otei, tocãnacãnia carĩcajoetiire bairo caãna niñama. Tii, carĩcamano jũgori yua, tiire wããrĩ rocamasĩñama camasã. Torena bairo caĩtopairã cũã niñama. Dios yaye caroare marĩ catũgogamiatacũãrẽ, di rũmũ ũno marĩ quetibũjɓetiyama. ¹³ Tunu bairoa, ria capairiya wĩno jũgori tutuaro ocoturi caáto, jopo paio cañuetie witinucũña. Caĩtopairã cũã jopo cawitirorea bairo roro bobooro na caĩrĩjẽ cañuetie witinucũña na risero na caĩrĩjẽ. Tunu bairoa ñocõã na caátiwãrẽ mawijiari capetieto nocãrõ canaitĩãrõɓꝛꝛꝛꝛ cayasirãnrẽ bairo niñama caĩtopairi majã cũã.

¹⁴ Enoc cawāmeꝛꝛꝛꝛ ānacũ, Adán berore jĩcã wãmo peti ɓga pẽnirõ cãnacãã tuti bero macããcũ ānacũ cũã atore bairo ĩ quetibũjɓayayupĩ caĩtopairãrẽ Dios cũ caátipeere: “Marĩ Quetiupau capããrã ángelea majã miles netõrõ cãrõ majũ mena caacãre cũ ñiñajowũ. ¹⁵ Nipetiro ati ɓmũrecóo macããnarẽ na iñabesei acũ baiwĩ. Cañuenarẽ na rei acũ majũ baiwĩ, na carorije wapa. Nipetiri wãme roro na caátie wapa, tunu bairoa roro caãna majũ ānirĩ cãrẽ roro na caĩɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛɓerique wapa roro popiye na baio joroque na átigũ baiwĩ. Na, cañuenarẽ na rei acũ baiwĩ,” ĩ quetibũjɓayayupĩ Enoc ānacũ Dios cũ camasĩõrõ jũgori. ¹⁶ Na, cañuena cariape tũgoetinucũñama. Nipetiri wãme marĩ quetiuparã na caquetibũjɓerijere boetiri tiere nipetiro ɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛpainucũñama. Na rupau caborore bairo jeto ɓtioro na caátie ũnierẽ bonucũñama. Tie ũnie jetore ɓtioro macãnucũñama. Bairi yua, botiorique mena tutuaro, “Jãã, cañnimajũrã jãã āniña,” ĩ ɓꝛꝛꝛꝛꝛꝛnetõnucũñama camasãrẽ. Tunu aperã camasãrẽ netõjãñurõ na ĩroanucũñama, ĩtori apeye na cacũgorije ũnierẽ borã.

Amonestaciones a los creyentes

¹⁷ Mũjãã roque ɓɓ bairãrẽ bairo caãna, ɓɓ camairã narẽ bairo baieticõãña. Marĩ Quetiupau Jesucristo yarã apóstolea majã na caĩquetibũjɓcũrĩqũẽrẽ tũgoñaña mũjãã cũã. ¹⁸ Atore bairo mũjãã ĩ

quetibujuyupa mai: “Catusari yutea caño añigarāma camasā caītopairi majā majū. Dios yaye quetire roro caīboyetieperā capāārā nigarāma. Na rupau caborore bairo jeto caāti majā ūna nigarāma,” mujāā ī quetibujuyupa. ¹⁹ Na ūna, caītopairi majā roque caroaro jīcārō marī ānimasīētīō joroque caāna niñama. Ati ʼmurecōo macāāna roro na caātiānie ūnie jetore ātiāninucūñama. Bairo caāna ānirī Espīritu Santo Dios Yeri majūrē cacūgoena majū tuanucūñama.

²⁰ Mujāā roque, yu bairārē bairo caāna yu camairā, nocārō cañurījē Dios mena tūgoñatutuariquere jānaeticōāña. Maijūgoya tocānacā rūmua Jesucristo mena mujāā cañierē. Tunu bairoa Espīritu Santo Dios Yeri majū mujāārē cū camasīōrījē jūgori Diore cū jēninucūña. ²¹ Caroaro āmeo āticōā ninucūña, marī Pacu Dios caroa cū cajorijere marī cū cajocōāniparore bairo īrā. Bairo āticotecōā ninucūña marī Quetiupau Jesucristo nocārō marīrē camai ānirī yeri capetietiere marī cū cajopa rūmu caetaparo jūgoye mai.

²² Bopacooro na iñaña aperā pūgani cārō tūgoñarī catūgoñawēpūēnarē. Cariupe na quetibujuya na ūnarē, caroaro na tūgoñanemo joroque īrā. ²³ Na ūna peeropu caábujiorārē na jūátinemoña, na yeripu Jesucristo mena na tūgoñatutuo joroque īrā. Aperā noa ūna rorije caāticōānigarā cūārē na iñamaiña. Bairāpua, maijūgoya. Mujāā yeripu roro na caātiere mujāā tūgousare mujāā cūā. Roro na caātiere iñajesotimajūcōāña.

Alabanza final

²⁴⁻²⁵ Yu yarā, yu bairārē bairo caāna, marī Pacu Dios jīcāñā caācū marīrē canetōōrīcū jeto wātī roro marīrē cū caātigarijere ēñotamasīñami, roro marī catāmuoetiparore bairo ī. Bairo marī cū caāto, ñe ūnie cawapa mánarē bairo cūtu marī etagarā. Useanirīqūē mena cū caasiyarije cabauro riapepu marī etagarā. Bairi cūrēā to āmarō caasiyarije cū yaye. Nocārō cū carotimasīrījē cūā cū jetorea to āmarō. Ati ʼmurecōo cūā cū jūgori to baimasīāto. Tore bairo to bai āmarō marī Quetiupau Jesucristo jūgori. Cajūgoyepu cūārē, ati yutea cūārē, bairi tocānacā rūmua bairo jeto to baicōāninucū āmarō. Bairoa to baiāto, marī ī basapeoya yua marī Pacu Dios majūrē.

Tocārōā niña atie queti yu cawoajorije.

EL APOCALIPSIS

La revelación de Jesucristo

¹ Y_u yarã, atie y_u cawoatupee, Dios cã macã Jesucristore catusari rãmu caãno cabaieere cã caátibuio ññojũgoyetirique majũ niña. Cã, Jesucristo pũame cã yarã, cã caquetibũjurotiji majãrẽ tie yoaro mee cabaieere cã quetibũjurnetõrotio joroque Ñ, tiere cã átibuio ññojũgoyetiwi. Bairi Jesucristo pũame y_u, Juan cawãmecũcũ, cã yau cã carotimajũãrẽ tie nipe-tirije cabaieere y_u quetibũjũ rotijoyupi cã yau ángel mena jũgori yua. ² Tie nipe-tirije y_u caññarĩqũẽ caãnorẽ bairo cariape majũ quetibũjũrique niña. Atie quetibũjũrique Dios yaye caroa queti Jesucristo cãã y_u cã caquetibũjũmasĩõrĩqũẽ queti majũ niña.

³ Bairi ñiña yua: Useanirĩ cã ãmarõ ni jĩcãũ ùcũ atie cabaiee y_u cawoa-turijere cabuenucũã. Tunu bairoa useanirĩ na ãmarõ atie Dios yãre cã caquetibũjũrije y_u cawoaturijere caroaro catũgõusanucũrã yua. Tunu bairoa atie cabaiee y_u cawoaturije cañquetibũjũrore bairo jĩcãrõ tãni caátipeyorã useanirĩ na ãmarõ. Merẽ ati ùmũrecõo capetipa rãmu cõñarõ majũ baiya. Bairi tie quetire caroaro na tũgõusaáto.

Juan escribe a las siete iglesias

⁴ Y_u, Juan cawãmecũcũ, majãã Asia yeparũ caãna, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã macãã macããna ñubueri majãrẽ majãã woajõ y_u átiya. Marĩ Quetiupaũ cañnijũgoricũ, ãme cããrẽ caãcũ, tunu ati yeparũ caatĩpaũ pũame cã yaye caroa macããjẽrẽ majãã cã jonemoáto. Caroaro yeri jõrõ ãnimasĩrĩqũẽ cããrẽ majãã cã jonemoáto. Torea bairo jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ, Dios carotimasĩ cã caruiro riapepũ caãna Espĩritu Santo cãã caroare majãã na jonemoáto. ⁵ Tunu bairoa marĩ Quetiupaũ Jesucristo cariapea Dios yaye quetire caquetibũjũnetõũ cãã caroare majãã cã jonemoáto. Cã pũame cariacõatacũ nimicũã cacatitunu jũgoricũ majũ niñami. Ati yepa macããna quetiuparã reyes majã nipetiro cããrẽ carotimasĩ majũ niñami. Bairi tunu nipetiro ati yepa macããnarẽ camai majũ niñami. Bairo marĩrẽ camai majũ ãnirĩ marĩ carorije wapare netõgũ, cã majũã roro pajĩãecori marĩ riabojayupi. ⁶ Tore bairo marĩ cã cariabõjarije jũgori cã mena carotimasĩparã marĩ ãnio joroque marĩ ámi. Dios cã pacũ yarã, cã yaye macããjẽrẽ caquetibũjũrã sacerdotie majã marĩ ãnio joroque marĩ ámi. ¡Bairi cã jetorea cã caasiyabatorije nocãrõ cã catutuarije to ãnicõã ninucũãmarõ tocãnacã rãmuã! Bairoa to baiáto.

⁷ ¡Jã, ññamũgõõjõñijate majãã ùmũrecõõpũre!

Merẽ atĩyami Cristo oco buseri watoapũ.

Bairo cã caató nipetiro ati ùmũrecõõ macããna camasã qũññagarãma.

Cũrẽ ãpõã besuro mena cã warure cajareoricarãpũ cãã qũññã acũamajũcõãgarãma.

Tunu bairoa nipetiro camasã poari ati ùmũrecõõ macããna tutuaro mena cã caató ñña acũari, butiõro otigarãma.

¡Tame, roro majũ tãmũõgarãma! Bairopũã, bairoa to baiáto.

⁸ Tirãmũpũã cañnijũgoricũ, ãme cããrẽ caãnicõãninucũũ, tunu nemo ati yeparũre caatĩpaũ marĩ Quetiupaũ Dios pũame atore bairo ññami: “Y_uã, Alfa, bairi Omegare bairo caãcũ y_u ãniña. Cañnijũgoripaũpũã cañnijũgoatãcũ carotimasĩ y_u ãniña. Tunu bairoa y_uã y_u ãniña nipetiro

ati umurecáo macããjê to petio joroque caátipau,” ññami marĩ Quetiupau catutuañ, nipetiro ati umurecáo macããjêrê caqũenorĩcũ majũ yua.

Una visión del Cristo glorioso

⁹ Yu, Juan, mujãã yau, mujããrêã bairo caãcũ yu ãniña. Bairi yu cãã mujããrêã bairo Jesucristo mena caãcũ ãnirĩ Dios cã carotimasĩrĩpauyu caãnipau majũ yu ãniña. Yu cãã mujããrêã bairo Jesucristo jũgori popiye yu tãmuonucũña. Bairo popiye tãmuomicãã, Dios yure tũgoñatuarique cã cajoro jũgori popiye yu catãmuonucũrĩjêrê yu nucãnetõmasicõãnucũña. Dios yaye queti cariapea Jesucristo cãã yure cã caquetibujunetõrĩqũê quetire yu caquetibujunucũrĩjê jũgori, Patmos yucũroaryu yu cũrocawã, yure caboena. Bairi ti yucũroaryu yu ãmu ti watoare yua. ¹⁰ Topu yu caãno yua, atore bairo baiwu: Jĩcã rãmu marĩ Quetiupare marĩ cabasapeonucũrĩ rãmu caãno yu cañubueãno, Dios Yeri Espĩritu Santo cã catutuarije mena jũgori cabũuocajorije busuriquere yu tãgowu. Yu usaro pũame tutuaro busurique cabũuocajorijere yu tãgowu. Bũtiro trompeta mena putiricaro cãrõ majũ tutuaro busurique busuocajowu tame. ¹¹ Atoare bairo yure ĩ quetibujucajowu: “Juan, ãme mu caĩñarĩjê nipetirijere jĩcã tuti papera tutipũ woajeya. Bairo tiere woajeri, Asia yepa macããna ñubueri majã jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã macãã macããnarê na mu woajowa. Ati macãã macããnarê na mu woajowa: Efeso macããna, Esmirna macããna, Pãrgamo macããna, Tiatira macããna, Sardis macããna, Filadelfia macããna, bairi Laodicea macããna cããrê na mu woajowa atie mu caĩñarĩjê quetire,” ñi quetibujuwu busurique pũame yua.

¹² Bairo yure caĩbusuocajoro tãgori yua, yu ãmejore ññajowu, yure cabũũure qũĩñagn. Bairo ãmejore ññajou yua, tame, jĩñaworica tutuu jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã tutuu majũrê ñiñabócawu. Ti tutuu pũame oro mena qũẽnorĩcã tutuu majũ ãmu. ¹³ Tunu bairoa jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã tutuu jĩñaworica tutuu watoaryu caãcũ jĩcãã camasocu bauriquere bairo cabauriquescũre cã ñiñabócawu. Cã pũame jutiro cayoaro, cã rũporipũ caetarore jãñawĩ. Rupawu ãmu cã jutiro. Tunu apeyera orowê mena cã cotia caũmarõ cãrõ esaro wẽñawĩ. ¹⁴ Cã poa cãã lana oweja poa, o cayũsuario jũgori oco buseri cañarĩjê nieve cãrõ majũ botirije ãmu. Tunu cã caapee cãã peero caũrõrê bairo majũ tutuaro asiyawu. ¹⁵ Tunu bairoa cã rũpori cãã ãpõã bronce peeropũ joeri caroaro na capaaqũẽnorĩqũê caroa caasiyarore bairo majũ bũtiro asiyawu. Cã cabũsuata cããrê, nocãrõ poero paio cabũsurore bairo tutuaro busuwĩ. ¹⁶ Bairi cã wãmo cariape nũgõãrê jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ ñocõãrê na cãgowĩ. Bairo tunu cã riseropũ ñosẽricãpãĩ pũga nũgõãtu caoro cacãgoripãĩ, caoripãĩ majũ witiwu. Cã riape cãã nocãrõ tutuaro majũ asiyacãnamuwũ. Muipũ umureco macããcũ cã caasiyarije nipetiro cãrõ majũ asiyawu.

¹⁷ Tie cabairijere ñña acuari yua, cariacãre bairo cã rũpori tũpũ yu ñaroca cũmucoãpũ. Bairo yu cañaroca cũmurõ cã wãmo cariape nũgõã mena yu pããñarĩ atore bairo ñiwĩ: “Juan yu uwieticõãña. Yu, caãnicõã jũgoatãcũ majũ yu ãniña. Tunu ati umurecáo macããjê nipetirijere to petio joroque caátipau majũ yu ãniña. ¹⁸ Tunu bairoa caãnicõãninucũũ majũ yu ãniña. Yure na carajĩarocamiatacããrê, cacatitunu jũgoricũ majũ yu ãniña. Bairi tocãnacã rãmu yu ãnicõã ninucũgu yua. Yu, yu ãniña camasã

na cayasibujiopeere canetõõ majũ. Bairi yũre catũgousarã peeropũ yasietigarãma.

¹⁹ “Bairi Juan, tie mũ caĩñaataje, atie cabaiatajere woajeya. Æme ato cabairije, apeye ato jũgoye cabaĩpee, mũ caĩñaapee cũãrẽ mũ woatujewa,” ñi quetibũjũwĩ. ²⁰ Bairo ñi quetibũjũ yaparori, atore bairo ñinemoĩ tunu: “Ñocõã, bairi jĩñaworica tutuu mũ caĩñarjẽ cabairijere, camasã na camasĩetĩerẽ mũ yũ quetibũjũgũ. Atore bairo baiya: Yũ wãmo cariape nũgõãrũ yũ cacũgorã ñocõã jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ caãna mũ caĩñaatanarẽ bairo niñama yũ yarã yũ caquetibũjũroticũrĩcãrã. Ñubueri majã jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã poa macããnarẽ caquetibũjũrã ángelea majãrẽ bairo caãna niñama ñocõã yua. Torea bairo tunu jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã tutuu jĩñaworica tutuu cãã yũ ya poari jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã poa caãna ñubueri majã poarire cõñarõ baiya. Tore bairo cabairijere merẽ mũ masĩña yua,” ñi quetibũjũwĩ.

2

Mensajes a las siete iglesias. El mensaje a Efeso

¹ Bairo ñ quetibũjũ yaparo yua, ñiwĩ: “Yũ yarã, ñubueri majã Efeso macããnarẽ cajũgobueãcũrẽ atore bairo cũ mi quetibũjũ woajowa:

‘Bairo iñami cã, ñocõã jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ cũ wãmo cariape nũgõãrũ cacũgou. Tunu bairoa jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã tutuu jĩñaworique oro mena qũenorĩcã tutuu watoarũ caãñesẽãũ majũ atore bairo iñami: ² Mũjãã, Efeso macããna, mũjãã caãtiãnie nipetirijere yũ masĩcõãña. Tutuaro popiye yũ yaye macããjẽrẽ mũjãã paãninucũña. Caroarõ yerijõrõã popiye tãmũomirãcũã, aperãrẽ na mũjãã quetibũjũcõã ninucũña tocãnacã rũmũa. Carorije caãtiãnipairã mũjãã watoa caãna cũãrẽ tocãnacãnia na mũjãã boetinucũña. Tie cũãrẽ yũ masĩña merẽ. Aperã apóstolea majã mee nimirãcũã, “Jãã, apóstolea majã majũ jãã ãniña,” caĩrã cũãrẽ merẽ caroarõ na mũjãã iñacõña besemasĩcõãnucũña. Bairo na cabuerijere iñabese masĩrĩ, cariapea caĩtopairã na caãnierẽ mũjãã masĩcõãnucũña yua. ³ Yũre tũgousajãnaena, tocãnacã rũmũa yũ mena mũjãã tũgoñatutuacõã ninucũña. Tocãnacã rũmũa yũ yaye queti jũgori bũtiorõ popiye tãmũomirãcũã, mũjãã jutietiya.

⁴ ‘Bairo mũjãã cabaimiatacũãrẽ, jĩcã wãme mũjãã yũ caĩpee niña. Caãnijũgoripũ yũre mũjãã camairĩcãrõrẽ bairo ãmerẽ yũ mũjãã maiẽtĩña. ⁵ Bairo mũjããrẽ ñiña: Tũgoñanemoña caãnijũgoro yũre mũjãã camairĩqũẽrẽ. Roro mũjãã cabairijere Dios mena tũgoñaqũẽnorĩ caãnijũgoro mũjãã caãtiãni jũgoricarore bairo átijũgoya tunu. Bairo mũjãã caãpericõãta, yoaro mee yũ águ mũjãã tũrũ. Popiye mũjãã tãmũo joroque mũjãã yũ átiyu. Roro mũjãã caãtiere Dios mena mũjãã cabũsũ qũẽnoeticõãta, mũjãã quetiupũ jĩñaworica tutu, oro tuture bairo caãcũrẽ cũ yũ neweyocõãgũ. ⁶ Bairo mũjãã cabaimiatacũãrẽ, bairorũa jĩcã wãme niña caroarõ mũjãã caãtiãnie. Yũrea bairo nicolaítas majã na caãtiãnajẽ cãtiere mũjãã boetinucũña.

⁷ ‘Bairi mũjããrẽ ñiña: Mũjãã, Efeso macããna, caãmoocũna mũjãã ãniña. ¡Bairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mũjãã ñubueri majã poarire cũ caquetibũjũrijere caroarõ tũgopeoya! Bairi caroarõ catũgousarãrẽ bairo iñami Dios: Noa ùna carorije macããjẽrẽ canetõnucãrãrẽ caroa catiñũrĩqũẽ majũrẽ na yũ jogũ. Caticõãnajẽrẽ cajoricũ yucũ ımparecõo

Dios tɯpɯ caāni rícare na yɯ ɯgarotigɯ, ññami,' na mi woajowa to Efeso macãānarē," ñirotiwĩ.

El mensaje a Esmirna

⁸ Ñ yaparo, bairo ñinemowĩ tunu: "Atore bairo na mi woajowa ñubueri majã bairi na quetiuparã Esmirna macãāna cūārē:

'Bairo ññami mujãā, Esmirna macãānarē caānijūgoricɯ, ape rɯmɯpɯ cūārē caānicōāniyaparopɯ pɯame. Cariacoatacɯ nimicūā tunu cacati-tunuricɯ majũ mujãārē bairo ñ quetibɯjuyami: ⁹ Nipetiro roro popiye bopacooro mujãā cabainucũrĩjērē yɯ masĩña. Ñe ũnie cacūgoena cabopacarã mujãā caānie cūārē yɯ masĩña. Bairãpɯa cariape majũrã Dios jūgori ñe ũnie carɯsaena paio apeye ũnie cacūgorārē bairo caāna majũ mujãā āniña. Apeyera judío majã mee caāna caĩtopairã roro majũ mujãā na cabɯsɯpainucũrĩjē cūārē yɯ masĩña. Na pɯame, "Judío majã majũ jãā āniña," mɯnana ñtonucũñama, wãtĩ ya poa macãāna cū yarārē bairo caāna nimirãcūā yua. ¹⁰ Bairi roro popiye bopacooro mujãā cabaipere tūgoña uwieticōāña. Bairɯa, wãtĩ preso jorica wiipɯ mujãā mena macãāna jicãārārē na cūreo joroque na átigɯmi. Dope bairo nipetiro mujãā caátianierē masĩgɯ, wãtĩ tore bairo átigɯmi. Bairãpɯa, pɯga wãmo cānacã rɯmɯa popiye bopacooro mujãā tãmɯogarã. Bairi tocānacã rɯmɯa caroaro jicãrō tãni jeto Dios mena áticōā ninucũña mujãā cariarĩ rɯmɯpɯ yua. Bairo mujãā caátimasĩrō, yɯ pɯame tie wapa caticōānājē yeri caroa majũrē mujãā yɯ jogɯ.

¹¹ 'Mujãā, Esmirna macãāna, caāmoocɯna mujãā āniña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majũ mujãā ñubueri majã poarire cū ca-quetibɯjuriyere caroaro tūgopeoya! Bairo noa ũna tiere tūgousari yua, carorije macãājērē canetōnucãrã pɯame di rɯmɯ ũno popiye tãmɯoetigarãma ɯmɯrecóopɯre yua. Pɯgani cãrō rianemoetigarãma Diotɯ ɯmɯrecóopɯre, ññami,' na mi woajowa to Esmirna macãānarē," ñirotiwĩ.

El mensaje a Pérgamo

¹² Bairo ñ quetibɯjɯ yaparori bero, bairo ñinemowĩ tunu: "Juan, aperã ñubueri majã Pérgamo macãāna cūārē na mɯ quetibɯjɯ woajowa. Bairo na miwã:

'Atore bairo ñ quetibɯjɯyoyami mujãā Pérgamo macãāna ñubueri majārē, ñosēricãpãĩ caoripãĩ pɯga nɯgōātɯ caoripãirē cacūgoɯ pɯame: ¹³ Yɯ masĩña mujãā cabairijere: Mujãā pɯame wãtĩ cū carotimasĩrĩ macã, cū caāninucũrĩ macã tɯpɯ mujãā āninucũña. Tiere yɯ masĩña. Bairo ti macãtɯ caāna nimirãcūā, caroaro yɯ caborore bairo jeto mujãā átiāninucũña. Bairãpɯa, yɯ yaye quetire catūgousarã ānirĩ yua, yɯ yaye quetire cariapea mujãā tūgoɯsacōā ninucũña. Mujãā pitietiya tie quetire. Yɯ yɯ, yɯ bapa cañɯ, yɯ yaye quetire caquetibɯjɯbojɯ An-tipas cawãmecɯcɯre cū pajjãrocawã ti macã wãtĩ cū caānimacã macãāna. Bairo cū na caátimajũcōāmiatacūārē, tiwatoa caāno cūārē yɯre mujãā tūgousajãnaepũ.

¹⁴ 'Bairo caroaro mujãā caátianimiatacūārē, bairopɯa, peeto ũnoa niña roro mujãā caátianierē yɯ caquetibɯjɯpee. Ati wãmerē roro mujãā átinucũña: Mujãā mena macãāna jicãārã wãtĩ Balaam cawãmecɯcɯ cū caátirotiore bairo roro majũ carorije macãājērē átiāninucũñama. Na, Balaam yaye bueriquere capitigaenarē na mujãā qũēnocũnucũña. Cū, Balaam pɯame apeĩ Balac cawãmecɯcɯre roro israelita majārē

na ïto rotiyawĩ tirũmũpũre. Atore bairo qũĩtorotiwĩ israelita majãrẽ: “Diore netõnũcãgũ, camasã na cawericarã na jũgũẽãrẽ na canuniataje waibũtoa riire na majũrẽã na ũgarotiya. Tunu bairoa na rupau caborore bairo na majũ rupau mena na átiepeãto,” qũĩ bũsũjãwĩ Balaam, Balare. ¹⁵ Tunu bairoa apeyera majãã mena macããna jĩcããrã nicolaítas majã na cabuerije carorije macããjẽrẽ capitigaenarẽ na majãã qũĩenocũnucũña. ¹⁶ Bairi majããrẽ ñiña: Dios pũamerẽ cũ tũgousari, roro majãã caátĩãnierẽ tãmurĩã cũ bũsũqũẽnoña. Bairo majãã caápericõãta, yũ pũame jicoquei átĩ, yũ ñosẽrĩcãpãĩ yũ riseropũ caw- itiripãĩ mena na nipetiro carorãrẽ na yũ reiãgũ yua.

¹⁷ ‘Mujãã, Pérgamo macããna, caãmoocũna mujãã ãniña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cũ caquetibũjũrijere caroaro tũgopeoya! Bairo noa ũna tiere tũgousari yua, carorije macããjẽrẽ canetõnũcãrãrẽ ũgarique manã yasieropũ caãnie caroa majũrẽ na yũ ũgarotigũ. Tunu bairoa ũtãpãĩ cabotiripãĩ, cawãma wãme woaturicãpãĩ majũrẽ na yũ jogũ. Ni ũcũ tipãĩ woaturique catusarijere masĩcũmĩ. Tipãirẽ yũ cajou jeto masĩgũmĩ, ñĩnamĩ,’ na mi woajowa to Pérgamo macããnarẽ,” ñirotiwĩ.

El mensaje a Tiatira

¹⁸ To Pérgamo macããnarẽ yũ quetibũjũyaparori bero, bairo ñinemowĩ tunu: “Juan, aperiã ñubueri majã Tiatira macããna cããrẽ na mũ quetibũjũ woajowa. Bairo na miwã:

‘Atore bairo ï quetibũjũyoyami Dios macũ mujãã, Tiatira macããna ñubueri majãrẽ. Peero caãrĩjẽrẽ bairo cacaapee asiyaũ majũ mujããrẽ ï joyami. Tunu apeyera cũ rũpori ãpõã bronce joerique caroa caasiyarijere bairo carũpooricũcũ pũame mujããrẽ atore bairo ï quetibũjũyoyami: ¹⁹ Mujãã caátĩãnie nipetirije yũ masĩña. Camasãrẽ caroaro na mujãã ñĩnamaiña. Yũ mena mujãã tũgoñatutuaya. Camasã cabopacarã cããrẽ caroaro na mujãã juátinemonucũña. Tunu bairoa popiye tãmũonucũmirãcũã, yeri jõrõã yũ yaye quetire tocãnacã rũmũa na mujãã quetibũjũcõã ninucũña. Tunu bairoa yũ masĩña, yũre mujãã camasĩjũgoripau caãno caroaro mujãã caátato netõjãñũrõ ãmerẽ caroaro átiãna mujãã átiya.

²⁰ ‘Bairo caroaro mujãã caátĩãnie caãniamiatacããrẽ, jĩcã wãme nicõãña mujããrẽ yũ caĩpee. To caãcõ Jezabel cawãmesũcore cõ mujãã qũĩenocũña. Aperiopũ cõ mujãã árotietiya. Cõ pũame, “Dios cũ caquetibũjũrotijorico yũ ãniña,” ñmiocũã, cõ cabuerije mena, yũ yarã, yũ yaye quetire ca- quetibũjũrãrẽ na ïtonucũñamo. Na rupau caborore bairo roro na rupau mena na átiepeo joroque na ïtonucũñamo yũ yarãrẽ. Tunu bairo wericarã na jũgũẽãrẽ na cajorije waibũtoa riire, “Mujãã majũ cãã ũgaya tiere. Tie ũgaata, ñjãñũña,” na ïtoquetibũjũnucũñamo. Tie, bairo cõ caĩto quetibũjũrijere yũ boetiya. ²¹ Yũ pũame merẽ cõrẽ yoaro ñĩñacote ãniniña, roro cõ caátiere yapapuari Dios mena cõ cabũsũqũĩenopeere bori yua. Cõ pũame tore bairo átigaetiri, cõ caátĩãnierẽ jãnagaetiyamo. Roro cõ rupau caborore bairo caãmũa mena cõ caátiepenucũrĩjẽ cããrẽ jãnagaetiyamo. ²² Bairi popiye cõ tãmũo joroque yũ átigu cõ yaye wapa yua. Yoaro riaye jeto cõ ria rũmũ cutio jorique cõ yũ átigu. Torea bairo cõ mena roro na rupau caborore bairo caátinucũrã cãã popiye na tãmũo joroque yũ átigu. Cõ, cõ caátĩãnierẽ bairo roro na caátĩãnierẽ Dios mena tũgoña yapapuari na cajãnaeticõãto, yoaro popiye na baiãnio joroque

na yu átigu na cūārē. ²³ Cō pūnaa cūārē na yu pajīāre peyocōāgu. Tore bairo yu caáto ĩña yua, nipetiro ñubueri majā poari puame atore bairo ĩ masīgarāma: “Dios, pupea marĭ yeripũ, marĭ catūgoñarĭjēpũ cūārē camasĭ majũ niñami,” ĩ masīgarāma camasā. Bairo mujāā tocānacāũpũrea di wāme ũno mujāā caátĭānimasĭrĭcā wāme cārō mujāā yaye wapare yu jogũ. ²⁴ Mujāā, Tiatira macāāna, cō cabuerije macāājērē caboena, bairi wātĭ cū catutuarije macāājē camasā na camasĭētājē niña, na caĭrĭjē cūārē caboenarē atore bairo mujāā ñiña: Ape wāme átajere mujāā yu átĭrotinemo peoetiya. ²⁵ Āme mujāā caátĭānimasĭrōrēā bairo caroaro átĭcōā ninucũña caroa wāmerē. Nemo ati yepapũ yu tunuatópũ cūārē bairoa mujāā átĭcōā ninucũwā.

²⁶ Bairo carorije macāājērē canetōnũcāpetĭrā, yu caborore bairo caátĭjĭāti yaparoetarārē camasā poarire na rotimasĭō joroque na yu átigu. ²⁷ Yu Pacũ rotimasĭrĭqũērē yu cū cajoricarorea bairo yua narē na yu jogũ rotimasĭrĭqũērē. Bairo yu cajoro jūgori yua, camasā poari nipetĭrore caroaro majũ na rotimasĭgarāma. Tutuaro mena na rotimasĭgarāma. Carorā cañuena cūārē jotũ rĭrũre pawabatorerĭcarore bairo na regarāma na, na cañuetie wapa. ²⁸ Tunu bairoa cañũ busuri ñocō majũ cūārē na yu jomajũcōāgu carorijere caboeti majārē yua.

²⁹ ‘Mujāā, Tiatira macāāna, caāmoocũna mujāā āniña. ¡Bairi Espĭritu Santo Dios Yeri majũ mujāā ñubueri majā poarire cū caquetibũjurĭjere caroaro tūgopeoya!’ na mi woajowa to Tiatira macāānarē,” ñĭrotiwĭ.

3

El mensaje a Sardis

¹ Bairo ĩ quetibũju yaparori bero, bairo ñĭnemowĭ tunu: “Juan, aperā ñubueri majā Sardis macāāna cūārē na mũ quetibũju woajowa. Bairo na miwā:

‘Atore bairo ĩ quetibũjujoyami Dios Yeri jĭcā wāmo peti pũga pēnĭrō cānacāũ Espĭritu majũrē cacũgou. Cū wāmopũ jĭcā wāmo peti pũga pēnĭrō cānacāũ majũ ñocōārē cacũgou atore bairo mujāā ĩ joyami: Mujāā caátĭānie nipetĭri wāmerē yu masĭña. Cacatĭrā majũ caānĭparā nimirācũā, āmerē carĭarĭcarārē bairo majũ mujāā āniña. Tiere yu masĭcōāña. ² Yu yarā, masacatiya. Āme caroaro mujāā caátĭānierē nemojāñurō átĭnemo jūgoyecusa. Tiere átĭjānaeticōāña. Mujāā puame caroa macāājērē átĭjānarā mujāā baiya. Bairi jĭcā wāme roro mujāā caátĭānierē ñiñanucũña. Tie bairo mujāā caátĭnucũrĭjē carĭape átaje mee niña Dios cū cañĭajoro. ³ Masacatĭri tūgoña nemoña tunu Dios yaye quetire mujāā na caquetibũju jūgoriquere. Tie queti jetore tūgousacōā ninucũña. Mujāā carorije wapare tūgoña yapapuari Dios puamerē cū tūgousaya tunu. Tore bairo caroaro masacatĭrique mena Diore tūgousari mujāā caāmerĭcōāta, tāmurĭā mujāā tũpũ yu átigu yajari majōcũre bairo yua. “Cū acũmi,” yũre mujāā caĭyueti rāmũ caāno mujāā yu popiye peyopũ átigu.

⁴ ‘Bairo roro jĭcāārā to Sardis macāāna mujāā caátĭānĭmatācũārē, nocānacāũ ũna niñama roro di rāmũ caátĭāmerĭnucũrā. Jutĭro cabotĭrore caũguerĭ tuenarē bairo niñama. Na roque yu mena nĭgarāma. Yu mena jutĭi cabotĭrijere jānarĭ, yu mena ñesēāgarāma, tore bairo caátĭecoparā majũ caāna ānĭrĭ yua. ⁵ Bairi na ũna canetōnũcāpetĭrā, caroaro caátĭjĭāti yaparoetarā tore bairo nocārō caroa cabotĭrijere jutĭi jāñagarāma. Na

wāmerī cūā coseetigarō cacatirā majū wāmerē woaturica tutipū cūārē. Yū Pacū Dios cū caññajoro pūame roque caroaro majū na ññajessori, “Yū yarā niñama,” cū ñinemoḡu. Cū yarā āngele majā na caññajoropū na yū juátinemoḡu.

⁶ ‘Mujāā, Sardis macāāna, caāmoocūna mujāā āniña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majū mujāā ñubueri majā poarire cū caquetibujarjijere caroaro tūḡousaya!’ na mi woajowa to Sardis macāānarē,” ñirotiwī.

El mensaje a Filadelfia

⁷ Bairo ñi quetibujuri bero, bairo ñiwī tunu: “Juan, aperā ñubueri majā Filadelfia macāāna cūārē na mū quetibujū woajowa. Bairo na miwā:

‘Atore bairo ī quetibujujoyami cañūu, cariape caācū, mujāā Filadelfia macāānarē. Quetiupau Rey David ānacū yaro llave jope pāāricārōrē cacūḡou carotimasi majū mujāārē quetibujujoyami. To llave mena jopere cū capāārō, noa ūna biamasiētīñama. Tunu bairoa to llave mena cū cabiata, noa ūna ti jopere pāāmasiētīñama. Cū, tore cacūḡou pūame mujāārē ññami: ⁸ Mujāā caātiānie nipetirijere yū masīña. Tūḡoya mai yū yarā: Mujāā riapepū jopere yū pāāñucōña, mujāā cajāāmasīparore bairo ī. Ti jopere noa ūna biamasiētīgarāma. Mujāā pūame netōñucārō majū mujāā yeri tūḡoñatutuaetiya. Baimirācūā, yū yaye quetire caroaro mujāā tūḡousaya. Yūre mujāā teetiya. ⁹ Wātī ya poa macāāna, judío majā āmerīmirācūā, “Judío majā jāā āniña,” cañtopairārē mujāā na ĩroao joroque na yū átigu. Na ḡupopatuuri mena etanumurī mujāā na ĩroao joroque tutuaro na yū átiroḡigu. Bairo mujāā yū caátiroḡiñarē ññarī yua, cariapea masīgarāma mujāā yū camairījērē. “Dios yarā majū niñama na roque,” ĩrī mujāā ññagarāma. ¹⁰ Mujāā pūame yū carotirore bairo cariape mujāā átīcōā ninucūña tocānacā ḡūma. Bairo mujāā cabairo jūḡori mujāā yū juátinemoḡu. Ati umārecōo capetiro, nipetiro ati yepa macāānarē tutuaro cū caññabeseri ḡūma caetaro, mujāā yū juátinemoḡu.

¹¹ “Tāmurīā mujāā tūpū yū átigu. Bairi āme caroaro mujāā caātiānierē átīāñijānaeticōāña. Bairo jeto mujāā caātiāmata, noa ūna mujāā yaye caāñipeere yasiobojaetigarāma. ¹² Bairo noa ūna carorije macāājērē canetōñucāpetirārē Dios ya wii templo wii macāā bota caāñimajūrī botare bairo na yū cūḡu. Bairo caāna āñirī di ḡūma ūno Diore cū aweyoetigarāma. Napūre Dios ya wāme majū na yū woatugū. Tunu bairoa yū Pacū ya macā wāme cūārē napūre yū woatugū. Cawāma macā Jerusalén umārecōopū caatiata macā wāmerē napūre yū woatugū. Yū ya wāme cawāma wāme cūārē napūre yū woatugū.

¹³ ‘Mujāā, Filadelfia macāāna, caāmoocūna mujāā āniña. ¡Bairi Espiritu Santo Dios Yeri majū mujāā ñubueri majā poarire cū caquetibujarjijere caroaro tūḡousaya!’ na mi woajowa to Filadelfia macāānarē,” ñirotiwī.

El mensaje a Laodicea

¹⁴ Bairo ñi quetibujū rotiyaparori bero, bairo ñiwī tunu: “Juan, aperā ñubueri majā Laodicea macāāna cūārē na mū quetibujū woajowa. Bairo na miwā:

‘Atore bairo ī quetibujujoyami Dios macū mujāā Laodicea macāāna ñubueri majārē. Cariape caācū, cariape cañquetibujū majū mujāārē quetibujujoyami. Nipetiro Dios cū caqūēnorīqūē ati umārecōo macāājē upau majū mujāārē ī quetibujujoyami: ¹⁵ Mujāā caātiānie nipetirijere yū masīña. Oco caasietie, cayūsuāetiere bairo mujāā āniña.

Tiere yu masiña. Bairi oco cayusuarije, o caasirijere bairo jicoqueia mujãã caãmata roque, ñubujoro. ¡Mujãã ruame tore bairo cabaiparã nimirãcũã, tore bairo mujãã baietiya! ¹⁶ Oco cayusua, asipotietiere bairo mujãã ãniña yu caññajoropure. Bairo mujãã cabairoi, ti ocere muñoreire bairo mujãã yu recoagu cayoaropu. ¹⁷ Mujãã ruame, “Cadintero cãgorã majũ marĩ ãniña. Ñe ñnie marĩrẽ rusaetiya. Jĩcãrõ tãni caroaro marĩ átiãniña,” mujãã ï tãgoñanucũña. Bairo ïmirãcũã, camasã catiena majũ mujãã ãniña. Cabugoro macããna caĩtopairã mujãã ãniña. Dios yaye macããjẽrẽ cacũgoena, cacaapee mãna, cajutii jãñaenarẽ bairo roro mujãã baiya Dios cũ caññajoro. ¿Dise ruamerẽ mujãã cãgorãati? Æme mujãã cacũgorije cawapa manie majũ tuacõãña. ¹⁸ Bairi mujããrẽ yu quetibujaya: Yu yaye nocãrõ caroa majũrẽ tũgoysaya. Oro peeropu joe quẽnorĩquẽrẽ bairo cañnie majũrẽ yu jogu, yure mujãã cajẽniata. Tiere mujãã yu cajoro, cariapea ñe ñnie carusaena majũ mujãã ãnigarã umarecõopure. Tunu bairoa yu roque jutii caroa cabotirije majũrẽ yu jogu mujãã cajãñaapeere. Tie jutiire jãñarã, cabobotũgoñaenarẽ bairo mujãã ãnigarã, ãmerẽ cajutii mãnarẽ bairo nimirãcũã. Apeye cããrẽ carorije mujãã caátie jũgori cacaapee ññaenarẽ bairo mujãã cañnierẽ mujãã caucotipee uco majũrẽ mujãã yu jogu. Tiere yu cajoro yua caññamasĩrã ãnirĩ caroaro yu yaye quetire jĩcãrõ tãni mujãã tũgoysagarã.

¹⁹ Yu ruame yu yarã yu camairãrẽ tutuaro mena na quetibujuri na yu beyomasĩña. Bairi tutuaro mena na yu beyogu. Popiye na baio joroque yu átigu, Diore ïroari cãrẽ na catũgoysaeticõãta yua. ²⁰ Tũgopeoya mai yu caññjẽrẽ: Yu ruame joperu etari capiinucũũrẽ bairo yu ãniña. Bairo yu capiĩro, ni jĩcãũ ïcũ yu capiirijere tũgori yure cũ capããjõata, cũ ya wiĩpu catuaure bairo cũ yeripu yu ãnicõãgu. Cũrẽ cabapacũcu majũ yu tuagu yua, yure bori cũ yeripu yu cũ cabocãñeata. ²¹ Bairo carorije macããjẽrẽ canetõncãpetirãrẽ yu carotimasĩrĩraupũ, na cañnipapure na yu jogu. Yu cãã carorije macããjẽrẽ yu canetõncãrõ jũgori cũ carotimasĩrĩraupũ yu Pacu yu cũ cacũrĩcãrõrẽã bairo yu cãã na yu ruirotigu yu Pacu tũpu.

²² ‘Mujãã, Laodicea macããna, caãmooocna mujãã ãniña. ¡Bairi Espĩritu Santo Dios Yeri majũ mujãã ñubueri majã poarire cũ caquetibujerijere caroaro tũgoysaya,’ na mi woajowa to Laodicea macããna cããrẽ!’ ñi quetibujũ rotiwĩ yua nipetiro ñubueri majã poari macããnarẽ.

4

La adoración en el cielo

¹ Bairo yu cũ caĩquetibujuro bero, ñiñamũgõjowu umarecõopure. Bairo ññamũgõjowu, umarecõo pããnucãrõ caãnorẽ ññajowu. Bairo yu caññarõ yua, busurique nocãrõ paio trompeta putiricaro cãrõ majũ cabusãátaje yu catũgojũgoataje ruame bairo ñiwũ tunu: “Wãmũcoasã ato yu tũpu. Atie bero cabaipere nipetirijere mũ ñiñopa. Nipetirije mũ yu caññoree yu caññõrẽã bairo tãmurĩã baimajũcõãgaro,” ñiroyawu busurique ruame.

² Bairo cañrõ, jicoquei Espĩritu Santo cũ catutuarije jũgori umarecõopu yu acoáru. Topu etari yua, ñiñaroyawu umarecõopu carotimasĩ majũ ruiricarõ tronorẽ. To ruiricarore jĩcãũ carui cããrẽ cũ ñiñaroyawu. ³ Cũ, to ruiricarore carui ruame bũtioro majũ asiyawĩ. Ætã jaspe, o cornalina na caññjẽ nocãrõ caasiyoro cãrõ majũ cũ rupũ asiyawĩ. Tunu bairoa cũ caruiro buire bue beto niãmejorewũ. Ætã, esmeralda na caññjẽrẽ bairo majũ tutuaro asiyawu ti bue beto. ⁴ To ruiricarõ trono riapere ñiñawũ

apeye ruirique veinticuatro majũ caãnie cããrẽ. Tiere caruirã cããrẽ ñiñaroyawũ. Tie ruirique caãno cãrõ veinticuatro majũ cabũtoa carotimasĩrã caruiãmejorerãrẽ na ñiñaroyawũ. Naa, cabũtoa pũame cabotirije jeto jutii jãñawã. Na rũpõapũ quetiuparã na carũpõapeoro ñno coronarẽ pesawã. Oro mena qũẽnorĩqũẽrẽ pesawã. ⁵ Carotimasĩ ruiricarõ tronopũ bũpõ cã cayaberije, bairi nocãrõ paio bũsũrique, apeye cabũproparije cãã witiwũ. Tunu apeyera carotimasĩruiricarõ riapepũre jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãrõ majũ jĩñaworique caũrĩjẽ ãnucũwã. Tie jĩñaworique pũame Dios Yeri jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã yeri pũna majũ ãno baiwũ. ⁶ Tunu bairoa carotimasĩruiricarõ riapepũ ria capairiyare bairo witiwũ. Tiya oco pũame caroaro majũ ñña ãmewiyorique ãmũ. Ëñoorõ ñña ãmewiyoricarore bairo caroaro majũ oco tusuriya ãmũ tiya ria.

To carotimasĩruiricarõ recomacãpũre bairi to tũri cããrẽ marĩ caĩñañaena ñna seres majã cacatirã majũ ãni ãmejorewã. Na pũame na rupaũri petiropũa caapee cutiãmejore peticõãwã. ⁷ Bairi sere caãnijũgõũ pũame, macãnũcũ yai cajũãũ riapere bairo cacũgõũ ãmi. Cũ bero macããcũ nurĩcũ wescũ riapere bairo cacũgõũ ãmi. Apei cũ bero caãcũ camasõũ riapere bairo cacũgõũ bauwĩ. Catũsãũ pũame aa bauriquere bairo cabauũ majũ wũnucũwĩ. ⁸ Na, seres majã cacatirã majũ pũame tocãnacãũpũna jĩcã pẽnirõ cãnacã querũpũũri jeto cũgowã. Na rupaũ bui, bairi na pũpeapũ cããrẽ caapee cutipeticõãwã. Bairo ãna, na pũame ãmũrecõo, bairi ñami cããrẽ atore bairo ñ jãnaema:

“¡Caroú, caroú, nocãrõ caroú majũ niñami marĩ Quetiupau Dios!

Nipetiro carotimasĩ majũ niñami.

Tirũtũpũna merẽ caãnijũgoatacũ niñami.

Ãme cããrẽ bairoa ãnicõãñami.

Ape rũmũ caãno, ti yerapũ caápaũ majũ niñami,” ñ basapeowã jãnarĩcãrõ mano yua.

⁹⁻¹⁰ Na, seres majã pũame nairõ majũ cũ basapeowã: “Cañũũ majũ mũ ãniña. Mũrẽ nipetiro na ñroáto. Jãã mena mũ ñumajũcõãña.” Carotimasĩ cũ caruiropũ carui tocãnacã rũmũ caãnicõãcũrẽ seres majã cũ na cabasapeoro cãrõ, cabũtoa camasĩrã cãã qũĩroawã Diore. Na rũropatuuri mena cũ riapepũ etanumũrĩ qũĩroawã. Cũ basapeorã yua, na capesarije coronarẽ cũ caruiro riapepũ wejonucũrĩ atore bairo ñ basawã:

¹¹ “Jãã Quetiupau Dios, nipetiro na caĩroapau majũ mũ ãniña.

Nocãrõ catutuaũ majũ mũ caãnoi, mũrẽ ñroari na basapeoáto.

Mũ roque nipetirije caãnierẽ caqũẽñorĩcũ majũ mũ ãniña.

Bairi atie nipetirije mũ caborore bairo jeto caãnipeere ñ, mũ qũẽnojũgõyupa,”

ñ basawã Diore nipetiro cabũtoa camasĩrã yua.

5

El rollo escrito y el Cordero

¹ To bero ñiñaroyawũ tunu carotimasĩ cũ caruirore. To carui pũame cãgoruiwĩ jĩcã pũrõ, tunuarica pũrõrẽ. Capupea cabui cããrẽ woarica tunua ãmũ. Ti tunua pũame jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãpaũ majũ momia cõsĩ ñnie mena jũgõo biaricarõ ãmũ. ² Tipũna ñiñaroyawũ tunu ángel catutuaũ majũrẽ. Nocãrõ tutuaro bũsũrique mena atore bairo ñ jẽniñawĩ: “¿Ni ñcũ cayeri tãgoñawẽpũ caãcũ ati tunua jũgoorica tunuarẽ cũ pããmasĩñati?” ³ Bairi ni jĩcãũ ñcũ mami ti tunuarẽ capããmasĩ. ãmũrecõo

cũârẽ, ati yepa cũârẽ, ati yepa roca cũârẽ ti tunuarẽ capããmasĩpaũ ùcũ mami. Nerĩ, cabuemasĩ ùcũ cũã mami. ⁴Yũ pũame ni ùcũ jĩcãũ ti tunuarẽ capããmasĩ, o ti tunuarẽ caneĩñaũ ùcũ cũã, cũ camanoi, bũtioro yũ ya-papuawũ. ⁵Bairo yapapuari yũ caotiro ìñarĩ, jĩcãũ cabũcũ camasĩ cabũtoa mena macããcũ pũame bairo ñiwĩ: “Tocãrõã otiya. Otiēcũ. Merẽ niñami wãtĩrẽ canetõncã petiricũ jĩcãũ. Cũ pũame roque pããmasĩgũmi. Yaijũãrẽ bairo caãcũ catutuau Judã ya poa macããcũ David ãnacũ pãrãmi niñami. Cũ roque ti tunua jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãpaũ jũgooriquere tũgãwori pããmasĩgũmi. Marĩ quetibũjũgũmi ti tunua woariquere,” ñiwĩ cabũcũ camasĩ yua.

⁶Bairo cabairipaua ñiñaroyawũ tunu waibũcũ nurĩcũrẽ bairo caãcũ Corderore. Cũ, Cordero pũame carotimasĩ cũ caruiro riape, cacatirã seres majã, bairi cabũtoa camasĩrĩ majã watoapũ bauwĩ. Na capajĩãrocacõãrĩcũ nimicũã, cacati majũ nucũãrẽ bairo baunucũwĩ. Cũ rũpõrapũ jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãrõ majũ jawiicũmi. Tunu bairoa jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã majũ caape cũãrẽ cũgowĩ. Cũ jawii, bairi cũ caape cũã Dios Yeri Espĩritu Santo ati yepa nipetiropũ cũ cajoatana jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã majũrẽ na cõñarõ baiwũ. ⁷Bairi yua, Cordero pũame carotimasĩ cũ caruiro tũpũ ámi. Cũtũ eta, cariape nũgõã cũ cacũgoruiri tunuarẽ cũ jiyaneĩ. ⁸Bairo cũ canerĩpaũa yua, bapãricãnacãũ caãna seres majã bairi cabũtoa masĩrĩ majã veinticuatro majũ caãna cũã na rũpopatuuri mena ñigãtuwã, Cordero riapepũ qũĩroarã. Na pũame nipetiro basau, paaricarõ arpare cũgowã. Tunu bairo jotũ bapa oro mena qũẽnõrĩcãrũre cũgowã. Incienso cajõtĩturĩjẽ tirũpũre jãñawũ. Ti coparũre cajãñarĩjẽ incienso pũame Dios yarã, cũ ya poa macããna na cañubueporije macããjẽrẽ bairo caãnie carõa majũ ãmũ.

⁹Na yua, atore bairo ì basawã cawãma wãme basariquere:

“Mũ roque ti tunua woarica tunuarẽ nerĩ, jũgoobiariquere catũgãwomasĩpaũ majũã mũ ãniña.

Torecũna, camasãrẽ na netõõgũ, pajĩãecori mũ rii reyupa.

Nipetiro camasã poari, nipetiro apeye bũsũri majã ati mũnũrecõo macããna camasãrẽ na netõõgũ, mũ rii reyupa.

Tocãnacã yepaa macããna Dios yarã na caãniparore bairo ì, mũ riayupa.

¹⁰Bairo na netõõrĩ yua, quetiuparãrẽ bairo na jããõ joroque na mũ ásupa. Dios yarã sacerdote majãrẽ bairo na jããõ joroque na mũ netõõũpã.

Na, nipetiro ti yepapũre rotimasĩgarãma,” ì basawã cabũtoa camasĩrã.

¹¹To bero ñiñajoroyawũ tunu. Bairo ìñajõũ, yũ tũgowũ capããrã ángelea majã na cabũsũ ocajorijere. Carotimasĩ cũ caruiro, aperã cacatirã majũ seres majã, bairi cabũtoa camasĩrã tũre bũsũ ãmejõrẽwã. Nocãrõ capããrã millones majũ na mena macããna ángelea majã cũã ãma. ¹²Na pũame bũsũrique tutuaro mena bairo ìwã:

“Waibũcũ macãrẽ bairo caãcũ Cordero capajĩãecoricũ roque catutuau majũ niñami.

Cañũũ nipetiro upau majũ niñami.

Ñe ùnie cũ camasĩtẽtẽ manimajũcõãña. Ñe cũ rũsaetiya.

¡Bairi cũ jetorea nipetiro cũ na ìroãto! Cũrẽ na basapeoãto.

‘Cañũũ, cañũũ majũ mũ ãniña mũ roque,’ cũ na ìroãto,” ì basawã.

¹³Tunu bairoa yũ tũgowũ nipetiro mũnũrecõo macããjẽ Dios cũ caqũẽnõrĩqũẽ ati yepa macããjẽ cũã caĩrĩjẽrẽ. Ati yepa roca, bairi ria capairiya cũã bairo caĩbasapeorijere yũ tũgowũ:

“¡Carotimas! ruiricaró tronopu carui, bairi Cordero cūārē basapeorique to ãmarõ!

Nocārõ cañuu cū cañnoi, cū jetorea ñroarique to ãmarõ.

Nocārõ cū catutuarije cūã tocānacã rûmua to ãnicõã ninucûãto.

¡To petieticõãto!” ñ basawã capããrã ángelea majã.

¹⁴ Bairo na caĩrõ tûgori, seres majã cacatirã baparcānacāũ caãna puame atore bairo ñ yuãma: “¡Bairoa to baiãto!” ñwã. Bairo caĩrĩpaure veinticuatro majũ caãna cabũtoa puame ruropatuuri mena etanumurĩ na ñrowã, Cordero, apeĩ tronopu carui menarẽ yua.

6

Los siete sellos

¹ Tie bero ññajonemowũ tunu Cordero cawãmecucu ti tunuarẽ caneátacure. Cũ puame ti tunua jũgooturicaró jĩcã wãmo peti puãga pẽnirõ cãnacãrõ jũgooturicarore tũgãwojũgowĩ. Beroa cõsĩ ñnie mena jũgooturicaró cañnijũgorore tũgãwotajũgowĩ. Bairo cū catũgãwonerĩpaũ, yu tũgowu seres majã mena macããcũ jĩcãũ cū cabũsũocajorijere. Baparcānacāũ mena macããcũ bũpo cãrõ cū cabũsũrijere yu tũgowu: “Tiaya. ¡ññau asá!” ññoyawĩ. ² Bairo cū caĩrõ ññajou, ññĩabócawu yua caballo caboti majũrẽ. Cũ bui capesau cūārẽ cū ññĩawũ. Caballo bui capesau puame yerubetore wãmopu nerĩ ámĩ. Quetiupau rey cū capesaro ñno coronarẽ cū peowĩ jĩcãũ. Tore pesari cū puame cū wapanarẽ na netõñucãũ ácú majũ baiwĩ. Bairo na netõñucãũ ácú yua, cū wapanarẽ na netõñucãcõãwĩ.

³ Ti tunua jũgooturicaró cabero macããtõrẽ tũgãwonewĩ tunu Cordero. Bairo cū catũgãwonerĩpaũ yu tũgowu seres majã jĩcãũ bero macããcũ cū cabũsũrijere. Bairo ññiwĩ: “Tiaya. ¡ññau asá!” ⁴ Bairo cū caĩrõ ññajou, ññĩabócawu apeĩ caballo cajũãũ majũrẽ. Cũ bui capesau cūārẽ cū ññĩawũ. Caballo bui capesau puame ati umurecõo macããna yerijõrõ na cañnierẽ emamasĩrĩquẽ catutuarijere cū jowĩ. Camasã tocānacãũpuã na majũã ãmeo pajĩãõ joroque átajere masĩwĩ. Yise capairipãĩ majũrẽ cū jowĩ.

⁵ Ti tunua jũgooturicaró puãgaró bero macããtõrẽ tũgãwonewĩ tunu Cordero. Bairo cū catũgãwonerĩpaũ, yu tũgowu seres majã puãgarã bero macããcũ cū cabũsũrijere. Bairo ññiwĩ: “Tiaya. ¡ññau asá!” Bairo cū caĩrõ ññajou, ññĩabócawu apeĩ caballo cañii majũrẽ. Cũ bui capesau cūārẽ cū ññawũ. Caballo bui capesau puame nucũõ cõñarĩcãrõrẽ cū wãmopu nerĩ ámĩ. ⁶ Baparcānacāũ caãna cacatirã seres majã watoapu atore bairo caĩrĩjẽ busũriquere yu tũgowu: “Camasã jĩcã rũmu na cawapataró cãrõ wapacũtiya jĩcã kilo trigo poca. O itia kilo cãrõ wapacũtiya jĩcã rũmu paarique wapa. Cabaimiatacũārẽ, use oco bairi roarique use cūã nicõãgaró. Yasietigaró,” bairo busũriquere yu tũgowu.

⁷ Ti tunua jũgooturicaró itiaró bero macããtõrẽ tũgãwonewĩ tunu Cordero. Bairo cū catũgãwonerĩpaũ, yu tũgowu seres majã itiarã bero macããcũ cū cabũsũrijere. Bairo ññiwĩ: “Tiaya. ¡ññau asá!” ⁸ Bairo cū caĩrõ ññajou, ññĩabócawu apeĩ caballo cajũripuau majũrẽ. Cũ bui capesau cūārẽ cū ññĩawũ. Caballo bui capesau puame, Camasãrẽ Riarique Caãcu, wãmecumi. Cũ bero amĩ apeĩ, Cariaricarã Na Cañopu Macããcũ, cawãmecucu. Cũ puame ati umurecõo macããna baparcānacã poa cañnarẽ jĩcã poa majũrẽ pajĩãmasĩwĩ. Besu átaje, aua riarique, riaye mena, o waibũtoa camasã ugarã mena na yasiorique caãcu ãmi. Tie ati masĩrĩquẽrẽ cū jowĩ jĩcãũ.

⁹ Ti tunua jūgooturicarō baparicānacārō bero macāātōrē tūgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū catūgāwonerīpaḡa, ñiñabócawu Dios yaye quetire na caquetibūjunetōrīqūē jūgori na capajīārericarārē. Waibutoa riire na cajoemūgōjori mesa altar rocapu nucūwā na ānana. ¹⁰ Na, Dios cū cacatioricarā pḡame bḡsarique tutuaro mena atore bairo īwā: “Jāā Quetiupau cañuḡ majū mḡ āniña. Nocārō caroaro cariape majū caquetibūju mḡ āniña. Bairi, ¿nocārōpu ati yepa macāānarē na miñabeseiati? ¿Nocārōpu jāārē na capajīārīqūē wapa jāā mḡ āmebojauati? Tāmuri jāā mḡ āmebojawa,” qūiwā Diore. ¹¹ Bairo na caīrō bero, Dios pḡame jutii cabotirije cayowerijere na jowī. Na jori bero, bairo na īwī: “Rḡsaya mai. Paajūtieticōāña. Yerijāña peeti yūtea cārō, ti yūtea caetaparo jūgoye mai. Mūjāārē bairo yu yaye quetire caquetibūjurā nicōāñama mai ti yepapare. Cristo yaye queti jūgori cariaparā nicōāñama. Naa, nipetiro na caneñapetietaro bero roque, na ñiñabeseḡ tāmuriā yua,” na īwī.

¹² Ti tunua jūgooturicarō jīcā wāmo cānacārō bero macāātōrē tūgāwonewī tunu Cordero. Bairo cū caāto, yu caññajoro yua, nocārō tutuaro majū ati yepa yuguiwḡ. Muipḡ ūmḡreco macāācū cūā yaticoámī. Bairi yua ati yepa pḡame naitīāpeticoápu. Boori jutiro cañiirō netōrō majū ati yepa naitīācoápu. Muipḡ ñami macāācū cūā jūāū, rīí cuire bairo jēñacoámī. ¹³ Tunu bairoa ūmḡrecóo macāāna ñocōā cūā ati yepapḡ wēēcoama. Wīno tutuaro capapuro jūgori yucu higuerau rīca cacāme cawerore bairo majū wēēpeticoama. ¹⁴ Jōbui ūmḡrecóo cūā yasicoapu. Baunemoepū. Jīcā pūrō papera pūrōācārē tunua yasioricarore bairo jicoquei yasicoápu. Bairi ūtā yucu ati yepa caānie, ria capairiyapu caānie yucu poari cūā yugui wḡpeticoápu. Aperopḡ jeto tie nipetiro wḡnetanūcāpeticoápu.

¹⁵ Nipetiro ati yepa macāāna carotimasīrā quetiuparā reyes cūā acḡapeticoámá, tiere ñnarī yua. ūtā yucu, ūtā wiiripḡ ruticoámá. Aperā camasā quetiuparā catutuarā, soldaua quetiuparā catutuarā, cadinero cūgonetōrī majā cūā acḡacoama. Torea bairo tunu carotituarā majū camasā caroaro ñe rḡsaeto caāna, aperā paacoteri majā ūmḡarē bairo caāna cūā uwijāñuwā. Nipetiro ūtā yucḡpḡ rutipeticoámá. ¹⁶ Bairo ti yucu ūtā yucḡpḡ áná yua, atore bairo ī otiwā: “¡ūtā yucu, ūtā rupaa marīrē to sītōō yasioáto!” īwā. “Carotimasī cū caruiropḡ carui marī cū caññāetiparore bairo marīrē to sītōō yasioáto ūtā yucu. Roro popiye marī tāmḡo joroque marī átiremi tronopḡ caruiācū. ¡Bairi ūtā yucu marī to ñapea yasioáto! ¹⁷ Amerē etacoaya merē yua roro popiye marī tāmḡo joroque marī cū caátipa rḡmḡ. Caānitusari rḡmḡ camasārē cū caññabeseri rḡmḡ majū etacoaya yua. Bairi ti rḡmḡrē, ¿noa na netōmasīrāati?” ī yapapuawā nipetiro ati yepa macāāna caānimiatana, tie cabairijere uwirā yua.

7

Los señalados de las tribus de Israel

¹ Tiere ñnarī bero, tunu ñiñajoroyawu ángelea majā baparicānacāñ majūrē. Na pḡame baparicānacā jopee ūmḡrecóo jopeerire nucūwā. Bairo nucūrā, na pḡame wīnorē carotimasīrā āma. Wīnorē ati yepa nipetiropḡre papurotiema. Ria capairiyapu cūārē papurotiema. Yucu ati yepa caānie cūārē papueta rotiema. Wīno capapubujiopeere tunuo nucōpeyocōāwā yua. ² Bairi apeī ángel cūārē cū ñiñajowu. Muipḡ cū cawāñnatō pḡamerē amī. Cū pḡame Dios cacatii ya wāme camasārē cū cawoatuparore cūgowī. Tore caneacū ángel pḡame yua ūmḡrecóo jopeerire

baparičanacãu caãna ángeleare awajarique mena tutuaro na busujowĩ. Ati yepare, bairi ria capairiya cããrẽ royetumasĩrĩqũerẽ camasĩrãrẽ bairo na ïwĩ: ³ “¡Ti yepare, bairi riaputo capairiya cããrẽ royetueticõãña! Yucũ ti yepa caãnie cããrẽ royetueticõãña mai. Dios ya wãmerẽ marĩ tugarã mai marĩ Quetiupau yarã caãnarẽ. Na riapoare cã wãmerẽ turotiya mai,” na ïwĩ.

⁴ Bairo cã caĩrõ bero, yũ tũgojoroyawũ tocãnacãu majũ Dios ya wãmerẽ catuecoatanarẽ. Ato cãnacãu majũ ãniroyawã nipetiro, israelita ya poari macããna caãna yua: ciento cuarenta y cuatro mil majũ niroyawã. Tocãnacãu majũ na cõñaroyawã:

⁵ Judá ya poa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Rubén ya poa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Gad ya poa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

⁶ Aser ya poa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Neftalí ya poa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Manasés ya poa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

⁷ Simeón ya poa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Leví ya poa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Isacar ya poa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

⁸ Zebulón ya poa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

José ya poa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ.

Benjamín ya poa macããna pũga wãmo peti rupore pũga pẽnirõ cãnacã mil majũ niroyawã.

Tore bairo na cõñaroyawã israelita majã ya poarire yua. Naa, nipetiro ciento cuarenta y cuatro mil majũ ãniroyawã.

La multitud vestida de blanco

⁹ Tiere ñnarĩ bero, ññajoroyawũ tunu camasã capããrã majũrẽ. Nipetiro yepaa macããna, apeye busuri majã caãno cãrõ, bairi tocãnacã macãã macããna caãna camasãrẽ ññajowũ. Dios carotimasĩ cũ caruiro riaperũ nucũwã. Cũ macũ corderore bairo caãcũ riaperũ nucũwã camasã capããrã majũ yua. Nocãrõ majũ capããrã na caãnoi, noa ñna cõñajĩatia mano majũ ãma. Jutii cayowerije cabotirije majũrẽ jãñawã. Carupaño queeri, bopũũ ñnierẽ cũgori ãma nipetiro, na, camasã. ¹⁰ Bairo ãna, na pũame busuri que tutuaro mena atore bairo ñ awajawã:

“¡Marĩ Pacũ Dios tronopũ carui, bairi Cordero mena na camasĩrĩjẽ jũgori marĩ netõñnama!” ñ busuwã.

¹¹ Bairi carotimasĩ cũ caruiro, trono tũre cabũtoa camasĩrã, bairi aperã baparičanacãu cacatirã seres majã na caãnorẽ nipetiro ángelea majã nucũ ãmejorewã. Na pũame na riapé yepa cũgõrõpũ mucũmuatĩ, Diore qũiroawã cũ caruiro trono riaperũ yua. ¹² Bairo ñ basapeowã Diore:

“¡Bairoa to baiáto!

Marĩ Pacũ Dios ñnumajũcõãñami.

Bairi camasã nipetiro cū na basapeoáto.

Ñe ũnie cū camasĩtĩe carusaecu niñami.
Cūrē ĩroari, 'Jãã mena mu ñujãñuña,' cū na ĩáto.

Nipetiro camasã cū na ĩroáto.

Dios, nipetiro camasã netōrō carotimasĩ, catutuaɯ majũ niñami.

Bairi cū jetorea ĩroarique to ãmarō.

To ãnicōã ninucũãmarō tocãnacã rũmɯa.

To petieticoato. ¡Bairoa to baiáto!" ĩ basapeowã ángelea majã cū ture cañiãmejorerã yua.

¹³ Tocãrōã bairo na caĩrɯaɯ, jĩcãũ cabutoa camasĩrĩ majã mena macããcũ atore bairo ñi jēniñawĩ: "¿Noa na ãniñati jōã jutii cabotirijere cajãñarã? ¿Noorɯ na atũpari?" ñi jēniñawĩ cabɯcɯ.

¹⁴ Bairo cū caĩrō: "Yɯ yaɯ, yɯ masĩtĩña. Yɯ quetibɯjɯya. Mɯ roque mɯ masĩña," cū ñiwã.

Bairo yɯ caĩrō, atore bairo yɯ quetibɯjɯwĩ cabɯcɯ: "¿Noa camasã mɯ caĩñarã niñama ti yepapɯre roro popiye catãmɯoricãrã. Camasã roro na canetōrĩ yuteare na cãã roro popiye tãmɯoñupã. Cariacoatana nimirãcũã, Cordero cū cariĩrerique jũgorĩ cacatiricarã majũ ñiñama. Corderore catũgoɯsapitietana ãnirĩ ãmerē ato mɯrecóorɯ jutii cabotirijere jãñañama yua," ñi quetibɯjɯwĩ na cabairijere yua. ¹⁵ Bairo yɯ quetibɯjɯ yaparo, bairo ñi quetibɯjɯnemowĩ tunu cabɯcɯ:

"Bairi Dios cū caruiro cū carotimasĩrĩraɯ riapery niñama ãmerē.

Ñamii, mɯrecóo tocãnacãnia cū ya wii templo wiirɯ qũĩroanucũñama.

Na caĩroaɯ Dios carotimasĩ cū caruiropɯ carui pɯame tocãnacã rũmɯ na qũēnogɯmi.

Na ññaricanɯgōgɯmi cū catutuarije mena yua.

¹⁶ Na pɯame di rũmɯ ũno bopacooro aɯa riaetigarãma.

Ñeme jipirique cããrē ñeme jipietigarãma.

Muirɯ mɯrecóo macããcũ cãã di rũmɯ ũno pũnirō na asietigɯmi.

Caasipajũgorije ũnie mena yapapuaetigarãma yua.

¹⁷ Carotimasĩ cū caruiro ruiricarō recomacãpɯ caãcũ roque na ññaricanɯgōgɯmi.

Nurĩcãrã ovejare, jĩcãũ cū caqũēnorōrē bairo caroaro majũ na ññaricanɯgōgɯmi.

Oveja na caocoetigarō oco opery na cū cajeátorea bairo Cordero cãã caroa catirique majũ ocore na jogɯmi.

Tunu bairoa Dios cãã nipetiro na cayapapuarije macããjērē na juátigɯmi.

Cawĩmarãrē, 'Otiena,' caĩrē bairo na caapee ocore paareri caroaro na useanio joroque na átigɯmi,"

ñi quetibɯjɯwĩ cabɯcɯ.

8

El séptimo sello y el incensario de oro

¹ Ti tunua jũgooturicarō jĩcã pēnirō cãnacãrō bero macããtō, catasarore tũgãwonewĩ yua Cordero. Bairo cū caáto, mɯrecóo ñejãã mamɯ yua. Jĩcã wãme ũno mɯrecóorɯ cabɯsumiataje busɯery. Yusũjãpeticoarɯ mɯrecóo yua. Jĩcã hora recomacã cãrō yoaro jãnapeticoarɯ.

² Tĩraɯ beropɯ yua, ñiñajoroyawɯ tunu jĩcã wãmo peti pũga pēnirō cãnacãũ caãna ángelea majãrē. Na pɯame Díos cū caãno riapery nucũwã.

Narē yua, na caāno cārō putiricaro trompetare na jowī. Jīcā wāmo peti puga pēnirō cānacārō majū tie putiriquere na jowī.

³ Caberore amī apeī ángel. Werea busericanu ũno, oro mena na caqūēnorīcārōre cūgori amī. Bairo atiri yua, waibucu rii joemugōrīcā mesa altar tupa nucūū etawī. Bairo to riaperu cū caetaro yua, paio werea ũnie cajutiñurījērē cū jowā. Ti altar oro mena na caqūēnorīcārōru cū cajoemugōjoparore bairo ĩrā, tiere cū jowā. Ti altar pame carotimasī cū caruiro riapere āmu. Bairi yua cū pame ti jotupu tie cajutiñurījē inciensore jāārī joebusejūgowī. Dios yarā cū ya poa macāāna nipetiro caāna cū na cajēnipeorije jīcārō mena joejogu āmi. ⁴ Bairo altar buipū cū cajoemugōrō, Dios tupa tie busewāmu etawu caroa cajutiñurījē majū yua. Dios ya poa macāāna cū na cajēnipeorije cūā cū tupa etawu. ⁵ Bairo átiri bero yua, ángel pame ti altar macāājē caūrījē nitirē paio cū jotupu jejāārī ati yepapu wēērocaño jocōāwī. Bairo cū cawēēñojoro, tame, paio bupo busawu. Pairo busarique ocajowu. Tutuaro bupo yabewu. Tunu bairo yepa cūā tutuaro majū yepa yuguī rocacōāwā.

Las trompetas

⁶ Bairo cabairipare jīcā wāmo peti puga pēnirō majū ángelea majā pame na putirique jīcā wāmo peti puga pēnirō caānierē jīcāū jeto putigarā coterā baiwā.

⁷ Bairi caānijūgonu ángel putiwī cū yaro putiricaro trompetare yua. Bairo cū caputiripaua, tocārōā ati yepapare cayusari rupaaca ocorore bairo paio wēēwā. Peero cūā nocārō paio rii asuyaro ati yepapare ñawū. Ati yepa ũyasicoapu. Itia sero caānorē jīcā sero joerocaricarore bairo ati yepa ũyasicoapu. Ati yepa macāājē yucu majū caānie cūā itia sero cārō ũpeticoapu. Taa ati yepa caānie nipetiro ũpeticoapu.

⁸ Caputijūgoatacu bero macāācū ángel putiwī tunu cū yaro putiricaro trompetare. Tocārōā yua, jīcā macāāncūrō cārō majū paio caūrī buruaro ria capairiyapu ñarocapaetawu. Bairo ti peero cañarocapaetaro yua, itia sero caāniatato jīcā sero cārō tiya ria riire bairo jēñacoapu. ⁹ Tunu bairo ria capairiya macāāna caāna cacatirā itia sero caāniatana jīcā sero cārō majū riapeticoama. Tunu bairoa cūmuu capaca cūmuu tiyare cañesēāmiataje cūā itia serore jīcā sero cārō yasipeticoapu.

¹⁰ Pugarā bero macāācū ángel putiwī cū cūā cū yaro putiricaro trompetare. Tocārōā yua, ñocō nocārō capai majū ñacoamī ati yepapu. Jīña woricaro caūrī peerore bairo caācū paio ñacoamī ũmurecōorū yua. Cū pame itia serore jīcā sero cārō riyare yasiowī. Itia serore jīcā sero cārō yasiowī oco opee cūārē. ¹¹ Cū, ñocō cañaatacu pame Amargura wāmecumi. Amargura, ĩgaro, “Cajūgūēī,” ĩgaro ĩña. Bairi itia serore jīcā sero cārō riyaa jūgūēpeticoapu. Tie carorije cajūgūērījērē etirā, camasā cūā capāārā riapeticoama.

¹² Itiarā bero macāācū ángel putiwī cū cūā cū yaro putiricaro trompetare. Tocārōā yua, muipū ũmureco macāācū cūā jīcā sero cārō yaticoami. Tunu bairoa jīcā sero cārō ñami macāācū muipū cūā yaticoami. Torea bairo ñocōā cūā jīcā sero cārō yaticoama. Bairi na, na cabusuānimiataje itia sero caāniataje jīcā sero cārō mamū. Naitiārō tuacōāwū. Bairi yua ñami, ũmurecōo cūārē caroaro jīcārō tūni jīñawoema. Ati yepare jīcārō tūni busuwoema yua.

¹³ Cabero ñiñajowu aa ũmurecōoru cawutēñotaure. Cū pame bairo busuocajowī busarique tutuaro mena: “¡Ade tame, ade tame, ade tame!

Bopacooro majũ tãmuogaráma ti yepa macãána. Ato jũgoye itiarã caputipará na caputiro, roro bopacooro tãmuogaráma camasã. Petoaca rusaya merẽ catũsarã itiarã ángelea majã na caputiparo,” i bũsũwĩ aa ruame.

9

¹ Tunu baparcãnacãũ bero macããcũ ángel apeí putiwĩ cã cãã cã yaro putiricaro trompetare. Tocãrõã yua, ñiñawũ umurecõo macããcũ ñocõ ati yeparu cã cañacũmuetarore. Bairo cã cañacũmuetarõ, llave, ope caũcũãrĩ opere pããricãrõrẽ cã nuniwĩ. ² Cũ ruame tocãrõã ti ope caũcũãrĩ opere pããcõãwĩ to llave mena yua. Ti ope ruame bairo cã capããrõ, paio busewitiwu. Peero wese joerica peero nocãrõ paio caũrĩ peero cãrõ majũ busewitiwu. Nocãrõ paio ti ope macããjẽ cabuserõi yua, muipure cã buse biatocoaru. Dope bairo átia mano wĩnorẽ buse bijapeticoaru. ³ Tie buserĩ mena witiwã yeseroare bairã caãna catoarã majũ yua. Na ruame ati yepa nipetiropu wubatapeticoámã. Camasãrẽ na catoajĩãpeere na jowĩ. Cotapa cã catoaricare bairo catoarica cũgorã majũ ãma. ⁴ Bairo narẽ caroti ruame atore bairo na ñwĩ: “Ti yepa macããjẽ yucũ nipetirore mujãã ugaera. Ti yepa cajũmerĩjẽ taa cããrẽ mujãã ugaera. Dios ya wãmerẽ na riapepu catuena camasã roquere na mujãã toawa. ⁵ Bairãrua, na mujãã toajĩãreepa. Jĩcã wãmo cãnacãũ muipua cãrõã na wisio ãnio joroque jeto na mujãã ápa,” na ñwĩ narẽ caroti ruame. Bairi na catoarije pũnimajũcõãwũ. Jĩcãũ cotapa cã catoarije cãrõ pũnirĩjẽ toari majã ãma.

⁶ ¡Tame, ti rũmũ caetaro, camasã riayasicõátãjere bomigarãma, butiõro capũnirõ jũgori yua! Bairo bomirãcũã, riamasĩetĩgarãma. Cariacoagarã na cañnimaacũãrẽ, na cariãpeepua manĩgarõ mai.

⁷ Na, yeseroa ruame caballoare bairo bauwã. Caballoa mena na caãmeoqũẽparo jũgoye caãnarẽ bairo tutuarã majũ ãma yeseroa. Bairi tunu na ruõari buire pesaricaro corona oro beto ñnorẽ pesawã. Na riapẽ cãã camasã bauriquere bairo bauwã. ⁸ Tunu bairoa carõmio poa ñapõrẽ bairo poa ñapõcũma. Na opi cããrẽ yai jũãũ opire bairo cũgowã. ⁹ Na rupau cããrẽ ãpõã coro ñno mena jãñatowã. Na ruame tutuaro majũ wuwã. Caballoa capããrã na caũmarĩ coro mena pajĩãránã, na catũgã aturo cãrõ majũ bũsũwũ yeseroa na cawurije. ¹⁰ Tunu bairoa na pĩcõõ cãã cotapa pĩcõrõrẽ bairo ãnirĩ, cã toaricareba bairo toaricacũma. Tia na toarica jũgori jĩcã wãmo cãnacãũ muipua majũ popiye na wisio ãnio joroque átajere cũgowã. ¹¹ Na, yeseroa quetiupau, caũcũãrĩ ope macããcũ ángel ñcũ ruame bairo wãmecũmi: Abadón, wãmecũmi hebreo majã yaye menarẽ. Aperã griego majã yaye ruamerẽ: Apolión wãmecũmi narẽ caroti majũ yua. Apolión ñgaro, “Rorije Caácũ, Rerĩ Majõcũ,” ñgaro ñña.

¹² Merẽ jĩcã wãme netõwũ camasã ati yepapure roro na catãmuorĩjẽ. Yeseroa jũgori roro na catãmuorĩjẽ merẽ netõwũ. Bairo na canetõmiatacũãrẽ, mai puãga wãme rusacõãwũ camasã roro na catãmuõpee.

¹³ Bairi apeí ángel jĩcã wãmo cãnacãũ bero macããcũ putiwĩ cã yaro putiricaro trompetare. Tocãrõã yu tũgowũ bũsũriquere. Oro mena qũẽnorĩcã mesa altar macãã jawii baparcãnacã jawii cañniepu bũsũrique bũsũwitiwu. Ti altar ruame Dios cã caruiro riapepu ãmu. ¹⁴ Topu cabũsũwitiwĩ ruame atore bairo qũĩ jowũ jĩcãã pẽnirõ cãnacãũ majũ caácũ macããcũ trompetare cacũgõure: “Ángelea majã baparcãnacãũ caãnarẽ tãmurĩ na ropiojã. Ria capairiya Éufrates cawãmecũtiya

tānipu jiyaturicarārē na popiouja,” ĩ ocajowu busurique. ¹⁵ Bairo cū caĩrō, apeĩ ángel puame na popiowĩ ria capairiya Éufrates tānipu jiyatucūrĩcārā baparcānacāu caānarē yua. Camasā ati yepa macāāna itia sero caānimiatanarē jĩcā sero cārō majūrē na capajĩāmasĩparore bairo ĩ, na popiowĩ. Na puame, “Ti hora, ti rŭmũ, ti muĩpũ, bairi ti cūma majũ capajĩāparā nigarāma,” cū caĩcūrĩcārā āma. ¹⁶ Capāārā majũ capajĩārĩ majā soldaua niroyawā. Baiřua, yũ tǎgobocawũ na cacōñarārē. Ato cānacāũ majũ niroyawā: Doscientos millones majũ niroyawā soldaua caballo bui jeto pesari capajĩāráná yua.

¹⁷ Bairo qũēgueire bairo yũ caĩñarōpu yũ caĩñajoata, caballoa capāārā majũ āma yũ riaperũ. Na bui capesarā cūā āpōā coro nocārō peerore bairo majũ cajũārĩ corore jāñawā na cotiapũ. Aperā nocārō umurecōore bairo cajũmerijērē jāñawā. Aperā nocārō cajuririje eware bairo caānicoorire na cotiapũ jāñatowā. Na capesarā caballoa puame yayĩũāũ capai řupoare bairo řupoocama. Bairi yua, na riseepure peero, buseri, apeye moetie azufre cawāmecutie asuyaro witiwũ. ¹⁸ Tie carorije itia wāme caballoa riseepũ cawitirije mena jũgori camasā ati yepa macāāna itia sero cārō yasipeticoámá. Peero, buseri, bairi apeye azufre mena jũgori yasipeticoámá camasā yua. ¹⁹ Na, caballoa puame na risero cawitirije mena jũgori cauwiorā majũ āma. Na pĩcōō cūā āña cū řupoa mena cū cabacajĩārōrē bairo uwioro caátie āmu.

²⁰ Bairo camasā tie carorije mena roro na cayasicoamiatacūārē, aperā cacatĩrusarā puamea tũgoñamasacatiema. Mai, bairoa carorije macāājērē áticoāma. Wātĩā cūārē mai bairoa na ĩroacōāma. Oro mena na cawericarā cacatienarē na ĩroacōāma. Camasā na jũgũēā caāniparā ĩrā, ũtā bronze, ũtā majũ, o yucũ mena na caqũēnorĩcārārē na ĩroacōānirecoawā camasā carusarā cacatĩrā puame mai. Na majũā na caqũēnorĩcārā caĩñaena, catũgoena, peeto ũno cūārē cajee peámasĩēnarē, mai na ĩroacōānirecoawā, uwioro ati umurecōo cabaimiatacūārē. ²¹ Tunu bairoa āmeo pajĩārĩqũē cūārē pitiema. Wātĩ yerĩ pũna jũgori camasārē na cayasorije cūārē átijānaema. Carōmia mena roro na caátiepenucūrĩjē cūārē jāñaema. Roro aperā yaye na cayajanucūrĩjē cūārē jānaetimajũcōāwā.

10

El ángel con el rollito escrito

¹ Cabero ñiñajo royawũ tunu apeĩ ángel catutuaũ majūrē. Umurecōopũ oco buseri watoapũ caruiacāre cū ñiñajowũ. Cū řupoa buire buewērē bairo bauwũ. Cū riapé puame muĩpũ umureco macāācūrē bairo butioro asiyawũ. Cū ñicāārĩ cūā peero caānucūrĩjērē bairo butioro asiyawũ. ² Cū wāmorũ jĩcā pũrō papera pũrō ũno woarica pũrōācārē cũgowĩ. Tunuarica pũrōrē cū capāātāpũrō majūrē cũgowĩ. Bairi yua ti pũrō rupatunua āmũ, jĩcā pũrōā nimirōcūā. Cū puame yua ati yepapũ ruieta nucāetawĩ. Bairo ruietaũ, cariape ñugōā cū řupore ria capairiyapũ peanucũũ etawĩ. Ape ñugōā caācō ñugōā puamerē yepa caoco manopũ peanucũũ etawĩ. ³ Bairo ruieta nucāetari busurique tutuaro mena awajawĩ. Yai jũāũ cārō majũ tutuaro ĩwĩ. Bairo tutuaro cū caawajaro yua, jĩcā wāmo peti pũga pēnirō cānacāũ caāna bũpoa cū yuwā. ⁴ Bairo jĩcā wāmo peti pũga pēnirō cānacāũ bũpoa na cabũro bero, yũ puame na cabũsatajere woagũ yũ āpu. Bairo woagũ yũ caátĩřua, busurique umurecōopũ caatie yure caļocajorijere yũ tũgowũ. Bairo ñiroyawũ: “ĩTame, mũ woatuepa jĩcā wāmo peti pũga pēnirō

cānacāũ majũ bũpoa na cabũsũatajere! Tie na camasĩpee mee niña mai. Mũ woatuepa tiere,” caĩrocajorijere yũ tũgowũ. Bairi yũ woatuepa bũpoa na caĩatajere.

⁵ Tocārđā yua, ángel ria capairiyapũ, bairi ati yepapũ capearui-etanucāũrē yũ caĩñajoatacũ pũame cũ wāmo cariape nũgđārē Ʃmũrecóoru ñumũgđjowĩ. ⁶ Bairo átiri yua, tocānacā rũmũa caãcũ, Ʃmũrecóore caátacũ, ati yepa, bairi ria capairiya cũārē caqũēnorĩcũ, bairi nipetiro caāniepũ cārđ caqũēnorĩcũ ya wāme mena ĩrĩ quetibujũwĩ. Bairo ĩwĩ: “Merē etacoaya yua ati Ʃmũrecóo capetiparo. Āmea nitusaro baiya. ⁷ Caputitusau, ĩcā wāmo peti pũga pēnirđ macāãcũ ángel cũ trompetare cũ caputijũgoripauere merē yaparo etagaro. Ati Ʃmũrecóo merē manigaro yua. Dios cũ caátiga jũgoyetiricarorea bairo baiyaparo etagaro. Cũ yarā profeta majārē na cũ caquetibujũnetđrotiricarorea bairo baiyaparo etagaro yua,” ĩ bũsujowĩ ángel.

⁸ Mai, bũsũrique Ʃmũrecóoru caatĩe yũ catũgojũgoataje pũame yũ bũsunemowũ tunu. Bairi ñiwũ tunu: “Juan, ácuja ĩĩ ángel tũpũ. Ria capairiyapũ bairi ti yepapũ capeanucũũ tũpũ ácuja. Bairo átĩ, pāĩrĩcā tunua cũ wāmorũ cũ cacũgori tunuarē cũ jiya neija,” ñiroyawũ bũsũrique. ⁹ Bairo yũre caĩrē tũgori, ángel tũpũ yũ ápũ. Cũ tũpũ etari, cũ yũ jēniwũ ti papera tunua cũ wāmorũ cũ cacũgori tunuarē. Bairo cũ yũ cajēnirđ, bairo yũ yũwĩ: “Jau, mũ yũ jogũ. Ījũ, neña. Nerĩ bero, Ʃgayucđāña ti pũrđrē. Bairo ti tunuarē mũ caũgajũgoripau jetore mũ risero beroa ocore bairo ipitigaro. Bairopũa, mũ caũgayuro bero mũ paaropũ āno pũame, bũtioro jũgũēgaro yua,” ĩrĩ yũ nuniwĩ ángel ti tunuarē.

¹⁰ Bairo yũ cũ caĩrđ, yũ pũame cũ wāmorũ cũ cacũgori tunuarē yũ newũ yua. Bairo nerĩ, yũ neũgacđawũ ti pũrđrē yua. Bairo yũ caũgaro, cũ caĩatatorea bairo yũ riserore mai beroa ocore bairo caroa majũ ipiticoapũ. Bairopũa, yũ paaropũ yũ caũgajũjoro pũame roquere, yũ paaro roro majũ jũgũēcoapũ. Carorije capiarijere marĩ caetijārđ, capũnirđrē bairo yũ paaro pũniwũ. ¹¹ Bairo cabairipaua, bairo ñiwā: “Mai, mũrē rũsacđāña Dios cũ caĩrĩjērē camasārē na mũ caquetibujũ ānipee. Bairi tocānacā macāã macāñarē na mũ quetibujũgũ. Nipetiro tocānacā yepaa macāãña cũārē na mũ quetibujũgũ. Tocānacā poa macāãña apeye bũsũri majā, bairi nipetiro quetiuparā reyes cũārē na mũ quetibujũnetomogũ tunu,” ñiroyawũ yua.

11

Los dos testigos

¹ Bairo ñi quetibujũ yaparori yua, yũ nuniwā cđñarĩcāpāĩrē. Tuericure bairo caānipāĩrē yũ nuniwā. Tipāĩrē yũ nunirĩ, bairo ñiwā: “Atipāĩ cđñarĩcāpāĩrē nerĩ ácuja Dios ya wii templo wiiipũ. Ti wii caesarore cđñauja. Ti wii macāã altar mesa cũārē mũ cđñawā. Ti wii templo wiiipũ Diore cañbuepeonucũrĩ majā camasā cũārē na mũ cđñawā. ‘Tocānacāũ majũ niñama,’ miwā. ² Ti wii templo macā yepa roquere mũ cđñaepa. Ti yepa, merē cũrē caboenarē Dios cũ cajorica yepa niña. Na pũame Dios ya macā cañurĩ macā macāñarē capajĩareparā nigarāma. Yoaro cuarenta y dos muipũa majũ topũ ānirĩ pajĩā ānigarāma. Bairi tore mũ cđñaepa. ³ Bairo na caatĩano, yũ pũame yũ yarā quetibujũri majārē na tũpũ na yũ jogũ. Pũgarā na yũ jogũ. Yũ yaye macāãjē yũ caquetibujũrotijorijere narē caquetibujũnetđđparā majũrē na yũ jogũ. Yoaro, mil doscientos sesenta

rūmārī cārō na quetibujū ānigarāma. Na p̄ame cawirurije, boori jutii ūnierē jutii jāñarī ágarāma,” ñi quetibujūwā.

⁴ Na, p̄garā quetibujuri majā p̄ame olivo yuca, bairi p̄ga tutuu jīñaworique ati yepap̄ caānierē ānicōñarā baiwā. Dios cū cañajoro ati yepap̄re caānierē bairo ānicōñarā baiwā. ⁵ Narē, noa ūna roro na capajīāgaata, na risero cawitiri peero, peero mena na joerecōāgarāma. Ti peero na riserop̄ cawitiri peero uwiomajūcōāwū. Na wapana ūnarē cajoeremajūcōārī peero āmu. Bairi ti peero mena riagarāma noa ūna na p̄garārē roro capajīāgarā p̄ame yua. ⁶ Na, quetibujuri majā p̄garā caāna, ūmurecōo jopeere biamasīrīqūērē masīwā. “To ocaeticōāto ti yepare,” ĩrā, tore bairo átajere masīwā. Dios yaye quetire na caquetibujū āniyutea cārō, “To ocaeticōāto,” ĩrā, tore bairo átimasīrīqūērē masīwā. Tunu bairoa oco cūārē rīi to jēñao joroque átimasīrīqūērē masīwā. Capee wāmerē ati yepa macāānarē roro átajere masīwā. Caāno cārō roro popiye tām̄orīqūērē masīwā. Nocānacāni na caboro cārō camasārē roro átīānimasīrīqūērē masīwā, naa, quetibujuri majā yua.

⁷ Bairo na caátimasīmiatacūārē, tie quetire na caquetibujūyaparo peti-etarip̄are, cañcūārī oper̄ cawām̄uátiatacu moecū monstroo p̄ame na āmeo qūēgumi. Bairo na āmeo qūērī yua, na netōncācōāgumi. Na pajīāre peyocōāgumi p̄garāp̄rea yua. ⁸ Na rupauri ānajē átawā maap̄ cūñareagaro. Capairi macā, marī Quetiup̄are na capapuarocarica macā maap̄ cūñareagaro. Na majū ĩrā, Sodoma, o Egipto na cañwāmetinucūrī macāp̄ cūñagaro na rupauri ānajē yua. ⁹ Itia rūm̄ ape rūm̄ recomacā majū yoaro na rupauri ānajērē ĩña ānigarāma camasā. Capee macāā macāāna, camasā poari caāno cārō, apeye b̄suri majā caāno cārō, tocānacā yepaa macāāna caāno cārō ĩñagarāma na rupauri ānajērē. Bairo ĩñarī na rupaurire yaarotietigarāma, asiārā yua. ¹⁰ Na caque-
tibujurijere caboetana ānirī, ati yepa macāāna b̄tioro useanigarāma, merē na cariarijere ĩñarī. Nocārō causeanirā ānirī yua, tocānacāūp̄a apeye na cacūgorijere wapa manoa āmeo jogarāma. Mai, na, p̄garā profetare bairo caānana p̄ame na caboena, narē capatowācōrārē bairo majū narē caānana āñupā. Bairi na cariaro bero, causeanirārē bairo baigarāma.

¹¹ Bairo na cariaremiatacūārē, tame, itia rūm̄ ape rūm̄ recomacā caátó majū, Dios p̄ame na cationemowī tunu. Bairo cū cacatioro, catirā majū wām̄ncācoāma tunu. Bairo na cacatitunurō ĩñarī yua, nipetiro narē cañarā b̄tioro na uwiwā. ¹² Tocārōā yua quetibujuri majā caānana p̄garā p̄ame b̄suri que tutuaro caīocajorijere tūgowā. Ūmurecōop̄ caatīe atore bairo na ĩocajow̄: “Tiaya. Wām̄asā ato yutu ūmurecōop̄.” Tocārōā oco poa watoap̄ wām̄coāmā, ūmurecōop̄ áná yua. Bairo na caátó, narē caboetana na pesua cūā na ĩñawā.

¹³ Bairo na cawām̄uátip̄aa, ati yepa b̄tioro majū yuguuiw̄. Ti macā macāājē wiiri jīcā wiiri ñapeticoap̄. P̄ga wāmo cārō cañniataje jīcā wii cañaweyore bairo ñapeticoap̄, yepa cayuguiro jūgori yua. Camasā cūā tie jūgori jīcā wāmo peti p̄ga p̄nirō cānacā mil majū yasipeticoāma. Bairo cabairijere cañarā cacatir̄sarā p̄ame yua b̄tioro uwiri Diore cū basapeojūgowā. Ūmurecōo macāācūrē cū basapeojūgowā yua.

¹⁴ Merē jīcārō bero macāā yutea roro cabairi yutea cūā netōwā. Merē p̄ga yutea carorije cabairije netōwā. Bairo canetōmiatacūārē, mai jīcā

yutea rusacōãña camasã roro na cabaipa yutea. Catúsari yutea nigaro. ¡Ayu tame! Ti yutea macããjê carorije merê baijûgogaro majû baiya.

La séptima trompeta

¹⁵ Bairi yua, ángel catúsaꝝ putiwĩ. Jicã wãmo peti pꝝga pẽnirõ caãnacãũ macããcũ catúsaꝝ majû putiwĩ cã yaro putiricaró trompetare. Tocãrõã yua, tutuaro busurique umurecórꝝ ocajowũ. Atore bairo iwã:

“Ãmerê yua ti yepa macããna na carotimasĩrjê peticoaya.

Marĩ Quetiupaꝝ Dios jeto cã macã Mesías mena rotimasĩñami.

Ãmerê yua, na jeto tocãnacã rũmũna rotimasĩ ãnigarãma,” ĩ ocajowũ umurecórꝝ.

¹⁶ Cabutoa camasĩrĩ majã veinticuatro majû caãna, Dios riapepũ na caruirije mena caruiãmejorerã pꝝame yepaꝝ mucũmuáti butiuro cã basapeowã. ¹⁷ Bairo qũĩ basapeowã Diore:

“Jãã Quetiupaꝝ Dios nipetiro carotimasĩ, jãã mena mũ ñumajũcõãña.

Mũna, tirũmũna caãnijũgoatácu mũ ãniña. Áme cũãrê bairoa mũ ãnicõã ninucũña.

Ãmerê nocãrõ mũ catutuarije mena camasã nipetirore mũ jetoa na mũ roti ãnimasĩjũgoya yua.

¹⁸ Tocãnacã yepaa macããna camasã mũ asiari mũrê teejãñuwã.

Bairo mũrê na cateemiatacũãrê, ãmerê etaya naa asiari roro na mũ caátipa rũmũ majû yua.

Cariaricarã nipetirore na mũ caĩñabesepa rũmũ majû etaya.

Bairo na ññabeseri yua, na yarã profeta majãrê na yaye wapa macããjêrê na mũ jogũ.

Na sawapatapee caroa majũrê na mũ jogũ. Bairo mũrê caboetana roque popiye tãmũogarãma.

Nipetiro mũ ya poa macããnarê caroa majũrê na mũ jogũ.

Capacarã, o penaaca caãna mũ ya wãmerê caĩroari majã nipetirore caroa majũrê na mũ jogũ.

Nipetiro na pꝝame mũ mena ñseanigarãma yua.

Ati yepaꝝ carotimasĩrã camasãrê roro caãna roquere na mũ repeyocoagu yua,” qũĩ basapeowã Diore cabutoa camasĩrĩ majã pꝝame.

¹⁹ Tocãrõã yua, Dios ya wii templo wii majû umurecórꝝ macãã wii jope pããñacãsoarũ. Ti wiire ñiñajowũ umurecórꝝ. Bairo yũ caĩñajoro, bauwũ ti wii pũreapũre Dios ya pata rocapata pꝝame. Bairo cabauripaũre, tame, butiuro bũpo yabewũ. Butiuro busurique ocajowũ. Tame, bũpoa cũã tutuaro majû paawã. Yepa cũã butiuro yuguiwũ. Tunu bairoa ocaro cãrõ majû cayũsari rupaaca ati yepaꝝ ñacũmuwũ.

12

La mujer y el dragón

¹ Ato jũgoye ati yepa roro cabaipere umurecórꝝ ññojũgoyetiwũ. Bairi cabero ñiñajowũ umurecórꝝ cabairijere tunu. ¡Tame, carõmio muĩpũ watoarũ jãñaĩ buiaeta ñcãwõ! Muĩpũ umureco macããcũpũre jãñaorê bairo bauwõ. Apei muĩpũ ñami macããcũ buire peanucũwõ. Tunu bairoa cõ rũpoa buire pesawõ pesarica beto coronarê. Ti beto pꝝame pꝝga wãmo peti rũpore pꝝga pẽnirõ cãnacãũ majû ñocõãcũpũ. ² Cõ, carõmio, bairirupaꝝ caãcõ majû bauwõ. Bairi butiuro awajarique mena cõ macã cã cabuiaparo jũgoye wisiowõ. Bopacooro wisiowõ, cõ macãrê cũgogo

jūgoye. ³ Cō berore apeye tunu ʔmʔrecóopu bauññonemowū tunu. ¡Tame, moecū marī caññañaecū ūcū dragón cawāmesucu cajūāñ majū buiaetapucāwī! Cū ʔname jīcā wāmo peti ʔyga ʔenirō cānacā majū ʔuroocūmī. Tī ʔuroo ʔname petiro ʔyga wāmo cārō majū jawiicūpu. Bairi tunu tocānacāʔpuña āpōā beto corona quetiupau yaro ūnorē cāgowī dragón. ⁴ Bairi yua, cū ʔname ñocōā itia sero caānarē jīcā sero cārō majū cū ʔīcōrō mena na paabato wēēcōājowī. Bairo cū caáto, ati yeparu ñawā ñocōā yua. Bairo átiyaparori, carōmio camacū cutigo riaperu etapucārī cō cotewī. Cō macū cū cabuiaripaua jicoquei cūācārē cō jiya ʔgarocaweyocōāgu cotei baiwī. ⁵ Tocārōā yua, carōmio macū, caūmu majū buiawī. Cū ʔname nipe-tiro ati yepa macāānarē quetiupau caānipau majū āmi. Nipetiro tocānacā macāā macāānarē tutuaro majū carotimasīpu āmi cō macū. Bairo cū cabuiaripaua yua, Dios ʔname cū caruirotu ʔmʔrecóopu cū nejocōāwī, dragón cū ʔgaremi, ī. ⁶ Bairo Dios cū caáto, cūācā paco ʔname desierto cayucūmano camasā manopu ruticoámó. Dios cōrē cū cacūgaricaró, cō cū caqūēno jūgoyeti bojaricaropu acoámó. Bairi Dios cōrē topu ʔgarique mena cō juátinemo āninucūgūmī. Yoaro mil doscientos sesenta rāmārī cārō majū ʔgarique mena cō juátīāninucūgūmī Dios. Bairi cō ʔname topu acoámó.

⁷ Tie cabairo bero, ñiñajowu tunu ʔmʔrecóopu āmeo qūērīqūērē. ʔyगतua āmeo qūēwā: Miguel cawāmesucu cū yarā aperā ángelea majā cañurā mena cū āmeo qūēwī dragōrē. Dragón cūā cū yarā ángelea majā cañuena mena āmeo qūēcānamuwī Miguere. ⁸ Dragōjāā ʔname tutuaro na āmeo qūēmīwā Miguejāārē. Bairāpu na ʔname na āmeo qūējīātiema Miguejāārē. Miguejāā ʔname na netōnucācōāwā. Bairi yua, ʔmʔrecóore na ānirotiema. Na caāniparo mamu ʔmʔrecóopure merē. ⁹ Bairi dragón cabucu, moecū āña, wātī, o Satanās cawāmesucu tirāmpuña caānijūgoatacure cū wēēne rocacōājowā yua ati yeparu. Nipetiro ati yepa macāānarē caītopairicure cū rocacōāwā. Dragón, bairi cū yarā cañuena mena ati yeparu cū wēēne rocañojocōāwā.

¹⁰ Tocārōā yua, busūrique tutuaro ʔmʔrecóopu caocajorijere yu tūgowu. Bairo ī ocajowu:

“Áme majū Dios marī cū canetōrī rāmū etaya. Dios catutua carotimasī ānirī marī netōñami.

Cū macū Mesias cūā cū carotimasīrījē mena dragōrē cū netōnucācōāwī.

Bairi merē Dios, cū macū mena cū carotimasīrīpu etaya.

Dios ʔname cū catutuarije jūgori marī yarā ti yepa macāānarē roro cabusujānucūwātīā quetiupare cū rocacōāñami.

Cū caññajoropu ʔmʔrecóo, ñamii, ‘Roro átiyama mu yarā,’ roro narē caibusujānucūwārē merē cū rocacōāñami yua.

Bairi āmea Dios marī netōpeti etamajūcōāñami.

¹¹ Marī yarā ti yepa macāāna wātīrē cū netōnucācōāñama.

Wecu nurīcārē bairo caācū Cordero ti yeparu na yaye wapa cū cariūrebojariquere carii na catūgorique jūgori cū netōnucācōāñama wātīrē.

Aperā Dios yayere caquetibujari majā na cañīqūērē cariapea catūgoricarā ānirī wātīrē cū netōnucācōāñama yua.

Popiye baimirācūā, uwiricaró mano tūgoñaenarē bairo tūgoñanetōcōāwā.

Dios yayere na caquetibujarije jūgori narē na capajīāregamiatacūārē, uwiricaró mano camasārē quetibujucōā ninucūwā.

Tie jūgori āmerē wātīrē cū netōñama yua.

¹² ¡Tame, bairi āmerē ato ʘmurecōo macããna nipetiro marĩ ʘseanito!

Ati ʘmurecōo mena nipetiro marĩ ʘseanito yua.

¡Ade tame! Bairo caroaro marĩ cañipaure ti yepa macããna catuarã roque bopacooro baigarãma.

Ria capairiya macããna cūã bairo roro bopacooro baigarãma.

Wātīã quetiupa ʘmurecōopui cawerocañojoecoatacu pñame bairo roro na átigumi.

Petoaca peeropu cū caãpa yutea cacōñarōrē masĩmicūã, tutuaro asiarique mena ti yepa macããnarē roro na átigumi baipua.

Āmeacã jeto roro narē átĩ áyami baipua ti yeparure,” ĩ ocajowu busurique ʘmurecōopu.

¹³ Bairo wātĩ dragón pñame ati yepapu rocañojoecori yua, carōmio macacū cutiatacore tutuaro mena cō ʘsawĩ. ¹⁴ Bairo cō cū causaro ĩñarĩ, Dios pñame aa yaye querupurire cō jowĩ. Apero cayoaropu wātīrē cō sawrutiparore bairo ĩ, cō jowĩ. Desierto cayucmano cayoaropu cō sawrutiparore bairo ĩ, cō jowĩ aa querupurire. To cayoaropu Dios pñame cō cūĩ itia cūma ape cūma recomacã majũ ʘgarique mena cō cū cajuátinemo añiparopu cō carutiápeere cō querupurire jowĩ. ¹⁵ Bairi yua, pñno caroagon pñame cū riseropu oco paio jēñowĩ. Cū risero mena oco jēñorĩ ria pairiya qūēnowĩ, cō, carōmiorē tie oco mena cō rurocacōãgn. Tiya ria cū risero mena cū cajēñoataya cō to ũmayurocacōãto ĩ, qūēnomiwĩ pñno tiya riare. ¹⁶ Bairo cū cajēñomiatacūãrē, Dios pñame cō juãmi. Yeparu pairi ope, ope jēñowĩ. Ti operu ria pñno cū risero mena cū cajēñomiataya pñame ũmayujō rocacōãwũ. ¹⁷ Bairo Dios carōmiorē cū caátibojaro ĩñarĩ butioro majũ asiacoami carōmio mena. Bairo cōrē pajĩãmasĩtĩñamirĩ yua, cō yarã, cō pããmerã carusarã mena āmeo qūēĩ ámi. Dios cū carotirore bairo caátĩãna, tunu bairoa Jesús cū caquetibujarique cūãrē caroaro catãgousarã mena āmeo qūēĩ ámi. ¹⁸ Bairo ácú yua, ria capairiya tãnipua tuacōãwĩ pñno moecũ caroagon pñame yua.

13

Los dos monstruos

¹ Bairo cabairo bero, ñiñajoroyawu tunu ria capairiyapure. Bairo yu caĩñajoro, pñno caroagon monstruo riapu pãmuetawĩ. Cū pñame jĩcã wãmo peti pũga pēnirō cãnacã majũ ruroocumi. Tunu bairoa pũga wãmo petiro cãnacãã majũ jawiicumi cū rupore. Tunu apeyera tocãnacãpua pesarica beto coronarē pesawĩ cū rupore. Tie cū ruroo riapoa buire rorije Dios cū caboetie cū caĩñajorore woaturique tusawu. ² Cū, monstruo, yu caĩñau pñame yaijũãrē bairo bauripecumi. Cū rupori cūã macãñucũ macããcũ bũco ruporire bairo āmu. Tunu bairoa macãñucũ yai riserore bairo rise-rocumi. Bairi yua, dragón pñame tutuariquere cū jowĩ monstruore. Cū caruiro trono cūãrē cū jowĩ. Tutuaro rotimasĩrĩqũe cūãrē cū jomajũcōãwĩ dragón monstruore. ³ Mai, cū, monstruo pñame jĩcã cū ruroare roro majũ paio cãmircumi. Bairopua, ti cãmircũ yaticoasupa. Bairo pairi cãmircũgori cū cariacatiriquere ĩñarĩ nipetiro ati ʘmurecōo macããna butioro qūĩña acũacoama. Bairo qūĩña acũari yua, cū caquetibujarique macããjērē cū tãgousawã capããrã camasã cañuena. ⁴ Tunu bairoa apeĩ dragōrē qũĩroawã. Rotimasĩrĩqũe tutuariquere monstruore cū cajoataje

jūgori butioro qũiroawā. Bairi monstroo cūārē atore bairo qũĩ basape-owā: “¡Ni ũcū monstroore bairo catutuau majũ mácūmi! ¡Ni jĩcāũ ũcū cū mena āmeoqũē netōnucāmasĩēcūmi!”

⁵ Tunu apeyera monstroo rorije cū busuo joroque cū ámi dragón. Dios cū catūgojesoetie ũnie majūrē cū busubotio joroque cū ámi. Tunu bairoa yoaro mee jāñurĩā cuarenta y dos muipua cārō majũ camasārē cū carotimasĩpeere cū jowĩ. Baiṙua, Dios puame roro cū caátĩānierē jānaoemi mai. ⁶ Bairi monstroo puame cū caátĩrotirore bairo ámi: Diore rorije majũ qũĩ busuepewĩ. Dios cū catūgojesoetiere cū busuwĩ. Cū ya arua templo wii macāā arua santuario cūārē roro ĩ busuwĩ. Dios yarā ũmurecōo macāāna cūārē roro na ĩ botioepewĩ. ⁷ Tunu bairoa Dios ya poa macāāna caāna mena cū āmeoqũē rotiwĩ monstroore. Narē āmeoqũē jĩātiri tũnipu cū rotiwĩ. Tunu bairoa nipetiro camasā poari apeye busuri majā tocānacā macāā macāāna tocānacā yepaa macāānarē cū carotimasĩpeere cū jowĩ. ⁸ Cū, monstroore nipetiro ati ũmurecōo macāāna Dios ya wāmerē cawoatua mána qũiroagarāma. Dios ati yepare cū caqũēnorĩpaṙua Cordero capajĩāecoricu ya tuti Dios mena cacatiānĩparā majũ wāme woaturica tutire cawoatuecoetana nipetiro qũiroagarāma.

⁹ Bairi mujāā caāmoocuna ānirĩ atie quetire caroaro tūgopeoya:

¹⁰ “Bairi preso jorica wiipṙ caápārā na caāmata, preso jorica wiipua āmajũcōāgarāma.

Aperā ñosēĩcāpāĩ mena na capajĩāreparā na caāmata, ñosēĩcāpāĩ menapua na pajĩāregarāma.”

Bairo cabairi yutea caetaro, mujāā, Dios ya poa macāāna ānirĩ cū mena jeto tūgoñatutuaya. Cū mena tūgoñawēpūña.

¹¹ To bero ñĩnaroyawu tunu monstroo ati yepa rocai cabuiaetanucāūrē. Cū puame puṙaro jawiicūmi narĩcū corderore bairo yua. Baimicūā, moecū dragōrē bairo rorije busurique cūmi. ¹² Tunu bairoa caānijūgoatacu monstroo cū camasĩrĩjē nipetirijere cū masĩbojapeticōāwĩ yepai cawitietaatacu cūā. Bairo masĩrĩ yua, monstroo caānijūgoatacu cū caĩñajoropu ati ũmurecōo macāāna camasā nipetirore cūrē na ĩroarotiwĩ. Pairo cacāmirō cutacu nimicūā, cacaticu monstroore na ĩroarotiwĩ monstroo yepai cabuiaetaatacu puame yua. ¹³ Tunu apeye caĩñañamanie ũnierē paca áti ĩñowĩ camasārē. Acuorijere áti ĩñowĩ. ũmurecōopuĩ peero ati yeparu to ñaatĩnucũō joroque áti ĩñowĩ nipetiro camasā na caĩñajoropu. ¹⁴ Tie, apeĩ monstroo caānijūgoatacu jūgori cū caĩñajoropu cū caátĩ ĩñomasĩrĩjē mena camasā ati yepa macāānarē na ĩtowĩ. Tunu bairo cū monstroo na caĩroau bauriquere bairo cabauure na qũēnorotiwĩ. Pairi cāmirō yise mena capataecoricu nimicūā, cacaticoacure bairo cabauure na qũēnorotiwĩ. ¹⁵ Bairo cūrē na caweqũēno yaparoro bero yua, apeĩ cabero macāācū monstroo puame wericure cū catio joroque cū átimasĩwĩ. Cū, na caweatacu puame caānijūgoata monstroore ĩñacōrĩ na caweatacu āmi. Bairi yua, apeĩ monstroo puame wericure cū busumasĩō joroque cū ámi. Bairo cū busurotiri yua, noa ũna cūrē cabasapeonarē na pajĩārerotiwĩ. ¹⁶ Tunu bairoa apeyera tocānacāũporea cū ya wāmerē na wāmo cariape nūḡōā, o na riapoare na woaturotio joroque ámi. Cawĩmarā, cabutoa cūārē, paio cadĩnerocuna cūārē, cabopacarā cūārē, paacoteri majā, bairi na quetiuparā nipetirore bairo na woatu rotiwĩ. ¹⁷ Bairi yua, noa ũna cū ya wāmerē na riapoaru, o na wāmopu na

cacūgoeticōāta, apeye ūnierē nuni, o wapati átimasīēma. Cū, monstuo ya wāme, o cū nūmerore na cacūgoepata, tore bairo noa ūna átimasīēma.

¹⁸ Bairi atiere caroaro catūgomasīrā majū tūgomasīrotiya. Bairi ni ūcū caroaro cū nūmerore catūgobócamasī cū caāmata, cū ya nūmerore quetibūjuya. Ti nūmero pñame jīcāū caīmñ yaro nūmero majū niña. Yñ roque ti nūmerore ya masīña. Atore bairo niña: seiscientos sesenta y seis, niña.

14

El canto de los 144,000

¹ Cabero tunu ñiñajoroyawñ oveja nurīcū macārē bairo caācū Cordero cawāmecucu Sión ūtā burōpñ canucūūrē. Cū mena cū tūpñre capāārā camasā ciento cuarenta y cuatro mil majū bauwā. Na pñame Cordero, bairi cū Pacñ ya wāme mena na riapoapñ cawoatuecoricarā jeto āma. ² Bairo narē iñarī bero yua, yñ tūgowñ busurique ūmñrecóopñ caatiere. Nocārō pairo poero cabusurore bairo busuwñ. Burō tutuaro cū capanucūrō cārō majū busuwñ. Paricaro arpare tocānacāpñna tore pari majā capāārā na capañnierē yñ tūgowñ. ³ Bairi na, basari majā pñame caroa cawāma wāme basariquere basapeo āma quetiupañ cū caruiro trono riapepñ. Baparcānacāū caāna seres majā cacatirā bairi cabūtoa camasīrī majā riapepñ basapeoāma. Bairo na cabasarijere ni jīcāū ūcū basajīátimasīēmi. To caāna ciento cuarenta y cuatro mil jeto basamasīwā. Na pñame ati yepa macāāna mena macāāna Dios cū canetōrīcārā āma. ⁴ Aperā carōmia mena na rupaure roro caátiepeetana āma. Carōmio ūcō mena roro átiepesupa. Dios macū Corderore bairo caācū jetore tocānacā rāmñ cū tūgousayupa. Di rāmñ ūno cū aweyoesupa. Camasā ati ūmñrecóo macāāna mena macāāna, Dios yarā caānijūgorā majū āma. Tunu bairo cū macū Cordero yarā caānijūgorā majū āma. ⁵ Tunu bairoa di rāmñ ūno cabugoroa iñoesupa. Ñe ūnie jīcā wāme carorije caáperatana majū āma Dios cū caññajorore.

Los mensajes de los tres ángeles

⁶ To bero ñiñajoroyawñ tunu jīcāū ángel ūmñrecóopñ cawutēñota ácāre. Bairi cū pñame yua caroa queti capetietie majūrē ati yepa macāānarē na quetibūjūácū baiwī. Tocānacā yepaa macāāna, tocānacā masa poari macāāna, bairi tocānacā wāme apeye busuri majā, tocānacā macāā macāāna cūārē na quetibūjñ ácū baiwī. ⁷ Bairi yua cū, ángel pñame busurique tutuaro mena iñwī: “Dios tutuaro cū caññabesepa rāmñ merē etacoaya. Bairi Dios roquere cū ñucūbugoya. Dios jetore cū basapeoya, ‘Mñ, jīcāūñ mñ āniña cañññ majū,’ qññ basapeoya. Bairi ūmñrecóo, ati yepa, ria capairiya, oco opee cūārē caqñēnorīcū Diore cū basapeoya,” ï busujowī.

⁸ Bairo cū cañbusuro bero, apei ángel cabero macāācū cūā bairo ï busuwñ: “¡Merē yua, merē yua, capairi macā Babilonia macāārē rocacōāñami Dios! Ti macā macāāna roro ati yepa macāāna camasā poarire na jūgoāma. ‘Jāārē bairo mujāā cūā mujāā rupañ mena capee wāme átiepeya,’ na iñtoepewā ti macā macāāna ati yepa macāāna camasārē. Bairi āmerē yua, Dios na rei átiyami ti macāā macāānarē,” ï busuwñ.

⁹ Cū berore apei pugarā bero macāācū ángel busuwñ. Bairo iñwī: “Ni jīcāū ūcū moecū monstuo, o cū bauriquere bairo cabauñ na cawericure cañroaure roro cū tāmno joroque cū átigami Dios. Ni ūcū monstuo ya

wāmerē cū riapoapu, o cū wāmoḡu cawoaturotire roro cū átigumi Dios. ¹⁰ Roro majū na átigumi Dios. Aperārē use oco carorije nimarē bairo caānierē na etio joroque caácure bairo roro na átipacogumi. Nocārō caasianetōū ānirī carorārē carorije cū caqūēnoyurique mena roro majū bopacooro na átigumi. Tunu bairoa peero, asufre mena asuyaro na joeregumi. Cū yarā cañurā ángelea majā bairi cū macū Corderojāārī na caññajoroḡu na joeregumi Dios. ¹¹ Tie caūrījē buseri ḡame tocānacā rūmua cūmarī caāno cārō nicōā ninucūgaro. Di rūmū ūno, di űami ūno yerijārīqūē manigarō monstroore caīroarārē. Cū, monstroo, bairi cū bauriquere bairo cabauu na cawericure caīroarā, o cū ya wāmerē cawoaturotiricarā nipetiro tocānacā rūmua popiye baigarāma. Di rūmū ūno yerijāetigarāma yua,” ī busuwī ángel ḡugarā bero macācū ḡame.

¹² Bairi mujāā Dios yarā caāna, jnetōjāñurō tūgoñatutuaya Dios mena! Cū mena jeto tūgoñawēḡūña. Cū caroticūrīcārōrē bairo jeto áticōā ninucūña. Jesús cūārē tocānacā rūmua cū quetire tūgousacōā ninucūña. Atore bairo jīcārō tūni cabairā roque cariapea Dios yarā majū nigarāma.

¹³ Tocārōā yu tūgonemowū tunu busurique umarecōoru caatīere. Bairo ĩroyawu busurique: “Atie yu caūrījērē woatuya: ‘Useanirī na āmarō ato jūgoyere di rūmū marī Quetiupaure tūgousajānaetiri cariaparā. Bairina, na cariaro beroru cū mena useanigarāma,’ ī ocajowu.”

“Bairo majūā baigarāma. Dios yaye jūgori popiye capaaticarā ānirī tocārōā yerijāgarāma. Bairo popiye na capaariquere masīrī na juátigumi yua,” ī busunemowī Espiritu Santo cūā.

La cosecha de la tierra

¹⁴ Tocārōā űiñamugō jowu umarecōoru. Bairo ĩñajou, űiñaroyawu oco buseri poa cabotiri poa majūrē. Ti poa buire carui camasocu bauriquere bairo cabauu cūārē cū űiñajoroyawu. Cū ḡapoapu corona oro mena qūēnorīcā beto oro betore pesawī. Tunu bairoa yisericapāi yawia caoripāi ote jericapāirē cū wāmoḡu cūgowī. ¹⁵ Tocārōā apei ángel templo wiḡu witiāmī. Bairo witiētari yua, busurique tutuaro mena atore bairo qūi awajajowī oco buseri poapu caruire: “ĭTāmurī, mu yisericapāi mena pajure jeya otere! Merē tiere jerica yutea etacoaya. Ti yepa macāājē ote merē butinetōcoaya,” qūi jowī ángel. ¹⁶ Bairo cū caūrījērē tūgori, oco buseri poa buiḡu carui ḡame cū yise mena ati yepapure pajure jecōāwī ati yepa macāājē otere yua.

¹⁷ Cū cabusuro berore, tunu apei ángel witiāmī templo wii umarecōo macāā wiḡure. Cū cūā yise ote jericapāi caoripāirē neamī. ¹⁸ Bairi tunu apei ángel altar mesapu caāniatacu witiētawī. Cū ḡame peerore carotimasī, ti altar macāā peerore cacoteatacu āmi. Bairi busurique tutuaro mena, apei ángel yisericapāi caoripāirē caneácure atore bairo qūi jowī: “ĭMu yise caoripāi mena pajure jeija oterique usere! Tipāi mena ti yepapu caānie use weseeri macāājērē pajure jeija usere. Merē ti yepa macāājē use űimajūcoaya,” qūi busujowī. ¹⁹ Bairo cū caūrījērē tūgori yua, yisericapāi caoripāirē cacūgoū ángel ḡame ati yepapu pajurejowī. Ati yepa macāājē use weseripu pajure jewī use oteriquere. Bairo pajurejeri bero nocārō paio usere ripegarā na cacūrō ūnoḡu jeneñoetowī, tie use to ripe ecoo joroque ĩ. Tore bairo ángel cū caátie ḡame bairo ĩgaro baiya: Roro popiye camasā na baio joroque Dios cū caátipeere ĩñorō baiya. ²⁰ Bairi yua, use ḡame ti macā ēñotaricarō jūgoyeru ripe ecowu. Bairo riperique yua, use oco jericapare paio rii jeto witiwu. Pairo

ũcããrõ nurĩcã caballo riseropũ caetaparo cãrõ majũ etawũ. Tunu bairo trescientos kilõmetros cãrõ majũ esaro nibatawũ tie rií.

15

Los ángeles con las siete últimas calamidades

¹ To bero apeye umũrecóopũ acũorije cabaicõña nucãetarijere ñiñajowũ. Tame, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ majũ ángelea majã baujaetanũcãwã. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã wãme roro na caátipee Dios na cã carotirije mena baujaetanũcãwã. Tie roro na caátipee mena merẽ Dios cã caasiarijere átirotitũsagũ baiwĩ.

² Tunu bairoa ñiñaroyawũ ria capairiya oco tusurije ñña ãmewiyoricaya peero asuyaro cañniyare. Tiya tãnipũre nucũroyawã camasã Dios cã cajoatato arpare cacũgorã. Mai, na pũame moecũ monstroore, o cã cabauriquere bairo cabauũre catũgogaetibotioricarã ãma. Dios jetore bori cã, moecũ wãme macããtõ número cũãrẽ catuecoetana canetõricãrã majũ ãma. ³ Bairi na pũame Moisés ãnacũ Dios yaũ cã paabojari majõcũ yaye basariquere basawã. Dios macũ Cordero yaye basarique mena atore bairo ï basawã:

“Nocãrõ carotimasĩ majũ mũ ãniña. Nipetirije mũ caátie ñumajũcõãña. Mũ roque Quetiupañ nipetirore carotimasĩ majũ mũ ãniña. Dise mũ carotimasĩtĩtĩ maniña.

Caria, cariape majũ niña nipetirije mũ caátĩãnie.

Nipetiro camasã poari Quetiupañ Rey majũ mũ ãniña mũ roque.

⁴ Bairi, ¿noa ãna mũrẽ na uwietibujiocati? ¿Noa ãna mũrẽ ñroari na basapeoetibujiocati?

Bairi mũ jetorea na basapeoáto. Mũ jetoa mũ ãniña cañũũ majũ.

Bairi nipetiro camasã poari macããna atĩri, mũ jetorea mũ basapeogarãma.

Bairi merẽ na mũ áti ññoñupã nocãrõ tutuaro camasãrẽ mũ caátimasĩrĩjẽrẽ,” ï basawã na pũame yua, tiya tãnipũ nucũrĩ.

⁵ Bairo na caĩbasaro bero, ñiñajoroyawũ tunu. Tame, umũrecóopũ Dios ya arũa santuario pããñũcãcoarũ. Dios camasãrẽ cã caroticũrĩqũẽ caãni arũa majũ pããñũcãcoarũ yua. ⁶ Ti arũa, Dios ya arũarũ jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ cañniatana ángelea majã witiamá. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ caãna jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã wãme carorijere caátitusaparã majũ witiamá. Jutii, lino mena qũẽnorĩqũẽ caũgueri manie, caasiyarije majũrẽ jãñawã. Tunu bairoa wẽñarĩcãwẽ, oro mena qũẽnorĩcãwẽrẽ na cotiapũ esaro wẽñarĩ witiamá. ⁷ Narẽ yua, bapariçãnacãũ seres majã cacatirã mena macããcũ jĩcãũ pũame jotũ bapaari oro mena qũẽnorĩqũẽrẽ na jowĩ tocãnacãpũrea. Ti bapaariũre carorije, roro camasãrẽ Dios cã caátirotijorije capũnirĩjẽ majũ jãñaroyawũ. Dios, tocãnacã rũmũ caãnicõãninucũũ majũ roro cã caátirotijorije ãmũ ti bapaariũre. ⁸ Tocãrõã yua, Dios ya arũa santuario pũame busejiracoárũ. Dios cã catuurije cã carotimasĩrĩjẽ cãtũi caatie majũ ãmũ tie buseri. Bairi ti arũa Dios ya arũare noa ãna jããmasĩẽma. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ caãna ángelea majã jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã wãme rorije na caátipee cabaipetiparo jũgoye ti arũare noa ãna jããmasĩẽma.

16

Las copas del castigo

¹ Bairo yua, to bero yu tūgojowu busurique tutuaro Dios ya aruapu caocajo witiirijere. Tie busurique atore bairo na iʒoroyawu jīcā wāmo peti puḡa pēnirō cānacāu caāna āngelea majārē: “Maa yua, ti yeparu ānāja. Dios nocārō roro majū cārē caboenaarē cū caātirotijorije ti jotu macāājērē pobatowērājá ti yeparu,” ĩ wiyojowu Dios ya aruapu busurique.

² Bairo caŋocajorijere tūgori yua, caānijūgon āngel átí, cū yaru macāājē capūnirījērē ati yeparu pobatowēcōājowī. Bairo cū capobatowērō bero, moecū monstuo ya wāmerē, bairo cūrē bairo cabau wericu ya wāme cūārē cawoatuecoricarā nipetirore camii boarique na etawu. Cañuetie, capūnirījē majū cāmii boarique na etawu.

³ Cū berore apei cabero macāācū āngel átí, cū yaru macāājē capūnirījērē ria capairiya jesaropu pobatowējowī. Bairo cū caáto, tiya ria oco puame rií jēñacoapu. Camasocu pajīārocaricu riire bairo jēñacoapu tiya oco. Tocārōā yua, tiya macāāna cacatiānimitatana rusaricaro mano riapeticoámá.

⁴ Cū berore apei puḡarā bero caācū āngel átí, cū cūā cū yaru macāājē capūnirījērē riya, bairo oco opeepu cūārē pobatowējowī. Bairo cū caáto yua, ti riya macāājē oco rií jēñapeticoápu. ⁵ Tocārōā yua, oco quetiupau āngel atore bairo cū cañrījērē yu tūgowu:

“Dios, mu, cañu majū mu āniña. Tirūmapu cūārē, āme cūārē cañnicōāninucū mu āniña.

Bairo camasārē na carorije wapa tore bairo átiri na mu caññabeserije ñujāñuña.

Cariapea tore bairo mu caátimasīpee niña.

⁶ Na majū, mu yarā, mu ya poa macāānarē roro na pajīārewā.

Mu yarā profeta majārē roro na pajīārewā.

Bairo āmerē mu puame oco rií cajēñarījērē na etio joroque na mu átiya na yaye wapa yua.

¡Na majū na yaye wapa āmerē roro tāmuoñama!” ĩ busujowī oco quetiupau āngel.

⁷ Bairo cū cañbusuro bero, busurique altar mesapu cabusawitirije cūārē yu tūgowu. Atore bairo ĩwū: “Dios jāā Quetiupau, catutua majū, bairoa mu baiya. Caānorē bairo cariapea jīcārō tūni camasārē na miñabeseya āmerē,” ĩ ocajowu.

⁸ Tunu cū berore apei itiarā bero caācū āngel átí, cū cūā cū yaru macāājē capūnirījērē muipu umareco macāācū buire pobatojowī. Bairo cū caáto yua, muipu umareco macāācū puame tutuaro peero cārō majū asiwī. Tutuaro mena muipu cū caasioereparore bairo ĩ, tore bairo ámi āngel.

⁹ Bairo cū caáto yua, muipu peero mena camasā roro majū joe ecowā. Bairo roro majū tāmumirācūā, roro na caátajere tūgoña yapapuari Dios puamerē cū tūgousajūgoema. Diore qūīroari cū basapeoema. Bairo qūīroapeere, Dios cū catūgojesoetie ũnie puamerē roro ĩbusuwā. Dios roro na caátaje wapa roro na cū caátiere carotimasī cū caānimitacūārē, tore bairo roro cū busupaiwā.

¹⁰ Tunu cū berore apei, baparcānacāu bero caācū āngel átí, cū cūā cū yaru macāājē capūnirījērē moecū monstuo cū caruiropu pobatowējowī. Tocārōā nipetiro cū caroti ānimasīrīpau naitūāpeticoapu. Baunemoepū yua. Bairo cabairo yua, camasā puame butioro roro majū tāmuroi na ñemerō bacarūpoturi tūni majū wislowā. ¹¹ ¡Tame, tocārō roro majū mai tāmumirācūā, roro na caátiere átijānagaema! Bairo puame baiwā: Dios

cū caátie, roro na cāmii capūnirō jūgori nemojāñurō umarecōo macācū Diore roro majū cū tutimacāwā. Dios cū caboetiere busupaiwā.

¹² Tunu cū berore apei, jīcā wāmo cārō petiro bero caācū ángel átí, cū cūā cū yarū macāājē capūnirījērē ria capairiya Éufrates cawāmecutiyaṛu pobatowējowī. Tocārōā yua, tiya ria bopocūmu peticoaṛu. Muipṛu cū cawāmatóí caaná quetiuparā reyes tiyare na capēñanetō masīparore bairo ī yua, tore bairo ámi.

¹³ Bairo cabairo ñiñajoroyawu tunu. ¡Tame, monstruo riseropṛu, dragón riseropṛu, bairi na yaṛu profeta caītopai riseropṛu, itiarā majū wātí yeri pūna witiwā na riseepṛe yua! Itiarā wātīā cañuena majū ūmamurē bairo cabaurā witiwā na riseepṛe. ¹⁴ Na pṛame wātí yeri pūna cañuena majū āma. Átijēño ññorīqūērē caátí ññomasīrā āma. Bairi tunu atí umarecōo macāāna quetiuparā reyes nipetirore na neñojoráná baiwā. Dios nocārō carotimasí ya rūmṛu caetaro, na, quetiuparā mena jīcārō Diore cū āmeo qūēgarā na neñoráná baiwā.

¹⁵ Bairi mai, tūgoñanemoñijate Jesucristo atí yepaṛu ācū marī cū caīcūrīqūērē: “¡Tame, atí yepaṛu nemo yṛu caatí rūmurē, ‘Cūjāā,’ caīā mano yajari majōcṛu cū caetarore bairo yṛu etagṛu! Bairi ni ūcū masacatiri yṛu caetari rūmurē caānicotei useanirī cū āmarō. Carorije caápei ānirī jutii jāñapetire bairo yṛu caetari rūmurē caroaro caānicotei useanirī cū āmarō. Bairo caroaro caānicotei roro tāmnoetigṛu. Cajutii mácārē bairo roro bobooro cū yṛu etatāmnoetigṛu,” marī ī quetibujucūwī Jesús.

¹⁶ Bairo yua, itiarā caāna ūmamurē bairo cabaurā wātí yeri pūna pṛame hebreo yaye mena Armagedón cawāmecutiyaṛu na neñowā reyes quetiuparārē.

¹⁷ Tocārōā yua, jīcā wāmo peti puga pēnirō mena caācū catusau ángel átí, catusarije capūnirījē cū yarū macāājērē pobatowē jowī. Wīno, atie marī cayerijorije nipetiroṛe pobatojowī. Bairo cū caátoa, umarecōo macā aṛua Dios ya aṛua santuariopṛu busurique witiwṛu. Tutuaro majū quetiuparṛu cū caruiropṛu caījorije ocajowṛu. Atore bairo ī ocajowṛu Dios cū cabusujorije: “¡Tocārōā to āmarō! Merē yṛu átipeyo yaparoya yua,” ī ocajoroyawṛu busurique. ¹⁸ Bairo cabusuro bero, tocārōā butiuro caburo yaberije yabewṛu. Capee busurique ocajowṛu. Butiuro buro cūā pawī. ¡Tame, atí yepa cūā netōncārō majū yuguiwṛu yua! Diwatoa ūno atí yepare camasā na caānijūgoro berore, tocārō tutuaro yepa yuguiñaesupa. ¹⁹ Bairo cayuguiro yua, capairi macā Babilonia ānatō itia sero majū yuguiwēsoaṛu. Tunu bairo atí umarecōoṛu caānie macāā cūā pewēpeticoaṛu. Dios, Babilonia macāāna roro majū na caátianirē tūgoñabocári popiye na baio joroque na átigṛu baiwī. Roro na mena asianetōrī ti macā capairi macā macāānarē vino carorije capūnirījē majūrē na etio joroque caácure bairo roro na átibuitipacogṛu baiwī. ²⁰ Tunu bairoa areyera, riapṛu caānie yucuroari, bairi atí macāncūrō cūā yasipeticoaṛu. ²¹ Tunu bairoa umarecōoṛu caatíe oco weta cuiri cayusuarije atí yepa nipetiroṛu wēwṛu. Tie pṛame cuarenta kilos cārō netōrō canucūrī cuiri majū wēwṛu camasā buire. Bairo roro majū tie narē cawēpearo ññarī yua, camasā pṛame Diore rorije majū cū tutimacāwā. Roro majū na átibuitipacowī Dios ti macā capairi macā ānatō macāānarē yua.

17

Condenación de la gran prostituta

¹ Tie cabairo bero, atore bairo baiwɔ tunu. Jĩcã wãmo peti pɔga pɛnirõ caãnacãũ caãna, capũnirĩjẽ jĩcã wãmo peti pɔga pɛnirõ cãnacã bapaarire capobatowẽátana mena macããcũ jĩcãũ ángel yutu etawĩ. Bairo yutu etari, ñiwĩ: “Tiaya mai yu mena. Mɔ ñiñopa carõmio, caũmɔna mena roro caátiepenucũõrẽ Dios roro bopacooro cõ cã caátipeere. Oco bui, riapɔ caruiore roro cã caátipacopeere mɔ ñiñopa,” ñiwĩ. ² “Cõ, caróo mena, quetiupará ati ɔmɔrecóo macããna reyes na rupau caborore bairo roro átiepenucũwã. Roro majũ cõ rupau cõ caátieperije mena na átimecũõ epenucũwõ ati yepa macããna camasãrẽ. Roro áco cõ caeticũmurĩjẽ use oco mena na átimecũõ epenucũwõ camasãrẽ,” ñi quetibɔjɔwĩ ángel, caũmɔarẽ caepeo cõ cabairijere.

³ To bero Espiritu Santo cã camasĩõrĩjẽ jũgori qũẽguericarore bairo yu caĩñarõpɔ yu caĩñaata yua, desierto camasã manopɔ yu necoámĩ ángel. Topɔ ñiñaroyawɔ jĩcãõ carõmio moecũ monstroo cajũãũ bui caruiorore. Cã, monstroo pɔame Dios cã caĩñajesoetie patore cã rupaure woaturique cacũgou ãmi. Jĩcã wãmo peti pɔga pɛnirõ cãnacã majũ rɔpooɔmĩ. Tunu bairoa ti rɔpoo nipetiro pɔga wãmo petiro cãnacã majũ jawiicɔpɔ. ⁴ Cõ, carõmio, monstroo bui caruió pɔame jutii cajũãpuarije apeye cajũãrĩjẽ mena asuyaro jãñarĩqũẽcɔmo. Tunu bairoa cõ rupaure capee wãmagariquesɔmo: Oro mena, ãtã rupaaca caroa caasiyarije mena, ãtããcã caroa cabotirije mena wãmagawõ. Pairó tie ñnierẽ cõ rupaupɔ busawõ. Apeyera cõ wãmopɔ copa jotɔ oro mena qũẽnorĩcãrɔre cãgoruiwõ. Ti rɔpɔre tocãnacã wãme carorije Dios cã cateerije majũ jãñawũ. Carorije cõ rupau jũgori caũmɔna mena roro cõ caátinucũrĩjẽ cãã ti rɔpɔ ãnicõñarõrẽ bairo jãñawũ. ⁵ Tunu bairoa cõ riapora buire itia wãme ãmɔ woaturique caĩñaña manie majũ. Atore bairo ï tusawɔ: CAPAIRI MACã BABILONIA, CAŪMŪARĒ CAÁTITROTIEPERã RŌMIRĪ PACO, BAIRI NIPETIRO CAROARãRĒ CATEERIJĒ PACO, ï woaturique tusawɔ cõ riaporaure. ⁶ Tierẽ ñnarĩ bero yua, yu tũgoñamasacati rocajowɔ. ¡Tame, cõ pɔame Dios ya poa macããna cõ capajĩãrericarã rii mena cũmumecũõ baiwõ! Jesús yaye quetire na caquetibɔjurije jũgori cõ capajĩãrericarã yaye rii mena cũmumecũõ baiwõ.

Bairo cõ cabairijere ñnarĩ yu pɔame yu acɔanetõcoapɔ. ⁷ Bairo yu cabairo ñnarĩ yua, ángel pɔame ñiwĩ: “¿Nopẽĩ miñaacɔayati, tame?” ñiwĩ. “Mai, mɔ yu quetibɔjɔ masĩõgɔ cõ, carõmio, cõ cabaiãnierẽ. Tunu bairoa cõ carui monstroo, jĩcã wãmo peti pɔga pɛnirõ cãnacã majũ, pɔga wãmo petiro cãrõ majũ cajawiiicɔcɔ cã cabaiãnie cããrẽ mɔ yu quetibɔjɔ masĩõgɔ,” ñiwĩ. ⁸ Bairi yua, bairo ñiwĩ: “Cã, monstroo caroagou, mɔ caĩñaɔ pɔame tirẽmɔpɔ atore caãnimirĩcũ niñami. ãmerẽ baiɔpɔa maami mai. ãmerẽ manimicãã, cabero caũcããrĩ opɔpɔ caãniatacɔ wãmuetagumi, peero caũpetietopɔ cã cayasimajũã ápáro jũgoye yua. Cã, monstroore ñnarã, ati yepa macããna camasã qũĩña acɔacoagarãma. Ati ɔmɔrecóo Dios cã caqũẽnojũgori rũmɔpɔina Dios ya tutipɔ na wãme catusaena cãrẽ ñnarã, qũĩña acɔacoagarãma. Cã, monstroo tirẽmɔpɔre caãnacã, cabero tunu caátipare qũĩñarã, qũĩña acɔacoagarãma,” ñi quetibɔjɔwĩ ángel.

⁹ Bairi ñinemowĩ tunu ángel: “Atie yu caquetibɔjurije cabɔgoro macããjẽ mee niña. Ni ãcũ cariape catũgoñarĩqũẽcɔcɔ, catũgojĩãti majũ

tũgopeyorique niña: Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã rũpoo pũame jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacã ùtã buri carõmio cõ caruirijere cõñarõ baiya. Tunu bairoa ti rũpoo, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ caãna reyes quetiuparãrẽ na ãnicõñarõ baiya. ¹⁰ Bairi na, quetiuparã reyes, jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ caãna mena macããna jĩcã wãmo petiro cãrõ merẽ yasipeticoama. Pũgarã yua rũsayama. Jĩcãũ ãme ati yũteare quetiupãũ reyre bairo niñami. Apei quetiupãũ pũame mai etaetiyami. Cũ, quetiupãũ, na tusãũ etaũ, yoari yũtea quetiupãũ ãniãmerĩgũmi. Yoaro mee yasicoagũmi. ¹¹ Moecũ monstroo cajũgoyepũre caãnimirĩcũ ãmerẽ camácũ cũã quetiupãũ rey niñami. Jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ quetiuparã caãna bero macããcũ quetiupãũ rey niñami cũ cũã. Cũ mena jĩcã wãmo peti itia pẽnirõ majũ niñama yua quetiuparã reyes. Tunu bairoa cũ, monstroo pũame aperã quetiuparã jĩcã wãmo peti pũga pẽnirõ cãnacãũ mena macããcũ niñami. Cũ pũame yua, yasi majũũ ácũ baiyami. Cũ tusaye niña yua.

¹² “Apeyera tunu pũga wãmo petiro cãnacã jawii mũ caĩñaataje pũame aperã quetiuparã pũga wãmo petiro cãnacãũ caãnarẽ cõñarõ baiya. Na pũame mai quetiuparã reyre bairo jããetĩñama. Bairãpua quetiuparã reyre bairo na cajããrĩ rũmũrẽ jĩcã hora cãrõã rotimasĩgarãma. Toreã bairo monstroo cũã na mena jĩcãrõ yoaro mea rotimasĩgũmi. ¹³ Bairi yua, pũga wãmo petiro cãnacãũ caãna quetiuparã na majũ jĩcãrõrẽ bairo tũgoñaqũenorĩ monstroo cũ carotijũgoro bogarãma. Cũ catutuarije, cũ carotimasĩrĩjẽrẽ cũ átirotigarãma. Na pũame cũ rocare rotimasĩgarãma. ¹⁴ Bairo na, quetiuparã, monstroo mena neñari Dios macũ Cordero mena ãmeo qũẽgarãma. Bairo cũrẽ na caãmeoqũẽmiatacũãrẽ, Cordero pũame na netõ nũcãcõãgũmi. Dios yarã caãniparã cũ cabesericarã cũrẽ caĩroarã mena na netõ nũcãcõãgũmi Cordero, na, quetiuparãrẽ yua. Torecũna cũ, Cordero, cabũgoro macããcũ mee niñami. Cũ roque quetiuparã quetiupãũ majũ niñami. Quetiuparã reyes quetiupãũ rey majũ niñami,” ñi quetibũjũwĩ ángel.

¹⁵ Bairo ñi quetibũjũri bero, ñinemowĩ tunu ángel: “Carõmio caãmũarẽ caepepaio cõ caruiataje oco mũ caĩñaataje pũame camasãrẽ ĩcõñarõ baiya. Camasã na caãni macãã, apeye busuri majã, tocãnacã yepaa macããnarẽ ĩcõñarõ baiya. ¹⁶ Bairi apeyera monstroo ya jawiire bairo pũga wãmo petiro cãrõ caãniatana quetiuparã reyes cõ, carõmio, caróore cõ teejãñugarãma yua. Cõ rocacõãgarãma. Capee cawapacutiere cacũgomirĩcõrẽ yua jutii mácõ cõ átirocacõãgarãma. Bairo átiyaparori, cõ riire ugarecõãgarãma. Bairo átiri cõ ãnacõ riĩ carũsaata, peeropũ joere peyocõãgarãma yua. ¹⁷ Dios pũame cũ caborore bairo na átiõ joroque ĩ, na yeripũ tore bairo na átirotigũmi. Bairo cũ caátirotiroi yua, jĩcãrõrẽ bairo tũgoñarĩqũẽ cutiri, reyre bairo na caãnierẽ jãnacõãgarãma. Monstroo jetore yua, na carotimasĩmiatajere cũ átirotigarãma. Dios tore bairo na caáto, cũ cabori yũtea capetietaropũ tore bairo átiãñagarãma. ¹⁸ Bairi cõ, carõmio, mũ caĩñaataco pũame capairi macãrẽ nicõñao baiyamo. Cõã niñamo Babilonia capairi macã. Ti macã pũame ati yepa macããna reyes quetiuparãrẽ roro na átiõ joroque ápũ carorije ti macã macããjẽ mena yua,” ñi quetibũjũwĩ ángel caróo carõmio yũ caĩñaataco cõ cabairijere.

18

La caída de Babilonia

¹ Atiere yu cū caquetibujuro bero, ñiñajoroyawu apei ángel umarecóopu caruiacúre. Tutuaro carotimasí majū āmi. Bairo cū catutuarije, cū caasiyabatorije ruame ati yepare busuta cūmuetawu yua. ² Cū yua, busurique tutuaro mena atore bairo ī awajowī:

“¡Merē yasicoaya, merē yasicoaya capairi macā Babilonia ānatō!

¡Carorā, wātī yeri pūna na caāni macā jēñacoaya!

Capāārā carorā caāno cārō na caāni macā majū jēñacoaya.

Carorā waibutoa moena, masateeri majā na caāni macā jēñacoaya.

³ ¡Tame, roro majū baiwā ti macā macāāna!

Roro ti macā macāāna na rupau caborore bairo na caátie mena ati umarecóo macāāna camasā poarire na átimecūōwā.

Na caátiere na ugaripeao joroque roro na átijūgoyecuma ti macā macāāna.

Carōmia caūmarē na caátiepemecūōrōrē bairo ti macā macāāna cūā ati umarecóo macāāna reyes quetiuparārē roro na átijūgoyecuma.

Tunu bairoa nuniwapatari majā cūā Babilonia macāāna roro na caāti wapatirerije mena jūgori paio cadinerocuna majū jēñawā,” ī busuwī ángel.

⁴ Tunu apei umarecóopu cū cabusujorijere yu tūgowu. Bairo ī ocajowu:

“Mujāā, yu yarā, yu ya poa macāāna caāna tāmuri witiya ti macāārē.

Ti macārē āmerīcōāña tocārōā. Mujāā cūā ti macā macāāna na caátiere mujāā īñacōrē.

Bairo narē īñacōrī roro mujāā caápata, mujāā cūā roro tie wapa mujāā tāmogará.

Roro ti macā macāāna na caátie wapa na catāmōrījē mujāā etare.

⁵ ¡Tame, paio majū ñiña roro na caátianajē cutie ti macārē!

Bairo roro na caátie ruame jīcā puti jeneñoata, umarecóopu tujuaetaro cārō majū etabujoro.

Bairo roro majū na caátiere īñarī na yaye wapa na rei átiyami Dios yua.

⁶ Bairi ti macā macāāna aperārē roro na caátatore bairo roro na tāmōáto na cūā āmerē.

Narē roro na caátibuitiricarō netōjāñurō buipearo roro na tāmōáto ti macā macāāna.

Aperārē pūnietirā na caqūēnorīqūē ocore pugani cārō nemojāñurō pūnirījē átiri na tīārārē bairo roro na ása na cūārē na yaye wapa.

⁷ Ti macā macāāna roro tūgoñarīqūē cutiri tūgoña botiwā.

Camecūrārē bairo tūgoñarīqūē cutiri yua, na caborije netōjāñurō apeye ũnierē wapatirewā.

Tore bairo na caátieperica tūnia na cūā roro popiye tāmōrī na yapapuáto āmerē yua.

Bairāpua, atore bairo ī tūgoñamigarāma na yeripu: ‘Atoa caroaro majū jāā ānicōāña.

Jīcāō quetiupao reina cō caruirore bairo caroaro majū jāā āniña.

Carōmio cawapeaore bairo mee jāā āniña.

Bairi di rūmu ũno roro jāā tāmōetigarā,’ ī tūgoñamigarāma.

⁸ Bairo na catūgoñabotiorije jūgori yua, jīcā rūmua capee roro na catāmōopee na etagaro:

Riarique, bopacooro tāmōrīqūē, aua riarique na etagaro.

Peero mena joe ecogarāma. Dios roque na netōrō catutuañ majū ñiñami.

Cū, Dios, Quetiupau majū caācū ānirī roro na tāmōo joroque āmerē na átiyami yua,” caīquetibujorije busuriquere yu tūgowu umarecóopu.

⁹ Bairi Babilonia macã macããna mena roro na rupau caborore bairo caátiepericarã quetiuparã ati yepa macããna reyes ti macã cayasiro ñnarĩ otimacãgarãma. Na caborije netõjãñurõ cabũgoroa apeye ti macã macããjêrê cawapatĩ eperericarã nipetiro ti macã yasiro caũbusewãmuãtiere ñnarĩ bopacooro otimacãgarãma. ¹⁰ Bairo ti macã roro caũyasirijere ñna uwiri yua, jõpũã tuacõãgarãma. Topua tuari atore bairo ñgarãma:

“¡Ade tame, roro bopacooro majũ Babilonia capairi macã ãnatõ tãmuõña yua!

Catutuari macã caãnimiata macã roro majũ ãmerê tãmuõña yua.

‘Roro majũ baigaro ti macã,’ marĩ cañetĩpaure ti macã cayasipee etaya yua,” ñ otĩusagarãma.

¹¹ Aperã nuniwapatari majã ati yepa macããna cãã torea bairo ñ yapuagarãma. Bopacooro cabairijere ñnarĩ ti macãrê otimacãgarãma: “Marĩ canuniñesẽãrĩjêrê noa ñna wapatienama yua,” ñrã, butiuro ti macã ãnatõrê otĩusagarãma. ¹² Na puame atiere ti macãrê nunirĩ wapatanucũñupã: Orose, ãpõã platate, ãtã rupaaca caroa cabaurijeacare, ãtã caroa cabotirije perlare, jutiipãrĩ caroa majũ lino mena qũñnorĩqũñrê, jutii cajũãpuarijere, jutii caroa esemenirijê, cajũãrĩjê cããrê caãno cãrõrê nuninucũñupã. Tunu bairoa yuca caroa cajutiñurĩjê cããrê caãno cãrõ nuninucũñupã. Tunu bairoa apeyera marfil mena caroa majũ paaqũñnorĩqũñrê, yuca caroa mena qũñnorĩqũñrê, ãtã bronce mena qũñnorĩqũñrê, ãpõã hierro mena qũñnorĩqũñrê, apeye ãtã mármol na caĩrĩjê mena na capaaqũñnorĩqũñrê ñnie caãno cãrõrê nuninucũñupã ti macãpũre. ¹³ Tunu torea bairo nuni ñesẽãnucũñupã ugarique cããrê: Ugarique canela cawãmecutiere, ugarique jãasuriqũñrê cajutiñurĩjêrê, apeye cajutiñurĩjê werea ñnie cããrê, o apeye caroa cajutiñurĩjê ñnie mirra cããrê, tunu bairoa wãmagarã rupau turique cajutiñurĩjê cããrê nuni ñesẽãnucũñupã. Bairi tunu etirique use ocore, ugarique roarique usere, trigo wetare, bairi trigo carupa rupaa cããrê nuni ñesẽãnucũñupã. Torea bairo nuni ñesẽãnucũñupã: Waiũtoa caapeye ñmarã cããrê, wecua oveja nurĩcãrã cããrê, caballoa cããrê, caatũri rupaa caballoa na caũmarĩ rupaa cããrê nuni ñesẽãnucũñupã. Bairi, tame, camasã paacoteri majã ñna cããrê moenarê bairo na wapatiepe ñesẽãnucũñupã. Tore bairo na canuniñesẽãnucũmirĩqũñrê ti macãrê dope bairo nunimasĩetĩgarãma yua.

¹⁴ Bairo na, canunimasĩetĩparã ãnirĩ ti macãpu canuni wapatamirĩcãrã yua, atore bairo ñ otĩusagarãma ti macãã ãnatõrê:

“¡Ade tame, mũjãã Babilonia macããna mũjãã yasimajũcoaya ãmerê yua!

Yuca rĩca caroa majũ mũjãã caũgajesorijere bairo caroa mũjãã cacãgomiataje cãã yasipeticoaya ãmerê yua.

Nipetiro paio cawapacũtie mũjãã cawapatamiataje, bairi caroaro jessoroa mũjãã cacãgoãnimiataje cãã yasipetimajũcoaya.

Tame, tie puãani baunemoetigarõ,” ñ usagarãma, ti macã ãnatõ cayasiro ñnarĩ yua.

¹⁵ Bairi tore bairo na cacãgorijere canuniwapataricarã, o aperã ti macã jũgori paio cadinerocũna majũ cajẽñarĩcãrã cãã, jõpũã ti macã cayasiro ñnarĩ otĩ usagarãma. Roro majũ ti macã ãnatõrê Dios cã caátiyasiorijere ñnauwiri jõpũã bopacooro ti macã ãnatõrê otĩ usagarãma. ¹⁶ Bairo ñgarãma:

“¡Ade tame, roro bopacooro majũ capairi macã ãnatõ tãmuõña yua!
Ti macã caroa macã majũ nimiapũ.

Carōmio, caroa jutii lino mena qũēñorĩqũērē cajãñaruiore bairo caroa macã nimiapũ.

Jutii cajũãpuarije, caroa cajũãrĩjē cajãñaorē bairo nimiapũ.

Carōmio, caroa oro mena, perla mena, bairi ùtã cabotiri rupaaca mena cawãmagaatacore bairo caroa macã nimiapũ ti macã.

17 Bairo caroa macã majũ nimirõcũã, jãmerē yua, caãno tusaroa ti macã caãnimiataje capee cawapacutie mena jĩcãrõã yasicoaya!" ĩ usagarãma, ti macã cayasiro ĩñarĩ yua.

Tunu bairoa nipetiro ria capairiya macãã cũmuu capaca cũmuu quetiuparã, aperã ria capairiya tũnirē riapũ caãñesēãrĩ majã, aperã ti cũmurē paacoteri majã cũã jõpũã tuari ĩña ãnigarãma. Nipetiro riapũã tocãnacã rũmũã tuari capaacõã ninucũrã roro cabairijere ĩñarĩ jõpũã ĩñajocõã nigarãma. 18 Bairo ti macã ãnatõ caũrĩjē buserire ĩñarĩ, atore bairo ĩ awajagarãma: "¿Di macã, ape macã, caroa macã capairi macã majũ to ãñuparĩ? ĩDi macãrē ĩ cõñamasĩã mano!" 19 Bairo ĩ yapapuari yua, na rupoã buirire õwãrē maapeogarãma. Butiuro bopacooro ti macã ãnatõrē oti macãgarãma. Bairo ĩ otiaawajagarãma:

"ĩAde tame, roro bopacooro majũ capairi macã ãnatõ tãmuõña yua!

Ti macã jũgori nipetiro marĩã riare cũmuu mena cañesēãrã paio marĩ wapatanucũwã.

Ti macã caãnie cawapa pacarije mena paio marĩ wapatanucũwã.

jãmerē yua, caãno tusaroa, 'Roro majũ baigaro ti macã,' marĩ caĩētĩpaure ti macã yasicoaya!" ĩ otiasagarãma, ti macã cayasiro ĩñarĩ yua, ñi quetibũjũwĩ ángel.

20 Bairo ñi quetibũjũ yaparori bero, bairo ĩnemowĩ:

"Bairi mũjãã, ãmurecõo macããna, ti macã cayasiro jũgori ãmerē useanirĩ ãña.

Mũjãã nipetiro Dios ya poa macããna useanirĩ ãña ãmerē.

Mũjãã, apóstolea majã, bairi profeta majã cũã useanirĩ ãña.

Ti macã macããna mũjããrē roro na caátaje wapare ãmerē Dios caroaro mũjãã ãmebojayami.

Bairi caroaro useanirĩ ãña mũjãã nipetiro yua, ti macãrē cũ cayasiro jũgori," ĩwĩ ángel.

21 Tocãrõã yua, jĩcãũ ángel catutuaũ majũ buiaetari jĩcã ùtãrē newãmuojowĩ. Ùtã oricare wãĩãrĩcãrē bairi tii caãniarē newãmuojowĩ. Tiare yua ria capairiyapũ werocañua jori, atore bairo ĩwĩ:

"Tia ùtãrē bairo ti macã capairi macã Babilonia ãnatõ riapũ rocañua rujoecogaro.

Pũgani baunemoetigaro yua.

22 Bairi yua ti macã átãwããrĩpũ di rũmũ ùno arpare parique ùnie, tõrõã putirique ùnie o trompeta mena putirique ùnie basa ocaro ocajoetigaro.

Tunu bairoa tocãnacã wãme caroa ùnierē capaaqũēno ãnimirĩcãrã cũã jĩcãũ ùcũ manigarãma.

Tunu bairoa ti macã macããna ùtã tii na caorica wãĩã ocajonucũrĩqũē ùnie cũã tũgonemoa mano yua.

23 Tunu bairoa jĩcã ùno jĩñaworica caũbusuworije ùnie cũã bauetigaro ti macãrē.

Tunu bairoa na cawãmojiyari rũmũ caãno na caboserãmũ qũēnoawaja ãninucũataje ùnie cũã ocajonemoetigaro.

Nipetiro ti macã macããna na causeanimiataje manigaro yua.

Ti macã macããna nuniwapatari majã ati yepa macããna catutuarã majũ caãnimiriãcãrã na caãniamiatacããrẽ, ti macã yasicoagaro.

Na rɸame roro majũ camasãrẽ na ãtoepewã.

Ati yepa macãã poari nipetiro camasã poarire carorije na camasãrĩjẽ mena na ãtoepewã.

Bairi ti macã macããnarẽ na reyami Dios yua,” ã busɸwĩ ángel.

²⁴ Ti macã Babilonia macããna roro majũ Dios yarã profeta majãrẽ, bairi Dios ya poa macããna caãna cããrẽ na pajãre áninucũñupã. Nipetiro ati yepa rɸre capajãdecoricarã cããrẽ Babilonia macããna jetoa tore bairo roro na ásupa.

19

¹ Cabero yɸ tãgoroyawɸ capããrã ɸmɸrecóorɸ busɸrique tutuaro mena na cañocajorijere. Atore bairo ã ocajowã:

“¡Marĩ Quetiupɸre cũ marĩ basapeoto! Marĩ Quetiupɸ marĩrẽ canetõũ majũ niñami.

Marĩ Quetiupɸ Dios, nocãrõ cañuɸ nipetiro netõrõ catutuaɸ majũ niñami.

² Cũ, Dios roque caãnorẽ bairo cariapea jãcãrõ tũni camasãrẽ caññabesei niñami.

Bairi cariapea Babilonia macãrẽ rocayami yua ámerẽ.

Ti macã macããna roro majũ na caátĩãnie mena ati yepa macããna camasãrẽ na royetuwã.

Dios yarã paacoteri majãrẽ ti macã macããna na capajãrerique wapa ámerẽ na ámebojayami Dios.”

³ To bero ãnemowã tunu:

“¡Marĩ Quetiupɸre cũ marĩ basapeoto!

Ti macã Babilonia macã caũrĩjẽ buseri tocãnacã rũmɸa busewãmucõã ninucũgaro,” ã busɸocajowã ɸmɸrecóorɸ.

⁴ Bairi yua, cabutoa camasãrĩ majã veinticuatro majũ caãna, bairi aperã cacatirã seres majã bapariãnacãũ caãna cãã Diore bũtioro qũñroawã. Yepa rɸ ñigãtu cũmuãtĩ, cũ caruiro tronopɸ carui Diore bũtioro qũñroawã. Bairo qũñroarã atore bairo ãwã: “¡Bairoa to baiãto! ¡Marĩ Quetiupɸre cũ marĩ basapeoto!” ãwã. ⁵ Bairo na caĩrĩpɸre yua busɸrique Dios cũ caruiro tronopɸ caatĩ atore bairo ã ocajowɸ:

“¡Nipetiro mũjãã, sawĩmarã, bairi cabutoa cũ marĩ Paɸ Diore cũ basapeoya!

Nipetiro mũjãã cãrẽ cañroarã, cãrẽ canucũbũgori majã cũ basapeoya,” ã ocajowɸ busɸrique.

La fiesta de las bodas del Cordero

⁶ To bero yɸ tãgonemowũ tunu capããrã camasã busɸrique paio mena na cabusɸocajorore bairo cañrĩjẽrẽ. Poero paio cabusɸocajorore bairo busɸwɸ. Bũro parique paio tutuaro mena cabusɸrijere bairo tutuaro caocajorãrẽ yɸ tãgowɸ. Bairo ã ocajowã:

“¡Marĩ Quetiupɸre cũ marĩ basapeoto!

Ámerẽ marĩ Quetiupɸ Dios ñe ãnie carũsaecɸ catutuaɸ majũ cũ carotimãsjũgoroi cũ marĩ basapeoto.

⁷ Cordero ya bose rãmɸ merẽ etacoaya.

Cũ yarã cũ ya poa macããna mena cũ caãnipa rãmɸ etacoaya.

Jãcãũ caũmɸ cũ sawãmoyari rãmũrẽ bairo bose rãmɸ etacoaya yua.

Cũ nũmo caãnipaore bairo Cordero yarã caroaro qũñnoyurã átiyama.

Bairi âmerê marĩ ðseanito.

Marĩ yerip̄ ðgof̄na ðseanirĩ cū marĩ ðroáto.

⁸ Jĩcāũ ðm̄morê bairo caãna Cordero yarã ðame caroa jutii lino mena qũ̄enorĩqũ̄e, caugueri manie, caasiyarijere jãñarã átiyama.

Bairina, tie jutii caroa majũ lino mena qũ̄enorĩqũ̄e ðame Dios yarã caroarã caãna roro caáperã na caãnajê cutiere ðcõñarõ baiya,” ð busuocajowã ðm̄recóop̄.

⁹ To bero ðiwĩ tunu ángel: “Atie Dios cū caĩrĩjêrê woatuya: ‘ðseanirĩ na âmarõ noa ðna Cordero cū cawãmojiyari bose r̄m̄ caãno na capiijoricarã ðame,’” ðiwĩ. Tunu ðinemowĩ ángel: “Atie m̄ cawoatujeataje cariapea Dios cū cabus̄rije majũ ðña,” ðiwĩ.

¹⁰ Bairo cū caĩrõ, ȳ ðame ȳ rapo patuuri mena ȳ etanumuwũ ángel rapori t̄p̄, qũ̄iroaḡ yua. Bairo ȳ caáto ðñarĩ, bairo ðiwĩ: “Tame, ȳre tore bairo ápericõãña. Ȳ cūã murêã bairo caãcũ Dios ȳ cū paabojari majõc̄ ȳ ðñña. M̄ yarã aperã Jesús yaye queti cū caquetib̄j̄cũrĩqũ̄erê cajãnaenarê bairo ȳ cūã Dios paabojari majõc̄ ȳ ðñña. Bairi ȳre ðroaeticõãña. Dios roquere tore bairo qũ̄iroaya,” ði quetib̄j̄wĩ ángel.

Tie Jesús cū caquetib̄j̄cũrĩqũ̄e ðame caroaro jĩcãrõ t̄ni profeta majã Dios yarã na quetib̄j̄ masiõ joroque caátie ðña.

El jinete del caballo blanco

¹¹ Cabero ðm̄recóo capãncãetarore ðññajow̄. Bairo ðm̄recóop̄ capãncãetaro yua, jĩcāũ caballo caboti majũ, cū bui capesau camasoc̄ mena baujaetanãwĩ. Cū, caballo caboti bui capesau ðame atore bairo wãmec̄mi: “Cū Caĩrõrêã Bairo Jĩcãrõ T̄ni Caác̄, Caãnorê Bairo Cariape Caác̄,” wãmec̄mi, p̄ga wãme. Caroaro cariape carotimasĩ cariapea cū wapana cũãrê caãmeoqũ̄emasĩ ðnirĩ tore bairo wãmec̄mi.

¹² Cū, caballo bui capesau caapee ðame peero caũwiritirije cãrõ paio asiyaw̄. Cū rapoa buip̄re capee quetiup̄ cū capesarije ðnie coronarê pesawĩ. Tunu bairoa jĩcã wãme woaturique camasiã manierê cãgowĩ. Cū jeto tie woaturiquere masiãwĩ. ¹³ Tunu bairoa jutiiro riip̄ catuatatore jãñawĩ. Cū wãme yua atore bairo woaturique ðm̄: “Dios Yaye Quetire Caquetib̄j̄ri Majõc̄” wãmec̄mi. ¹⁴ Cū berore cū usawã pajĩãrĩ majã ðm̄recóo macããna. Jutii caroa caugueri manie lino mena qũ̄enorĩqũ̄e cabotirije majũrê jãñawã. Na cūã caballoa cabotirã bui pesari cū usawã. ¹⁵ Cū riserop̄ ðosẽrĩcãpãĩ caoripãĩ majũrê cãgowĩ. Tipãĩ mena ati yepa macããna camasã poarire cū cacãmitupapãĩ ðm̄. Tipãĩ cacãgou ðnirĩ tutuaro jĩcãrõ t̄ni rotimasĩ ðnigumi. ðse ocore ripe jei, cū rapori mena tutuaro pea abori caác̄re bairo tutuaro na átiri na ðñabesegumi camasãrê. Roro majũ na átigumi. Aperãrê ðse oco carorije nimarê bairo caãnierê na etio joroque caác̄re bairo roro na átipacogumi. Dios nipetiro carotimasĩ ðe ðnie carusaec̄ asiari tore bairo cū caátirotirijere na etio joroque átigumi. ¹⁶ Cū, caballo caboti bui capesau ðame jutiiro cayoarõ cū cajãñarõ, cū isep̄to buire atore bairo woaturique cãgowĩ: QUETIUPARã CAãNA QUETIUPAÛ MAJũ NIÑAMI, QUETIUPARã REYES QUETIUPAÛ REY MAJũ NIÑAMI, ð woarique tusaw̄ cū isep̄to buire.

¹⁷ Tie bero ðñnaroyaw̄ tunu jĩcāũ ángel muip̄ ðm̄reco macããcũ t̄p̄ canucũãrê. Cū ðame bus̄rique tutuaro mena nipetiro aa majã ðna carii caugarã cawurãrê na awaja piineñojowĩ. Bairo na iwĩ: “¡Tiaya, neñarasã m̄jãã cūã! Dios paio cū caugarique pajĩãrĩjêrê ðgarasã. ¹⁸ Quetiuparã reyes, bairi pajĩãrĩ majã quetiuparã riire ðgarasã. Tunu bairoa caãm̄a

catutuarã rii, caballoo rii, bairi caballoo bui capesamiatana rii cããrẽ ugarasã. Nipetiro Dios cã careparã riire ugarasã. Paacoteri majã, bairi na quetiuparã, cawimarã cabutoa cãã nipetiro riire ugarasã,” na ï piineñojowĩ ángel cawurã ugari majãrẽ.

¹⁹ Bairo cã caĩrõ bero yua, ñiñajowũ. Tame, moecã monstroo, bairi quetiuparã reyes ati yepa macããna cãã na ãmua pajĩãrĩ majã mena neñarã baiwã, pajĩãgarã. Caballo caboti bui capesau, cã ãmua pajĩãrĩ majã mena caãcũrẽ cã ãmeo qũãgarã, neñarã baiwã. ²⁰ Bairo na caneñarõ yua, caballo caboti bui capesau puame moena puãgarãrẽ na ñewĩ. Monstroo, bairi apei cã yau profeta mee caãcũ caĩtopai mena na ñewĩ. Mai, cã, profeta caĩtopai puame caĩñaña manie caacuoarije ãnierẽ monstroo cã caĩñajoropũ camasãrẽ caãti ññorĩcũ ãmi. Tie cã caãti ññomasĩrĩjẽ mena, cã, caĩtopai puame camasãrẽ caĩtoepericu ãmi. Bairo na ïtori yua, monstroo ya wãmerẽ na riapoa, o na wãmopũ na cawoaturotiricu ãmi. Tunu bairoa cã caãtĩjẽño ññomasĩrĩjẽ jũgori cã monstroore bairo cabauũ na cawericu cããrẽ na ïroao joroque caãtacu ãmi. Bairo yua, monstroo cã caĩtopai mena puãgarãpuera na ñerĩ peero capairira caũrõpũ na weenerocañuacõã jowĩ caballo caboti bui capesau puame yua. Cacatirãrẽã ãtabucũrãre bairo azufre mena asuyaro caũrĩrapũ na recõãwĩ yua. ²¹ Bairo narẽ na reyparori bero yua, aperã, na ãnana mena caneñamiatana puamerã caballo caboti bui capesau cã riseropũ cawitiripãĩ yise mena na pajĩãrepeyocõãwĩ. Bairo cã capajĩãrerã camasã rii ãnajẽrẽ yua nipetiro ugari majã cawurã ugarepeyocõãwã. Aa ãna, yucaa ãna na rii ãnajẽrẽ ugarepeyocõãwã yua.

20

Los mil años

¹ Bairo cabairijere yũ caĩñarõ bero, ñiñajowũ tunu apei ángel ãmũrecõopũ caruiacũre. Ope caũcũãrĩ opere pããrĩcãrõ llavere cãgori ruiamĩ. Æpõãwẽ jiyaricawẽ cadena cããrẽ cã wãmopũ nerĩ ruiamĩ. ² Tiwẽ cã cacãgoriwẽ cadenawẽ mena dragõrẽ cã jiyawĩ. Moecũ ãña caroagou cabũcu caãñijũgoatãcu wãtĩ, o Satanãs cawãmecũcũre cã jiyawĩ yua ángel. Yoaro mil cãmaarĩ cãrõ majũ cã jiyacũrocau ãmi, camasãrẽ tocãnacã yutea cã caĩtoetiparore bairo ï. ³ Bairo cã jiyari bero yua, ope caũcũãrĩ operũ cã rocajãjocõãwĩ. Bairo cã rocajãjori ti ope jopere nebiatucõãwĩ. Nebiaturi bero, ti jopere apeye ãnie mena jũgoo biatucõãwĩ usũro majũ yua. Mil cãmaarĩ cãrõ majũ mai yoari yutea ati yepa macããna camasã poarire cã caĩtoetiparore bairo ï, tore bairo cã ãmi. Bairo mil cãmaarĩ canetõrõ bero majũ yua, cã pããwiyogũmi tunu. Bairo cã pããwiyomicũã, yoari yutea cã ãnirotietigũmi. Yoaro mee cã rocamaajũcõãgũmi.

⁴ Ñiñanemoroyawũ tunu trono ruirique capee caãnierẽ. Tie ruiriquepu caruirã cããrẽ na ñiñaroyawũ. Na puame camasĩrĩ majã, camasãrẽ ññabese masĩrĩqũẽrẽ caupaátana carotimasĩrã ãma. Tunu bairoa ñiñaroyawũ Jesús yaye queti jũgori aperã na carũpoa patarericarã yeri ãnajẽrẽ. Jesús yaye queti bairi Dios yaye caroa quetire caroaro na catũgousarije jũgori na capajĩãrericarã ãnana yerire ñiñawũ. Na ãnana puame monstroo, bairi cãrẽ bai cabauũ na cawericu cããrẽ caĩroaetana ãma. Tunu bairoa cã monstroo wãmerẽ na riapopũ o na wãmopũ cããrẽ cawoatuecoetana ãma. Na puame na capajĩãrĩcãrã nimirãcũã, Dios cã cacatirãrã majũ ãma. Na cãã Jesucristo mena mil cãmaarĩ majũ camasãrẽ carotiãni masĩparã ãma. ⁵ Mai, aperã Cristo yarã cariaricarã caãnarẽ na catioemi

Dios. Mil cūmaarī canetōrō bero roquere nipetiro na cationemogūmi yua Dios. Mai, na p̄ame Cristo yarā, Dios cū cacatiojūgorā majū āna baiwā. ⁶ ¡Bairi useanirī na āmarō noa ūna Dios cū cacatio jūgoripaure cacatioecoricarā yua! Bairina merē Dios ya poa macāāna mena macāāna caānparā majū tuagarāma. Bairi useanirī na āmarō. Merē yua na p̄ame p̄gani cārō carianemoetiparā tuacōāgarāma. P̄gani caria nemorārē bairo baietigarāma. Dios yarā sacerdotea majū roque tuagarāma. Cristo yarā sacerdoteare bairo caāna majū tuagarāma yua. Bairo catuarā ānirī Cristo mena jīcārō, mil cūmaarī majū camasārē na quetiuparārē bairo na rotimasī ānigarāma.

Derrota del diablo

⁷ Bairo mil cūmaarī canetōatato bero, Satanás wātī p̄ame preso joricū caāniatacū preso wiyocogūmi. Ti ope caūcūārī operū caāniatacū p̄āwiyocogūmi tunu. ⁸ Bairo ti operū caāniatacū witiētari, ati yepa macāāna nipetiropū caāna camasā poarire na ītoñesēāūgūmi. Gog apeī Magog cawāmecūna cūārē na ītoūgūmi. Na yarā pajīārī majā mena neñarī pajīāgarā na coteáto ī, tore bairo na ītoūgūmi. Gog apeī Magog yarā pajīārī majā p̄ame capāārā majū nigarāma. Ria capairiya paputiro macāājē paa tūni majū capāārā nigarāma.

⁹ Bairi na, nipetiro yua, ati yepa jesanūcā petiropū ēñota āmejoregarāma. Dios ya poa macāāna na caānipaurire ēñotagarāma. Dios ya macā cū camairī macārē ēñotamigarāma. Bairo na caēñota āmejorematacūārē, Dios p̄ame ɯm̄recóo macāā peero mena na ñojoere peyocōāgūmi. Jīcāū ūcū r̄saricarō mano na joerepeyocōāgūmi wātī Satanás cū caītoatanarē yua. ¹⁰ Bairo narē caītomiatacū wātī p̄ame yua ɯtabucura azufre mena caūrīrapū rocañuaecogūmi. Monstruo apeī caītopai profeta mena na cū caweneroca ñuajoricaropua cū cūārē cū rocagūmi Dios. Tira caūrīrapua yua tocānacā r̄m̄ua, ñamii caāno cārō bopacooro tām̄uocōā ninucūgarāma. Di r̄m̄u ūno yerijāetigarāma.

El juicio ante el gran trono blanco

¹¹ Cabero ñiñajowū tunu ruiricarō trono capairōre. Quetiupau cū caruiro cabotirore ñiñajowū. To ruiricarore carui cūārē cū ñiñajowū. Bairo topū carui riape cū cañnarōā yua, ati yepa bairi ɯm̄recóo cūā peticoapū. Caāno tusaroa yua yasimajūcoapū. P̄gani noo ūnopū baunemoepū. ¹² Bairo cabairo yua, tocārōā ñiñaroyawū cariaricarā ānanarē. Quetiuparā rotiri majā caānimajūrā, aperā paacoteri majā ɯm̄arē bairo caāna cūārē na ñiñaroyawū. Quetiupau cū caruiro trono riapere nucūwā. Bairo na canucūrō papera tutiirire p̄āwī Quetiupau p̄ame yua. Ape tuti cacaticōānparā Dios yarā na caāno cārō na wāmerīrē cū cawoaturica tuti cūārē p̄āwī. Bairo ti tutiirire p̄āwī bero yua, ti tutiiripū na caátaje woaturique nipetirijere īñacōñarī na īñabesewī. Dope bairo caroaro na caátajere, o roro na caátaje cūārē jīcārō tūnia na īñabesewī nipetiro cariaricarā ānanarē yua. ¹³ Bairi ria capairiyapū oco mena jūgori cariaricarā cūā catiri topū āma. Ati yepa jesaropū caānimirīcārā cūā merē catiri topū āma. Bairi ria cariaricarā, aperā ati yepapū cariaricarā cūā nipetiro topū jeto nicōñapeticōāwā. Na, nipetirore Quetiupau p̄ame dope bairo caroaro na caátajere, o roro na caátaje cūārē jīcārō tūnia na īñacōñarī na īñabesewī. ¹⁴ Cabero riaricarō cawāmecutore, bairi cariaricarā na caāno cūārē azufre mena caūrīrapū recōāwī Dios. P̄gani cārō marī cariaetiparore bairo ī, peeropū recōāwī yua. Bairi ti peeropū

caáná p̄ame cacatitunurĩcārã nimirãcũã, p̄gani carianemorãrẽ bairo baiwã. Jĩcãni riari bero, tunu roro popiye rianemorĩcãrõ ãmũ ti peero. ¹⁵ To azufre mena caũĩrap̄u cacatiãniparã wãmerẽ woaturica tutip̄u cawãmetusaena p̄amerẽ na reñuajocõãwĩ Dios. Top̄u tocãnacã rãm̄ua popiye bopacooro tãm̄uocõã ninucũgarãma.

21

El cielo nuevo y la tierra nueva

¹ Bairo tie cabaipetietaro bero, ñiñawũ yua cawãma ãm̄urecõore. Tunu bairoa yepa cũãrẽ cawãma yepa majũrẽ ñiñawũ. Caãnijũgorica ãm̄urecõo, bairi caãnijũgomirĩcã yepa cũã cayasipetiãtato bero ãm̄u. Ria capairiya, ria p̄uto cũã yasicoap̄u. Bairi tie caãnijũgomirĩqũẽ cabũcu ãm̄urecõo cabũcu yepa cũã tocãrõã mam̄u yua. ² Tunu bairoa ñiñaroyawũ macã caroa macã majũrẽ. Ti macã p̄ame cawãma macã Jerusalén ãm̄u. Dios cũ cañajoro ãm̄urecõop̄u caruiatĩata macã majũ ãm̄u. Caroaro qũẽnoyu peyocõãrĩcã macã ãm̄u. Jĩcãõ carõmio cõ manap̄u caãnipaure caroa jutii jãñarĩ cõ cacoterore bairo caroa macã majũ ãm̄u. ³ Tocãrõã yũ tũgowũ tutuaro bus̄urique quetiup̄u cũ caruiro tronop̄u caatiere. Atore bairo ĩjoroyawũ bus̄urique: “Ãmerẽ Dios camasã mena niñami. Na mena tocãnacã rãm̄ua nicõã ninucũgumi. Na, camasã, cũ yarã cũ ya poa macããna nigarãma. Cã, Dios, cũ majũã na Quetiup̄u Dios nigumi. ⁴ Cũ, Dios p̄ame nipetiro na caapee ocore paaregumi. Bairi yua, narẽ di rãm̄u riarique manigaro. Bopacooro bairique, otirique cũã manigaro. Roro pũnirõ tũgoñarĩqũẽ ñnie cũã manigaro yua. Cajũgoyerũ nipetiro wãme roro bairique caãnimirĩqũẽ peticoap̄u. Bairi roro tãm̄uorĩqũẽ manigaro yua,” ĩ ocajowũ bus̄urique.

⁵ Bairo caĩocajoro bero, tronop̄u carui p̄ame atore bairo ĩwĩ: “Yua, nipetiro caãnimirĩqũẽrẽ cawãma jeto yũ átíwasoaya,” ĩwĩ. Bairo ĩ yaparori, ĩnemowĩ tunu: “Yũ caĩrĩjẽ cariapea cabairije majũ niña. Yũ caĩroarea bairo cabaapee majũ niña. Bairi yũ caĩrĩjẽrẽ woatuya,” ĩwĩ.

⁶ Bairo ĩrĩ bero, yũ p̄amerẽ ñiwĩ: “Merẽ nipetiro yũ átipeyo yaparoetaya. Yua, Alfa bairi Omegare bairo caãcũ yũ ãniña. Caãnijũgorip̄ap̄u caãnijũgoatácũ carotimasĩ yũ ãniña. Tunu bairoa yua yũ ãniña nipetiro atĩ ãm̄urecõo macããjẽ to petio joroque caãtip̄u. Bairi ñeme ĩpiricarore bairo yure cabonetõrãrẽ oco caroa caticõãnajẽ majũrẽ na yũ jogũ. Wapa jẽnirĩcãrõ mano na yũ jogũ. ⁷ Bairi ni ũcũ carorije átajere canetõnucãũrẽ tie caroa cũ cacaticõã ninucũpeere cũ yũ jogũ. Bairo cũ jori yua, cũ Quetiup̄u Dios yũ ãnignũ. Cũ p̄ame yũ macũrẽ bairo caãcũ nigumi. ⁸ Aperã cañuena roquere azufre mena caũĩrap̄u na yũ recõãgu: Aperãrẽ uwirã yũre caĩroajãnapairã, yũ yaye quetire carii catũgoena roque peerop̄u ágarãma. Tunu bairoa caasiapairã, camasãrẽ pajĩãrĩ majã, roro aperã na rup̄u mena caãtiep̄apairã, carorije cũmuañe ũnierẽ caãtiãnipairã, bairi wericarãrẽ caĩroapairã, caĩtopairã cũã nipetiro azufre mena caũĩrap̄u ágarãma. Top̄u na ũna carorãrẽ na yũ recõãgu. Top̄ure áná yua, p̄gani cãrõ carianemorõrẽ bairo roro tãm̄u ãninucũgarãma,” ñi quetibũjwĩ Dios.

La nueva Jerusalén

⁹ Bairo Dios yũ cũ caĩquetibũjuro bero, ángel jĩcãũ yũ t̄ap̄u etawĩ. Jĩcã wãmo peti p̄uga p̄enirõ cãnacãũ jĩcã wãmo peti p̄uga p̄enirõ cãnacã wãme

riariquere caátitusaátana ángelea mena macããcũ âmi. Cũ puame yutu etari yua, bairo ñiwĩ: “Tiaya yu mena mai. Cordero nũmo cañnipaore mu ñiñopa,” ñiwĩ. ¹⁰ Bairo cũ caĩrõ, Espiritu Santo yu cũ camasĩõrĩjẽ jũgori qũlẽguericare bairo yu caĩñarõpu yu caĩñaata yua, capairi buro ùtã buro, caãmũarĩ burõpu yu necoámĩ ángel. Topũ capairi macã Jerusalén macã caroa macã majũrẽ ñiñowĩ. Dios cũ caĩñajoro, umũrecõõpũ caruiatĩata macã caroa macã majũ âmu. ¹¹ Ti macã puame Dios cũ caasiyarije mena butiõro majũ asiyabatowũ. Caroa ùtããcã caasiyarica cawapapacaricare bairo asiyawũ. Ùtã jaspe cawãmecutia caasiyarore bairo asiyawũ. Tunu bairoa eñoorõ ñña amewiyoricare bairo caroaro tusuri macã majũ âmu. ¹² Tunu bairoa ti macãrẽ eñotarica tũriro cũã pairõ umũarĩ tũriro âmu. Ti macã rupa macãrẽã eñota amejorericarõ âmu. To eñotaricarõ puame puãa wãmo petiro ruõpore puãa pẽnirõ cãnacã jopee majũ jopeericõpu. Ti jopeerire tocãnacã jopepuãea jĩcãũ jeto ángelea majã cotewã. Tunu bairoa tocãnacã jopepuãea Israel yepa macããna puãa wãmo petiro ruõpore puãa pẽnirõ cãnacã poa caãna caãnijũgoricarã wãmerĩ tusawũ. Jĩcãũ wãme jeto jĩcã jopere woaturique tusawũ. ¹³ Bairi yua, atore bairo jopeeri weerique âmu: Muipũ cũ cawãmũatõre itia jope âmu. Muipũ cũ carocajãrĩ tua cũãrẽ itia jope âmu. Cawarua jope cũãrẽ itia jope âmu. Bairi ape nuõõã warua jope cũãrẽ itia jopea âmu. ¹⁴ Tunu bairoa ti macã eñotarica tũriõre cajũgo tutuaripaũrĩre puãa wãmo peti ruõpore puãa pẽnirõ cãnacã jeto ùtãpãĩrĩ cũjũgorique âmu. Tipãĩrĩpure puãa wãmo peti ruõpore puãa pẽnirõ cãnacãũ jãã, Cordero yarã, cũ cabesericarã apõstolea majã wãme tusawũ.

¹⁵ Mai, yũre caquetibũju ángel puame jĩcãũ cõñarĩcũ oro mena qũẽnorĩcũrẽ cãgowĩ. Tii cõñarĩcũ mena ti macãrẽ cõñagu âmi. Ti macã jopeeri, ti macã eñotarica tũriro cũãrẽ cõñagu âmi. ¹⁶ Ti macã baparicãnacã nuõõãpuã jĩcãrõ tũni esari macã âmu. Bairi cayõaro cũã, caesaro cũã jĩcãrõ tũnia yoawũ. Bairi yua, ángel puame tii cõñarĩcũ mena cõñawĩ ti macãrẽ. Bairi dos mil doscientos kilõmetros cãrõ yoaro majũ cõñawĩ. Bairi ti macã cayõaro ti macã caãmũarõ, ti macã caesaro cũã jĩcãrõ tũni jeto yoaro cõñawĩ ángel. ¹⁷ Ti macãrẽ cõñarĩ bero, ti macãrẽ eñota amejorerica tũriro cũãrẽ cõñañawĩ. Camasã ati yepa macããna cõñarĩcã wãmei cõñawĩ. Bairi tore bairo cũ cacõñata yua, sesenta y cinco metros cãrõ majũ umũarõ âmu ti macã eñotaricarõ.

¹⁸ Bairi tunu ti macã eñota amejorericarõ puame ùtã caroa jaspe cawãmecutie mena qũẽnorĩcãrõ âmu. Ti macã puame caroa majũ oro mena qũẽnorĩcã macã âmu. Caroaro majũ uõueri mano eñoorõrẽ bairo ñña amewiyorica macã âmu. Caroa macã majũ âmu. ¹⁹⁻²⁰ Bairi tunu ti macã eñotarica tũriõre cajũgotutuarije ùtã caroa majũ mena na cacũjũgorique âmu. Tocãnacã wãmerũa ùtã rupaa cawapacutie mena wãmagorique âmu tipaũrĩre. Atie ùnie caroa ùtã cawapacutie mena wãmagorique âmu:

Caãnijũgoro ti macã eñotaricarore cajũgotutuario jaspe mena qũẽnorĩcãrõ âmu.

Cabero macããtõ cajũgotutuario zafiro mena qũẽnorĩcãrõ âmu.

Puãaro bero macããtõ ágata cawãmecutie mena qũẽnorĩcãrõ âmu.

Itiario bero macããtõ esmeralda cawãmecutie mena qũẽnorĩcãrõ âmu.

Baparicãnacãrõ bero macããtõ ónice cawãmecutie mena qũẽnorĩcãrõ âmu.

Jĩcã wãmo peti bero macããtõ cornalina cawãmecutie mena qũẽnorĩcãrõ âmu.

Jĩcã wãmo peti jĩcã pẽnirõ bero macããtõ crisólito mena qũẽnorĩcãrõ âmu.

Jĩcã wãmo peti puga pẽnirõ bero macããtõ berilo cawãmecutie mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Jĩcã wãmo peti tia pẽnirõ bero macããtõ topacio cawãmecutie mena qũeñorĩcãrõ ãmu.

Jĩcã wãmo peti baparcãnacã pẽnirõ bero macããtõ crisoprasa mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Puga wãmo cãrõ peti bero macããtõ jacinto mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Bairi yua, catũsaro cũã amatista cawãmecutie ãtã mena qũenorĩcãrõ ãmu.

Tore bairo tie wãme ãtã mena ti macã eñnotaricarõ catutuapee puga wãmo peti rũpore puga pẽnirõ cãnacãpau caãnierẽ qũenojũgoricarõ ãmu. ²¹ Tunu bairoa puga wãmo peti rũpore puga pẽnirõ cãnacã jopeeri majũ caãnie cũã ãtã cawapapacarije perla cawãmecutie mena qũenorĩcã jopeeri ãmu. Tocãnacã jopepũrea tie ãtã perla jĩcã mena qũenorĩcã jopeeri ãmu. Bairi tunu ti macã átãwã caãnimajũrĩwã cũã caroa majũ caasiyarije oro majũ mena qũenorĩcãwã ãmu. Caroaro majũ uguerĩ mano eñoorõrẽ bairo ãña ãmewiyoricawã ãmu.

²² Apeyera tunu ti macãpũre Dios yapau ãno santuario mamũ yua. Merẽ Quetiupau Dios ñe ãnie carũsaecũ catutuaũ cũ caãno ãmu. Bairi topũre santuario mamũ. Dios catutuaũ ñe ãnie carũsaecũ, cũ macũ Cordero mena santuariore bairo caãna merẽ ãnicõãwã topũre. ²³ Bairi tunu ti macã ñe ãnie rusaerũ. Muipũ ãmũreco macããcũ, o ñami macããcũ ãcũ cũã ti macãrẽ cũ cajĩñabusuwopee mamũ. Merẽ Dios cũ caasiyabatorije mena jũgori ti macã caroaro jĩcãrõ tũni busuwopeticõãwũ. Tunu bairoa cũ macũ Cordero cũã jĩñaworicare bairo caãcũ ti macãrẽ cajĩñawonemou majũ ãmi. ²⁴ Bairi nipetiro camasã poari caãno cãrõ ti ãmũrecõo macããna camasã Dios yarã cũ caasiyabatorije mena jũgori ãnimasĩgarãma. Tunu bairoa nipetiro ti yepa macããna quetiuparã reyes ti macãpũ cawapacutie na cacũgorije nipetirijere cũ nunigarãma Diore. ²⁵ Tunu bairoa ti macã jopeeri cũã di rũmũ ãno bia manigarõ. Pããriqũẽ jeto nicõã ninucũgarõ tocãnacã rũmũpũ. Ñami roque manigarõ ti macãrẽ yua. ²⁶ Bairi ati yepa macããna cũã nipetiro caroa majũ na cacũgomirĩqũẽ cawapacutiẽre ti macãpũ nunirãgarãma. Diore cũ jogarãma. ²⁷ Dise ãnie carorije macããjẽ roque peeto ãno ti macãpũre jããmasĩtĩgarõ. Tunu bairoa no ãcũ ãmerẽ Dios cũ cateerije ãnierẽ caãcu cũã jããmasĩtĩgũmi. Caĩtopai, ãtoriquere caátipai cũã jããmasĩtĩgũmi. Dios yarã caãna cacatiãniparã wãmerẽ woaturica tutipũ cawoatuecoricarã jeto ti macãrẽ jããmasĩgarãma. Ti tuti Cordero ya tutipũ cawoatuecoricarã jeto jããmasĩgarãma yua ti macãrẽ.

22

¹ Bairo tiere yũ caĩñapetiro bero yua, jĩcãũ ángel ñiñowĩ ria caũgueri maniya majũrẽ. Tiya oco pũame catiãnajẽ majũrẽ cajoriya ãmu. Eñoorõrẽ bairo caroaro majũ ãña ãmewiyoricaya caroa oco tusuriya ãmu. Bairi tiya, Quetiupau Dios bairi Cordero mena na caruiro trono rocare niwitiwũ. ² Tunu bairoa ti macã átãwã caãnimajũrĩwã recomacãrẽ tiya ãmu. Bairi tiwã recomacãrẽ, ria tũni puga nũgõã tũpũ cũãrẽ yucũ putinucũwã. Tii pũame catiãnajẽ majũrẽ cajoricũ ãmu. Jĩcãũ muipũ bero jeto carĩca cutinucũrĩcũ ãmu. Bairo Igu ñiña: Jĩcã cũmarẽ puga wãmo peti rũpore puga pẽnirõ cãnacãni jeto carĩcasũtĩ ãmu. Bairi tĩ pũ cũã ati yepa macããna camasã poarĩre na cationasĩrĩqũẽ ãmu. ³ Bairi tunu ti macãpũre carorije

áticũrĩcãrõrê bairo caãnie manigaro. Ti macãpũ Dios, bairi cũ macũ Cordero mena na caruïro cãã topũa nigaro. Bairi cũ yarã cũ canetõrĩcãrã cũtũ macããnarê bairo caãna jeto qũĩroagarãma. ⁴ Na pũame cariapea Diore qũĩĩnamajũcõãgarãma. Tunu bairoa na riape buire tocãnacãũpũa Dios ya wãmerê na riapõapũ woaturicarã nigarãma. ⁵ Ti macãpũre ñami manigaro yua. Bairi ti macãrê caãna jĩñaworique ùnie, o muipũ Ʃmũreco macããcũ ùcũ cũ cajĩñaworije ùnie cããrê boetigarãma. Quetiupũ majũ caãcũ Dios pũame roque narê jĩñawogũmi. Cũ caasiyabatorije mena na jĩñawogũmi yua. Bairo topũ ãna yua, na pũame Dios mena tocãnacã rũmũa nicõã ninucũgarãma. Na cãã rotimasicõã ninucũgarãma tocãnacã rũmũa yua.

La venida de Jesucristo está cerca

⁶ Cabero ángel ñiwĩ: “Atie yũ caĩrĩjê cariapea cabairije majũ niña. Yũ caĩrõrêã bairo cariapea cabaïpee majũ niña. Quetiupũ Dios, cũ yarã profeta majãrê caroaro jĩcãrõ tãni cũ yaye quetire na quetibũjũ masĩõ joroque na caátinucũũna mũ tũpũ yũ joami. Cũ yarã caãna, cũ yaye quetire caquetibũjũ ãninucũrã tãmurĩã cabaïpee, cũ caátipeere na camasĩparore bairo ï, yũ quetibũjũ rotijoami,” ñiwĩ ángel.

⁷ Tocãrõã Jesús pũame atore bairo ï ocajowĩ: “Tũgõpeoya mũjãã. ¡Petoaca rũsaya mũjãã tũpũ yũ caatĩparo! Yoaro mee yũ atĩgu mũjãã tũpũ. Bairi Ʃseanirĩ cũ ãmarõ ni ùcũ caroa queti yũ caquetibũjũ jũgoyeticũrĩjêrê carii catãgõũ. ¡Cariapea cabaïpeere yũ caquetibũjũcũrĩjêrê ati tutipũ woaturiquere carii catãgõũ Ʃseanirĩ cũ ãmarõ!” ï ocajowĩ Jesús.

⁸ Bairi yũa, Juan, atie cabaïpeere yũ majũpũa ñiñawã. Nipetirije atie cũ caĩrĩjêrê yũ majũpũa yũ tãgõwũ. Bairo atiere tũgo, ñña, átiri bero tiere yũre caĩñoatãcũ ángel rũpori tũpũ yua yũ etanumuwã, qũĩroagu. ⁹ Bairo yũ caáto ññarĩ, bairo ñiwĩ ángel: “Tame, tore bairo yũre ápericõãña. Yũ cãã mũrêã bairo caãcũ Dios yau cũ paabõjari majõcũ yũ ãniña. Tunu bairoa mũ yarã aperã profeta majã Jesús yaye queti cũ caquetibũjũcũrĩjêrê cajãnaenarê bairo yũ cãã Dios paabõjari majõcũ yũ ãniña. Nipetiro ati tuti woaturique caãnierê carii catãgõũsarãrêã bairo caãcũ yũ ãniña yũ cãã. Bairi yũre ñroaeticõãña. Dios roquere tore bairo qũĩroaya,” ï quetibũjũwĩ ángel.

¹⁰ Bairo ñi quetibũjũ yaparori bero, ñinemoiwĩ tunu: “Atie caroa queti cabaïpeere yasiorõpũ mũ cũẽpã. Tie ati tutipũ mũ cawoaturijere yasiorõpũ mũ cũẽpã. Nipetiro camasãrê na mũ quetibũjũnetõwã tie queti yoaro mee cabaïpeere. Merê cõñamajũcõãña ti tutipũ caĩquetibũjũrore bairo cabaïpetietapa rũmũ yua. ¹¹ ¡Tame, merê cõñamajũcõãña! Bairi carõũ carorije caãcũ, carorijerea cũ átiacũáto. Carõũ cañuetie majũrê caãcũ cãã bairoa cũ átiacũáto. Apei caroa macããjêrê caátĩãninucũũ roque nemojãñurõ caroare cũ átinemoáto. Tunu bairoa, ‘Dios yau majũ yũ ãnigu,’ caĩrĩcũ cãã tocãnacã rũmũa nemojãñurõ Dios cũ caborore bairo cũ áticõã ninucũãmarõ,” ñiwĩ ángel.

¹² Bairo ángel yũ cũ caĩquetibũjũro, Jesús pũame bairo ñroyawĩ: “¡Tũgõpeoya mũjãã! Yoaro mee yũ atĩgu mũjãã tũpũ. Caroaro mũjãã caátĩãnejê wapa caroa mũjãã yũ cajõpeere yũ jeatĩmajũcõãgn. Tocãnacãũpũrea caroa wãme o rori wãme mũjãã caátajere ñnacõñarĩ bero, yũ cajõpee wãpare yũ jeatĩmajũcõãgn. ¹³ Yũa, Alfa, bairi Omegare bairo caãcũ yũ ãniña. Caãnijũgoripũpũa caãnijũgoatãcũ carotimasĩ yũ ãniña.

Tunu bairoa yu, yu ãniña nipetiro ati amurecõo macãjê to petio joroque caátipau,” ĩ ocajowĩ Jesús amurecõopu.

¹⁴ Bairi useanirĩ na ãmarõ noa ãna carorijere áperã caãna. Na jutiire coseweri ugueri mánarê bairo caãna carorije cawapa cãgoena useanirĩ na ãmarõ. Na ãna roque yucu, Dios yu catiricu macãjêrê cabócamasĩparã nigarãma. Tunu bairoa Dios ya macã cawãma macãrê jããmasĩgarãma.

¹⁵ Aperã carorã catũgoñamasĩena roque ti macãrê jããmasĩetĩgarãma. Ti macã jũgoyperua tucõãgarãma. Carorije cũmuañe ãnierê, na rupau caborore bairo caátiepepairã, camasãrê capajĩãpairã, wericarãrê caĩroapairã, ĩtopariquere caborã ãnirĩ tie jetore caãtiãninucũpairã cãã ti macãrê jããmasĩetĩgarãma.

¹⁶ Bairo tunu yu tũgonemowã: “Yu, Jesús, mu tũpu cã yu joapu ángel yu yaure. Nipetirijere yu caquetibũju rotijorijere ñubueri majã poarire na mu caquetibũjnetõparore bairo ĩ, cã yu joapu mu tũpu ángel yu yaure. Yu, David ãnacũ pãrãmi caãnitusa yu ãniña. Yu, cabusuatĩpau caãno butiõro caasiyau, busuri ñocõrê bairo caãcũ yu ãniña,” ĩwĩ Jesús.

¹⁷ Bairo cã caĩrõ bero, Espĩritu Santo, bairi Corderore catũgoũsarã Dios yarã cãã bairo ĩwã: “ĩTãmurĩ tiaya jãã tũpu!” ĩwã. Bairi aperã noa ãna atie cã caĩrĩjêrê cariape catũgorã, “ĩTãmurĩ tiaya jãã tũpu!” qũĩña mũjãã cãã. Ñeme jipiricarore bairo noa ãna butiõro Diore caborãrê caroa caticõãnajê majũrê na jogumi. Na carorije wapare na netõõgumi. peeto ãno wapa jẽnirĩcãrõ mano na jogumi catirique majũrê.

¹⁸ Bairi mũjãã, atie caroa queti cabaípee ati tuti yu cawoaturijere caroaro majũ tũgousaya. Caroaro jĩcãrõ tũni majũ ása. Bairi mũjããrê ñiña: Ni ãcũ ricaati ati tuti caĩrõ netõjãñurõ buipearo cã caquetibũjnetõata, Dios roro netõrõ cã átigumi. Ati tutipũ roro camasãrê cã caátipeere caquetibũjuro netõjãñurõ nemorõ roro cã átipacogumi. ¹⁹ Tunu bairoa ni ãcũ ati tuti caquetibũjuriye caroa queti cabaípeere peeto ãnorê boetiri cã cayasioata, yucu catirique macãjêrê cajoricũ rĩcare cã ugarotietigumi. Tunu bairoa ati tutipũ yu caquetibũjuri macã Dios ya macã majũ cããrê cã jããrotietigumi.

²⁰ Bairi atie yu cawoaturijere cariapea yure caquetibũju pũame bairo ĩnemoñami: “Bairoa yu baigu. Yoaro mee yu atĩgu mũjãã tũpu,” ĩñami.

Bairi yu pũame cã ñiña Jesure: “Mu caĩrõrê bairoa to baiáto. Yu Quetiupau tãmurĩã tiaya jãã tũpu,” cã ñiña.

²¹ Marĩ Quetiupau Jesús caroa majũrê mũjãã cã jonemoáto mũjãã nipetirore. Bairoa to baiáto.